ŠVENTASIS RAŠTAS

SENOJO ir NAUJOJO

ĮSTATYMO arba TESTAMENTO

Su Vulgatos tekstu.

Vertė ir Komentorių pridėjo

Kun. Juozapas Skvireckas,

Teologijos Magistras,

Žemaičių Kapitulos Kanauninkas,

Seminarijos Profesorius.

Šeštas Tomas.

KAUNAS,

Šv. Kazimiero Draugijos leidinys № 88.

Saliamono Banaičio spaustuvė.

1911.

ŠVENTASIS RAŠTAS

NAUJOJO TESTAMENTO.

II.

Šv. Povilo Gromatos. Katalikiškosios Gromatos. Apreiškimas.

Vertė ir Komentorių pridėjo

Kun. Juozapas Skvireckas,

Teologijos Magistras,

Žemaičių Kapitulos Kanauninkas,

Seminarijos Profesorius.

KAUNAS,

Šv. Kazimiero Draugijos leidinys № 88.

Saliamono Banaičio spaustuvė.

1911.

IMPRIMATUR.

Datum Caunae d. 22 Januarii 1911 an.

† *GASPAR CYRTOWT*

Eppus Samogitiensis.

№ 326.

(L. S.)

APPROBATUR.

† *ANTONIUS KARAŚ*

Eppus Seinensis.

JO EKSCELENCIJAI

ŽEMAIČIŲ VYSKUPUI

GASPARUI FELICIONUI

CIRTAUTUI.

EXCELLENTISSIME DOMINE,

Kada pirm dvidešimties metų pirmą sykį peržengiau Žemaičių Seminarijos slenkstį, J u s ų E k s c e l e n c i j a, anuo laiku tos dvasiškos mokyklos Rektorius, mokėte savo žodžiu ir pavyzdžiu mus jaunus levitus mylėti Dievą ir tarnauti Bažnyčiai; o kaipo šv. Rašto Profesorius suteikėte man to mokslo pradžią, iš kurios paskiaus turėjo rasties didesnis rašytojo Dievo žodžio my-

lėjimas. Tapę Žemaičių Vyskupijos Sufraganu J u s ų E k s c e l e n c i j a nesiliovėte buvę tikru Seminarijos globėju ir jos tėvu, ir man tuomet pašauktam į šv. Rašto mokytojus niekuomet nestigo pilnų išminties J u s ų patarimų, o skaisčiomis savo gyvenimo dorybėmis J ų s nuolat mane skatinote į tolimesnį darbą. Taigi, šitas veikalas, kurio viena dalis užbaigta dabar, J u m s esant pirmus metus Žemaičių Vyskupu, iš daugelio atžvilgių priklauso J u s ų E k s c e l e n c i j a i: jis J u m s pridera kaipo vaisius, išaugęs iš dirvos, kurią J ų s prirengėte ir į kurią pirmuosius grudus bėrėte. Todėl tą veikalą, kurs be abejonės bus svarbiausis mano gyvenime ir kurian dedu žymią jo dalį, drįstu pavesti J u s ų E k s c e l e n c i j a i, trokšdamas tuo pavedimu išreikšti geriausiam Tėvui ir maloningiausiam Ganytojui savo dėkingumo ir meilės jausmus. Teikkitės jį palaiminti savo Ganytojiška ranka, kad jis galėtu pasiekti savo tikslą, praplatinti labiaus šv. Rašto pažinimą ir jo meilę; palaiminkite ir mane, kad pradėtąjį darbą pasekmingai užbaigčiau didesnei Dievo garbei, o taipogi šlovei Kristaus Bažnyčios, ypač tos jos dalies, Žemaičių Vyskupijos, kurios vyriausiuoju Ganytoju šv. Dvasia įstatė J u s ų E k s c e l e n c i j ą.

Nuolankiausis Kristuje sunus

Kun. Juozapas Skvireckas.

Kaunas, 12 Gegužio 1911 m.

PRAKALBA.

Bandymai išsiversti šventąjį Raštą lietuvių kalbon paskutiniais laikais buvo daromi ne vieną sykį. Labiausiai rupintasi Naujuoju Įstatymu, su kurio žodžiais kunigui ir kiekvienam krikščioniui dažniaus tenka susitikti savo gyvenime. Maž-daug pirm dvidešimtiės metų jis buvo padalintas net į kelioliką dalelių, kurias buvo apsiėmę išversti pavienės ypatos, kad nors tuo keliu sau pasigaminus reikalingiausiąją knygą. Anuo tai metu ir manyje radosi pirmą kartą užmanymas prisidėti pagal išsigalėjimą prie to darbo. Vėliaus, pašauktas aiškinti kitiems šv. Raštą, nuo pirmų savo mokytojavimo metų galvojau, kaip galėčiau savo užmanymą įvykdyti ir jau buvau bepradedąs šį-tą versti. Neilgai vienok tas mano pirmas bandymas tesitęsė, nes kaip tik tuo laiku pasklydo linksmas gandas, kad a. a. Seinų Vyskupas Antanas Baranauskas apsiėmė pats vienas išversti lietuvių kalbon visą šv. Raštą draug su Menochijaus komentorium. Visi ėmėme drąsiai laukti, kad darbas bus atliktas pasekmingai, nes buvo patekęs į prityrusias rankas. Ilgais metais sukrautas teologiškas mokslas ir gilus lietuvių kalbos pažinimas žadėte žadėjo vertimą busiant padarytą tinkamai. Visiems žinoma nabašninko ištvermė neleidė nei valandėlės abejoti, kad viskas bus užbaigta greitai, tuo labiaus kad Vyskupas Baranauskas dėjo darban visą savo energiją ir jiegas: skubinosi ir rašė per kiauras dienas ir naktis, lyg-kad nusijausdamas nebedaug beturįs laiko. Ir ištikrųjų pasirodė, kad laiko jam bu-

vo likę labai maža, mažiaus negu reikėjo, nes mirtis tykojo visai čia-pat ir pakirto darbininko dienas pačioje darbymetėje, nedavus jam užbaigti prakilnios užduoties. Ir vėl reikėjo aimanuoti, kas gi bus toliaus su šv. Raštu?.. Tokios aplinkybės paskatino mane grįžti prie savo seniaus buvusių užmanymų. Kadangi vienok žinojau, beveik visą Senąjį Įstatymą esant Vyskupo Baranausko išverstą, ir tikėjausi, kad jis galės buti keno nors užbaigtas ir galų gale atspausdintas, todėl pabandžiau versti Naująjį Įstatymą, ir to bandymo pasekmė buvo išleidimas 1906. m. keturių *Evangelijų* ir *Apaštalų darbų* su trumpučiukais paaiškinimais Bet Evangelija tai tik nedidelė šv. Rašto dalis. Todėl nestebėtina, kad ir toliaus buvo išreiškiami pageidavimai turėti išverstą visą šv. Raštą. Man vienok, jau truputį arčiaus pažinusiam iš prityrimo darbo sunkumą, rodėsi perdaug didelė ir rasi visai nepakeliama našta imties versti vėl išnaujo visą šv. Raštą ir pridėti prie jo tinkamą komentorių; todėl velijau palaukti, užsiimdamas kitais darbais. Bet su Vyskupo Baranausko rankraščiu nebuvo toliaus nieko daroma, o balsai iš visur reikalavo, kad mes turime sau pasigaminti šv. Rašto vertimą bent lig Žemaičių Vyskupijos Jubiliejui. Laikas slinko. Drąsesnių vertėjų neatsirado. Toms aplinkybėms susidėjus, lioviausi svyravęs, pradėjau vertimą; pradėjęs gi dedu į jį su meile visą savo laiką, kurs man lieka nuo kitų pašaukimo pareigų, kad galėčiau galų gale pasakyti: F e c i q u o d p o t u i, f a c i a n t m e l i o r a p o t e n t e s. Vertimą išleisti apsiėmė Kauniškė šv. Kazimiero Draugija, vykdydama tokiuo budu vieną iš keleto sumanymų tinkamai pasitikti 500. metinį Žemaičių Vyskupijos Jubiliejų.

Viena mano veikalo dalis jau užbaigta ir atiduodama į skaitytojų rankas. Yra tai šeštas šv. Rašto tomas. Gali kas nustebęs paklausti, kam pradėjau darbą iš galo? Taip padariau ne be priežasties. Iš viso šv. Rašto reikalingiausis kasdieniniame gyvenime Naujasis Testamentas. Viena jo dalis, Evangelijos ir Apaštalų darbų tekstas, jau išversta; laukti gi antros jo dalies dar keletą metų, kolei iš eilios neišeis pirmieji penki tomai, pasirodė perdaug ilgu; todėl ir pradėta paskutiniuoju tomu.

Iš išleistojo tomo jau gana aišku, kokį tikslą esu užbrėžęs visam veikalui, ir kas daroma tam tikslui pasiekti; todėl ką galima pasakyti apie šeštą tomą, tai tiks ir kitiems.

Mano veikalas skiriamas visupirma dvasiškijos reikalams ir tai tos didžiausios jos dalies, kuri pildydama savo pareigas parapijose neturi perdaug laiko skaityti ir tyrinėti plačius šv. Rašto komentorius svetimose kalbose, priegtam nevisuomet jiems visiems užtektinai žinomose; todėl jie šitame veikale ras ne tik patį šv. Rašto tekstą, išverstą lietuvių kalbon, bet galės taipogi lietuviškai skaityti reikalingus neperdaug ilgus jo paaiškinimus. Toliaus veikalas galės labai praversti jauniems Seminarijos auklėtiniams, pirmą sykį susitinkantiems su rašytuoju Dievo žodžiu, ir jei jis neužvaduos pilnai visų Seminarijose vartojamų šv. Rašto rankvedžių, tai bent žymiai palengvins naudojimąsi svetimose kalbose parašytomis knygomis. Galop su nauda jį galės skaityti ir šiaip jau apšviestesnieji lietuviai, labai mylintįs šv. Raštą.

Kiekvienas veikalo tomas susidės iš šių dalių: visupirma iš lotyniško Vulgatos teksto ir šalymais jo vertimo lietuvių kalbon; toliaus iš trumpučiukų įvedimų į kiekvieną atskirą šv. Rašto knygą, pirmojo gi tomo pradžioje bus pridėtas dar trumpas Įvedimas į visą šv. Raštą apskritai; galop iš komentoriaus arba teksto paaiškinimų.

Vulgatos tekstas yra sulig katalikų Bažnyčios taisyklių vertimo pagrindas. Jis dedamas tuo tikslu, kad skaitytojas nereikalautu to teksto jieškoties kitose knygose ir kad galėtu pats jį palyginti su čiapat dedamu vertimu. Kaip Vulgatos taip ir vertimo tekstas mano veikale visur dalinamas pagal savo turinį į straipsnius, turinčius savus užvardijimus. Ilgesni gi straipsniai paskirstyti į smulkesnes daleles, pradedamas nauja eilute (a linea). Tame dalyke laikytasi paskirstymo, priimto paskutiniais laikais daugelio šv. Rašto aiškintojų veikaluose, ypač gi dideliame veikale *Cursus Scripturae sacrae, auctoribus R. Cornely etc.* Paliekami ir senobės tradicijiniai padalinimai į perskyrimus ir eilutes; nes jie, budami išreikšti skaitlinėmis, yra labai naudingi tuose atsitikimuose, kada reikia sujieškoti koks tekstas, arba sau trumpai pasižymėti, kurioje vietoje jis randasi. Kadangi vienok ne visur nauju perskyrimu prasideda naujo dalyko pasakojimas, o eilučių skaitlinės nesykį įdėtos vieno ir to paties sakinio vidurin ir žymiai apsunkina teksto supratimą, todėl senobinio padalinimo reikšmė ir nepatogumai sumažinti ta aplinkybe, kad mano veikale nevisur straipsniai prade-

dami naujais perskyrimais: jie arba skirstomi į dalis arba sujungiami kruvon pagal savo turinį; eilutės gi nepradedamos a l i n e a, o jų skaitlinės, kad netrukdytu skaitymo, pakeltos augštyn ir padėtos viršuje teksto savose vietose.

Pats vertimas daromas pagal Vulgatos tekstą, dažniausiai žodis į žodį, bet ne taip jau vergiškai, kad nebutu buvę išdrįsta sustatyti žodžius ton tvarkon, koki labiaus sutinka su lietuvių kalbos reikalavimais, arba įdėti kur-nekur žodį, kad ir neesantį toje pačioje vietoje lotyniškame tekste, bet aiškiai nurodomą kontekstu arba suprantamą iš pačių lotynų kalbos taisyklių. Verčiant Vulgatą daromas palyginimas ir su originaliniais tekstais. Tokio palyginimo pėdsakos mažai žymios pačiame teksto vertime, labiaus atsiliepia komentoriuje, kame žymesni skirtumai tarp Vulgatos ir originalinio teksto ir įvairųs skaitymai ypač svarbesnieji, minimi, nors žinoma toli-gražu nevisi.

Darydamas naują vertimą, žiurėjau į jau esančius senobinius vertimus, Giedraičio ir protestantiškuosius. Lietuvių kalbos dailumu, ypač teksto vertime, rupinausi tiek, kiek tai buvo galima mano sąlygose; bet jo nedrįsau pastatyti augščiaus už ištikimumą verčiamajam tekstui, už ištikimumą įkvėptam Dievo žodžiui. Stengiaus sunaudoti pagal išsigalėjimą visa, kas jau padaryta musų kalbos tvarkymo srityje; tarp kitko nevengiau naujų žodžių, kurie rodėsi šiek tiek jau apsitrynę ir įgiję pilietystės teises; bet taipogi neišmečiau žodžių ir išsireiškimų, amžiais vartojamų arba pavirtusių *termini technici*, nors jie ir neberanda malonės pas kaikuriuos naujus kalbininkus; negalėjau taipogi visur rašyti dailiais patarlių bei dainelių sakiniais. Tame dalyke nemaža vargo turėjau ir nesykį maniau, kad rasi ir geriaus butu buvę atidėti šv. Rašto vertimą dar kokiai dvidešimčiai metų, kolei pati musų rašto kalba labiaus nenusistovės, arba neatsiras toks šv. Rašto mylėtojas ir draug kalbos žinovas, kurs abudu dalyku, ir vertimo ištikimumą ir jo kalbos dailumą, įstengs pakelti lig tobulybės laipsniui. Rasi savo drąsumu aš ir užsipelniau papeikimą kalbininkų ir kitų, butinai reikalaujančių iš šv. Rašto dailiausios kalbos pavyzdžių. Bet raminu save ta mintimi, kad savo darbu aš juk niekam neužkirtau kelio pagaminti geresnį vertimą, arba po keliolikos metų tai-

syti tą patį; iš kitos gi pusės kalbos dailintojų ir mokytojų, pripažintų ir nepripažintų, man regisi, mes turime gal net perdaug.

Trumpučiai įvedimai, anot savo vardo, turi įvesti skaitytoją į tyrinėjamą knygą, paduodami apie ją svarbiausias žinias ir tokiuo budu jos supratimą jau išanksto bent kiek palengvindami. Tuose įvedimuose nevedama ginčų su kitokiomis nuomonėmis arba tik labai mažai, nes ginčams reiktu perdaug vietos; juose tik paduodamas daugumos katalikų tradicijinis tame dalyke mokslas su atžvilgiu vienok į naujausius tyrinėjimus, taigi toks, koks randamas visose neilgose šv. Rašto Introdukcijose.

Labai žymią vietą mano veikale užima komentorius. Jo didumas įvairiose knygose bus labai nevienodas. Vietomis jis lig penkių sykių ilgesnis už patį tekstą, o kitur visai trumputis. Ilgesni paaiškinimai dedami tenai, kame pats tekstas netaip aiškus arba yra labai svarbus iš tikybinio atžvilgio. Prie svarbiausių dalių turėjo buti paskaitytas visas N. Testamentas, todėl ir jo komentorius žymiai ilgesnis. Visos gi istoriškosios S. Testamento knygos turės gana trumpus paaiškinimus, nes nors ir daug įdomaus galima apie jas pasakyti, bet tai neturi taip didžios svarbos iš atžvilgio į tikėjimą, o pats tekstas ir be ilgų aiškinimų suprantamas.

Komentorius pritaikytas prie teksto; todėl kaip teksto straipsniai turi savo užvardijimus, taip ir komentoriuje paduodamas visupirma bent kiek platesnis straipsnio turinys, o jau po to turinio eina pavienių sakinių ir žodžių aiškinimas su nurodymu eilutės, iš kurios aiškinamieji žodžiai imami. Aiškinant tekstą rupinausi paduoti visur žodinę prasmę (sensus litteralis). Svarbesnėse gi vietose padaviau ir dvasiškąją prasmę (sensus spiritualis), nes be jos paminėjimo nebutu buvusi atkreipta doma į visą turinį, kurį šv. Dvasia įdėjo į šventojo Rašto knygas per savo įkvėptuosius rašytojus.

Rašydamas komentorių naudojausi, pavelijant autoriui, veikalu: *Die hl. Schrift des Alten und Neuen Testamentes, übersetzt und mit erklärenden Anmerkungen versehen von Augustin Arndt S. J.*, sustatytu pagal: Cursus Scripturae sacrae auctoribus Cornely etc. Ypač pirmose trijose šv. Povilo gromatose mano paaiškinimai maža kuo tesiskiria nuo Kun. Arndto komentoriaus. Bet

kaip čionai taip dar labiaus kitur neapleidžiau progos žiurėti ir į kitus senesniųjų ir naujų aiškintojų veikalus ir imti iš visur tai, kas man rodėsi labiaus naudinga ir reikalinga musų skaitytojams.

Negaliu galop dar čia nepaminėti su dėkingumu, kad gerbiamas šv. Kazimiero Draugijos Pirmininkas Prof. Kun. A. Dambrauskas buvo ne tik kiekvieno einančiojo iš spaudos lakšto nenuilstančiu peržiurėtoju ir valytojų nuo spaudos klaidų, bet taipogi ir nuolatiniu savo patėmijimais mano padėjėju.

Šitas tomas užbaigtas spausdinti lygiai į metus. Jei Dievas pavelys tuo pačiu greitumu darbas žada eiti ir toliaus. Kad tik maloningiausis pirmasis šv. Knygų Autorius suteiktu reikalingas jiegas ir šviesą silpnam vertėjui, išdrįsusiam Jo įkvėptą žodį duoti lietuvių kalboje lietuviams skaitytojams.

J. S.

GROMATA

Į RYMIEČIUS.

ĮVEDIMAS.

I. Apie šv. Povilo gromatas apskritai. 1. Žymią vietą tarp Naujojo Įstatymo knygų užima šv. Povilo gromatos. Šv. Povilas, kurs turėjo dar kitą žydišką vardą, Saulius, pirm savo atsivertimo buvo didžiausiu Kristaus mokslo priešu ir pirmųjų krikščionių persekiotoju. Parizieją tėvų sunus, išauklėtas nuo pat mažens parizieją dvasioje ir didžiame prisirišime prie žydų tikėjimo, kaipo didžiausią sau garbę laikė ginti tą tikėjimą nuo viso, kas rodėsi jam priešinga. Stebuklingu budu ant kelio į Damaską paties Kristaus atverstas ir pavadintas į apaštalus, pažinęs tiesą, su nemažesniu uolumu ėmėsi ją platinti, nesigailėdamas nei laiko, nei vargo, nei net savo gyvybės. Eidamas iš miesto į miestą, iš vieno krašto kitan, vienų su meile priimamas, kitų persekiojamas, apsakojo gyvu žodžiu Išganytojo Evangeliją, atvertė į Kristaus tikėjimą daugybę žydų, o dar daugiaus pagonių ir įkurė po visas tuomet žinomo pasaulio šalis skaitlingas bažnyčias. Rupindamos savo įkurtomis bažnyčiomis, trokšdamas, kad jos tarptu ir nuolat stiprintusi tikėjime ir meilėje, lankė jas nekartą patsai; negalėdamas pats atvykti, siųsdavo savo mokytinius ir pagalbininkus; galop Dievo įkvėptas rašydavo joms gromatas. Tų šv. Povilo parašytų gromatų, kurios užsiliko iki musų dienų ir katalikų Bažnyčioje paskaitytos yra tarp šventojo Rašto knygų, yra išviso keturiolika. Parašė jas šv. Povilas tarp 53—67 metų po Kr. Visuanksčiausiai parašyti dvi gromati į Tesalonikiečius, visupaskiausiai antroji gromata į Timotieją. Taigi, ne pagal parašymo laiką sustatytos jos yra Biblijoje, bet pagal bažnyčių didumą, kurioms buvo siųstos, ir pagal turinio svarbumą, ir tai taip, jog pirma padė-

tos gromatos į bažnyčias, o paskui į atskiras ypatas. Visų gale padėta yra gromata į Žydus dėlto, kad ji paskiausiai yra priimta į kanoną Vakarų Bažnyčioje.

2. Beveik visas Kristaus mokslas, kaip sako šv. Tomas Akvinietis, randasi išdėstytas tose šv. Povilo gromatose; bet su didesniu rupesčiu kone visose gromatose Apaštalas moko, jog išganymas, Kristaus atneštas, prieinamas yra visiems žmonėms, ir parodo, jog gyvas į Jėzų Kristų tikėjimas ir Evangelija yra vienatinis to išganymo kelias. Tuo labiaus buvo priverstas šv. Povilas aiškinti tą mokslą, jogei kaikurie netikri mokytojai stengėsi jį iškreipti, norėdami primesti visiems krikščionims bent dalį jau nustojusių savo vertės Senojo Įstatymo apeigų, pavyzdin, apipjaustymą.

3. Visos šv. Povilo gromatos buvo parašytos graikų kalba, kuri tuomet labiausiai buvo prasiplatinusi Rymo viešpatystėje. Apaštalo vartojama kalba yra gana taisykliška, nors randasi joje vietomis ir nepaprasti išsireiškimai, kurie apsunkina supratimą. Nesirupino šv. Povilas apie styliaus išdailinimą ir papuošimą, užimtas vien noru kuopilniausiai išreikšti savo mintį; bet kadangi jis iš prigimimo buvo labai iškalbingas, todėl ir visose jo gromatose tas iškalbingumas gyvai apsireiškia, pagauna ir traukia prie savęs kiekvieno skaitytojo širdį.

4. Beveik visos gromatos senobiniu papročiu yra pradedamos pažymėjimu rašytojo ir skaitytojų vardo, prie kurio pridedamas yra ilgesnis ar trumpesnis pasveikinimas, ir užbaigiamos taipogi pasveikinimais ir apaštališku palaiminimu. Rašydavo jas Apaštalas ne savo ranka, bet diktuodavo raštininkui; pats gi tankiai pridėdavo gale savo ranka tik keletą žodžių, kad krikščionis geriaus galėtų pažinti, jog tai tikrai Povilo gromata.

Gromata į Rymiečius. 5. Rymo bažnyčia, anot šv. tėvų paliudijimo, buvo įkurta apaštalų kunigaikščio, šv. Petro. Bet dar pirm jo atkeliavimo Ryman gera Kristaus Naujiena galėjo jau buti šiek tiek žinoma tame mieste. Tarp a t ė j u n ų r y m i e č i ų (Apd. 2, 10), draug su kitais buvusių Jerozolimoje liudytojais šv. Dvasios nužengimo ant apaštalų, galėjo rasties vienas kitas, kurs, įtikėjęs į Kristų laike pirmojo šv. Petro pamokslo, parsinešė su savim tą tikėjimą namon. Kilusis, po šv. Stepono nukankinimo krikščionių persekiojimas Judėjoje galėjo taipogi ne vieną krikščionį, bėgantį nuo pavojaus, nuvyti lig Rymui. Taigi, šv. Petras, atvykęs 42 metais į viešpatystės sostinę, galėjo čia jau rasti pirmutinius krikščionystės diegus. Jis, be abejonės, kreipėsi su Kristaus žodžiu visupirma į savo vientaučius, žydus, kurių Ryme tuomet buvo gana daug, ir iš atverstųjų sutaisė pirmą krikščionių draugiją. Bet tarp žydų buvo nemaž prozelitų arba naujatikių, t. y. priėmusių žydų tikėjimą pagonių. Tie naujatikiai visur greičiaus už tikruosius žydus priimdavo Evangeliją; galima tat tikėties, jog ir Ryme nemažas jų skaitlius priklausė jau prie pirmosios krikščionių draugijos. Paskui, kada, paliepus ciesoriui Klaudijui, žydai, o su jais ir krikščionis, atsivertusieji iš žydų, buvo išvaryti iš Rymo, pasiliko čia ta Rymo bažnyčios dalis, kuri buvo surinkta iš prozelitų, prie

kurių be abejo buvo prisidėję ir atsivertusieji pagonis. Jų skaitlius žymiai pasidaugino, kada šv. Petras, po apaštalų Susirinkimo Jeruzalėje 51 m., sugrįžo Ryman ir, maža beradęs žydų, kreipėsi su Evangelijos apsakojimu į pagonis. Tokiuo budu tuo laiku, kada šv. Povilas rašė Rymo bažnyčiai savo gromatą, dauguma Rymo krikščionių buvo atsivertę pagonis.

6. Šv. Povilas, ilgą jau laiką platinęs Kristaus mokslą Rymo viešpatijos Rytuose, nutarė persikelti į jos Vakaruose esančią Ispaniją; pakelėje užmanė apsilankyti Ryme, kad ir Rymiečiams suteiktu šiek tiek d v a s i š k o s m a l o n ė s. Nenorėdamas ilgai pas juos pasilikti, skaitė reikalingu daiktu prirengti Rymiečius prie to apsilankymo per gromatą, išdėstydamas joje svarbiausius savo apsakojimo dalykus, kad ir tas trumpas apsilankymas nepasiliktu be gerų vaisių.

7. Gromatoje į Rymiečius, be įžangos (1, 1 — 15) ir užbaigos, (15, 14 — 16, 27) galima atskirti dvi dali. Pirmoje, dogmatiškoje dalyje, šv. Povilas išrodinėja, jog vienatiniu išganymo keliu yra Evangelijos mokslas, priimtas su gyvu tikėjimu, ir tai visiems, be jokio skirtumo tarp žydų ir pagonių. To dėlei Apaštalas parodo visupirma (1, 16—4, 25), jog be Kristaus malonės, apreikštos Evangelijoje, nei įgimtas tiesos pažinimas pagonims, nei apipjaustymas ir Įstatymas žydams neikiek nepadėjo laimėti išganymą; tolesniai (5, 1—8, 39) jis aprašo Evangelijos galybę, išskaitydamas vaisius ir ypatybes nuteisinimo per tikėjimą, ir galop (9, 1—11, 36) apgina mokslą apie nuteisinimą nuo užmetinėjimų, išrodydamas, jog jis visai sutinka su Sen. Įstatyme duotais išrinktajai tautai pažadėjimais. Antroje gi, morališkoje dalyje (12, 1—15, 13), ragina Apaštalas visus daryti iš tikėjimo paeinančius darbus.

8. Gromata parašyta buvo graikų kalba Korinte, ką galima numanyti iš to, kad ją Apaštalas išsiuntė Ryman per Fėbę, gyvenusią Korinto uoste, Kenchruose (16, 1), ir kad pridėjo pasveikinimą korintiečio, Kajaus, pas kurį jis tuo metu gyveno (16, 23). Parašė ją šv. Povilas tuo laiku, kada rengėsi nunešti Jeruzalėn almužnas, surinktas Makedonijoje ir Achajoje (15, 25. 26); buvo gi tai pabaigoje trečiosios jo apaštališkos kelionės, todėl baigiantis 58 arba prasidedant 59 metams po Kristaus užgimimo.

9. Nors prieš 2. šimtmečio galą niekur pas šv. tėvus nerandame gromatos į Rymiečius pavadintos aiškiai šv. Povilo veikalu ir šv. Rašto dalimi, bet, autoriaus neišvardijant, ji vartojama yra jau šv. Klemenso Rym., šv. Ignaco K., šv. Polikarpo ir kitų. Pradedant gi nuo Teofilio Antiok. (apie 170), ji visur ir visų vadinama yra stačiai šv. Povilo raštu ir randama visuose šv. knygų rinkiniuose. Todėl apie jos autentiškumą niekas ir neabejoja.— Tik du paskutiniu perskyrimu kaikurie nori atskirti nuo tos gromatos, sakydami, kad jiedu esą į čia perkelti iš kokio nors kito šv. Povilo veikalo; bet daro tai be pamato, nes ir jų turinys ištikrųjų visai nėra priešingas kitoms gromatos dalims, o išvardijamos ir sveikinamos juose ypatos tikrai galėjo buti pažįstamos šv. Povilui, kad ir nebuvusiam iki tam laikui Ryme, bet galėjusiam susitikti su jomis kituose kraštuose.

Epistola beati Pauli Apostoli ad Romanos.

Švento Povilo Apaštalo gromata į Rymiečius.

Gromatos įžanga: antrašas ir dėkojimas.

Caput I. [1] Paulus, servus Jesu Christi, vocatus Apostolus, segregatus in Evangelium Dei, [2] quod ante promiserat per prophetas suos in Scripturis sanctis [3] de Filio suo, qui factus est ei ex semine David secundum carnem, [4] qui praedestinatus est Filius Dei in virtute secundum spiritum sanctificationis ex resurrectione mortuorum Jesu Christi Domini nostri: [5] per quem accepimus gratiam, et Apostolatum ad obediendum fidei in omnibus gentibus pro

1. Perskyrimas. [1] Povilas, Jėzaus Kristaus tarnas, pavadintasis Apaštalas, paskirtas Dievo Evangelijai, [2] kurią pirma buvo pažadėjęs per savo Pranašus šventuose Raštuose [3] apie savo Sunų, kurs jam padarytas yra iš Dovido giminės pagal kuną,[4] kurs pirmpaskirtas yra kaipo Dievo Sunus su galybe pagal pašventimo dvasią per numirusiųjų prisikėlimą, apie Jėzų Kristų, musų Viešpatį, [5] per kurį gavome malonę ir apaštalystę, kad padarytumėm visas tautas pa-

---

1—7. Gromatos a n t r a š a s, kuriame paprastai esti pažymima, kas gromatą rašo ir į ką ją rašo, čia yra labai iškilmingas ir gana ilgas. Jis yra pritaikytas į aplinkybes, kuriose gromata buvo parašyta. Apaštalas rašė bažnyčiai, kurią ne pats buvo įkuręs, nei per savo mokytinius, ir kurioje jis galėjo buti daugeliui visai nežinomas; todėl iš pat pradžios jis norėjo paaiškinti, kodėl taip drąsiai rašo; butent, jogei jis yra visų tautų Apaštalas, todėl ir Rymiečių.

(1) Dievo t a r n o vardas Sen. Įstatyme buvo duodamas visiems tikrojo Dievo garbintojams, bet labiausiai tiems, kurie gaudavo nuo Dievo ypatingas pareigas, kaip Mozė, pranašai. Taip-pat ir N. Įstatyme. Povilas vadina čia save t a r n u, dėlto kad jam buvo Jėzaus Kristaus duotos ypatingos pareigos; butent, jis buvo pavadintas buti a p a š t a l u, t. y. Kristaus pasiuntiniu, ir kaipo toksai jis buvo atskirtas nuo kitų ir *paskirtas* Evangelijos apsakojimui.—(2) *Buvo pažadėjęs*... Evangelijos apsakojimas jau šv. Rašte S. Į. buvo Dievo pažadėtas visoms tautoms.—(3) *Apie savo Sunų*... Apaštalas aprašo dvejopą Išganytojo stovį: nužeminimą, nes tapo žmogumi, užgimdamas iš Dovido giminės, ir išaugštinimą, nes priėmęs žmogaus prigimtį buvo apreikštas kaipo Dievo Sunus.—*Padarytas yra*, t. y. užgimė.—(4) *Su galybe*: turintis dievišką galybę.—*Pagal pašventimo dvasią*: pagal savo dievišką prigimtį.—*Per numirusiųjų prisikėlimą*. Numirusiųjų prisikėlimas yra tikriausiu priparodymu, jog Jėzus Kristus, pirmasis prisikėlusis, buvo Dievas.—(5) *Per kurį*... Nors šv. Povilas vartoja čia daugskaitlį: *gavome*, vienok kalba tik apie save vieną.—*Malonę*... t. y. niekuo neužtarnautą malonę pildyti garbingas apaštalo pareigas.—*Visas tautas*.. Ne tik žydai, bet visos tautos buvo pavadintos į tikėjimą. Povilas buvo Dievo paskirtas praplatinti Evangeliją tarp pagonių ir atvesti juos į paklusnumą šv. tikėjimui.—*Dėlei jo vardo*: dėl

nomine ejus, [6] in quibus estis et vos vocati Jesu Cristi: [7] omnibus qui sunt Romae, dilectis Dei, vocatis sanctis. Gratia vobis, et pax a Deo Patre nostro, et Domino Jesu Christo.

klusniomis tikėjimui dėlei jo vardo, [6] tarp kurių esate ir jųs, pavadintieji Jėzaus Kristaus, [7] visiems, Ryme esantiems, Dievo numylėtiems, pavadintiems šventiesiems. Malonė jums ir ramybė nuo Dievo, musų Tėvo, ir Viešpaties, Jėzaus Kristaus.

[8] Primum quidem gratias ago Deo meo per Jesum Christum pro omnibus vobis: quia fides vestra annuntiatur in universo mundo. [9] Testis enim mihi est Deus, cui servio spiritu meo in Evangelio Filii ejus, quod sine intermissione memoriam vestri facio [10] semper in orationibus meis: obsecrans, si quomodo tandem aliquando prosperum iter habeam in voluntate Dei veniendi ad vos. [11] Desidero enim videre vos: ut aliquid impertiar vobis gratiae spiritualis ad confirmandos vos: [12] id est,

[8] Visupirma dėkoju mano Dievui per Jėzų Kristų už jus visus, dėlto kad jusų tikėjimas garsinamas yra po visą pasaulį. [9] Nes liudytojas man yra Dievas, kuriam tarnauju savo dvasioje per jo Sunaus Evangeliją, jog be paliovos atsimenu apie jus [10] visuomet mano maldose, maldaudamas, jei kaip nors galų gale laimingai man pasisektų per Dievo valią ateiti pas jus. [11] Nes aš trokštu jus regėti, kad jums suteikčiau šiek-tiek dvasiškos malonės jusų patvirtinimui, [12] tai yra, kad draug su ju-

---

didesnės garbės Dievo vardo.—(6) Tarp tautų, kurioms šv. Povilas turėjo apsakoti Evangeliją, buvo Rymiečiai.—(7) Senobės papročiu Apaštalas, pradėjęs gromatą nuo pažymėjimo savo vardo, pažymi taipogi tuos, kuriems gromatą skiria: *Povilas... visiems, Ryme esantiems.* —*Pavadintiems šventiesiems*: kurie pavadinti yra, kad butu šventais, ir kurie iš savo pašaukimo yra šventi. —*Malonė jums...* Pasveikinimo žodžius, senobės rašytojų dedamus viename sakinyje su vardu, Povilas deda į atskirą sakinį (plg. Cicero Attico salutem), linkėdamas juose skaitytojams dvasiškų dovanų: m a l o n ė s, t. y. dovanai suteikiamų Dievo geradarysčių, vedančių į išganymą, kurių vaisiumi yra jau čia ant žemės r a m y b ė.

8—15. Antroji įžangos dalis, d ė k o j i m a s. Povilas dėkoja Dievui už malones, Rymiečiams suteiktas, butent, už jų didį tikėjimą. Norėdamas patraukti skaitytojų širdis prie savo žodžio priėmimo, jis išreiškia Rymiečiams savo prielankumą, kurs pasirodė tame, jog jis visuomet už juos meldėsi, jog jau seniai nori juos aplankyti, bet vis buvo sutruk-dytas, ir jog, kaipo visų tautų Apaštalas, jis jaučiasi Rymiečių skolininku.

(8) Visame pasaulyje, kame tik buvo krikščionių bažnyčios, Rymiečiai buvo giriami už tat, kad buvo noriai priėmę Kristaus tikėjimą ir tvirtai jo laikėsi (Tom. Akv.).—(9) Kaip tankiai kitur, kada yra kalbama apie širdies jausmus, apie kuriuos žmonės negali paliudyti, taip ir čia šv. Povilas ima kaipo liudytoją ne kokį nors žmogų, bet patį Dievą, kurs širdis tyrinėja (Auks.).—*Tarnauju*, kaip matosi iš graik. žodžio λατρεύω, reiškia: atiduodu religijinį pagarbinimą. Garbina gi Dievą šv. Povilas per apsakojimą Evangelijos apie jo Sunų, įsikunijusį ir pagarbintą. Garbina ne tik lupomis, bet *savo dvasioje*, t. y. visa savo dušia.—(10) *Per Dievo valią*, jei Dievas taip panorės.—(11) *Nes trokštu...* Kaipo tarnas to, nuo kurio visa gavo, Apaštalas nori regėti Rymiečius ne dėl ko kito, bet tik dėlto, kad pasidalintu su jais tomis sau Dievo duotomis dovanomis.—*Jusų patvirtinimui*,—tikėjime.—(12) *Pasilinksmintumėm...* Apaštalas bus palinksmintas, kad matys pasididinantį tikėjimą krikščionių

simul consolari in vobis per eam, quae invicem est, fidem vestram, atque meam. [13] Nolo autem vos ignorare fratres: quia saepe proposui venire ad vos, (et prohibitus sum usque adhuc) ut aliquem fructum habeam et in vobis, sicut et in ceteris gentibus. [14] Graecis, ac Barbaris, sapientibus, et insipientibus debitor sum: [15] ita (quod in me) promptum est et vobis, qui Romae estis, evangelizare.

mis pasilinksmintumėm per tą tikėjimą, kurs yra bendras, jusų ir mano. [13] Nenoriu gi, broliai, kad jųs nežinotumėt, jog aš tankiai užmanydavau ateiti pas jus (ir dar lig šiolei sutrukdytas esu), idant ir tarp jusų turėčiau kokį nors vaisių, kaip ir tarp kitų pagonių. [14] Graikams ir barbarams, išmintingiems ir neišmintingiems aš esu skolininkas. [15] Taip (kiek nuo manęs priklauso) aš esu pasiryžęs ir jums, kurie Ryme esate, apsakoti Evangeliją.

I. 1. a) Pagonįs per stabmeldystę ir nusidėjimus užtraukė ant savęs Dievo rustybę.

[16] Non enim erubesco Evangelium. Virtus enim Dei est in salutem omni credenti, Judaeo primum, et Graeco. [17] Justitia enim Dei in eo revelatur ex

[16] Nes aš nesigėdžiu Evangelijos; nes ji yra Dievo galybė išganymui kiekvieno tikinčio, žydo pirmiaus ir graiko. [17] Nes Dievo teisybė joje apsireiškia

---

ir savo paties širdyse.—(**13**) *Sutrukdytas* daugybe darbų, kuriuos turėjo atlikti Rytuose.—*Kokį nors vaisių.* Apaštalas prilygina save žemdirbiui: jis laistys tą dirvą, kurią šv. Petras buvo apsėjęs.—(**14**) Povilas dalina visą žmoniją iš atžvilgio į kalbą: į g r a i k u s, t. y. kalbančius graikiškai, ir b a r b a r u s, nekalbančius graikiškai, ir iš atžvilgio į mokslą: į mokytus ir nemokytus, ir išpažįsta, jog jis ar šiokiems, ar tokiems turi apsakoti Evangeliją, nes iš Kristaus valios yra visų skolininkas. —(**15**) Toje eil. išreikštas išvedimas iš to, kas pasakyta augšč. 14. e.

16—17. Pabaigęs gromatos įžangą, šv. Povilas pereina prie išguldymo savo mokslo ir išpradžios jį išreiškia trumpais žodžiais.

(**16**) *Nes aš...* Apsakoti Evangeliją, buvo tai kalbėti apie prikaltąjį į kryžių Jėzų; toks dalykas netiko kuniškiems pagonims (Kor. 1, 18..), ir jie vadino jį paikybe; tečiaus Povilas nesigėdžia jo apsakoti ne tik mažuose miestuose, bet ir garsiame Ryme, nes žino, jog ištiesų Evangelija yra tai *Dievo galybė*, per kurią gali gauti išganymą kiekvienas, kurs ją su tikėjimu priima.—*Žydo pirmiaus*. Čia žmonija padalinta vėl į dvi dali: žydus ir nežydus.—*Pirmiaus*: tas žodis pavartotas ne tiek laiko pažymėjimui, kiek išreiškimui ypatingos teisės, kurią turėjo žydai; jiems Evangelija buvo apsakojama ne tik iš mielaširdystės, kaip kitoms tautoms, bet ir kaipo išpildymas Dievo duotųjų per pranašus pažadėjimų.—(**17**) *Dievo teisybė*, t. y. teisybė, kurios davėjas yra Dievas, per kurią mes teisiais tampame Dievo akyvaizdoje; ji yra *iš tikėjimo*, arba per tikėjimą, kurs pats vienas, tiesa, negali žmogaus nuteisinti, bet yra butinai reikalinga sąlyga. Apie tą teisybę mes patiriame iš Evangelijos.—*Į tikėjimą*: — į visus tikinčius, t. y. teisybė, apie kurią viršiaus kalbėta, yra suteikiama visiems tikintiems, neatsižvelgiant į tai, ar jie butu buvę žydai, ar pagonįs.—*Kaip parašyta yra.* Povilo paduotasis mokslas apie teisybę iš tikėjimo nėra naujas, nes apie jį jau kalbėjo S. Į. pranašas Abakukas 2, 4.

Trumpai pažymėjęs (16—17), jog Evangelijos mokslas, priimtas su tikėjimu, gali visiems suteikti nuteisinimą, šv. Povilas pereina prie priparodymo tų savo žodžių teisingumo ir daro tai visoje d o-

fide in fidem: sicut scriptum est: Justus autem ex fide vivit. [18] Revelatur enim ira Dei de coelo super omnem impietatem, et injustitiam hominum eorum, qui veritatem Dei in injustitia detinent: [19] quia quod notum est Dei, manifestum est in illis. Deus enim illis manifestavit. [20] Invisibilia enim ipsius, a creatura mundi, per ea quae facta sunt, intellecta, conspiciuntur: sempiterna quoque ejus virtus, et divinitas: ita ut sint inexcusabiles. [21] Quia cum cognovissent Deum, non sicut Deum glorificaverunt, aut gratias egerunt: sed evanuerunt in cogitationibus suis, et obscuratum est insipiens cor eorum: [22] dicentes enim se esse sapientes, stulti facti sunt. [23] Et mutaverunt glo-

iš tikėjimo į tikėjimą, kaip parašyta yra: O teisusis iš tikėjimo gyvas yra. [18] Nes Dievo rustybė apsireiškia iš dangaus ant kiekvienos bedievystės ir neteisybės tų žmonių, kurie Dievo tiesą laiko neteisybėje; [19] nes kas yra žinoma apie Dievą, juose apreikšta yra, dėlto kad Dievas jiems apreiškė. [20] Nes kas jame neregima yra, darosi regima nuo pasaulio sutvėrimo per išmanymą, kurį duoda sutvertieji dalykai: jo amžina galybė ir dievystė; taip jog neišteisinami yra; [21] nes; pažinę Dievą, negarbino jo, kaipo Dievo, ir nedėkojo; bet tuščiais tapo savo mintyse, ir jų neišmintinga širdis aptemo. [22] Nes sakydamies išmintingi esą, paikais tapo. [23] Ir išmainė negendančio-

---

gmatiškoje dalyje (1, 18—11, 36). Ta pirmoji dalis gali buti padalinta į tris skyrius, kurių pirmame kalbama apie nuteisinimą per tikėjimą be pirm padarytų nuopelnų, antrame yra išskaityti to nuteisinimo vaisiai, o trečiame mokslas apie nuteisinimą apgintas nuo užmetinėjimų

Pirmame skyriuje (1, 18—4, 52); kalbėdamas apie nuteisinimą per tikėjimą, šv. Povilas parodo visupirma (1, 18—32), jog pagonįs savo pasielgimu užsipelnė tiktai Dievo rustybę.

(18) *Dievo rustybė* reiškia Dievo teisybę, kuri kietomis bausmėmis atitaiso suardytą žmonių nusidėjimais tvarką. Ta rustybė *apsireiškia* atsiradime nedorybių ir neteisybių, į kurias buvo įpuolę pagonįs (e. 24. 26), kada Dievas, atėmęs savo malonę, paliko juos jų geiduliams. Apsireiškia *iš dangaus,* kame Dievas ypatingu budu turi savo sostą.—*Ant kiekvienos bedievystės.* Kiekvienas nusidėjimas yra bedievystė, kada jis yra paniekinimu Dievo valios, o neteisybė, kada pažeidžia Dievo įtaisytą tvarką.—*Dievo tiesą,* kuri savaimi žmonėms apsireiškia, pagonįs *laiko neteisybėje,* lyg-kad sugautą prislėgia ir neleidžia jai parodyti savo galybės ir atkreipti širdžių į gerumą.

(19) *Kas yra žinoma apie Dievą:* ką žmonės gali savo protu be apreiškimo išmanyti apie Dievą, arba ką Dievas duoda žmonėms suprasti per regimus sutvėrimus.—*Juose:* pagonių protuose ir širdyse.—*Apreiškė:* aiškiai padėjo prieš jų akis.—**(20)** Nors Dievo esybė neregima yra žmonių akims, vienok ji darosi regima protui per tuos regimus daiktus, kuriuos Dievas yra padaręs. Matydami regimus sutvėrimus, kurie nuolat mainosi ir mainydamies užlaiko pažymėtą jiems tvarką, žmonės savo protu turi suprasti, jog yra viršesnė *galybė,* kuri vis tai padarė, ir *dievystė,* kuri vis tai valdo. **(21)** Iš tų Apaštalo žodžių pasirodo, jog pirm stabmeldystės atsiradimo, žmonijai buvo žinomas vienas tikras Dievas, jog žmonės liovėsi atidavinėję priderančią jam, kaipo Viešpačiui, garbę, jam tarnavę ir dėkoję, kaipo maloningam Tėvui, ir taip priėjo prie stabų garbinimo Taigi, stabmeldystė nėra laipsniu į monotėizmą.—*Tuščiais tapo...* nustoję tiesos, pradėjo sanprotauti neišmintingai ir klaidingai.—*Širdis* reiškia čia protą.—**(22)** *Paikiais tapo.* Anot graik. t.: neprotingiems gyvuliams panašiais tapo.—**(23)** *Dievo garbę:* Amžinojo Dievo didenybę, tobulybes. Pagonįs, paliovę garbinti tikrąjį

riam incorruptibilis Dei in similitudinem imaginis corruptibilis hominis, et volucrum, et quadrupedum, et serpentium. [24] Propter quod tradidit illos Deus in desideria cordis eorum, in immunditiam: ut contumeliis afficiant corpora sua in semetipsis: [25] qui commutaverunt veritatem Dei in mendacium: et coluerunt, et servierunt creaturae potius quam Creatori, qui est benedictus in saecula. Amen. [26] Propterea tradidit illos Deus in passiones ignominiae. Nam feminae eorum immutaverunt naturalem usum in eum usum, qui est contra naturam. [27] Similiter autem et masculi, relicto naturali usu feminae, exarserunt in desideriis suis in invicem, masculi in masculos turpitudinem operantes, et mercedem, quam oportuit, erroris sui in semetipsis recipientes. [28] Et sicut non probaverunt Deum habere in notitia: tradidit illos Deus in re-

jo Dievo garbę ant panašumo paveikslo gendančio žmogaus, ir paukščių, ir keturkojų, ir slenkiojančių gyvių.

[24] To dėlei Dievas juos padavė į jų širdies pageidimus, į susitepimą, kad apdergtu savo kunus tarp savęs, [25] tuos, kurie išmainė Dievo tiesą ant melo, ir geriaus garbino ir tarnavo sutvėrimui, nekaip Sutvertojui, kurs yra pašlovintas į amžius. Amen. [26] Todėl Dievas juos padavė į begėdiškus geidulius. Nes jų moteris permainė prigimtąjį vartojimą ant to vartojimo, kurs yra prigimčiai priešingas. [27] O taip-pat ir vyrai, pametę prigimtą moters vartojimą, užsidegė savo pageidimuose kits į kitą, vyrai su vyrais darydami begėdystę ir savo paklydimo užmokesnį, kursai prigulėjo, patis ant savęs atsiimdami. [28] Ir kaip jie nenorėjo turėti Dievo pažinimo, Dievas juos padavė į peiktiną išmanymą, taip kad jie daro tai, kas nepridera; [29] pripildy-

---

Dievą, priėjo prie galutinos paikybės. Vietoje Dievui jie atiduodavo dievišką garbę jau nebe žmonėms, paukščiams ir t. t., t. y. Dievo sutvėrimams, bet tų sutvėrimų paveikslams, stabams, t. y. savo pačių rankų padarams.

24—32. Tikrojo Dievo garbinimo išsižadėjimo pasekmė buvo pas pagonis proto aptemimas; o kaipo tolesnioji Dievo leista ant jų bausme buvo begalinis doriškas ištvirkimas, kurį čia Apaštalas ir aprašo.

(24) Kaip žmogus išmainė garbę, Dievui priderančią, ant gyvulių, taip Dievas padavė tai, kas žmoguje yra dieviška, protą, į valdžią to, kas žmoguje yra gyvuliška, t. y. į kuniškus pageidimus (Tom. Akv.). —*Padavė* Dievas, atimdamas iš pagonių savo malones (Aug.). *Kad apdergtu...* kad pildytu paleistuvystės nusidėjimus, priešingus prigimčiai, tarp ypatų vienos lyties. —*Dievo tiesą,* t. y. vieną tikrąjį Dievą; *melu* vadinasi pagonių dievaičiai, nes jie nėra tuomi, kuo yra skaitomi.—*Ir geriaus garbino*: velijo tarnauti sutvėrimui, palikę Sutvertoją.—*Kurs yra pašlovintas...* Apaštalas, lyg atlygindamas Dievui už pagonių nusidėjimus, atiduoda trumpais žodžiais jam garbę (26) Abiejų lyčių vienodas buvo ištvirkimas, bet Apaštalas pradeda nuo moterų, nes jose tie prigimčiai priešingi nusidėjimai išrodo dar bjauresniais dėlei paprastos moterų lyčiai didesnės drovasties. Apleidę Dievą, pagonis kreipėsi prie sutvėrimų: teisinga tat buvo ant jų Dievo leista bausmė, jog didesniam savo užgėdinimui jie iškreipė ir prigimties tvarką. (28) Galėdami kas kart geriaus pažinti Dievą per ištikimą jam tarnavimą, pagonis nesirupino tai padaryti; dėlto ir paklydo savo mintyse ir buvo Dievo paduoti į *peiktiną išmanymą*, sulig kurio, kaip aiškina šv. Tomas Akv., žmogus daro peiktiną ir atmestiną nutarimą apie tai, ką turi veikti.— (29) Apaštalas išskaito

probum sensum: ut faciant ea, quae non conveniunt, [29] repletos omni iniquitate, malitia, fornicatione, avaritia, nequitia, plenos invidia, homicidio, contentione, dolo, malignitate, susurrones, [30] detractores, Deo odibiles, contumeliosos, superbos, elatos, inventores malorum, parentibus non obedientes, [31] insipientes, incompositos, sine affectione, absque foedere, sine misericordia. [32] Qui cum justitiam Dei cognovissent, non intellexerunt quoniam qui talia agunt, digni sunt morte: et non solum qui ea faciunt, sed etiam qui consentiunt facientibus.

ti visokia neteisybe, piktybe, paleistuvyste, godulyste, nedorybe, pilni užvydėjimo, žmogžudystės, barnių, vyliaus, nelabumo; prišnibždėtojai, [30] šlovės plėšikai, Dievo neapkenčiami, išniekintojai, puikųs, pasiputę, pikto išradėjai, gimdytojams nepaklusnųs, [31] bepročiai, neištikimi, be meilės, nesandoringi, be gailiaširdystės. [32] Jie, nors Dievo teisybę pažino, nesuprato, jog, kurie tokiuos daiktus daro, verti yra mirties; ir ne tik kurie tai daro, bet taipogi kurie darantiems pritaria.

---

ilgą eilią nusidėjimų, į kuriuos įpuolė pagonįs atsitolinę nuo Dievo. Galima juos visus padalinti į keturis skyrius. Pirmame skyriuje išskaityti keturi apskriti nusidėjimų vardai: *paleistuvystė* gi, kuri yra penktuoju vardu, nėra paminėta graik. tekste. Pačioje pradžioje padėtas apskričiausis nusidėjimų vardas: *neteisybė*, dėlto kad, kaip sako šv. Tomas Akv., kiekvienas nusidėjimas, kaipo priešingas Dievo įstatymui, turi savyje neteisybę. Antrame skyriuje randasi penki jausmais padaromi nusidėjimai, pažeidžiantįs artimą. Trečiojo ir ketvirtojo skyriaus nusidėjimai nurodo sugadintą ir piktą pagonių budą, ir tas yra skirtumas tarp septynių trečiojo skyriaus nusidėjimų ir šešių ketvirtojo, jog pirmieji pažymi esančią budo ydą, antrieji gi nurodo reikalingos dorybės stoką. Kuo skiriasi *nedorybė* nuo piktybės, nėra visai aišku. Galima suprasti taip. jog *piktybė* reiškia norą kenkti kitiems, nedorybė gi —žmogaus dvasios iškrypimą ir palinkimą prie visokio piktumo.—*Žmogžudystės*, t. y. troškimo žudyti kitus, žiaurumo.—*Nelabumas* yra tai yda, kuriai pasidavęs žmogus visur regi pikta ir viską piktu paverčia. *Prišnibždėtojai*, kurie patylomis ir slapčia apkalba —(**30**) *Dievo neapkenčiami* Gr. žodis θεοστυγεῖς reiškia greičiaus tuos, kurie Dievo neapkenčia. —Tolesni trįs vardai pažymi įvairius puikybės apsireiškimus: *išniekintojai* yra tie, kurie kitus iš puikybės pažemina ir išniekina; *puikųs*, kurie be tikrų nuopelnų nori buti paskaityti geresniais, viršesniais už kitus; *pasiputę*, kurie perdaug savimi giriasi. *Pikto išradėjai* yra tie, kuriems negana žinomų piktybių, kurie stengiasi išrasti naujus budus piktai daryti.—(**31**) *Bepročiai* čionai reiškia: bedieviai; nes ebr. žodis „nabal" tankiai toje prasmėje yra vartojamas. Plg. Ps. 13, 1. —*Neištikimi*, kurie nesilaiko padarytos sąkalbos. —*Be meilės*... Trįs sekantieji vardai pažymi stoką meilės: *meilės* į gentis, prieteliškumo i artimus ir *gailiaširdystės* į beturčius. — (**32**) *Nesuprato*, neklausė savo sąžinės balso, persergirčio apie teisingą Dievo bausmę. Gr. t. ta eil. truputį kitaip skamba: „Kurie, nors ir pažino Dievo teisybę (arba: teisingą Dievo nutarimą), jog kurie tokiuos daiktus daro, verti yra mirties, ne tik patįs tai daro, bet ir pritaria darantiems". Taigi, pagal gr. t. tuo didesnė yra pagonių kaltybė, kad jie suprasdami bausmę, laukiančią už nusidėjimus, ne tik patįs juos darė, bet dar pritardavo kitiems taip pasielgiantiems, tarsi gerėdamies piktybe.

b) Ir žydai už savo nusidėjimus kalti yra Dievo akyvaizdoje ir verti jo rustybės.

Caput II. [1] Propter quod inexcusabilis es o homo omnis, qui judicas. In quo enim judicas alterum, teipsum condemnas: eadem enim agis quae judicas. [2] Scimus enim quoniam judicium Dei est secundum veritatem in eos, qui talia agunt. [3] Existimas autem hoc o homo, qui judicas eos, qui talia agunt, et facis ea, quia tu effugies judicium Dei? [4] An divitias bonitatis ejus, et patientiae, et longanimitatis contemnis? Ignoras quoniam benignitas Dei ad poenitentiam te adducit? [5] Secundum autem duritiam tuam, et impoenitens cor, thesaurizas tibi iram in die

2. Perskyrimas. [1] Todėl neišteisinamas esi, o žmogau kiekvienas, kurs teisi; nes, kitą beteisdamas, pats save pasmerki, kadangi tą pat darai, ką tu teisi. [2] Nes žinome, jogei Dievo teismas yra pagal tiesą prieš tuos, kurie tokiuos daiktus daro. [3] Argi tai sanprotauji, o žmogau, kurs teisi tuos, kurie daro tokiuos daiktus, ir pats juos darai, jog tu išvengsi Dievo teismo? [4] Ar tu paniekini jo gerumo, ir kantrumo, ir neskubumo turtus? ar tu nežinai, jog Dievo gerumas veda tave į pakutą? [5] Pagal gi tavo užkietėjimą ir nepakutavojančią širdį daugini sau rustybę dienai rustybės ir

---

Šv. Povilas, parodęs, jog pagonįs per stabmeldystę ir nusidėjimus buvo užtraukę ant savęs Dievo rustybę, išrodinėja toliaus (2, 1—3, 8), jog ir ant žydų kaba ta pati rustybė, kadangi ir jų pasielgimas nebuvo geresnis. Tą išrodinėjimą jis pradeda nuo apskrito pasakymo, jog Dievas teis pagal jų darbus (2, 1—8).

(2, 1) *Todėl...* Kadangi Dievo bausmė kaba ant apakusių ir per tatai nusidėjimuose paskendusių pagonių, todėl reikia jos bijoties kiekvienam, kurs taippat daro.—*Kiekvienas*: ne tik pagonįs, bet ir žydai.—*Kursai teisi*: kursai peikia ir piktais randa kitų darbus, tuo pačiu parodo, jog jam nevalia daryti tų darbų; apgarsina gi save bausmės vertu, jei taip-pat darytu.—*Kadangi tą pat...* gr. t. yra: „Kadangi tu tą pat darai, o teisėjau"!—(2) *Dievo teismas*, t. y. pasmerkimas,—*Pagal tiesą*, taip kaip reikalauja tiesa ir teisybė.—*Kurie tokiuos daiktus daro*: tokiuos nusidėjimus, kaip pagonių (1, 29..).—(3) Tuo klausimu šv. Povilas parodo klaidingumą daugelio žydų nuomonės, buk jie, neveizdint į savo nusidėjimus, lygius pasmerktiesiems pagonių nusidėjimams, busią vien dėlto išganyti, jog yra žydais. Toks jų sanprotavimas yra priešingas tikram visos žmonijos įsitikrinimui apie Dievo teisingumą.—(4) *Turtus*, t. y. gausumą. Tuo žodžiu pažymėtas didumas Dievo mielaširdystės į nusidėjėlius.—*Ar tu nežinai.* Gr. t. yra: „nežinodamas". Vieni iš žydų klydo sanprotaudami, buk jie išvengsią Dievo teismo; klysta dar labiaus kiti, kurie, žinodami apie Dievo teisingumą, bet matydami jo mielaširdingumą, nepameta savo nusidėjimų. Taip elgdamies, jie paniekina tą gailiaširdystę, nes negali nežinoti, jog Dievas nebaudžia tuojau ir kantriai laukia dėlto, kad nori, idant nusidėjėlis nepražutu, bet per pakutą pasitaisytu.—(5) Užkietėjimas yra tai stovis širdies, kuri priešinasi Dievo malonei ir nepasiduoda jos įkvėpimams. Rustybės ir teisingo Dievo teismo apsireiškimo dienoje pažins nusidėjėlis, kiek jis yra sau sukrovęs rustybės. Dabar viešpatauja gailiaširdystė, o teisybė lyg - kad slepiasi; bet ji visiems apsireikš paskutinio teismo dienoje, kada, kaip sako šv. Povilas Psalmisto žodžiais, Dievas *atiduos kiekvienam*

irae, et revelationis justi judicii Dei, [6] qui reddet unicuique secundum opera ejus: [7] iis quidem, qui secundum patientiam boni operis, gloriam, et honorem, et incorruptionem quaerunt, vitam aeternam: [8] iis autem, qui sunt ex contentione, et qui non acquiescunt veritati, credunt autem iniquitati, ira, et indignatio.

[9] Tribulatio, et angustia in omnem animam hominis operantis malum, Judaei primum, et Graeci: [10] gloria autem, et honor, et pax omni operanti bonum, Judaeo primum, et Graeco: [11] non enim est acceptio personarum apud Deum. [12] Quicumque enim sine lege peccaverunt, sine lege peribunt: et quicumque in lege peccaverunt, per legem judicabuntur. [13] Non

apreiškimo teisingo teismo Dievo, [6] kurs atiduos kiekvienam pagal jo darbus: [7] butent, tiems, kurie per kantrumą geruose darbuose ješko garbės, ir šlovės, ir nemirtingumo, amžiną gyvenimą; [8] o tiems, kurie yra barningi ir nepasiduoda tiesai, klauso gi neteisybės, rustybė ir įnirtimas.

[9] Vargas ir suspaudimas ant kiekvienos dušios žmogaus, darančio pikta, žydo pirmiaus ir graiko; [10] garbė gi, ir šlovė, ir ramybė kiekvienam darančiam gera, žydui pirmiaus ir graikui. [11] Nes pas Dievą nėra atsižvelgimo į ypatas. [12] Nes visi, kurie be Įstatymo nusidėjo, pražus be Įstatymo; ir visi, kurie nusidėjo Įstatyme, bus teisti per Įstatymą. [13] Nes ne Įstatymo klausytojai teisųs yra pas Dievą, bet Įstatymo pildytojai bus

---

pagal jo darbus (plg. Ps. 61, 13).—(7) *Kurie per kantrumą:* kurie kantriai, t. y. nepaliaudami daro gerus darbus, reikalingus šventam gyvenimui.—*Ješko garbės...* Ištvėrimo geruose darbuose tikslas yra laimėti dangiškas gėrybes: šventųjų garbę ir šlovę ir nemirtingumą. Geriems Dievas duos *amžiną gyvenimą,* kurs apima visas dangiškas gėrybes.—(8) *Kurie yra barningi,* kuriuose yra nesutikimo, ginčijomosi dvasia; kurie, ješkodami tik kas jiems tinka, priešinasi Dievui.—*Klauso gi neteisybės...* Apaštalas pažymi čia tuos, apie kuriuos augščiaus sakė (1, 18), jog *Dievo tiesą laiko neteisybėje.* Tenai, tiesa, kalbėjo vien apie pagonis, dabar gi sako apie visus, ar jie butu pagonįs, ar žydai, nes visų neteisingųjų *teismo dienoje* laukia *rustybė ir įnirtimas.*

9—16. Pasakęs apskritai, jog Dievas teis visus teisingai pagal jų darbus, toliaus šv. Povilas daro to pasakymo pritaikymą ir pažymi, kad ir žydai nebus paliuosuoti nuo to teismo, bet gaus užmokesnį arba bausmę, taip-pat kaip pagonįs, veizdint į tai, kokie bus jų darbai.

(9) *Vargas ir suspaudimas* reiškia didžiausią nelaimę, nes pasmerkimo kančias.—*Žydo pirmiaus...* Kaip augščiaus (1, 16) taip ir čia žydai paminėti yra pirmiaus, nes jie, kaipo sąnariai išrinktosios tautos, kuri buvo Dievo apdovanota didesnėmis geradarystėmis, turi lyg-kad didesnę teisę, pirmąją vietą, ėmime bausmės už piktą tų geradaryscių suvartojimą.—(10) *Ir ramybė...* Tik tuomet yra širdyje pilna ramybė, kada žmogus nebereikalauja bijoties nustoti tų gėrybių, kurias turi (Tom.).—(11) *Nes Dievas.* Lygų visiems teismą Apaštalas patvirtina žodžiais tankiai atkartotais S. Įst. (plg. 5 Moz. 10, 17. 2 Kron. 19, 7. Job. 34, 19. Išm. 6, 8 ir kit.).—(12) *Kurie be Įstatymo...* t. y. pagonįs, kurie neturėjo Mozės Įstatymo; nebuvo jie vienok visai be įstatymo, kaip tuojau bus pasakyta (e. 14) ir kaip galima numanyti iš to, jog ir jie turėjo veikalinius (actualia peccata) nusidėjimus, kurie juk ir yra kokio nors žinomo įstatymo peržengimu.—*Pražus.* Gr. t. „ir pražus", t. y. bus pasmerkti ne už Mozės Įstatymo nepildymą. *Kurie nusidėjo Įstatyme,* t. y. žydai, turėjusieji Mozės Įstatymą.—*Bus teisti per Įstatymą,* t. y. pagal Įstatymą ir pagal jį pasmerkti.—(13) Kaip bausmės taip ir užmokesnio paskyrime Dievas neatsižvelgia į ypatas.—*Įstatymo klausytojai,* t. y.

enim auditores legis justi sunt apud Deum, sed factores legis justificabuntur. [14] Cum enim gentes, quae legem non habent, naturaliter ea, quae legis sunt, faciunt, ejusmodi legem non habentes, ipsi sibi sunt lex: [15] qui ostendunt opus legis scriptum in cordibus suis, testimonium reddente illis conscientia ipsorum, et inter se invicem cogitationibus accusantibus, aut etiam defendentibus, [16] in die, cum judicabit Deus occulta hominum, secundum Evangelium meum per Jesum Christum.

[17] Si autem tu Judaeus cognominaris, et requiescis in legę, et gloriaris in Deo, [18] et nosti voluntatem ejus, et probas utiliora, instructus per legem, [19] confidis teipsum esse ducem

išteisinti. [14] Nes kada pagonįs, kurie neturi Įstatymo, iš prigimimo tai, kas yra Įstatymo, daro, tokie, Įstatymo neturėdami, patįs yra sau įstatymu; [15] jie parodo Įstatymo darbą, užrašytą jų širdyse, jiems jų sąžinei paliudijant, ir mintims tarp savęs vienai kitą apskundžiant arba ir apginant, [16] dienoje, kada Dievas teis paslėptus žmonių dalykus pagal mano Evangeliją per Jėzų Kristų.

[17] O jei tu vadiniesi žydu, ir randi atilsį Įstatyme, ir giriesi Dievu, [18] ir žinai jo valią, ir pamokytas per Įstatymą atskiri, kas yra geriaus, [19] pasitiki, jog tu esi aklųjų vadovas, šviesa tų, kurie yra tamsybėse, [20] auklėtojas neišmanančiųjų, mokytojas kudikių, turintis Įstatyme ži-

---

žydai, kurie užsiganėdindavo vien turėjimu Įstatymo, kurį girdėdavo skaitomą sinagogose.—*Įstatymo pildytojai bus išteisinti*, ar jie butų žydai ar pagonįs.—(14) *Nes...* Nors pagonįs nėra klausytojais Mozės Įstatymo, nėra jie vienok visai be įstatymo. Neturėdami duoto per Dievo apreiškimą įstatymo, jie patįs sau yra įstatymu, t. y. jie turi savo išmintingoje prigimtyje ir sąžinėje mokytoją, kurs jiems apreiškia Įstatymo įsakymus. — *Iš prigimimo*, t. y. per prigimties įstatymą, parodantį pagonims, kas jiems reikia daryti. Todėl tuo žodžiu nėra prašalintas reikalingumas Dievo malonės, kuri pažadintu jų valią gerai daryti (Tom.).—(15) *Jie parodo.* Gerumu savo pasielgimo, kurs visai sutinka su morališkais Mozės Įstatymo įsakymais, pagonįs parodo, jog jie turi dušioje tai, kas jiems liepia taip o ne kitaip daryti.—*Paliudijant.* Gr. t. yra: „draug paliudijant", t. y. draug su geru pasielgimu, kurį sąžinė pagiria.—*Ir mintims.* Mintįs yra sąžinės apsireiškimais; jos, lyg-kad tarp savęs kovodamos, peikia blogus žmogaus darbus, kurie priešingi yra sąžinei, ir giria geruosius.—(16) *Dienoje.* Paskutinio teismo dienoje visa, ką sakė sąžinė, prisimins ir be kito skundėjo duos paliudijimą Dievo sosto akyvaizdoje. Dievas parodys pagonims jų sąžinę ir pagal ją juos teis.—*Pagal mano Evangeliją*, t. y pagal mano apsakojimą, arba kaip aš mokiau, jog Dievas teis ir paslėpčiausius žmogaus darbus ir mintis ir tą teismą darys per Jėzų Kristų.

17—24 eil. išparodo šv. Povilas, jog žydai ne tik ne mažiaus, bet dar daugiaus yra kalti, negu pagonįs, ir todėl verti Dievo rustybės, nes jie, nors ir turi Dievo duotą Įstatymą ir juo giriasi, bet visai nesirupina jo išpildyti. Tas išparodymas išreikštas beveik vienu ilgu sakiniu, kurs išveizdi lyg ne visai užbaigtas, dėlto kad yra jame taip vadinama protazis, nėra gi apodozies

(17) *O jei tu...* Pirmu žydų garbės šaltiniu yra šlovingas jų vardas, nes jis paeina nuo patriarko Judo, kuriam buvo duoti pažadėjimai apie Mesiją.—*Randi atilsį.* Įstatymas buvo žydams didžiausi geradarystė, kuri galėjo jiems duoti tikrą dvasios atilsį, nes be vargo ir svyravimo žinojo iš jo, kas reikia daryti. *Ir giriesi Dievu*, kaipo išrinktoji jo tauta.—(19) *Pasitiki...* Girdamies pažinimu tikrojo Dievo ir jo duoto Įstatymo, žydai pasisavindavo įvairius šlovingus vardus: vadovo, šviesos, auklėtojo, mokytojo; pagonis gi vadindavo aklais, esančiais tamsybėse, neišmanančiais, kudikiais.—(20) *Žinojimo ir tiesos paveikslą*, t. y. tikriau-

caecorum, lumen eorum, qui in tenebris sunt, [20] eruditorem insipientium, magistrum infantium, habentem formam scientiae, et veritatis in lege. [21] Qui ergo alium doces, teipsum non doces: qui praedicas non furandum, furaris: [22] qui dicis non moechandum, moecharis: qui abominaris idola, sacrilegium facis. [23] Qui in lege gloriaris, per praevaricationem legis Deum inhonoras. [24] (Nomen enim Dei per vos blasphematur inter gentes, sicut scriptum est.)

[25] Circumcisio quidem prodest, si legem observes: si autem praevaricator legis sis, circumcisio tua praeputium facta est. [26] Si igitur praeputium justitias legis custodiat: nonne praeputium illius in circumcisionem reputabitur? [27] Et judicabit id, quod ex natura est praeputium, legem consumans, te, qui per litteram, et circumcisionem prae-

nojimo ir tiesos paveikslą; [21] kurs tat kitą mokai, pats savęs nemokai; kurs skelbi, jog nereikia vogti, ir vagi; [22] kurs sakai, jog nereikia svetmoteriauti, o svetmoteriauji; kurs bjauriesi dievaičių stabais, o darai šventvagystę; [23] kurs giriesi Įstatymu, per Įstatymo peržengimą darai nešlovę Dievui. [24] Nes Dievo vardui yra dėlei jusų piktžodžiaujama tarp pagonių, kaip yra parašyta.

[25] Apipjaustymas, tiesa, yra naudingas, jei užlaikai Įstatymą; o jei esi Įstatymo peržengėjas, tavo apipjaustymas tapo neapipjaustymu. [26] Jei tat neapipjaustytasis užlaikytu Įstatymo teisybes, argi jo neapipjaustymas nebus paskaitytas apipjaustymu? [27] Ir ar tas, kurs yra iš prigimimo neapipjaustytas, kurs pildo įstatymą, neteis tavęs, kursai su Raštu ir apipjaustymu esi Įstatymo peržengėjas? [28] Nes

sio žinojimo taisykles.—(21) *Kurs tat...* Visas žydų pasielgimas prieštarauja Įstatymui; jie gyvena, kaip-kad jiems Įstatymas butu duotas tik kitų pamokymui. —*Ir vagi*: Vagystė reiškia čionai visokią neteisybę ir skriaudą, taip kaip toliaus svetmoterystė kiekvieną nusidėjimą prieš šeštąjį įsakymą. —(22) *Darai šventvagystę.* Gr. žodis ἱεροσυλεῖν reiškia paprastai apiplėšti bažnyčią. Koki buvo žydų šventvagystė, tikrai nežinia. Kaikurie (Auks.) aiškina, jog žydai apiplėšdavo pagonių šventyklas, nors tai jiems kietai užginta Mozės Įstatymu (Atk. 7, 25). (24) *Kaip yra parašyta,* pas Iz. 52, 5 ir Ezek. 36, 20. Nepildydami Įstatymo, žydai paniekindavo jo davėją, Dievą, ir duodavo progą kitiems jį niekinti, nes kaip Įstatymo parodymas gerais darbais regintiems yra proga šlovinti Dievą, taip Įstatymo peržengimas piktais darbais yra jiems proga piktžodžiauti (Tom.).

25—29. Neišgelbės žydų nuo Dievo rustybės ir apipjaustymas, nes jis be Įstatymo užlaikymo yra nenaudingas. Dievas reikalauja ne kuno, bet širdies apipjaustymo.

(25) *Yra naudingas,* nes iki Kristus nebuvo atėjęs, darė jis žydus sąnariais išrinktosios tautos, leidė jiems dalyvauti S. Įst. pažadėjimuose, bet taipogi uždėdavo priedermę pildyti Įstatymą.—*O jei esi.* Jei nėra širdies apipjaustymo, o yra tik Įstatymo peržengimas, tuomet kuno apipjaustymas visai nustoja savo vertės, ir apipjaustytasis tampa lygus pagoniui. —(26) Jei pagonis su Dievo malonės pagalba užlaikytu teisingus Įstatymo įsakymus (Tom.), jis bus paskaitytas lygiu žydams, t. y. bus tų skaitliuje, kuriems duoti yra pažadėjimai. Neapipjaustymas nebus jam kliutimi laimėti išganymą. —(27) Gr. t. yra ne klausimo, bet paprasto tvirtinimo sakinys. Negana to, kad tas, kurs *iš prigimimo yra neapipjaustytas*, t. y. pagoniu užgimęs ir užaugęs, pildydamas tobulai Įstatymą, darosi lygiu žydui, bet dar jis *teis*, t. y., pasmerks paskutiniojo teismo dienoje tikrą žydą, kurs turėdamas *Raštą,* t. y. pigiai prieinamą rašytą Įstatymą, ir *apipjaustymą,* uždedantį ant jo tikras, aiškias priedermes, peržengia tą Įstatymą.—(28) Ne tas pas Dievą yra tikru žydu, kurs tokiuo *rodosi*

varicator legis es? [28] Non enim qui in manifesto, Judaeus est: neque quae in manifesto, in carne, est circumcisio: [29] sed qui in abscondito, Judaeus est: et circumcisio cordis in spiritu, non littera: cujus laus non ex hominibus, sed ex Deo est.

ne tas, kurs iš viršaus rodosi, yra žydas; nei tas, kurs iš viršaus ant kuno daromas, yra apipjaustymas; [29] bet kursai viduje yra, tas yra žydas; ir apipjaustymas širdies, dvasioje, ne pagal raidę; tokio pagyrimas ne iš žmonių, bet iš Dievo.

Caput III. [1] Quid ergo amplius Judaeo est? aut quae utilitas circumcisionis? [2] Multum per omnem modum. Primum quidem quia credita sunt illis eloquia Dei: [3] quid enim si quidam illorum non crediderunt? Numquid incredulitas illorum fidem Dei evacuabit? Absit. [4] Est autem Deus verax: omnis au-

3. Perskyrimas. [1] Ką gi tat viršaus turi žydas? arba koks yra apipjaustymo naudingumas? [2] Daug iš kiekvieno atžvilgio. O pirmiausiai, jogei jiems patikėti yra Dievo žodžiai. [3] Nes ir kas gi, jei kaikurie iš jų neitikėjo? argi jų netikėjimas panaikins Dievo ištikimumą? Visai ne. [4] O Dievas yra tikras, kiek-

---

iš viršaus, t. y. turi žydo vardą, turi apipjaustymą ir panašius išviršinius ženklus. Taip-pat ir apipjaustymas.—(**29**) *Viduje,* per širdies apipjaustymą. - *Ne pagal raidę.* Tikru Dievui tinkančiu apipjaustymu yra širdies apipjaustymas, kurs yra daromas per Dvasią, padedančią ir gydančią su savo malonės pagalba, o ne vien pagal Įstatymo žodžius, kurie aiškiai paliepia tik išviršinį kuno apipjaustymą. —*Tokio,* tikro žydo, *pagyrimas* yra *ne iš žmonių,* kurie nemato, kas viduje, širdyje darosi, bet *iš Dievo,* kurs teis paslėptuosius žmogaus dalykus per Jėzų Kristų (e. 16).

3, 1—8. Augščiaus šv. Povilas sakė, jog kaip pagonis nusidėjėliai, taip lygiai ir žydai, Įstatymo nepildantįs, verti yra Dievo rustybės. Pridėjo dar, jog širdies apipjaustymas gali pagoniui užvaduoti kunišką žydų apipjaustyma, ir jog pagonis, pildantis Įstatymą, teis žydą, peržengiantį Įstatymą. Taigi, galėjo nevienas pasakyti, jog ir S. Įstatyme nebuvo jokio pelno buti žydu. Atsakydamas į tą laukiamą užmėtinėjimą, Apaštalas išparodo, jog S. Istatyme buvo naudinga buti žydais, visupirma dėlto, kad jiems buvo Dievo duoti pažadėjimai, ir paaiškina, jog, tvirtais pasiliekant tiems pažadėjimams, Dievas gali bausti žydus už jų nusidėjimus.

(**3, 1**) Ką S. Į. žydai turėjo geresnio už pagonis?—(**2**) *Dievo žodžiai,* visas Dievo duotasis S. Į. apreiškimas, ypač svarbiausioji jo dalis: pažadėjimai apie ateisiantį Mesiją.—(**3**) *Jei kaikurie iš jų.* Gr. t. nėra žodžių „iš jų". Augščiaus (e. 2) šv. Povilas pasakė, jog žydai ištikrųjų buvo viršesni už pagonis, nes jiems buvo duoti garbingiausi pažadėjimai apie Mesiją. Kadangi vienok žydai tais pažadėjimais nepasinaudojo, nes *kaikurie,* t. y. žydų dauguma visai neįtikėjo į atėjusį Mesiją, Jėzų Kristų, todėl gali kas nors pasakyti, jog tie pažadėjimai nebeturi žydams jokios vertės. Į tą laukiamą užmėtinėjimą ir atsako šv. Povilas sekančiu klausimu, o paskui ir stačiu užginčijimu. —*Argi jų netikėjimas...* Argi dėl kaikurių žydų netikėjimo Dievas nebesilaikys savo pažadėjimų, kuriuos buvo padaręs apie Mesiją.—*Visai ne;* taip tenebuna, apsaugok Dieve.—(**4**) *O Dievas...* Gr. t. „O Dievas tebuna tikras".—*Kiekvienas gi žmogus.* Plg. Ps. 115, 11. Tų žodžių prasmė yra ši: Tegul kaskart labiaus pasirodo, jog Dievas yra tikras per nuolatinį savo pažadėjimų pildymą, nors ne tik kaikurie (e. 3), bet ir visi žmonėsbu tu melagiais.- *Parašyta yra* Ps. 50, 6 pagal LXX tekstą. Dievo ištikimumo patvirtinimui ima šv. Povilas psalmės žodžius, kuriais pakutą darantis Dovidas išpažįsta, jog Dievas, neveizdint į žmonių nusidėjimus, išpildo, ką yra žadėjęs. Taigi, Dovidas lyg-kad sako: Išpažįstu, jog nusidėjau, idant tu, o Dieve, *butumei rastas teisus savo žodžiuose,* t. y,

tem homo mendax, sicut scriptum est: Ut justificeris in sermonibus tuis: et vincas cum judicaris. [5] Si autem iniquitas nostra justitiam Dei commendat, quid dicemus? Numquid iniquus est Deus, qui infert iram? [6] (Secudum hominem dico.) Absit: alioquin quomodo judicabit Deus hunc mundum? [7] Si enim veritas Dei in meo mendacio abundavit in gloriam ipsius: quid adhuc et ego tamquam peccator judicor? [8] Et non (sicut blasphemamur, et sicut aiunt quidam nos dicere) faciamus mala ut veniant bona: quorum damnatio justa est.

vienas gi žmogus melagis, kaip parašyta yra: Idant butumei rastas teisus ir pergalėtumei, kada su tavim teisiasi. [5] O jei musų neteisingumas aikštėn iškelia Dievo teisybę, ką sakysime? Argi neteisus yra Dievas, kurs skiria rustybę? [6] (Žmonių budu kalbu). Visai ne. Nes kitaip, kaip gi Dievas teis šį pasaulį? [7] Nes jei Dievo tiesa per mano melagystę pasigausino jo garbei, kam dar ir aš, kaipo nusidėjėlis, esu teisiamas? [8] Ir ar neturėtumėm daryti pikta (kaip apie mus piktžodžiaujama ir kaip kaikurie kalba mus sakant), idant išeitu gera? Jų pasmerkimas yra teisingas.

c) Žydai ir pagonįs, anot šv. Rašto, yra nusidėjimuose.

[9] Quid ergo? praecellimus eos? Nequaquam. Causati enim su-

[9] Kaip gi tat? ar esame viršesni už juos? Visai ne. Nes iš-

---

kad butum visų pažintas kaipo teisus ir ištikimas visuose savo pasakymuose ir pažadėjimuose, kadangi ir iš manęs, nusidėjėlio, neatimi man padarytų prižadų, ir idant *pergalėtumei, kada su tavim teisiasi,* t. y. idant ir tie, kurie drįsta teisti tavo darbus, išpažintu tave esant teisų ir ištikimą, matydami, jog tu pildai savo pažadėjimus net ir tiems, kurie tave sunkiai užrustino.—(**5**) *O jei...* Naujas užmėtinėjimas, kurs lyg-kad kilsta iš augščiaus pasakyto: Jei per musų netikėjimą, gali pasakyti žydai, skaistesnė darosi Dievo teisyvė, tai mes neužsipelnėm bausmės. —*Argi neteisus...* t. y. gal Dievas yra neteisus, kad jis, į tai neveizdėdamas, baudžia žydą nusidėjėlį.—(**6**) *Žmonių budu.* t. y. taip kaip kalba žmonės, neišmanantįs dieviškų dalykų.—*Nes kitaip,* butent, jei Dievas negalėtu nubausti, nedarydamas neteisybės, žydų nusidėjėlių, kurių nusidėjimais padidinta yra jo garbė.—*Šį pasaulį,* nusidėjimuose paskendusį Dievui priešingą pasaulį. Kaip-gi Dievas galėtu pasmerkti visus pasaulio nusidėjėlius, ką vienok pripažįsta ir patįs žydai.—(**7**) *Dievo tiesa,* tikras Dievo pažinimas.—*Melagystė,* pagonių stabmeldystė.—*Kam dar ir aš.* Jei Dievas nebaustu žydų už jų nusidėjimą, tai ir pagonįs, galėtu skųsties, kam jie yra baudžiami už nusidėjimus. Jie galėtu pasakyti: Jei tikras Dievo pažinimas per musų stabmeldystę ir nusidėjimus nebuvo sutrukdytas, bet dar skaistesniu pasirodė, taip-pat kaip per žydų netikėjimą aikštėn iškilo Dievo ištikimumas, tai kam-gi mes esame pasmerkti, kaipo nusidėjėliai?—(**8**) *Ir ar...* Iš klaidingo žydų sanprotavimo apie Dievo teisybę išeina net visai kvailas ir bedieviškas išvedimas, jog norint padauginti Dievo garbę, galima daryti pikta.—*Kaip apie mus.* Apaštalo priešininkai, netikėjusieji žydai, skųsdavo jį neteisingai, buk jis taip ir mokąs.—*Jų pasmerkimas.* Pažymėjęs augščiaus, jog daromas jam užmetinėjimas yra piktžodžiavimu, sako, jog tokių piktžodžiautojų pasmerkimas yra teisingas, lygiai kaip ir tų, kurie darytu pikta, kad išeitu gera.

3, 9-20. Aprašęs pagonių ir žydų paklydimus šv. Povilas užtektinai parodė, jog vieni ir kiti verti yra Dievo rustybės ir nieko neturi, kuo galėtu prisidengti nuo Dievo bausmės. Toliaus Apaštalas patvirtina savo pasakymą aiškiais šv. Rašto žodžiais.

(**9**) Augščiaus (1—8) šv. Povilas, tiesa, pripažino, jog žydai buvo gavę nuo

mus Judaeos, et Graecos omnes sub peccato esse, [10] sicut scriptum est: Quia non est justus quisquam: [11] non est intelligens, non est requirens Deum. [12] Omnes declinaverunt, simul inutiles facti sunt, non est qui faciat bonum, non est usque ad unum. [13] Sepulcrum patens est guttur eorum, linguis suis dolose agebant: venenum aspidum sub labiis eorum: [14] quorum os maledictione, et amaritudine plenum est: [15] veloces pedes eorum ad effundendum sanguinem: [16] contritio, et infelicitas in viis eorum: [17] et viam pacis non cognoverunt: [18] non est timor Dei ante oculos eorum. [19] Scimus autem quoniam quaecumque lex loquitur, iis, qui in lege sunt, loquitur:

parodėme, jog žydai ir graikai yra visi po nusidėjimu, [10] kaip parašyta yra: Nėra neivieno teisingo. [11] Nėra išmanančio, nėra ješkančio Dievą. [12] Visi nukrypo, draug nenaudingais tapo, nėra kurs darytu gera, nėra iki vienam. [13] Jų gerklė yra atviras grabas, savo liežuviais jie darė vylių. Gyvačių nuodai po jų lupų. [14] Jų burna pilna yra keiksmo ir kartumo. [15] Jų kojos greitos yra išlieti kraują; [16] griuvėsiai ir nelaimė jų keliuose, [17] ir ramybės kelio jie nepažįsta. [18] Nėra Dievo baimės jų akyse. [19] O žinome, jog ką nors sako Įstatymas, tiems sako, kurie yra po Įstatymu; idant kiekviena burna butų užkimšta, ir visas pasaulis butų Dievui paduotas; [20] nes iš Įstatymo darbų nebus

---

Dievo didesnes dovanas, negu pagonįs, bet draug pasakė, kad tos dovanos neišgelbės jų nuo teisingo Dievo teismo ir pasmerkimo už nusidėjimus. Dabar, užbaigdamas palyginimą, trumpai klausia, ar yra viršesni žydai už pagonis nuteisinimo dalyke, kurs vienas gali išliuosuoti nuo pasmerkimo, ir atsako, jog visai ne.—*Nes išparodėme...* Apskundėme pagonis 1, 18—32, žydus gi 2, 1—24.—*Po nusidėjimu:* baisioje nusidėjimo valdžioje, nes nieko neturėjo, kuo išsisaugotu nuo visų nusidėjimų arba nuo padarytųjų jau išsigelbėtu.—(**10**) *Kaip parašyta...* Psalmėse ir pas Izaiją pranašą. Šv. Rašto žodžius Apaštalas čia paduoda liuosai ir tankiai pagal LXX tekstą.—10—12 eil. nurodytas yra apskritai žmonijos sugedimas. Toliaus tai patvirtinta atskirais pavyzdžiais.—(**13**) Plg. Ps. 5, 11. *Gerklė* pavadinta atviru grabu, nes iš jos išeina netikusių kalbų smarvė.—*Darė vylių,* patraukdami melagingomis kalbomis į pikta.—*Gyvačių nuodai...* Ps. 139, 4. Tais žodžiais išreikštas veidmainingas pasielgimas tų žmonių, kurie saldžiais, kaip medus, žodžiais sunkia į kitus savo širdyse paslėptus nuodus.—(**14**) Ps. 10, 7. Apaštalas, išvardijęs visus kalbėjimui tarnaujančius sąnarius: gerklę, liežuvį, lupas, užbaigia burna, išrodydamas, jog visi tie sąnariai buvo daugelio nusidėjimų įrankiais. —*Kartumo,* kurį padaro kitiems apkalbėjimo žodžiai.—(**15—17**) Palyg. Iz. 59, 7. 8. Po šnekos nusidėjimų išskaityti trįs darbu padaromi nusidėjimai: greitumas dėl menkos priežasties prie žmogžudystės, įvairių skriaudų ir nelaimių darymas artimui ir nuolatiniai tarp savęs nesutikimai, barnįs, kovos. —(**18**) Ps. 35, 2. Dievo baimės stoka yra tai šaknis, iš kurios išdygsta visi viršiaus paminėti nusidėjimai. Kas Dievo baimės nebeturi, pigiai pasiduos visokiai piktybei. —(**19**) Kad žydai nesakytu, jog augščiaus cituoti žodžiai paliečia tik pagonis, šv. Povilas parodo, jog jie visupirma paliečia žydus, nes jiems buvo duotas Įstatymas. Įstatymas čia yra pavartotas dvejopoje prasmėje: pirmoje vietoje reiškia visą Senojo Įstatymo šv. Raštą, antroje gi tik Mozės knygas (Thorah).—*Ir visas pasaulis...* Kad visi žmonės prisipažintu esą kalti, nes gr. žodis ὑπόδικος (Vulg. subditus) reiškia tą, kurs pralošė savo bylą teisme, ir kaipo kaltas turi priimti paskirtą bausmę. —(**20**) *Neivienas kunas.* Visi, žydai ir pagonįs buvo kalti Dievo akyvaizdoje, nes visi buvo nusidėję, o neturėjo kuo nusiteisintu. Jei jie ką ir turėtu, butu tai Įstatymo darbai; bet Įstatymas duoda tik

ut omne os obstruatur, et subditus fiat omnis mundus Deo: [20] quia ex operibus legis non justificabitur omnis caro coram illo. Per legem enim cognitio peccati.

jo akyvaizdoje nuteisintas neivienas kunas, kadangi per Įstatymą yra nusidėjimo pažinimas.

d) **Tikras teisingumas yra per tikėjimą į Jėzų Kristų ir yra tikintiems suteikiamas veltui.**

[21] Nunc autem sine lege justitia Dei manifestata est: testificata a lege et prophetis. [22] Justitia autem Dei per fidem Jesu Christi in omnes, et super omnes, qui credunt in eum: non enim est distinctio. [23] Omnes enim peccaverunt, et egent gloria Dei. [24] Justificati gratis per gratiam ipsius, per redemptionem, quae est in Christo Jesu,

[21] Dabar gi Dievo teisybė be Įstatymo apreikšta yra, apie kurią liudija Įstatymas ir Pranašai; [22] o Dievo teisybė per tikėjimą į Jėzų Kristų visiems ir ant visų, kurie į jį tiki; nes nėra skirtumo; [23] nes visi nusidėjo ir reikalauja Dievo garbės, [24] nuteisinami dovanai per jo malonę, per atpirkimą, esantį Jėzuje Kristuje, [25] kurį Dievas pa-

---

nusidėjimo pažinimą, o ne nuteisinimą.

Visa žmonių giminė buvo verta Dievo rustybės ir nieko neturėjo, kuo nuo jos išsiliuosuotu (1, 18—3, 20). Išliuosavimą atnešė Jėzus Kristus: tikras nuteisinimas yra per tikėjimą į Jėzų Kristų, jis yra prieinamas visiems, žydams lygiai ir pagonims, ir yra suteikiamas veltui (3, 21—30).

(**21**) *Dabar gi*: Naujame Įstatyme, atėjus Jėzui Kristui.—*Dievo teisybė*: Nuteisinimas, kurį Dievas žmonėms suteikia be Įstatymo pagalbos Tas naujas nuteisinimo budas nėra visai naujas, nes apie jį jau *liudija Įstatymas ir Pranašai*, t. y. visas šv. Raštas. Platesnį tų žodžių patvirtinimą randame žemiaus (3, 31—4, 25). (**22**) Nuteisinimas, kurį Dievas suteikia, ir per kurį mes teisiais tampame Dievo akyvaizdoje yra *per tikėjimą*, ne kad tas tikėjimas paeitu iš musų pačių, ir mes per jį nupelnytumėm teisumą, bet jogei nuteisinime pirmas prisiartinimas prie Dievo įvyksta per tikėjimą. Tikėjimas gi pats taipogi yra iš Dievo (Tom.).—*Ir ant visų*. Tų žodzių nėra kaikuriuose rankraščiuose graik. teksto ir vertimų, taipogi ir žodžių: *į jį*.—*Nes nėra skirtumo*, suprask: tarp žydų ir pagonių.—(**23**) *Dievo garbės*. Žodį „garbės" ne visi vienaip supranta; vieni sako, jog jis reiškia amžiną garbę danguje, kiti gi, jog pačią nuteisinimo malonę.—(**24**) Nuteisinimas darosi ne tik iš viršaus, nes netik tokiais esame skaitomi, bet ir iš vidaus per tikrą nusidėjimų atleidimą, per pašventimą ir atnaujinimą vidujinio žmogaus, taip jog iš neprietelių tampame Dievo prieteliais ir viltyje tėvainiais amžinojo gyvenimo. Tas nuteisinimas suteikiamas yra *dovanai*, kaipo neužpelnyta Dievo malonė. Ne kad žmogus nieko pirm jo neturėtu daryti, nes jį turi pranokti tikėjimas į Jėzų Kristų (e. 22), o iš tikėjimo randasi ir kiti dušios aktai, jei žmogus nedaro kliučių, kurie dušią toliaus prirengia, kaip tai, Dievo teisybės baimė už musų nusidėjimus, viltis, meilė, gailestis, pasiketinimas ir kiti. Vienok į tuos aktus neveizdint, nuteisinimas pasilieka tikrai dovanai suteiktu, nes ir tie patįs aktai yra taipogi Dievo dovana be musų nuopelnų, ir jie dar nepadaro nuteisinimo, nei jį nupelno. Nuteisinimas yra tat lyg kad įpiliama į mus Dievo dovana be musų nuopelnų, o per nuopelnus Jėzaus Kristaus (plg. Trid. Pos. 6. p. 6. 7. 8.).—(**25**) Nuteisinimą mums nupelnė Jėzus Kristus, duodamas Dievui kaipo užmokesnį savo kančias ir mirtį. Jį, išliejantį savo kraują, Dievas pastatė aiškiai regimą, kaipo permaldavimo auką, kurios vaisiai yra mums pritaikomi *per tikėjimą*, t. y. mums tikint. Dievas, paskirdamas nuo amžių tokį atpirkimo budą, turėjo tikslą parodyti

[25] quem proposuit Deus propitiationem per fidem in sanguine ipsius, ad ostensionem justitiae suae propter remissionem praecedentium delictorum. [26] In sustentatione Dei, ad ostensionem justitiae ejus in hoc tempore: ut sit ipse justus, et justificans eum, qui est ex fide Jesu Christi. [27] Ubi est ergo gloriatio tua? Exclusa est. Per quam legem? Factorum? Non: sed per legem fidei. [28] Arbitramur enim justificari hominem per fidem sine operibus legis. [29] An Judaeorum Deus tantum? nonne et gentium? Immo et gentium. [30] Quoniam quidem unus est Deus, qui justificat circumcisionem ex fide, et praeputium per fidem.

statė kaipo permaldavimą per tikėjimą jo kraujuje, savo teisybės parodymui, dėl atleidimo pirmiaus padarytų nusidėjimų [26] Dievo kantrume, parodymui savo teisybės šiame laike, idant jis butu teisus ir nuteisinantis tą, kurs yra iš tikėjimo į Jėzų Kristų. [27] Kame gi tat yra tavo pasigyrimas? Prašalintas yra. Kokiuo įstatymu? darbų? Ne, bet per tikėjimo įstatymą. [28] Nes mes manome, jogei žmogus nuteisinamas yra per tikėjimą be Įstatymo darbų. [29] Ar Dievas yra tiktai žydų? argi ir ne pagonių? Taip, ir pagonių. [30] Kadangi vienas yra Dievas, kurs nuteisina apipjaustytąjį iš tikėjimo ir neapipjaustytąjį per tikėjimą.

---

savo begalinę teisybę; jis reikalavo arba tam tikros bausmės už žmonijos nusidėjimus, arba teisingo atlyginimo, kurį galėjo suteikti tiktai nuopelnai Dievo-Žmogaus. (**26**) *Nusidėjimų Dievo kantrume*, t. y. žmonijos nusidėjimų, padarytų pirm Jėzaus Kristaus atėjimo, už kuriuos Dievas nebaudė taip, kaip jie buvo verti, bet kentė juos su begaline kantrybe. Už tuos tai nusidėjimus ėmė Dievas, po ilgo laukimo, *šiame laike*, atlyginimą, išaugštindamas ant kryžiaus savo Sunų, kaipo permaldavimo auką, ir tuo parodydamas didį savo teisingumą.—*Idant jis butu*... Dvejopą tikslą turėjo Dievas, aukodamas savo Sunų: jis norėjo parodyti savo teisybę ir šventumą, nes neapkenčia nusidėjimų ir baudžia už juos, o taipogi savo mielaširdingumą ir maloningumą, nes suteikė kruvinos aukos vaisius visiems, kurie tiki į Jėzų Kristų, duodamas jiems nuteisinimą. (**27**) *Kame gi tat yra tavo*... Gr. t. nėra žodžių: „yra tavo". Kadangi nuteisinimas, nupelnytas kruvina Kristaus mirtimi, yra suteikiamas žmonėms veltui, todėl žydai neturi kuo didžiuoties ir girties; jų gyrius yra *prašalintas*, t. y. nebeturi vietos. Prašalintas yra žydų pasigyrimas ne Mozės Įstatymu, įsakančiu darbus, nesuteikiančiu reikalingos jų išpildymui pašalpos, bet *tikėjimo* įstatymu, kurs liepia mums artinties prie Kristaus per tikėjimą, kad gautumėm ir nuteisinimą, kurs butu tikras Dievo akyvaizdoje, ir Dievo malonę, kuria sušelpti galėtumėm išpildyti Dievo valią.—(**28**) *Jogei žmogus*: kiekvienas žmogus, ar jis butu žydas ar pagonis.—(**29**) Patvirtindamas savo pasakymą, jogei nuteisinimas yra per tikėjimą be Mozės Įstatymo darbų, šv. Povilas nurodo, jog kitaip ir negali buti; nes jei nuteisinimą Dievas suteiktu per Įstatymo darbus, jis regėtusi esąs tiktai žydų Dievu, kadangi atstumtu nuo išganymo visus pagonis, kuriems Įstatymas nebuvo duotas. Taip gi nėra. Dievas yra visų vienas, nori išganymo visų ir visus jis vienodai nuteisina.—(**30**) *Apipjaustytąjį*, t. y. žydą; *neapipjaustitąjį* — pagonį. *Iš tikėjimo* ir *per tikėjimą* reiškia tą pat; pasakyta gi ne vienaip dėl kalbos įvairumo.

e) Jogei nuteisinimas yra per tikėjimą, paliudija Senasis Įstatymas.

[31] Legem ergo destruimus per fidem? Absit: sed legem statuimus.

Caput IV. [1] Quid ergo dicemus invenisse Abraham patrem nostrum secundum carnem? [2] Si enim Abraham ex operibus justificatus est, habet gloriam, sed non apud Deum. [3] Quid enim dicit Scriptura? Credidit Abraham Deo: et reputatum est illi ad justitiam. [4] Ei autem, qui operatur, merces non imputatur secundum gratiam, sed secundum debitum. [5] Ei vero, qui non operatur, credenti autem in eum, qui justificat impium, reputatur fides ejus ad justitiam

[31] Ar tat mes griauname Įstatymą per tikėjimą? Visai ne! bet Įstatymą dar patvirtiname.

4. Perskyrimas. [1] Ką tat, sakysime, rado musų tėvas pagal kuną, Abraomas? [2] Nes jei Abraomas iš darbų yra nuteisintas, jis turi garbę, bet ne pas Dievą. [3] Nes ką sako Raštas? Abraomas įtikėjo Dievui, ir paskaityta jam į teisybę. [4] Tam gi, kurs dirba, alga ne iš malonės, bet pagal prigulėjimą paskaitoma yra. [5] O tam, kurs nedirba, bet tikinčiam į tąjį, kursai nuteisina bedievį, jo tikėjimas paskaitomas yra pagal Dievo malonės nutarimą į tei-

---

Augščiaus šv. Povilas tik paminėjo, jog apie nuteisinimą be Įstatymo darbų liudija pats *Įstatymas ir Pranašai* (3, 21); dabar gi priparodo, imdamas labiausiai kaipo pavyzdį Abraomą, kurs, kaip patįs žydai pripažįsta, tikrai buvo teisus. Iš Abraomo gi nuteisinimo visupirma (3, 31—4, 8) pasirodo, jog teisingumas yra veltui suteikiamas per tikėjimą, o neužtarnautas darbais, ką ir Psalmisto žodžiai patvirtina.

(**31**) Kadangi tėra tik vienas nuteisinimo kelias, butent, per tikėjimą be pagalbos Mozės Įstatymo darbų, galėjo kam regėties, jog savo mokslu apie tikėjimą šv. Povilas išgriauna, t. y. daro visai nenaudingu Sen. Įstatymą; todėl Apaštalas atsako, jog taip nėra, jog jis jį dar patvirtina.

(**4**, **1**) Žodis *tat* išreiškia ryšį su tuo, kas augščiaus pasakyta: Kadangi mes pasakėme, jog negriauname Įstatymo, mokydami nuteisinimą esant per tikėjimą be Įstatymo darbų, kokį tat nuteisinimą, sakysime, gavo Abraomas, musų protėvis, ar tą, kurio laukia žydai, kaipo teisingo užmokesnio už Įstatymo darbus, arba tą, kurs yra per tikėjimą ir esti suteikiamas Dievo, kaipo neužpelnyta dovana tikintiems.—(**2**) *Turi garbę:* turi kuo girties prieš kitus žmones, mažiaus už save tobulus, bet neturi dar kuo girties Dievo akyvaizdoje, nes šv. Raštas (Prad. 15, 6) sako, jog tikėjimas paskaitytas jam į teisybę.—*Itikėjo Dievui*, žadančiam skaitlingus ainius, nors prigimtu budu to negalėjo laukti. O ne tik tam Dievo pažadėjimui tikėjo Abraomas, bet jis buvo pasiryžęs priimti su tikėjimu visus Dievo apreiškimus. Užtat tas tikėjimas ir turėjo taip didžias pasekmes. *Ir paskaityta jam...* t. y. tikėjimas, kurs pats nėra nuteisinimu ir nedaro nuteisinimo, buvo Dievo maloniai priimtas, ir iš atžvilgio į jį buvo suteikta didesnė dovana, nuteisinimas. Tie žodžiai cituoti yra iš Prad. 15, 6 pagal LXX tekstą.—(**4**. **5**) Čia paaiškinta pavyzdžiu, jog Abraomo nuteisinimas tikrai nebuvo užmokesniu, jam priklausančiu už jo darbus, nes užmokesnis yra duodamas pagal prigulėjimą, bet buvo veltui suteiktas, kaipo neužpelnyta dovana Dievo, kuriam jis įtikėjo. —*Kurs nedirba, bet tikinčiam*, t. y. kurs neturi prigimtomis spėkomis padarytų darbų ir jais nesitiki gauti nuteisinimą nuo Dievo, nuteisinančio *bedievį*, t. y. žmogų apskritai esantį po nusidėjimu. Tokiam tikinčiam, kadangi jis neturi darbų,

secundum propositum gratiae Dei. [6] Sicut et David dicit beatitudinem hominis, cui Deus accepto fert justitiam sine operibus: [7] Beati quorum remissae sunt iniquitates, et quorum tecta sunt peccata. [8] Beatus vir, cui non imputavit Dominus peccatum.

[9] Beatitudo ergo haec in circumcisione tantum manet, an etiam in praeputio? Dicimus enim quia reputata est Abrahae fides ad justitiam. [10] Quomodo ergo reputata est? in circumcisione, an in praeputio? Non in circumcisione, sed in praeputio. [11] Et signum accepit circumcisionis, signaculum justitiae fidei, quae est in praeputio: ut sit pater omnium credentium per praeputium, ut reputetur et illis ad justitiam:

sybę. [6] Kaip ir Dovidas apsako laimę žmogaus, kuriam Dievas paskaito teisybę be darbų: [7] Palaiminti, kurių neteisybės atleistos yra, ir kurių nusidėjimai yra uždengti! [8] Palaimintas vyras, kuriam Dievas nepaskaitė nusidėjimo!

[9] Tas tat palaiminimas ar tik apipjaustytiems pasilieka, ar taipogi ir neapipjaustytiems? Nes sakome, jog Abraomui paskaitytas yra tikėjimas į teisybę. [10] Kaip tat paskaitytas yra? apipjaustyme, ar neapipjaustyme? Apipjaustyme ne, bet neapipjaustyme. [11] Ir apipjaustymo ženklą jis gavo, kaipo pažymėjimą teisybės per tikėjimą, kurį turėjo, budamas neapipjaustytas; idant jis butu tėvas visų, kurie tiki, nebudami apipjaustyti, kad

---

nuteisinimas nėra užmokesniu iš prigulėjimo, bet iš Dievo molonės. Žodžių: *pagal Dievo malonės nutarimą*, nėra gr. tekste, bet jie gerai paaiškina šv. Povilo mintį, pažymėtą žodžiu: *paskaitomas*.—(**6**) Savo mokslą šv. Povilas patvirtina taipogi žodžiais Dovido, kurs nedaug kuo mažesnėje garbėje buvo pas žydus, kaip Abraomas; ima juos Apaštalas iš Ps. 31, 1. 2, kurią Dovidas sudėjo, kada Natano pranašo persergėtas darė pakutą už dvejopą savo nusidėjimą ir gavo atleidimą.—*Apsako laimę žmogaus,* t. y. apgarsina laimingą esant tą žmogų...—(**7**) *Yra uždengti.* Uždengti nusidėjimą arba nepaskaityti (**8 e.**) Dievo akyvaizdoje reiškia tą pat, ką ir atleisti. Anot šv. Tomo Akv. mokslo, tris dalykus galima atskirti nusidėjime: D i e v o u ž r u s t i n i m ą, kurs reikalauja a t l e i d i m o, dovanojimo; patį Dievo valiai priešingą pasielgimą (inordinatum actum), kurs sykį įvykęs nebegali tapti neįvykusiu, todėl privalo buti u ž d e n g t a s Dievo mielaširdystės ranka, ir b a u s m ė s s t o v į (reatum paenae), iš atžvilgio į kurį sakoma, jog nusidėjimas nėra paskaitytas, t. y. į bausmę. Dovidas minėtuose žodžiuose kalba tik apie nusidėjimų atleidimą, bet kadangi tai įvyksta tik per malonės suteikimą, todėl nusidėjimų atleidimas yra nuteisinimu. Tas gi nuteisinimas buvo Dovidui suteiktas veltui, be darbų.

9—16. Psalmisto žodžiai ir Abraomo pavyzdis pamoko taipogi, jog nuteisinimas per tikėjimą yra pasiekiamas ne tik žydams, bet ir neapipjaustytiems pagonims, nes Abraomas jį gavo pirm savo apipjaustymo.

(**9**) Gr. t. „Palaiminimo apgarsinimas.“ Žodžių „tik“ ir „pasilieka“ (geriaus: tenka arba yra) nėra gr. tekste; pridėti jie dėl aiškumo. Iš Dovido žodžių išeina, jog nuteisinimas per tikėjimą yra visuotinis, t. y. prieinamas ne tik žydams, bet ir pagonims, nes Dovidas kalba ne apie žydą, bet apie žmogų apskritai. Tą mintį šv. Povilas išreiškia klausimo formoje, bet tas klausimas turi savyje ir atsakymą, nes jis čia vienas tegali buti. Nuteisinimo visuotinumą patvirtina ir Abraomo pavyzdis, nes jis buvo nuteisintas per tikėjimą, kada dar nebuvo apipjaustytas. —(**11**) Kad kas nemanytu, jog Abraomo apipjaustymas buvo bereikalingas ir neturi jokio ryšio su nuteisinimu, Apaštalas paaiškina, jog apipjaustymas buvo pažymėjimu pirmiaus suteiktos Abraomui tei-

[12] et sit pater circumcisionis non iis tantum, qui sunt ex circumcisione, sed et iis, qui sectantur vestigia fidei, quae est in praeputio patris nostri Abrahae. [13] Non enim per legem promissio Abrahae, aut semini ejus ut heres esset mundi: sed per justitiam fidei. [14] Si enim qui ex lege, heredes sunt: exinanita est fides, abolita est promissio. [15] Lex enim iram operatur. Ubi enim non est lex: nec praevaricatio. [16] Ideo ex fide, ut secundum gratiam firma sit promissio omni semini, non ei, qui ex lege est solum, sed et ei qui

ir jiems butu paskaityta į teisybę, [12] ir kad jis butu tėvas apipjaustytųjų, ne tik tų, kurie yra iš apipjaustymo, bet ir tų, kurie sekioja pėdsakas tikėjimo, kurį turėjo musų tėvas, Abraomas, budamas neapipjaustytas. [13] Nes ne per Istatymą pažadėjimas Abraomui arba jo vaikams, jog bus pasaulio tėvainis, bet per teisybę iš tikėjimo. [14] Nes jei tie, kurie iš Istatymo, yra tėvainiai, tuščias tapo tikėjimas, pažadėjimas nieku pavirto. [15] Nes Įstatymas daro rustybę; dėlto kad kame nėra įstatymo, nėra nei peržengimo. [16]

---

sybės, o taipogi sandoros, padarytos tarp Dievo ir Abraomo. Kadangi Abraomas turėjo nuteisinimą pirm apipjaustymo, todėl jis yra tėvu visų tų, kurie tiki, ar tai butu žydai, ar pagonįs. Iš to išeina, jog visa žmonija, kaip augščiaus pasakyta, be tautų skirtumo, turi buti išganyta per tikėjimą.—*Kad ir jiems...* Kad ir pagonių tikėjimas butu jiems paskaitytas į teisybę.—(**12**) Ta 12. eil. daug aiškesnė graik. tekste: „Ir kad jis butu tėvu apipjaustytųjų, tų, kurie yra ne tik iš apipjaustymo, bet ir sekioja pedsakas ano musų tėvo, Abraomo, tikėjimo, kurį jis turėjo budamas neapipjaustytas". Taigi, prasmė yra ši: Abraomas kaipo apipjaustytas yra apipjaustytųjų tėvas; bet, kad jie butu jo sunumis pagal apipjaustymą, negana turėti vien apipjaustymą, reikia dar turėti tą Abraomo tikėjimą, kurį jis turėjo jau pirm savo apipjaustymo. Lotyniškas tekstas, nors ne taip aiškiai, bet tą pat išreiškia.—(**13**) Augščiaus buvo pasakyta, jog norint buti Abraomo sunumi reikia turėti jo tikėjimą, dabar gi Apaštalas išparodo, jog ir tėvainystę, Abraomui pažadėtą, galima gauti ne per Įstatymo darbus, bet taipogi per tikėjimą.—*Pažadėjimas*, padarytas Abraomui, jog turės sunų, o iš to sunaus skaitlingus ainius, jog jiems bus duota žadėtoji žemė, Palestina, jog iš jo ainių užgims Mesijas, kuriame bus palaiminta visa žmonija, ir per kurį visas pasaulis priklausys tikriems Abraomo vaikams; tas tai pažadėjimas duotas jam ne per Įstatymą, kurs paskiaus atsirado, bet per teisybę, jam suteiktą iš atžvilgio į tikėjimą. Todėl tie pažadėjimai nepriklauso nuo Įstatymo ir turi tekti ne tik tiems, kurie gavo Įstatymą, bet taipogi ir tiems, kurie per tikėjimą tapo Abraomo vaikais. —(**14**) *Kurie iš Įstatymo,* t. y. žydai. Jei tat tiktai žydai butu per Įstatymo darbus Abraomui padarytų pažadėjimų tėvainiais, tai tėvainystė priklausytu jiems kaipo užmokesnis pagal teisybę, ir *tikėjimas*, kuriam juk buvo padaryti tie pažadėjimai, butu *tuščias*, t. y. nieko iš tėvainystės nebeduodąs, ir pats *pažadėjimas nieku pavirstu*, t. y. butu bereikalingas, nes kas buvo pažadėta iš malonės, tai butu suteikiama už Įstatymo darbus. —(**15**) Įstatymas leidžia pažinti, kas yra nusidėjimu ir kas ne, bet neduoda galės jo išvengti, dar-gi padidina pageidimą, o per tat duoda progą nusidėjimui. Jei tat pažadėtoji tėvainystė priklausytu nuo Įstatymo, tai sulaikytu Dievą nuo jos suteikimo ir lyg-kad verstu jį tos tėvainystės visai neduoti.—*Dėlto kad kame nėra...* t. y. pažadėjime, kurs nepriklauso nuo Įstatymo, negali buti peržengimo, todėl ir nėra, kas Dievą sulaikytu nuo tėvainystės davimo.—(**16**) *Todėl* tėvainystė yra *iš tikėjimo*, kad ji aiškiai pasirodytu esanti Dievo gėrybės dovana, ir kad *pažadėjimas* tvirtas pasiliktu visiems, kurie, budami panašųs Abraomui per tikėjimą, yra jo ainiais, ar jie butu žydai, ar pagonįs.

16 b—25. Sakinio nepertraukdamas šv. Povilas pereina prie išparodymo, koks buvo Abraomo tikėjimas, kurs jam buvo paskaitytas į teisybę, ir per kurį visi gali ir privalo pasiekti nuteisinimą pas Dievą,

ex fide est Abrahae, qui pater est omnium nostrum [17] (sicut scriptum est: Quia patrem multarum gentium posui te) ante Deum, cui credidit, qui vivificat mortuos, et vocat ea quae non sunt, tamquam ea quae sunt: [18] qui contra spem in spem credidit, ut fieret pater multarum gentium secundum quod dictum est ei: Sic erit semen tuum. [19] Et non infirmatus est fide, nec consideravit corpus suum emortuum, cum jam fere centum esset annorum: et emortuam vulvam Sarae. [20] In repromissione etiam Dei non haesitavit diffidentia, sed confortatus est fide, dans gloriam Deo: [21] plenissime sciens quia quaecumque promisit, potens est et facere. [22] Ideo et reputatum est illi ad justitiam. [23] Non est autem scriptum tantum propter ipsum quia reputatum est illi ad justitiam: [24] sed et propter nos, quibus reputabitur credentibus in eum, qui suscitavit Jesum Christum Dominum nostrum a mortuis, [25] qui traditus

Todėl iš tikėjimo, idant tvirtas butu pažadėjimas iš malonės visiems ainiams, ne tiktai tiems, kurie yra vien iš Įstatymo, bet ir tiems, kurie yra iš Abraomo tikėjimo, kurs yra visų musų tėvas, [17] (kaip parašyta yra: Padėjau tave daugelio tautų tėvu) prieš Dievą, kuriam įtikėjo, kurs atgaivina numirusius ir šaukia neesančius, kaip kad ir esančius. [18] Jis prieš viltį įtikėjo vilčiai, jog jis taps daugelio tautų tėvu sulig to, kas jam pasakyta yra: Taip bus tavo ainiai. [19] Ir nesusilpnėjo tikėjime ir neveizdėjo į savo apmirusį kuną, kadangi buvo beveik šimto metų, nei į apmirusią Saros ysčią. [20] Ir jis neabejojo apie Dievo pažadėjimą per netikėjimą, bet susistiprino tikėjime, duodamas Dievui garbę, [21] pilniausiai žinodamas, jog ką nors pažadėjo, gali ir padaryti. [22] Todėl ir paskaityta jam į teisybę. [23] Neparašyta gi tik dėlei jo, jog paskaityta jam į teisybę, [24] bet ir dėlei musų, kuriems bus paskaityta, jei tikėsime į tą, kurs pri-

—*Yra visų musų tėvas* per tikėjimo giminystę (Auks.). —(**17**) *Parašyta yra*: Prad. 17, 5. Taigi, žmonių akyvaizdoje Abraomas yra tėvu tų giminių, kurios radosi iš jo vaikų, bet *prieš Dievą*, t. y. iš Dievo nutarimo jis yra visų tikinčiųjų tėvas. Tečiaus ir ta dvasiška tėvystė remiasi ant kuniškos: kadangi Abraomas yra pagal kuną Kristaus tėvas, todėl jis yra draug tėvas visų tų, kurie yra Kristaus, t. y. tų, kurie per gyvą tikėjimą suvienyti yra su Kristumi, savo galva, kaipo sąnariai į vieną dvasišką kuną.—(**18**) Tą tikėjimą, per kurį Abraomas tapo nuteisintas, Apaštalas aiškiaus aprašo, norėdamas pažadinti visus į jo sekimą, todėl parodo, kokiuo budu ir kaip tvirtai Abraomas tikėjo. Jis tikėjo *prieš viltį*, nes paprastu žmonių budu negalėjo laukti iš savo pasenusios moters, Saros, skaitlingų ainių, bet tikėjo su viltimi, kurią ėmė iš visagalinčiojo Dievo pažadėjimo. *Kas jam pasakyta yra*: Prad. 15, 5.—(**19**) *Neveizdėjo*: Kaikuriuose kodeksuose yra tas žodis be negacijos: veizdėjo arba apsvarstė. Prasmė vienok sakinio pasilieka ta pati. Neatsižvelgė ir dėlto tikėjo, arba: atsižvelgė, vienok nepasidavė abejonei ir tikėjo. Palyg. Prad. 17, 15 ir tol.—(**20**) Abraomas, priimdamas su tikėjimu Dievo pažadėjimą, atitolindamas nuo savęs visokią abejonę, atidavė taip Dievui didžiausį pagarbinimą.—(**24**) *Bet ir dėlei musų*. Ką Mozė šv. Dvasios įkvėptas parašė apie Abraomo nuteisinimą, yra tai pasakyta ir musų pamokymui. Prisiveizdėdami jo tikėjimui ir stebėdamies iš dovanos, jam dėlei tikėjimo Dievo suteiktos, turime pasimokyti, kas reikia ir mums daryti, ir esame paraginti, kad tuo pačiu

est propter delicta nostra, et resurrexit propter justificationem nostram.

sikėlė iš numirusių, Jėzų Kristų, musų Viešpatį, [25] išduotąjį dėl musų kaltybių ir prisikėlusį dėl musų nuteisinimo.

2. a) Pirmas nuteisinimo vaisius: Nuteisintieji turi ramybę su Dievu ir garbės viltį.

Caput V. [1] Justificati ergo ex fide, pacem habeamus ad Deum per Dominum nostrum Jesum Christum: [2] per quem et habemus accessum per fidem in gratiam istam, in qua stamus, et gloriamur in spe gloriae filiorum Dei. [3] Non solum autem, sed et gloriamur in tribulationibus: scientes quod tribulatio patientiam operatur: [4] patien-

5. Perskyrimas. [1] Nuteisinti tat per tikėjimą, turėkime ramybę su Dievu per musų Viešpatį, Jėzų Kristų, [2] per kurį turime ir priėjimą su tikėjimo pagalba prie tos malonės, kurioje stovime ir giriamės viltimi Dievo vaikų garbės. [3] O ne tiktai tuo, bet giriamės prispaudimais, žinodami, jog prispaudimas daro kantrumą, [4] kantru-

---

keliu ir į tą patį galą eitumėm ir tikėtumėmės gauti tą pačią dovaną, nes ir mums taip-pat tikintiems tikėjimas bus iš Dievo maloningo nutarimo paskaitytas į teisybę. Abraomas įtikėjo, jog visagalis Dievas, neveizdint į jo moters, Saros, apmirusį kuną duos jam skaitlingus ainius; mes tikime, jog tas pats Dievas Jėzų Kristų, numirusį ir palaidotą, prikėlė iš grabo. Todėl tai ir paminėtas yra čia tikėjimas į Viešpaties prisikėlimą, nes Išganytojo iš numirusių prisikėlimas yra musų tikėjimo pamatu, nes per jį Kristus pasirodė aiškiausiai esąs Dievo pasiuntiniu. **(25)** *Dėl musų nuteisinimo*, kad mus padarytu dalininkais teisybės, kurią mums Išganytojas nupelnė savo kančia ir mirtimi.

Išrodęs pirmame dogmatiškos dalies skyriuje, jog tikras žmogaus nuteisinimas gaunamas yra tiktai per tikėjimą į Jėzų Kristų, šv. Povilas parodo a n t r a m e skyriuje (**5, 1—8, 39**) to nuteisinimo privalumus arba geriaus sakant naudingumą ir vaisius, kurie yra ketveriopi.

Pirmuoju vaisiumi (**5, 1—21**), kaip moko Apaštalas, yra tas, jog nuteisintieji per tikėjimą yra liuosi nuo Dievo rustybės, turi ramybę su Dievu ir per Kristų gali turėti viltį busiančios garbės.

(5, 1) *Turėkime ramybę su Dievu.* Su nuteisinimu artimiausiai rišasi ramybė su Dievu, arba iš atžvilgio į Dievą, nes per nuteisinimą daromės iš Dievo neprietelių jo prieteliais ir priimti į jo malonę nebeprivalome bijoties jo rustybės, todėl ir turime ramybę. Kaikuriuose kodeksuose vietoje: turėkime, yra: turime.—**(2)** *Per kurį turime*: gr. t. yra: gavome. Kaip paties nuteisinimo, taip ir per jį gaunamų dovanų tarpininku yra Jėzus Kristus.—*Prie tos malonės*, per kurią suteikiamas yra mums Dievo pažinimas, per kurią išliuosuoti nuo paklydimų pažįstame tiesą, galop laimėjame visas gėrybes, kurios mums suteikiamos yra per krikštą (Auks.).- *Dievo vaikų garbės*: Gr. t. žodžio „vaikų“ nėra; bet tai nepermaino prasmės, dėlto kad garbė, kurią Dievas duoda nuteisintiems, gali buti taipogi pavadinta Dievo vaikų garbe, nes visiems Dievo pasavintiems vaikams ji prirengta yra.—**(3)** *Giriamės prispaudimais*, kuriuos mes dėlei Kristaus arba dėlei teisybės kenčiame. Prispaudimai duoda progą parodyti kantrumą arba ištvėrmę. Kantrumas padaro, kad mes pasirodome ištirtais, ir musų tvirtumas pasirodo ištirtas, kaip auksas ugnyje. Kas dėlei dangiškų gėrybių pasilieka tvirtas žemiškose nelaimėse, parodo, jog jis labiaus myli tas dangiškas gėrybes, kaip žemiškasias (Tom.). **(4)** Kas patyrė, jog jokie paspaudimai negali jo nukreipti nuo tiesos ir dorybės kelio, to širdyje didinasi viltis dangiškos garbės. jis vis atsimena Viešpaties pažadėjimus, jog turės gausų užmokesnį danguje (Mat. 5, 11. 12).

tia autem probationem, probatio vero spem, [5] spes autem non confundit: quia caritas Dei diffusa est in cordibus nostris per Spiritum sanctum, qui datus est nobis. [6] Ut quid enim Christus, cum adhuc infirmi essemus secundum tempus pro impiis mortuus est? [7] Vix enim pro justo quis moritur: nam pro bono forsitan quis audeat mori. [8] Commendat autem caritatem suam Deus in nobis: quoniam cum adhuc peccatores essemus, secundum tempus, [9] Christus pro nobis mortuus est: multo igitur magis nunc justificati in sanguine ipsius, salvi erimus ab ira per ipsum. [10] Si enim cum inimici essemus, reconciliati sumus Deo per mortem filii ejus: multo magis reconciliati, salvi erimus in vita ipsius. [11] Non solum autem: sed et gloriamur

mas gi ištyrimą, o ištyrimas viltį, [5] viltis gi neužgėdina, nes Dievo meilė išlieta yra musų širdyse per šventąją Dvasią, kuri mums yra duota. [6] Nes kam-gi Kristus, mums dar silpniems tebesant, tam tikrame laike numirė už bedievius? [7] Nes vos už teisų kas nors miršta; dėlto kad už gerą gal kas dristu numirti. [8] Dievas gi išparodo savo meilę į mus, nes dar mums tebesant nusidėjėliais tam tikrame laike [9] Kristus už mus numirė; tuo tat labiaus dabar nuteisinti jo kraujuje, busime per jį išgelbėti nuo rustybės. [10] Nes jei neprieteliais budami sutaikyti tapome su Dievu per jo Sunaus mirtį, daug labiaus sutaikyti išgelbėtais busime jo gyvenime. [11] O ne tiktai tiek, bet ir giriamės Dievuje per musų Viešpatį, Jėzų Kristų, per

---

—(**5**) *Viltis gi neužgėdina*, t. y. ne veltui viliamės, nes bus mums suteikta tai, ką viliamės gauti, jei tik patįs nepamesime tos vilties. Dievas suteiks, ką yra pažadėjęs, ir viltis musų neužgėdins, nes Dievas mus myli ir davė mums šv. Dvasią. —(**6**) Dievo meilės didumas, ant kurio remiasi musų nuteisinimas ir tikrumas busimos musų garbės, pasirodo labiausiai iš to, jog Jėzus Kristus, Dievo Sunus, kada žmonės silpnais buvo, t. y. neturėdami jokios pagalbos, negalėjo nieko padaryti, kas butu verta išganymo, bet dar buvo paskendę sunkiausiuose nusidėjimuose, numirė dėlei jų išganymo.—(**7**) Anot kaikurių aiškintojų žodžiai „teisus“ ir „geras“ turi čia vienokią prasmę; kiti gi atskiria taip: teisus tas žmogus, kurs gerai pildo visas savo pareigas, o geras, kurs daugiaus daro, negu turi priedermę. —(**8**) Žodžių „tam tikrame laike“ gr. tekste ir senuose lotyniškuose kodeksuose nėra. Dievas negalėjo geriaus mums parodyti savo meilės, kaip išduodamas mirtin savo vienatinį Sunų, tuo labiaus tuomet, kada mes visai buvome neverti tos jo mielaširdystės.—(**9**) *Jo kraujuje*, t. y. per jo kraują.—(**10**) *Nes...* Nėra tai atkartojimas tos pačios minties, bet yra jos paaiškinimas ir sustiprinimas; nes neprietelis daugiaus reiškia, negu nusidėjėlis, ir: *išgelbėtais busime jo gyvenime*, daugiaus negu, *išgelbėti nuo jo rustybės.—Jo gyvenime*: jei Kristus mus sutaikė su Tėvu numirdamas už mus, kada mes dar tebebuvome neprieteliais ir vertais Dievo bausmės, tuo labiaus padarys mus palaimintais po sutaikymo, kada jis viešpataudamas garbingame gyvenime turi savo sostą, kaipo musų užtarytojas po Dievo dešinės.—(**11**) *Giriamės Dievuje*, t. y. Dievo meile, kuri mums nuteisintiems suteikė jau tiek geradaryscių, jog turime tikrą ir tvirtą viltį laimėti mums pažadėtą busiančią garbę. O pamatu tos vilties yra Kristaus nuopelnai, per kurį nuteisinti dabar jau gavome sutaikymą.

12—21. Paaiškindamas, ką augščiaus pasakė, šv. Povilas palygina pirmąjį žmogų, Adomą, su Jėzumi, kurs yra lyg-kad antruoju Adomu žmonijai tokiuo budu: Žmonių giminė, paimta kaipo vienas organizmas iš religijinio atžvilgio, turėjo vieną po kito du labai įvairiu atstovu. Iš Adomo radosi mums nelaimė, nes jis įvedė į pasaulį per savo nepaklusnumą

in Deo per Dominum nostrum Jesum Christum, per quem nunc reconciliationem accepimus.

[12] Propterea sicut per unum hominem peccatum in hunc mundum intravit, et per peccatum mors, et ita in omnes homines mors pertransiit, in quo omnes peccaverunt: [13] usque ad legem enim peccatum erat in mundo: peccatum autem non imputabatur, cum lex non esset. [14] Sed regnavit mors ab Adam usque ad Moysen etiam in eos, qui non peccaverunt in similitudinem praevaricationis

kurį dabar gavome sutaikymą

[12] Todėl kaip per vieną žmogų nusidėjimas įėjo į pasaulį ir per nusidėjimą mirtis, ir taip mirtis perėjo ant visų žmonių, kadangi visi jame nusidėjo. [13] Nes iki Įstatymui nusidėjimas buvo pasaulyje, bet nusidėjimas nebuvo paskaitomas, nes nebuvo Įstatymo. [14] Vienok mirtis viešpatavo nuo Adomo iki Mozei net ir ant tų, kurie nenusidėjo panašiai į peržengimą Adomo, kurs yra išvaizda ateisiančiojo.

---

nusidėjimą ir visas jo baisias pasekmes. Priešingai, Kristus iš atžvilgio į mus buvo išganymo tarpininku; už stebėtiną paklusnumą jis tapo mums neišsenkančiu teisybės ir šventumo šaltiniu.

(12) *Todėl.* Tas žodis suriša antrąją perskyrimo dalį su pirmaja. Tolesniai pradėjęs palyginimą žodžiu „*kaip*“, šv. Povilas jį palieka neužbaigtą, nors jo mintis yra aiški. Taigi, tą mintį galima išreikšti šiaip: Kadangi per vieną Kristų turime priėjimą į nuteisinimą ir pačią teisybę, taipogi sutaikymą ir ramybę su Dievu, dar gi ir tvirtą viltį busiančios garbės, todėl toks pat yra atgauto išganymo kelias, kaip buvo pražudyto; kaip per vieno Adomo nepaklusnumą perėjo nusidėjimas ir mirtis ant visų, kurie priklauso Adomui, taip per vieno Kristaus paklusnumą prasiplatina teisybė ir gyvenimas į visus, kurie Kristui priklauso. *Per vieną žmogų nusidėjimas.* Pradinis nusidėjimas (peccatum originale) atėjo ant visų žmonių, kurie per gimimą paeina nuo Adomo, atskyrus vieną švenč. Panelę. Tame nusidėjime buvo suteptas ir visas žemiškas pasaulis.— *Per nusidėjimą mirtis.* Mirtis ne dvasiška, per kurią dušia nustoja pašvenčiančios malonės, bet fyziška, per kurią dušia atsiskiria nuo kuno; o draug su ja ir amžinoji mirtis, kuri skiriama pasmerktiesiems.—*Ir taip*: sulig artaus sąryšio, kurs yra tarp nusidėjimo ir mirties, ir dėlto kad mirtis, kaip parodo istorija, per Adomo nusidėjimą įėjo į pasaulį.—*Kadangi visi jame nusidėjo.* Su Adomu ir Adome nusidėjo visi žmonės, ne kad visi žmonės butu padarę tą nusidėjimą savo liuosa valia, bet Adomo valioje. Adomas taip buvo Dievo padarytas žmonijos galva, jog jo nusidėjimas tikrai buvo žmonių giminės nusidėjimu, ir visi žmonės tapo per jį nusidėjėliais. Didi, tiesa, paslaptis yra, kaip Adomas savo nepaklusnumu visus, kurie per gimimą nuo jo paeina, taip užkrėtė nusidėjimu, kad tasai tapo kiekvienam nuosavas; bet nemažesnė yra paslaptis, kaip antrasis Adomas, Kristus, savo paklusnumu visus, kurie per jį atgimsta, tikrai teisiais padaro, kad jiems teisybė butu nuosava. (13. 14) Iš įvairių tų gana neaiškių eilučių išguldymų paduodu čia vieną: Adomas buvo nubaustas mirtimi, nes peržengė Dievo įsakymą, už kurio nepildymą buvo paskirta mirtis; nuo jo nupuolimo iki Mozės Įstatymui, už kurio nepildymą taipogi buvo skiriama mirtis, nebuvo Dievo duota kito įstatymo, kurs mirties bausmę skirtu nusidėjėliams; taigi, žmonės ano laiko, nors prigimtąjį įstatymą savo širdyse užrašytą tankiai laužydavo, dėlei tų savo nusidėjimų mirtimi nebuvo baudžiami, nei galėjo buti nubausti. Todėl buvo ant jų uždėta mirtis už ką kitą, butent, už tai kad jie Adome buvo peržengę Dievo įsakymą, už kurio peržengimą mirtis buvo skiriama. —*Kurie nenusidėjo...* kurie ne kaip jis peržengė įstatymą, už kurio nepildymą grasė mirties bausmė, taigi, visi žmonės pirm Mozės Įstatymo, arba: taipogi vaikai, kurie neturėjo jokių veikalinių nusidėjimų (Jier.). — *Ateisian-*

Adae, qui est forma futuri. [15] Sed non sicut delictum, ita et donum: si enim unius delicto multi mortui sunt: multo magis gratia Dei et donum in gratia unius hominis Jesu Christi in plures abundavit. [16] Et non sicut per unum peccatum, ita et donum: nam judicium quidem ex uno in condemnationem: gratia autem ex multis delictis in justificationem. [17] Si enim unius delicto mors regnavit per unum: multo magis abundantiam gratiae, et donationis, et justitiae accipientes, in vita regnabunt per unum Jesum Christum. [18] Igitur sicut per unius delictum in omnes homines in condemnationem: sic et per unius justitiam in

[15] Bet ne kaip nupuolimas, taip ir dovana; nes jei per nupuolimą vieno, daugelis numirė, daug labiaus Dievo malonė ir dovana malonėje vieno žmogaus, Jėzaus Kristaus, ant daugelio gausiai išsiliejo. [16] Ir ne kaip per vieną nusidėjimą, taip ir dovana; nes nuteisimas, tiesa, iš vieno į pasmerkimą; malonė gi iš daugelio nupuolimų į nuteisinimą. [17] Nes jei per vieno nupuolimą mirtis viešpatavo per vieną, daug labiaus tie, kurie apstumą malonės, ir dovanos, ir teisybės gauna, viešpataus gyvenime per vieną Jėzų Kristų. [18] Taigi, kaip per vieno nupuolimą į visus žmones atėjo pasmerkimas, taip ir per vieno teisumą į visus žmones ateina gyvenimo nutei-

---

čiojo, t. y. antrojo Adomo, Jėzaus Kristaus.—(**15**) Nors Adomas yra išvaizda Jėzaus, vienok ne visame yra tarp jųdviejų panašumas.—*Daugelis*, kaip ir tankiai pagal graikų kalbos budą, reiškia toje eilutėje visus.—*Numirė* kuniška mirtimi, su kuria jungiasi ir dvasiška.—*Dievo malonė*, t. y. Dievo maloningumas, per kurį mes gauname visas gėrybes; *dovana* yra visa, ką mums Kristus nupelnė, ypač nuteisinime. Jogei išganymo veiklumas yra daug didesnis, pasirodo iš pačių žodžių; nes iš vienos pusės: nupuolimas vieno, iš antros gi: Dievo malonė ir dovana malonėje vieno žmogaus, Jėzaus Kristaus Kame išganymas parodo savo apstingą veiklumą, paaiškina dvi sekanti eiluti, 16 ir 17.—(**16**) Gr. t. yra: „Ir ne kaip per vieną nusidedantį davana“. — Ne tiek pat darosi per vieną Adomo nusidėjimą daugelyje, kiek per Kristaus malonės dovaną; nes galingesnės priežasties galingesnis yra padaras. —*Nes nuteisimas*... Nes Dievo *nuteisimas*, paskiriantis bausmę, paeina iš vieno pirmojo gimdytojo nusidėjimo *į pasmerkimą* visų žmonių, kadangi jo nusidėjime visi nusidėjo; *malonė* gi, duodama per Kristų, paeina iš *daugelio nupuolimų*, t. y. ne tik iš ano pirmojo tėvo nusidėjimo, bet taipogi iš daugelio veikalinių *į nuteisinimą*. Taigi, dovana tuomi yra galingesnė už nupuolimą, jog ji išliuosavo žmones ne tik nuo nusidėjimo, kurs nuo Adomo ant jų perėjo, ir nuo nelaimės, į kurią, jam įpuolant, jie buvo draug įpuolę, bet taipogi ir nuo daugelio kitų nusidėjimų, kuriuos padarė patįs iš savo liuosos valios, ir nuo daugelio nelaimių, į kurias patįs iš savo noro buvo nugrimzdę.—(**17**) Jei nepaklusnumas vieno žmogaus taip daug padarė, butent mirtį visų, tai paklusnumas vieno Jėzaus Kristaus turi tuo labiaus duoti gyvenimą. Gr. t. vietoje: *dovanos, ir teisybės*, yra: „teisumo dovanos“, t. y. nuteisinimo. — *Viešpataus gyvenime*.. Nepasakyta, jog gyvenimas viešpataus, kaip augščiaus: *mirtis viešpatavo*, nes gyvenimas niekam nėra priverstinas, kaip buvo mirtis; jis, nors yra dovana, priklauso nuo liuoso sandarbininkavimo — (**18**) *Taigi*.. Kadangi teisieji viešpataus per vieną Jėzų Kristų, kaip mirtis viešpatavo per vieną Adomą, *taigi*... —*Per vieno teisumą*. Teisumas reiškia čia teisingą padarymą, butent, paklusnumą (e. 19).—(**19**). *Nes kaip*... Adomo tat nupuolimas buvo tai nepaklusnumas, apsireiškęs peržengimu Dievo įsakymo; ir už tą nepaklusnumą buvo paskirta jam ir jo ainiams mirtis. Teisumas arba teisingas padarymas buvo tai mirtis Kristaus, kurs

omnes homines in justificationem vitae. [19] Sicut enim per inobedientiam unius hominis, peccatores constituti sunt multi: ita et per unius obeditionem, justi constituentur multi. [20] Lex autem subintravit ut abundaret delictum. Ubi autem abundavit delictum, superabundavit gratia: [21] ut sicut regnavit peccatum in mortem: ita et gratia regnet per justitiam in vitam aeternam, per Jesum Christum Dominum nostrum.

sinimas. [19] Nes kaip per vieno žmogaus nepaklusnumą daugelis tapo nusidėjėliais, taip ir per vieno paklusnumą daugelis taps teisiais. [20] Įstatymas gi paskui įėjo, idant pasigausintu nusidėjimas. O kame gausinosi nusidėjimas, didžiai pasigausino malonė, [21] idant kaip viešpatavo nusidėjimas į mirtį, taip ir malonė viešpatautu per teisybę į amžiną gyvenimą per Jėzų Kristų, musų Viešpatį.

b) **Antras nuteisinimo vaisius: Nuteisintieji liuosi yra nuo nusidėjimo vergystės.**

Caput VI. [1] Quid ergo dicemus? permanebimus in peccato ut gratia abundet? [2] Absit. Qui enim mortui sumus peccato, quomodo adhuc vivemus in illo? [3] An ignoratis quia quicumque baptizati sumus in Christo Jesu, in morte ipsius baptizati

6. Perskyrimas. [1] Ką tat sakysime? ar pasiliksime nusidėjime, kad malonė pasigausintu? [2] Visai ne. Nes kurie numirėme nusidėjimui, kaip dar jame gyvensime? [3] Ar nežinote, jog kurie nors apkrikštyti esame Jėzuje Kristuje, apkrikštyti

---

tapęs paklusniu iki mirčiai nupelnė sau išaugštinimą, mums gi sutaikymą su Dievu ir gyvenimą.—(**20**) Esant jau nusidėjimui, buvo duotas Mozės Įstatymas, bet jis ne tik neišgriovė mirties ir nusidėjimo viešpatavimo, bet dar padaugino nusidėjimus, kad tokiuo budu malonės, kuri yra per Jėzų Kristų, galybė skaisčiaus žibėtu. Galutinas Įstatymo tikslas buvo tarnauti gyvenimui, prirengti žmones prie Kristaus; bet Įstatymas, duodamas geriaus pažinti Dievo valią, buvo priežastimi nusidėjimų dėl sugadintų žmogaus pageidimų. Dievas savo išmintyje leidė, kad taip butu, idant nužemintas žmogus pažintu savo silpnumą ir ieškotu Išganytojo malonės. —*Pasigausino malonė*, nes ji ne tiktai išliuosavo nuo pasmerkimo, bet dildo nusidėjimus, duoda gyvenimą ir kitas dovanas.—(**21**) Apaštalas grįžta prie savo pasakymo, kurį norėjo priparodyti tame perskyrime ir atkartoja, jog mums suteikiama yra ramybė su Dievu ir busiančios garbės viltis per Jėzų Kristų.

6, 1—14. Antruoju nuteisinimo vaisiumi (6, 1—23) yra išliuosavimas nuo nusidėjimo vergijos, nes su mirštančiu Kristumi numirdami nusidėjimui, nuteisintieji prikeliami yra į naują teisybės gyvenimą.

(**1**) Iš to, kad S. Įstatyme Dievas leidė dauginties nusidėjimams, idant tuo labiaus apsireikštu jo malonės gausingumas, galėjo kas nors sanprotauti, jog taippat bus ir toliaus, todėl Apaštalas persergi, jog ne taip yra, nes kitoks yra stovis, kuriame mes dabar esame. Nusidėjimas čia paminėtas yra tai pradinis nusidėjimas, ir tai sulig savo dalies, kuri apsireiškia pageidimu, pasiliekančiu nuteisintuose. Jį šv. Povilas vadina nusidėjimu, ne kad tikrai atgimusiuose jis butu kaltybe, bet jogei yra iš nusidėjimo ir į nusidėjimą veda. Tasai gi žmogus pasilieka tame nusidėjime, kurs pasiduoda pageidimui, kilstančiam iš pirmųjų tėvų kaltybės. —(**2**) Žodžio *nes* gr. t. nėra. Numirti nusidėjimui yra tai visai jo išsižadėti; visai gi jo išsižadėjus, nevalia vėl į jį grįžti.—(**3**) *Esame Jėzuje Kristuje*; gr.

sumus? [4] Consepulti enim sumus cum illo per baptismum in mortem: ut quomodo Christus surrexit a mortuis per gloriam Patris, ita et nos in novitate vitae ambulemus. [5] Si enim complantati facti sumus similitudini mortis ejus: simul et resurrectionis erimus. [6] Hoc scientes, quia vetus homo noster simul crucifixus est, ut destruatur corpus peccati, et ultra non serviamus peccato. [7] Qui enim mortuus est, justificatus est a peccato. [8] Si autem mortui sumus cum Christo: credimus quia simul etiam vivemus cum Christo: [9] scientes quod Christus resurgens ex mortuis jam non moritur, mors illi ultra non dominabitur. [10] Quod enim mortuus est peccato, mortuus est semel: quod autem vivit, vivit Deo. [11] Ita et vos existimate, vos mortuos quidem esse peccato, viventes autem Deo, in

esame jo mirtyje? [4] Nes draug su juomi palaidoti esame per krikštą į mirtį, idant kaip Kristus kėlėsi išnumirusių per Tėvo garbę, taip ir mes elgtumėmės naujame gyvenime. [5] Nes jei arčiausiai suvienyti tapome su juomi jo mirties panašume, busime taip-pat suvienyti ir prisikėlime, [6] tai žinodami, jog senasis musų žmogus draug prikaltas yra į kryžių, idant butu sunaikintas nusidėjimo kunas, ir idant mes daugiaus nebetarnautumėm nusidėjimui. [7] Nes kas numirė, nuteisintas yra nuo nusidėjimo. [8] Bet jei mes numirėme su Kristumi, tikime, jog taipogi draug gyvensime su Kristumi, [9] žinodami, jog Kristus, prisikėlęsi šnumirusių, jau nebemiršta; mirtis ant jo daugiaus nebeviešpataus. [10] Nes kad numirė nusidėjimui, numirė vieną kartą; kad gi gyvas yra, Dievui gyvas yra. [11] Taip ir

---

t. yra: „į Jėzų Kristų“. Tais žodžiais primena šv. Povilas Rymiečiams žinomą jiems tiesą, jog per krikštą jie tapo pašvęsti Kristui ir atiduoti jam savastin. —*Jo mirtyjė*; gr. t. yra: „į jo mirtį“. Susivienydami per krikštą su Kristumi, žmonės susivienija su juo mirštančiu, taip kad, dalyvaudami Kristaus mirtyje, patįs numiršta sulig to, kuo seniaus buvo, t. y. sulig senojo žmogaus. — (**4**) *Nes*; gr. t. „tatgi“.—*Per krikštą*: krikštydamies palaidoti liekame į Kristaus mirtį... „Kada mes savo galvą paneriame į krikšto vandenį, lyg į kokį grabą, senasis žmogus lieka palaidotas ir visai panertas; paskiaus mums iš vandens pasikeliant, keliasi naujas žmogus. Nes kaip mums pigu pasinerti ir paskui pasikelti, taip Dievui nesunku palaidoti senąjį žmogų ir apvilkti naujuoju“ (Auks.). —*Per Tėvo garbę*: per visą, kame Dievo šlovė apsiréiškia: per jo galybę, išmintį, šventumą ir t. t. *Elgtumėmės*: prisikeltumėm naujam gyvenimui.—(**5**) *Suvienyti tapome*: σύμφυτοι γεγόναμεν, suaugome (į vieną augmenį). —*Suvienyti ir prisikėlime*. Kaip su Kristumi suvienyti panašiai mirštame, taip-pat busime suvienyti su Kristumi prisikeliančiu ir dalyvausime jo prisikėlime. —(**6**) *Senasis musų žmogus*: sugadinta per nusidėjimą žmogaus prigimtis, atskirtina nuo naujojo stovio, į kurį mus pakelia Kristus, kada atgimstame per krikštą.—*Nusidėjimo kunas*: musų kunas tiek, kiek jis pasidavęs yra nusidėjimo valdžion. Sunaikinimas įvyksta per atsitraukimą iš pc tos valdžios. — (**7**) *Nes kas...* Numirėlis jau nebenusideda. Taip-pat ir priėmusis krikštą, kuriame numirė senasis žmogus, privalo nebegrįžti į senojo žmogaus darbus, t. y. nusidėjimus. — (**8**) Iš mystiško musų mirimo draug su Kristumi, Apaštalas išveda musų prisikėlimą ir naują gyvenimą Kristuje. — (**9**) *Nebeviešpataus*; gr. t. „nebeviešpatauja“. Kadangi Kristus daugiaus nebemiršta, todėl ir tas musų naujas gyvenimas yra amžinas, jei tik mes iš savo pusės padarysime tai, kas jo palaikymui reikalinga. — (**10**) *Nes kad...* Gr. t. komma padėta

Christo Jesu Domino nostro. [12] Non ergo regnet peccatum in vestro mortali corpore ut obediatis concupiscentiis ejus. [13] Sed neque exhibeatis membra vestra arma iniquitatis peccato: sed exhibete vos Deo, tamquam ex mortuis viventes: et membra vestra arma justitiae Deo. [14] Peccatum enim vobis non dominabitur: non enim sub lege estis, sed sub gratia.

jųs laikykite save numirusiais nusidėjimui, gyvais gi Dievui Jėzuje Kristuje, musų Viešpatyje. [12] Tegul tat nusidėjimas neviešpatauja jusų mirtingame kune, idant paklusnųs butumėt jo geiduliams. [13] O ir savo sąnarius nepaduokit nusidėjimui, kaipo neteisybės ginklus, bet paduokite save Dievui, kaipo išnumirusių gyvais tapusieji, o savo sąnarius Dievui, kaipo teisybės ginklus. [14] Nes nusidėjimas neviešpataus ant jusų; kadangi neesate po nusidėjimu, bet po malone.

[15] Quid ergo? Peccabimus, quoniam non sumus sub lege, sed sub gratia? Absit. [16] Nescitis quoniam cui exhibetis vos servos ad obediendum, servi estis ejus, cui obeditis, sive peccati ad mortem, sive obeditionis ad

[15] Ką gi tat? nusidėsime, jogei neesame po Įstatymu, bet po malone? visai ne. [16] Ar nežinote, jog kam pasiduodate vergais, idant butumėt paklusnųs, esate vergais to, kurio klausote, ar tai nusidėjimo į mirtį, ar tai

---

yra ne po, bet prieš žodį „nusidėjimui". Kristus vieną kartą visiems laikams numirė už priimtuosius ant savęs žmonių nusidėjimus. Prisikėlęs į gyvenimą, jis gyvas yra amžinai Dievui, savo vienatiniam Viešpačiui; pergalėtas nusidėjimas nebeturi jokio ant jo viešpatavimo, ir antra mirtis už jį nebereikalinga. — (**12**) Nors naujas stovis, atsiradusis žmoguje po krikšto, yra amžinas, tečiaus jo palaikymui reikalingas yra iš žmogaus pusės darbas. Tas darbas apsireiškia nepasidavimu nusidėjimui, kurs nori atgauti atimtą iš savęs viešpatavimą per užsilikusius žmogaus kune geidulius. Taigi, reikia nebuti paklusniais tiems geiduliams ir pergalėti juos su pagalba Kristaus mums užpelnytos malonės. — (**13**) Reikia priešinties geiduliams, o taipogi neduoti jiems į pagalbą savo sąnarių, kuriuos jie nori atkreipti prieš mus pačius, lyg kokiuos ginklus. Apie tą kovą su geiduliais taip sako šv. Augustinas: „Neapginkluok savo priešo prieš save. Laikyk kojas, kad neeitu, kur nepavelyta. Kilo geidulis, tu laikyk sąnarius; laikyk tu rankas nuo visokios nedorybės; laikyk akis, kad piktai nesižvalgytu; laikyk ausis, kad neklausytu noriai geidulio žodžių, laikyk visą kuną"... Negana prisilaikyti nuo pikto, bet norint pasilikti naujame stovyje, reikia dar daryti gera, reikia save visą pašvęsti Dievui ir visus musų sąnarius jo tarnystei paskirti.—(**14**) Padrąsindamas prie kovos su geiduliais, šv. Povilas prideda, jog kiekvienas tikrai gali tikėties pergalėjimo, o tai dėlto kad esame ne *po Įstatymu*, kurs liepdavo, o nesuteikdavo reikalingų išpildymui jiegų, bet *po malone*, taigi tokiame stovyje, kuriame gauname nusidėjimui pergalėti reikalingas pašalpas.

15—23. Apaštalas, užbėgdamas už akių laukiamam užmetinėjimui, buk krikščionims esą valia pildyti nusidėjimus, dėlto kad jie ne po Įstatymu, bet po malone, aiškina toliaus, jog nuteisintieji, numirę nusidėjimui, gali ir privalo tarnauti teisybei.

(**16**) Kiekvienas vergas turi vieną poną, kuriam privalo tarnauti, ypač jei pats į tą tarnystę pasidavė. Du gi yra viešpačiu, norinčiu visus žmones patraukti į savo tarnystę: nusidėjimas ir paklusnumas; jųdviejų siekiai yra visai priešingi; todėl ir negalima tarnauti nusidėjimui, vedančiam į mirtį, ir draug buti tarnu paklusnumo, kurs veda į teisybę, t. y. į viršprigimtinį šventumą. Paklusnumas čia

justitiam? [17] Gratias autem Deo quod fuistis servi peccati, obedistis autem ex corde in eam formam doctrinae, in quam traditi estis. [18] Liberati autem a peccato, servi facti estis justitiae. [19] Humanum dico, propter infirmitatem carnis vestrae: sicut enim exhibuistis membra vestra servire immunditiae, et iniquitati ad iniquitatem, ita nunc exhibete membra vestra justitiae in sanctificationem. [20] Cum enim servi essetis peccati, liberi fuistis justitiae. [21] Quem ergo fructum habuistis tunc in illis, in quibus nunc erubescitis? Nam finis illorum mors est. [22] Nunc vero liberati a peccato, servi autem facti Deo, habetis fructum vestrum in sanctificationem, finem vero vitam aeternam. [23] Stipendia enim peccati, mors. Gratia autem Dei, vita aeterna, in Christo Jesu Domino nostro.

paklusnumo į teisybę. [17] Bet ačiu Dievui, jog, buvę nusidėjimo vergais, paklusnus tapote iš širdies aniems mokslo įsakymams, kuriems paduoti esate. [18] Išliuosuoti gi nuo nusidėjimo, pasidarėte teisybės tarnais. [19] Žmonių budu kalbu, dėlei jusų kuno silpnybės: nes kaip padavėte savo sąnarius tarnauti paleistuvystei ir neteisybei į neteisybę, taip dabar paduokit savo sąnarius tarnauti teisybei į pašventimą. [20] Nes budami nusidėjimo vergais, liuosi buvote nuo teisybės. [21] Kokį tat vaisių turėjote tuomet iš to, ko dabar gėdžiatės? Nes anų dalykų galas yra mirtis. [22] Bet dabar išliuosuoti nuo nusidėjimo, Dievo gi tarnais tapę, turite savo vaisių į pašventimą, o galą — amžiną gyvenimą. [23] Nes nusidėjimo alga—mirtis. Dievo gi dovana— amžinas gyvenimas Jėzuje Kristuje, musų Viešpatyje.

---

paminėtas reiškia paklusnumą Dievui ir Evangelijai.— (17) *Bet ačiu Dievui...* Krikščionįs jau išsirinko vieną iš tųdviejų viešpačių. Ir jie pirma buvo nusidėjimo vergai; bet dabar jie linksmiai ir noriai klauso krikščioniško mokslo įsakymų, į kurio tarnystę yra pasidavę.—(19) *Žmonių budu...* Norėdamas pamokyti, kaip krikščionįs privalo tarnauti teisybei, kurią sau už ponią apsirinko, Apaštalas dėlei jų kuno silpnybės stato mažiausius reikalavimus, žmogui pigiai išpildomus. Reikalauja gi nors tiek tarnauti savo sąnariais teisybei, kiek pirma jais tarnavo nusidėjimui.—*Paleistuvystei ir neteisybei.* Vietoje bendro išsireiškimo, nusidėjimas, išvardyta čia du prasikaltimu: paleistuvystė ir neteisybė. — (20) *Nes budami...* Išrodinėdamas reikalingumą tarnauti teisybei, šv. Povilas visupirma sako, jog naujame stovyje taip reikia užsilaikyti iš atžvilgio į teisybę, kaip buvo pirma užsilaikoma link nusidėjimo. Kaip tuomet tarnavo vien nusidėjimui ir visai netarnavo (liuosi buvo nuo tarnavimo) teisybei, taip dabar pridera tarnauti vienai teisybei. — (21) Gr. t. yra kitaip padalintas sakinys: „kokį tat vaisių turėjote tuomet? tą, kurio dabar geidžiatės, nes anų dalykų galas yra mirtis“. Ne tik pridera tarnauti vienai teisybei, bet ir gyvai reikia, o tai iš atžvilgio į vaisius, kuriuos atneša nusidėjimas ir teisybė: nusidėjimas veda į mirtį, teisybė į amžiną gyvenimą. —(23) *Dievo gi dovana...* Čia buvo galima laukti žodžių: teisybės gi alga; bet Apaštalas, norėdamas pažymėti skirtumą tarp atsiradimo piktų ir gerų musų darbų, pasakė: *Dievo gi dovana,* dėlto kad malonės stovis, kuriame galime pildyti krikščioniškas dorybes, vertas amžino gyvenimo, yra tai Dievo dovana. Taipogi pačios dorybės ir daromos yra su malonės pagalba ir iš jos ima savo vertybę; tuotarpu kad pikti darbai visai priklauso žmogui, dėlto kad visai paeina iš jo liuosos valios.

c) Trečias nuteisinimo vaisius: Nuteisintieji liuosi yra nuo Įstatymo tarnystės.

Caput. VII. [1] An ignoratis fratres (scientibus enim legem loquor) quia lex in homine dominatur quanto tempore vivit? [2] Nam quae sub viro est mulier, vivente viro, alligata est legi: si autem mortuus fuerit vir ejus, soluta est a lege viri. [3] Igitur, vivente viro, vocabitur adultera si fuerit cum alio viro: si autem mortuus fuerit vir ejus, liberata est a lege viri: ut non sit adultera si fuerit cum alio viro. [4] Itaquae fratres mei et vos mortificati estis legi per corpus Christi: ut sitis alterius, qui ex mortuis resurrexit, ut fructificemus Deo. [5] Cum enim essemus in carne, passiones peccatorum, quae per legem erant, operabantur in membris nostris, ut fructificarent morti: [6] Nunc autem soluti sumus a lege mortis, in

7. Perskyrimas. [1] Ar nežinote, broliai, (nes kalbu žinantiems Įstatymą), jog Įstatymas viešpatauja ant žmogaus, kolei jis gyvas yra? [2] Nes moteriškė ištekėjusi, vyrui gyvam esant, surišta yra įstatymu; bet jei numiršta jos vyras, paliuosuota esti nuo vyro įstatymo. [3] Taigi, vyrui gyvam esant, vadinsis svetmoterė, jei butu su kitu vyru; bet jei numiršta jos vyras, paliuosuota esti nuo vyro įstatymo; ir nebus svetmoterė, jei bus su kitu vyru. [4] Taigi, mano broliai, ir jųs numarinti esate Įstatymui per Kristaus kuną, kad butumėt kitojo, kurs kėlėsi iš numirusių, idant atneštumėm vaisius Dievui. [5] Nes kada buvome kune, nusidėjimų geiduliai, kurie buvo per Įstatymą, veikė musų sąnariuose, idant

---

7, 1—7. Apaštalas buvo pasakęs (6, 14), jog nuteisintieji yra ne *po Įstatymu.* Dabar gi tą savo pasakymą priparodymais patvirtina; taigi, visupirma sako, kad mystiška nuteisintųjų mirtis draug su Kristumi paliuosavo juos nuo Įstatymo viešpatavimo.

(1) *Žinantiems Įstatymą*: ne tik iš žydų atsivertusiems, bet ir iš pagonių, kadangi ir tie girdėję yra skaitomą religijiniuose susirinkimuose Įstatymą.—*Jog Įstatymas...* Apaštalo priparodymas remiasi ant analogijos: kuniška mirtis išima žmogų visai iš po įstatymų suvaržymo; — musų mirtis Kristuje paliuosuoja mus iš po Įstatymo viešpatavimo. Toje analogijoje yra panašumas, bet yra ir skirtumas; ir palyginimas čia negali buti daromas visose smulkmenose; nes kitaip išeitu, jog mes jau ir kuniškai numirėme, jog mes jau nieko bendro neturime su Įstatymu ir net nereikalaujame pildyti jo morališką priesakų; o vis tai butu klaidinga. —**(2)** Savo apskritą pasakymą šv. Povilas paaiškina pavyždžiu ištekėjusios moteriškės, kuri, anot rojuje duotojo įstatymo apie moterystę, taip surišta yra su vyru jog prie jo gyvos galvos jai nevalia ištekėti už kito; mirus gi vyrui, ir ji lyg kad numiršta tam įstatymui, t. y. išeina iš po jo viešpatavimo ir gali jieškoties kitos moterystės.—**(4)** Apskritą pasakymą apie Įstatymo tvermę Apaštalas pritaiko į krikščionis ir nurodo draug tikslą, kuriam jie yra paliuosuoti iš po Įstatymo viešpatavimo. Ta pati mirtis, per kurią jie numirė nusidėjimui, paliuosuoja juos ir nuo Įstatymo; ir kaip paliuosuoti iš po nusidėjimo jie privalo tarnauti teisybei, taip ir nebebudami po Įstatymu turi jie tarnauti visai kitokiam Viešpačiui: tapę Kristaus sąnariais, turi išduoti gerų darbų vaisius Dievo garbei. — **(5)** *Kada buvome kune*: kada buvome tame stovyje, kuriame žmogus gimsta iš Adomo, kaipo Dievo rustybės vaikas, todėl stovyje se-

qua detinebamur, ita ut serviamus in novitate spiritus, et non in vetustate litterae.

[7] Quid ergo dicemus? lex peccatum est? Absit. Sed peccatum non cognovi, nisi per legem: nam concupiscentiam nesciebam, nisi lex diceret: Non concupisces. [8] Occasione autem accepta, peccatum per mandatum operatum est in me omnem concupiscentiam. Sine lege enim peccatum mortuum erat. [9] Ego autem vivebam sine lege aliquando. Sed cum venisset

vaisius atneštu mirčiai. [6] Dabar gi paliuosuoti esame nuo Įstatymo mirties, kurioje buvome laikomi, taip idant tarnautumėm dvasios naujybėje ir ne rašto senybėje.

[7] Ką gi tat sakysime? ar Įstatymas yra nusidėjimas? Visai ne. Bet nusidėjimo nepažinau, kaip tiktai per Įstatymą; nes pageidimo nežinočiau, jei Įstatymas nesakytu: Negeisk. [8] Ėmęs gi progą nusidėjimas per įsakymą sužadino manyje visokį pageidimą. Nes be Įstatymo nusidėjimas buvo numiręs. [9] O aš gyvenau kitą kart be Įstatymo; bet įsakymui atėjus, atgijo

---

nojo žmogaus, esančio po nusidėjimo ir Įstatymo viešpatavimu.—*Veikė musų sąnariuose.* Geiduliai, vedantįs mus į nusidėjimus, sužadinti dėlei įstatymo, kurs nesuteikdavo spėkų jiems pergalėti, galėdavo veikti ir naudodavosi dar neatgimusio žmogaus sąnariais nusidėjimams pildyti ir taip atnešdavo vaisius, kurių alga—amžina mirtis.—(**6**) *Nuo Įstatymo mirties.* Įstatymas pavadintas mirties įstatymu, dėlto kad, sužadindamas geidulius ir neduodamas pašalpos jiems pergalėti, vedė į mirtį. Daugelyje senų kodeksų tos eilutės pradžia truputį kitaip skamba: „Dabar gi paliuosuoti esame nuo Įstatymo; numirę tam, kuriame buvome laikomi"...

Iš to, kas augščiaus pasakyta, butu galima manyti, jog pats Įstatymas buvo kažinkokiuo negerumu ir stačiai vedė žmones į prapultį. Todėl Apaštalas, kad nesirodytu, buk jis niekinąs ir žeminąs Dievo duotąjį Įstatymą, priverstas yra toliaus (7, 7—25) išaiškinti arčiaus santikius tarp Įstatymo ir nusidėjimo.

7—13. Visupirma jis išrodo, jog Įstatymas iš savęs šventas ir teisingas yra, per jį gi sužadintos ir padidintos esti nusidėjimo jiegos; taip kad ne pats Įstatymas, bet nusidėjimas, sužadintas ir naudodamos Įstatymo proga, yra tikra musų amžinos mirties priežastimi.

(**7**) Rašydamas pirmoje ypatoje, šv. Povilas kalba čia ne apie save vieną, bet apie visą žmonių skyrių, prie kurio jis priklauso arba, teisingiaus sakant, priklausė, nes visi žydai, budami po Įstatymo viešpatavimu, tą kovą atjautė. Taigi, jis šneka apie stovį žmogaus dar neatgimusio per krikštą.—*Nusidėjimo nepažinau,* t. y. be Įstatymo pasakymo nežinojau, jog nusidėjimas yra tai pasipriešinimas Dievui. Per Įstatymo užgynimą pažino žmogus piktumą nedorų pageidimų, ant jo perėjusių dėlei pirmųjų tėvų nupuolimo. — (**8**) Esantis žmoguje pageidimas, pažinęs įsakymą: negeisk, gavo iš jo progą arba pakurstymą parodyti savo galybę; taip pakurstytas sužadino visokius piktus geismus, prieš kuriuos nieku nesušelpta valia negalėjo atsiturėti. —*Nes be Įstatymo...* „Ne dėlto kad Įstatymo nebutu buvę, sako šv. August., bet jis buvo lyg pasislėpęs."—Taip-pat ir tikėjimas, jei jis neapsireiškia darbais, vadinasi numirusiu (Jok. **2**, 17. 20. 26). Kada nėra įstatymo, parodančio, kas reikia daryti ir kas užginta, nėra vietos nusidėjimui, nes nėra nieko, kam pageidimas priešintus. Žinojo per įstatymą daromą pageidimų pakurstymą ir pagonįs, nes jau Ovidijus sako: „Nitimur in vetitum semper cupimusque negata," o Horacijus: „Audax omnia perpeti gens humana ruit in vetitum nefas."—(**9**) *O aš..* Tęsdamas toliaus savo išparodymą, Apaštalas sako, jog jis per nusidėjimus buvo atvestas į mirtį dvasišką.—*Gyvenau... be Įstatymo,* kudikystėje, kolei nepažinau kas yra gera ir kas pikta.—*Atgijo nu-*

mandatum, peccatum revixit. [10] Ego autem mortuus sum: et inventum est mihi mandatum, quod erat ad vitam, hoc esse ad mortem. [11] Nam peccatum occasione accepta per mandatum, seduxit me, et per illud occidit. [12] Itaque lex quidem sancta, et mandatum sanctum, et justum, et bonum. [13] Quod ergo bonum est, mihi factum est mors? Absit. Sed peccatum, ut appareat peccatum, per bonum operatum est mihi mortem: ut fiat supra modum peccans peccatum per mandatum.

[14] Scimus enim quia lex spiritualis est: ego autem carnalis sum venumdatus sub peccato. [15] Quod enim operor, non intel-

nusidėjimas; [10] aš gi numiriau; ir radosi man tas įsakymas, kurs buvo duotas dėl gyvenimo, vedančiu mirtin. [11] Nes nusidėjimas, ėmęs progą per įsakymą, suvedžiojo mane, ir nužudė per jįjį. [12] Taigi, Įstatymas, tiesa, šventas yra, ir įsakymas šventas, ir teisingas, ir geras. [13] Argi tat kas gera yra, man pasidarė mirtimi? Visai ne. Bet nusidėjimas, idant pasirodytu nusidėjimu, per gera padarė man mirtį; idant nusidėjimas taptu perviršnuodėmingu per įsakymą.

[14] Nes žinome, jog Įstatymas dvasiškas yra; aš gi kuniškas esu, parduotas po nusidėjimu. [15] Nes ką veikiu, aš neišmanau;

---

sidėjimas. Įgijęs protą pažinau įsakymą: negeisk; pageidimas pasijuto varžomu, ir nusidėjimas įgavo gyvybę. — (**10**) *Aš gi numiriau*, dvasiškai, nustodamas nekaltybės gyvenimo. —*Įsakymas, kurs buvo duotas*... Įstatymo priesakai buvo duoti, idant žmogus juos užlaikydamas gyventu Dievui tinkančiai ir taip įeitu amžinan gyveniman. — (**11**) *Nes*... Įgimtas žmogui pageidimas, sužadintas per įsakymą: negeisk, suvedžiojo tuščios laimės viltimi, kada užgintuose dalykuose rodė didžiausį džiaugsmą, ir nukreipęs nuo priesakų kelio nuvedė į taką, kurs veda mirtin.— (**12**) *Įstatymas* Mozės. — *Įsakymas* yra čia tas pats, kurs paminėtas 7. eil.: negeisk, arba kiekvienas įstatymo priesakas, atskirai paimtas. Įsakymas yra *šventas,* nes liepia daryti, kas pridera; *teisingas*—nes pildantiems žada gerą užmokesnį, peržengiančius gąsdina bausmėmis; *geras* — nes užlaikantiems jį prirengia amžiną gyvenimą. — (**13**) Naujas užmetinėjimas: Argi Įstatymas ir įsakymas, budami geri, tapo man stačiai dvasiškos mirties priežastimi? Apaštalas atsako, jog visai ne, ir nurodo tikrąjį mirties kaltininką—nusidėjimą, t. y. pageidimą.—*Nusidėjimas* (pageidimas), idant jis pasirodytu esąs piktybe ir prieštaravimu Dievo valiai, per tai, kas gera, padarė mirtį.—*Idant nusidėjimas*... Sakinio prasmė yra toki: Dievui leidžiant, pageidimas Dievo duotu Įstatymu piktai pasinaudojo mirties padarymui, kad tas pats pageidimas (nusidėjimas) per įsakymą, kurį piktai išnaudojo, butu pažintas, kaipo perviršnuodemingas ir didžiausis nusidėjėlis.

14—25. Tęsdamas toliaus išrodinėjimą santikių tarp Įstatymo ir nusidėjimo, šv. Povilas aiškina, koki yra nusidėjimo galybė prieš žmogų, esantį po Įstatymu; daro gi tai, aprašydamas aršiausią karę, kurioje žmogaus dušia, Įstatymo apšviesta, bet malonėmis nesušelpta, ir nusidėjimas tarp savęs kaujasi, ir iš kurios nusidėjimas paprastai išeina pergalėtoju. Iš to gi aprašymo, kadangi pasirodo, jog nusidėjimas gali buti pergalėtas tik su malonės pagalba, kuri yra per Kristų ir tik tikintiems suteikiama esti, galima suprasti, kaip didi yra geradarystė paliuosavimas iš po Įstatymo viešpatavimo.

(**14**) *Įstatymas yra dvasiškas,* nes paeina nuo Dievo ir moko dorybių.—*Aš gi kuniškas,* kuriame žemiškoji dalis, neturinti palinkimo į gera ir kaipo Dievo įstatymo priešininkė, nepasiduodanti Dievui, taip viešpatauja, jog tai tik teišmano, kas yra kuno.—*Parduotas po nusidėjimu*: lyg koks vergas atiduotas į nusidėjimo valdžią, kad daryčiau, ką nusidėjimas liepia.—(**15**) *Neišmanau*: nesuprantu savo pasielgimo, kadangi matau save daran-

ligo: non enim quod volo bonum, hoc ago: sed quod odi malum, illud facio. [16] Si autem quod nolo, illud facio: consentio legi, quoniam bona est. [17] Nunc autem jam non ego operor illud, sed quod habitat in me peccatum. [18] Scio enim quia non habitat in me, hoc est in carne mea, bonum. Nam velle, adjacet mihi: perficere autem bonum, non invenio. [19] Non enim quod volo bonum, hoc facio: sed quod nolo malum, hoc ago. [20] Si autem quod nolo, illud facio: jam non ego operor illud, sed quod habitat in me, peccatum. [21] Invenio igitur legem, volenti mihi facere bonum, quoniam mihi malum adjacet: [22] condelector enim legi Dei secundum interiorem hominem:

nes ne ko noriu, gerumo, tai pildau, bet ko neapkenčiu, piktumo, tai darau. [16] O jei tai darau, ko nenoriu, aš pritariu Įstatymui, jog yra geras. [17] Dabar gi jau nebe aš tai pildau, bet gyvenantis manyje nusidėjimas. [18] Nes žinau, jog negyvena manyje, tai yra mano kune, gerumas. Nes norėti yra arti manęs, bet padaryti gerumo nerandu. [19] Nes ne ko noriu, gerumo, tai darau; bet ko nenoriu, piktumo, tai pildau. [20] O jei tai darau, ko nenoriu, jau nebe aš tai pildau, bet gyvenantis manyje nusidėjimas. [21] Taigi, sau, norinčiam daryti gerumą, aš randu įstatymą, jog prie manęs piktumas yra prikibęs. [22] Nes gerėjuos Dievo įstatymu pagal vidujinį žmogų;

---

tį prieš nuosavą valią. Žodžių *gerumo, piktumo* gr. t. ir daugelyje lotyniškų kodeksų nėra, bet jie prasmės nepermaino. Nupuolusio žmogaus prigimtis nėra visiškai pagadinta. Kaip protas daugelyje atsitikimų be tikėjimo pagalbos gali atskirti pikta nuo to, kas gera, taip ir valia be malonės pagalbos pažintą gerumą gali mylėti ir jo trokšti, piktumo gi neapkęsti; bet neturi jiegų, reikalingų tiems silpniems valios sukrutėjimams įvykdyti. Tuos silpnus valios sukrutėjimus (velleitates) pergali absoliutiška valia, apsireiškianti darbais, už kuriuos žmogus ir turi priimti ant savęs atsakomybę.— **(16)** *O jei*... Žmogus pritaria Įstatymui ir pripažįsta jį už gerą, jei savo prigimties vedamas nekenčia piktumo, kurį Įstatymas užgina, ir pageidauja gerumo, kurį Įstatymas įsako, nors paskui darbuose ir ne išsisaugo pikto ir nedaro gerai. — **(17)** *Dabar gi*...Kadangi žmogus sulig savo geresniosios dalies pripažįsta Įstatymą už gerą, o vienok neeina paskui jį, todėl žmoguje yra kitas veikėjas; tuo gi yra nusidėjimas arba iš pradinio nusidėjimo kilęs pageidimas. —**(18)** *Nes žinau*... Tyrinėdamas randa savyje šiokį tokį palinkimą į gerumą, bet savo kune neranda nieko, kuo pageidaujamą gerumą padarytu. —**(20)** *O jei*... Kadangi elgiasi priešingai savo geresniajai daliai, todėl jis netik neranda savo kune nieko, kuo įvykdytu proto patarimus; bet randa dar šį tą, kas protui prieštarauja ir pakursto kuną sekti savo užmanymus, butent nusidėjimą.—*Jau nebe aš pildau*... Tas išvedimas jau buvo pažymėtas 17 e. Nors esantis po Įstatymu žmogus trokšta užlaikyti Įstatymą, tečiaus kunas, kuriame gyvena ir viešpatauja nusidėjimas, netik nėra paklusnus anam troškimui, bet nusidėjimo pakurstytas daro dar kaip tik priešingai tam, ko protas norėjo.—**(21)** *Aš randu įstatymą:* Iš prityrimo, augščiaus aprašyto, mato savyje esančią nuolatinę negerojo pasielgimo taisyklę, kuri yra lyg kokiuo įstatymu. Todėl čia šv. Povilas nekalba apie Mozės Įstatymą. —*Jog prie manęs*... Jog yra nuolat noras daryti piktumą, kiek kartų norėtu padaryti gera.—**(22)** Ta eilutė paaiškina pirmąją pusę 21. e., sekančioji gi antrąją jos pusę. Vidujinis žmogus nereiškia čionai n a u j o j o žmogaus, atgimusio per malonę, bet yra tai žmogaus protas, kiek jis pažindamas, kas tikra ir gera, pritaria Dievo Įstatymui, duotam per Mozę; o taipogi protinga valia, kiek ji, mylėdama proto sau paduotąjį gerumą, pritaria

[23] video autem aliam legem in membris meis, repugnantem legi mentis meae, et captivantem me in lege peccati, quae est in membris meis. [24] Infelix ego homo, quis me liberabit de corpore mortis hujus? [25] Gratia Dei per Jesum Christum Dominum nostrum. Igitur ego ipse mente servio legi Dei: carne autem legi peccati.

[23] bet matau mano sąnariuose kitą įstatymą, pasipriešinantį mano proto įstatymui ir darantį mane belaisviu nuodėmės įstatymo, esančio mano sąnariuose, [24] Nelaimingas aš žmogus! kas mane išliuosuos nuo kuno tos mirties? [25] Dievo malonė per Jėzų Kristų, musų Viešpatį. Taigi, aš pats protu tarnauju Dievo įstatymui; kunu gi nusidėjimo įstatymui.

d) **Ketvirtas nuteisinimo vaisius: Laimê Kristuje atgimusio žmogaus.**

Caput VIII. [1] Nihil ergo nunc damnationis est iis, qui sunt in Christo Jesu: qui non secundum carnem ambulant. [2] Lex enim spiritus vitae in Christo Jesu liberavit me a lege peccati et mortis. [3] Nam quod impossibile erat legi, in quo infirmabatur per carnem: Deus Filium suum mittens in similitudinem carnis

8. Perskyrimas. [1] Nei jokio tat pasmerkimo nėra dabar tiems, kurie yra Jėzuje Kristuje, kurie ne pagal kuną elgiasi. [2] Nes Dvasios įstatymas gyvenimo Jėzuje Kristuje išliuosavo mane nuo įstatymo nusidėjimo ir mirties. [3] Nes kas buvo negalima Įstatymui, kadangi buvo nusilpnintas per kuną, — Dievas, siųs-

tam pačiam Dievo Įstatymui. —(**23**) *Kitą įstatymą*: kitonišką (ἕτερον, diversi generis) įstatymą, kurs lyg neprietelis užpuola vidujinį žmogų, pergali ir padaro nusidėjimo vergu. — (**24**) Kas išgelbės nuo viešpatavimo to kuno, kuriame esantis nusidėjimas, sužadintas iš Įstatymo priežasties, veda dušią į amžiną mirtį. Kunas mirties augščiaus (6, 6) buvo pavadintas nusidėjimo kunu. Išliuosavimas įvyksta, kada žmogus per krikštą prikaltas esti į kryžių su Jėzumi Kristumi, idant nusidėjimo kunas butu sunaikintas.—(**25**) Gr. t. yra: Dėkojimą darau Dievui per J. Kr., kituose gi t.: Ačiu Dievui per J. Kr.

Kalbėdamas apie ketvirtąjį nuteisinimo vaisių, kuriuo yra laimė žmogaus atgimusio Kristuje, šv. Povilas visupirma (8, 1—11) paaiškina, jog kas yra Kristuje, kas paliuosuotas yra nuo Įstatymo nusidėjimo ir mirties per gyvenančią savyje šv. Dvasią, tas gali išpildyti Dievo Įstatymo teisybę ir gauna tikrąjį gyvenimą.

(**1**) Nieko, kas butu verta baisaus Dievo teismo ir pasmerkimo, nebėra tiems, *kurie yra Jėzuje Kristuje*, t. y. kurie atgimė per krikštą ir priklauso jau į mystiškąjį Jėzaus kuną, kadangi, visiškai išdildytąi esant kaltybei, apkrikštytieji nebereikalauja laukti neijokios bausmės. *Ne pagal kuną elgiasi*: kurie neseka piktų kuno pageidimų. Tų žodžių nėra daugelyje geresniųjų kodeksų; graik. vienok tekste yra dar pridėta: „bet pagal dvasią“. —(**2**) *Nes Dvasios* . : . Kaip dar nenuteisintuose gyvenantis ir ant jų viešpataujantis nusidėjimas (pageidimas) Apaštalo pavadintas yra nusidėjimo įstatymu, taip čionai šv. Povilas pačią šv. Dvasią kuri pakrikštytiems suteikta yra, ir kuri juose gyvendama duoda jiems tikrąjį gyvenimą ir juose vadovauja, vadina Dvasios įstatymu, lyg-kad sakytu: Įstatymas, kuriuo yra Dvasia; ir prideda *gyvenimo*, nes kaip dušia daro prigimtąjį kuno gyvenimą, taip šv. Dvasia suteikia viršprigimtinį gyvenimą.—*Išliuosavo mane* . . . Šv. Dvasia išliuosuoja mus, kaipo suvienytus su Kristumi. Kaip pereitame perskyrime Apaštalas kalbėjo dar nenuteisintojo žmogaus ypatoje, taip dabar kalba nuteisintųjų vardu. — (**3**) *Kas buvo negalima*

peccati, et de peccato damnavit peccatum in carne. [4] Ut justificatio legis impleretur in nobis, qui non secundum carnem ambulamus, sed secundum spiritum. [5] Qui enim secundum carnem sunt: quae carnis sunt, sapiunt: qui vero secundum spiritum sunt: quae sunt spiritus, sentiunt. [6] Nam prudentia carnis, mors est: prudentia autem spiritus, vita et pax. [7] Quoniam sapientia carnis inimica est Deo:

damas savo Sunų panašume nusidėjimo kunui ir dėlei nusidėjimo pasmerkė nusidėjimą kune, [4] idant įstatymo teisybė išpildyta butu mumyse, kurie ne pagal kuną elgiamės, bet pagal dvasią. [5] Nes kurie kuniški yra, išmano, kas yra kuno; o kurie dvasiški yra, atjaučia, kas yra dvasios. [6] Nes kuno išmintis yra mirtis, Dvasios gi išmintis— gyvenimas ir ramybė. [7] Nes kuno išmintis yra Dievo neprie-

---

kunui: Tie žodžiai padėti sakinio pradžioje dėl didesnio jų pažymėjimo. Tikra žodžių tvarka turėtu buti: Dievas, siųsdamas savo Sunų, pasmerkė nusidėjimą, kas buvo negalima Įstatymui.—*Dievas, siųsdamas savo Sunų*. Tais žodžiais aiškiai pažymėta Kristaus dievystė ir skirtumas tarp dieviškųjų ypatų.—*Panašume nusidėjimo kunui*. Kristus neturėjo nusidėjimo, arba nuodėmingo kuno, t. y. nebuvo pradėtas su nusidėjimu, kadangi švenč. Pana pradėjo jį per veikimą šv. Dvasios, kuri prašalino nusidėjimą. Vienok jis turėjo panašumą nusidėjimo kunui, tai yra, turėjo kuną panašų nuodemingam kunui tame, jog jis galėjo kentėti, nes žmogaus kunas pirm nupuolimo nebuvo paduotas kentėtėjimams. Žodžius: d ė l e i n u s i d ė j i m o, kaikurie aiškintojai, sekdami dabartinę Vulgatą, jungia su: „pasmerkė“. Kiti gi su tais, kurie pirm jų stovi; taip kad prasmė išeina: Dievas siuntė savo Sunų panašume nusidejimo kunui ir dėlei nusidėjimo, t. y. dėlei visų nusidėjimų, kad jis už juos gana padarytu ir prašalintu. —*Pasmerkė nusidėjimą*... Dievas, siuntęs savąjį Sunų žmogaus prigimtyje ir dėl nusidėjimo pergalėjimo, tą n u s i d ė j i m ą, apie kurį augščiaus buvo šneka, kurs įėjo į pasaulį per vieną žmogų ir perėjo ant visų, kurs kune gyvendamas viešpatavo ant visų, atitraukdamas juos nuo to, kas gera, ir stumdamas prie to, kas pikta, p a s m e r k ė, uždėjo ant jo bausmę, sunaikindamas jo karaliavimą, taip kad žmonės pasidarė liuosi ir gali jau tarnauti teisybei; pasmerkė nusidėjimą k u n e, kurį nekaltą Kristus priėmė, nesuteptą užlaikė per visą savo gyvenimą, ir tokį atnašavo ant kryžiaus savo dangiškajam Tėvui. Taigi, žmogiškame kune, kuriame ir per kurį nusidėjimas viešpatavo, jisai liko pergalėtas. — **(4)** *Idant Įstatymo teisybė*... Pasmerkdamas nusidėjimą, Dievas tą turėjo tikslą, kad Įstatymo teisybė, t. y. įvairųs Įstatymo priesakai išpildyti butu mumyse. Kolei žmogus buvo po nusidėjimo viešpatavimu, galėjo jis pagal savo vidujinę dalį pritarti Įstatymui ir gerėties juomi (7, 16. 22), vienok dėlei jiegų stokos negalėjo jo išpildyti, bet kunu tarnavo nusidėjimo įstatymui; ir pats Įstatymas dėlei kuno pasipriešinimo negalėjo tai pasiekti, kad jo įsakymai butu pildomi. Todėl Dievas savo Sunaus kune pergalėjo nusidėjimą, kad toliaus žmoguje Įstatymo reikalaujama teisybė per Dievo malonę, kurią mums Kristus nupelnė, butu išpildyta. Išpildymui vienok reikalingas yra sandarbininkavimas musų pačių, *kurie ne pagal kuną elgiamės, bet pagal Dvasią*, t. y. kaip sako šv. Tom. Akv. kurie nesekame kuno pageidimų, bet klausome šv. Dvasios įkvėpimų. **(5—6)** Apaštalas 5. ir 6. eil. išaiškina, kodėl tie, kurie rupinasi (φρονοῦσιν student, curant) tuo, kas yra kuno, negali išpildyti Įstatymo, ir priešingai tie, kurie, dvasios vedami, rupinasi tuo, kas yra dvasios, išreiškia savo gyvenime Įstatymo teisybę. Įstatymas ir teisybė yra regimai dvasia ir gyvenimas (2. eil.). Kunas gi rupinasi tuo, kask uniška (5 eil.), ir jo rupestis (φρόνημα — studium, cura) yra mirtimi (6 eil.), nes jis linksta į nusidėjimą, kurio pasekme yra dvasiška ir kuniška mirtis; jogei kuniškas rupestis tikrai veda į mirtį, priparodoma yra 7. ir 8 eil. — **(7)** *Nes kuno*... Niekas nelaiko neapykantoje Dievo, kaipo viršiausios gėrybės, bet neapkenčia jo tiktai dėlto, kad jis stato reikalavimus, kurių kunas neken-

legi enim Dei non est subjecta: nec enim potest. [8] Qui autem in carne sunt, Deo placere non possunt. [9] Vos autem in carne non estis, sed in spiritu: si tamen spiritus Dei habitat in vobis. Si quis autem Spiritum Christi non habet: hic non est ejus. [10] Si autem Christus in vobis est: corpus quidem mortuum est propter peccatum, spiritus vero vivit propter justificationem. [11] Quod si Spiritus ejus, qui suscitavit Jesum a mortuis, habitat in vobis: qui suscitavit Jesum Christum a mortuis, vivificabit et mortalia corpora vestra, propter inhabitantem Spiritum ejus in vobis.

telė, kadangi ji nepasiduoda Dievo Įstatymui, nes ji ir negali. [8] O kurie yra kuniški, tie negali patikti Dievui. [9] Jųs vienok ųeesate kuniški, bet dvasiški, jei tik Dievo Dvasia jumyse gyvena. O jei kas neturi Kristaus Dvasios, tas nėra jo. [10] Jeigu Kristus yra jumyse, kunas, tiesa, numiręs yra dėlei nusidėjimo, bet dvasia gyva yra dėlei nuteisinimo. [11] Bet jei Dvasia to, kursai Jėzų Kristų iš numirusių prikėlė, gyvena jumyse, Jėzų Kristų iš numirusių prikėlusis atgaivins ir jusų mirtingus kunus, dėlei gyvenančios jumyse jo Dvasios.

čia (Tom.).—(13) Kuno rupestis (φρόνημα) yra tai neprietelystė į Dievą, dėlto kad kunas visuomet į tai linksta, kas yra stačiai priešinga Dievui ir jo valiai. Tas rupestis Dievui nepasiduoda, yra nepaklusnus, bet ir negali pasiduoti. Reikia patėmyti, anot šv. Augustino, jog ne žmogus negali, ne jo dušia ir net ne jo kunas, kadangi ir jis yra Dievo sutvėrimas, bet kuno išmintis, rupestis, t. y. jo yda, o ne prigimtis. Lyg-kad sakytumėm: raišumas nepasiduoda tiesiam ėjimui, bet ir negali; koja gali, bet raišumas negali; atimk raišumą ir regėsi tiesų ėjimą; bet kolei yra raišumas, ji negali. —(8) Prie pirmos priežasties, kodėl kuniškas rupestis veda į mirtį, paeinančios iš kuno pusės, Apaštalas prideda antrą: ji paeina iš Dievo, vienatinio tikrojo gyvenimo davėjo, nes jis neapkenčia kuniško rupesčio—(9) Apaštalas prirodinėja dabar antrąją dalį sakinio, padėtojo šio perskyrimo pradžioje (2. eil.): Jumyse viešpatauja pašvenčiančiaja malone papuošta ir su šv. Dvasia suvienyta dušia, o ne kunas. Apaštalas atsiliepia į tikinčius Rymiečius apskritai; bet jei kas jų tarpe butu nustojęs pašvenčiančiosios malonės, tokį jis nori pridurtuoju apsaugoliu: *o jei kas*... atvesti į pasitaisymą. —*Neturi Kristaus Dvasios.* Dievo Dvasia čia pavadinta yra Kristaus Dvasia, nes šv. Dvasia paeina nuo Tėvo ir Sunaus. Apaštalas vartoja išsireiškimą: Kristaus Dvasia..., pažymėjimui, jog kame Dievo Dvasia nebegyvena, tas nebepriklauso Kristui ir nebėra gyvu jo kuno sąnariu (Tom.)—(10) Kaip pirmiaus vietoje žodžių: Dievo Dvasia, buvo padėta: Kristaus Dvasia, taip šitoje eil. dedama: Kristus, vietoje: šv. Dvasia, dėlto kad kas turi savyje Dievo Dvasią, yra ne tiktai Kristaus, bet dar ir turi Kristų, ir kur yra viena švenč. Trejybės Ypata, ten yra ir visa Trejybė. Kunas numiręs yra, pasilieka mirties valdžioje, kuri įėjo į pasaulį per nusidėjimą. Dvasia, žmogaus dušia, gavusi pašvenčiančiąją malonę nuteisinime, gyva yra, arba, kaip kiti skaito, yra gyvenimas, t. y. turi savyje gyvenimą. Taigi, visos eilutės prasmė: Jei jumyse yra Kristus, tai jusų dvasia yra gyvenimu dėlei teisybės, nors jusų kunas dėlei nusidėjimo dar tebėra mirties valdžioje. — (11) Nors Jėzus sulig dieviškos prigimties savo galybe kėlėsi iš numirusių, bet pagal savo žmogišką prigimtį vadinasi prikeltu iš numirusiu, ir tai prikeltu Tėvo, kuriam visagalybės darbai, kaip prikėlimas iš numirusių, yra nuosavi. — *Atgaivins*, padarys kad jie nebebutu mirtingais; nes, anot šv. Tomo Akv., Dievas atims ne tik reikalingumą mirti (10. eil.), bet ir patį galėjimą. —*Dėlei gyvenančios*... Kaip Tėvas negalėjo palikti mirtyje savo Sunaus kuno, kurs ir numiręs pasiliko suvienytas su dievyste, ir tai dėl gyvenančios jame dievystės

[12] Ergo fratres debitores sumus non carni, ut secundum carnem vivamus. [13] Si enim secundum carnem vixeritis, moriemini: si autem spiritu facta carnis mortificaveritis, vivetis. [14] Quicumque enim spiritu Dei aguntur, ii sunt filii Dei. [15] Non enim accepistis spiritum servitutis iterum in timore, sed accepistis spiritum adoptionis filiorum, in quo clamamus: Abba (Pater.) [16] Ipse enim Spiritus testimonium reddit spiritui nostro quod sumus filii Dei. [17] Si autem filii, et heredes: heredes

[12] Taigi, broliai, skolininkai esame ne kunui, idant pagal kuną gyventumėm. [13] Nes jei jųs pagal kuną gyvensite, numirsite; o jei per dvasią kuno darbus marinsite, gyvi busite. [14] Nes kurie tik Dievo Dvasios vedami yra, tie yra Dievo vaikai. [15] Nes negavote vergystės dvasios, kad jums vėl reiktu bijoties; bet gavote įsunystės dvasią, kurioje šaukiame: Abba, Tėve! [16] Nes pati Dvasia duoda liudijimą musų dvasiai, jog esame Dievo vaikai. [17] O jei esame vaikai, esame ir

---

taip jis prikels į gyvenimą taipogi tikinčiųjų kunus, kurie buvo bažnyčiomis juose gyvenusios šv. Dvasios.

12—17. Gavę Dievo įsunystę, kurios žymė yra šv. Dvasia, nuteisintieji turi teisę gauti šlovingą gyvenimą.

(**12**) Kunas suteikė ne geradarystes, bet padavė mus nusidėjimo ir mirties Įstatymui, nuo kurio mus išliuosavo gyvenimo Dvasia; todėl, kaipo nieko gero nepadaręs, kunas negali reikalauti, kad mes sektumėm jo vadovavimą. — (**13**) *Numirsite:* Dievo paskirta yra, jog reiks jums numirti; mirtis gi bus amžinos kančios pragare (Auks.) — *Kuno darbus marinsite,* — ne visus, bet tiktai piktus, vedančius į neteisybę, į nedorybę (Auks.) Jie esti marinami, jei musų dvasia jiems nepritaria, bet dar juos nuveikia priešingais darbais. Už tokį marinimą žadamas yra dalyvavimas amžiname gyvenime.—(**14**) Nuteisintieji Dievo Dvasios, t. y. šv. Dvasios, vedami yra taip, jog liuosai jai pasiduoda, ir liuosi daro tai, ką dvasia jiems pataria ir ką padaryti padeda. Visi tie, kurie duodasi vesti šv. Dvasiai, bet taipogi jie vieni priparodo, jog jie yra Dievo. — (**15**) Savo prirodinėjimo užbaigimui Apaštalas turėjo dabar patvirtinti, jogi Dievo vaikai turi teisę gauti amžiną gyvenmą; bet garbė buti Dievo vaiku yra taip didi, jog Povilas panorėjo pertikrinti įtikėjusius, jog ta garbė tikrai jiems priklauso, pirmiaus negu užbaigs (17. e.) pradėtąjį išvedžiojimą. Taigi, jis parodo, juos esant Dievo įsuniais, iš dovanos, kurią jiems uteikė vedančioji šv. Dvasia. Kaip mes pažįstame pranašystės Dvasią, kad tasai, kurs ją turi, apsakoja busiančius dalykus ne iš savęs, bet malonės sujudintas, taip pažįstama esti kudikystės Dvasia, kada ją gavusis ir jos sužadintas su didžia meile vadina Dievą Tėvu (Auks.). Žodis: *šaukiame,* ir dvejopas Dievo pavadinimas nurodo jausmo didumą (Tom.). Tėvo vardas čia yra duodamas Dievui, t. y. visai švenč. Trejybei. Dvasia, kurią jųs gavote, nėra tai dovana, kuri esti vergams duodama, ir iš kurios butu galima jumyse pažinti vergus, kuriems vėl reiktu vergiškai bijoties Dievo, kaip kad buvo pirm atsivertimo; bet ta Dvasia yra vaikams suteikiamoji dovana, kuri jums užtikrina įsunystę, taip kad jųs, jau kaipo tikri Dievo vaikai, galite jį vadinti ir vadinate Tėvu.—(**16**) *Nes pati Dvasia...* Gr. t. „pati Dvasia liudija draug su musų dvasia". —Ne viena musų šv. Dvasios dovaną gavusioji dvasia liudija, jog mes esame Dievo vaikai. bet liudija ir dovanos davėja, šv. Dvasia... O jeigu ji liudija, argi gali dar buti koks abejojimas? Jei liudija aniolas arba arkaniolas, gal dar mes gelėtumėm abejoti; bet jei tas pats, kas dovaną suteikė, mums apie ją liudija, kas gi dar begalėtu abejoti apie musų vertybę?" (Auks.). Nors šv. Dvasios ištarmė neklaidinga yra, vienok mes, kiekvienas atskirai paimtas, neesame tikri, jog tai, ką mes tariamės savyje turį, yra tikrai šv. Dvasios ištarmė. Todėl krikščionis gali tikėties, jog jis yra Dievo malonėje, bet be ypatingo Dievo apreiškimo neturi piluo tikrumo (Conc. trid. s. 6. de iust. c. 9.). — (**17**) Pas žydus nebuvo įsunystės to-

quidem Dei, coheredes autem Christi: si tamen compatimur, ut et conglorificemur.

[18] Existimo enim quod non sunt condignae passiones hujus temporis ad futuram gloriam, quae revelabitur in nobis. [19] Nam expectatio creaturae, revelationem filiorum Dei exspectat. [20] Vanitati enim creatura subjecta est non volens, sed propter eum, qui subjecit eam in

têvainiai: têvainiai Dievo ir draugtêvainiai Kristaus, jei tik draug kenčiame, idant butumêm draug ir pagarbinti.

[18] Nes aš manau, jog šio laiko kentėjimai nėra verti busiančios garbės, kuri mumyse bus apreikšta. [19] Nes sutvėrimo lukestis laukia apreiškimo Dievo vaikų. [20] Nes sutvėrimas paduotas yra tuštybei be savo valios, bet dėlei to, kurs jį padavė, su viltimi, [21] jog ir pats sutvėri-

---

dėl visas Povilo palyginimas paremtas yra Rymiečių įstatais, kurie pripažindavo lygias teises tikriems ir pasavintiems vaikams dalyvauti tėvo palikime. Tėvainystės didumas pasirodo iš pavadinimo: *têvainiai Dievo* ir *draugtêvainiai Kristaus.* Taigi, ji susideda iš gėrybių Tėvo, kurs mus pasavino, t. y. iš gyvenimo ir garbės, kurią turi pats Dievas, kuri taipogi priklauso Kristui.— Musų tėvainystė nesiskiria nuo tos, kurią užpelnė sau Kristus kančia ir mirtimi. Bet kaip jis išaugštintas yra, jogei pats save nužemino, paklusnus tapęs iki kryžiaus mirčiai, taip ir mes busime Kristaus draugtėvainiais ne kitu keliu, kaip tik draug su juomi kentėdami. Todėl paties tikėjimo neužteks (Conc. trid. s. 6. de iust. c. 11).

18—30. Nuteisintiems busiantis gyvenimas Dievo šlovėje, nors ne be vargo pasiekiamas, užtikrintas yra; a) nes visas sutvėrimas laukia ir trokšta išliuosavimo nuo tarnavimo pagedimui, tas gi troškimas negali buti išpildytas, jei pirma nebus pašlovinti Dievo vaikai (19—22); b) tos dovanos, kurias jau gavome, mus stumia į šlovę, ir musų viltis, kurią šv. Dvasia mums suteikė, kaipo Dievo įsuniams, negali buti tuščia (23—25); c) taipogi Dvasia mus šelpia jos pasiekime ir draug su mumis jį maldaujanti negali buti neišklausyta (26—27); d) pats Dievas padaro, kad tiems, kurie jį myli, viskas virstu geruoju, ir kuriuos jis pavadino ir nuteisino, tuos taipogi ir pašlovins (28—30).

(**18**) Kad kam šio pasaulio vargai, kurie reikia draug su Kristumi pakelti, neišrodytu perdaug sunkųs, Apaštalas sako, jog jie palyginti su amžina têvainyste begal maži yra, stačiai nieku yra. Kad gi jo žodžiai turėtu daugiaus svarbos, Povilas šaukiasi į savo prityrimą, kurs tame dalyke buvo tikrai didis, nes niekas taip daug neiškentėjo vargų, kiek jisai; jis taipogi nors truputį buvo pažinęs busiančiąją šlovę, kada buvo pagautas į trečiąjį dangų.—(**19**) Jogei šlovė tikrai bus mums suteikta, Povilas visupirma stengiasi priparodyti iš regimo pasaulio. Regimi, proto neturintįs, sutvėrimai su išsiilgimu laukia pagrąžinimo savo buvusiojo pirm žmogaus nupuolimo stovio. Tas pagrąžinimas įvyks, kada Dievo vaikai bus pašlovinti. Kadangi tas pagrąžinimas yra tikras, nes apie jį žinoma iš Sen. Įst. apreiškimo, todėl ir Dievo vaikų šlovė yra tikra.—*Apreiškimo Dievo vaikų,* t. y. laiko, kuriame teisieji, gavę pilną šlovę, bus visiems apreikšti, kaipo Dievo vaikai.—(**20**) Kodėl taip rupestingai visi sutvėrimai laukia Dievo vaikų šlovės, Apaštalas išreiškia vienu sakiniu (eil. 20. 21), pažymėdamas pirmoje jo pusėje (e, 20) nelaimingą dabartinį sutvėrimų stovį, antroje gi (e. 21) laimingesnį busiantį jų padėjimą, kurio laukiama. —*Tuštybė* yra lyg koki karalienė, kuri laiko savo valdžioje sutvėrimą, t. y. visą regimą pasaulį, kurs kitados jai nebuvo paduotas. Ta gi tuštybė yra tai tuščios, niekingos, o draug ir nedoros nupuolusio žmogaus pastangos, kurioms sutvėrimai, Adomui nupuolus, priversti yra tarnauti, pagal žmonių užsigeidimą, be savo valios, be noro. Sutvėrimai paduoti yra taipogi piktai dvasiai, kuri jais naudojasi, kad atitrauktu žmones nuo Dievo. Toks stovis sutvėrimams yra negeistinas, primestas, ir todėl jie trokšta buti iš jo išliuosuoti. —*Dėlei to, kurs padavė,* t. y. jogei taip pamėgo Dievui, visų dalykų surėdytojui, kurs sutvėrimus padavė tuštybei, bet draug padarė jiems v i l t į busiančio išliuosavimo.—(**21**) Viltis gi, suteikta sutvėrimui

spe: [21] quia et ipsa creatura liberabitur a servitute corruptionis in libertatem gloriae filiorum Dei. [22] Scimus enim quod omnis creatura ingemiscit, et parturit usque adhuc. [23] Non solum autem illa, sed et nos ipsi primitias spiritus habentes: et ipsi intra nos gemimus adoptionem filiorum Dei expectantes, redemptionem corporis nostri. [24] Spe enim salvi facti sumus. Spes autem, quae videtur, non est spes: nam quod videt quis, quid sperat. [25] Si autem quod non videmus, speramus: per patientiam exspectamus. [26] Similiter autem et Spiritus adjuvat infirmitatem nostram: nam quid oremus, sicut oportet, nescimus: sed ipse Spiritus postu-

mas išliuosuotas bus iš tarnavimo pagedimui į liuosybę Dievo vaikų šlovės. [22] Nes žinome, jog visas sutvêrimas vaitoja ir skausmus kenčia iki šiolei. [23] ir ne tiktai jis, bet ir mes patįs, kurie turime Dvasios pirmones, ir patįs savyje dusaujame, laukdami Dievo įsunystės atpirkimo musų kuno. [24] Nes viltyje esame išgelbêti. Viltis gi, kuri regima yra, nêra viltimi; nes kaipgi gali kas vilties to, ką regi. [25] O jei mes viliamės, ko neregime, mes to laukiame su nekantrybe. [26] Taipogi ir Dvasia padeda musų silpnybei: nes mes nežinome, ko turime prašyti priderančiai maldose; bet pati Dvasia užtaria už mus neišpasakomais du-

---

yra toki: sutvêrimas išliuosuotas bus nuo tarnavimo pagedimui, t. y. įvestas per nusidėjimą į pasaulį doriškas ir fyziškas pagedimas gaus galą. — *Į liuosybę Dievo vaikų šlovės.* Sutvêrimai bus perkelti į tą liuosybę, kurią Dievo vaikų šlovê atneš su savim sutvêrimams. Nes tuomet sutvêrimas nebebus daugiaus paduotas tuštybei, bet tarnaus vien teisiems Dievui pagarbinti, taip kaip buvo paskirta išpradžios, ir išliuosuota nuo tarnavimo pagedimui pirmykštėje savo tobulybėje apreikš aiškiai begalinę Dievo galybę, išmintį, gêrybę ir kitus privalumus. Ir pats žmogus turês buti pakeltas į tą Dievo vaikų šlovės liuosybę, nes pagal savo kuną ir jis priklauso prie minėtųjų sutvêrimų ir paduotas yra tuštybei ir pagedimui, kadangi nupuolęs kunu ir jo sąnariais naudojasi priešingai Dievo paskirtąjam tikslui. — (**22**) *Nes žinome...* Mes, krikščionįs, žinome iš suteikto mums mokslo apie aną prakeikimą, kurį Dievas yra ištaręs ant sutvêrimų, ir žinome apie įvyksiantį ateityje išliuosavimą. Vaitojimas ir skausmų kentėjimas nurodo troškimą geresnio stovio. — (**23**) Ne tiktai gamta, bet ir mes teisieji, kurie gavome šv. Dvasią, kaipo busiančios têvainystės uždą, laukiame dusaudami pačios têvainystės.—*Laukdami... įsunystės.* Musų įsunystê pas Dievą prasidėjo per šv. Dvasią, kuri pašvenčia dušią, pilnai gi įvyks, kada bus peršviestas ir kunas. Apaštalas šnekėjo apie įsunystės pradžią 15. eil., čia gi apie jos užbaigą. Tiesa, mes esame jau ir ant žemės tikri Dievo vaikai; tečiaus tas musų išaugštinimas neapsireiškia pilnai, o tiktai pirmoji jo dalis, ir tai tik dėl dušios, bet ne dėl kuno. Dušia gauna malonės gyvenimą, kunas pasilieka paduotas mirčiai. Tik paskiaus teks dušiai šlovė, kurioje dalyvaus ir kunas.—(**24**) *Viltis*, t. y. dalykas, kurio viliamės. Jei koks dalykas jau yra regimas ir juo jau naudojamės, jis nebegali buti vilties dalyku. —(**25**) *O jei mes viliamės, ko neregime,* kaip ištiesų ir yra su mumis, kurie, dar negavę pilno išganymo, turime viltį gauti jo užbaigimą per busiantį kuno pašlovinimą. *Mes to laukiame su kantrybe,* t. y. aišku yra, jog turime laukti nuolatos to kuno atpirkimo.—(**26**) *Taipogi*.. Kaip sutvêrimai ir teisieji laukia Dievo vaikų šlovės, taip ir šv. Dvasia trokšta to paties ir padeda mums savo dusavimais. — *Šv. Dvasia padeda* mums, todėl ir mes patįs turime šį tą daryti.—*Neišpasakomais dusavimais*, kadangi mes nežinome, ko mes turime melsti taip, kaip pridera, t. y. taip kaip Dievui tinka. Tiesa, mes žinome apskritai iš Išganytojo mokslo, ko mes privalome prašyti (Mt. 6, 9. 33), bet atski

lat pro nobis gemitibus inenarrabilibus. [27] Qui autem scrutatur corda, scit quid desideret Spiritus: quia secundum Deum postulat pro sanctis. [28] Scimus autem quoniam diligentibus Deum omnia cooperantur in bonum, iis, qui secundum propositum vocati sunt sancti. [29] Nam quos praescivit, et praedestinavit conformes fieri imaginis Fi-

savimais. [27] Kursai gi tyrinėja širdis, žino, ko Dvasia geidžia, nes ji pagal Dievą užtaria už šventuosius. [28] O žinome, jog visi dalykai praverčia Dievą mylintiems, tiems kurie pagal nutarimą pavadinti yra šventaisiais. [29] Nes kuriuos pirmžinojo, ir pirmpaskyrė, kad jie taptu tolygųs paveikslui jo Sunaus, idant jis butu pirmgimis tarp

---

ruose atsitikimuose mes nežinome, ko turime toje valandoje melsti. Ir šventi žmonės kartais meldė to, ko nereikėjo, pvzd. Povilas išliuosavimo nuo kuno akstino, Mozė įėjimo žadėtojon žemėn, Jeremijas žydų išliuosavimo. Bet šv. Dvasia meldžia už mus, kada ji mus pajudina melsties Dievui ir nukreipia musų maldą prie to tikslo, kurs sutinka su Dievo valia (Aug.), bet ypač, kad mes prašytumėm Dievą pažadėtojo išganymo ir viso to, kas reikalinga jo pasiekimui. Tokios neišpasakomos maldos mes tankiai negalime išreikšti žodžiais, kadangi mes nevisuomet žinome, koki yra jos įtalpa, lygiai kaip tie, kuriems šv. Dvasia suteikdavo kalbų dovaną, nors tikrai pakeldavo savo širdį Dievop ir melsdavosi ir buvo su juomi suvienyti, o vienok savo žodžių prasmės pilnai neišmanydavo (Orig. Auks.). Taigi, mes meldžiame tankiai apskritai išpildymo Dievo valios, o šv. Dvasia nurodo, koki yra kiekviename atsitikime ta Dievo valia, ir užtaria, kad mes jos išpildymą gautumėm.—(**27**) Nors prašančiųjų širdįs tankiai neturi aiškaus supratimo to, ko meldžia, bet regintis širdis Dievas žino, ko yra meldžiama, ir prie ko jas pažadina šv. Dvasia.—*Šventuosius* vietoje „mus“ padėjo Apaštalas dėlto, kad e. 23 yra šneka apie visus pavadintuosius. — (**28**) *O žinome* ... Sąryšis su tuo, kas augščiaus pasakyta, toks yra: iš pasakyto galime tikėties, jog pasieksime musų tikslą, todėl niekas ir neprivalo atimti iš musų to pasitikėjimo, net ir kentėjimai, nes ir jie padeda mums pasiekti tą tikslą ir todėl yra reikalingi—*O žinome*: mes, krikščionįs. — *Visi dalykai*, vis tiek ar jie bus mums meilųs, ar kartųs. Todėl ne tik tai, ko mes geidžiame, kaipo meilaus, bet ir tai, ko mes saugomės, kaipo varginančio (Aug.). Dievą mylinčiais yra tie patįs, kuriuos pirma Povilas pavadino šventaisiais, kurie sulig savo pasekmingo pavadinimo yra šventi, visi tikri krikščionįs, kuriuose tikėjimas apsireiškia meilės darbais ir kuriems užtat prirengta yra šlovė—*Pavadinti yra.* Nors žodis „pavadinti“ pats iš savęs gali reikšti ir tokį, kurs pavadinimo nepaklausė, vienok, kaip kitur Povilo gromatose, taip ir čia, reiškia tokį, kursai eina paskui dievišką pavadinimą.—Nutarimas yra tai liuosa Dievo valia, suteikianti kam nors viršprigimtinę dovaną vien iš savo pamėgimo dėlei Kristaus nuopelnų, ypač gi suteikianti pasekmingą pavadinimą į malonę, į teisybę ir į šlovę (Tom.).—(**29**) *Nes kuriuos...* Apaštalas prirodinėja dabar, kodėl Dievą mylintiems viskas praverčia. Praverčia gi dėlto, kad Dievas juos pavadino (e. 29); taigi, jis ir ves juos į pavadinimo tikslą. Kaip Kristus, priimdamas tarno paveikslą, tapo mums panašus (Pilyp. 2, 7), taip ir išrinktieji ims paveikslą pašlovintojo Išganytojo ir kuno peršvietimu taps pilnai panašųs prisikėlusiam iš numirusių Dievo Sunui (Teod.). Apaštalas draug pažymi išnaujo, jog tie kurie nori buti panašųs peršviestam Viešpaties kunui (*paveikslui jo Sunaus*),turi taipogi čia kentėti su Išganytoju.—*Idant jis butu pirmgimis* ... Kaip Dievas jam iš prigimties nuosavą gerumą norėjo suteikti kitiems, duodamas jiems panašumą į tą gerumą, idant ne tiktai jis butu geras, bet taipogi ir kitus padarytu gerais, taip-pat Dievo Sunus norėjo suteikti kitiems savo sunystės panašumą, idant ne tiktai jis pats butu sunumi, bet kad taipogi butu pirmgimiu tarp sunų, ir idant jis Viengimis per amžinąjį gimdymą, butu pirmgimiu tarp daugelio brolių pagal malonės suteikimą (Tom.). Vienok į tą Dievo sunystę šlovėje užaugusieji yra pirmpaskiriami tiktai atsižvelgiant į pramatytuosius jų nuopelnus; bet pirmpaskyrimas į pirmąją ma-

lii sui, ut sit ipse primogenitus in multis fratribus. [30] Quos autem praedestinavit, hos et vocavit: et quos vocavit, hos et justificavit: quos autem justificavit, illos et glorificavit.

daugelio brolių. [30] Kuriuos įgi pirmpaskyrė, tuos ir pavadino; ir kuriuos pavadino, tuos ir nuteisino; kuriuos nuteisino, tuos ir pašlovino.

e) **Išrinktieji neprivalo nieko bijoties, nes su jais yra Dievas.**

[31] Quid ergo dicemus ad haec? si Deus pro nobis, quis contra nos? [32] Qui etiam proprio Filio suo non pepercit, sed pro nobis omnibus tradidit illum: quomodo non etiam cum illo omnia nobis donavit? [33] Quis accusabit adversus electos Dei? Deus qui justificat. [34] Quis est qui condemnet? Christus Jesus, qui mortuus est, immo qui et resurrexit, qui est ad dexteram Dei,

[31] Ką gi tat į tai pasakysime? jei Dievas už mus, kas yra prieš mus? [32] Kursai ir savo paties Sunaus nepasigailėjo, bet už mus visus jį išdavė, kaip gi mums nedovanos taipogi visko su juomi? [33] Kas apskųs Dievo išrinktuosius? Dievas yra tas, kurs išteisina. [34] Kas yra, kurs pasmerktu? Kristus Jėzus yra, kurs numirė, kursai dargi ir prisikėlė, kurs yra po Dievo dešinei,

---

lonę pavadinimo ir kitų prie jo prisidedančių malonių, ištvermės ir t. t., neįvyksta iš atžvilgio į pirmpadarytus nuopelnus, nes kitaip malonė priklausytu nuo prigimtų nuopelnų. Kitais žodžiais: šlovė yra paskutiniu sąnariu ilgoje malonių eilioje. Kadangi bent pirmas sąnarys, butent pavadinimo malonė, visai priklauso nuo Dievo, ir visiškai ne nuo nuopelnų, todėl ir visa eilia yra liuoso pirmpaskyrimo darbu.—(**30**) *Kuriuos gi* ... Apaštalas dabar parodo, kaip Dievas tuos, kuriuos jis pavadino į garbę, ištikrųjų jon veda, žmogui, žinoma, sandarbininkaujant. Pirmu dalyku, per kurį prasideda pildyties pirmpaskyrimas, yra pavadinimas. Tasai gali buti išviršinis per pamokslininko žodį, arba vidujinis nuo Dievo paeinantis sujudinimas, idant pritartumėm tam, ko reikalauja tikėjimas ir dora. Tas vidujinis pavadinimas yra reikalingas, nes musų širdis nelinktu Dievop, jei jis pats nenorėtu jos patraukti, ir jis yra pirmpaskirtuose pasekmingas, kadangi jie tą pavadinimą seka (Tom.). Toliaus eina nuteisinimas, kurs čionai pas Apaštalą talpina savyje visas tolimesnes malones, taipogi ištvermę iki galui. Apaštalas vartoja praėjusį laiką: *pašlovino*, kadangi tai taip tikras dalykas, lyg-kad jis jau butu įvykęs.

31—39. Yra tai viso antrojo dogmatiškosios dalies skyriaus užbaiga. Apaštalas joje parodo, jog nuteisintieji nebeprivalo nieko bijoties ir visko gali tikėties, nes jų išganymas remiasi ant meilės, kuria juos myli Dievas ir Kristus, nuo kurios niekas jų negali atskirti.

—(**31**) *Kas yra prieš mus.* Povilas čia nenori pasakyti, buk mes visai neturėsime priešų, tiktai jog neivienas nprietelis negalės mums užkenkti.—(**32**) *Nedovanos.* Gr. t., vertimuose ir net senuose lot. kodeksuose yra busiantis laikas, ir tik dabartinėje Vulgatoje yra praėjusis. Dievo Sunaus įsikunijimas ir jo mirtis yra visudidžiausiu priparodymu Dievo meilės ir viršiausia dovana, kurioje viskas tilpsta, ko mes reikalaujame. —(**33**) *Kas apskųs*... Teisme galėsime buti be baimės, nes jei kiltu prieš mus koks skundėjas, nieko nepadarys, nes yra pats Dievas, *kurs mus išteisina*, apgarsina mus teisiais esant.—(**34**) Niekas neišdrįs musų pasmerkti, nes *Jėzus Kristus*, vyriausis gyvų ir numirusių teisėjas, yra tuo, *kurs numirė*, kad ganapadarytu už musų nusidėjimus, *kursai dargi ir prisikėlė*, kad padarytu mus dalininkais savo mirties vaisių (plg. 4, 25), *kurs yra po Dievo dešinei* sulig savo žmogiškos prigimties ir iš ten valdo savo Bažnyčią, mus sušelpia

qui etiam interpellat pro nobis. [35] Quis ergo nos separabit a caritate Christi? tribulatio? an angustia? an fames? an nuditas? an periculum? an persecutio? an gladius? [36] (Sicut scriptum est: Quia propter te mortificamur tota die: aestimati sumus sicut oves occisionis). [37] Sed in his omnibus superamus propter eum, qui delexit nos. [38] Certus sum enim quia neque mors, neque vita, neque angeli, neque principatus, neque virtutes, neque instantia, neque futura, neque fortitudo, [39] neque altitudo, neque profundum, neque creatura alia poterit nos separare a caritate Dei, quae est in Christo Jesu Domino nostro.

kursai ir užtaria už mus. [35] Kas tat mus atskirs nuo Kristaus meilės? ar vargas? ar prispaudimas? ar badas? ar nuogumas? ar pavojus? ar persekiojimas? ar kalavijas? [36] (Kaip parašyta yra: Dėl tavęs mirtimi naikinami esame visą dieną, palaikyti esame už pjautinas avis). [37] Bet visame tame pergalime dėlei to, kurs mus numylėjo. [38] Nes tikras esu, jog nei mirtis, nei gyvenimas, nei aniolai, nei kunigaikštystės, nei galybės, nei dabartiniai, nei busiantieji daiktai, nei stiprybė, [39] nei augštumas, nei gilumas, nei joks kitas sutvėrimas negalės musų atskirti nuo Dievo meilės, kuri yra Jėzuje Kristuje, musų Viešpatyje.

---

ir pastiprina, *kursai ir užtaria už mus*, statydamas Tėvo akyvaizdoje priimtąją dėlei musų žmogišką prigimtį ir įvykusias joje paslaptis (Tom.) —(**35**) Dievo išrinktiesiems ne tik paskutiniame teisme, bet ir visame gyvenime nestigs Kristaus pašalpos.—*Nuo Kristaus meilės*; nuo tos meilės, kuria mus myli Kristus. Apaštalas nori išrodyti liuosybę išrinktųjų nuo pavojų. Niekas negali tiek daug prie to prisidėti, kaip žinojimas, jog nieko nėra pasaulyje, kas galėtu iš jų atimti Kristaus meilę ir globą. Pasaulis visa darys ir mėgins, kad išrinktieji taptu nevertais Kristaus meilės; vienok Kristus nėra žmonėms panašus, kad jis paliktu savo prietelius suspaudime be pašalpos; jis apgina ir palaiko savo išrinktuosius, kad jie netaptu nevertais jo meilės. — *Kalavijas* vietoje: užmušimas. — (**37**) Augščiaus išskaityti persekiojimai negali musu atskirti nuo Kristaus meilės, nes mes juos pergalime be didžio vargo per Kristaus meilę (*dėlei to*), kuri mums suteikia gausią pašalpą.— — (**39**) *Nes tikras esu* .. Tikėjimas mane moko, jog *neijoks sutvėrimas* negalės atskirti išrinktųjų nuo meilės, kuria juos Dievas Kristuje ir per Kristų numylėjo, nei labiausiai pageidaujamas dalykas, *gyvenimas*, nei baisiausis, *mirtis* (Tom.), nei pikti aniolai, kurie čia išvardyti toje eilioje, kurioje pirmiaus buvo sustatyti, kadangi jiems užsiliko įgimtos josios jiegos; nei regimi dalykai, ar tai butu *dabartiniai*, džiaugsmas arba kentėjimas, ar *busiantieji*, kurie sukelia pageidimą arba baimę, nei prispaudėjų ir persekiotojų galybė.— Kokiuos dalykus reiškia *augštumas* ir *gilumas* nėra aišku. Apskritai neijoki sutverta esybė negalės atskirti išrinktųjų nuo meilės, kuria juos myli Dievas, ir kurią jiems Kristus per savo nuopelnus ištarnavo.—Paskutiniai užbaigos žodžiai pilnai atsako skyriaus pradžiai (5, 1). Tenai: Per Kristų ramybė su Dievu ir viltis amžinos garbės; čia: per Kristų tikrumas amžinos garbės.

Dievas nuo patriarkų laikų buvo nekartą žadėjęs žydų tautai Mesiją, kurs turėjo suteikti jiems tikrą laimę; todėl jie ypač galėjo tikėties gauti Kristaus atneštus palaiminimus Tuotarpu, kada šv. Povilas rašė savo gromatą į Rymiečius, jau buvo aišku, jog beveik visa Izraelio tauta buvo lyg užkietėjusi savo netikėjime ir rodėsi atskirti nuo mesianiškojo išganymo, o jų vietą buvo užėmę pagonįs. Toks dalykų stovis, lyg-kad priešingas Dievo pažadėjimams, galėjo sukelti nevieną abejonę ir reikalavo paaiškinimo. Tą išaiškinimą duoda Povilas trečiame skyriuje (9, 1—11, 36) dogmatiškosios gromatos dalies, išdėstydamas, k o k i e y r a

3. a) Dabartinis Izraëlio atskyrimas nuo mesianiško išganymo neprieštarauja Dievo pažadėjimams.

Caput IX. [1] Veritatem dico in Christo, non mentior: testimonium mihi perhibente conscientia mea in Spiritu sancto: [2] quoniam tristitia mihi magna est, et continuus dolor cordi meo. [3] Optabam enim ego ipse anathema esse a Christo pro fratribus meis, qui sunt cognati mei secundum carnem, [4] qui sunt Israelitae, quorum adoptio est filiorum, et gloria, et testamentum, et legislatio, et obsequium, et promissa: [5] quorum patres, et ex quibus est Christus secundum carnem, qui est super omnia Deus benedictus in saecula. Amen.

9. Perskyrimas. [1] Tiesą sakau Kristuje; nemeluoju, liudijant man mano sąžinei šventojoje Dvasioje, [2] jog aš turiu didį nuliudimą, ir mano širdžiai yra nuolatinis skausmas. [3] Nes aš pats velyčiau atskirtas buti nuo Kristaus už mano brolius, kurie yra mano gentįs pagal kuną, [4] kurie yra izraëlitai, kuriems priklauso įsunystė, ir garbė, ir sandora, ir įstatymdavystė, ir Dievui tarnavimas, ir pažadėjimai, [5] kurių yra tėvai, ir iš kurių yra Kristus pagal kuną, kurs yra ant viso Dievas pašlovintas į amžius! Amen.

---

s a n t i k i a i t a r p E v a n g e l i j o s i r ž y d ų t a u t a i D i e v o p a d a r y t ų j ų ž a d ė j i m ų a p i e j ų i š g a n y m ą.

Pirmoje gi vietoje (9, 1—39), priminęs, kokie buvo tie žadėjimai, ir patėmijęs, jog jie nėra surišti su kunišku gimimu arba su Įstatymo darbais, ir nevaržo tobulos liuosybės Dievo, vadinančio į išganymą, Povilas priparodo, jog jų išpildymas nėra dar prašalintas, jei, anot pranašų žodžių, daug yra pavadinama pagonių ir tik mažuma žydų dalyvauja išganyme.

1—5. Norėdamas šnekėti apie liudną savo vientaučių padėjimą, kurs taip labai skiriasi nuo ką tik aprašytos laimės išrinktųjų, Povilas pradeda tarsi prisimeilinimu, kuriame išreiškia savo nuliudimą dėlei jo tautos atmetimo.

(1) *Kristuje*, kaipo jo sąnarys ir tarnas; *šv. Dvasioje*: sąžinė gali kaikada paklysti, bet neklysta, kada ji šv. Dvasios apšviesta ir pažadinta yra, kad liudytu. —(2) Artimiausią progą skausmo išreiškimui davė užbaiga praėjusio straipsnio, jogei išrinktieji turi sau užtikrintą Dievo meilę; visai ką kitą matė Apaštalas pas savo vientaučius; tas tai ir yra priežastimi gilaus jo skausmo, nes jis nėra neprieteliu savo tautos, kaip kaikuriems rodėsi. — (3) *Atskirtas buti*, lot. anathema. Tuo žodžiu, atsakančiu žydų *cherem*, pažymėdavo daiktą arba ypatą atskirtą nuo kitų ir paskirtą sunaikinimui, lyg-kad iškeiktą, prakeiktą. Apaštalas tat norėtu už savo vientaučius, jei tai butu galima ir brolių išganymui reikalinga arba naudinga, pats buti atskirtas nuo Kristaus ir paskirtas amžinoms kančioms; taip karšta yra jame žydų meilė. — (4) *Izraëlitai*, t. y. Izraëlio-Jokubo vaikai, todėl ir tėvainiai visų jam Dievo padarytųjų pažadėjimų ir suteiktųjų teisių, kurias Povilas tuojau ir išvardija.—*Įsunystė* netobula, ne ta, kurią N. Įst. suteikia pašvenčiančioji malonė, bet ta, kuri apsireiškė žydų išrinkime iš tarpo kitų tautų, kad jie taptu Dievo tauta. Todėl su jais ypatingu budu buvo Dievas, apreikšdamas nepaprastais ženklais suteikiamą globą ir apskritai savo su jais buvimą, kurs ir yra jų *garbė*. Toliaus eina: *Sandora* arba kaip kiti skaito, sandoros, Dievo padarytos su patriarkais, o paskiaus per Mozę su visa tauta; *įstatymdavystė*: įvairųs įstatai; pagal Įstatymą surėdytas *tarnavimas Dievui* ir jo garbinimas; *pažadėjimai* mesianiškojo išganymo, jei tauta ištikimai laikysis įstatų ir Dievo garbinimo.—(5) *Kurių yra tėvai*, patriarkai.—*Kristus pagal kuną*. Viršiausi žydų garbė yra ta, jog

[6] Non autem quod exciderit verbum Dei. Non enim omnes qui ex Israel sunt, ii sunt Israelitae: [7] Neque qui semen sunt Abrahae, omnes filii: sed in Isaac vocabitur tibi semen: [8] id est, non qui filii carnis, hi filii Dei: sed qui filii sunt promissionis, aestimantur in semine. [9] Promissionis enim verbum hoc est: Secundum hoc tempus veniam: et erit Sarae filius. [10] Non solum autem illa: sed et Re-

[6] Ne kad Dievo žodis butu nieku pavirtęs; nes ne visi, kurie yra iš Izraėlio, tie yra izraėlitai, [7] nei-gi kurie yra iš Abraomo giminės, visi yra vaikai; bet Izaoke pavadinti bus tau vaikai; [8] tai yra, ne tie įyra Dievo vaikai, kurie kuno vaikais yra, bet kurie yra pažadėjimo vaikais, tie bus paskaityti tarp ainių. [9] Nes pažadėjimo šis yra žodis: Apie tą laiką ateisiu, ir Sara turės sunų. [10] O ne

---

iš jų yra Kristus pagal kuną. Apaštalas nesako: kurių yra Kristus, kaip pasakė apie pranašus, dėlto kad Kristus atėjo ne tik žydų išganymui, nors jis priėmė žmogišką prigimtį iš motinos, priklausiusios prie žydų tautos. — Povilo žodžiai apie Kristų išreiskia čionai keturias tikėjimo tiesas prieš keturias klaidžiatikystes: prieš manikiejus, kurie sakė, buk Kristus neturėjęs tikro kuno, skaitome: *pagal kuną*; prieš Valentiną, sakiusį, buk Kristus atsinešęs savo kuną iš dangaus: *iš kurių* t. y. žydų *yra* kilęs *Kristus pagal kuną;* prieš Nestorijų, kurs mokė, buk kitas buvęs Sunus Dievo ir kitas žmogus-Kristus: *kurs yra Dievas*, *yra Kristus* kilęs *pagal kuną* iš žydų, ir galop prieš Arijų, kalbėjusį, buk Kristus esąs žemesnis už Tėvą ir esąs sutvertas iš nieko; jogei Kristus nėra žemesnis už Tėvą, parodo pasakymas: *Dievas ant viso*; jogei nėra sutvėrimas:—*pašlovintas į amžius*, nes tai gali buti pasakyta vien apie Dievą, nes tik jo gėrybė pasilieka į amžius (Tom.).

6—13. Apaštalas norėdamas toliaus priparodyti, jog Dievo pažadėjimų negalima skaityti į niekus pavirtusiais, nors daug žydų juose nedalyvauja, pradeda nuo išaiškinimo priparodymais, paimtais iš patriarkų istorijos, jog leidimas dalyvauti pažadėjimuose priklauso nuo liuoso Dievo pavadinimo, o ne nuo kuniško gimimo arba kokių nors nuopelnų, kad paskui galėtu iš to išvesti, jog ir pavadinimas į teisybę N. Įst. yra dovanai suteikiama viršprigimtinė geradarystė.

(**6**) *Ne kad Dievo žodis*... Išreikšdamas savo skausmą (e. 2), aš visai nesakau, jog, žydų daugumai ištiesų nedalyvaujant išganyme, jau ir Dievo pažadėjimai nustojo savo galybės, nieku pavirto. —*Yra Izraėlitai*: t. y. tokie izraėlitai, kurie dalyvauja pažadėjimuose. Tik tam gali rodyties, jog Dievo pažadėjimai nustojo savo vertybės, kurs manė, buk jie turėjo priklausyti kiekvienam be skirtumo, kurs kuniškai buvo kilęs iš Jokubo (Izraėlio) arba Abraomo. Panašiai kalbėjo Apaštalas apie apipjaustymą (2, 28...) ir apie tikrus Abraomo vaikus (4, 11...). Taigi, pamatinė Apaštalo mintis yra: Dvasiškas gimimas ir širdies apipjaustymas daro pažadėjimų dalininku, be atžvilgio į tai, ar kas kuniškai yra gimęs iš Abraomo giminės, ar ne.—(**7**) *Bet Izaoke*... Plg. 1 Moz. 21, 12.) Izaoke pavadinti bus vaikai pilnateisiai, gausiantįs tėvainystę. Dievas prašalino Izmaėlį, vyresnįjį Abraomo sunų, nuo garbės buti išrinktosios tautos tėvu, kuri garbė teko vienam Izaokui.—(**8**) *Paskaityti tarp ainių.* Tie ainiai (Dievo vaikai) yra dvasiškais Abraomo vaikais. Izmaėlis buvo gimęs sulig prigimties įstatų iš tebebuvusios vaisinga Agaros; jis yra paveikslu netikinčiųjų žydų, kurie taipogi tik sulig prigimties įstatų, pagal kuną, paeina nuo Abraomo; priešingai gi Izaokas, užgimęs pagal dievišką pažadėjimą ir iš viršprigimtiniu Dievo veikimu padarytos vaisinga Saros ir todėl išdalies budamas lyg Dievo sunumi, yra paveikslu tų, kurie viršprigimtine malone ir tikėjimu surišti su Kristumi, Dievo Sunumi, yra Dievo įsunais ir taip tampa dalininkais žadėtojo išganymo. — (**10**) Iš to, kas augščiaus pasakyta, aišku, jog vien kuniškas nuo Abraomo paėjimas dar nieko nereiškia; nes kitaip butu turėjęs ir Izmaėlis butinai priklausyti prie pažadėjimo vaikų, o tokiuo jo niekas nelaiko; bet galėtu dar kas čia patėmyti: Gal Izaokas buvo augščiaus pastatytas iš atžvilgio į savo motinos vertybę, kuri buvo laisva; o ne vergė, kaip Agara, ir dėlei geresnio

becca ex uno concubitu habens, Isaac patris nostri. [11] Cum enim nondum nati fuissent, aut aliquid boni egissent, aut mali, (ut secundum electionem propositum Dei maneret). [12] Non ex operibus, sed ex vocante dictum est ei: Quia major serviet minori. [13] Sicut scriptum est: Jacob dilexi, Esau autem odio hebui.

[14] Quid ergo dicemus? numquid iniquitas apud Deum? Absit. [15] Moysi enim dicit: Miserebor

tiktai ji, bet ir Rebeka, kuri iš vieno susiėjimo su Izaoku, musų tėvu, nėščia pastojo. [11] Nes dar jiedviem neužgimus, nei ką nors gera ar pikta padarius, (idant Dievo nutarimas, paliečiantis jo išrinkimą, užsiliktu), [12] ne dėlei darbų, bet dėlei vadinančiojo valios, buvo jai pasakyta: Vyresnysis tarnaus jaunesniajam, [13] kaip parašyta yra: Numylėjau Jokubą, o Ezavo neapkenčiau.

[14] Ką gi tat sakysime? ar yra pas Dievą neteisybė? Visai ne! [15] Nes Mozei sako: Pasigailėsiu

---

savo pasielgimo? Ir tai ne, nes Ezavas ir Jokubas turėjo vieną ir tą pačią motiną, buvo dvynais, o vienok antrasis buvo augščiaus pastatytas už pirmąjį ir tai dar pirm užgimimo (e. 11). 10 eil. galima taip išreikšti kitais žodžiais: O ne tiktai Sara, bet ir Rebeka gavo pažadėjimą (Iren.), kada ji pradėjo dvynus ir tai iš vieno Izaoko, musų, t. y. žydų, tėvo. Apie Rebekai duotąjį pažadėjimą veiz. 1 Moz. 25, 23 ir plg. žemiaus e. 12.—(**11**) Žydai negali pasitikėti nei savo kilme, nei Įstatymo darbais. Dar dvyniems vaikams negimus, Dievas apreiškė, jog jis išrinks vieną iš jųdviejų ir tai jaunesnįjį, kurs kaipo toksai regėjosi turįs mažesnes teises, kad taptu vienatiniu tėvainiu ir žydų tautos tėvu, ir tai iš liuosos Dievo valios be atžvilgio į nuopelnus (Aug.).— *Pasiliktu*: butu pažintas kaipo pasiliekantis.—(**12**) *Buvo jai pasakyta.* Veiz. 1 Moz. 25, 23. Buvo tai visupirma pasakyta apie dvi tauti, turėjusi paeiti iš dviejų brolių; bet ta Dievo pranašystė paliečia Jokubą ir Ezavą ne mažiaus, kaip jųdviejų ainius, ir juodviejuose rado savo išpildyma, kada Jokubas gavo tėvo palaiminimą (1 Moz. 27, 27. 29. 37. 40). (**13**) *Parašyta pas* Malak. 1, 2 . . . Žodis „neapkęsti" yra kaikada šv. Rašte imamas tik dėl palyginimo arba nurodymo, jog nėra meilės, ypač ten, kame jis statomas prieš žodį „mylėti" jis nereiškia tikro neprielankumo, bet tik mažesnį prielankumą, žemesnį meilės laipsnį, arba stoką ypatingos meilės, kuri apsireiškia nepaprastais prielankumo ženklais. Trumpai sakant, jis reiškia: mažiaus mylėti, apsileisti meilėje. Taigi, visupirma Dievas tame mažiaus mylėjo Ezavą, kad jis jaunesniajam broliui, aplenkdamas vyresnįjį, suteikė iš liuoso savo išrinkimo teisę imti žemišką tėvainystę ir dalyvauti padarytoje su Abraomu sandoroje. Apaštalas nori čia iškelti aikštėn svarbesnę tiesą, butent, jog teisę dalyvauti naujoje sandoroje suteikia ne kuniška kilmė arba pirmpadarytas nuopelnas, bet liuosas Dievo malonės išrinkimas.

14—24. Dievas nėra neteisingas, jei jis iš tarp lygių vieną aplenkdamas kitą pavadina į tikėjimą.

(**14**) Iš žydų ir pagonių tarpo vadina Dievas be atžvilgio į išviršines aplinkybes arba į darbus vien tik pagal savo pamėgimą vienus pasekmingai į tikėjimą, kitiems suteikia užtenkančias malones, per kurias jie, jei patįs sandarbininkaus, pasieks išganymą. Bet argi Dievas nėra neteisingas, jei jis beveik lygiose aplinkybėse išrenka vieną, kitą aplenkdamas? Į tą klausimą Apaštalas duoda atsakymą tuojau, toliaus gi (e. 20—24) jis išriša kitą prikaišiojimą.—(**15**) *Nes Mozei sako*: veiz. 2 Moz. 33, 19. Neteisybė gali tenai buti, kame yra priedermė, pvd. kada kas atlieka suderėtą darbą, o ne tenai, kame veikia duosnumas ir gerumas, pvd. jei kas sutinka ant kelio du elgeti ir tik vienam teduoda almužną. Kadangi šv. Povilas tą tiesą, jog žydai taip-pat, kaip ir pagonįs, ne iš priedermės, bet iš mielaširdystės leidžiami yra dalyvauti mesianiškos karalystės gėrybėse, jau ką-tik prirodinėjo (plg. 3, 22..; 4, 1...), tai dabar jis pa-

cujus misereor: et misericordiam praestabo cujus miserebor. [16] Igitur non volentis, neque currentis, sed miserentis est Dei. [17] Dicit enim Scriptura Pharaoni: Quia in hoc ipsum excitavi te, ut ostendam in te virtutem meam: et ut annuntietur nomen meum in universa terra. [18] Ergo cujus vult miseretur, et quem vult indurat. [19] Dicis itaque mihi: Quid adhuc queritur? voluntati enim ejus quis resistit? [20] O homo, tu quis es, qui respondeas Deo? Numquid dicit figmentum ei, qui se finxit: Quid me fecisti sic? [21] An non habet potestatem figulus luti ex eadem massa facere aliud quidem vas in honorem, aliud vero in contumeliam? [22] Quod si Deus

to, kurio pasigailėti noriu, ir suteiksiu mielaširdystę tam, ant ko aš noriu susimilti. [16] Taigi, nėra tai dalykas norinčiojo, nei bėgančiojo, bet susimilstančiojo Dievo. [17] Nes Raštas sako Paraonui: Dėlto tai pažadinau tave, kad ant tavęs parodyčiau mano galybę, ir kad mano vardas butu apsakytas po visą žemę. [18] Todėl, ant ko nori, susimilsta, ir kurį nori, užkietina. [19] Taigi, pasakysi man: Ko dar skundžiasi? nes kas gi priešinasi jo valiai? [20] O žmogau! kas tu esi, kad su Dievu bylinėtumeis? Argi sako indas tam, kurs jį nulipdė: Kam tu mane taip padarei? [21] Ar puodžiui ne valia iš to paties molio padirbti vieną indą šlovei, o kitą panieki-

rodo iš šv. Rašto, jog pats Dievas apie save liudija, kad jis suteikime savo mielaširdystės arba jos nedavime yra liuosas ir nedaro jokios neteisybės. Pirmoje vietoje Apaštalas deda žodžius, kurie buvo pasakyti Mozei, ištikimam Dievo prieteliui; taigi, dar labiaus jie pritinka visiems kitiems.—(**16**) *Taigi nėra...* Taigi, Dievas nėra skolingas žmogui jo nuteisinimą dėlei jo valios arba už regimus darbus, bet suteikia jį vien iš mielaširdystės (Tom.). —(17) Taipogi ir per tuos, ant kurių Dievas nesusimilsta, kaip tai buvo su Paraonu, pasiekia jis savo galutiną tikslą, savo šlovę. Prie visam tam nėra nieko, kas galėtu Dievą priversti, kad jis savo mielaširdystę velyk suteiktu, nekaip jos neduotu.—*Pažadinau*, kaid pasirodo iš Zach. 11, 16, čionai reiškia: aš tave pastačiau karaliumi (Jier.), kad ant tavo užkietėjimo parodyčiau savo galybę ir taip apgarsinčiau savo vardą visiems, kurie gaus apie tai žinią. Kaip Paraono užkietėjimas negalėjo sutrukdyti Dievo žydų tautos išgelbėjime, bet dar davė progą didesniems stebuklams, per kuriuos jo šlovė skaisčiaus spindėjo ir labiaus prasiplatino, tai negali taipogi kiti nusidėjėliai sutrukdyti savo užkietėjimu Dievo tikslų. —(**18**) *Todėl ant ko nori*... Taigi, Dievas nėra neteisingas, kad jis tą o ne kitą išrenka, idant jam parodytu savo mielaširdystę. Paraono paminėjimas, ypač kad jis statomas prieš ką tik paminėtą Mozę, rodė tiems, kuriems gromata siųsta buvo, jog čia paduotas yra pavyzdis žmogaus, ant kurio Dievas nesusimilo. Žodis „užkietinti" reiškia ne ką kitą, kaip tik nesusimilti (Aug.). Betarpiška užkietėjimo priežastis yra pats žmogus, kada jis daro savo nusidėjimais save nevertu gauti iš Dievo sušelpimą apstesnėmis malonėmis, o pasipriešindamas vidujiniems arba išviršiniems Dievo pažadinimams, įgija lyg-kad užkietėjimą pasipriešinime ir juo taip apsupa savo širdį, kad tarsi visai užkerta kelią į ją malonei. Galima nurodyti Dievą, kaipo aplinkybinę ir tarpinę priežastį užkietėjimo, bet tik tiek, kiek jis visupirma tai padaro, kuo žmogus, kaip Dievas pramato, piktai pasinaudos savo užkietėjimui, tiek kiek, bausdamas už praėjusius nusidėjimus, neduoda jam apstesnių malonių, kuriomis galėtu suminkštinta buti jo širdis, galop parėdo pats užkietėjimą savo išmintingiausių tikslų pasiekimui.—(**19**) *Taigi pasakysi man*... Užmetinėjimas, tiesą sakant, atkreiptas yra prieš patį Dievą, kurs, kaip pasakojama šv. Rašte, užkietino Paraoną, o vienok jį baudė. —(**20**) Veiz. Išm. 15, 7.—*Kam tu mane taip padarei*? Kad aš gavau tokią išvaizdą ir paskyrimą. — (**21**) Palyginimas paimtas

volens ostendere iram, et notam facere potentiam suam, sustinuit in multa patentia, vasa irae, apta in interitum, [23] ut ostenderet divitias gloriae suae in vasa misericordiae, quae praeparavit in gloriam. [24] Quos et vocavit nos non solum ex Judaeis, sed etiam ex gentibus, [25] sicut in Osee dicit: Vocabo non plebem meam, plebem meam: et non dilectam, dilectam: et non misericordiam consecutam, misericordiam consecutam. [26] Et erit: in loco, ubi dictum est eis: Non plebs mea vos: ibi vocabuntur filii Dei vivi. [27] Isaias autem clamat pro Israel: Si

nimui. [22] O jei Dievas, nors jis norėjo parodyti rustybę ir apreikšti savo galybę, užlaikė su didžia kantrybe rustybės indus, tinkančius pražuvimui, [23] idant parodytu savo šlovės turtus ant mielaširdystės indų, kuriuos jis prirengė į šlovę [24] ir kaipo tokiuos pavadino mus ne tiktai iš žydų, bet ir iš pagonių,

[25] kaip jis ir sako pas Ozėą: Vadinsiu ne mano tautą manaja tauta, ir nemylimą mylimaja, ir negavusią mielaširdystės mielaširdystę gavusiaja; [26] ir bus: vietoje, kur jiems pasakyta buvo: Jųs neesate mano tauta! ten jie pavadinti bus gyvojo Die-

---

yra iš S. Įst. Jis įvaizdina vyriausį Dievo viešpatavimą ir jo tobulą liuosybę žmonių rėdyme ir valdyme, ypač gi nurodo reikalingumą nuolaidaus ir pilno pasidavimo ir nutilimo, su kuriais žmogus privalo atiduoti pagarbą tai tvarkai, kurią Dievas liuosai pagal savo norą įstatė, ir prisiturėti nuo jos teisimo arba papeikimo (Orig. Efr. Auks. Kyr. Aleks.). Panašiai skambančius žodžius randame Išm. 15, 7., jų tikslas aiškiaus išreikštas pas Iz. 45, 9.—(**22**) *O jei Dievas...* Apaštalas grįžta prie klausimo, davusio priežastį užmetinėjimui prieš Dievo teisybę, ir išdalies vėl aiškina e. 18. Eil. 23 ir 24 randasi antroji dalis ypotetiško sakinio, kurs neturi aiškaus užbaigimo. Pirmoje dalyje Apaštalas aprašo ypotetiškai budą, kaip Dievas pasielgia su nusidėjėliais, antroje gi jo pasielgimą su išrinktaisiais (Tom.). Priminimas didžios Dievo geradarystės, kurią gavo šv. Povilas ir jo gromatos skaitytojai, lyg nukreipia jo mintį, šalin; bet tai, ką jis norėjo išreikšti, gana aiškiai suprantama iš e. **24.** — *Užlaikė su didžia kantrybe...* Dievas gali teisingai bausti užkietėjusius nusidėjėlius; tai parodo pasielgimas, kurio jis paprastai laikosi su nusidėjėliais. Jei jis pakenčia nusidėjėlius su didžiu kantrumu, kad jiems duotu laiką pasitaisymui, tai ne jis yra betarpiška jų užkietėjimo priežastis, bet patįs nusidėjėliai, kurie paniekina jo gėrybę, atstumia jo malones ir piktai pasinaudoja pasitaisymui duotuoju laiku, kad krautu nusidėjimus ant nusidėjimų. Taip jie patįs renka tarsi į save Dievo rustybę ir daugina jos pilnybę, darydami save vertais, kad butu atiduoti amžinam pražuvimui. Teisybė reikalauja, kad sugriauta tvarka bųtu atitaisyta per nusidėjėlio nubaudimą, mielaširdystė gi pastumia Dievą, kad jis duotu laiką pakutai. Iš to pigu jau suprasti prasmę žodžių: *nors jis norėjo...* (Auks.) — (**23**) *Idant parodytu...* Dievo pasielgimas su teisiaisiais. Teisųs yra žmonės, kurie priima į save Dievo malones, jas renka ir, su jomis sandarbininkaudami, išliuosuoja save nuo visokios neteisybės, kad taip jie taptu šventais, kiekvienam geram darbui tinkančiais indais. Jie gauna po savo pavadinimui į tikėjimą visa, per ką jie gali pasiekti amžiną šlovę, jei tik patįs draug veikia (Auks.). Atsižvelgiant į e. 19. sakinys gali buti taip užbaigtas: Ką tu tuomet sakysi? Ar tu ir tuomet išdrįsi vadinti neteisingu Dievą, kurs daro išmetinėjimus užkietėjusiam nusidėjėliui?

25 — 29. Pagonių ir žydų pavadinime Dievas tiktai pildo savo per pranašus apgarsintas pranašystes.

(**25**) *Kaip jis sako pas Ozėą.* Pas Ozėą tie žodžiai randasi ne vienoje vietoje; pirmoji jų dalis paimta iš Oz. 2, 23, antroji gi iš 1, 10. Pirmoje dalyje žadama yra šiaurinės žydų (Izraėlio) karalystės gyventojams sugrįžimas į malonę Dievo, kurį jie buvo apleidę; ir tie žo-

fuerit numerus filiorum Israel tamquam arena maris, reliquiae salvae fient. [28] Verbum enim consummans, et abbrevians in aequitate: quia verbum breviatum faciet Dominus super terram: [29] et sicut praedixit Isaias: Nisi Dominus sabaoth reliquisset nobis semen, sicut Sodoma facti essemus, et sicut Gomorrha similes fuissemus.

vo vaikais. [27] Izaijas gi šaukia apie Izraėlį: Jei Izraėlio vaikų skaitlius butu kaip juros smiltįs, liekanos bus išgelbėtos. [28] Nes jis išpildo žodį ir paskubina teisybėje; nes Viešpats veikiai išpildys žodį ant žemės. [29] Ir kaip Izaijas pranašavo: Jei kareivijų Viešpats nebutu mums palikęs ainijos, butumėm pasidarę kaip Sodoma, ir butumėm panašųs Gomorai.

b) Żydai iš savo kaltybės atskirti yra nuo sau pažadėto išganymo, kurį pagonįs gavo per tikėjimą.

[30] Quid ergo dicemus? Quod gentes, quae non sectabantur justitiam, apprehenderunt justitiam: justitiam autem, quae ex fide est. [31] Israel vero sectando legem justitiae, in legem justitiae non pervenit. [32] Quare?

[30] Ką gi tat sakysime? Jogei pagonįs, kurie nejieškojo teisybės, gavo teisybę, bet tą teisybę, kuri yra iš tikėjimo; [31] o Izraėlis, jieškodamas teisybės Įstatymo, nepasiekė teisybės Įstatymo. [32] Kodėl? Jogei ne

džiai po paveikslo priedanga išreiškia pagonių pavadinimą. — (27) *Izaijas gi šaukia.* Žodis *„šaukia“* nurodo pranašystės svarbumą. Sekantįs žodžiai paimti iš Iz. 10, 22. 23. — *Liekanos,* t. y. visai nedaug, kurie turėjo užsilikti nepaliesti Ezekijo laikuose, yra šv. Dvasios apšviestam Apaštalui paveikslu mažo skaitliaus žydų, kurie pripažins ateinantį Mesiją. — (28) Dievas tai, kas praėjusiame sakinyje buvo išreikšta apie nedaugelio išgelbėjimą, o per tat apie daugelio pražuvimą, pilnai ir veikiai išpildys teisybėje. — (29) *Ir kaip pranašavo...* Ir ta pranašystė, paimta iš Iz. 1, 9., yra paveikslu to, kas su žydų tauta turėjo atsitikti Mesijo laikuose.

Aiškindamas toliaus (9, 30—10, 21) santikius tarp Evangelijos ir žydams padarytų pažadėjimų, šv. Povilas nurodo, jog priežastimi, kodėl daugelis žydų neateina į teisybę, kurią gavo per tikėjimą pagonįs, yra jų pačių nieku neišteisinamas nežinojimas, kadangi nesuprasdami Įstatymo jie prasimanė savotišką teisybę, atmeta gi teisybę evangelijinio tikėjimo.

30—33. Visupirma žydai nuteisinimo jieškojime ėjo netikru keliu ir atmetė savo Mesiją.

(30) *Ką gi tat sakysime?* Tokiuo klausimu paprastai Povilas šitoje gromatoje išreiškia laukiamą užmetinėjimą (plg. 3, 5; 6, 1; 7, 13; 9, 14), bet čionai jį vartoja tik perėjimui nuo vieno dalyko prie kito. Kadangi apie Dievo padarytųjų pažadėjimų panaikinimą negali buti nei šnekos, tai ką mes turime pasakyti apie pagonių pavadinimą ir apie žydų atmetimą? Koki yra priežastis to stebėtino Dievo pasielgimo?— (31) *Nepasiekė teisybės Įstatymo.* Teisybės Įstatymas nėra tai pats Mozės Įstatymas, bet to Įstatymo mintis ir valia, taisyklės ir kelias, vedantis į tikrą teisybę. Tą Įstatymo dvasią žydai, tiesa, stengėsi pasiekti, bet tai jiems nepavyko.— (32) *Kodėl?* Kas do priežastis buvo, kad žydai negalėjo pasiekti tikros teisybės, nors jie stengėsi pasiekti? — *Jogei ne iš tikėjimo...* Jie stengėsi pasiekti per Įstatymo darbus, bet tokiuos, kurie buvo tik prigimtais darbais; tai gi negalėjo jų vesti į viršprigimtinę teisybę. Žydai užėjo ant netikro kelio, kadangi jie veizdėjo tik į išviršinius priesakus ir manė, jog jie per savo darbus bus nuteisinti. Žodis *„kaip“* pažymi žydų nuomonės klaidingumą. — *Nes jie įsitrenkė...* Nuolaidus Viešpaties apsireiškimas nesutiko su mesijaniškais

Quia non ex fide, sed quasi ex operibus: offenderunt enim in lapidem offensionis. [33] Sicut scriptum est: Ecce pono in Sion lapidem offensionis, et petram scandali: et omnis, qui credit in eum, non confundetur.

Caput X. [1] Fratres, voluntas quidem cordis mei, et obsecratio ad Deum, fit pro illis in salutem. [2] Testimonium enim perhibeo illis quod aemulationem Dei habent, sed non secundum scientiam. [3] Ignorantes enim justitiam Dei, et suam quaerentes statuere, justitiae Dei non sunt subjecti. [4] Finis enim legis, Christus ad justitiam omni credenti. [5] Moyses

iš tikėjimo, bet kaip per darbus ieškojo; nes jie įsitrenkė į užsigavimo akmenį, [33] kaip parašyta yra: Štai dedu Sione užsigavimo akmenį ir pasipiktinimo uolą; ir kiekvienas, kurs į jį tiki, nebus užgėdintas.

10. Perskyrimas. [1] Broliai! tiesa, mano širdies geismas ir malda į Dievą darosi už juos dėl jų išganymo. [2] Nes aš duodu jiems liudijimą, jog jie turi uolumą apie Dievą, bet ne pagal žinojimą. [3] Nes nepažindami Dievo teisybės ir norėdami savąją iškelti, jie nepasidavė Dievo teisybei. [4] Nes Įstatymo galas yra Kristus dėl nuteisinimo kiekvienam tikinčiam. [5] Nes

---

puikių žydų laukimais, ir jo mirtis ant kryžiaus buvo jiems papiktinimu. Taip atsitiko, kaip pranašavo (Luk. 2, 34) Simeonas.— **(33)** Jųs neturite ko stebėties, nes pranašas seniai apie tai buvo pasakęs. Apaštalas čia sutraukia du Izaijo tekstu (28, 16 ir 8, 14), kalbančiu apie Mesiją, į vieną sakinį (plg. 1 Petr. 2, 7). — Kristus vadinamas yra užsigavimo akmenimi ir pasipiktinimo uola, atsižvelgiant į tuos, kurie į jį netikėjo; pats gi jis buvo padėtas tik kaipo pamatas ir ramstis, kad neivienas, kurs į jį tiki, nebutu užgėdintas (Auks.).

10, 1-13. Žydai suklydo dėlei savo nežinojimo, kadangi jie nepažįsta tikrojo išganymo kelio.

(1) *Broliai!* Tas atsiliepimas nėra atkreiptas į netikinčius žydus, bet į skaitytojus.—*Mano širdies geismas ir malda.* Apaštalas teisingai suvienija du dalyku, geismą ir maldą. Jo širdies geismas nėra bergždžias, jis stumia prie maldos, kad Dievas suteiktu tikėjimo malonę, kurios niekas sau užsipelnyti negali. Pradedantis sakinį žodis „*tiesa*“, paskui kurį neina jam atsakantis „bet“, nurodo, jog randasi kliutis, suturinti geismo įvykimą, kurią prirengia patįs žydai.— **(2)** Nežiurint į visus pagonių persekiojimus, žydai tvirtai laikėsi Įstatymo ir stengėsi ištikimai jį išpildyti. Pats Apaštalas buvo iškalbingu pavyzdžiu tokio uolumo. Bet pas juos nėra tikros išminties, nėra taip pilno žinojimo, kad jie pripažintu Išganytoją už Mesiją ir į jį tikėtu. — **(3)** Čionai Apaštalas paliudija tik apie tai, kas buvo; jogei gi žydai buvo pasilikę nežinojime iš savo kaltybės, jis priparodys e. 14. Dievo teisybė yra tai malonės stovis, kurs yra suteikiamas tikintiems į Kristų dėlei jo nuopelnų. Ta teisybė griežtai skiriasi nuo kitos, kurios ieškojo žydai, kuri yra iš darbų, nes pirmoji negali buti pasiekta per žmogaus veikimą. Žydai nepažįsta tikros teisybės ir stengiasi iškelti augštyn tik *savąją* teisybę; todėl jie ir *nepasidavė* su tikėjimo nusižeminimu *Dievo teisybei*, kuri tiktai tikinties duodama yra. Plg. 9, 31...— **(4)** *Nes Įstatymo...* Įstatymas buvo žydams duotas, kad jis žadintu jų tikėjimą į ateisiantį Mesiją ir lyg auklėtojas per savo priesakus vestu juos prie jo. Kristui atėjus, pasiliovė Įstatymo darbas. Taigi, Kristus buvo ir tikslu ir galu Įstatymo (Kyr.-Aleks. Aug.). — **(5)** *Nes Mozė taip parašė...* Veiz. 3 Moz. 18, 5. Dievas čia žada ne tik laikinį gyvenimą, bet ypač ir visupirma amžinąjį (Auks. Aug.), kaip liudija Mat. 19, 17 ir Luk. 10, 28. Tas gyvenimas žadamas yra tiems, kurie yra tikrais Įstatymo pildytojais, t. y. kurie užlaiko visus priesakus, tarp kurių visudidžiausis yra Dievo meilė (5 Moz. 6, 5; plg. Mat. 20, 36). To gi niekas negalėjo padaryti dėlei kuno silpnybės (8, 3)

enim scripsit, quoniam justitiam, quae ex lege est, qui fecerit homo, vivet in ea. [6] Quae autem ex fide est justitia, sic dicit: Ne dixeris in corde tuo: Quis ascendet in coelum? id est, Christum deducere: [7] Aut quis descendet in abyssum? hoc est, Christum a mortuis revocare. [8] Sed quid dicit Scriptura? Prope est verbum in ore tuo, et in corde tuo: hoc est verbum fidei, quod praedicamus. [9] Quia si confitearis in ore tuo Dominum Jesum, et in corde tuo credideris quod Deus illum suscitavit a mortuis, salvus eris. [10] Corde enim creditur ad justitiam: ore autem confessio fit ad salutem. [11] Dicit enim Scriptura: Omnis, qui credit in illum, non confundetur. [12] Non enim

Mozė taip parašė apie teisybę, kuri eina iš Įstatymo: Žmogus, kurs ją pildys, bus joje gyvas. [6] Teisybė, kuri yra iš tikėjimo, taip kalba: Nesakyk savo širdyje: Kas užžengs į dangų? tai yra, Kristaus žemyn nuvestų. [7] Arba kas nužengs į bedugnę? tai yra, Kristaus iš numirusių pašauktų. [8] Bet ką sako Raštas? Arti yra žodis tavo burnoje ir tavo širdyje; tai yra tikėjimo žodis, kurį mes apsakome. [9] Nes jei tu savo burna išpažįsti Viešpatį Jėzų, ir savo širdyje tiki, jog Dievas jį prikėlė iš numirusių, busi išganytas. [10] Nes širdimi tikima dėl nuteisinimo, o burna daromas yra išpažinimas dėl išganymo. [11] Nes Raštas sako: Kiekvienas, kurs į jį tiki, nebus užgėdintas. [12] Nes

---

ir gyvenančio jame nusidėjimo (7, 14...) be dieviškos malonės, kuri žydams buvo suteikiama iš atžvilgio į ateisiantį Mesiją, į kurį jie tikėjo ir prie kurio atėjimo rengė juos Įstatymas. Taip S. Įst. šventieji per tikėjimą į ateisiantį Mesiją pasiekdavo tai, jog jie tapdavo teisingais ir budami malonėje ir su jos pagalba išpildydavo Įstatymą. Kitaip darė žydai, apie kuriuos čia šneka Apaštalas: jie norėjo prigimtomis spėkomis išpildyti Įstatymą ir jieškojo savo teisybės, už kurią jiems butu suteiktas amžinas gyvenimas, kaipo priderantis užmokesnis. Tatai Kristui numirus ir prisikėlus, į šešėlio vietą atėjo tiesa, ir Įstatymas pasiliovė buvęs mokytoju, vedančiu į Kristų. Kadangi žydai nenorėjo į jį įtikėti, jiems pasiliko Įstatymo raidė, bet be malonės jo išpildymui reikalingos.— (**6. 7.**) Tose dviejose eil. Apaštalas nori parodyti, kaip pigiai gaunama yra teisybė iš tikėjimo, ir patvirtina tai atsakančiai pritaikytais žodžiais iš 5 **Moz. 30, 11–14.** Kaip pigiai galėjo buti seniaus pažintas per Mozę apgarsintas Įstatymas, taip pigiai gali buti dabar pasiekta apaštalų apgarsinta tikėjimo teisybė. Kaip anuomet žydai nereikalavo klausinėties lyg su abejojimu, kas užžengtu į dangų Įstatymo iš ten atneštų, taip dabar, kada Kristus atėjo ir savo mirtimi užpelnė teisybę, niekas nebereikalauja skųsties, buk butu sunku arba negalima gauti teisybę, lyg-kad ir dabar turėtumėm jieškoti ko nors, kas mums atgabentu iš dangaus Viešpatį, kurs mus atpirktu. Per Dievo Sunaus įsikunijimą (e. 6) ir jo mirtį (e. 7) musų atpirkimas jau pilnai įvyko.— (**8**) *Bet ką sako...* Anot graik. t. Povilas tolesniai paduoda tą patį paveikslą, kuriame teisybė kalba, toliaus tęsdama tekstą, paimtą iš 5 Moz. 30. Bet ką-gi jis sako? — *Arti yra...* Išganymo gavimui nereikia tau pereiti žemes, perplaukti juras, lipti ant kalnų, nes tavo širdyje ir tavo burnoje yra išganymo priežastis (Auks.), išpažinimas burna ir tikėjimas širdimi.— (**9**) Vardas **Jėzus** paženklina švenčiausią Išganytojo žmogystę, o vardas **Viešpats** jo dievystę — Gyvas tikėjimas gauna teisybę; bet kad gautumėm išganymą, mes turime tą teisybę ištikimai užlaikyti iki gyvenimo galui. O tai gali tik tuomet įvykti, kad mes širdies tikėjimą išpažįstame burna kasdieniniame gyvenime. — (**11**) Kad tas mokslas žydams neišrodytu naujas, Apaštalas patvirtina jį S. Įst. žodžiais, paimtais iš Iz. 28, 16.— *Kurs į jį tiki:* Į brangų akmenį Siono pamatuose (plg. 9, 33), į Kristų. — (**12**) *Nes nėra skirtumo...* Kristus Viešpats ne

est distinctio Judaei, et Graeci: nam idem Dominus omnium, dives in omnes, qui invocant illum. [13] Omnis enim, quicumque invocaverit nomen Domini, salvus erit.

[14] Quomodo ergo invocabunt, in quem non crediderunt? Aut quomodo credent ei, quem non audierunt? Quomodo autem audient sine praedicante? [15] Quomodo vero praedicabunt nisi mittantur? sicut scriptum est: Quam speciosi pedes evangelizantium pacem, evangelizantium bona! [16] Sed non omnes obediunt Evangelio. Isaias enim dicit: Domine quis credidit auditui

nėra skirtumo tarp žydo ir graiko; nes tas pats yra visų Viešpats, turtingas visiems, kurie į jį šaukiasi. [13] Nes kiekvienas, kurs šauksis vardop Viešpaties, bus išganytas.

[14] Kaip gi tat jie šauksis prie to, į kurį neįtikėjo? Arba kaip tikės į tą, apie kurį negirdėjo? Kaip gi išgirs be apsakojančio? [15] Bet kaip apsakos, jei nėra siųsti? kaip parašyta yra: Kaip gi dailios kojos skelbiančiųjų ramybę, apsakojančiųjų, kas gera! [16] Bet ne visi paklusnųs yra Evangelijai, nes Izaijas sako: Viešpatie! kas įtikėjo tam, ką iš musų girdėjo? [17] Taigi, tikėji-

---

tik išgriovė sieną, skiriančią žydus nuo pagonių, bet jis surinko taipogi apsčius nuopelnų turtus visiems, kurie daro, kas nuo jų reikalaujama, ir išpažįsta tikėjimą į jį burna ir darbais.—(**13**) Mesijo laikuose gyvas tikėjimas į Kristų yra visiems žmonėms vienatinu keliu, vedančiu į teisybę ir išganymą. Joėl. 2, 32; Apd. 2, 21

14—21. Žydų nežinojimas paeina iš jų pačių valios ir kaltybės, todėl jie patįs davė priežastį savo išskyrimui iš mesianiškos karalystės.

(**14**) *Kaipgi tat šauksis...* Apaštalas, surišdamas tą naują straipsnį su praėjusiuoju, iš ano paskutinių žodžių ima progą parodymui, kas tam atsišaukimui reikalinga iš Dievo pusės (e. 14.15) ir iš žmonių pusės (e. 16.17), kad jis galėtu vesti į išganymą. Iš Dievo pusės reikalinga, kad Evangelija apsakojama butu tam tikrų pasiuntinių, ėmusių savo pasiuntinystę iš Dievo. Nėra pasakyta aiškiai, kas *neįtikėjo*; taigi, galima suprasti, jog žydai ir pagonįs.—(**15**) Apaštalas aprašo paprastą Dievo Apveizdos kelią Evangelijos praplatinime. Bet Dievas gali ir kitaip atvesti ką nors į tikėjimą, kaip Povilas pats ant savęs buvo pirtyręs, kada keliavo Damaskan.—*Kaip parašyta yra,* pas Iz. 52,7. Tiesa, pranašas pakęs yra tuos žodžius apie kitą aisitikimą, bet tasai atsitikimas anot paties pranašo artimiausiai surištas yra su mesianiškuoju išganymu, ir yra tarsi jo pradžia, taip kad Izaijo žodžiai, ir raidinėje prasmėje paimti, turi savyje pranašystę apie Evangelijos apsakojimą. Niekas negali šaukties į Kristų, kas į jį netiki. Niekas negali į jį įtikėti, nieko apie jį negirdėjęs; bet negali apie jį išgirsti, jei jam ta žinia nebus keno nors atnešta Niekas gi negali atnešti, kas nėra prideramai siųstas. Taigi, Dievas turėjo išsiųsti Evangelijos apsakotojus, kaip jis per Izaiją žadėjęs yra padaryti. Tas gi siuntimas išeina nuo Kristaus ir nuo tų, kuriems jis suteikė valdžią siųsti, t. y. nuo apaštalų ir jų įpėdinių, vyskupų. Kas kaip kitaip siųstas yra, tas neturi tikro siuntimo ir yra tik samdininku, bet ne tikru burio ganytoju. Plg. Jo. 20,21.—(**16**) Izaijas, kaipo pranašas, matė ateinančius Evangelijos apsakotojus ir sveikina juos su džiaugsmu; taigi, galima buvo tikėties, jog visi su mielu noru priims jų apsakojimą; bet deja! nevisi (t. y. nedaugelis tarp žydų) paklusnųs buvo gerai Naujienai: *Viešpatie, kas.. girdėjo?* Taip tą tekstą suprato Origenas. Kiti gi išverčia: Kas tikėjo tam, kas mums (žydams) apsakyta buvo.—Reikia patėmyti, kad Vulgatos žodis: *auditus*, gr. ἡ ἀκοή, kadangi lygus yra ebr. *šemu'ah*, reiškia čionai ir sek. eil. tai, kas yra girdima; todėl teisingai gali buti pavaduotas žodžiu: praedicatio, apsakojimas, taip-pat kaip toje pačioje Vulg. kitur verčiamas yra: rumor, girdas (Mork. 1,28), fama, garsas (Mat. 14,1) ir k.— (**17**) *Taigi, tikėjimas iš apsakojimo...* Iš Kristaus

nostro? [17] Ergo fides ex auditu, auditus autem per verbum Christi. [18] Sed dico: Numquid non audierunt? Et quidem in omnem terram exivit sonus eorum, et in fines orbis terrae verba eorum. [19] Sed dico: Numquid Israel non cognovit? Primus Moyses dicit: Ego ad aemulationem vos adducam in non gentem: in gentem insipientem, in iram vos mittam. [20] Isaias autem audet, et dicit: Inventus sum a non quaerentibus me: palam apparui iis, qui me non interrogabant. [21] Ad Israel autem dicit: Tota die expandi manus meas ad populum non credentem, et contradicentem.

mas iš apsakojimo, o apsakojimas per Kristaus žodį. [18] Bet sakau: Argi jie negirdėjo? Ir vienok: Į visą žemę išėjo jų balsas, ir jų žodžiai iki žemės kraštui. [19] Bet sakau: gal Izraėlis nesuprato? Pirmasis sako Mozė: Aš privesiu jus prie pavydo ne-tautai, atvesiu jus į rustybę prieš tautą neišmintingą. [20] O Izaijas pasidrąsina ir sako: Tų, kurie manęs nejieškojo, rastas esu; aiškiai pasirodžiau tiems, kurie apie mane nesiklausė. [21] Izraėliui gi sako: Per visą dieną ištiesiau savo rankas prie tautos netikinčios ir prieštaraujančios.

---

parėdymo, kurs siunčia savo apaštalus. Sulig pranašo skundos tie, kuriems Evangelija apsakyta yra, ne tiktai galėjo tikėti, ko nebutu buvę, jei jiems nebutu buvę apsakota (*taigi, tikėjimas iš apsakojimo* paeina), bet dar turėjo tikėti, turėjo pareigą, kuri nebutu buvus ant jų uždėta, jei Evangelija nebutu buvus apsakojama prideramai išsiųstų pasiuntinių (*o apsakojimas per* ir t. t.) — (**18**). Veiz. Ps. 18, 5. Apaštalas užkerta kelią visiems išsikalbinėjimams. Jei kas sakytu: Rasi jie negirdėjo? Tokiems šv. Povilas atsakys: Dangus ir žemė girdėjo, o jųs, iš kurių tarpo išėjo apsakotojai ir tarp kurių taip ilgai pasiliko, nebutumėt girdėję (Auks).— (**19**) Veiz. 5 Moz. 32, 21. Gal žydai nepažino Evangelijos galybės? Bet ir pagonįs ją permatė (Auks. Tom.). Tai paliudija pats Įstatymo davėjas, Mozė. Anot Atk. 32. p., Dievas nori suteikti taip daug žemiškų geradarysčių Izraėlio kaiminystėje esančioms tautoms, kad pati išrinktoji tauta pradės joms jų pavydėti. Bet ta pranašystė pilnai įvyko, kada Dievas pastatė pirmoje vietoje pagonis taipogi išganymo suteikime, žydams atmetus Mesiją. Pagonįs yra ne-tauta, neverta Dievo akyvaizdoje tautos vardo, tauta netinkanti dieviškos tiesos pažinimui (*neišmintingą*).—(**20**) Veiz. Iz. 65, 1. Izaijas pergali visą žmonių baimę ir visą į juos atsižvelgimą.—Tiems, kurie gyveno stabmeldystėje (Dievo *nejieškojo*) ir netroško jo apreiškimo, Dievas pasidarė žinomas per tikėjimo skelbimą, taigi, ir Izraėlis, kurs džiaugėsi iš pažinimo tikrojo Dievo ir jo Įstatymo, ir gyrėsi jo tarnyste, galėjo ir turėjo suprasti jam apsakytą Evangeliją.— (**21**) Veiz. Iz. 65, 2. Dievas tame paveiksle apreiškia savo didžią ir nesiliaujančią meilę, kurią jis suteikė savo išrinktajai tautai. O ji ne tik neklausė Dievo pakvietimų, bet dar sukilo prieš Viešpatį nuolatiniais Įstatymo peržengimais, ypač gi tuomet, kada atmetė Kristų ir atstumė Evangeliją.

Baigdamas aiškinti santikius tarp Evangelijos ir žydų tautai padarytųjų žadėjimų, Apaštalas, persergėjęs, jog iš dabartinio daugelio žydų netikėjimo be reikalo sprendžiama apie visos tautos atmetimą, toliaus moko, jog tas netikėjimas leistas yra išmintingiausiu Dievo nutarimu; nes jis praverčia pagonių išganymui, kurie savo tikėjimu atves taipogi žydus į tikėjimą, kad taip vieni kitus sušelpdami išliuosuoti butu iš netikėjimo.

c) Dabartinis Izraēlio atmetimas, kuriam Dievas leidē įvykti, turēs savame laike galą.

Caput XI. [1] Dico ergo: Numquid Deus repulit populum suum? Absit. Nam et ego Israelita sum ex semine Abraham, de tribu Benjamin: [2] Non repulit Deus plebem suam, quam praescivit. An nescitis in Elia quid dicit Scriptura: quemadmodum interpellat Deum adversum Israel? [3] Domine, prophetas tuos occiderunt, altaria tua suffoderunt: et ego relictus sum solus, et quaerunt animam meam. [4] Sed quid dicit illi divinum responsum? Reliqui mihi septem millia virorum, qui non curvaverunt genua ante Baal. [5] Sic ergo et in hoc tempore reliquiæ secundum electionem gratiæ sal-

11. Perskyrimas. [1] Taigi, aš sakau: Argi Dievas atstumė savo tautą? Visai ne! nes ir aš Izraėlitas esu, iš Abraomo vaikų, iš Benjamino giminės. [2] Dievas neatstumė savo tautos, kurią pirmpažino. Ar nežinote, ką sako Raštas perskyrime apie Eliją, kaip tasai skundžiasi Dievui prieš Izraėlį: [3] Viešpatie! jie užmušė tavo pranašus, išgriovė tavo altorius; ir aš pasilikau vienas, ir jie ješko mano gyvasties. [4] Bet ką jam sako dieviškas atsakymas? Aš pasilikau sau septynis tukstančius vyrų, kurie nesulenkė kelių prieš Baalį. [5] Taip tat ir šiuo laiku liekanos pagal malonės išrinki-

---

1—10. Žydų atstumimas nuo mesianiškojo išganymo paliečia ne visą tautą, bet tik jos dalį, kuri pasirodė atkakli.

(1) *Argi Dievas atstumė savo tautą?* Apaštalas be abejonės turėjo čia mintyje žodžius Ps. 93, 14.—Argi jau Dievas taip atstumė išrinktąją tautą, jog Izraėlis visas nebėra jo tauta, ir neijoki jos dalis, neivienas jos sąnaris nebegali daugiaus skaityti savais ir laimėti tautai Dievo duotuosius pažadėjimus?—*Ir aš Izraėlitas esu...* Apaštalas rimtai pažymi, jog jis pats yra iš Abraomo vaikų ir tai iš tos giminės, kuri, suvienyta su Judo gimine, visuomet priklausė prie Dievo tautos. Jei Dievas butu atmetęs visą Izraėlį, tai jis nebutu iš tos tautos pavadinęs apaštalu.—(2) *Tautos, kurią pirmpažino*: kurią jis kaip savą pažino ir pripažino nuo amžių. Dievas išsirinko sau tą tautą; taigi, jis niekuomet neatmes jos visos, visuomet bus joje kaikurie ištikimi Dievo tarnai.—*Ar nežinote...* Iš to, kad visa tauta regisi atstumė tikėjimą į Evangeliją, dar neišeina, jog ji visa Dievo atmesta yra, kaip parodo Elijo pavyzdis.—(3) *Viešpatie! jie užmušė...* 3 Kar. 18, 4. Užmušė Izraėlio vaikai, liepiant Jėzabėlei, piktai bedievio Akabo žmonai.—*Išgriovė tavo altorius.* Žydams valia buvo turėti tik vieną altorių Jerozolimoje. Altoriai gi čionai paminėti, nors ir priešingai Įstatymui pastatyti ir dėlto teisingai maldingų karalių griaunami, vienok paskirti buvo tikro Dievo pagarbinimui, ir jų griovimas tiktai iš neapykantos į tikrojo Dievo garbinimą negalėjo buti pagirtas.—*Aš pasilikau vienas* iš visų tikrojo Dievo garbintojų. Nieko daugiaus nebėra visoje tautoje, kurs tau priklausytu. Plg. 3 Kar. 19, 10.—(4) *Prieš Baalį.* Baalis buvo saulę įvaizdijanti dievystė. Taip skambančių žodžių niekur nėra šv. Rašte, bet juos pigu išvesti iš žodžių, kuriais Dievas ramino Eliją. Skaitlinė 7 regimai turi čionai prasmę keleto, kaip tankiai šv. Rašte (plg. 1 Moz. 4, 15; 3 Moz. 26, 18. 24. 28). Dievas užlaikė sau tuos žmones, keletą tukstančių, t. y. savo malonėmis sulaikė, kad jie draug su kitais neįpultu į stabmeldystę.—(5) *Taip tat ir šiuo laiku...* Kaip anuomet Elijo laike, taip ir dabar Dievas užlaikė iš Izraėlio nedaugelį, kurie pažino savo Mesiją ir pasidavė Evangelijai. Jei jų skaitlius pats savyje ir nėra visai mažas, tokiuo darosi palygintas su visos tautos skaitliumi.—

vae factæ sunt. [6] Si autem gratia, jam non ex operibus: alioquin gratia jam non est gratia. [7] Quid ergo? quod quærebat Israel, hoc non est consecutus: electio autem consecuta est: ceteri vero excæcati sunt: [8] sicut scriptum est: Dedit illis Deus spiritum compunctionis: oculos ut non videant, et aures ut non audiant, usque in hodiernum diem. [9] Et David dicit: Fiat mensa eorum in laqueum, et in captionem, et in scandalum, et in retributionem illis. [10] Obscurentur oculi eorum ne videant: et dorsum eorum semper incurva.

[11] Dico ergo: Numquid sic offenderunt ut caderent? Absit. Sed illorum delicto, salus est

mą išgelbėtos tapo. [6] Bet jei per malonę, tai jau ne iš darbų, nes kitaip malonė jau nebutų malonė. [7] Kaip tat? Ko Izraėlis jieškojo, to jis negavo, o išrinktieji gavo, kiti gi apakinti yra, [8] kaip parašyta yra: Dievas jiems davė apkurtimo dvasią, akis, idant neregėtu, ir ausis, idant negirdėtu iki šiai dienai. [9] Ir Dovidas sako: Tevirsta jų stalas jiems žabangais ir sląstu, ir papiktinimu ir atlyginimu. [10] Teaptemsta jų akis, idant neregėtų, ir jų nugarą palenkk visuomet.

[11] Klausiu tat: Argi jie taip užsigavo, kad nupultu? Visai ne! bet per jų kaltybę yra išganymas pagonims, idant didžiai ru-

---

Pagal malonės išrinkimą: sulig išrinkimo, įvykstančio per malonę, kuri yra be nuopelnų ir ne iš darbų.—(6) *Bet jei per malonę...* Jei malonė nedovanai duota, ji nebėra malonė (Aug). Taigi, malonė negali buti sujungta su kokia nors priederme. Niekas iš to, kas įvyksta pirm nuteisinimo, nei tikėjimas, nei geri darbai neužpelno pačios nuteisinimo malonės (Trid. Pos. 6. p. 8).—(7) *Negavo*: nes Izraėlis atsistojo ant netikro kelio ir, norėdamas nuteisintas buti per savo darbus, įsitrenkė į pasipiktinimo akmenį (plg. 9, 30..; 10 2. 3). — *Išrinktieji gavo...* Maža dalis (*liekanos pagal malonės išrinkimą* e. 5) gavo teisybę iš tikėjimo, dauguma, nesirupindama apie Dievo teisybę, jieškojo savosios (10, 3) ir buvo taip apakinta, jog nepripažino savo Mesijo.—(8) *Kaip parašyta...* Povilas čia paduoda liuosai prasmę žodžių iš 5 Moz. 29, 3. 4. Apakimas, kurį išmetinėja Mozė savo vientaučiams, yra paveikslu žydų apakimo iš atžvilgio į Kristų. (Kaip reikia suprasti žodis „*davė*“, veiz. persk. 9. paaiškinimą 18). — (9) *Ir Dovidas sako...* Kad ta psalmė, kurios žodžius Apaštalas čia paduoda (Ps. 68, 23. 24), yra mesiaiška, taip aiškiai parodė pats Viešpats (Jo. 15, 25) ir apaštalai (Jo. 2, 17; Apd. 1, 2; Rym. 15, 13), jog penktasis visuotinas tėvų Susirinkimas pasmerkė Teodorą Mopsvestietį, kurs tvirtino, buk ją reikią suprasti tik pritaikinamoje prasmėje apie Kristų ir jo karalystę. Tiesa, žodžių prasmė yra metaforiška, nes teisusis stovi vietoje Kristaus, teisiųjų teisiojo. Paskutiniai psalmės žodžiai nurodo bausmę, kaipo kietų atlyginimą.—*Stalas* yra dieviškas Įstatymas arba šv. Raštas (Orig.), kurs jiems taps sląstais, kada paniekindami Dievo teisybę jieškojo savosios. Kaip tai galėjo įvykti, išreiškia antroji sakinio dalis po prakeikimo išvaizda.—(10) *Teaptemsta...* Dievas atims iš jų savo šviesą, ir dušioje pasidarys tamsu, taip kad jie netik nebesupras daugiaus savo Įstatymo, bet pats įstatymas taps jiems taip sunkia ir kieta našta, kad ji sulenks jų nugarą ir nebeleis jiems tiesiai stovėti.

11-24. Dabartinis žydų atmetimas leistas yra išmintingiausiu Dievo nutarimu; jis visupirma tarnauja pagonių išganymui, bet galop pravers ir Izraėlio išganymui.

(11) *Klausiu tat..* Argi Dievas, atimdamas iš žydų dėlei jų netikėjimo savo malones, taip leidė didesniajai jų daliai užsigauti į pasipiktinimo akmenį, kad jau nebeliko neijokios vilties jų atsikėlimo? Nors Kristus numirė už visus žmones ir savo apaštalams liepė skelbti Evangeliją visoms tautoms, vienok Dievas norėjo, kad išganymo Naujiena butu visupirma nunešta žydams, kuriems padaryti buvo pažadėjimai, o paskui jau pa-

gentibus ut illos æmulentur. [12] Quod si delictum illorum divitiæ sunt mundi, et diminutio eorum divitiæ gentium: quanto magis plenitudo eorum? [13] Vobis enim dico gentibus: Quamdiu quidem ego sum gentium Apostolus, ministerium meum honorificabo, [14] si quomodo ad æmulandum provocem carnem meam, et salvos faciam aliquos ex illis. [15] Si enim amissio eorum, reconciliatio est mundi: quae assumptio, nisi vita ex mortuis? [16] Quod si delibatio sancta est, et massa: et si radix sancta, et rami. [17] Quod si aliqui ex ramis fracti sunt, tu autem cum oleaster esses, insertus es in illis, et socius radicis, et pinguedinis olivæ factus es, [18] Noli gloriari adversus

pintusi jiems prilygti. [12] Jei jų kaltybė yra pasaulio turtas, ir sumažėjimas — pagonių turtas, kaipgi labiaus bus jų pilnumas? [13] Nes aš sakau jums, pagonims: Kiek aš esu pagonių Apaštalas, aš šlovinu savo tarnavimą, [14] beg neparaginsiu kaip nors tų, kurie pagal kuną mano gentis yra, kad aniems prilygtų, ir beneišgelbėsiu kaikurių iš jų. [15] Nes jei jų atstumimas yra pasaulio suderinimu, kuomi bus jų priėmimas, jei ne atgijimu iš numirusių? [16] Jei pirminiai šventi yra, tokia bus taipogi ir visa kruva; ir jei šaknis šventa yra, tokios bus ir šakos. [17] O jei kaikurios šakos nulaužtos yra, tu gi, laukinis alyvos medis buvęs, tarp jų įdiegtas esi

---

gonims. Kadangi žydai atstumė išganymą, atsitiko, jog apaštalai kreipėsi į pagonis ir jiems atnešė išganymą pirmiaus, negu žydams. Taip žydų netikėjimas yra ne priežastimi, bet tik proga veikesnio Evangelijos apskelbimo pagonims. Taigi, žydai privalo buti paragintais, kad taipogi prisivienytu prie Bažnyčios. — (**12**) *Sumažėjimas*: mažas skaitlius tų, kurie gavo išganymą, kada žydų dauguma jį nuo savęs atstumė. — *Kaipgi labiaus jų pilnumas?* Pilnumas arba pilnas skaitlius, t. y. visa tauta, jei ji taipogi atsivers, bus pasaulio, pagonių turtais. — (**13**) *Nes aš sakau jums, pagonims.* Didesnioji Rymo bažnyčios dalis buvo susidariusi iš atverstųjų pagonių. — *Aš šlovinu savo tarnavimą*, t. y. tiek kiek pagonių Apaštalas esu, aš, darbuodamos tarp jų su didžiu uolumu ir juos į tikėjimą atversdamas, šlovinu tarnystę man pavestą dėlei jų naudos; bet taip tą tarnystę šlovindamas aš mėginu, benepasiseks man pažadinti mano vientaučių, kad ir jie stengtusi prilygti atverstiems pagonims ir taip nors kaikurie gautu išganymą. — (**15**) *Nes jų atstumimas...* Atstumimas atsako, kaipo bausmė, žydų pasielgimui e. 12, kurie patįs atstumė tikėjimą. Pasaulio suderinimas, per kurį pagonįs tapo Dievo prieteliais (5, 10), atsako žodžiams: *pasaulio turtas* (e. 12) ir pagonių *išganymas* (e. 11). — Tos gana painios eilutės prasmė nėra aiški, bet ji regimai nesiskiria nuo prasmės 12. eil.: iš gero vaisiaus, kurs jau radosi pagonims, iš laikinio žydų daugumos atmetimo spėjama apie dar linksmesnius vaisius, kurių galima tikėties iš busiančio visos tautos atsivertimo. Kokie jie vienok bus, nėra aiškiai išreikšta, nes Apaštalo pasakymas: *atgijimas iš numirusių*, įvairiai gali buti aiškinamas; bet ar šiaip ar taip jis nurodo viršiausią gėrybę, tobulą ir pilną linksmybę, kuri gali buti palyginta su atgijimu iš numirusių. — (**16**) *Jei pirminiai šventi yra...* Apaštalo viltis remiasi ant žydų šventumo, kurį jis priparodo dviejuose prilyginimuose. Nors tas šventumas yra tik išviršinis, tik pagal Įstatymą, vienok jis yra tasai, kurs lygkad prirengia vidujinį šventumą ir suteikia teisę jį gauti. Pirmas palyginimas paimtas yra iš 4 Moz. 15, 19—21. Kadangi visa kruva atstovaujama yra pirminiuose, ji esti draug su jais pašvenčiama. Šakos išauga iš šaknies; taigi, jos turi savyje šaknies gyvybę. Pirminiais ir šakomis yra patriarkai, kurie įtikdami Dievui ir šventi budami, iš Dievo gavo pažadėjimus ir padavė juos savo ainiams.— (**17**) *O jei kaikurios šakos...* Pagonįs išgirdę, kad jie augščiaus už žydus pastatyti yra, gali panorėti kelties į puiky-

ramos. Quod si gloriaris: non tu radicem portas, sed radix te. [19] Dices ergo: Fracti sunt rami ut ego inserar. [20] Bene: propter incredulitatem fracti sunt. Tu autem fide stas: noli altum sapere, sed time.. [21] Si enim Deus naturalibus ramis non pepercit: ne forte nec tibi parcat. [22] Vide ergo bonitatem, et severitatem Dei: in eos quidem, qui ceciderunt, severitatem: in te autem bonitatem Dei, si permanseris in bonitate, alioquin et tu excideris. [23] Sed et illi, si non permanserint in incredulitate, inserentur: potens est enim Deus iterum inserere illos. [24] Nam si tu ex naturali excisus es oleastro, et contra naturam insertus es in bonam olivam: quanto magis ii, qui secundum naturam, inserentur suæ olivæ?

ir pasidarei šaknies ir alyvmedžio riebumo dalininku, [18] nesigirk prieš šakas. O jei giriesi, tai žinok, jog ne tu šaknį nešioji, bet šaknis tave. [19] Bet sakysi: šakos nulaužtos tapo, idant aš bučiau įdiegtas. [20] Gerai! Jos nulaužtos dėlei netikėjimo, tu gi stovi per tikėjimą. Nesididžiuok, bet bijokis. [21] Nes jei Dievas nepasigailėjo prigimtų šakų, gal kartais nepasigailės nei tavęs. [22] Matyk tat Dievo gerumą ir smarkumą: prieš tuos, kurie nupuolė, smarkumą; dėlei tavęs gi — Dievo gerumą, jei pasiliksi gerume; nes kitaip ir tu iškirstas busi. [23] Bet ir jie, jei nepasiliks netikėjime, bus įdiegti; nes Dievas yra galingas vėl juos įdiegti. [24] Nes jei tu iškirstas esi iš prigimto laukinio alyvmedžio ir priešingai savo prigimčiai įdiegtas esi geran alyvmedin, kaip gi labiaus tie, kurie pagal savo prigimtį jam priklauso, bus įdiegti tan savo alyvmedin?

---

bę. Kad juos nuo to apgintu, Apaštalas paduoda antrą palyginimą: Tik dėlei jusų suvienijimo su Izraėliu, jųs, pagonįs, gavote išrinktajai tautai žadėtasias gėrybes. Kaikuriomis šakomis Apaštalas vadina netikinčius žydus, palyginant juos su visais tikinčiais S. Įst. ir su tais, kurie savame laike priims tikėjimą į Mesiją.— (**18**) *Ne tu šaknį nešioji...* Ne žydai ėmė išganymą nuo pagonių, bet priešingai, išganymas išėjo iš žydų (Tom.). — (**19**) *Bet sakysi...* plg. Apd. 13, 46. Nors seniaus Izraėlis ir turėjo pirmenybę, bet dabar mes, pagonįs, pastatyti esame augščiaus už žydus ir galime girties prieš žydus, kadangi Dievas leidė jiems tapti išskirtais iš Mesijo karalystės su tuo užmanymu, kad į ją pagonįs įeitu. Nes niekas nenori ko nors nustoti, jei jis taip nelaimėja kito geresnio dalyko. Kaip gydytojas palieka žaizdą ant kojos, kad akį išgydytu, taip iš to, kad žydų nusidėjimas pravertė pagonių išganymui (e. 11), regisi, iseina, jog jie labiaus Dievo mylimi yra, negu žydai (Tom.). — (**20**) *Jos nulaužtos dėlei netikėjimo...* Tikėjimas yra Dievo dovana be musų nuopelnų; taigi, juo mes negalime pasigirti, o nuo jo priklauso išganymas. Bet tikėjimas negali buti užlaikytas be nusižeminimo, taigi, ne valia didžiuoties, bet reikia velyk bijoties, nes ir pagonįs, lyg anos prigimtos šakos, gali nustoti tikėjimo ir per netikėjimą tapti nulaužtais.— (**21**) Plg. 2 Petr. 2, 4. 5.— (**22**) *Jei pasiliksi gerume*, veikdamas draug su malone. Be musų nuopelno Dievo suteiktas tikėjimas tik tuomet užlaikomas esti, jei žmogus sandarbininkauja su tikėjimu; be pirm padarytų nuopelnų gautas tikėjimas dingsta tik per žmogaus kaltybę.— Plg. Jo. 15, 2.— (**23**) *Bet ir jie...* Dievo galybė duoda viltį, jog jis, jei nebus kliučių, padarys tai, ką gali: vėl įleis žydus į mesianišką karalystę.

[25] Nolo enim vos ignorare fratres mysterium hoc: (ut non sitis vobis ipsis sapientes) quia cæcitas ex parte contigit in Israel, donec plenitudo gentium intraret, [26] et sic omnis Israel salvus fieret, sicut scriptum est: Veniet ex Sion, qui eripiat, et avertat impietatem a Jacob. [27] Et hoc illis a me testamentum: cum abstulero peccata eorum. [28] Secundum Evangelium quidem, inimici propter vos: secundum electionem autem, carissimi propter patres. [29] Sine poenitentia enim sunt dona, et vocatio Dei. [30] Sicut enim aliquando et vos non credidistis Deo, nunc

[25] Nes aš nenoriu, kad jųs, broliai, nežinotumėt tos paslapties, (idant nebutumėt jųs patįs sau išmintingais,) jog apakimas išdalies atsitiko Izraėliui, kolei pagonių pilnybė įeis, [26] ir taip visas Izraėlis bus išgelbėtas, kaip parašyta yra: Iš Siono ateis, kurs atimtu ir nukreiptu bedievystę nuo Jokubo; [27] ir ta yra mano su jais sandora, kada atimsiu jų nusidėjimus. [28] Iš atžvilgio į Evangeliją, tiesa, jie yra neprieteliai, jusų dėlei; pagal išrinkimą gi jie yra mylimiausi, tėvų dėlei. [29] Nes Dievas nesigaili savo dovanų ir pavadinimo. [30] Nes kaip kitą

25—32. Kada įeis Kristaus karalystėn pagonių pilnybė, tuomet taps dalininkais žadėtojo išganymo ir Izraėlio tautos pilnybė.

(**25**) *Kad jųs, broliai...* Perėjimas nuo vienskaitlio prie daugskaitlio parodo krikščionims iš pagonių, jogei Apaštalas šnekės apie svarbų dalyką, ką nurodo ir žodis „paslaptis“. Paslaptis N. Įst. yra tai dalykas iš savęs neprieinamas žmogaus protui ir tik tiek pažįstamas ir suprantamas, kiek Dievas jį mums apreiškia ir parodo. Prie tokių dalykų ypač priklauso pagonių pavadinimas į Bažnyčią. — *Tos paslapties.* Plg. Pat. 3. 7. Idant jųs nesikeltumėt į puikybę, idant kartais nepaniekintumėt žydų, kaipo nevertų mesianiškojo išganymo. Paslaptis randasi šių klausimų atsakyme: Kaip ilgai tęsis žydų apakimas, ir kokie bus santikiai tarp Izraėlio likimo ir pagonių. (e. 26).— (**26**) *Ir taip...* Čia yra nurodoma ne tik laiko eilia, bet taipogi ir priežasties sąryšis: pagonių atsivertimas pažadins taipogi žydus, kad jie stengtusi prilygti (plg. eil. 11. 14). Taigi, ta yra paslaptis: po pagonių atsivertimo susivienys su Bažnyčia visas Izraėlis, ir lyg-kad per anuos jis ateis į tikėjimą. Taip čia yra lyg tąsa to, kas pasakyta pas Mat. 24, 14 ir Mork. 13, 10. Teologai išveda iš tos vietos, jog pasaulio galas neateis, kolei neįeis į Bažnyčią pagonių pilnybė ir visas Izraėlis, ir kolei visa žemė netaps (arba nebus buvusi) katalikiška. *Pagonių „pilnybė“* ir *„visas“ Izraėlis* dar nenurodo, jog neliks neivienos ypatos netikinčios (Tom.). — *Kaip parašyta yra.*. Jei sąryšis tarp pagonių įėjimo į Bažnyčią ir Izraėlio atsivertimo yra paslaptimi, tai pats tas atsivertimas jau tikrai žinomas yra iš šv. Rašto. Šv. Povilas čia suvienija du tekstu: Iz. 59, 20 ir 27, 9.— (**27**) Išganymo pradžia, nusidėjimų atėmimas, yra čia ypač pažymima. *„Mano... sandora“* yra jų nusidėjimų atleidime.— (28) Tasai pranašavimas turi rodyties stebėtinu skaitytojams, kurie buvo liudytojais žydų užkietėjimo, todėl Apaštalas toliaus aprašo išmintingus Dievo užmanymus. Kalbama yra apie tai, kuo yra žydai.— *Iš atžvilgio į Evangeliją*: kada jie atmeta Evangeliją, be kurios negali buti pasiektas išganymas.— *Neprieteliai*: butent, Dievo (Teod.) sulig dabartinio smarkaus jo teismo, bet nėra tokiais, kada atsižvelgiame į padarytuosius pažadėjimus. Taigi, Izraėlis negali buti atmestas amžinai.— *Jusų dėlei*: kadangi žydų nusidėjimas davė progą jusų išganymui.— (**29**) *Nes Dievas nesigaili...* Šnekama yra visupirma apie izraėlitams suteiktas teises ir apie padarymą žydų tautos Dievo tauta. — (**30**) *Nes...* Gr. t. šitoje eil. ir sekančioje (taipogi 32 e.) vietoje žodžių „netikėti, netikėjimas“ vartojami yra: ἀπειθεῖν, ἀπείθεια, kurie reiškia: „buti nepaklusniu arba pasipriešinti“ ir „nepaklusnumas arba pasipriešinimas“. Trumpai sakant, Apaštalo mintis yra toki: Nors Izraėlis ir yra kurį laiką po Dievo rustybe, vienok savame laike

autem misericordiam consecuti estis propter incredulitatem illorum: [31] ita et isti nunc non crediderunt in vestram misericordiam: ut et ipsi misericordiam consequantur. [32] Conclusit enim Deus omnia in incredulitate: ut omnium misereatur.

kart ir jųs netikėjote Dievui, dabar gi gavote mielaširdystę dėlei jų netikėjimo; [31] taip ir tie dabar netikėjo, dėlei jums suteiktos mielaširdystės, idant ir jie gautu mielaširdystę. [32] Nes visa Dievas užrakino netikėjime, idant ant visų susimiltu.

Dievo malonumo ir išminties pašlovinimas.

[33] O altitudo divitiarum sapientiæ, et scientiæ Dei: quam incomprehensibilia sunt judicia ejus, et investigabiles viæ ejus! [34] Quis enim cognovit sensum Domini? Aut quis consiliarius ejus fuit [35] Aut quis prior dedit illi, et retribuetur ei? [36] Quoniam ex ipso, et per ipsum, et

[33] O gilybe Dievo turtų, išminties ir žinojimo! kaip neapimami yra jo teismai ir nesusekami jo keliai! [34] Nes kas pažino Viešpaties mintį? arba kas buvo jo patarėju? [35] Arba kas pirmas jam davė, ir bus jam atlyginta? [36] Nes iš jo, ir per

---

Dievo meilė apsireikš visos tautos priėmime, lygiai taip, kaip tai įvyko net su pagonimis. Auks. ir kiti taip ją išreiškia: Kaip pagonįs, kuriems Dievas kitados, praeitose kartose, leidė pasipriešinti ir eiti piktais jų keliais, prie žydų nepaklusnumo progai jau dabar gavo mielaširdystę, taip ir žydai, kurių nepaklusnumą ir atkaklumą dabar Dievas leidžia, savame laike, kada pagonių pilnumas bus įėjęs į Bažnyčią, prie pagonims suteiktos mielaširdystės progai pažadinti per tą mielaširdystę į uolų jų pasekimą, gaus taipogi mielaširdystę.— (32) *Netikėjime*: Gr. t. εἰς ἀπείθειαν, į nepaklusnumą, taip pat kaip ir 30. eil. — *Visa*: žydus ir pagonis. Apaštalas trumpai išreiškia Dievo užmanymą, paliečiantį žydus ir pagonis. Kaip bausdamas pagonis už neatidavimą sau priderančios garbės ir dievaičių garbinimą, Dievas atitraukė nuo jų apstesnes malones ir leidė įpulti į proto aptemimą ir baisius nusidėjimus (1, 18—32), kurie čionai išreikšti yra nepaklusnumo (*netikėjime*) vardu, taip-pat ir žydų nubaudimui už nusidėjimus, kuriais jie susilygino su pagonimis (2, 1—3, 20), nesuteikdamas ir jiems apsčių savo malonių, leidė apakti ir buti užkietėjime. Vienok, užrakindamas tokiuo budu visus į nepaklusnumą, Dievas nenorėjo per tatai jiems leisti pražuti; jo tikslas buvo ant visų, žydų ir pagonių, susimilti, (*idant ant visų susimiltu*), t. y. parodant lygią meilę, atvesti visus į išganymą tuo pačiu savo dovanai suteikiamos gailiaširdystės keliu.

32—36. Visą trečiąjį skyrių o draug ir dogmatiškąją gromatos dalį Apaštalas užbaigia pagyrimu mielaširdystės ir išminties, su kuriomis Dievas žmogaus protui neišmanomais keliais visus veda į išganymą. (33) *O gilybe*... Begalė turtų ir tt., kurių neįjoks žmogaus protas negali apimti ir išmanyti. Trįs gimlaukiai priklauso nuo „*gilybe*", kaip galima numanyti iš trijų sekančių klausimų, kuriuose jie yra aiškinami. Turtai yra tai Dievo gerumas; Dievo išmintis moka visa vesti atsakančiai į tam tikrą tikslą ir apsireiškia išganymo darbe, kame Dievas išrinko tą kelią, kurs skaisčiausiai apreiškia jo vispusišką teisybę ir tobulybę; Dievo žinojimas yra jo tobulas pažinimas visų dalykų, ypač tų, kurie geriausiai veda į pažymėtą tikslą. Dievo „*teismai*" regimai rišasi su jo mielaširdystės turtais, „*keliai*" gi su išmintimi ir žinojimu (Tom.). Jie yra nesusekami žmogaus protui, kolei Dievas neapreiškia, o po apreiškimui dar pasilieka neišsemiami. — (34) Plg. Iz. 40, 13; 1 Kor. 2, 16.— (35) Plg. Job. 41, 2. Trįs klausimai atsako trims Dievo privalumams, paminėtiems 33. e., butent, pirmas rišasi su Dievo žinojimu, antras su išmintimi ir trečias su jo turtais (Teod.).— (36) *Jame*. Teisingiaus pagal gr. t.: „jam" arba „dėlei jo".— *Visa yra*:

in ipso sunt omnia: ipsi gloria in sæcula. Amen.

jį, ir jame visa yra; jam garbė į amžius! Amen.

II. 1. a) Padorumas religijiniame gyvenime.

Caput XII. [1] Obsecro itaque vos fratres per misericordiam Dei, ut exhibeatis corpora vestra hostiam viventem, sanctam, Deo placentem, rationabile obsequium vestrum. [2] Et nolite conformari huic sæculo, sed reformamini in novitate sensus vestri ut probetis quæ sit volun-

12. Perskyrimas. [1] Taigi, aš maldauju jus, broliai, per Dievo mielaširdystę, kad jųs parodytumėt savo kunus kaipo gyvą, šventą, Dievui tinkančią auką: tai bus jusų protingas tarnavimas Dievui. [2] Ir ne taikykite savęs prie šio pasaulio, bet perdirbkite patįs save per jusų

Visa, kas turi tikrą buvimą; taigi, ne nusidėjimas (Tom.). Visi dalykai yra sulig savo pradžios nuo Dievo; jie dabartyje Dievo užlaikomi yra; jų galutinas tikslas yra Dievas (Baz. Ambr.).— *Jam garbė į amžius.* Tuo Dievo pašlovinimu Apaštalas užbaigia visą aprašymą Dievo gerumo ir susimilimo ant žmonių giminės, taip paragindamas ir mus atiduoti garbę musų Sutvertojui.

12 perskyrimu prasideda antroji gromatos dalis (12, 1—15, 13), susidedanti iš įvairių pamokymų ir perspėjimų. Ją galima padalinti į du skyriu, iš kurių pirmame (12 ir 13 persk.) paduotos yra visiems užlaikytinos pareigos, antrame gi (14, 1—15, 13) šnekama apie silpnesniųjų tikėjime priėmimą ir šelpimą.

1—8. Kaipo pirmą tarp visiems užlaikytinų pareigų Apaštalas deda padorumą religijiniame gyvenime ir primena visiems, kad kiekvienas, priderančiai užsilaikydamas sau pažymėtoje vietoje ir pildydamas tos vietos priedermes, prisidėtu pagal išsigalėjimą prie bendro Bažnyčios labo.

(1) Kuo yra akis kunui, tuo yra tikėjimas dušiai. Bet kaip akis neapsieina be pagalbos rankų, kojų ir kitų sąnarių, taip tikėjimui reikalinga veikli dorybė (Teod.). Taigi, Apaštalas nori dadar paraginti į dorybes, paliesdamas tam tikslui dalykus, kurie ypač svarbiais išrodė Rymo bažnyčiai.— *Mielaširdystę,* kurią aš nurodžiau ir kurią jųs ant savęs patyrėte.— *Savo kunus.* Kadangi kuno jausmai paprastai esti žmogui pagedimo pradžia, todėl kiekvienas, kurs ješko krikščioniškos tobulybės, privalo visupirma paduoti juos proto viešpatavimui — S. Įst. aukoms paskirti galvijai buvo atvedami ir parodomi bažnyčioje, kad paskui butu papjauti; mes privalome parodyti savo kuną, kaipo gyvą auką, kadangi krikšte senasis žmogus numiršta ir prisikelia naujas su Kristumi. Tokiuo budu mes galime buti taipogi šventa ir Dievui tinkanti auka.— *Tai bus jusų...* Toks tarnavimas Dievui yra protingas arba, geriaus sakant, dvasiškas, vidujinis, griežtai skiriantysis nuo išviršinio, nuo to, kurs įvykdavo per kruvinas aukas.— (2) *Ir netaikykite...* Dar labiaus negu kunas privalo buti pašvęsta Dievo tarnavimui dušia. Toje 2. eil. randasi dvejopas priesakas, vienas užginantis: *netaikykite...* kitas paliepiantis: *perdirbkite...* Pasaulis yra dar tebegulinti nusidėjimuose, dar netapusi dalininke išganymo žmonija. Taigi, Apaštalas tarsi sako: Jųs tapote Dievo vaikais, todėl nedarykit savęs panašiais šio pasaulio vaikams.— *Per jusų dvasios atnaujinimą.* Dvasios vardu pavadintas čia praktiškas nutarimas, kurs išdirba mumyse palinkimą saugoties, kas pikta, ir daryti, kas gera. Tas nutarimas susilpninamas esti dar neatgimusiame žmoguje per gyvenantį jo kune nusidėjimą, bet taipogi ir atgimusiame esti pagundų užpuldinėjamas. Taigi, Apaštalas ragina mus, kad vėl prisiimtumėm aną išvaizdą ir dvasios gražybę, kurią turėjo Adomas pirm nupuolimo (Tom.).— *Kad ištirtumėt:* Kad jųs rupestingai ištirtumėt ir gerai pažintumėt. Tik kas visai pavirsta Dievo paveikslu, tas gali pasakyti kiekviename atskirame dalyke, kurį mes apsvarstome, kalbame, darome, ar jis tikrai sutinka su Dievo valia (Orig.). Kaip tasai, keno gomuris yra sergantis, negali padaryti teisingo nutarimo apie valgius ir

tas Dei bona, et beneplacens, et perfecta.

[3] Dico enim per gratiam quæ data est mihi, omnibus qui sunt inter vos: Non plus sapere quam oportet sapere, sed sapere ad sobrietatem: et unicuique sicut Deus divisit mensuram fidei. [4] Sicut enim in uno corpore multa membra habemus, omnia autem membra non eumdem actum habent: [5] ita multi unum corpus sumus in Christo, singuli autem alter alterius membra. [6] Habentes autem donationes secundum gratiam, quæ data est nobis, differentes: sive prophetiam secundum rationem fidei, [7] sive mi-

dvasios atnaujinimą, kad ištirtumėt, kas yra Dievo valia, kas gera, ir kas įtinka, ir kas tobula!

[3] Nes aš sakau per man duotąją malonę visiems, jusų tarpe esantiems, kad neturėtumėt apie save didesnės nuomonės, kaip pridera, bet kad manytumėt apie save teisingai, ir kiekvienas taip, kaip jam Dievas padalino tikėjimo saiką. [4] Nes kaip viename kune turime daug sąnarių, visi gi sąnariai ne tą patį veikimą turi, [5] taip mes daugelis esame vienu kunu Kristuje, ypačiai gi esame kits kito sąnariais. [6] Mes gi turime dovanas, kurios sulig mums duotosios malonės įvairios yra: jei pranašystę, tebuna ji suvartota

---

kaikada niekina, kas skanu, mėgsta gi, kas neskanu, ir priešingai, tas keno gomuris sveikas yra, turi teisingą nutarimą apie skonį, taip ir žmogus, kurio širdis panaši yra šio pasaulio dalykams, negali turėti teisingo nutarimo apie tai, kas gera, bet tik tasai, kurs atnaujintas yra per malonę.— *Gera... įtinka... tobula...* Tuose trijuose žodžiuose yra lyg koks laipsniavimas. Dievas stato prieš mus trejopus dalykus: gerus, geresnius, tobulus. Mylėti prietelį yra geras dalykas, gerai jam daryti geresnis, mylėti neprietelį tobulas! Krikščioniui reikia daryti ne tik geri dalykai, jis turi stengties pasiekti geresnius ir tobulus. Taigi, Dievui įtinkančiais dalykais čionai, regisi, yra ne tie, kurie yra įsakomi, bet tik patariami. — **(3)** *Nes...* Kaip apaštalas suteikė didesnį svarbumą apskritiems savo persergėjimams, primindamas Dievo mielaširdystę (1. e.), taip svarbesniais daro savo atskirus priesakus, paminėdamas savo vertybę, savo stovį, kuo jis esąs: *Aš sakau*, t. y. aš įsakau. — *Per malonę*, per kurią esu Apaštalas.— *Neturėtumėt apie save...* Gali buti, kad Korinto bažnyčios stovis, kame Apaštalas tuomet buvo, kada rašė Grom. į Rym., davė progą pastatyti pirmoje vietoje paraginimus į nuolaidumą. Savo priesaką jis išreiškia, vienus dalykus užgindamas, kitus paliepdamas. Teisingos apie save nuomonės sai-

kas yra čionai dovanai suteikiamos dovanos (veiz. e. 6...), kurios yra tikėjimo vaisiais (Orig. Auks.), ir yra duotos atskiriems, vienok visos Bažnyčios labui.— **(5)** *Kits kito sąnariais.* Tiek kiekvienas sąnaris savo jiegomis ir veikimu naudingas yra kitam, jis vadinasi to antrojo sąnariu (Tom.).— **(6)** *Mes gi...* Du dalyku išeina iš palyginimo: atskiri tikintįs turi įvairias vietas ir pareigas, ir ne kiekvienas tinka viskam. Tikintįs privalo išpildyti tos vietos pareigas, kuriai jie paskirti yra ir prirengti per ypatingą dovanai šv. Dvasios suteiktą dovaną, ir nuo visko kito prisiturėti.—*Dovanas*: χαρίσματα. Tas graikiškas vardas teologijoje tarnauja pažymėjimui visai dovanai suteikiamų viršprigimtinių dovanų arba kaikurių nepaprastų privalumų, kuriuos Dievas duoda tikintiems, ne tiek jų pačių, kiek artimų naudai. Jos vadinasi dovanai suteiktomis dovanomis (gratiae gratis datae) atskyrimui nuo pašvenčiančios malonės (gratia gratum faciens). Ypač pirmuose Bažnyčios amžiuose jos apsireikšdavo tankiai, ar tai sutvirtinimui pačių krikščionių tikėjime, ar tikėjimo pažadinimui žyduose ir pagonyse. Bažnyčiai sustiprėjus, tos dovanos suteikiamos yra daug rečiaus, kaipo nebe taip labai reikalingos. Todėl ir čionai (e. 6.). Apaštalas kalba ne apie nuolatinę Bažnyčios tvarką ir pareigas, bet apie tas nepaprastas do-

nisterium in ministrando, sive qui docet in doctrina, [8] qui exhortatur in exhortando, qui tribuit in simplicitate, qui præest in sollicitudine, qui miseretur in hilaritate.

pagal tikėlimo saiką; [7] jei kas turi tarnavimą, tas tesilaiko tarnavimo; kas moko, tepasilieka prie mokslo; [8] kas privedžioja, prie privedžiojimo, kurs dalina, tedalina prastybėje; kas yra vyresniuoju, tebuna rupestingas; kas daro mielaširdystę, tedaro ją su džiaugsmu.

b) Tikra meilė visų kasdieniniame gyvenime.

[9] Dilectio sine simulatione. Odientes malum, adhærentes bono: [10] Caritate fraternitatis invicem diligentes: Honore invicem prævenientes: [11] Sollicitudine non pigri: Spiritu ferventes: Domino servien-

[9] Meilė tebuna be veidmainystės. Neapkęskite piktumo, laikykitės to, kas gera. [10] Mylėkite broliška meile kits kitą. Garbėje laikymu kits kitą pranokkite. [11] Bukite rupestingi, ne tinginiai; karšti dvasioje tarnaukite

---

vanas. Tų dovanų yra tiek, kiek tikintieji turi dvasiškų arba kuniškų reikalų, kurių užganėdinimui jos suteikiamos buvo. Nei čionai, nei kur kitur šv. Povilas neišskaito jų visų.— *Pranašystę*: dovaną visai įtikrinančiai išguldinėti tikėjimo tiesas. Ta dovana susidėjo iš nepaprasto proto apšvietimo, o kaikada ir iš galėjimo apreikšti dabarties ir busiančiojo laiko paslaptis. — *Pagal tikėjimo saiką*, t. y. sutinkančiai su tikėjimu. Pranašui nevalia įpinti savas mintis į Dievo apreikštųjų tarpą. Jo pamokymai privalo sutikti su Bažnyčiai duotuoju mokslu; nes kitaip jis bus netikras pranašas. — (7) *Tarnavimą*. Gr. ž. διακονία gali reikšti kiekvieną bažnytinį patarnavimą. Šv. Povilas juo vadina kaikada savo apaštalystę, almužnų rinkimą ir t. t. (plg. 11, 13; 15, 31 ir k.). Taigi, ir čionai tarnavimu pavadinta yra dovanai suteikta dovana pildyti pareigoms, naudingoms Bažnyčios gyvenime.— *Kas moko*... Pranašai šneka, gavę žinias iš šv. Dvasios, mokytojai kaikada pagal savo išmanymą; pirmieji įkvėpti yra, idant tikinčiuosius sustiprintu, persergėtu; mokytojai turi mokėjimą kalbėti, idant jie aiškiai išguldytu ir priparodytu tas Kristaus mokslo dalis, kurios reikalingos yra visiems žinoti. — (8) *Kas privedžioja*... Apie privedžiotojų pareigas nėra nieko daugiaus žinoma.— *Kurs dalina*... Tie, kurie dalina, duoda, anot gr. t., iš savo lobio. Todėl Apaštalas kalba ne apie diakonus, bet apie gavusius dovanai suteiktą šv. Dvasios dovaną, kad dalintu almužnas. Jie duoda *prastybėje*, jei jie ne į save žiuri, bet tiktai nori sušelpti reikale esantį brolį ir praplatinti Dievo garbę, dėlei kurio jie myli brolius.— *Kas yra vyresniuoju*... Vyresniaisiais čia yra ne paprasti Bažnyčios viršininkai, bet tokie, kurie per ypatingą dovaną yra šelpėjais beturčių, ypač gi našlių ir našlaičių.— *Kas daro mielaširdystę*... Darančiais mielaširdystę yra tokie, kurie visai pasišvenčia globėjimui ligonių, kalinių, keleivių ir t. t., gal kaip dabartiniai ligonių globėjimui pasišventusieji vienuoliai. Tokiems reikalinga yra vidujinė ir išviršinė linksmybė, kad jie ir patįs nepavargtu ir nebutu vargingais ligonims.

(9) Nuo dovanai suteikiamų dovanų šv. Povilas pereina, kaip 1 Kor. 12, 13; 13, 1... prie viršesnės dovanos, meilės Dievo ir artimo, kuri privalo buti tikra. Meilė Dievo (eil. 11. 12) turi ješkoti to, kas Dievui įtinka (Orig.), ir apsireikšti į artimus ne tik žodžiais, bet ir darbais. Plg. Amos. 5, 15.— (10) *Garbėje laikymu*... Niekas nesipriešina labiaus tikrai meilei, kaip puikybė. Jei mes apsvarstome savo paklydimus ir artimo dorybes, tai mums nebus sunku pranokti kitus jiems pagarbos atidavime.— (11) *Tarnaukite Viešpačiui*. Karštas krikščionių uolumas pri-

tes: [12] Spe gaudentes: In tribulatione patientes: Orationi instantes: [13] Necessitatibus sanctorum communicantes: Hospitalitatem sectantes. [14] Benedicite persequentibus vos: benedicite, et nolite maledicere. [15] Gaudere cum gaudentibus, flere cum flentibus: [16] Idipsum invicem sentientes: Non alta sapientes, sed humilibus consentientes. Nolite esse prudentes apud vosmetipsos: [17] Nulli malum pro malo reddentes: providentes bona non tantum coram Deo, sed etiam coram omnibus hominibus. [18] Si fieri potest, quod ex vobis est, cum omnibus hominibus pacem habentes: [19] Non vosmetipsos defendentes carissimi, sed date locum iræ: scriptum est enim: Mihi vindicta: ego retribuam, dicit Dominus. [20] Sed si esurierit inimi-

Viešpačiui. [12] Džiaugkitės viltyje kantrųs bukite suspaudime, nepaliaudami melskitės. [13] Pasidalinkite su šventaisiais jų reikaluose, rupinkitės apie svečių priėmimą. [14] Laiminkite jus persekiojančius; laiminkite ir nekeikkite. [15] Džiaugkitės su besidžiaugiančiaisiais, verkkite su verkiančiais. [16] Turėkit vienokius jausmus kits į kitą; nejieškokit augštų dalykų, bet nusileiskite prie to, kas žema. Neskaitykite patįs savęs išmintingais. [17] Niekam piktumu už piktumą neatmokėkite; rupinkitės apie gerą netik Dievo akyvaizdoje, bet ir prieš visus žmones. [18] Jei gali buti, kiek nuo jusų priklauso, su visais žmonėmis turėkite ramybę. [19] Nekeršykit patįs, myliausieji! bet duokit vietą rustybei; nes parašyta yra: Mano kerštas; aš atlyginsiu, sako Vieš-

---

valo apsireikšti tarnavime Viešpačiui.— (12) *Džiaugkitės viltyje...* Viltis išganymo daro žmones linksmiais, dėlto kad jis paremtas yra ant Dievo ištikimumo (Tom.). Iš 5, 3 aišku, jog ta viltis nemaž padauginama esti ištvermės, su kuria mes pakeliame šio gyvenimo vargus. Todėl ir čia Apaštalas priduria paraginimą prie ištvermės: *bukite kantrųs...* Ji gi yra vaisiumi ypatingos malonės, o malonė laimėjama esti per maldą.— (13) *Pasidalinkite...* Apaštalas vėl grįžta prie meilės: jusų lobis tebuna lyg-kad bendras jums ir jiems (Orig.). —*Rupinkitės apie svečių priėmimą.* Svetmylystė yra visiems krikščionims reikalinga, o ne tik vyskupams (1 Tim. 3, 2; Tit. 1, 8). Apaštalas moko, jog mes patįs turime jieškoti svečių, kaip Lotas, kad jie kartais nepasiliktu be pastogės.— (14) Plg. Mat. 5, 44. — (15) *Džiaugkitės...* Į visa, kas rupi musų broliams, taip turime veizdėti, lyg-kad tai butu mums patiems atsitikę. Niekas neturi taip kietos širdies, kad jam nereiktu verkti su tais, kurie yra nelaimėje; bet tikrai didžią širdį turi tas, kurs netik nepavydi laimingiems, bet dar su jais džiaugiasi (Auks.).— (16) *Turėkite vienokius jausmus...* Turėkite lygius jausmus kaip į save, taip ir į kitus, ir nestatykite augščiaus nei savęs, nei kitų vien dėlto, kad jie turi daugiaus turtų, garbės arba kitų panašių dalykų, bet žiurėkite tik į vieną: jie yra Kristaus sąnariais (Auks. Orig.).— *Nejieškokite augštų dalykų...* Du dalyku įsako čia Apaštalas: ne tai jieškoti, ką pasaulis brangina, velyk tai priimti, ką jis niekina. - *Neskaitykite...* Žmogus, kurs pats save skaito išmintingu ir tariasi neikeno patarimo nereikalaująs, yra už visus paikesnis. Jo puikybė sukels Dievo rustybę (Auks.).— (17) *Niekam piktumu...* Kaip turi apsireikšti meilė į visus žmones, ypač gi į krikščionių neprietelius? Ji turi sergėties keršto ir uoliai daryti, kas gera, kad ir netikintiems duotu gerą pavyzdį ir atvestu juos į tai, kad jie garbintu dangiškąjį Tėvą.— (18) *Jei gali buti...* Prieš musų valią gali kiti suardyti ramybę, taip kad mes jos užlaikyti nebegalėsime, jei nenorėsime pažeisti didesnių priedermių: teisybės, tiesos ir dievotumo. Kiek nuo musų priklauso, turime mes ir tuomet tai padaryti, kas praverčia ramybės sugrąžinimui.— (19) *Nekeršykit...* Kaip mes turime per-

cus tuus, ciba illum: si sitit, potum da illi: hoc enim faciens, carbones ignis congeres super caput ejus. [21] Noli vinci a malo, sed vince in bono malum.

pats. [20] Bet jei alksta tavo neprietelis, papenėk jį; jei jis trokšta, duok jam atsigerti. Nes tai darydamas sukrausi žarijas ant jo galvos. [21] Nesiduok pergalėti piktumui, bet pergalėk piktą su gerumu.

c) **Apie paklusnumą, prigulintį vyresnybėms viešame gyvenime.**

Caput XIII. [1] Omnis anima potestatibus sublimioribus subdita sit: Non est enim potestas nisi a Deo: quæ autem sunt, a Deo ordinatæ sunt. [2] Itaque qui resistit potestati, Dei ordinationi resistit. Qui autem resistunt, ipsi sibi damnationem acquirunt: [3] Nam principes non sunt timori boni operis, sed mali. Vis autem non timere potestatem? Bonum fac: et habebis laudem ex illa: [4] Dei enim minister est tibi in bonum. Si autem malum feceris, time: non

13. Perskyrimas. [1] Kiekvienas tebuna paduotas vyresnybinėms valdžioms; nes nėra valdžios, kaip tik nuo Dievo; kurios gi yra, Dievo parėdytos yra. [2] Taigi, kas priešinasi valdžiai, priešinasi Dievo parėdymui; o kurie priešinasi, patįs sau pelnosi pasmerkimą. [3] Nes vyriausybės nėra bijotinos geriems darbams, bet piktiems. O nori nesibijoti vyriausybės? daryk gerai, ir turėsi nuo jos pagyrimą; [4] nes ji Dievo tarnaitė tau dėl gero. Bet jei padarysi,

---

galėti musų priešininkus geradarystėmis? Kadangi įsakymas mylėti neprietelius sunkus yra, Apaštalas primena skaitytojams savo meilę į juos: *Mylimiausieji!— Rustybei* Dievo (Auks. Aug.).— *Parašyta yra:* 5 Moz. 32, 35.— (**20**) Plg. Pat. 25, 21... Savo geradarystėmis tikintieji taip privalo sužadinti atminimą jiems padarytosios neteisybės, kad ją padariusis priešininkas pajustu tokį didį skausmą, lygkad degtu ant jo galvos žarijos (Aug. Tom.).— (**21**) *Nesiduok...* Jei kas nors per sau padarytą neteisybę atvestas esti į tai, jog taip-pat daro savo priešininkui ką nors pikta, tai piktumas priveda jį prie piktumo ir pergali. Priešingai, jei gerasis savo geradarystėmis priveda savo priešininką prie savęs mylėjimo, tuomet jis pergali piktumą (Tom.).

(**1**) Plg. Išm. 6, 4; 1 Petr. 2, 13. Ką Apaštalas išpradžios išreikia abstraktiškais žodžiais: „*Nėra valdžios, kaip tik nuo Dievo*“, tai tuojau atkartoja konkretišku pasakymu: „*Kurios gi yra*“, kad niekas negalėtu sakyti, jog jis, tiesa, gerbiąs valdžią, bet jos nešiotojai neverti esą paklusnumo. Valdžia, kurią turi jos nešiotojai, yra nuo Dievo. Piktas jos išnaudojimas gali be abejonės atsitikti (Apd. 5, 29), bet tai nieko nepermaino toje tiesoje.—(**2**) *Kas priešinasi valdžiai* tuose dalykuose, kuriems ji Dievo pastatyta yra.— *Patįs sau pelnosi*... Suardyta per pasipriešinimą tvarka turi buti vėl atitaisyta, ir žinoma jos suardytojas turi nukentėti.— (**3**) *Nes vyriausybės*... Darbai įvaizdinti yra lyg ypatos. Apaštalo sanprotavimas ir prirodinėjimas remiasi ant tikslo, kuriam vyriausybės įstatytos yra, ir ant teisių, kurios joms priklauso iš atžvilgio į pareigas. Ar galima taip-pat pasakyti apie piktas vyriausybes? Tiesa, jos persekioja kaikada tuos, kurie daro, kas gera, bet ir jie neprivalo nieko bijoties, nes ir tasai neteisingas persekiojimas jiems praverčia, jei jį kantriai nukenčia, kaip liudija paties šv. Povilo gyvenimas (plg. 1 Petr. 3, 13. Aug. Tom.).— (**4**) *Nes ji Dievo tarnaitė,* kadangi ji užima Dievo vietą —

enim sine causa gladium portat. Dei enim minister est: vindex in iram ei, qui malum agit. [5] Ideo necessitate subditi estote non solum propter iram, sed etiam propter conscientiam. [6] Ideo enim et tributa præstatis: ministri enim Dei sunt, in hoc ipsum servientes. [7] Reddite ergo omnibus debita: cui tributum, tributum: cui vectigal, vectigal: cui timorem, timorem: cui honorem, honorem.

kas pikta, bijokis; nes ji ne be reikalo nešioja kalaviją; nes ji Dievo tarnaitė yra, atkeršytoja per rustybę tam, kurs pikta daro. [5] Todėl yra jums reikalas buti paduotiems ne tik dėl rustybės, bet ir sąžinės dėlei. [6] Nes todėl ir mokesčius mokate; nes jie yra Dievo tarnai, tam ir pastatyti. [7] Atiduokite tat visiems, ką kalti esate: kam mokestį mokestį, kam muitą muitą, kam baimę baimę, kam šlovę šlovę.

d) **Meilė, iš kurios susideda Įstatymo išpildymas, yra visuomet, ypač gi dabar, užlaikytina.**

[8] Nemini quidquam debeatis: nisi ut invicem diligatis: qui enim diligit proximum, legem implevit. [9] Nam:

[8] Niekam nieko kito nebukite skolingi, kaip tik kad kits kitą mylėtumėt; nes kas artimą myli, išpildė Įstatymą. [9] Nes įsakymai:

(**5**) *Todėl*... Povilas grįžta prie 1. eil. išreikštojo įsakymo ir išveda jo reikalingumą iš abiejų paduotųjų motivų: *ne tik dėl rustybės, bet ir sąžinės dėlei*. Taigi, įsakymai, kuriuos duoda teisuotai bažnytinė arba šiaip-jau žemiška vyriausybė, riša pavaldinius jų sąžinėje ir prieš Dievą.—(**6**) *Nes todėl ir*... Apaštalas prirodinėja iš aiškaus ir visiems žinomo fakto; savo prirodinėjimą jis nemaž padidina ir sustiprina, primindamas, jog mokesčiai mokami yra vyriausybėms, kaipo Dievo tarnams, ir tai dėlto, kad jie, pildydami sau Dievo pavestas pareigas, rupinasi apie pavaldinių gerovę ir apie viešą labą. Todėl Apaštalas, anot gr. t., daro juos lygkad lygiais tarnaujantiems bažnyčioje ir gaunantiems užlaikymą iš šventos vietos, arba apaštališkiems darbininkams (15, 16), vadindamas juos toje vietoje ne paprastais tarnais, διάκονοι, bet λειτουργοί, Dievo l i t u r g a i s.—(**7**) *Visiems*: visoms vyriausybėms.—*Kam mokestį*... Mokesčiai imami yra nuo ypatos arba nuosavybės, muitas už įvežamas arba išvežamas prekes.

(**8**) *Niekam nieko* .. Apaštalas atkartoja, tik kitokiuo budu, apskritą įsakymą 7. eil., praplatindamas jį ant visų žmonių. Mes turime išpildyti visus teisybės reikalavimus ištikimiausiai; tik mylėjimo priedermės mes negalime niekuomet pilnai užbaigti pildyti (Aug.). Yra kaikurios pareigos, nuo kurių žmogus niekuomet negali pilnai išsiliuosuoti ir tai dėl trejopos priežasties: arba dėlto kad geradarystė yra taip didelė, jog negalima padaryti nieko jai lygaus, arba dėlto, kad musų priedermė yra nuolatinė visuomet pasiliekanti, arba taipogi dėlto, kad atiduotinas dalykas yra neišsemiamas ir dar auga per atidavimą. Dėlei tų trijų priežasčių pildoma yra artimo meilės priedermė taip, kad mes visuomet pasiliekame jos skolininkais. Taigi, visupirma mes pasiliekame skolininkais dėlto, kad mes turime mylėti artimą dėlei Dievo, kuriam mes negalime išsimokėti už mums suteiktas geradarystes (1 Jo. 4, 21); tolesniai dėlto, kad pasilieka visuomet meilės priežastis, butent panašumas prigimties ir malonės (Ekkli. 13, 19); galop, dėlto, kad meilės įsakymas, kiek kartų mes ją artimui parodysime, visuomet pasilieka įsakymu (Tom.). Meile apima čionai visus tos dorybės darbus, kuriuos viens kitam skolingas yra. —*Nes kas myli*... Kas myli artimą, turi išpildyti ir kitus dorinius Moz. Įstatymo (e. 9) priesakus. Artimo meilė yra Dievo meilės pasekmė (1 Jo. 4, 20. 21). Todėl šv. Rašte ir sakoma, jog išganymo gavimui gana yra tai artimo meilės (Jo. 15, 17), tai Dievo meilės (Moz. 10, 12. Tom.).—(**9**) *Nes įsakymai*... Apskritai Apaštalas

Non adulterabis: Non occides: Non furaberis: Non falsum testimonium dices: Non concupisces: et si quod est aliud mandatum, in hoc verbo instauratur: Diliges proximum tuum sicut teipsum. [10] Dilectio proximi malum non operatur. Plenitudo ergo legis est dilectio. [11] Et hoc scientes tempus: quia hora est jam nos de somno surgere. Nunc enim propior est nostra salus, quam cum credidimus. [12] Nox præcessit, dies autem appropinquavit. Abjiciamus ergo opera tenebrarum, et induamur arma lucis. [13] Sicut in die honeste

Nesvetimoteriausi, neužmuši, nevogsi, nesakysi neteisaus liudijimo, nepageisi, ir jei koks yra kitas įsakymas, apimtas yra šiais žodžiais: Mylėsi savo artimą, kaipo patsai save. [10] Artimo meilė nedaro piktumo. Išpildymas tat Įstatymo yra meilė. [11] Ir tai darykite, žinodami laiką, nes jau yra valanda mums kelties iš miego; nes dabar artesnis musų išganymas, kaip kad įtikėjome. [12] Naktis praėjo, diena gi prisiartino. Numeskime tat tamsybės darbus, ir apsivilkkime šviesos šarvais! [13] Kaipo dienoje elgkimės šlovingai, ne apsirijimuo-

---

laikosi priesakų eilios, kaip juos randame užrašytus 2 Moz. 20, 13 ... 5 Moz. 5, 17. Bet jis išveda savo priparodymus labiaus iš to, kas užginama, ne kaip iš to, kas liepiama, dėlto kad užgynimai daugiaus dalykų apima, taip kad iš jų nuolatinio ir visuotino užlaikymo pigiaus galima pažinti, ar kas prisipažįsta prie meilės priedermių (e. 8). Tie užgynimai turi svarbumą kiekvienoje valandoje ir kiekvienam žmogui, paliepimai gi privalo buti išpildyti tik prie tam tikros progos.— (**10**) *Artimo meilė* ... Kas myli, tas nedaro artimui nieko pikto.—*Išpildymas tat* ... Meilė yra Įstatymo tikslu, pastumia žmogų prie pildymo visų įsakymų ir padaro, kad jie užlaikomi yra tobulai ir su pasisekimu.—(**11**) *Kelties iš miego*: iš apsileidimo, ataušimo stovio. Dabar ypač meilė privalo buti pildoma vienų ir kitų, kadangi laiko aplinkybės reikalauja, kad nusikratytumėm nuo savęs visokį mieguistumą ir ataušimą. Iš gilaus miego pažadinti vėl mes pamažu užsnudome, vienok nenustodami visiško susipratimo. Kodėl? Atsakymas 12. eil.—(**12**) *Naktis praėjo* ... Jei tikslas arčiaus yra, mes privalome uoliaus pakurstyti save į kovą, kaip kad daro tie, kurie lenktynėmis bėga, kad gautu dovaną, kada jie jau-jau artinasi prie tikslo (Auks.). Tikslas, kurį mes norime pasiekti, yra laimė ir tai tobula, kurios dalininkais mes tapsime antrame Kristaus atėjime, kada garbės pilni kelsimės iš numirusių. Laikas nuo atsivertimo iki dabar gali tuo labiaus vadinties prisiartinimu prie tikslo, jogei atskiram žmogui duotas yra trumpas amžis, kad prisirengtu vertai stoties prieš Kristaus teismą ir, tapęs dalininku palaiminto Dievo regėjimo, lauktu kuno prisikėlimo. Naktis yra tai dabartinis laikas, kurs paskendęs yra nežinojimo ir nusidėjimo tamsybėse, diena gi tai busiantis gyvenimas ir tobula laimė po prisikėlimui. Ana naktis, kuri prasidėjo su nupuolimu musų pirmojo tėvo, su Viešpaties apsireiškimu prisiartino prie galo, taip kad mes, krikščionįs, gyvename lyg-kad auštant dienai, kurią pilnai atneš Kristus Teisėjas. Jo atėjimas jau yra prieš mus. Nors teisiųjų gyvenimas yra šviesa jau čia ant žemės, palyginus jį su netikėjimu ir bedievyste, vienok palygintas su ana diena, kurioje mes, kaip aniolai, regėsime Dievą, ji yra beveik naktis (Grig.-D. Orig. Baz. Auks. Aug. Tom.). Jogei Apaštalas neskaito antrojo Kristaus atėjimo tuojau įvyksiančiu, veiz. Rym. 11, 26; 2 Tes. 2, 1..— *Numeskime tat*... Tamsybės darbais yra nusidėjimai, kurie pildomi yra žmonių, pasitraukiančiųjų iš po malonės šviesos (Efez. 5, 11), ir kurie priklauso šiam tamsybių valdžioje pasiliekančiam pasauliui (Efez. 6, 12) ir veda į amžinas tamsybes. Šviesos šarvai, kurie ateisiančiam šviesos karaliui pritinka, yra šv. Dvasios dovanos ir spėkos, kurios sustiprina dušią, gina ją nuo užsipuldinėjimų piktos dvasios ir nusidėjimų ir griauna karalystę piktumo (Auks. Teof.) —(**13**) *Kaipo dienoje* ... Lyg-kad jau butu prašvitus skaisti diena, elgkimės šlovingai, prisiturėdami nuo visokių nesusivaldymo,

ambulemus: non in comessationibus, et ebrietatibus, non in cubilibus, et impudicitiis, non in contentione, et æmulatione: [14] sed induimini Dominum Jesum Christum, et carnis curam ne feceritis in desideriis.

se ir girtuoklystėse, ne paleistuvavimuose ir begėdystėse, ne barnyje ir užvydėjime, [14] bet apsivilkkite Viešpačiu Jėzumi Kristumi ir nesirupinkite apie kuną pageidimuose.

2. Silpnesnieji tikėjime privalo buti priimami ir šelpiami.

Caput XIV. [1] Infirmum autem in fide assumite, non in disceptationibus cogitationum. [2] Alius enim credit se manducare omnia: qui autem infirmus est, olus manducet. [3] Is, qui manducat, non manducantem non spernat: et qui non manducat, manducantem non judi-

14. Perskyrimas. [1] Silpnąjį gi tikėjime priimkite, nesiginčydami apie nuomones. [2] Nes vienas tiki jam esą valia visa valgyti; kurs gi silpnas yra, tevalgo daržoves. [3] Kursai valgo, tegul neniekina nevalgančiojo, ir kursai nevalgo, teneteisia valgančiojo; nes Dievas jį priėmė.

---

begėdystes ir neramumo nusidėjimų.— (14) *Bet apsivilkkime*... Kaip 13. eil. tamsybės darbus, taip 14. e Apaštalas aprašo šviesos šarvus. Krikščionis, tiesa, tapo per krikštą panašųs Kristui, vienok jie ne tik turi palaikyti tą panašumą per kasdieninį sekimą, bet taipogi padauginti ir lyg-kad išnaujo apsivilkti Viešpačiu (Tom.).—*Nesirupinkite* užganėdinti piktus kuno pageidimus.

14, 1—13. Tikros broliškos meilės dalykas yra pakęsti artimuose tokias nuomones, kurios kad ir nesutinka su musų, bet nėra piktos, nei užgintos. Ryme gi, kaip ir kitur, tarp krikščionių, atverstų iš žydų, ir iš pagonių buvo toks skirtumas nuomonių, ypač paliečiančių valgius ir šventes. Buvusieji žydai iš papratimo norėjo tankiai užlaikyti Mozės Įstatymo įsakymus apie valgius ir šventes, buvusieji gi pagonįs bijojo kaikada valgyti perkamą ant rinkos mėsą, kad kartais nesuvalgytu ko nors, kas dievaičiams paaukota buvo. Juos tai visus ir vadina Apaštalas tame antrame skyriuje (14, 1—15, 13) morališkos gromatoje dalies silpnais ir silpnesniais, ir santikius tarp jų ir kitų krikščionių, vadinamų stipresniais, išdėsto. Taigi, visupirma ragina abi pusi, kad sergėtusi teisti vieni kitus ir kad visokį teismą paliktu Dievui, prieš kurio sostą kiekvienas duos atsakymą už savo darbus. (1) *Silpnąjį gi*... Silpni tikėjime yra daugiausiai atverstieji prie Kristaus žydai ir truputis pagonių; stipresnieji, į kuriuos vienus Apaštalas kreipiasi pradedant nuo 13. eil., ir iš kurių susideda didžioji Rymo bažnyčios dalis, yra beveik visi atversti iš pagonių. Silpnieji laikėsi tvirtai subatos šventimo ir kitų žydiškų švenčių, ir prisiturėdavo regimai nuo mėsos ir vyno, kad kartais nesuvalgytu ko nors, kas dievaičiams paaukota buvo (Aug. Baz.). Prie to jų perdidžio atsargumo galėjo prisidėti labai siauras aiškinimas Apaštalų nutarimo Jeruzalėje. (Apd. 15, 29). Silpnesnieji tikėjime yra, kaip nurodo eil. 22. 23 tie, kurių sąžinė buvo suklydus, ir kurie neturėjo jokios tikros nuomonės apie tai, kas leista ir kas užginta. Tuos tai turi stipresnieji priimti į tikrą prietelystę ir vienybę.—*Nesiginčydami*... Apaštalas tarsi sako: Neteiskite jo minčių, kaip-kad drįstumėt padaryti nutarimą apie svetimą širdį, kurios nematote (Aug.). Pirma negu Apaštalas toliaus aiškina tą įsakymą, kurs vienus stipruosius paliečia, jis nori išrišti klausimus, apie kuriuos Rymiečiai turėjo įvairias nuomones, kad prie tai progai atitrauktu ir silpnuosius nuo jų brolių teisimo.— (2) *Tevalgo daržoves.* Gr. t.: „Valgo daržoves". Čia perpasakojama tiktai, kas buvo Rymo bažnyčioje. Įsakymas gi, kas reikia daryti, randasi 3. eil. – (3) *Kursai valgo*; t. y. stiprasis, kurs tiki, jam esą valia visa valgyti.— *Nevalgančiojo*,– silpnojo, kurs mano, jog jam reikia prisiturėti nuo mė-

cet: Deus enim illum assumpsit. [4] Tu quis es, qui judicas alienum servum? Domino suo stat, aut cadit: stabit autem: potens est enim Deus statuere illum. [5] Nam alius judicat diem inter diem: alius autem judicat omnem diem: unusquisque in suo sensu abundet. [6] Qui sapit diem, Domino sapit: et qui manducat, Domino manducat: gratias enim agit Deo. Et qui non manducat, Domino non manducat, et gratias agit Deo. [7] Nemo enim nostrum sibi vivit, et nemo sibi moritur. [8] Sive enim vivimus, Domino vivimus: sive morimur, Domino morimur. Sive ergo vivimus, sive morimur, Domini sumus. [9] In hoc enim Christus mortuus est, et resurrexit: ut et mortuorum et vivorum dominetur.

[4] Tu kas esi, kurs teisi svetimą tarną? Jis stovi arba nupuola savo Viešpačiui, bet stovės, nes galingas yra Dievas jį pastatyti. [5] Nes vienas daro skirtumą tarp dienos ir dienos, kitas gi laiko visas dienas lygiomis; tegul kiekvienas savo numanyme pasigausina. [6] Kas atskiria dieną, Viešpačiui tai daro; ir kas valgo, Viešpačiui valgo, nes jis dėkoja Dievui; ir kas nevalgo, Viešpačiui nevalgo, ir jis dėkoja Dievui. [7] Nes niekas iš musų sau negyvena, ir niekas sau nemiršta; [8] nes ar gyvename, Viešpačiui gyvename, ar mirštame, Viešpačiui mirštame. Tatgi, ar gyvename, ar mirštame, Viešpaties esame. [9] Nes tam Kristus numirė ir prisikėlė, idant viešpatautu ant numirusiųjų ir gyvųjų. [10] Tu gi, kam teisi tavo

---

sos valgymo. Stiprasis gali pigiai palaikyti silpnąjį žmogum su nereikalingais skrupulais ir su prietarais, į kurio paikas nuomones nėra ko atsižiurėti. Kaip negeras vienok butu toks pasielgimas, Apaštalas pasako toliaus 15. eil. ir 1 Kor. 8, 9... Žmogus skrupulų apgalėtas pigiai daro neprielankius nutarimus apie visa, kas nesutinka su jo paties pasielgimu, ir pasmerkia kitus, kaipo silpnabudžius ir bedievius.— *Nes Dievas jį priėmė.* Dievas teikėsi apdovanoti stiprąjį savo prietelyste.— (**4**) *Tu kas esi...* Tikru tarno teisėju yra vien tik jo ponas, ypač gi ten, kame tarnai yra lyg-kad jo šeimynos sąnariais. — *Jis stovi...* Ar jis stovi, ar nupuola, vis tai jo pono dalykas; ir nuostolis, kada tarnas nupuola, ir pelnas, kada jis stovi (Auks. Tom.). Taigi, niekam ne valia teisti savo artimo, jei bent tiek, kiek pats Dievas leidžia; bet jei bus peržengta riba, nuteisimas bus nuodemingas. Teismą gi apie tai, kas užslėpta, ypač gi apie širdies mintis ir busiančius dalykus Dievas pasiliko sau (Tom.). Veiz. Jok. 4, 13.— (**5**) *Nes vienas...* Yra tai antra vaidų priežastis. Vieni skaito kaikurias dienas šventomis, kiti visas lygiomis (plg. 1 eil. paaišk.).— (**6**) *Kas atskiria...* Tasai, kurs užlaiko tą o ne kitą dieną, kaipo šventą, daro tai dėlei Viešpaties, kad jam įtiktu ir kad pasirodytu esąs tikras jo tarnas. – *Kas valgo... dėkoja Dievui.* Kas visa valgo, nedarydamas skirtumo, tai daro dėlei Kristaus; tai gi regima iš to, jog jis, pirm negu valgo, Dievui dėkoja už valgius. O kaip gi galėtu krikščionis dėkoti Tėvui už tai, ko valgymas pagal jo įsitikrinimą priešintusi Kristaus įsakymui? — *Ir kas nevalgo...* Tasai, kurs prisilaiko nuo kaikurių valgių, tiki, jog per tą savo prisiturėjimą jis bus paklusnus ir įtiks Kristui. Kad Povilas, taip teisindamas abi pusi, duoda savo malonų nutarimą apie Rymiečius ne be priežasties, parodo jis eil, 7. 8.—(**7. 8**) Niekas negali buti krikščionimi, jei jo gyvenimo ir mirties tikslu nėra Kristus, jei jo nepripažįsta visame savo Viešpačiu. — (**9**) *Nes tam Kristus...* Taigi, ar mes gyvi esame, ar mirštame, mes Kristaus esame, ir gyvais pasiliekame ir mirštame nebe sau, bet jam. Panašiai 2 Kor. 5, 15. Ypatingai vienok budu yra Kristus gerųjų Viešpats, kadangi tie ir dabar jam tarnauja ir viešpataus su tuo amžinastyje. — (**10**) Plg. 2 Kor. 5, 10. — *Prieš Kristaus.* Gr. t.: Dievo. Apaštalas čia grįž-

[10] Tu autem quid judicas fratrem tuum? aut tu quare spernis fratrem tuum? Omnes enim stabimus ante tribunal Christi. [11] Scriptum est enim: Vivo ego, dicit Dominus, quoniam mihi flectetur omne genu: et omnis lingua confitebitur Deo. [12] Itaque unusquisque nostrum pro se rationem reddet Deo. [13] Non ergo amplius invicem judicemus: Sed hoc judicate magis, ne ponatis offendiculum fratri, vel scandalum. [14] Scio, et confido in Domino Jesu, quia nihil commune per ipsum, nisi ei qui existimat quid commune esse, illi commune est. [15] Si enim propter cibum frater tuus contristatur: jam non secundum caritatem ambulas. Noli cibo tuo illum perdere, pro quo Chris-

brolį? arba tu, kodėl niekini tavo brolį? Nes mes visi stosimės prieš Kristaus teismo-krasę. [11] Nes parašyta yra: Kaip aš esu gyvas, sako Viešpats. man priklaups kiekvienas kelias, ir kiekvienas liežuvis išpažins Dievą! [12] Taigi, kiekvienas iš musų duos už save Dievui skaitlių. [13] Nesiteiskite tat daugiaus kits kito,

bet labiaus rupinkitės tuo, kad nepadarytumėt savo broliui užsigavimo arba papiktinimo. [14] Žinau ir pasitikiu Viešpatyje Jėzuje, jog nėra nieko prasto iš savęs; tiktai tam, kurs ką nors prastu laiko, jam pačiam prastu yra. [15] Nes jei dėlei valgio nuliusta tavo brolis, jau tu nebesielgi pagal meilę. Nepražudyk savo valgiu to, už kurį

---

ta prie to, kas pasakyta 3. eil. Papeikimo priežastis yra ta pati, kuri jau pažymėta 4 eil. paaišk.— (**11**) *Nes parašyta yra*: pas Iz. 45, 23. — *Kaip aš esu gyvas*. Kaikada šv. Rašte sakoma yra, jog Dievas prisiekia; tai esti daroma didesniam pažymėjimui Dievo nutarimą esant neatmainomą. Žmonės prisiekia per tą, kas už juos didesnis; Dievas neturi nieko viršesnio už save, jis yra pati gyvybė ir gyvybės šaltinis; taigi, ir šitoje vietoje lyg-kad sakoma: aš prisiekiu per tą man nuosavą gyvybę (Tom.).— *Išpažins Dievą*, kaipo viršiausįjį Viešpatį.— (**12**) *Duos už save*. Niekas negali išvengti teisingo Dievo teismo. Kiekvienas duos skaitlių apie save; taigi, krikščionims reikia prisiturėti nuo artimų teisimo.

13—25. Apaštalas labai dailiai tuo sakiniu nuo pamokymų, duotų visiems Rymiečiams, pereina prie patarimų, kuriuos jis kreipia vien į stipresniuosius, ragindamas juos sergėties, kad silpnesniems neduotu jokio papiktinimo.

(**13**) *Labiaus rupinkitės...* Tas persergėjimas, kaip ir tolimesnieji, atkreipti yra į stipresniuosius. Užsigavimu, čia paminėtu, yra kiekviena kliutis išganymo kelyje, bet ji ne butinai priveda prie nupuolimo. Jau didesniu dalyku yra papiktinimas, ir jis jau turi piktas pasekmes. Pirma negu Apaštalas duoda tolimesnius persergėjimus apie tą pavojų, stato jis prieš akis mokslą, kurs yra tikras.— (**14**) *Žinau... Jėzuje*, kaipo jo sąnaris ir tarnas, o taipogi iš jo pamokymo. Taigi, niekas negali sakyti: ką mums rupi tavo nuomonė? (Auks.).— *Nėra nieko prasto iš savęs*. Niekas iš to, apie ką buvo šneka, iš valgių, nėra prasta, sutepta. Plg. Mat. 15, 11; 1 Tim. 4, 4, ir ypač apie dievaičiams paaukotus dalykus 1 Kor. 8, 4. 7; 10, 19. 25—27. — (**15**) *Nes jei...* Kaikurie iš šv. tėvų, kaip Auksab. Kyr. iš Aleks. skaito: „bet jei"; tuomet ir sąryšis išeina geresnis. — Kuo mažesnė yra gėrybė, kurios kas nors išsižada dėlei meilės, ir kuo didesnė yra pragaištis, kurią jis, kitaip elgdamos, padarytu artimui, tuo didesnė yra priedermė išsižadėti anos gėrybės. Kas taip mažą dalyką, kaip valgis, stato augščiaus už savo brolio išganymą, tas visai neturi meilės.— *Nepražudyk...* „Kristus numirė už tavo brolį, o tu jį paniekini, ir tau perdaug didis daiktas yra išsižadėti vieno valgio! Kristus numirė už savo nepritetelius, o tu nenori padaryti už savo brolį nei tos mažos aukos! Kristus darė di-

tus mortuus est. [16] Non ergo blasphemetur bonumn ostrum. [17] Non est enim regnum Dei esca, et potus: sed justitia, et pax: et gaudium in Spiritu sancto, [18] Qui enim in hoc servit Christo, placet Deo, et probatus est hominibus. [19] Itaque quæ pacis sunt, sectemur: et quæ ædificationis sunt, in invicem custodiamus. [20] Noli propter escam destruere opus Dei: omnia quidem sunt munda: sed malum est homini, qui per offendiculum manducat. [21] Bonum est non manducare carnem, et non bibere vinum, neque in quo frater tuus offenditur, aut scandalizatur, aut infirmatur. [22] Tu fidem habes? penes temetipsum habe coram Deo: Beatus, qui non judicat semetipsum in eo, quod probat. [23] Qui autem discernit, si manducaverit, damnatus est: quia non ex fide. Omne

Kristus numirė! [16] Tegul tat musų gerumas nebus piktžodžiavimo priežastimi! [17] Nes Dievo karalystė nėra valgis ir gėrimas, bet teisybė ir ramybė ir džiaugsmas šventojoje Dvasioje. [18] Nes kas tame tarnauja Kristui, įtinka Dievui ir mielas yra žmonėms. [19] Taigi, ieškokime to, kas padaugina ramybę, ir užlaikykime draug tai, kas prisideda prie musų pačių pagerinimo. [20] Negriauk dėlei valgio Dievo darbo! Visa, tiesa, nesutepta yra; bet negeru darosi tam žmogui, kurs valgo pasižeisdamas. [20] Gera yra nevalgyti mėsos ir negerti vyno, ir prisiturėti nuo viso, kuo tavo brolis pasižeidžia, arba pasipiktina, arba pasisilpnina. [22] Tu turi tikėjmą? palaikyk gi jį pats sau Dievo akyvaizdoje: Laimingas, kurs pats savęs nepasmerkia tame, ką jis pats teisingu

---

džiausius dalykus, nors jis buvo Viešpačiu, tu gi nenori ir sykį padaryti nei mažiausio dalyko už savo brolį"! (Auks.).— (16) *Tegul tat...* Nepaduokime savo liuosybės, kurią mes turime Viešpatyje, jogei visa mums nesutepta yra, per neatsargų jos suvartojimą pilnoms brolių pasmerkimo šnekoms ir iškoneveikimams.— (17) *Nes Dievo karalystė*, t. y. per ką Dievas mumyse viešpatauja, ir per ką mes į jo karalystę pakliuname (Auks. Tom.). Laisvė visa valgyti nei kiek neprisideda prie to, kad Dievas mumyse viešpatautu: taigi, nėra reikalo bijoties. kad liuosybės suvaržymas užkenktu dušios išganymui.— *Bet teisybė...* Teisybė sutvarko išviršinius darbus, kuriais žmogus atiduoda kiekvienam tai, kas jo yra, o taipogi sutvarko valią jų daryme.—*Ramybė* yra teisybės pasekmė, nes per teisybės pažeidimą randasi pavojuje ir ramybė.—*Džiaugsmas* paliečia budą, kaip teisybės darbai reikia išpildyti, nes tas nėra teisingas, kurs nesidžiaugia iš savo teisingo pasielgimo. To džiaugsmo priežastimi yra šv. Dvasia (Tom.). Stiprieji pažeidžia, butent, tas tris dorybes: silpnųjų teises per atsargumo stoką, ramybę per piktų kalbų iššaukimą, džiaugsmą, savo pasielgimu kitus įvesdami į nuliudimą.—(19) *Taigi, ieškokime...* Tas priklauso Dievo karalystei, kurs Dievui įtinka ir randa šv. žmonių pagyrimą; tokiuo gi yra tasai, kuriame randasi teisybė, ramybė ir džiaugsmas.— (20) *Negriauk... Dievo darbo*: tavo brolio, kurį Dievas padarė tikinčiu. — (21) Plg. Tit. 1, 15; 1 Kor. 8, 13. Plg. 14. eil.-- (22) Toje ir sekančioje eil. tikėjimas reiškia tvirtą įsitikrinimą apie tai, kaip reikia elgties, butent, jog valia yra valgyti visus valgius. Kas nors gali pasakyti: bet argi tat bebus evangeliška liuosybė, kuria ne valia naudoties, o ne jos vardas? Tokį laukiamą užmetinėjimą Apaštalas. aiškina toliaus — *Palaikyk gi...* Tavame gyvenime tau pačiam valia laikyties liuosybės ir pagal ją elgties, jei su tavim nėra silpnojo, kurs galėtu pasipiktinti.— *Kurs pats savęs nepasmerkia*: kurs nejaučia nuolatinio neramumo ir skrupulų apie savo pasielgimo teisingumą, bet ką daro, daro su pilna sąžinės ramybe, su įsitikrinimu, jog tai teisinga ir taip rei-

autem, quod non est ex fide, peccatum est.

Caput XV. [1] Debemus autem nos firmiores imbellicitates infirmorum sustinere, et non nobis placere. [2] Unisquisque vestrum proximo suo placeat in bonum, ad ædificationem. [3] Etenim Christus non sibi placuit, sed sicut scriptum est: Improperia improperantium tibi ceciderunt super me. [4] Quæcumque enim scripta sunt, ad nostram doctrinam scripta sunt: ut per patientiam, et consolationem Scripturarum, spem habeamus. [5] Deus autem patientiæ, et solatii det vobis idipsum sapere in alterutrum secundum Jesum

laiko! [23] Kas gi daro skirtumą, pasmerktas yra, jei valgo, nes ne pagal tikėjimą elgiasi. Visa gi, kas nėra iš tikėjimo, yra nusidėjimas.

15. Perskyrimas. [1] Mes gi stipresnieji turime pakęsti silpnųjų silpnybes, ir ne sau įtikti. [2] Kiekvienas iš jusų teįtinka savo artimui dėl jo gero, dėl pagerinimo. [3] Nes ir Kristus ne sau įtiko, bet kaip parašyta yra: Iškoneveikimai iškoneveikiančių tave nukrito ant manęs. [4] Nes visa, kas tik parašyta yra, musų pamokymui parašyta, kad mes per kantrybę ir palinksminimą iš Rašto turėtumėm viltį. [5] Kantrybės gi ir nuraminimo Dievas teduoda jums turėti vienokius jausmus vieniems į kitus pagal Jėzų Kristų, [6] kad vienširdžiai

---

kia daryti.— (23) *Kas gi daro skirtumą.*—Gr. t.: Kas gi abejoja, svyruoja, elgiasi su abejojančia sąžine.— *Pasmerktas yra.* Dievas jį pasmerkia. Žodis nuteisti, pasmerkti kaikada šv. Rašte vartojamas platesnėje prasmėje, išreikšti bausmei už kasdieninį nusidėjimą (Mat. 12, 37), taip kad ir čia išreikšta yra kaltybė ir bausmė, kuri, veizdint į peržengiamą įsakymą, gali buti lengva arba sunki.

15, 1—13. Prie augščiaus padėtų persergėjimų apie reikalingumą sergėties kiekvieno papiktinimo Apaštalas prideda dar apskrito pasielgimo taisyklę, sulig kurios stipresnieji, sekdami Kristaus pavyzdį, turi maloniai sušelpti silpnesniuosius.

(1) Plg. augšč. 14, 1..; 1 Kor. 9, 22; Gal. 6, 1. Kaipo pastatytame rume vienos dalįs, pamatai, šulai, laiko ant savęs visą sunkumą, taip ir dvasiškame Bažnyčios rume kaikurios dalįs padarytos yra tvirtos, kad jos galėtu pakelti kitų naštą (Tom.). Tas pakėlimas ir palaikymas nepriklauso nuo liuosos valios, bet yra priedermė (*Mes.. turime*).— (2) *Teįtinka savo artimui*: dvasiškai artimo naudai, o taipogi idant mes prisidėtumėm prie jo didesnio išsitobulinimo.— (3) *Nes ir Kristus...* Tas sau įtinka, arba gyvena, idant sau įtiktu, kurs tikješko, kas jo yra, neatsižvelgdamas į kitų išganymą.— *Parašyta yra*: Ps. 68, 10.— (4) *Nes visa...* Sulig Dievo užmanymo visa, kas priimta buvo į Sen. Įstatymą, turėjo tarnauti krikščionių pamokymui. Dievo akyvaizdoje stovėjo jo Bažnyčia, kada jis įkvėpdavo šv. Rašytojus; nes nors šv. Raštas visupirma duotas yra žydams, vienok nuo Kristaus atėjimo jie jo nesupranta ir nenori suprasti.— *Kad mes per kantrybę...* Kad mes parodydami ištvermę šio gyvenimo varguose ir sustiprindami save ta paguoda, tuo palinksminimu, kurį mums suteiks šv. Raštas savo pažadėjimuose, turėtumėm amžinos laimės viltį, jos laikytumėmės ir joje augtumėm. — (5) *Kantrybės gi... Dievas*: pirmas kantrybės ir nuraminimo davėjas. Apaštalas grįžta prie 1. eil. pradėto persergėjimo. Tiedvi dovani, t. y. kantrybė ir nuraminimas, Rymiečiams yra ypač reikalingi vienybei sugrąžinti ir užlaikyti. Stipresniesiems reikalinga kantrybė, kad pakęstu silpnųjų skrupulus, nuraminimas gi silpniesiems, kurie stipresniųjų įvesti yra į nuliudimą,—*Kad turėtumėm...* Plg. 1 Kor. 1. 10. *Pagal Jėzų Kristų*: sulig Jėzaus Kristaus valios ir paveikslo.—(6)

Christum: [6] Ut unanimes, uno ore honorificetis Deum, et patrem Domini nostri Jesu Christi. [7] Propter quod suscipite invicem, sicut et Christus suscepit vos in honorem Dei. [8] Dico enim Christum Jesum ministrum fuisse circumcisionis propter veritatem Dei, ad confirmandas promissiones patrum: [9] gentes autem super misericordia honorare Deum, sicut scriptum est: Propterea confitebor tibi in gentibus Domine, et nomini tuo cantabo [10] Et iterum dicit: Lætamini gentes cum plebe ejus. [11] Et iterum: Laudate omnes gentes Dominum: et magnificate eum omnes populi. [12] Et rursus Isaias ait: Erit radix Jesse, et qui exsurget regere gentes, in eum gentes sperabunt. [13] Deus autem spei repleat vos omni gaudio, et pace in credendo: ut abundetis in spe, et virtute Spiritus sancti.

viena burna šlovintumėt Dievą ir Tėvą musų Viešpaties Jėzaus Kristaus. [7] To dėlei priimkite vieni kitus, kaip ir Kristus jus priėmė dėl Dievo šlovės. [8] Nes aš sakau, jog Jėzus Kristus buvo apipjaustymo tarnu, dėlei Dievo tiesos, idant patvirtintu pažadėjimus tėvams, [9] ir kad pagonįs šlovintu Dievą už mielaširdystę kaip parašyta yra: To dėlei aš išpažinsiu tave, Viešpatie, tarp pagonių ir tavo vardui giedosiu. [10] Ir vėl sako: Linksminkitės pagonįs su jo tauta! [11] Ir vėl: Girkite visi pagonįs Viešpatį, ir šlovinkite jį visos tautos! [12] Ir vėl Izaijas sako: Ir bus Jėsės šaknis, ir kurs kelsis pagonių valdytų: jame pagonįs turės viltį. [13] O Dievas vilties tepripildo jus visokiuo džiaugsmu ir ramybe tikėjime, kad pasigausintumėt viltyje ir šventosios Dvasios galybėje!

Idant vienširdžiai... t. y. tą patį jausdami širdyse ir išpažindami lupomis.—*Dievą ir Tėvą*... Dievą, kurs sutvėrė Kristų sulig jo švenč. žmogystės ir pagimdė sulig jo švenč. dievystės, ir kurs to dėlei tikras yra Dievas ir Tėvas musų Viešpaties Jėzaus Kristaus.—(**7**) *To dėlei*... Nors vienybė yra Dievo dovana, tečiaus žmonės turi sandarbininkauti jos užlaikymui. Taip jie pašlovins Dievą.—*Kaip ir Kristus jus priėmė*: kaip Kristus priėmė į savo prietelystę žydus ir pagonis, kad taip padaugintu Dievo šlovę.— (**8**) *Apipjaustymo t. y. apipjaustytųjų* Žydų tarnu. Dievo šlovė padauginta yra įvairiu budu per žydų ir pagonių priėmimą: žydus priėmė Kristus, kad pasirodytu Dievo ištikimumas, kadangi tai žadėta buvo jų tėvams, pagonis gi iš mielaširdystės. Kadangi tat vieni ir kiti Kristaus priimti yra ir suvienyti į vieną kuną, jie turi šlovinti Dievą ištikimą ir mielaširdingą.—(**9**) *Parašyta yra* Ps. 17, 53; 2 Kar. 22, 50.– (**10**) *Ir vėl sako*: 5 Moz. 32, 42 pagal LXX tekstą.—(**11**) *Ir vėl*: Ps. 116, 1.—(**12**) *Jisai jas gano*: Iz. 11, 10. Pagonįs atsivers, bet užims mesianiškoje karalystėje lygkad antrąją vietą, kadangi jie turi prisidėti prie Izraėlio, kuriam padaryti yra pažadėjimai.—(**13**) *O Dievas vilties*... Paskutiniai pranašo žodžiai duoda progą Apaštalui linkėti šito palaiminimo Rymo bažnyčiai, kurios dauguma sudėta buvo iš atverstų pagonių. — *Idant pasigausintumėt*... Kad jųs vis daugiaus ir daugiaus augtumėt anoje viltyje amžino gyvenimo, kuri neapvilia. Viltis yra vaisiumi tos ramybės su Dievu ir to dvasiško džiaugsmo, iš kurių džiaugiasi visi, kurie sutaikyti su Dievu, nebeturi baimės pragaro. Tą ramybę ir su ja suvienytą džiaugsmą mes laimėjame ir turime per tikėjimą, per kurį nuteisinami esame.

3. Apie santikius tarp Povilo ir Rymo bažnyčios.

[14] Certus sum autem fratres mei et ego ipse de vobis, quoniam et ipsi pleni estis dilectione, repleti omni scientia, ita ut possitis alterutrum monere. [15] Audacius autem scripsi vobis fratres ex parte, tamquam in memoriam vos reducens: propter gratiam, quæ data est mihi a Deo. [16] Ut sim minister Christi Jesu in gentibus: sanctificans Evangelium Dei, ut fiat oblatio gentium accepta, et sanctificata in Spiritu sancto. [17] Habeo igitur gloriam in Christo Jesu ad Deum. [18] Non enim audeo aliquid loqui eorum, quæ per me non efficit Christus in obedientiam gentium, verbo et factis: [19] In virtute signorum, et prodigiorum, in virtute Spiritus sancti: ita ut ab Jerusalem per circuitum usque ad Illyricum

[14] O įsitikrinęs esu ir aš pats, mano broliai, apie jus, jog ir jųs pilni esate meilės, pripildyti visokio mokslo, taip jog galite vienas kitą persergėti. [15] Rašiau gi jums drąsiaus, broliai, išdalies kaip ir primindamas jums dėlei malonės, kuri man Dievo duota yra, [16] kad aš bučiau Jėzaus Kristaus tarnas tarp pagonių, šventą tarnystę pildantis Dievo Evangelijoje, idant pagonių atnaša taptu meili ir pašvęsta šventojoje Dvasioje. [17] Taigi, aš turiu šlovę Kristuje Jėzuje tame, kas paliečia Dievą. [18] Nes aš nedriščiau sakyti nieko tokio, ko pagonims atvesti paklusnuman per mane Kristus nėra padaręs žodžiu ir darbais, [19] per galybę ženklų ir stebuklų, per šventosios Dvasios galybę; taip jog nuo Jeruzalės ir

---

Pati gromata jau dabar pabaigta. Autoriui lieka dar pridėti jai galas, ir jis tai daro paaiškindamas savo ypatiškus santikius link Rymo bažnyčios ir pridėdamas įvairius pasveikinimus.

14—21. Aiškindamas santikius, Povilas visupirma išdėsto trumpai, kodėl jis taip drąsiai Rymiečiams rašo.

(14) *O įsitikrinęs.* Ar galėjo Rymiečiai iš Povilo paraginimų spėti, buk jis esąs ne visai geros apie juos nuomonės? Apaštalas nenori, kad tame dalyke kiltu koks nors abejojimas ir griežtai sako: nors aš daviau jums persergėjimus, vienok aš turiu tvirtą įsitikrinimą, jog jųs pilni esate meilės ir t. t.—*Pilni esate meilės.* Anot gr. t.: „širdies gerumo“ kurs yra priešingas nuodėmingumui, taigi pilni visokių dorybių (Auks.).—*Galite vienas kitą persergėti*, nereikalaudami, kad kiti jums duotu persergėjimus.—**(15)** *Rašiau gi...* Apaštalas ne tiek teisinas dėl savo gromatos ir jos įtalpos, kiek paaiškina jos prasmę, minėdamas savo pašaukimą. Jis lyg-kad sako: nors aš įsitikrinęs esu, jog jųs patįs galite vieni kitus persergėti, vienok ir aš tai padariau dėlei mano ypatingo pašaukimo.—**(16)** *Kad aš...* Per krikštą krikščionis suvienijamas esti su Kristumi, kaipo jo sąnaris, kad su juomi dvasišku budu prikaltas butu į kryžių ir numirtu. Kadangi tat Kristus atnašavo save ant kryžiaus Tėvui, todėl turime ir mes save atnašauti, kaipo Išganytojo sąnariai. Apaštalai tarnauja prie tai dvasiškai atnašai lygiai, kaip tarnai, kurie prirengia atnašą ir stato ją prieš vyriausį kunigą. Apaštalų pamokslai tampa tokiuo budu aukos dalimi. Plg. 12, 1 (Orig. Auks.).—**(17)** *Taigi, aš...* Apaštalas gali girties savo susivienijimu su Jėzumi Kristumi, kurio tarnu yra, ir kurs per jį veikia, o taipogi gali girties iš atžvilgio į Dievo sau suteiktą malonę.—**(18)** *Nes aš nedriščiau...* Iš nuolaidumo Apaštalas čia vartoja užginčijančią sakinio išvaizdą. Jis nori girties tik tuo, ką per jį padaręs yra Kristus.—**(19)** *Taip jog nuo*

repleverim Evangelium Christi. [20] Sic autem prædicavi Evangelium hoc, non ubi nominatus est Christus, ne super alienum fundamentum ædificarem: sed sicut scriptum est: [21] Quibus non est annuntiatum de eo, videbunt: et qui non audierunt, intelligent.

[22] Propter quod et impediebar plurimum venire ad vos, et prohibitus sum usque adhuc. [23] Nunc vero ulterius locum non habens in his regionibus, cupiditatem autem habens veniendi ad vos ex multis jam præcedentibus annis: [24] cum in Hispaniam proficisci coepero, spero quod præteriens videam vos, et a vobis deducar illuc, si vobis primum ex parte fruitus fuero. [25] Nunc igitur proficiscar in Jerusalem ministrare sanctis. [26] Probaverunt enim Macedonia: et Achaia collationem aliquam facere in pauperes sanctorum, qui sunt in Jerusalem. [27] Placuit enim eis: et debitores sunt eorum. Nam si spiritualium eorum participes facti sunt gentiles: debent et

aplinkui iki Ilyrijai visur apsakiau Kristaus Evangeliją. [20] Taip gi aš apsakojau tą Evangeliją, o ne ten, kur žinomas buvo Kristaus vardas, idant nestatyčiau ant svetimo pamato, bet kaip parašyta yra: [21] Kuriems nebuvo apie jį apreikšta, tie išvys; ir kurie negirdėjo, supras.

[22] To dėlei ir buvau aš labai sutrukdytas ateiti pas jus, ir lig dabar sulaikytas esu. [23] Bet dabar nebeturėdamas daugiaus vietos šiuose kraštuose, turėdamas gi norą jau nuo daugelio metų ateiti pas jus, [24] kad pradėsiu kelionę į Ispaniją, tikiuos, jog praeidamas išvysiu jus ir busiu jusų į ten nuvestas, jei pirma šiek-tiek jumis pasidžiaugsiu. [25] Taigi, dabar aš keliausiu į Jeruzalę šventiems tarnautų. [26] Nes Makedonijai ir Achajai pamėgo sudėti kaikurias mezliavas beturčiams tarp šventųjų, esančių Jeruzalėje. [27] Tai jiems pamėgo; juk jie anų skolininkais yra. Nes jei pagonįs tapo dalininkais jųjų dvasiškų gėrybių, turi jiems tarnauti kuniškuose. [28] Tatgi, tai pabaigęs ir

---

Jeruzalės... Jeruzalė yra jo darbo dirvos riba pietuose, Ilyrija šiaurėje. Visuose tarp anųdviejų punktų esančiuose kraštuose Povilas taip apsakė Evangeliją, jog jis nebereikalauja daugiaus ten darbuoties (e. 23).—(**20**) *Taip-gi aš*... Taip tai aš rupinausi apsakoti Evangeliją minėtuose kraštuose, o ne kitur.—(**21**) *Kuriems*... Veiz. Iz. 52, 15. Pranašas šneka apskritai apie tautas, kurioms dar nieko nebuvo apsakyta apie Mesiją; Povilas pritaiko tuos žodžius aliuzijos keliu prie tų, kurių nebuvo pasiekęs kitų apaštalų apsakojimas.

22—33. Apaštalas trumpai paaiškina užmanytosios kelionės Ryman priežastis. (**22**) *To dėlei.* Plg. augšč. 1, 13. Paskutinių žodžių: *ir lig dabar*... nėra gr. t. ir daugelyje lot. rankraščių.—(**24**) *Praeidamas išvysiu jus*... Taigi, Rymo bažnyčia turėjo buti įkurta žymiai anksčiaus, negu parašyta buvo grom. į Rym. (58 m.), ir teisingai atsišaukiama yra į šitą vietą, kąd patvirtinus istorijos liudijimą, jogei šv. Petras atėjo Ryman 42 m.— *Jei pirma šiek tiek*... Apaštalas draug čia lyg pažymi, jog jokio laiko, kad ir ilgiausio, neužtektu pilnam to jo troškimo užganėdinimui (Auks.). Povilas išreiškia taipogi užsitikėjimą Rymo krikščionimis, kadangi jis nori netiktai buti jų aprupintas kelionei reikalingais dalykais, bet dar trokšta pasiimti su savim kaikuriuos iš Rymiečių, kurie jį palydėtu į Ispaniją.—(**25**) *Taigi, dabar*... Plg. Apd. 20, 3—21; 24, 17.— (**27**) *Pagonįs tapo dalininkais*... Dalininkais Evangelijos ir jos gėrybių.—

in carnalibus ministrare illis. [28] Hoc igitur cum consummavero, et assignavero eis fructum hunc: per vos proficiscar in Hispaniam. [29] Scio autem quoniam veniens ad vos, in abundantia benedictionis Evangelii Christi veniam. [30] Obsecro ergo vos fratres per Dominum nostrum Jesum Christum, et per caritatem sancti Spiritus, ut adjuvetis me in orationibus vestris pro me ad Deum, [31] ut liberer ab infidelibus, qui sunt in Judæa, et obsequii mei oblatio accepta fiat in Jerusalem sanctis, [32] ut veniam ad vos in gaudio per voluntatem Dei, et refrigerer vobiscum. [33] Deus autem pacis sit cum omnibus vobis. Amen.

atidavęs jiems tą vaisių, per jus keliausiu Ispanijon. [29] O aš žinau, jog, ateidamas pas jus, ateisiu Kristaus Evangelijos palaiminimo pilnybėje. [30] Maldauju tat jus, broliai, per musų Viešpatį, Jėzų Kristų, ir per šventosios Dvasios meilę padėti man jusų maldose už mane į Dievą, [31] kad bučiau išliuosuotas nuo netikinčiųjų, esančių Judėjoje, ir kad mano tarnavimo atnaša miela butu šventiesiems Jeruzalėje, [32] kad su džiaugsmu ateičiau pas jus per Dievo valią ir su jumis atsigaivinčiau. [33] Ramybės gi Dievas tebuna su jumis visais. Amen.

4. Įvairus pasveikinimai.

Caput XVI. Commendo autem vobis Phoeben sororem no-

16. Perskyrimas. [1] O aš užtariu prieš jus Fėbę, musų se-

Turi jiems tarnauti... Plg. 1 Kor; 9, 11. Gr. t. išsireiškimas λειτουργῆσαι αὐτοῖς nurodo, kad almužnos davimas yra šventa tarnystė Dievui.— (**29**) *O aš žinau*: ne iš apreiškimo, bet iš prityrimo.— *Palaiminimo pilnybėje*: su malonėmis, kurias Kristus jums suteiks per mano pamokslus. Apaštalas turėjo tuomet (baigianties 58 arba prasidedant 59 m.) užmanymą atlikti dvi kelioni: į Jeruzalę ir į Ispaniją. Tik pirmąją galėjo jis paskirtu laiku įvykdyti, antrą gi, per Rymą, lemta buvo atlikti žymiai vėliaus, kadangi jis tik pavasarį 62 m. atkeliavo Ryman ir tai kaipo kalinys.— (**30**) *Maldauju tat...* Paminėjimas veikaus iškeliavimo Jeruzalėn primena apaštalui pavojus ir kentėjimus, kuriems neviena proga turėjo rasties toje kelionėje; todėl jam reikalingas yra Rymiečių užtarimas pas Dievą. — *Per musų Viešpatį... Dvasios meilę.* Tie žodžiai primena neabejotiną tiesą, kad visi tikintis suvienyti yra Kristuje, surišti stipriausiu ryšiu šv. Dvasios, kuri išliejo savo meilę į jų širdis.— *Padėti man.* Gr t. yra συναγωνίσασθαί μοι, draug su manim kovoti. Taigi, šv. Povilas prašo Rymiečius per maldas tapti dalininkais tos kovos, kurios jis laukia nuo savo ir Evangelijos priešų. Iš krikščionių maldų jis dabar tikisi ypač dviejų malonių, kurias išreiškia sek. eil.: (**31**) *Kad bučiau išliuosuotas... ir kad mano tarnavimo..* Apaštalui reikėjo bijoties viso ko iš Jeruzalės žydų, pasilikusių netikinčiais; nebuvo jis taipogi tikras, kad ras gerą priėmimą pas atverstuosius žydus, kadangi ir jų tarpe jis turėjo daug sau nepriełankių.— (**32**) *Kad su...* Tuo labiaus Rymiečiai privalo sušelpti Apaštalą savo maldomis, kad nuo gero pasisekimo kelionės Jeruzalėn priklauso jo apsilankymas Ryme. — *Per Dievo valią.* Visa vienok Apaštalas palieka Dievo valiai, kurs sulig savo išminties išpildys gal ne kiekvieną troškimą (Plg. 1C, 1).

16, 1—2. Pridėdamas prie gromatos įvairius pasveikinimus, Povilas pradeda juos nuo užtarimo pas Rymiečius Fėbės, kuri tą Apaštalo gromatą nunešė Ryman.

(**1**) *O aš užtariu...* Fėbė, kaipo krikščionė, vadinasi apaštalo seserimi; kaipo djakonisė ji tarnavo beturčiams ir kelei-

stram, quæ est in ministerio ecclesiæ, quæ est in Cenchris: [2] ut eam suscipiatis in Domino digne sanctis: et assistatis ei in quocumque negotio vestri indiguerit: etenim ipsa quoque adstitit multis, et mihi ipsi.

[3] Salutate Priscam, et Aquilam adjutores meos in Christo Jesu; [4] (Qui pro anima mea suas cervices supposuerunt: quibus non solus ego gratias ago, sed et cunctæ ecclesiæ gentium) [5] et domesticam ecclesiam eorum. Salutate Epænetum dilectum mihi, qui est primitivus Asiæ in Christo. [6] Salutate Mariam, quæ multum laboravit in vobis. [7] Salutate Andronicum, et Juniam cognatos, et concaptivos meos: qui sunt nobiles in Apostolis, qui et ante me fuerunt in Christo. [8] Salutate Ampliatum dilectissimum mihi in Domino. [9] Salutate Urbanum adjutorem nostrum in Christo Jesu, et Stachyn dilectum meum. [10] Salutate Apellen probum in Christo. [11] Salutate eos, qui sunt ex Aristoboli domo. Salutate

serį, kuri yra Kenchruose esančios bažnyčios tarnavime, [2] kad ją priimtumėt Viešpatyje, kaip pridera šventiesiems, ir padėtumėt jai kokiame tik reikale jusų privalytu, nes ir ji taipogi padėjo daugeliui ir man pačiam.

[3] Pasveikinkit Priską ir Akvilią, mano padėjėju du Jėzuje Kristuje, [4] (kuriedu už mano gyvastį davė savo kaklus, kuriemdviem ne tik aš dėkoju, bet ir visos pagonių bažnyčios), [5] ir pasveikinkit susirinkimą judviejų, namuose. Pasveikinkit Epenėtą, mano numylėtąjį, kurs yra Azijos pirmonė Kristuje. [6] Pasveikinkit Mariją, kuri daug darbavosi dėl jusų. [7] Pasveikinkit Androniką ir Juniją, mano gentis ir draugkalinius, kuriedu šlovingu yra pas Apaštalus, kuriedu ir pirm manęs buvo Kristuje. [8] Pasveikinkit mylimiausį man Kristuje Ampliatą. [9] Pasveikinkit Urboną, mano padėjėją Kristuje Jėzuje ir mano mylimąjį Stachį. [10] Pasveikinkit Apelį, išmėgintą Kristuje. [11] Pasveikinkit tuos, kurie yra

---

viams. Kenchrai buvo tai Korinto uostas prie Jonijos juros, atstus nuo miesto per 8000 žingsnių.— (2) *Kaip pridera...* Kaip pridera priimti krikščionis. — *Nes ji taipogi...* Kaip Fėbė kitiems padėjo, taip jųs jai padėkit. Kaip ji buvo Povilui patarnavusi, nežinia; nežinia taipogi, kodėl ji keliavo Ryman.

3—16. Povilo pasveikinimai prieteliams Ryme. Kaip gi didžiai prieteliškas ir meilingas turėjo buti šv. Povilas, kurs turėdamas šimtus rupesčių ir varginamas nesuskaitomais suspaudimais, taip daugelį sveikina, ir tai ne tik juos išvardydamas, bet dar paminėdamas ypatingus jų privalumus! Ištiesų, geriaus Povilas negalėjo prirengti savo kelionės Ryman! Kaip mielas buvo jis Rymiečiams, parodo apsakojimas Apd. 28, 15.

(4) *Kuriedu... davė savo kaklus.* Kame Akvilias ir Priska tai buvo padariusiu, Rymiečiai be abejonės žinojo, nors mums visai nežinoma yra. Gal tai atsitiko Korinte (Apd. 18, 12..), gal Efeze (Apd. 9, 23...)—(5) Epenėtas buvo pirmas atverstas pagonis iš Rymo provincijos, Azija vadinamos. Gal buti, kad jį atvedė į tikėjimą ne pats šv. Povilas, bet Akvilias ir Priska.—(6) Marija buvo regimai djakonisė, iš žydų kilusi, kuri atsižymėjo Ryme meilės arba uolumo darbais.— (7) *Androniką ir Juniją.* Nežinia, ar tiedu buvo tik žydu, ar iš tos pačios, kaip Apaštalas, Benjamino giminės, ar tikri Povilo gentįs.—(8) *Pirm manęs buvo Kristuje.* Kas taip kalba, parodo savo nuolaidumą, kad tuo labiaus kitus pagirtu.—(9) Urbonas nebuvo artimesniu Povilo sandarbininku, nes nieko daugiaus apie jį nėra žinoma.—(11) *Kurie yra Viešpatyje:* kurie yra krikščionįs, kaip Narciso taip ir Aristobolo namuose. Ar

Herodionem cognatum meum. Salutate eos, qui sunt ex Narcissi domo, qui sunt in Domino. [12] Salutate Tryphænam, et Tryphosam: quæ laborant in Domino. Salutate Persidem carissimam quæ multum laboravit in Domino. [13] Salutate Rufum electum in Domino, et matrem ejus, et meam. [14] Salutate Asyncritum, Phlegontem, Hermam, Patrobam, Hermen: et qui cum eis sunt, fratres. [15] Salutate Philologum, et Juliam, Nereum, et sororem ejus, et Olympiadem, et omnes, qui cum eis sunt, sanctos. [16] Salutate invicem in osculo sancto.

Salutant vos omnes ecclesiæ Christi. [17] Rogo autem vos fratres, ut observetis eos, qui dissensiones, et offendicula præter doctrinam, quam vos didicistis, faciunt et declinate ab illis. [18] Hujuscemodi enim Christo

iš Aristobolo namų. Pasveikinkit Erodioną, mano gentį. Pasveikinkit tuos, kurie yra iš Narciso namų, kurie yra Viešpatyje. [12] Pasveikinkit Tryfėną ir Tryfozą, kuriedvi darbuojasi Viešpatyje. Pasveikinkit brangiausiąją Persidę, kuri daug darbavosi Viešpatyje. [13] Pasveikinkit Rufą, išrinktąjį Viešpatyje, ir jo ir mano motiną. [14] Pasveikinkit Asynkritą, Flegontą, Ermą, Patrobą, Ermį, ir su jais esančius brolius. [15] Pasveikinkit Filologą ir Juliją, Nerėjį ir jo seserį, ir visus su jais esančius šventuosius. [16] Pasveikinkit vieni kitus šventu pabučiavimu.

Sveikina jus visos Kristaus bažnycios. [17] Meldžiu gi jus, broliai, buti atsargiais su darančiais nesutikimus ir papiktinimus priešingai mokslui, kurio jųs išsimokėte, ir šalinkitės nuo jų. [18] Nes tokie netarnauja Kri-

---

Aristobolas ir Narcisas yra tie patįs, kuriuodu išvardija rymiška Martyrologija, kaipo šventus, tikrai nežinia. Aristobulas galėjo buti vienu iš ainių Erodo Didžiojo. Erodijonas priklausė regimai prie gavusių nuo Aristobulo liuosybę vergų. Narcisas buvo taipogi išsiliuosavęs vergas, kurs buvo tapęs didžiai galingu ir ciesoriaus Klaudijaus prieteliu. Galop ne juos pačius sveikina čionai Povilas, o tik jų namiškius.—(12) Sulig rymiškos Martyrologijos Tryfėna ir Tryfoza buvo dvi seseri iš Ikonijos, kuriedvi draug su Tekle į tikėjimą šv. Povilo atvestos buvo.—Prie vyrų vardų Povilas prideda tankiai: *„mano“*, prie moterų gi niekuomet.—(13) *Rufą...* Galima su nemaža tikrybe spėti, jog buvo tai tas pats Rufas, kurs minimas pas Mork. 15, 21. Povilas regimai buvo artimiausioje prietelystėje su visa jo šeimyna.—(16) Nuo žydų, kurie sveikindavosi pasibučiavimu (plg. Luk. 7. 45; 22, 48. Mat. 26, 48), pabučiavimas perėjo ir prie krikščionių, kaipo broliškos meilės ženklas. Kad nuo jo buvo atskirti visokie kuniški jausmai, aiškiai parodo vardai: pabučiavimas šventas, meilės, Viešpatyje, ramybės ir t. t.

16—24. Apaštalas, pats pasveikinęs savo prietelius, prideda pasveikinimus Rymiečiams ir nuo kitų, su juomi draugystę užlaikančių.

(16) *Sveikina jus...* Kaip mes sveikiname vardu tų, kurių toje valandoje kad ir nėra draug su mumis, kurie vienok paklausti su mielu noru prisidėtų, taip-pat daro čia Povilas (Teod.)—Tas pasveikinimas, nurodantis vienybę tarp visų bažnyčių, duoda Apaštalui progą pridėti vieną persergėjimą (e. 17...), pirm negu paminės savo prietelių pasveikinimus.—(17) *Meldžiu gi...* Apaštalas šneka apie busiančius pavojus nuo žydžiuojančių mokytojų, dėlei kurių jis jau dabar liepia buti atsargiais, idant, kada jie ateis Ryman, tuojau tuos pažintu ir sergėtusi jų draugystės. Povilas nereikalauja, kad su anais ginčytusi, nes tokie ginčai su paklydimo mokytojais prie nieko daugiaus nepriveda, kaip tik prie klausytojų nerimasties.—(18) *Nes tokie netarnauja...* Jie ješko ne Kristaus gar-

Domino nostro non serviunt, sed suo ventri: et per dulces sermones, et benedictiones seducunt corda innocentium. [19] Vestra enim obedientia in omnem locum divulgata est. Gaudeo igitur in vobis. Sed volo vos sapientes esse in bono, et simplices in malo. [20] Deus autem pacis conterat satanam sub pedibus vestris velociter. Gratia Domini nostri Jesu Christi vobiscum.

[21] Salutat vos Timotheus adjutor meus, et Lucius, et Jason, et Sosipater cognati mei. [22] Saluto vos ego Tertius, qui scripsi epistolam, in Domino. [23] Salutat vos Cajus hospes meus, et universa ecclesia. Salutat vos Erastus arcarius civitatis, et Quartus, frater. [24] Gratia Domini nostri Jesu Christi cum omnibus vobis. Amen.

stui, musų Viešpačiui, bet savo pilvui; ir saldžiais žodžiais ir prisigerinimais suvedžioja nekaltųjų širdis. [19] Nes jusų paklusnumas apgarsintas yra po visas vietas. Taigi, aš džiaugiuos iš jusų; bet noriu, kad jųs butumėt išmintingais gerume ir prastais piktume. [20] Ramybės gi Dievas tesutrina šętoną po jusų kojomis. Musų Viešpaties, Jėzaus Kristaus, malonė teesie su jumis!

[21] Sveikina jus Timotiejus, mano padėjėjas, ir Lucijus ir Jazonas, ir Sozipateris, mano gentįs [22] Sveikinu jus Viešpatyje aš, Tercijus, kurs rašiau tą gromatą. [23] Sveikina jus Gajus, pas kurį aš viešiu, ir visas susirinkimas. Sveikina jus Erastas, miesto iždininkas, ir brolis Kvartas. [24] Musų Viešpaties, Jėzaus Kristaus, malonė teesie su jumis visais! Amen.

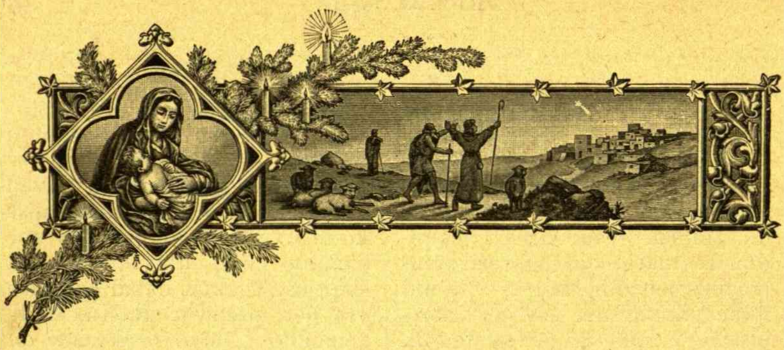
bės, bet tik to, kaip galėtu išdykusiai gyventi.—*Suvedžioja nekaltųjų širdis.* Nekaltos dušios mano apie kitus pagal save.—(**19**) *Nes...* Čia prasideda priparodymas 17. eil.: *meldžiu gi jus.* Toliaus eina du sau priešingu sakinio sąnariu. Apaštalas lyg-kad sako: Mano persergėjimas gali buti nereikalingas, jei žiurėti tiktai į Rymiečių tikėjimą, apie kurį garsas pasiekė visas bažnyčias; bet jis reikalingas dėlei neprietelių gudrumo ir piktumo, kurs reikalauja nuo tikinčiųjų didžios išminties ir atsargumo. — (**19**) *Kad jųs butumėt išmintingais...* Rymiečiai bus išmintingi, jei jie nesiduos apakinti išviršine išvaizda ir prisimeilinančiomis žydžiuojančiųjų klaidžiamokslių šnekomis ir neišmainys tikros gėrybės, kurią jie buvo gavę nuo apaštalų, ant netikrųjų mokytojų peršamos netikros gėrybės. Jie bus prasti piktume, jei jie, kaip maži vaikai, lyg-kad visai neišmanys to, kas pikta. — (**20**) *Ramybės gi Dievas...* Rymiečiams nereikia nustoti drąsumo. Vietoje *tesutrina* tikresnis tekstas turi: sutrins; taigi, čionai žadamas yra neprietelių ir jų vado, šetono, sunaikinimas, prie kurio ir Rymiečiai turi prisidėti savo išmintimi (e. 19). Kame Dievas draug su Rymiečiais kovos prieš šetoną ir jo tarnus, ten bus laimėtas ve-kiai pergalėjimas. — (**21**) *Timotiejus...* Kitose gromatose Povilas deda jo vardą šaly savojo gromatų antraše (2 Kor. Pilyp. Kol. 1 ir 2 Tes. Filem.). — *Jazonas*, gal paminėtasis Apd. 17, 5... *Sozipateris*, matomai tas pats, kurį randame Apd. 20, 4, kuriam draug su Jazonu ir šv. Povilu pavesta buvo nunešti Jeruzalėn almužnas.— *Mano gentįs*: paeinantįs iš tos pačios giminės.— (**22**) *Sveikinu... aš, Tercijus.* Tercijus, kurs kaipo raštininkas surašė šiton gromaton, ką jam Povilas sakė, su jo pavelijimu pridėjo ir nuo savęs pasveikinimą. — (**24**) Gajus, paminėtas 1 Kor. 1, 14, buvo turtingas ir šlovingas Korinto gyventojas. Toks pat gal buvo ir Erastas. Apie Kvartą nieko daugiaus nėra žinoma.

Iškilmingas Dievo pagarbinimas.

[25] Ei autem, qui potens est vos confirmare juxta Evangelium meum, et prædicationem Jesu Christi, secundum revelationem mysterii temporibus æternis taciti, [26] (quod nunc patefactum est per Scripturas prophetarum secundum præceptum æterni Dei, ad obeditionem fidei) in cunctis gentibus cogniti. [27] Soli sapienti Deo, per Jesum Christum, cui honor, et gloria in sæcula sæculorum. Amen.

[25] Tam gi, kurs galingas yra pastiprinti pagal mano Evangeliją ir Jėzaus Kristaus apsakojimą, pagal apreiškimą nuo amžinų laikų užtylėtosios paslapties, [26] (kuri dabar apreikšta yra per pranašų Raštus sulig amžinojo Dievo įsakymo dėl paklusnumo tikėjimui), tarp visų tautų pažintosios, [27] vienam išmintingajam Dievui, jam tebuna šlovė ir garbė per Jėzų Kristų į amžių amžius! Amen.

(**25**) *Nuo amžinų laikų*... Nuo amžinasties Dievas buvo užmanęs siųsti savo Sunų, bet jis norėjo, kad tas jo išganymo užmanymas pasiliktu užslėptas, iki Kristus jo neįvykdė, ir apaštalai jo neapgarsino visam pasauliui.—(**26**) *Kuri dabar*... Pranašystės buvo perdaug tamsios, kad jos butu galėjusios buti aiškiai suprastos pirm jų išsipildymo; net ir kada jos išsipildė, Kristus, jau iš numirusių prisikėlęs, turėjo aiškinti mokytiniams kaikurių iš jų prasmę (Tom.). Apaštalas mini Dievo įsakymą pažymėjimui, jog apreiškimas turėjo didžią svarbą. Tas pats amžinasis Dievas, kurs žino visa, kas paslėpta (Dan. 13, 42), dabar leidê apgarsinti tą paslaptį.—*Dėl paklusnumo tikėjimui*, t. y. tam pačiam tikslui, kuriam taipogi ir Povilas buvo gavęs apaštalo pareigas (plg. 1, 5).—(**27**) *Vienam išmintingajam*... Prie paminėto 25. e. Dievo galingumo prisideda jo išmintis: tik pats vienas Dievas išmintingas yra; jis yra išminties davėjas, ir ne dėlto vadinasi jis išmintingu, buk jis dalyvautu išmintyje, kaip žmonės, bet dėlto kad išmintis ima iš jo savo pradžią (Orig.).—Visas tas iškilmingas pagarbinimas (doxologia) stovi pas daugelį šv. tėvų ir daugelyje rankraščių ne toje vietoje, kurią jam rodosi paskyręs yra šv. Povilas. Galima spėti, jog senobinėje Bažnyčioje pasveikinimai apleidžiami buvo per viešus skaitymus. Bet iškilmingo garbės išreiškimo, kuriuo baigiasi šitas straipsnis, krikščionįs nenorėdavo apleisti, ir kadangi jis pats per save perdaug trumpas buvo, kad butu galėjęs padaryti atskirą lekciją, rodėsi jiems patogesniu dalyku prijungti jį prie kitos lekcijos. O kadangi 15. persk. turi savą užbaigą, todėl jie nukeldavo doksologiją po 15, 13. Nėra gi abejonės, jog Povilas nenorėjo tos didžios gromatos užbaigti, nepagarbinęs galingojo ir išmintingojo Dievo per Jėzų Kristų ir nesuteikęs taip Rymiečiams tikresnio ir gilesnio mokslo apie išganymo visuotinumą ir apie pagonių pavadinimą.

PIRMOJI GROMATA

Į KORINTIEČIUS.

ĮVEDIMAS.

1. Korintas buvo vyriausiuoju miestu provincijos, Achaja vadinamos. Gražiais rumais papuoštas, turtingas iš pirklystės, apgyventas daugybės žmonių, tarp kurių nemaža buvo ir žydų, jis taipogi garsus buvo senobėje savo dorišku ištvirkimu. Povilas Korintan atėjo pirmą kart 52 m. iš Makedonijos, kame ilgiaus nebegalėjo pasilikti dėlei kilusio prieš jį persekiojimo, ir apsigyvenęs vienoje iš Rymo Korintan atkeliavusioje žydų šeimynoje, Akvilio ir Priscilės, pradėjo subatomis synagogoje skelbti žydams Evangeliją, kitas dienas pašvęsdamas rankų darbui ir taip pelnydamas sau užlaikimą. Bet žydų dauguma jo apsakojamo mokslo nenorėjo priimti, todėl Apaštalas, atsiskyręs nuo tų kietaširdžių, ir pasiliekant su juomi tik kaikuriems, kreipėsi su Dievo žodžiu prie pagonių ir, darbuodamos tarp jų apie dvejus metus, daugybę atvedė prie Kristaus pažinimo, o iš atverstųjų sutaisė vieną iš didžiausiųjų ano laiko krikščioniškų draugijų, neveizdint į kliutis, kurias darė pasilikę netikinčiais žydai.

2. Kada Apaštalas galop iškeliavo iš Korinto, jo krikščionims, nelabai ilgai trukus, kilo gana daug įvairių pavojų; nes ne tik suiro vienybė, naujatikiams besivaidijant apie mokytojus ir nuo jų imant sau vardus, bet dar krikščionis, gyvendami doriškai suklydusiame mieste, nemokėjo patįs išvengti pagoniškų ydų ir užkirsti kelią visiems peiktiniems pasielgimams. Povilas apie vis tai patyręs, o taipogi užklaustas pačių Korintiečių per jų pasiuntinius apie įvairias krikščioniško mokslo dalis parašė jiems šitą gromatą, rodydamas naujati-

kiams, kas reikia pas juos pataisyti, ir atsakydamas į klausimus.

3. Gromatoje galima atskirti, po trumpos įžangos (1, 1—9), dvi dali, iš kurių pirmojoje (1, 10—6, 20) Apaštalas peikia Korintiečius už jų pasidalinimus į skyrius, už nesisaugojimą nusidėjėlių draugystės, už bylas pas pagonių teisėjus daromas, už paleistuvystę; antrojoje gi (7, 1—15, 56) plačiai išaiškina paduotus sau klausimus apie moterystę ir mergystę, apie stabams paaukotus valgius, apie užsilaikymą religijiniuose susirinkimuose, apie šventosios Dvasios dovanas ir apie numirusiųjų prisikėlimą. Gromatos užbaigoje (16, 1—24) yra kalbama apie mezliavas Jeruzalės beturčiams, apie veikų šv. Povilo atėjimą Korintan, apie Timotieju, ir galop pridėti yra pasveikinimai ir apaštališkas palaiminimas.

4. Trečiosios apaštališkos kelionės laiku, baigiantis 55 metams, šv. Povilas atvyko Efezan ir čia pasiliko per dvejus metus ir kelis mėnesius (Apd. 18, 23; 19, 8. 10), taigi, lig 58 m. Kada rašė šitą gromatą į Korintiečius, Apaštalas turėjo dar užmanymą pasilikti Efeze lig Sekminių, bet dėlei kilusio sumišimo buvo priverstas pasišalinti anksčiaus ir, iškeliavęs Makedonijon, šventė jau Velykas Pilypuose. Iš to gi aiškiai pasirodo, kad šita pirmoji gromata į Korintiečius buvo Apaštalo parašyta dar prieš Velykas 58 metų.

5. Pirmoji gromata į Korintiečius jau buvo žinoma šv. Klemensui Rym., kurs jos žodžius aiškiai mini ir liudija, kad ją parašęs šv. Povilas iš Dievo įkvėpimo. Taipogi ir šv. Polykarpas mini tos gromatos žodžius, kaipo šv. Povilo žodžius. Antrame šimtmetyje ji jau buvo Rymo bažnyčios kanone ir tankiai yra šv. tėvų, vartojama kaipo tikras Povilo veikalas; todėl jos autentiškumas yra neabejotinas.

Epistola beati Pauli Apostoli ad Corinthios prima.

Pirmoji švento Povilo Apaštalo gromata į Korintiečius.

Įžanga: Antrašas ir dėkojimas.

Caput I. [1] PAULUS vocatus Apostolus Jesu Christi per voluntatem Dei, et Sosthenes frater, [2] Ecclesiæ Dei, quæ est Corinthi, sanctificatis in Christo Jesu, vocatis sanctis, cum omnibus, qui invocant nomen Domini nostri Jesu Christi, in omni loco ipsorum, et nostro. [3] Gratia vobis, et pax a Deo Patre nostro, et Domino Jesu Christo.

[4] Gratias ago Deo meo semper pro vobis in gratia Dei, quæ data est vobis in Christo

1. Perskyrimas. [1] Povilas, pavadintasis Jėzaus Kristaus Apaštalas per Dievo valią, ir Sostenas, brolis, [2] Dievo Bažnyčiai Korinte, pašvęstiesiems Jėzuje Kristuje, pavadintiesiems šventiems, su visais, kurie šaukiasi į vardą musų Viešpaties, Jėzaus Kristaus, kiekvienoje vietoje jų ir musų. [3] Malonė jums ir ramybė nuo Dievo, musų Tėvo, ir nuo Viešpaties, Jėzaus Kristaus!

[4] Aš visuomet dėkoju už jus mano Dievui dėl Dievo malonės, kuri jums duota yra Jėzu-

---

1, 1—9. Šitos gromatos įžanga, kaip ir daugelio kitų, susideda iš dviejų dalių: antrašo (1—3) ir dėkojimo (4—9) už gėrybes, Dievo suteiktas Korinto bažnyčiai.

(1) *Pavadintasis*... Šv. Povilas pažymi, jog jis tapo apaštalu taip-pat per betarpišką Kristaus pavadinimą, kaip ir kiti apaštalai.—*Per Dievo valią.* Todėl jis turi priedermę apsakoti Evangeliją (9, 16).—*Sostenas* nebuvo apaštalas, bet tik Povilo sandarbininkas, kurs vienok bažnytinėje Korintiečių draugijoje turėjo augštą pagarbą. Ar jis yra atsivertęs tas pats Sostenas, apie kurį yra šneka Apd. 18, 17, visai nėra žinoma.— (**2**) Viešpaties Bažnyčia vadinasi graik. Sen. Įstatymo vertime išrinktoji žydų tauta. N. Įstatymo rašytojai pritaiko tą pavadinimą arba visai krikščionijai, arba atskiroms krikščionių draugijoms, arba net kokiai nors žinomai jų daliai (Rym. 16, 4). Tuo pačiu vardu paskui pradėjo vadinties taipogi ir krikščionių susirinkimo vieta Krikščionis yra Kristaus Bažnyčia, nes jos įkurėju yra Kristus, su kuriuo jie suvienyti yra, kaipo sąnariai su galva; yra Dievo Bažnyčia, nes jie atpirkti Dievo Sunaus krauju (Apd. 20, 28) ir prie Dievo vedami yra. Galop krikščionių Bažnyčia vadinasi šventųjų Bažnyčia, nes visi jos sąnariai pašvęsti yra per krikštą Kristuje, atskirti nuo pasaulio ir Dievui pašvęsti.—*Kiekvienoje vietoje*: Achajoje (plg. 2 Kor. 1, 1).—**M u s ų v i e t a** gal reiškia patį Korintą, nes jo bažnyčią įkuręs buvo Povilas savo darbu.—(3) *Malonė*: iš liuosos valios paeinanti dovana, kuri tarnauja musų išganymui.—*Ramybė*: malonės vaisius.—*Nuo Dievo*... Plg. Rym. 1, 7. Kristus sulig savo dieviškos prigimties draug su Tėvu ir šv. Dvasia yra davėju malonės ir ramybės, kurias jis užpelnė per savo žmogišką prigimtį.

(**4**) Visose gromatose, atskyrus į Galatus,

Jesu: [5] quod in omnibus divites facti estis in illo, in omni verbo, et in omni scientia: [6] sicut testimonium Christi confirmatum est in vobis: [7] ita ut nihil vobis desit in ulla gratia, exspectantibus revelationem Domini nostri Jesu Christi, [8] qui et confirmabit vos usque in finem sine crimine, in die adventus Domini nostri Jesu Christi. [9] Fidelis Deus: per quem vocati estis in societatem filii ejus Jesu Christi Domini nostri.

je Kristuje; [5] jogei per jį jųs tapote turtingi visame, kiekviename žodyje ir kiekviename moksle; [6] kaip ir Kristaus liudijimas patvirtintas yra jumyse, [7] taip kad netruksta jokios malonės jums, laukiantiems apsireiškimo musų Viešpaties, Jėzaus Kristaus, [8] kurs dar ir pastiprins jus iki galui, taip kad jųs butumėt be kaltės musų Viešpaties, Jėzaus Kristaus, atėjimo dienoje. [9] Ištikimas yra Dievas, per kurį jųs esate pavadinti į jo Sunaus, musų Viešpaties, Jėzaus Kristaus, draugystę.

I, 1. Korinto krikščionis peikiami už jų nuolatinius nesutikimus. a) Pasidalinimas, atsiradusis Korinte, priešingas yra vienybei, esančiai tarp Kristaus ir krikščionių.

[10] Obsecro autem vos fratres per nomen Domini nostri Jesu Christi: ut idipsum dicatis omnes, et non sint in vobis schismata: sitis autem perfecti in eodem sensu, et in eadem sententia. [11] Significatum est enim

[10] O aš maldauju jus, broliai, per musų Viešpaties, Jėzaus Kristaus, vardą, kad jųs visi tąpat sakytumėt, ir nebutu tarp jusų persiskyrimų, bet kad butumėt tobuli tame pačiame supratime ir toje pačioje nuomo-

Apaštalas prie antrašo prideda dėkojimą. — (5) *Moksle*: pažinime viso to, kas pravrrčia išgąnymui.—(6) Korintiečiai regėjo Apaštalo pamokslus patvirtintus stebuklais ir vidujinėmis malonėmis.—(7) Gr. t.: taip kad jųs neesate (už jokią kitą bažnyčią) žemesni malonėje.—*Apsireiškime*: t y. Viešpaties sugrįžime į teismą. Bet kaip gi gali Apaštalas tuos, kuriuos jis čia taip giria, paskui (3, 1) vadinti kuniškais? Taip įvyksta dėlto, kad šv. Raštas tankiai atsiliepia apie visus tokiais žodžiais, kurie pridera tiktai vienai daliai (Aug.).— (8) *Kurs*: Dievas, kursai ištikimas yra (e. 9). Apaštalo mintis, čia išreikšta, yra sekanti: Aš dėkoju mano Dievui, kurs jus padarė turtingais visomis dovanomis, ir kurs dar jus pastiprins, suteikdamas reikalingą pašalpą.—(9) Plg. 1 Tes. 5, 24. Kadangi Dievas ištikimas yra, jis suteikia visiems, kuriuos pavadina, visas pašaukimui reikalingas pašalpas, kad jie be nusidėjimo lauktu teismo dienos. Tai tuo labiaus įvyksta, kad pašaukimo tikslas yra draugystė su Dievo Sunumi.

Nors Korinto bažnyčia buvo užsitarnavusi nemaža Apaštalo pagyrimų, vienok buvo joje ir kaikurios ydos ir tai didžiai pavojingos. Tų tai ydų papeikimu ir pataisymu užsiima Povilas pirmoje gromatos dalyje (1, 10—6, 20).

Pirmoje vietoje pastatytas yra Korintiečių pasidalinimas į skyrius pagal įvairius mokytojus, kuriais vieni prieš kitus gyrėsi ir didžiavosi (1, 10-21).

10—12. Povilas, trokšdamas prašalinti tą negeistiną nesutikimą, ragina visupirma apskritai prie vienybės užlaikymo, ir trumpai primena, apie tai, kas darosi tarp Korintiečių.

(10) Vienybė su Kristumi tik tuomet yra galima, jei Korintiečiai ir tarp savęs užlaiko vienybę; kadangi išdalics prie-

mihi de vobis fratres mei ab iis, qui sunt Chloes, quia contentiones sunt inter vos. [12] Hoc autem dico, quod unusquisque vestrum dicit: Ego quidem sum Pauli: ego autem Apollo: ego vero Cephæ: ego autem Christi. [13] Divisus est Christus? Numquid Paulus crucifixus est pro vobis? aut in nomine Pauli baptizati estis? [14] Gratias ago Deo, quod neminem vestrum baptizavi, nisi Crispum, et Cajum: [15] ne quis dicat quod in nomine meo baptizati estis. [16] Baptizavi autem et Stephanæ domum: ceterum nescio si quem alium baptizaverim.

nėje. [11] Nes man, mano broliai, apie jus pranešta yra tų, kurie yra Chloės, jog yra tarp jusų ginčai. [12] Kalbu gi apie tai, jog kiekvienas iš jusų sako: Aš esu Povilo; aš gi Apollio; o aš Kėfo; o aš Kristaus.

[13] Ar Kristus padalintas yra? Argi Povilas yra už jus prikaltas į kryžių? arba ar Povilo vardan esate apkrikštyti? [14] Dėkoju Dievui, jog nei vieno iš jusų nekrikštijau, kaip tik Krispą ir Gajų, [15] kad kas nesakytu jog mano vardan apkrikštyti esate. [16] Apkrikštijau dar ir Stepono namus; daugiaus nežinau, ar ką kitą esu apkrikštijęs.

šingai yra, ir jų pasielgimas ne visai atsako viršiaus padėtam pagyrimui, todėl Povilas ir pradeda savo šneką nuo žodžio „o", tą priešingumą išreiškiančio.—*Per musų V. J. Kr. vardą.* Per tų žodžių pridėjimą Apaštalas nori priduoti didesnį svarbumą savo persergėjimui.— (11) *Ne man...* Vadindamas čionai Korintiečius savo broliais, Apaštalas parodo didžią jų meilę, sušvelnina, kiek galėdamas, savo papeikimą ir taip prirengia skaitytojus prie geresnio priėmimo savo persergėjimų.—*Pranešta yra...* Apaštalas įtikėjo gautoms apie Korintiečius žinioms tik dėlto, kad jos paeina nuo visai tikrų liudytojų, butent jas jam atnešė iš Korinto vienos iš krikščionių, vardu Chloės, namiškiai.—(12) *O aš Kristaus.* Povilas atsiliepia į visą bažnyčią, kurioje, be abejonės, daug buvo sakančiųjų visai teisingai, jog jie esą Kristaus. Bet ir tie, tiesa, su didžiu uolumu gindami Viešpaties garbę, buvo regimai suklydę tame, kad niekino Vešpaties tarnus, taip atmesdami vyresniųjų valdžią. Tikrų gi skyrių tarp Korintiečių buvo trįs, kadangi tik tris Povilas aiškiai atmeta. Statydamas pirmoje eilioje ir atmesdamas tuos, kurie buvo jo šalininkais ir vadinosi jo vardu, Povilas parodo bešališkumą ir tuo liuosiaus gali peikti visus kitus. Apollis tur buti mėgino aiškinti Korintiečiams, prieg-tam su didesne iškalba, kaikuriuos gilesnius Kristaus mokslo dalykus, kuriuos Povilas, kaipo mažiaus prieinamus, tuomet buvo apleidęs; užtat radosi tarp Korintiečių tokie, kurie pradėjo niekinti jo apsakojimą ir didžiavosi Apolliu. Žydžiuojantieji stengėsi pažeminti Povilą, kad taip sumažintu jo įtekmę; tam tikslui jie prirodinėjo, buk jo mokslas skiriąsis nuo Petro (Kėfo) mokslo, kuriuo jie didžiavosi. Plg. Apd. 18, 24. — Kaikurie vienok aiškintojai žodžius: „*aš Kristaus*" supranta taip, buk jais Povilas išreiškiąs, kaip jis pats saką̨s, ir kaip visi Korintiečiai turėtu sakyti.

13—16. Apaštalas paduoda tris svarbiausias racijas, kodėl Korintiečių pasidalinimas į skyrius yra peiktinas. Pirma gi yra ta, jog krikščionių vienybė su Kristumi reikalauja, kad butu vienybė Bažnyčioje. (13) Dvi yra maloni, ant kurių remiasi priklausymas prie Kristaus: atpirkimas per jo kančią ir kryžių, o taipogi priimtas krikštas jo vardan; taigi, tie Korintiečiai, kurie save vadino „*Povilo*", (e. 12), butu turėję gauti bent vieną iš tų malonių iš pagonių Apaštalo; taip gi nėra. Buti apkrikštytu Kristaus vardan reiškia: buti pašvęstam Kristaus krikštu ir tapti jo dvasiškojo kuno sąnariu.—(14) *Krispą ir Gajų.* Veiz. Apd. 18, 8.

b) Kodėl Povilas, skelbdamas Kristaus Evangeliją, vartojo žemą apsakojimo budą.

[17] Non enim misit me Christus baptizare, sed evangelizare: non in sapientia verbi, ut non evacuetur crux Christi. [18] Verbum enim crucis pereuntibus quidem stultitia est: iis autem, qui salvi fiunt, id est nobis, Dei virtus est. [19] Scriptum est enim: Perdam sapientiam sapientium, et prudentiam prudentium reprobabo.

[20] Ubi sapiens? ubi scriba? ubi conquisitor hujus sæculi? Nonne

[17] Nes Kristus nesiuntė manęs krikštytų, bet Evangelijos apsakotų; ne žodžio išmintyje, kad Kristaus kryžius nenustotu galybės. [18] Nes kryžiaus žodis žunantiems, tiesa, yra paikybė; tiems gi, kurie išganomi, tai yra, mums, jis yra Dievo galybė. [19] Nes parašyta yra: Aš pražudysiu išmintingųjų išmintį ir atmesiu gudriųjų gudrybę.

[20] Kame yra išmintingasis? kame Rašte-mokytasis? kame šio

1, 17 — 2, 5. Korintiečių pasidalinimo į skyrius visai neišteisina Povilo apsakojimo budas. Šis Apaštalo prirodinėjimas visupirma atkreiptas prieš tuos, kurie, paniekindami žemą Evangelijos apsakojimo budą, didžiavosi Apolliu. Pirmoje to prirodinėjimo dalyje (1, 17—2, 5) Povilas paaiškindamas, kodėl jis Korinte vartojo žemą apsakojimo budą, nurodo skirtumą tarp Evangelijos ir žmonių išminties; jis visupirma sako, jog Evangelija neprivalo buti platinama per žmonių išmintį, idant nepasirodytu, jog iš Kristaus kryžiaus atimta yra galybė suteikti išganymą, ir patvirtina savo žodžius pranašo, Izaijo, liudijimu (1, 17—19); tolesniai šaukiasi į prityrimą, kurs moko, jog Dievas Evangelijos praplatinimui neišsirinko ir negalėjo išsirinkti šio pasaulio išmintingųjų, kadangi jie tų pareigų išpildymui netiko (1, 20—25); taipogi ir tuos, kuriuos Dievas pavadino Evangelijos priimtų, jis neišsirinko iš tarpo išmintingųjų arba kokia kita prigimta malone apdovanotųjų (1, 26—31); todėl Apaštalas visai teisingai vartojo Korinte žemą mokymo budą (2, 1—5).

(17) Nors Kristus (Mt. 28, 19) pavedė apaštalams mokymą ir krikštijimą, vienok pirmasis darbas pasilieka visuomet svarbesne jų pareiga (plg. Apd. 10, 48).— *Kad Kristaus kryžius...* Plg. 2 Petr. 1, 16. Žem. 2, 1. 4. Apaštalų apsakojimas nesiremia ant prigimto mokslo ir iškalbos, kuriais naudojasi žmonės, kad įkalbėtu kitiems savo nuomones, idant dieviškoji galybė, kuri veikia per prikaltojo į kryžių Kristaus nuopelnus, galėtu apsireikšti ir neišrodytu nustojusi savo spėkų; taip gi butu, jei žmonės butu atverčiami prie Kristaus tik su pagalba žmonių iškalbos.—(18) *Nes kryžiaus žodis*: Apaštalų pamokslai.—*Žunantiems...* Šv. Povilas kaikada (pvd. 2 Kor. 2, 15) atskiria dvejopus žmones: tuos, kurie yra ant prapulties kelio, netikinčius, ir tuos, kurie ant išganymo kelio yra, tikinčiuosius. — Evangelija nėra tai lyg koks filosofų mokslas, kurs žmonių priimtas jų nei kiek nepermaino, bet jis yra mokslu gyvu ir veikliu, kurio vidujinė dieviška galybė apsireiškia tikinčiuose, kadangi padaro juos stipresniais kovoje su pikta dvasia ir pasauliu ir prirengia juos prie visokių dorybių.—(19) *Nes parašyta...* Veiz. Iz. 29, 14. Ką Pranašas pasakė apie savo laiko žmones, tai yra, kaip aiškina šv. Povilas, paveikslu Mesijos laikų. Panašiai ir Išganytojas (Mat. 15, 7 8) pritaikė kitus, truputį augščiaus pas tą patį pranašą patalpintus žodžius (Iz. 29, 13) prie savo laiko žydų. Didesnį stebuklą, kaip tuomet, Dievas padarė dabar ir išliuosavo iš didesnio pavojaus, ištraukdamas tikinčius per savo Sunaus mirtį nuo amžino pasmerkimo, ir kaip jis anuomet užgėdino Ezekijo patarėjų išmintį, taip dabar užgėdina visą žmonių išmintį.

(20) *Kame yra išmintingasis*, apaštalų tarpe? Šv. Povilas išvardija toliaus ypač du išmintigųjų skyriu: žydus, turėjusius

stultam fecit Deus sapientiam hujus mundi? 21 Nam quia in Dei sapientia non cognovit mundus per sapientiam Deum: placuit Deo per stultitiam prædicationis salvos facere credentes. 22 Quoniam et Judæi signa petunt, et Græci sapientiam quærunt: 23 nos autem praedicamus Christum crucifixum: Judæis quidem scandalum, gentibus autem stultitiam, 24 ipsis autem vocatis Judaeis, atque Graecis, Christum Dei virtutem, et Dei sapientiam: 25 quia quod stultum est Dei, sapientius est hominibus: et quod infirmum est Dei, fortius est hominibus.

26 Videte enim vocationem vestram fratres, quia non multi sapientes secundum carnem, non multi potentes, non multi nobiles: 27 sed quæ stulta sunt mundi elegit Deus, ut confundat sapientes: et infirma mundi elegit Deus, ut confundat for-

pasaulio tyrinėtojas? Argi Dievas nepadarė paika šio pasaulio išminties? 21 Nes kadangi pasaulis per savo išmintį nepažino Dievo jojo išmintyje, Dievui pamėgo išganyti tikinčiuosius per apsakojimo paikybę. 22 Nes ir žydai reikalauja stebuklų, ir graikai jieško išminties; 23 o mes apsakojame Kristų, prikaltąjį į kryžių, žydams, tiesa, papiktinimą, pagonims gi paikybę, 24 bet pavadintiesiems, kaip žydams taip ir graikams,—Kristų, Dievo galybę ir Dievo išmintį. 25 Nes nuo Dievo ateinanti paikybė išmintingesnė yra už žmones, ir nuo Dievo ateinanti silpnybė stipresnė yra už žmones.

26 Nes prisiveizdėkit, broliai, savo pavadinimui, jog ne daug yra išmintingų pagal kuną, nedaug galingų, nedaug augštos kilmės; 27 bet Dievas išrinko, kas paika yra pasauliui, kad užgėdintu išmintinguosius; ir kas silpna yra pasauliui, išrinko Die-

gilų šv. Rašto pažinimą, ir pagonių mokslinčius filosofus.—*Argi Dievas nepadarė...* Plg. Iz. 33, 18. Šis pasaulis N. Įstatyme reiškia arba žmoniją lig Kristaus atėjimui (Mat. 12, 32. Mork. 10, 30. Tit. 2, 13) arba netikėjimo laiką apskritai, kurs daugeliui dar tebeina (Rym. 13, 2. 1 Kor, 2, 6. 8).—Nėra tokios paikybės, kurios nebutu mokęs jau kas nors iš filosofų.—(**21**) Kadangi šio pasaulio žmonės, graikai ir žydai, nepasiekė per savo išmintį priderančio Dievo pažinimo, sulig kurio jie butu sutvarkę savo gyvenimą ir rupinęsi apie savo išganymą (plg. Rym. 1, 21), todėl pamėgo Dievui per paikybę, kuria yra evangeliškas apsakojimas, taigi per pasakojimą apie Kristaus kryžių, išganyti, tiesa, ne visus, bet tuos, kurie turi Dievo reikalaujamą išlygą, tikėjimą. —(**22**) *Nes...* Vieni randa apaštalų pamoksluose ne tai, ko jie jieško, kiti gi (e. 24) pažįsta iš jų ir priima tai, kas juose ištikrųjų yra ir taip gauna išganymą. Žydai, kurie savo tėvų laikuose gavo mokslą daugeliu didžiausių stebuklų patvirtintą, ir dabar reikalauja, kaip reikalavo nuo paties Viešpaties (Jo. 6, 30) visos eilios Dievo galybės apsireiškimų.—(**23**) Vieni ir kiti jieško, tik savo spėkomis pasitikėdami, mokslo, kurs patiktu jų norams. Bet vietoje stebuklų žydams nurodomas yra kenčiantis ant kryžiaus Išganytojas, pagonims vietoje žmonių išminties išgelbėtojas, kurs miršta ant kryžiaus, teisingasis, kurs pats save paduoda pažeminančiai mirčiai (Tom.).—(**24**) Pavadintieji yra tie patįs, kurie 21. eil: vadinasi tikinčiais, o 18. e. tais, kurie išganomi yra.—*Dievo galybę.* Dievo galybė apsireiškia Viešpaties stebukluose ir darbuose, o taipogi visa naujai sutvarkančiame apaštalų apsakojime

(**26**) Apaštalas kreipiasi į tikinčius. Trijuose trumpuose sakiniuose apima jis visa, ką žmonės paprastai brangina. Tos gėrybės vienok nepadeda žmogui pasiekti jo tikslą.—(**27**) *Kas paika yra.* Neijoki gimė turi pas Apaštalą išreikšti visą ypatų eilią, be atsižvelgimo į atskirus sąnarius. Paiki reiškia čionai žmones ne-

tia: [28] et ignobilia mundi, et contemptibilia elegit Deus, et ea, quae non sunt, ut ea quæ sunt destrueret: [29] ut non glorietur omnis caro in conspectu ejus. [30] Ex ipso autem vos estis in Christo Jesu, qui factus est nobis sapientia a Deo, et justitia, et sanctificatio, et redemptio: [31] ut quemadmodum scriptum est: Qui gloriatur, in Domino glorietur.

Caput II. [1] Et ego, cum venissem ad vos, fratres veni non in sublimitate sermonis, aut sapientiae, annuntians vobis testimonium Christi. [2] Non enim judicavi me scire aliquid inter vos, nisi Jesum Christum, et hunc crucifixum. [3] et ego in infirmitate, et tremore, et timore multo fui apud vos: [4] Et sermo meus, et praedicatio mea non in persuasibilibus humanæ sapientiæ verbis, sed in ostensione spiritus, et virtutis: [5] ut fides vestra non sit in sapientia hominum, sed in virtute Dei.

vas, kad užgėdintu, kas stipra; [28] ir Dievas išrinko, kas nešlovinga yra pasauliui, ir paniekintina, ir tai, ko nėra, kad nieku paverstu tai, kas yra; [29] kad joks kunas nesigirtu jo akyvaizdoje. [30] Iš jo gi esate jųs Kristuje Jėzuje, kursai mums tapo išmintimi nuo Dievo, ir teisybe, ir pašventimu, ir atpirkimu, [31] idant, kaip parašyta yra, kas giriasi, girtusi Viešpatyje.

2. Perskyrimas. [1] Ir aš, kada buvau pas jus atėjęs, broliai, neatėjau su augšta kalba arba su išmintimi jums Kristaus liudijimo apsakytų. [2] Nes nesitariau ką kitą tarp jusų žinąs, kaip tik Jėzų Kristų ir tą prikaltą į kryžių. [3] Ir aš buvau pas jus silpnybėje, ir baimėje ir didžiame drebėjime, [4] ir mano kalba, ir mano apsakojimas nebuvo įtikrinančiuose žmonių išminties žodžiuose, bet dvasios ir galybės parodyme; [5] idant jusų tikėjimas nesiremtu ant žmonių išminties, bet ant Dievo galybės.

---

mokytus, tuos kurie neturi pas kitus jokios reikšmės.—(**29**) *Kad...* Galutinas Dievo tikslas yra, kad visi pažintu, jogei išganymas nėra nupelnomas įgimtomis dovanomis.—(**30**) *Kursai mums tapo...* Plg. Jer. 23, 5. Kristus buvo Dievo paskirtas, kad taptu musų dievišku Mokytoju, Nuteisintoju (Rym. 3, 24. 25), darančiu mus šventais, Išgelbėtoju nuo viso pikto.—(**31**) Plg. 2 Kor. 10, 17. Tiesa, tų žodžių, taip kaip jie čionai skamba, nėra šv. Rašte, bet jie yra pasekmė iš Jer. 9, 23. 24. Žmogus gali vien tuo girties, kad jis pažįsta Dievą, kurs apreiškia savo mielaširdystę ir teisybę. Bet tokį pažinimą duoda ne prigimtis, o tiktai pats Dievas.

(**21**) *Neatėjau...* Tokio pasielgimo reikalavo Apaštalo pareigos.— (**2**) Plg. augšč. 1. 17.—(**3**) Kokiame upe buvo tuomet Povilas, veiz. Apd. 18, 9. To nusiminimo priežastimi buvo, turi buti, mažos Apaštalo darbų pasekmės (Apd. 17, 33). Apie jo silpnumą veiz. 2 Kor. 10, 10; 11, 6; 12, 10. Baimė ir drebėjimas buvo sukelta persekiojimais (Auks). Atkartojimas žodžių: „pas jus, tarp jusų" pažymi, jog Apaštalas Korinte, kurs puikinosi savo turtais ir išmintimi, per ypatingą Dievo Apveizdos surėdymą parodė, jog Evangelijos prasiplatinimui nėra reikalingi žemiški įrankiai.—(**4**) *Ir mano kalba*: mano pasišnekėjimai.—*Bet dvasios...* Šv. Dvasia apšviesdavo šv. Povilą ir darė klausytojų širdis prielankiomis jo žodžiams.—(**5**) Žmonių išmintis gali apsirikti ir įvesti paklydiman, bet ne Dievo malonė, kuri paeina iš jo galybės.

c) Kodėl Povilas neapsakojo Korinte gilesniojo mokslo.

[6] Sapientiam autem loquimur inter perfectos: sapientiam vero non hujus saeculi, neque principum hujus saeculi, qui destruuntur: [7] sed loquimur Dei sapientiam in mysterio, quæ abscondita est, quam praedestinavit Deus ante saecula in gloriam nostram, [8] quam nemo principum hujus saeculi cognovit: si enim cognovissent, nunquam Dominum gloriae crucifixissent. [9] Sed sicut scriptum est: Quod oculus non vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis ascendit, quae praeparavit Deus iis qui diligunt illum: [10] nobis autem revelavit Deus per Spiri-

[6] Išminti gi mes apsakojame tarp tobulų, bet išminti ne šio pasaulio, nei šio pasaulio kunigaikščių, kurie pragaišta; [7] bet mes apsakome Dievo išminti paslaptyje, tą paslėptąją išminti, kurią Dievas paskyrė pirm amžių musų šlovei; [8] kurios nei vienas iš šio pasaulio kunigaikščių nepažino; nes jei butu pažinę, niekuomet garbės Viešpaties nebutu prikalę į kryžių. [9] Bet kaip parašyta yra: Ko akis neregėjo, nei ausis negirdėjo, nei į žmogaus širdį neįėjo, ką Dievas pritaisė tiems, kurie jį myli, [10] mums gi tai Dievas apreiškė per savo Dvasią. Nes

---

2, 6—3, 4. Teisindamas toliaus savo pasielgimą Evangelijos apsakojime Korintiečiams, Apaštalas aiškina, jog Evangelijoje randasi gili išmintis, kuri, neprieinama žmogaus protui, šv. Dvasios apreikšta yra apaštalams (2, 6—12); ją apaštalai apsakoja ne visiems, bet tik tobuliems (2, 13—16); o kadangi Korintiečiai nebuvo tobuli, todėl Povilas negalėjo jiems apsakoti tos išminties (3, 1—4).

(6) *Išminti gi...* Kaikurie Korintiečiai nelabai brangino Povilą užtat, kad jis savo apsakojime nesirupino apie užlaikymą žmonių iškalbos taisyklių, kaip tai darė Apollis, ir neskelbė jiems taip gilių tiesų, kaip anas. Povilas atskiria dvejopus tikinčius: pradedančius, kurie dar kuniški yra (2, 14; 3,) ir tebereikalauja pieno (3, 2), ir tobulus, kurie jau gali priimti ir kitokį valgį (2, 13; 3, 2); taippat dvejopa yra krikščionių išmintis: ta, kurią Povilas augščiaus pavadino paikybe ir pastatė prieš žmonių išmintį, ir dar kita, kuri suteikiama esti pažengusiems dvasioje ir valioje, tiesos, kurios siekia net uždengtas Dievo paslaptis (Tom.). Koks mokslas priklauso pirmajam žmonių skyriui, veiz. Žyd. 5, 11—6, 3 Tobulųjų skyriui suteikiamas yra paveikslų (typorum) pažinimas (plg. 1 Kor. 14, 20).— *Ne šio pasaulio*: ne išmintį, kuri paeina iš šio pasaulio, jį paliečia ir iš jo ima savo priparodymus. — *Kunigaikščių*, — ar tai butu pagonių filosofai, ar žydų Raštemokytieji, pagonių karaliai, ar žydų kunigai (Auks.), arba labiausiai piktos dvasios; visa, kas paeina ir priklauso prie praeinančių esybių, tas turi pats gauti kada nors galą.—(7) *Išminti paslaptyje*: visa, kas negali buti pasiekta įgimtomis žmonių jiegomis, bet atidengiama yra per Dievo apreiškimą. — *Dievas paskyrė...* Apaštalas skelbia paslaptį, kuri visuomet butu pasilikusi uždengta, jei Dievas jos nebutu apreiškęs ir taip nebutu padėjęs tikintiems pasiekti amžiną šlovę.—(8) *Nei vienas... nepažino*; bet tas jų nepažinimas paėjo iš jų pačių kaltybės (Apd. 3, 17).—(9) *Parašyta yra*: pas Iz. 64, 4, tik su nedideliu skirtumu.—Dievas jį mylintiems pritaisė, kad jie turėtu, kolei gyvena ant žemės, Dievo Sunų per tikėjima ir meilę, danguje gi per aiškų regėjimą ir tobulą iš jo džiaugsmą.—(10) *Mums gi tai...* Tų žodžių tikrybės priparodymą duoda Povilas sekančiose eilutėse. Dievo Dvasia turi visą išmintį (e. 10. 11). Ta Dvasia apaštalams suteikta yra, kad jie pažintu Dievo dovanas (e. 12). Taigi, tokiuo budu „*Dievas apreiškė per savo*

tum suum: Spiritus enim omnia scrutatur, etiam profunda Dei. [11] Quis enim hominum scit quae sunt hominis, nisi spiritus hominis, qui in ipso est? ita et quae Dei sunt, nemo cognovit, nisi Spiritus Dei. [12] Nos autem non spiritum hujus mundi accepimus, sed Spiritum, qui ex Deo est, ut sciamus quae a Deo donata sunt nobis:

[13] Quæ et loquimur non in doctis humanae sapientiae verbis, sed in doctrina Spiritus, spiritualibus spiritualia comparantes. [14] Animalis autem homo non percipit ea, quae sunt Spiritus Dei: stultitia enim est illi, et non potest intelligere: quia spiritualiter examinatur. [15] Spiritualis autem judicat omnia: et ipse a nemine judicatur. [16] Quis enim cognovit sensum Domini, qui instruat eum? Nos autem sensum Christi habemus.

Dvasia visa tyrinėja, net ir Dievo gilybes. [11] Nes kursai iš žmonių žino, kas yra žmoguje, negut tik žmogaus dvasia, jame pačiame esanti? Taip ir kas Dievo yra, niekas nepažino, kaip tik Dievo Dvasia. [12] Mes gi ne šio pasaulio dvasią gavome, bet Dvasią, kuri iš Dievo yra, kad žinotumėm, kas mums suteikta yra.

[13] Tai ir apsakome ne mokytais žmonių išminties žodžiais, bet Dvasios mokslu, dvasiškus daiktus dvasiškai paaiškindami. [14] O jausmų žmogus neišmano to, kas Dievo Dvasios yra; nes tai yra jam paikybė, ir jis negali suprasti; nes tai dvasiškai turi buti ištirta. [15] Bet dvasiškasis visa teisia, ir pats nei keno neesti teisiamas. [16] Nes kas pažino Viešpaties mintį, kad jį pamokytų? O mes turime Kristaus mintį.

Dvasią".—*Ir Dievo gilybes*: tyrinėja nekaipo tas, kurs jieško ko nors nežinomo, bet kaipo nepaliekantis nieko, kas jam pasiliktu užslėpta (Aug.). Plg. Rym. 8, 27. Iš tos eilutės priparodoma yra taipogi šv. Dvasios dievystė. Dvasia čionai, kaipo atskira nuo Tėvo ypata, turi dievišką išmintį, ir tai taip, jog iš savęs pažįsta Dievo gilybes.—(**11**) *Nes kursai*... Kaip vien žmogaus dvasia, suvienyta su žmogumi esybiškai, pažįsta tai, kas darosi žmoguje, taip šv. Dvasia, esybiškai lygi Tėvui ir Sunui, permato Dievystės gilybes. Tuo pasakymu nėra užginčijamas lygus pažinimas kitom dviem dieviškom ypatom, taip-pat kaip Tėvo ir Sunaus pažinimas nėra atimtas iš šv. Dvasios Išganytojo žodžiuose Mat. 11, 27. Luk. 10, 22. Priešingai, Apaštalas ką tik pasakė 10. e., jog Tėvas per Dvasią apreiškia išmintį, taigi ją turi.—(**12**) *Mes gi*: Apaštalai.—*Ne šio pasaulio dvasią*: piktumo dvasią, kuri dar gali buti pavadinta pasaulio išmintimi, meile, stumiančia žmogų darytų, kas pasauliui įtinka.—*Kuri iš Dievo yra*: Kuri nuo Tėvo ir Sunaus paeina ir su jiemdviem yra Dievas.—*Kas mums*... Dalykus, apie kuriuos buvo šneka 9. eil.

(**13**) *Tai*: Išganymo paslaptis.—*Apsakome ne mokytais*... Šv. Dvasios paduotą mokslą mes paduodame žodžiais ir su priparodymais, kuriuos įkvėpia ta pati Dvasia.—(**14**) *O jausmų*... Jausmų žmogus skaito Dievo apreiškimą apaštalams kvailu ir atstumia jį be ištyrimo, dėlto kad jis jo nesupranta. Kaip mažai jausmai tegali permanyti proto dalykus, taippat nei jausmai, nei protas negali savomis jiegomis apimti dieviškų dalykų. Kadangi jausmų žmogus neturi šv. dvasios, jis negali ištirti dvasiškų dalykų, todėl negali ir suprasti.—(**15**) *Visa teisia*: dvasiškus dalykus ir nedvasiškus.—*Nei keno*, kurs nėra dvasiškas; taigi, tik dvasiškųjų žmonių gali buti suprastas.—(**16**) *Nes kas pažino*... Tie žodžiai paimti yra iš Iz. 40, 13; 5, 54 pagal aleks. vert., tik su praleidimu keleto žodžių. Plg. Išm. 9, 13. Rym. 11, 34, Viešpaties mintis yra tai Dievo išmintis. Jei niekas negali matyti Dievo minties, tai dar mažiaus gali jį pamokyti, arba, jei klystu, pataisyti. Bet kadangi mes, dvasiškieji, turime Kri-

Caput III. [1] Et ego, fratres, non potui vobis loqui quasi spiritualibus, sed quasi carnalibus. Tamquam parvulis in Christo, [2] lac vobis potum dedi, non escam: nondum enim poteratis: sed nec nunc quidem potestis: adhuc enim carnales estis. [3] Cum enim sit inter vos zelus, et contentio: nonne carnales estis, et secundum hominem ambulatis? [4] Cum enim quis dicat: Ego quidem sum Pauli; alius autem: Ego Apollo: nonne homines estis?

3. Perskyrimas. [1] Ir aš, broliai, negalėjau jums kalbėti kaipo dvasiškiems, bet kaipo kuniškiems. Kaip kudikiams Kristuje [2] daviau jums gerti pieno, ne valgį, nes dar nebuvote gana stipri; bet net ir dabar neesate, nes dar kuniški tebesate. [3] Nes kadangi yra tarp jusų pavydas ir ginčai, argi neesate kuniški ir ar nesielgiate žmonių budu? [4] Nes kada vienas sako: Aš esu Povilo; kitas gi: Aš Apollio, argi ne žmonės esate?

d) Korintiečių pasiskirstymas neišmintingas yra.

Quid igitur est Apollo? quid vero Paulus? [5] Ministri ejus, cui credidistis, et unicuique sicut Dominus dedit. [6] Ego plantavi, Apollo rigavit: sed Deus incrementum dedit. [7] Itaque neque

Taigi, kas yra Apollis? o kas gi Povilas? [5] Tarnai tojo, į kurį jus įtikėjote, ir kiekvienas kaip jam Viešpats yra davęs. [6] Aš sodinau, Apollis laistė, bet Dievas davė augimą. [7] Taigi, nei

---

staus (Dievo) išminties išmanymą, taigi, dvasiškieji negali buti teisiami ir suprantami nei keno, kas nėra dvasiškas.

(3, 1) *Ir aš* kaipo dvasiškasis.—Žodžiai *„kaipo kudikiams Kristuje“* pagal gr. t. sujungti yra su pirm jų esančiu sakiniu, o ne su sekančiu.—(2) *Daviau... pieno...* Nors kiti valgiai savyje ir geresni yra už pieną, bet jie butu užkenkę.—(3) *Nes kadangi..* Nors apkrikštyti buvo ir Kristaus sąnariais tapo, Korintiečiai vienok dar nebuvo išsiliuosavę iš po viešpatavimo žemesniosios savo dalies. Tuose žodžiuose randasi truputis papeikimo, nors jis nėra taip aštrus, kaip tas, kurs randasi Žyd. 5, 11. Korintiečių bažnyčia buvo įkurta maž daug 5 ar 6 metai pirm šitos gromatos parašymo; žydų gi bažnyčia jau buvo gyvavusi daugiaus kaip 30 metų; žydai buvo atsitolinę nuo tobulybės kelio (Žyd. 5, 14), Korintiečiai dar nebuvo į jį įėję.—*Žmonių budu*: kuniškai.

4 b.—17. Trečią priežastį, dėlei kurios papeikimo verti yra Korintiečiai, Povilas mato tame, jog jų pasiskirstymas į dalis yra neišmitingas. Juk jie yra mokytiniais tų mokytojų, kurie tarnauja vienam ir tam pačiam Dievui ir skiriasi tarp savęs tik pareigomis, kurias jiems Dievas pažymėjo, ir darbais, apie kuriuos vien Dievas gali teisti (4—9) Prie tos progos Povilas duoda persergėjimą evangeliškiems darbininkams, kurie tuomet darbavosi Korinto bažnyčioje, kad butu atsargus savo darbo pildyme, kadangi jų veikimas bus Dievo teisiamas (10—17).

(5) *Tarnai tojo...* Jie nėra viešpačiai tikėjimo, kurį apsakoja, bet tarnai, kuriais Dievas norėjo pasinaudoti, kad jums Evangeliją apsakytu ir jumyse ją sustiprintu; taip kad jusų tikėjimas remiasi vien ant Dievo tikrumo; taigi, jie sulig savo pavadinimo yra lygus. Nors Povilas apsakojo tikėjimą, o Apollis jį stiprino, vienok visa vertybė ir veiklumas Evangelijos darbininkų yra iš Dievo. Pagal gr. t. dar stipriaus pasakyta: „kiekvienas pagal saiką, kaip jam Viešpats suteikęs yra“.—(7) *Taigi, nei...* Krikščionis yra lyg-kad dirva, į kurią Povilas pasėjo tikėjimo sėklą, Apollis aplaistė jaunus želmenis (plg. Apd. 18, 27). Bet tasai, kurs sėja, ir tas kurs laisto, prirengia tik išviršines išlygas, kad želmuo galėtu augti, neduoda jam vienok vidujinio gyvavi-

qui plantat est aliquid, neque qui rigat: sed, qui incrementum dat, Deus. [8] Qui autem plantat, et qui rigat, unum sunt. Unusquisque autem propriam mercedem accipiet secundum suum laborem. [9] Dei enim sumus adjutores: Dei agricultura estis, Dei ædificatio estis.

[10] Secundum gratiam Dei, quæ data est mihi, ut sapiens architectus fundamentum posui: alius autem superaedificat. Unusquisque autem videat quomodo superaedificet. [11] Fundamentum enim aliud nemo potest ponere praeter id, quod positum est, quod est Christus Jesus. [12] Si quis autem superaedificat super fundamentum hoc, aurum, argentum, lapides pretiosos, ligna, foenum, stipulam, [13] uniuscujusque opus manifestum erit: Dies enim Domini declarabit,

kursai sodina yra šis tas, nei kurs laisto, bet kursai augimą duoda, Dievas. [8] Sodinantis gi ir laistantis yra vienu; o kiekvienas gaus savąjį užmokesnį, sulig savo darbo. [9] Nes mes esame Dievo padėjėjai; jųs Dievo dirva esate; esate Dievo statymas.

[10] Pagal man duotąją Dievo malonę, kaipo išmintingas statytojas, aš padėjau pamatą; kitas gi ant jo stato. O kiekvienas teveizdi, kaip jis stato. [11] Nes kito pamato niekas negali padėti, kaip tik tą, kuriuo yra Jėzus Kristus. [12] O jei kas stato ant to pamato auksą, sidabrą, brangius akmenis, medžius, šieną, šiaudus, [13] tai kiekvieno darbas bus apreikštas; nes Viešpaties diena tai išaiškins, kadangi ji ugnyje bus apreikšta, ir koks yra kiekvieno darbas, ugnis iš-

---

mo jiegos; taip ir Evangelijos apsakotojai gali išpildyti tik išviršinę išlygą, bet patį tikėjimą duoda Dievas. Iš to Apaštalas išveda du dalyku: vieną apie santikius tarp Evangelijos skelbėjų ir Dievo (e. 7) ir antrą apie santikius vienų apsakotojų su kitais (e. 8).—(**8**) *Yra vienu,*— iš atžvilgio į jų tarnystę. Jie yra tarnai vieno ir to paties Dievo; nors tarnystės išpildymas pas juos gali buti įvairus, neišmintinga vienok daryti dėlto pasiskirstymus.— *Sulig savo darbo.* Plg. Mat. 20, 4 8. Ims užmokesnį ne iš atžvilgio į pareigas. Pačios uždėtos pareigos dar neduoda teisės gauti užmokesnį, kadangi jų pasisekimas nepriklauso nuo darbininkų; užmokesnio didumas priklauso nuo darbo, pašvęsto pareigų pildymui.— Jei darbininkai gauna jiems prigulintį užmokesnį ir įvairų sulig darbo, tai pats darbas yra užmokesnio priežastimi ir turi savyje vertybę. — (**9**) *Dievo padėjėjai*: liuosi darbininkai, kurie turime teisę gauti užmokesnį, ne kaip belaisviai vergai.— Trejopas Dievo vardo atkartojimas vėl pažymi tą pat, kas pasakyta 8. e., jog darbininkų skirtumas tik paties Dievo padarytas yra.

(**10**) *Pagal man...* Be Povilo, kurs padėjo pamatą, darbavosi Korinte dar trejopi darbininkai: vieni dėjo gerus akmenis, taip kad jų dalis atsiturės prieš ugnį; kiti silpną medegą, kuri ugnies sunaikinama yra, o patįs darbininkai nubaudžiami, bet nenustoja išganymo, kadangi jie pamatų negadino ir priegtam darbavosi (e. 12—15); tretieji ne tiek stato, kiek griauna, todėl ir užsipelno sunkias bausmes (e. 16. 17). Visas statymas priklauso nuo pamatų.— *Kaip,* t. y. su kokia medega.— (**11**) Jėzus Kristus, apaštalų apsakytas ir Korintiečių su tikėjimu priimtas, yra pamatu, arba: mokslas apie tai, jog Jėzus yra Kristumi, Mesiju. — (**12**) *O jei kas...* O jei kas stato ant to paties pamato, bet savo dalį. — *Auksą...* Įvaizdintas yra dvejopas mokslas: pirmas naudingas, pavadintas yra auksu, sidabru. brangiais akmenimis; *medžiai* ir t. t., yra tai nenaudingas, bet ir neklaidingas mokslas; tokiuo gi galėjo buti šnekos apie žydų pirmenybę, kuriomis žydžiuojantieji mokytojai taisė sau kelią prie paklydimų skelbimo (plg. 2 Kor. 11. 21.). Regimai čionai mintyje turėta trečiąjį augščiaus paminėtą Korintiečių skyrių, butent tuos, kurie didžiavosi šv. Petru. — (**13**) *Nes Viešpaties diena...* Šv. Povilas tankiai

quia in igne revelabitur: et uniuscujusque opus quale sit, ignis probabit. [14] Si cujus opus manserit quod superaedificavit, mercedem accipiet. [15] Si cujus opus arserit, detrimentum patietur: ipse autem salvus erit: sic tamen quasi per ignem. [16] Nescitis quia templum Dei estis, et Spiritus Dei habitat in vobis? [17] Si quis autem templum Dei violaverit, disperdet illum Deus. Templum enim Dei sanctum est, quod estis vos.

tirs. [14] Jei keno darbas, kurį jis antstatė, išliks, tas gaus užmokesnį. [15] Jei keno darbas sudegs, tas nukentės pragaištį; o pats bus išganytas, bet taip, kaip per ugnį. [16] Ar nežinote, jog jųs Dievo Bažnyčia esate, ir Dievo Dvasia gyvena jumyse? [17] O jei kas Dievo Bažnyčią subjaurins, Dievas jį pražudys. Nes šventa yra Dievo Bažnyčia, kuria jųs esate.

---

taip kalba apie teismo dieną, lyg-kad jis pats ir draug su juo gyvenantieji galėtu dar jos susilaukti. Apie tą dalyką pagonių Apaštalui nebuvo duotas apreiškimas. Ta diena bus apreikšta ugnyje, kuri sudegins musų žemę, kad ją nuvalytu ir atnaujintu (plg. 2 Petr. 3, 10..). Taigi, ta ugnis čionai nereiškia paties teismo, ji nėra ir pragaro ugnimi, nei tiesiog čysčiaus, bet visuotino sudegimo ugnimi laikų pabaigoje. —*Ugnis ištirs.* Ta ugnis, kaipo Dievo teisybės įrankis, taip ištirs visa, kas tuomet rasis ant žemės, kad paliks kaikuriuos dalykus nepaliestus (auksą, sidabrą, brangius akmenis), kitus sudegins (medį, šieną, šiaudus), kitus apsiaus ir amžinai kankins; apie tuos paskutiniuosius čionai Apaštalas nešneka.—(**15**) *Nukentės pragaištį*: Jis negaus nepaprastojo užmokesnio, kurį butu turėjęs gauti už gerą pastatymą; nes jis sužadino kaikuriuos gerus palinkimus, bet neprivedė prie dorybės, užėmė klausytojų atidę, bet nebuvo veikliu širdies vadovu. Jis priešingai savo Viešpaties valiai vartojo netaip gerą medegą, todėl ugnis sunaikins jo pastatytąją dalį, ir jis pats per tatai nukentės. Žodis „*kaip*“ (*per ugnį*) čionai visai neužginčija tikros ugnies buvimo, kaip tai galima matyti iš atsakančio žydų kalbos žodžio *ke*, ὡς; taigi, prasmė yra: bus taip išganytas, kaip žmogus, kurs pereina per ugnį.— Nors ta ugnis stačiai nereiškia čysčiaus ugnies, vienok iš tos vietos teisingai galima išvesti buvimą tarp dangaus ir pragaro tokios vietos, kame kentėjimuose bus gana daroma už mažesniuosius prasikaltimus.— (**16**) *Ar nežinote...* Apaštalas primena ką tik išreikštą tiesą. Korintiečiai galėjo stebėties, kad mokytojai, kuriuos jie taip brangino, turės kęsti sunkias bausmes vien dėlei nenaudingo mokslo, pirm negu gaus išganymą.— (**17**) *O jei kas...* Teisingai ir iš tos vietos daugelis šv. tėvų išveda Dvasios dievystę (Atan. Bazil. Grig. Naz. Aug.).—*Subjaurins...* Gr. t. pavartotas tas pats žodis φθείρει, φθερεῖ vietoje „subjaurins“ ir „pražudys“. Vulgata vartodama du įvairiu žodžiu, turėjo atžvilgį į dalykų įvairumą, kuriuodu veikimas paliečia. Povilas norėjo išreikšti prasikaltimo ir bausmės visišką lygumą (poenam talionis). — Klaidingais mokslais Bažnyčia ne statoma esti, bet griaunama. Kaip tų darbininkų darbas, taip ir jų galas stačiai priešingas yra viršiaus minėtųjų darbininkų likimui: jie bus amžinai pasmerkti. Kiekvienas Dievo Bažnyčios pažeidimas yra šventos vietos subjaurinimu; o Korinto krikščionija juk yra Dievo Bažnyčia.—*Nes šventa yra...* Plg. žem. 6, 9.

e) Paduoto mokslo praktiškos pasekmės.

[18] Nemo se seducat: si quis videtur inter vos sapiens esse in hoc saeculo, stultus fiat ut sit sapiens. [19] Sapientia enim hujus mundi, stultitia est apud Deum. Scriptum est enim: Comprehendam sapientes in astutia eorum. [20] Et iterum: Dominus novit cogitationes sapientium quoniam vanae sunt. [21] Nemo itaque glorietur in hominibus. [22] Omnia enim vestra sunt, sive Paulus, sive Apollo, sive Cephas, sive mundus, sive vita, sive mors, sive praesentia, sive futura: omnia enim vestra sunt: [23] vos autem Christi: Christus autem Dei.

[18] Tegul niekas savęs nesuvedžioja! Jei kas tarp jusų regisi esąs išmintingas šiame pasaulyje, tetampa paiku, idant butu išmintingas; [19] nes šio pasaulio išmintis paikybė yra pas Dievą. Nes parašyta yra: Sugausiu išmintinguosius jų gudrybėje. [20] Ir vėl: Viešpats žino išmintingųjų mintis, jog niekingos yra. [21] Taigi, niekas tenesigiria iš žmonių. [22] Nes visa jusų yra, ar Povilas, ar Apollis, ar Kėfas, ar pasaulis, ar gyvenimas, ar mirtis, ar dabartiniai daiktai, ar busiantieji. Nes visa jusų yra; [23] jųs gi Kristaus; o Kristus Dievo.

3, 18—4, 21. Kaipo geras ganytojas, kurs privalo mokyti ne tik, kas reikia tikėti, bet ir kas daryti, Povilas paduoda praktiškus savo mokslo pritaikymus, paliečiančius kaip tikinčius, taip ir pačius jų mokytojus. Taigi, tikintieji neprivalo statyti vieno mokytojo augščiaus už kitus, kadangi jie visi duoti yra jų naudai (3, 18—23); jie neprivalo taipogi savo mokytojų teisti, kadangi teismas priklauso vienam visažinančiam Dievui (4, 1—6). Skyrių gi vadus Povilas ragina nusižeminti ir sekioti tikrųjų apaštalų paveizdą (4, 7 — 13). Galop visą pirmą Korintiečių papeikimą Apaštalas užbaigia paraginimu, kaipo tėvas melsdamas vaikus, kad jie sektu jo paveizdą; meldžia taipogi, kad gerai priimtu žodžius Timotiejaus, kurį pas juos žada atsiųsti, idant pats jis, kada pas juos ateis, nereikalautu kietai su jais pasielgti (4, 14—21).

(**18**) *Tegul niekas...* Niekas tenesuvedžioja savęs tyčiomis manydamas, jog tie dalykai kitaip įvyks, negu aš pasakiau (Teof.), ir jog jie gali teisti apie Kėfą, Apollį ir Povilą. Tai nebus tikra išmintis. Tikrą išmintį tik tas laimėja, kas pasaulio akyvaizdoje tampa paiku. Kaikurie gi Korintiečiai nori buti paskaityti pasaulio akyse išmintingais dėlei savo mokytojų privalumų.—*Jei kas tarp jusų...* Gr. t.: „jei kas nors tarp jusų skaito save išmintingu, tegul jis tampa paiku šiam pasauliui, kad butu tikrai išmintingas".— (**19**) *Nes šio pasaulio išmintis*: ne šv. Dvasios apšviesta išmintis.— *Pas Dievą*: neklaidingu Dievo nutarimu ji apgarsinama yra esanti paikybė ir kaipo toki parodoma. — *Parašyta yra*: Job. 5, 13. Pavyzdžiu čionai gali buti Jokubo sunųs, kurie buvo pardavę savo brolį Juozapą, kad jis nepasiektu jam pažadėtosios šlovės, ir kurie tokiuo budu kaip tik atidarė jam kelią į tą šlovę (Tom.).—(**20**) *Ir vėl*: Ps. 93, 11.— (**21**) *Taigi, niekas...* Tikra išmintis užgina Korintiečiams statyti vieną mokytoją augščiaus už kitą ir juo girties. Visi mokytojai, kaipo Evangelijos apsakinėtojai, kaipo tarnai tojo, per kurį jie tikinčiais tapo (e. 5), siųsti yra jų šlovei.— (**22**) *Nes visa jusų yra...* Korintiečiai žiurėjo į save lyg kad į mokytojų nuosavybę. Apaštalas parodo, jog ištikrųjų priešingai yra: mokytojai yra dėlei tikinčiųjų. Niekas gi nesigiria tuo, kas dėlei jo yra.— *Ar Povilas...* Visi yra Kristaus tarnai, o per Kristų jusų tarnai (2 Kor. 4, 5). Visa yra paskirta ti-

Caput IV. [1] Sic nos existimet homo ut ministros Christi: et dispensatores mysteriorum Dei. [2] Hic jam quaeritur inter dispensatores ut fidelis quis inveniatur. [3] Mihi autem pro minimo est ut a vobis judicer, aut ab humano die: sed neque meipsum judico. [4] Nihil enim mihi conscius sum: sed non in hoc justificatus sum: qui autem judicat me, Dominus est. [5] Itaque nolite ante tempus judicare, quoadusque veniat Dominus: qui et illuminabit abscondita tenebrarum, et manifestabit consilia cordium: et tunc laus erit unicuique a Deo. [6] Haec autem, fratres, transfiguravi in me et Apollo, propter vos: ut in nobis discatis, ne supra quam

4. Perskyrimas. [1] Taip teveizdi į mus žmogus, kaipo į Kristaus tarnus ir Dievo paslapčių užveizdus. [2] Čia jau ieškoma tarp užveizdų, kad kiekvienas butu atrastas ištikimas. [3] Man gi mažiausis yra daiktas, kad aš jusų arba žmonių dienos esu teisiamas; bet nei aš pats savęs neteisiu. [4] Nes aš nieko neprisijaučiu; bet ne tame nuteisintas esu. Kurs gi mane teisia, yra Viešpats. [5] Taigi, neteiskite pirm laiko, iki neateis Viešpats, kurs ir apšvies paslėptuosius tamsybių daiktus ir atidengs širdžių užmanymus; ir tuomet bus kiekvienam pagyrimas nuo Dievo. [6] O tai, broliai, įvaizdinau ant savęs ir Apollio dėlei jusų, kad iš musų išmoktumėt

---

kinčiųjų naudai: visas regimas pasaulis, gyvenimas—nuopelnų laikas, mirtis—durįs į amžinąjį užmokesnį, gėrybės šiame amžyje suteiktos ir užlaikytosios kitam gyvenimui, visa be išimčių. Tai gal dėlto tikintįs gali savimi pasigirti? Ir tai ne, bet visa turi buti perkelta ant to, nuo kurio ir per kurį visa yra ir jie patįs, ant musų Sutvertojo (Jo. 1, 3) ir Išganytojo. Mums reikia girties jo dieviška ir žmogiška prigimtimi (Auks).

(**4, 1**) *Taip teveizdi...* Evangelijos darbininkai privalo buti teisiami sulig tam tikrų taisyklių. Užveizdas duoda skaitlių iš sau pavestųjų gėrybių valdymo tik savo ponui ir daugiaus niekam. Apaštalai yra Dievo paslapčių užveizdai, nes jų pareiga yra sau Dievo apreikštą mokslą apgarsinti kitiems. O kadangi Kristus paliko savo Bažnyčiai ne tik tikėjimo mokslą, bet taipogi sakramentus, kaipo išganymo įrankius, ir pavedė jai visa, ką tik jis atnešė ant žemės, tiesą ir malonę (Jo. 1, 17), kadangi galop jis atidavė apaštalams ir jų įpėdiniams visą ir pilną valdžią ant Bažnyčios, todėl apaštalams, kurie privalo suteikti tikėjimo mokslą sulig laiko ir aplinkybių, kaip jiems išrodys geriaus, priklauso panašios teisės ir ant sakramentų. Anot Tridentiškojo Susirinkimo (pos. 21. persk. 2), Apaštalas tais žodžiais gana aiškiai paženklino, jog Bažnyčia turi valdžią sakramentų suteikime, neliečiant jų esybės, tai nutarti, arba permainyti, ką ji skaitys reikalingu ir patogiu.—(**2**) *Čia..* Kadangi mes esame tarnai ir užveizdai, todėl mums reikia turėti tai, kas nuo kiekvieno užveizdo reikalaujama yra, butent, ištikymybė. Bet ar yra apaštalai ištikimi, apie tai negali teisti joks žmogus, kadangi ir pats Povilas sakosi negalįs teisti apie save neklaidingai.—(**3**) *Žmonių dienos*: žmonių diena reiškia čia tą pat, ką žmonės apskritai, arba bent tai, koks yra žmonių teismas.— *Esu teisiamas*: Anot. gr. t. prasmė yra: ar aš jusų busiu augščiaus už kitus pastatytas, ar žemiaus.—(**4**) *Nieko neprisijaučiu*— tame, kas mano pareigas paliečia. Žmogaus silpnybė yra taip didelė, jog neivienas neprivalo pasitikėti pilnai savimi. Plg. Trid. Susir. pos. 6. persk. 16.—(**5**) *Neteiskite...* Ne valia teisti, kolei Viešpats neateis į teismą. Tuomet bus tikras laikas teisti, nes tuomet visa bus atidengta.— *Bus kiekvienam*—iš Korinto bažnyčios mokytojų.—*Nuo Dievo.* Kiekvienas gaus tą pagyrimą, kurį bus pas Dievą užsipelnęs, o kurio Korintiečiai neturėjo teisės jam skirti.—(**6**) *Nesididžiuotu iš vieno prieš kitus.* Didžiuojasi kas nors iš vieno, kada skaito sau už šlovę, jog jis velyk to mokytojo laikosi, o ne kito; didžiuojasi prieš kitą, kada stengiasi pažeminti

scriptum est, unus adversus alterum infletur pro alio.
[7] Quis enim te discernit? Quid autem habes quod non accepisti? Si autem accepisti, quid gloriaris, quasi non acceperis? [8] Jam saturati estis, jam divites facti estis: sine nobis regnatis: et utinam regnetis, ut et nos vobiscum regnemus. [9] Puto enim quod Deus nos Apostolos novissimos ostendit, tamquam morti destinatos: quia spectaculum facti sumus mundo, et Angelis et hominibus. [10] Nos stulti propter Christum, vos autem prudentes in Christo: nos infirmi, vos autem fortes: vos nobiles, nos autem ignobiles. [11] Usque in hanc horam et esurimus, et sitimus, et nudi sumus, et colaphis caedimur, et instabiles

neperžengti, kas parašyta yra, ir kad niekas nesididžiuotu iš vieno prieš kitą.
[7] Nes kas tave atskiria? Ką gi turi, ko negavai? o jei gavai, ko giriesi, kaip kad nebutumei gavęs? [8] Jau jųs pasotinti esate, jau pralobote; be musų karaliaujate; o, kad ir karaliautumėt, idant ir mes su jumis karaliautumėm! [9] Nes man regisi, jog Dievas parodė mus, apaštalus, kaipo paskučiausius, kaipo mirčiai paskirtus; kadangi mes tapome stebalu pasauliui, ir aniolams, ir žmonėms. [10] Mes paiki dėlei Kristaus, jųs gi gudrųs Kristuje; mes silpni, jųs gi stipri; jųs šlovingi, o mes paniekinti. [11] Iki šiai valandai ir alkstame, ir trokštame, ir nuogi esame, ir neturime tikros

---

tą antrajį, kad pasigirtu kaipo jo pergalėtojas. Kurį šv. Rašto įsakymą nurodo čia Povilas? Graikų šv. tėvai supranta tai apie kaikuriuos Išganytojo žodžius, gal Mat. 7, 1. 3; 20, 27; 23, 12. Mork. 9, 35; 10, 44 arba kokiuos kitus (Auks. ir kiti); bet taip apskritame atsišaukime vargiai butu galėję Korintiečiai manyti apie vos pirm keleto metų parašytą Evangeliją. Greičiaus Apaštalas norėjo pastatyti kaipo jautimo ir manymo taisyklę visą Įstatymą, kadangi jis nuolat mokė nusižeminimo.

(7) *Nes kas tave atskiria?* Apaštalas kreipiasi į skyrių vadus. Atsiliepdamas į vieną, užgėdina visus. Kas nori skirties nuo kitų, privalo šį tą turėti, ko aniems truksta. Bet vadai neturi nieko panašaus. O jei kas ištikrųjų turi šį tą daugiaus už kitus, jis tai gavo nuo Dievo, pertat nėra ir jam jokio pamato girties. Galop yra čia šneka apie įgimtas dovanas, o ne apie viršprigimtines, nors Apaštalo išreikšta tiesa ir prie tų paskutiniųjų gali buti pritaikyta. — (8) *Jau jųs...* Trįs sakinio sąnariai geriausiai gali buti suprasti apie Išganytojo karalystę ir jo dangiškas gėrybes. Anie puikųs vadovai gyrėsi lyg-kad jie butu pasotinti ir gausiai apdovanoti visomis palaimintųjų gėrybėmis, lyg-kad jau net viešpatautu su Kristumi, lyg-kad turėtu vis tai, ką kiti gauna tik antrame gyvenime. — *Kad ir karaliautumėt*: Kad jųs jau butumėt gavę viešpatavimą. Nes tuomet ir apaštalai galėtu turėti viltį, jog ir jiems bus suteikta panaši laimė. — (9) *Nes man regisi...* Dievas padėjo mus, apaštalus, į tokį stovį, kad mes išrodome labiausiai paniekintais tarp visų žmonių. Šv. Povilas nori parodyti, kodėl jis trokšta veikaus Mesijo atėjimo, o taipogi užgėdinti puikius skyrių vadus.— *Mes tapome stebalu...* Povilas primena nuolatinius pavojus, kuriuose apaštalai pasilieka dėlei savo tarnystės. Jie yra lyg kokiame amfiteatre, kuriuo yra pasaulis; žiurėtojai yra žmonės ir aniolai.— (10) *Mes paiki...* Apaštalai Kristaus karalystės praplatinimui išsižadėjo viso, ką pasaulis brangina ir myli, ir netikinčiųjų buvo paskaityti paikais; jie neturėjo jokios žemiškos pašalpos, buvo žydų ir pagonių persekiojami, nesinaudojo žmonių išmintimi ir iškalba ir užtąt buvo paniekinti. Kaip gi labai skyrėsi nuo to paveikslo Korintiečių vadai! Jie buvo giriami už savo gudrybę Kristuje, šlovinami, kaipo tvirti vyrai, kurie gali pasitikėti savo jiegomis, gerbiami kaipo vyrai garsųs. Žodis „*Kristuje*" priklauso visiems sakinio sąnariams.— (11) *Iki šiai*

sumus, [12] et laboramus operantes manibus nostris: maledicimur, et benedicimus: persecutionem patimur, et sustinemus: [13] blasphemamur, et obsecramus: tamquam purgamenta hujus mundi facti sumus, omnium peripsema usque adhuc.

[14] Non ut confundam vos, haec scribo, sed ut filios meos carissimos moneo. [15] Nam si decem millia paedagogorum habeatis in Christo: sed non multos patres. Nam in Christo Jesu per Evangelium ego vos genui. [16] Rogo ergo vos, imitatores mei estote, sicut et ego Christi. [17] Ideo misi ad vos Timotheum, qui est filius meus carissimus, et fidelis in Domino: qui vos commonefaciet vias meas, quae sunt in Christo Jesu, sicut ubique in omni ecclesia doceo. [18] Tamquam non venturus sim ad vos, sic inflati sunt quidam. [19] Veniam autem ad vos cito, si Dominus voluerit: et cognos-

vietos, [12] ir vargstame, dirbdami savo rankomis; keikiami esame ir laiminame; persekiojami esame ir pakenčiame; [13] mums piktžodžiauja ir meldžiamės; pasidarėme kaip šio pasaulio išmatos, visų sąšlavos iki šiolei.

[14] Ne kad jus užgėdinčiau, tai rašau; bet perspėju jus, kaipo mylimiausius mano vaikus. [15] Nes nors jųs turėtumėt dešimtį tukstančių mokytojų Kristuje, bet nedaug jųs turite tėvų; nes per Evangeliją aš jus pagimdžiau Jėzuje Kristuje. [16] Meldžiu tat jus, bukite mano sekėjais, kaip ir aš Kristaus! [17] Todėl aš išsiunčiau pas jus Timotiejų, kurs yra mano mylimiausis sunus ir ištikimas Viešpatyje; jis jums primins mano kelius, kurie yra Kristuje Jėzuje, kaip aš mokau visur kiekvienoje bažnyčioje. [18] Tarsi aš neturėčiau pas jus ateiti, taip kaikurie yra pasiputę. [19] O ateisiu pas jus veikiai, jei Viešpats pa-

---

valandai... Mums truksta viso to, kas skaitosi reikalinga gyvenimui.— (**12**) *Dirbdami savo rankomis... laiminame... pakenčiame*: Tie yra apaštalų ginklai, kuriuos šv. Povilas ir sek. eil. išskaito Todėl nestebėtina, kad apaštalai su troškimu laukia atėjimo Viešpaties, kuriam panašųs jie tapo.

(**14**) *Ne kad jus užgėdinčiau...* Pažinimas, kokiuos vadus Korintiečiai buvo sau išsirinkę apaštalų vieton, turėjo pripildyti juos užgėdinimu.— *Perspėju, kaipo...* Tėvas, kurs savo vaikus baudžia, nenori bausmės dėl jos pačios, bet tik vaiko pasitaisymo.— (**15**) *Nes nors...* Panašiai Gal. 4, 19. Aš teisingai vadinu jus savo vaikais. Koks yra santikis tarp mokytojo ir tėvo, toks pat yra tarp to, kurs stato ant jau padėto pamato, ir tarp paties pamato padėjėjo (Tom.).— (**16**) *Meldžiu tat jus*: nes vaikai labiaus turi atsižvelgti į tėvą, negu į mokytoją.— *Sekėjais*, ypač nusižeminime, kurs yra priešingas vedančiai prie pasiskirstymų puikybei, ir savęs išsižadėjime. — *Kaip ir aš Kristaus.* Tų žodžių nėra nei senuose Vulgatos rankraščiuose, nei gr. t., nei daugelyj vertimų. Jie regimai perkelti į čia iš 11, 1. Kaip didis vienok turėjo buti Apaštalo pasitikėjimas savo pasielgimu, kadangi jis ragina kitus sekioti save! Nesakykit, jog jųs negalite manęs sekti! Juk tarp jusų ir manęs tikrai nėra taip didžio skirtumo, kaip tarp manęs ir Kristaus. O vienok aš jį sekioju! (Auks.).— (**17**) *Mano kelius*: visus mano darbus. Visas Povilo pasielgimas buvo „*Kristuje Jėzuje*“. Timotiejus buvo nuo keleto metų šv. Povilo draugkeleiviu, taigi geriausiai žinojo, ko Povilas reikalavo nuo kitų krikščionių draugijų. — *Mokau*: tas žodis išreiškia visą pasielgimą Apaštalo, kaipo pagonių mokytojo.—(**18**) *Tarsi aš...* Kaikurie Apaštalo priešininkai buvo regimai praplatinę paskalą, buk jis nedrįstąs ateiti Korintan po to, kaip Apollis savo iškalba ir išmintimi buvo sau užsipelnęs didį pagyrimą (plg. 2 Kor. 10, 9. 10).— (**19**) *O ateisiu...* Yra žmonės, kurie stato sa-

cam non sermonem eorum, qui inflati sunt, sed virtutem. [20] Non enim in sermone est regnum Dei, sed in virtute. [21] Quid vultis? in virga veniam ad vos, an in caritate, et spiritu mansuetudinis?

norės; ir pažinsiu ne kalbą tų, kurie pasiputę yra, bet galybę. [20] Nes ne kalboje yra Dievo karalystė, bet galybėje. [21] Ko jųs norite? Ar kad aš ateičiau pas jus su rykšte, arba su meile ir romumo dvasia?

2. Apie nusidėjėlių draugystės vengimą.

Caput V. [1] Omnino auditur inter vos fornicatio, et talis fornicatio, qualis nec inter gentes, ita ut uxorem patris sui aliquis habeat. [2] Et vos inflati estis: et non magis luctum habuistis ut tollatur de medio vestrum qui hoc opus fecit. [3] Ego quidem absens corpore, praesens autem spiritu, jam judicavi ut praesens, eum, qui sic operatus est, [4] in nomine Domini nostri

5. Perskyrimas. [1] Visur girdisi, jog yra tarp jusų paleistuvystė, ir toki paleistuvystė, kokios nėra ir tarp pagonių, taip kad vienas turi savo tėvo moterį. [2] Ir jųs pasiputę esate, ir nenuliudote labiaus, idant iš jusų tarpo butu prašalintas tas, kurs tą dalyką padarė. [3] Aš, tiesa, nebudamas pas jus su kunu, bet budamas dvasioje, jau nuteisiau, lyg-kad su jumis

---

ve didesniais už čia neesančius, bet jų bijos, kaip tik su jais ypatiškai susitinka. Šv. Povilas nori ateiti, kaipo teisėjas, ir padaryti savo nutarimą ne pagal anų mokytojų šnekos gražumą, bet pagal vaisius, kuriuos ji išdavė.— (20) *Nes ne kalboje...* Evangelijos apsakojimas turi savo galybę iš padėjimo, kurį suteikia šv. Dvasios malonė.—*Galybėje*, t. y. stebuklų darymo galybėje (Auks. Teof.).— (21) *Ko jųs norite...* Jums valia išsirinkti.—*Su rykšte...* Nors Povilas ir su rykšte eitu, vienok ateitu jis draug ir su meile; bet tas, kurs nuplaktas esti, nebetaip atjaučia anos meilės saldybę (Tom). Tais žodžiais Apaštalas labai dailiai užbaigia vieną gromatos skyrių ir pereina prie kito.

5, 1—13. Kadangi Korinte vienas iš naujatikių buvo paėmęs sau už moterį savo tėvo pačią, t. y. savo pamotę, užtat Povilas bara kietai visus Korintiečius, jog jie tokio nusidėjėlio neišmetė tuojau iš krikščionių draugijos, ir pats savo apaštališka valdžia jį atskiria nuo Bažnyčios (1—5), nurodęs priežastį, kodėl reikia vengti nusidėjėlių (6—8); draug Apaštalas aiškina pirmiaus duotą Korintiečiams įsakymą apie saugojimąsi paleistuvių ir kitų prasikaltėlių, kurį reikia suprasti apie nusidedančius brolius, paliekant Dievui teismą apie tuos, kurie visai prie Bažnyčios nepriklauso (9—13).

(1) *Visur girdisi* .. Kada Povilas norėjo daryti išmetinėjimus už pasiskirstymus, pradėjo jis šnekėti maloniai; kitą prasikaltimą baudžia iš karto kietai, apkaltindamas visus Korintiečius ir lyg sakydamas: jusų bažnyčioje atsitiko nusidėjimas. Jis mato dvejopą jų kaltybę, vieną, kad atėjo žinios apie tokią paleistuvystę Korinte, kokia bjaurisi net patįs pagonįs, ir antrą, kad ta paleistuvystė pasilieka ir toliaus.— *Vienas turi...* Apaštalas nesako prasikaltėlio vardo, nes ir be to dalykas buvo visiems žinomas. Tas vienas buvo paėmęs sau už moterį savo pamotę, tėvui gyvam tebesant (2 Kor. 7, 12). Kadangi pati moteriškė nėra peikiama, regimai ji nebuvo krikščionė. Pamotės paėmimas už moterį buvo užgintas kaip rymiečių ir graikų, taip ir Mozės (3 Moz. 18, 8; 5 Moz. 22, 30) įstatymais.— (2) *Ir jųs... nenuliudote*: Taigi, ir jųs esate draug kalti.—(3) *Aš.* Gr. t.: nes aš.—*Jau nuteisiau...* Kada Korintiečiai, užsiėmę savo pasidalinimais nieko nepadarė, nors buvo ant vietos, kad pašalintu papiktinimą, Povilas, vos.

Jesu Christi, congregatis vobis et meo spiritu, cum virtute Domini nostri Jesu, [5] tradere hujusmodi satanae in interitum carnis, ut spiritus salvus sit in die Domini nostri Jesu Christi.

[6] Non est bona gloriatio vestra. Nescitis quia modicum fermentum totam massam corrumpit? [7] Expurgate vetus fermentum, ut sitis nova conspersio, sicut estis azymi. Etenim Pascha nostrum immolatus est Christus. [8] Itaque epulemur: non in fermento veteri, neque in

bučiau, taip padariusi: [4] Vardan musų Viešpaties Jėzaus Kristaus, susirinkus jums ir mano dvasiai su musų Viešpaties Jėzaus galybe, [5] paduoti tokį šėtonui, kad pražutu kunas, idant dvasia butu išgelbėta dienoje musų Viešpaties Jėzaus Kristaus.

[6] Negeras yra jusų pasigyrimas! Ar jųs nežinote, jog truputis raugo įraugina visą tešlą? [7] Iškuopkite seną raugą, idant butumėt naujas įmaišymas, kaipo jųs ir esate nerauginti. Nes musų velykinis avinėlis, Kristus, yra paaukotas. [8] Taigi, švęskime šventę ne su senu raugu,

---

tik patyrė apie tą ištvirkimą, tuojau nutarė, kas reikia daryti. Jo ganytojiškojo nolumo nesutrukdė vietos tolumas— (4) *Susirinkus jums*... Iškilmingame susirinkime, kuriame Povilas pirmininkauja ir draug yra Kristus, idant suteiktu savo Apaštalo nutarimui galybę ir tikrumą (Mat. 18, 20). Atskyrimą nutaria Povilas, o ne Korintiečių bažnyčia; joje tik turi buti tas atskyrimas išpildytas kitų persergėjimui.—(5) *Paduoti tokį šetonui*... Jobas buvo kitados paduotas šetonui, kad laimėtu dangaus vainiką, paleistuvis gi, kad gautu nusidėjimo atleidimą (Auks. Ambr. Aug.). Taigi, visupirma nusidėjėlis atskiriamas yra nuo Bažnyčios. Jis nebedalyvauja dvasiškose malonėse iš maldos, šv. mišių aukos, sakramentų, ir paduodamas šetonui, kurio valdžia yra už Bažnyčios (Jo. 14 30. Auks. Anz. Aug.). Nors jis gundina ir Bažnyčios viduje esančius, bet jo galybė didesnė yra prieš tuos, kurie neturi Bažnyčios dvasiškų malonių globos (Ambr. Aug. Jier.). Tolesniai nusidėjėlio kunas paduodamas yra per atskyrimą šetonui, kad tasai siųstu ant jo ligas ir taip išgydytu jį nuo pasidavimo piktiems pageidimams. Panašiai 1 Tim. 1, 20.—Taip nepaprasta valdžia, Kristaus suteikta apaštalams, turėjo labai patarnauti tikėjimo sustiprinimui.—*Idant dvasia butu*... Kad jis darytu pakutą ir nebutu pasmerktas Viešpaties teisme. Atskyrimo arba ekskomunikos tikslu yra išganymas atskirtojo dušios. Jei tas tikslas, t. y. nusidėjėlio pasitaisymas, pasiektas yra, tai jis gali vėl buti priimtas į Bažnyčios draugystę.

(6) *Negeras yra*: augščiaus papeiktas pasigyrimas (4, 6... 18...).—*Jog truputis raugo*... Plg. Gal. 5, 9. Vienui vienas nusidėjėlis, jei Bažnyčia nuo jo nesigins, gali užkrėsti visus jos sąnarius.— (7) *Iškuopkite*... Nuo patarlės Povilas pereina prie symboliško pritaikymo žydams duotojo įsakymo apie Velykų šventimą. Nusidėjėlis buvo atgal įpuolęs į senąjį nusidėjimą pirmiaus buvusio sugedimo.— *Naujas įmaišymas*: Nesurugusi tešla. Krikščionįs sulig savo pašaukimo yra nerauginti, šventais.— *Nes musų velykinis*... Kaip tik Velykų avinėlis budavo papjautas ant bažnyčios šventoriaus, žydams nebe buvo valia po to valgyti raugintos duonos. Bet dabar musų Velykų avinėlis, kurio tik paveikslu buvo žydiškasis, jau užmuštas yra; taigi, mums nevalia laikyti tuoliaus pas save senąjį rugštį. Žydai prisiturėdavo per savaitę nuo rauginios duonos, nes jie atnašaudavo velykinį avinėlį kas metai, musų gi Velykų avinėlis yra vieną sykį už visus atnašautas ir per vieną auką užbaigė pašventimą į amžius (Žyd. 10, 5), taip kad mums reikia visuomet prisiturėti nuo raugo.— (8) *Taigi, švęskime šventę*.. Taigi, priimkime musų velykinį avinėlį ne vien sakramente, bet taipogi dvasiškai (Tom.). Kadangi patįs tikintieji pavadinti yra nerauginiais, todėl rauginta ir nerauginta duona reikia suprasti apie ypatas. Raugintomis duonomis yra pra-

fermento malitiæ, et nequitiæ: sed in azymis sinceritatis, et veritatis.

[9] Scripsi vobis in epistola: Ne commisceamini fornicariis; [10] non utique fornicariis hujus mundi, aut avaris, aut rapacibus aut idolis servientibus: alioquin debueratis de hoc mundo exiisse. [11] Nunc autem scripsi vobis non commisceri: si is, qui frater nominatur, est fornicator, aut avarus, aut idolis serviens, aut maledicus, aut ebriosus, aut rapax: cum ejusmodi nec cibum sumere. [12] Quid enim mihi de iis, qui foris sunt, judicare? Nonne de iis, qui intus sunt, vos judicatis? [13] Nam eos, qui

nei su piktumo ir nedorybės raugu, bet su nerauginta tikrybės ir tiesos tešla.

[9] Aš rašiau jums gromatoje: Nesusidėkite su paleistuviais; [10] tai visai nemaniau apie šio pasaulio paleistuvius, arba godulingus, arba plėšikus, arba stabų garbintojus; nes kitaip jųs butumėt turėję išeiti iš šio pasaulio. [11] Dabar gi parašiau jums nesusidėti, jei kas, vadindamos broliu, yra paleistuvis, arba godulingas, arba stabų garbintojas, arba keiksmininkas, arba girtuoklis, arba plėšikas; su tokiuo ir nevalgyti. [12] Nes kam man teisti apie tuos, kurie lauke yra? Argi ne tuos jųs teisiate, kurie viduje yra? [13] Nes

---

sikaltimais sutepti žmonės. Gromata buvo parašyta prieš pačias Velykas, kaip matyti iš 4, 9 ir 16, 18... Taigi, pats laikas padavė minčiai tą palyginimą. krikščionįs tuomet, maž daug į tris dešimtis metų po Kristaus mirčiai, regimai užlaikydavo paprotį nerauginų duonų, nes kitaip Korinto tikintieji, kurių dauguma buvo iš pagonių, nebutu suprate palyginimo.— *Nedorybės*: Veidmainystės (Teof.). Pasielgimui prasikaltimais suteptųjų ir veidmainių visai priešingas yra pasielgimas nesuteptųjų ir tų, kurie savo paklydimus nepaslėpia po pasiskolintu dievotumo apsiaustu.

(9) *Aš rašiau gromatoje*: Kuri lig musų dienoms neužsiliko. — *Nesusidėkite*... Plg. 1, 20. Apaštalas šneka apie tuos, kurie, dar nedalyvaudami išganyme, paduoti yra šio pasaulio kunigaikščiui. Kaikurie jų skyriai yra isskaitomi: nusidedantįs patįs prieš save, prieš artimo gėrybę (per apgavimą, prievartą), neatiduodantįs Dievui priderančios garbės (dievaičių garbintojai). Nevisi vienok nusidėjėliai priklauso prie šio pasaulio, bet kaikurie priklauso prie busiančiojo, prie mesianiškos karalystės, Bažnyčios: tie, kurie per tikėjimą ir krikštą atsisakė nuo pasaulio, nors paskui išdalies ir yra pasidavę per nusidėjimus šio pasaulio kunigaikščiui. Taigi, apaštalų mokslas yra, jog Bažnyčioje susimaišę yra geri su piktais, gali net buti ir užkietėję nusidėjėliai. Jei Povilas butu norėjęs, kad Korintiečiai butu turėję vengti taipogi ir visų pagonių, tai jiems butu reikėję pasijieškoti ne tik kito miesto, bet ir kitos žemės (Teof.).— (11) *Dabar gi*... Kadangi aš negaliu jums užginti susinešimo su pagonimis.—*Jei kas, vadindamos broliu, yra paleistuvis*... Jei brolis pavadintas yra paleistuviu ir kaipo toksai pažymėtas yra vyresnybės nutarimu (Aug.) ir t. t. Nes ne kiekvienam valia nutarti, ko reikia saugoties, bet tik Bažnyčios vyresniesiems. Plg. 2 Tes. 3, 14...—*Arba stabų garbintojas*. Kaikurie naujai atverstieji buvo pavojuje įpulti atgal į senąją stabmeldystę. Dar maž daug keturiomis dešimtimis metų vėliaus šv. Jonas turėjo persergėti Azijos krikščionis, kad saugotusi tarnavimo stabams (1 Jo. 5, 21).—*Su tokiuo ir nevalgyti*: Taigi, tuo mažiaus švęsti su tokiuo šventas paslaptis.—(12) *Nes kam man teisti*... Šv. Povilas gali teisti tik pavaldinius, o ne pagonis. Teismas pagonių priklauso vienam Dievui (e. 13. Trid. Posėd. 14. Apie pakutą p. 2). Kaip pas žydus visi, kurie nepriklausė prie jų tautos, vadinosi lauke esančiais, taip čionai Apaštalas vadina nekrikščionis.—(13) *Prašalinkit*... Tokiais žodžiais Mozė kitados buvo įsakęs užmušimą (5 Moz. 17, 7. 13; 19; 24, 7); taigi, ką S. Įst. darydavo užmušimas, tai Bažnyčioje daro ekskomu-

foris sunt, Deus judicabit. Auferte malum ex vobis ipsis.

tuos, kurie lauke yra, Dievas teis. Prašalinkite piktą iš jusų pačių tarpo!

3. Apie bylas, vedamas pas pagonis-teisėjus.

Caput VI. [1] Audet aliquis vestrum habens negotium adversus alterum, judicari apud iniquos, et non apud sanctos? [2] An nescitis quoniam sancti de hoc mundo judicabunt? Et si in vobis judicabitur mundus, indigni estis qui de minimis judicetis? [3] Nescitis quoniam an-

6. Perskyrimas. [1] Drįsta kas nors iš jusų, turėdamas reikalą su kitu, teisties pas neteisiuosius, o ne pas šventuosius? [2] Ar jųs nežinote, jog šventieji teis šį pasaulį? Ir jei per jus teisiamas bus pasaulis, argi jųs neverti esate, kad teistumėt apie mažiausius daiktus? [3] Ar neži-

---

nika (Aug.). Tas šv. Povilo įsakymas nėra kietesnis už Viešpaties įsakymus (Mat. 18, 17). Žydai vengdavo pagonių ir muitininkų (Mat. 9, 11, Apd. 11, 3), taip Povilas liepia vengti atskirtųjų. Mažesnis kietumas prieš pagonis (10, 27) turi savo pamatą tame, kad jų kaltybė mažesnė: juk jie nusideda labiaus iš nežinojimo, kaip iš piktumo, ir užtat vertesni pasigailėjimo. Priegtam pagonįs gali per susitikimą su krikščionimis buti atvesti į tikėjimą, o krikščionis turi per atskyrimą pažinti savo kaltybės didumą ir taip ateiti prie pakutos. Galop ir išskirtieji nėra visai atstumti nuo meilės darbų (2 Tes. 3, 15.).

1—11. Priminęs Korintiečių bylas, Apaštalas moko, jog visai nepridera, kad krikščionįs jieškotu tų bylų išrišimo pas teisėjus pagonis, dėlto kad jie, kurie savame laike teis visą pasaulį, o net ir pačius aniolus, gali be abejonės padaryti patįs sau teisybę taip mažuose dalykuose; tokį teismą gali atlikti net silpniausieji tarp jų, tuo gi labiaus išmintingesnieji (1-6). Be to, visai nepridera, kad butu tarp jų kokios nors bylos, nes geriaus yra nukentėti padarytą sau neteisybę; nors labiaus peiktini tie, kurie neteisybes daro; tokie neteisingieji, lygiai kaip ir kiti apsunkinti prasikaltimais, negaus dangaus karalystės (7-11).

(6, 1) *Drįsta kas nors...* Antras Korintiečių prasikaltimas. Žydai turėdavo savus teismus. Atverstieji pagonįs tankiausiai laikėsi savo papročio vesti bylas pas pagonių teisėjus. Pirmuose krikščionystės laikuose tai galėjo buti papiktinimu ir sukelti persiskyrimą tarp krikščionių, atverstų iš žydų ir iš pagonių.—*Pas neteisiuosius*: Tai visupirma mažai teisutaikoma su krikščionių orumu, tolesniai gi (e. 2) nepadoru jieškoti teisybės pas neteisinguosius.—**(2)** *Ar jųs nežinote...* Nors Korintiečiai negalėjo dar pakelti jokio kietesnio valgio, vienok jie buvo gavę pamokymą apie paskutinįjį teismą, kadangi tasai priklauso prie pradinių tiesų (Žyd. 6, 2). Joki kita tiesa nenubaido taip labai nuo piktumo, kaip šita. Apaštalas čionai mini teismą, bet tuo tikslu, kad parodytu didžią krikščionių vertybę—**(3)** *Ar... aniolus teisime*: Draug su Kristumi. Kristus yra galva mystiškojo kuno, kurio sąnariais yra šventieji. Ką daro galva daro ir sąnariai, ne savo valdžia, bet valdžia jų galvos. Šv. Povilas visuomet veizdi į sąnarius, kaipo į suvienytus su galva. Taip Rym. 6, 6. Gal. 2, 20: jie yra draug prikalami į kryžių, draug miršta su Kristumi 2 Tim. 2, 11, draug laidojami Rym. 6, 4, draug prikeliami Efez. 2, 5. 6. Kol. 2, 13; 3, 1, draug gyvi yra 2 Tim. 2, 12. Rym. 6, 18, draugtėvainiais yra Rym. 8, 17, draug pašlovinami Rym. 8, 17, draug sėdi Efez. 2, 6, draug viešpatauja 2 Tim. 2, 12. Tapę dalininkais dieviškos prigimties (2 Petr. 1, 4), visi krikščionįs, kaipo įsunuiai Tėvo ir Kristaus broliai, draug su pirmgimusiuoju gaus tėvainystę, viešpataus, teis. Ar tas teismas yra tik pavadinimu, neturinč u veikimo? Ne, lygiai taip-pat kaip nėra vien pavadinimu be veikimo mirtis Adome (Rym. 12, 6), naujas gyvenimas, kurį malonė suteikia, arba busianti tėvainystė ir viešpatavimas. Kaip palaimintieji įvairiuose laipsniuose dalyvauja tėvainystėje, ir karalystėje, taip-pat ir teisime, ir todėl Vieš-

gelos judicabimus? quanto magis sæcularia? [4] Sæcularia igitur judicia si habueritis: contemptibiles, qui sunt in ecclesia, illos constituite ad judicandum. [5] Ad verecundiam vestram dico. Sic non est inter vos sapiens quisquam, qui possit judicare inter fratrem suum? [6] Sed frater cum fratre judicio contendit: et hoc apud infideles?

[7] Jam quidem omnino delictum est in vobis, quod judicia habetis inter vos. Quare non magis injuriam accipitis? quare non magis fraudem patimini? [8] Sed vos injuriam facitis, et fraudatis: et hoc fratribus. [9] An nescitis quia iniqui regnum Dei non possidebunt? Nolite errare: Neque fornicarii, neque idolis

note, jog mes aniolus teisime? kaip gi labiaus žemiškus daiktus? [4] Taigi, jei turite bylas apie žemiškus dalykus, tuos, kurie bažnyčioje paniekintini yra, paskirkite teisti. [5] Aš tai sakau dėl jusų užgėdinimo. Taip, argi nėra tarp jusų nei vieno išmintingo, kurs galėtu padaryti teismą tarp savo brolių? [6] Bet brolis su broliu bylinėjasi ir tai pas netikėlius?

[7] Jau tikrai paklydimas yra tarp jusų, kad vienas su kitu bylinėjatės. Kodėl velyk nepakeliate skriaudos? kodėl velyk nenukenčiate apgavimo? [8] Bet jus darote skriaudą ir prigaunate, ir tai brolius? [9] Ar nežinote, jog neteisingieji nepaveldės dangaus karalystės? Neklyskite! nei paleistuviai, nei stabų garbin-

---

pats žada apaštalams, kurie dėlei jo visa apleidė, taip ypatingai žymų dalyvavimą jo valdžioje teisti ir viešpatavime, nors anot šv. Povilo visi šventieji bus teisėjais, ir sulig Viešpaties pažadėjimo visi gaus viešpatavimą (Mat 25, 34).—Bet kokie yra aniolai, kuriuos tikintieji teis? Dauguma graik. ir lot. šv. tėvų supranta apie atmestuosius aniolus (plg. 2 Petr. 2, 4. Jud. 6), vienok kaikurie (ir šv. Tom.) praplatina tą teismą ant visų aniolų. Kaip per paskutinį teismą dauguma žmonių bus jau pirmiaus gavę arba pasmerkimą į amžinas kančias, arba dalyvavimą palaimintųjų skaitliuje, o vienok paskučiausioje dienoje vėl visi turės savo teismą, taip pritinka, kad anoje dienoje visi sutvėrimai stotu prieš Kristų ir sėdinčius su juo šventuosius kaipo teisėjus, idant pašlovinta butu Dievo išmintis ir teisybė. Kaip gi didi yra vertybė, kurią suteiks Viešpats savo ištikimiems tarnams!—**(5)** Eil. 5 ironiškai pasakyta. Taip daugelis gyrėsi Korinto bažnyčioje savo išmintimi, ir neatsiranda tarp jų neivienas, kurs butu galėjęs nutarti apie mažmožius, skiriančius brolį nuo brolio.—**(6)** *Bet brolis...* Dviguba yda: jie pažeidžia brolišką meilę ir išstato bažnyčią pagonių pasityčiojimui, kada tie mato, jog krikščionįs skundžiami yra, kaip prieš savo atsivertimą, už neteisybę ir gobšystę. Sulig to Apaštalo įsakymo per pirmus tris šimtmečius jokios bylos tarp krikščionių nebuvo duodamos teisti pagonių teisėjams; dar ketvirtame ir penktame šimtmetyje vyskupai tankiai teisdavo bylas apie žemiškus dalykus.

(7) Apaštalas toliaus išdėsto pirmąjį iš dviejų Korintiečiams padarytų (e. 6) išmetinėjimų (*bet brolis su broliu bylinėjasi*).—*Paklydimas*, gr. ἥττημα, bet dar nenusidėjimas.—*Kodėl velyk...* Plg. Mt. 5, 39. Lk. 6, 29. Rym. 12, 17. 1 Tes. 4, 6. Jei to reikalauja Dievo šlovė ir artimo meilė, tuomet peržengimas to įsakymo yra nusidėjimu; bet jei to nėra, tuomet yra tik patartis atsisakyti nuo savo teisių. Kaikada gali atsitikti, jog dėl didesnio gerumo mes privalome pasipriešinti neteisybei, kaip mus savo pavyzdžiu pamokė Išganytojas ir šv. Povilas (Jo. 18, 23 ir Apd. 16, 37; 32, 24. Tom.) — **(8)** *Jus darote skriaudą ir prigaunate*: Tie dalykai griežtai užginti yra. Kas yra užlaikytina iš atžvilgio į visus žmones, to Korintiečiai nesilaikydavo net iš atžvilgio į tuos, kurie sujungti buvo su jais to paties tikėjimo ryšiais. — **(9)** *Nepaveldės dangaus karalystės.* Kadangi neteisybė yra sunkiu nusidėjimu ir užtat atima teisę gauti dangų, Apaštalas prideda per-

servientes, neque adulteri, [10] neque molles, neque masculorum concubitores, neque fures, neque avari, neque ebriosi, neque maledici, neque rapaces regnum Dei possidebunt. [11] Et hæc quidam fuistis: sed abluti estis, sed sanctificati estis, sed justificati estis in nomine Domini nostri Jesu Christi, et in Spiritu Dei nostri.

tojai, nei svetmoteriai, [10] nei begėdžiai, nei vaikų darkytojai, nei vagįs, nei godulingi, nei girtuokliai, nei keiksmininkai, nei plėšikai dangaus karalystės nepaveldės. [11] Ir tokie kaikurie buvote; bet nuplauti esate, bet pašvęsti esate, bet nuteisinti esate vardan musų Viešpaties Jėzaus Kristaus ir Dvasioje musų Dievo.

4. Apie paleistuvystės saugojimąsi.

[12] Omnia mihi licent, sed non omnia expediunt: omnia mihi licent, sed ego sub nullius redigar potestate. [13] Esca ventri, et venter escis: Deus autem et hunc, et has destruet: corpus autem non fornicationi, sed Domino: et Dominus corpori. [14] Deus vero et Dominum suscitavit: et nos suscitabit per virtutem suam.

[12] Visa man valia, bet ne visa pridera. Visa man valia, bet aš nenoriu pasiduoti nei keno vergijon. [13] Valgis pilvui ir pilvas valgiams. Dievas gi ir jį ir anuos nieku pavers. Kunas gi ne paleistuvystei, bet Viešpačiui, ir Viešpats kunui. [14] Bet Dievas ir Viešpatį prikėlė, ir mus jis prikels per savo galybę.

---

sergėjimą ir kitiems, kurie buvo tokiame pat pavojuje. Jis nori persergėti visus tuos, kurie išsidirbo sau klaidingą nuomonę apie krikščionių liuosybę ir sakė: Mozės Įstatymas yra prašalintas; taigi, joks įstatymas neberiša daugiaus krikščionių.— (10) *Nei begėdžiai*: Tie kurie kenčia begėdystę. Apaštalas stato prieš akis dvejopus nusidėjėlius; visupirma tokiuos, kurie prasikalsta prieš šeštąjį įsakymą, toliaus tuos kurie nusideda prieš teisybę. Prieš nekaltybę jis išvardija penkis nusidėjimus. Stabų garbintojais čionai regimai yra tokie, kurie nusidėdavo su paleistuvystei tarnaujančiais deivės Afroditos šventykloje.— (11) *Ir tokie kaikurie...* Apaštalas sušvelnina augščiaus padėtąjį išmetinėjimą. Draug jis primena Korintiečiams suteiktą geradarystę.—*Nuplauti*: Per krikštą.—Šita vieta parodo trijų dieviškų ypatų lygybę.

12—20. Apaštalas pereidamas prie papeikimo tų, kurie, sekdami pagonių pavyzdį, buvo atsidavę paleistuvystei, didžiai išmintingai atmeta pasiteisinimus, kuriais tuli gali stengties patįs prieš save sumažinti tą savo nusidėjimą ir todėl parodo, jog paleistuvystė nėra tai dalykas abejingas, kaip manė pagonįs ir kaip galėjo sau įkalbinėti kaikurie naujatikiai (12—14). Toliaus gi dviem priparodymais, paimtais iš vertybės kuno, kaipo Kristaus sąnario ir šv. Dvasios bažnyčios, jis išdėsto to nusidėjimo bjaurumą ir baisumą (12—20).

(12) *Ne visa pridera*: visi iš savęs abejingi dalykai. Jie yra tik tuomet leidžiami, kada jais pasiekiama yra išteisinama nauda.— *Aš nenoriu pasiduoti...* Jei kas nors, kas iš savęs yra leista, taip mane riša, kad aš tai vartodamas nebegaliu užlaikyti savo liuosybės, bet daraus lyg kokiuo vergu, tai man reikia nuo jų prisiturėti. Dar yra ir trečias apribojimas, pritaikomas prie abejingų iš savęs dalykų. Veiz. 10, 22. 23. — (13) *Valgis pilvui...* Anot graik. tėvų šv. Povilas pradeda jau čionai kalbėti apie paleistuvystę. Anot kitų 12. e. ir pirmoji pusė 13. e. priklauso dar prie pereitojo straipsnelio apie teismus; lyg-kad butu pasakyta: nors bylų vedimai pas pagonis ir teisingi yra, vienok jie griauna

[15] Nescitis quoniam corpora vestra membra sunt Christi? Tollens ergo membra Christi, faciam membra meretricis? Absit. [16] An nescitis quoniam qui adhæret meretrici, unum corpus efficitur? Erunt enim (inquit) duo in carne una. [17] Qui autem adhæret Domino, unus spiritus est. [18] Fugite fornicationem. Omne peccatum quodcumque fecerit homo, extra corpus est:

[15] Ar jųs nežinote, jog jusų kunai yra Kristaus sąnariai? argi aš, ėmęs Kristaus sąnarius, padarysiu juos kekšės sąnariais? Visai ne! [16] Ar jųs nežinote, jog kas glaudžiasi prie kekšės, darosi su ja vienu kunu? Nes bus (sako) du viename kune. [17] O kas glaudžiasi prie Viešpaties yra su juo viena dvasia. [18] Vengkite paleistuvystės! Kiekvienas nusidėjimas, kurį tik pa-

---

santaiką tarp tikinčiųjų ir širdies ramybę, o priegtam paliečia visai menkus, veikiai pranykstančius dalykus (Tom.).— Anot gr. tėvų, Apaštalas išaiškina pavyzdžiu, kokie dalykai abejingi yra iš savęs, kad tuo labiaus iškiltu aikštėn, jog paleistuvystė negali buti prie tokių priskaitoma. Valgio vartojimas leistas yra, dėlto kad valgis paskirtas yra pilvui, tasai gi virškinimui. Taigi, kas valgo, elgiasi sulig Dievo parėdymo. Draug su tuomi valgiai ir pilvas, kiek jie tarnauja žmagaus maitinimui, yra pranykstančiais dalykais, nes kitame gyvenime palaimintieji nei valgo, nei geria (Teod.). Dalykai gi, kurie per savo suvartojimą nieku virsta, patįs iš savęs nėra jokiuose santikiuose su išganymu. Kitokie yra kuno santikiai. Kunas ne tam padarytas yra, kad jis pasiduotu ištvirkimui, bet kad jis sektu Kristų, kaipo galvą, ir idant Viešpats butu augščiaus statomas už kuną (Auks.). Kunas yra duotas, kad jis butu Viešpaties, ir Viešpats duotas yra žmonėms, idant jis padarytu žmonių kunus panašiais savo šlovei (Tom.). Tas kuno tikslas neturės savo galo, kaip valgis ir pilvas. Taigi, kas užsiima paleistuvyste, naudojasi kunu tokiam dalykui, kuriam jis nėra paskirtas, ir piktai sunaudoja ne pranykstantį dalyką, bet amžinai pasiliekantį. Todėl paleistuvystė negali jokiuo budu buti paskaityta tarp abejingų dalykų — (**15**) *Ar jųs nežinote...* Toliaus aiškinami žodžiai: *Viešpats kunui* (e. 13). Kaip musų kunas ištikrųjų suvienytas yra su Kristumi, mes nežinome tobulai, taip-pat kaip mažai teišmanome visas kitas paslaptis, bet Apaštalas keliose vietose grįžta prie to paties dalyko ir suteikia kaikuriuos patėmijimus. Kristus yra savo Bažnyčios galva; o visi tikintįs yra ne tik dušia, bet ir kunu Kristaus sąnariais. Kaip Žodis prisiėmė visą žmogišką prigimtį, dušią ir kuną, taip ir Kristus norėjo susivienyti su mumis visais, su musų dušia ir kunu. Kaip Jieva (1 Moz. 2, 23) vadinasi kaulas iš kaulo ir kunas iš kuno, taip ir Apaštalas vadina mus Kristaus kuno sąnariais iš jo kaulų ir iš jo kuno (Efez. 5, 30. Plg. 1 Kor. 12, 42...). Kada mes atgimstame Kristuje, ne tik musų dušia pakeliama esti į naują gyvenimą, bet ir kunas daromas yra tinkančiu busiančiai šlovei (Plg. 15, 42...). Priegtam Kristus peni mus savo kunu ir krauju ir lyg-kad deda į mus nemirtingumo sėklą (Kyr.).— (**16**) *Nes bus... du viename kune.* Apaštalo prasmėje sako tai Dievas. Panašiai Mat. 19, 4. Anot 1 Moz. 2, 23. 24. tuos žodžius pasakęs yra Adomas, bet tai padarė iš Dievo įkvėpimo (Trid. Pos. 24 apie moterystę.). Šv. Povilas ištaria tuos žodžius apie prigimtą veikimą, kurs nėra kitoks moterystėje ir kitoks paleistuvystėje (Tom.). Abiejuose atsitikimuose esti ir šioks toks jausmų suvienijimas. Moterystėje suvienijamos yra valios, ir kadangi to suvienijimo ryšis yra dvasiškas, šv. Povilas galėjo su juo palyginti suvienijimą tarp Viešpaties ir jo Bažnyčios (Efez. 5, 22). Paleistuvystėje vyras ir moteris suvienijami yra pageidimo ryšiu, ir tas suvienijimas yra tik kuniškas.— (**17**) *O kas glaudžiasi...* Kaip paleistuviai surišami yra žemiausiu ryšiu, kunišku pageidimu, taip tie, kurie glaudžiasi prie Viešpaties, suvienijami yra su juo augščiausiu ryšiu, rišančiu mus su Dievu, meile, kurią šv. Dvasia išlieja į musų širdis, taip kad mes daromės viena dvasia su Dievu. O kadangi kunas tarnauja dvasiai, todėl musų kunai yra lygkad sąnariai to, su kuriuo mes suvienyti esame per Dvasią. Užtat krikščionis,

qui autem fornicatur, in corpus suum peccat. [19] An nescitis quoniam membra vestra, templum sunt Spiritus sancti, qui in vobis est, quem habetis a Deo, et non estis vestri? [20] Empti enim estis pretio magno. Glorificate, et portate Deum in corpore vestro.

daro žmogus, yra ne kune; kursai gi paleistuvauja, nusideda prieš savo kuną. [19] Ar nežinote, jog jusų sąnariai yra bažnyčia šventosios Dvasios, kuri yra jumyse, kurią turite nuo Dievo, ir nebesate jusų pačių? [20] Nes už didžią kainą nupirkti esate. Šlovinkite ir nešiokite Dievą savo kune!

---

kurs atsiduoda paleistuvystei, ištikrųjų nutveria Kristaus sąnarius ir atiduoda juos kekšei.— (18) *Vengkite...* Visi kiti nusidėjimai pergalimi yra pasipriešinimu, nes kuo labiaus žmogus kiekvieną iš jų apsvarsto, tuo mažiaus randa juose, kas jį galėtu džiuginti. Priešingai gi, paleistuvystės nusidėjimas pergalimas yra pabėgimu, t. y. kada mes vengiame bjaurių minčių ir visų progų (Tom.).—*Kiekvienas nusidėjimas...* Visuose nusidėjimuose žmogui reikalingas yra kunas, kaipo įrankis, nes dušia, kolei ji suvienyta yra su kunu, visuose savo išviršiniuose veikimuose reikalauja kokio nors kuno sąnario. Taigi, šitoje prasmėje joks nusidėjimas nėra ne kune. Bet visiems kitiems nusidėjimams, atskyrus paleistuvystę, žmogus reikalauja dalyko, esančio ne jo kune, ir tą dalyką jis stengiasi pasiekti nepadoriu budu, arba jį neprideranči ai suvartoja, kaip apsirijantis valgius. Taip žmogus nukreipia dalykus nuo to tikslo, kurį jiems Dievas paskyrė, primeta jiems naują, daro jiems prievartą ir lyg-kad prieš juos prasikalsta. Paleistuvis gi naudojasi tik savo kunu ir tikslui, kuriam Dievas jo nebuvo paskyręs, ir taip padaro savo kunui neteisybę. Taip aiškina šv. Augustinas, kurs taipogi prisipažįsta, jog šita šv. Povilo vieta sunki yra išaiškinti. Todėl kiti aiškina ją įvairiai.— (19) *Jusų sąnariai*: Gr. t. σῶμα, kunas.— (20) *Nes už didžią...* Kas daro paleistuvystę, nusideda prieš savo kuną, o kadangi kunas yra šv. Dvasios bažnyčia; todėl, anas nusidėjimas yra šventos vietos subjaurinimu. Kaip gi tat didi kuno vertybė: šv. Dvasia, kurią duoda Tėvas, gyvena dušioje per pešvenčiančiąją malonę ir daro ją savo bažnyčia per dievišką meilę, kurią ji į ją išlieja! Ji taipogi pašvenčia ir kuną, kad jis butu tinkančiu įrankiu pašvenčiančiaja malone apdovanotai dušiai. Šv. Dvasioje mes turime taipogi uždą busiančio kuno pašlovinimo (2 Kor. 5, 5). Tasai kunas, šv. Dvasios bažnyčia, Dievo atpirktas yra. Kitados dušia ir kunas buvo šio pasaulio kunigaikščio valdžioje, Kristus davė už mus užmokesnį ir atsiuntė į mus savo Dvasią. Taigi, Kristus atpirko kuną savo krauju, Tėvas atsiuntė į jį šv. Dvasią, toji gi padaro jį švenč. Trejybės bažnyčia.— *Šlovinkit ir...* Mums ne tik ne valia pažeisti šventos Dievo vietos, bet dar mes privalome pašlovinti tą, kuri mus savo pribuvimu pašlovina, musų kune, kaipo jos bažnyčioje; pašlovinsime gi, jei mes į musų kuną veizdėsime, kaipo į Dievui pašvęstą dalyką ir juo naudosimės tik pagal Dievo valią. — Taipogi ir iš šitos vietos, kaip iš 3, 16, galima išvesti šv. Dvasios dievystė.

II. 1. Apie moterystę ir celibatą. a) Moterystės pareigos ir jos nesutraukomybė.

Caput VII. [1] De quibus autem scripsistis mihi: Bonum est homini mulierem non tangere: [2] propter fornicationem autem unusquisque suam uxorem habeat, et unaquæque suum virum habeat. [3] Uxori vir debitum reddat: similiter autem et uxor viro. [4] Mulier sui corporis potestatem non habet, sed vir. Similiter autem et vir sui corporis potestatem non habet, sed mulier. [5] Nolite fraudare invicem, nisi forte ex consensu ad tempus, ut vacetis orationi: et iterum revertimini in idipsum,

7. Perskyrimas. [1] O apie tai, ką man rašėte: Gera yra žmogui neprisiliesti moteriškės; [2] bet paleistuvystės išvengimui tegul kiekvienas turi savo moterį, ir kiekviena teturi savo vyrą. [3] Vyras teatiduoda moteriai, ką kaltas, o taip-pat ir moteris vyrui. [4] Moteriškė neturi valios ant savo kuno, bet vyras; o taip-pat ir vyras neturi valios ant savo kuno, bet moteriškė. [5] Neatsitraukkite vienas nuo kito, jei bent abiem sutinkant lig laikui, idant malda užsiimtumėt; ir vėl sugrįžkite prie to

---

Draug su žiniomis apie Korintiečių ydas šv. Povilas gavo keletą klausimų apie kaikuriuos krikščioniško mokslo dalykus. Atsakymams į tuos klausimus paskirta yra antroji šitos gromatos dalis. Paleistuvių papeikimas regimai davė Apaštalui progą padėti tarp atsakymų pirmoje vietoje pamokymą apie moterystę ir celibatą.

1—9. Apaštalas visupirma kalba apie moterystės pareigas. Pradėjęs nuo apskrito pasakymo, kuriame giria prisiturėjimą nuo santikių su moterimi, jis toliaus moko, jog išvengimui nesusilaikymo leista yra naudoties moteryste ir dėl tos pačios priežasties reikia nuo jos prisiturėti tik kaikuriuose atsitikimuose; gali gi nuo jos visai prisilaikyti tie, kurie turi ypatingą dovaną.

(7, 1) Kaikurie Korintiečiai, bjaurėdamiesi paleistuvyste, buvo taip toli nuėję, kad atmesdavo net ir moterystę (plg. 1 Tim. 4, 3); todėl naujatikiai ir kreipėsi prie šv. Povilo (Aug.).—*Gera yra žmogui*: Yra dvasiška nauda, praverčia amžinam gyvenimui; aš tai patariu tam, kas ješko geresnių ir tobulesnių dalykų (Aug.). Kas vienok nori didesnio tikrumo ir ješko pagalbos savo silpnybei (Auks), tam tinka 2. eil.—*Moteriškės*: Gr. t. yra daugskaitlis. Taip-pat skaitė Tert. Aug. Jieron. Išvengimui įvairių nesusiturėjimo nusidėjimų, kurie žmogui grumoja, Apaštalas duoda tą taisyklę (Jieron. Auks. Teod.).—(3) *Vyras teatiduoda..* Plg. 1 Petr. 3, 7.—(4) *Moteriškė...* Patvirtinama 3. eil. Priešingai pasielgiant, pažeidžiama yra teisybė. Teisės pasilieka tose ribose, kurias pati prigimtis pažymėjo moterystei.—(5) *Neatsitraukkite...* Apaštalas išaiškina padėtąjį įsakymą toje prasmėje, kad jis tam tikrose sąlygose neranda sau pritaikymo visai, arba tik kokiam laikui. Jei vyras su moterimi persiskiria be tam tikro pamato ir tai vienas prieš kito valią, tuomet jiedu nusideda prieš teisybę. Kad prisiturėjimas butu liuosas nuo nusidėjimo, turi buti visupirma abiejų sutikimas, toliaus prisiturėjimas turi tęsties tik trumpą laiką, galop jo priežastimi turi buti augštesnis tikslas (malda). Plg. 1 Petr 3, 7. Šv. Povilo žodžiai parodo, kaip teisingai elgiasi Bažnyčia, įsakydama kunigų celibatą, kurie visuomet privalo pasilikti maldoje, visuomet atnašauti šventąją auką. Tik tam valia atnašauti nesiliaujančią auką, sako jau Origenas, kas pasišventė nuolatiuei ir niekuomet nesutepamai nekaltybei. Kadangi ir pas žydus buvo įsakytas prisiturėjimas kaikuriuose iškilminguose atsitikimuose (2 Moz. 19, 15. 1 Kar. 21, 5),

ne tentet vos satanas propter incontinentiam vestram. [6] Hoc autem dico secundum indulgentiam, non secundum imperium. [7] Volo enim omnes vos esse sicut meipsum: sed unusquisque proprium donum habet ex Deo: alius quidem sic, alius vero sic. [8] Dico autem non nuptis, et viduis: bonum est illis si sic permaneant, sicut et ego. [9] Quod si non se continent, nubant. Melius est enim nubere, quam uri.

[10] Iis autem, qui matrimonio juncti sunt, præcipio non ego, sed Dominus, uxorem a viro non

paties, kad negundintų jusų šėtonas dėlei jusų nesusilaikymo. [6] Bet tai sakau valią duodamas, ir nepriversdamas. [7] Nes noriu, kad jus visi butumėt, kaip aš pats; bet kiekvienas turi nuo Viešpaties sau tikrą dovaną: vienas, tiesa, taip, o kitas kitaip. [8] Sakau gi nevedusiems ir našlėms: Gera yra jiems, jei jie taip pasilieka, kaip ir aš. [9] Bet jei nesusilaiko, teeina moterystėn; nes geriaus yra ištekėti, kaip degti.

[10] Tiems gi, kurie moterystės ryšiu surišti yra, įsakau ne aš, bet Viešpats, kad moteris nuo

---

o net ir pagonims jis nebuvo nežinomas, todėl negalima stebėties, jog Apaštalas daro patėmijimą savo skaitytojams, kad moterystė kliudo pasiekti artimesnį sąryšį su Dievu — *Vėl sugrįškite...* Kadangi tarp išlygų yra ir ta: *lig laikui*, todėl Apaštalas pasako, kas po to turi atsitikti.—(9) *Bet tai sakau...* Paskutinis pasakymas (e. 5) buvo teisių pripažinimu iš atžvilgio į žmogaus silpnybę, o ne įsakymu. Toks teisės pripažinimas paliečia arba mažesnį piktumą iš dviejų, kaip Mozė dėlei širdies kietumo leidė duoti atsiskyrimo laišką, arba mažesnįjį gerumą, kadangi žmogus nėra priverčiamas įsakymais siekti augštesnįjį gerumą. Taip šitoje vietoje Apaštalas pripažįsta moterystei teises, kaipo mažesniam gerumui, sulyginant ją su prisiturėjimu (Tom.).—(7) *Kad jus visi*: Gr. t. „visi žmonės“. Apaštalas žino, kad ne visi gali pasiekti tą tikslą, kadangi tam reikalinga ypatinga dovana, kurią Dievas pagal savo išmintį vienam suteikia, kitam ne.— *Kaip ir aš...* Nuolatinis prisiturėjimas, kurį jis ir kiti pildo, yra ypatinga Dievo dovana. Žinoma ir čionai reikalinga, kad žmogus ją gavęs pats sandarbininkautu (Auks.). Jei mes jos melsime vardan Jėzaus, ją gausime. Ta tiesa ypač tų privalo buti imama į širdį, kurie turi pareigą arba priversti yra buti prisiturinčiais, ar tai dėlei apžado, ar kitokių aplinkybių (pvd. liga vieno iš esančių moterystėje). Galop ir moterystę Apaštalas vadina Dievo dovana.—(8) *Sakau gi...* Žmogus teapsvarsto gerai, ką jis sau privalo išsirinkti. Našlės čionai minimos yra tos, kurios pildė kaikurias pareigas bažnyčioje, dėlei kurių jos turėdavo pasilikti netekėjusiomis.—(9) *Bet jei nesusilaiko*: Jei jie jaučia, kad jiems prisiturėjimo dovana nėra suteikta.—*Kaip degti*: buti didžių pagundų užpultam ir pergalėtam. Ne tas sudega, kurs jaučia ugnies karštumą, bet kurs ugnies pagaunamas ir pažeidžiamas yra.

10—24. Apaštalas, kalbėdamas apie moterystės ryšio nesutraukomybę, atskiria dvejopas moterystes, tarp dviejų krikščionių ir tarp krikščionies su netikinčiu, ir sako, jok pirmosios yra visai nesutraukomos, antros gi gali buti kaikuriuose atsitikimuose sutraukytos(10-16), bet persergi, kad ir čia reikia elgties atsargiai, dėlto kad, apskritai sakant, visos išlygos, kuriose kas gyveno pirm savo pavadinimo, privalo buti užlaikytos ir tikėjimą priėmus (17-24).

(10) Nors ir kiti parėdymai, kuriuos Apaštalas toliaus šitoje gromatoje duoda, yra Viešpaties įsakymas (14, 37), nes apgarsinti yra apaštalams suteiktaja valdžia ir šv. Dvasiai vadovaujant, o ne savu orumu (plg. e. 40), bet su tuo skirtumu, kad čionai šv. Povilas kalba apie betarpiškai paties Viešpaties apreikštąjį ir apgarsiutąjį įsakymą, o kitose vietose apie Viešpaties įsakymą, kurį pats Apaštalas pirmą kart apgarsina. Abiejų rišanti galybė yra vienoda, bet išrodo, jog pirmajam priklauso didesnė vertybė. Šitoje vietoje paminėtas parėdymas yra paimtas ne iš Evangelijos, bet iš tradicijos. Mat.

discedere: [11] Quod si discesserit, manere innuptam, aut viro suo reconciliari. Et vir uxorem non dimittat. [12] Nam ceteris ego dico, non Dominus. Si quis frater uxorem habet infidelem, et hæc consentit habitare cum illo, non dimittat illam. [13] Et si qua mulier fidelis habet virum infidelem, et hic consentit habitare cum illa, non dimittat virum: [14] Sanctificatus est enim vir infidelis per mulierem fidelem, et sanctificata est mulier infidelis per virum fidelem: alioquin filii vestri immundi essent,

vyro nesiskirtu; [11] o jei atsiskirtu, kad pasiliktu netekėjusi, arba susitaikytu su savo vyru. Ir vyras teneatleidžia savo pačios. [12] Nes kitiems aš sakau, ne Viešpats. Jei kursai brolis turi netikinčią pačią, ir ši sutinka gyventi su juomi, teneatleidžia jos. [13] Ir jei kuri tikinti moteriškė turi netikintį vyrą, ir šis sutinka gyventi su ja, teneatleidžia vyro. [14] Nes pašvęstas yra netikintis vyras per tikinčią moteriškę, ir netikinti moteriškė pašvęsta yra per tikintį vyrą; kitaip gi jusų vaikai butu

---

5, 32. Luk 16, 18 Viešpats kalba tik apie vyrą, atleidžiantį savo moterį, dėlto kad pas žydus nebuvo valia apleisti vyro. Mork. 10, 11. 12 Viešpats tik atsako mokytiniams. Apaštalas turi prieš akis to klausimo išvaizdą, bet laikosi kitos eilios.—*Idant moteris nuo vyro nesiskirtu*: Plg. Mat. 5, 32; 19, 9. Iš palyginimo su 12. eil. aišku, jog čia yra šneka apie krikščionis, esančius moterystėje.—(11) *O jei atsiskirtu*—peržengdama užgynimą. Parėdymas 11. eil. riša abi pusi. Apaštalo žodžiai neduoda liuoso išsirinkimo arba pasilikti pagal savo norą atsiskyrus arba susitaikyti, tik nurodo, jog gali buti priežastįs arba reikalaujančios susitaikymo arba leidžiančios pasilikti atsiskyrime. Nes kaip gi jis butu galėjęs augščiaus pasakyti: *Neatsitraukkite vienas nuo kito*, o čia leisti, kad moteris prieš savo vyro valią nuo jo atsiskirtu? Galop žodžiai: *O jei atsiskirtu*,—nereiškia, kad moteriai butu valia tai padaryti savo orumu. Kas galima padaryti tik iš savo noro, Apaštalas pasakė 5. eil.—(12) *Nes kitiems*: Tiems, kurie priėmė tikėjimą, kada antroji pusė pasiliko pagoniška. Apaštalas duoda čionai arba pavelijimą, arba parėdymą. Jei tai yra parėdymas, tai nėra jis paties Viešpaties duotas ir tik neapgarsintas įsakymas, o vien toks parėdymas, kurį Apaštalas apgarsina iš pilnybės savo apaštališkos valdžios. Šitame atsitikime Apaštalo duotasis parėdymas remiasi ant Dievo teisės, paliečiančios tokias maišytas moterystes, nes tik vienas Dievas yra Viešpačiu ir nesakramentinio moterystės ryšio. Kadangi tat Povilas parėdo, jog kaikuriuose atsitikimuose toki maišyta moterystė neprivalo buti sutraukyta, todėl jis tuo pačiu pažymi, jog sulig Dievo parėdymo kituose atsitikimuose toks sutraukymas gali įvykti. Apaštalas toliaus atskiria du atsitikimu: eil. 12. 13, kuriedvi pamatuojami yra 14. e., ir 15. eil., kurią patvirtina 16. eil.—*Jei kursai brolis turi*... Dalykas yra jau apie padarytas moterystes. Vienas pats krikštas nesutrauko moterystės. Bet toki moterystė su nekrikščionimi neturi tokio tvirtumo, kaip krikščionių tarp savęs (Grigal. XIII). Bažnyčios yra dalykas aptarti sąlygas, kuriose tikintis privalo sekti Apaštalo parėdymą.—(14) *Nes pašvęstas*... Anot šv. Rašto išsireiškimo budo visi dalykai esti pašvenčiami, kurie ypatingu budu atimti yra iš šio pasaulio kunigaikščio karalystės ir paskiriami Dievo tarnystei. Kriščionįs visi yra šventi, kadangi jie per krikštą ne tik dušia, bet ir kunu Dievui pašvęsti ir yra šv. Dvasios bažnyčia (6, 15. 19). Bet vyras ir moteris per moterystę suvienyti yra į vieną kuną; taigi, netikintis susivienijime ir per susivienijimą su tikinčia moteriške, sutikdamas gyventi draug su ja be Sutvertojo užrustinimo, pradeda atsitraukti iš po šio pasaulio kunigaikščio viešpatavimo ir daryties išdalies suvienytu su Kristumi. Net ir valgiai, kuriuos mes priimame gyvybės palaikymui, sako šv. Augustinas, pašvenčiami yra, kaip paliudija Apaštalas, per Dievo žodį ir maldą (1 Tim. 4, 5). Priegtam prie Bažnyčios priklausanti moteriškė gali savo dievotumu pigiai laimėti Dievui vyrą. Vaikai, apie kuriuos čia šnekama, regimai

nunc autem sancti sunt. [15] Quod si infidelis discedit, discedat: non enim servituti subjectus est frater, aut soror in hujusmodi: in pace autem vocavit nos Deus. [16] Unde enim scis mulier, si virum salvum facies? aut unde scis vir, si mulierem salvam facies?

[17] Nisi unicuique sicut divisit Dominus, unumquemque sicut vocavit Deus, ita ambulet, et sicut in omnibus ecclesiis doceo. [18] Circumcisus aliquis vocatus est? non adducat præputium. In praeputio aliquis vocatus est? non circumcidatur. [19] Circumcisio nihil est, et præputium nihil est: sed observatio mandatorum Dei. [20] Unusquisque in qua vocatione vocatus est, in ea permaneat. [21] Servus vocatus es? non sit tibi curæ: sed et si potes fieri liber, magis utere. [22] Qui enim in Domino vocatus est servus, libertus est Domini: similiter qui liber vocatus est, servus est Christi. [23] Pretio empti estis, nolite fieri servi hominum. [24]

sutepti, dabar gi šventi yra. [15] Bet jei netikintis atsitraukia, teatsitraukia; nes brolis arba sesuo nėra paduoti vergystėn tokiuose dalykuose; bet Dievas pavadino mus ramybėje. [16] Nes iš kur žinai, moteriške, ar išganysi vyrą? arba iškur žinai, vyre, ar išganysi moteriškę?

[17] Bet kaip kiekvienam padalino Viešpats, ir kaip kiekvieną pavadino Dievas, taip tesielgia, ir kaip aš mokau visose bažnyciose. [18] Yra kas pavadintas apipjaustytas? teneapsimeta neapipjaustytu. Neapipjaustyme kas pavadintas yra? tenebus apipjaustytas. [19] Apipjaustymas niekas yra, ir neapipjaustymas niekas yra; bet Dievo įsakymų užlaikymas. [20] Kiekvienas kokiame pašaukime pavadintas yra, tokiame tapasilieka. [21] Vergas esi pašauktas? nesirupink; bet jei gali tapti laisvu, labiaus naudokis. [22] Nes kas vergu pavadintas yra Viešpatyje, yra Viešpaties laisvasis; taip-pat kurs laisvas pavadintas yra, yra Kristaus tarnas. [23] Jųs esate bran-

---

yra nekrikštyti. Jie yra išdalies atimti iš po šio pasaulio kunigaikščio viešpatavimo ir turi tolimą teisę gauti krikštą.—(**15**) *Bet jei netikintis atsitraukia,*—atstumdamas išlygas. Po to gali buti moterystės ryšis sutraukytas.—Tokiame atsitikime brolis taip mažai tėra surištas, jog Dievas velyk nori, kad jis naudotusi pilna ramybe. Tai gi negali įvykti, jei tikintis turi kasdien barties su netikinčiuoju, kad užlaikytu savo religiją.—(**16**) *Ar išganysi,* pažadindamas antrąją pusę priimti krikštą. Taigi, tikrumas busiančio atsivertimo netikinčios pusės gali buti paraginimu pasilikti prie visų aplinkybių maišytoje moterystéje su pagonimi. Bet kadangi to tikrumo nėra, todėl abejotinas galėjimas nekliudo krikščioniškai pusei pasinaudoti teise užtikrinti savąją ramybę.

(**17**) *Bet kaip kiekvienam...* Kiti santikiai nepersimaino, kaip moterystės ryšis. Kiekvienas tepasilieka tame stovyje, kuriame jis be nusidėjimo gali buti. Jis nėra surištas (15, e.), tik tesielgia tame stovyje, kurį jam davė Dievo Apveizda, ir kuriame jis gavo pavadinimą į tikėjimą.—(**20**) *Kiekvienas...* Plg. Efez. 5, 1 —(**21**) *Vergas...* Naujas pavyzdis, kaip plačiai siekia anas įsakymas (e. 17).— *Labiaus naudokis*: Tarnauk dar ir toliaus, nors ir gali tapti laisvu (Auks.). Visi krikščionįs yra lygųs, koks ten jų išviršinis stovis nebutu. — (**22**) *Nes kas...* Nejieškok išviršinės liuosybės, nes nors tu ją ir gautumei, vienok viduje pasiliksi neliuosas, kaipo ir tas, kurs pavadintas yra laisvas, po savo pavadinimo yra nelaisvas: laisvas nuo šio pasaulio kunigaikščio viešpatavimo, bet tarnas Kristaus, jo krauju atpirktas. Nelaisvasis testato sau prieš akis Dievo vaikų liuosybę, laisvasis tegul ima į širdį, jog jis yra Kristaus tarnas.--(**23**) Plg. augšč. 6,

Unusquisque in quo vocatus est, fratres, in hoc permaneat apud Deum.

giai nupirkti, nesidarykit žmonių vergais. [24] Kiekvienas kame pavadintas yra, broliai, tame tepasilieka pas Viešpatį.

b) Apie celibatą.

[25] De virginibus autem praeceptum Domini non habeo: consilium autem do, tamquam misericordiam consecutus a Domino, ut sim fidelis. [26] Existimo ergo hoc bonum esse propter instantem necessitatem, quoniam bonum est homini sic esse. [27] Alligatus es uxori? noli quærere solutionem. Solutus es ab uxore? noli quaerere uxorem. [28] Si autem acceperis uxorem: non peccasti. Et si nupserit

[25] O apie mergaites Viešpaties įsakymo neturiu, patarimą gi duodu, kaipo mielaširdystę gavusis nuo Viešpaties, idant bučiau ištikimas. [26] Taigi, manau tai gera esant dėlei dabartinio reikalo, jog gera yra žmogui taip buti. [27] Esi surištas su moterimi? nejieškok atrišimo. Liuosas esi nuo moters? nejieškok moters. [28] Bet jei vestumei moterį, nenusidėjai; ir jei ištekėtu mergaitė, ji nenusidėjo;

---

20. 1 Petr. 1, 18. *Nesidarykit žmonių vergais*,—taip kad jųs atsisakytumėt nuo Viešpačiui Dievui priklausančio pasidavimo, arba jį kaip nors mažintumėt, stengdamies labiaus įtikti žmonėms negu Dievui ir idant žmonėms pamėgtumėt, norėdami permainyti savo pirmbuvusį gyvenimo stovį.—(24) *Kiekvienas kame*.. Kiekvienas tepasilieka savo pirmame stovyje taip, kad jis nuo Dievo neatsitolintu; vienok jei tas stovis negali buti sutaikytas su Dievo tarnavimu, reikia jis permainyti.

25—38. Duodamas paaiškinimus apie celibatą šv. Povilas visupirma kalba apie mergystę ir sako, jog ji nėra paliepta, bet patariama (25—28), nurodo taipogi priežastį, iš kurios matoma, jog mergystė viršesnė yra už moterystę (29—35), ir duoda patarimus apie tą dalyką tėvams (36—38).

(25) *O apie mergaites*... Ar ir tie, kurie priėmė tikėjimą, budami nevedusiais arba našliais, turėjo pareigą pasilikti ir toliaus be moterystės? Išganytojas, tiesa, budamas ant žemės buvo pagyręs mergystės augštumą, bet nieko apie tai nenutarė, ir anot Auksaburnio net buvo beveik uždraudęs davimą tame dalyke kokio nors įsakymo, nes malonės darbai yra noro ir liuoso išsirinkimo dalykas, o ne prievartos (Ambr.). Apaštalas čionai kalba apie abidvi lyti, taip-pat kaip ir Išganytojas Mat. 19, 12.—*Patarimą*. Skirtumas tarp įsakymo ir patarimo yra tame, kad nepaklusnumas pirmajam yra nusidėjimu, nes paliečia reikalingą gerumą, nepriėmimas gi paskutiniojo nėra nusidėjimu (Aug.), kadangi patarimas esti apie geresnįjį iš gerų dalykų.—*Kaipo mielaširdystę gavusis*... Kadangi Povilas bijosi, kad ir taip nesusitiktu su pasipriešinimu, todėl jis primena savo vertybę, kaipo apaštalo. Ne kaipo šiaip jau klaidingas žmogus duoda jis tą patarimą, bet tvirtai įsitikrinęs, jog jis turi šv. Dvasią. —(26) *Tai*: jogei žmogui gera yra, jei jis pasilieka nevedęs.—*Dėlei dabartinio reikalo*: Dėlei daugelio įvairių vargų ir rupesčių, kuriuos atnešа su savim dabartinis gyvenimas, ir su kuriais vedusieji tankiaus susitinka, kaip nevedusieji, kadangi anie turi rupinties ir apie save ir apie savuosius. Reikalas yra dabartinis, kadangi jis visuomet žmogų spaudžia, ir esantieji moterystėje negali niekuomet jo nusikratyti. Tas reikalas kliudo žmonėms visai atsiduoti Dievo tarnystei (e. 32...).—(27) *Esi surištas*... Bet kad kas nors nepažemintu moterystės taip, jog manytu, buk reikią jau padarytą išrišti, o nevedusiems visai jon neiti, Povilas pažymi, kad jis kalbėjo tik apie nevedusius, priegtam davė tik patarimą. Esantiems moterystėje tinka anie įsakymai ir patarimai, kurie buvo paminėti jau e. 10... (28) *Bet jei*

virgo, non peccavit: tribulationem tamen carnis habebunt hujusmodi. Ego autem vobis parco.

29 Hoc itaque dico, fratres: Tempus breve est: reliquum est, ut et qui habent uxores, tamquam non habentes sint: 30 Et qui flent, tamquam non flentes: et qui gaudent, tamquam non gaudentes: et qui emunt, tamquam non possidentes: 31 et qui utuntur hoc mundo, tamquam non utantur: præterit enim figura hujus mundi. 32 Volo autem vos sine sollicitudine esse. Qui sine uxore est, sollicitus est quæ Domini sunt, quomodo placeat Deo. 33 Qui autem cum uxore est, sollicitus est quæ sunt mundi, quomodo placeat uxori, et divisus est. 34 Et mulier innupta, et virgo cogitat quæ Domini sunt, ut sit sancta corpore, et spiritu. Quæ autem nupta est, cogitat quæ sunt mundi, quomodo placeat viro. 35 Porro hoc ad utilitatem vestram dico: non ut laqueum vo-

vienok tokie turės kuniškus vargus; aš gi jusų gailiuos.

29 Tat-gi, tai aš sakau, broliai: Laikas yra trumpas; pasilieka, kad ir tie, kurie turi pačias, butu kaipo neturintieji; 30 ir kurie verkia, kaipo neverkiantįs ir kurie džiaugiasi, kaipo nesidžiaugiantieji; ir kurie perka, kaipo nieko nevaldantieji; 31 ir kurie naudojasi šiuo pasauliu, kaip kad iš jo nesinaudotu; nes šio pasaulio išvaizda praeina. 32 Noriu gi, kad jųs butumėt be rupesčio. Kas be pačios yra, rupinasi tuo, kas yra Viešpaties, kaip Dievui įtiktu. 33 O kas yra su pačia, rupinasi tuo, kas yra pasaulio, kaip jis įtiktu pačiai, ir padalintas yra. 34 Ir neištekėjusi moteriškė ir mergaitė mąsto apie tai, kas yra Viešpaties, kad butu šventa kunu ir dvasia; o kuri yra ištekėjusi, mąsto apie tai, kas yra pasaulio, kaip ji vyrui įtiktu. 35 Bet tai sakau dėl jusų

---

vestumei... Tas priedas turi parodyti, jog augščiaus padėtuose žodžiuose randasi tik patarimas, žinoma, vien tiems, kurie jokiuo apžadu į Dievą nėra surišti (Auks. Teod.).—*Kuniškus vargus*,— paminėtuosius 26. e.— *Aš gi jusų gailiuos*: Trokšdamas apsaugoti jus nuo vargų, duodu aš patarimą pasilikti nevedusiais.

(29) E. 29—31 yra praemissa maior, e. 32—34 praemissa minor, o e. 35 conclusio vieno ilgo silogismo.—*Laikas yra trumpas*: Šio gyvenimo laikas yra iš Dievo Apveizdos trumpas (Jier. Tom.).— *Kaipo neturintieji*. Naudojimasis moteryste nėra užgintas, bet niekas neprivalo duoties jos malonumais ar vargais sulaikyti save arba nukreipti nuo svarbiausios priedermės, tarnavimo Dievui.—**(31)** *Ir kurie naudojasi...* Apaštalas kalba (kaip parodo gr. t.) apie pasinaudojimą, kurs peržengia reikalingumo ribas.—*Pasaulio išvaizda*: Išviršinė išvaizda. Mums ne valia atsiduoti visai šio pasaulio dalykams ir rupesčiams, kadangi visą musų širdį privalo pripildyti vienas rupestis, apie kurį šnekama sekančiose eilutėse.— **(33)** *O kas yra...* kas toje eil. pasakyta, tai tinka abiem lytim.—**(34)** *Ir neištekėjusi...* Žodis: *mergaitė*, pridėtas yra, kad skaitytojai nemanytu vien apie našles.—Nors Apaštalas nori, kad visi krikščionįs butu šventi dušia ir kunu, vienok jis skaito reikalingu daiktu pažymėti, jog esantiems moterystėje vargiaus yra prisiturėti nuo pasaulio dvasios, kaip nevedusiems, kadangi pirmiesiems reikalingos yra didesnės malonės, todėl celibatas turi buti augščiaus statomas (Aug.).—**(35)** *Bet tai...* Apaštalas rupestingai atskiria, kas naudinga, nuo to, kas reikalinga yra. Kaip medinčiai atima liuosybę iš miško žvėrių kilpomis, taip žmogaus liuosybė esti apribojama įstatymais; bet Apaštalas ne-

bis injiciam, sed ad id, quod honestum est, et quod facultatem praebeat sine impedimento Dominum obsecrandi.

[36] Si quis autem turpem se videri existimat super virgine sua, quod sit superadulta, et ita oportet fieri: quod vult faciat: non peccat, si nubat. [37] Nam qui statuit in corde suo firmus, non habens necessitatem, potestatem autem habens suæ voluntatis, et hoc judicavit in corde suo, servare virginem suam, bene facit. [38] Igitur et qui matrimonio jungit virginem suam, bene facit: et qui non jungit, melius facit.

[39] Mulier alligata est legi quanto tempore vir ejus vivit: quod si dormierit vir ejus, liberata est: cui vult nubat: tantum in Domino. [40] Beatior autem erit si sic permanserit secundum meum consilium: puto au-

naudos, ne kad užmesčiau ant jusų kilpą, bet tam, kad mandagu yra ir kad palengvina melsties Viešpačiui be sugaišties.

[36] Bet jei kam regisi, jam nepadoru busiant, jog jo mergaitė išeina iš metų, ir jog jis turi ją išleisti už vyro, ką nori, tedaro; jis nenusideda, jei ji ištekėtu. [37] Bet jei kas tvirtai apsiėmė savo širdyje, neturėdamas reikalo, turėdams gi valdžią ant savo valios, ir kurs nutarė savo širdyje užlaikyti savo mergaitę, gerai daro. [38] Taigi, ir kas už vyro išleidžia savo mergaitę, gerai daro; ir kas neišleidžia, geriaus daro.

[39] Moteriškė surišta yra įstatymu, kolei jos vyras gyvas yra, o jei jos vyras užmigo, ji tapo liuosa. Už ko nori, tegul teka, tiktai Viešpatyje. [40] Bet bus laimingesnė, jei taip pasiliks, pa-

---

nori atimti iš tikinčiųjų jų liuosybės, tiktai kaip geras tėvas, kurs linki jiems kuogeriausių dalykų, stato prieš jų akis aną didžią prerogatyvą, iš kurios džiaugiasi visi nevedusieji ir mergystėje pasiliekantįs žmonės.—*Bet tam, kad mandagu...* Apaštalas turi čia mintyje jų tobulybę, o ne paprastąjį saiką (Aug.).

(36) *Bet jei...* Jauniems žmonėms, kurie patįs apie save turi teisę nutarti, galėjo užtekti 27. e. duotojo patarimo, bet kadangi mergaitės priklauso nuo gimdytojų, todėl ir jiems Apaštalas duoda kaikuriuos nurodymus. Jie nenusideda, išleisdami savo dukteris už vyro (e. 36), bet gerai daro, jei leidžia joms užlaikyti mergystę (e. 37); gera yra moterystė, bet dar geresnė mergystė (e. 38).—*Ką nori, tedaro.* Nors ir gimdytojams garbė yra turėti dukterį mergaitę, bet ne visi tai išmano. Jei tat tėvui regisi, jog duktė, jei ji išeis iš metų, gali tapti sau ir šeimynai užgėdinimu, ir jog jis to dėlei turi išleisti už vyro, tedaro, kaip jis nori.—(38) *Bet jei kas..* Kas savo širdyje tvirtai nutaręs yra ne iš kokio nors užsispyrimo, bet dėlto kad jam nėra jokio reikalo, kurs verstu jo dukterį turėti norą ištekėti, o jį pritarti tam norui, tas gerai daro, leisdamas jai liuosai užlaikyti mergystę.

39—40. Kaip mergaitėms taip ir našlėms pataria Apaštalas celibato užlaikymą, kurs yra geresnis už antrąją moterystę.

(39) *Įstatymu*: moterystės įstatu, jogei pačiai prie gyvos vyro galvos ne valia ištekėti už kito vyro.—*Užmigo*, t. y. numirė. Gr. t. κοιμηθῇ. Tas žodis šv. Rašte vartojamas tik apie tuos, kurie gali tikėties šlovingo prisikėlimo, t. y. apie teisiuosius.—*Tiktai Viešpatyje.* Plg. Rym. 7, 2. Dauguma šv. tėvų supranta šiuos žodžius taip, jog jei našlė tekėtu antrą sykį, tai jos vyras turėtu buti krikščionis.—(40) *Bet bus laimingesnė.* Kodėl ji bus laimingesnė, Apaštalas, tiesa, nesako aiškiai, bet augščiaus padėtas mergystės pagyrimas parodo, jog ji taip turės dvasišką pelną.—*O tariuos...* Kaip pradžioje savo pamokymo apie celibatą Apaštalas pažymėjo savo vertybę (e. 25), nors su didžiu nedrąsumu, taip daro ir čionai.

tem quod et ego Spiritum Dei habeam.

gal mano patarimą; o tariuos, kad ir aš turiu Dievo Dvasią.

2. Apie stabams paaukotus daiktus. a) Teoretiškas klausimo išrišimas.

Caput VIII. [1] De iis autem, quae idolis sacrificantur, scimus quia omnes scientiam habemus. Scientia inflat, caritas vero ædificat. [2] Si quis autem se existimat scire aliquid, nondum cognovit quemadmodum oporteat

8. Perskyrimas. [1] O apie tai, kas stabams aukojama yra, mes žinome, nes visi turime žinojimą. Žinojimas daro pasiputusiais, bet meilė pagerina. [2] O jei kas tariasi, ką nors žinąs, dar jis nepažino, kaip jam reikia ži-

---

8, 1—7. Nors klausimas apie stabams paaukotus valgius jau buvo išrištas Jeruzalės Susirinkimo nutarimu (Apd. 15, 23...), vienok Korinte buvo sukilę įvairųs abejojimai apie tą dalyką. Apaštalų nutarimas buvo visupirma duotas krikščionims iš pagonių Antiokijoje, Syrijoje ir Kilikijoje (Apd. 15, 23) ir buvo apgarsintas tų kraštų bažnyčiose (Apd. 15, 30. 41; 16, 4). Anose šalyse ypatingas buvo jo reikalingumas, kadangi tenai žydų skaitlius buvo labai didis. Kitoks dalykų stovis buvo Makedonijoje ir Graikijoje, kame žydai buvo taip neskaitlingi, kad jie net ne visuose didesniuose miestuose turėjo savo synagogas. Nors čionai papiktinimo pavojus buvo mažesnis, vienok ir daug vargiaus buvo išpildyti apaštalų nutarimą visame jo platume. Galėjusio kilti papiktinimo priežastis buvo tame, kad tos paaukotų gyvulių dalįs, kurios buvo grąžinamos aukotojams, išrodė tarsi stabų atgal padovanotomis. Tos atgal atiduotosios dalįs buvo arba pačių aukojančių suvalgomos, arba parduodamos, arba beturčiams išdalinamos. Daugelis Korintiečių skaitė tokios mėsos valgymą neužgintu (6, 12; 10, 23); kaikurie net dalyvaudavo aukų pokiliuose, daromuose pagonių šventyklose, kiti, tiesa, nedrįsdavo tai daryti, tečiaus valgydavo kiekvieną mėsą, nesiklausdami, iš kur ji butu, kiti galop, pirm negu pirkdavo ar valgydavo, rupestingai teiraudavosi, ar mėsa nepaeina iš stabams paaukotųjų. Taigi, Apaštalui rupėjo iš vienos pusės nepadidinti nepamatuoto silpnųjų baikštumo, iš kitos gi nepraplatinti nepriderančiai krikščionių liuosybės ribų. Klausimo išrišime jam regimai stovi prieš akis apaštalų nutarimas, kurį jis, nors neminėdamas, autentiškai išaiškina.

Kaip pasmaugtųjų gyvulių ir kraujo, taip ir stabams paaukotųjų dalykų valgymą apaštalai buvo užgynę visupirma žydų papiktinimo išvengimui. Pilnai su tuo sutikdamas Povilas a) paduoda teoretišką klausimo išrišimą (8, 1—13), sakydamas, jog stabams paaukotųjų dalykų valgymas pats iš savęs nėra užgintas, bet gali buti kaikada uždraustas dėlei papiktinimo, b) stato save pavyzdžiu (9, 1—10, 14), kaip jis, trokšdamas išganymo kitų, vengė visokio papiktinimo, ir c) užbaigia praktišku pamokymu (10, 15—11, 1), kaip kokiame atsitikime reikia elgties.

Teoretiškame klausimo išrišime Apaštalas sako: kas turi tikrą išmanymą, tie žino, jogei stabai nieku yra ir negali sutepti jiems atnašautų mėsų; tiems tat paaukotojų dalykų valgymas yra leistas; kitiems gi, kurie tai nežino, yra neleistas (8, 1—7); bet kadangi jų valgymas nei kiek nepraverčia išganymui, todėl ir tiems, kurie turi geresnį išmanymą, pridera nuo to valgymo prisiturėti, kiek kartų yra pamatuota baimė, kad taip silpnesnieji broliai gali buti papiktinti (8, 8—13).

(1) *O apie tai...* Sakinys nėra užbaigtas. Žinojimo paminėjimas duoda Apaštalui progą aprašyti tikro žinojimo privalumus, taip kad pats žinojimo dalykas yra išvardytas tik 4. e.—*Nes visi*: tobulesnieji, dvasiškieji (2, 12).—*Žinojimas daro...* Grynai žmogiškas žinojimas daro pasiputusiu, jei kas jį negerai pritaiko be meilės pagalbos (Aug. Tom.).—*Meilė pagerina.* Visa Bažnyčia ir atskiri tikintįs yra lyg-kad Dievo namai; kas padeda Bažnyčios ir jos sąnarių pažangai, tas stato anuos namus arba pagerina; daro gi tai meilė draug su žinojimu.—(2)*O jei kas tariasi...* Kas puikybės apakintas tikisi žinąs ką nors iš to, kas yra dalyku gi-

eum scire. [3] Si quis autem diligit Deum, hic cognitus est ab eo. [4] De escis autem, quæ idolis immolantur, scimus quia nihil est idolum in mundo, et quod nullus est Deus, nisi unus. [5] Nam etsi sunt qui dicantur dii sive in coelo, sive in terra (siquidem sunt dii multi, et domini multi): [6] nobis tamen unus est Deus, Pater, ex quo omnia, et nos in illum: et unus Dominus Jesus Christus, per quem omnia, et nos per ipsum. [7] Sed non in omnibus est scientia. Quidem autem cum conscientia usque nunc idoli, quasi idolothytum manducant: et conscientia ipsorum cum sit infirma, polluitur.

[8] Esca autem nos non commendat Deo. Neque enim si manducaverimus, abundabimus: neque si non manducaverimus,

noti. [3] Bet jei kas myli Dievą, tas jo pažintas yra. [4] O kas paliečia valgius, kurie stabams aukojami yra, mes žinome stabą nieku esant pasaulyje, ir jogei nėra kito Dievo, kaip tik vienas. [5] Nes nors ir yra, kurie dievais vadinasi, ar tai danguje ar ant žemės (kadangi daug yra dievų ir daug viešpačių), [6] bet mums vienas yra Dievas, Tėvas, iš kurio visa, ir mes jame esame; ir vienas Viešpats, Jėzus Kristus, per kurį visa yra, ir mes per jį. [7] Bet ne visuose yra žinojimas; o kaikurie, turėdami iki dabar tą patį supratimą apie stabą, valgo kaipo stabų-auką; ir jų sąžinė, kadangi silpna yra, sutepta esti.

[8] Bet valgis nedaro musų labiaus įtikinčiais Dievui; nes nepasigausinsime, jei valgysime; nei ko nors nustosime, jei ne-

---

lesniojo pažinimo krikščionystės, jis dar net nežino budo, kaip jis turėtu žinoti, nebekalbant jas apie patį pažintinąjį dalyką; nes tikras žinojimas privalo buti praktiškas ir naudingas.—(3) *Bet jei kas...* Tikra Dievo meilė turi savyje ir artimo meilę.—*Tas jo pažintas yra*: tas yra iškeltas į prietelystę su Dievu ir apdovanotas visokiomis gėrybėmis; tarp jų yra ir tikras žinojimas (Auks.).—(4) Plg. 1, e. paaiškin.—*Nėra kito Dievo...* Apaštalas čionai regimai turi mintyje Ps. 95, 5. Dievaitis, arba stabas yra dalyku be turinio, paveikslu žmonių paklydimo, nieku gi tarp tikrųjų dalykų.—(5) *Kurie dievais vadinasi*: per vardo išnaudojimą (Tert.). Mes krikščionįs žinome tikrą vardo reikšmę. Todėl mums krikščionims yra vienas Dievas ir vienas Viešpats (Auks. Tom.). Ištikrųjų vienas tėra Dievas, kurs yra visų dalykų pradžia ir jų paskutinis tikslas, taip-pat ir vienas tėra Viešpats: tas, per kurį visa sutverta yra, ir per kurį mes atpirkti esame, Žmogumi tapusis Dievo Žodis.—(6) *Bet mums...* Abiejose šios eilutės pusėse paliečiama yra sutvėrimas ir atpirkimas.—(7) *Bet ne visuose...* Jei dievaičių paveikslai yra nieku, tai ir aukos jiems daromos yra nieku, t. y. mėsa nepermaino savo prigimties per atnašavimą stabams, ji neįgauna naujos galybės, kaip manė pagonįs, ir nėra sutepta, kaip tikėjo žydai; taigi, pati iš savęs ji nedaro tų, kurie ją valgo, nei šventesniais nei labiaus suteptais. Visa yra iš Dievo Tėvo ir per Jėzų Kristų, taigi ir valgymas viso ko leistas yra; vienok kas iš savęs leista yra, gali tapti iš atžvilgio į aplinkybes užginta. Ne visi turi užtenkantį žinojimą. Kad yra tik vienas Dievas ir dievaičių paveikslai nieku yra, žinojo visi krikščionįs, bet ne visi darė iš to praktišką pritaikymą, ir per šešerius metus po savo atsivertimo dar nevisi Korinto tikintįs buvo užtektinai priveikę pagarbą arba baimę dievaičių.— *Ir jų sąžinė...* Sąžinė yra vidujiniu teisėju, kursai pamoko, kas reikia daryti, ir pagiria, kas gera, papeikia, kas pikta; daro gi tai ne viena, bet draug su tuo, nuo kurio turi pažinimą gerumo ir piktumo. Pirm atsivertimo tuo antruoju buvo stabai.—(8) *Bet valgis nedaro...* Plg. Rym. 14, 7. Valgis neprisideda prie pažangos gerume,

deficiemus. [9] Videte autem ne forte hæc licentia vestra offendiculum fiat infirmis. [10] Si enim quis viderit eum, qui habet scientiam, in idolio recumbentem: nonne conscientia ejus, cum sit infirma, ædificabitur ad manducandum idolothyta? [11] Et peribit infirmus in tua scientia frater, propter quem Christus mortuus est? [12] Sic autem peccantes in fratres, et percutientes conscientiam eorum infirmam, in Christum peccatis. [13] Quapropter si esca scandalizat fratrem meum: non manducabo carnem in æternum, ne fratrem meum scandalizem.

valgysime. [9] Bet veizdėkite, kad kartais ta jusų liuosybė netaptu papiktinimu silpniesiems. [10] Nes jei kas pamatys tą, kurs turi žinojimą, sėdintį už stalo stabų šventykloje, argi jo sąžinė, silpna budama, nepasidrąsins valgyti stabų aukas? [11] Ir pražus per tavo žinojimą silpnasis brolis, už kurį numirė Kristus. [12] O taip nusidėdami prieš brolius ir pažeisdami jų silpną sąžinę, nusidedate Kristui. [13] To dėlei jei valgis piktina mano brolį, nevalgysiu mėsos amžinai, kad nepiktinčiau savo brolio.

b) **Apaštalo pavyzdis, kurs trokšdams išganymo kitų vengė visokio papiktinimo.**

Caput IX. [1] Non sum liber? Non sum Apostolus? Nonne Christum Jesum Dominum nostrum vidi? Nonne opus meum

9. Perskyrimas. [1] Ar aš neesu liuosas? Ar aš neesu apaštalas? Ar gi nemačiau Kristaus Jėzaus, musų Viešpaties? Ar-

---

ir prisiturėjimas nuo jo neatnėša jokios dvasiškos pragaišties.—(**9**) Plg. Rym. 14, 20.—(**10**) *Nes jei kas...* Kaip labai priešingas yra toks pasielgimas krikščioniškam įstatymui, Apaštalas parodo žemiaus 10, 14...; čionai jis nori pažymėti tik pragaištį, kuri darosi artimui, kada tas seka kitų pavyzdį ir elgiasi prieš savo sąžinę. Darosi neteisybė silpnajam, iš atvžilgio į kurį reikia turėti didesnis atsargumas dėlei jo silpnumo,—broliui, kurs labiaus reikia mylėti, kaip kas kitas, broliui, kurį Kristus taip labai brangino, jog už jį atidavė savo gyvybę! Priegtam ta neteisybė yra begal didelė: brolis pražusta, kraujas, kurį Kristus už jį išliejo, nustoja savo vaisių. Galop priežastis, dėlei kurios darosi taip didelė neteisybė yra begal maža: nes tu nori parodyti viešai tavo teisingą žinojimą.—(**11**) Plg. Rym. 14, 15.—(**12**) Plg. Rym. 4, 21. Jusų silpnieji broliai ne mažiaus už jus yra Kristaus kuno sąnariais.—(**13**) *To dėlei.* Dėlei visų augščiaus pasakytųjų prirodinėjimų, ypač gi dėlei paduotojo 12. eilutėje.—*Nevalgysiu...* Aš nenoriu valgyti jokios mėsos ir tai amžinai ir vien dėlto, kad neduočiau silpnam broliui papiktinimo. Apaštalas yra pasiryžęs taip padaryti, jei paduotoji sąlyga to reikalautu.

9,1—18. Apaštalas, stadydamas pats save Korintiečiams, kaipo jų pasielgimo pavyzdį, visupirma primena, jog jis dėl didesnio dvasiško pelno išsižadėjo prigulinčio jam užlaikymo. Jis, budamas tikru apaštalu, gali taip-pat gyventi, kaip ir kiti Evangelijos skelbėjai, taigi, ir jis turi teisę gauti užlaikymą iš tų bažnyčių, kuriose darbuojasi (9, 1—14); bet jis tos teisės išsižadėjo, kad nebutu broliams kokiuo papiktinimu, ir kad pats jis pasiektu didesnį tobulumą (9, 15– 18); tat-gi iš jo pavyzdžio Korintiečiai turi mokyties, jog kaikada reikia prisiturėti ir nuo to, kas leista, kad pasiekus didesnį gerumą.

(**1**) *Ar aš neesu.* Apaštalas pasisakė esąs pasiryžęs niekuomet nevalgyti mėsos. Kad butu aišku, jog tik meilė jį prie to veda, jis pažymi, kad jis visai liuosas yra (Tom.), ir jog vien atžvilgis į brolių papiktinimą gali privesti jį prie išsižadėji-

vos estis in Domino? [2] Et si aliis non sum Apostolus, sed tamen vobis sum: nam signaculum Apostolatus mei vos estis in Domino. [3] Mea defensio apud eos, qui me interrogant, haec est. [4] Numquid non habemus potestatem manducandi, et bibendi? [5] Numquid non habemus potestatem mulierem sororem circumducendi sicut et ceteri Apostoli, et fratres Domini, et Cephas? [6] Aut ego solus, et Barnabas, non habemus potestatem hoc operandi? [7] Quis militat suis stipendiis unquam? Quis plantat vineam, et de fructu ejus non edit? Quis pascit gre-

gi ne mano veikalu jųs esate Viešpatyje? [2] Ir jei kitiems aš neesu apaštalas, vienok-gi jums esu; nes mano apaštalystės ženklu jųs esate Viešpatyje. [3] Mano apsigynimas prieš tuos, kurie manęs klausia, tasai yra: [4] Argi mes neturime teisės valgyti ir gerti? [5] Argi mes neturime teisės vesties draug su savim moteriškę seserį, kaip ir kiti apaštalai, ir Viešpaties broliai, ir Kėfas? [6] Ar tik aš vienas ir Barnabas neturime teisės tai daryti? [7] Kas kada-nors kareiviauja savomis išlaidomis? Kas sodina vynyną ir nevalgo iš jo vaisių? Kas gano kaimenę

---

mo to, kas leista daryti.— *Argi nemačiau...* Apaštalas prirodinėja savo apaštališką vertybę: jis yra liudytoju, kurs matė prisikėlusį Jėzų Kristų (Apd. 26, 15—18; 9, 17, 22, 14... ir žem. 15, 8) ir su pasisekimu apsakojo Evangeliją.—(2) *Ir jei kitiems aš...* Jog jis ir kitiems buvo apaštalu, sako jis pats Rym. 15, 18... Taigi, čionai prasmė yra: nors gal kiti, tarp kurių aš neapsakojau Evangelijos, ir abejoja apie mano vertybę, vienok jusų bažnyčia yra mano liudijimu. — (4) *Argi mes neturime...* Kadangi Povilas yra tikras apaštalas, todėl jam priklauso ir apaštalų teisės; o tarp jų yra teisė gauti užlaikymą iš tų bažnyčių, kuriose jis darbuojasi; kaip tai parodo pasielgimas kitų apaštalų (e. 5, 6), pavyzdžiai iš kasdieninio gyvenimo (e. 7), šv. Raštas (e. 8—11), palyginimas su kitais mokytojais ir šventyklos tarnais (e. 12. 13), įsakymas Viešpaties. Plg. Luk 10, 8.—(5) *Ar gi mes...* Buvo pas žydus paprotis labai giriamas, jog turtingos moterįs suteikdavo mokytojams reikalingą užlaikymą, bet toks paprotis galėjo kaikada tarp pagonių sukelti papiktinimą (Jier.). Žodis „moteriškė“ nurodo, jog buvo tai ypata nebejauna, našlė; priedas „sesuo“ pažymi, jog ji buvo krikščionė.—*Kaip ir kiti...* Išskaityme randasi gradacija: kaip kiti apaštalai, ir kaip tie, kurie, kaipo Viešpaties broliai, turėjo apaštalų draugijoje ypatingą pagarbą, ir galop jų galva, Kėfas. Viešpaties broliais apaštalų tarpe buvo Jokubas Jaunesnysis, Simonas Uolasis, Judas Tadiejus. Išganytojas buvo jiems paskyręs paskutiniasias vietas prieš Judą, regimai kad jie savo pavadinimo nepriskaitytų gentystei (Mat. 10,3. Mork. 3, 18). Jokubo Jaunesnioji motina buvo Marija, „sesuo Viešpaties Motinos“ (Jo. 19, 25), t. y. Kleopo, šv. Juozapo brolio, žmona, taigi, netikra sesuo švenč. Panos. Todėl anie „Viešpaties broliai“ buvo jo brolėnais.— (6) *Tai daryti*: Gr. t. τοῦ μὴ ἐργάζεσθαι, t. y. teisės nesidarbuoti (savo rankomis). Barnabas, nors Apaštalų darbai nieko apie tai nesako, draug darbavosi Korinto bažnyčios įkurime, arba toliaus tęsė šv. Povilo darbus.— (7) *Kas kada nors...* Taipogi apaštalai yra kareiviais, vynyno užveizdais, ganytojais. Taigi, kaip kareiviui nereikia savo rankų darbu pelnyties užlaikymą, bet jį gauna nuo tų, keno naudai jis nešioja ginklus, kaip vynyno užveizdai neužsiima kitu amatu, bet gauna pragyvenimą iš vaisių, kaip piemenįs tai, ko jie reikalauja, ima iš kaimenės, taip ir tie, kurie, budami Kristaus kareiviais, kovoja prieš piktą neprietelį ir veda tikinčius į išganymą, negali buti priversti pelnyties kasdieninį užlaikymą savo rankų darbu. Bažnyčios yra vynynais, kuriuos jie pasodino ir apdirba, jų kaimenėmis, kurias jie gano ir apgina; taigi, jie turi teisę buti jų užlaikytais. Pirmas prilyginimas nurodo draug pavojus, su kuriais apaštalams nuolat reikia susitikti; antras vargus, trečias nuolatinį rupestį apie tikinčius (Auks.). Galop Apaštalas nereikalauja nieko, kas bu-

gem et de lacte gregis non manducat? [8] Numquid secundum hominem hæc dico? An et lex hæc non dicit? [9] Scriptum est enim in lege Moysi: Non alligabis os bovi trituranti. Numquid de bobus cura est Deo? [10] An propter nos utique hoc dicit? Nam propter nos scripta sunt: quoniam debet in spe qui arat, arare: et qui triturat, in spe fructus percipiendi. [11] Si nos vobis spiritualia seminavimus, magnum est si nos carnalia vestra metamus? [12] Si alii potestatis vestræ participes sunt, quare non potius nos? Sed non usi sumus hac potestate: sed omnia sustinemus, ne quod offendiculum demus Evangelio Christi. [13] Nescitis quoniam qui in sacrario operantur, quae de sacrario sunt, edunt: et qui altari deserviunt, cum altari participant?

ir nevalgo kaimenės pieno? [8] Argi aš tai sakau žmonių budu? Ar ir Įstatymas to nesako? [9] Nes parašyta yra Mozės Įstatyme: Neužriši nasrų kuliančiam jaučiui! Argi Dievas rupinasi apie jaučius? [10] Argi ištikrųjų ne dėlei musų tai sako? Nes dėlei musų parašyta yra: Kursai aria, turi arti su viltimi; ir kurs kulia,— su viltimi dalyvauti vaisiuose. [11] Jei mes jums sėjome dvasiškas gėrybes, argi didelis yra daiktas, jei mes pjautumėm jusų žemiškus dalykus? [12] Jei kiti yra dalininkais teisių ant jusų, kodėl ne juo labiaus mes? Bet mes nesinaudojome ta valdžia; bet visa nukenčiame, kad nepadarytumėm kokio sutrukdymo Kristaus Evangelijai. [13] Ar nežinote, jog kurie šventykloje darbuojasi, valgo, kas yra iš šventyklos; ir kurie tarnauja altoriui, gauna dalį iš altoriaus.

---

tu viršaus, bet tik to, kas yra visureikalingiausia.— **(8)** *Argi aš...* Kad vis tai neišrodytu vien žmonių išminties reikalavimais, Apaštalas priduria šv. Rašto liudijimą.— **(9)** *Nes parašyta yra*: 5 Moz. 25, 4. Palestinoje kulia, vedžiodami jaučius po javus, paklotus ant kietos žemės, kad taip išbirėtu iš varpų grudai. Tokie kuliantįs jaučiai turėjo tarsi teisę ėsti kuliamus javus, nes Mozės Įstatymu buvo užginta užrišti jiems nasrai.— **(10)** *Argi ištikrųjų...* Apaštalas kalba apie aną ypatingą Apveizdą, kuri veda išmintingus sutvėrimus tam tikrais parėdymais prie jiems ypatingo tikslo. Labiaus už gyvulius vertas yra užmokesnio kiekvienas žmogus, kurs veikia dėl kitų.— *Turi arti su viltimi.* Priedermė guli ant pjuties ir dirvos pono, kurs turi duoti darbininkams prigulintį užmokesnį, kad jie galėtu dirbti su viltimi. — **(11)** *Jei mes jums...* Plg. Rym. 15, 27. Apaštalas truputį permaino palyginimą: sėjantįs atsako ariantiems ir kuliantiems, pjaunantįs gi tiems, kurie jau gauna savo vaisius. Apaštališki darbininkai sėja apsakodąmi Evangeliją, iš kurios randasi apsčiausi pjutis dvasiškų gėrybių; jie pjauna žemiškus dalykus, tai, kas gyvenimo užlaikymui reikalinga yra. Žemdirbiai paprastai gauna daug daugiaus vaisių ir tai tos pačios rųšies, kaip jie sėja; apaštalai mažiaus ir menkesnės rųšies.— **(12)** *Jei kiti*: žemesnieji mokytojai.— *Bet mes nesinaudojome...* Pagonįs matydami, kaip apaštalai ėjo iš krašto į kraštą, galėjo pigiai pasipiktinti, jei jie butu ėmę užlaikymą nuo tikinčiųjų, o ir neturtingesnieji krikščionįs galėjo sunkiai atjausti mezliavas savo mokytojų užlaikymui. O kaip gi didžią pagarbą turėjo atjausti pagonįs, kad jie matė, kaip šv. Povilas darbavosi dieną ir naktį, kad nieko neapsunkintu, ir kaip jis ieškojo ne naujai atverstųjų lobio, bet jų dušių!— **(13)** *Gauna dalį iš altoriaus*: dalinasi su altoriumi, taip kad altorius ima vieną dalį, jie kitą. Apaštalas kalba apie žydų kunigus, kurie nebuvo gavę jokios tėvainystės, išskyrus tą dalyvavimą iš altoriaus.

[14] Ita et Dominus ordinavit iis, qui Evangelium annuntiant, de Evangelio vivere. [15] Ego autem nullo horum usus sum. Non autem scripsi hæc ut ita fiant in me: bonum est enim mihi magis mori, quam ut gloriam meam quis evacuet. [16] Nam si evangelizavero, non est mihi gloria: necessitas enim mihi incumbit: væ enim mihi est, si non evangelizavero. [17] Si enim volens hoc ago, mercedem habeo: si autem invitus, dispensatio mihi credita est. [18] Quæ est ergo merces mea? Ut Evangelium prædicans, sine sumptu ponam Evangelium, ut non abutar potestate mea in Evangelio.

[14] Taip ir Viešpats parėdė tiems, kurie apsakoja Evangeliją, kad jie iš Evangelijos gyventu. [15] Aš gi nieku iš to nesinaudoju. Nei-gi parašiau, kad taip su manim butu daroma; nes aš velyčiau numirti, ne kaip kad kas man tą garbę atimtu. [16] Nes jei aš apsakosiu Evangeliją, nėra man garbės; nes tai man uždėta yra, kaipo reikalas; nes deja man, jei aš Evangelijos neapsakosiu! [17] Nes jei aš tai su noru darau, turiu užmokesnį; o jei be noro, vienok suteikimo pareiga man patikėta yra. [18] Koks tat yra mano užmokesnis? Tas, kad apsakodamas Evangeliją, aš ją paduodu be atlyginimo, nesuvartodamas piktai savo valdžios, kuri man priklauso iš Evangelijos apsakojimo.

[19] Nam cum liber essem ex omnibus, omnium me servum feci, ut plures lucrifacerem. [20]

[19] Nes budamas liuosas prieš visus, padariau save visų tarnu, kad didesnį skaitlių laimėčiau.

(**14**) *Taip ir Viešpats parėdė..* Apaštalams buvo tai teisė, kurios jiems buvo valia išsižadėti, tikintiems įsakymas. Šv. Povilas parenka kiekvieną žodį tinkamai. Jis nesako: kurie užimti yra šventykloje, gauna nuo tų, kurie aukoja, bet: „iš altoriaus“, kad aukojantįs nesikeltu puikybėn. Taip-pat ima apaštalai iš Evangelijos. Jis taipogi nesako (e. 14): renka turtus iš Evangelijos, bet tik gyvena (Auks.).— (**15**) *Aš gi nieku iš to nesinaudojau*: neiviena iš tų racijų, kad reikalaučiau sau prigulinčio užlaikymo. (Auks. Oekum. Tom.).— (**16**) *Nes jei aš apsakosiu...* Povilas turėjo uždėtą ant savęs tikrą priedermę apsakoti Evangeliją, taip kad jis butu buvęs vertas bausmės prieš Dievą, jei butu norėjęs ją apleisti. Todėl jis taip mažai tegali ja girties, kaip bernas, kuriam ponas ką nors paliepė su bausmės pagrasimu už neišpildymą. Bet kad jis dėlei Viešpaties daugiaus padarė, negu buvo priedermė, tuo jis nori girties Viešpatyje.— (**17**) *Nes jei aš...* Kad jam pavestasis tarnavimas turės užmokesnį, šv. Povilas nemini, kadangi tai visiems žinoma yra; jis kalba tik apie tą darbą, kurį savaimi ant savęs uždėjo. Tas jam nupelnys nepaprastą užmokesnį.— *O jei be noro...* Jei jis nedaro to, ką jis pats savaimi apsiėmė daryti, jis negaus ypatingo užmokesnio; bet jei jis neišpildytu jam pavestojo tarnavimo, jis ne tik nustoja užmokesnio, kurį Dievas pažadėjo, bet teisingai bus baustas už savo nepaklusnumą.— (**18**) *Koks tat yra mano užmokesnis...* Taigi, kas man reikia daryti, kadangi toks yra dalykų stovis, idant aš gaučiau aną ypatingąjį užmokesnį, kurio man mano apsakojimas nenupelno?

19—23. Šv. Povilas, nors buvo liuosas, norėjo tapti visų tarnu, kad atvesdamas kuodaugiausiai į tikėjimą tuo tikriaus pats gautu išganymą.

(**19**) *Nes budamas liuosas prieš visus...* Kadangi aš vietos išsirinkime, kame apsakočiau Evangeliją, ir gyvenimo bude nuo nieko nebuvau prigulmingas, aš prisitaikiau prie visų, kuriems aš apsakojau Evangeliją, kaip tarnas prie savo pono, vien dėlto kad atvesčiau prie Kristaus ir prie išganymo kuodaugiausiai tų, kuriems

Et factus sum Judæis tamquam Judæus, ut Judæos lucrarer: [21] Iis qui sub lege sunt, quasi sub lege essem (cum ipse non essem sub lege) ut eos, qui sub lege erant lucrifacerem: iis, qui sine lege erant, tamquam sine lege essem (cum sine lege Dei non essem: sed in lege essem Christi) ut lucrifacerem eos, qui sine lege erant. [22] Factus sum infirmis infirmus, ut infirmos lucrifacerem. Omnibus omnia factus sum, ut omnes facerem salvos. [23] Omnia autem facio propter Evangelium: ut particeps ejus efficiar.

[24] Nescitis quod ii, qui in stadio currunt, omnes quidem

[20] Ir pasidariau žydams, kaipo žydas, kad žydus laimėčiau; [21] tiems, kurie po Įstatymu yra, lyg-kad ir aš bučiau po Įstatymu, (nors aš nebuvau po Įstatymu), idant tuos, kurie buvo po Įstatymu laimėčiau; tiems, kurie buvo be Įstatymo, lyg-kad bučiau be Įstatymo (nors nebuvau be Dievo įstatymo, bet buvau po Kristaus įstatymu), kad laimėčiau tuos, kurie buvo be Įstatymo. [22] Pasidariau silpniems silpnas, kad silpnuosius laimėčiau; visiems visa pasidariau, kad visus išgelbėčiau. [23] Visa gi darau dėl Evangelijos, kad jos dalininku tapčiau.

[24] Ar jųs nežinote, jog kurie lenktynėse bėga, visi, tiesa, bė-

aš taip tarnu buvau tapęs.—(**20**) *Ir pasidariau...* Kaip jis buvo tapęs visų tarnu, parodo Apaštalas, išskaitydamas trejopus žmones: žydus (e. 20. 21), pagonis (e. 21) ir silpnus krikščionis (e. 22). Visupirma jis išvardija žydus kaipo tautą, kad paskiaus praplatindamas ratą ir pažymėdamas tikėjimus (po Įstatymu) įtrauktu į jį ir ir prozelitus. Pavyzdžius, kaip Povilas buvo tapęs netikintiems žydams žydu, veiz. Apd. 16, 3; 21, 18..; 24, 17. Jis taikėsi prie jų dalykuose, kurie iš savęs buvo nei geri, nei blogi. Bet kiek kartų tas prisitaikymas galėjo buti papiktinimu, kadangi žydų apeigos buvo visiems įkalbinėjamos, kaipo reikalingos išganymui, jis drąsiai tam priešindavosi (Apd. 15, 2. Gal. 2, 1...). Jis norėjo savo atsižvelgimu pakelti anuos žydus prie savo augštų pažiurų. Bet niekuomet šv. Povilas nenusižemino lig to, kad butu taikęsis dogmatiškuose dalykuose.—(**21**) *Kurie buvo be Įstatymo*: pagonims, kurie buvo be apeiginio Mozės Įstatymo.—Kad kas nors nesuprastu klaidingai išsireiškimo „be Įstatymo“, lyg-kad krikščionįs neturėtu jokio įstatymo, Povilas tuojau prideda: *buvau po Kristaus įstatymu.* Pastatymas dviejų įstatymų vienas prieš kitą parodo, kad Mozės Įstatymas nebeturi krikščionims vertybės; pasiliko tik morališkoji jo dalis Kristaus atnaujinta (Gal. 5, 14; 6, 2. Rym. 13, 9. 10). Taigi, taip Kristus yra ne tik Išganytojas, ant kurio mes statome, bet ir įstatymo davėjas, kurio mes privalome klausyti (Trident. Posėd. 6. kan. 21).—(**22**) *Pasidariau...* Kad silpniems krikščionims neduotu jokio papiktinimo, Povilas elgėsi sulig jų silpnybės, iki jis jų nepakėlė į tvirtesnį tikėjimą ir lig pilnesniam krikščionystės pažinimui.—*Kad visus išgelbėčiau.* Anot kaikurių graik. rankraščių: kad aš nors kaikuriuos išgelbėčiau.—(**23**) *Visa gi darau...* Evangelija čionai reiškia Evangelijoje padarytus pažadėjimus visiems tiems, kurie užlaiko Kristaus mokslą ir įsakymus. Gr. t. yra: „kad aš tapčiau jos dalininku draug su tais, kuriems apsakojau“. Pirmasis darbe jis iš nuolaidumo nenori buti pirmuoju užmokesnyje. Kaip-gi aiškiai parodo čia Apaštalas, jog dievotiesiems valia atsižvelgti į žadėtąjį jiems užmokesnį, kad taip nusikratytu visokio apsileidimo ir pasiragintu savo uolume, nors jie visupirma ir darbuojasi dėl Dievo garbės! (Trident. Posėd. 6. persk. 11. kan. 31).

9, 24–10, 14. Pastatęs savo pasielgimą Korintiečiams pavyzdžiu, Apaštalas juos ragina prie pasekimo; daro gi tai prilyginimu bėgančiųjų lenktynėse prie tikslo, iš kurių tik tie gauna dovaną, kurie kitus pranoksta (9, 24—27), ir patvirtina tą pamokymą typiškai aiškindamas žydų išėjimą iš Egypto (10, 1—14).

(**24**) *Ar jųs nežinote, jog kurie lenktynėse bėgą...* Palyginimas paimtas yra

currunt, sed unus accipit bravium? Sic currite ut comprehendatis. [25] Omnis autem, qui in agone contendit, ab omnibus se abstinet, et illi quidem ut corruptibilem coronam accipiant: nos autem incorruptam. [26] Ego igitur sic curro, non quasi in incertum: sic pugno, non quasi aerem verberans: [27] sed castigo corpus meum, et in servitutem redigo: ne forte cum aliis prædicaverim, ipse reprobus efficiar.

Caput X. [1] Nolo enim vos ignorare fratres quoniam patres nostri omnes sub nube fuerunt, et omnes mare transierunt, [2] et omnes in Moyse baptizati sunt

ga; bet tik vienas tegauna laižybą? Taip bėgkite, kad gautumėt! [25] O kiekvienas, kurs eina imtynėmis, prisilaiko nuo viso; ir jie juk tai daro, kad pragaištantį vainiką gautu, mes gi nepragaištantį. [26] Taigi, aš taip bėgu ne kaip į nežines; taip kariauju, ne kaip orą plakdamas; [27] bet aš varginu savo kuną ir tarnauti verčiu, kad kartais, kitiems apsakojęs, pats netapčiau peiktinas.

10. Perskyrimas. [1] Nes aš nenoriu, kad jųs nežinotumėt, broliai, jog musų tėvai visi buvo po debesimi ir visi perėjo jurą, [2] ir visi į Mozę buvo apkrikšty-

iš senobės teatrų, kurie rasdavosi kiekviename bent kiek didelesniame Rymo valstijos mieste. Lenktynėse gauna tik vienas pirmasis, kitus aplenkiantis, laižybą, krikščionims gi visiems ta dovana prirengta yra, jei tik jie bėgs, kaip anas pirmasis: *Taip bėgkite, kad gautumėt.* Kas tam dalykui reikalinga yra, Apaštalas sako sek. eil.—(26) *Taigi, aš...* Aš, kurs žinau, jog man atidėtas yra nepragaištantis vainikas, jei aš gerai bėgu ir t. t.—*Ne kaip į nežines.* Kas nežino, kur jam reikia bėgti, tas bėga į nežines.— *Taip kariauju...* Taip kaip geram kovotojui pridera.—*Ne kaip orą plakdamas.* Tie žodžiai atsako žodžiams: *ne kaip į nežines.* Taip neprivalo elgties tas, kurs nori pasiekti savo tikslą.—(27) *Bet aš...* Kas gi yra dvasiškoje kovoje tuo Apaštalo nepriteliu, kurs jam reikia pergalėti? Jo kunas, ant kurio jis krauna visokius apsunkinimus, kuriuos jis dieną ir naktį darbuodamos dėl Evangelijos prima ant savęs, kad neivienam iš atverstųjų nebutu apsunkinimu (1 Tes. 2, 9.), visi kentėjimai ir persekiojimai, su kuriais jis susitinka ir t. t.—*Netapčiau peiktinas.* Ir Apaštalui reikia gauti, kaip ir tikintiems, pergalėjimo vainikas. Kaipo skelbėjas šv. Povilas šaukė kitus į kovą, kad paskiaus pats kaipo kovotojas stotu į eilias, idant jis pats nebutu atmestas.— Eil. 24—27 parodo, kaip teisingai moko katalikų Bažnyčia, sakydama, jog vien tikėjimo neužtenka išganymui. Kas tiki, jog jam Kristus nupelnė tėvainystę, bet pats nenori draug su juomi kentėti, argi bus draug su juomi pašlovintas? (Trid. Posėd. 6. persk. 11). Parodo paskutinė eil. taipogi, be ypatingo apreiškimo niekas negali buti įsitikrinęs, kad jis bus išganytas.

(10, 1) Krikštas ir švenč. Eucharistija yra viršiausios geradarystės, kurios suteikiamos yra krikščionims. Pirmoji įveda žmogų į kovos kelią, antroji duoda jam visuomet naujas jiegas kovai. Abiejų geradarysčių paveikslas buvo taipogi suteiktas ir žydams. Augščiaus padėtas palyginimas lenktynių ir imtynių labiaus tiko krikščionims iš pagonių, šitas labiaus žinomas yra atverstiems žydams; į vienus ir kitus Apaštalas atsiliepia savo prirodinėjimuose, kaipo į brolius. — *Buvo po debesimi.* Debesis apsiausdavo ir gindavo Izraėlitus. Kadangi jis pasirodė jau pirm juros perėjimo, todėl Apaštalas stato jį pirmoje vietoje.— (2) *Ir visi į Mozę...* Mozė yra Kristaus paveikslas. Kaip Išganytojas N. J., taip Mozė S. J. buvo tarpininku tarp Dievo ir tautos. Debesis buvo paveikslu šv. Dvasios, kuri turėjo buti suteikta krikšte, perėjimas gi Raudonosios juros sausomis kojomis paveikslu panerimo krikšte. Galop, kaip krikščionių krikštas nuplauna mus nuo visų nusidėjimų, taip anas paveikslinis krikštas liuosavo Izraėlitus nuo netikėjimo, t. y.

in nube, et in mari: [3] et omnes eamdem escam spiritalem manducaverunt, [4] et omnes eumdem potum spiritalem biberunt: (bibebant autem de spiritali, consequente eos, petra: petra autem erat Christus). [5] Sed non in pluribus eorum beneplacitum est Deo: nam prostrati sunt in deserto. [6] Hæc autem in figura facta sunt nostri, ut non simus concupiscentes malorum, sicut et illi concupierunt: [7] neque idololatræ efficiamini, sicut quidam ex ipsis: quemadmodum scriptum est: Sedit populus manducare, et bibere, et surrexerunt ludere.

ti debesyje ir juroje; [3] ir visi valgė tą patį dvasišką valgį; [4] ir visi tą patį dvasišką gėrimą gėrė (gėrė gi iš sekančios paskui juos dvasiškos uolos; o uola buvo Kristus). [5] Bet daugelis iš jų neitiko Dievui; nes ištiesti yra tyruose. [6] O tai atsitiko kaipo paveikslas mums, kad mes negeistumėm pikto, kaip ir jie geidė. [7] Ir nesidarykite stabų garbintojais, kaip kaikurie iš jų, kaip parašyta yra: Žmonės sėdosi valgyti ir gerti ir atsikėlė žaisti. [8] Ir nepaleistuvaukime, kaip kaikurie iš jų paleistuvavo, ir pražuvo viena diena dvidešimt tris tuks-

---

darė tai, kad jie paskiaus tikėjo Mozei. (2 Moz. 14, 31). Anas paveikslinis krikštas pašvęsdavo juos Įstatymui, kaip musų krikštas pašvenčia mus Kristui, ir liuosavo juos iš po Paraono valdžios, kaip krikščionių krikštas paliuosuoja iš piktos dvasios galybės.— (3) *Ir visi valgė...* Kadangi manna, kuri buvo suteikiama Izraėlitams laike visos jų kelionės per tyrus, buvo sulig savo atsiradimo, savo prigimties ir savo vertybės stebuklinga, todėl ji teisingai vadinasi dvasišku valgiu.— (4) *Ir visi tą patį...* Vanduo, tiesa, buvo prigimtas; Apaštalas vienok vadina jį dvasišku gėrimu, o tai dėlto kad jis buvo duotas viršprigimtiniu budu ir ženklino Kristaus kraują N. Į — „Kaip tu valgai Kristaus kuną, taip anie manną, kaip tu geri kraują, taip jie gėrė vandenį iš uolos. Nors anie dalykai buvo jausmais išmanomi, vienok jie buvo paduoti dvasišku budu, ne sulig gamtos reikalavimo, bet iš malonės, ir draug su kunu penėjo taipogi dušią, nes vedė ją į tikėjimą. Todėl Povilas nieko nesako apie valgį: tasai buvo ne tik sulig budo, kaip jis buvo duotas, bet ir iš savęs stebuklingas. Bet kadangi gėrime tiktai budas, kaip buvo duotas, buvo ne prigimties ribose, todėl Apaštalas išaiškina jo reikšmę. Juk ne uolos prigimtis davė vandenį, nes kitaip jis jau ir pirma butu iš jos ištriškęs, bet tai padarė kita dvasiška uola, Kristus, kurs nuolat su jais buvo ir visa stebuklingai darė. Todėl tai ir yra pasakyta: iš sekančios paskui juos dvasiškos uolos“ (Auks.). Žodis, kurs savame laike turėjo tapti kunu, buvo tuo, kursai davė Izraėlitams vandenį iš uolos; Jahve, kurs buvo arti tautos, davė jai tą vandenį. Plg. 2 Moz. 17, 6. 4 Moz. 20, 8. Apaštalas naudojasi tuo paveikslu, nes Dievas tankiai vadinamas yra S. Į. uola. — (5) *Bet daugelis...* 4 Moz. 26, 64. 65. Iš daugiaus kaip 600000 Izraėlitų įėjo į žadėtąją žemę tik du, Jozuė ir Kalėbas.—(6) *O tai atsitiko...* Stebuklingame savo Apveizdos vedime Dievas taip surėdė savo tautos likimą, kad jis įvaizdino paveikslą jo Bažnyčios istorijos ir ją pranašavo.—*Kaip ir jie geidė.* Plg. 4 Moz. 11, 33. 34. Visi nusidėjimai kilsta iš pageidimo (Auks.). Apaštalas išvardija kaikuriuos Izraėlitų nusidėjimus prieš Dievą su ta mintimi, kad atitrauktu Korintiečius nuo valgymo stabams paaukotų valgių: tarnavimą stabams (e. 7. 8), Kristaus gundymą (e. 9), murmėjimą prieš Dievą.—(7) *Ir nesidarykite...*—Apaštalas čionai regimai atskiria tarp suvedžiotojų ir paklydiman įvestųjų arba priverstųjų. Kadangi jis primena pokilį, kurį žydų tauta įtaisė auksinio veršio pagarbinimui, skaitytojams savaimi stoja prieš akis palyginimas su stabų pokiliais. Plg. 2 Moz. 32, 6.—(8) *Ir nepaleistuvaukime...* Plg. 4 Moz. 25, 1. Ir čia yra palyginimas su Afrodito tarnavimu Korinte.— *Dvidešimt tris tukstančiai*: Anot 4 Moz. 25, 9. buvo 24000; taigi, čionai randasi pigiai išaiškinamas perrašinėtojo paklydimas, kadangi trįs ir

[8] Neque fornicemur, sicut quidam ex ipsis fornicati sunt, et ceciderunt una die viginti tria millia. [9] Neque tentemus Christum: sicut quidam eorum tentaverunt, et a serpentibus perierunt. [10] Neque murmuraveritis, sicut quidam eorum murmuraverunt, et perierunt ab exterminatore. [11] Hæc autem omnia in figura contingebant illis: scripta sunt autem ad correptionem nostram, in quos fines sæculorum devenerunt. [12] Itaque qui se existimat stare, videat ne cadat. [13] Tentatio vos non apprehendat nisi humana: fide-

tančiai. [9] Ir negundinkime Kristaus, kaip kaikurie iš jų gundino, ir pražuvo per žalčius. [10] Ir nemurmėkite, kaip kaikurie iš jų murmėjo, ir pražuvo per žudytoją. [11] O vis tai atsitikdavo jiems, kaipo paveikslas. Parašyta gi persergėjimui musų, kuriems tikosi gyventi amžių gale. [12] Taigi, kas tariasi stovįs, teveizdi, kad nenupultu. [13] Teneapima jusų pagunda, kaip tik žmogiška. O Dievas yra ištikimas; jis neleis, kad butumėt gundinti daugiaus, kaip galite; bet dar padarys pagundai tokį išėjimą, kad galėtumėt pakelti.

---

keturi buvo pažymimi pas žydus panašiomis raidėmis.—(9) *Kaikurie iš jų gundino*. Jie gundino dievišką žodį, kadangi jie, anot 4 Moz. 21, 4..., abejojo, ar Dievas išpildys savo žadėjimus. Taip buvo pradėjęs nusibosti ir Korintiečiams krikščioniškas įstatymas ir krikščioniškų apeigų prastumas, ir jie buvo bepradedą krypti prie pagonių iškilmių.—(10) *Ir nemurmėkite*... Dauguma aiškintojų randa čionai aliuziją į 4 Moz. 16, 46... apsakytą atsitikimą, kurs Išm. 18, 25 tuo pačiu vardu pavadintas yra, kaip čionai. (Aniolas *žudytojas*: regimai iš Dievo rustybės padaryta ypata). Taipogi ir Korintiečiai murmėjo prieš bažnytinės draugmės kietumą arba piktai atsiliepdavo apie savo mokytojus.—(11) *O vis tai*: nusidėjimai ir bausmės.—*Parašyta gi*... Dievas tai parašydino ne anų naudai, nes kokį gi pelną butu turėję numirusieji iš Rašto? (Teod.) Visi Raštai sudėti yra Mesijo laikams. Nors jie tarnavo ir žydų tautai, kaipo kelevedis į Kristų, vienok jie parodė savo pilną naudą tik tuomet, kada S. Į. paveikslai išpildyti tapo N. Į.—*Amžių gale*. Amžių galu yra laikas nuo pirmojo Kristaus atėjimo lig antrajam, nuo žemiškos Kristaus karalystės lig jos permainymui į dangiškąją. Apaštalas, regisi, pažymi ir įvairius tos karalystės periodus.—(12) *Taigi, kas tariasi*... Kas stovi ant dorybės kelio, tas teveizdi, kad jis neįkristu į nusidėjimus (Auks. Tom.). Tas tekstas parodo, kad ir teisingasis gali nustoti Dievo malonės (Trid. Pos. 6. persk. 13), ir jog žmogus neturi pilnos tikrybės, ar jis yra malonės stovyje.—(13) *Teneapima*... Kad kartais Korintiečiai neimtu 5. e. pasakytųjų žodžių sau už paveikslą, Apaštalas atskiria dvejopas pagundas: vienas, kurios užpuola žmogų be jo kaltybės ir neatneša su savim didelio pavojaus, kadangi jų pergalėjimui netruksta Dievo pagalbos (e. 13); kitas, kurių jis privalo saugoties taip rupestingai, kaip gali, tas, kurioms kas nors išstato save savaimi be reikalo ir naudos (e. 14).—Gr. t. yra: jusų neapėmė jokį pagunda ir t. t. Jei jiems neužtenka Apaštalo persergėjimo 12. e., tai tegul jie iš savo pačių prityrimo įgauna užsitikėjimą. Pagunda yra visa, kas žmogų patraukia į nusidėjimą ir gali tapti priežastimi jo dvasiško nupuolimo.—*Kaip tik žmogiška*. Žmogiškomis yra žmonių silpnybei pritaikytos, mažos, trumpos, pagundos (Auks.), kaip ištikrųjų ir parodo žodžiai: *neleis daugiaus, kaip galite*, butent, kaip gali jusų dušia, malonės sušelpta. Ko mokė prityrimas, tai patvirtina Dievo ištikimybė: Dievas neliepia nieko negalimo, bet įsakydamas ragina tai daryti, ką mes patįs galime, ir to prašyti, ko mes patįs negalime, o jis padeda mums, kad mes galėtumėm (Trid. Pos. 6. persk. 11).—*O Dievas yra ištikimas*... Ištikrųjų Dievas yra ištikimas, kadangi jis duoda galybę, kad mes nebutumėm pergalėti, malonę, kad mes turėtumėm

lis autem Deus est, qui non patietur vos tentari supra id, quod potestis, sed faciet etiam cum tentatione proventum ut possitis sustinere. [14] Propter quod carissimi mihi, fugite ab idolorum cultura:

[14] To dėlei, mano mylimiausieji, bėgkite nuo stabų garbinimo.

c) **Kaip Korintiečiams reikia elgties kasdieniniame gyvenime su stabams paaukotais valgiais.**

[15] Ut prudentibus loquor, vos ipsi judicate quod dico. [16] Calix benedictionis, cui benedicimus, nonne communicatio sanguinis Christi est? et panis quem frangimus, nonne participatio corporis Domini est? [17] Quoniam unus panis unum corpus multi sumus, omnes, qui de uno pane participamus. [18] Videte Isra-

[15] Kaipo išmintingiems kalbu; jųs patįs teiskite, ką sakau. [16] Argi palaiminimo kielikas, kurį laiminame, neyra Kristaus kraujo draugystė? ir argi duona, kurią laužiame, neyra dalyvavimas Viešpaties kune? [17] Neviena duona, vienu kunu esame daugelis, mes visi, kurie dalis ninkais esame vienos duonos. [18]

---

nuopelnus, ištvermę, kad mes pergalėtumėm (Tom.)—(**14**) *To dėlei...* Iš visų pagundų, kurioms žmogus pats save gali išstatyti, šv. Povilas išrenka vieną, sujungtą su didžiausiu pavojum, stabų garbinimą, kadangi stabų pokiliai, į kuriuos Korinto krikščionįs budavo pagonių kviečiami, pigiai galėjo tapti tikros stabmeldystės dalimi. Priedas: *mano mylimiausieji*, parodo, kad Apaštalas reikalauja didžio dalyko, kurs nors vargus, bet reikalingas yra.

10, 15—11, 1. Paduodamas praktišką klausimo apie stabams pašvęstųjų dalykų valgymą išrišimą, Apaštalas nurodo kaikurias užlaikytinas taisykles. Įvairios gali buti aplinkybės tame valgyme, todėl į jas reikia atsižvelgti ir sulig jų padaryti savo nutarimą. Visai reikia saugoties netiesioginės stabmeldystės, kuri bus, jei kas dalyvaus aukų pokiliuose, daromuose, stabų šventyklose (10, 15—22); o jeigu prie bendrojo stalo paduodami yra stabams paaukoti valgiai, į tai ypač reikia atsižvelgti, kad nebutu duodamas broliams papiktinimas (10, 22—11, 1).

(**15**) *Kaipo išmintingiems kalbu*: Jųs turite taip apstų tikrojo mokslo pažinimą, kad jųs galite teisti apie mano žodžius, Korintiečiai juk gyrėsi savo išmintimi.—(**16**) *Argi... kielikas... duona*.. Ta žodžių eilia gal dėlto išrinkta, kad pagonįs savo stabų pokilius pradėdavo paukotu gėrimu. Kielikas, kurį mes su maldomis konsekruojame, minimas vietoje to, kas jame yra. Duonos laužimas yra paprastas išsireiškimas paženklinimui šv. Atnašos. Apaštalo žodžiai parodo, jog kunas ir kraujas yra po abiem paveikslais. Vietoje *„dalyvavimas“* gr. t. yra: κοινωνία, draugystė, t. y. susivienijimas su Viešpaties kunu. Tame susivienijime yra visas prirodinėjimo tvitumas.—(**17**) *Nes viena...* Nors musų yra daug, vienok mes visi darome vieną dvasišką duoną, vieną dvasišką kuną; ir tai ne kitaip įvyksta, kaip tik per dalyvavimą toje pačioje duonoje. Bet kaip gi dalyvavimas vienoje duonoje gali padaryti, kad mes butumėm vienu kunu? Ne kitaip, kaip tik dėlto, jog ta duona yra Viešpaties kunu, kurs mus į save permaino, kada mes jį valgome. Ištiesų, puikus paliudijimas tiesai, jog Kristus tikrai čionai yra! (Iren.) —(**18**) *Veizdėkite...* Izraėliu pagal kuną yra žydai, kurie atstumė nuo savęs Mesiją ir nebeturėjo daugiaus jokios dalies jų tėvams žadėtuose palaiminimuose. Prieš juos statomas yra Dievo Izraėlis, kurs suvienytas su Kristumi priklauso prie tų Abraomo ainių, kuriems duoti buvo pažadėjimai (Gal. 3, 29).—*Dalininkais altoriaus.* Pirm Kristaus kančios Izraėlio atnašos

el secundum carnem: nonne qui edunt hostias, participes sunt altaris? [19] Quid ergo? dico quod idolis immolatum sit aliquid? aut quod idolum sit aliquid? [20] Sed quæ immolant gentes, dæmoniis immolant, et non Deo. Nolo autem vos socios fieri dæmoniorum: non potestis calicem Domini bibere, et calicem dæmoniorum: [21] non potestis mensæ Domini participes esse, et mensæ dæmoniorum. [22] An æmulamur Dominum? Numquid fortiores illo sumus?

Veizdėkite į Izraėlį pagal kuną; argi valgantieji atnašas nėra dalininkais altoriaus? [19] Ką gi tat? Ar aš sakau, jog stabams paaukotas daiktas šis tas yra, arba jog stabas yra šis tas? [20] Ne; bet ką pagonįs atnašauja, atnašauja piktoms dvasioms ir ne Dievui. Nenoriu gi, kad jųs taptumėt piktų dvasių drauginінkais. Jųs negalite gerti Viešpaties kieliko ir piktų dvasių kieliko. [21] Negalite buti dalininkais Viešpaties stalo ir piktų dvasių stalo. [22] Ar tyčiojamės iš Viešpaties? Bene galingesni už jį esame?

Omnia mihi licent, sed non omnia expediunt. [23] Omnia mihi licent, sed non omnia ædificant [24] Nemo quod suum est quærat, sed quod alterius. [25] Omne, quod in macello vænit, manducate, nihil interrogantes propter con-

Visa man valia, bet ne visa pridera. [23] Visa man valia, bet nevisa pagerina. [24] Niekas teneješko, kas jo yra, bet kas kitų. [25] Visa, kas ant prekyvietės parduodama, valgykite, apie nieką nesiklausdami dėlei sąžinės. [26]

---

buvo meilios Dievui ir turėjo, tiesa, ne iš savęs, bet iš tos aukos, kurios jos buvo paveikslu, tam tikrą galybę. Nors visas gyvulis buvo aukojamas Dievui, vienok ne visas buvo sudeginamas; Dievas tarsi palikdavo dalį aukojančiam suvalgyti. Tie,kurie dalyvaudavo tokiame valgyme, buvo Dievo svečiais ir taip skaitėsi su juo sutaikytais. Kristui numirus, žydų aukos tapo tuščiomis apeigomis be reikšmės pas Dievą.—Apaštalas nesako, jog jie su Dievu, bet su altorium suvienijami yra; nes „Izraėlis pagal kuną“ negali buti suvienytas su Dievu.—(**20**) *Ne; bet ką*.. Kadangi stabai, kuriuos pagonįs sakėsi garbiną, nieku yra ir nieko negali padaryti, todėl ta stebėtina galybė, kuri pasirodo kaikuriuose orakuluose, ir stebukluose, ir lyg maldų išklausyme, gali paeiti iš nežmogiškos galybės, butent, iš piktos dvasios ir jos aniolų, kurie pagonis apakina. Nors pagonįs nenori betarpiškai atnašauti savo aukų piktoms dvasioms ir nenusimano aiškiai, jog jos jas priima, vienok daro tai tarpiškai ir išmano nors tamsiai, kadangi jie žino, kad jų tarnavimas stabams priešinasi Dievui.—(**22**) *Ar tyčiojamės iš Viešpaties*: Jį išmėginame, ar jis gali bausti.—Tas visas straipsnis e. 15-22 parodo, jog švenč. Eucharistija yra tikra auka. Ypač gi aiškios e. 20. 11, todėl Trid. Pos. 22. persk. 1. teisingai sako: Ne neaiškiai nurodo Apaštalas nesuteptą auką, apie kurią pranašavo Malakijas, kada jis sako, jog tie, kurie sutepti yra dalyvavimu prie piktųjų dvasių stalo, negali tapti Viešpaties stalo dalininkais, abiejuose atsitikimuose suprasdamas altorių, kaipo stalą.

Visa man valia... Plg. augšč. 6, 12. Kada reikia praktikoje pasielgti, reikia sau atsakyti ne vien į klausimą, ar yra dalykas leistas, bet reikia taipogi apsvarstyti nauda, kurią dalykas veikančiam arba jo artimui atneša. Jei jis nors vienam daro pragaištį, tai reikia jo išsižadėti. Jam pačiam e. 22: *ne visa pridera*. Artimui e. 23: *ne visa pagerina*.— *Pegerina*. Veiz augšč. 8, 1.—(**24**) *Niekas teneješko*.. Jieškodamas to, kas praverčia broliui, jis padaro ir sau dvasišką gerumą. Toliaus eina dvi taisykli apie valgymą paaukotų dalykų namie (e. 25. 26) ir svečiuose (e. 27)—(**25**) *Nesiklausdami*: butent, iš kur ta mėsa paeina. — (**26**) *Viešpaties yra*... Plg. Ps. 23, 1. Visa iš savęs yra nesutepta,

scientiam. [26] Domini est terra, et plenitudo ejus. [27] Si quis vocat vos infidelium, et vultis ire: omne, quod vobis apponitur, manducate, nihil interrogantes propter conscientiam. [28] Si quis autem dixerit: Hoc immolatum est idolis: nolite manducare propter illum, qui indicavit, et propter conscientiam: [29] conscientiam autem dico non tuam, sed alterius. Ut quid enim libertas mea judicatur ab aliena conscientia? [30] Si ego cum gratia participo, quid blasphemor pro eo quod gratias ago? [31] Sive ergo manducatis, sive bibitis, sive aliud quid facitis: omnia in gloriam Dei facite. [32] Sine offensione estote Judæis, et gentibus, et Ecclesiæ Dei: [33] sicut et ego per omnia omnibus placeo, non quærens quod mihi utile est, sed quod multis: ut salvi fiant.

Viešpaties yra žemė ir jos pilnybė. [27] Jei kas iš netikinčiųjų jus pasikviečia, ir norite eiti, visa, kas jums padedama, valgykite, apie nieką nesiklausdami dėlei sąžinės [28] O jei kas pasakytu: Tai stabams paaukota, nevalgykite dėlei to, kurs nurodė, ir dėlei sąžinės; [29] sąžinės gi, sakau, ne tavo, bet kito. Nes kam man liuosybė yra svetimos sąžinės teisiama? [30] Jei aš dalyvauju su dėkojimu, kam man piktžodžiaus dėlei to, už ką aš dėkoju? [31] Tat-gi, ar valgote, ar geriate, ar ką kitą darote, visa Dievo garbei darykite. [31] Bukite be papiktinimo žydams, ir pagonims, ir Dievo Bažnyčiai, [33] kaip ir aš visame visiems įtinku, nejieškodamas, kas man naudinga yra, bet kas daugeliui, kad butu išganyti.

---

kadangi visa priklauso Viešpačiui, bet darosi suteptu per klaidingą sąžinę ir neпaklusnumą.—**(27)** *Pasikviečia*: į paprastą pokilį,—*Norite eiti.* Tai nėra užginta.— Šitose taisyklėse Apaštalas pritaiko vien sakinį: *visa man valia.* Bet kitaip skambės nutarimas, kada reikia skaityties su artimo sąžine.—**(28)** *O jei kas pasakytu*: Jei kas nors ant prekyvietės arba prie stalo pagonies namuose taip sako, tau neklausiant. Jei tai yra pagonis, kurs su gera ar pikta intencija persergi, tai jis susiturėtu nuo krikščionių religijos priėmimo, dar didesnis papiktinimas butu žydui, o visudidžiausis silpnam krikščioniui.—*Dėlei sąžinės*: dėlei jo sąžinės, kad jis nenukentėtu dvasiško nuostolio.—**(29)** *Nes kam mano liuosybė...* Mano sąžinė nebus sutepta, jei aš tai darysiu, ką žinau leistą esant, nors kitas tai ir skaitytu nusidėjimu.—**(30)** *Jei aš dalyvauju...* Jei aš naudojuos dalyku dėkodamas Dievui ir davėjui, kodėl aš turiu dėlei to jausti sąžinės griaužimus? Abudu sakiniu (e. 29 b ir 30) tarnauja paaiškinimui žodžių: *Sąžinės gi, sakau, ne tavo, bet kito* (29. e.)—**(31)** *Tat-gi, ar valgote...* Kol. 3, 17. Ir abejinguose iš savęs dalykuose privalo krikščionįs turėti prieš akis ne savo užganėdinimą arba pelną, bet savo galutiną ir augščiausį tikslą ir uoliausiai rupinties nieko nedaryti, kas Dievo garbę sumažintu, ir tuo labiaus stengties visa atkreipti prie Dievo garbės padauginimo.—**(32)** *Bukite be...* Dievo šlovė nebus platinama, bet pažeidžiama, jei krikščionįs savo pasielgimais užgauna tikėjimą ir Įstatymą, ir taip savo pavyzdžiu sulaiko žydus ir pogonis nuo krikščionystės priėmimo, taipogi jei silpni krikščionįs kitų pavyzdžiu atvedami yra, kad tai darytu, ką jie skaito nusidėjimu.—**(33)** *Visame visiems*: Visame, kas iš savęs abejinga yra.—Pasibaigiant pirmajam arba prasidedant antrajam šimtmečiui apaštalų nutarimas (Apd. 15. 99) buvo siauriaus suprantamas ir kiečiaus taikomas, negu jį čionai šv. Povilas aiškina. Kietesniam taikymui pamatą regimai davė klaidos kaikurių klaidžiamokslių, Nikolaitų, Bažilidiečių, Valentiniečių ir k., kurie neatsižvelgdami į minėtąjį nutarimą valgydavo aukų mėsas, ir nuo kurių katalikai skirdavosi prisilai-

Caput XI. [1] Imitatores mei estote, sicut et ego Christi.

11. Perskyrimas. [1] Bukite mano sekėjais, kaip ir aš esu Kristaus.

3. Apie moterų apdarą religijiniuose susirinkimuose.

[2] Laudo autem vos fratres quod per omnia mei memores estis: et sicut tradidi vobis, præcepta mea tenetis. [3] Volo autem vos scire quod omnis viri caput, Christus est: caput autem mulieris, vir: caput vero Christi, Deus. [4] Omnis vir orans, aut prophetans velato capite, deturpat caput suum. [5] Omnis autem mulier orans, aut pro-

[2] Aš gi giriu jus, broliai, kad jųs visame atsimenate mane ir, kaip jums padaviau, užlaikote mano įsakymus. [3] Noriu gi, kad jųs žinotumėt, jog kiekvieno vyro galva yra Kristus; moteriškės gi galva — vyras; o Kristaus galva — Dievas. [4] Ķiekvienas vyras, kurs meldžiasi arba pranašauja su apdengta galva, išniekina savo galvą. [5] O

---

kymu nuo tų valgių.

(**11, 1**) *Bukite mano...* Kadangi pastatyti naujatikiams reikalavimai išrodė nelengvais, todėl Povilas stato savo pavyzdį, o net ir Viešpaties, priešjų akis, kad sektu.

Apaštalas pereidamas nuo naminio (7, 1) ir draugijinio (8, 1...) gyvenimo prie religijinio, peikia kaikuriuos suklydimus, kurie buvo įsiveržę į religijinius naujatikių susirinkimus, ir ragina juos, kad visa padoriai ir sulig tvarkos darytu (11, 2—14, 40) Trįs klausimai paliečiami yra: visupirma šv. Povilas moko, kad krikščioniškas padorumas reikalauja, idant moteriškės melstusi bažnyčioje tik su apdengta galva (11, 2—16); toliaus smarkiai peikia nepadorų budą, koks buvo įsivyravęs agapų valgyme (11, 17—34); galop plačiausiai šnekėdamas apie šv. Dvasios dovanas, jis paduoda praktiškas taisykles apie jų sunaudojimą (12, 1—14, 40).

2—16. Pirmas tat klausimas buvo apie išviršinį apdarą, kurį pridera turėti moteriškėms šventuose susirinkimuose. Apaštalas liepia, kad moteriškė viešai melstusi arba pranašautu ne kitaip, kaip tik apsigaubus galvą, dėlei žemesnės vietos, kurią ji tarp Bažnyčios sąnarių užima (11, 2—6); toliaus iš istorijos pirmųjų tėvų sutvėrimo patvirtina, kad ji yra žemesnė už vyra (11, 7—12); galop primena, kad jo tas paliepimas sutinka su žmonių ir Bažnyčios papročiais (11, 13—16).

(**2**) *Aš gi giriu...* Apie dalyką, kurs čia duoda progą Apaštalo papeikimui, jis pirmiaus dar nebuvo davęs jokių parėdymų.—Lot. t. truputį susiaurina tos vietos prasmę. Anot gr. t. Apaštalas kalba apie visa, ką jis buvo apsakojęs.—(**3**) *Noriu gi...* Su didžia iškilme apreiškia šv. Povilas jierarkišką tvarką Bažnyčioje: Dievas, Kristus, vyras, moteris. Vidujines malones gauna vyras ir moteris betarpiškai nuo Kristaus, taigi stovi ant vienokio laipsnio, bet taip nėra išviršiniame Bažnyčios gyvenime.—*Kiekvieno vyro galva yra Kristus.* Apaštalas tuo visai nesako jog kiekvienas vyras lygiu budu valdomas yra Kristaus, Bažnyčios galvos; juk jis beveik visose gromatose pažymi skirtumą tarp pavaldinių ir vyresniųjų, t. y. tarp svietiškųjų ir dvasiškųjų su jų įvairiais laipsniais, ir pats sau pripažįsta viršenybę ant tų bažnyčių, kurias jis yra įkuręs. Tiktai vyrai gali buti paskirti Bažnyčios valdymui, ir tie, kuriems tai esti pavedama, vadovauja savo broliams, kaipo Kristaus vietininkai ir tarnai, taip kad jie yra galvomis ne iš savęs siauroje to žodžio prasmėje. Kristaus galva sulig jo švenč. žmogystės yra Dievas (Apd. 20, 28. Mat. 28, 18).—(**4. 5**) Visame sekančiame parėdyme Apaštalas ypač turi mintyje moteris, kadangi vyrai minimi yra tik palyginimo dėlei. Parėdyme kalbama yra apie išviršinį padorumą, užlaikytiną krikščionėms bažnyčioje. Jis yra duodamas ne tik toms ypatoms, kurios šv. Dvasios įkvėptos imdavo viešai mokyti arba balsiai melsties, bet visoms moterims, našlėms ir mergaitėms, kurios religijiniuose susirinkimuose, maldoms arba pamokslui pasibaigus, atsakydavo „amen“ (veiz. žem.

phetans non velato capite, deturpat caput suum: unum enim est ac si decalvetur. [6] Nam si non velatur mulier, tondeatur. Si vero turpe est mulieri tonderi, aut decalvari, velet caput suum.

[7] Vir quidem non debet velare caput suum: quoniam imago et gloria Dei est, mulier au-

kiekviena moteriškė, meldžiantisi arba pranašaujanti su neapdengta galva, išniekina savo galvą; nes vistiek lyg-kad butu apskusta. [6] Nes jei neapsigaubia moteriškė, tenusikerpa plaukus. Bet jei bjauru yra moteriškei apsikirpti arba apsiskusti, tegul apgaubia savo galvą.

[7] Bet vyras neprivalo apdengti savo galvos, nes jis yra Dievo paveikslas ir garbė, o mo-

---

14, 16), tuo pritarimu tarsi patvirtindamos visa, ką buvo girdėjusios.—*Išniekina savo galvą*. To išsireiškimo supratimui reikia atsiminti symbolinė reikšmė, kuri buvo duodama Rytų kraštuose kiekvienam galvos pridengimui. Galvos apdengimas, arba gaubtė buvo pas juos ženklu pavaldinystės, prigulmybės. Todėl Graikijoje liuosas žmogus vaikščiodavo su neapdengta galva, vergas gi turėdavo galvą apdengtą. Priešingai gi buvo su moterimis. Padori moteriškė, tarsi visuomet išpažindama savo priklausomybę nuo vyro, nesirodydavo viešai vienplaukė, bet apgaubta. Vienplaukės vaikščiodavo tik ištvirkusios moterįs.—Atsižvelgdamas į tą žmonių paprotį, šv. Povilas duoda savo parėdymą, užlaikytiną bažnyčioje. Gražiai apie jį atsiliepia šv. Tomas, kurs sako: Reikia atsiminti, kad kiekvienas žmogus stodamas prieš teisėją, turi pasisakyti, išpažinti, kas jis esąs, juo gi labiaus reikia tai padaryti, stojant Dievo akyvaizdoje, kurs visų yra teisėjas“; taipogi Auksaburnis: „kaip kunigaikštis nedrįsta stoti prieš ciesorių be savo valdžios ženklų, taip nei vyrui ne valia melsties Dievui be savo viršenybės ženklo“. Tuo vyro viršenybės, viešpatavimo ženklu šv. Povilo mintyje yra atidengta galva, liuosas žvilgesis į dangų, kurs lyg-kad sako, jog vyras nepripažįsta ant žemės kito viešpaties. atskyrus Kristų. Pridengdamas savo galvą gaubte, t. y. pavaldinystės ženklu, jis ją išniekintu, nes parodytu, kad jo galva nebepriklauso liuosam vyrui, bet vergui, turinčiam poną ant žemės ir priverstam žiurėti į žemę.—Priešingai, moteriškė, numesdama bažnyčioje gaubtę, užsigintu savo priklausomybės nuo vyro ir taip išniekintu savo galvą, nes darytu ją panašia paleistuvės galvai.—(6) *Nes jei neapsigaubia*... Viešos paleistuvės ir kitos tolygios moteriškės turėdavo senobėje nukirptus galvos plaukus; pas Izraėlitus nukirpdavo plaukus apkaltintoms svetmoterystėje (4 Móz. 5, 18). Pas visas tautas skaitosi gėda moteriškėms nešioti trumpus plaukus. Jei moterįs nenešioja gaubtės, jos savo bausmei turi nustoti ir tos gaubtės, kuri pačios prigimties yra duota, ir savo išviršine išvaizda tapti visai panašiomis į paniekintas moteris. Bet jei jos nenori nusikirpti plaukų, tai tenešioja taipogi gaubtę, kurią įvedė padorumas, idant jos taip parodytu, kad atsimena, jog joms ir bažnyčioje priklauso žemesnė tarnystė.—(7) *Bet vyras neprivalo*... Vyras, tiesa, kaip parodo sutvėrimo istorija, ne daugiaus gavo, kaip moteriškė, vienok nėra padarytas žemesniu už jokią kitą esybę, bet dar-gi augščiaus pastatytas, kad įvaizdintu Dievo, pasaulio Viešpaties, garbę visutobuliausiu, kaip tik sutvėrimui galima, budu. Todėl jis neprivalo nešioti ant galvos jokio pavaldinystės ženklo. Bet kadangi pirmasis žmogus nerado tarp visų sutvėrimų draugės sau panašios, buvo sutverta moteriškė tam tikroje prasmėje pagal panašumą ir paveikslą vyro, lyg-kad paveikslas Dievo paveikslo (Kyr.-Aleks Teod. Oek. Teof. Lomb.) Taigi, tokiuo budu moteriškė sutvėrimų eilioje yra artimiausiai vyro garbė, o tarpiškai Dievo garbė. Apaštalas tai parodo toliaus, sekančiose eilutėse.—Patėmyk, jog kunigai bažnyčioje laiko galvą tai pridengtą, tai atidengtą; jie yra neprisidengę, kada Kristaus vardan tarpininkauja, atnašauja ir šv. sakramentus dalina; prisidengę, kada jie elgiasi vardan jo sužieduotinės, mokančios musų Motinos, Bažnyčios, kuri nešioja sužieduotinės vainiką, kaipo pavaldinystės ženklą

tem gloria viri est. [8] Non enim vir ex muliere est sed mulier ex viro. [9] Etenim non est creatus vir propter mulierem, sed mulier propter virum. [10] Ideo debet mulier potestatem habere supra caput propter Angelos. [11] Verumtamen neque vir sine muliere: neque mulier sine viro in Domino. [12] Nam sicut mulier de viro, ita et vir per mulierem: omnia autem ex Deo.

[13] Vos ipsi judicate: decet mulierem non velatam orare Deum? [14] Nec ipsa natura docet vos, quod vir quidem si comam nutriat, ignominia est illi: [15] mulier vero si comam nutriat, gloria est illi: quoniam capilli pro velamine ei dati sunt. [16] Si quis autem videtur contentiosus esse: nos talem consuetudinem non habemus, neque Ecclesia Dei.

teriškė yra vyro garbė. [8] Nes ne vyras yra iš moteriškės, bet moteriškė iš vyro; [9] kadangi vyras nėra sutveitas dėlei moteriškės, bet moteriškė dėlei vyro. [10] Todėl moteriškė privalo turėti ant galvos valdžios ženklą, dėlei aniolų. [11] Vienok-gi nei vyras be moteriškės, nei moteriškė be vyro, Viešpatyje. [12] Nes kaip moteriškė iš vyro, taip ir vyras per moteriškę; visa gi iš Dievo.

[13] Jųs patįs teiskite: ar pridera, kad moteriškė melstusi Dievui neapsigaubus? [14] Ir pati prigimtis ar nemoko jusų, jog vyrui, jei jis ilgus plaukus želdina, nešlovė yra; [15] bet jei moteriškė ilgus plaukus želdina, garbė jai yra; kadangi plaukai jai duoti yra gaubtės vietoje. [16] O jei kam regisi, jog jam valia ginčyties, mes tokio papročio neturime, nei Dievo Bažnyčia.

(Apreišk. 21, 2).—(**8**) *Nes ne vyras...* Plg 1 Moz. 2, 21. 22.—(**9**) *Kadangi vyras...* Kadangi moteris yra iš vyro ir dėlei vyro, todėl ji yra vyro garbė; nes iš visų sutvėrimų ji viena, jam lygi, įvaizdina jo tobulybę, taip kaip vyras, budamas visų gyvų esybių viešpačiu, įvaizdina garbę Dievo, augščiausiojo Viešpaties. — (**10**) *Todėl..* Nes moteriškė turi čia ant žemės už save viršesnį.— *Valdžios*: kurion ji yra paduota.—*Dėlei aniolų.* „Jei tu mažai tegerbi vyrą, tai drovėkis nors aniolų“ (Auks.). Kadangi aniolai žino Dievo valią apie padorumą, todėl jie rustinasi, kada jis esti pažeidžiamas (Kyr.-Aleks.). Ypač skaitlingi yra aniolai tenai, kur laikomos yra švenč. paslaptįs (Tom.).—(**12**) *Nes kaip...* Vyras ir moteris yra kits kitam paskirti, ir tokiuo budu kits nuo kito priklauso ir šalymais pastatyti yra, o ne taip, kad moteris butu vyro vergė. Tą tvarką Dievas įstatė ir per Kristų atnaujino. Nors pirmasis sutvėrimas ir parodo moters pavaldinystę, kadangi pirmoji moteriškė paeina iš vyro, užtat dabar yra šioks toks vyro priklausymas nuo moters, kadangi ir vyrai gimsta iš moterų. Vis tai Dievo parėdyta yra, todėl vyras privalo veizdėti į moterį, kaipo į sau lygią pagalbininkę, o ji privalo visados atsiminti savo pavaldinystę Tiesa, Apaštalo pamokymai ypač tinka moterystės ryšiu sujungtiems, vienok jie privalo buti taikomi ne prie jų vienų.

(**13**) *Jus patįs...* Apaštalas kalba tik apie viešą maldą.—(**14. 15**) *Ir pati prigimtis...* Ant visos žemės viešpataujantis paprotis turi savo pradžią iš įvairaus prigimto abiejų lyčių sudėjimo. Visuose dalykuose, apie kuriuos šv. Raštas nepadavė tam tikrų taisyklių, nepeiktinas paprotis privalo buti užlaikomas, kaipo įstatymas (Tom.).

4. Apie padorumo užlaikymą agapose.

[17] Hoc autem præcipio: non laudamus quod non in melius, sed in deterius convenitis. [18] Primum quidem convenientibus vobis in ecclesiam, audio scissuras esse inter vos, et ex parte credo. [19] Nam oportet et hæreses esse, ut et qui probati sunt, manifesti fiant in vobis. [20] Convenientibus ergo vobis in unum, jam non est Dominicam coenam manducare. [21] Unusquisque enim suam coenam præsumit ad manducandum. Et alius quidem esurit: alius autem ebrius est. [22] Numquid domos non habetis ad manducandum, et bibendum? aut ecclesiam Dei contemnitis, et confunditis eos,

[17] O tai įsakau: negirdamas, jog susieinate, ne kad geresniais. bet kad blogesniais taptumėt: [18] O tai visupirma, kada jųs susirenkate į bažnyčią, girdžiu esą tarp jusų persiskyrimai, ir išdalies tikiu, [19] nes turi buti ir klaidžiatikystės, idant tie, kurie ištirti yra, apsireikštu tarp jusų. [20] Susieinant tat jums į vieną vietą, jau nėra tai valgyti Viešpaties vakarienę, [21] nes kiekvienas pirma ima valgyti savo vakarienę; ir taip vienas alksta, o kitas apsirija. [22] Argi jųs neturite namų valgymui ir gėrimui? arba ar Dievo bažnyčią paniekinate ir užgėdinate tuos, kurie nieko neturi? ką aš turiu

---

17—34. Korinte vietoje, kuri buvo paskirta religijiniems susirinkimams, pirm šv. paslapčių laikymo buvo daromas bendras stalas, prie kurio kiekvienas tikintis atsinešdavo kaikuriuos valgius. Kadangi toks valgymas buvo ženklu ir patvirtinimu bendros meilės, todėl jis vadinosi a g a p a, arba meilės pokiliu. Bet Korinto naujatikiai taip pradėjo bjaurinti tą gražų paprotį, kad užsipelnė aštrų Apaštalo papeikimą. Tame papeikime šv. Povilas atsiradusį ištvirkimą trumpai apsako ir labai bara (11, 17—22); toliaus aiškindamas papeikimo prežastį parodo, jog tokios agapos nėra reikalingu prisitaisymu prie verto priėmimo kuno ir kraujo Viešpaties (23—32); galop duoda keletą parėdymų apie jų atlikimą, pažadėdamas jų daugiaus, kada pats apsilankys Korinte (33. 34).

(**17**) *O tai įsakau...* Kaikurie aiškintojai supranta tą įsakymą apie praėjusį straipsnį.—*Ne kad geresniais...* Kadangi jųs susirenkat, ne kad eitumėt geryn, bet piktyn, todėl jųs žengiate pirmyn ne dorybėje, bet piktybėje.—(**18**) *O tai visupirma...* Apaštalas po mažo pertrukio 20. e. grįžta prie to paties dalyko. 22. e. aiškiai rišasi su 17. e., taip kad eil. 17-22 peikiama yra ta pati netvarka.—*Išdalies tikiu.* Priežastį, kodėl Apaštalas įtikėjo išdalies pasiekuosioms jį žinioms, jis tuojau paduoda: (**19**) *Nes turi buti...* Jei net klaidžiatikystės turi buti Bažnyčioje, tai nestebėtina, kad aš tikiu, jog radosi tarp jusų persiskyrimai dėlei meilės pokilių. Be abejonės Dievas niekuomet nebutu leidęs klaidžiatikysčių, jei jos nepraverstu tikinčiųjų gerumui: „idant tie“ ir t. t.—(**20**) *Jau nėra tai...* Tai jau nebėra Viešpaties vakarienės valgymas, bet visai kas kita (Auks. Teod. Tom.).—(**21**) *Ima valgyti*: nesidalindami su kitais, kada ateina valgymo valanda. Kiekvienas atsinešdavo valgius pagal savo išsigalėjimą, ir tie valgiai turėjo visiems tarnauti, bet turtingesnieji Korinte nesidalindavo su beturčiais ir taip gausiai stiprindavosi, kad net apsirydavo arba apsigerdavo.—(**22**) *Dievo bažnyčią.* Dievo bažnyčia susideda iš turtingų ir beturčių, bet jie visi yra pas Dievą lygųs. Taigi, kas atsiskiria nuo draugystės, taip kad jis išrodo turįs atskirą stalą, ir skaito beturčius nevertais pakvietimo ir dalyvavimo prie to jų stalo, tas paniekina Dievo Bažnyčią.

qui non habent? Quid dicam vobis? Laudo vos? in hoc non laudo.

[23] Ego enim accepia Domino quod et tradidi vobis, quoniam Dominus Jesus in qua nocte tradebatur, accepit panem, [24] et gratias agens fregit, et dixit: Accipite, et manducate: hoc est corpus meum, quod pro vobis tradetur: hoc facite in meam commemorationem. [25] Similiter et calicem, postquam coenavit, dicens: Hic calix novum testamentum est in meo sanguine: hoc facite quotiescumque bibetis, in meam commemorationem. [26] Quotiescumque enim mandu-

jums pasakyti? ar jus giriu? Tame negiriu.

[23] Nes aš ėmiau nuo Viešpaties, ką ir jums padaviau, jog Viešpats Jėzus tą naktį, kurioje išduotas buvo, ėmė duoną, [24] ir dėkodamas laužė ir tarė: Imkite ir valgykite; tai yra mano kunas, kurs už jus bus išduotas; tai darykite mano atminimui! [25] Taip-pat ir kieliką, pavalgęs vakarienę, tardamas: Tas kielikas yra nauja sandora mano kraujuje; tai darykite, kiek kartų gersite mano atminimui! [26] Nes kiek kartų valgysite tą duoną ir gersite kie-

---

(**23**) *Nes aš ėmiau...* Korintiečių meilės pokiliai nėra vertu prisitaisymu prie švenč. Eucharistijos, kadangi toje paslaptyje turi buti garsinama Kristaus kančia. Apaštalas tai priparodo, primindamas Korintiečiams švenč. Eucharistijos įstatymo istoriją, kurią jis patyrė nuo paties Viešpaties ir buvo jau anksčiaus apsakęs Korintiečiams.—*Ėmiau nuo Viešpaties*: Betarpiškai nuo paties Viešpaties. Ką čionai šv. Povilas apsakoja apie švenč. Eucharistijos įstatymą ir toliaus (15, 3) apie Viešpaties mirtį ir prisikėlimą, priklauso prie tos Evangelijos, kurią jis ėmė ne nuo žmonių (Gal. 1, 12).—*Tą naktį...* Atskiros aplinkybės turi Korintiečius užgėdinti. Tą pačia naktį, kurioje žmonės pasirodė jam taip nedėkingais, jog vienas iš jo mokytinių jį net išdavė, Jėzus ėmė vieną iš neraugintų duonų ir t. t.—(**24**) *Ir dėkodamas...* Dėkojimas ir laiminimas buvo draug sujungta. Žodžiai: *Imkite ir valgykite*, įdėti čionai regimai iš Mat. 26, 26, kaip galima spėti iš rankraščių kurių tikresniuosiuose tų žodžių nėra. Taipogi ir pas Luk. 22, 19 jų nėra, nors jis paprastai labai sutinka su šv. Povilu. —*Tai yra mano kunas*. Ar gali buti žodžiai aiškesni už šituos? Visai Bažnyčiai nuo jos pradžios prieštarauja be jokio pamato tas, kas sako, buk jais nesąs pažymėtas tikras Kristaus kunas ir tikras kraujas (Trid. Posėd 13. persk. 1). Ir ištikrųjų žodis „*tai*“ pažymi čiapat esantį dalyką, sąjunga „*yra*“ vienybę ir lygybę tarp subjekto ir predikato. Niekuomet negali klausytojas suprasti sakinio netikroje prasmėje, jei aplinkybės jos nepakiša. Vienatinis pamatas priimti netikrąją prasmę butu, jei duonos ir vyno pavertimas kunu ir krauju Viešpaties perviršytu jo visagalybę.—*Bus išduotas*: Kaipo auka.—*Tai darykite...* Tais pačiais žodžiais, kaip padarė Viešpats, privalo ir apaštalai paversti duoną jo švenč. kunu ir taip atnašauti nekruviną auką. Bet draug su tuo paliepimu suteikiamas yra jiems įgaliavimas tam dalykui, ir jie padaromi yra N. Į. kunigais (Trid. Pos. 22 kan. 2).—(**25**) *Taip-pat ir...* Taip-pat ėmė jis ir kieliką, laimino ir davė savo mokytiniams.—*Pavalgęs vakarienę...* Kadangi šv. Povilas dar nebuvo kalbėjęs augščiaus apie Kristaus vakarienės laiką ir apie įstatymą švenč. Eucharistijos, todėl jis prie pirmos konsekracijos paduoda laiką, kuriuo vakarienė buvo atlikta, o paduodamas antrąją konsekraciją pažymi pačią valandą, kurioje ji įvyko.—*Tas kielikas...* Mat. 26, 28. ir Mork. 14, 24 nurodo betarpiškai tą, kas yra po konsekracijos, o tarpiškai veikimą (mano kraujas, per kurį daroma yra N. Sandora), tuotarpu kad Povilas ir Lukas paveiksliškai kalbėdami pažymi betarpiškai pasekmę, tarpiškai gi tai, kas yra kielike (Tas kielikas, kas tame kielike yra, yra tai N. S., kuri mano krauju pažymima yra).—*Mano atminimui*. Tas paties Viešpaties paduotas tikslas parodo, kaip labai Korintiečių meilės pokiliai priešingi yra tikrai vertam jų atlikimui.—(**26**) *Gar-*

cabitis panem hunc, et calicem bibetis: mortem Domini annuntiabitis donec veniat. [27] Itaque quiqumque manducaverit panem hunc, vel biberit calicem Domini indigne: reus erit corporis, et sanguinis Domini. [28] Probet autem seipsum homo: et sic de pane illo edat, et de calice bibat. [29] Qui enim manducat, et bibit indigne, judicium sibi manducat, et bibit: non dijudicans corpus Domini. [30] Ideo inter vos multi infirmi et imbecilles, et dormiunt multi. [31] Quod si nosmetipsos dijudicaremus, non utique judicaremur. [32] Dum judicamur autem, a Domino corripimur, ut non cum hoc mundo damnemur.

liką, garsinsite Viešpaties mirtį, iki jis ateis. [27] Taigi, kas nors valgys tą duoną ir gers Viešpaties kieliką nevertai, kaltas bus kuno ir kraujo Viešpaties. [28] Teištiria gi pats save žmogus, ir taip tevalgo tos duonos ir tegeria iš to kieliko. [29] Nes kas valgo ir geria nevertai, valgo ir geria sau teismą, neatskirdamas Viešpaties kuno. [30] Todėl daug tarp jusų ligonių ir neįgalinčių, ir daugelis užminga. [31] O jei mes patįs save teistumėm, tikrai nebutumėm teisti. [32] Kada gi esame teisiami, Viešpaties baudžiami esame, kad nebutumėm pasmerkti su šiuo pasauliu.

---

sinsite: Nors graik. žodžio καταγγέλλετε forma gali buti suprasta kaipo paliepimas (Auks.), vienok teisingiaus yra priimti ją už Indicativus (Teof.), nes Apaštalas nori ne Viešpaties įsakymą jo paties žodžiais atkartoti, bet paduoti įsakymo pamatą. Viešpaties mirtis yra garsinama ir įvaizdinama švenč. aukoje atskirtomis išvaizdomis, nes ji taip yra atnašaujama, jog paties Išganytojo žodžių, kunigo ištartų, galybe randasi Kristaus kunas tarsi be kraujo ir lyg-kad negyvas (nors ištikrųjų randasi visas Kristus, tik ne anų žodžių galybe, bet dėlto kad pašlovintas Kristus nedalinamas yra), ir per žodžius randasi ant altoriaus švenč. kraujas be kuno (nors ištikrųjų ir jis neesti atskirtas).—*Iki jis ateis*. Švenč. auka nesiliaus lig pasaulio pabaigai (Auks. Tom.), todėl apaštalai tais žodžiais gavo taipogi valdžią įstatyti sau įpėdinius, kurie pavadinti yra ją atnašauti tokiuo pat budu. —(27) *Taigi*... Iš to, kad Kristus paliepė švęsti tą šv. paslaptį savo atminimui, ir kadangi tai yra nuolatiniu Kristaus kančios garsinimu, išeina, jog kiekvienas sunkiai nusideda, kas elgiasi su tomis paslaptimis nevertai, ir jog dėlto niekam ne valia prie jų artinties be rupestingo prisirengimo (e. 27—29). — Visupirma Apaštalas parodo nuodėmingumą neverto šv. Komunijos priėmimo — *Kaltas bus*... Plg. Jo. 6, 59. Kas nevertai priima kuną ARBA kraują Viešpaties, tas yra kaltas kuno IR kraujo Kristaus; taigi, yra visas Kristus po abiem paveikslais.—(28) *Teištiria gi*... Žmogus teištiria savo sąžinę, ir jei randa save nevertu dėl sunkaus nusidėjimo, tepadaro save vertu, ir tam tai dalykui aiškus šv. Bažnyčios įsakymas reikalauja išpažinties (Trid. Pos. 13. persk. 7).—(29) *Teismą*. Kokia bausme yra tas teismas šv. Povilas nesako. Nuo nevertybės laipsnio priklauso, ar jos pasekmė bus laikinė bausmė ar amžinas pasmerkimas. –*Neatskirdamas*... Nes jis nebrangina priderančiai didumo dovanų, kurių dalininku jis turėjo tapti, ir lygiu daro Viešpaties kuną paprastam valgiui. — (30) *Todėl daug*... Dėlei atlikto neatsakančių krikščioniškai dvasiai budu meilės pokilio, daugelis neturėjo taipogi reikalingos pagarbos laikomoms šv. paslaptims. Žodžiai: *daugelis užminga*, nurodo pirmlaikinę mirtį, kaipo bausmę, bet nebutinai nelaimingą. Jei tat mažai vertas šv. Komunijos priėmimas taip kietai teisingojo Teisėjo baudžiamas yra ant žemės, argi tikrai nevertas neužtrauks amžinosios mirties.—(31) *O jei teistumėm*:—Sulig perspėjimo e. 28.—*Nebutumėm teisti*: mes neužsipelnytumėm išvardytų 30. e. laikinių bausmių.

[33] Itaque fratres mei cum convenitis ad manducandum, invicem exspectate. [34] Si quis esurit, domi manducet: ut non in judicium conveniatis. Cetera autem, cum venero, disponam.

[33] Taigi, mano broliai kad susieinate valgytų, kits kito palaukkite. [34] Jei kas alkanas yra, namie tevalgo, idant nesusieitumėt teisman. Kitus gi dalykus atėjęs parėdysiu.

5. Apie šv. Dvasios dovanas ir jų sunaudojimą, a) apie dovanų pradžią ir jų naudingumą.

Caput XII. [1] De spiritualibus autem, nolo vos ignorare fra-

12. Perskyrimas. [1] O apie dvasiškas dovanas aš nenoriu,

(**33**) *Susieinate valgytų*: Į meilės pokilius (Auks.). Paskutinėje vakarienėje, kurios pasekimu turėjo buti meilės pokiliai, dalyvavo visi apaštalai su Viešpačiu; per ją Išganytojas apreiškė savo didžiausią meilę į savo mokytinius, o visiems, kurie norės prie jo priklausyti, pavedė meilę, kaipo skirtumo žymę, ir meldė Tėvą, kad visi tikintįs butu vienu. Argi Korintiečių agapos turėjo tas žymes krikščioniškų susirinkimų paskutinės vakarienės atminimui!— (**34**) *Kitus gi dalykus*... Kadangi Apaštalas ne visam norėjo tikėti, kas jam buvo pranešta, todėl kitus dalykus jis norėjo pats pirma ištirti, kad paskiaus padarytu reikalingus parėdymus. Ir šitie šv. Povilo žodžiai parodo, kad Bažnyčia turi daug apaštalų parėdymų, kurie šv. Rašte nėra užrašyti (Tom.).

Labai neaiški, anot Auks., visa šita vieta; vienok, neveizdint į tą neaiškumą, yra ji meiliausi iš visos gromatos, nes ji tarsi įveda į pirmųjų bažnyčių religijinį gyvenimą: ji praneša mums apie didį įvairumą ir tankumą tų dvasiškų dovanų, kurias buvo žadėjęs Viešpats (Mork. 16, 17. 18), ir kurios, anot Apd. 8, 4... 14..; 10, 44.., buvo suteikiamos nevien apaštalams, bet ir tikintiems. Apie tas tai dovanas buvo sukilę Korinte kaikurie abejojimai ir klaidingi supratimai. Taigi, šv. Povilas, prieš suklydimus kovodamas, visupirma kalba apie dovanų šaltinį ir jų naudingumą apskritai (12, 1—30) ir persergėdamas, kad tikintįs nebrangintu jų daugiaus, negu pridera, pridėjęs meilės pagyrimą, moko, kad ir prakilniausios dovanai suteikiamos malonės (gratiae gratis datae) be meilės neikiek nepraverčia tam, kas jas turi, ir jog jos daug žemesnės yra už meilę (12, 31—13, 13). Toliaus, palyginęs pranašystės dovaną su įvairių kalbų dovana, parodo, jog naudingesnė yra pranašystė (14, 1—25), ir užbaigia visą tą skyrių įsakymais apie viešą dovanų suvartojimą (14, 26—40).

12,1—30. Visupirma pastatęs apskritą taisyklę, sulig kurios reikia nutarti apie visa, kas kalbama arba daroma yra nepaprastame stovyje (12, 1—3), Povilas toliaus moko, jog yra įvairios dvasiškos dovanos, bet visos paeina iš to paties šaltinio, ir jų visų vienas yra tikslas (12, 4—11). Iš čia jau savaimi pasirodo, jog niekas neprivalo užvydėti kitam kokios nors dovanos, ir neivienam, kurs regisi esąs gavęs didesnę dovaną, ne valia paniekinti kito, kurs butu apdovanotas mažesne dovana. Tų praktiškų pasekmių išdėstymui paduoda žmogaus kuno prilyginimą ir jį dvejopai išaiškiną (12, 12—30).

(**12, 1**) *O apie dvasiškas*... Pirmuose Bažnyčios laikuose buvo reikalingos ypatingos dovanai suteikiamos dovanos, idant tie, kurie, piktų dvasių apakinti, buvo pragyvenę visą savo amžį stabų garbinime, įtikėtu bemoksliams ir beturčiams žmonėms ir nuo jų priimtu tiesą. Be visai aiškių Dievo malonės stebuklų pasirodymo tai negalėjo įvykti (Teod.). Per tas nepaprastas dovanas Kristaus įvestos Bažnyčioje tarnystės, žinoma, nepasidarė nebereikalingomis. Apie tas dovanas Korintiečiai buvo nusiuntę šv. Povilui klausimus. Dvejopas buvo pas juos atsiradęs paklydimas: jie sprendė apie dovanų vertybę sulig išviršinės jų pusės, sulig nusistebėjimo, kurį jos sukeldavo. Todėl jie statė kalbų dovaną augščiaus už visas kitas dovanai suteikiamas dovanas ir geidė ją gauti, tuotarpu kad pranašavimo dovana jiems išrodė turinti mažą vertybę.— „*O*“ sujungia šitą skyrių su praėjusiuoju: tolesnius parėdymus apie meilės pokilius

tres. [2] Scitis quoniam cum gentes essetis, ad simulacra muta prout ducebamini euntes. [3] Ideo notum vobis facio, quod nemo in Spiritu Dei loquens, dicit anathema Jesu. Et nemo potest dicere Dominus Jesus, nisi in Spiritu sancto.

[4] Divisiones vero gratiarum sunt, idem autem Spiritus: [5] et divisiones ministrationum sunt, idem autem Dominus: [6] et divisiones operationum sunt, idem vero Deus, qui operatur omnia in omnibus. [7] Unicuique autem datur manifestatio Spiritus ad utilitatem. [8] Alii quidem per Spiritum datur sermo sapientiæ:

kad jųs nežinotumėt, broliai. [2] Žinote, jogei pagonimis budami eidavote pas nebylius stabus, kaip vedami buvote. [3] Todėl aš apsakau jums, jog neivienas, kurs Dievo Dvasioje kalba, nesako: prakeikimas Jėzui; ir neivienas negali pasakyti: Viešpats Jėzus, kaip tiktai šventojoje Dvasioje.

[4] Įvairios, tiesa, yra dovanos, bet viena ir ta pati Dvasia. [5] Ir įvairųs yra tarnavimai, bet tas pats Viešpats. [6] Ir įvairųs yra veikimai, bet tas pats Dievas, kurs daro visa visuose. [7] O kiekvienam Dvasios apsireiškimas duodamas yra naudai. [8] Vienam per Dvasią suteikiama išminties kalba, o kitam mokslo

---

Apaštalas žadėjo duoti, kada pats apsilankys pas Korintiečius, bet atsakymo apie dovanas jis nenori atidėti.— (2) *Kaip vedami buvote*: Kaip bepročiai gyvuliai. Ištikrųjų buvo tai piktoji dvasia, kuri juos atitraukdavo nuo Dievo ir vedė prie stabų.— (3) *Todėl*... Kadangi jųs tokiais buvote pirma, negu malonė tapo jusų dalimi, todėl kaip gi labai ji yra jums reikalinga!— *Tiktai šventojoje Dvasioje.* Veiz. Mork. 9, 38. Plg. 1 Jo. 4, 1—3. Kaip tenai šv. Jonas stato žymę, pagal kurią atskiriami yra tikri mokytojai ir pranašai nuo netikrų pranašų ir klaidžiamokslių, taip čionai šv. Povilas irgi paduoda žymę atskirimui dvasiškų dovanų. Kas budamas nepaprastame stovyje sako: *Prakeikimas* (tebuna) *Jėzui*, taigi, ne tik užginčija jo dievystę, bet jį patį atmeta ir stengiasi išgriauti jo karalystę, tas kalba ir elgiasi ne po šv. Dvasios įtekme. Priešingai gi, kas didina ir platina tikėjimą į Jėzų, tas yra šv. Dvasios pripildytas.

(4) *Įvairios*... Kaip pagonįs priskaitydavo įvairias dovanas įvairiems dievaičiams, taip ir naujatikiai, girdėdami apie išminties Dvasią, pranašavimo Dvasią ir t. t., galėjo pigiai išdirbti sau klaidingus supratimus apie pačias dovanas.— (6) *Tas pats Dievas*... Iš to, kas abiem kitom dieviškom ypatom priskaitoma yra (Sunui e. 5, Tėvui e. 6), Apaštalas išveda, kad ir dovanų įvairumas priklauso vienai Dvasiai.— (7) *Apsireiškimas.* Yra tai taipogi dovanai suteikiama dovana.— (8) *Vienam per Dvasią*... Šv. Dvasios ir pagal jos valią dalinamos yra visos dovanos, nes jos turi savo bendrą šaltinį šv. Dvasioje ir tankiausiai joje suteikiamos yra, kadangi ji pati, save dovanodama tikintiems, daro juos taipogi savo dovanų dalininkais. Apaštalas čionai ne visas malones išskaito. Šitoje vietoje jis mini devynias, toliaus (e. 28) aštuonias, o tarp jų apaštalų ir mokytojų dovaną, kuriedvi ir čionai pažymėti yra kitais vardais, o taipogi pagalbos darymo dovaną ir gero valdymo, kuriedvi čionai apleisti yra. Jei mes čionai išvardytas dovanas padalinsime į skyrius, tai pirmas apims keturias dovanas, kurios praverčia pamokymuose apie dieviškus dalykus, antrasis tris, kurios jau paduotame moksle sutvirtina, trečiasis keturias, kurios tarnauja tikinčiųjų palinksminimui, o netikinčiųjų pergalėjimui. Prie ketvirtojo skyriaus gali buti priskaitytos tos dovanos, per kurias šv. Dvasia daro kaikuriuos žmones tinkančiais vadovauti kitiems išviršiniuose dalykuose (e. 28).—*Išminties kalba.* Pavienių Dvasios dovanų esybės negalima su pilnu tikrumu aptarti. Išmintis (2, 6...) yra tai tikras žinojimas uždengtų Dievo paslapčių. Išminties kalba yra taipogi dovana, reikalinga giliausių paslapčių

alii autem sermo scientiæ secundum eumdem Spiritum: [9] alteri fides in eodem Spiritu: alii gratia sanitatum in uno Spiritu: [10] alii operatio virtutum, alii prophetia, alii discretio spirituum, alii genera linguarum, alii interpretatio sermonum. [11] Hæc autem omnia operatur unus atque idem Spiritus, dividens singulis prout vult.

[12] Sicut enim corpus unum est, et membra habet multa, omnia autem membra corporis cum sint multa, unum tamen

kalba, pagal tą pačią Dvasią; [9] kitam tikėjimas toje pačioje Dvasioje, kitam gydymo dovana vienoje Dvasioje; [10] kitam stebuklų darymas, kitam pranašystė, kitam dvasių atskyrimas, kitam įvairios kalbos, kitam kalbų išguldymas. [11] O vis tai daro viena ir ta pati Dvasia, padalindama kiekvienam, kaip ji nori.

[12] Nes kaip kunas yra vienas ir turi daug sąnarių, visi gi kuno sąnariai, nors jų daug yra, vienok yra vienu kunu, taip ir Kri-

---

mokymui. Kadangi ta dovana turi ypač atsižymėti tie, kurie užsiima apaštalavimu, todėl ji regimai yra ta pati, kuri e. 28. ir vadinasi apaštalų dovana. Mokslo kalba yra tai dovana, reikalinga tokiam išaiškinimui ir išdėstymui anų tiesų, kurias visi krikščionįs privalo žinoti, kad visi jas suprastu ir atmintyje galėtu užlaikyti. Ta dovana turėtu buti ypač nuosava m o k y t o j a m s (e. 28).—(9) *Tikėjimas* yra tai stebėtinai veikančio tikėjimo dovana (Mat. 17, 20), kaip regisi nurodo 13, 2. (Auks. Kyr. - Aleks.). Dievas apaštalų orumo padauginimui davė jiems stebuklingo g y d y m o dovaną (Apd. 5; 15; 19, 12) be jų pačių sandarbininkavimo. Apie tą dovaną, kaip ir apie kitų stebuklų darymą, daugiaus nieko nėra žinoma.—(10) Paskutinės keturios dovanai suteikiamos dovanos sujungtos yra po dvi, nes atskirai viena be kitos nedaug jos tegali padaryti naudos. Kadangi apie kalbų ir pranašystės dovaną šneka visas 14. persk., todėl apie jiedvi bus tenai daugiaus pasakyta.—(11) *O vis tai daro...* Plg. Rym. 12, 6. Efez. 4, 7. Viena ir ta pati Dvasia vis tai daro, turėdama, žinoma, priegtam atžvilgį į įgimtas ypatybes to, kuriam dovana turi buti suteikta, arba į jo širdies privalumus. Bet visuomet šv. Dvasia duoda liuosai, kam nori, ir tikintįs neturi jokių teisių gauti kurią nors iš tų dovanų.

12—30. Iš pamokymo, jogei visos dovanos suteikiamos yra tos pačios šv. Dvasios pagal jos valią tam pačiam tikslui, t. y. Bažnyčios naudai, savaimi išeina dvi praktiški pasekmi, kuriedvi Apaštalas išdėsto su alegorijos pagalba. Taigi, pirmoje vietoje jis sako kaikuriems tikintiems, ne užganėdintiems iš dovanų, kurias buvo gavę nuo šv. Dvasios, jog visos dovanos, nors jos įvairios yra, vienodai reikalingos geram Bažnyčios stoviui; todėl niekas neprivalo geisti augštesnės dovanos (12—20). Antroje vietoje persergi jis tikinčiuosius, kuriems regėjosi, buk jie buvo gavę augštesnes dovanas, kad nepaniekintu savo brolių, kurie, anot jų sanprotavimo, buvo gavę mažesnes dovanas, kadangi tos, kurios regisi esą mažesnėmis, tankiai yra naudingesnės ir šlovingesnės (21—30). Savo pročiu Apaštalas neišreiškia aiškiais žodžiais tų išvedimų, bet palieka juos padaryti pačiam skaitytojui.

(12) *Nes kaip...* Kad išvedimai, kuriuos Apaštalas nori paduoti paveikslinėje išvaizdoje, pasirodytu teisingais, jis visupirma prirodinėja, kad Bažnyčią galima palyginti su žmogaus kunu (e. 12—14).—*Taip ir Kristus*: Mystiškasis Kristus, Bažnyčia, kuri yra Kristaus kunu, kurios galva yra Viešpats. Kristus vadinasi galva ir kunu dėlei tikros vienybės tarp galvos ir sąnarių. V i e n a Dvasia visa daro Kristaus sąnariuose, kaip viena ir ta pati dušia mato akyje, girdi ausyje, ir visa visuose sąnariuose daro. Taip mystiškasis Kristus yra vienas ir daugeriopas, tiek jis turi sąnarių, kiek yra tikinčiųjų, kurie per šv. Dvasią suvienyti yra į v i e n ą kuną. Jei įvairumas prašalintu vienybę, tai nebebutu daugiaus galima kalbėti apie vieną kuną, o vienok daugelis sanarių padaro vieną

corpus sunt: ita et Christus. [13] Etenim in uno Spiritu omnes nos in unum corpus baptizati sumus, sive Judæi, sive gentiles, sive servi, sive liberi: et omnes in uno Spiritu potati sumus. [14] Nam et corpus non est unum membrum, sed multa. [15] Si dixerit pes: Quoniam non sum manus, non sum de corpore: num ideo non est de corpore? [16] Et si dixerit auris: Quoniam non sum oculus, non sum de corpore: num ideo non est de corpore? [17] Si totum corpus oculus: ubi auditus? Si totum auditus: ubi odoratus? [18] Nunc autem posuit Deus membra, unumquodque eorum in corpore sicut voluit. [19] Quod si essent omnia unum membrum, ubi corpus? [20] Nunc autem multa quidem membra, unum autem corpus.

[21] Non potest autem oculus dicere manui: Opera tua non indigeo: aut iterum caput pedibus: Non estis mihi necessarii. [22] Sed multo magis quæ videntur membra corporis infirmiora esse, necessariora sunt:

stus. [13] Nes mes visi vienoje Dvasioje apkrikštyti esame į vieną kuną, ar tai žydai, ar pagonįs, ar vergai, ar liuosi; ir visi vienoje Dvasioje pagirdyti esame. [14] Nes ir kunas nėra vienas sąnaris, bet susideda iš daugelio. [15] Jei sakytu koja: Kadangi aš neesu ranka, neesu iš kuno; argi dėlto nebebutu iš kuno? [16] Ir jei sakytu ausis: Kadangi aš neesu akis, neesu iš kuno; argi dlėto nebebutu iš kuno? [17] Jei visas kunas butu akis, kame butu girdėjimas? jei visas butu girdėjimas, kame uostymas? [18] Dabar-gi Dievas sudėjo sąnarius kune, kiekvieną iš jų, kaip norėjo. [19] O jei visi butu vienas sąnaris, kame-gi butu kunas? [20] Bet dabar daug, tiesa, sąnarių, o vienas kunas.

[21] Negali gi akis sakyti rankai: Aš tavo patarnavimo nereikalauju; arba ir galva kojoms: Neesate man reikalingos! [22] Bet daug labiaus tie kuno sąnariai, kurie regisi silpnesni esą, yra reikalingesni; [23] ir kurie kuno

---

kuną, nes juos visus pripildo vienas ir tas pats gyvenimo pamatas, dušia.—(13) *Nes mes visi...* Visa, kas seniaus skyrė, žydiškumas arba pagoniškumas, laisvė ar vergystė, vis tai pražuvo, o į tą vietą atėjo **v i e n a s** dalykas, Dvasia, kuri visus daro sąnariais. Prie krikšto, apie kurį buvo šneka pirmoje eilutės pusėje, prisidėjo dirmavonė arba patvirtinimas (Auks.); jo malonės sulyginamos yra su vandeniu, kuriuo girdomi yra žmonės. Panašų paveikslą veiz. Iz. 12, 3. Jer. 2. 13. Ez. 47, 1... Zakar, 14, 8 ir Jo. 4, 13; 7, 37...—(15) *Jei sakytu koja...* Jei koja, kuri visą kuno sunkumą pakelia ir žemės dulkes mindo, palyginama esti su ranka ir ausis su žymiai ją perviršijančia akimi, tai gali išrodyti turinčiomis mažesnę vertybę, vienok lygiai priklauso tam pačiam kunui, kaip ir prakilniausieji sąnariai, nes lygiu budu su juom sujungtos yra. Taigi, neprotinga butu, jei Bažnyčios sąnariai, kurie gavo gal žemesnes malonės dovanas, norėtu to dėlei manyti, buk jie atskirti esą nuo Bažnyčios. Apaštalas labai tinkamai pastatė vienus sąnarius prieš kitus, nes mes paprastai užvydime tiems, kurie nedaug kuo už mus viršesni yra (Auks.).—(20) *Daug... sąnarių*: ir tai sulig Dievo valios įvairių.
(21) *Negali gi...* Augščiaus, kame Apaštalas kalbėjo apie santikius tarp sąnarių ir kuno, rinko jis sąnarius vienodos rųšies, dabar-gi, palygindamas sąnarius tarp savęs, ima juos įvairios rųšies. Apaštalas dar nenori daryti pritaikymo prie Bažnyčios.— (22) *Regisi silpnesni esą*: vidujiniai organai (Teod. Tom.). — (23)

[23] Et quæ putamus ignobiliora membra esse corporis, his honorem abundantiorem circumdamus: et quæ inhonesta sunt nostra, abundantiorem honestatem habent. [24] Honesta autem nostra nullius egent: sed Deus temperavit corpus, ei, cui deerat, abundantiorem tribuendo honorem, [25] ut non sit schisma in corpore, sed idipsum pro invicem sollicita sint membra. [26] Et si quid patitur unum membrum, compatiuntur omnia membra: sive gloriatur unum membrum, congaudent omnia membra.

[27] Vos autem estis corpus Christi, et membra de membro. [28] Et quosdam quidem posuit Deus in Ecclesia primum Apostolos, secundo prophetas, tertio Doctores, deinde virtutes, exinde gratias curationum, opitulationes, gubernationes, genera linguarum, interpretationes sermonum. [29] Numquid omnes Apostoli? numquid omnes pro-

sąnariai mums rodosi netaip garbingi esą, tiems duodame apstesnę šlovę; ir kurie gėdingi yra mumyse, tie turi apstesnį padorumą. [24] Padorieji gi mumyse nieko nereikalauja; bet Dievas taip surėdė kuną, jog tam, kuriam neteko, suteikė apstesnę šlovę, [25] kad nebutu pasidalinimo kune, bet idant sąnariai lygiai rupintusi vieni apie kitus. [26] Ir jei ką kenčia vienas sąnaris, kenčia draug visi sąnariai; arba jei vienas sąnaris garbinamas esti, džiaugiasi draug visi sąnariai.

[27] O jųs esate Kristaus kunas ir sąnariai iš sąnario. [28] Ir taip Dievas pastatė Bažnyčioje vienus kaipo apštalus, kitus kaipo pranašus, trečius kaipo mokytojus; toliaus stebuklus, potam gydymo dovanas, pagalbos darymus, valdžias, kalbų įvairumą, kalbų išguldymą. [29] Argi visi yra apaštalai? argi visi pranašai? argi visi mokytojai? [30]

Ir kurie... Apaštalas labai renka savo išsireiškimus. Abu pirmuoju skyriu yra musų skaitomu silpnesniais ir mažiaus žymiais, trečiasis ištikrųjų yra tuo, kuo pavadintas yra, kadangi gėdos jausmas visiems žmonėms įgimtas yra.— (**24**) *Nereikalauja* —jokio iš viršaus priduodamo padorumo.

(**27**) *O jųs...* Kadangi palyginimas pigiai suprantamas yra, todėl Apaštalas toliaus jo nebeaiškina, tiktai dar sykį pabrėžia vien pamatą, ant kurio remiasi labiausiai patėmytinas išvedimas, butent, jog vienybė Bažnyčios, Kristaus kuno, ir sąnarių įvairumas paties Dievo įstatytas yra. – *Sąnariai iš sąnario,* gr. t ἐκ μέρους, išdalies: taip kits nuo kito pri klausantįs ir kits prie kito pritaikyti, kaip vienas sąnaris prie kito (Tom.).— (**28**) *Ir taip...* Plg. Efez. 4, 11. Apaštalas čionai šneka ne apie paprastas Kristaus įstatytas Bažnyčioje tarnystes.— Aštuonios dovanai suteikiamos dovanos (gratiae gratis datae) išskaitomos yra šv. Povilo, nes devintosios, kurią išvardija dabartinė Vulgata, nėra graik. ir senesniuosiuose lotyn. rankraščiuose. Apaštalais čionai yra tie, kurie apsakodavo netikintiems Evangeliją ir įkurdavo naujas bažnyčias. Pranašai kaip ir mokytojai pavadinami yra jau įkurtoms bažnyčioms. Pranašai budavo šv. Dvasios įkvėpti, kad tikinčiuosius perspėtu, paguostu, pagerintu: mokytojai gi, kad juos pamokytu tikėjimo. Prie panašiai paminėtų jau 9. e. stebuklų ir gydymo dovanų prisideda dar dvi tenai neišvardyti: pagalbos darymas ir valdymas, abidvi duodami išviršiniams dalykams, viena dovana pagalbos nešimui ligonims ir beturčiams (Auks.), kita gi vadovavimui namuose, krikščionių draugijoje ir nepaprastu budu bažnyčioje (plg. Rym. 12, 8). Dar ir dabar Dievas kaikada duoda tas dovanai suteikiamas dovanas, kaip mes skaitome šventųjų gyvenimų aprašymuose, nes jie nesykį pasiekdavo nepaprastas pasekmes, kurių nebuvo galima pasiekti be ypatingos šv. Dvasios pagalbos.— (**29. 30**) Plg. e. 11. 18.

phetæ? numquid omnes Doctores? [30] Numquid omnes virtutes? numquid omnes gratiam habent curationum? numquid omnes linguis loquuntur? numquid omnes interpretantur?

Argi visi daro stebuklus? argi visi turi išgydymų dovaną? argi visi kalba kalbomis? argi visi išguldinėja?

b) Apie santikius tarp dovanų ir meilės.

[31] Æmulamini autem charismata meliora. Et adhuc excellentiorem viam vobis demostro.

Caput XIII. [1] Si linguis hominum loquar, et Angelorum, caritatem autem non habeam, factus sum velut æs sonans, aut cymbalum tinniens. [2] Et si habuero prophetiam, et noverim mysteria omnia, et omnem scientiam: et si habuero omnem fidem ita ut montes transferam, caritatem autem non habuero, nihil sum. [3] Et si distribuero in cibos pauperum omnes facultates meas, et si tradidero corpus meum ita ut ardeam, caritatem autem non habuero, nihil mihi prodest.

[31] O trokškite geresniųjų dovanų! Ir dar prakilnesnį kelią aš jums rodau.

13. Perskyrimas. [1] Jei aš žmonių ir aniolų kalbomis kalbėčiau, o neturėčiau meilės, pasidariau kaip žvangantis varys ir skambantįs kankliai. [2] Ir jei turėčiau pranašystę, ir bučiau pažinęs visas paslaptis ir visą mokslą; ir jei turėčiau visą tikėjimą, taip kad kalnus perkelčiau, meilės gi neturėčiau, niekas esu. [3] Ir jei išdalinčiau visą mano lobį beturčių papenėjimui, ir jei paduočiau savo kuną, taip kad degčiau, o meilės neturėčiau, tai nieko man nepadeda.

12, 31—13, 13. Apaštalas, nors liepia buti užganėdintais gautomis dovanomis, vienok neužgina trokšti ir ieškoti geresniųjų; o net pats nori, kad Korintiečiai rupintusi įgyti tas, kurios naudingesnės yra, bet visupirma kad įstotu į geriausį kelią, kelią meilės, nes tik juo eidami galės pasiekti tikrą tobulybę. Taigi, šv Povilas toliaus išparodo, jog ir didžiausios dovanos, jei jos nebus sujungtos su meile, neikiek nepravers jas gavusiam žmogui (12, 31—13, 3), toliaus jis moko, jog viena meilė turi tiek gerų privalumų, kad yra visų dorybių tarsi motina ir šaknis (4—7), ir prideda, jog, visoms dovanoms pražustant, ji viena pasiliks visuomet (8—13).

(31) *O trokškite...* Nors visos dovanai suteikiamos dovanos priklauso nuo liuoso šv. Dvasios dalinimo, vienok gali buti nuo jos gautos per dievotą maldavimą (plg. 14, 13), priegtam šv. Dvasia be abejonės veikiaus suteikia tiems, kurie prižada naudoties jomis sulig davėjo valios Bažnyčios naudai. Pradėtąjį čionai paraginimą tęsia toliaus Apaštalas tik 14, 1.— *Ir dar...* Aš rodau jums kelią, kurs prakilnesnis yra negu dovanai suteikiamos dovanos, butent, meilę.

(13,1) *Jei aš žmonių...* Jei aš turėčiau augščiausį kalbų dovanos laipsnį, taip kad galėčiau šlovinti Dievą žmonių ir aniolų liežuviais, tai neikiek nepraverstu mano paties amžinam gyvenimui be meilės, tos dieviškos dorybės, su kurios pagalba mes mylime Dievą dėl jo paties, o artimą dėl Dievo (Aug.).—(2) *Ir jei turėčiau...* Keturios dovanos palyginamos yra šitoje eilutėje su meile: pranašystė, išmintis, mokslas, stebuklus darantis tikėjimas, taigi, visuprakilniausios (veiz. 12, 8. 28). Išmintis ir mokslas gali buti taipogi šv. Dvasios dovanomis (dona Spiritus s.) bet tuomet jiedvi sujungti yra su meile (Tom.). —(3) *Ir jei išdalinčiau...* Apaštalas pereina prie tų dovanai suteikiamų dovanų,

[4] Caritas patiens est, benigna est: caritas non æmulatur, non agit perperam, non inflatur, [5] non est ambitiosa, non quærit quæ sua sunt, non irritatur, non cogitat malum, [6] non gaudet super iniquitate, congaudet autem veritati: [7] omnia suffert, omnia credit, omnia sperat, omnia sustinet.

[8] Caritas nunquam excidit: sive prophetiæ evacuabuntur, sive linguae cessabunt, sive scientia destruetur. [9] Ex parte enim cognoscimus, et ex parte prophetamus. [10] Cum autem venerit quod perfectum est, evacuabitur quod ex parte est. [11] Cum essem parvulus, loquebar

[4] Meilė yra kantri, yra maloninga. Meilė nepavydi, neveikia veltui, nepasipučia; [5] ji yra nesididžiuojanti, nejieško, kas jos yra, nesusierzina, neįtaria piktume, [6] nesidžiaugia iš neteisybės, bet džiaugiasi draug su tiesa; [7] visa nukenčia, visa tiki, visko viliasi, visa pakelia.

[8] Meilė niekuomet nepaliauja, nors pranašystės paliaus buvusios, nors kalbų nebebus, nors mokslas nieku pavirs. [9] Nes mes išdalies pažįstame ir išdalies pranašaujame; [10] kada gi ateis, kas tobula yra, paliaus buvę, kas išdalies yra. [11] Kad aš buvau kudikis, kalbėjau kaipo ku-

---

kurios duoda žmogui galę sušelpti artimus kasdieniniame gyvenime; jos nors išrodo mažiaus stebėtinomis, bet panašesnės yra į dorybes.

(**4**) *Meilė...* Dovanos be meilės nėra naudingos tam, kurs jas turi. Bet visuomet naudinga yra meilė, nors ji ir nebutu papuošta dovanai suteikiamomis dovanomis. Kadangi žmogus pigiai gali suklaidinti save ir kitus dalyke meilės į Dievą, o artimo meilė negali užsilikti be Dievo meilės, todėl Apaštalas išskaito privalumus meilės į artimą, kad tikintįs galėtu save ištirti, ar jie turi tą taip reikalingą dovaną. Visupirma jis išvardija du apskritu meilės privalumu (e. 4), paskiaus ypatingus, aštuonis negativiškus (e. 4—6) ir penkis pozitiviškus.—*Yra kantri...* Kiekviena dorybė parodo savo galybę pikto pakėlime ir gerumo daryme (Tom.). *Moloninga*: ji noriai pasidalina viskuo, ką ji turi (Tom.).—(**5**) *Ji yra nesididžiuojanti.* Gr. t. οὐκ ἀσχημονεῖ, ji nesielgia neprideranČiai. Meilė *nejieško, kas jos yra*, be atsižvelgimo į tai, kas kitiems naudinga esti; nes kas myli artimą, kaip pats save, tas jieško ir jo gerumo, kaip savojo (Tom.).—(**6**) *Nesidžiaugia iš neteisybės*, kurią ji kituose mato.—Tiesa ir meilė čionai įvaizdinama kaipo ypata, kuri džiaugiasi, jei jos tikslas pasiektas esti, t. y. visų pažintas ir pripažintas, meilė džiaugiasi draug su ja, kad ji mato, jog jos karalystė platinasi.—(**7**) *Visa nukenčia.* Gr. t. πάντα στέγει, ji visa pridengia: lyg-kad uždengia visus artimo netobulumus, kad jis nenustotu žmonių prielankumo.—*Visa tiki...* Be neišsitikėjimo (nors ne be atsargumo) priima artimo žodžius tas, kurs turi meilę, viliasi nuo jo kuogeriausių dalykų, nors ir mato jį kaikada suklumpantį, ir padeda jam atsikelti; galop pakelia jis visus piktumus lygiai drąsiai, kaip ir kantriai.

(**8**) *Meilė...* Apaštalas dar neužganėdintas pagyrimu meilės, kaipo visų kitų dorybių dušios, prideda naują jos pagyrimą, butent, giria jos amžinybę, kuri ją stato augščiaus už dovanai suteikiamas dovanas (e. 9—12) ir už kitas teologiškas dorybes (e. 13).—*Nors pranašystės...* Ne tik ana dovana, kurią Korintiečiai klysdami perdaug brangino, bet ir tos, kurios teisingai skaitosi pirmomis, pranašystė ir mokslas (ir išmintis), turės galą, kaip gi labiaus žemiaus už jas stovinčiosios. Kadangi dovanai suteikiamos dovanos duodamos yra tikinčiųjų naudai, todėl jos liaujasi, kaip tik liaujasi tikslas, kuriam jos duodamos yra, taigi, vėliausiai su antruoju Kristaus atėjimu; bet Apaštalas išveda jų pasiliovimą labiaus iš jų vidujinio netobulumo.—(**9**) *Nes mes išdalies...* Taipogi ir mokslo dovana nėra tobula; nes ji neapima visų tiesų ir tų, kurias apima nepažįsta taip, kad neliktu jokio tamsumo. Taipogi ir tame, ką pranašystės dovana suteikia, randasi tikėjimo neaiškumų dalis.—(**10**) *Kad gi ateis...* Tas sakinys toliaus apšviečiamas ir paaiškinamas yra

ut parvulus, sapiebam ut parvulus, cogitabam ut parvulus. Quando autem factus sum vir, evacuavi quæ erant parvuli. [12] Videmus nunc per speculum in ænigmate: tunc autem facie ad faciem. Nunc cognosco ex parte: tunc autem cognoscam sicut et cognitus sum. [13] Nunc autem manent, fides, spes, caritas, tria hæc: major autem horum est caritas.

dikis, išmaniau kaip kudikis, galvojau kaip kudikis; kada gi tapau vyras, nusikračiau, kas kudikio buvo. [12] Dabar matome per atspindį prilyginime; o tuomet veidu į veidą. Dabar aš pažįstu išdalies, o tuomet pažinsiu, kaip ir pažintas esu. [13] Dabar gi pasilieka tikėjimas, viltis, meilė, tie trįs, o didžiausi tarp jų yra meilė.

c) Palyginimas kalbų dovanos su pranašystės dovana.

Caput XIV. [1] Sectamini caritatem, æmulamini spiritalia: ma-

14. Perskyrimas. [1] Jieškokite meilės, trokškite dvasiškų do-

---

sekančiaisiais.—(12) *Dabar matome*... Čionai Apaštalas daro išvedimą iš to, ką buvo pasakęs 11. ir pradžioje 12. e.: kad ateina, kas tobula yra, prasišalina netobulumas; bet dabar musų dabartinis pažinimas yra netobulas, taigi, bus tobulas busiantysis. Netobulumą ir tobulumą Apaštalas paaiškina paveikslais. Dabar, kad mes Dievą pažintumėm, reikalaujame tarpininko: mes jį pažįstame gamtoje (Rym. 1, 20), Jėzuje, jo gyvenime ir jo moksle (Jo. 14, 9), taigi paveiksle: vienok pasilieka priegtam tamsumas ir paslaptis, kurių mes neišmanome, ir kuriems mes pasiduodame, tikėdami. Kitaip bus palaimintame gyvenime, kada mes regėsime patį Dievą.— *Pažinsiu, kaip ir pažintas esu*: aš pažinsiu taip tobulai, kaip tik sutvėrimas gali pažinti; turėsiu tokį Dievo pažinimą, kurs kad ir nelygus dieviškajam, bet bus saviškai tobulas. Taigi, čia palyginama ne pažinimo įtalpa, bet budas: betarpiškas pažinimas (prieš dabartinį tarpišką). Tas palaimintas stovis dar nėra pasiektas. Vienok-gi visiems žmonėms, nors ir ne visi mes galime turėti kalbų, mokslo arba pranašavimo dovanas, pasilieka trįs dieviškosios dorybės (Just. Auks.): (13) *Dabar gi*... Dovanai duodamas dovanas šv. Dvasia dalina, kaip ji nori (12, 11), ir nors ji jas duoda tikinčiųjų naudai (12, 7), tečiaus neviena iš jų nėra butinai arba visuomet reikalinga. Todėl ji jas suteikia arba atima sulig to, kaip Bažnyčiai naudinga. Priešingai gi, teologiškosios dorybės butinai ir visuomet reikalingos yra visiems tikintiems, todėl jos pasilieka kovojančioje Bažnyčioje iki antrajam Kristaus atėjimui. O viena dorybė net pasilieka kitame gyvenime (e. 8), ta, kuri abi kiti perviršija, meilė.

14, 1—25. Korintiečiai klydo taipogi ir tame, kad kalbų dovaną skaitė visuviršiausiaja tarp dovanai duodamų malonių ir ypač augščiaus ją statė už pranašystę. Taigi, Apaštalas palygina tiedvi dovani tarp savęs, stengdamos parodyti, kad Korintiečiai bereikalo augščiaus stato kalbas. Tam tikslui jis visupirma iš pačios tųdviejų dovanų esybės išveda, kad tikintiems pranašystė naudingesnė yra už kalbų dovaną (1—6); toliaus kalbų nenaudingumą Bažnyčioje paaiškina kaikuriais palyginimais (7—12) ir naujais priparodymais patvirtina iš to padarytąjį praktišką išvedimą (13—19); galop parodo, kad ir netikintiems pranašystė gali atnešti didesnę naudą, negu kalbų dovana (20—25).

(14,1) *Jieškokite*... Plg. 12, 13. Taigi, pranašystės dovana priklauso prie prakilniausių dovanai šv. Dvasios duotųjų malonių.—(2) *Nes kas*... Kalbų dovana yra tai dovana kalbėjimo svetimomis kalbomis, kurių kas nesimokė. Vienok ta dovana dar neduodavo svetimųjų kalbų supratimo, (Auks. Oek. Teof.), kaip parodo šitas perskyrimas. Ir pirmųjų Sekminių atsitikime reikia atskirti du dalyku: stebuklas, kad apaštalai kalbėjo įvairiomis kalbomis, ir šv. Petro išaiškinimas netikintiems žydams. Kolei apaštalai per Sekmines kalbėjo kalbomis, kaikurie ten buvusieji, kurie kalbų nesuprato, sakė, jog mokytiniai pilni esą saldaus vyno (Apd. 2, 14...)

gis autem ut prophetetis. [2] Qui enim loquitur lingua, non hominibus loquitur, sed Deo: nemo enim audit. Spiritu autem loquitur mysteria; [3] nam qui prophetat, hominibus loquitur ad ædificationem, et exhortationem, et consolationem. [4] Qui loquitur lingua, semetipsum ædificat: qui autem prophetat, ecclesiam Dei ædificat. [5] Volo autem omnes vos loqui linguis: magis autem prophetare. Nam major est qui prophetat, quam qui loquitur linguis: nisi forte interpretetur ut ecclesia aedificationem accipiat. [6] Nunc autem, fratres, si venero ad vos linguis loquens: quid vobis prodero, nisi vobis loquar aut in revelatione, aut in scientia, aut in prophetia, aut in doctrina?

vanų, o ypač kad pranašautumėt. [2] Nes kas kalbomis kalba, ne žmonėms kalba, bet Dievui; nes niekas jo nesupranta. Dvasioje gi jis sako paslaptis. [3] Nes kas pranašauja, kalba žmonių pagerinimui, pagraudenimui ir palinksminimui. [4] Kurs kalbomis kalba, pats save pasigerina; o kas pranašauja, pagerina Dievo bažnyčią. [5] O aš noriu, kad jus visi kalbėtumėt kalbomis, labius gi kad pranašautumėt; nes didesnis yra, kurs pranašauja, kaip kurs kalbomis kalbą, negut jis išguldinėtu, kad bažnyčia gautu pagerinimą. [6] Taip tat, broliai, jei ateisiu pas jus kalbėdamas kalbomis, kiek gi jums busiu naudingas, jei jums nekalbėsiu arba per apreiškimą, arba per mokslą, arba per pranašystę, arba per pamokymą.

---

tuotarpu kad tie, kurie kalbas suprato, stebėjosi, girdėdami apaštalus kalbančius jųjų prigimtomis kalbomis (Apd. 2, 1—13). Taipogi ir Korinte netikintįs sakė, jog tie, kurie turėjo kalbų dovaną, buvo išėję iš proto (14, 23). Bet kada per Sekmines kalbėjo Petras, klausytojai buvo sugraudinti savo širdyse, taip-pat kaip netikintįs Korintiečiai, išgirdę pranašų žodžius, parpuldavo ant veido ir garbindavo Dievą (14, 25). Taigi, reikia atskirti aną nepaprastą žinojimą, kurį kitados buvo žadėjęs Išganytojas (Mork. 16, 17), nuo kalbų dovanos. Kas šitą turėjo, meldėsi Dievui, šlovino Dievą arba jam dėkojo, kaip jam šv. Dvasia įkvėpė mintis ir žodžius. Vienok jie patįs tų žodžių nesuprasdavo, ir jei nebudavo neivieno, kurs juos išverstu į suprantamą kalbą, nesuprasdavo jų tuomet neivienas iš klausytojų.—(3) *Pranašauja.* Pranašystės dovana buvo tai šv. sujudinimas, kad jį gavusis kitus perspėtu ir į visas dorybes vestu. Bet kad tai padarytu didesnį įspudį ir ilgiaus pasiliktu, kaikada šv. Dvasia, atidengdama paslėptuosius dalykus, parodydavo, jog tai ji kalba per žmones, pranašyste apdovanotus. Žinoma, tokie ir savo šventu pasielgimu kasdieniniame gyvenime turėjo pritarti tam, ką jie į kitų širdis dėjo.—(4) *Kurs...* Kas kalbų dovaną turi, tiesa, bus suprastas Dievo, į kurį jis savo žodžiais kreipiasi, bet kadangi jo žodžiai nėra paskirti žmonėms, todėl jie jų ir nesupranta; taip jis kalba savo paties dvasioje, kas kitiems nesuprantama yra (e. 2). Priešingai gi, pranašas kalba į žmones ir pagerina, perspėja ir palinksmina. „Pagerinti“ yra tai daryti ką geresniu; tai paliečia visus tikinčius, tuotarpu kad perspėjimo tik tie tereikalauja, kurie apsileidę yra dorybėse, o palinksminimo tie, kuriems reikia pergalėti sunkumai, arba kurie dėlei pagundų pradeda daryties silpnadušiais. Taipogi ir busiančius dalykus apsako kaidada pranašas pagerinimui, perspėjimui ir palinksminimui.—(5) *O noriu...* Mažesnis yra tas dalykas, kurs praverčia tik jį turinčiam, kaip tas, kurs naudingas yra ir kitiems: iš kalbų turėjo pelną tik kalbantysis, o iš pranašavimo—kiti. Priegtam pranašas, jei jis nenori buti paskaitytas netikru, privalo pats pirma tai daryti, prie ko jis kitus ragina.—(6) *Taip tat:...* kadangi pranašavimo dovana perviršija kalbas, kurios pačios vienos neatneša jokios naudos tikintiems.—*Kalbėdamas kalbomis...* Apaštalas pažymi dvi dovani, reikalingi kitų

[7] Tamen quae sine anima sunt vocem dantia, sive tibia, sive cithara: nisi distinctionem sonituum dederint, quomodo scietur id, quod canitur, aut quod citharizatur? [8] Etenim si incertam vocem det tuba, quis parabit se ad bellum? [9] Ita et vos per linguam nisi manifestum sermonem dederitis: quomodo scietur id, quod dicitur? eritis enim in aera loquentes. [10] Tam multa, ut puta genera linguarum sunt in hoc mundo: et nihil sine voce est. [11] Si ergo nesciero virtutem vocis, ero ei cui loquor, barbarus: et qui loquitur, mihi barbarus. [12] Sic et vos, quoniam æmulatores estis spirituum, ad ædificationem ecclesiæ quaerite ut abundetis.

[13] Et ideo qui loquitur lingua: oret ut interpretetur. [14] Nam si orem lingua, spiritus meus orat, mens autem mea sine fructu est. [15] Quid ergo est? Orabo spiritu, orabo et mente: psallam spiritu, psallam et men-

[7] Juk ir negyvieji daiktai, kurie išduoda balsą, ar tai vamzdis ar citra, jei neišduotu atskirų balsų, kaip-gi butu žinoma, kas vamzdžiuojama arba kas skambinama? [8] Nes jei trimitas duotu neaiškų balsą, kas rengsis į karę? [9] Taip ir jųs, jei, per kalbą neduosite suprantamos šnekos, kaip gi bus žinoma, ką sakote? nes busite į orą kalbantįs! [10] Taip daug, ištikrųjų, yra kalbų budų šiame pasaulyje, ir neivienos nėra be suprantamo balso. [11] Jei tat aš nežinosiu balso reikšmės, busiu tam, kuriam kalbu, svetimtautis; ir kurs kalba, bus man svetimtautis. [12] Taip ir jųs, kadangi trokštate dvasiškų dovanų, jieškokite gausiaus turėti bažnyčios pagerinimui.

[13] Ir todėl kas kalbomis kalba, tesimeldžia, kad tai ir išguldinėtu. [14] Nes jei melsčiaus kalboje, mano dvasia meldžiasi, bet mano protas yra be vaisiaus. [15] Kasgi tat yra? Melsiuos dvasia, melsiuos ir protu; giedosiu

---

naudai sulig jų vidujinės ir išviršinės pusės: apreiškimą paslėptųjų dalykų, kad pranašavimas butu galimas, pažinimą dieviškų dalykų, kad mokslą apie juos (12, 8) butu galima paduoti kitiems. Pranašo ir mokytojo tarnystė statoma yra prieš kalbų dovanas. Taip Apaštalas prirengia perėjimą prie sekančiųjų dalykų.

(7) *Kaip gi butu žinoma...* Koks gi bus iš to pelnas?— (9) *Jei per kalbą*: naudodamies kalbų dovana.

(13) *Tesimeldžia...* Jis tepadaro visa, ką gali, bažnyčios pagerinimui.— (14) *Mano dvasia.* Dvasia čionai imama, kaipo dvasiškų jausmų vieta, kaip ji šv. Dvasios sužadinta patraukiama yra prie dvasiškų dalykų, ypač gi prie Dievo; protas gi yra ta dvasios jiega, kuri apima tiesą ir sulig jos elgiasi. Skirtumas paaiškėja iš tokio palyginimo. Kas pvd. atkalbinėja lotynišką psalmę Miserere su gera intencija, nesuprasdamas lotyniškos kalbos, tas meldžiasi dvasioje, jo jausmai užsidega maldingumu į Dievą, ir jis nuo jo prašo dvasiškos malonės, nusidėjimų atleidimo; vienok jo protas neapima ir neapsvarsto atskirų žodžių prasmės, kuriuos jis ištaria, ir taip jis pasilieka be sau tikros naudos. Taip-pat ir kontenpliacijoje dvasia lyg-kad ilsisi Dievuje, tuotarpu kad paprastoje meditacijoje protas turi daug draug veikti. Nors iš paguodos, kuri yra gaunama, gali kas nors turėti apstų pelną, vienok kaikada atsitinka, jog jis paskiaus pagundos priveikiamas esti, dėlto kad protas nepramatė artimo iš jos pavojaus ir nepasirupino apie įrankius jai pasitikti. Taigi, kad visas žmogus gautu per maldą pašalpą, reikia melsties dvasia ir protu; ne tiktai jausmu labiaus susivienyti su Dievu, bet taipogi ir protu apimti ir apsvarstyti tai, ką mes

te. [16] Ceterum si benedixeris spiritu: qui supplet locum idiotae, quomodo dicet, Amen, super tuam benedictionem? quoniam quid dicas, nescit. [17] Nam tu quidem bene gratias agis: sed alter non aedificatur. [18] Gratias ago Deo meo, quod omnium vestrum lingua loquor. [19] Sed in ecclesia volo quinque verba sensu meo loqui, ut et alios instruam: quam decem millia verborum in lingua.

[20] Fratres, nolite pueri effici sensibus sed malitia parvuli estote: sensibus autem perfecti estote. [22] In lege scripum est: Quoniam in aliis linguis et labiis aliis loquar populo huic: et nec sic exaudient me, dicit

dvasia, giedosiu ir protu. [16] Kitaip, jei šlovintumei dvasia, kaipgi tas, kurs užima bemokslio vietą, pasakys Amen prie tavo pašlovinimo? nes jis nežino, ką sakai. [17] Nes tu, tiesa, gerai dėkoji, bet kitas nepasigerina. [18] Aš dėkoju mano Dievui, jog kalbu jusų visų kalbomis; [19] bet bažnyčioje veliju pasakyti penkis žodžius savo protu, kad ir kitus pamokyčiau, kaip dešimtį tukstančių žodžių kalbose.

[20] Broliai, nesidarykite vaikais išmanyme, bet piktybėje bukite kudikiai; išmanymu gi bukite tobuli. [21] Įstatyme parašyta yra: Svetimomis kalbomis ir kitomis lupomis kalbėsiu tai tautai; ir nei taip neiš-

---

sakome maldoje. — (**16**) *Jei šlovintumei...* Pasinaudodamas nesuprantamomis kalbomis. Čionai šlovinti ir dėkoti turi vienokią prasmę.— *Bemokslio vietą.* Bemoksliu čionai yra tik klausytojas, atskirtinas nuo kalbančiojo kalbomis, kurs, naudodamos savo dovana bažnyčioje, užima bažnytinės vyresnybės vietą.— *Amen* Kada vyskupas arba kunigas arba net ir pranašas arba kalbomis apdovanotasis atkalbinėdavo maldas, visas susirinkimas atsakydavo Amen. Šituo iš žydų paimtuoju papročiu jis išpažindavo, kad draug su vadovaujančiais tą maldą atnašauja Dievui. Panašus paprotis užsilaiko ir dabar, kadangi viso susirinkimo vardu yra atsakojama Amen. Apaštalas tai peikia, kad anie šv. Dvasios dovanomis apdovanotieji žmonės kalbėdavo kalbomis, kurių niekas iš klausančių nesuprasdavo. Bet argi žmonės supranta lotyniškąją kalbą, kurioje meldžiasi bažnyčia? Atsakymas: Visupirma žmonės žino ištikrųjų bažnytinių maldų įtalpą, nors ir nesupranta atskirų žodžių; o kadangi jie žino, jog visas šventas veikimas paduoda tik tai, kas šventa, ir kelia širdis į Dievą, tai visi gali ir privalo pritarti toms maldoms savuoju Amen ir daryti jas savomis. Tolesniai peikia Apaštalas anas nepaprastas maldas, tiktai jei nėra neivieno, kurs jas galėtu išaiškinti; o žmonėms krikščionims suteikiami yra tukstančiai budų liturgijinių maldų supratimui įgyti. Priegtam Trid. Susirinkimas išleidė tokį parėdymą: Kad Kristaus avįs nealktu ir mažutėliai nemelstu duonos, o nebutu, kas jiems ją perlaužtu, paliepia šv. Susirinkimas, kad visi ganytojai ir visi, kuriems pavestas yra rupestis apie dušias, patįs arba per kitus tankiai aiškintu ką nors iš to, kas šv. mišiose skaitoma yra, o tarp kitų dalykų kad išaiškintu tos šv. aukos paslaptį, ypač gi nedėliomis ir šventadieniais. (Pos. 22, persk. 8). Tas pats Susirinkimas davė vyskupams parėdymą: Ne tik tuomet, kad jie turi suteikti žmonėms sakramentus, jie privalo pirma išaiškinti sakramentų vertybę ir naudingumą, prisitaikant prie priimančių išmanymo, bet taipogi turėti rupestį apie tai, kad tai darytu klebonai ir t. t. (Pos. apie ref. 24, persk. 7).—(**18**) *Jog kalbu...* Taip kad aš pats suprantu žodžius, kuriuos kalbu, ir galiu juos pritaikyti klausytojų reikalams.

(**20**) *Vaikais išmanyme.* Vaikai daro nutarimus apie visa ne pagal tikrą dalykų vertybę, bet pagal išviršinę išvaizdą ir patikimą. Apaštalas atsiliepia į Korintiečius su didžia meile, vadindamas juos broliais, bet persergi puikius ir besigiriančius krikščionis, kad išmanymu netaptu vaikais.—*Piktybėje bukite kudikiai:* sulig Išganytojo perspėjimo (Mat. 10, 16).—(**21**) *Įstatyme...* Taipogi ir ne-

Dominus. [22] Itaque linguae in signum sunt non fidelibus, sed infidelibus: prophetiae autem non infidelibus, sed fidelibus. [23] Si ergo conveniat universa ecclesia in unum, et omnes linguis loquantur, intrent autem idiotae, aut infideles: nonne dicent quod insanitis? [24] Si autem omnes prophetent, intret autem quis infidelis, vel idiota, convincitur ab omnibus, dijudicatur ab omnibus: [25] Occulta cordis manifesta fiunt: et ita cadens in faciem adorabit Deum, pronuntians quod vere Deus in vobis sit.

klausys manęs, sako Viešpats. [22] Taigi, kalbos yra ženklas ne tikintiesiems, bet netikėliams; pranašystės gi ne netikėliams, bet tikintiesiems. [23] Jei tat susieitu visa bažnyčia į vieną vietą ir visi kalbėtu kalbomis, įeitu gi bemoksliai arba netikintįs, argi nepasakys, jog esate iš proto išėję? [24] O jei visi pranašautu, įeitu gi koks netikintis arba bemokslis, jis esti visų perkalbamas ir visų teisiamas; [25] jo širdies paslaptįs išeina aikštėn; ir taip parpuldamas ant veido pagarbins Dievą, ištardamas, jog tikrai jumyse yra Dievas

d) Kaikurie įsakymai apie viešą šv. Dvasios dovanų sunaudojimą.

[26] Quid ergo est, fratres? cum convenitis, unusquisque ves-

[26] Kas tat yra, broliai? Kad susieinate, tai vienas iš jusų tu-

---

tikintiems pranašystė atneša daugiaus naudos, negu kalbų dovana. Įstatymu čia pavadintas visas S. Įst., nes šv. Povilas cituoja, tiesa, labai liuosai iš Iz. 28, 11... žodžius, kuriais Dievas grumojo, jog jis siųsiąs ant žydų, besityčiojančių iš pranašų perspėjimų, pagonis (Asyrijiečius), kalbančius svetimomis kalbomis, o draug praneša, kad žydai per tuos pagonis nebus atvesti į pasitaisymą.—(22) Asyrijiečiai, kurių kalbos, nors panašios savajai, žydai nesuprasdavo, Apaštalui yra paveikslu tų, kurie N. Įst. turi kalbų dovaną. Asyrijiečių pasiuntinystė kėlė aikštėn žydų netikėjimą, bet jo neprašalino, nors tas netikėjimas darė Izraėlį nevertu, kad Dievas į jį kalbėtu suprantama kalba. Taipogi kalbų dovana, kurią apaštalai gavo per Sekmines, buvo ženklu netikinčiai žydų tautai ir jos neatvertė. Taip Dievas ir dabar siunčia apdovanotuosius kalbų dovanomis, kaipo ženklą. Vienok ką kitą reiškia buti ženklu ir ką kitą buti naudingu. Taigi, Povilas, tiesa, sako čionai, kad kalbų dovana nėra duota tikintiems, kaipo ženklas, bet jis nesako, kad ji nebutu tikintiems naudinga (e. 4). Galop gali kalbos nors tolimai prirengti net ir netikinčiųjų atsivertimą, kaip Asyrijiečių užpuolimas prirengė žydų atsivertimą.—*Pranašystės gi...* Apaštalas pride-da šitą dalį išvedimo iš Izaijo pranašystės, kaipo žinomąją tiesą. Ją galima užbaigti: yra ženklu.—(23) *Ir visi kalbėtu.* Kadangi kalbomis apdovanotieji kalbėdavo į Dievą, tai kaikada gal jie šnekėdavo vienu laiku.—(25) *Jo širdies...* Nusidėjėliui priparodoma jo kaltybė prieš Dievą, taip kad jis turi aiškiai prieš save savo dušios paveikslą (*visų teisiamas*), ir buna atidengtas jo nusidėjimų šaltinis, puikybė, akių ir kuno pageidimas, taip kad jis pažįsta, jog per pranašus kalba Dievas, ir daro pakutą ir atsiverčia.

26—40. Apaštalas, pereidamas nuo teoretiško pamokymo apie šv. Dvasios dovanas prie praktiškojo, aiškina Korintiečiams, kaip jie privalo gautomis dovanomis naudoties, idant butu pasiektas tas vaisius, kurio nori šv. Dvasia, t. y. bažnyčios pelnas. Pradėjęs tat nuo apskrito įsakymo (e. 26), duoda smulkesnius parėdymus apie tiedvi dovani, kuriedvi palygino, apie kalbas (27. 28) ir apie pranašystę (29—33); toliaus užgina moterims kalbėti viešuose susirinkimuose (34. 35) ir, paliepdamas pripažinti savo parėdymus, kaipo Dievo įsakymus (36—39), juos trumpai atkartoja (39. 40).

(26) *Kas tat yra?* Kas reikia daryti? —*Tai vienas iš jusų*: iš tų, kuriems šv.

trum psalmum habet, doctrinam habet, apocalypsim habet, linguam habet, interpretationem habet: omnia ad aedificationem fiant. [27] Sive lingua quis loquitur, secundum duos, aut ut multum tres, et per partes, et unus interpretetur. [28] Si autem non fuerit interpres, taceat in ecclesia, sibi autem loquatur, et Deo.

[29] Prophetae autem duo, aut tres dicant, et ceteri dijudicent. [30] Quod si alii revelatum fuerit sedenti, prior taceat. [31] Potestis enim omnes per singulos prophetare: ut omnes discant, et omnes exhortentur: [32] et spiritus prophetarum prophetis subjecti sunt. [33] Non enim est dissensionis Deus, sed pacis: sicut et in omnibus ecclesiis sanctorum doceo.

[34] Mulieres in ecclesiis taceant, non enim permittitur eis

ri psalmę, kitas turi mokslą, arba turi apreiškimą, arba turi kalbą, arba turi išguldymą; visa tesidaro pagerinimui. [27] Jei kas kalbomis kalba, tekalba po du arba daugiausiai po tris, pakarčiui, ir vienas teišguldinėja. [28] O jei nebutu išguldinėtojo, tetyli bažnyčioje; tegul gi sau kalba ir Dievui.

[29] O pranašai tekalba du arba tris, ir kiti tegul teisia. [30] O jei bus suteiktas apreiškimas kitam sėdinčiam, pirmasis tenutilsta. [31] Nes galite visi pranašauti kits po kito, kad visi pasimokytu ir visi butu pagraudenti. [32] Ir pranašų dvasios paduotas yra pranašų valdžiai. [33] Nes Dievas nėra vaido Dievu, bet ramybės; kaip aš ir visose šventųjų bažnyčiose mokau.

[34] Moteris bažnyčioje tetyli; nes ne valia joms kalbėti, bet

---

Dvasia suteikdavo nepaprastas dovanas. Apaštalas vėl išvardija kaikurias iš tų dovanų: *psalmę*, t. y. dvasišką giesmę (plg. e 15), *mokslą* ir t.t.— *Visa tesidaro*: Visa tegul turi savo tikslu artimų naudą. **(27)** *Jei kas kalbomis...* Apaštalas duoda taisykles, paliečiančias kalbų dovaną. Jis nutaria tris dalykus: 1) *Po du arba...* T. y. tame pačiame susirinkime neprivalo kalbėti daugiaus, kaip du arba tris.— 2) *Pakarčiui*, t. y. ne draug abudu, arba tris, bet kits po kito.—3) *Ir vienas...* Kas yra sakoma, privalo buti išaiškinta. —**(28)** *O jei nebutu...* Jei tai negali išguldyti nei pats kalbantis, nei kas nors iš klausančių.—*Tetyli...* Nes jo kalba nepravers tikinčiųjų pagerinimui. Kokią kas turėjo dovaną, tikintįs žinojo, taip kad jiems pigu buvo įsitikrinti apie išguldinėtojo nebuvimą. Vienok pranašai kalbėdavo iš ypatingo šv. Dvasios sujudinimo (e 30), kurs, regimai, kitiems nebuvo žinomas. **(29)** *Du arba tris*: Susirinkime.— Kiti tegul teisia. Gr. διακρινέτωσαν. Kadangi pranašas į tai, ką jam paduodavo šv. Dvasia, galėjo įmaišyti savas žmogiškas kalbas, todėl pasakytuosius dalykus turėjo teisti kiti sulig dovanai duotosios teisimo dovanos, kuri regimai tankiausiai buvo sujungta su pranašystės malone.—**(30)** *O jei bus...* Vienok kad neišrodytu lyg-kad Apaštalas duotu šv. Dvasiai parėdymus, jis priduria savo įsakymo pateisinimą.—**(31)** *Nes galite...* Įvairųs yra tikinčiųjų reikalai. Taigi, jei šv. Dvasia paliepia šneketi kitam, tuo pačiu ji apreiškia savo valią, kad pirmasis atsitrauktu.—**(32)** *Ir pranašų...* Įvairus šv. Dvasios apreiškimas įvairiuose pranašuose taip yra pranašams duodamas, kad jų valdžioje yra kalbėti ir tylėti (Jieron.).— **(33)** *Nes Dievas...* Dievas, kaipo ramybės davėjas, negali leisti, kad vienas kitam neturėtu užleisti vietos, ir kad jie draug pradėtu kalbėti.—Žodžio *„mokiau“* nėra daugumoje graik. rankraščių. Todėl daugelis antrąją šitos eil. pusę jungia su sekančiais žodžiais ir prasmė išeina toki: kaip ir visose šventųjų bažnyčios, moteris tetyli jusų bažnyčiose. Vulgatoje jie priklauso kaipo užbaiga prie e. 27—30, o e. 31—33 (pirmoji pusė) daro parentezį (Tom.).

(34) *Moteris... tetyli...* Sakyti Amen draug su visu surinkimu joms valia (11, 15), bet čionai Apaštalas kalba apie vie-

loqui, sed subditas esse, sicut et lex dicit. [35] Si quid autem volunt discere, domi viros suos interrogent. Turpe est enim mulieri loqui in ecclesia.

[36] An a vobis verbum Dei processit? aut in vos solos pervenit? [37] Si quis videtur propheta esse, aut spiritualis, cognoscat quae scribo vobis, quia Domini sunt mandata. [38] Si quis autem ignorat, ignorabitur. [39] Itaque fratres aemulamini prophetare: et loqui linguis nolite prohibere. [40] Omnia autem honeste, et secundum ordinem fiant.

buti paduotomis, kaip ir Įstatymas sako. [35] O jei nori ko išmokti, tepasiklausia namie savo vyrų; nes nepadoru moteriškei kalbėti bažnyčioje.

[36] Ar nuo jusų Dievo žodis išėjo? ar į jus vienus atėjo? [37] Jei kas regisi esąs pranašas arba Dvasios apdovanotasis, tepažįsta, jog tai, ką aš jums rašau, yra Viešpaties įsakymas. [38] O jei kas nepažįsta, jis nebus pažintas. [39] Taigi, broliai, trokškite pranašauti ir neginkite kalbėti kalbomis; [40] o visa tesidaro padoriai ir tvarkoje.

šai atsiliepiančias ir norinčias duoti pamokymus. — *Paduotomis.* Ne be trupučio ironijos sako Apaštalas, jog moterims valia buti paduotomis, o toms, kurios mėgintu peržengti Dievo surėdymą, primėna jų pramotei pasakytuosius žodžius: 1 Moz. 3, 16. Plg. taipogi 1 Tim. 2, 11.—(**35**) *O jei nori...* Moteris yra silpnos ir be ištvermės (Auks.). Apaštalas šneka visupirma apie ištekėjusias moteris; bet tas jo paliepimas tinka be abejonės mergaitėms ir našlėms. Pridėtoji priežastis apima taipogi ir jas; savo tolimesnį išaiškinimą ji turi jau paminėtame 11, 2..., Dievo paskirtame, žemesniame moteriškės stovyje, kaip šiaip jau, taip ir bažnytinėje draugijoje.

(**36**) *Ar nuo jusų...* Kad užkirstu kelią visokiems išsikalbinėjimams, Apaštalas stato tą klausimą. Jei Korinto bažnyčia butu visų bažnyčių motina ir galva, tai ji galėtu savo papročius ne tik teisingai pasilaikyti pati, bet paduoti juos ir kitoms, kaipo įsakymus; taippat jei ji butu vienatinė bažnyčia, ji viena galėtu žinoti, kas pridera krikščioniui ir kas ne.— Apaštalas mums čionai parodo, jog visuose klausimuose, kurie sukilsta bažnyčioje apie mokslus ir papročius, privalome pasiklausti senobės: Ko mokė ir ką padavė apaštalai, pirmieji tikintįs, jų įpėdiniai? (Aug.). — (**37**) *Viešpaties įsakymas.* Kad Korintiečiai nemanytu, jog vis tai maži dalykai, ir jog Apaštalo parėdymai nedaug tereiškia, sako jis jiems, jog tie parėdymai turi visudidžiausį svarbumą, nes dievišką: jei kas teisingai ar neteisingai tikisi esąs pranašas arba gavęs kokią kitą mokytojų dovaną, tas tepažįsta, jog tai, ką aš rašau, yra Kristaus įsakymai.—(**38**) *O jei kas...* Jei kas tų parėdymų nepripažįsta Viešpaties įsakymais, tai ir jis pats nebus Dievo pripažintas tikru pranašu.— (**39. 40**) Abiejose paskutinėse eilutėse Apaštalas dar sykį primena visa, kas buvo pasakyta: e. 39 mokslą, e. 40 parėdymus. Prie dalykų, kurie privalo įvykti su padorumu, priklauso regimai parėdymai apie moterų stovį ir meilės pokilius, tuotarpu kad sunaudojimas dovanai duotųjų malonių paliečia tvarką.

6. Apie busiantį teisiųjų prisikėlimą: a) Tikrumas teisiųjų prisikėlimo.

Caput XV. [1] Notum autem vobis facio, fratres, Evangelium, quod praedicavi vobis, quod et accepistis, in quo et statis, [2] per quod et salvamini: qua ratione praedicaverim vobis, si tenetis, nisi frustra credidistis. [3] Tradidi enim vobis in primis quod et accepi: quoniam Christus mortuus est pro peccatis nostris secundum Scripturas: [4] et quia sepultus est, et quia resurrexit tertia die secundum Scripturas: [5] et quia visus est Cephae, et post hoc undecim:

15. Perskyrimas. [1] O primenu jums, broliai, Evangeliją, kurią aš jums apsakojau, kurią ir priėmėte, kurioje ir stovite, [2] per kurią ir busite išganyti, jei ją užlaikote taip, kaip aš jums apsakojau, jei tik ne veltui įtikėjote. [3] Nes padaviau jums visupirma, ką ir gavau: jog Kristus numirė už musų nusidėjimus, pagal Raštą; [4] ir jog palaidotas yra, ir jog prisikėlė trečią dieną pagal Raštą; [5] ir jog pasirodė Kėfui ir potam vienuolikai; [6] paskiaus pasirodė dau-

---

Paskutiniuoju šioje gromatoje svarstomu dalyku yra numirusiųjų prisikėlimas. Kad užkirstu kelią prasiplatinusiai tarp Korintiečių nuomonei, buk numirusieji neprisikelsią, Apaštalas parašė apie tą dalyką gana plačiai. Taigi, visupirma jis parodo, jog, neesant prisikėlimo, turėtu sugriuti visa Evangelija (15, 1—34), paskui gi paaiškindamas, kiek galima, prisikėlimo budą, moko, jog jis yra galimas (15, 35—58).

Kaikurių tvirtinimą, buk nebusią numirusiųjų prisikėlimo, šv. Povilas atremia trimis priparodymais, kurių pirmas, paimtas iš artimo sąryšio, jungiančio Viešpaties prisikėlimą su musų busiančiuoju prikėlimu, susideda iš ilgo silogizmo: Kristus prisikėlė iš numirusių (1—20), bet Kristaus prisikėlimas reikalauja prikėlimo tų, kurie yra Kristaus (21—28), tatgi reikia taipogi, kad ir teisieji butu prikelti. To pagal paprotį žodžiais nepasakyto išvedimo sustiprinimui dviem kitais argumentais parodo, jog nei krikščionių, nei apaštalų pasielgimas negali buti išaiškintas, jei bus užginčytas teisiųjų prisikėlimas (29—34).

1—20. Kadangi visas svarbusis priparodymas remiasi ant Viešpaties prisikėlimo, Povilas, kad neliktu jokios abejonės apie jo tikrumą, primena įvairius prisikėlusio Viešpaties pasirodymus, patvirtintus liudijimais Dievo išrinktųjų liudytojų (1—11) ir išdėsto trumpais, bet rimtais žodžiais nevykusias pasekmes, kurios išeitu, Kristaus prisikėlimą atmetant (12—20).

(1) Plg. Gal. 1, 11. —(2) *Per kurią...* Kad Korintiečiai nemanytu, buk Apaštalas jiems paduodąs naują ir negirdėtą mokslą, jis nurodo savo senesniuosius pamokslus, kuriuose tą krikščioniško mokslo dalyką jau buvo išaiškinęs. Apaštalo pamokslų pasekme buvo Korintiečių tikėjimas, kuriame jie pasiliko ir kurį gyvai užlaikydami buvo pradėję gauti išganymą, kurio pilnybė bus suteikta ateinančiame gyvenime.— *Jei ją užlaikote...* Išganymo sąlyga: tvirtas užlaikymas viso tikėjimo. Išganymo tikrumas: „*jei tik neveltui*“ ir t. t.—(3) Plg. Iz. 53, 5.— Taip Apaštalas turėjo paprotį pradėti savo pamokslus pas žydus ir pagonis (plg. Apd. 2, 22... 10, 40... 13, 29... 17, 18, 31). Kad Kristus tikrai buvo numiręs, parodo jo palaidojimas, kad gi prisikėlė, jo pasirodymai. Abudu priedu: *už musų nusidėjimus* (numirė), *trečią dieną* (prisikėlė), parodo Kristaus mirties reikalingumą ir jo prisikėlimo tikrumą. Galop mirtį pranašavo Izaijas (53, 4), veikų gi prisikėlimą Dovidas (Ps. 15,8 , kurią mini Petras Apd. 2, 25 ir Povilas Apd. 13, 35...), o prisikėlimą trečią dieną parodė Viešpats pranašo, Jonos, paveiksle (Mat. 12, 39. 40).— (5. 6) *Kėfui...* Apaštalas išrinko tuos prisikėlimo liudijimus, kurie

[6] deinde visus est plus quam quingentis fratribus simul: ex quibus multi manent usque adhuc, quidam autem dormierunt: [7] deinde visus est Jacobo, deinde Apostolis omnibus: [8] novissime autem omnium tamquam abortivo, visus est et mihi. [9] Ego enim sum minimus Apostolorum, qui non sum dignus vocari Apostolus, quoniam persecutus sum Ecclesiam Dei. [10] Gratia autem Dei sum id quod sum, et gratia ejus in me vacua non fuit, sed abundantius illis omnibus laboravi: non ego autem, sed gratia Dei mecum: [11] sive enim ego, sive illi: sic praedicamus, et sic credidistis.

[12] Si autem Christus praedicatur quod resurrexit a mortuis, quomodo quidam dicunt in vobis, quoniam resurrectio mortuorum non est? [13] Si autem resurrectio mortuorum non est:

giaus kaip penkiems šimtams brolių draug, iš kurių daugelis pasilieka iki dabar, kaikurie gi užmigo; [7] paskiaus pasirodė Jokubui, paskiaus visiems apaštalams; [8] visupaskiausiai gi pasirodė man, kaipo nelaike gimusiam. [9] Nes aš esu mažiausis iš apaštalų, kurs neesu vertas vadinties apaštalu, kadangi persekiojau Dievo bažnyčią. [10] O per Dievo malonę esu tuo, kuo esu, ir jo malonė nebuvo manyje bergždžia: bet darbavaus daugiaus už juos visus; o ne aš, bet Dievo malonė su manim. [11] Nes ar tai aš, ar jie, taip mes apsakojame, ir taip jųs įtikėjote.

[12] O jei apie Kristų apsakojama yra, jog jis kėlėsi iš numirusių, tai kaipgi sako kaikurie tarp jusų, jog nėsą prisikėlimo iš numirusių? [13] Jeigu nėra numirusiųjų prisikėlimo, tai nei

---

jam išrodė labiausiai tinkančiais naujatikių įtikrinimui: šv. Petrą, apaštalų galvą, ir kitus apaštalus. Povilas prideda dar ir kitus liudijimus. Kuomet Išganytojas pasirodė penkiems šimtams, nežinia. Nuo prisikėlusiojo apsireiškimo, kurio liudytoju buvo visa ano laiko bažnyčia, Apaštalas grįžta vėl prie tų, kurie sulig Kristaus valios turėjo buti jo prisikėlimo liudytojais (Apd. 1, 22).—(**7**) *Paskiaus* Jokubui Jaunesniajam, Alpiejaus sunui (Mork. 15, 40), Viešpaties broliui (Gal. 1, 19). Paskiaus visiems apaštalams:. taigi prie 5. e. paminėtojo pasirodymo buvo ne visi apaštalai. Šv. Povilas mini čionai Kristaus pasirodymą, užrašytą pas Jo. 20, 26... arba pas Mat. 28, 16—20, arba sujungtąjį su žengimu į dangų (Luk. 24, 44...), arba vieną iš panašių, pas evangelistus neužrašytų.— (**8**) *Pasirodė man*: Kelyje į Damaską ir Arabijoje (Apd. 9, 1...). Tas apsireiškimas turėjo buti taip-pat tikras, kaip anie, per kuriuos Išganytojas parodė kitiems apaštalams tikrumą savo prisikėlusiojo kuno (Tom.).— Ką apaštalas norėjo išreikšti žodžiais: *ne laike gimusiam*, įvairiai yra aiškinama. Bet tikresniu už kitus išrodo šis aiškinimas: Kaip nelaike gimusis kudikis yra netobulas ir lyg-kad nevertas buti paskaitytu tarp žmonių, taip ir aš neužsipelniau, kad bučiau paskaitytas tarp apaštalų (Tom.).— (**9**) Plg. Apd. 8, 1... Efez. 3, 8.— (**10**) *Dievo malonė su manim.* Malonė, jog jis yra pagonių Apaštalas. Plg. Rym. 15, 15. Tarp pagonių Povilas daugiaus darbavosi, kaip kiti apaštalai. Kadangi galėjo pasirodyti, jog jis be reikalo pradeda girties, lyg save pataisydamas, jis paskiria pirmą vietą malonei: *o ne aš...*, kurie žodžiai, atsižvelgiant į žydų kalbos taisykles, tokią turi prasmę: ne taip aš, kaip malonė, kuri yra su manimi (plg. Rym. 1, 17).— (**11**) *Nes ar tai aš...* Grįždamas prie paties dalyko, Povilas užtikrina, jog apaštalų liudijimas yra vienbalsis.

(**13**) *Jeigu...* Viešpaties prisikėlimas yra paveizdu musų prisikėlimo. Sąnariai privalo tapti panašiais galvai, dalyvauti jos gyvenime ir šlovėje. Apaštalas kalba apie teisiųjų prisikėlimą, kadangi jis at-

neque Christus resurrexit. [14] Si autem Christus non resurrexit, inanis est ergo praedicatio nostra, inanis est et fides vestra: [15] Invenimur autem et falsi testes Dei: quoniam testimonium diximus adversus Deum quod suscitaverit Christum, quem non suscitavit, si mortui non resurgunt. [16] Nam si mortui non resurgunt, neque Christus resurrexit. [17] Quod si Christus non resurrexit, vana est fides vestra, adhuc enim estis in peccatis vestris. [18] Ergo et qui dormierunt in Christo, perierunt. [19] Si in hac vita tantum in Christo sperantes sumus, miserabiliores sumus omnibus hominibus. [20] Nunc autem Christus resurrexit a mortuis primitiae dormientium.

[21] Quoniam quidem per hominem mors, et per hominem resurrectio mortuorum. [22] Et sicut in Adam omnes moriuntur,

Kristus neprisikėlė. [14] O jei Kristus neprisikėlė, tat tuščias yra musų apsakojimas, tuščias ir jusų tikėjimas. [15] Mes randamės net ir netikrais liudytojais iš atžvilgio į Dievą, kadangi sakėme liudijimą prieš Dievą, jog jis prikėlęs Kristų, kurio neprikėlė, jei jau numirusieji neprisikelia. [16] Nes jei numirusieji nesikelia, nei Kristus neprisikėlė. [17] O jei Kristus neprisikėlė, tuščias yra jusų tikėjimas; nes dar jųs tebesate savo nusidėjimuose, [18] Tatgi, ir kurie užmigo Kristuje, pražuvo. [19] Jei tik šiame gyvenime turime viltį Kristuje, nelaimingesni esame už visus žmones. [20] Bet dabar Kristus prisikėlė iš numirusių, kaipo užmigusiųjų pirmonė.

[21] Kadangi per žmogų mirtis, per žmogų ir numirusiųjų prisikėlimas. [22] Ir kaip Adome visi miršta, taip ir Krituje visi

---

sižvelgia į prisikėlimą šlovėje.—(14) *O jei Kristus... tuščias yra...* Be Kristaus prisikėlimo visas apaštalų apsakojimas ir jam atsakantis krikščionių tikėjimas neturėtu jokio pamato. Pats Išganytojas buvo pastatęs savo prisikėlimą, kaipo ženklą ir antspaudą savo mesianiškos ir dieviškos vertybės (Jo. 2, 18... Mat. 12, 38), užtat reiktu skaityti visa Evangelija netikrà ir Kristus netikru pranašu, jei Viešpats nebutu prisikėlęs.—(17) *Tebesate savo nusidėjimuose.* Jei Kristus neprisikėlė, tai jis nėra tikras Mesijas, kadangi tasai sulig šv. Rašto žodžių turėjo prisikelti. O jei jis nėra tikras Mesijas, jis nėra tas, kurs, kaip sako šv. Raštas, turėjo atlyginti už musų nusidėjimus; taigi, musų nusidėjimai dar nėra atleisti (Auks.).—(18) *Taigi, ir...* Taigi, visi, kurie tikėjosi gausią išganymą Kristuje, buvo paklydime ir numirė nusidėjimuose.—(19) *Jei tik šiame...* Jei tikėjimas nesuteikia išganymo vilties, tai jis turėjo padaryti mus laimingais nors šiame gyvenime. Bet jis to nedaro; jis verčia mus išsižadėti taip daugelio dalykų, kuriais kiti džiaugiasi, priimti ant savęs taip daug sunkybių, pakelti nesuskaitomus persekiojimus ir iškęsti net pačią mirtį!—(20) *Bet dadar...* Taigi, apaštalų apsakojimas nėra tuščias, o atverstųjų tikėjimas be naudos.—*Užmigusiųjų pirmonė.* Taip šv. Povilas pažymi dalyką, kurį jis svarstys sekančiame skyriuje, butent, jog mes Kristuje turime musų prisikėlimo uždą. Pirmonės yra pirmieji iš visų vaisių; kur tokių nėra, jie ir nėra atnašaujami Dievui. Visa žemė yra lyk-kad dirva, ant kurios numirusiųjų kunai išbarstyti yra kaip sėkla ir jau pradėjo išduoti vaisius. Užmigusiais vadinasi teisieji.

21—28. Kristus prisikėlė kaipo numirusiųjų pirmonė.

(21) *Kadangi...* Tarp Kristaus ir teisiųjų prisikėlimo yra toks santikis, koks tarp mirties Adomo ir visų žmonių.—(22) *Ir kaip...* Kaip Adomas yra musų tėvas mirtingame gyvenime, taip Kristus dvasiškame; kaip Adome mes visi nusidėjome ir jame užtraukiame ant savęs mir-

ita et in Christo omnes vivificabuntur. [23] Unusquisque autem in suo ordine, primitiae Christus: deinde ii, qui sunt Christi, qui in adventu ejus crediderunt. [24] Deinde finis: cum tradiderit regnum Deo et Patri, cum evacuaverit omnem principatum, et potestatem, et virtutem. [25] Oportet autem illum regnare donec ponat omnes inimicos sub pedibus ejus. Novissima autem inimica destruetur mors: Omnia enim subjecit sub pedibus ejus. Cum autem dicat: [27] Omnia subjecta sunt ei sine dubio praeter eum, qui subjecit

bus atgaivinti; [23] kiekvienas gi savo eilioje: pirmonė Kristus; paskui tie, kurie yra Kristaus, kurie tikėjo į jo atėjimą. [24] Po tam galas, kad jis bus padavęs karalystę Dievui ir Tėvui, kada bus panaikinęs visą vyriausybę, valdžią ir galybę. [25] O jis turi karaliauti, iki nepadės visų savo nepriètelių po savo kojomis. [26] Kaipo paskučiausioji neprietelė bus panaikinta mirtis; nes visa pavergta yra po jo kojomis. Kadangi sako: [27] Visa jam pavergta, be abejo išskyrus tąjį, kursai visa jam pavergė. [28] Kada gi visa bus jam pavergta, tuomet ir pats Sunus

---

ties bausmę, taip nuteisinti Kristuje grįžtame į naują gyvenimą.— (23) *Kiekvienas...* Šv. Povilas atskiria prisikėlime įvairius numirusiųjų skyrius, kurie dalinasi pagal vertybę ir laiką (Tom.); *Kristus,* užmigusiųjų *pirmonė*, paskui visi išrinktieji, ar jie butu užmigę pirm pirmojo Kristaus atėjimo, ar po jo.—*Paskui tie...* Plg. 1 Tes. 4, 15.—*Tikėjo*—į antrąjį atėjimą. Graik. tekstas, pažymintis laiką, kuriame prisikels priklausantieji prie antrojo skyriaus, regisi yra tikresnis: „tuomet tie, kurie yra Kristaus, jo atėjime“.— (24) *Po tam galas*: Galas šio pasaulio ir užbaiga visų dalykų (Auks.).—*Dievui*, kurs yra Kristaus Tėvas.—*Bus panaikinęs.* Visupirma Kristus panaikins visokį viešpatavimą, galybę ir valdžią, paskui paduos Tėvui karalystę. Viešpatavimai, valdžios ir galybės yra piktos dvasios, kurios taip pavadintos yra nuo vardų aniolų chorų, prie kurių jos kitados priklausė. Prie jų regimai priklauso taipogi nusidėjimas (e. 56) ir mirtis (e. 26. 56), gal ir tie pikti žmonės, kurie lygiai, kaip pikta dvasia, kovoja prieš Dievo Bažnyčią. Bet kokią gi karalystę Kristus paduos Tėvui? Galima atskirti dvejopą Kristaus karalystę: sutvėrimo karalystę, kurioje Kristus, Dievas draug ir Žmogus, viešpatauja ant aniolų ir piktų dvasių, teisingųjų ir atmestųjų, ir atpirkimo karalystę, apimančią teisiuosius ir išrinktuosiuš, kurie savaimi pasidavė Kristaus viešpatavimui. Apie tuos paskutiniuosius kalba čionai Povilas.—Viešpats nenustoja karalystės, atiduodamas ją Tėvui, kadangi jis pats su Tėvu yra Dievas (Aug. Auks.). Vienok kaip Kristus, nors jis yra kunigas į amžius sulig Melkizedeko tvarkos, atidavęs karalystę Tėvui, nebeužtars už mus (Aug.), taip jis nebepildys daugiaus ir tos savo viešpatavimo dalies, kuri apsireikšdavo kovojančios bažnyčios vedime.—(25) *O jis turi karaliauti.* Gr. t. „nes jis turi viešpatauti“. Plg. Ps. 109, 1. Šv. Povilas kalba apie Kristaus viešpatavimą ant kovojančios bažnyčios ir pažymi tą laiką, kuriame jis pasibaigs (Oek. Grig.-Naz. ir Nyss.). Apaštalas nori priparodyti tai, ką jis pasakė praeitoje eil.—(26) *Bus panaikinta mirtis.* Tokiuo tai budu Viešpaties karaliavimas bus tobulas, kada mirtis nebeviešpataus daugiaus ant Kristaus sąnarių.—*Kad gi sako*: Veiz. Ps. 8, 8.—(27) *Visa jam pavergta*: visa, ir kas jam savaimi pasiduoda, ir kas jam prievarta pavergta yra, kaip mirtis. Tas, kurs jam visa pavergė, yra Dievas Tėvas.—(28) *Ir pats Sunus.* Su šv. žmogyste suvienytasis Sunus, Dievas-Žmogus. Pasiliks tik Dievo, iš trijų vieno, karalystė, kurioje jis, pripažintas Viešpačiu, visus išrinktuosius daro palaimintais. Nors ir dabar Išganytojas sulig savo švenčiausios žmogystės paduodas yra, butent, kaipo karalius kovojančios Bažnyčios, bet tuomet jis bus paduotas, kaipo galva pašlovintos ir užbaigtos Bažnyčios, amžinai dėkojantis Tėvui.

ei omnia. [28] Cum autem subjecta fuerint illi omnia: tunc et ipse Filius subjectus erit ei, qui subjecit sibi omnia, ut sit Deus omnia in omnibus.

[29] Alioquin quid facient qui baptizantur pro mortuis, si omnino mortui non resurgunt? ut quid et baptizantur pro illis? [30] Ut quid et nos periclitamur omni hora? [31] Quotidie morior per vestram gloriam, fratres, quam habeo in Christo Jesu Domino nostro. [32] Si (secundum hominem) ad bestias pugnavi Ephesi, quid mihi prodest, si mortui non resurgunt? Manducemus, et bibamus, cras enim

bus paduotas tam, kurs visa sau pavergė, idant Dievas butu visa visame.

[29] Nes kitaip ką darys tie, kurie krikštijasi už numirusius, jei numirusieji visai neprisikelia? ir kam dar krikštijasi už juos? [30] Kam ir mes esame pavojuje kas valanda? [31] Kasdien mirštu, broliai, per jusų garbę, kurią turiu Kristuje Jėzuje, musų Viešpatyje. [32] Jei (žmonių budu) su žvėrimis kovojau Efeze, koki man nauda, jei numirusieji neprisikelia? Valgykime ir gerkime, nes ryto numirsime.

29—34. Apaštalas patvirtina mokslą apie prisikėlimą dviem priparodymais, kurių pirmą ima iš krikšto už numirusius (e. 29), kitą iš apaštalų darbų ir vargų (30—32); visą gi savo išvedžiojimą užbaigia trumpu paraginimu (33. 34).

(**29**) Ką reiškia žodžiai: „krikštyties už numirusius", Korintiečiams buvo tikrai žinoma, bet mums, o net ir šv. tėvams, jie yra galvosukiu. Jei laikyties visai jų žodinės prasmės, tai apaštalų laikuose turėjo buti žmonės, kurie krikštydinos už gentis ir prietelius, numirusius be krikšto, kad anuos padarytu krikšto vaisių dalininkais ir tinkančiais šlovingam prisikėlimui. Tokiame atsitikime Apaštalo prirodinėjimas yra pritaikytas prie jų, nors klaidingos, nuomonės ir sulig jos yra patvirtinančiu. Taip aiškina šitą vietą Tertulionas, ir jo aiškinimas išrodo šv. Tomui Akv. ir kitiems išguldinėtojams panašiausiu į tiesą. Tuo symbolišku užvadavimu regimai norėta tik pažymėti, kad nabašnikas numirė tikėjime į Kristų, ir paliudyti, jog jis vertas yra tikinčiųjų maldų. Vienok tas paprotis pas kaikuriuos klaidžiatikius, kaip Kerintijonus ir Marcijonitus, pavirto į paiką prietarą.— (**30**) *Kam ir mes*: Povilas ir kiki apaštalai. Esame arti mirties per vargus ir pavojus.—(**31**) *Kasdien*... Vienas Viešpats yra tikru darytoju Korintiečių atsivertimo, o taipogi ir jų pažangos, kuri yra Apaštalo garbės pamatu.—(**32**) *Su žvėrimis*: Su piktais neprieteliais. (Tert. Auks. Tom.). Gali buti, kad čionai paminėtas yra atsitikimas, aprašytas Apd. 19, 9. Žmonių budu kovoja, jei kas pažadinamas yra į kovą tik žmonių priežastimis, ir tik jomis palaikomas. Jei tai nebuvo prisikėlimo viltis, kuria Apaštalas pripildytas buvo, tai jo kova neturėjo jokios naudos.—*Jei numirusieji*... Tą sąlyginį sakinį geriaus yra sujungti su sekančiuoju, kurs paimtas yra iš Iz. 22, 13. Plg. Išm. 2, 6. Mokslas apie dušių nemirtingumą ir kuno prisikėlimą taip tarp savęs jungiasi, kad kas vienam priešinasi, tas priešinasi ir kitam. Dušia su kunu sujungta į vieną esybę, žmogų, ir yra nuo jo atskiriama priešingai savajam paskyrimui. Ji pasilieka netobula, kolei ji nebus vėl suvienyta su kunu. Bet tai, kas priklauso prie prigimties ir esybės, negali buti lyg-kad nieku; o tai, kas prigimčiai priešinga yra, begaliniu; butu gi toks atsitikimas, jei dušia pasiliktu be kuno (Tom.). Kas atmeta kuno prisikėlimą, tas kelia ginčą (pasiliekant dabartiniam Dievo padarytam dalykų surėdymui) apie aną amžiną palaimą, kuri galėtu buti užtenkančiu užmokesniu apaštališkųjų darbų. Net dar daugiaus, pats išganymas darytusi abejotinu. Juk Dievas buvo žadėjęs prašalinti per atpirkimą visas pragaištis, kurias buvo užtraukęs Adomo nepaklu-

moriemur. [33] Nolite seduci: Corrumpunt mores bonos colloquia mala. [34] Evigilate justi, et nolite peccare: ignorantiam enim Dei quidam habent, ad reverentiam vobis loquor.

[33] Nesiduokite suvedžioti: Piktos kalbos pagadina gerus pročius, [34] Pabuskite, teisieji, ir nenusidėkite; nes kaikurie neturi pažinimo Dievo; tai sakau jusų užgėdinimui.

b) Busiančiojo prisikėlimo budas.

[35] Sed dicet aliquis: Quomodo resurgunt mortui? qualive corpore venient? [36] Insipiens, tu quod seminas non vivificatur, nisi prius moriatur. [37] Et quod seminas, non corpus, quod futurum est, seminas, sed nudum granum, ut puta tritici, aut alicujus ceterorum. [38] Deus autem dat illi corpus sicut vult: et

[35] Bet pasakys kas nors: Kaipgi prisikelia numirusieji? arba kokiame kune jie ateis? [36] Neišmanėli! ką tu sėji, neatgyja, jei pirma neapmiršta. [37] Ir ką tu sėji, sėji ne busiantįjį kuną, bet vien tik grudą, paveizdan, kvietį arba kokį kitą. [38] Bet Dievas duoda jam kuną, kaip jis nori, ir kiekvienai sėklai jai

---

snumas ant žmonių; taigi, jei atpirkimas negrąžintu kunui per prisikėlimą nemirtingumo dovanos, tuomet Jėzus nebebutu žadėtuoju Atpirkėju, ir musų tikėjimas butu tuščias.— (33) *Nesiduokite...* Apaštalas užbaigia pirmąją pamokymų dalį apie prisikėlimą perspėjimu nepasiduoti klaidžiamokslių suvedžiojimams — *Piktos kalbos...* Tie žodžiai randasi Menandro komedijoje „Thais" (apie 320 m. pirm Kr.). Jie regimai buvo pavirtę žmonių patarle.— Gr. ž. ὁμιλίαι gali reikšti ne tik kalbas, bet visokį draugavimą; tečiaus Vulgata susiaurino to žodžio prasmę teisingai, kadangi šitoje vietoje Apaštalas kalba apie klaidingas nuomones, o ne piktą pasielgimo pavyzdį.— (34) *Pabuskite, teisieji.* Gr. t. „išsiblaivykite teisiai", t. y. tikrai. Kaikurie buvo lyg-kad pasigėrę prisikėlimo priešininkų šnekomis; jiems reikalingas yra tikras dvasiškas išsiblaivymas ir vengimas nusidėjimų, į kuriuos pigiai gali įpulti žmogus, užginčijantis prisikėlimą. Jie turi tai padaryti tuo labiaus, kad suvedžiojimas paeina iš žmonių, kurie *neturi pažinimo Dievo,* t y. Dievo galybės Plg. Mat. 22, 29.— *Tai sakau...* Atsiradimas tarp Korintiečių tokių neišmanančių suvedžiotojų daro gėdą visai jų bažnyčiai.

35—58. Šv. Povilas, kalbėdamas apie busiančiojo prisikėlimo budą, prilyginimais paimtais iš dalykų prigimties moko visupirma, jog prisikėlusis kunas bus tas pats, nors skirsis nuo senojo naujais privalumais (35—44); toliaus sako, jog kuniškasis kunas bus permainytas į dvasišką, ir jog tas permainymas yra ir galimas (44—49), ir butinai reikalingas, kadangi tik taip Kristus laimės pilną mirties pergalėjimą (50—57). Galop trumpu paraginimu užbaigia visą pamokymą apie prisikėlimą (e. 58).

(35) *Bet pasakys...* Kaip sadukiejai sakė prisikėlimą esant negalimu daiktu, nes jie manė, kad prisikėlusis kunas turi turėti žemiškus reikalus ir geismus, taip ir Povilo priešininkai regimai darė užmėtinėjimus dėl tos pačios priežasties.— (36) *Neišmanėli...* Šv. Povilas nori nurodyti didelį taip kalbančio nežinojimą, bet nepasityčioti iš jo. — *Ką tu sėji...* Sėkla palyginama yra su numirusiu kunu. Tiesa, ji turi savyje gyvybės užmazgą, priešingai gi, kunas atskirtas yra nuo to, kas jam gyvybę davė; bet šv. Povilas jau taip labai priparodė prisikėlimo tikrumą, kad jis gali pripažinti kunui šiokią tokią gyvybės pradžią, ne jame pačiame esančią, bet už jo ribų, butent, Dievo paskyrimą.— (37. 38) *Ir ką tu..* Kokie yra santikiai tarp sėklos ir želmens, kurs iš jos išaugo, tokie yra tarp numirusio teisiųjų kuno ir prisikėlusiojo kuno; taigi, kaip sėkla, supudama žemėje, pradeda želti, taip numirusis kunas atbus naujam gyvenymui. Kaip sėkla savo naujame gyvenime turi viršesnius privalumus, taip ir prikeltas kunas. Kaip

unicuique seminum proprium corpus. [39] Non omnis caro, eadem caro: sed alia quidem hominum, alia vero pecorum, alia volucrum, alia autem piscium. [40] Et corpora coelestia, et corpora terrestria: sed alia quidem coelestium gloria, alia autem terrestrium: [41] alia claritas solis, alia claritas lunae, et alia claritas stellarum. Stella enim a stella differt in claritate: [42] Sic et resurrectio mortuorum. Seminatur in corruptione, surget in incorruptione. [43] Seminatur in ignobilitate, surget in gloria: Seminatur in infirmitate, surget in virtute: [44] Seminatur corpus animale, surget corpus spiritale.

tikrą kuną. [39] Ne kiekvienas kunas yra tas pats kunas; bet kitoks yra žmonių, o kitoks galvijų; kitoks paukščių ir kitoks žuvių. [40] Ir yra dangiški kunai, ir žemiški kunai; bet kitoki yra dangiškųjų garbė, o kitoki žemiškųjų. [41] Kitoks saulės skaistumas, kitoks mėnesio skaistumas ir kitoks žvaigdžių skaistumas; nes skiriasi žvaigždė nuo žvaigždės skaistumu. [42] Taip ir numirusių prisikėlimas. Sėjama yra pagedime, prisikels nepagedime. [43] Sėjama nešlovėje, prisikels šlovėje. Sėjama silpnybėje, prisikels galybėje. [44] Sėjamas yra kuniškas kunas, kelsis kunas dvasiškas.

---

sulig išmintingiausio Dievo parėdymo naujo žolyno privalumai priklauso nuo prigimties įvairių sėklų, taip ir prikeltųjų kunų ypatybės bus sulig to, kaip jie, budami dušios įrankiais, verti yra didesnės, ar mažesnės šlovės. Galop, naujos ypatybės neprašalina buvusiojo kuno prigimties, kaip Apaštalas parodo e. 39-41.— (**39**) *Ne kiekvienas...* Toje eil. kunas reiškia visą gyvą kuną ir jo prigimtį.— (**40**) *Garbė*: Gr. t. čionai yra tas pats žodis δόξα, kaip ir sek. eil., kurį mes, sekdami lot. t. tenai išvertėme žodžiu: *skaistumas.*—(**41**) *Kitoks saulės...* Jei gyvųjų esybių kunai, nors visi mirtingi, vienok įvairųs yra sulig anų esybių įvairumo, ir jei kunai, nors visi regimi, vienok įvairųs yra sulig vietos įvairumo, taip kad dangaus kunai turi kitokį skaistumą kaip žemės, ir jei žvaigždės, nors šviečia ant to paties dangaus, vienok savo šviesa skiriasi vienos nuo kitų, tai visai nestebėtina, jei numirusiųjų prisikėlime įvairi yra nuopelnų šlovė (Aug.).— (**42**) *Taip ir...* Apaštalas nepritaiko pavienių palyginimo dalių, bet grįžta prie paduotojo 37. e. sėklos paveizdo ir išvardija kaikurias visiems šlovėje prisikeliantiems kunams bendras ypatybes (42-44).— *Pagedime*: Mirtyje (Tert.). — *Nepagedime*: Liuosa nuo visokio kentejimo; tai ir yra pirmoji prisikėlusiojo kuno ypatybė.— (**43**) *Sėjama...* Ant žemės kunas apsunkintas yra tukstančiu netobulybių, bet ypač mirtyje. Danguje atsimuš ant jo lyg-kad Dievo šlovė, kurią dušia regės: skaistumas yra antroji prisikėlusio kuno ypatybė.— *Galybėje.* Čia ant žemės kuno jiegos buvo silpnos, taip kad kunas buvo netobulu dušios įrankiu; tenai jis bus pritaikytas taip, kad galės visame buti paklusnus dušiai: trečiu peršviestojo kuno privalumu bus jo didis lengvumas (judrumas, agilitas).— (**44**) *Sėjamas yra...* Apaštalas suima, kas pasakyta augščiaus, į vieną vietą. Kuniškąjį kuną nuo dvasiško Povilas atskiria sulig dviejų veikėjų, dušios ir dvasios, kuriedu duoda kunui gyvybę ir ant jo viešpatauja; tečiaus dušia ir dvasia jam nėra du atskiru dalyku, taip kad vienam pražunant kitas pasiliktu, bet tik vienas ir tas pats; jis vadinasi dušia, kada apsireiškia kaipo gyvybės davėjas kunui ir jo tobulintojas; vadinasi gi dvasia, kaipo protinio gyvenimo pamatas ir apsireiškia dvasiškais veikimais. Dabartiniame gyvenime musų kunas, kada gimsta ar gimdo, penimas yra, auga ir sensta, t. y. tuose dalykuose, kurie bendri yra žmogui su gyvuliais, priklauso nuo veikėjo, pavadinto dušia; bet dvasiškuose veikimuose kunas, nors išdalies ir tarnauja dvasiai, vienok daro jai ir daug kliučių, nes jis, budamas paduotas pagedimui, apsunkina dušią (Išm 6, 15) Prisikėlime gi nebebus kuniškų arba gyvu

Si est corpus animale, est et spiritale, sicut scriptum est: [45] Factus est primus homo Adam in animam viventem, novissimus Adam in spiritum vivificantem. [46] Sed non prius quod spiritale est, sed quod animale: deinde quod spiritale. [47] Primus homo de terra, terrenus: secundus homo de coelo, coelestis. [48] Qualis terrenus, tales et terreni: et qualis coelestis, tales et coelestes. [49] Igitur, sicut portavimus imaginem terreni, portemus et imaginem coelestis.

Jei yra kunas kuniškas, yra ir dvasiškas, kaip parašyta yra: [45] Padarytas yra pirmasis žmogus, Adomas, gyvaja dušia, paskiausis Adomas gaivinančia dvasia. [46] Bet nėra pirmuoju, kurs dvasiškas yra, tik kursai kuniškas; po tam dvasiškasis. [47] Pirmasis žmogus iš žemės, žemiškas; antrasis žmogus iš dangaus dangiškas. [48] Koks žemiškasis, tokie ir žemiški; ir koks dangiškasis, tokie ir dangiški. [49] Taigi, kaip nešiojome žemiškojo paveikslą, taip nešiokime ir dangiškojo paveikslą.

---

liškų kuno veikimų, nes nebebus nei gimdymo, nei augimo, nei penėjimo, ir kunas be jokio nuovargio ir kliučių nuolat tarnaus dušiai jos dvasiškuose veikimuose. Taigi, kaip dabar yra kunas kuniškas, gyvuliškas (gyvybinei dušiai paduotas), taip tuomet bus tik dvasiškas, nes tarnaus vien dvasiai (Tom.).

Yra ir dvasiškas, — kuriam gyvybę duoda dušia (dvasia).— (45) *Padarytas...* Plg. 1 Moz. 2, 7. Antroji sakinio dalis yra jau pažymėta pirmojoje, jei turėsime atžvilgį į stovį pirmojo žmogaus, kurs buvo paveikslu antrojo (Rym. 5, 14...).— *Gyvaja dušia*: esybe, gyvenančia dušios jiegomis, gyvulišku kunu. Tiesa, jis gavo dar pašvenčiančiąją malonę ir kitas šv. Dvasios dovanas; bet tos nepriklausė jo prigimčiai ir pražuvo su pirmuoju nusidėjimu. — *Gaivinančia dvasia*: Esybe, kuri gyvena dvasia ir duoda gyvybę. Išganytojo dušia dėlei suvienijimo amžinojo Žodžio su žmogiškaja prigimtimi negalėjo buti be pašvenčiančios malonės ir šv. Dvasios dovanų, o net nuo pirmos savo buvimo valandos buvo pakelta prie palaiminto Dievystės regėjimo. Todėl ji su didesne teise vadinasi dvasia. Ta dušia dėlei savo prigimtų santikių su kunu butu padariusi ir jį dvasišku, suteikdama jam išdalies peršvietimo dovanas, jei tai nebutu buvę sulaikyta ypatingu Dievo parėdymu; Dievo Sunus norėjo tapti į mus panašus visame, atskyrus nusidėjimą, ir įvykdyti musų atpirkimą kentėjimams paduotame kune. Kada tas atpirkimas buvo užbaigtas per prisikėlimą, amžina dvasios palaima peršvietė ir pašlovino taipogi ir kuną, ir taip tapo gaivinančia dvasia; vienok ta dvasia yra nesiliaujančio ir šlovingo gyvenimo davėju ir šaltiniu taipogi visiems, kurie per ją prisikels, kadangi ji padarys musų žemybės kuną panašiu savo šlovės kunui. — (46) *Bet nėra...* Kodėl pirmasis Adomas nebuvo gaivinančia dvasia? Į tą klausimą Apaštalas atsako nurodymu, jog Dievas veda per tai, kas netobula, į tobulumą (Auks. Tom.).— (47) *Pirmasis žmogus...* Apaštalas, turėdamas atmintyje augščiaus (e. 45) minėtą šv. Rašto vietą, daro išvedimą iš pirmojo žmogaus sutvėrimo apie jo žemišką prigimtį. Adomo kunas pats iš savęs buvo paduotas gaišimui ir mirčiai ir butu į ją įpuolęs, jei Dievas nebutu buvęs davęs prieš tai kitokios pagalbos, butent gyvybės medžio. Antruoju žmogumi yra Kristus, antroji žmonių giminės galva, galva išrinktųjų. Jis yra iš dangaus kaipo vienatinis Dievo Sunus, kurs mums tapo žmogumi iš Marijos Panos. Bet jo kunas nuo pirmos įsikunijimo valandos ne tik galėjo priimti šlovę, bet turėjo teisę ja gauti, kaip ją ir priėmė prisikėlime (Kyr. Tert. Tom.). Apaštalas sako: *iš žemės, iš dangaus,* nes paprastai sakoma yra, jog dalykas iš to darosi, kas yra pirmaja dalimi jo atsiradime. Adomas buvo visupirma padarytas iš žemės, Kristaus Dievystė, pirm negu ji susivienijo su jo šv. žmogyste, buvo danguje (Tom.).—(48) *Koks žemiškasis...* Kaip mes nuo Adomo gavome mirtingą kuną, taip mes, kurie naujai sutveriami esame per dangiškąjį Adomą, gauname nuo jo nemirtingą ir peršviestą kuną.—(49) *Taigi, kaip...* Panašumą

[50] Hoc autem dico, fratres: quia caro et sanguis regnum Dei possidere non possunt: neque corruptio incorruptelam possidebit. [51] Ecce mysterium vobis dico: Omnes quidem resurgemus, sed non omnes immutabimur. [52] In momento, in ictu oculi, in novissima tuba: canet enim tuba, et mortui resurgent incorrupti: et nos immutabimur. [53] Oportet enim corruptibile hoc induere incorruptionem: et mor-

[50] O tai sakau, broliai, jog kunas ir kraujas negali paveldėti Dievo karalystės; nei, kas genda, nepaveldės nepagendančiojo. [51] Štai sakau jums paslaptį: Visi, tiesa, prisikelsime, bet ne visi persimainysime. [52] Umai, akymirksnyje, prie paskučiausiojo trimito; nes atsilieps trimitas, ir numirusieji prisikels nepagendantis, ir mes persimainysime. [53] Nes reikia, kad gendantis apsivilktu nepagedimu,

---

su Adomu mes turime per gyvulišką kuną; pasidarymas panašiais Kristui priklauso nuo musų liuosos valios. Krikšte mes numetame nuo savęs žemiškojo Adomo paveikslą, sunaikindami su prikaltuoju į kryžių Kristumi nusidėjimo kuną (Rym. 6, 6); bet kad mes turėtumėm iki galui panašumą su dangiškuoju Adomu, ir kunu ir dušia pasiliktumėm Kristaus sąnariais, šv. Dvasios bažnyčia, tai priklauso nuo musų sandarbininkavimo.

(**50**) *O tai sakau...* Kunas ir kraujas čionai reiškia mirtingąją prigimtį (Tert. Aug. Jier. Tom.). Jei kas manytu, jog tas žemiškas kunas taip persimainys į dangišką, kad nebebus nei tų sąnarių, nei tos kuno substancijos, tas visai regimai klystu. Kristus yra prisikėlimo paveikslas, jis gi pasirodė su tais pačiais sąnariais, tame pačiame kune, su tomis pačiomis akimis, rankomis (Luk. 24, 39). Taigi, Apaštalas nesako: kuno substancija nebus Dievo karalystėje, bet kuno gedimo ten nebebus (Aug.).—(**51**) *Štai sakau...* Apaštalas vadina sekantį pamokymą paslaptimi ne tiktai dėlto, kad jo įtalpa priklauso prie vargiaus suprantamų tiesų, kurias mes žinome vien iš apreiškimo, bet ir dėlto kad ji Povilui ypačiai buvo apreikšta (1 Tes. 4, 14). Vulgatoje paduotas tekstas randasi tik vienatiniame graik. rankraštyje. Kiti turi: „Tiesa, mes nevisi užmigsime, bet visi busime permainyti". Taip skaitė Orig. Grig.-Nys. Auks. Kyr.-Aleks. Teod. ir dauguma vertimų, o net ir pats šv. Jieronymas taip cituoja tą tekstą bent vieną sykį, kaipo autentišką. Bet argi anot kitų šv. Rašto žodžių (Žyd. 9, 27. Rym. 5, 12) ne visiems žmonėms reiks numirti? Be abejonės taip yra pasakyta. Bet iei Dievas, kurs taip daugeliui tikinčiųjų atleidžia nusidėjimus, norėtu kaikuriems atleisti nusidėjimo bausmę, argi mes jam duosime paliepimus! (Aug. Tom.). Kad teisieji, kuriuos Kristus savo antrame atėjime ras gyvus čionai ant žemės, iš to mirtingumo įeis be mirties į nemirtingumą, yra beveik vienbalsė nuomonė graik. tėvų, kurie ir tarp lotyn. randa sau pritarėjus (Tert. Jier.). Bet kadangi tos nuomonės nepriėmė šv. Augustinas, todėl labai daug teologų jį ir pasekė.— Vulgatos žodžiuose yra šneka apie visų prisikėlimą: teisieji ir atmestieji prisikels, bet tik pirmieji bus permainyti į aną šlovingą stovį.—(**52**) *Umai, akymirksnyje...* Tas paveikslas Apaštalo paimtas yra regimai iš 2 Moz. 19, 13. 16. Koks bus tas didis ir aiškus ženklas, kurį Apaštalas vadina ir arkaniolo balsu ir Dievo trimitu (1 Tes. 4, 15), ir kurs Evangelijoje vadinasi paties Viešpaties balsu (Jo. 5, 20), mes nežinome (Aug.). Bet bus tai paskutinis ženklas, duotasai šiam pasauliui.—*Mes persimainysime.* Gyvais pasilikusieji bus taip permainyti, kad kunas nebus dušios apleistas, bet, jai jame pasiliekant, bus peršviestas (Auks. Tert. Jier). Apaštalas nepriskaito čionai savęs prie tų, kurie bus gyvais Viešpaties atėjime, kadangi jis jau save priskaitė (6, 14) prie tų, kuriuos Viešpats prikels, ir kadangi jis, keletui mėnesių po šitos gromatos sudėjimui praslinkus, dar rašo, jog jis nežino, ar Viešpats ras jį šiame gyvenime ar ne (2 Kor. 4, 14). Taigi, daugskaitlis „mes" reiškia tą patį, ką ir „kaikurie žmonės"; Viešpaties atėjimo laiko Povilas nežino.—(**53**) *Nes reikia...* Pirmoje sakinio pusėje Apaštalas kalba apie prisikėlimą, antroje apie persimainymą. Jis veizdi į peršviestąjį kuną (plg. 2 Kor. 5, 2..), kaip į apdarą, kuriuo numirusieji apsivelka, gyvieji gi persivelka. Kodėl vieni ir kiti turi buti apvilkti negendan-

tale hoc induere immortalitatem. [54] Cum autem mortale hoc induerit inmortalitatem, tunc fiet sermo, qui scriptus est: Absorpta est mors in victoria. [55] Ubi est mors victoria tua? ubi est mors stimulus tuus? [56] Stimulus autem mortis peccatum est: virtus vero peccati lex. [57] Deo autem gratias, qui dedit nobis victoriam per Dominum nostrum Jesum Christum. [58] Itaque fratres mei dilecti, stabiles estote, et immobiles: abundantes in opere Domini semper, scientes quod labor vester non est inanis in Domino.

ir kad tas mirtingas apsivilktu nemirtingumu. [54] O kada tas mirtingasis apvilktas bus nemirtingumu, tuomet įvyks žodis, kurs parašytas yra: Mirtis praryta yra pergalėjime. [55] Mirtie, kame yra tavo pergalėjimas? mirtie, kame yra tavo akstinas? [56] Akstinas gi mirties yra nusidėjimas, o nusidėjimo galybė yra Įstatymas. [57] O Dievui dėka, kurs mums davė pergalėjimą per musų Viešpatį, Jėzų Kristų. [58] Taigi, mano mylimieji broliai, bukite ištvermingi ir nepajudinami; visuomet pasigausinantįs Viešpaties darbe, žinodami, jog jusų darbas nėra veltui Viešpatyje.

čiu ir nemirtingu, Povilas pasakė 50. e.: jog kunas ir kraujas negali paveldėti Dievo karalystės.—(**54**) *Mirtis praryta yra pergalėjime.* Gal taip atsilieps palaimintieji (plg. Jo. 10, 35), kada pilnas Kristaus pergalėjimas bus įvykęs. Tie žodžiai randasi pas Iz. 25, 8 (Jier.).—(**55**) *Mirtie, kame yra...* Mirtis, įvaizdinta kaipo ypata, klausiama yra su pasityčiojimu, kame yra tas pergalėjimas, kurį ji tarėsi gavus ant numirusių, ir tas akstinas, kuriuo ji persekiojo gyvuosius ir mėgino juos sau pavergti.—(**56**) *Akstinas gi...* Mirties akstinas, geluonis, jos ginklas, ant kurio rėmėsi jos galybė. Kaip kurklis (skorpionas) mažas yra gyvulėlis, bet savo nuodingu geluonimi ir drąsiausį priveikia, taip ir mirtis, kuri nieko negalėjo iš savęs ir be nusidėjimo, per jį įgijo viešpatavimą ant visos žmonijos.—*Yra nusidėjimas*: Pradinis nusidėjimas (peccatum originale).—*Nusidėjimo galybė..:* Per Istatymą, kaip per sau suteiktą progą, nusidėjimas sustiprėjo ir lyg-kad pasiekė savo augščiausį saiką.—(**57**) *O Dievui dėka..* Ko negalėjo suteikti Įstatymas, suteikė Kristus, kurs per savo mirtį pašalino Įstatymą ir atėmė galybę iš nusidėjimo, už jį atlygino, ir, mus atpirkdamas, atėmė akstiną iš mirties ir ją pačią sunaikino. Apaštalas vartoja dabartinį laiką, kad tą pergalėjimą, kurį Viešpats sau apturėjo per savo šlovingą prisikėlimą, bet kurs mums yra ateityje, įvaizdintu, kaipo visai tikrą.—(**58**) *Taigi, mano...* Kadangi Dievas mums per Kristų duoda pergalėjimą mirties ir nusidėjimo, todėl mes galime ir turime tvirtai laikyties tikėjimo į busiantį prisikėlimą.—*Visuomet pasigausinantįs...* Kiekvienas geras darbas yra Viešpaties, ir dėlto kad jo įsakytas yra (Teof.), ir ypač dėlto kad tik su jo malonės pagalba gali buti atliktas.—*Jusų darbas nėra veltui...* Musų nolumas remiasi ant pilno įsitikrinimo, kad musų vargai Viešpatyje nepasiliks be vaisių, bet už juos amžina šlovė taps musų dalimi. Taigi, musų geruose darbuose mums visai valia atsiminti tą užmokesnį, kurį mums Dievas žada.

16, 1—9. Povilas užbaigdamas gromatą visupirma duoda pamokymą, kaip reikia padaryti mezliavos Jeruzalės krikščionims beturčiams, o taipogi žada pats veikiai ateiti ir ilgiaus pasilikti Korinte (1—9), toliaus užtaria prieš juos Timitiejų, kurį buvo išsiuntęs Korintan, ir, pridėjęs keletą žodžių apie Apollį, giria Korintiečių pasiuntinius (10—18), galop prideda įvairius pasveikinimus ir savo palaiminimą (19—24).

Gromatos užbaiga: 1) Apie mezliavos padarymą ir apie Povilo atėjimą Korintan.

Caput XVI. [1] De collectis autem, quae fiunt in sanctos, sicut ordinavi ecclesiis Galatiae, ita et vos facite. [2] Per unam sabbati unusquisque vestrum apud se seponat, recondens quod ei bene placuerit: ut non, cum venero, tunc collectae fiant. [3] Cum autem praesens fuero: quos probaveritis per epistolas, hos mittam perferre gratiam vestram in Jerusalem. [4] Quod si dignum fuerit ut et ego eam, mecum ibunt. [5] Veniam autem ad vos, cum Macedoniam pertransiero: nam Macedoniam pertransibo. [6] Apud vos autem forsitan manebo, vel etiam hiemabo: ut vos me deducatis quocumque iero. [7] Nolo enim vos modo in transitu videre, spero enim me aliquantulum temporis

16. Perskyrimas. [1] O apie mezliavas, kurios daromos yra šventiems, kaip Galatijos bažnyčioms parėdžiau, taip ir jųs darykite. [2] Kas pirma savaitės diena teatskiria pas save kiekvienas, padėdamas, kiek jam patinka, idant ne tuomet, kad ateisiu, butu daromos mezliavos. [3] Kada gi busiu atėjęs, tuos, kuriuos per gromatas tinkančiais rasite, siųsiu jusų malonės į Jeruzalę nuneštų. [4] O jei bus verta, kad ir aš keliaučiau, jie eis su manim. [5] Ateisiu gi pas jus, kad busiu perėjęs Makedoniją, nes Makedoniją pereisiu. [6] O pas jus gal pasiliksiu, arba net žiemą praleisiu, kad jųs mane palydėtumėt, kur nors eisiu. [7] Nenoriu gi dabar pereidamas jusų matyti; nes aš turiu viltį pasi-

---

(**16,** 1) *O apie mezliavas...* Savo trečioje apaštališkoje kelionėje šv. Povilas liepė bažnyčioms, kurias buvo įkuręs pirmosios kelionės metu Galatijoje, padaryti mezliavas (Apd. 18, 23) neturtingiems Jeruzalės krikščionims. Iš Efezo gi jis buvo įsakęs Korintiečiams padaryti tokią pat mezliavą (2 Kor. 8, 10). Apaštalas jos niekuomet nevadina almužna, bet visur arba mezliava, arba palaiminimu, arba net šv. tarnyste (Plg. Rym. 15, 26. 2 Kor. 9, 5. 12).—(**2**) *Kas pirma savaitės diena*: Viešpaties prisikėlimo diena, nedėlia. Taigi, ta diena buvo jau anuo metu pas krikščionis ypatingoje pagarboje.—*Kiek jam patinka*: Anot gr. t., sulig pelno. Įtarimo arba kokio nors papeikimo išvengimui Apaštalas nenori imti to dalyko ant savęs vieno (plg. 2 Kor. 8, 18...)— (**4**) *O jei bus verta...* Kadangi Povilas iškilmingai buvo apsiėmęs Jeruzalės Susirinkime ir kitų apaštalų padarytas buvo lyg-kad perdėtiniu tų mezliavų, jis negalėjo jų visai pavesti kitiems, ir pats turėjo davinėti visus parėdymus. Pinigus gi turėjo nunešti Jeruzalėn pasiuntiniai. Savo svarbių darbų jis negali pertraukti dėl kiekvienos menkos priežasties.—(**5**) *Ateisiu gi...* Kada šv. Povilas rašė šitą gromatą, jis norėjo eiti iš Efezo Korintan, kad iš ten keliautu Makedonijon ir paskui vėl sugrįžtu Korintan (2 Kor. 1, 15...). Kadangi Korintiečiai apie tai žinojo, todėl jis norėjo jiems pranešti apie kelionės permainą: Jųs neužvydėkite, buk aš augščiaus statyčiau Makedoniečius už jus; aš tenai pasiliksiu tik trumpą laiką, pas jus gi busiu ilgiaus, kad jųs mane palydėtumėt, kur nors aš eisiu. Koki yra kelionės permainos priežastis, Apaštalas nesako. Ištikrųjų gi jis nenori ateiti jų baustų ir nenori jų nuliudinti, bet duoda jiems laiką pasitaisymui (plg. 2 Kor. 1, 15...; 2, 1...). To jis neišreiškia, nes nori jiems kalbėti vien apie savo meilę.— (**7**) *Nenoriu gi...*: Taip gi aš turėčiau padaryti, jei norėčiau keliauti per Korintą Makedonijon.—*Jei Viešpats pavelys.* Ilgesnis arba trumpesnis pasilikimas priklauso ne vien nuo Apaštalo valios, bet

manere apud vos, si Dominus permiserit. [8] Permanebo autem Ephesi usque ad Pentecosten. [9] Ostium enim mihi apertum est magnum, et evidens: et adversarii multi.

likti kokį laiką pas jus, jei Viešpats pavelys. [8] Pasiliksiu gi Efeze lig Sekminių. [9] Nes man yra atvertos didelės ir daug rodančios durįs, ir priešų yra daug.

2) Apie Timotiejų ir Korintiečių pasiuntinius.

[10] Si autem venerit Timotheus, videte ut sine timore sit apud vos: opus enim Domini operatur, sicut et ego. [11] Ne quis ergo illum spernat: deducite autem illum in pace, ut veniat ad me: exspecto enim illum cum fratribus. [12] De Apollo autem fratre vobis notum facio, quoniam multum rogavi eum ut veniret ad vos cum fratribus: et utique non fuit voluntas ut nunc veniret: veniet autem, cum ei vacuum fuerit. [13] Vigilate, state in fide, viriliter agite, et confortamini. [14] Omnia vestra in caritate fiant. [15] Obsecro autem vos fratres, nostis domum Stephanae, et Fortunati, et Achaici: quoniam sunt primitiae Achaiae, et in ministerium sanctorum ordina-

[10] O jei ateitu Timotiejus, veizdėkite, kad be baimės butu pas jus; nes jis dirba Viešpaties darbą, kaip ir aš. [11] Niekas tat jo tenepaniekina; palydėkite gi jį ramybėje, kad ateitu pas mane; nes aš laukiu jo su broliais. [12] O apie Apollį, brolį, pranešu jums, jog aš labai meldžiau jį, kad eitu pas jus su broliais; ir nors dabar nenorėjo, vienok ateis, kada turės laiką. [13] Budėkite, stovėkite tikėjime, kaip vyrai elgkitės ir pasistiprinkite. [14] Visa jusų tesidaro meilėje. [15] Maldauju gi jus, broliai! jus pažįstate namus Stepono, ir Fortunato, ir Achajiko, jog yra pirmonės Achajoje, ir save pačius pasiskyrė šventųjų tarnavimui; [16] kad ir jųs butumėt paduoti tokiems ir kiekvienam draug-

---

ypač nuo Dievo valios, kurs visuose keliuose vedė šv. Povilą ir kaikada apreikšdavo jam savo valią nepaprastu budu (pvd. Apd 16, 6).—(**8**) *Lig Sekminių:* Dar apie du mėnesiu.—(**9**) *Daug rodančios durįs*: Tas paveikslas išreiškia progą Evangelijos apsakojimui. Plg. Apd. 19.

(**10**) *O jei ateitu...* Kaip Apaštalas kitur išreiškia baimę, kad Efeziečiai gali mažai tebranginti Timotiejų dėlei jo jaunystės (1 Tim. 4, 12), taip turėjo jis to paties bijoties iš pusės persiskyrimo vadų Achajoje, nors Timotiejus buvo darbavęsis draug su juomi Korinte (2 Kor. 1, 19. Apd. 18, 5...).—*Nes jis dirba...* t. y. pildo apaštalo pareigas.—(**11**) *Palydėkite jį ramybėje,*—be ginčo, sušelpdami jį ir atiduodami jam pagarbą, kaipo mokytojui.—*Nes aš laukiu...* Povilas laukia Timotiejaus ir brolių (Tom.), ypač gi Eras-to (Apd. 19, 22).—(**12**) *O apie Apollį..* Šv. Povilas turėjo pažinti Apollį, kaipo tikrai apaštališką vyrą, ypač tinkantį, kad apsodintąją dirvą aplaistytu ir apdirbtu. —(**13**) *Kaip vyrai...* Turėkit tikrų vyrų dvasią ir galę.—(**14**) *Visa jusų...* Tas persergėjimas buvo Korintiečiams ypač reikalingas, nes visa, ką Apaštalas toje gromatoje turėjo papeikti, radosi pas juos dėl meilės stokos (Auks.).—(**15**) *Maldauju gi...* Fortunato ir Achajiko vardai įdėti čionai regimai iš e. 17, per perrašinėtojo apsirikimą. Stepono namiškius Povilas buvo pats apkrikštijęs (1, 16). Panašiai Apaštalas vadina Epenėtą Azijos pirmone (Rym. 16, 5).—*Save pačius pasiskyrė...* Tie žodžiai nurodo priežastis, kodėl Korintiečiai privalo pasiduoti Stepono namiškiams (t. y. parodyti jiems ypatingą pagarbą): jie yra Achajos pirmonės, o

verunt seipsos: [16] ut et vos subditi sitis ejusmodi, et omni cooperanti, et laboranti. [17] Gaudeo autem in praesentia Stephanae, et Fortunati, et Achaici: quoniam id, quod vobis deerat, ipsi suppleverunt: [18] refecerunt enim et meum spiritum, et vestrum. Cognoscite ergo qui hujusmodi sunt.

veikiančiam ir dirbančiam. [17] Džiaugiuosiu gi iš atėjimo Stepono, Fortunato ir Achajiko, jog ko jums neteko, jie papildė. [18] Nes atgaivino ir mano dvasią ir jusąją. Pripažinkit juos kaipo tokiuos!

3. Pasveikinimai ir apaštališkas palaiminimas.

[19] Salutant vos ecclesiae Asiæ. Salutant vos in Domino multum, Aquila et Priscilla, cum domestica sua ecclesia: apud quos et hospitor. [20] Salutant vos omnes fratres. Salutate invicem in osculo sancto. [21] Salutatio, mea manu Pauli. [22] Si quis non

[19] Sveikina jus Azijos bažnyčios. Labai sveikina jus Viešpatyje Akvilias ir Priscilė su savo namų bažnyčia, pas kuriuodu aš ir viešiu. [20] Sveikina jus visi broliai. Pasveikinkite vieni kitus šventu pabučiavimu. [21] Pasveikinimas mano, Povilo, ranka.

---

pirmonės vertos yra ypatingos pagarbos (Auks.); bet jie yra ir uolesni ir maldingesni (Tom.), kadangi jie savaimi pildo svetmylystės darbus ir dar kitaip parodo savo meilę broliams (*šventųjų tarnavimui*).--(**17**) *Džiaugiuosiu...* Apie Fortunatą ir Achajiką nieko tikro nėra daugiaus žinoma. Spėjama, kad jiedu atnešė Apaštalui Korintiečių bažnyčios gromatą ir grįždamu tėvynėn pasiėmė su savim Povilo gromatą.– *Jie papildė.* Vulgatos vertimas turi tuose žodžiuose lyg-kad išmetinėjimą Korintiečiams, kurį Apaštalas, baigdamas savo gromatą, vargiai bebutu padaręs. Povilas regimai norėjo pasakyti: savo apsilankymu pas mane jusų pasiuntiniai užstojo jus pačius (Auks. Tom.).—(**18**) *Nes atgaivino...* Jie palinksmino Povilą ir Korintiečius, nes jie atstovavo visą bažnyčią (Auks.).

(**19**) *Sveikina...* Pasilikdamas arti trejų metų Efeze Povilas buvo įkuręs bažnyčias visoje Azijos provincijoje, kurios vyriausiuoju miestu buvo Efezas (Apd. 19, 10).—*Viešpatyje.* Visi tikintįs sveikina kiti kitus Viešpatyje, kuriame visi bažnyčios sąnariai yra vienu.—*Akvilias ir Priscilė:* Ištikimi šv. Povilo padėjėjai, kurie ir Korinte buvo jį priėmę į savo namus (Apd. 18, 1...), o taipogi suteikė pilnesnį mokslą Apolliui (Apd. 18, 26...). Efeze jiedu regimai Povilo pasėtą sėklą toliaus auklėjo ir, surinkdami naujai atverstuosius savo namuose, padėjo lyg-kad pamatą Efezo bažnyčiai. Tikinčiųjų dalis dar ir dabar pas juodu susirinkdavo. —*Pas kuriuodu aš ir viešiu.* Tų žodžių nėra daugumoje geresniųjų graikiškų ir lotyniškų kodeksų.—(**20**) *Pabučiavimu.* Rytų krašte, o ypač pas žydus, paprotis sveikinties pasibučiavimu buvo labai prasiplatinęs. Bučiuodavos ne tik gentįs ir prieteliai, bet taipogi viršininkai su pavaldiniais, kad taip išreikštu meilę, prietelystę ir pagarbą. Nuo žydų pabučiavimas, kaipo ženklas broliškos meilės, kuria visi dvašiškojo kuno sąnariai tarp savęs surišti yra, taip perėjo prie krikščionių, kad kuniškos meilės išreiškimas visai nuo jo buvo atskirtas, kaip parodo jo vardai: šventas pabučiavimas, meilės pabučiavimas, pabučiavimas Viešpatyje, ramybės pabučiavimas ir t. t. Priegtam juo sveikindavos tik vyrai su vyrais ir moterįs su moterimis. Pabučiavimas yra susitaikymas, sako šv. Kyrilius Jeruzalietis, ir todėl šventas.—(**21**) *Pasveikinimas mano...* Visą gromatą Apaštalas diktavo, pasveikinimą prideda savo ranka. Priežastį to pridėjimo nurodo 2 Tes. 2, 2; 3, 17. Neiviena partija Korinte nebegali abejoti, kad gromata paeina nuo Povilo.—

amat Dominum nostrum Jesum Christum, sit anathema, Maran Atha. [23] Gratia Domini nostri Jesu Christi vobisum. [24] Caritas mea cum omnibus vobis in Christo Jesu. Amen.

[22] Jei kas nemyli musų Viešpaties, Jėzaus Kristaus, tas tebuna atskirtas. Maran atha! [23] Musų Viešpaties, Jėzaus, Kristaus malonė teesie su jumis! [24] Mano meilė su jumis visais Kristuje Jėzuje. Amen.

(**22**) *Tebuna atskirtas*: Pasmerktas amžinan prapuoliman.—*Maran atha.* Tų aramaiškų žodžių prasmė nėra visai aiški. Galima spėti, kad jie reiškia: Musų Viešpatie, ateik! ir kad jie buvo vartojami prie pamaldų.—(**24**) *Su jumis visais*: taipogi ir tais, kuriuos jis papeikė. Taip Apaštalas užbaigia meilės žodžiais.

ANTROJI GROMATA

Į KORINTIEČIUS.

ĮVEDIMAS.

Šv. Povilas, parašęs pirmąją gromatą į Korintiečius, nusiuntė pas juos savo mokytinį, Titą, kurs turėjo ištirti jų bažnyčios stovį ir apie viską pranešti Apaštalui. Pats gi turėjo užmanymą dar kokį laiką pasilikti Efeze, o paskiaus keliauti per Makedoniją į Achają; bet, kilus Efeze sumišimui, buvo priverstas jį apleisti veikiaus, negu tikėjosi. Atvykęs tat Makedonijon, čia susitiko su grįžtančiu Titu ir nuo jo sužinojo, kaip buvo priimta Korinto krikščionių pirmoji Apaštalo gromata. Ji buvo padariusi nemaža permainų. Dauguma krikščionių labai gailėjosi, kad peiktinu pasielgimu buvo nuliudinę savo dvasiškąjį tėvą, jie tuojau visai pasitaisė ir labai laukė šv. Povilo apsilankymo. Bet pasiliko ir tokie, kurie tebesilaikė žydžiuojančiųjų mokytojų, mažinusių pramanytais apkaltinimais Apaštalo gerą vardą ir niekinusių jo apaštališką vertybę. Todėl šv. Povilas nutarė tuojau dar neiti Korintan, kad atėjus nereiktų uždėti bausmių ant prasikaltėlių, bet velijo antra gromata paaiškinti savo pasielgimą ir taip prirengti visų širdis į savo apsilankymą. Progą tam raštui davė ir užsakytoji Korinte (1 Kor. 16, 1..) aukų rinkliava Jeruzalės krikščionių sušelpimui. Taigi, šv. Povilas liepė Titui grįžti Korintan, užbaigti pradėtą rinkliavą ir nunešti Korintiečiams savo antrąją gromatą.

2. Be įžangos (1, 1—14) ir trumputės užbaigos (13, 11—13), ta gromata susideda iš trijų dalių. Pirmoje ir trečioje šv. Povilas kalba daugiausiai apie save, teisindamas savo pasielgimą (1, 15—7, 16) ir apgindamas savo apaštališką vertybę nuo neteisingų netikrų mokytojų užmetinėjimų (10, 1—13, 10). Antroje gi dalyje (8, 1—9, 15) nurodomas yra daromosios tarp Korintiečių mezliavos reikalingumas.

3. Antroji gromata į Korintiečius buvo parašyta Makedonijoje, rudenį 58 m., kurių pabaigoje, kaip galima numanyti iš Apd. 20, 3, šv. Povilas jau pats buvo nukeliavęs Korintan.

4. Užsilikusiuose apaštališkųjų tėvų raštuose antroji gromata į Korintiečius nėra dar aiškiai minima; iš kaikurių aliuzijų galima

numanyti, kad ji jau tuomet buvo žinoma; bet pradedant nuo 2. šimtmečio pusės ji randasi įvairių bažnyčių kanonuose ir vartojama yra visų šv. tėvų.

5. Skirtumas, pasergimas tarp šv. Povilo atsiliepimo į skaitytojus pirmoje ir trečioje gromatos dalyje, davė kaikuriems progą abejoti, ar tiedvi dali tikrai priklauso į vieną ir tą pačią gromatą; bet tos abejonės nėra paremtos kokiais nors tvirtesniais priparodymais, nes nevienodumas pigiai išaiškinamas yra ta aplinkybe, kad pirmoje dalyje Apaštalas maloningai moko paklydusius Korintiečius, o trečioje skaudžiais žodžiais perspėja jų suvedžiotojus.

Epistola beati Pauli Apostoli ad Corinthios secunda.

Antroji švento Povilo Apaštalo gromata į Korintiečius.

Gromatos įžanga.

Caput I. [1] Paulus Apostolus Jesu Christi per voluntatem Dei, et Timotheus frater, ecclesiae Dei, quae est Corinthi cum omnibus sanctis, qui sunt in universa Achaia. [2] Gratia vobis, et pax a Deo Patre nostro, et Domino Jesu Christo.

[3] Benedictus Deus et Pater Domini nostri Jesu Christi, Pater misericordiarum, et Deus to-

1. Perskyrimas. [1] Povilas, Jėzaus Kristaus Apaštalas per Dievo valią, ir Timotiejus, brolis, Dievo bažnyčiai, Korinte esančiai, su visais šventaisiais, kurie yra visoje Achajoje. [2] Malonė jums ir ramybė nuo Dievo, musų Tėvo, ir Viešpaties, Jėzaus Kristaus.

[3] Pašlovintas teesie Dievas ir Tėvas musų Viešpaties, Jėzaus Kristaus, Tėvas mielaširdysčių

Gromatos įžanga, susidedanti iš paprastų antrašo (1, 1. 2) ir dėkojimo (3—11), užbaigta yra čionai žodžiais (12—14), kurie gali buti pavadinti perėjimu į pirmosios dalies turinį.

(1. 2) Antrašas maž kuo tesiskiria nuo pirmosios gromatos antrašo. Kaip tenai Sosteną, taip čia šaly savęs Apaštalas išvardija Timotiejų, darydamas jį lyg antruoju gromatos autoriumi. Atskyrus Titą, kuriam buvo pavesta nunešti gromatą Korintan, niekas kitas nebuvo taip gerai pažįstamas Korintiečiams ir taip labai jų branginamas, kaip numylėtasis Apaštalo mokytinis, Timotiejus. Pasveikinimo žodžiai yra tie patįs, kaip ir kitose gromatose.

(3) *Pašlovintas teesie Dievas*: tie žodžiai lygųs yra tankiai randamam S. Į statyme išsireiškimui, *baruch Jahve* (Prad 9, 26; 14, 20 ir k.). Jie vartojami yra taipogi laiminant. Dievas laimina suteikdamas savo geradarystes; žmogus laimina sutvėrimus, linkėdamas jiems kokio nors gerumo; laimina Dievą, kada jį šlovina. Žodžiai: *Musų Viešpaties, Jėzaus Kristaus*, lygiai priklauso nuo žodžio „Dievas", kaip ir „Tėvas". Apaštalas turi mintyje įsikunijusį Žodį (Auks. Tert. Jier.). Panašiai atsiliepia pats Išganytojas Jo. 20, 17. *Tėvas mielaširdysčių*. Gailiaširdystė yra ypatingu budu pasavinama Tėvui (Auks.). *Dievas* yra *visos paguodos* Dievu, t. y. visoki paguoda, kurią mes gau-

tius consolationis, [4] qui consolatur nos in omni tribulatione nostra: ut possimus et ipsi consolari eos, qui in omni pressura sunt, per exhortationem, qua exhortamur et ipsi a Deo. [5] Quoniam sicut abundant passiones Christi in nobis: ita et per Christum abundat consolatio nostra. [6] Sive autem tribulamur pro vestra exhortatione et salute, sive consolamur pro vestra consolatione, sive exhortamur pro vestra exhortatione et salute, quae operatur tolerantiam earumdem passionum, quas et nos patimur: [7] ut spes nostra firma sit pro vobis: scientes quod sicut socii passionum estis, sic eritis et consolationis. [8] Non enim volumus ignorare vos fratres de tribulatione nostra, quæ facta est in Asia, quoniam supra modum gravati sumus supra

ir Dievas visos paguodos, [4] palinksminantis mus kiekviename musų varge, kad ir mes patįs galėtumėm palinksminti esančius visokiame prispaudime per pagraudenimą, kuriuo ir mes Dievo graudenami esame; [5] nes kaip mumyse gausinasi Kristaus kentėjimai, taip ir per Kristų gausinasi musų palinksminimas. [6] O ar mes vargą kenčiame, yra tai jusų pagraudenimui ir išganymui; ar turime palinksminimą, yra tai jusų palinksminimui; ar mes esame graudenami, yra tai jusų pagraudenimui ir išganymui, duodančiam kantriai nukentėti tuos kentėjimus, kuriuos ir mes kenčiame, [7] taip kad musų viltis už jus yra tvirta, nes žinome, jog kaip kentėjimuose draugais esate, taip busite ir palinksminime. [8] Nes nenorime, kad jųs, broliai, ne-

---

name, paeina nuo jo, kaipo pradžios ir davėjo. Taigi, kaip šv. Dvasia vadinasi ypatingu budu Palinksmintoju, o taipogi tas vardas duodamas yra Sunui (Jo. 14, 16), taip ir Tėvas tikrai yra Palinksmintojas (plg. Efez. 1, 3. 1 Petr. 1, 3).—(4) *Palinksminantis mus*, ypač Povilą ir Timotiejų.—*Kad ir mes patis...* Apaštalas trumpais žodžiais stato skaitytojų akyvaizdon paveikslą apaštališko vyro, žinančio, kad visa, vargai ir paguodos, jam Dievo siunčiama yra, idant praverstu tikinčiųjų dvasiškai naudai ir pažangai. Dievas savo dovanų davime laikosi tam tikros tvarkos ir, suteikdamas ypatingas malones, nori, kad jos atneštu kitiems pelną.—(5) *Kristaus kentėjimai*: tie kentėjimai, kurie prasidėjo Kristuje už musų nusidėjimus (Tom.) ir lyg-kad pereina ant musų.— (6) Žodžių: *ar mes esame graudenami, yra tai jusų pagraudenimui ir išganymui*, nėra gr. t., nebuvo Italėje, nei senobiniuose Vulgatos kodeksuose; jie yra atkartojimu gr. t. žodžių, tos pačios eil. pradžioje padėtų; todėl jie gali buti apleisti, tuo labiaus kad nemaž apsunkina sakinio supratimą. Eilutės gi prasmė taip gali buti išreikšta: Visa, ką Dievas siunčia ant Povilo ir jo draugų, praverčia Korintiečiams ir padeda jiems eiti pirmyn išganymo keliu. Nes jei apaštalai kenčia vargus, tie naudingi yra Korintiečiams ne tiek dėlto, kad gali jiems nupelnyti palinksminimą ir išganymą, kiek dėlto kad iš apaštalų, kantriai juos pakeliančių, pavyzdžio išmoksta, jog toks yra išganymo kelias, kadangi per daugelį vargų mums reikia įeiti dangaus karalystėn (Apd. 14, 21), o per tai jie dar pažadinami ir patvirtinami yra, kad tokiuo pat budu, kaip apaštalai, kęsdami savo prispaudimus, stengtusi laimėti išganymą. O jei apaštalai savo varguose Dievo sušelpiami yra vidujiniu arba išviršiniu paliksminimu, tasai taipogi pereina į Korintiečius (e. 4) ir padaro, kad jie atgaivinti ir sustiprinti drąsiai eina kryžiaus keliu; tas palinksminimas apsireiškia, parodo savo galybę drąsiame pakėlime panašių apaštališkiems vargų.—(7) *Taip kad*: tikriaus: „ir“, nes taip yra gr. t. (καί), pas šv. Jieron ir lot. rankr.—(8) *Perdaug, virš išsigalėjimo*: daugiaus negu gali pakelti žmogaus spėkos ir tai žymiai daugiaus, taip kad tik nepapra-

virtutem, ita ut taederet nos etiam vivere. [9] Sed ipsi in nobismetipsis responsum mortis habuimus, ut non simus fidentes in nobis, sed in Deo, qui suscitat mortuos: [10] qui de tantis periculis nos eripuit, et eruit: in quem speramus quoniam et adhuc eripiet, [11] adjuvantibus et vobis in oratione pro nobis: ut ex multorum personis, ejus quæ in nobis est donationis, per multos gratiæ agantur pro nobis.

[12] Nam gloria nostra hæc est, testimonium conscientiæ nostræ, quod in simplicitate cordis et sinceritate Dei: et non in sapientia carnali, sed in gratia Dei conversati sumus in hoc mundo: abundantius autem ad vos. [13] Non enim alia scribimus vobis, quam quae legistis, et cognovistis. Spero autem quod usque

žinotumėt apie musų vargą, kurs atsitiko Azijoje, jog apsunkinti esame perdaug, virš išsigalėjimo, taip kad net įgriso mums ir gyventi. [9] Bet patįs savyje turėjome mirties atsakymą, kad nepasitikėtumėm savimi, bet Dievu, prikeliančiu numirusius; [10] kurs iš taip didžių pavojų mus išgelbėjo ir išgelbi; kuriame turime viltį, kad ir dar išgelbės, [11] padedant ir jums maldomis už mus; idant už tą dovaną, kurią mes gavome per daugelį ypatų, butu daugelio dėkojama už mus.

[12] Nes musų pasigyrimas tasai yra: musų sąžinės paliudijimas, jog širdies prastume ir Dievo tikrybėje, ir ne kuniškoje išmintyje, bet Dievo malonėje elgiamės šiame pasaulyje, labiausiai gi pas jus. [13] Nes nieko kito nerašome jums, kaip ką skaitėte ir pažinote; o turiu viltį, jog pažinsite lig galui, [14]

---

sta pagalba užlaikė Apaštalą nuo pražuvimo. Apie kokį vargą kalba čionai šv. Povilas, nėra tikrai žinoma. Dauguma aiškintojų spėja, jog čia šnekama apie maištą, kurį Demetrijus buvo sukėlęs Efeze prieš Apaštalą (veiz. Apd. 19, 23—40. Teod.Tom.).—*Taip kad net įgriso...* Anot gr. t.: taip kad net mes abejojome, ar išliksime gyvi, ir tikėjomės, kad jau reikės numirti.—**(9)** *Bet patįs savyje turėjome mirties atsakymą.* Apaštalas, atsiradęs pavojuje, lyg-kad klausėsi pats savęs: ar išliksiu gyvas? ir viskas jame sakė: ne, tu tikrai mirsi.—*Kad nepasitikėtumėm...* Savo giliu tikėjimu jis pažino, kokį užmanymą turėjo Dievas, leisdamas tą pavojų: reikėjo, kad taip šv. Povilas pažintu savo silpnybę ir visą savo viltį dėtu Dievuje.—**(10)** *Kurs iš taip didžių pavojų...* Ir ištikrųjų tik Dievas išgelbėjo Apaštalą iš baisios nelaimės.—**(11)** *Padedant ir jusų maldoms...* Apaštalas tikisi, kad gauti nuo Dievo pagalbą jam padės savo maldomis visi tikintieji, o taipogi ir Korintiečiai. Tos maldos yra reikalingos, nes Dievas suteikia kam nors daug gėrybių, jei daugelis to maldauja. Dievas nori, kad jam už jo dovanas butu dėkojama, ir kad daugelis turėtu pareigą dėkoti (Tom.). Dėkojimas, kurį Dievas pramato, lyg-kad jį pastumėja suteikti susimilimą.

(12) *Nes musų...* Apaštalas, pereidamas į pirmosios dalies turinį, į pateisinimą savo pasielgimo, pirma pasak o kodėl jis tikrai turi viltį, jog bus sušelptas Korintiečių maldomis: tos vilties pamatu yra jo sąžinės liudijimas.—Žodžio: *širdies*, gr. t. nėra.—*Prastume*: taip kaip manė, be dvejojimo.—*Tikrybėje*: be jokio vyliaus. Kadangi šv. Povilas ilgiaus pasiliko pas Korintiečius, todėl jis tankiaus turėjo progą taip elgties. Apaštalo priešininkai kėlė abejones kaip tik apie tą tikrybę, todėl jis čia šaukiasi į pačių tikinčiųjų prityrimą.—**(13)** *Nes nieko kito...* Apaštalas rašo Korintiečiams tuos pačius dalykus, kuriuos jie jau skaitė pirmoje gromatoje, ir ką jie girdėjo iš jo pamokslų. —*Lig galui*, visuomet, lig pasaulio pabaigai.—**(14)** *Kaip ir pažinote...* Apaštalas pasitiki, kad Korintiečiai, kurie dabar

in finem cognoscetis, [14] sicut et cognovistis nos ex parte, quod gloria vestra sumus, sicut et vos nostra, in die Domini nostri Jesu Christi.

kaip ir pažinote mus išdalies, jog esame jusų šlovė, kaip ir jus musoji dienoje musų Viešpaties, Jėzaus Kristaus.

I. 1. Apaštalas apgina savo pasielgimo rimtumą mokyme ir pasiketinimų pildyme.

[15] Et hac confidentia volui prius venire ad vos, ut secundam gratiam haberetis: [16] et per vos transire in Macedoniam, et iterum a Macedonia venire ad vos, et a vobis deduci in Judæam. [17] Cum ergo hoc voluissem, numquid levitate usus sum? Aut quæ cogito, secundum carnem cogito, ut sit apud me EST,

[15] Ir tame pasitikėjime aš norėjau pirma ateiti pas jus, kad turėtumėt antrąją malonę, [16] ir per jus pereiti į Makedoniją, ir vėl iš Makedonijos ateiti pas jus, ir buti jusų palydėtas į Judėją. [17] Kada tat to norėjau, argi nerimtai pasielgiau? Arba ką aš manau, ar pagal kuną manau, kad butu manyje ir TAIP

---

pažįsta jo tikrybę išdalies, netobulai arba nevisi, su laiku įsitikrins apie ją kaskart labiaus, taip kad paskutinio teismo dienoje jie visi galės girties, jog turėjo šv. Povilą savo mokytoju, o ir jis pats girsis, kad turėjo Korintiečius savo mokytiniais.

Šv. Povilo priešininkai, norėdami pigiaus praplatinti tarp Korintiečių savo paklydimus, stengėsi sumažinti Apaštalo vertybę ir prikaišiojo jam nerimtumą pasielgime, dvejojimą moksle, puikybę ir kitas nebutas kaltybes. Todėl šv. Povilas, patyręs apie tuos prikaišiojimus, kuriems Korintiečiai buvo pradėję tikėti, nenorėjo pats tuojau keliauti Korintan, kad nereiktu bausti prasikaltėlių, bet velijo pirma išrodyti užmėtinėjimų neteisingumą, ką ir daro p i r m o j e šitos gromatos dalyje (1, 15—7, 16).

Pasiteisinimą Apaštalas pradeda nuo šrodymo, jog neteisingas yra priešininkų daromas nerimtumo prikaišiojimas (1, 15—2, 17).

15—22. Visupirma jis mini tą savo užmanymą apsilankyti pas Korintiečius, kurio permainymas davė progą prikaišiojimams, ir tuojau sako, kad jis savo mokyme niekuomet nedvejojo.

(15. 16) *Ir tame pasitikėjime...* Pasitikėdamas, kad Korintiečiai niekuomet neabejos apie Apaštalo pasielgimo tikrybę ir skaitys sau už šlovę buti jo mokytiniais, jis turėjo užmanymą keliauti stačiai iš Efezo pas juos, iš jų gi Makedonijon, iš ten antrą sykį sugrįžti Korintan, o ne kaip ištikrųjų įvyko, išpradžios Makedonijon ir tik paskui Korintan. Apie tą savo užmanymą jis buvo pranešęs Korintiečiams arba gromata, neužsilikusia lig musų dienoms, arba per pasiuntinius, bet jį permainė dėl Korintiečių kaltybės. Apaštalas žinojo, kad kiekvienas jo apsilankymas atneš Korintiečiams dvasiškas malones, ir jei butu įvykęs jo pirmas užmanymas, tuomet jam antrą sykį sugrįžtant Korintan, krikščionįs butu turėję iš antrojo atėjimo *antrąją malonę*—(17) Iš padarytos permainos šv. Povilo priešininkai darė du išvedimu: vieną, kad jis nerimtai elgiasi, ir antrą, kad jo kaipo nerimto vyro mokslas nėra vertas tikėjimo.—Pirmas klausimas: *Kada tat...* yra atsakymu į pirmąjį prikaišiojimą ir išreiškia tokią mintį: nebuvo manyje jokio nerimtumo, nes aš norėjau ateiti tikrai, nors paskui reikėjo permainyti užmanymas. Antras klausimas: *Arba ką manau...* paliečia visą Apaštalo pasielgimą apskritai. Jis nemano ir nesielgia *pagal kuną*, t. y. taip, kaip daro žmonės kuniški, kurie vien klauso savo geidulių ir savymeilės; šv. Povilas veizdi tik į tai, ko Dievas nori, ir jo valią pažinęs pildo su uolumu.—*Kad butu manyje...* Apaštalo pasielgime nebuvo dvejojimo, kuriam pasiduoda nerimti žmonės, nežinantįs gerai, ko jie nori, besielgiantįs pagal nuo-

et NON? [18] Fidelis autem Deus, quia sermo noster, qui fuit apud vos, non est in illo EST, et NON. [19] Dei enim Filius Jesus Christus, qui in vobis per nos prædicatus est, per me, et Silvanum, et Timotheum, non fuit EST et NON, sed EST in illo fuit. [20] Quotquot enim promissiones Dei sunt, in illo EST: ideo et per ipsum Amen Deo ad gloriam nostram. [21] Qui autem confirmat nos vobiscum in Christo, et qui unxit nos Deus: [22] qui et signavit nos, et dedit pignus Spiritus in cordibus nostris.

ir NE? [18] Ištikimas gi yra Dievas, jog musų apsakojimas, kurs buvo pas jus, nebuvo anuose ir TAIP ir NE. [19] Nes Dievo Sunus, Jėzus Kristus, kurs jumyse per mus apsakytas yra, per mane, ir Silvaną, ir Timotieju, nebuvo ir TAIP ir NE; bet TAIP jame buvo. [20] Nes kiek tik yra Dievo pažadėjimų, yra jame TAIP; todėl per jį yra ir Amen Dievui dėl musų šlovės. [21] O patvirtinantis mus su jumis Kristuje ir mus patepusis yra Dievas, [22] kurs ir paženklino mus ir davė Dvasios uždą musų širdyse.

---

lat atsimainantį upą ir sakantįs apie tą patį dalyką ir TAIP ir NE.—(**18**) Gr. t. nėra žodžių: *kurs buvo* ir *anuose*. Apaštalas tiesiog pasako, kad jo moksle nebuvo dvejojimo. — *Ištikimas...* Dievo ištikimumas yra paskutinė priežastis vienodumo apaštalų moksle. Dievas pildo savo žadėjimus. Jis pažadėjo atsiųsti Korintiečiams tiesos skelbėjus, o kadangi Povilas buvo Dievo siųstas, todėl jo apsakojime negali buti dvejojimo, negali buti pasakyta apie tą patį dalyką ir Taip ir Ne. Apaštalo mokyme nėra jokio mainingumo.—(**19**) *Nes Dievo Sunus...* Šv. Povilas kalba čionai tai vienskaitlyje tai daugskaitlyje. Nors jis, atsiliepdamas daugskaitlyje, ir mini, kaip šitoje vietoje, Timotieju ir Silvaną, vadinamą taipogi Syliu (Apd. 15, 40 ir kit.), kurs draug su Povilu darbavosi Korinte (Apd. 18, 5), vienok turi mintyje ypač save. Dievo Sunus buvo visų pamokslų dalyku, tikriausiu, tobuliausiu, nemainingu, ir Dievas negalėjo nebudėti, kad jis butu skelbiamas be jokio paklydimo ir be atmainos. — (**20**) *Nes kiek...* Mesianiški pažadėjimai, kuriuos Dievas buvo davęs patriarkams ir per pranašus apskelbęs Izraėlio vaikams, išsipildė Kristuje (Aug.), jame pasirodė tikrais, taip kad apaštalai apie tuos visus pažadėjimus gali pasakyti *Amen*, lygiai kaip pirmieji krikščionįs, pritardami maldoms religijiniuose susirinkimuose, sakydavo tą žodį, Amen. — *Dėl musų šlovės.* Šlovė buvo Apaštalui, kad Korintiečiai pažino tikrą tikėjimą; šlovė jam buvo ir skelbti tikrą Dievo žodį. — (**21. 22**) *O patvirtinantis...* Ne lygiu vienok budu Dievas patvirtina apaštalus ir tikinčius. Apaštalams jis padeda, kad nesvyruotu ir nesimainytu moksle, kurį turi paduoti kitiems;—tikintiems, kad priimtojo mokslo tvirtai laikytusi.— *Mus su jumis.* Tuose žodžiuose šv. Povilas stato Korintiečius šaly savęs tik dėlto, kad juos pačius galėtu imti kaipo liudytojus savo nemainingumo. Toliaus jis vienok kalba tik apie apaštališkus darbininkus. —*Mus patepusis*: N. Įstatyme be Jėzaus, kurs yra P a t e p t a s i s (Luk. 4, 18. Apd. 4, 27; 10, 38. Žyd. 1, 9) prakilniausioje prasmėje, Dievo pateptais vadinasi tik šitoje vietoje Povilas ir jo sandarbininkai. Taigi, tas patepimas yra malonė, kuri ją gaunantį daro antru Kristumi, galinčiu toliaus apsakoti Išganytojo žodžius ir be paklydimo platinti jo mokslą. Juo yra pažymėtos apaštalų pareigos ir suteikimas šv. Dvasios, kuri tų pareigų pildymui yra reikalinga.— *Paženklino mus,* arba padėjo ant musų antspaudą. Antspaudos uždėjimo tikslas yra ką nors paliudyti (plg. Efez. 1, 13). Taigi, čionai paženklinimas turi paliudyti, kad Povilas ir jo sandarbininkai yra tikri apaštalai (plg. 1 Kor. 9, 3). Paženklinimas gi įvyko per suteikimą šv. Dvasios dovanų.— *Davė... uždą.* Uždu yra šv. Dvasia, užtikrinanti amžinos laimės gavimą. Taigi, Tėvas suteikia apaštališkiems darbininkams šv. Dvasios dovanas, kad iš to butu galima juose pažinti tikrus Dievo pasiuntinius. Iš tos jiems suteiktos dovanos galima ir reikia išvesti, kad jie yra taipogi apdovanoti vidujinėmis šv. Dvasios

[23] Ego autem testem Deum invoco in animam meam, quod parcens vobis, non veni ultra Corinthum: non quia dominamur fidei vestræ, sed adjutores sumus gaudii vestri: nam fide statis.

[23] O aš šaukiu Dievą į liudytojus ant mano dušios, jog pasigailėdamas jusų neėjau dar Korintan; ne dėlto kad viešpatautumėm ant jusų tikėjimo, bet esame jusų džiaugsmo padėjėjai; nes tvirtai stovite tikėjime.

Caput II. [1] Statui autem hoc ipsum apud me, ne iterum in tristitia venirem ad vos. [2] Si enim ego contristo vos: et quis est, qui me lætificet, nisi qui contristatur ex me? [3] Et hoc ipsum scripsi vobis, ut non cum venero, tristitiam super tristitiam habeam, de quibus oportuerat me gaudere: confidens in omnibus vobis, quia meum gaudium, omnium vestrum est. [4] Nam ex multa tribulatione, et angustia cordis scripsi vobis per multas lacrymas: non ut contristemini: sed ut sciatis, quam caritatem habeam abundantius in vobis.

2. Perskyrimas. [1] Aš gi savyje tai nutariau, neateiti pas jus vėl nuliudime. [2] Nes jei aš jus nuliudinu, ir kas yra, kurs mane palinksmintu, jei ne tas, kurs mano nuliudintas yra. [3] Ir tą tai jums parašiau, idant atėjęs neturėčiau nuliudimo ant nuliudimo iš tų, iš kurių man reikėjo džiaugties; nes pasitikiu jumis visais, jog mano džiaugsmas yra visų jusų džiaugsmu. [4] Nes iš didžio vargo ir širdies suspaudimo rašiau jums su daugeliu ašarų; ne kad jus butumėt nuliudinti, bet kad žinotumėt, kokią meilę aš turiu ypač į jus.

---

malonėmis, kuriomis jie yra apsaugomi nuo kiekvieno paklydimo savo mokyme. Taip gi darosi aišku, kad jie patvirtinti yra *Kristuje* arba į Kristų.

1, 23—2, 11. Apaštalas, priparodęs savo nemaininguma moksle, toliaus paaiškina, kodėl jis neįvykdė užmanytosios kelionės Korintan. Kelionės permainymo priežastimi buvo jo meilė į Korintiečius; jis nenorėjo tuojau eiti, kad nereiktu pasielgti su paklydusiais kiečiaus, bet velijo duoti jiems progą pasitaisyti. Čiapat Apaštalas paaiškina, kas reikia padaryti su pasitaisiusiu jų tarpe nusidėjėliu, apie kurį buvo rašęs 1 Kor. 5, 1...

(23) *O aš šaukiu Dievą,* kurs žino mano slapčiausias mintis, *į liudytojus ant mano dušios,* kad jis mane nubaustu, jei aš netiesą kalbu.— *Kad viešpatautumėm.* Apaštalas nenori pasisavinti jokios valdžios ant Korintiečių tikėjimo, kaip darydavo klaidžiamoksliai. Jų tikėjimas turi paeiti iš visai liuosos valios, o apaštalai yra tik Kristaus tarnai ir Dievo paslapčių dalintojai (1 Kor. 4, 1).—*Padėjėjai.* Tikra savo užduotimi pas Korintiečius šv. Povilas skaito padidinti jų džiaugsmą, o ant jų tikėjimo jis tuo mažiaus gali savinties viešpatavimą, kad tas tikėjimas pas Korintiečius pasilieka tvirtas.

(2, 1) *Aš gi savyje...* Iš pirmosios gromatos matome, kad šv. Povilas labai buvo neužganėdintas dalykų stoviu Korinto bažnyčioje; jei jis butu tuojau pas juos keliavęs, butu jam reikėję su nuliudimu papeikti daugelį ir taip juos nuliudinti. Jis tikėjosi, kad su laiku jo persergėjimai turės geras pasekmes, kad visi Korintiečiai pąsitaisys, ir kad jo vėlesnis apsilankymas bus malonus visiems.—(2) *Nes jei...* Veltui kas lauktu paguodos ir palinksminimo nuo tų, kurie yra nuliudime. Apaštalas gi troško paguodos, kurią jam galėjo suteikti Korintiečių meilė; todėl jis ir nenorėjo jų nuliudinti.—(3) *Nuliudimo ant nuliudimo.* Vieną nuliudimą šv. Povilas turėjo dėlei negerų žinių, gautų anksčiaus iš Korinto, antras butu prisidėjęs; jei butu tuojau įvykdęs užmanytą kelionę.—(4)*Nes iš didžio...* Apaštalas aprašo didį skausmą, kurį turėjo, rašydamas

[5] Si quis autem contristavit, non me contristavit: sed ex parte, ut non onerem omnes vos. [6] Sufficit illi, qui ejusmodi est, objurgatio hæc, quæ fit a pluribus: [7] ita ut e contrario magis donetis, et consolemini, ne forte abundantiori tristitia absorbeatur qui ejusmodi est. [8] Propter quod obsecro vos, ut confirmetis in illum caritatem. [9] Ideo enim et scripsi, ut cognoscam experimentum vestrum, an in omnibus obedientes sitis. [10] Cui autem aliquid donastis, et ego: nam et ego quod donavi, si quid donavi, propter vos in persona Christi, [11] ut non

[5] O jei kas padarė nuliudimą, ne man vienam padarė, bet iš-dalies, kad nepardėjus, jums visiems. [6] Gana tam, kurs toksai yra, pabaudimo daugumos padarytojo. [7] Taip kad dabar velyk dovanokite ir jį paguoskite, kad kartais toksai žmogus nepasiduotu perdaug didžiam nuliudimui. [8] To dėlei aš maldauju jus, kad parodytumėt jam meilę. [9] Nes to dėlei ir rašiau, kad pažinčiau per ištyrimą, ar jųs esate paklusnųs visuose dalykuose. [10] O kam ką jųs dovanojote, ir aš dovanojau, jei ką dovanojęs esu, dėlei jusų Kristaus ypatoje, [11] kad nebutumėm še-

---

Korintiečiams pirmąją gromatą. Nors ta gromata turėjo nuliudinti skaitytojus, bet tikras jos tikslas buvo Korintiečių pataisymas; todėl ir reikėjo laukti, kad po žodžio: *nuliudinti*, bus pasakyta: bet kad jus atvesčiau į atgailą; vienok šv. Povilas, norėdamas labiaus patraukti Korintiečių širdis į save, užbaigė sakinį kitaip: *kad jųs žinotumėt...* (Auks.).

(**5**) *O jei kas...* Apaštalas per savo pasiuntinį, Titą, buvo patyręs, kad nusidėjėlis, kuriam jis buvo paskyręs bausmę, jau pasitaisė, todėl jis dabar sako, kas su juo reikia padaryti.—*Ne man vienam.* Tuo sunkiu nusidėjimu buvo nuliudintas ne vienas Apaštalas, bet ir patįs Korinto krikščionįs; kadangi vienok ne visi jie (plg. 1 Kor. 5, 1..) ėmė giliai į širdį tą prasikaltimą ir, tik Apaštalui pareikalavus, išmetė nusidėjėlį iš savo draugijos, todėl yra pridėti žodžiai: *išdalies.*—(**6**) *Gana tam...* Nusidėjėlis čionai, kaip ir pirmoje gromatoje, nėra aiškiai išvardytas; tenai regimai didesniam jo užgėdinimui, tarsi jis butu tapęs nebevertas, kad kas jo vardą minėtu, čionai iš atsargumo, lyg kad butu norima užleisti uždangą ant jo vardo ir viso jo pasielgimo (Auks.). Bausmė yra užtektina, ne kad butu jau padarytas visai užtenkantis atlyginimas Dievui, bet iš atžvilgio į laiką ir aplinkybes. Geriaus yra pasiekti per gailestį pasitaisymo vaisius, negu atvesti nusidėjėlį į tai, kad jis perdaug nusimintu ir į dar sunkesnius nusidėjimus nugrimstu (Tom.). Taigi, bausmės skyrime už nusidėjimą reikia žiurėti ne tik į patį nuodėmės didumą, bet taipogi ir į nusidėjėlio širdies stovį (Auks.). —(**7**) *Taip kad...* Apaštalas atsiliepia į tuos pačius, į kuriuos jis buvo rašęs 1 Kor. 5, 13, dėlto kad visi dalyvauja kaip nusidėjėlio atskyrime, taip ir jo priėmime; viršininkai parėdydami, pavaldiniai parėdymą įvykdydami ir užlaikydami.—(**8**) *To dėlei aš maldauju.* Apaštalo maldavimas yra draug įsakymu. Kaip nusidėjėlis buvo išmestas iš Bažnyčios paliepimu, kuriam Korinto krikščionių dauguma buvo paklusni, taip išmestasis privalo buti atgal priimtas nauju bažnytinės vyresnybės įsakymu.—(**9**)*Nes to dėlei ir rašiau*: 1 Kor. 5, 3. Apaštalo mintis yra toki: Aš įsakau nusidėjėlio priėmimą teisingai; nes ir pirmoje gromatoje, paliepdamas jo išmetimą iš Bažnyčios, aš neturėjau užmanymo bausmės kietumu jį atvesti į nusiminimą; nes labiaus man rupėjo pažinti jusų paklusnumą, o jį atvesti į atgailą.—(**10**) *O kam...* Kalbama yra apie tą patį nusidėjėlį. Apaštalas parėdo regimai atleidimą sunkesnės bausmės, kurios vertu jis buvo apgarsinęs nusidėjėlį.— *Dėlei jusų.* Tais žodžiais šv. Povilas pažymi vienybę tarp savęs ir Korintiečių. Kad kam neišrodytu, buk jis, norėdamas įgyti žmonių prielankumą, mažai besirupina apie teisybę, Apaštalas priduria, kad jis tai daro *Kristaus ypatoje*, t. y. Kristaus vardan, arba kaip galima teisingiaus išversti gr. t. ἐν προσώπῳ Χριστοῦ, Kristaus akyvaizdoje, t. y. Kristui regint ir pritariant.—(**11**) *Kad...*

circumveniamur a satana: non enim ignoramus cogitationes ejus.

[12] Cum venissem autem Troadem propter Evangelium Christi, et ostium mihi apertum esset in Domino, [13] non habui requiem spiritui meo, eo quod non invenerim Titum fratrem meum, sed valefaciens eis, profectus sum in Macedoniam. [14] Deo autem gratias, qui semper triumphat nos in Christo Jesu, et odorem notitiæ suæ manifestat per nos in omni loco: [15] quia Christi bonus odor sumus Deo in iis, qui salvi fiunt, et in iis, qui pereunt: [16] aliis quidem odor mortis in mortem: aliis autem odor vitae in vi-

tono apgauti; nes nėra mums nežinomi jo užmanymai.

[12] Kada gi atėjau Troadon Kristaus Evangelijos apsakotų, ir durįs man buvo atviros Viešpatyje, [13] aš neturėjau ramybės savo dvasiai, nes neradau Tito, mano brolio; bet su jais atsisveikinęs, keliavau Makedonijon. [14] Ačiu gi Dievui, duodančiam mums visuomet pergalėjimą Kristuje Jėzuje ir apreiškiančiam per mus savo pažinimo kvapą kiekvienoje vietoje; [15] nes mes esame geras Kristaus kvapas tuose, kurie išganomi yra, ir tuose, kurie pražuna: [16] vieniems, tiesa, mirties kvapas į mirtį, o kitiems gyvenimo kvapas į gy-

---

Šetonas visuomet nori kenkti ir mus apvilti, kad padarytu mums mirtį; bet mums reikia sergėties, idant tai, kas privalo praversti musu išganymui, nepadėtu jam mus pergalėti; taip gi atsitiktu, jei dėlei musų užsispyrimo pražutu kas nors toksai, kurs gali buti išliuosuotas per musų pasigailėjimą (Ambr.).—*Užmanymai* nuolat kenkti Bažnyčiai ir jos sąnariams.—Visos šitos vietos žodžiais tankiai patvirtinama esti Bažnyčios teisė suteikti atlaidus. Visupirma čionai regimai yra šneka apie paliuosavimą nuo išskyrimo iš bažnytinės draugystės; kadangi vienok atsakanti nunusidėjimui bausmė nebuvo išpildyta visa, todėl tas atgal priėmimas Bažnyčion yra atleidimu ir laikinės Bažnyčios paskirtos bausmės. Kad ir Dievas atleidė dalį dar jam priklausančio atlyginimo, išeina iš to, kad šv. Povilas butu padaręs daugiaus pragaišties negu naudos nusidėjėliui, jei tasai bažnytinės bausmės atleidimu butu buvęs priverstas ilgiaus kentėti čysčiuje.

12—17. Apaštalas kalba toliaus (plg. e. 3. 4) apie savo meilę į Korintiečius, kaip jis buvo neramus, kolei jis nesusitiko su grįžtančiu Titu, kurį su pirmaja gromata buvo išsiuntęs Korintan, ir prideda dėkojimą Dievui, pripažįstančiam jį tikru savo apaštalu.

(12) Troada buvo pirmoji žymesnė stotis Apaštalui, iškeliavusiam iš Efezo, kurioje jis ir seniaus buvo buvęs (veiz. Apd. 16, 8. 11).—(14) *Kristuje Jėzuje*, t. y. per Jėzų Kristų, kurio sąnariais ir įrankiais yra apaštališki darbininkai. — *Savo pažinimo kvapą*. Paveikslas paimtas iš deginimo aukų. Dievo arba geriaus Kristaus pažinimas visur platinasi per apaštalus, kaip deginamų smilkylų kvapas.—(15) *Nes mes...* Dievas padėjo Apaštalui jo darbuose, žinoma, ne dėlto, kad jis, kaip sako jo priešininkai, buvo nerimtas ir mainingas, bet kad jis ištikimai ir tikrai pildė savo pareigas. — *Geras Kristaus kvapas*. Apaštalai yra Kristaus kvapas Dievui, nes juose gyvena (Gal. 2, 20) Kristus ir yra vienatinis jų apsakojimo dalykas. Bet kadangi žmonės turi liuosą valią, ir nėra jiems prievartos daryti gerai, kad tikintieji gautu dangišką vainiką, o netikintįs amžinas bausmes, todėl apaštalų kvapas, kurs iš savęs yra geras, iš atžvilgio į tikinčius arba netikinčius darosi gyvenimu arba mirtimi (Jier.)—(16) *Vieniems, tiesa...* Vieniems apaštalai yra *mirties* kvapas, t. y. nusidėjimų, kurie veda į amžiną mirtį, kitiems *gyvenimo* kvapas, t. y. meilės ir dorybių, vedančių į amžiną gyvenimą (Tom.). Kaip Išganytojas, taip ir apaštalai yra pastatyti prisikėlimui ir nupuolimui daugelio Izraėlyje. —*Ir kas...* Žodžio: *taip*, nėra gr. t. ir pas daugumą šv. tėvų. Garbė buti minėtuoju geru Kristaus kvapu yra didi, todėl

tam. Et ad hæc quis tam idoneus? [17] Non enim sumus sicut plurimi, adulterantes verbum Dei, sed ex sinceritate, sed sicut ex Deo, coram Deo, in Christo loquimur.

venimą. Ir kas tiems dalykams taip tinka? [17] Nes mes neesame kaip daugelis, kurie Dievo žodį iškreipia; bet iš tikrybės, bet kaip iš Dievo, Dievo akyvaizdoje, mes kalbame Kristuje.

2. Šv. Povilui neraikalingas žmonių užtarimas, kadangi jis yra Kristaus apaštalas.

Caput III. [1] Incipimus iterum nosmetipsos commendare? aut numquid egemus (sicut quidam) commendatitiis epistolis ad vos, aut ex vobis? [2] Epistola nostra vos estis, scripta in cordibus nostris, quæ scitur, et legitur ab omnibus hominibus: [3] manifestati quod epistola estis Christi, ministrata a nobis, et scripta non atramento, sed spiritu Dei vivi: non in tabulis lapi-

3. Perskyrimas. [1] Ar vėl mes pradedame patįs save užtarti? arba argi reikalaujame (kaip kaikurie) užtarimo gromatų į jus, arba nuo jusų? [2] Jus esate musų gromata, parašyta musų širdyse, visų žmonių žinoma ir skaitoma; [3] parodama, jog esate Kristaus gromata, musų padaryta ir parašyta ne rašalu, bet gyvojo Dievo Dvasia; ne ant akmeninių plokščių, bet ant ku-

---

Apaštalas klausia: *Kas... tinka?* Stataus atsakymo nėra, bet jis paaiškėja iš sek. eil.—(17) *Iškreipia.* Gr. t. yra žodis: καπηλεύειν, kurs sakomas yra apie vyną pardavinėjančius; kadangi tokie pardavinėtojai dažnai dėl didesnio pelno praskiesdavo vyną vandenimi, todėl ir toks praskiedimas yra išreiškiamas gr. kalb. žodžiu καπηλεύειν. Kaip anie pardavinėtojai su vynu, taip darė su Kristaus žodžiu klaidžiamoksliai.—*Bet iš tikrybės...* Apaštalai paduoda nesuteptą mokslą, kalbėdami *iš Dievo,* t. y. paties Dievo įkvėpti, *Dievo akyvaizdoje,* kurį jie turi prieš akis, kaip savo apsakojimo liudytoją ir teisėją, *Kristuje,* kuriam jie priklauso, kaip sąnariai ir įrankiai.

Dėlei kaikurių pirmosios gromatos vietų, kame šv. Povilas išsireiškė su didžiu pasitikėjimu apie save ir savo dalykus, jo priešininkai buvo pradėję leisti paskalas apie didžią jo puikybę; todėl dabar Apaštalas, paaiškindamas tą dalyką, nurodo, kodėl jis turi teisę kalbėti su pasitikėjimu ir drąsumu. Tos liuosybės kalboje šaltiniu yra ne puikybė, bet be galo augštos apaštalo pareigos, kurios jam yra suteiktos (3, 1—4, 6).

3, 1—6. Apaštalui nerupi tušti pasigyrimai, ir jis nereikalauja žmonių užtarimo; jo vertybė eina iš jam pavestos tarnystės didumo.

(3, 1) *Užtarti.* Gr. ž. συνιστάνειν, lot. commendare, geriaus galėtu buti išreikštas iš lot. padirbtu žodžiu: rekomenduoti. Senobėje pas žydus ir pas krikščionis keliaujantis į svetimą kraštą pasiimdavo nuo savo bažnytinės vyresnybės raštą, taip vadinamą užtarimo gromatą (litterae commendatitiae), iš kurios galima buvo sužinoti, kas jis toks, ir kuri jam palengvindavo įėjimą pas nepažįstamus.—*Kaip kaikurie.* Klaidžiamoksliai regimai su pagalba tokių gromatų buvo įsibrukę į Korintiečių bažnytinę draugiją. Povilas užtarimo gromatų į Korintiečius nereikalauja, nes tėvas neješko užtarimo prieš savo vaikus, nei nuo jų jį ima.—(2) Plg. 1 Kor. 9, 2... *Gromata parašyta musų širdyse.* Apaštalas žinojo, kiek gerumo jis buvo Korintiečiams padaręs, ir kaip jis juos mylėjo. Nors ta gromata buvo įrašyta į širdį, ji vienok buvo visiems krikščionims matoma ir paskaitoma; nes Apaštalas regimai buvo apsakojęs Korintiečių dorybes visose bažnyčiose ir taip davė tą gromatą skaityti visoms bažnyčioms.—(3) *Parodama...* Apaštalas paaiškina palyginimą Korintiečių su gromata. Jie yra gromata be galo prakilni. Jos pirmasis autorius yra Kristus, kuriam diktuojant ją

deis, sed in tabulis cordis carnalibus. [4] Fiduciam autem talem habemus per Christum ad Deum: [5] non quod sufficientes simus cogitare aliquid a nobis, quasi ex nobis: sed sufficientia nostra ex Deo est: [6] qui et idoneos nos fecit ministros novi testamenti: non littera, sed Spiritu: littera enim occidit, Spiritus autem vivificat.

[7] Quod si ministratio mortis litteris deformata in lapidibus, fuit in gloria, ita ut non possent intendere filii Israel in faciem Moysi propter gloriam vultus ejus, quæ evacuatur: [8] quo-

niškų širdies plokščių. [4] O tokį pasitikėjimą turime per Kristų Dievop, [5] ne kad mes butumėm per save tinkančiais ką nors manyti kaipo iš savęs, bet musų tinkamumas iš Dievo yra, [6] kurs ir padarė mus tinkančiais buti naujos Sandoros tarnais ne per raidę, bet per dvasią. Nes raidė užmuša, dvasia gi gaivina.

[7] O jei mirties tarnystė, raidėmis pažymėta ant akmenų, buvo tokioje šlovėje, kad Izraėlio vaikai negalėjo pažvelgti į Mozės veidą, dėlei jo veido spindėjimo, kurs tečiaus turėjo

---

rašė apaštalai ir jų sandarbininkai. Todėl jie yra visupirma Kristaus gromata, toliaus šv. Povilo, kurio veikimu Išganytojas įrašė į Korintiečių širdis tikėjimą, viltį, meilę ir kitas dorybes (Tom.).—*Ne rašalu, bet gyvojo Dievo Dvasia,* kadangi dorybių sužadinimui širdyje Kristus vartoja šv. Dvasią. Priegtam Evangelijos skelbėjai yra ne tik šv. Dvasios sužadinami, kad to mokytu, kas reikia tikėti, ko vilties ir ką mylėti, bet lyg-kad prirengia veikiančiai klausytojų širdies gilumoje šv. Dvasiai medžiagą, ir tokiuo budu jie patis, kaipo šv. Dvasios padėjėjai, rašo į širdis per gyvojo Dievo Dvasią išganymo mokslą.—*Ne ant akmeninių...* Tuose žodžiuose Apaštalas turi atžvilgį į abiejų Įstatymų skirtumą. S. Įstatymas buvo parašytas ant akmeninių plokščių, buvusių lyg-kad paveikslu akmeninės žydų širdies, kurių negalima buvo atvesti į paklusnumą nei geradarystėmis, nei grasimais ir bausmėmis. Todėl Dievas buvo pažadėjęs (Ez. 36, 26; 11, 9) duoti N. Įstatyme kuniškas širdis, į kurias jis galėtu įrašyti savo įstatymą (plg. Jer. 31, 38).—(**4**) *O tokį pasitikėjimą,* kad Korintiečiai yra Povilui gyva užtarimo gromata. Pasitikėjimo tikslu yra Dievas.—(**5**) *Ne kad mes...* 5 ir 6 eil. yra geriausis paaiškinimas 4 e.: iš savęs Apaštalas nieko negali, su Dievo malone jis visa gali. Žodžiai *per* ir *iš* abudu pažymi tinkamumo pradžią, bet su tuo skirtumu, kad *per* nurodo artimesnę, *iš* tolimesnę. Dievo malonės sušelptas šv. Povilas, tiesa, gali per save šį tą manyti, bet tinkamumą turi tam dalykui ne iš savęs paties, kaipo iš paskutinės versmės, bet iš Dievo. Sakydamas *per save,* jis apgina liuosą valią; sakydamas gi *kaipo iš savęs* jis užstoja Dievo malonę (Tom.). —*Manyti* apie visą gerumą, kurs praverčia išganymui amžiname gyvenime (Conc. Araus.).—(**6**) *Naujos Sandoros,* apie kurią pranašavo Jeremijas (31, 31), ir kuri per Jėzų padaryta yra su visa žmonių gimine (Žyd. 9, 15) ir įstojo į vietą Senosios, kitados padarytos ant Sinajaus kalno su Izraėlio vaikais.—*Ne per raidę...* Gr. t. yra gimlaikiai: „ne raidės, bet dvasios“. Turėdamas atžvilgį į 3. e., Povilas nurodo nevienokį abiejų Įstatymų budą, idant tuojau išaiškintu plačiaus privalumus, kuriais Naujasis perviršija Senąjį. Sen. Įstat. buvo, tiesa, dvasiškas (Rym. 7, 14), bet jis neduodavo Dvasios, nes Mozė atnešė ne Dvasią, o tik raidę (Auks.).—*Nes raidė...* Buvo ir Įstatymas šventas (Rym. 7, 12), bet per nusidėjimą pagadintas žmogus neturėjo nei iš savęs reikalingų jiegų Įstatymui išpildyti, nei jas gavo iš Įstatymo. Priešingai, Įstatymas savo įsakymais daugino piktus pageidimus.

7—11. Apaštalų tarnystės didumas ypač pasirodo iš viršenybės, kurią turi N. Įstatymas, palygintas su Senuoju. Mozė atnešė žydams plokštes Įstatymo, dariusio mirtį, apaštalai paduoda pasauliui pašvenčiančiosios Dvasios malones (7. 8); S. Įstatymas buvo pasmerkimo tarnystė, Naujasis teisybės tarnystė (9. 10); Mozės tarnystės šlovė buvo laikinė, apaštalų pasilieka amžinai (11).

modo non magis ministratio Spiritus erit in gloria? [9] Nam si ministratio damnationis gloria est: multo magis abundat ministerium justitiæ in gloria. [10] Nam nec glorificatum est, quod claruit in hac parte, propter excellentem gloriam. [11] Si enim quod evacuatur, per gloriam est: multo magis quod manet, in gloria est.

[12] Habentes igitur talem spem, multa fiducia utimur: [13] et non sicut Moyses ponebat velamen super faciem suam, ut non intenderent filii Israel in faciem ejus, quod evacuatur, [14] sed obtusi sunt sensus eorum. Usque in hodiernum enim diem, idipsum velamen in lectione veteris testamenti manet non revelatum, (quoniam in Christo

išnykti, [8] kaipgi nę labiaus bus šlovėje dvasios tarnystė? [9] Nes jei pasmerkimo tarnystė yra šlovė, daug gausesnę šlovę turi teisybės tarnystė. [10] Nes kas anoje turėjo spindėjimą, nebuvo šlovinga, palyginant su nesulyginama šlove šitoje. [11] Nes jei kas pranyksta, turi šlovę, daug labiaus yra šlovėje, kas pasilieka.

[12] Taigi, turėdami tokią viltį, mes elgiamės su didžiu pasitikėjimu, [13] ir nedarome kaip Mozė, kurs dėdavo gaubtę ant savo veido, kad Izraėlio vaikai neveizdėtu ant jo veido į tą, kas turėjo išnykti. [14] Bet jų jausmai užkietinti yra: nes iki šiai dienai ta pati gaubtė pasilieka neatidengta, skaitant Senąjį Įstatymą, (nes jis Kristuje paliau-

---

(7. 8) Kaip nevienoki buvo tarnystė, taip ir šlovė; Mozės veido spindėjimas buvo tik laikinis; jis vienok liudijo apie jo tarnystės didumą; kas tat reikia pasakyti apie šlovę ir vertybę evangeliškos tarnystės, kuri yra ne mirties tarnystė, bet dvasios.—**(9)** *Yra šlovė*, teisingiaus: b u v o.—**(10)** *Nes kas...* Taip didi yra šlovė užlaikyta N. Sandoros tarnams, kad palyginta sa jaja Mozės šlovė beveik nėra ir to vardo verta; ji buvo naktį šviečiančiu žiburiu, bet kad ateina vidudienis, žiburio šviesa lyg-kad pražuna ir nebesiskaito šviesybe. (Teod.).—**(11)** *Nes jei kas...* Kas duodama yra, kad vėl pranyktu, yra niekas, palyginant su tuo, kas yra duodama, idant visuomet pasiliktu (Tom.). Čia kalbama ne tik apie išviršinę Kristaus tarnų šlovę, bet taipogi ir apie ateisiančią, kuri bus suteikta antrame Kristaus atėjime.

12—18. Atjautimas didžios savo, kaipo apaštalo, vertybės ir įsitikrinimas, jog gaus be galo didžią šlovę, duoda šv. Povilui šventą drąsą ir pasitikėjimą jo tarnystės pildyme.

(12) *Taigi turėdami*, kaipo Evangelijos tarnai, *viltį* laimėti amžiną šlovę, paskirtą tikėjimo skelbėjams.— *Pasitikėjimu*: Gr. ž. παῤῥησία vartojamas yra išreiškimui tokio k a l b ė j i m o budo, kuomet v i s a viešai ir aiškiai s a k o m a yra, taip kad visi girdi ir supranta. Tuo žodžiu čia išreikštą mintį taip aprašo Auksab.: Apsakojame visur liuosai, nieko neužslėpdami, nieko nepridengdami, nieko neužtylėdami, bet atvirai kalbėdami; ir nesibijome įžeisti jusų akių, kaip Mozė užgaudavo žydų akis. Tas pasitikėjimas yra visupirma užtarimu jo paties, toliaus gi viso jo apsakojimo.— **(13)** *Ant jo veido*: Lot. t. šitoje vietoje regimai yra pagadintas. Gr. t. yra: εἰς τὸ τέλος, o taipogi ir visi šv. tėvai skaitė: kad neveizdėtu į t i k s l ą arba g a l ą to, kurs turėjo išnykti. Anot šv. Rašto Mozė pridengdavo savo veidą gaubte, kad be kliučių kalbėtusi su žmonėmis, kurie negalėjo pakęsti jo spindėjimo. Dievas gi, kurs to spindėjimo neatimdavo, bet liepdavo Mozei jį paslėpti po gaubte, turėjo tame kitokį užmanymą; tą užmanymą apreiškia čionai šv. Povilas. Tas, *kurs turėjo išnykti*, buvo tai laikinė Mozės tarnystė, o draug ir visa žydų teokratija. Mesijas buvo galu ir tikslu Mozės Įstatymo. Taigi, pagal Dievo užmanymą Mozė, uždengdamas savo veidą, paženklindavo, kad izraėlitai dar negalėjo veizdėti į Kristų, kuriuo savame laike turėjo pasibaigti Įstatymas, tuotarpu kad apaštalai aiškiai apskelbia pasauliui Jėzų Kristų, be jokios gaubtės.— **(14)** *Bet jų jausmai*. Du-

evacuatur). [15] Sed usque in hodiernum diem, cum legitur Moyses, velamen positum est super cor eorum. [16] Cum autem conversus fuerit ad Dominum, auferetur velamen. [17] Dominus autem Spiritus est: Ubi autem Spiritus Domini: ibi libertas. [18] Nos vero omnes, revelata facie gloriam Domini speculantes, in eamdem imaginem transformamur a claritate in claritatem, tamquam a Domini Spiritu.

na). [15] Bet iki šiai dienai, kad skaitomas yra Mozė, gaubtė padėta yra ant jų širdies; [16] kada gi kas atsivers į Viešpatį, gaubtė bus nuimta. [17] O Viešpats yra Dvasia; kame gi Viešpaties Dvasia, tenai yra laisvė. [18] Bet mes visi, kurie atidengtu veidu veizdime į Viešpaties šlovę, permainomi esame į tą patį paveikslą iš skaistumo į skaistumą, kaipo per Viešpaties Dvasią.

Caput IV. [1] Ideo habentes administrationem, juxta quod misericordiam consecuti sumus, non deficimus, [2] sed abdicamus occulta dedecoris, non ambulantes in astutia, neque adulterantes verbum Dei, sed in manifestatione veritatis commendantes nosmetipsos ad omnem

4. Perskyrimas. [1] Todėl, turėdami tarnystę pagal mums suteiktą mielaširdystę, mes nenustojame drąsos, [2] bet atmetame neprideranti slaptumą, nesielgdami su vyliumi ir neiškraipydami Dievo žodžio, bet tiesos parodymu patis save užtardami prieš visų žmonių sąžinę Dievo

šios jausmai paskesniųjų žydų, kuriems Kristus apsakojamas yra atvirai, taigi, ne taip kaip jų tėvams tyruose, užkietinti yra per jų kaltybę.— *Gaubtė* yra čionai pavartota per prilyginimą ir ženklina uždengimo padarą (effectum). Kaip žydai nematydavo per gaubtę Mozės veido, taip jų vaikai nemato, nepažįsta Kristaus. Ta nežinojimo gaubtė nuimama yra per tikėjimą.— (15) *Skaitomas yra Mozė.* Moze čionai pavadintas yra visas Įstatymas. Synagogose žydai dabar ištikrųjų apdengia sau galvą gaubte, kada skaitomas yra šv. Rastas ir kitos liturgijinės maldos, bet nėra tikrai žinoma, ar tas paprotis jau buvo šv. Povilo laikuose, ir ar į jį Apaštalas daro aliuziją.— (17) *O Viešpats yra Dvasia*: ta šv. Dvasia, apie kurią buvo augščiaus kalbėta, kuri rašo naują Sandorą į širdis ir t. t. (plg. e. 6.). Tie žodžiai taipogi priparodo šv. Dvasios dievystę.— *Yra laisvė*: ne kaip S. Įstat. vergystė. Plg. Jo. 4, 24 — (18) *Bet mes visi*, krikščionįs, jau turime tą laimę (Auks. Tom.).— *Veizdime*: anot gr. t. matome kaip veidrodyje. Viešpaties šlovę mes matysime stačiai danguje; dabar matome jos atspindį Evangelijoje.— *Permainomi*: Kristaus paveikslą mes imame į save ir užlaikome. Kasdien panašumas su tuo Kristaus paveikslu darosi didesnis. Jis esti visupirma morališkas, kada mes manome, mylime ir jieškome, kas yra Viešpaties; tolesniai jis yra vidujinis ir darosi per malonę ir meilę, kurioms atsako musų busiantis permainymas šlovėje. — *Per Viešpaties dvasią.* Didi yra permaina, nes jos priežastis ir darytojas yra šv. Dvasia.

4, 1—6. Povilas, atsimindamas savo garbingą tarnystę, užtaria save savo drąsiu ir atviru Evangelijos apsakojimu.

(4, 1) Žodis *todėl*, riša tą naują straipsnelį su ką-tik padarytu aprašymu laimingo krikščionių stovio.— *Mielaširdystę.* Apaštalas vėl išpažįsta, kad jam garbinga tarnystė suteikta buvo iš ypatingos Viešpaties mielaširdystės.— (2) *Neprideranti slaptumą.* Verčiant žodis į žodį, reiktu pasakyti: paslėptinius gėdos dalykus, t. y. tą, ką gėda paslepia ir neleidžia išeiti aikštėn. Šv. Povilas apgina toje eil. savo pasielgimą ir peikia savo priešininkus. Jie, skelbdami Evangeliją, užtylėdavo kaikuriuos dalykus, galėjusius nepatikti klausytojams ir nevengdavo kitokio vyliaus. Netaip elgėsi Apaštalas, nes jis apsakojo

conscientiam hominum coram Deo. [3] Quod si etiam opertum est Evangelium nostrum: in iis, qui pereunt, est opertum: [4] in quibus Deus hujus sæculi excaecavit mentes infidelium, ut non fulgeat illis illuminatio Evangelii gloriae Christi, qui est imago Dei. [5] Non enim nosmetipsos prædicamus, sed Jesum Christum Dominum nostrum: nos autem servos vestros per Jesum: [6] quoniam Deus, qui dixit de tenebris lucem splendescere, ipse illuxit in cordibus nostris ad illuminationem scientiæ claritatis Dei, in facie Christi Jesu.

akyvaizdoje. [3] O jei dar musų Evangelija tebėra uždengta, tai uždengta yra tik pražunantiems, [4] netikintiems, kuriems šio pasaulio Dievas apakino protus, kad jiems nežibėtu šviesa Evangelijos šlovės Kristaus, kurs yra Dievo paveikslas. [5] Nes mes ne patįs save apsakojame, bet Jėzų Kristų, musų Viešpatį, o save, kaipo jusų tarnus per Jėzų; [6] kadangi Dievas, kursai įsakė šviesai prašvisti iš tamsybių, pats apšvietė musų širdis apšvietimui pažinties Dievo skaistumo Kristaus Jėzaus veide.

---

tiesą visoje jos pilnybėje ir skaistybėje. Jis kreipdavosi ne į piktus žmonių geidulius, kaip darė klaidžiamoksliai, bet į visų žmonių, tikinčiųjų ir netikinčiųjų, sąžinę, nes tas vidujinis teisėjas, jei jis nėra nusidėjimais apakintas, turėjo pritarti atviram šv. Povilo pasielgimui. Jis elgėsi *Dievo akyvaizdoje*, kurs negali buti suklaidintas, kurs ir yra liudytojas Apaštalo žodžių tikrumo.— (3) *O jei dar*.. Čionai šv. Povilas vėl primena Mozės apsidengimą: tiktai tie, kurie eina prapulties keliu, dar tebeturi gaubtę, kliudančią jiems pažinti Evangeliją.— (4) *Šio pasaulio Dievas*: velnias (Aug. Kyr.- Aleks. Tom.).— *Apakino*. Netikinčiais darosi tie, kurie pražuna, jei duodasi save apakinti šetonui. — *Kad jiems*.. Evangelija platina šviesą, nes ji skelbia Kristaus šlovę; o kaip didi yra ta šlovė, nurodo paskutiniai eil. žodžiai: *Dievo paveikslas*. Kad paveikslas butu tobulas, reikalingi yra trįs dalykai, kurie pilniausiai randasi Kristuje: panašumas, kilmė, tobuliausi lygybė.— (5) *Nes mes*... Apaštalų pamokslo turiniu yra Kristus, kaipo Viešpats, todėl yra tai skelbimas Kristaus šlovės, kurs yra Dievo paveikslas.— *Per Jėzų*. Tikriaus: dėl Jėzaus— (6) *Kadangi Dievas*... Ne be ypatingos priežasties primena Apaštalas tikintiems veikimą, kuriuo Dievas po sutvėrimo pradėjo atskyrimo darbą (Prad. 1, 3); nes jis, šviesos Tėvas (Jok. 1, 17), gyvenantis neprieinamoje šviesoje (1 Tim. 6, 16), jis, šviesa be šešėlio (1 Jo. 1, 5), kurs pačioje pradžioje pasaulio sutvėrimo nenorėjo, kad ant jo viešpatautu tamsybė, negalėjo taipogi leisti dvasiškai tamsybei apdengti visą žemę. Tai prityrė Povilas kitados pats ant savęs (plg. Apd. 26, 16...), o ir kiti apaštalai gavo šviesą, idant apšviestu širdis tikru Dievo šlovės pažinimu. Vienok ta šlovė pati savyje negali buti žmonių matoma čia ant žemės, bet ji apsireiškia Kristuje, kurs yra Dievo paveikslas, idant ji žibėtu Jėzaus Kristaus veide. Taigi, nuo pražunančiųjų atimama yra Tėvo šlovė, kuri duodasi pažinti šventoje Viešpaties žmogystėje (Auks. Teof. Tom.). Mozė apdengdavo savo galvą, kadangi nuo veido Viešpaties šlovė spindėjo; bet be palyginimo didesnė šlovė, spindinti nuo Kristaus veido, apaštalų apreikšta, apšviečia pasaulį!

3. Kokiuo budu apaštalai pildo savo tarnystę. a) Tikslas, kurį jie turi savo pareigų pildyme.

[7] Habemus autem thesaurum istum in vasis fictilibus: ut sublimitas sit virtutis Dei, et non ex nobis. [8] In omnibus tribulationem patimur, sed non angustiamur: aporiamur, sed non destituimur: [9] persecutionem patimur, sed non derelinquimur: dejicimur, sed non perimus: [10] semper mortificationem Jesu in corpore nostro circumferentes, ut et vita Jesu manifestetur in corporibus nostris. [11] Semper enim nos, qui vivimus, in mortem tradimur propter Jesum: ut et vita Jesu manifestetur in carne nostra mortali. [12] Ergo mors in nobis operatur, vita autem in vobis.

[7] Mes gi turime tą turtą moliniuose induose, idant prakilnumas priklausytu Dievo galybei ir nebutu iš musų. [8] Visame mes kenčiame vargą, bet nenustojame drąsos; mes svyruojame, bet nenusimename; [9] esame persekiojami, bet neesame apleisti; mus numeta, bet nepražuname; [10] visuomet nešiodami savo kune Jėzaus marinimą, idant ir Jėzaus gyvybė apsireikštu musų kunuose. [11] Nes visuomet mes, kurie gyvi esame, paduodami esame mirtin dėlei Jėzaus, idant ir Jėzaus gyvybė apsireikštu musų mirtingame kune. [12] Tatgi mirtis veikia mumyse, gyvybė gi jumyse.

Toliaus paaiškindamas savo pasielgimą, šv. Povilas nurodo, kad jis savo tarnystės pareigų pildyme ješko tik vieno dalyko, idant įtiktu Kristui, nuo kurio tikisi gauti užmokesnį už savo darbus (4, 7—5, 10), ir moko, kad jam vienatinė tarnystės pildymo priežastis ir akstinas yra meilė Kristaus, numirusio už visus ir vadinančio, kad visi tik dėlei jo gyventu (5, 11—6,10).

7—12. Didis yra priešingumas tarp augštos apaštalų tarnystės ir jų pilno nusižeminimų gyvenimo. Povilo priešininkai regimai sakė, kad jo nusižeminimai ir kentėjimai nesutinka su tikro Kristaus tarno pašaukimu, todėl Apaštalas, išpažindamas savo silpnumą, nurodo, kad jo pats Dievas nori savo galybės apreiškimui, ir aprašo gausiausį atlyginimą už vargus skiriamą.

(7) *Turime gi tą turtą*. Turtu yra šviesa, kurią gavo apaštalai kitų apšvietimui. Kunas yra lyg-kad molinis indas, kurs pigiai gali sudužti.—*Idant prakilnumas*... Gr. t.: kad „galybės prakilnumas" butu Dievo, t. y. idant visi be vargo pažintu, jog visa, kas yra nepaprasta galybėje, apsireiškiančioje per apaštalus (stebuklai, pasisekimas apsakojime ir t. t.), paeina nuo vieno Dievo ir nėra iš jų pačių.—(8) Šv. Povilas aprašo keliose antitėzėse kaikuriuos apaštalų kentėjimus.—*Kenčiame vargą*... Pirmoji antitėzė apima visus vargus apskritai.—*Mes svyruojame*: Lotyniškas žodis *aporiamur* padirbtas yra iš graikiško ἀπορεῖσθαι (rasties ant kryžkelio), sakomo apie tuos, kurie svyruoja su baime, nežinodami, ką sakyti arba daryti. Ir Apaštalai rasdavosi tokiose aplinkybėse, kad nematydavo išėjimo iš pavojų.—(9) *Persekiojami*. Žmonės persekioja apaštalus, bet jų Dievas neapleidžia.—*Mus numeta*. Neprieteliai, sugavę apaštalus, permeta juos ant žemės, bet jie nepražuna, nes tuojau juos išliuosuoja Dievas.—(10) *Visuomet*... Visur kur tik eidavo Kristaus pasiuntiniai, jie nešdavosi su savim regimas ant savo kuno iškentėto persekiojimo žymes, kuriomis jie įvaizdindavo kenčiantįjį Mesiją. Bet jie įvaizdindavo taipogi iš Dievo užmanymo prisikėlusį Kristų, nes ir jie, kaip jisai, buvo pergalėję visus vargus ir visus prispaudimus.—*Musų kunuose*: geriaus: „musų kune", nes beveik visuose gr. rankr. yra vienskaitlis.—(11) Žmonių persekiojami ir Dievo apginami apaštalai pasilieka visuomet tarp gyvybės ir mirties.—(12) *Mirtis* ir *gyvybė* įvaizdintos yra

[13] Habentes autem eumdem spiritum fidei, sicut scriptum est: Credidi, propter quod locutus sum: et nos credimus, propter quod et loquimur: [14] scientes quoniam qui suscitavit Jesum, et nos cum Jesu suscitabit, et constituet vobiscum. [15] Omnia enim propter vos: ut gratia abundans, per multos in gratiarum actione, abundet in gloriam Dei. [16] Propter quod non deficimus: sed licet is, qui foris est, noster homo corrumpatur: tamen is, qui intus est, renovatur de die in diem. [17] Id enim, quod in præsenti est momentaneum et leve tribulationis nostrae, supra modum in sublimitate æternum gloriae pondus operatur in nobis, [18] non con-

[13] Turėdami gi tą pačią tikėjimo dvasią, kaip parašyta yra: Aš tikėjau, to dėlei kalbėjau, ir mes tikime, to dėlei ir kalbame, [14] žinodami, jog kursai prikėlė Jėzų, ir mus prikels su Jėzumi ir pastatys su jumis. [15] Nes visa yra dėlei jusų, kad ir gausinga malonė pagausintu daugelio dėkojimą Dievo garbei. [16] Todėl mes nenustojame drąsos; bet nors musų išviršinis žmogus genda, tečiaus vidujinis atsinaujina iš dienos į dieną. [17] Nes musų dabartinis vargas, kurs trumpas ir lengvas yra, padaro prakilniausią, amžiną, visaperviršijančią mumyse šlovę, [18] mums, neveizdintiems į tai, kas regima, bet kas neregima; nes kas yra regima, lig laikui

---

kaipo veikiančios ypatos. Nors apaštalai kenčia tukstančius pavojų, bet jie yra nepergalimi ir nesulaikomi nuo savo tarnystės pildymo pas tikinčius; jiems jie suteikia gyvybę, nes kada žmonės prima tikėjimą, juose apsireiškia Viešpaties gyvenimas.

13—18. Viltis laimėti savame laike garbingą prisikėlimą pripildo apaštalus drąsa visuose jų varguose.

(**13**) *Turėdami...* Mes kalbame tarp persekiojimų. Tikėjimas čionai, kaip pasirodo iš paminėtų psalmės (115, 1) žodžių, yra tikėjimu į išcikimybę ir teisybę Dievo, kurs pildo savo prižadus ir padeda savo tarnams; taigi, jis sujungtas yra su viltimi. Apaštalai turi tą pačią Dvasią, kaip ir tie, kurie tuos žodžius yra parašę (Aug. Auks.)—(**14**) *Žinodami...* Dievas sulig savo žadėjimų duos savo tarnams amžiną gyvenimą. Jis prikels mus su Jėzumi, kad ir mes paveldėtumėm tą pačią šlovę su Jėzumi, nes budami jo sąnariais mes turime buti su musų galva.—(**15**) Visa, ką nors daro ar kenčia apaštalai, darosi dėlei tikinčiųjų. Bet galutinas jų tarnystės tikslas yra Dievo garbės padauginimas.—(**16**) *Todėl mes...* Šv. Povilas atskiria išviršinį žmogų ir vidujinį, panašiai kaip kitur senąjį ir naująjį. Išviršiniu žmogumi yra kunas su jo pajautimais, vidujiniu yra dušia su jos jiegomis. Mirtingas kunas kenčia nuolatinius vargus ir eina silpnyn, tuotarpu kad dušia jais pastiprinama esti, kad nusikratytu nusidėjimų, ir kasdien įgija naujas spėkas, kadangi ji veizdi į užmokesnį, pasiekiamą per vargus.—(**17**) *Nes musų...* Panašiai Rym. 8, 18. Povilas palygina dabartinius vargus su busiančiu užmokesniu; palygindamas, draug nurodo, kaip labai užmokesniai perviršys kentėjimus. Nors šv. Rašte geri darbai taip labai branginami yra, kad pats Kristus žada savo užmokesnį net paduodančiam vandens atsigerti vienam iš mažiausiųjų, ir kad Apaštalas paliudija, jog kas dabartyje yra trumpa ir lengva musų varguose, nupelnys mums nesulyginamą šlovę, bet ne valia žmogui pasitikėti arba girties savimi, o ne Viešpatyje, kurio gerumas visiems žmonėms yra taip didis, jog jis nori, kad tai, kas yra jo dovana, butu jų nuopelnu (Trid. Pos. 6. persk. 16).—(**18**) *Kas regima*, t. y. į žemiškas gėrybes, turtus ir t. t.—*Neregima*, t. y. dangiška šlovė ir laimė, kurių buvimą mes patiriame iš tikėjimo.—Tie priėštarauja tikram tikėjimo mokslui, kurie sako, buk teisusis kiekviename gerame darbe nusideda atleistinai arba net užsipelno amžiną bausmę; taipogi ir tie klysta, kurie tvirtina, kad teisieji nusidedą visais savo darbais, jei jų pildyme savo neran-

templantibus nobis quae videntur, sed quae non videntur. Quae enim videntur, temporalia sunt: quae autem non videntur, aeterna sunt.

yra; o kas neregima, tai amžina yra.

Caput V. [1] Scimus enim quoniam si terrestris domus nostra hujus habitationis dissolvatur, quod aedificationem ex Deo habemus, domum non manufactam, aeternam, in coelis. [2] Nam et in hoc ingemiscimus, habitationem nostram, quae de coelo est, superindui cupientes: [3] si tamen vestiti, non nudi inveniamur. [4] Nam et qui sumus in hoc tabernaculo, ingemiscimus gravati: eo quod nolumus exspoliari, sed supervestiri, ut absorbeatur quod mortale est, a vita. [5] Qui autem efficit nos in hoc ipsum, Deus, qui dedit nobis pignus spiritus.

5. Perskyrimas. [1] Nes žinome, jog jei musų žemiškas namas šio gyvenimo iširtu, tai turime rumą iš Dievo, namus ne ranka padarytus, amžinus danguose. [2] Nes ir šitame name mes dusaujame, geisdami persivilkti musų gyvenimu, kurs iš dangaus yra, [3] jei vienok busime rasti apvilkti, ne nuogi. [4] Nes ir kurie esame šioje šėtroje, dusaujame apsunkinti, dėlto kad norime buti ne apiplėšti, bet pervilkti, idant kas mirtinga yra, butu gyvybės praryta. [5] Bet kursai mus į tai prirengia, yra Dievas, davusis mums Dvasios uždą.

[6] Audentes igitur semper, scientes quoniam dum sumus in corpore, peregrinamur a Domino: [7] (Per fidem enim ambulamus,

[6] Taigi, visuomet turime tvirtą pasitikėjimą, jog kolei esame kune, keliaujame toli nuo Viešpaties, [7] (nes elgiamės tikėjime, o

---

gumo prašalinimui ir savęs į uolesnį darbavimąsi pažadinimui, turėdami užmanymą pašlovinti Dievą, dar atsižvelgia ir į amžiną užmokesnį (Trid. Pos. 6, pesk. 11).

5, 1—10. Apaštalas įsitikrinęs, kad jis dalyvaus garbingame prisikėlime, stengiasi visuose dalykuose įtikti Kristui, savo busiančiam Teisėjui.

(1. 2) Šv. Povilas palygina netvirtą ir laikinį namą, t. y. savo kuną, su tvirtu ir nuolatiniu namu, kuriuo anas, pašlovintas, pavirs danguose.—(3) *Jei vienok...* Jei prigimties troškimas nėra veltui, tuo mažiaus malonės; nes lukesčio, neatsiekiančio savo tikslo, Dievas negalėjo įdėti širdin.— 2. eil. gale Apaštalas pameta pirmąjį palyginimą namo ir įveda naują, persivelkamojo apdaro; 4. eil. jis vėl sujungia abudu palyginimu. Niekas negali persivilkti, jei jis nėra apsivilkęs (Tert.); todėl Apaštalas ir prideda paaiškinimą: Jei mes busime rasti dar tebeapvilkti mirtingu kunu, o ne paliuosuoti nuo jo. Taigi, šv. Povilas turi čionai mintyje ne visus krikščionis, bet tik tuos, kurie pasaulio pabaigoje bus rasti gyvi, ir kuriuos jis jau minėjo 1 Kor. 15, 51. Tiktai jų mirtingas kunas be gulėjimo grabe bus stebėtinai permainytas į peršviestąjį. Dievas juos apvilks nauju kunu, nors jie nebus nusivilkę senojo.—(4) *Nes ir kurie...* Gyvendami mirtingame kune, panašiame laikinei šėtrai, mes dusaujame, nes apsunkinti esame įgimta baime, kurią mumyse sužadina mirtis.—*Norime buti ne apiplėšti, bet persivilkti*, t. y. mes trokštame, kad kunas, kolei jame pasilieka dušia, iš gendančio taptu nemirtingu ir šlovingu.—(5) Plg. Oz. 13, 14. *Bet kursai...* Apaštalas priparodo, kad tas troškimas permainos be mirimo paties Dievo duotas yra į širdis. Dievas mus taip padarė, kad mes norime buti ne apiplėštais, bet pervilktais.—(6) Prisikėlimo tikrumas sužadina Apaštale šventą drąsą.—*Toli nuo Viešpaties*, čia ant žemės, toli nuo musų tikrosios tėvynės, dangaus.—(6) *Nes elgiamės...* Kad kas nesakytu, jog ir

et non per speciem). [8] Audemus autem, et bonam voluntatem habemus magis peregrinari a corpore, et præsentes esse ad Dominum. [9] Et ideo contendimus sive absentes, sive praesentes placere illi. [10] Omnes enim nos manifestari oportet ante tribunal Christi, ut referat unusquisque propria corporis, prout gessit, sive bonum, sive malum.

ne regėjime). [8] Mes tvirtai pasitikime ir turime gerą valią velyk išeiti iš kuno ir buti arti prie Viešpaties. [9] Ir todėl mes stengiamės jam įtikti, ar išėję iš kuno, ar jame pasilikdami. [10] Nes mes visi turime pasirodyti prieš Kristaus teismo krasę, idant kiekvienas atsiimtu, kas kunui priklauso, pagal tai, kaip elgėsi, ar gera, ar pikta.

b) Kas šv. Povilą paragina pildyti savo tarnystės pareigas.

[11] Scientes ergo timorem Domini hominibus suademus, Deo autem manifesti sumus. Spero autem et in conscientiis vestris manifestos nos esse. [12] Non iterum commendamus nos vobis, sed occasionem damus vobis gloriandi pro nobis: ut ha-

[11] Žinodami tat, jog Viešpaties reikia bijoties, mes pertikrinėjame žmones; o Dievui žinomi esame; turime gi viltį, jog žinomi esame ir jusų sąžinėse. [12] Mes neužtariame vėl savęs prieš jus, bet duodame jums progą girties iš musų, idant turė-

---

ant žemės mes esame arti Kristaus, Apaštalas paaiškina, kad čia ta artimybė yra netobula, nes tik per tikėjimą; bet ateis diena, kada mes matysime Viešpatį tiesiog veidas į veidą, busime nebe tikėjime, bet *regėjime*.—(**8**) *Mes tvirtai...* Tas apsvarstymas, kad, apleisdami kuną, mes nebebusime toli nuo Viešpaties, padaugina apaštalų pasitikėjimą ir padaro, kad jie ne tik nebebijo mirties, bet dar jos trokšta, nors prigimtis geidžia velyk buti pervilkta, kaip apiplėšta.—(**9**) *Stengiamės jam įtikti*, ar šitame gyvenime ar kitame; arba atsižvelgiant į kontekstą: mes rupinamės jam įtikti, neatsižvelgdami į tai, koks bus musų stovis antrojo Kristaus atėjimo laike, nes tuomet mes galime dar buti gyvi, arba jau numirę. — (**10**) *Nes mes visi...* Mes turime ne tik stoti į paskutinįjį teismą, bet ir pasirodyti, idant mes už tai, ką padarėme kunu (kolei žmogus buvo kune), atsiimtumėm užmokesnį arba bausmę sulig to, ar buvo padaryta gerai arba piktai.—Tuo pasakymu vienok visai nėra užginčijama nauda, kurią atneša numirusiems musų maldos; nes numirusieji malonėje ir tai sau užpelnė, kad jiems žmonių užtarimai gali atnešti naudą; tie gi užtarimai ne visiems numirusiems praverčia, nes ne visi vienodai gyveno. Plg. Rym. 14, 10.

Apaštalas, paminėjęs, kodėl jis rašo savo pasiteisinimą, parodo, kad Evangelijos darbininkus taip stumia ir veda už visus numirusiojo Kristaus meilė, jog jie pildo žmonių su Dievu suderinimo tarnystę, kaipo Kristaus pasiuntiniai, ir paaiškina plačiaus, kaip jie stengiasi tapti vertais Dievo tarnais (5, 11—6, 10).

11—13. Šv. Povilas persergi, kad jis rašo pasiteisinimą ne idant save užtartu prieš Korintiečius, bet kad jie turėtu ką atsakyti klaidžiamoksliams.

(**11**) *Žinodami tat..* Viešpaties baimė, apie kurią čia Apaštalas kalba, yra tai vaikų baimė, ne vergų. Kaikada žodis baimė pažymi ir patį baimės dalyką, taigi, čionai baisų pasaulio teismą: baimę teismo, kurį savame laike darys Viešpats (Auks. Teod.). — *Mes pertikrinėjame.* Pertikrinimo dalykas yra tas, jog apaštalai stengiasi įtikti Kristui, Teisėjui, o ne žmonėms, kaip darė Povilo priešininkai, kuriuos jis norėtu pertikrinti. Norint Dievui įtikti, reikia stengties prašalinti kiekvieną neteisingą įtarimą, kurs galėtu užkenkti musų tarnavime Dievui (Auks.). Dievo nereikia pertikrinėti apie apaštalų tikrybę, nes jis mato jų širdis; bet ir Korintiečių sąžinė gali buti tos tikrybės liudytoju.-- (**12**) *Kurie giriami..* Apaštalas pažymi, kad Korinto klaidžia-

beatis ad eos, qui in facie gloriantur, et non in corde. [13] Sive enim mente excedimus, Deo: sive sobrii sumus, vobis.

[14] Caritas enim Christi urget nos: æstimantes hoc, quoniam si unus pro omnibus mortuus est, ergo omnes mortui sunt: [15] et pro omnibus mortuus est Christus: ut, et qui vivunt, jam non sibi vivant, sed ei, qui pro ipsis mortuus est et resurrexit. [16] Itaque nos ex hoc neminem novimus secundum carnem. Et si cognovimus secundum carnem Christum: sed nunc jam non novimus. [17] Si qua ergo in Christo nova creatura, vetera transierunt: ecce facta sunt omnia nova. [18] Omnia autem ex Deo, qui nos reconciliavit sibi per

tumėt ką atsakyti tiems, kurie giriasi iš išviršinių dalykų, o ne iš to, kas yra širdyje. [13] Nes ar mes pardedame, yra tai Dievui; ar save suturime, yra tai jums.

[14] Nes Kristaus meilė verčia mus tai manančius, jog jei vienas už visus numirė, tat visi numirę yra; [15] ir Kristus numirė už visus, kad ir tie, kurie gyvi yra, jau nebe sau gyventų, bet už juos numirusiajam ir prisikėlusiajam. [16] Taigi, mes nuo dabar nepažįstame neivieno pagal kuną. Ir jei pažinome Kristų pagal kuną, tai dabar jau jo nebepažįstame. [17] Jei tat kas Kristuje yra, tas yra naujas sutvėrimas; kas buvo sena, praėjo; štai, visa nauja pasidarė. [18] Visa gi yra iš Dievo, kurs suderino mus su savim per Kristų,

---

moksliai yra veidmainiais.— (**13**) *Nes ar mes...* Ką nors daro šv. Povilas, visuomet jis jieško vien Dievo garbės ir dušių išganymo.— *Pardedame.* Gr. ἐξέστημεν. Tas žodis vartojamas yra prasmėje: nukalbėti, pradėti klajoti (plg. Mork. 3, 21), arba bent prasilenkti su nuolaidumu. Apaštalas regimai tuo žodžiu pažymi pasigyrimus, kuriuos jis kaikada turėdavo išreikšti apie save.— *Susiturime*: kalbame apie save atsargiai, su nuolaidumu.

14—21. Meilė Kristaus už visus numirusio, idant visi, numirdami nusidėjimui, tarnautu Dievui, taip stumia ir veda apaštalus, kad jie, gavę naują gyvenimą per Kristų, kaipo jo pasiuntiniai ir vietininkai, pildo uoliai suderinimo darbą žmonių su Dievu ir visai nejieško savo naudos.

(**14**) *Nes Kristaus meilė*, kuria jis myli žmones (Auks. Jon.-Dam. Tom.). — *Jei vienas už visus numirė...* Visi, dalyvaudami Kristaus mirtyje, numirė tuose dalykuose, kuo jie pirma buvo, t. y. kaipo sąnariai senojo žmogaus, Adomo. Kristaus mirtis turi taip didelę vertybę, kad ji sulig tos vertybės užstoja mirtį visų, nors savo veikimą parodo tik dėl tų, kurie apkrikštyti yra į Kristaus mirtį (plg. Rym. 6, 2...) ir taip dvasiškai su juo numiršta.— (**15**) *Ir Kristus...* Tie, kurie numirė sulig senojo žmogaus, gavo krikšte naują gyvenimą, kurio pradžia yra iš Kristaus mirties; ir todėl jie privalo naudoties tuo nauju gyvenimu taip, kaip to nori jo davėjas; tuo labiaus, kad tikintįs ne tik suvienyti yra su Kristaus mirtimi, bet ir su jo prisikėlimu. Taigi, Kristaus meilės tikslas buvo tas, kad po dvasiškos mirties senojo žmogaus prikeltieji į naują gyvenimą juo nesinaudotu vien savųjų patogumų jieškojimui ir savų troškimų įvykdymui, bet stengtusi visas savo mintis ir darbus atkreipti į tą, kurs numirė už musų nusidėjimus ir prisikėlė dėlei musų nuteisinimo (plg. Rym. 4, 25) ir yra mums paveizdu.— (**16**) *Taigi, mes...* Pirm savo atsivertimo Apaštalas visa teisdavo sulig to, kaip patikdavo prigimčiai, senajam žmogui, ir gyrėsi iš viso, kas pas žydus buvo didžiai gerbiama; bet nuo tos valandos, kada jis numirė Kristuje ir tapo nauju sutvėrimu, jis jau teisdavo visa sulig naujų taisyklių, kurias jis gavo su naujuoju gyvenimu.— (**17**) *Visa nauja pasidarė*: atėjo naujas manymo ir visų dalykų kainavimo budas. Jei čia šv. Povilas turėjo mintyje šv. Rašto žodžius, tai jais galėtu buti Iz. 43, 18. 19. Plg. Apr. 21, 5.— (**18**) *Ir davė*

Christum: et dedit nobis ministerium reconciliationis: [19] quoniam quidem Deus erat in Christo mundum reconcilians sibi, non reputans illis delicta ipsorum, et posuit in nobis verbum reconciliationis. [20] Pro Christo ergo legatione fungimur, tamquam Deo exhortante per nos. Obsecramus pro Christo, reconciliamini Deo. [21] Eum, qui non noverat peccatum, pro nobis peccatum fecit, ut nos efficeremur justitia Dei in ipso.

Caput VI. [1] Adjuvantes autem exhortamur ne in vacuum gratiam Dei recipiatis. [2] Ait enim: Tempore accepto exaudivi te, et in die salutis adjuvi te. Ecce nunc tempus acceptabile, ecce nunc dies salutis: [3] Nemini dantes ullam offensionem, ut non vituperetur ministerium nos-

ir davė mums suderinimo tarnystę. [19] Kadangi Dievas Kristuje suderino pasaulį su savim, nepaskaitydamas jiems jų kaltybių; ir padėjo mumyse suderinimo žodį. [20] Kristaus tat vietoje mes pildome pasiuntinių pareigas, kaip kad Dievas graudentu per mus. Maldaujame Kristaus vardan: susiderinkite su Dievu! [21] Nepažinusį nusidėjimo jis padarė už mus nusidėjimu, kad mes jame taptumėm teisybė Dievui.

6. Perskyrimas. [1] O kaipo sandarbininkai mes jus graudename, kad Dievo malonę gautumėt ne veltui. [2] Nes jis sako: Maloningame laike aš išklausiau tave, ir išganymo dienoje padėjau tau! Štai dabar maloningasis laikas, štai dabar išganymo diena! [3] Niekam neduokime jokio papiktini-

---

mums, t. y. apaštalams.— (19) *Kadangi Dievas...* Kad žmonės galėtu buti suderinti su Dievu, dviejų reikia dalykų: Dievas turi atleisti jiems kaltybę, žmonėms gi reikia išpildyti sąlygos už nusidėjimų atleidimą Dievo paskirtos. Tuodu reikalavimu Apaštalas išreiškia sakydamas: *nepaskaitydamas jiems...* ir: *padėjo mumyse suderinimo žodį*. Pirmasis dalykas nėra pilnai išreikštas, nes nėra paminėtas pašvenčiančiosios malonės suteikimas, per kurį dildomi yra nusidėjimai taip, kad žmogus darosi nuteisintu (plg. Rym. 4, 7. 8. 1 Kor. 6, 11 ir kit.). Kad gi žmogus iš savo pusės galėtu pažinti ir išpildyti reikalingas susiderinimui sąlygas, *Dievas padėjo* apaštaluose *suderinimo žodį*, t. y. davė galę ir palenkė jų širdis, kad skelbtu pasauliui, jog tas suderinimas padarytas yra per Kristų, ir kad tai darydami vestu į Kristų visus žmones (Tom.). Paraginimas ir tarpininkavimas tame suderinime žmonių su Dievu yra tai apaštalų tarnystė. — (20) *Kristaus tat vietoje...* Apaštalai dirba toliaus Kristaus darbą, ir ką Tėvas darė pirma per Išganytoją, tai dabar daro per jo vietininkus, apaštalus.— (21) *Nepažinusį...* Dievas pasielgė su Sunumi, lyg-kad su džiausiu nusidėjėliu, kuriame nieko kito nėra, kaip tik nuodėmė, ir tai dėlto kad mes, suvienyti su gana už mus darančiu ir mirštančiu, per jo malonę, o ne per musų nuopelnus, taptumėm teisųs ta teisybe, kurią Dievas mums maloningai dovanojo ir į musų širdis suteikia.

6, 1—10. Šv. Povilas pasakė augščiaus, kad apaštalai tai daro, ko nuo jų reikalauja Kristaus meilė (5, 14...); taigi, dabar jis išparodo, kaip jie tą Kristaus meilę apreiškia savo gyvenime.

(1) *O kaipo sandarbininkai* — Dievo, kurs per apaštalus į žmones atsiliepia, taigi, naudojasi jų pagalba (Tom.).— *Gautumėt*, geriaus: butumėt gavę. Veltui gauna kas nors malonę, jei ja nesinaudoja ir su jos pagalba nedaro gerų darbų (Anzelm. Tom.).— (2) *Nes jis*: Dievas per Iz. 49, 8. — *Maloningame laike...* Tie žodžiai pasakyti yra į Viešpaties tarną, Mesiją. Viešpats, į kurį meldėsi Mesijas už žmonijos išganymą, apreiškė jam iškilmingai, kad jo maldas išklausė. Tuose žodžiuose lyg-kad sutraukti yra į vieną vietą visi mesianiškojo laiko palaiminimai.— (3) *Niekam neduokime...* Plg. 1 Kor. 10, 32. Kas kitiems duoda papiktinimą, to ir pamokslai yra niekinami, ir jis pats

trum: [4] sed in omnibus exhibeamus nosmetipsos sicut Dei ministros in multa patientia, in tribulationibus, in necessitatibus, in angustiis, [5] in plagis, in carceribus, in seditionibus, in laboribus, in vigiliis, in jejuniis, [6] in castitate, in scientia, in longanimitate, in suavitate, in Spiritu sancto, in caritate non ficta, [7] in verbo veritatis, in virtute Dei, per arma justitiæ a dextris, et a sinistris, [8] per gloriam, et ignobilitatem, per infamiam, et bonam famam: ut seductores, et veraces, sicut qui ignoti, et cogniti: [9] quasi mo-

mo, kad musų tarnystė nebutu papeikta; [4] bet visame pasirodykime kaipo Dievo tarnai su didžia kantrybe varguose, reikaluose, suspaudimuose, [5] smugiuose, kalėjimuose, maištuose, darbuose, budėjimuose, pasninkuose, [6] per nekaltybę, išmintį, romumą, meilumą, per šventąją Dvasią ir neveidmainingą meilę, [7] per tiesos žodį, per Dievo galybę, per teisybės ginklus po dešinės ir po kairės, [8] šlovėje ir nešlovėje, piktame ir gerame garse, nurodomi kaipo suvedžiotojai, vienok teisingi, kaipo nepažįstami, o vienok žinomi; [9]

---

yra kliutimi, kad jo veikimas neatneša vaisių. Jei nors vienas Evangelijos tarnas yra neištikimas, jis užkenkia visiems.— (4. 5) *Bet visame...* Plg. 1 Kor. 4, 1. Apaštalai privalo ypač rupinties, kad juos užtartu jų darbai.— *Su didžia kantrybe...* Kantrybė apaštalams labiausiai reikalinga yra, ir progos jos pritaikymui yra nesuskaitomos. Apaštalas išvardija čionai kaikurias iš jų, iš viso devynias, padalintas į tris skyrius. Pirmame jos atskiriamos yra pagal sunkumą, antrame minimi yra priešingumai, daromi kitų žmonių, o trečiame apsunkinimai, kuriuos apaštalai prisiima iš liuosos valios.— *Varguose*, kurie gali buti dideli ir maži.— *Reikaluose*, kurie kaipo neišvengiami sunkesni yra už vargus.— *Suspaudimuose*, kurie yra taip sunkųs, kad žmogus nebežino, kaip iš jų išsiliuosuotu (plg. 4, 8).— *Smugiuose*, kurie nors skaudųs, vienok mažiaus trukdo Evangelijos platinimą, kaip kada apaštalai randasi *kalėjimuose*.—*Maištuose*, kurie nekartą neleidė apaštalui pildyti jo tarnystės.—(6. 7) *Per nekaltybę...* Nuo kantrybės šv. Povilas pereina į kitas apaštališkas dorybes, kurių jis išskaito taipogi devynias. Šešios pirmosios privalo apsireikšti visame pasielgime, dvi tolimesni ypač praverčia pamoksluose, paskutinioji lyg-kad apima visas paminėtasias.— *Per nekaltybę* širdies, per šventumą.— *Išmintį*: ypatingą apaštališką išmintingumą, apsireiškiantį pasielgime, tinkančiame laikui ir aplinkybėms.—*Romumą*, kurs pakenčia priešininkus ir nusidejėlius; *meilumą*, apsireiškiantį ypač pasielgime su silpnaisiais; ir romumo ir meilumo tikslas yra atvesti į Kristų tuos, dėlei kurių tiedvi dorybi yra pildomi.—*Per šventąją Dvasią*: parodydami visu savo gyvenimu, kad apaštalai yra vedami ir rėdomi šv. Dvasios ir vieno tejieško, kad butu vertu šv. Dvasios gyvenimu ir jos įrankiais.—*Per teisybės ginklus*. Tie ginklai, kuriais yra apaštalų dorybės, yra *teisybės*, t. y. šventumo suteikti, arba jos praplatinimui paskirti. Senobės kareiviai laikydavo dešinėje rankoje ginklus užpuolimui (kalaviją, jietį ir k.), o kairėje apsigynimo ginklus (skydą ir t. t.). Į tą tai paprotį ir padaryta yra aliuzija žodžiais: *po dešinės ir po kairės*.—(8) *Šlovėje...* Parodymui, kad apaštalai nepriklauso nuo išviršinių dalykų, šv. Povilas dar prideda keletą gyvenimo sąlygų, kuriose apaštalai pasirodo tikrais Dievo tarnais, lyg-kad sakytu: Ar mus šlovina ar niekina, ar apie mus piktai kalba ar gerai, mes pasiliekame ištikimi musų pareigoms, nežiurėdami į sąlygų įvairumą.—*Nurodomi...* Sekančiuose žodžiuose Apaštalas atsako į septynis kaltinimus, kuriuos darė jam ir jo sandarbininkams jo priešininkai.— *Nurodomi kaipo suvedžiotojai*: paklydimų tarp žmonių platintojai, kaip ir jų dieviškas Mokytojas; nors ištikrųjų apaštalai buvo tiesos skelbėjais. Į juos veizdėjo kaipo į žmones nežinomus, be vertybės, nors jų garbingas vardas skambėjo toli ir buvo žinomas visoje Bažnyčioje.— (9) *Mirštantis... nuplakti...* Priešininkai kalbėdavo apie apaštalus, kaipo apie žmo-

rientes, et ecce vivimus: ut castigati, et non mortificati: [10] quasi tristes, semper autem gaudentes: sicut egentes, multos autem locupletantes: tamquam nihil habentes, et omnia possidentes.

kaipo mirštantįs, ir štai mes gyvi esame; kaipo nuplakti, o vienok nenumarinti; [10] kaipo nuliudusieji, o vienok visuomet linksmi; kaipo beturčiai, o daugelį turtingais darantįs; kaipo nieko neturintįs, o visa valdantįs.

4. Apaštalo pasiteisinimo užbaiga.

[11] Os nostrum patet ad vos o Corinthii, cor nostrum dilatatum est. [12] Non angustiamini in nobis: angustiamini autem in visceribus vestris: [13] eamdem autem habentes remunerationem, tamquam filiis dico: dilatamini et vos.

[14] Nolite jugum ducere cum infidelibus. Quæ enim participatio justitiæ cum iniquitate? Aut

[11] Musų burna atsivėrė į jus, o Korintiečiai; musų širdis prasiplatino. [12] Nėra jums ankštu mumyse, bet ankštu pasidarė jusų širdyse. [13] O kadangi turėsite tą patį atlyginimą, kaip savo vaikams sakau, praplatinkit ir jųs savo širdis.

[14] Netraukkite jungo su netikinčiais; nes koki yra draugystė teisybės su neteisybe? arba ko-

---

nes Dievo nubaustus už nusidėjimus ir esančius nuolat mirties pavojuje, ir štai Dievas neleidžia atimti iš jų gyvybės, kad Jėzaus gyvenimas apsireikštu jų mirtinguose kunuose.—(**10**) *Nuliudusieji*... Nurodydavo, kaipo esančius nuolatiniame nuliudime, o vienok jie gauna nuo Viešpaties saldų palinksminimą, neveizdint į jų vargus.—*Beturčiai... nieko neturintįs*... Iš jų tyčiojosi, kaipo iš nieko neturinčių beturčių, o vienok jie turi ir dalija visas dvasiškas gėrybes, nors ir truksta jiems laikinių dalykų.

Apaštalas jau išreiškė savo meilę į Korintiečius; taigi, pasiteisinimą užbaigdamas, jis maldauja, kad ir jie atsilygintu meile ir sergėtusi sekiojimo piktų stabmeldžių papročių (6, 11—7, 1); galop duoda kaikurios paaiškinimus, paliečiančius pirmąją gromatą į Korintiečius, kad taip prašalintu pilnai užsilikusį dar neužsitikėjimą (7, 2—16).

6, 11—7, 1. Šv. Povilas maldauja, kad Korintiečiai turėtu į Apaštalą tokią pat meilę, kokia jis juos myli; o tos meilės parodymui jiems reikia sergėties piktų stabmeldžių papročių, kurie didžiai priešingi yra krikščionių religijai ir šventumui.

(**11**) Apaštalas ne pasigirti norėjo, rašydamas su tokiuo atvirumu apie savo reikalus ir darbus, bet privertė jį tai padaryti meilė į Korintiečius.—*Mano burna*. Aš prabilau į jus liuosai ir atvirai, kaip prietelis į prietelį, nes mano širdis pilna yra ir prasiplatino iš meilės. — (**12**) Kaip tas, kurs nėra mylimas, yra lyg-kad išvaromas ir širdies, kad net jo atmintis nėra užlaikoma, taip mylimasis tarsi gyvena mylinčiojo širdyje, kaip savuose namuose, ir tuo daugiaus užima ten vietos, juo labiaus yra mylimas. Tiesa, Korintiečiai nebemylėjo šv. Povilo, kaip pirmiaus (12, 15), o vienok jis mylėdamas juos, kaip savo vaikus, trokšta, kad jų butu mylimas, kaipo tėvas. — (**13**) *O kadangi*... Kadangi jųs gausite tokį pat užmokesnį, kaip ir mes, todėl stengkitės turėti ir taip plačią širdį, kaip mes turime (Tom.). Gr. tekstą, kuriame nėra nieko atsakančio lot. žodžiui *habentes*, galima butu taip išversti: „idant mums duotumėt tokį pat atsilyginimą, (aš jums sakau kaipo savo vaikams,) praplatinkit ir jųs savo širdis", t. y. idant už mano meilę jųs atsimokėtumėt lygia meile, praplatinkit savo širdis.

(**14**) *Netraukkite*... Gr. t. netapkite traukiančiais jungą. Rašydamas žodį ἑτεροζυγοῦντες, šv. Povilas regimai turėjo mintyje įstatą, kuriuo buvo užginta žydams kinkyti į vieną jungą gyvulius ne vienos veislės, pvd. jautį ir atsilą (Atk.

quæ societas luci ad tenebras? [15] Quæ autem conventio Christi ad Belial? Aut quæ pars fideli? cum infideli? [16] Qui autem consensus templo Dei cum idolis? Vos enim estis templum Dei vivi, sicut dicit Deus: Quoniam inhabitabo in illis, et inambulabo inter eos, et ero illorum Deus, et ipsi erunt mihi populus. [17] Propter quod exite de medio eorum, et separamini, dicit Dominus, et immundum ne tetigeritis: [18] et ego recipiam vos: et ero vobis in patrem, et vos eritis mihi in filios, et filias, dicit Dominus omnipotens.

Caput VII. [1] Has ergo habentes promissiones carissimi, mundemus nos ab omni inquinamento carnis, et spiritus perficientes sanctificationem in timore Dei.

ki vienybė šviesos ir tamsybių? [15] O koks sutarimas Kristaus su Belialiu? arba kokią dalį turi tikintis su netikinčiuoju? [16] O koks sutikimas Dievo bažnyčiai su stabais? Nes jųs esate gyvojo Dievo bažnyčia, kaip sako Dievas: Aš gyvensiu juose ir vaikščiosiu tarp jų; ir busiu jų Dievas, ir jie bus mano tauta. [17] To dėlei išeikite iš jų tarpo ir atsiskirkite, sako Viešpats, ir neprisilieskite suteptų dalykų; [18] ir aš priimsiu jus, ir busiu jums tėvu, ir jųs busite man sunumis ir dukterimis, sako visagalintysis Viešpats.

7. Perskyrimas. [1] Tuos tat turėdami pažadėjimus, mieliausieji, apsikuopkime save nuo visokio sutepimo kuno ir dvasios, užbaigdami savo pašventinimą Dievo baimėje.

22, 10). Todėl Apaštalo perspėjimo prasmė yra: Kadangi esate ne vienos veislės, todėl neturėkit draugystės su pagonimis. Neužgina vienok šv. Povilas tais žodžiais Korintiečiams visų santikių su pagonimis (plg. 1 Kor. 5, 9... 7, 12... ir k.), įsako gi tik, kad jie neeitu tais pačiais paklydimo keliais, kaip ėjo pagonis, ir kad sergėtusi visokio susitepimo kuniško ir dvasiško.—*Tarp šviesos ir tamsybės.* Šviesa yra krikščionių religija; stabmeldystė yra nežinojimo ir klaidų tamsybėmis.—(**15**) *O koks sutarimas...* . Priešais Dievo karalystės galvą Apaštalas stato pagedimo karalystės galvą, kad taip pažymėtu prigimčių skirtingumą abiejų karalysčių sąnariuose. Tik per tikėjimą tampa kas nors Kristaus karalystės sąnariu. Žodis Belialis yra ebraiškas (*belial*) ir reiškia „nenaudingumą“, vartojamas taipogi prasmėje „neteisybė“.—(**16**) *O koks sutikimas...* Viešpaties bažnyčia skaitėsi taip šventa, kad niekas nedrįsdavo įnešti jon ką-nors, kas priklausė stabams (plg. Ez. 8, 3..). Priešingumas, esantis tarp tikrojo Dievo bažnyčios ir stabų, yra toks pat tarp krikščionystės ir pagonystės.—*Sako Dievas:* 3 Moz. 26, 12.—(**17**) Veiz. Iz. 52, 11.—(**18**) Jer. 32, 37. Apaštalas suvienija pagal savo paprotį keletą pranašysčių, kurių tekstą paduoda gana liuosai pagal LXX, ir taip primena įvairius Dievo padarytus žadėjimus; iš jų visų pasirodo, kad krikščionis yra tauta šventa, priklausanti Dievui, kuriai negalima turėti artimų santikių sa pagonimis.—

(**7, 1**) *Tuos tat...* Visi nusidėjimai, kaip turintieji tarsi savo buveinę kune (apsirijimas, paleistuvystė ir t. t.), taip ir daromieji be kuno pajautimų pamėgimo (tuštybė, puikybė ir t. t.) lyg-kad priklauso stabmeldystei (Tom.). Tiesa, tikintieji per krikštą apiplauti tapo nuo savo pirma buvusių sutepimų, bet juose pasilieka nusidėjimo akstinas, o per tai ir pavojus išnaujo susitepti. Todėl Apaštalas liepia jiems gautą krikšte skaistumą daryti kas kart tobulesniu, kas gali tik tuomet įvykti, jei jie gyvena kudikiškoje Viešpaties baimėje.

2—7. Grįždamas prie savo meilės, Apaštalas išparodo, kad jis vertas yra Korintiečių meilės dėl didžiausio jiems prielankumo, dėlei rupesčio apie jų išganymą, kurį turėjo, budamas Makedonijoje, ir dėlei džiaugsmo iš gerų žinių apie Ko-

[2] Capite nos. Neminem læsimus, neminem corrupimus, neminem circumvenimus. [3] Non ad condemnationem vestram dico: prædiximus enim quod in cordibus nostris estis ad commoriendum, et ad convivendum. [4] Multa mihi fiducia est apud vos, multa mihi gloriatio pro vobis, repletus sum consolatione, superabundo gaudio in omni tribulatione nostra. [5] Nam et cum venissemus in Macedoniam, nullam requiem habuit caro nostra, sed omnem tribulationem passi sumus: foris pugnæ, intus timores. [6] Sed qui consolatur humiles, consolatus est nos Deus in adventu Titi. [7] Non solum autem in adventu ejus, sed etiam in consolatione, qua consolatus est in vobis, referens nobis vestrum desiderium, vestrum fletum, vestram æmulationem pro me, ita ut magis gauderem.

[2] Priimkite mus. Niekam skriaudos nepadarême, nieko nepažeidême, nieko neprigavome. [3] Aš to nesakau jusų pasmerkimui, nes jau pirma pasakême, kad jųs esate musų širdyje draug mirti ir draug gyventi. [4] Daug man pasitikėjimo jumyse, daug man pasigyrimo iš jusų; pripildytas esu paguoda, gausiai turiu džiaugsmo kiekviename musų varge. [5] Nes ir Makedonijon mums atėjus, musų kunas neturėjo jokio atilsio, bet kentėjome visokį vargą: iš lauko kovos, viduje baimės. [6] Bet palinksminantis nužemintuosius, Dievas, mus palinksmino per Tito atėjimą; [7] o ne tiktai per jo atėjimą, bet taipogi per paguodą, kuria jis buvo palinksmintas jumyse, apsakydamas mums jusų išsiilgimą, jusų verksmą, jusų uolumą į mane, taip kad dar labiaus džiaugiaus.

---

rintiečius; nes vis tai aiškiausiai parodo, kaip labai jis juos mylėjo ir myli.

(2) *Priimkite mus*—į savo širdį. Nesiaurinkite mums taip labai, joje vietos (Teof. Teod. plg. 6, 12).—*Niekam skriaudos nepadarême*: pildydami savo tarnystę nieko neužgavome; *nepažeidême*: neįvedėme į paklydimą netikru mokslu; *neapgavome*: nejieškojome per Dievo žodžio apsakojimą sau pelno.—(3) *Aš to nesakau...* Tais žodžiais Apaštalas paaiškina 2. eil. ir lyg sako: Ne jųs, Korintiečiai, man darėte tokiuos prikaišiojimus, nei jiems pritarėte, ir todėl aš kaltinu ne jus, kuriuos visa širdimi myliu, iš kurių aš giriuosiu, kurie man esate paguoda ir džiaugsmas; kaltas yra kas kitas,—jusų suvedžiotojai.—*Pirma pasakême*: aliuzija į 6, 11. 12.—*Draug mirti...* Korintiečiai taip giliai įėjo Povilui į širdį, kad nei gyvenimas, nei mirtis nebegalėtu jų iš ten išplėšti; ar jis bus gyvas, ar mirs, jis juos myli visuomet.—(4) *Daug man pasitikėjimo*: Pasitikėjimu, kaip matyti iš gr. ž. παῤῥησία, šv. Povilas vadina čionai savo šv. drąsumą kalboje, kurį jis parodydavo savo įkurtose bažnyčiose, papeikdamas atvirai, reikalui atsiradus, pasergėtus paklydimus; ir tai buvo ženklas jo apaštališkos meilės.—(5)—*Nes ir...* Kaip Troadoje (veiz. 2, 12. 13), iš kurios Apaštalas išplaukė Makedonijon, taip ir į čia atvykęs, jis visas daug kentėjo.—*Iš lauko kovos*: nuolatiniai susirėmimai su krikščionystės priešais, žydais ir pagonimis; *viduje baimės*: rupesčiai be skaitliaus apie jaunas krikščionių draugijas.—(6) *Bet palinksminantis...* Apaštalas ilgai laukė sugrįžimo Tito, išsiųstojo Korintan; galop susilaukė ir buvo labai palinksmintas, nes Titas atnešė kuogeriausias žinias apie Korintiečius.—(7) *O ne tiktai...* Dievas palinksmino Apaštalą per Tito palinksminimus. O Titas buvo gavęs iš Korinto lyg-kad dvejopą palinksminimą. Jis buvo radęs tikinčius pasitaisiusius, kas jam padarė nemažą džiaugsmą, antrą gi kart džiaugêsi, kada sugrįžęs pas Povilą pasakojo savo mokytojui geras žinias.—*Apsakydamas...* Titas pasakojo apie Korintiečių *išsiilgimą* vėl pamatyti šv. Povilą pas save, apie *ašaras*, nuliudimą, kuriuo bu-

[8] Quoniam et si contristavi vos in epistola, non me poenitet: etsi poeniteret, videns quod epistola illa (etsi ad horam) vos contristavit; [9] nunc gaudeo: non quia contristati estis, sed quia contristati estis ad poenitentiam. Contristati enim estis secundum Deum, ut in nullo detrimentum patiamini ex nobis. [10] Quæ enim secundum Deum tristitia est, poenitentiam in salutem stabilem operatur: sæculi autem tristitia mortem operatur. [11] Ecce enim hoc ipsum, secundum Deum contristari vos, quantam in vobis operatur sollicitudinem: sed defensionem, sed indignationem, sed timorem, sed desiderium, sed æmulationem, sed vin-

[8] Nes nors ir nuliudinau jus per gromatą, aš nesigailiu; nors ir gailėjaus, matydamas, jog ana gromata kad ir trumpam laikui jus nuliudino, [9] dabar džiaugiuos: ne kad buvote nuliudinti, bet jogei nuliudinti buvote į atgailą; nes buvote nuliudinti pagal Dievą, kad niekame nekęstumėt pragaišties iš musų. [10] Nes nuliudimas pagal Dievą padaro ištvermingą atgailą išganymui; pasaulio gi nuliudimas daro mirtį. [11] Nes štai, tas pats jusų nuliudimas pagal Dievą kokį didelį rupestingumą jumyse daro; o be to, kokį dar apsigynimą, ir neužganėdinimą, ir baimę, ir troškimą, ir uolumą, ir kerštą. Visame jus pasirodėte nesutep-

---

vo išreikštas gailestis už nepaklusnumą jų dvasiškojo tėvo persergėjimams, apie jų *uolumą*, apsireiškusį Apaštalo apgynime nuo priešininkų užsipuldinėjimų.

8—13. Pridėdamas paaiškinimus apie savo pirmąją gromatą, Apaštalas mini nuliudimą, kurį buvo padarę Korintiečiams gromaton įdėti papeikimai, sako, kad tikinčiųjų nuliudimas buvęs pagal Dievą, o kadangi jis turėjo geriausias pasekmes, todėl šv. Povilas džiaugiasi ir iš to nuliudinimo.

(8) *Nes nors...* Apaštalas žinojo, kad jo papeikimas nuliudins Korintiečius, bet jis buvo reikalingas. Povilui gaila buvo nuliudintųjų, bei dabar jis tik džiaugiasi. Taip, kada sunui reikalingas yra operacijos darymas, tėvas džiaugiasi ne dėlto, kad sunui reikia kentėti, bet kad bus prašalinta liga (Auks.)—**(9)** *Nes buvote nuliudinti pagal Dievą.* Kodėl Korintiečių nuliudimas išdavė geriausius atgailos vaisius, Apaštalas paaiškina nurodymu, jog yra dvejopas nuliudimo budas, kurių kiekvienas turi savo vaisius. Korintiečių nuliudimas buvo *pagal Dievą*, t. y. kilo iš meilės Dievo ir jo įsakytosios teisybės; todėl jie per nuliudimą ne tik neturėjo nuostolio, bet dar priešingai, turėjo didžią naudą. Dievas sužadino Povilą parašyti gromatoje papeikimo žodžius, padariusius nuliudimą Korintiečiams, nes jis norėjo tuo keliu juos atvesti į pasitaisymą. Jei jiems Apaštalas nebutu padaręs to nuliudimo, tai Korintiečiai butu nukentėję didžiausį dvasišką nuostolį, nes nebutu buvusi duota proga jų gailesčiui ir pasitaisymui.—**(10)** *Nes nuliudimas...* Plg. 1 Petr. 2, 19. Kiekvienas nuliudimas paeina iš to, kad žmogus neturi, ką jis myli. O koki yra meilė, toks ir jos padarytas nuliudimas. Jei kas myli Dievą, tai ir jo nuliudimas yra pagal Dievą; kas myli pasaulį, tas turi pasaulio nuliudimus (Tom.). Abudu nuliudimo budu skiriasi tarp savęs kaip savo atsiradimu taip ir savo vaisiais. Vienas sužadina tikrą gailestį ir geistiną palinkimuose permainą, antras gi veda amžinon mirtin.— Kaikurie aiškintojai lot. ž. „*stabilem*“, kurį šv. Augustinas išreiškia žodžiu „impoenitendam“, jungia su „*in salutem*“ ir supranta sakinį apie atgailą, vedančią į išganymą, kurio nereiks gailėties, t. y. amžiną —**(11)** *Nes štai...* Apaštalas regimai turi mintyje ypač tą nuliudimą, kurį Korintiečiams buvo padaręs papeikimas už paleistuvio nenubaudimą.— *Rupestingumą*. Rupestingumas yra išsireiškimas apskritas, priešingas pirma buvusiam pas Korintiečius apsileidimui. — *Apsigynimą*, ἀπολογίαν... Toliaus eina dar šeši gailesčio vaisiai, sujungtini po du ir išreiškiantįs, kaip Korintiečiai parodė rupestingumą iš atžvilgio į save, į šv. Povilą, į buvusį jų tarpe paleistuvį. Nuliudimas davė jiems

dictam: in omnibus exhibuistis vos, incontaminatos esse negotio. [12] Igitur, etsi scripsi vobis, non propter eum, qui fecit injuriam, nec propter eum, qui passus est: sed ad manifestandam sollicitudinem nostram, quam habemus pro vobis [13] coram Deo: ideo consolati sumus.

In consolatione autem nostra, abundantius magis gavisi sumus super gaudio Titi, quia refectus est spiritus ejus ab omnibus vobis. [14] Et si quid apud illum de vobis gloriatus sum, non sum confusus: sed sicut omnia vobis in veritate locuti sumus, ita et gloriatio nostra, quæ fuit ad Titum, veritas facta est, [15] et viscera ejus abundantius in vobis sunt: reminiscentis omnium vestrum obedientiam: quomodo cum timore, et tremore excepistis illum. [16] Gaudeo quod in omnibus confido in vobis.

tais tame dalyke. [12] Taigi, nors ir parašiau jums, vienok ne dėlei skriaudą padariusiojo, nei dėl nukentėjusiojo; bet kad parodytumėm musų rupestį, kurį apie jus turime [13] Dievo akyvaizdoje; todėl palinksminti esame.

O musų palinksminime daug daugiaus džiaugėmės iš Tito džiaugsmo, nes jo dvasia atgaivinta yra per jus visus. [14] Ir jei aš prieš jį gyriausi iš jusų kokiame dalyke, tai neesu užgėdintas; bet kaip visa jums kalbėjome tiesoje, taip ir musų pasigyrimas prieš Titą radosi tiesa; [15] ir jo širdis labiaus į jus linksta, atsimenant jusų visų paklusnumą, kaip jį su baime ir drebėjimu priėmę esate. [16] Džiaugiuos, jog visame galiu jumis pasitikėti.

---

progą apsiginti prieš Titą, kad jie nieku neprisidėję prie paleistuvio kaltybės, ir išreikšti neužsiganėdinimą, jogei jie leidė sutepti savo draugiją minėtaja kaltybe ir buvo dar jos neprašalinę. Jie bijojosi šv. Povilo, kad jis nenubaustu atėjęs, kaipo teisėjas; vienok troško vėl jį matyti, kaipo savo tėvą. Apaštalo perspėti, jie užsidegė šventu uolumu ir nubaudė paleistuvį, išmesdami jį iš bažnytinės draugijos, kaip jiems buvo įsakyta. Trumpai sakant, visu savo pasielgimu Korintiečiai priparodė, kad jie nors ir buvo apsileidę, bet dabar jau nebėra sutepti paleistuvio dalyke.— (**12**) *Taigi, nors...* Kaip augščiaus 2, 5. 6, taip ir čia paleistuvis nėra aiškiai išvardytas; jo tėvas pažymėtas žodžiu *nukentėjusis.—Kad parodytumėm...* Didžiausia gromatos rašymo priežastimi buvo ne tiek kaltininko nubaudimas, kiek noras parodyti rupestį apie Korintiečius.— Kaikurie geresnieji gr. kod. turi kitokį skaitymą: Kad butu parodytas jusų rupestis, kurį turite apie mane pas save.—(**13**) Žodžiai: *Dievo akyvaizdoje*, pažymi rupesčio tikrumą. — *Todėl palinksminti...* Kadangi tikslas pilnai pasiektas yra, todėl Povilas turėjo didį palinksminimą.

13—16. Apaštalo linksmybė pasididino dar iš priežasties jo mokytinio, Tito, džiaugsmo.

(**13**) *Jo dvasia atgaivinta yra.* Anot gr. t. jo dvasia buvo nuraminta. — (**14**) *Ir jei aš prieš jį...* Apaštalas, išsiųsdamas Titą Korintan, gyrė jam Korintiečius. Paskesnieji atsitikimai parodė pilnai, kad tie pagyrimai buvo teisingi.—(**15**) *Ir jo širdis...* Tito širdis dar labiaus palinko į Korintiečius, kaip kad buvo pirm apsilankymo pas juos. To meilės pasididinimo priežastis buvo veikus paklusnumas ir pagarba, su kuria jis buvo Korinte priimtas.—(**16**) *Džiaugiuos...* Kadangi Titas, kaipo šv. Povilo pasiuntinis, rado pas Korintiečius tokį paklusnumą, todėl tuo pačiu pilnas paklusnumas išreikštas buvo ir Apaštalui.

II. 1. Kaip privalo buti užbaigtas pas Korintiečius aukų rinkimas beturčiams.

Caput VIII. [1] Notam autem facimus vobis, fratres, gratiam Dei, quæ data est in ecclesiis Macedoniæ: [2] quod in multo experimento tribulationis abundantia gaudii ipsorum fuit, et altissima paupertas eorum abundavit in divitias simplicitatis eorum: [3] quia secundum virtutem testimonium illis reddo, et supra virtutem voluntarii fuerunt, [4] cum multa exhortatione obsecrantes nos gratiam, et communicationem ministerii, quod fit in sanctos. [5] Et non sicut speravimus, sed semetipsos dederunt primum Domino, deinde nobis per voluntatem Dei,

8. Perskyrimas. [1] Pranešame gi jums, broliai, apie Dievo malonę, kuri suteikta yra Makedonijos bažnyčioms: [2] jog didžiame ištyrime per vargą jų džiaugsmas buvo didžiausis, ir jų didis neturtas pasirodė gausiai duosnus jų prastybėje; [3] nes aš duodu jiems liudijimą, kad jie davė savaimi pagal išsigalėjimą ir net virš išsigalėjimo, [4] su didžiu įkalbinėjimu melsdami iš mųsų malonės ir dalyvavimo patarnavime, kurs daromas yra šventiesiems. [5] Ir ne tik, kaip tikėjomės, bet jie patįs save pirma davė Viešpačiui paskui mums per Dievo valią; [6] taip kad mel-

---

Užbaigęs savo pasiteisinimą prieš Korintiečius iš sau padarytų užmetinėjimų, šv. Povilas pereina į kitą klausimą, jau minėtą ir pirmoje gromatoje. Tuo klausimu yra užbaigimas aukų rinkimo Palestinos beturčiams sušelpti. Apaštalas v[illegible]pirma sako, ką yra padarę Makedonijos krikščionįs tame dalyke, ir duoda nurodymus, kaip Korintiečiai privalo pabaigti rinkti minėtas aukas (8, 1—15); toliaus kalba apie pasiuntinius, kurie bus atsiųsti Korintan rinkliavos užbaigtų (8, 16—9, 5), ir galop ragina Korintiečius buti duosniais (9, 6—15).

8, 1-6. Apaštalas aprašo gražų pavyzdį Makedonijos bažnyčių duosnumo, kurs turi sužadinti ir Korintiečius padaryti taip-pat.

(1) *Pranešame..* Kaip atskiri krikščionįs, taip ir visos bažnytinės draugijos privalo buti, kaipo Kristaus kuno sąnariai, taip tarp savęs surištos ir suvienytos, kad skaitytu bendrais ne tik visus džiaugsmus ir kentėjimus, bet kad dar kitos kitas savo pavyzdžiu paragintu į visas dorybes. Todėl Apaštalas ir stato Korintiečių akyvaizdon Makedoniečių duosnumą.—*Apie Dievo malonę...* Koki buvo ypatinga Makedonijos bažnyčioms Dievo suteikta malonė, yra paaiškinama toliaus.—(2) *Jog didžiame ištyrime...* Dievo malonei veikiant Makedoniečiai visupirma, nors turėjo iškentėti daug vargų, pakėlė juos su dideliu džiaugsmu, ir antra, nors buvo labai neturtingi, išrado budą savo neturte buti didžiai duosniais.—*Prastybėje.* Tuo žodžiu išreikštas yra tas geros širdies privalumas, kurs liepia mums sušelpti neturte esantį artimą, neatsižvelgiant į save, į savo reikalus.—(3) Eil. 3—5 gr. t. daro vieną sakinį, kuriame giriamas yra Makedoniečių duosnumas, dėlto kad jų dovana buvo didelė, padaryta iš visai liuosos valios ir su gera intencija.—(4) *Su didžiu įkalbinėjimu...* Makedoniečiai labai maldavo Povilą, kad jiems pavelytu dalyvauti mezliavoje, daromoje *šventiesiems*, t. y. Palestinos krikščionims.—(5) *Ir ne tik...* Makedoniečiai be jokio paraginimo, patįs savaimi norėjo prisidėti prie sušelpimo šventųjų ir pasiryžę buvo atiduoti ne tik savo lobį, bet ir patįs save. Davė gi save visupirma *Viešpačiui*, kad taip parodytu jam savo meilę ir dėkingumą; o paskui šv. Povilui, kaipo Kristaus vietininkui, per kurį buvo atvesti į tikėjimą.—*Per Dievo valią.* Darė vis tai ne iš savęs, bet Dievas buvo jiems suteikęs tą duosnumo dvasią.—(6) *Taip kad...* Apaštalas radęs Makedoniečius taip duosnius

[6] ita ut rogaremus Titum: ut quemadmodum coepit, ita et perficiat in vobis etiam gratiam istam.

[7] Sed sicut in omnibus abundatis fide, et sermone, et scientia, et omni sollicitudine, insuper et caritate vestra in nos, ut et in hac gratia abundetis. [8] Non quasi imperans dico: sed per aliorum sollicitudinem, etiam vestræ caritatis ingenium bonum comprobans. [9] Scitis enim gratiam Domini nostri Jesu Christi, quoniam propter vos egenus factus est, cum esset dives, ut illius inopia vos divites essetis. [10] Et consilium in hoc do: hoc enim vobis utile est, qui non solum facere, sed et velle coepistis ab anno priore: [11] nunc vero et facto perficite: ut quem-

dėme Titą, idant jis, kaip pradėjo, taip ir pabaigtu pas jus tą meilės darbą.

[7] Bet kaip visame gausingi esate, tikėjime, kalboje, moksle ir visokiame rupestingume, priegtam ir savo meilėje į mus, padarykit, kad ir tame meilės darbe butumėt gausingi. [8] Ne kaipo paliepdamas sakau, bet norėdamas per kitų rupestingumą išmėginti jusų meilės tikrumą. [9] Nes jus žinote musų Viešpaties, Jėzaus Kristaus, malonę, jog jis, budamas turtingas, dėlei jusų pasidarė beturčiu, idant per jo neturtą jus butumėt turtingi. [10] Ir tame aš duodu patarimą: nes tai naudinga yra jums, kurie ne tik daryti, bet ir norėti pradėjote nuo pereitųjų metų.

---

siunčia pas Korintiečius Titą, kurs tarp kitų dalykų turėjo užbaigti pas juos aukų rinkimą, ir taip duoda ir jiems progą sekti aprašytą duosnumo pavyzdį.

7—15. Apaštalas stačiai kreipiasi į Korintiečius; nurodęs priežastis, kodėl ir jie privalo buti duosnųs, jis ragina užbaigti jau seniai pradėtą aukų rinkimą ir duoti pagal išsigalėjimą.

(**7**) *Bet kaip visame...* Korintiečių paraginimas buti duosniais sustatytas yra labai sumaningai. Kad Korintiečiai nesijaustu užgautais Makedoniečių pagyrimu, Apaštalas giria taipogi juos, o kad neišrodytu, buk jis norįs daryti prievartą mezliavose, išreiškia tik troškimą, kad jų duosnumas prilygtu kitoms jų dorybėms. Povilas neduoda tame dalyke jokio įsakymo, tik nori, kad Korintiečiai atsimintu Išganytoją, kurs dėlei musų tapo beturčiu (e. 8. 9); nereikalauja nieko naujo, primena, kas naudinga jiems patiems, ir nori, kad jie tik užbaigtu jau pirm metų pradėtą dalyką (e. 10. 11). Kad kam našta neišrodytu perdaug sunki, Apaštalas pažymi duosnumo ribas.—*Kalboje, moksle* Veiz. 1 Kor. 1. 5.—*Rupestingume* apie savo tobulumą ir artimų pašventinimą.—(**8**) *Per kitų rupestingumą...*: pranešdamas jums apie Makedoniečių uolumą aukų rinkime...—(**9**) *Nes jus žinote..* Plg. Pilyp. 2, 5... Tame dalyke nėra reikalo duoti jums įsakymą, nes daug augščiaus už Makedoniečių pavyzdį stovi musų Viešpaties, Jėzaus Kristaus, pavyzdis, kurs už mus visa atidavė, ką tik turėjo. Jo pasielgimas sako mums aiškiai, kas ir mums reikia daryti. Visai žmonijai suteiktą geradarystę Apaštalas taip įvaizdina, lyg-kad ji butu nuosava vien Korintiečiams. „Išganytojas tapo kudikiu, kad tu galėtumi buti tobulas vyras, jis buvo vystyklais suvystytas, idant tu butumei paliuosuotas iš mirties raiščių. Anas neturtas yra mano turtas, Viešpaties silpnumas yra mano stiprumas. Mano dušią nuplauna ano kudikio ašaros“ (Ambr.).—(**10**) *Kurie ne tik daryti..*: Tais žodžiais Apaštalas lyg-kad stato augščiaus norą gerai daryti, kaip patį darymą ir lyg-kad tasai gali buti pirm noro. Ištikrųjų taip nėra. Apaštalas, kaip galima matyti aiškiaus iš gr. t., sakydamas, kad Korintiečiai pradėjo ne tik daryti, bet ir norėti nuo pereitųjų metų, taip palygina juos su Makedoniečiais ir išreiškia, kad Korintiečiai pranoko Makedonijos krikščionis aukų dalyke, nes pirm jų buvo jau dalį surinkę ir pirm jų turėjo norą rinkti. Tiesa, dėlei įvykusių sumišimų darbas buvo pertrauktas, bet pats užmanymas nebuvo pamestas. Apaštalas tat išreiškia geismą, kad jis

admodum promptus est animus voluntatis, ita sit et perficiendi ex eo, quod habetis. [12] Si enim voluntas prompta est, secundum id, quod habet, accepta est, non secundum id, quod non habet. [13] Non enim ut aliis sit remissio, vobis autem tribulatio. sed ex æqualitate. [14] In præsenti tempore vestra abundantia illorum inopiam suppleat: ut et illorum abundantia vestræ inopiæ sit supplementum, ut fiat æqualitas, sicut scriptum est: [15] Qui multum non abundavit: et qui modicum, non minoravit.

[11] Bet dabar ir darbu pabaigkite, idant kaip veiki buvo valia norėti, taip butu ir išpildyti, sulig to ką turite. [12] Nes jei valia veiki yra, ji priimama esti pagal tai, ką turi, o ne pagal tai, ko neturi. [13] Nes ne tame yra dalykas, kad kitiems butu palengvinimas, jums gi vargas, bet kad butu lygybė. [14] Dabartiniame laike jusų gausybė tesušelpia jų neturtą, kad ir jų gausybė padėtu jusų neturtui, idant pasidarytu lygybė, kaip parašyta yra: [15] Kas daug surinko, neturėjo perapsčiai; kas maža, neturėjo mažiaus.

2. Apie ypatas, aukoms rinkti paskirtas.

[16] Gratias autem Deo, qui dedit eamdem sollicitudinem pro vobis in corde Titi, [17] quoniam exhortationem quidem suscepit: sed cum sollicitior esset, sua voluntate profectus est ad vos. [18]

[16] Ačiu gi Dievui, davusiam tą patį rupestingumą apie jus į Tito širdį; [17] nes jis, tiesa, priėmė pagraudenimą, bet, budamas rupestingesnis, savo valia iškeliavo pas jus. [18] Mes nusiun-

---

trumpame laike butu visai įvykdytas.—(**11**) *Sulig to, ką turite*: pagal išsigalėjimą.—(**12**) *Nes jei...* Kodėl, duodant almužnas, reikia žiurėti savo išsigalėjimo, Apaštalas paduoda dvi raciji. Vieną ima iš pačios geradarystės prigimties. Nes ne pats aukos didumas įtinka Dievui, bet gera duodančiojo valia. Todėl Povilas nors ir labai gyrė Makedoniečių duosnumą, vienok persergi, kad Dievas nuo musų tik tiek tereikalauja, kiek mes galime suteikti pagal savo spėkas.—(**13**) *Nes ne tame...* Antra racija paeina iš almužnų tikslo, kuriuo yra artimo sušelpimas be savo skriaudos ir padarymas tokiuo budu lygybės, apsireiškiančios tame, kad vienas paliuosuojamas yra nuo perdaug didžio skurdo, kitas gi išsižada to, kas jam atlieka.—(**14**) *Tesušelpia jų neturtą* žemiškuose dalykuose, kurių stigo Palestinos krikščionims. Užtat tie melsis už Korintiečius ir išmels jiems nuo Dievo padauginimą dvasiškų gėrybių (Auks. Teod. Tom.). Plg. Rym. 15, 27.—(**15**) *Kas daug...* Apaštalas patvirtina savo pasakymą pritaikydamas į jį šv. Rašto žodžius iš 2 Moz. 16, 18, kuriuos liuosai cituoja pagal LXX. Tokią pat lygybę, kuri stebuklingai darėsi mannos rinkime, taip kad kiekvienas renkantis turėdavo tik tiek, kiek buvo reikalinga vienai dienai, o ne daugiaus, privalo padaryti tarp krikščionių artimo meilė.

16—24. Šv. Povilas praneša Korintiečiams apie tris mokytinius, siunčiamus Korintan almužnų rinktų ir juos užtaria. (**16**) *Ačiu gi Dievui.* Kadangi kiekviena gera dovana paeina nuo Dievo, todėl mes turime nuolat dėkoti už jo nuolatinį gerumą.—(**17**) *Iškeliavo.* Kada Apaštalas rašė gromatą, Titas dar nebuvo iškeliavęs; bet šv. Povilas vartoja praėjusįjį laiką čionai ir toliaus senobės papročiu, sulig kurio laiškų rašytojai turėdavo mintyje ne pačią rašymo valandą, bet laiką, kuriame laiškas bus skaitytas.—(**18**) *Mes nusiuntėme...* Jei to brolio vardas užrašytas yra kame nors N. Įst., tai jo reiktu jieškoti tik Apd. 20, 4., kame išvardyti yra Povilo draugkeleiviai. Juo galėjo buti vienas iš pirmųjų trijų ten paminėtų,

Misimus etiam cum illo fratrem, cujus laus est in Evangelio per omnes ecclesias: [19] non solum autem, sed et ordinatus est ab ecclesiis comes peregrinationis nostræ in hanc gratiam, quæ ministratur a nobis ad Domini gloriam, et destinatam voluntatem nostram: [20] devitantes hoc, ne quis nos vituperet in hac plenitudine, quæ ministratur a nobis. [21] Providemus enim bona non solum coram Deo, sed etiam coram hominibus. [22] Misimus autem cum illis et fratrem nostrum, quem probavimus in multis sæpe sollicitum esse: nunc autem multo sollicitiorem, confidentia multa in vos, [23] sive pro Tito, qui est socius meus, et in vos adjutor, sive fratres nostri, Apostoli ecclesiarum, gloria Christi. [24] Ostensionem ergo, quæ est caritatis vestræ, et nostræ gloriæ pro vobis, in illos ostendite in faciem ecclesiarum.

Caput IX. [1] Nam de ministerio, quod fit in sanctos ex abundanti est mihi scribere vobis. [2]

tême taipogi su juomi brolį, kurio pagyrimas Evangelijos dalykuose yra po visas bažnyčias; [19] o ne vien tai, bet jis yra bažnyčių paskirtas musų kelionės draugu tame meilės darbe, kurs musų atliekams yra Viešpaties garbei ir išreiškimui geros musų valios; [20] mes stengiamės išvengti, kad kas nors musų nepapeiktu dėlei tos gausios dovanos, kuri per mus yra dalinama [21] Nes mes rupinamės tuo, kas gera, ne tik Dievo, bet ir žmonių akyvaizdoje. [22] Mes išsiuntêm taipogi su jiemdviem ir musų brolį, kurio uolumą išmėginome tankiai daugelyje dalykų, o kurs dabar labai pasitikėdamas jumis dar daug uolesnis yra; [23] jei (rašau) apie Titą, — jis yra mano draugas ir sandarbininkas pas jus; jei apie musų brolius, — jie bažnyčių pasiuntiniai, Kristaus garbė. [24] Duokite tat jiems prieš bažnyčių veidą priparodymą jusų meilės ir musų pasigyrimo iš jusų.

9. Perskyrimas. [1] Nes apie tarnavimą, daromą šventiesiems, neprivalau jums rašyti. [2] Aš juk

---

Sopateris, Aristarkas arba Sekundas, kadangi tai buvo Makedonijos bažnyčių išrinktinis. — *Evangelijos dalykuose.* Tas brolis garsus buvo savo uolumu Evangelijos platinime ir apsakojime.—(**19**) *Bažnyčių*, kuriose buvo surinktos aukos, todėl Makedonijos.—(**20**) *Nepapeiktu*: kad išvengtumėm įtarimo, ir kad priešininkai neturêtu progos daryti mums kokiuos nors prikaišiojimus.—(**21**) *Nes mes rupinamės...* Veiz. Patarl. 3, 4. Apaštalas elgiasi sulig Viešpaties įsakymo Mat. 5, 16 ir lyg-kad sako: Man pačiam užtenka geros sąžinės, bet iš atžvilgio į jus aš turiu rupinties, kad niekas neužkenktu geram mano vardui.—(**22**) *Mes išsiuntême...* Kas buvo tuo trečiuoju pasiuntiniu, visai nêra žinoma. Regimai ir jis darbavosi draug su šv. Povilu, kurs turėjo progą ištirti jo uolumą.—(**23**) Apaštalas trumpais žodžiais užtaria pasiuntinius prieš Korintiečius. 23. eil. sakinys, ypač Vulgatoje yra nepilnas todėl jis reikia papildyti, pridedant žodį „rašau“, arba „sakau“; jo gi mintis yra ši: Apie Titą gana yra pasakyti, kad jis yra nuolatinis Apaštalo sandarbininkas; kitu du, broliai Povilo ir Korintiečių, verti yra meilės, kaipo bažnyčių pasiuntiniai.— (**24**) *Duokit tat...* Kitais žodžiais: parodykit visus meilės turtus ir patvirtinkit mano pagyrimus, kuriuos aš apie jus esu sakęs, o taip jųs išreikšite pagarbą visoms bažnyčioms.

9, 1—5. Apaštalas nurodo priežastis, kodėl jis jau dabar išsiuntė Titą su dviem pasiuntiniais Korintan.

(**1**) *Apie tarnavimą*, t. y. apie almužnų rinkimą.—(**2**) *Aš juk žinau...* Geri

Scio enim promptum animum vestrum: pro quo de vobis glorior apud Macedones. Quoniam et Achaia parata est ab anno præterito, et vestra æmulatio provocavit plurimos. [3] Misi autem fratres: ut ne quod gloriamur de vobis, evacuetur in hac parte, ut (quemadmodum dixi) parati sitis: [4] ne cum venerint Macedones mecum, et invenerint vos imparatos, erubescamus nos (ut non dicamus vos) in hac substantia. [5] Necessarium ergo existimavi rogare fratres, ut præveniant ad vos et præparent repromissam benedictionem hanc paratam esse sic, quasi benedictionem, non tamquam avaritiam.

žinau veikią jusų valią; to dėlei aš giriuos iš jusų prieš Makedoniečius, kad ir Achaja pasiryžusi yra nuo pereitųjų metų; ir jusų uolumas paragino daugelį. [3] Išsiunčiau gi brolius, kad musų pasigyrimas nepavirstu nieku tame dalyke, ir kad jus, (kaip pasakiau), butumėt prisirengę; [4] idant atėjus Makedoniečiams su manim ir atradus jus neprisitaisiusius, nebutumėm mes, (nebekalbant apie jus), užgėdinti tame dalyke. [5] Reikalingu tat daiktu laikiau prašyti brolius pirma nuvykti pas jus ir prirengti pažadėtąjį palaiminimą, kad jis butu pritaisytas taip, kaip palaiminimas, o ne kaip šykštumas.

3. Mezliavos reikia užbaigti su linksmu duosnumu.

[6] Hoc autem dico: Qui parce seminat, parce et metet: et qui seminat in benedictionibus, de benedictionibus et metet. [7] Unus-

[6] O tai aš sakau: kas šykštai sėja, šykštai ir pjaus; ir kas sėja palaiminimuose, palaiminimuose ir pjaus. [7] Kiekvienas teduo-

Korintiečių norai darė nebereikalingu naują paraginimą. —(3) *Išsiunčiau gi...* Nors nebuvo reikalingas naujas paraginimas, bet reikėjo aukų rinkimas greičiaus užbaigti, todėl Apaštalas ir išsiuntė savo pasiuntinius.—*Kad musų pasigyrimas...* Kad darbai Korintiečių neparodytu, jog pagyrimai nebuvo užpelnyti. — *Tame dalyke*: almužnų rinkime.—*Prisirengę* per mezliavų užbaigimą.—(4) *Užgėdinti.* Apaštalas bus užgėdintas, jei pasirodytu, kad jis neteisingai gyrėsi iš Korintiečių almužnų dalyke. —(5) *Palaiminimą*, t. y. minėtasias almužnas. Kokiuos gi privalumus turi jos turėti, kad butu tikrai meilės darbu, o ne šykštumo priparodymu, Apaštalas sako toliaus.

6—15. Apaštalas ragina Korintiečius, kad atsimindami busiantį užmokesnį su linksmybe duotu, ką yra nutarę, kadangi Dievas atlygins už jų almužnas didesnėmis geradarystėmis, ir kadangi jie tokiuo budu ne tik sušelps beturčius, bet taipogi pagarbins Dievą.

(6) *O tai aš sakau...* Geradaranti meilė gaus amžiną užmokesnį. Tas sėja *palaiminimuose,* kurs sėja su pasitikėjimu busiančiojo atlyginimo; jo viltis nebus tuščia, kad ateis pjuties laikas. Kaip sėkla išduoda vaisių sulig prigimtinės tvarkos, ir vaisius iš jos ima pradžią, taip ir geri darbai turi pagal Dievo parėdymą sąryšį su dangiškaja šlove ir ją nupelno. Priegtam, nors amžino išganymo esybė lygi yra visiems, kadangi jos pamatu yra Dievas, vienok jo laipsniai įvairųs yra sulig nuopelnų. Tiesa, ir mažiau sėjantis stovi taip-pat po Teisėjo dešinės, kaip ir tas, kurs daugiaus sėja; tiesa, sėjama yra ta pati sėkla, bet jos dauguma yra ne tas pats (Jier.). Šykštai sėja godulingas, iš kurio lyg-kad išveržiama yra tai, ką jis duoda; nes jo širdis yra siaura, nors jo dovana ir didelė butu. Priešingai beturtė našlė, įmetusi du skatiku aukų skrynėn, davė daugiaus, kaip visi turtingieji. Tas geriausiai sėja, kurs tiek duoda, kiek gali.—(7) *Kaip paskyrė...* Apaštalas tikisi, kad jau visi nutarę yra, kiek

quisque prout destinavit in corde suo, non ex tristitia, aut ex necessitate: hilarem enim datorem diligit Deus. [8] Potens est autem Deus omnem gratiam abundare facere in vobis: ut in omnibus semper omnem sufficientiam habentes, abundetis in omne opus bonum, [9] sicut scriptum est: Dispersit, dedit pauperibus: justitia ejus manet in sæculum sæculi. [10] Qui autem administrat semen seminanti: et panem ad manducandum præstabit, et multiplicabit semen vestrum, et augebit incrementa frugum justitiæ vestræ: [11] ut in omnibus locupletati abundetis in omnem simplicitatem, quæ operatur per nos gratiarum actionem Deo. [12] Quoniam ministerium hujus officii non solum

da, kaip paskyrė savo širdyje, ne su nuliudimu, arba iš prievartos; nes linksmą davėją myli Dievas. [8] Galis yra Dievas padauginti jums kiekvieną malonę, kad visuomet visame turėdami visai užtektinai, apsčiai turėtumėt kiekvienam geram darbui, [9] kaip paršyta yra: Išbarstė, davė beturčiams; jo teisybė pasilieka į amžių amžius. [10] O kursai suteikia sėjančiam sėklą, duos ir duonos valgymui, ir padaugins jusų sėklą, ir padidins jusų teisybės vaisių augimą, [11] kad jus, visame pralobę, turėtumėt apsčiai kiekvienam prastumui, kurs per mus daro dėkojimą Dievui. [12] Nes padarymas to tarnavimo ne tik suteikia tai, ko truksta šventiesiems, bet taipogi išduoda gausius vaisius per daugelį

---

jie duos; jis tik nori, kad duotu su gerais jausmais ir tinkamu budu užbaigtu mezliavas.—*Ne su nuliudimu*, kaip daro šykštuolis, kurs skaito visai pražuvusiu, ką jis duotu. Ne *iš prievartos*: noriai, o ne taip lyg-kad jaustusi priverstas atsižvelgimu į vyresniuosius, gėda prieš brolius, arba kitomis aplinkybėmis.—*Myli Dievas*: Ekkli. 35, 11. Ne kiekvieną davėją, bet tik linksmą pagiria Dievas ir jam atlygina (Tom.)—**(8)** *Galis yra Dievas*... Plg. Pat. 8, 22. Kad linksmumas nebutu nuslopintas rupesčiu apie žemiškus dalykus, ir kad duosnumas nebutu sumažintas baime apie ateitį, Apaštalas parodo, jog gailiaširdžiui nėra ko bijoties. Jis nustoja savo gėrybės kokiam laikui, bet tik dėlto, kad paskui vėl ją gautu atgal su pelnu. Dievas gali pagausinti savo geradarystes, todėl ir pagausins, jei bus tam tikra priežastis. — *Kiekvienam geram darbui*, ypač gailiaširdystės darbams. —**(9)** *Kaip parašyta yra*: Ps. 111, 9. Teisus paskleidžia savo geradarystes lyg kokią sėklą. Jo *teisybė*, t. y. geri darbai pasilieka amžinai ir nuolat yra verti Dievo atlyginimo, taip kad, visuomet gaudamas atgal, jis gali visuomet dalinti.—**(10)** *O kursai*... Dauguma aiškintojų (Auksaburnis ir k.) kitaip dalina to sakinio žodžius: „Kursai suteikia sėjančiam sėklą ir duoną valgymui, duos ir padaugins jusų sėklą ir padidins“... Tas padalinimas išrodo tikresnis, kadangi čia Apaštalas regimai turėjo atžvilgį į Iz. 55, 10 (Teof.). Toje ir sekančioje eil. patvirtinta yra, kad Dievas ne tik gali pagausinti geradarystes, bet ir tikrai pagausins.—*Teisybės vaisių augimą*: malones kurias Viešpats suteiks, kaipo atlyginimą už mielaširdystės darbus.—**(11)** *Kad jus*... Gr. t. nėra nieko atsakančio žodžiams „kad“ ir „turėtumėt apsčiai“.—*Kiekvienam prastumui*, t. y. visokiems mielaširdingiems darbams, daromiems su tikrybe ir prastumu, be jokios savymeilės, vien atsižvelgiant į brolių reikalą, kurie yra sušelpiami, ir į Dievo garbę, dėlei kurio broliai mylimi yra ir sušelpiami.—*Kurs daro*... Korintiečių dovanos nusiųstos per Povilą Jeruzalės beturčiams sužadins jų širdyse dėkojimus, per kuriuos bus pašlovintas Dievas.—**(12)** *Nes padarymas to tarnavimo*. Gr. ž. λειτουργία, kaip kitur šv. Rašto kalboje, taip ir čia reiškia šventą tarnystę. Taigi, almužna prilyginta yra aukai, kuri tinka Dievui. Anot 13. eil. Korintiečiai patįs yra tos šventos apeigos pildytojais.— *Ne tik suteikia*... Almužnos turės dvi pasekmi: visupirma sušelps Palestinos krikščionis; jos padarys dar daugiaus: sužadins daug dėkojimų

supplet ea, quæ desunt sanctis, sed etiam abundat per multas gratiarum actiones in Domino, [13] per probationem ministerii hujus, glorificantes Deum in obedientia confessionis vestræ, in Evangelium Christi, et simplicitate communicationis in illos, et in omnes, [14] et in ipsorum obsecratione pro vobis, desiderantium vos propter eminentem gratiam Dei in vobis. [15] Gratias Deo super inenarrabili dono ejus.

dėkojimu Viešpatyje, [13] kadangi jie dėlei to išmėginto patarnavimo šlovina Dievą už jusų išpažinimo paklusnumą Kristaus Evangelijai, ir už prielankumą per suteikimą jiems ir visiems, [14] ir savo maldoje už jus, nes jie myli jus nuoširdžiai dėlei gausingiausios jums Dievo suteiktos malonės. [15] Ačiu Dievui už neapsakomą jo dovaną.

III. 1. Apaštališka šv. Povilo valdžia.

Caput X. [1] Ipse autem ego Paulus obsecro vos per mansuetudinem, et modestiam Christi, qui in facie quidem humilis sum inter vos, absens autem confido in vobis. [2] Rogo autem vos ne praesens audeam per eam confidentiam, qua existimor audere in quosdam, qui arbitran-

10. Perskyrimas. [1] O aš pats, Povilas, maldauju jus per Kristaus romumą ir meilumą, aš, kursai akyvaizdoje, tiesa, žemas esu tarp jusų, kitur gi budamas esu drąsus prieš jus. [2] Prašau gi jus, idant pas jus atėjęs nebučiau priverstas su tuo pasitikėjimu, kurį man priskaito, bu-

---

Viešpačiui.— (**13**) *Už išpažinimo paklusnumą*, t. y. už paklusnumą tikėjimui. Iš meilės į artimus galima pažinti, ar kas myli Dievą (1 Jo. 4, 20). Jei tat Korintiečiai užlaikys tą pirmiausį Dievo įsakymą, Jeruzalės gyventojams bus pigu padaryti išvedimą apie tikrą Korintiečių tikėjimą, už kurį šlovins Dievą.— (**14**) *Ir savo maldoje už jus.* Sušelptieji šlovins taipogi Dievą melsdamies už Korintiečius. Kaip gi didžią vienybę meilėje Apaštalas tikisi pasiekti per tas almužnas!— (**15**) *Dovaną*: gėrybes Dievo suteikiamas tiems, kurie almužnas gauna, ir tiems, kurie jas duoda (Auks.).

Trečioje, polemiškoje, gromatos dalyje (10, 1—13, 10) šv. Povilas stačiai kreipiasi į savo priešininkus, peikia juos smarkiais žodžiais ir apgina prieš juos savo apaštališką vertybę. Apaštalas kalba čionai su tokiuo smarkumu, kaip niekur kitur, taip kad tai gromatos vietai labiausiai pritinka, ką pasakęs yra šv. Jieronymas, jog kiek-kartų jis skaitęs Povilą, jam rodėsi, kad jis ne žodžius, bet griausmus girdėjęs.

Savo priešininkų papeikimą Apaštalas pradeda nuo tvirtinimo ir priparodymo, jog pats Dievas jam suteikęs apaštališką tarnystę, kurią jis turi pildyti ir Korinte (10, 1—18).

10, 1—6. Su apaštališku drąsumu šv. Povilas meldžia savo priešininkus pasitaisyti, kad jam nereiktų atėjus griebties prieš juos dvasiškų ginklų, jam Dievo suteiktų.

(**1**) *O aš pats...* Apaštalas pradeda savo atsiliepimą į priešininkus su gražia didenybe, kuri nieko nesibijo. Kadangi jis vienok visgi velytu apsieiti ir su priešininkais geruoju, todėl daro paskutinį mėginimą ir maldauja juos pasitaisyti per Kristaus romumą ir meilumą.— *Aš, kursai akyvaizdoje...* Tuose žodžiuose atkartoti yra pikti priešininkų išsireiškimai apie šv. Povilą. Apaštalas su ironija sako priešininkams: kalbu į jus aš, tas pats, apie kurį jųs sakote, jog budamas jusų tarpe esu silpnas ir nuolaidus, kitur gi atsiradęs pasidarau drąsus.— (**2**) *Prašau gi jus...* Aš jus persergiu, kad neatsirastu reikalo parodyti, jog man, ir jusų tarpe esant, netruksta galybės ir valdžios.—

tur nos tamquam secundum carnem ambulemus. [3] In carne enim ambulantes, non secundum carnem militamus. [4] Nam arma militiae nostrae non carnalia sunt, sed potentia Deo ad destructionem munitionum, consilia destruentes, [5] et omnem altitudinem extollentem se adversus scientiam Dei, et in captivitatem redigentes omnem intellectum in obsequium Christi, [6] et in promptu habentes ulcisci omnem inobedientiam, cum impleta fuerit vestra obedientia.

[7] Quae secundum faciem sunt, videte. Si quis confidit sibi Christi se esse, hoc cogitet iterum apud se: quia sicut ipse Christi est, ita et nos. [8] Nam, et si amplius aliquid gloriatus fuero de potestate nostra, quam dedit nobis Dominus in aedifica-

ti drąsiu prieš kaikuriuos, kuriems regisi, jog mes tarsi pagal kuną elgiamės. [3] Nes kune gyvendami, mes nekovojame pagal kuną. [4] Nes musų kovos ginklai ne kuniški yra, bet galingi per Dievą tvirtovių išgriovimui, suardymui užmanymų [5] ir kiekvieno augštumo, išsikeliančio prieš Dievo žinojimą, ir pavergimui nelaisvėn kiekvieno proto, kad Kristui butu paklusnus; [6] ir mes esame nuolat pasiryžę atkeršyti kiekvienam nepaklusnumui, kada jusų paklusnumas taps tobulas.

[7] Veizdėkite, kas po akių yra! Jei kas savim pasitiki, jog jis yra Kristaus, teapsvarsto vėl ir tai su savim, jog kaip jis Kristaus yra, taip ir mes. [8] Nes jei aš pasigirsiu ir truputį daugiaus iš musų valdžios, kurią mums yra davęs Viešpats pagerinimui,

---

(3) Nors ir šv. Povilas tebepasilieka kune ir nešioja savyje pageidimus, bet jis neseka jų pagundų ir nėra vedamas žemų palinkimų pildyme jam Dievo pavestos tarnystės; jis kovoja kaipo tikras Kristaus kovotojas gerais ginklais. — (4) *Nes musų kovos...* Kas priklauso nuo silpno ir mirtingo kuno, tai yra silpna; bet kas nuo dvasios, tai yra stipra per Dievo galybę. Kokios gi rųšies yra priešininkų ginklai? Kuniškais ginklais yra tie priemoniai, su kurių pagalba Apaštalas, anot jo priešininkų tvirtinimo, iškreipiąs Evangeliją, apkvailinąs ir stumiąs prapultin tikinčiuosius; galingais gi ginklais yra tie, kuriais jis ištikrųjų buvo apsišarvojęs. Kad Apaštalo ginklai yra dvasiški, parodo taipogi tikslas, kuriam jis juos gavo. Kas yra tvirtovės, paaiškėja iš sek. eil. Apaštalo ginklų galingumas pasirodo iš kovos pasekmių.— (5) Protas, kurs pagautas kuniškų palinkimų pasikelia prieš Dievo apreikštą mokslą, privalo taip buti pavergtas, kad jis su nuolaidumu pasiduotu Kristui. Kietą išsireiškimą: *„pavergimui nelaisvėn“* Apaštalas sušvelnina, pridėdamas, *„kad Kristui butu paklusnus“* (Auks.); nes kas pasiduoda nelaisvėn Viešpačiui, tas nėra prislėgiamas kaipo neprietelis, bet kaipo prietelis tampa tiesos dalininku. Žodis *„paklusnus“* parodo, kad tikras tikėjimas išeina ne vien iš proto, bet reikalauja taipogi ir valios pasidavimo.— (6) *Ir mes esame...* Apaštalas praplatina savo palyginimą ir ant visos Korinto bažnyčios. Jis į ją veizdi kaipo į pilę, apsuptą jo priešų pylimu ir tvirtove; tą pilę Povilas turi ir gali užkariauti savo karaliui. Tuos, kurie pasiduos geruoju ir apleis pasiliekančius užkietėjusiais klaidžiamokslius, jis priims maloniai ir tik tuomet griebsis bausmių prieš tokiuos, kurių piktumas išrodo nebeišgydomas.

7—11. Apaštalas persergi Korintiečius, kad jo valdžia yra neabejotina, ir jei bus reikalas jis pasinaudos ja smarkiai, apsilankęs Korinte.

(7) *Veizdėkite...* Veizdėkite į tai, kas aiškiai matoma yra, ir jųs išvysite, jog didžiai klysta mano priešininkai, nes aš galiu parodyti jiems savo smarkumą.— *Taip ir mes.* Ir šv. Povilas ne mažiaus yra Kristaus apaštalu, kaip kiti.— Nuo tos vietos Apaštalo kalba pamažu pradeda eiti smarkyn (Auks.).— (8) *Truputį*

tionem, et non in destructionem vestram: non erubescam. [9] Ut autem non existimer tamquam terrere vos per epistolas: [10] Quoniam quidem epistolae, inquiunt graves sunt et fortes: praesentia autem corporis infirma, et sermo contemptibilis: [11] hoc cogitet qui ejusmodi est, quia quales sumus verbo per epistolas absentes, tales et praesentes in facto.

[12] Non enim audemus inserere, aut comparare nos quibusdam, qui seipsos commendant: sed ipsi in nobis nosmetipsos metientes, et comparantes nosmetipsos nobis. [13] Nos autem non in immensum gloriabimur,

o ne jusų išgriovimui, nebusiu užgėdintas. [9] O kad kas nemanytu, tarsi aš norėčiau pagązdinti jus per gromatas, [10] nes gromatos, sako jie, yra rimtos ir smarkios, pats gi atvykęs turi silpną kuną ir paniekintiną kalbą, [11] teapsvarsto, kas laikosi tokios nuomonės, jog kokie esame žodžiu per gromatas kitur budami, tokie ir čiapat atsiradę darbe.

[12] Nes mes nedrįstame savęs draug statyti ir lyginti su kaikuriais, save pačius užtariančiais; bet mes save matuojame pagal tai, kuo mes esame savyje, ir patįs save su savimi lyginame. [13] O mes girsimės ne perdaug.

---

daugiaus: daugiaus nekaip gyrėsi eil. 1 - 6.— *Pagerinimui.* Apaštalas gavo vieną valdžią gerinimui, statymui, o kitą užkietėjusiems priešininkams pergalėti ir išgriauti. Jis atėjęs Korintan stengėsi statyti gražų rumą Kristui (1 Kor. 3, 9), jo gi priešininkai užsiėme tik griovimu.— *Nebusiu užgėdintas*, kaip esti tas, kurs pasisavina nepriklausančias jam teises.— (**9—11**) Povilas bus taip-pat drąsus, atsiradęs Korinte, kaip ir per gromatas. 10. eil. yra padėti žodžiai, kuriuos kalbėdami jo priešininkai stengėsi sumažinti Apaštalo gromatų įspudį, palygindami su gromatų smarkumu jo kuno silpnumą. Šv. Povilas 1 Kor. 2, 3. 4 pats primena Korintiečiams, kad jis buvo nuolankus ir silpnas, pirmą kart pas juos apsilankydamas. Bet ateidamas dabar jis parodys savo galybę ir tvirtumą tokį pat, koks apsireiškia jo gromatose; ar tai vienok patiks tiems, kurie vis dar tebetiki Apaštalo priešininkų piktoms kalboms?

12—18. Apaštalas nedaro, kaip jo priešininkai, kurie giriasi svetimais darbais; jis kalbėdamas apie savo darbus ir valdžią pasilieka tose ribose, kurias yra jam paskyrusi Dievo Apveizda.

(**12. 13**) Jau seniausieji aiškintojai skundžiasi, kad šitoje vietoje šv. Povilo žodžiai yra gana neaiškųs. Gr. t., pas gr. tėvus, senobiniuose vertimuose, pas šv. Augustiną ir k. antroji pusė 12. eil. turi kitokią prasmę, nes vietoje: *bet mes save...*, ten skaitome: „bet jie patįs (šv. Povilo priešininkai) neturi išmanymo, matuodami save savimi ir patįs save su savimi palygindami“. Apaštalas su nemaža ironija sakosi esąs nevertas lyginti save su anais taip didžiais vyrais, kurie garsina savuosius pasigyrimus ir taip patįs save užtaria. Kaipo raciją savo nevertybės jis nurodo begalinį skirtumą, kurs randasi tarp jo ir jų pasielgimo budo, kurs prašalina kiekvieną palyginimą. Jo priešininkai giria save be galo ir be ribų, kadangi jie neturi jokios taisyklės, kuri butu ne juose pačiuose, ir pagal kurią jie save galėtu teisti; nes Dievas jiems nepavedė apaštalų tarnystės, o jie savinasi svetimus darbus ir kaipo taisyklę, kuria jie save matuoja, stato tuščią nuomonę apie save pačius ir apie savo nuopelnus. Taip tat jie neranda nieko, kas butu vertas su jais lygintis, iškelia save ant visų ir tokiuo budu nustoja tikro išmanymo. Povilas nesigirs perdaug, nes nuo Dievo jis gavo dalį arba taisyklę, esančią ne jame pačiame, pagal kurią jis teisia save ir savo darbus; taja dalimi, taja taisykle yra jo pavadinimas skelbti Evangeliją jam pažymėtose ribose. Kaip Dievas jam tą darbą paskyrė jo atsivertime (Gal. 1, 16; 2, 7. Efez. 3, 8 ir k.) ir vedė jį ypatingais nurodymais (plg. Apd. 16, 6—8), taip tas pats Viešpats ir įtikrino per Apaštalo pastangų pasekmingumą ir per vidujines ir išviršines malones, kad jis neperžengė

sed secundum mensuram regulae, qua mensus est nobis Deus, mensuram pertingendi usque ad vos. [14] Non enim quasi non pertingentes ad vos, superextendimus nos: usque ad vos enim pervenimus in Evangelio Christi. [15] Non in immensum gloriantes in alienis laboribus: spem autem habentes crescentis fidei vestrae, in vobis magnificari secundum regulam nostram in abundantiam, [16] etiam in illa, quae ultra vos sunt, evangelizare, non in aliena regula in iis quae praeparata sunt gloriari. [17] Qui autem gloriatur, in Domino glorietur. [18] Non enim qui seipsum commendat, ille probasus est: sed quem Deus commendat.

bet pagal mastą dalies, kurią mums paskyrė Dievas, — mastą, kad pasiektumêm lig jums. [14] Nes mes neištiesiame savęs perdaug, tarsi nepasiektumêm jusų; kadangi mes priėjome lig jums per Kristaus Evangeliją. [15] Mes nesigiriame perdaug svetimais darbais; o turime viltį, jog, jusų tikėjimui augant, mes didinsimės vis labiaus jumyse pagal musų dalį [16] ir jog nešime Evangeliją taipogi į tuos kraštus, kurie už jusų yra, nesigirdami tuo, kas jau padaryta yra svetimoje dalyje. [17] O kas giriasi, tesigiria Viešpatyje. [18] Nes ne kas pats save užtaria, tas pripažintas yra, bet kurį Dievas pagiria.

---

savo tarnystės ribų (Auks. Teod. Aug.). Plg. Efez. 4, 7. Vulgatos prasmė yra panaši: Mes sakome apie save tai, kas atmatuota yra pagal musų darbus, arba kas sutinka su musų darbais (Tom.). Ta vienok prasmė mažai tesiriša su sekančiomis eilutėmis.—(**14**) *Nes mes...* Apaštalas, pasigirdamas Korintiečių bažnyčia, nesiekia toliaus, kaip leidžia jam paskirtas mastas, kadangi Korintas randasi tose ribose, kurios buvo pažymėtos šv. Povilui. Jei Korintiečiai vis tai apsvarstys, ką Apaštalas per Dievo galybę yra tarp jų padaręs, jie negalės abejoti, kad jie ištikrųjų pavesti yra jo rupesčiui.—(**15**) *Mes nesigiriame...* Apaštalo priešininkai giriasi perdaug ir puošiasi svetimais nuopelnais, pasisavindami sau kitų darbus (Auks.). Taip nedaro šv. Povilas. Priegtam jis tikisi, kad, nuolat pasidinant Korintiečių tikėjimui, ir Apaštalo pasilikimui jų tarpe pasidarius nebereikalingu, jis galės eiti su Evangelijos žodžiu į tolimesnes šalis, kame Kristus dar nebuvo apsakotas.—*Mes didinsimės...* Šv. Povilas mano, kad jo nuopelnai eis didyn, nors jis vis pasiliks sau paskirtos dalies ribose.—*Jumyse.* Kaip Rytuose Apaštalo veikimo viduris buvo Antiokija, iš kurios jis ėjo su Kristaus žodžiu į visas puses, taip dabar Vakaruose tokiuo pat viduriu jam privalo tapti Korintas; iš čia, Korintiečių tikėjimui sustiprėjus, jis manė aplankyti kitus kraštus, ypač tolimąją Ispaniją ir taip dar praplatinti savo veikimą.— (**16**) Eidamas į kitas šalis, šv. Povilas vienok pasiliks sau paskirtose ribose ir nesigirs svetimais darbais.—(**17**) *O kas giriasi...* Žmogus turi visa skaityti priklausančiu Dievui, nuo kurio paeina visoks gerumas, ir be kurio malonės negalima padaryti nieko gera. Plg. 1 Kor. 1, 31. Jer. 9, 23. —(**18**) *Nes ne kas...* Tą užtaria Dievas, ir tas yra pripažintas, kurį Dievas siunčia Evangelijos skelbtų; o jei jis nesiunčia, tai ir neužtaria. Kas nesiųstas apsakoja, tas pats save užtaria ir nėra pripažintas.

2. Povilo pasigyrimas prieš jo priešininkus.

Caput XI. [1] Utinam sustineretis modicum quid insipientiae meae, sed et supportate me: [2] aemulor enim vos Dei aemulatione. Despondi enim vos uni viro virginem castam exhibere Christo. [3] Timeo autem ne sicut serpens Hevam seduxit astutia sua, ita corrumpantur sensus vestri, et excidant a simplicitate, quae est in Christo. [4] Nam si is, qui venit, alium Christum praedicat, quem non praedicavimus, aut alium spiritum accipitis, quem non accepistis: aut aliud Evangelium, quod non recepistis: recte pate-

11. Perskyrimas. [1] O, kad pakęstumėt kokį truputį mano paikybę! bet ir pakęskite mane! [2] Nes aš rupinuos jumis su Dievo pavydu: nes aš pažadėjau jus vienam vyrui, idant statyčiau kaipo nekaltą mergaitę Kristui. [3] O bijaus, kad, kaip žaltys suvedžiojo Jievą savo vyliumi, taip nebutu pagadintos jusų mintįs, ir kad jos nenusikreiptu nuo prastumo, kurs yra Kristuje. [4] Nes jei tas, kurs ateina, apsakoja kitą Kristų, kurio mes neapsakojome, arba jųs kitą imate dvasią, kurios nepriėmėte, arba kitą evangeliją, kurios ne-

---

Anot Auksaburnio visa antroji gromata į Korintiečius yra vienas šv. Povilo panegyrikas, bet tas pavadinimas labiausiai pritinka šitai vietai. Apaštalas papeikęs savo priešininkus ir nurodęs, kad jo valdžia yra neabejotina, palygina save su priešininkais. Paaiškėjus iš to palyginimo šv. Povilo viršenybei ir klaidžiamokslių nevertybei, jis mini savo apaštališkus darbus, vargus, Dievo suteiktas sau malones, ir tokiuo budu pilnai nupiešia savo gyvenimo paveikslą.

11, 1—15. Apaštalas, atsiprašęs, kad jis priverstas yra kalbėti apie save su pasigyrimu, pradeda tą pasigyrimą nuo pažymėjimo, kad jis nejieškojo ir neėmė iš Korintiečių jokio užmokesnio už savo apaštališkus darbus, nors ir turėjo teisę, ir žada neimti ir toliaus, kad tokiuo budu labiaus atsiskirtu nuo savo priešininkų, kurie nėra tikri apaštalai.

(1) *O kad pakęstumėt...* Kiekvienas pasigyrimas, nors ir reikalingiausis ir pilnai sutinkantis su tiesa, išrodo nepripažįstantiems reikalingumo ir tiesos, kaipo paikybė. Povilas tat, prisitaikydamas į tokią nuomonę, vadina savo pasigyrimą paikybe.—(2) *Nes aš rupinuos...* Apaštalas girdamos ne savęs jieško ir ne savo šlovės. Jis taip myli tikinčius, kad negali pakęsti jų susinešimo su klaidžiamoksliais, nes jis pilnas yra pavojų (Auks. Tom.). Bet prašalinimui kiekvienos minties apie prigimtą pavydą Apaštalas prideda: *su Dievo pavydu*, t. y. su tokiuo pavydu, kokį pats Dievas turi. Kaip S. Į. Dievas su pavydu rupinosi Izraėlio tauta, kuri su juo buvo tarsi sužieduota (Ez. 16, 8. Zakar. 1, 14..), taip ir dabar nemažiaus rupinasi Bažnyčia, kurią jis anot pažadėjimų (Oz. 2, 19.. Iz. 54, 2..) sužiedavo su savim Kristuje (Efez. 5, 25..). Povilas yra tik tarsi vedėjas jaunosios, tarpininkas moterystėje, per kurį jaunoji gavo Kristaus dovanas (Teod.). Dabar yra pažadėjimo, sužiedavimo laikas; vestuvės bus, kada ateis Kristus (Auks).— (3) *O bijaus...* Plg. 1 Moz. 3. 4. Kaip Adomas yra Kristaus paveikslas (Rym. 5, 14), taip ir Jieva, kaipo žmonijos motina, įvaizdina Bažnyčią ir bažnytines draugijas. Ir Jieva buvo Dievo sutverta nekalta ir nekalta sužieduota su Adomu, bet velnio apvilta pasidarė neištikima savo vyrui, per kurį buvo patyrusi Dievo įsakymą, ir pačiam Dievui, įsakymą davusiam; taip ir Korintiečiai galėjo apleisti tikrą ir nesuteptą tikėjimą į Kristų. — (4) *Tas kurs ateina*: kurs pats save daro mokytoju. Apaštalas daro Korintiečiams ironišką prikaišiojimą dėlei lengvumo, su kuriuo jie priėmė mokslą, skiriantįsi nuo jo apsakojimo. Klaidžiamoksliai regimai žadėjo nurodyti tobulesnį Kristaus paveikslą

remini. [5] Existimo enim nihil me minus fecisse a magnis Apostolis. [6] Nam etsi imperitus sermone, sed non scientia, in omnibus autem manifestati sumus vobis.

[7] Aut numquid peccatum feci, me ipsum humilians, ut vos exaltemini? quoniam gratis Evangelium Dei evangelizavi vobis? [8] Alias ecclesias expoliavi, accipiens stipendium ad ministerium vestrum. [9] Et cum essem apud vos, et egerem, nulli onerosus fui: nam quod mihi deerat, suppleverunt fratres, qui venerunt a Macedonia: et in omnibus sine onere me vobis servavi, et servabo. [10] Est veritas Christi in me, quoniam haec gloriatio non infringetur in me in regionibus Achaiae. [11] Quare? quia non diligo vos? Deus scit. [12] Quod autem facio, et faciam: ut amputem occasionem eorum, qui volunt

ėmėte, teisingai pakęstumėt. [5] Nes aš tariuos neikiek nemažiaus esąs padaręs už didžius apaštalus. [6] Nors ir esu neišmanantis kalboje, bet ne moksle; o mes visame jums pasirodėme.

[7] Arba ar aš padariau nusidėjimą, pats save nužemindamas, kad jus išaugštinti butumėt? jog dovanai jums apsakojau Dievo Evangeliją. [8] Aš apiplėšiau kitas bažnyčias, imdamas algą, kad jums tarnaučiau. [9] Ir pas jus budamas ir stokodamas, nebuvau nei vienam apsunkinimu; nes ko man neteko, suteikė broliai; ir visame aš sergėjaus buti jums apsunkinimu ir toliaus sergėsiuos. [10] Yra Kristaus tiesa manyje, jog tas mano pasigyrimas nebus sumažintas Achajos šalyse. [11] Kodėl? Ar kad aš jusų nemyliu? Dievas tai žino. [12] O ką aš darau, ir toliaus darysiu, idant neduočiau progos tiems, kurie

---

(gr. t. Jėzų), duoti kitą dvasią ir kitą evangeliją. Jei tie žadėjimai butu teisingi, tai Korintiečiai butu galėję su pilna teise juos priimti.—(5) *Už didžius apaštalus.* Nors senobiniai aiškintojai supranta tuos žodžius apie šv. Petrą, Joną ir Jokubą, kurie kitur vadinami yra Bažnyčios šulais (Gal. 2, 9), tikresnis vienok išrodo ironiškas pavadinimas tuo vardu Korinto klaidžiamokslių. Šv. Povilas nieku nėra už juos mažesnis, atskyrus vieną dalyką (e. 6).—(6) *Nes nors ir esu...* Iš pusto iškalbingumo, kuriuo taip gyrėsi klaidžiamoksliai, nėra pas šv. Povilą. Tą viršenybę jis palieka savo priešininkams, bet jisai sakosi turįs mokslą, tikrą pažinimą Kristaus apreikštų tiesų. Tų abiejų tvirtinimų tikrumą gerai žinojo Korintiečiai iš prityrimo.

(7) *Arba ar aš padariau...* Klaidžiamoksliai tvirtino regimai, kad pati Evangelija esanti paniekinta, jei jos skelbėjai, kaip kokie vergai, pelnosi užlaikymą savo rankų darbu. Priešingai, šv. Povilas nori visa nukęsti, kad tik jis galėtu nors tokiuo budu pakelti kaikuriuos iš nusidėjimų į malonės stovį.—(8) *Aš apiplėšiau...* Regimai Apaštalas turi mintyje neturtingas Makedonijos bažnyčias. Tik didžiausiame reikale šv. Povilas priėmė iš jų nedidelę pašalpą, kuri buvo reikalinga jo gyvybės užlaikymui.—(9) *Ir pas jus budamas,* kad įsteigčiau jusų bažnyčią. Atėjęs pirmą sykį Korintan, Apaštalas savo pragyvenimui buvo užsiėmęs įprastu jam darbu, šėtroms uždangų dirbimu; bet norėdamas skelbti Evangeliją, jis negalėjo užtektinai užsidirbti, kad išvengtu didžiausio skurdo.—*Broliai...* Regimai Sylias ir Timotiejus (plg. Apd. 18, 3—5).—(10) *Yra Kristaus tiesa...* Kad butu aišku, jog Apaštalas kalba su giliu įsitikrinimu, jis šaukia į liudytojus Kristų, kurs su savo tiesa jame gyvena.—(11) *Kodėl..* Povilo pasielgimas nepaeina iš stokos meilės į Korintiečius. — (12) *Idant neduočiau...* Tų žodžių prasmė Korintiečiams turėjo buti aiški; dabar gi jie mažai suprantami yra, kadangi nebežinomos yra artimesnės aplinkybės. Gali buti, kad netikri Korinto apaštalai net su prievarta reikalaudavo sau dovanų, kitokį pasielgimą vadindavo nevertu tikro apaštalo (e. 7) ir užmetinėdavo šv. Povilui veid-

occasionem, ut in quo glorientur, inveniantur sicut et nos. [13] Nam ejusmodi pseudoapostoli, sunt operarii subdoli, transfigurantes se in apostolos Christi. [14] Et non mirum: ipse enim satanas transfigurat se in angelum lucis. [15] Non est ergo magnum, si ministri ejus transfigurentur velut ministri justitiae: quorum finis erit secundum opera ipsorum.

[16] Iterum dico, (ne quis me putet insipientem esse, alioquin velut insipientem accipite me, ut et ego modicum quid glorier). [17] Quod loquor, non loquor secundum Deum, sed quasi in insipientia, in hac substantia glo-

progos ješko, kad tame, kuo jie giriasi, rastusi tokie, kaip ir mes. [13] Nes tokie netikri apaštalai yra darbininkai apgavikai, kurie apsimeta Kristaus apaštalais. [14] Ir nestebėtina, nes pats šetonas ima ant savęs šviesybės aniolo išvaizdą. [15] Nėra tat ypatingas daiktas, jei jo tarnai ima ant savęs teisybės tarnų išvaizdą; bet jų galas bus sulig jų darbų.

[16] Aš vėl sakau: niekas tenemano mane paiką esant, arba bent priimkite mane kaipo paiką, kad ir aš pasigirčiau kokį truputį. [17] Ką kalbu, nekalbu pagal Dievą, bet tarsi paikybėje tame pasigyrimo dalyke. [18]

---

mainystę, buk jis, nors pats nieko nepriėmęs iš Korintiečių, bet išgavęs iš jų pinigus vyliumi per savo pasiuntinius (plg. 12, 16...). Taip jie tikėjosi išteisinti savo pasielgimą ir pastatyti Apaštalą netikroje šviesoje (Aug. Tom). Taigi eil. prasmė bus: Aš Evangelijos apsakojime laikysiuos pirmojo savo budo ir nepriimsiu jokios pašalpos savo užlaikymui. Nors užlaikymo gavimas ir yra apaštalų teisė, bet aš ja nesinaudosiu ir tokiuo budu neduosiu klaidžiamoksliams, reikalaujantiems iš jusų dovanų ir besigiriantiems gaunamu užlaikymu, progos pasigirti, kad jie taip elgdamies yra man panašųs.—(**13**) *Nes tokie*, t. y. kurie ješko tokios progos. Tikras apaštalas ješko, kas yra Kristaus; netikras gi savojo pelno.— (**14**) *Aniolo išvaizdą*. Jie ima išviršinę išvaizdą be vidujinio panašumo.—(**15**) Jei tamsybės dvasių kunigaikštis gali kaikada imti ant savęs šviesybės aniolo išvaizdą, nors begalinis yra priešingumas tarp šviesos ir tamsybės, tai nestebėtina, kad anie žmonės veidmainingai apsimeta apaštalais. Šviesybės aniolai naudojasi šviesa, kurioje pasilieka Dievas, ir nešioja ją su savim kaip kokį spindintį apdarą; jų užduotis yra apšviesti žmones, kuriuos piktos dvasios stengiasi įstumti į nusidėjimų tamsybes. Pikta dvasia pasirodo kaikada šviesybės aniolo išvaizdoje, dažniaus vienok jį stato žmogui prieš akis tariamas ar tikras gėrybes, kad jį suklaidintu ir įvestu sunkion nuodėmėn. — *Jų galas...* Jei netikriems pasiuntiniams pavyksta įvesti paklydiman žmones, jie nesuklaidins Dievo, kurs paskutinio teismo dienoje pasielgs su jais su teisinga rustybe.

16—33. Pradėdamas nauju pasiteisinimu, šv. Povilas tęsia toliaus savo pasigyrimą: jis išskaito savo garbingus, kaipo apaštalo, darbus, kuriais begal perviršija klaidžiamokslius, o taipogi jis mini savo kentėjimus dėlei Kristaus.

(**16**) *Aš vėl sakau...* Kada Apaštalas kalbėjo pirmą kart apie save su pasigyrimu, jis meldė Korintiečius kantrybės, pažymėdamas, kad tai daro iš išmintingo uolumo; čionai jis parodo, kad nors jis elgtusi anot Korintiečių nuomonės neišmintingai, jie turėtu jį pakęsti (Tom.). — *Niekas tenemano...* Apaštalas lygkad sako: vien paikieji patįs save giria; bet neskaitykite manęs tokiuo, jei aš girsiuos prieš jus, nes aš tai darau ne be svarbių priežasčių. Jei tečiaus jųs sakote mane paiką esant, tebuna ir taip, by tik jųs manęs paklausysite.—(**17**) *Ką kalbu...* Apaštalo pasigyrimas pats iš savęs nėra pagal Dievą ir išrodo, lyg-kad butu paikybė, nes Jėzus Kristus nuolat mokė nuolankumo o ne išsiaugštinimo; bet jis turi tik išviršinį panašumą su žmonių gyriumi; skiriasi gi nuo jo intencija, kuria yra daromas ir per kurią jis tampa pasigyrimu pagal Dievą.—(**18**) *Kadangi...* Apaštalas ironiškai nurodo

riae. [18] Quoniam multi gloriantur secundum carnem: et ego gloriabor. [19] Libenter enim suffertis insipientes: cum sitis ipsi sapientes. [20] Sustinetis enim si quis vos in servitutem redigit, si quis devorat, si quis accipit, si quis extollitur, si quis in faciem vos caedit. [21] Secundum ignobilitatem dico, quasi nos infirmi fuerimus in hac parte. In quo quis audet (in insipientia dico) audeo et ego:

[22] Hebraei sunt, et ego: Israelitae sunt, et ego: semen Abrahae sunt, et ego: [23] ministri Christi sunt, (ut minus sapiens dico) plus ego: in laboribus plurimis, in carceribus abundantius, in plagis supra mo-

Kadangi daugelis giriasi pagal kuną, ir aš giriuos. [19] Nes jus noriai pakenčiate paikuosius, patis budami išmintingi. [20] Nes pakenčiate, jei kas jus nelaisvėn pavergia, jei kas jus nulupa, jei kas jusų lobį ima, jei kas didžiuojasi, jei kas jus muša į veidą. [21] Savo užgėdinimui sakau, tarsi mes butumėm buvę silpni tame dalyke. Kame kas nors drįsta, (paikybėje sakau), drįstu ir aš.

[22] Jie yra žydai, ir aš; yra Izraėlitai, ir aš; yra Abraomo ainiai, ir aš. [23] Jie yra Kristaus tarnai, (kaipo neprotingas sakau), aš daugiaus: iškentėjau daugiaus darbų, daugiaus kalėjimų, kirčių be galo, buvau dažnai mir-

---

dvi priežasti, dėlei kurių jis gali girties prieš Korintiečius; pirma yra panašus jo priešininkų pasielgimas.—*Pagal kuną...* Tas giriasi pagal kuną, kurs augština save dėl savo šlovingos kilmės ir kitų išviršinių gyvenimo aplinkybių.—(**19**) *Nes jus noriai...* Dar su didesne ironija nurodyta yra antra pasigyrimo priežastis. Tuo labiaus gali šv. Povilas pasigyrime sekti klaidžiamokslius, kad Korintiečiai savo išmintyje mėgsta paikybę; taigi, jie pakęs ir Apaštalą, kurs kalbės lyg-kad butų paikas.—(**20**) *Nes pakenčiate...* Kaip gi didžiai puikųs, godulingi ir klastingi turėjo buti netikrieji apaštalai, kurie iš Korintiečių darė tikrus vergus, ėmė ir lupo iš jų, ką galėjo, ir dar didžiavosi, išniekindami pavergtuosius! Priešingai, Povilas elgėsi visuomet su Korintiečiais kaip tėvas, o ne viešpats (1, 23), griaužėsi iš rupesčio (12,15) apie jų išganymą (7, 12), skelbė jiems Evangeliją visai dovanai (1 Kor. 9, 1...), ir tolimas nuo visokios klastos apsakė jiems Dievo žodį neiškreiptą. Tuose visuose dalykuose, kuriuose Korintiečiai taip noriai pakenčia klaidžiamokslius, šv. Povilas palieka jiems viršenybę.—(**21**) *Savo užgėdinimui...* Apaštalas kalba ir toliaus su nemažesne ironija: Savo užgėdinimui aš prisipažįstu, kad visuose tuose dalykuose aš pasilikau netikrųjų apaštalų užpakalyje, kaip sako priešininkai. Vienok ir jie tais darbais nedrįsta atvirai girties. Jei vienok kas giriasi kokiuo nors geru darbu, juo gali pasigirti ir Apaštalas.—*Paikybėje sakau.* Net ir reikale pasakyti apie save ką nors didžio, Apaštalas tai vadina paikybe, kad mus pamokytų, kaip labai reikia sergėties kiekvieno gyriaus (Auksab.).

(**22**) *Jie yra žydai...* Po visų svyravimų Apaštalas pradeda savo tikrą pasigyrimą. Netikri apaštalai gyrėsi ypač dviem privalumais, savo žydiška kilme ir apaštališka tarnyste. Pirmas dalykas neišrodo apaštalui vertas ilgesnio paaiškinimo, nes negalėjo buti ir abejonės, kad jis tame dalyke buvo bent lygus savo priešininkams.— *Žydai*: tautos vardas, kuriuo ji skyrėsi nuo visų kitų tautų.— *Izraėlitai*: išrinktoji Dievo tauta su pažymėjimu jos tikėjimo. — *Abraomo ainiai*: turintįs teisę gauti mesianiškus pažadėjimus — (**23**) *Jie yra Kristaus tarnai...* Apie apaštališką tarnystę Apaštalas kalba plačiai; joje jis begaliniai perviršija savo priešininkus. Apaštalas jų nepripažįsta tikrais Kristaus tarnais, nes augščiaus (e. 13—15) pavadino juos netikrais apaštalais ir šetono tarnais; jis tik prisitaiko į jų kalbėjimo budą, lyg-kad sakytų: Nors jie ir butu, kaip sakosi, Kristaus tarnai, aš esu dar labiaus. Savo tarnystės didumą Povilas toliaus patvirtina išskaitymu savo apaštališkų dar-

dum, in mortibus frequenter. [24] A Judaeis quinquies, quadragenas, una minus, accepi. [25] Ter virgis caesus sum, semel lapidatus sum, ter naufragium feci, nocte et die in profundo maris fui, [26] in itineribus saepe, periculis fluminum, periculis latronum, periculis ex genere, periculis ex gentibus, periculis in civitate, periculis in solitudine, periculis in mari, periculis in falsis fratribus: [27] in labore, et aerumna, in vigiliis multis, in fame, et siti, in jejuniis multis, in frigore, et nuditate, [28] praeter illa, quae extrinsecus sunt, instantia mea quotidiana, sollicitudo omnium ecclesiarum. [29] Quis infirmatur, et ego non infirmor? quis scandalizatur, et

tyse; [24] nuo žydų gavau penkis sykius po keturias dešimtis kirčių be vieno; [25] tris sykius buvau rykštėmis plaktas, sykį akmenimis muštas, tris kartus laivo sudužimą iškentėjau, naktį ir dieną buvau juros gilumoje, [26] dažnai kelionėse, pavojuose upių, pavojuose galvažudžių, pavojuose nuo vientaučių, pavojuose nuo pagonių, pavojuose miestuose, pavojuose tyruose, pavojuose ant juros, pavojuose tarp netikrų brolių; [27] darbe ir rupestyje, daugelyje budėjimų, alkyje ir troškime, daugelyje pasninkų, šaltyje ir nuogume; [28] be to, kas kitaip atsitinka, kasdieninis veržimasis prie manęs, rupestis apie visas bažnyčias. [29] Kas silpnas darosi, ir aš

---

bų.— *Kalėjimų.* Lukas užrašė (Apd. 16, 23) tik vieną šv. Povilo kalėjimą pirm šitos gromatos parašymo; bet šv. Klemensas Rymietis paliudija, kad Apaštalas buvo apkaltas septynis sykius, regimai priskaitydamas ir tuos apkalimus, kurie įvyko Jeruzalėje, Cezarėjoje ir Ryme (Apd. 22, 23...).— (**24**) *Nuo žydų...* Įstatymas leisdavo plakant užduoti tik 40 kirčių; pariziejai gi bijodami, kad kartais tas skaitlius per apsirikimą nebutu peržengtas, buvo įsakę plakti tik 39 kirčiais. Lukas neužrašė neivieno iš tų žydų padarytų plakimų, ir tik vieną iš trijų, (**25**) kuriuos Apaštalas iškentėjo nuo pagonių (Apd. 16, 22). Kodėl jis dviejuose kituose plakimuose nesišaukė į savo rymiškas teises, nėra žinoma.— *Akmenimis* mušimą iškentėjo Povilas pirmoje savo apaštališkoje kelionėje, Lystroje (Apd. 14, 18). Lukas nemini ir trijų laivo sudužimų, nes jo užrašytasis (Apd. 27, 41...) įvyko trejiems metams praslinkus po šitos gromatos parašymo. Ką reiškia žodžiai: *naktį ir dieną buvau juros gilumoje,* nėra visai aišku. Auksab. su kit. spėja, kad Apaštalas, laivui sudužus, buvo bangų nešiojamas per dieną ir naktį, kolei jo nepaėmė kitas laivas; yra ir tokie aiškintojai, kurie ima žodžius visai raidinėje prasmėje ir mato juose paminėtą stebuklą.— (**26**) *Dažnai kelionėse...* Apd. paminėtos yra trįs didžiosios Apaštalo kelionės ir dvi kelioni į Jeruzalę. Prie to prisideda kelionė į Arabiją (Gal. 1, 17) į Ilyriją (Rym. 15, 9), antra kelionė į Achają (13, 1) ir gal dar kitos kokios mažesnės kelionės. Lukas atsižvelgė vien į Bažnyčios prasiplatinimą tarp pagonių, todėl neminėjo to, ką netikintįs žydai ir pagonįs darė Azijoje, Makedonijoje ir Achajoje, kad sutrukdytu šv. Povilo darbus.— (**27**) *Darbe ir rupestyje...* Yra tai vargai, kurie kilo daugiausiai iš didžio Apaštalo neturto.— (**28**) *Be to, kas...* Prie tų vargų, kuriuos dar galėtu Apaštalas isskaityti, kaip iškentėtus Evangelijos platinime, prisidėjo sunkybės, kilstančios iš jau įsteigtų bažnyčių valdymo; tarp tų pirmą vietą užima *kasdieninis veržimasis* (ἐπίστασις, incursus in me. Aug.) prie šv. Povilo naujai atverstųjų krikščionių su jų reikalais ir sielvartais; be to gi, jam nuolat reikėjo rupinties ir viešu daugybės bažnyčių gerove.— (**29**) *Kas silpnas...* Apaštalas neskaito savo priedermių užbaigtomis, kada jis tik pagimdydavo sunus Kristuje, bet jis nori juos maitinti, kaipo savo vaikus auklėti, kaip tėvas, mokyti, kaip mokytojas. Žodis *degu* išreiškia didžiausį Povilo skausmą dėlei papiktinimų. Visi kiti priešingumai negalėjo suardyti jo vidujinės ramybės; bet ką jis kentėdavo dėl

ego non uror? [30] Si gloriari oportet: quae infirmitatis meae sunt, gloriabor. [31] Deus et Pater Domini nostri Jesu Christi, qui est benedictus in saecula, scit quod non mentior. [32] Damasci praepositus gentis Aretae regis, custodiebat civitatem Damascenorum ut me comprehenderet: [33] et per fenestram in sporta dimissus sum per murum, et sic effugi manus ejus.

Caput XII. [1] Si gloriari oportet (non expedit quidem): veniam autem ad visiones, et revelationes Domini. [2] Scio hominem in Christo ante annos quatuordecim, sive in corpore nescio, sive extra corpus nescio, Deus

nesidarau silpnas? kas pasipiktina, ir aš nedegu? [30] Jei reikia girties, aš girsiuos tuo, kas yra mano silpnumas. [31] Dievas ir Tėvas musų Viešpaties, Jėzaus Kristaus, pašlovintasis į amžius, žino, jog nemeluoju. [32] Damaske karaliaus Arėto šalies viršininkas sergėjo damaskiečių miestą, kad mane sugautu; [33] ir aš per langą pintinėje buvau nuleistas per murą ir taip ištrukau iš jo rankų.

12. Perskyrimas. [1] Jei reikia girties (tiesa, nepridera), pereisiu prie Viešpaties regėjimų ir apreiškimų. [2] Aš pažįstu žmogų Kristuje, kurs pirm keturiolikos metų, — ar kune, nežinau ar be kuno, nežinau, Dievas žino, —

---

silpnųjų brolių papiktinimo, tai kruvino jam širdį (Auks.).— (30) *Jei reikia girties...* Reikėjo girties ištikrųjų, nes klaidžiamokslių pasielgimas vertė tai padaryti. Iš viso, ką Apaštalas pasakęs yra, pasirodė, kad jis buvo tikras Kristaus tarnas, bet draug paaiškėjo paties jo, kaipo žmogaus, silpnumas; šv. Povilas tat ne tik prisipažįsta silpnas esąs, bet dar tuo giriasi, nes tas silpnumas nekliudė buti tikru Kristaus apaštalu.— (31) *Dievas ir Tėvas...* Ką Apaštalas per keletą metų buvo iškentėjęs, regisi galėjo perviršyti vieno žmogaus spėkas. Todėl jis apsakytų dalykų tikrumą patvirtina prisieka ir draug persergi, kad jis ne be pamato paminėjo savo silpnumo priparodymus. Garbingi jo veiklumo vaisiai stovėjo akyse skaitlingų jo įsteigtų bažnyčių; nurodydamas tat savo silpnumą, jis draug parodė, kaip didi turėjo buti Dievo galybė, kuri vis tai per jį padarė. — (32. 33) *Damaske...* Apaštalas užbaigia apsakojimą savo darbų ir kentėjimų paminėjimu pirmojo pavojaus, kuriuo prasidėjo jo apaštališka tarnystė, ir kursai buvo lygkad pranešėjas tolesniųjų vargų ir persekiojimų, laukusiųjų jo paskesniame veikime (plg. Apd. 9, 23...).

12, 1—10. Trečioje pasigyrimo dalyje Apaštalas kalba apie ypatingas sau Dievo suteiktas dovanas ir pažymi, kad jis teisingai galėtu pasigirti regėjimais ir apreiškimais, bet velija girties silpnybėmis.

(1) *Jei reikia...* Viršprigimtinis r e g ė j i m a s įvyksta dažniausiai dvasioje, žmogui esant ekstazos (dvasios pagavimo) stovyje. Jis pats per save gali buti atskirtas nuo a p r e i š k i m o, kuriame žmogus patiria nuo Dievo stebuklingu budu kaikurias tiesas, arba atsitikimus. Bet šitoje vietoje tiedu dalyku regimai įvyko šv. Povilui draug, taip kad čionai regėjimas ir apreiškimas yra beveik synonimai. — (2) *Aš pažįstu...* Povilas dar padidina savo nusižeminimą, kalbėdamas apie save trečioje ypatoje. Kad vienok tuo žmogumi *Kristuje*, t. y. tapusiu per tikėjimą ir krikštą Kristaus sąnariu, yra jis pats, negali buti jokios abejonės, nes to reikalauja kontekstas, ir svetimu regėjimu juk negalėjo pasigirti Povilas. Laiko nurodymas patvirtina atsitikimo tikrumą. Jei gromata buvo parašyta 58 met., tai regėjimas buvo suteiktas 44. t. y. tais metais, kuomet Apaštalas buvo Antiokiečių išsiųstas draug su Barnabu almužnų nuneštų Jeruzalėn (Apd. 11, 27...). Ar tą patį regėjimą jis minėjo paskiaus prieš žydus (Apd. 22, 17...), tikrai nežinia.— *Ar kune...* Apaštalas žinojo, kad tik jo dušia buvo pagauta, bet nežinojo, koks buvo toje valandoje jos santikis su kunu, butent, ar ji pasiliko ir tuomet sujungta su kunu, kaipo jo forma, ar buvo jį visai apleidusi (Aug.

scit, raptum hujusmodi usque ad tertium cœlum. [3] Et scio hujusmodi hominem sive in corpore, sive extra corpus nescio, Deus scit: [4] quoniam raptus est in Paradisum: et audivit arcana verba, quae non licet homini loqui. [5] Pro hujusmodi gloriabor: pro me autem nihil gloriabor nisi in infirmitatibus meis.

[6] Nam, et si voluero gloriari, non ero insipiens: veritatem enim dicam: parco autem, ne quis me existimet supra id, quod videt in me, aut aliquid audit ex me. [7] Et ne magnitudo revelationum extollat me, datus est mihi stimulus carnis meae angelus satanae, qui me colaphizet. [8] Propter quod ter Dominum rogavi ut discederet a me: [9] et dixit mihi: Sufficit tibi gratia mea: nam virtus in infirmitate

buvo pagautas net į trečiąjį dangų. [3] Ir žinau, jog tas žmogus, — ar kune, ar be kuno, nežinau, Dievas žino,— [4] buvo pagautas į Rojų ir girdėjo slaptingus žodžius, kurių neivienam žmogui ne valia sakyti. [5] Tokiuo aš girsiuos, o savimi neikiek nesigirsiu, tiktai savo silpnybėmis.

[6] Nes jei ir norėsiu girties, nebusiu neprotingas, kadangi tiesą sakysiu; bet susilaikau, kad kas nemanytu apie mane geriaus, nekaip manyje mato, arba iš manęs girdi. [7] Ir kad apreiškimų didumas nepakeltu manęs puikybėn, man duotas yra į mano kuną akstinas, šetono aniolas, kurs mane veidan muštu [8] To dėlei tris kartus meldžiau Viešpatį, kad tai atstotu nuo manęs; [9] ir tarė man: Gana

---

Tom.). Kiti aiškintojai mano, kad Apaštalas nežinojo, ar buvo pagauta į dangų tik viena dušia, kunui pasiliekant ant žemės, ar ir su kunu.— *I trečiąjį dangų.* Ką apaštalas supranta tuo žodžiu, nežinia. Kitose šv. Rašto vietose minimas yra trejopas dangus: žemasis oro dangus, žvaigždžių dangus ir vieta, kame teisieji ir aniolai pasilieka pas Dievą. Anot kaikurių (Jon.-Dam. Tom.) Apaštalas buvo pagautas net iki Dievo sostui; kiti gi sako, kad reikia atskirti tris dangiškosios laimės laipsniai, kurių paskutinįjį pasiekusi Povilo dušia.— (4) *I Rojų.* Kaikurie aiškintojai tame pagavime į rojų mato kitą dar didesnį Apaštalo išaugštinimą; kiti gi skaito rojų synonimu trečiojo dangaus.— *Slaptingus*, gr. t. ἄρρητα neišpasakomus. Pakeltas iki augščiausiam pažinimui, kurį turi pasiliekantieji su pačiu Dievu danguje, Povilas buvo draug pagautas į viršiausiąją laimę (Aug. Ambr. Tom.). Vidujiniame, naujame dušios stovyje Apaštalas suprato tiesas, kurių apreiškimą Dievas sau pasilaikė.— (5) *Tokiuo aš...* Tame džiaugsmingame stovyje Povilas pats nieko nedarė, todėl tai jis ir kalba apie save trečioje ypatoje. Nuo tos ypatos, kuri be jokio užpelnymo gavo didžiausias Dievo malones, jis atskiria kitą, paduotą kasdieninėms silpnybėms, į jas vienok neveizdint pasirodančią įrankiu Dievo rankoje.

(6) *Nes jei...* Apaštalas nori buti teisiamas sulig savo pasielgimo, visiems žinomo, ir pagal savo žodžius, kuriuos visi girdėjo, nes jis yra įsitikrinęs, kad tikintis tokiuo budu padarys apie jį teisingą nutarimą, ir jam pačiam nebus reikalo garsinti savo pasigyrimus.— (7) *Ir kad..* Sunki negalė primena apaštalui, kad jis dar tebepasilieka mirtingame kune, nors ir buvo pagautas į trečiąjį dangų. Koki buvo ta negalė, Korintiečiai turėjo žinoti, bet dabar nebėra žinoma. Pats gr. ž. σκόλοψ reiškia apskritai smailų dalyką, dyglį, rakštį, akstiną. Nors tos negalės priežastis buvo piktoji dvasia, tečiaus Dievas norėjo ją palikti augštesnio tikslo pasiekimui (Aug.). Ji darė didį skausmą ir buvo priegtam nuolatinė; taigi, galėjo buti koki nors liga (Baz. Grig.-Naz. Teof. Jieron. Aug. Tom.). Kaikurie aiškintojai spėja vienok, kad tuo vardu pavadinti yra pagundymai. — (8) *To dėlei...* Negalė taip labai vargino šv. Povilą, kad jis tris sykius meldė Viešpatį išliuosavimo nuo jos.— (9) *Ir tarė*

perficitur. Libenter igitur gloriabor in infirmitatibus meis, ut inhabitet in me virtus Christi. [10] Propter quod placeo mihi in infirmitatibus meis, in contumeliis, in necessitatibus, in persecutionibus, in angustiis pro Christo: cum enim infirmor, tunc potens sum.

tau mano malonės, nes galybė tobula pasirodo silpnybėje. Taigi, aš girsiuos noriai mano silpnybėmis, idant gyventu manyje Kristaus galybė. [10] Todėl aš turiu pamėgimą savo silpnybėse, išniekinimuose, reikaluose, persekiojimuose, suspaudimuose dėlei Kristaus; nes kada silpnas esu, tuomet esu galingas.

3. Korintiečių papeikimo užbaigimas.

[11] Factus sum insipiens, vos me coegistis. Ego enim a vobis debui commendari: nihil enim minus fui ab iis, qui sunt supra modum Apostoli: tametsi nihil sum: [12] signa tamen Apostolatus mei facta sunt super vos in omni patientia, in signis, et pro-

[11] Aš pasidariau paikas, jųs mane privertėt. Nes aš turėjau buti jusų užtartas, kadangi aš nieku nebuvau mažesnis už tuos, kurie yra labai didi apaštalai, nors aš niekas esu. [12] Vienok mano apaštalystės žymės padarytos yra tarp jusų per vi-

---

man... Tarė Viešpats, kurs jam arba pats pasirodė, arba kalbėjo širdyje. Dievas pilniausiai išklausė Apaštalą, pažadėdamas jam savo malonės pagalbą, kuri turėjo užtikrinti pergalėjimą ir didesnį nuopelną. Dievas dažnai duoda prašančiam ne tai, ko jis nori, bet ko labiaus turėtu norėti (Tom.). Dievo galybė suteikiama žmonėms niekuomet nepasirodo taip didelė, kaip tuomet, kada ji veikia nuolankiuose žmonėse, kurie nepasitiki savimi. Apaštalas, pastiprintas tuo pažadėjimu, su džiaugsmu sako: *aš girsiuos noriai*, t. y. ne tik nebemelsiu išliuosavimo iš negalės, bet kentėjimai bus man pasigyrimu, nes jie užtikrina ir tolesnį Dievo pagalbos suteikimą. — (**10**) *Todėl...* Šv. Povilas išvardija įvairius kentėjimų budus, kurie budami priparodymu jo silpnumo, daro jį per suteikiamą malonę galingu.

Užbaigdamas savo pasigyrimą, šv. Povilas kreipiasi į visus Korintiečius. Visupirma jis išmetinėja, kąd jų pasielgimu buvo priverstas pats save užtarti, tuotarpu kad turėjo buti užtartas Korintiečių, kuriems gerai buvo žinomas visas jo gyvenimas (12, 11-18); toliaus gi Apaštalas praneša, kad jis ateis kaipo smarkus teisėjas tiems, kurie nenori pasitaisyti (12, 19—13, 10).

(**11**) *Paikas.* Apaštalo pasigyrimas gali išrodyti paikybe, ir jo priešai rasi taip jį pavadins, bet ištikrųjų tai nebuvo paikybė, nes buvo išteisintas aplinkybėmis; šv. Povilą privertė girties patįs Korintiečiai. Jei jie prieš klaidžiamokslius butu užstoję Povilo teises, jam nebutu buvę reikalo pačiam girties.— *Nebuvau mažesnis...* Tarsi sakytu: tuo laiku, kada aš pas jus buvau, juk nebuvau nieku mažesnis už netikrus apaštalus. Pridėdamas gi pilnus nuolankumo žodžius: *aš niekas esu*, šv. Povilas daro išmetinėjimą savo priešams, kurie save vadindavo didžiausiais apaštalais.— (**12**) *Mano apaštalystės žymės*: priparodymai žmonių matomi, kad šv. Povilas buvo tikras ir neabejotinas apaštalas, ir kad jam buvo pavesta apaštalų tarnystė. Iš jo pusės tokiuo priparodymu buvo apaštališka kantrybė, t. y. dušios privalumas, duodantis jam stiprumą neatsitraukti nuo Dievo įsakymų kelio net ir didžiausiose nelaimėse. Iš Dievo pusės buvo tokiuo priparodymu ženklai, stebuklai ir galybės. Tais trimis vardais pavadinti yra vieni ir tie patįs nepaprasti apsireiškimai, tik iš įvairių atžvilgių; jie vadinasi ženklais, dėlto kad suteikia didžią vertybę Dievo pasiuntiniams ir daro jų žodžius tikėjimo vertais, yra lyg-kad tiesos žymės; vadinasi stebuklais, nes perviršydami gamtos

digiis, et virtutibus. [13] Quid est enim, quod minus habuistis prae ceteris ecclesiis, nisi quod ego ipse non gravavi vos? Donate mihi hanc injuriam. [14] Ecce tertio hoc paratus sum venire ad vos: et non ero gravis vobis. Non enim quaero quae vestra sunt, sed vos. Nec enim debent filii parentibus thesaurizare, sed parentes filiis. [15] Ego autem libentissime impendam, et superimpendar ipse pro animabus vestris: licet plus vos diligens, minus diligar. [16] Sed esto: ego vos non gravavi: sed cum essem astutus, dolo vos cepi. [17] Numquid per aliquem eorum, quos misi ad vos, circumveni vos? [18] Rogavi Titum, et misi cum illo fratrem. Numquid Titus vos circumvenit? nonne eodem spiritu ambulavimus? nonne iisdem vestigiis?

są kantrybę, per ženklus, ir stebuklus, ir galybes. [13] Nes kas yra, ko jųs mažiaus turėjote už kitas bažnyčias, atskyrus tai, jog aš pats neapsunkinau jusų? Atleiskite man tą skriaudą. [14] Štai dabar trečią sykį pasiryžęs esu pas jus ateiti ir nebusiu jums apsunkinimu. Nes ne kas jusų yra, aš jieškau. bet jusų pačių; nes ir vaikai neprivalo krauti turtus gimdytojams, bet gimdytojai vaikams. [15] Aš gi labai noriai duosiu, ir pats save atiduosiu už jusų dušias, nors vis labiaus jus mylėdamas, pats bučiau mažiaus mylėtas. [16] Bet tebuna ir taip. aš jusų neapsunkinau; vienok budamas gudrus, aš gudrybe jus sugavau. [17] Argi per ką nors iš tų, kuriuos pas jus siunčiau, aš jus apgavau? [18] Paprašiau Titą ir nusiunčiau su juomi brolį. Argi Titas jus apgavo? argi mes ne toje pačioje dvasioje vaikščiojome? argi ne tais pačiais takais?

įstatymus sužadina žmonėse nusistebėjimą; vadinasi galybėmis, nes yra Dievo visagalybės darbai ir taip parodo, kas yra jų priežastimi. — (**13**) *Nes kas yra...* Apaštalas nurodo naują priežastį, kodėl Korintiečiai privalo jį užtarti: kaip kitoms savo įsteigtoms bažnyčioms, taip ir jiems šv. Povilas suteikė lygias geradarystes, tik nuo jų neėmė nieko savo užlaikymui,—ir priduria su ironija: *atleiskite man tą skriaudą,* jums tokiuo budu padarytą.— (**14**) *Štai dabar...* Lyg-kad sakytu: Nemanykit, jog, kadangi nuo jusų nieko neėmiau, aš ir nebeateisiu pas jus; juk aš buvau pas jus atėjęs ir antrą kartą; aš ir dabar esu pasiryžęs trečią sykį pas jus apsilankyti, visai jusų neapsunkindamas (Auks.). Argi dėlto aš jus mažiaus myliu? Aš nejieškau jusų žemiškų gėrybių, bet jusų dušių. Vaikai turi sušelpti gimdytojus jų reikaluose, bet neprivalo jiems krauti turtų. Turtai renkami yra ateičiai, ir vaikai yra paprastai tėvų įpėdiniais, o ne priešingai; taigi, turtų krovimas yra gimdytojų darbas (Tom.).— (**15**) Apaštalas duos Korintiečiams, kaip tai daro tikri tėvai, visa, ką jis turi, bet jis pasiryžęs, jei butu reikalas, paaukoti ir save patį. Plg. Rym. 9, 3.— (**16**) *Budamas gudrus...* Yra tai netikrųjų apaštalų užmetinėjimo atkartojimas, kurie regimai sakė: Taip, jis pats, tiesa, stačiai nieko neėmė, bet Korintiečių bažnyčią išnaudojo gudriai per savo pasiuntinius (plg. 11, 3).— (**17. 18**) Į užmetinėjimą Povilas atsako keturiais klausimais, šaukdamas į liudytojus pačius Korintiečius, jog neišnaudojo jų nei pats, nei per savo mokytinius, kurie elgėsi visai taip-pat, kaip ir jų mokytojas. Iš pirmojo klausimo paaiškėja dar, kad Povilas buvo nusiuntęs Korintan keletą savo mokytinių, tarp kurių buvo Titas ir Timotiejus (plg. 1 Kor. 16, 10).

19—21. Kad Korintiečiai nemanytu, buk jie esą pastatyti apaštalų teisėjais, šv. Povilas persergi, kad vis tai jis parašęs yra jų pataisymui.

[19] Olim putatis quod excusemus nos apud vos? Coram Deo in Christo loquimur: omnia autem carissimi propter aedificationem vestram. [20] Timeo enim ne forte cum venero, non quales volo, inveniam vos: et ego inveniar a vobis, qualem non vultis: ne forte contentiones, aemulationes, animositates, dissensiones, detractiones, susurrationes, inflationes, seditiones sint inter vos: [21] ne iterum cum venero, humiliet me Deus apud vos, et lugeam multos ex iis, qui ante peccaverunt, et non egerunt pœnitentiam super immunditia, et fornicatione, et impudicitia, quam gesserunt.

Caput XIII. [1] Ecce tertio hoc venio ad vos: In ore duorum, vel trium testium stabit omne verbum. [2] Praedixi, et praedico, ut praesens, et nunc absens iis, qui ante peccaverunt, et ceteris omnibus quoniam si venero iterum, non parcam. [3] An experimentum quaeritis ejus, qui

[19] Jųs gal seniai manote, kad mes teisinamės prieš jus? Dievo akyvaizdoje mes Kristuje kalbame; visa gi, mylimiausieji, jusų pagerinimui. [20] Nes bijausi, kad kartais atėjęs nerasčiau jusų ne tokių, kokių noriu, ir kad nebučiau jusų atrastas toks, kokio nenorite; kad kartais nebutu tarp jusų barnių, užvydėjimų, supykimų, vaidų, šlovės nuplėšimų, apkalbėjimų, pasiputimų, maištų, [21] idant, kada ateisiu, vėl Dievas manęs nenužemintu pas jus, ir neturėčiau apverkti daugelio iš tų, kurie pirma nusidėjo ir nedarė atgailos už susibjaurinimą, ir paleistuvystę, ir begėdystę, kurią darė.

13. Perskyrimas. [1] Štai dabar trečią sykį ateinu pas jus: dviejų arba trijų liudytojų pasakymu bus nutartas kiekvienas dalykas. [2] Pirma sakiau ir išanksto sakau, kaip pas jus budamas, taip ir dabar nebudamas, tiems, kurie pirma nusidėjo, ir visiems, kitiems, jog vėl atėjęs nepasi-

---

(**19**) *Jųs gal...* Apaštalas pripažįsta savo teisėju vieną Dievą, jis kalba Kristuje, kaipo jo sąnaris ir tarnas, visa gi turi praversti Korintiečių pagerinimui.— (**20**) *Nes bijausi.* Jei vienas Dievas yra jo teisėjas, tai kamgi Povilas teisinosi prieš Korintiečius? Jis norėjo juos paraginti, kad prašalintu visas nusidėjimų liekanas. — *Norėčiau...* Apaštalas trokšta atėjęs atrasti Korintiečius liuosus nuo pirmoje gromatoje papeiktų paklydimų; Korintiečiams gi reiktu pasirupinti, kad šv. Povilui neprisieitu pasirodyti smarkiu teisėju.— (**21**) *Idant...* Nejausdamas ant savęs jokio nusidėjimo, Apaštalas nuliusta dėl svetimų nuodėmių ir tai vadina nužeminimu, jei jis turėtu patirti, kad jo pamokslai neišdavė pageidaujamų vaisių. Pirmoje iki musų dienoms neužsilikusioje gromatoje į Korintiečius šv. Povilas buvo įsakęs vengti draugystės tų, kurie buvo atsidavę paleistuvystei (plg. 1 Kor. 5, 9...); antrą sykį rašydamas jis kietai pareikalavo sergėties to nusidėjimo, kad jam nereiktu bausti daugelio (1 Kor. 6,— 12...). Dabar vėl tą patį dalyką primena. *Susibjaurinimas* (ἀκαθαρσία—immunditia) apima visus nusidėjimus prieš šeštąjį įsakymą; paleistuvystė (πορνεία—fornicatio) apima tuos, kurie tankiausiai pas Korintiečius atsitikdavo; begėdyste (ἀσέλγεια—impudicitia) pavadinti bjauriausi pageidimai ir ypač sunkųs nusidėjimai.

13, 1—6. Apaštalas apreiškia, kad jis ateis kaipo smarkus teisėjas visų tų, kurie nenori pasitaisyti.

(**1**) *Dviejų...* Tais žodžiais, paimtais iš Deuteronomijos (plg. 5 Moz. 19, 15, o taipogi Mat. 18, 16. Jo. 8, 17. Žyd. 10, 28), Apaštalas pažymi, kad jis teis prasikaltėlius iškilmingai, prisilaikydamas Mozės Įstatymo taisyklių ir surinkęs prieš juos užtenkantį liudytojų skaitlių.— (**2**) *Pas jus budamas,* t. y. antrą sykį apsilankydamas Korinte.— *Pirma nusidėjo,* pirm antrojo apsilankymo.— *Kitiems,* ku-

in me loquitur Christus, qui in vobis non infirmatur, sed potens est in vobis? [4] Nam etsi crucifixus est ex infirmitate: sed vivit ex virtute Dei. Nam et nos infirmi sumus in illo: sed vivemus cum eo ex virtute Dei in vobis. [5] Vosmetipsos tentate si estis in fide: ipsi vos probate. An non cognoscitis vosmetipsos quia Christus Jesus in vobis est? nisi forte reprobi estis. [6] Spero autem quod cognoscetis, quia nos non sumus reprobi.

gailėsiu. [3] Ar jųs norite išmėginti Kristų, kurs manyje kalba, kursai nėra silpnas iš atžvilgio į jus, bet galingas yra jumyse? [4] Nes nors ir buvo prikaltas į kryžių pagal silpnumą, bet gyvas yra per Dievo galybę. Nes ir mes silpni esame jame, bet gyvi busime per Dievo galybę tarp jusų. [5] Patįs save išmėginkite, jei esate tikėjime; patįs save ištirkite. Ar nepažįstate patįs savęs, jog Jėzus Kristus yra jumyse? jei tik neesate atmesti. [6] O aš turiu viltį, jog pažinsite, kad mes neesame atmesti.

[7] Oramus autem Deum ut nihil mali faciatis, non ut nos probati appareamus, sed ut vos quod bonum est faciatis: nos autem ut reprobi simus. [8] Non enim possumus aliquid adversus veritatem, sed pro ve-

[7] Maldaujame gi Dievą, kad jųs nieko pikta nedarytumėt: ne kad mes pasirodytumėm pripažinti, bet kad jųs darytumėt, kas gera yra, o mes butumėm kaip atmesti. [8] Nes mes nieko negalime prieš tiesą, bet

---

rie pasilieka panašiuose nusidėjimuose.— *Nepasigailėsiu.* Korintiečiai gali priversti šv. Povilą pasinaudoti savo apaštališka valdžia, kadangi lyg-kad abejoja apie jos buvimą.— (3) *Ar jųs...* Gr. t. nėra klausimo. Kristus kalba per Apaštalą, ir jo grasimai eina nuo Viešpaties, kurs leis juos įvykdyti.— (4) *Nes nors...* Ir Povilas yra galingas, neveizdint į jo tariamą silpnumą. Kaip Kristus išrodė silpnas savo kentėjimuose, bet prikeltas iš numirusių per Dievo galybę sėdi, kaipo teisėjas, po Tėvo dešinės, taip apaštalai, per kuriuos kalba prisikėlusis Kristus, jiems daug dėlei jo kenčiant, išrodo silpni; bet pastiprinti per Dievo galybę su Kristumi, jie gyvi yra, ir yra galingi, ir pildo valdžią ant krikščionių. Povilas tat, atėjęs Korintan, parodys tą savo apaštališkos valdžios pilnybę.— (5) *Išmėginkite...* Apaštalas ragina savo skaitytojus gerai save ištirti, kad įsitikrintu, kokie yra jų santikiai su tikėjimu ir su juose esančiu ir veikiančiu Jėzumi Kristumi. Jei pasirodytu, kad Kristus juose nebegyvena, tai butu ženklas, jog jie yra atmesti, jog yra netikri krikščionįs, kuriuose Kristus negali gyventi.— (6) *O aš...* Korintiečiams reikia priparodyti, kad jie tebėra tikri krikščionįs, Povilui—kad jis tikras apaštalas. Taigi, jiems bus gana, jei jų tikėjimas pasirodys gyvas, jam—jei jis pildys savo apaštališką valdžią; taigi, jis tarsi sako: aš padarysiu, kad jųs pripažintumėt mano apaštališką valdžią ir neleisiu jos paniekinti.

7 - 10. Galop, šv. Povilas išreiškia viltį, kad jam pas Korintiečius nereiks pasinaudoti Dievo sau suteiktaja apaštališka valdžia.

(7) Apaštalas trokšta, kad Korintiečiai, Dievo malonės sušelpti, butu liuosi nuo nusidėjimų; visai gi nenori, kad jis pats rastu progą parodyti savo valdžią ir tokiuo budu pasirodytu pripažintas; jis velija nerasti progos tam savo pripažinimui. Kame nėra kaltybės, ten mes esame lygųs, ir vienas neturi teisės teisti kitus.— (8) *Prieš tiesą*: Kristaus atneštą ir apreikštą Evangelijoje, išpažįstamą žodžiu ir darbu tų, kurie pasilieka gyvame tikėjime ir todėl gali girties, kad juose gyvas yra Kristus. Tai evangelijinei tiesai užstoti ir jai platinti įstatyti yra apaštalai, kaipo teisėjai; taigi, jie negali pasinaudoti savo valdžia prieš tuos, kurie

ritate. [9] Gaudemus enim, quoniam nos infirmi sumus, vos autem potentes estis. Hoc et oramus vestram consummationem. [10] Ideo haec absens scribo, ut non praesens durius agam secundum potestatem, quam Dominus dedit mihi in aedificationem, et non in destructionem.

už tiesą. [9] Nes džiaugiamės, jog mes silpni esame, o jųs galingi esate; to ir meldžiame, butent, jusų tobulumo. [10] Todėl aš tai rašau toli budamas, kad atėjęs neturėčiau elgties kiečiaus pagal valdžią, kurią man Viešpats davė statymui, o ne griovimui.

Gromatos užbaiga.

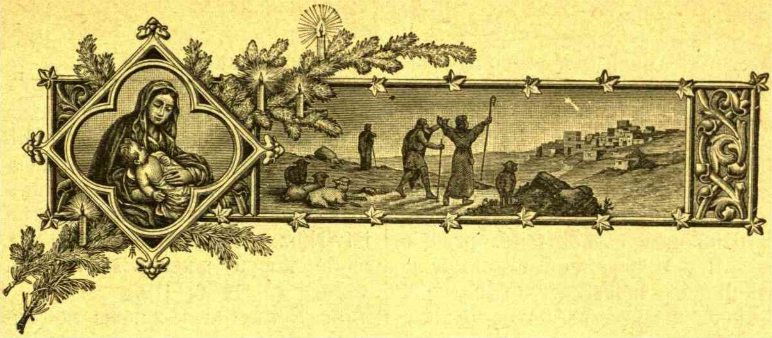
[11] De cetero, fratres, gaudete, perfecti estote, exhortamini, idem sapite, pacem habete, et Deus pacis, et dilectionis erit vobiscum. [12] Salutate invicem in osculo sancto. Salutant vos omnes sancti. [13] Gratia Domini nostri Jesu Christi, et caritas Dei, et communicatio sancti Spiritus sit cum omnibus vobis. Amen.

[11] Galop, broliai, džiaugkitės, tobuli bukite, pagraudenkite kiti kitus, bukite vienos nuomonės, užlaikykite ramybę, o ramybės ir meilės Dievas bus su jumis. [12] Pasveikinkite vieni kitus šventu pabučiavimu. Visi šventieji jus sveikina. [13] Musų Viešpaties, Jėzaus Kristaus, malonė ir Dievo meilė, ir šventosios Dvasios draugystė teesie su jumis visais. Amen.

---

tvirtai laikosi evangelijinio tikėjimo ir jį apreiškia geru gyvenimu.— (9) *Nes...* Apaštalas taip labai myli Korintiečius, kad jis, užmiršdamas apie save, turi atmintyje vien jų pažangą. Todėl jis džiaugiasi, jei neturės progos parodyti savo valdžią ir tokiuo budu išrodys silpnas, nebegalėdamas pritaikyti tos valdžios, kuria gyrėsi, by tik gromatos skaitytojai taip labai sutvirtėtu krikščioniškame gyvenime, kad išrodytu lyg-kad išimti iš po Apaštalo, kaipo teisėjo, galybės.— (10) *Todėl aš tai*, t. y. tą trečiąją gromatos dalį. Plg. augšč. 10, 8. Visos bažnytinės todėl ir bausminės valdžios tikslas yra Bažnyčios statymas; taigi, kas nori perlaužti savo kietumu nusidėjėlį, kurį gerumu gali pataisyti, tas piktai naudojasi savo valdžia. Priešingai gi, kietai reikia su tuo pasielgti, kurs malonumu nesiduoda pataisyti.

(11) *Dievas bus su jumis*, jei visų nuomonė bus vienoki, ir visi gyvens ramybėje ir santaikoje.— (12) Plg. Rym. 16, 16. *Visi šventieji*, visi krikščionįs tos bažnytinės draugijos, kurioje budamas šv. Povilas rašė šitą gromatą.— (13) *Musų Viešpaties...* Iškilmingesnio palaiminimo nerandame nei vienoje kitoje gromatoje. Kristaus *malonė*, per kurią mes esame nuteisinami ir išganomi, *Dievo* Tėvo *meilė*, per kurią mes su juo esame suvienijami, *draugystė šv. Dvasios*, kuri mums suteikia savo dieviškas dovanas, *teesie su jumis visais.* (Tom.). Tie palaiminimo žodžiai yra išpažinimu trijų ypatų ir jų vienokios galybės, kuri yra viso išganymo pradžia. Dievo meilė siuntė mums Išganytoją, Jėzų, per kurio malonę mes esame išgelbėti. Kad mes tą malonę turime, įtikrina mus šv. Dvasios draugystė. Ji apgina Dievo numylėtuosius ir per Kristaus malonę išgelbėtuosius.— Iš šitos vietos patiriame apie lygybę šv. Dvasios su Tėvu ir Sunumi (Auks.), apie bendrą ypatų veikimą išviršiniuose veiksmuose, lygybę Sunaus, išvardyto pirm Tėvo, su juomi.— Visiems krikščionims, ir tiems, nuo kurių jis daugiausiai iškentėjo, Povilas trokšta kuogeriausių dalykų, taip priparodydamas, kad ir tai, ką jis pasakė nemalonaus, paėjo tik iš meilės.

GROMATA
Į GALATUS.

ĮVEDIMAS.

1. Galatijos šalis, kurios bažnyčioms parašyta buvo šita gromata, imama yra dvejopoje prasmėje. Visupirma tuo vardu vadinosi nedidelis Mažosios Azijos plotas, ant kurio senobėje buvo apsigyvenusi maža keltiškos kilmės tauta, Galatais vadinama. Paskiaus tuo pačiu vardu pradėjo vadinties Rymo provincija, padaryta iš Galatų krašto ir prijungtų prie jo Lykaonijos, Pizidijos ir Pamfylijos žemių. Nors nėra tikrai žinoma, katroje prasmėje ima šv. Povilas Galatijos vardą, tečiaus galima spėti, kad platesnėje, ir kad savo gromatą jis parašė ne tikrosios Galatijos gyventojams, bet krikščionims Rymo provincijos, Galatija vadinamos. Iš gromatos galima numanyti, kad Galatijos bažnyčios, kurioms rašė šv. Povilas, buvo jo įsteigtos dar pirm apaštalų susirinkimo Jeruzalėje, taigi, pirmosios apaštališkos kelionės laiku. Tuo gi metu šv. Povilas, nors gana ilgai apsakojo Dievo žodį Pizidijoje ir Lykaonijoje, nepasiekė vienok tikrųjų Galatų apgyvento krašto, kurį jis aplankė antroje savo kelionėje per Mažąją Aziją ir tai trumpam laikui.

2. Bažnyčios, Povilo ir Barnabo su nemažu vargu pirmosios apaštališkos kelionės metu įsteigtos įvairiuose Pizidijos ir Lykaonijos miestuose ir miesteliuose, pasidarė iš atverstų žydų ir pagonių, bet tų paskutiniųjų buvo žymiai didesnis skaitlius. Antrą sykį apsilankydamas tuose kraštuose, Apaštalas apgarsino krikščionims apaštalų susirinkimo Jeruzalėje nutarimą apie santikius tarp S. Įstatymo ir Evangelijos, o pramatydamas pavojų, kurs galėjo rasties tos šalies bažnyčioms iš žydžiuojančiųjų mokyto-

jų pusės, davė persergėjimą saugoties visokio naujo mokslo (Gal. 1, 9).

3. Iš Galatijos šv. Povilas nukeliavo toliaus Evangelijos skelbtų Makedonijon ir Achajon; tuo gi tarpu į Galatijos bažnyčias atvyko žydžiuojantieji mokytojai, pradėjo peikti patį pagonių Apaštalą ir jo skelbiamą mokslą ir tokiuo budu sukėlė nemažą neramybę Galatų protuose. Nepavyko tečiaus naujiems apaštalams visai suklaidinti dar netvirtų tikėjime krikščionių ir įkalbėti jiems apipjaustymo, kada apie kilusį pavojų sužinojo šv. Povilas ir pasiskubino ginti nuo jo Galatus, parašydamas jiems gromatą, kurios tikslas ir buvo išrodyti priešininkų klaidas ir sustiprinti naujatikius Evangelijos moksle.

4. Žydžiuojantieji mokytojai, norėdami suklaidinti Galatus, stengėsi juos įtikrinti, kad Povilo apsakojama Evangelija nepaeina nuo Dievo, ir kad jis pats nėra tikras apaštalas, kad griaudamas Įstatymą jis priešinasi pačiam Dievui, davusiam Įstatymą žmonėms, kaipo sąlygą sandoros su juomi, ir kad jo mokslas veda į ištvirkimą. Todėl savo gromatoje, susidedančioje iš trijų dalių, Apaštalas priparodo, kad jis Evangeliją yra gavęs nuo Dievo ir patsai yra nemažesnis už kitus tikrus apaštalus (1, 11—2, 21), kad nuteisinimas mums suteikiamas yra per tikėjimą į Jėzų Kristų, prikaltąjį į kryžių ir atsikėlusį iš numirusių, o ne per Įstatymą, kurs buvo tik laikinė sandora tarp Dievo ir žmonių (3, 1—4, 31), kad atsitraukimas nuo Įstatymo negali vesti į ištvirkimą, kadangi krikščioniška meilė tampa musų visų veikimų vadovu (5, 1—6, 10).

5. Nėra tikrai žinoma nei kokiuo laiku, nei kame parašyta buvo gromata į Galatus; bet artesnė tiesos, regisi, yra nuomonė tų, kurie sako, kad ją šv. Povilas parašęs antrosios savo apaštališkos kelionės metu, budamas Korinte, keliems mėnesiams praslinkus po antrojo aplankymo bažnyčių Galatijos provincijoje, taigi, apie 54 metus.

6. Pirmasis, kurio raštuose visai aiškiai gromatos į Galatus autoriumi pavadintas šv. Povilas, yra šv. Ireniejus, bet ir pirm jo gyvenusieji rašytojai žinojo tą gromatą ir jos žodžius citavo savo veikaluose. Aliuzijos gi į gromatos žodžius, mažiaus ar labiaus tikros, randasi jau apaštališkųjų tėvų, Klemenso Rym., Ignaco Kank. ir Polykarpo raštuose. Be to, pati gromata tiek turi savyje vidujinių priparodymų, kad ji yra Povilo veikalas, jog daro kiekvieną abejonę nepamatuota.

Epistola beati Pauli Apostoli ad Galatas.

Švento Povilo Apaštalo gromata į Galatus.

Gromatos įžanga.

Caput I. [1] Paulus Apostolus non ab hominibus, neque per hominem, sed per Jesum Christum, et Deum Patrem, qui suscitavit eum a mortuis: [2] et qui mecum sunt omnes fratres, ecclesiis Galatiae. [3] Gratia vobis, et pax a Deo Patre, et Domino nostro Jesu Christo, [4] qui dedit semetipsum pro peccatis nostris, ut eriperet nos de praesenti saeculo nequam, secundum voluntatem Dei et Patris nostri, [5] cui est gloria in saecula saeculorum: Amen.

1. Perskyrimas. [1] Povilas, Apaštalas, ne nuo žmonių, nei per žmogų, bet per Jėzų Kristų ir Dievą Tėvą, jį prikėlusįjį iš numirusių; [2] ir visi su manim esantieji broliai Galatijos bažnyčioms. [3] Malonė jums ir ramybė nuo Dievo Tėvo, ir musų Viešpaties, Jėzaus Kristaus, [4] davusio save patį už musų nusidėjimus, kad ištrauktu mus iš dabartinio netikusio amžio, pagal valią Dievo ir musų Tėvo, [5] kuriam garbė į amžių amžius Amen.

Gromatos įžanga susideda iš dviejų dalių: antrašo (1—5) ir papeikimo (6—10).

1—5. Antrašas yra labai platus ir ypač tuo skiriasi nuo kitų, kad jame pažymėtas ir pačios gromatos turinys. Norėdamas apginti Galatus nuo paklydimų, Povilas turėjo užmanymą priparodyti savo apaštališką vertybę ir Mozės Įstatymo nereikalingumą nuteisinimo gavimui. Tas užmanymas ir yra išreikštas antraše, kadangi prie autoriaus vardo pridėtas yra paminėjimas, jog jis yra apaštalas iš Dievo valios, o prie malonės linkėjimo—tvirtinimas, jog musų atpirkimas yra per Jėzų Kristų.

(1) *Apaštalas,* lygus kitiems, pavadintas ne žmonių, kaipo pirmosios ir veikiančios priežasties (causa efficiens), ir ne per jų tarpininkavimą (causa medians). Pirmas privalumas bendras yra visiems Evangelijos darbininkams, bet antras nuosavas tiktai vieniems apaštalams, kuriuos pavadinęs yra Kristus (Auks.). — *Per Jėzų Kristų ir Dievą Tėvą.* Povilas stato draug Tėvą ir Sunų, kad nurodytu betarpišką savo pavadinimo priežastį, Dievą; pažymi jis taipogi nors nestačiai, kad jį pavadinęs yra Tėvas per Sunų, kurį prikėlė iš numirusių.—(2) *Su manim esantieji:* Apaštalo sandarbininkai, kurie gerai pažįstami buvo Galatams.— *Galatijos bažnyčioms:* visoms bažnytinėms draugijoms, kurias Povilas buvo įsteigęs pietinės Galatijos miestuose. Nepridėjimas prie žodžio *„bažnyčioms"* jokio pagyrimo yra ženklas šv. Povilo nuliudimo.—(3) *Malonė...* Apaštalas linkėja Galatams visokių viršprigimtinių dovanų, per kurias jie įgijo galę gyventi tikrai krikščioniškai, ir kurių vaisius yra ramybė, kokios pasaulis negali duoti.— (4) *Davusio save:* į mirimą.

[6] Miror quod sic tam cito transferimini ab eo, qui vos vocavit in gratiam Christi in aliud Evangelium: [7] quod non est aliud, nisi sunt aliqui, qui vos conturbant, et volunt convertere Evangelium Christi. [8] Sed licet nos, aut Angelus de cœlo evangelizet vobis praeterquam quod evangelizavimus vobis, anathema sit. [9] Sicut praediximus et nunc iterum dico: Si quis vobis evangelizaverit praeter id, quod accepistis, anathema sit. [10] Modo enim hominibus suadeo, an Deo? An quaero hominibus

[6] Stebiuos, kad jųs taip veikiai nukrypstate nuo tos, kuri jus pavadino į Kristaus malonę, prie kitos evangelijos, [7] ne kad ji butu kita, o tik yra kaikurie, darantįs tarp jusų neramybę ir norintįs iškreipti Kristaus Evangeliją. [8] Bet nors mes, arba aniolas iš dangaus apsakotu jums kitą evangeliją, o ne kaip mes jums apsakojome, tebuna atskirtas! [9] Kaip pirma sakėme, taip ir dabar vėl sakau: Jei kas jums apsakotu evangeliją ne tą, kurią priėmėte, tebuna atskirtas! [10] Nes ar aš dabar jieškau prie-

„Dievo Sunus davė save, kad per teisybę išgriautu mumyse neteisingumą, išmintis davė save, kad pergalėtu musų paikumą, šventybė ir stiprybė davė save, kad atimtu musų piktybę ir silpnybę... Taip sulig pažadėtosios vilties, kurioje tikime, jis išliuosavo mus ne tik nuo bausmių ateinančiame gyvenime, bet ir nuo šio pasaulio, kada mes, numirdami Kristuje, permainomi esame į gyvenimo naujumą“ (Jier.).—*Už musų nusidėjimus.* Jei Kristaus mirtis yra užtenkanti priežastis musų išganymo, ir jei mums malonė suteikiama yra per N. Įstatymo sakramentus, kurie gauna savo veiksmingumą iš Kristaus kančios, tai visai nebereikalinga draug su N. Įstatymu užlaikyti ir Senojo parėdymai, per kuriuos nei malonė nėra suteikiama, nei išganymas gaunamas (Tom.). —*Netikusio amžio.* Dabartinis amžis, t. y. pasaulis yra netikęs, piktas, nes šetonas, šio pasaulio kunigaikštis, tebeturi savo valdžią ir po Kristaus atėjimo ant visų tų, kurie nepriima Kristaus malonės, o taipogi dėlto, kad jis stengiasi vėl sau pavergti ir kitus.

6—10. Apaštalas peikia Galatus už lengvumą, su kuriuo jie klausė klaidingų mokslų, iškeikdamas suvedžiotojus; daro gi tai, nes nori įtikti ne žmonėms, bet vienam Dievui.

(**6**) *Taip veikiai.* Vos keletas savaičių buvo praėję nuo to laiko, kada Apaštalas paliko Galatų bažnyčias geriausiame stovyje. Tas šv. Povilo atsiliepimas parodo, kaip labai jis brangino Galatus. Jų kaitybė buvo didelė, nes iš liuosos valios ir su didžiu neišmanymu davėsi nukreipti ir tai nuo to, kurs juos buvo pavadinęs, nuo Dievo, Tėvo, idant jiems suteiktu viršprigimtines dovanas.— *Prie kitos evangelijos.* Jei priešininkai nebutu pagražinę savo mokslo tuo garbingu vardu, krikščionįs nebutu jų klausę, ir jei jie nebutu tvirtinę, buk jie apsakoją tobulesnę evangeliją, negu Povilas, tikintieji nebutu perėję į jų pusę. Bet kita evangelija tai joki evangelija, o tiktai netikrų apaštalų piktybė.—(**7**) *Ne kad butu...* Tų žmonių bandymas buvo tuščias, nes negali buti kitos evangelijos, kaip tik viena tikroji. —(**8**) *Bet nors...* Kad niekas negalėtu tvirtinti, jog Povilas brangina tik savo nuomonę, jis ir sau velija prapuolimo, jei pradėtu apsakoti kitokią evangeliją, negu apsakytoji. O kadangi klaidžiamoksliai girdavosi, buk jie esą pasekėjai Jono ir Jokubo, Apaštalas atsako, kad ir aniolui iš dangaus nebutu valia skelbti kitokios evangelijos (Auks.). Atsitikimas gi, kad Povilas arba aniolas užsiimtu apsakojimu kitokios evangelijos žinoma negalimas.—(**9**) *Pirma sakiau:* pas jus budamas (Aug. Jier.), antrosios apaštališkos kelionės metu. — *Tebuna atskirtas,* atskirtas nuo Bažnyčios ir paskirtas amžinam prapuolimui. Plg. 1 Kor. 16, 22. Apaštalo žodžiuose randasi išteisinimas Bažnyčios, kada ji ištaria panašų pasmerkimą klaidingam mokslui. Tas pats Dievas, kurs veikė Povile, veda taipogi ir Bažnyčią. Ta smarkiausi atstumimo bausmė yra taip-pat reikalinga Kristaus kuno užlaikymui, kaip ir meilė, su kuria Bažnyčia jieško klystančiųjų; nes kunas, neatpjaunantis ir neišpjaunantis savo nepataisomai supuvusių sąnarių, turi galop pats suputi. —(**10**) *Nes ar aš...* Kad kas nepavadintu

placere? Si adhuc hominibus placerem, Christi servus non essem.

lankumo žmonių, ar Dievo? Ar stengiuos įtikti žmonėms? Jei dar įtikčiau žmonėms, nebučiau Kristaus tarnas.

1. Povilas tikrai yra Kristaus Apaštalas. 1) Dieviška pradžia Povilo pasiuntinystės.

[11] Notum enim vobis facio, fratres, Evangelium, quod evangelizatum est a me, quia non est secundum hominem: [12] neque enim ego ab homine accepi illud, neque didici, sed per revelationem Jesu Christi. [13] Audistis enim conversationem meam aliquando in Judaismo: quoniam supra modum persequebar Ecclesiam Dei, et expugnabam illam, [14] et proficiebam in Judaismo supra multos coaetaneos meos in genere meo, abundantius aemulator exsistens paternarum mearum traditionum.

[11] Nes aš apskelbiu jums, broliai, kad mano apsakytoji Evangelija nėra pagal žmogų; [12] nes nei nuo žmogaus ją ėmiau, neigi išmokau, bet per Jėzaus Kristaus apreiškimą. [13] Nes jus girdėjote apie mano elgimąsi kitados žydystėje, jog perdaug didžiai persekiojau Dievo Bažnyčią ir prieš ją kovojau. [14] Ir perviršindavau žydystėje daugelį mano amžio savo tautoje, turėdamas apstesnį uolumą apie mano tėvų padavimą.

Apaštalo žodžių perdaug kietais, jis atsako, jog kitaip negali pasielgti, nes jei ieškotu tuose dalykuose žmonių prielankumo ir jiems norėtu įtikti, nebeįtiktu Dievui, kurio tarnas jis yra. Povilas atmeta tik tokį ieškojimą žmonių prielankumo, kurs priešingas yra rupesčiui apie įtikimą Dievui (Tom. Plg. 1 Kor. 19, 33. 2 Kor. 5, 11).

Kadangi klaidžiamoksliai stengėsi sumažinti šv. Povilo vertybę ir užginčyti jo mokslo tikrumą, todėl pirmoje gromatos dalyje (1, 11—2, 21) jis priparodo, kad jį pats Dievas pavadino į apaštalus, ir kad jo mokslas, nuo Dievo gautas, nei kiek nesiskiria nuo kitų apaštalų mokslo.

Priparodydamas savo apaštalystės dieviškumą (1, 11—24), šv. Povilas trumpai primena, ką jis yra daręs pirm savo atsivertimo ir po jo. Iš to gi aiškiai pasirodo, kad jis neėmė savo mokslo nuo kitų apaštalų.

11—14. Povilas pirm savo atsivertimo negalėjo imti evangelijinio mokslo nuo žmonių.

(11) *Broliai.* Pavadinimas Galatų broliais turi jiems priminti, kad šv. Povilas yra smarkus tik iš meilės.—*Evangelija*: kurią priešininkai vadina netobula ir žemiaus ją stato už kitų apaštalų mokslą, lyg-kad ji kuo nors nuo to mokslo skirtusi. Plg. 1 Kor. 15, 1.—(12) *Nes nei..* Tas ima Evangeliją, kurs ją gauna nuo Kristaus ir per ją ateina į tikėjimą. Kas gi gauna Evangelijoje paduodamas tiesas per ką nors kitą išaiškintas, tas jos išmoksta (Jier.). Apaštalas gavo ne visas Evangelijos tiesas vienu kartu, kaip tai pasirodo iš Apd. 26, 15...— (13) *Žydystėje*, gyvendamas kaip žydas, užlaikantis S. Įstatymo apeigas.—*Kovojau*: gr. t. ἐπόρθουν, vastabam, naikinau, grioviau.— (14) Tik Dievo įsikišimas padarė iš uolaus Įstatymo apgynėjo tarsi jo priešą; vienok Apaštalas nesieigia iš neapykantos į Įstatymą, nors jis dabar nori, kad tas Įstatymas nebutu Galatų priimtas. Palyginimas jo senesniojo gyvenimo su dabartiniuoju duoda Galatams svarbiausį pamatą neimti ant savęs Įstatymo naštos. Apaštalas, nurodydamas 13 eil. savo seniaus buvusius santikius su Bažnyčia, o 14 eil. su Įstatymu, sako, kad jis persekiojo Dievo Bažnyčią ne tik kaip kiti žydai, bet perdaug didžiai; jam nebuvo ga-

[15] Cum autem placuit ei, qui me segregavit ex utero matris meae, et vocavit per gratiam suam, [16] ut revelaret Filium suum in me, ut evangelizarem illum in gentibus: continuo non acquievi carni et sanguini, [17] neque veni Jerosolymam ad antecessores meos Apostolos: sed abii in Arabiam: et iterum reversus sum Damascum: [18] deinde post annos tres veni Jerosolymam videre Petrum, et mansi apud eum diebus quindecim: [19] alium autem Apostolorum vidi neminem, nisi Jacobum fra-

[15] Kada gi nuo mano motinos įsčios mane išskyrusiajam ir per savo malonę pavadinusiajam pamėgo [16] apreikšti savo Sunų manyje, ir kad aš jį apsakočiau per Evangeliją tarp pagonių, nesikreipiau tuojau prie kuno ir kraujo, [17] nei gi ėjau į Jeruzalę pas tuos, kurie pirm manęs buvo apaštalai, bet nuėjau Arabijon ir vėl sugrįžau Damaskan. [18] Paskui po trejų metų atėjau į Jeruzalę Petro pamatytų ir pasilikau pas jį penkioliką dienų; [19] kito gi iš apaštalų nemačiau neivieno, tik Jokubą, Viešpaties

---

na užlaikyti jo šeimynoje braginamus pariziejų parėdymus, bet jis pasirodė uoliausiu už juos kovotoju. Pariziejai tebebuvo ir dabar Evangelijos priešais ir tie iš jų, kurie tapo krikščionimis, pasiliko Mozės Įstatymui prielankųs (Apd. 15, 5); taigi, visai netikėtinas yra daiktas, kad Povilas pirm savo atsivertimo butu ko-nors išmokęs nuo krikščionių, arba kad jis butu pasidavęs neapykantai į Įstatymą, nors dabar mokė, jog visi nuo Įstatymo liuosi yra.

15—24. Paminėdamas atsitikimus iš savo gyvenimo po atsivertimo, šv. Povilas parodo, kad jis neėmė ir tuomet Evangelijos nuo žmonių, net nei nuo pačių apaštalų.

(15. 16) Dievas taip sutvarkė arba leidė sutvarkyti visą gyvenimą ir išauklėjimą šv. Povilo, kad jis Dievo paskirtame laike buvo tinkamu įrankiu nešti Evangeliją pagonims (Auks.). Pavadinimas į tikėjimą ir apaštalystę atsitiko pas Povilą vienu laiku. Dievas apreiškė savo Sunų jame taip, kad jis visai priėmė Viešpatį į save.—*Nesikreipiau*... Kunas ir kraujas reiškia žmogų su jo silpnybėmis (plg. Mat. 16, 12). Apaštalas tuojau po savo atsivertimo nesiklausė patarimo jokio žmogaus ir sekė tiktai šv. Dvasios įkvėpimus.—(17) *Neigi ėjau*... Šv. Povilas neėjo pas kitus apaštalus, kurie pirm jo buvo pavadinti į apaštalystę. Jis neskaitė jų turinčiais didesnę vertybę už savąją; todėl pats budamas Viešpaties pavadintas, kaip ir jie, nematė reikalo apie ką nors jų klausties.—*Nuėjau į Arabiją*... Apaštalas, norėdamas parodyti, kad iki tam laikui, kada pradėjo pildyti savo tarnystę, jis nieko neišmoko nuo kurio nors apaštalo ir negalėjo išmokti, išskaito tas įvairias šalis, kuriose jis po savo atsivertimo pasiliko. Nors šv. Lukas ir pasakoja (Apd. 9, 19—28) apie Bažnyčios pradžią tarp žydų ir pagonių, bet tiek tik tepaliečia pačių apaštalų istoriją, kiek ji praverčia Bažnyčios istorijos apšvietimui; todėl jis visai nemini šv. Povilo kelionės į Arabiją, nors aprašo jo atsivertimą ir kelionę į Jeruzalę. Jeruzalėje Povilas matė buvusius tenai tuo laiku apaštalus, Petrą ir Jokubą (Apd. 9, 27). Savo išbėgimą iš Damasko Apaštalas apsako pats 2 Kor. 11, 32..; čionai gi jo nemini, nes tas paminėjimas nėra reikalingas dalyko išaiškinimui. Pas Luką paminėta du Apaštalo pasilikimu Damaske, vienas Apd. 9, 19 ir antras eil. 22. Taigi, sugrįžimas iš Arabijos Damaskan įvyko pirm atsitikimų, aprašytų 22. e.—(18) *Atėjau į Jeruzalę*,—išbėgęs iš Damasko, kame antrą kartą atsiradęs Apaštalas išbuvo gal keletą mėnesių.—*Petro pamatytų*. Gr. ž. ἱστορῆσαι, skaitomas tik šitoje vienoje vietoje N. Į., turi ypatingą svarbumą. Jis atsako lot. invisere ir nurodo, kad matomai ypatai arba dalykui pripažįstama nepaprasta vertybė. Taigi, vartodamas tą žodį, šv. Povilas norėjo pažymėti ne tik patį pamatymą, bet ir atidavimą pagarbos, kurios vertu jis skaitė Petrą. Ne mokytųsi atėjo... bet pagarbos atiduotų pirmajam apaštalui, sako šv. Jieronymas.—(19) *Jokubą*... Jokubas Jaunesnysis, Alpiejaus sunus, Jeruzalės vyskupas, visų didžiai gerbiamas. Veiz. Mat. 10, 3; 13, 55. Ko-

trem Domini. [20] Quae autem scribo vobis, ecce coram Deo quia non mentior. [21] Deinde veni in partes Syriæ, et Ciliciæ. [22] Eram autem ignotus facie ecclesiis Judææ, quæ erant in Christo: [23] tantum autem auditum habebant: Quoniam qui persequebatur nos aliquando, nunc evangelizat fidem, quam aliquando expugnabat: [24] et in me clarificabant Deum.

brolį. [20] O ką jums rašau, štai Dievas mato, jog nemeluoju. [21] Paskui atėjau į Syrijos ir Kilikijos šalis. [22] O buvau nepažįstamas iš veido Judėjos bažnyčioms, Kristuje esančioms, [23] ir tiktai jos buvo girdėjusios: jog tasai, kurs mus kitados persekiojo, dabar apsakoja tikėjimą, prieš kurį kitados kovojo. [24] Ir šlovino Dievą dėlei manęs.

2. Povilo Evangelijos palyginimas su kitų apaštalų mokslu.

Caput II. [1] Deinde post annos quatuordecim, iterum ascendi Jerosolymam cum Barnaba, assumpto et Tito. [2] Ascendi autem secundum revelationem: et contuli cum illis Evengelium, quod prædico in gentibus, seorsum autem iis, qui videbantur aliquid esse: ne forte in vacu-

2. Perskyrimas. [1] Paskui, keturiolikai metų praslinkus, aš vėl nuvykau į Jeruzalę su Barnabu, pasiėmęs ir Titą. [2] Atvykau gi pagal apreiškimą ir perstačiau jiems Evangeliją, kurią aš apsakoju tarp pagonių, ypačiai gi buvusiems pagarboje, kad kartais ne veltui bėgčiau, arba

---

dėl Povilas taip greitai turėjo apleisti Jeruzalę, pasakoja šv. Lukas Apd. 9, 20. —(20) *O ką jums rašau...* Apaštalas šaukia į savo žodžių tikrumo liudytojus Dievą: taip svarbiu jis skaito savo pasakymą, kad tik trejiems metams praslinkus po savo atsivertimo jis matė pirmą sykį Petrą ir Jokubą ir tai visai neilgą laiką.— (21) *Paskui atėjau...* Povilas išvardija šalis, kur jis palikęs Jeruzalę ir toli budamas nuo apaštalų apsakojo Evangeliją (Apd. 11,25).— (22) *Judėjos...* Nors Judėja buvo tuo laiku Rymo provincijos, Syrijos, dalimi, vienok šv. Povilas kalba apie ją, kaipo apie šalį Syrijos vardu neapimtą.—*Kristuje esančios*: artimiausiai suvienytos su Kristumi, jų galva. Šv. Povilas nebuvo pažįstamas Judėjoje esančioms bažnytinėms draugijoms, atskyrus vienok pačios Jeruzalės bažnyčią. Plg. Apd. 9, 26.—(24) *Šlovino Dievą*, ir tuo pačiu gyrė šv. Povilo apsakojimą ir jo skelbiamą Evangelijos mokslą.

Šv. Povilas išparodęs, kad jis, kaipo paties Kristaus pavadintas, yra tikras apaštalas, toliaus priparodo, kad taipogi jo mokslas nieku nesiskiria nuo kitų apaštalų mokslo, ir kad jo apaštališka tarnystė tarp pagonių apaštalų pagirta yra.

2, 1—10. Povilas po keturiolikos metų palygino savo apsakojamą Evangeliją su kitų apaštalų mokslu. Prie tos progos apaštalai nereikalavo Tito apipjaustymo, nors to labai norėjo žydžiuojantieji (1—5); tuomet taipogi buvo pripažinta, kaipo tikra, Povilo skelbiamoji Evangelija ir jo pasiuntinystė į pagonis.

(1) *Keturiolikai metų praslinkus*, nuo to laiko, kada Apaštalas buvo iškeliavęs Syrijon ir Kilikijon. (1, 21).—*Titą*. Nors šv. Povilas, išvardija kaipo draugkeleivį tik vieną Titą, bet jis turėjo jų ir daugiaus, nekalbant jau apie Barnabą (Apd. 15, 2).—(2) *Atvykau...* Anot šv. Luko buvo Apaštalas Antiokiečių siųstas, bet kaip Petras, Kornelijaus pakviestas, ėjo Cėzarėjon, šv. Dvasiai liepiant (Apd. 10, 19), taip ir Povilas buvo dieviškame apreiškime pamokytas, kad eitu Jeruzalėn, į kurią jį siuntė Antiokiečiai. Apreiškimo gi priežastimi galėjo buti sukilusieji ginčai apie apipjaustymo reikalingumą. —*Tarp pagonių*. Tais žodžiais šv. Povilas pažymi, kad jo mokslo išpasakojime

um currerem, aut cucurrissem. [3] Sed neque Titus, qui mecum erat, cum esset gentilis, compulsus est circumcidi: [4] sed propter subintroductos falsos fratres, qui subintroierunt explorare libertatem nostram, quam habemus in Christo Jesu, ut nos in servitutem redigerent. [5] Quibus neque ad horam cessimus subjectione, ut veritas Evangelii permaneat apud vos:

[6] Ab iis autem, qui videbantur esse aliquid, (quales aliquando fuerint, nihil mea interest. Deus parsonam hominis non accipit) mihi enim qui videbantur esse aliquid, nihil contulerunt.

bučiau bėgęs. [3] Bet nei buvusis su manim Titas, nors pagonis buvo, nebuvo priverstas apsipjaustyti; [4] o tai dėlei vyliumi įėjusių netikrų brolių, įsibrukusių tykotų musų liuosybės, kurią turime Kristuje Jėzuje, kad mus pavergtu į nelaisvę, [5] kuriems nei valandai nesutikome pasiduoti, kad Evangelijos tiesa pasiliktu pas jus.

[6] Tie gi, kurie regėjosi garbingesni esą, (kokie jie kitados yra buvę, man visai nerupi; Dievas neveizdi į žmogaus ypatą), tie, sakau, kurie regėjosi garbingesni esą, nieko naujo ma-

---

apaštalams buvo pakeltas klausimas apie krikščionių liuosybę nuo S. Įstatymo apeigų, kurią jis nuo pat pradžios savo apaštalavimo visuomet atvirai garsino. Apie tą dalyką Povilas turėjo du pašnekėsiu: vieną viešame susirinkime prieš susirinkusius tikinčiuosius, antrą gi ypačiai su apaštalais ir bažnyčios vyresniaisiais; kas šitame pašnekėsyje su apaštalais įvyko, pasakoja čionai šv. Povilas, tuotarpu kad Lukas aprašo antrą viešą susirinkimą, kuriame apaštalai apgarsino tikintiesiems savo ir bažnyčios vyresniųjų nutarimus (Apd. 15, 7—22). Žodžiai gi *„buvusiems pagarboje“* apima visą Jeruzalės bažnyčios vyresnybę, apaštalus ir vyskupus, o ne vien apaštalus 9 e. pavadintus visos Bažnyčios šulais.—*Kad kartais...* Pats šv. Povilas, Išganytojo išmokytas, neturėjo jokios abejonės apie savo apsakojamos Evangelijos tikrumą; bet kadangi tą tikrumą norėjo užginčyti žydžiuojantieji, Povilas norėjo turėti paliudijimą apaštalų, kad taip parodytu savo priešininkams, jog jis neklydo iki tam laikui, ir kad apsaugotu tolesnį savo apsakojimą nuo prikaišiojimų. Apie Apaštalo Evangelijos tikrumą turėjo įsitikrinti ir Jeruzalės bažnyčia. Išsireiškimas *„bėgčiau“* paimtas yra iš senobinių žaidimų. Veiz. 1 Kor. 9, 24. 1 Tim. 6, 12.—(3) *Bet nei...* Kaikurie žydžiuojantįs krikščionįs reikalavo, kad Povilo draugkeleivis, Titas, kurs buvo atverstas iš pagonių, priimtu apipjaustymą, bet apaštalai nepritarė tam norui; sek. eil. pasakyta kodėl. — (4) *O tai...* Išreikštos toje eil. minties aiškumui reikia atkartoti žodžiai: *„nebuvo priverstas“.*— *Vyliumi įėjusių...* Tais pilnais papeikimo vardais pavadinti žydžiuojantieji mokytojai įsibrukusieji į Kristaus Bažnyčią per apgavimą. Jų tikras užmanymas buvo sujieškoti budą, kad kaip nors atėmus Evangelijos suteiktą liuosybę ir uždėjus ant visų sunkų Įstatymo jungą. Povilas ir apaštalai gerai žinojo tuos piktus užmanymus, todėl jie nesutiko apipjaustydinti Titą. Jei jie butu sutikę, tuomet netikri mokytojai butu stengęsi įkalbėti tikintiems, kad visi atverstieji iš pagonystės privalo pasiduoti apipjaustymui. Nors tat Titas buvo neapipjaustytas, vienok apaštalai elgėsi su juo taip, kaip su pilnu krikščionimi, kuriam nieko netruksta.—(5) *Kad Evangelijos tiesa,*—kad tikras Evangelijos mokslas, ypač gi krikščioniška liuosybė nuo S. Įstatymo apeigų pasiliktu nepaliesta, nesumažinta *pas jus,* pas visus krikščionis, išėjusius iš pagonystės, kurių skaitliuje buvo ir Galatai.

(6) *Kokie jie kitados...* Kad apaštalai turėjo kitados ypatiškus santikius su Jėzumi Kristumi, arba kad didelė vertybė buvo jiems pripažinta susirinkime, vis tai yra nesvarbu, ir aš tuo nesirupinu, nes Dievas neveizdi į išviršines aplinkybes, bet į vidujines dovanas (Rym. 2, 11). Tomis gi paskutinėmis turėjusieji pagarbą Jeruzalės bažnyčioje manęs neperviršija; nes jie nieko naujo nepridėjo prie mano mokslo ir jo netaisė,

[7] Sed econtra cum vidissent quod creditum est mihi Evangelium præputii, sicut et Petro circumcisionis: [8] (qui enim operatus est Petro in Apostolatum circumcisionis, operatus est et mihi inter gentes) [9] et cum cognovissent gratiam, quæ data est mihi, Jacobus, et Cephas, et Joannes, qui videbantur columnæ esse, dextras dederunt mihi, et Barnabæ societatis: ut nos in gentes, ipsi autem in circumcisionem: [10] tantum ut pauperum memores essemus, quod etiam sollicitus fui hoc ipsum facere.

nęs nemokė. [7] Bet priešingai, pamatę, jog man patikėtas yra Evangelijos skelbimas neapipjaustytiems, lygiai kaip Petrui tarp apipjaustytųjų, [8] (nes kursai galingai veikė su Petru apipjaustytųjų apaštalavime, galingai veikė ir su manim tarp pagonių), [9] ir pažinę man suteiktąją malonę, Jokubas, ir Kėfas, ir Jonas, kurie skaitėsi šulais, padavė man su Barnabu dešines, kaipo draugystės ženklą, kad mes kreiptumėmės į pagonis, jie gi į apipjaustytuosius; [10] tiktai mes turėjome atsiminti apie beturčius, ką aš ir rupinausi tikrai daryti.

---

nors žinojo, kad aš atvykau Jeruzalėn jų pasiklaustų, ir nors butu turėję pataisyti, jei mano mokslas nebutu sutinkąs su Kristaus mokslu (Auks.).—(7) *Lygiai kaip Petrui*... Povilas palygina savo tarnystę su Petro ir sako, kad jis jam buvo lygus toje tarnystėje. Mini gi jį vieną iš visų apaštalų be abejonės dėlto, kad Petro pirmenybė (primatas) buvo žinoma visoje Bažnyčioje.—Petras pirmas buvo pradėjęs dar dvylika metų pirm susirinkimo skelbti Viešpaties žodį pagonims (Apd. 15, 14), ir pats Povilas savo pirmoje kelionėje tuose miestuose, kuriems jis dabar rašo gromatą, apsakojo visuomet pirma Evangeliją žydams; todėl Apaštalas nenori sakyti, kad Petras siųstas yra vien žydų mokytų, jis gi tik pagonių, o tiktai pažymi tuomet buvusį darbo padalinimą, kurs paskiaus turėjo persimainyti.— (8) Kaip Petras buvo įsteigęs daug bažnyčių iš atverstų žydų, taip Povilas iš atverstų pagonių, ir tai su pagalba daugelio nepaprastų malonių, kurios liudija, jog Dievas buvo su juomi.—(9) *Skaitėsi šulais*... Apaštalams buvo pavestas rupestis ne tik pavienėmis bažnyčiomis, bet ir Evangelijos praplatinimas visame pasaulyje, todėl ant jų, kaip ant kokių šulų, remiasi visa Bažnyčia. Jokubas, Alpiejaus sunus, paminėtas yra pirmas, dėlto kad žydžiuojantieji krikščionįs, kovodami prieš Povilą, visupirma jo vardu neteisingai naudodavosi.—*Draugystės ženklą*... Nors, kaip galima matyti iš Apd. 11, 22. 29..., buvo šioks toks sąryšis tarp bažnyčių, pasidariusių iš atverstų pagonių, ir Jeruzalės, vienok Dievas leidė anoms bažnyčioms dauginties ir eiti stipryn pirma, negu jis atėmė paskutines liekanas griuvėsių tos sienos, kuri ilgą laiką skyrė pagonis nuo žydų ir galop sugriauta buvo per Kristaus mirtį. Jeruzalės susirinkimas prašalino tuos griuvėsius, ir nuo to laiko krikščionįs iš pagonių ir krikščionįs iš žydų buvo Bažnyčios šulų pripažinti visai lygiais. Apaštalai padavė sau rankas, kad niekas nebemanytų, jog jų Evangelija yra ne viena. Kadangi žydai ir pagonįs reikėjo suvesti į vieną Kristaus avidę, Palestinos gi žydai ypač sergėjosi visokio susidurimo su pagonimis, todėl darbo dirva buvo taip padalinta, kad vieni turėjo skelbti Evangeliją ypač tarp žydų Palestinoje, kiti gi ypač tarp pagonių. Tas vienok padalinimas turėjo buti užlaikytas tik trumpą laiką. —(10) *Tiktai mes*... Yra tai naujas priparodymas vienybės tarp Povilo ir kitų apaštalų: Mes apsakojimui pasidalinome pasaulį, bet rupestis Judėjos beturčiais turėjo mums visiems pasilikti bendras. Jei butu buvęs tarp musų nesutikimas, kiti apaštalai nebutu sutikę ant tos bendrybės (Auks.).

11—12. Povilo Evangelijos tikrumas pasirodė iš jo paskesnio susirėmimo Antiokijoje su apaštalų kunigaikščiu, kurio pasielgimas rodėsi peiktinas, ir kurs tuomet sutiko su pagonių apaštalu.

[11] Cum autem venisset Cephas Antiochiam: in faciem ei restiti, quia reprehensibilis erat. [12] Prius enim quam venirent quidam a Jacobo, cum gentibus edebat: cum autem venissent, subtrahebat, et segregabat se timens eos, qui ex circumcisione erant. [13] Et simulationi ejus consenserunt ceteri Judæi, ita ut et Barnabas duceretur ab eis

[11] O kad Kêfas buvo atėjęs į Antiokiją, prieštaravau jam į akis, nes buvo peiktinas. [12] Nes pirma, negu kaikurie buvo atėję nuo Jokubo, jis valgydavo su pagonimis; jiems gi atėjus, pasitraukė ir atsiskyrė, bijodamas tų, kurie buvo iš apipjaustymo. [13] Ir jo apsimetimui pritarė kiti žydai, taip kad ir Barnabas buvo jų įvestas į tą apsimetimą.

(11) *O kad...* Šv. Povilas išpradžios apsako, kokiose aplinkybėse jo ginčas su šv. Petru įvyko. Visi senobės rašytojai, atskyrus tik Klemensą Aleks., sutinka, kad čia paminėtasis Kêfas buvo ne kas kitas, kaip tik šv. Petras. Kadangi šv. Povilas rašo, jog jis priešinosi Kêfui, ir jog tasai buvo peiktinas, todėl paskiaus radosi aiškintojai, kurie mokė, jog išvardytas Kêfas negalėjo buti apaštalų kunigaikštis, o tik vienas iš 72 Viešpaties mokytinių. Tečiaus ta nuomonė neturi jokio rimtesnio pamato. Visos apsakojimo smulkmenos parodo, kad ypata, su kuria ginčijosi Povilas, ir kurios pasielgimą jis peikė, buvo žymiausi Bažnyčioje, viršesnė net už kitus apaštalus; juk pagonių Apaštalas mini tą ginčą, kaipo didį drąsumą iš savo pusės, kurio jam nereikėjo su bet kokiuo mokytiniu, o kurs visai suprantamas, jei papeikimas buvo išreikštas jo jierarchijiniam viršininkui. Iš šv. Povilo žodžių, teisingai suprastų, aišku, kad jis ir peikdamas Kêfo pasielgimą nesiliauna pripažinęs jo viršenybės.— *I akis*: viešai ir drąsiai; taigi, visų akyvaizdoje.— *Peiktinas*—dėlei savo pasielgimo (plg. e. 14). Tuo pačiu dar nėra pasakyta, kad šv. Petras butu nusidėjęs.—(12) *Nuo Jokubo.* Atėjusieji nebuvo tyčia Jokubo atsiųsti, bet buvo tik mažiaus ar labiaus jam artimi, lygiai kaip ir jis uolųs Įstatymo apgynėjai; neturėjo jie vienok pilno pažinimo klausimo apie krikščionių liuosybę, kadangi jie, nors pripažindavo atverstus iš pagonių krikščionis liuosais nuo užlaikymo Įstatymo apeigų, nepripažindavo vienok tokios pat liuosybės atverstiems iš žydų. Jie tebeskaitė save surištais Įstatymu, ir šv. Petrui rodėsi, kad dar nebuvo atėjęs laikas apreikšti jiems jų pilną liuosybę Kristuje; todėl jis manė, kad bus geriaus, jei jis ir save suvaržys truputį santikiuose su krikščionimis iš pagonių ir draug su jais nebevalgys. Kadangi vienok su šv. Paslapčių laikymu buvo sujungti meilės pokiliai arba agapos, todėl atsiskyrimas turėjo išeiti aikštên ir tose paskutinêse. Nors visur meilės pokiliai buvo bendri, ir juose užlaikomi buvo tik apaštalų susirinkimo parėdymai, tečiaus Jeruzalės krikščionis iš žydų, kurie buvo papratę pas save valgyti tik Mozės Įstatymu leistus valgius, manė, kad jie ir Antiokijoje privalo tą paprotį užlaikyti. Kadangi šv. Petras ypač jais rupinosi, jis bijojosi juos papiktinti, jei valgytu draug su krikščionimis iš pagonių. Tokiuo budu ir religijiniuose susirinkimuose darėsi nevienodumas, kurs galėjo tapti pradžia didesnio persiskyrimo. — Ką gi ištikrųjų manė Petras apie Įstatymą, jo priverstinumą ir jo vertybę, jis jau nekartą anksčiaus buvo išreiškęs (Apd. 11, 1.. 15, 8..). Taipogi, atėjęs Antiokijon, jis paprastai valgė draug su krikščionimis iš pagonių, užlaikydamas tik apaštalų susirinkimo nutarimą. Taigi, jis pilnai pritardavo Povilui, jog ne tik atverstieji pagonis, bet taipogi krikščionis iš žydų nebereikalauja laikyties Mozės Įstatymo, ir nors susirinkimas nebuvo nieko nutaręs aiškiai tame dalyke ir tik turėjo akyvaizdoje „brolius iš pagonių“ (Apd. 15, 23), vienok apaštalų kunigaikštis sutikdavo pilnai su šv. Povilo mokslu tame dalyke. Todėl jis dabar buvo pametęs jo paties teisingu pripažintąjį pasielgimo budą, lyg-kad priverstas. —(13) *Ir jo apsimetimui...* Šv. Povilas vadina ir kitų pasielgimą apsimetimu, kadangi jų išviršinis užsilaikymas neatsakė vidujiniam įsitikrinimui: jie buvo įsitikrinę, kad Mozės apeiginių perėdymų jie nereikalauja užlaikyti, atsitraukdami gi nuo krikščionių, atverstų iš pagonystės, elgėsi taip, lyg-kad butu pripažinę jų priverstinumą. Panašiai buvo paskiaus

in illam simulationem. [14] Sed cum vidissem quod non recte ambularent ad veritatem Evangelii, dixi Cephæ coram omnibus: Si tu, cum Judaeus sis, gentiliter vivis, et non Judaice: quomodo gentes cogis judaizare? [15] Nos natura Judaei, et non ex gentibus peccatores. [16] Scientes autem quod non justificatur homo ex operibus legis, nisi per fidem Jesu Christi: et nos in Christo Jesu credimus, ut justificemur ex fide Christi, et non ex operibus legis: propter quod ex operibus legis non justificabitur omnis caro. [17] Quod si quaerentes justificari in Chri-

[14] Bet išvydęs, kad jie elgiasi neteisiai pagal Evangelijos tiesą, aš pasakiau Kėfui prieš visus: Jei tu, budamas žydas, gyveni pagoniškai, o ne žydiškai, kaip-gi verti pagonis žydžiuoti?

[15] Mes iš prigimimo žydai, ir ne iš tarpo pagonių nusidėjėliai. [16] O žinodami, jog žmogus neesti nuteisinamas per Įstatymo darbus, bet tik per tikėjimą į Jėzų Kristų, mes ir įtikėjome į Jėzų Kristų, idant butumėm nuteisinti per tikėjimą į Kristų ir ir ne per Įstatymo darbus; nes per Įstatymo darbus nebus nuteisintas neivienas kunas. [17] O

---

apsimetęs Povilas Apd. 21, 20... Bet nors pats pasielgimas ir jo priežastis buvo pas Povilą ir Petrą panašios, tečiaus pasielgimo pasekmės buvo visai kitokios. Bažnyčios galvos pavyzdis patraukė paskui save visus, o kadangi šv. Barnabas su kitais krikščionimis iš žydų atsitraukė nuo Povilo, todėl jis negalėjo ilgiaus tylėti.— (**14**) *Kad jie elgiasi neteisiai...* Povilas paaiškina, koki buvo apaštalų kunigaikščiui prikaišiojama klaida. Nebuvo tai paklydimas moksle: Petras, Barnabas ir kiti krikščionįs iš žydų turėjo teisę elgties taip, kaip jie pasielgė, nes kiekvienam atverstam žydui valia buvo ir toliaus užlaikyti Įstatymą. Bet šv. Petras buvo Bažnyčios galva, ir jo, kaipo tokio, pavyzdis turėjo ypatingą svarbumą. Jis galėjo savo pasielgimo permainymu sukelti mintį, buk Įstatymo apeigos pasilieką butinai pildytinos visiems žydams, o ne užlaikytinos tik iš liuosos valios.— *Verti pagonis žydžiuoti*, užlaikyti žydų Įstatymo parėdymus, ypač apie valgių skirtumą. Privertimas suprantamas yra morališkas. Ir tikrai: atverstieji iš pagonystės galėjo net bijoties, kad iš jų nebutu atimta liuosybė, pripažinta Jeruzalės susirinkime. Petro atsiskyrimu jie buvo lyg-kad pažeminti; galėjo kilti mintis, kad Mozės apeigų užlaikymas gali suteikti jiems didesnę tobulybę ir vertybę, ir kad jie privalo priimti tas apeigas, idant taptu lygųs krikščionims iš žydų.—Iš čia pasirodo, kaip didžią pagarbą turėjo šv. Petras jaunoje Bažnyčioje! Nors Povilas buvo pagonių Apaštalas, ilgą laiką juos mokiusis savo pavyzdžiu ir mokslu; vienok jis bijosi, kad jo atverstieji gali jį apleisti, pamatę kitokį apaštalų kunigaikščio pasielgimą. Povilas nepripažįsta savo autoriteto taip didžiu, kaip Petro, ir jis rupinasi, kad Petras viešai patvirtintu, jog jis pritaria pagonių Apaštalui.

(**15**) *Mes iš...* Neužsiganėdindamas 14 e. pastatytu klausimu, Povilas nori parodyti ir krikščionims iš žydų, kurie pasidavė draug su Petru apsimetimui ir lygkad laikėsi nuomonės, buk Įstatymo užlaikymas esąs reikalingas, jog tas užlaikymas priešingas yra tikėjimui į Jėzų Kristų. — *Mes*: Visupirma Povilas ir Petras, tolesniai gi ir kiti krikščionįs iš žydų. Apaštalas vadina pagonis nusidėjėliais, nes jie nepažino tikrojo Dievo, tuotarpu kad žydai turėjo Įstatymą, buvo išrinkta Dievo tauta, ir jiems buvo duoti Dievo pažadėjimai.— (**16**) *O žinodami...* Nors ir labai augštai statė krikščionįs iš žydų Įstatymą pirm savo atsivertimo, bet dabar iš Dievo apreiškimo pasidarė jiems aišku, kad jis nesuteikia nuteisinimo, kurs turėtu vertybę pas Dievą. Pridėdamas žodžius „*per Įstatymo darbus*“, Povilas paaiškina prasmę žodžių paimtų iš Ps. 142, 2 (plg. 3, 20). Įstatymo darbais yra visi Įstatymo priesakai (Aug.). Tikėjimas į Jėzų Kristų yra visupirma priėmimas su tikėjimu jo apreiškimo, tolesniai gi ir viso to, ką jis mums yra atnešęs.— (**17**) *O jei...* Tęsdamas toliaus savo priparodymą, Povilas pažymi, koks

sto, inventi sumus et ipsi peccatores, numquid Christus peccati minister est? Absit. [18] Si enim quae destruxi, iterum haec aedifico: praevaricatorem me constituo. [19] Ego enim per legem, legi mortuus sum, ut Deo vivam: Christo confixus sum cruci. [20] Vivo autem, jam non ego: vivit vero in me Christus. Quod autem nunc vivo in carne: in fide vivo Filii Dei, qui dilexit me, et tradidit semetipsum pro me. [21] Non abjicio gratiam Dei. Si enim per legem justitia, ergo gratis Christus mortuus est.

jei ieškodami buti nuteisintais Kristuje, ir mes patįs rasti esame nusidėjėliai, argi Kristus yra nusidėjimo padėjėjas? Visai ne! [18] Nes jei aš, ką išgriovęs, vėl tai statau, pats save darau peržengėju. [19] Nes aš per Įstatymą numiriau Įstatymui, kad bučiau gyvas Dievui; aš su Kristumi prikaltas esu į kryžių. [20] O gyvas esu, vienok jau ne aš, bet gyvas yra manyje Kristus. O kad dabar gyvas esu kune, gyvas esu tikėjime Dievo Sunaus, mane numylėjusio ir save patį už mane davusio. [21] Aš neatmetu Dievo malonės. Nes jei per Įstatymą teisybė, tat veltui numiręs yra Kristus.

---

netikęs išvedimas reiktu padaryti iš nuomonės, priešingos jo mokslui. Jis tarsi sako: Mes krikščionįs atversti iš žydų pažinome, jog galime buti nuteisinti tik per tikėjimą į Jėzų Kristų, ir apleidėme Įstatymą, kad ieškotumėm nuteisinimo tikėjime į Kristų, kurs yra to nuteisinimo priežastimi. Jei tat tas tikėjimas butu neužtektinas, ir jei dar reiktu pridėti prie jo Įstatymo darbai, mes butumėm tapę nusidėjėliais tuos darbus apleisdami; ir tokiuo budu Jėzus Kristus, kurs yra to apleidimo priežastis, butu musų nusidėjimo priežastis ir padėjėjas. Taip gi buti negali.— (**18**) *Nes jei...* Antras netikęs išvedimas. Įstatymas čionai įvaizdintas yra kaipo rumas. Jei kas, sugriovęs rumą, paskui vėl jį stato išnaujo, tuo pačiu priparodo, kad negerai padarė, jį išgriaudamas. Taigi, Povilas, Petras ir visi atverstieji žydai butu prisipažinę esą prasikaltėliais, Įstatymo laužytojais, jei pametę jį, kad eitu prie Kristaus, paskui vėl pradėtu jį užlaikyti, kaipo reikalingą išganymui.— (**19**) *Nes aš..* Mokytojas pildo savo tarnystę, kad paskui taptu nebereikalingas; kudikis penimas yra krutimis, kad paskui jų nebereikalautu; laivu plaukiame į tėvynę ir paskui laivo nebereikalaujame (Aug.); taip ir Įstatymas atvedė mus į Kristų ir pats nustojo ant musų valdžios.— Per Įstatymą visi buvo paduoti prakeikimui, taip jog Kristus, kada jis, tapęs už mus prakeikimu, priėmė ant savęs musų prakeikimą, buvo paduotas per Įstatymą mirčiai ir prikaltas į kryžių (3, 10...). Visi tat, kurie apkrikštyti yra į Jėzų Kristų, apkrikštyti yra į jo mirimą ir, budami suvienyti su Kristumi, miršta draug su juomi (Rym. 6, 3...). Taigi, jie miršta per Įstatymą, kadangi jis tik tolei teriša, kolei žmogus gyvas yra; jie visi per tą mirimą, įvykstantį per Įstatymą, yra paliuosuoti nuo Įstatymo vergystės (Rym. 6, 8...). Bet pakrikštytieji prisikelia taipogi su Kristumi į naują gyvenimą, kuriame jie nebemiršta ir, paliuosuoti nuo Įstatymo, tarnauja Dievui.— (**20**) *Vienok jau ne aš*: nebe senasis žmogus, bet, kaip šakelė su vynmedžiu, aš sujungtas esu su Kristumi.— *Dabar gyvas esu kune*: mirtingame kune, ne tokiame, koks bus viršprigimtiniame gyvenime.— *Dabar*: palyginant su laiku pirm krikšto.— (**21**) *Dievo malonės*: kruvinos aukos Išganytojo, kurs save už mus atnašavo.— *Nes jei per...* Jei gyvo tikėjimo negana nuteisinimui, bet jis yra tik viena dalimi nuteisinimo priežasties, kita gi yra Įstatymas, tai aš taip kalbėdamas užginčiju, kad Kristaus nuopelnai butu užtektini.—Kaip priėme šv. Petras pagonių Apaštalo žodžius? Iš viso pasakojimo reikia išvesti, kad jis pripažino teisingumą Povilo reikalavimui ir, apsvarstęs geriaus pavojingas pasekmes savo pasielgimo, žodžiais ir darbais išreiškė, jog valia visiems krikščionims be skirtumo pamesti Įstatymo apeigas.

II. Mozės Įstatymas nereikalingas gavimui padarytųjų Abraomui pažadėjimų. 1. Galatų prityrimas.

Caput III. [1] O insensati Galatae, quis vos fascinavit non obedire veritati, ante quorum oculos Jesus Christus praescriptus est, in vobis crucifixus? [2] Hoc solum a vobis volo discere: Ex operibus legis spiritum accepistis, an ex auditu fidei? [3] Sic stulti estis, ut cum spiritu cœperitis, nunc carne consummemini? [4] Tanta passi estis sine causa? si tamen sine causa. [5] Qui ergo tribuit vobis Spiritum, et operatur virtutes in vobis: ex

3. Perskyrimas. [1] O neišmaningi Galatai! kas jus užburė, kad nebeklausytumėt tiesos, prieš kurių akis Jėzus Kristus įvaizdintas yra, kaip kad butų tarp jusų prikaltas į kryžių? [2] Tai tiktai aš noriu nuo jusų patirti: ar jųs Dvasią gavote per Įstatymo darbus, ar per paklusnumą tikėjimui? [3] Ar taip paiki esate, kad Dvasioje pradėję norite dabar buti užbaigti kune? [4] Ar gi veltui taip daug iškentėjote? jei vienok veltui! [5] Kurs

---

Primindamas aprašyme savo ginčo su Petru, kad išganymas nepriklauso nuo Įstatymo, bet vien nuo tikėjimo į Jėzų Kristų, Apaštalas prirengė skaitytojus prie mokslo, kurį jis paduoda antroje savo gromatos dalyje (3, 1—4, 31), apie Įstatymo nereikalingumą, kad kas galėtu laimėti Abraomui Dievo padarytuosius pažadėjimus.

1—7. Atsišaukdamas visupirma į skaitytojų prityrimą autorius išveda Įstatymo nereikalingumą iš to, kad Galatai, kurie, priėmę tikėjimą, gavo taipogi šv. Dvasios dovanas, tokiuo budu per tikėjimą tapo panašųs į Abraomą ir pasidarė jo vaikais.

(1) *O neišmaningi...* Neišmaningi yra tie, kurie nepažįsta tiesos.— *Užburė.* Yra tai išsireiškimas iš liaudies šnekos paimtas. Juo šv. Povilas išreiškia savo didį nusistebėjimą, kad Galatai taip pigiai ir taip veikiai davėsi apakinti piktais klaidžiamokslių žodžiais ir nukreipti save nuo tiesos kelio.— *Prieš kurių akis...* Jie buvo kuogeriausiai pamokyti apie Kristaus mirimą, kurs taip gyvai buvo jiems įvaizdintas, lyg-kad butu įvykęs jų akyse; jie žinojo apie to mirimo priežastį ir jo nuopelnus, o vienok davėsi suvedžioti ir liovesi jį branginę.— (2) *Dvasią,* t. y. šv. Dvasią, apreiškusią savo pribuvimą, kaip kitur senobės Bažnyčioje, taip ir pas Galatus per įvairias malones ir stebuklus, kurių liudytojais jie patįs buvo. Juk jie negalėjo gauti tų dovanų per Įstatymo darbus, kadangi jie pirma buvo pagonįs; tatgi gavo per apsakytojo tikėjimo priėmimą. O jei tai galėjo padaryti tikėjimas, tai veltui, be reikalo jie ieškotu kito įrankio tobulybei pasiekti; nes vargiaus yra padaryti iš neteisaus teisųjį. negu teisųjį užlaikyti teisybėje.— (3) *Ar taip...* Doriniame gyvenime einame nuo mažesnės tobulybės didesnėn, nuolat save tobulindami. Visai priešingai nori padaryti Galatai. Jie pradėjo per šv. Dvasią. kuri valdo Bažnyčią, ir kurioje atsinaujina vidujinis žmogus; klausydami gi klaidžiamokslių, jie ieško savo ištobulinimo *kune,* t. y. užlaikyme Įstatymo apeigų, visai išviršinių, kurių dauguma, kaip apipjaustymas, apsiplovimai ir k. paliečia stačiai kuną. Negali buti didesnės paikybės, kaip pradėti per krikščionystę ir pabaigti žydyste.— (4) *Argi...* Kaip didžius persekiojimus buvo iškentėję Galatai, pasakoja šv. Lukas Apd. 13, 50; 14, 2. 5... 18... Taipogi ir Apaštalas juos mini toliaus 4, 13. 29. Apleisdami Kristų, jie galėjo nustoti nupelnytų tais kentėjimais vaisių. Šv. Povilas vienok tikisi, kad Galatai susipras, ir gerų darbų nuopelnai iš jų nebus atimti. Todėl jis ir prideda žodžius: *Jei vienok veltui,* t. y. jei tai tiesa yra, ko aš nenoriu tikėti. kad jusų atpuolimas nuo Kristaus jau įvyko.— (5) *Kurs tat...* Apaštalas grįžta prie klausimo, užrašyto 2. eil., ir vėl

operibus legis, an ex auditu fidei? [6] Sicut scriptum est: Abraham credidit Deo, et reputatum est illi ad justitiam. [7] Cognoscite ergo quia qui ex fide sunt, ii sunt filii Abrahae.

tat suteikia jums Dvasią ir daro tarp jusų stebuklus, ar jis tai daro per Įstatymo darbus, ar per paklusnumą tikėjimui? [6] Kaip parašyta yra: Abraomas įtikėjo Dievui, ir paskaityta jam į teisybę. [7] Pažinkite tat, jog kurie iš tikėjimo yra, tie yra Abraomo vaikai.

2. Įstatymo nereikalingumas pasirodo iš pačių pažadėjimų apsvarstymo.

[8] Providens autem Scriptura quia ex fide justificat gentes Deus, praenuntiavit Abrahae: Quia benedicentur in te omnes gentes. [9] Igitur qui ex fide sunt, benedicentur cum fideli Abraham. [10] Quicumque enim ex operibus legis sunt, sub maledicto sunt. Scriptum est enim: Maledictus omnis, qui non permanserit in omnibus, quae scripta sunt in libro legis ut faciat ea. [11] Quoniam autem in lege nemo

[8] Raštas gi, pramatydamas, jog Dievas per tikėjimą nuteisina pagonis, apreiškė išanksto Abraomui: Tavyje bus palaimintos visos tautos. [9] Taigi, kurie iš tikėjimo yra, bus su tikinčiu Abraomu palaiminti. [10] Nes kurie tik remiasi ant Įstatymo darbų, tie yra po prakeikimu. Nes parašyta yra: Prakeiktas kiekvienas, kurs nepasilieka visame, kas parašyta yra Įstatymo knygoje, idant tai darytu.

---

jį stato, tik truputį kitaip; butent klausia, kokiais keliais jie ir dabar vis dar gauna nuo Dievo šv. Dvasią ir jos stebuklingas dovanas. Iš to gi pasirodo, kad dar Galatai arba bent jų dauguma nebuvo visai pametę Povilo mokslo.— (**6**) *Kaip parašyta yra*: 1 Moz. 15, 6. Plg. Rym. 4, 3.— (**7**) *Tie*, o ne kiti. Netikri apaštalai stengėsi įkalbėti Galatams, kad jie privalo priimti apipjaustymą, jei jie nori kaipo Abraomo vaikai tapti dalininkais jam padarytų pažadėjimų. Todėl šv. Povilas parodo, kad jie per tikėjimą jau yra Abraomo vaikai, kadangi jie jau tapo dalininkais palaiminimų. Kiekvienas yra sunumi to, kurio darbus jis sekioja: Abraomas rupinosi buti nuteisintas per apipjaustymą, ne per tikėjimą; taigi, Abraomo vaikais yra tie, kurie per tikėjimą nori gauti nuteisinimą (Tom.).

Tęsdamas toliaus šneką apie Įstatymo nereikalingumą, kad kas galėtu laimėti Abraomui Dievo padarytuosius pažadėjimus, Apaštalas, pasiremdamas ant šv. Rašto žodžių, priparodo, kad tie pažadėjimai visai nepriklauso nuo Mozės Įstatymo.

8—14. Kadangi tik tie yra Abraomo vaikais, kurie iš tikėjimo yra, todėl jiems vieniems priklauso ir palaiminimai. Įstatymas gi atnešė tik prakeikimą, kurio jis pats negali prašalinti, ir kurį Kristus prašalino savo mirtimi.

(**8**) *Raštas gi, pramatydamas*, t. y. Dievas, šv. Rašto davėjas, matydamas pirma, negu Raštas buvo duotas.— *Apreiškė išanksto*: gr. προευηγγελίσατο, antea evangelizavit, pranešė išanksto Abraomui kaipo gerą naujieną. Veiz. 1 Moz. 12, 3; 18, 18. Visas malones nupelnė Kristus ir tai visiems; taigi, ne tik kokiai vienai žmonijos daliai, kaip netikri mokytojai norėjo įkalbėti Galatams.— *Tavyje*, kurs esi tikinčiųjų tėvas, bus palaiminti visi tikintieji. Kaip žydai, sekdami jo tikėjimą, yra jo vaikai, taip ir pagonįs tampa jo vaikais tikėdami (Auks.).— (**10**) *Parašyta yra*: 5 Moz. 27, 26. Kas nori išvengti to prakeikimo, privalo išpildyti kiekvieną Įstatymo priesaką be jokios išimties, visur ir visuomet. To gi niekas

justificatur apud Deum, manifestum est: quia justus ex fide vivit. [12] Lex autem non est ex fide, sed, Qui fecerit ea, vivet in illis. [13] Christus nos redemit de maledicto legis, factus pro nobis maledictum: quia scriptum est: Maledictus omnis qui pendet in ligno: [14] ut in gentibus benedictio Abrahae fieret in Christo Jesu, ut pollicitationem Spiritus accipiamus per fidem.

[15] Fratres (secundum hominem dico) tamen hominis confirmatum testamentum nemo

[11] O jogei per Įstatymą neivienas neesti nuteisinamas pas Dievą, aišku yra; kadangi: Teisusis iš tikėjimo gyvas yra. [12] Įstatymas gi nėra iš tikėjimo, bet: Kas tai darytu, tame bus gyvas. [13] Kristus atpirko mus nuo Įstatymo prakeikimo, tapęs už mus prakeikimu, nes parašyta yra: Prakeiktas kiekvienas, kurs kaba ant medžio; [14] idant ant pagonių Abraomo palaiminimai ateitu per Jėzų Kristų, kad mes Dvasios pažadėjimą imtumėm per tikėjimą.

[15] Broliai! (aš kalbu žmonių budu), juk patvirtinto žmogaus testamento neivienas neniekina

---

negali padaryti; nes nors Įstatymas duoda nuodėmės pažinimą, bet nesuteikia jiegų jos išsisaugoti. Taigi, jis gimdo rustybę. Plg. Rym. 3, 20.— (11) *Teisusis iš...* Abak. 2, 4. Plg. Rym. 1, 17. Teisus, kurs tiki Dievo žodžiams ir neabejoja apie juos, gaus kaipo užmokesnį amžiną gyvenimą.— (12) *Įstatymas gi*, t. y. įvairųs per Mozę duoti paliepimai nenurodo, kas reikia tikėti, bet kas daryti. Veiz. 3 Moz. 18, 5. (Tom.). Tiesa, S. Įst. šventieji tikėjo ir mylėjo, kaip Įstatymas jiems liepė, bet jie tai darė ne per Įstatymą, davusį parėdymus, tik per jame apreikštąjį Mesiją, kurio su tikėjimu laukė, ir į kurio atėjimą juos Įstatymas rengė.— (13) *Kristus...* Apaštalas nurodo begalinę Dievo meilę, per kurią visi žmonės, žydai ir pagonįs, buvo išliuosuoti nuo prakeikimo, išreikšto Įstatyme, kad jie gautu nuteisinimą.— *Mus*, t. y. žydus; jie reikėjo pirma paliuosuoti nuo prakeikimo, kad paskui ir pagonįs laimėtu išganymą.— *Prakeikimo.* Kaip Kristus pats nekaltas, imdamas ant savęs pasaulio nusidėjimą, norėjo ne nusidėjėliu buti, bet rodyties kaipo nusidėjimas (2 Kor. 5, 21), taip ir imdamas ant savęs visų prakeikimą, jis norėjo pasirodyti ne kaipo prakeiktas, bet kaipo prakeikimas, t. y. kaipo žmogus, kuriame atskyrus prakeikimą nieko nebėra.— *Parašyta*: 5 Moz. 21, 23. Žodžiuose: *prakeiktas...* nėra Išganytojo išniekinimo. Jis kabėjo ant kryžiaus sulig savo mirtingosios dalies; bet iš kur yra tas mirtingumas, kintįs žino; yra tai bausmė ir prakeikimas pirmojo žmogaus, kuriuos Viešpats ant savęs priėmė, nešdamas musų nuodėmes savo kune į kryžių. Taigi, jei kas sakytu: Prakeikta yra mirtis, niekas nenusigąstu; o kas gi kita kabėjo ant kryžiaus, jei ne Viešpaties mirtis, idant jis savo mirimu pergalėtu mirtį! Taigi, prakeikta yra mirtis, kuri yra pergalėta. Ir jei kas sakytu: Prakeiktas yra nusidėjimas, niekas nesistebėtu; o kas gi kabėjo ant kryžiaus, jei ne senojo žmogaus nuodėmė, kurią Viešpats už mus ėmė ant savęs savo kuno mirtingume. (Aug.).— (14) *Idant...* Kristus per savo auką ant Kalvarijos ne tik padarė galą Įstatymo prakeikimui, bet ir pačiam Įstatymui, nes jis liovėsi buvęs išganymo sąlyga žydams. O taipogi Kristus išgriovė sieną, skiriančią žydus nuo pagonių, ir dabar vieni ir kiti ima per tikėjimą žadėtąją Dvasią, t. y. Abraomui ir jo vaikams pažadėtus palaiminimus: mes tampame Dievo vaikais per šv. Dvasią, duodančią į musų širdis meilę ir amžinos laimės uždą.

15—18. Kad kas nemanytu, jog, atsiradus Įstatymui, duotųjų seniaus Abraomui pažadėjimų gavimas pradėjo nuo jo priklausyti, Apaštalas priparodo, kad Įstatymas tokios permainos nepadarė.

(15) *Broliai.* Didis neužganėdinimas užleidžia vietą meilei, ir šv. Povilas tuos, kuriuos pirma pavadino neišmintingais Galatais, dabar vadina broliais.— *Žmonių budu.* Augščiaus priparodymas rėmėsi ant šv. Rašto žodžių, dabartinis gi ant

spernit, aut superordinat. [16] Abrahae dictae sunt promissiones, et semini ejus. Non dicit: Et seminibus, quasi in multis: sed quasi in uno: Et semini tuo, qui est Christus. [17] Hoc autem dico, testamentum confirmatum a Deo: quae post quadringentos et triginta annos facta est lex, non irritum facit ad evacuandam promissionem. [18] Nam si ex lege hereditas, jam non ex promissione. Abrahae autem per repromissionem donavit Deus.

nei ką prie jo prideda. [16] Taigi, pažadėjimai buvo padaryti Abraomui ir jo sėklai. Nesako: ir sėkloms, kaip kad daug jų butu, bet tarsi vienai: Ir tavo sėklai, kurs yra Kristus. [17] Taigi, aš sakau: Dievo patvirtintojo testamento po keturių šimtų ir trijų dešimtų metų padarytas Įstatymas nenaikina, taip kad pažadėjimas nieku pavirstu. [18] Nes jei tėvainystė yra iš Įstatymo, ji jau nebe iš pažadėjimo. O Abraomui Dievas ją davė per pažadėjimą.

3. Kuo buvo Įstatymas išganymo dalyke.

[19] Quid igitur lex? Propter transgressiones posita est donec

[19] Tai kamgi Įstatymas? Jis padėtas yra dėlei peržengimų,

žmonių proto (Auks.).— *Testamento*. Gr. διαθήκη reiškia sandorą, sankalbą, o taipogi testamentą, kaipo išreiškimą paskutinės žmogaus valios. Apaštalas, kurs 18. e. mini tėvainystę, regimai ima tą žodį testamento prasmėje. Plg. Žyd. 9, 17.—(**16**) *Ir jo sėklai*. Kadangi pažadėjimai duoti buvo ne vien Abraomui, bet ir jo ainijai, todėl jie nepasibaigė su Abraomo mirimu, bet perėjo taipogi ir į jo ainius.— *Nesako*—Dievas.— *Ir tavo sėkloje*: 1 Moz. 17, 8. Nors Pradžios knygoje užrašytas pažadėjimas paliečia stačiai raidinėje prasmėje Palestinos žemės dovanojimą, bet ta žemė buvo paveikslu visų Dievo malonių, paskirtų dvasiškai tikinčiojo Abraomo ainijai. Dievas, išrinkdamas savo pažadėjimo išreiškimui bendrą vardą, o ne daugskaitlį, kurs pažymi atskiras ypatas, lyg-kad parodė, jog Abraomo ainiai turi buti suvienyti į vieną kuną. Teisė dalyvauti tėvainystėje buvo suteikta kuniškiems Abraomo vaikams kaipo vienatai, suteikta taipogi ir dvasiškiems kaipo vienatai, kada jie vienu yra Kristuje, t. y. Bažnyčioje, kuri yra mystiškuoju Kristaus kunu (Iren. Aug.).—(**17**) *Dievo patvirtintojo testamento*... Jei žmogaus testamento, padaryto sulig įstatų, ne valia nieku paversti, tai dar mažesnė permaina galėjo pasidaryti su Dievo testamentu, patvirtintu pirma, t. y. Įstatymui dar neesant.—*Po keturių*... Skaitlinė nesutinka su 1 Moz. 15, 3 palyginta su 2 Moz. 12, 40, kadangi nuo pažadėjimo lig Įstatymui praėjo daugiaus kaip 600 metų. Daug senobinių aiškintojų mano, kad iš masor. ebr. teksto perėjusieji Vulgaton žodžiai 2 Moz. 12, 40, anot kurių žydai išbuvę E g y p t e 430 m., neužsiliko nepermainyti, ir skaito su LXX, chaldaiškomis parafrazomis ir samar. pentateuchu: C h a n a a n e ir E g y p t e (Euz. Aug. Tom.). Kiti gi spėja, kad šv. Povilas pradeda savo skaitliavimą nuo paskutinio Jokubui duotojo pažadėjimo. — (**18**) *Nes jei*... Abraomui ir jo ainiams pažadėjimas buvo duotas be jokio apsaugolio. Jei tat pažadėjimas, atsiradus Įstatymui, nuo jo priklausytu, tai jis taptu tarsi atmainytu, nieku pavirstu.

Jei nuo Įstatymo nepriklausė pažadėjimo gavimas, tai savaimi kilo klausimas, kam Įstatymas buvo duotas, kodėl jis reikėjo užlaikyti. Apaštalas stato sau tą klausimą ir paaiškina, kokią vertybę turėjo Įstatymas išganymo dalyke (3, 19—4, 7).

19—24. Įstatymas buvo duotas, kad, pildydamas vadovo pareigas ir vesdamas į Kristų, prirengtu kelią pažadėjimo išsipildymui.

(**19**) *Padėtas yra*, geriaus pagal gr. pridėtas yra, t. y. prie pažadėjimo.— *Dėlei peržengimų*. Vieni, kaip Auks. Teod. Jier., aiškina: Įstatymas duotas yra peržengimams nubausti ir sutureti jų dau-

veniret semen, cui promiserat, ordinata per Angelos in manu mediatoris. [20] Mediator autem unius non est: Deus autem unus est. [21] Lex ergo adversus promissa Dei? Absit. Si enim data esset lex, quae posset vivificare, vere ex lege esset justitia. [22] Sed conclusit Scriptura omnia sub peccato, ut promissio ex fide Jesu Christi daretur credentibus. [23] Prius autem quam veniret fides, sub lege custodiebamur conclusi in eam fidem, quae revelanda erat. [24] Itaque lex paedagogus noster fuit in Christo, ut ex fide justificemur. [25] At ubi venit fides, jam non

iki neateis ainis, kuriam buvo padarytas pažadėjimas; Įstatymas surėdytas per aniolus, apgarsintas per tarpininką. [20] Tarpininkas gi yra ne vieno. O Dievas vienas yra. [21] Argi tat Įstatymas priešingas yra Dievo pažadėjimui? Visai ne. Nes jei butu buvęs duotas Įstatymas, kurs galėtu padaryti gyvais, tikrai iš Įstatymo butu teisybė. [22] Bet Raštas visa užrakino po nusidėjimu, kad pažadėjimas butu duodamas tikintiems per tikėjimą į Jėzų Kristų. [23] O pirma negu atėjo tikėjimas, buvome saugomi užrakinti po Įstatymu, laukdami to tikėjimo, kurs turėjo

ginimąsi. Geresnis regisi ir labiaus sutinkantis su Povilo mokslu (plg. Rym. 3, 20 ir k.) yra kitas aiškinimas: Įstatymas buvo duotas, kad apreikštu peržengimus ir juos padaugintu, idant taip žmogus pažintu savo silpnybę ir pasirupintu skubinties prie malonės ir tikėjimo, su kurių pagalba jis gali peržengimų išvengti (Aug. Tom.).—*Įstatymas surėdytas...* Apaštalas pažymi vėl, kodėl Įstatymas žemesnis yra už pažadėjimą. Pažadėjimas buvo duotas Dievo stačiai patriarkui Abraomui, Įstatymas gi buvo per aniolus surėdytas ir apgarsintas per Mozės tarpininkystę. Aniolai buvo lyg Dievo atstovai, Mozė gi Izraėlio. Plg. 5 Moz. 32, 2 pagal LXX. Žyd. 2, 2.—**(20)** *Tarpininkas gi*, kaip pats jo vardas parodo, nepriklauso tik pats sau, bet turi buti dar bent dvi ypati, tarp kuriųdviejų jis tarpininkauja, kad įvykdytu sankalbą, abi pusi rišančią. Taigi, toki sankalba buvo Įstatymas: Dievas pažadėjo iš savo pusės palaiminimus, bet ta sąlyga, kad Įstatymas bus pildomas.— *O Dievas yra vienas*. Pažadėjime nebuvo tarpininko; jį padarė pats vienas Dievas, kurs ir apsiėmė jį išpildyti be jokių sąlygų. Budamas begal geras ir ištikimas, jis jį išpildys.—Ta vieta turi stačiai begaliuę daugybę įvairiausių aiškinimų ir skaitosi viena iš sunkiausiųjų šv. Rašte.— Abejonės nėra, kad ir Jėzus Kristus nurodomas yra kaipo tarpininkas Naujosios Sandoros (veiz. Žyd. 8, 6; 9, 15 ir k.), bet kitokiuo budu, negu Mozė Senojoje; galop, Kristus yra Dievas ir todėl yra vienu su Tėvu.—

(21) *Argi tat...* Įstatymas buvo duotas apreiškimui ir padauginimui prasikaltimų ir pažadėjimų gavimą apsunkino vargiomis sąlygomis, todėl galėjo rodyties priešingas pažadėjimui. Povilas atmeta su pasibjaurėjimu tokį išvedimą, kurs butu tik tuomet teisingas, jei žydžiuojančiųjų mokytojų nuomonės apie Įstatymo tikslą ir užduotį butu neklaidingos. Jei Įstatymas galėtu ištikrųjų išgelbėti žmogų iš mirties, kurią padaro nusidėjimas, ir sugrąžintu jam viršprigimtinį gyvenimą, jis tuo pačiu galėtu įvykdyti nuteisinimą, ir tokiame tik atsitikime jis galėtu vadinties priešingu pažadėjimui, kurį panaikintu. Bet ištikrųjų taip nėra, kaip parodo sek. eil.—**(22)** *Bet Raštas*: visas šv. Raštas.— *Užrakino*, lyg į kokį kalėjimą, taip kad nebuvo galima išbėgti. Visi žmonės be išimties užsipelnė bausmę, visupirma gi žydai, kurie turėjo Įstatymą. — *Pažadėjimas*: Abraomui ir jo ainiams žadėtoji tėvainystė.—*Butu duodamas...* Dievas leidė žmonėms pažinti jų kaltybę ir prideriančią bausmę, kad jie ieškotu Išganytojo ir ateitu į tą vienatinį kelią, kame Dievas padėjo išganymą, t. y. į tikėjimą į Jėzų Kristų. — **(23)** *Atėjo tikėjimas*: Evangelija arba krikščionystė.—*Saugomi*. Apaštalas kalba čionai tik apie žydus. Įstatymas laikė juos, kaip koks sargas, tarsi surištus įvairiais savo parėdymais. Darė vienok tai jų išganymui. Jis juos sergėjo nuo daugelio nusidėjimų, ir rengė juos, kad paskirtame laike gautu mesianišką atpirkimą, kurs, kaip pasakyta

sumus sub paedagogo. [26] Omnes enim filii Dei estis per fidem, quae est in Christo Jesu. [27] Quicumque enim in Christo baptizati estis, Christum induistis. [28] Non est Judaeus, neque Graecus: non est servus, neque liber: non est masculus, neque femina. Omnes enim vos unum estis in Christo Jesu. [29] Si autem vos Christi: ergo semen Abrahæ estis, secundum promissionem heredes.

buti apreikštas. [24] Taigi, Įstatymas buvo musų vadovas į Kristų, kad butumėm nuteisinti per tikėjimą.
[25] Bet atėjus tikėjimui, mes jau nebeesame po vadovu; [26] nes jųs visi Dievo vaikai esate per tikėjimą, kurs yra Jėzuje Kristuje. [27] Nes kurie tik Kristuje apkrikštyti esate, Kristumi apsivilkote. [28] Nėra žydo, nei graiko; nėra vergo, nei laisvo; nėra vyriškio, nei moteriškės; nes jųs visi vienu esate Kristuje Jėzuje. [29] O jei jųs esate Kristaus, tat esate Abraomo ainiai, tėvainiai pagal pažadėjimą.

Caput IV. [1] Dico autem: Quanto tempore heres parvulus est, nihil differt a servo, cum sit dominus omnium: [2] sed sub tutoribus, et actoribus est us-

4. Perskyrimas. [1] Sakau gi, kolei tėvainis yra nepilnametis, nieku nesiskiria nuo tarno, nors yra visoko ponas, [2] bet yra po globėjais ir užveizdais lig tėvo

---

augščiaus, priklauso vien nuo tikėjimo.— (24) *Vadovas į Kristų.* Pas Rymiečius ir Graikus vaikai buvo atiduodami ne mokyti, o tik prižiurėti mokytesniam vergui, kurs vadinosi pedagogu, vaikų vadovu. Tasai pedagogas vedžiodavo vaikus pas tikrus mokytojus. Toksai vadovas, kurs vestu į Kristų, žydams buvo duotas Įstatymas.

25—29. Atėjus tikėjimui, Įstatymo tarnystė pasibaigė, ir jis nebereikalingas tiems, kurie per tikėjimą tapo Abraomo vaikais ir pažadėjimų tėvainiais.

(25) *Bet atėjus...* Kaip užaugusis jaunas žmogus nepasilieka vadovo globoje, taip butu neprotinga, jei krikščionįs iš žydų norėtu dar tikėti, kad jie ir dabar paduoti yra Įstatymui, nors per tikėjimą jau pasiekė Kristų. Kad ir pagonįs liuosi yra nuo Įstatymo, Apaštalas sako sek. eil.— (26) *Nes jųs...* Tikėjimas išvedė visus iš vaikų amžio. Taigi, ir krikščionįs iš pagonių turi tokią pat vertybę, kaip krikščionįs iš žydų. Tarsi sakytu: Jųs visi esate Dievo vaikai, kadangi jųs visi per tikėjimą suvienyti esate su tikruoju Dievo Sunumi (Tom.) — (27) *Nes kurie...* Per krikštą krikščionįs visai atsiduoda Kristui, kaipo nuosavybė, ir jam save pašvenčia. Iš savo pusės Kristus atsiduoda pakrikštytiems ir permaino juos į save (Auks.). — (28) *Nėra žydo...* Visi yra Dievo vaikai per tikėjimą, visi apsivilko Kristumi, visi yra vienu Kristuje, turi vienokią išvaizdą su Kristumi. Kas pirma buvo pagonis arba vergas, dabar priėmė išvaizdą ne aniolo, arba arkaniolo, bet paties Išganytojo (Auks.). Jei kas apsivilko Kristumi ir perkeltas į šv. Dvasios liepsną dega, tai nebegalima pažinti, ar jis yra auksas, ar sidabras; kolei jis pasilieka ugnyje, tolei matoma yra ugnis; taip krikščionyse matomas yra tiktai Kristus (Jier.). Apaštalas kalbėdamas su dieviškų karščiu nebepripažįsta nei draugijinio, nei prigimties skirtumo tarp žmonių: susivienijime su Kristumi visi yra viena morališka ypata, naujas žmogus.— (29) *O jei...* Jųs esate Kristaus sąnariai (e. 27. 28), Kristus gi yra sėkla Abraomo, kuriam buvo duoti pažadėjimai (e. 16); taigi, ir jums jie yra duoti (Aug. Tom.).

4, 1—7. Kad Įstatymo laikas jau yra pasibaigęs, Apaštalas priparodo palyginimu tėvainio nepilnamečio, pasiliekančio nevisuomet, bet tik lig paskirtam laikui po globėjais.

(1. 2) Tėvainis, nepilnametis, nors skaitosi viso jam tėvo paskirto lobio savininku, tečiaus yra lygus tarnui, nes turi

quæ ad præfinitum tempus a patre: [3] Ita et nos cum essemus parvuli, sub elementis mundi eramus servientes. [4] At ubi venit plenitudo temporis, misit Deus Filium suum factum ex muliere, factum sub lege, [5] ut eos, qui sub lege erant, redimeret, ut adoptionem filiorum reciperemus. [6] Quoniam autem estis filii, misit Deus Spiritum Filii sui in corda vestra clamantem: Abba, Pater. [7] Itaque jam non est servus, sed filius: quod si filius: et heres per Deum.

paskirtam laikui. [3] Taip ir mes, kolei nepilnamečiai buvome, tarnavome po pasaulio pradžiamoksliu. [4] Bet atėjus laiko pilnybei, Dievas siuntė savo Sunų, padarytą iš moteriškės, pastatytą po Įstatymu, [5] kad jis atpirktu tuos, kurie po Įstatymu buvo, kad mes imtumėm įsunystę. [6] O kadangi jųs esate vaikai, Dievas siuntė savo Sunaus Dvasią į jusų širdis, šaukiančią: Abba, Tėve! [7] Taigi, yra jau ne tarnas, bet sunus. O jei sunus, tai ir tėvainis per Dievą.

klausyti globėjų, o jo lobį prižiuri ir valdo užveizdai lig paskirtam laikui. —(3) *Taip ir mes*: žydai, atverstieji į tikėjimą (Auks. Tom. ir k.). Žydai buvo jau pirm savo atsivertimo prigimti Abraomo ainiai ir buvo gavę savo tėvų ypatoje pažadėjimus, kurie jiems dėlei Dievo ištikimybės suteikė šiokią tokią teisę paveldėti tėvainystę. — *Po pasaulio pradžiamoksliu*. Taip pavadintas yra Įstatymas su savo apeigomis, kuriam žydai turėjo pasiduoti, kaipo globėjui ir užveizdui. — (4) *Laiko pilnybei*. Dievas buvo paskyręs tam tikrą laiką, kuriame Įstatymas turėjo pasiekti savo tikslą ir paliauti pildęs vadovo pareigas. Apaštalas įvaizdina tą laiką kaip kokį saiką, kurs pripildomas yra metais.—*Padarytą iš moteriškės*. Iš tų žodžių aiškiai pasirodo, jog Jėzus Kristus turėjo tikrą žmogaus kuną, o ne kuną atsineštą iš dangaus arba tik kuno išvaizdą. Paliudija taipogi tie žodžiai, kad Marija buvo tikrai Dievo Motina. Šv. tėvai persergi dar, kad žodis „*moteriškės*“ čionai tai-pat kaip ir Evangelijoje pažymi tiktai lytį ir nesako, jogei Marija po Viešpaties pagimdymo nebebuvo jau Pana (Jier.). — *Pastatytą po Įstatymu*. Kristus ne tik buvo tikras žmogus, bet ir nuo savo žemiško gyvenimo pradžios paduotas buvo Įstatymo valdžion. Plg. Luk. 2, 21... Apaštalas ypač pažymi tikrumą Viešpaties įsikunijimo ir jo pastatymo po Įstatymu, kadangi tas tikrumas yra pamatiniu akmenimi anos tiesos, kurią šv. Povilas paprastai vadina savo Evangelija, butent, jog Įstatymas prašalintas per Kristaus mirimą, ir jogei išganymas visiems pasiekiamas per Kristų.—(5) *Kad jis*... Dvejopas Dievo Sunaus pasiuntinystės tikslas išreikštas yra dviejuose tos eil. sakiniuose: Antriniu Kristaus pasiuntinystės tikslu buvo žydų išliuosavimas iš po Įstatymo vergijos, vyriausiuoju gi tikslu buvo pažadėtoji visų įsunystė.—(6) *O kadangi*... Tik tie, kurie yra Dievo vaikai, ir jie visi gauna į savo širdis šv. Dvasią. Atsiuntimas tai šv. Dvasios yra dievišku ženklu jų įsunystės ir uždu busiančios tėvainystės. Šv. Dvasia pamoko visus šaukti, taip kaip kitodos šaukė Išganytojas: Tėve! (Mork. 14, 6). S u n a u s Dvasia yra tai trečioji švenč. Trejybės ypata. Aramaiškas žodis *Abba* regimai buvo vartojamas visose bažnyčiose (plg. Mat. 6, 9). Bet pridėdavo prie jo ir graik. vertimą, kad tuo atkartojimu aiškiaus išreikštu kudikišką pasitikėjimą.—(7) *Taigi, yra*... Gr. t.: Taigi, tu esi jau... Kiekvienas, gavusis šv. Dvasią, yra jau nebe tarnas, bet sunus, gaunantis tėvainystę, dalyvavimą mesianiškame išganyme, pažadėtame Abraomui, ne per Įstatymą, bet per Dievo mielaširdystę, kurs mus teikėsi padaryti savo įsuniais.

4. Paraginimas nebegrįžti Įstatymo vergijon.

[8] Sed tunc quidem ignorantes Deum, iis, qui natura non sunt dii, serviebatis. [9] Nunc autem cum cognoveritis Deum, immo cogniti sitis a Deo: quomodo convertimini iterum ad infirma, et egena elementa, quibus denuo servire vultis? [10] Dies observatis, et menses, et tempora, et annos. [11] Timeo vos, ne forte sine causa laboraverim in vobis.

[12] Estote sicut ego, quia et ego sicut vos: fratres obsecro vos: Nihil me læsistis. [13] Scitis autem quia per infirmitatem carnis evangelizavi vobis jampri-

[8] Bet tuomet, tiesa, nepažindami Dievo jųs tarnavote tiems, kurie iš prigimimo nėra dievai. [9] O dabar pažinę Dievą, dargi ir Dievo pažinti, kaip gi vėl grįžtate prie silpno ir stokojančio pradžiamokslio, ikuriam norite išnaujo tarnaut? [10] Jųs užlaikote dienas, ir mėnesius, ir laikus, ir metus. [11] Aš bijaus už jus, kad kartais veltui nebučiau darbavęsis tarp jusų.

[12] Bukite kaip aš, nes ir aš esu kaip jųs. Broliai! maldauju jus; jųs manęs nieku nepažeidėt. [13] O žinote, jog jau pirma kuno silpnybėje aš apsakojau jums

---

Neužsiganėdindamas priparodymais, kurie galėjo įtikrinti Galatų protus, Apaštalas prideda paraginimus, kad pajudintu ir jų valią laikyties pažintosios tiesos (4, 8—20).

8—11. Visupirma jis juos meldžia negrįžti į vergiją, iš kurios yra atpirkti, kad apaštališki Povilo darbai pas juos nepasiliktu be vaisių.

(8) *Bet tuomet...* Apaštalas pažymi begalinį skirtumą tarp pirma buvusio pagoniško Galatų gyvenimo, kada jie nepažindami tikrojo Dievo garbino dievaičius, ir tarp dabartinio krikščioniškojo.— **(9)** *Dievo pažinti* buvo Galatai, kada jiems, kaipo savo įsuniams Dievas suteikė šv. Dvasią ir įvairias jos dovanas.— *Prie pradžiamokslio*, t. y. prie žydų apeigų, kurios yra silpnos, nes negali suteikti tikro gyvenimo, yra stokojančios, nes yra tik šešėliu busiančiųjų gėrybių.— *Išnaujo.* Galatai, pažinę Dievo vaikų liuosybę, nori išnaujo tapti vergais. Tiesa, jų dauguma buvo pirma sunkiausioje pagonystės vergijoje, bet ir Įstatymas, kurian jie nori grįžti, yra tik kitoks vergystės budas.— **(10)** *Jųs užlaikote...* Apaštalas išvardija žydų apeigas jau Galatų priimtas ir paliečiančias įvairias šventes.— *Dienas*: subatas, pirmas mėnesio dienas ir kitas švenčių dienas.— *Mėnesius*: pirmąjį ir septintąjį žydų metų mėnesį (*nisan* ir *tišri*).— *Laikus*: šventus Velykų, Sekminių ir Šėtrų šventės laikus.— *Metus*: Subatinius arba septintuosius, ir jubiliejinius arba penkiosdešimtuosius. Nors ir tikri krikščionįs švenčia panašias dienas, bet kitoks yra pas juos tikslas, negu pas žydus. Velykos nėra krikščionims neraugintų duonų šventė, bet Viešpaties prisikėlimo atminimas ir t. t.— **(11)** *Aš bijaus...* Bijaus, bet nenusimenu, aš matau audrą, bet dar jusų laivas nesudužo (Auks.).

12—16. Toliaus Apaštalas meldžia Galatus atsiminti meilę ir uolumą, su kuriuo buvo priėmę jį pirmą kartą apsakojantį pas juos Evangeliją, ir dabar sekti jo pavyzdį.

(12) *Bukite kaip aš*: Pameskite Įstatymo parėdymus, kaip aš jų išsižadėjau.— *Aš esu kaip jųs*: Ir aš pasidariau liuosas nuo Įstatymo, kaip ir jųs buvote nuo jo liuosi pirm savo atsivertimo (Teod.).— *Nepažeidėte*, bet priešingai, jųs buvote man visuomet iki šiam laikui paklusnųs; taigi, ir dabar jųs manęs savo nepaklusnumu nenuliudinsite.— **(13)** *Kuno silpnybėje.* Senesnieji aiškintojai supranta tuos žodžius apie Apaštalo iškentėtus persekiojimus, bet anot naujesniųjų jais pažymėta yra varginga liga, kuria šv. Po-

dem: et tentationem vestram in carne mea [14] non sprevistis, neque respuistis: sed sicut Angelum Dei excepistis me, sicut Christum Jesum. [15] Ubi est ergo beatitudo vestra? Testimonium enim perhibeo vobis, quia, si fieri posset, oculos vestros eruissetis, et dedissetis mihi. [16] Ergo inimicus vobis factus sum, verum dicens vobis?

[17] Æmulantur vos non bene: sed excludere vos volunt, ut illos æmulemini. [18] Bonum autem æmulamini in bono semper: et non tantum cum præsens sum apud vos. [19] Filioli mei, quos iterum parturio, donec formetur Christus in vobis. [20] Vellem autem esse apud vos modo, et mutare vocem meam: quoniam confundor in vobis.

Evangeliją, ir jusų pagunda dėlei mano kuno [14] nepažadino jumyse paniekinimo ir atmetimo; bet jųs priėmėt mane, kaipo Dievo aniolą, kaip Kristų Jėzų. [15] Kur tat yra jusų laimė? Nes aš duodu jums liudijimą, jog jųs, jei tai butu galėję įvykti, butumėt išlupę savo akis ir man davę. [16] Ar tat aš pasidariau jusų neprieteliu, tiesą jums sakydamas?

[17] Jie jumis rupinasi negerai; bet nori jus atskirti, kad jųs jais rupintumėtės. [18] Gera butu, kad jųs visuomet rupintumėtės gerumu ir ne tik tuomet, kada aš esu čiapat pas jus. [19] Mano vaikeliai, kuriuos aš vėl su skausmu gimdau, iki Kristus jumyse paveikslą gaus! [20] Norėčiau gi dabar buti pas jus ir permainyti mano balsą, nes aš esu neramus dėlei jusų.

---

vilas, budamas Galatijoje, sirgo.— (14) *Nepažadino paniekinimo.* Apaštalo silpnybė buvo nemaža pagunda Galatams nepriimti jo mokslo; bet jie net neskaitė jos verta apsvarstymo arba kovos; taip gerą širdį jie parodė šv. Povilui, kad visai neveizdėjo į tą jo silpnybę. Tai ir išreiškia Vulgatos žodžiai: *non sprevistis neque respuistis.*— (15) *Kur tat...* Kaip gi didi permaina buvo įvykusi pas Galatus! Jie tuomet skaitė save laimingais ir garsiai išreiškė tą savo laimę, kad jie buvo priėmę Apaštalą, nors apsunkintą silpnybe, ir kad jie buvo priėmę jo apsakojamą tikėjimą.—(16) *Ar tat aš...* Apaštalas, budamas pas Galatus, skelbė jiems tikrą Evangelijos mokslą; taigi, turėtu buti tuo didesnės pagarbos vertas; argi dėl tos tiesos jie skaito dabar jį savo neprieteliu?

17—20. Šv. Povilas, įkalbinėdamas Galatams sergėties netikrų apaštalų, užbaigia paraginimą meilingu maldavimu.

(17) *Jie rupinasi...* Klaidžia moksliai jieško Galatų prietelystės, bet su negeru užmanymu; jie nori juos atskirti nuo vienybės su jų mokytoju, šv. Povilu.—(18) *Gera...* Anot Vulgatos teksto yra čionai skaitytojų paraginimas rupinties visuomet tuo, kas gera. Bet tikresnis yra gr. t. ζηλοῦσθαι (inf. pass.), todėl eil. prasmė gali buti toki: Buti vertais kitų rupesčio yra pats iš savęs geriausis dalykas, bet ta sąlyga, kad tą rupestį sužadina geras užmanymas, ir kad jis yra nuolatinis. Žodžiai: *ne tik...* parodo, jog Galatai jau buvo nustoję savo gerų privalumų.—(19) *Mano vaikeliai...* Tik šitoje vienoje vietoje šv. Povilas vadina krikščionis tuo meilės pilnu vardu, kurs dažnai atsitinka pas šv. Joną. Skausmus daro Apaštalui rupesčiai dėlei suvedžiojimo pavojaus, kuriame atsirado Galatai (Aug.).—*Iki Kristus...* Mes lyg-kad imame ant savęs Kristaus paveikslą, kada tampame krikščionimis.—(20) *Permainyti balsą.* Apaštalas žino, kad gyvas žodis daugiaus gali, negu rašytas. Todėl jis norėtu buti pas Galatus ir rašto balsą permainyti į žodžių balsą.—*Esu neramus:* susirupinęs, nes nebežinau, ką turėčiau sakyti ar daryti.

5. Įstatymo nereikalingumas pasirodo iš dviejų Abraomo sunų istorijos.

[21] Dicite mihi qui sub lege vultis esse: legem non legistis? [22] Scriptum est enim: Quoniam Abraham duos filios habuit: unum de ancilla, et unum de libera. [23] Sed qui de ancilla, secundum carnem natus est: qui autem de libera, per repromissionem: [24] quæ sunt per allegoriam dicta. Hæc enim sunt duo testamenta. Unum quidem in monte Sina, in servitutem generans: quæ est Agar: [25] Sina enim mons est in Arabia, qui conjunctus est ei, quæ nunc est Jerusalem, et servit cum filiis suis. [26] Illa autem, quæ sursum est Jerusalem, libera est, quæ

[21] Pasakykite man jus, kurie norite buti po Įstatymu, ar neskaitėt Įstatymo? [22] Nes parašyta yra: Abraomas turėjo du sunu, vieną iš tarnaitės ir vieną iš liuosos. [23] Bet kurs iš tarnaitės užgimė pagal kuną; o kurs iš liuosos — pagal pažadėjimą. [24] Tai pasakyta per palyginimą. Nes tai yra dvi sandori: viena ant Sinajaus kalno, gimdanti į tarnavimą, ta yra Agara; [25] nes Sinajus yra kalnas Arabijoje, turintis sąryšį su dabartine Jeruzale, kuri tarnauja su savo vaikais. [26] Ana gi, kuri iš augštybių yra, Jeruzalė yra liuosa: ta yra musų motina.

21—31. Savo priparodymą, jog Įstatymas nėra reikalingas Dievo duotųjų žadėjimų gavimui, šv. Povilas patvirtina dar vienu, alegoriškai išaiškindamas dviejų Abraomo sunų istoriją, iš kurios pasirodo, jog tikru tėvainiu tapo tik gimusis pagal Dievo pažadėjimą iš liuosos motinos, Saros, kuri buvo paveikslu Naujosios Sandoros.

(21) *Pasakykite...* Norinčius priimti ant savęs Mozės parėdymų jungą Apaštalas siunčia paklausytų Įstatymo, kurs ir krikščionių bažnytinėse draugijose gana tankiai buvo skaitomas.—*Ar neskaitėt.* Gr. t. οὐκ ἀκούετε, ar negirdite.—(22) *Nes parašyta yra:* 1 Moz. 16, 15; 21, 2, kame randasi užrašyta istorija gimimo Izmaėlio iš tarnaitės, Agaros, ir Izaoko iš Saros.—(23) *Bet kurs...* Sunus, užgimusis paprastu gimdymo budu, buvo paveikslas kuniškai iš Abraomo kilusios žydų tautos, užgimusis gi sulig Dievo pažadėjimo, nepaprastu stebuklingu budu, buvo paveikslas tų, kurie yra Abraomo vaikai ne pagal kuną, bet pagal dvasią per tikėjimą.—(24) *Tai pasakyta...* Dievas taip surėdė atsitikimus, kad aniedvi moteri ir du jų sunu tapo paveikslu tiesos, paliečiančios mesianišką karalystę.—*Nes tai.* Gr. t. αὗται, hae, šitos. Taigi, tiedvi moteri yra dviejų sandorų paveikslu.—*Viena ant...* Agara yra motina Arabų (Agariečių...). kilusių iš Izmaėlio (1 Moz. 25, 12) ir gyvenusių Arabijoje aplink Sinajaus kalną (1 Moz. 21, 21; 25, 18). Taigi, Dievas savo Apveizdoje taip surėdė, kad krašte Agaros vaikų (Bar. 3, 23), kurie su savo tėvu Izmaėliu buvo atstumti nuo Abraomo tėvainystės, padaryta buvo S. Įstatymo sandora. Ji jau savo atsiradimu tarsi nurodo, kad nesuteikia jokios teisės gauti vaikų tėvainystę ir labiaus pritinka nelaisviesiems.—(25) *Turintis sąryšį...* Dabartinė, žemiška Jeruzalė, atstovaujanti visą žydų tautą, kurios ji yra sostinė, priklauso į tą pačią tvarką, kaip ir Sinajaus kalnas.—*Tarnauja...* Kadangi Agara, tarnaitė, gimdė neliuosus vaikus, todėl ir Jeruzalės, Įstatymo tarnaitės, vaikai yra neliuosi.—(26) *Ana gi...* Prieš žemišką Jeruzalę Apaštalas stato kitą *iš augštybių*, kuri vadinasi taipogi dangiškaja (Žyd. 12, 22). Tai yra Naujoji Sandora; ji yra Kristaus Bažnyčia, kuri, turėdama savo vidurį ant žemės, priklauso dangiškoms augštybėms savo pradžia, savo prigimtimi ir savo tikslu. Bažnyčia yra liuosa, nes jos paveik-

est mater nostra. 27 Sriptum est enim: Lætare sterilis, quæ non paris: erumpe, et clama, quæ non parturis: quia multi filii desertæ, magis quam ejus, quæ habet virum. 28 Nos autem fratres secundum Isaac promissionis filii sumus. 29 Sed quomodo tunc is, qui secundum carnem natus fuerat, persequebatur eum, qui secundum spiritum: ita et nunc. 30 Sed quid dicit Scriptura? Ejice ancillam, et filium ejus: non enim heres erit filius ancillæ cum filio liberæ. 31 Itaque, fratres, non sumus ancillae filii, sed liberae: qua libertate Christus nos liberavit.

27 Nes parašyta yra: Linksminkis nevaisingoji, kuri negimdai; džiaugkis ir šukauk, kuri gimdymo skausmų neturi; nes daug yra vaikų apleistosios, daugiaus nekaip tos, kuri turi vyrą. 28 Mes gi, broliai, kaip Izaokas, esame pažadėjimo vaikai. 29 Bet kaip tuomet gimusis pagal kuną persekiojo tą, kurs yra pagal dvasią, taip ir dabar. 30 Bet ką sako Raštas? Atmesk tarnaitę ir jos sunų; nes nebus tėvainiu tarnaitės sunus su liuososios sunumi. 31 Taigi, broliai, mes neesame tarnaitės vaikai, bet liuososios, per tą liuosybę, per kurią mus Kristus išliuosavo.

---

slu yra liuosoji Sara, turi per Dievo pažadėjimą daugiaus vaikų, negu žydų synagoga, yra musų visų motina, nes ir mes užgimėm ne pagal kuną, bet pagal pažadėjimą ir, kaip Izaokas, esame liuosi ir tėvainiai.—(**27**) *Nes parašyta yra*: Iz. 54, 1-3. Abraomo ir Saros nevaisingumas buvo pranašui Siono nevaisingumo paveikslas. Kaip Sara išpradžios nevaisinga, paskui gi per Dievo pažadėjimą turėjo daug vaikų, perviršydama Agarą, taip ir dangiškoji Jeruzalė, kuri tarsi savo pradžią ėmė draug su pirmu pažadėjimu ateisiančio Išganytojo, Įstatymo laiku išrodė nevaisinga, Dievo užmiršta ir apleista, kada tuo pačiu metu žemiškoji Jeruzalė gyrėsi savo vienybe su Dievu ir gimdė daug vaikų pagal kuną; bet Išganytojui numirus ana pirmoji tuojau pasirodė vaišinga ir džiaugiasi skaitlingąis ainiais ne pagal kuną, bet per Dievo pažadėjimą, ir labai perviršija synagogą.—(**28**) *Mes gi*... Apaštalas pritaiko palyginimą prie savęs ir prie skaitytojų: jų motina yra dangiška Jeruzalė, kurios paveikslu buvo Sara, ir kaip Izaokas jie yra gimę ne pagal kuną, bet per pažadėjimą. —(**29**) *Bet kaip*... Atverstieji neprivalo stebėties, jei jie yra persekiojami.—(**30**) *Bet ką sako Raštas*: 1 Moz. 10, 10. 12. Nors tuos žodžius yra ištarusi Sara, bet kadangi Dievas su jais sutiko ir Abraomui liepė sulig jų pasielgti, todel Apaštalas teisingai juos vadina šv. Rašto žodžiais. Galop, Izmaėlis negavo tėvainystės ne nubaudimui už laikinį persekiojimą, bet dėlto kad jis, kaipo neliuososios sunus, neturėjo teisės ją gauti, kaip tai šv. Povilas ir paženklina, statydamas tarnaitės sunų priešais liuososios sunaus. —(**31**) *Taigi*... Bažnyčia yra liuosa, nes ji atsako liuosajai Sarai (e. 26); mes esame liuososios vaikai, dėlto kad mes, kaip Izaokas, pagimdyti esame ne pagal kuną, bet pagal dvasią per Bažnyčiai padarytąjį pažadėjimą (28 e.), ir kad mes to dėlei, kaip Izaokas, kenčiame persekiojimą nuo tarnaitės vaikų ir, kaip jis, turime teisę gauti tėvainystę.

III. 1. Išvedimai ir paduotojo mokslo.

Caput V. [1] State, et nolite iterum jugo servitutis contineri. [2] Ecce ego Paulus dico vobis: quoniam si circumcidamini, Christus vobis nihil proderit. [3] Testificor autem rursus omni homini circumcidenti se, quoniam debitor est universae legis faciendae. [4] Evacuati estis a Christo, qui in lege justificamini: a gratia excidistis. [5] Nos enim spiritu ex fide, spem justitiae exspectamus. [6] Nam in Christo Jesu neque circumcisio aliquid valet, neque praeputium: sed fides, quae per caritatem operatur.

5. Perskyrimas. [1] Stovėkit ir nepasiduokit vėl po vergystės jungu. [2] Štai, aš, Povilas, sakau jums, jog jei apsipjaustytumėt, Kristus nebus jums neikiek naudingas. [3] O liudiju vėl kiekvienam žmogui save apsipjaustydinančiam, jog jis privalo pildyti visą Įstatymą. [4] Visai atskirti esate nuo Kristaus jūs, kurie jieškote nuteisinimo Įstatyme; jūs nustojote malonės. [5] Nes mes laukiame teisybės vilties Dvasioje iš tikėjimo. [6] Nes Jėzuje Kristuje neturi jokios vertės nei apipjaustymas, nei neapipjaustymas, bet tikėjimas, veikiantis per meilę.

Trečioje gromatos dalyje (5, 1—6, 10) randasi išvedimai iš paduotojo mokslo ir kaikurie persergėjimai. Išvedimuose Apaštalas ragina savo skaitytojus, kaipo liuosos Bažnyčios liuosus vaikus, pasilikti krikščioniškoje liuosybėje ir nemainyti jos ant vergystės (5, 1—25).

1—6. Galatai privalo sergėties, kad pasiduodami Įstatymo tarnystėn nenustotu Kristaus malonės.

(1) *Stovėkit*: laikykitės tvirtai.— (2) *Aš, Povilas*: Apaštalas Jėzaus Kristaus — *Kristus nebus...* Apipjaustymas galėjo buti naudingas, kolei nepriimtas Kristaus tikėjimas (Rym. 2, 25), bet po jo priėmimo nebėra naudingas. Nors pats Apaštalas paskiaus apipjaustydino jau krikščionimi buvusį Timotiejų, tai vienok įvyko ne dėlto, kad butu norėjęs padaryti jį per tai tobulesniu krikščionimi, bet kad palengvintu jam susinešimą su dar neatverstais žydais, kurie kitaip jo, kaipo neapipjaustyto pagonies, nebutu nei įleidę į savo draugiją, nei klausę. Taigi, apipjaustymas kenkia tam, kurs nuo jo šio to laukia (Jier.), o ne tam, kurs nemato jame jokios naudos savo dušiai (Aug.). Apipjaustymas buvo ženklas ateisiančio Mesijo; kas duodavosi apipjaustyti su religijine pagarba, tas dar netikėjo, jog Išganytojas jau atėjęs yra (Tom.).—(3) *O liudiju*: imu Dievą į liudytojus.—*Save apipjaustydinančiam* su klaidinga nuomone, jog apipjaustymas yra reikalingas.— *Visą Įstatymą.* Apipjaustymas yra ženklas pilno pasidavimo žydų Įstatymui; todėl yra ir apsiėmimu pildyti jį su visomis smulkmenomis, apsiėmimu nepakeliamu ypač žmonėms pripratusiems prie krikščioniškos liuosybės.—(4) *Visai atskirti...* Kas viliasi rasiąs Įstatyme teisybę ir išganymą, tas neturi jokios dalies Kristuje. Per krikštą ir tikėjimą Galatai buvo apsivilkę Kristumi ir į jį įdiegti (Jo. 15, 4...); kaip tik jie nukrypsta į Įstatymą, kurs buvo tik vadovu į Kristų, jie jo išsižada, nuo jo atsiskiria; atsiskyrę gi nuo vynmedžio, nebegauna jo sulčių, malonės.—(5) *Nes mes*, suvienytieji su Kristumi per krikštą.—*Teisybės vilties:* to, ką teisybė viliasi gausianti t. y. amžino užmokesnio danguje. Laukiame gi tos pažadėtos tėvainystės *Dvasioje iš tikėjimo*, t. y. per šv. Dvasią, kuri mumyse sužadina tikėjimą ir viltį, ir kuri mums suteikiama yra krikšte, kaipo amžino išganymo uždas. Plg. Rym. 8, 23. 2 Kor. 1, 22; 5, 5.—(6) *Nes Jėzuje...* Tiems, kurie suvenyti yra su Jėzumi Kristumi, apipjaustymas arba neapipjaustymas nei-

[7] Currebatis bene: quis vos impedivit veritati non obedire? [8] Persuasio haec non est ex eo, qui vocat vos. [9] Modicum fermentum totam massam corrumpit. [10] Ego confido in vobis in Domino, quod nihil aliud sapietis: qui autem conturbat vos, portabit judicium quicumque est ille. [11] Ego autem, fratres, si circumcisionem adhuc praedico: quid adhuc persecutionem patior? Ergo evacuatum est scandalum crucis. [12] Utinam et abscindantur qui vos conturbant.

[7] Gerai jųs bėgote; kas jus sutrukdė, kad butumėt neparklusnųs tiesai? [8] Tas perkalbėjimas nėra iš to, kurs jus vadina. [9] Truputis raugo suraugina visą įmaišymą. [10] Aš pasitikiu jumis Viešpatyje, jog nieko kitaip nemanysite; o kas jus klaidina, bus nuteistas, kas nors jis butu. [11] Aš gi, broliai, jei dar apsakoju apipjautymą, kam dar esu persekiojamas? Juk taip panaikintas yra kryžiaus papiktinimas. [12] O, kad jie ir atpjauti butu, kurie jus klaidina!

---

kiek nepraverčia išganymui.—*Per meilę.* Kaip mes kuno gyvumą pažįstame iš jo judėjimo, taip tikėjimo gyvumą iš gerų darbų. Kaip kunas numiršta, kada jį apleidžia dušia, taip ir tikėjimas, jei nuo jo atsitolina meilė. To gyvo tikėjimo maldauja katekumenai pirm krikšto, nes joks kitas nesuvienija su Kristumi (Trident. Pos. 6. de iust. 7).

7—12. Galatų suvedžiotojai verti yra kietos bausmės.

(**7**) *Bėgote.* Paveikslas paimtas iš viešų žaidimų, kuriuose kas greičiaus pribėgdavo prie paskirto galo, tas gaudavo dovaną. Plg. 1 Kor. 9, 24. Kas tokiose lenktynėse norėjo laimėti, turėdavo laikyties tikro kelio ir paskirto bėgimo budo ir taip pasiekti tikslą. Galatai gi, nepasiekę tikslo, apleidė tikrąjį kelią.—*Sutrukdė,* Gr. t. ἀνέκοψεν, kelią užstojo.—(**8**) *Tas perkalbėjimas:* netikrų apaštalų pastangos sutrukdyti tikinčiuosius bėgime.—*Iš to, kurs...* Jei ne iš Dievo Tėvo, tai suvedžiotojai yra piktos dvasios įrankiai (Tom.).—(**9**) *Truputis raugo...* Plg. 1 Kor. 5, 6. Nors anie klaidžiamoksliai nėra skaitlingi, tečiaus povojus nėra mažas Žiežirba yra nedidelis dalykas, vienok ji gali paversti pelenais namus ir miestus, ir kaip vėžys pamažu pereina ant viso kuno, ir viena pakvaitusi avis užkrečia visas, taip ir jie atneša tikrą nelaimę, jei nuo jų neatsitraukiate (Jier.).—(**10**) *Viešpatyje.* Viešpats yra visokios vilties ir pasitikėjimo šaltinis, jis pataisys klaidingas Galatų nuomones. Todėl Apaštalas viliasi, kad jie nemanys kitaip, kaip jis pats mano.—*Bus nuteistas*: bus pasmerktas, nors ir butu pas žmones augščiausioje pagarboje.—(**11**) *Aš gi...* Klaidžiamoksliai regimai įkalbinėjo Galatams, kad šv. Povilas užlaiko pats Įstatymą ir kituose kraštuose skelbia apipjaustymo reikalingumą, tuo labiaus, kad jis antrosios kelionės metu buvo pačioje Galatijoje apipjaustydinęs Timotiejų (Apd. 16, 3). Apaštalas tat atsako, kad tas prikaišiojimas yra tikra melagystė, nes jei jie tiesą sakytu, žydai nebutu jo persekioję visur, kaipo didžiausio savo tikėjimo priešo. Persekiojo gi žydai Apaštalą ir pirmuosius krikščionis ne tiek dėlto, kad jis skelbė Jėzų esant žadėtuoju Mesiju, kiek dėlto, kad juos skaitė Įstatymo griovėjais.—*Juk taip...* Ironiškas išvedimas. Jei Povilas butu mokęs, jog Įstatymo apeigos reikalingos yra nuteisinimui, tuomet papiktinimas, kurį darė žydams Mesijas prikaltas į kryžių butu pasiliovęs, nes dar butu pasilikusi vieta Įstatymui.— (**12**) *O kad...* Apaštalas kalba, rusčiai pasityčiodamas: Gali jie save ne tik apipjaustyti, bet net ir visai pažeisti (mutilare, castrare); nes jei jau vieno sąnario apipjaustymas taip išrodo naudingas, tai daug naudingesnis turėtu visiskas atpjovimas. Stabų tarnai taip ir darė savo dievaičių pagarbinimui (Tert. Ambr. Auks. Jier. Teof.). Šv. Povilas kalba taip rusčiai ne iš savo priešininkų neapykantos, bet iš meilės į Bažnyčią.

13—15. Įgyta liuosybė neprivalo pavirsti ištvirkimu, nes paliuosuoti nuo senų apeigų krikščionįs nėra liuosi nuo doros įsakymų; ištvirkimas butu tik įpuolimu į bjauriausią kuno vergystę. Todėl reikia sergėties pikto pasinaudojimo liuosybe ir dėlto daryti meilės darbus.

[13] Vos enim in libertatem vocati estis fratres: tantum ne libertatem in occasionem detis carnis, sed per caritatem Spiritus servite invicem. [14] Omnis enim lex in uno sermone impletur: Diliges proximum tuum sicut teipsum. [15] Quod si invicem mordetis, et comeditis: videte ne ab invicem consumamini.

[16] Dico autem: Spiritu ambulate, et desideria carnis non perficietis. [17] Caro enim concupiscit adversus spiritum: spiritus autem adversus carnem: haec enim sibi invicem adversantur: ut non quaecumque vultis, illa faciatis. [18] Quod si spiritu ducimini, non estis sub lege. [19] Manifesta sunt autem opera carnis: quae sunt fornicatio, im-

[13] Nes jųs pavadinti esate į liuosybę, broliai, tiktai kad per tą liuosybę neduotumėt progos kunui; bet per dvasišką meilę tarnaukite vieni kitiems. [14] Nes visas įstatymas išsipildo viename įsakyme: Mylėsi savo artimą, kaipo patsai save. [15] O jei vienas kitą kremtate ir ėdate, veizdėkite, kad nebutumėt vieni kitų praryti.

[16] Sakau gi: Elgkitės pagal dvasią ir neišpildysite kuno geidulių. [17] Nes kunas pageidauja prieš dvasią, dvasia gi prieš kuną; nes tiedu priešingu yra kits kitam, kad nedarytumėt viso to, ko tik norite. [18] O jei dvasios vedami esate, jųs neesate po Įstatymu. [19] Regimi gi yra kuno darbai; tie yra: paleistuvystė, susitepimas, begėdystė, pa-

---

(13) *Į liuosybę*— nuo Įstatymo.— *Progos kunui.* Kunas yra žemesnioji žmogaus dalis, kuri po nustojimo pradinės malonės ne tik neturi palinkimo į tai, kas gera, bet dar užlaiko savyje palinkimą į nuodėmę ir, pakildama prieš dvasią, tarnauja nusidėjimo įstatymui. Ne tam Kristus buvo davęs liuosybę, kad Galatai apleistu, kas gera, bet kad jie elgtusi gerai, nebeturėdami ant savęs jokio jungo.— **(14)** *Nes visas..* Plg. 3 Moz. 19, 18. Mat. 11, 39. Rym. 13, 8. Nors du yra meilės įsakymu, mylėti Dievą ir mylėti artimą, vienok šv. Povilas mini, kaip grom. į Rym. taip ir čia, tik vieną, o tai dėlto kad galima veidmainingai pasirodyti Dievą mylinčiu, jo nemylint; artimo gi meilės stoka tuojau išeina aikštėn. Galop, kas Dievą myli iš visos širdies, tas mylės ir artimą kaip pats save, nes to reikalauja iš visos širdies mylimas Dievas; ir atbulai, kaip galėtu mylintis visus žmones nemylėti Dievo, per kurio malonę jis žmonių meilę įvykdo? Kadangi tat vienas įsakymas negali apsieiti be antrojo, todėl Apaštalui gana buvo paminėti tik tą vieną, apie kurio išpildymą pigiaus galima įsitikrinti.—**(15)** *O jei...* Apaštalas stato aiškiai prieš akis neprietelystę, kilstančią iš persiskyrimų: juose dalyvaujantieji pasilieka nuolatinėje piktybėje ir daro didžiausius nuožmumus, iki vieni kitų galutinai nepagadina.

16—25. Kad Galatai išvengtu kuno vergystės, jie privalo elgties pagal dvasią.

(16) Plg. 1 Petr. 1, 11. Dvasia yra augštesnioji žmogaus dalis; ji apdovanojama yra malonėmis ir gauna šv. Dvasią, kuri duoda pradžią viršprigimtiniems veikimams (Tom.). Tas žmogus elgiasi pagal dvasią, kurio veikimai sutinka su malonės įkvėpimais.—**(17)** *Nes kunas...* Kunas norėtu atimti viešpatavimą iš dvasios, dvasia-gi suvaržyti kuną; iš čia randasi nuolatinė kova.—*Kad nedarytumėt...* Nuo žmogaus liuoso išsirinkino priklauso, katrą iš dviejų jis seks toje kovoje, kuną su piktais jo darbais, ar dvasią su gerais. — **(18)** *O jei dvasios...* Apaštalas nurodo laimingą pasekmę, paeinančią iš pergalėjimo kuno. —*Po Įstatymu,* t. y.Įstatymo vergystėje. Suvienyti krikšte su Kristumi ir tapę liuosais, žmonės įpuola atgal į vergystę, kaip tik jie nebeklauso dvasios, bet pradeda tarnauti kunui.—**(19)** *Regime...* Medis pažįstamas yra iš jo vaisių (Mat. 12, 33). Apaštalas nori ne visus kuno nusidėjimus išskaityti, bet pažymėti tik dažniaus atsitinkančius. Plg. Rym. 1, 29... 1 Kor. 6, 9. 10. 2 Kor. 12, 20. 21. Efez. 5, 3-5. 1 Tim. 1, 9. 10. Pirma jų rųšis apima tris nusidėjimus prieš šeštąjį įsa-

munditia, impudicitia, luxuria, [20] idolorum servitus, veneficia, inimicitiae, contentiones, aemulationes, irae, rixae, dissensiones, sectae, [21] invidiae, homicidia, ebrietates, comessationes, et his similia, quae praedico vobis, sicut praedixi: quoniam qui talia agunt, regnum Dei non consequentur. [22] Fructus autem Spiritus est: caritas, gaudium, pax, patientia, benignitas, bonitas, longanimitas, [23] mansuetudo, fides, modestia, continentia, castitas. Adversus hujusmodi non est lex. [24] Qui autem sunt Christi, carnem suam crucifixerunt cum vitiis, et concupiscentiis. [25] Si spiritu vivimus, spiritu et ambulemus.

sileidimas, [20] stabų garbinimas, žavėjimai, neprietelystės, barnis, pavydai, rustybės, vaidai, nesutikimai, atskalos, [21] neapykantos, užmušimai, girtuoklystės, apsirijimai ir į tuos panašus daiktai, apie ką aš jums pranešu, kaip pirma sakiau, jog kurie tai daro, tie Dievo karalystės negaus. [22] O dvasios vaisius yra: meilė, džiaugsmas, ramybė, kantrybė, malonybė, gerumas, romumas, [23] meilumas, ištikimumas, privengimas, prisiturėjimas, nekaltybė. Prieš tuos nėra įstatymo. [24] O kurie Kristaus yra, tie prikalė į kryžių savo kuną su savo ydomis ir geiduliais. [25] Jei gyvename dvasia, dvasia ir elgkimės.

---

kymą. Žodžiais *„begėdystė, pasileidimas“* yra išverstas vienas graikiškas vardas ἀσέλγεια.— (20) *Stabų...* Antroje vietoje išvardytu yra du nusidėjimu prieš Dievą; toliaus eina devyni nusidėjimai prieš artimą, pirmasis gi iš jų yra bendras vardas.—(21) *Girtuoklystės . .* Ketvirtame nusidejimų skyriuje patalpintu du prasikaltimu prieš prisiturėjimą. — *Pranešu*, dabar šitoje gromatoje.—*Pirma sakiau,* pas jus budamas.—*Kurie tai daro*, atsivertę jau į Kristaus tikėjimą. — (22) *O dvasios vaisius.* Apaštalas, kalbėdamas apie ydas, vartojo daugskaitlį (*kuno darbai*), nes ydos ir pavienės gali buti žmoguje, ir viena jau atstumia nuo dangaus karalystės; išskaitydamas gi dorybes, užvardija jas vienskaitliu: *vaisius,* nes viena dorybė, jei ji tikrai tobula yra, butinai jungiasi su kitomis, kadangi jos visos turi savo šaknis meilėje; o taipogi vienos, jei ji nėra sujungta su kitomis, negana yra dangaus karalystei laimėti— *Meilė...* Gr. t. išskaityti yra tik devyni dvasios vaisiai; taigi, Vulgatoje kaikurie vardai išversti yra dviem žodžiais. Gr. t. yra meilė, džiaugsmas, ramybė, romumas, kantrybė, teisumas, ištikimumas, meilumas, nekaltybė.—*Džiaugsmas* iš pasidauginimo Dievo garbės.—*Ramybė:* santaika su kitais žmonėmis. — (23) *Prieš tuos nėra įstatymo.* Įstatymas neskiria bausmių dorybėms ir nestato jokių grasimų tiems, kurie papuošti yra dorybėmis. Plg. 1 Tim. 1, 9— (24) *O kurie...* Per krikštą mes susivienijame su mirštančiu ant kryžiaus Kristumi, ir su Kristumi miršta musų senasis žmogus, t. y. kunas su savo geiduliais ir piktais palinkimais, o iš krikšto išeina naujas žmogus, taip kad dabar pats Kristus gyvas yra mumyse per savo Dvasią. Plg. Rym. 6, 3..

2. Įvairus persergėjimai.

[26] Non efficiamur inanis gloriae cupidi, invicem provocantes, invicem invidentes.

[26] Nesidarykim geidžiančiais tuščios šlovės, vieni kitus įpykindami, vieni kitiems pavydėdami.

Caput VI. [1] Fratres, et si praeoccupatus fuerit homo in aliquo delicto, vos, qui spirituales estis, hujusmodi instruite in spiritu lenitatis, considerans te ipsum, ne et tu tenteris. [2] Alter alterius onera portate, et sic adimplebitis legem Christi. [3] Nam si quis existimat se aliquid esse, cum nihil sit, ipse se seducit. [4] Opus autem suum probet unusquisque, et sic in semetipso tantum gloriam habebit, et non in altero. [5] Unusquisque enim onus suum portabit.

[6] Communicet autem is, qui catechizatur verbo, ei, qui se catechizat, in omnibus bonis. [7] Nolite errare: Deus non irri-

6. Perskyrimas. [1] Broliai, jei žmogus netikėtai ir įpultu kokian nusidėjiman, jųs, kurie dvasiški esate, pataisykite tokį romumo dvasioje; atsižvelgiant į save patį, kad ir tu nebutum· pagundytas. [2] Kits kito naštas nešiokite ir taip išpildysite Kristaus įstatymą. [3] Nes jei kas tariasi kuo nors esąs, nieku budamas, pats save suvedžioja. [4] O kiekvienas teištiria savo darbą, ir taip jis turės šlovę tik pats savyje, o ne kitame. [5] Nes kiekvienas neš savo naštą.

[6] O mokomas žodžio tesuteikia iš visų savo gėrybių tam, kurs jį moko. [7] Neklyskite: Dievas neleidžia iš savęs tyčioties.

(**26**) *Nesidarykim...* Kas ieško tuščios, šlovės, tankiausiai savo puikybe įpykina kitus ir pavydi tam, kurs regisi už jį viršesnis esąs.—(**6, 1**) *Netikėtai įpultu...* Nors tikintieji per krikštą suvienyti yra su Kristumi, vienok piktas pageidimas dar nėra juose visai numiręs, taip kad gali atsitikti, jog kas nors, nesekdamas šv. Dvasios malonės, pasiduos netikėtai pagundai ir nuklys nuo tikrojo kelio. Ir tuomet mums ne valia liauties mylėjus tokį nupuolusį, bet reikia pasielgti su juo romybėje, kad jis galėtu iš savo nupuolimo atsikelti.—*Kurie dvasiški*: visi tikintieji, kurie elgiasi pagal dvasią. — *Atsižvelgiant...* Niekas taip nesuminkština rustybės baudžiančiame, kaip baimė savojo nupuolimo (Tom.).—(**2**)*Kits kito naštas*.. Žodis „našta“ reiškia čionai nusidėjimus ir doriškas netobulybes.—*Kristaus įstatymą*: artimo meilės įsakymą, kurs yra ypatingu budu Kristaus įsakymu (Jo. 13, 34) ir sutrumpinimu viso Naujojo Įstatymo.—(**3**) *Nes jei...* Jei kas save skaito šiuo tuo didžiu, jis pats save klaidina, kadangi jis yra niekas (Jier.) ir iš savęs turi tik melagystę ir nusidėjimą (2 Conc. Araus. c. 22)—(**4**) *Savo darbą*: visus savo veikalus. —*Ir taip jis...* Ta sakinio dalis turi ironišką prasmę. Tuomet jis nebeturės pagundos kitus niekinti, dar-gi jis įsitikrins apie savo silpnybę, kadangi išvys save apsunkintą nesuskaitomomis netobulybėmis.—(**5**) *Nes...* Plg. 1 Kor. 3, 8. Kiekvienas nešis su savim savo nuosavus paklydimus ir nusidėjimus, kuriais apsunkinta yra jo sąžinė. O tai apsireikš Dievo teisme, kame jau niekas musų neužstos (Jier. Auks. Aug.).

(**6**) *O mokomas žodžio.* Katekumenas, kuriam išguldomas Evangelijos žodis, privalo dalinties su savo mokytoju tomis gėrybėmis, kurios reikalingos yra jo gyvenimo užlaikymui. Galatai regimai nebuvo perdaug greiti ką nors duoti. Plg. 2, 10.— (**7**) *Neklyskite...* Apaštalas prideda apskritą persergėjimą apie didį reikalingumą gerų darbų. Galatai regimai

detur. [8] Quæ enim seminaverit homo, hæc et metet. Quoniam qui seminat in carne sua, de carne et metet corruptionem: qui autem seminat in spiritu, de spiritu metet vitam æternam. [9] Bonum autem facientes, non deficiamus: tempore enim suo metemus non deficientes. [10] Ergo dum tempus habemus, operemur bonum ad omnes, maxime autem ad domesticos fidei.

[8] Nes ką žmogus pasės, tai ir pjaus. Nes kas sėja savo kune, ir pjaus iš kuno pagedimą; o sėjantis dvasioje pjaus iš dvasios amžiną gyvenimą. [9] Gera gi darydami nesiliaukime, nes savu laiku pjausime nesiliaudami. [10] Kolei tat turime laiką darykime gera visiems, o labiausiai tikėjimo namiškiams.

Gromatos užbaiga.

[11] Videte qualibus litteris scripsi vobis mea manu. [12] Quicumque enim volunt placere in carne, hi cogunt vos circumcidi, tantum ut crucis Christi persecutionem non patiantur. [13] Neque enim qui circumciduntur, legem custodiunt: sed volunt vos circumcidi, ut in carne ve-

[11] Veizdėkite kokiomis raidėmis aš jums parašiau savo ranka. [12] Nes kurie tik nori įtikti pagal kuną, tie verčia jus apsipjaustyti, tiktai kad nekentėtu persekiojimo dėlei Kristaus kryžiaus. [13] Nes nei apsipjaustantįs neužlaiko Įstatymo; bet nori, kad jąs butumėt apipjaus-

---

buvo apsileidę tame dalyke ir teisinosi pramanytomis kliutimis. Bet Dievo jie neįves į paklydimą, kurs nubaus už tai savame laike.— (**8**) *Nes ką...* Plg. 2 Kor. 9, 6. Gr. t. vietoje: *kune, dvasioje,* yra: kunui, dvasiai, t. y. ką daro dėlei savo kuno, ką daro prisitaikydamas prie reikalavimų savo dvasios. Pjutis bus atsakanti ir sėklos prigimčiai ir dirvos privalumams. Pagedimas čionai reiškia mirtį amžiną, taip kaip pjutis yra amžinas gyvenimas.— (**9**) *Gera gi...* Plg. 2 Tes. 3, 13. Apaštalas jau stačiai be palyginimo ragina daryti gerai ir padrąsina priminimu, jogei Dievo paskirtame laike danguje užmokesnis bus amžinas.— (**10**) *Turime laiką*: šiame žemiškame gyvenime. Nors krikščioniška meilė yra visuotina ir apima visus žmones, tečiaus ji privalo ypač apsireikšti dvasiškos šeimynos ribose. Tikėjimo namiškiais pavadinti yra tikintįs, kaipo priklausantįs prie Bažnyčios, kuri yra Dievo namais. Jie yra taipogi vienos ir tos pačios dvasiškos šeimynos sąnariai. Plg. Efez. 2, 19 ir k.

11—18. Užbaigoje randasi trumpai atkartotos svarbiausios mintįs, patilpusios antroje, dogmatiškoje gromatos dalyje.

(**11**) *Veizdėkite...* Nors iš tos eilutės daugelis spėja, jog visą šitą gromatą šv. Povilas buvo pats savo ranka parašęs, bet tikresnė regisi yra nuomonė tų, kurie sako, jog tik sekančios eilutės buvo jo paties ranka rašytos, tuotarpu kad lyg tai vietai, jam diktuojant, rašė kas kitas.— *Kokiomis*,—kaip didelėmis raidėmis.— *Parašiau.* Praėjusis laikas pavartotas vietoje dabartinio senobiniu papročiu; nes gromatų rašytojai turėdavo mintyje ne savo laiką, kada rašė, bet tą laiką, kada gromata bus skaitoma.— (**12**) *Nes kurie tik..*, t. y. kurie nori pasirodyti gražiais išviršiniuose dalykuose ir įtikti kitiems, neatsižvelgdami į savo širdies privalumus. Prie išviršinių gi dalykų priklauso apipjaustymas. Galatų mokytojai yra veidmainiai, neturintįs jokio gero tikslo Mozės Įstatymo įvedime. Įkalbinėdami apipjaustymą kitiems, jie nori išvengti įvairių persekiojimų, kuriuos Kristaus kryžiaus skelbimas buvo sukėlęs.— (**13**) *Nes nei...* Netikri apaštalai, įkalbinėjusieji Galatams priimti apipjaustymą, nedarė tai iš tikro uolumo apie Įstatymą, nes patįs jo nesilaikė, kaip reikiant.— *Bet nori...*

stra glorientur. [14] Mihi autem absit gloriari, nisi in cruce Domini nostri Jesu Christi: per quem mihi mundus crucifixus est, et ego mundo. [15] In Christo enim Jesu neque circumcisio aliquid valet, neque præputium, sed nova creatura. [16] Et quicumque hanc regulam secuti fuerint, pax super illos, et misericordia, et super Israel Dei. [17] De cetero nemo mihi molestus sit: ego enim stigmata Domini Jesu in corpore meo porto.

[18] Gratia Domini nostri Jesu Christi, cum spiritu vestro, fratres. Amen.

tyti, idant girtusi jusų kune. [14] O apsaugok Dieve, kad aš kuo girčiaus, kaip tik kryžiuje musų Viešpaties, Jėzaus Kristaus, per kurį man pasaulis prikaltas yra į kryžių, ir aš pasauliui! [15] Nes Kristuje Jėzuje nei apipjaustymas neturi kokios nors vertės, nei neapipjaustymas, bet naujas sutvėrimas. [16] Ir kurie tik seks tą taisyklę, tebuna ramybė ir mielaširdystė ant jų ir ant Dievo Izraėlio. [17] Toliaus niekas manęs tenevargina, nes aš nešioju savo kune Viešpaties Jėzaus žymes.

[18] Musų Viešpaties Jėzaus Kristaus malonė teesie su jusų dvasia, broliai! Amen.

Jie rupinasi tik tuo, kad galėtu pasigirti, jog jie daug pagonių atvedė į apipjaustymą ir taip žymiai padaugino naujatikių skaitlių.— (14) *O apsaugok...* Didžiausis yra priešingumas tarp klaidžiamokslių ir šv. Povilo jausmų; jis nori girties tiktai kryžiuje Jėzaus Kristaus, kurs yra tikra nuteisinimo priežastis.— *Pasaulis*, t. y. visi laikiniai dalykai, kada jie nusikreipia nuo Dievo ir tarnauja kunui. Per kryžių Apaštalas, suvienytas su Išganytoju prikaltu į kryžių, numirė tam pasauliui ir nebeturi su juo jokio ryšio.— (15) *Nes Kristuje...* Plg. 3, 27... 5, 6. Tik vienas dalykas teturi Dievo akyvaizdoje vertybę, butent, viršprigimtinės malonės stovis, žmogus pasiliekantis per meilę veikiančiame tikėjime, Kristaus draugtėvainis. Taip gyvena ir mano šv. Povilas, taip privalo manyti visi apkrikštytieji į Kristų, nusivilkusieji senąjį žmogų ir atatsinaujinę pagal savo Sutvertojo paveikslą. Plg. Kol. 3, 9...—(16) *Tą taisyklę:* tikėjimo ir pasielgimo taisyklę, nurodytą 15. e.— *Ramybė...* Apaštalas linkėja skaitytojams ramybės, kurią suteikia susivienijimas su Kristumi, ir dieviškos mielaširdystės, kuri parodoma yra visiems Kristaus sąnariams, kur tik jie jos reikalauja, ypač gi teismo dienoje.— *Dievo Izraėlio*: visų tikinčiųjų, ar jie atversti iš pagonių ar iš žydų. Tikintieji yra Dievo Izraėlis, o ne kaip netikintieji žydai, kurie yra Izraėlis pagal kuną.— (17) *Toliaus niekas...* Priminimu savo apaštališko orumo šv. Povilas nori užbaigti ginčą ir savo vertybės priparodymui prideda šituos žodžius. Vergai Rytų šalyje turėdavo ant savo kuno įdegintą žymę, iš kurios galima buvo pažinti, kam jie priklausė, taip ir šv. Povilas nori buti pažintas, kaipo tikras Kristaus tarnas ir Apaštalas, iš Kristaus žymės, kurią jis turėjo ant savo kuno. Buvo tai randai kirčių ir žaizdų, kurias Povilas buvo iškentėjęs dėlei Kristaus, ir pėdsakos persekiojimų ir vargų, kuriuos buvo ant jo užtraukusi jo apaštališka tarnystė. Gražiai sako Apaštalas: *aš nešioju* lyg su kokia iškilme, o ne paprastai: turiu (Auks.). Aš neberašau jums daugiaus, vietoje raidžių aš jums parodau mano žaizdų pėdsakas; jos yra paliudijimu, kad mano apsakojimas yra tikras, nes aš vis tai už jį noriai iškentėjau (Teod.).— (18) *Malonė...* Palaiminime Apaštalas linkėja, kad Dievo malonė butu su skaitytojų *dvasia*, nes malonė gaunama yra dvasioje, dvasios priimama ir parodo savo veiklumą ant dvasios. Visa gromata, kurios žymi dalis yra didžiai rusti, baigiasi meilės pilnu pavadinimu, *Broliai*.

GROMATA

Į EFEZIEČIUS.

ĮVEDIMAS.

1. Efezas buvo šv. Povilo laikuose vyriausis miestas Rymo provincijos, kuri vadinosi prokonsulinė Azija. Turtingas savo pirklyste, garsus deivės Dianos šventykla, nemažiaus žinomas iš dorinio ištvirkimo, Efezas buvo sutraukęs į save daug visokių gyventojų, kurių tarpe ne paskutinę vietą buvo užėmę ir žydai. Pagonių Apaštalas pirma sykį jį aplankė antrosios savo kelionės metu grįždamas iš Graikijos Syrijon. Nors jis tuomet labai trumpai čia pasiliko, vienok Evangelijos darbą pradėjo ir skelbė Kristaus mokslą vietinių žydų synagogoje. Antras apsilankymas Efeze įvyko trečiosios apaštališkos kelionės metu ir tęsėsi gana ilgai, nes arti trejų metų. Apaštalas darbavosi su didžiausiu uolumu ir pasisekimu; krikščionių skaitlius ne tik pačiame Efeze, bet ir plačioje jo apylinkėje pasidarė taip žymus, kad Dianos garbintojai, pabugę savo deivės garbės sumažėjimo, sukėlė maištą prieš Povilą, ir jis buvo priverstas pasitraukti. Taigi, Efezo bažnyčios įsteigėju ir tikru jos tėvu buvo šv. Povilas. Jo rupesčiu buvo čionai atversta į Kristaus tikėjimą nemaža žydų, bet daug daugiaus pagonių.

2. Ar šv. Povilo gromata šv. knygų kanone įvardinta „į Efeziečius“ buvo paskirta tik Efezo krikščionims, ar taipogi ir platesnės apylinkės bažnyčioms, nėra tikrai žinoma. Apleidimas antraše žodžio „Efeze“ tokiuose senuose ir svarbiuose kodeksuose, kaip Vatikaniškas ir Sinaitiškas, jo nebuvimas ir kituose dar senobės rankraščiuose, kaip liudija Tertulijonas ir šv. Bazilius, galop stoka pačioje gromatoje kokių nors žymesnių priparodymų, kad šv. Povilui jo skaitytojai yra taip gerai pažįstami, kaip ištikrųjų buvo Efeziečiai, lyg-kad liudija, jog pagonių Apaštalas rašydamas tą gromatą turėjo mintyje ne vien Efezo krikščio-

nis. Bet seniausis padavimas, paremtas ant liudijimo Muratorio kanono, šv. Ireniejaus raštų, Klemenso Aleks., pačių Tertulijono ir šv. Baziliaus ir daugelio kitų rašytojų, o taipogi beveik visų kitų senobinių kodeksų, be jokio svyravimo tvirtina, jog ta šv. Povilo gromata buvo parašyta Efeziečiams. Apleidimas gi ypatiškų pasveikinimų ir kitų artimesnės pažinties žymių yra aiškinamas negana gerai žinomomis aplinkybėmis, kuriose veikalas buvo parašytas.

3. Nėra tikrai žinoma, koki buvo gromatos į Efeziečius rašymo priežastis, bet iš turinio (1, 15.) galima numanyti, kad Apaštalas, pasilikdamas Rymo kalėjime (kame 63 m. gromatą ir parašė) buvo gavęs kaikurias žinias apie Efezo bažnyčios stovį, kurs kad ir tebebuvo visai geras, bet galėjo pašlyti dėlei pavojingų nuomonių, platinamų tuo metu Azijoje. Regimai klaidingi mokslai dar nebuvo arčiaus palietę Efezo krikščionių, nes šv. Povilas nekovoja su jais stačiai; jis juos griauna, tiktai aiškiaus išdėstydamas krikščioniško mokslo tiesas, priešingas aniems paklydimams, ir sustiprina tikinčius prieš pavojų, padidindamas jų žinojimą ir dorybes.

4. Gromata, be trumputės įžangos (1, 1—2), susideda iš dviejų dalių, kurių pirmoje, turinčioje dėkojimo išvaizdą, Apaštalas kalba apie Kristaus atneštas geradarystes (1, 3—3, 21), antroje gi daro išvedimus iš paduotojo mokslo (4, 1—6, 9). Užbaigoje Apaštalas ragina visus tvirtai kovoti už tikėjimą (6, 10—24).

5. Gromata į Efeziečius ne tik randasi nuo seniausių laikų šv. knygų kanone, bet taipogi buvo žinoma kaipo šv. Povilo veikalas. Vienok prieš jos autentiškumą racionalistai kelia gana daug abejonių, ypač dėlei panašumo išsireiškimuose su gromata į Kolosiečius. Bet tas panašumas, nors nėra taip didelis, kaip sako kritikai, labai pigiai išsiaiškina ta aplinkybe, kad abidvi gromati buvo parašyti tuo pačiu laiku, gal tik kelioms dienoms praslinkus kita po kitos, priegtam gromata į Efeziečius turėjo būti rašyta su didžia paskuba, kaip nurodo jos nelygus stylius.

Epistola beati Pauli Apostoli ad Ephesios.

Švento Povilo Apaštalo gromata į Efeziečius.

Antrašas. I. 1. Dėkojimas Dievui už visas geradarystes visiems per Kristų suteiktas.

Caput I. [1] Paulus Apostolus Jesu Christi per voluntatem Dei, omnibus sanctis, qui sunt Ephesi, et fidelibus in Christo Jesu. [2] Gratia vobis, et pax a Deo Patre nostro, et Domino Jesu Christo.

[3] Benedictus Deus et Pater Domini nostri Jesu Christi, qui benedixit nos in omni benedictione spirituali in cœlestibus in Christo, [4] sicut elegit nos in ipso ante mundi constitutionem, ut essemus sancti et immacula-

1. Perskyrimas. [1] Povilas, Jėzaus Kristaus Apaštalas per Dievo valią, visiems šventiesiems Efeze ir tikintiems Kristuje Jėzuje. [2] Malonė jums ir ramybė nuo Dievo, musų Tėvo, ir Viešpaties, Jėzaus Kristaus.

[3] Pašlovintas teesie Dievas ir musų Viešpaties Jėzaus Kristaus Tėvas, kurs mus palaimino Kristuje visokiuo dvasišku palaiminimu danguose; [4] kaip mus išrinko jame pirm pasaulio sutvėrimo, idant butumėm šventi

---

1—2. Antrašas su pasveikinimu yra paprastas ir labai trumpas.

(1) *Apaštalas.* Kaip kitose gromatose, taip ir čia šv. Povilas pažymi savo apaštališką tarnystę.—*Per Dievo valią.* Kad kas galėtu vadinties apaštalu tikroje to žodžio prasmėje, reikia buti Dievo pavadintu ir liudytoju Jėzaus Kristaus prisikėljmo iš numirusių. Plg. Apd. 1, 21.—*Šventiesiems.* Šventaisiais vadinasi krikščionįs, nes jie Dievo išrinkti yra iš pasaulio ir suvienyti jo šv. Bažnyčioje.—*Efeze.* Apie tą žodį veiz. Įvedimą.— *Tikintiems*: suvienytiems per tikėjimą su Jėzumi Kristumi, kurs yra jų šventumo ir ištikimumo šaltinis.—(2) *Malonė...* Paprastas pasveikinimo budas. Plg. Rym. 1, 7 ir paaiškinimą.

Pirmoji, dogmatiška gromatos dalis (1, 3—3, 21) turi dėkojimo ir maldos išvaizdą. Apaštalas joje visupirma (3—14) dėkoja Dievui atskirai už visas geradarystes sau ir Efeziečiams per Kristų suteiktas: už tai kad Dievas nuo amžių juos išrinko ir paskyrė, idant butu nuteisinti ir taptu įsuniais (4—6); kad tą amžiną pilną meilės užmanymą įvykdė per Jėzų Kristų, juos savo krauju atpirkusį ir jiems suderinimo paslaptį apreiškusį (7—12), ir kad pavadintiems į tikėjimą ir jį priėmusiems suteikė šv. Dvasią, kaipo busiančios tėvainystės uždą (13—14).

(3) *Pašlovintas.* Atsakantįs tam žodžiui ebr. *baruch*, gr. εὐλογητός, lot. *benedictus* turi dvejopą prasmę: laiminti ir šlovinti. Dievas laimina mus darbais, geradarymu; mes gi turime jį laiminti nors dėkojimo ir šlovinimo žodžiais. Plg. 2 Kor. 1, 3-5.— *Danguose.* Tas išsireiškimas atsikartoja šitoje gromatoje penkis sykius, visur vietai nurodyti. Gali buti, kad Apaštalas nori pažymėti skirtumą tarp N. Į. palaiminimų ir palaiminimų, suteiktų synagogai, kurie buvo žemiški. Dvasiškas palaiminimas, ateinantis iš dangaus, mums suteikiamas yra per Kristų ir jame.—(4) *Išrinko.* Kaip Abra-

ti in conspectu ejus in caritate. [5] Qui prædestinavit nos in adoptionem filiorum per Jesum Christum in ipsum: secundum propositum voluntatis suæ, [6] in laudem gloriæ gratiæ suæ, in qua gratificavit nos in dilecto Filio suo. [7] In quo habemus redemptionem per sanguinem ejus, remissionem peccatorum secundum divitias gratiæ ejus, [8] quæ superabundavit in nobis in omni sapientia, et prudentia: [9] ut notum faceret nobis sacramentum voluntatis suæ, secundum beneplacitum ejus, quod proposuit

ir nesutepti jo akyvaizdoje meilėje, [5] pirmpaskirdamas mus, kad butumėm jam įsuniais per Jėzų Kristų pagal jo valios užmanymą, [6] kad pagarbintumėm šlovę jo malonės, kurioje padarė mus meiliais savo mylimame Sunuje, [7] kuriame turime atpirkimą per jo kraują, nusidėjimų atleidimą pagal turtus jo malonės, [8] kuri apstingai apsireiškė mumyse visokioje išmintyje ir protingume, [9] kad duotų mums pažinti savo valios paslaptį pagal savo pamėgimą, pagal kurį jis buvo savyje nutaręs [10] laiko pilnybės

---

omo ypatoje Dievas buvo išrinkęs visą Izraėlio tautą, taip N. Į. visi suvienytieji su Kristumi yra jame ir per jį dieviškojo išrinkimo dalykas. — *Pirm pasaulio*... Pirm visų amžių.—*Šventi*, per atgimimą; *nesutepti*: užlaikantįs Dievo įsakymus.— *Jo akyvaizdoje*; taigi, tikrai šventi ir nesutepti.—*Meilėje*. Dievas mus mylėdamas, išrinko mus nuo amžių. Ne dėlto kad Dievas pramatė, jog mes busime šventi ir nesutepti, jis mus išrinko iš pasaulio, bet idant mes tokiais taptumėm. Ne musų šventumas buvo jo išrinkimo pamatu, bet Dievo padarytasis išrinkimas buvo pamatu musų šventumo (Aug.). Tas šventumas privalo buti tikras, vidujinis, kaip sako Trid. Susir.: „Jei kas sakytu, jog žmonės nuteisinami yra arba tik per priskaitymą jiems Kristaus teisybės, arba vien per nusidėjimų atleidimą, be malonės ir meilės, kuri į jų širdis per Šv. Dvasią išliejama yra ir juose pasilieka, arba dar jogei malonė, per kurią mes esame nuteisinami, yra tik užtarimu prieš Dievą, tas tebuna atskirtas (Pos. 6. p. 11). —(5) *Pirmpaskirdamas*... Plg. Rym. 8, 30. Veikiančia priežastimi pirmpaskyrime yra Dievo valia, nupelnančiaja gi Jėzus Kristus, artimiausiu tikslu yra musų pašventimas, paskutiniu gi pašlovinimas Dievo mielaširdystės ir gerumo (e. 6)—(6) *Meiliais*. Mes esame tik tuomet Dievui meilųs, kada mes esame suvienyti su Kristumi.

(7) *Kuriame*... Jėzus Kristus yra musų atpirkimo šaltinis; jo ypata ir jo darbas negali buti atskirti kits nuo kito. Abudu gi randasi Bažnyčioje ir tiktai joje, nes ji yra dvasiškas Kristaus kunas ir jo darbo tąsa; taigi, tik Bažnyčioje tegalima rasti atpirkimą ir išganymą. — *Atpirkimą*... Atpirkimas buvo mums suteiktas, kada Kristus paaukojo save kaipo Dievo teisybei pilnai atsakantį atpirkimo užmokesnį, be kurio nenorėjo mums atleisti. Taip buvo nuimta nuo musų skola ir bausmė, sugrąžinta santaika su Dievu ir prašalinta šetono valdžia ant musų.— *Pagal turtus*... Plg. Rym. 1, 9... Begaliniai Išgauytojo malonės ir gerumo turtai apsireiškė jo pasišventime, kada jis už mus numirė.—(8) *Išmintyje*... Išmintis ir protingumas yra privalumai Dievo suteikti tikintiems, kad jie geriaus suprastu jo apreiškimus. Gr. σοφία ir φρόνησις tuo tarp savęs skiriasi, kad vienas išreiškia išmintį, kaipo pažinimą apreikštųjų tiesų, antras gi praktišką išmintį, t. y. mokėjimą pasinaudoti pažintuoju mokslu, jį pritaikyti.—(9) *Kad duotu*... Gr. t.: „davęs mums pažinti". Apaštalas nepaženklina, kaip butugalima manyti, žiurint į Vulgatos tekstą, priežasties, dėlei kurios Kristaus malonė apsčiai mumyse apsireiškė, bet budą, kokiuo mums Dievas suteikė išmintį; tuo budu yra apreiškimas jo dieviškų paslapčių. — *Paslaptį*. Paslaptis (sacramentum) reiškia čionai, kaip ir visur N. Įstatyme, dalyką ne tik žmonėms nežinomą, bet tokį, kurio vien savo protu be viršprigimtinio Dievo apreiškimo ir negalima pažinti. Paslaptimi, kurios apreiškimas visai priklausė nuo liuosos (*pagal pamėgimą*) Viešpaties valios, buvo Kristaus įsikunijimas ir atpirkimo darbas. — (10) Dievas pagal savo pamėgimą buvo nuta-

in eo, [10] in dispensatione plenitudinis temporum, instaurare omnia in Christo, quæ in cœlis, et quæ in terra sunt, in ipso: [11] in quo etiam et nos sorte vocati sumus prædestinati secundum propositum ejus, qui operatur omnia secundum consilium voluntatis suæ: [12] ut simus in laudem gloriæ ejus nos, qui ante speravimus in Cristo: [13] in quo et vos, cum audissetis verbum veritatis, (Evangelium salutis vestræ) in quo et credentes signati estis Spiritu promissionis sancto, [14] qui est pignus hereditatis nostræ, in redemptionem acquisitionis, in laudem gloriæ ipsius.

išsipildyme atnaujinti Kristuje visa, kas yra danguje ir kas ant žemės, jame, [11] kuriame taipogi ir mes burta pavadinti esame, pirmpaskirti pagal nutarimą to, kurs visa daro sulig savo valios užmanymo, [12] kad butumėm jo garbės pašlovinimui mes, pirma turėjusieji viltį Kristuje; [13] kuriame ir jųs, išgirdę tiesos žodį (jusų išganymo Evangeliją) ir į jį įtikėję, pažymėti esate šventaja pažadėjimo Dvasia, [14] kuri yra musų tėvainystės uždu jo nuosavybei atpirkti, jo garbei pašlovinti.

---

ręs visa atnaujinti *laikų pilnybės išsipildyme*, t. y. kada praeis laikas, kurį jis buvo paskyręs prisitaisymui į Išganytojo atėjimą. Tas laikas dabar jau buvo praėjęs (plg. Gal. 4, 4). Kaip žydai taip ir pagonįs galėjo pamatyti, kad išganymas nėra pasiekiamas savo jiegomis ir išmintimi, ir tokiuo budu buvo sužadintas atpirkėjo troškimas.— *Atnaujinti.* Gr. ἀνακεφαλαιώσασθαι reiškia: suvienyti po vienu viršininku. Aniolų pasaulis, išreikštas žodžiais: *kas yra danguje*, ir žmonių pasaulis, *kas ant žemės*, kuriuodu nusidėjimas buvo perskyręs, turėjo buti suvienytu amžinai per vieną viršininką, musų Viešpatį Jėzų Kristų, ir padarytu viena vienatine, didžia Dievo šeimyna. Tai gi pilnai įvyks po antrojo Kristaus atėjimo.— *Jame*: Kristuje.— (**11**) *Kuriame taipogi...* Ne tik paslaptis buvo mums apreikšta, bet mes dalyvavome taipogi jo palaiminimuose.— *Mes burta pavadinti...*, t. y. mes buvome išrinkti be jokio iš musų pusės nuopelno.— *Sulig savo valios...* Dievo valia yra tikra musų išrinkimo priežastis. — (**12**) *Jo garbės pašlovinimui.* Pašlovinimas yra tikslas, kurį mes turime pasiekti; garbė yra tikslas, kurį Dievas nori per mus pasiekti.— *Pirma turėjusieji...* Tie žodžiai nurodo, jog šv. Povilas čia turėjo mintyje žydus, tapusius krikščionimis; nes kada pagonįs gyveno be vilties, be Kristaus (plg. **2**, 12), Mesijo laukimas buvo tarsi žydystės dušia, be kurio ji buvo numirusi.

(**13**) *Kuriame*: Kristuje.— *Ir jųs.* Ypatos permaina parodo, kad dabar Apaštalas stačiai kreipiasi į krikščionis iš pagonių.— *Išgirdę...* Pirma išganymo sąlyga yra pažinti tiesą, *išganymo Evangeliją*, t. y. gerą naujieną, apreiškiančią išganymą.— *Itikėję...* Negana pasiklausyti evangelijinio pamokslo, bet dar reikia jis priimti su tikėjimu.— *Pažymėti...* Ant įtikėjusių lyg-kad buvo padėta šv. Dvasios antspauda, ženklas jų, kaipo vaikų, priklausymo Dievui. Anspaudos paveikslas gali buti vartojamas dvejopu budu: antspauda patikrina turinį užženklintojo dalyko, arba nurodo, kad pats dalykas yra tikrai to, keno antspauda ant jo padėta. Paskutinėje prasmėje paveikslas vartojamas yra čionai ir Rym. 4, 11; šv. Dvasia patikrina, kad kas nors yra krikščionis. Plg. 2 Kor. 1, 22. — *Pažadėjimo Dvasia*: šv. Dvasia, kuri daug sykių buvo Kristaus žadėta. Plg. Luk. 11, 13. Jo. 7, 39 ir k.— (**14**) *Uždu.* Šv. Dvasia yra taipogi uždu (užmokesnio dalimi iškalno duodama), kad mes krikščionįs gausime amžiną tėvainystę.— *Nuosavybei atpirkti*, t. y. kolei Dievas neužbaigs krikščionių išganymo, kuriuos Išganytojas tarsi nupirko sau nuosavybėn. Plg. 1 Petr. 2, 9. Apd. 20, 28.

3. Ypatingas dėkojimas už Efeziečių ištvermę tikėjime ir meilėje.

[15] Propterea et ego audiens fidem vestram, quæ est in Domino Jesu, et dilectionem in omnes sanctos, [16] non cesso gratias agens pro vobis, memoriam vestri faciens in orationibus meis: [17] ut Deus, Domini nostri Jesu Christi pater gloriæ, det vobis spiritum sapientiæ et revelationis, in agnitione ejus: [18] illuminatos oculos cordis vestri, ut sciatis quæ sit spes vocationis ejus, et quæ divitiæ gloriæ hereditatis ejus in sanctis, [19] et quæ sit supereminens magnitudo virtutis ejus in nos, qui cre-

[15] Todėl ir aš, išgirdęs apie jusų tikėjimą Jėzuje Kristuje ir apie meilę į visus šventuosius, [16] nepaliauju dėkojęs už jus ir jus minėjęs savo maldose, [17] idant musų Viešpaties Jėzaus Kristaus Dievas, garbės Tėvas, duotu jums išminties ir apreiškimo Dvasią jojo pažinimui; [18] apšviesdamas jusų širdies akis, kad žinotumėt, koki yra viltis jo pašaukimo, ir kokie jo tėvainystės garbės turtai tarp šventųjų, [19] ir koks yra visa perviršijantis didumas jo galybės mumyse, kurie įtikėjome, pagal vei-

---

15—19. Dėkodamas Dievui už Efeziečių ištvermę tikėjime, Apaštalas draug maldauja Dievą, kad jis juos apšviestu savo malone, su kurios pagalba galėtu pažinti, koks yra jų pavadinimo ir busiančios garbės prakilnumas, o taipogi, koks yra jo galybės didumas.

(**15**) *Aš išgirdęs...* Iš tų žodžių kaikurie išveda, jog gromata buvo parašyta ne vien Efeziečiams, bet ir kitiems krikščionims, kuriems Apaštalas ne pats buvo apsakojęs Evangeliją. Toks išvedimas vienok neišrodo teisingas, nes Povilas kalba čionai apie Efeziečių pažangą, padarytą nuo paskutinio su jais matymosi. Plg. Filem., 5, kame taip-pat Apaštalas atsiliepia į savo artimą sandarbininką. — *Tikėjimą Jėzuje...*, t. y. tikėjimą, kurio pamatu ir nuolatiniu šaltiniu yra Jėzus Kristus. — *Meilę.* Apaštalas visuomet riša su tikėjimu meilę (Auks.). Tikėjimas yra pamatas, meilė viršunė; tikėjimas yra šaknis, meilė vaisius.— *Šventuosius*: visus krikščionis.— (**16**) *Nepaliauju...* Dėkodamas Dievui už jau suteiktas malones, Povilas maldauja jį suteikti Efeziečiams naujas, nes krikščionis niekuomet neprivalo manyti, kad jis pasiekė tobulybę.— (**17**) *Jėzaus Kristaus Dievas*,—pagal žmogišką Viešpaties prigimtį. Kaipo Dievas Kristus yra Tėvo garbės atblizgis. O kaipo Dievas - Žmogus jis yra tarpininkas visokios malonės ir dovanų, kurių pirmuoju šaltiniu yra Tėvas (Teod.).— *Išminties...* Kadangi šv. Dvasia gali suteikti žmonėms įvairias dovanas ir nevienokiame laipsnyje, todėl suprantama, kodėl čionai Apaštalas vėl jos linkėja savo skaitytojams, kurie anot 13 eil. jau turi šv. Dvasią. Tenai paminėtas yra šv. Dvasios turėjimas, kaipo dalykas, kuriuo krikščionis skiriasi nuo kitų, čionai gi maldaujama jiems malonių pilnybės.— *Jojo pažinimo.* Pilnas kiek galima Dievo pažinimas yra tarsi išminties ir apreiškimo turiniu, kurio Apaštalas linkėja savo skaitytojams.— (**18**) *Apšviesdamas...* Yra tai atkartojimas minties 17 e.— *Kad žinotumėt...* Apaštalas išvardija tris dalykus, kurių žinojimo jis linkėja Efeziečiams. Pirmas: *Koki yra viltis...* Kokios yra amžinos gėrybės, į kurias mus Dievas pavadina. Antras: *Kokie... turtai*, t. y. išganymo išpildymas su visomis jo gėrybėmis (plg. Rym. 14, 37): dalyvavimu dieviškame gyvenime, jo garbės turtuose.— *Tarp šventųjų*,— pavadintųjų į tikėjimą, tapusių Dievo įsuniais.— (**19**) Trečiasis dalykas: *Visaperviršijantis didumas...* Didžiausi galybė, kurią Dievas apreiškia, padėdamas tikintiems pasiekti jų vilties dalyką ir džiaugties jų brangiaja tėvainyste.

dimus secundum operationem potentiæ virtutis ejus, [20] quam operatus est in Christo, suscitans illum a mortuis, et constituens ad dexteram suam in cœlestibus: [21] supra omnem principatum et potestatem, et virtutem, et dominationem, et omne nomen, quod nominatur non solum in hoc sæculo, sed etiam in futuro. [22] Et omnia subjecit sub pedibus ejus: et ipsum dedit caput supra omnem Ecclesiam, [23] quæ est corpus ipsius, et plenitudo ejus, qui omnia in omnibus adimpletur.

Caput II. [1] Et vos, cum essetis mortui delictis, et peccatis vestris, [2] in quibus aliquando

kimą galybės jo stiprumo, [20] kurį jis parodė Kristuje, prikeldamas jį iš numirusių ir pasodindamas jį po savo dešinės danguose, [21] ant visų kunigaikštysčių, ir valdžių, ir galybių, ir viešpatysčių, ir ant visokio vardo, kurs yra minimas ne tik šiame amžyje, bet ir busiančiame. [22] Ir visa padėjo po jo kojų, ir davė jį, kaipo galvą, ant visos Bažnyčios, [23] kuri yra jo kunas ir pilnybė to, kurs visame per visus išsipildo.

2. Perskyrimas. [1] Ir jus, buvusius numirusiais per jusų prasikaltimus ir nusidėjimus, [2] ku-

---

20—23. Dievo galybės didumas pasirodo iš to, ką jis yra padaręs su Kristumi, kurį, prikeltą iš numirusių, padarė už visa viršesniu ir savo Bažnyčios galva.

(**20**) *Kurį jis parodė...* Didžiausi Dievo galybė, ant kurios remiasi musų vilties įvykimas, apsireiškė prikėlime iš numirusių Jėzaus Kristaus, jo išaugštinime ant visų sutvėrimų ir padarymo iš jo Bažnyčios galvos.— *Pasodindamas...* Sėdėjimas po dešinės yra ženklas šlovės ir išaugštinimo. Yra tai aliuzija į Ps. 109, 1. Plg. 1 Moz. 48, 13—19. 1 Kar. 2, 19.— (**21**) Keturi vardai: *Kunigaikštysčių...* pažymi keturis dangiškųjų dvasių skyrius. Grom. į Kolos. panašioje vietoje (plg. Kol. 1, 16) minimi yra dar s o s t a i. Pridedant aniolus ir arkaniolus, kaipo žemesniuosius aniolinės jierarkijos laipsnius, ir viršiausius, kerubimus ir serafimus, minimus įvairiose šv. Rašto vietose, gauname devynis aniolų skyrius, kuriuos taipogi teologai išvardija. Kaip grom. į Kolos., taip ir čionai šv. Povilas, nors ne stačiai kovoja prieš paklydimą tų, kurie mokė, buk aniolai turį bent lygią valdžią su Kristumi. Jie ne tik ne lygųs, bet visi Dievo paduoti yra Kristaus valdžion.— *Ant visokio vardo...* Ant visų sutvertų ėsybių, kokios nors yra, dangiškos ar žemiškos.— (**22**) *Ir visa padėjo...* Ps. 8, 6. Visaperviršijantis Kristus duotas yra Bažnyčiai, kaipo galva, ir pripildo ją savo gyvybės dvasia.— *Ant visos Bažnyčios.* Gr. ant visų Bažnyčios dalykų.— (**23**) *Kuri yra...* Kuo yra galva kunui, tuo yra Kristus Bažnyčiai. Taigi, Bažnyčia negali buti atskirta nuo Kristaus.— *Pilnybė to...* Kaip kunas yra galvos pilnybė ir užbaigimas, taip ir Bažnyčia yra Kristaus pilnybė. Negalėtu buti galvos, jei nebutu sąnarių visam organizmui padaryti.— *Kurs visame...* Kristus, budamas Bažnyčios galva, suteikia jai garbę ir tobulybę. Bažnyčia gi prisideda taipogi prie savo galvos garbės padauginimo. Kiekvienas sąnarys, iš kurių ji susideda, pildydamas krikščioniškas dorybes, prisideda prie Kristaus pilnybės.

2, 1—10. Dievo galybės didumas pasirodo taipogi iš to, ką jis yra padaręs su pačiais Efeziečiais. Juos, kurie kitados per nusidėjimus buvo lygiai kaip ir žydai numirę (1—3), Dievas per savo meilę prikėlė draug su Kristumi ir išaugštino, kad taip jis apreikštu savo malonės turtus (4—7); nes jie išgelbėti yra per malonę, o ne per darbus savo jiegomis padarytus (5—10).

(**1**) *Ir jus...* Prasideda ilgas sakinys, kurs išrodo neužbaigtas; todėl į jį reikia įdėti iš 5. 6 eil: *draugatgaivino*, arba *draugprikėlė.* Apaštalas visupirma atsiliepia į krikščionis iš pagonių. — *Numirusiais*—dvasiška mirtimi, kurią darė nusidėjimai.—(**2**) *Kuriuose...* Nusidėjėlių gyvenimas išrodo Apaštalui kaipo pasilie-

ambulastis secundum sæculum mundi hujus, secundum principem potestatis aeris hujus, spiritus, qui nunc operatur in filios diffidentiae, [3] in quibus et nos omnes aliquando conversati sumus in desideriis carnis nostrae, facientes voluntatem carnis, et cogitationum, et eramus natura filii irae, sicut et ceteri: [4] Deus autem, qui dives est in misericordia, propter nimiam caritatem suam, qua dilexit nos, [5] et cum essemus mortui peccatis, convivificavit nos in Christo, (cujus gratia estis salvati) [6] et conresuscitavit, et consedere fecit in cœlestibus in Christo Jesu: [7] ut ostenderet in saeculis supervenientibus abundantes divitias gratiae suae in bonitate super nos in Christo Jesu. [8] Gra-

riuose kitados elgėtės pagal šio pasaulio budą, pagal kunigaikštį, turintį valdžią ant šio oro, dvasią dabar veikiančią netikėjimo vaikuose; [3] kuriuose ir mes visi kitados elgėmės musų kuno pageidimuose, pildydami kuno ir minčių valią, ir buvome prigimtimi rustybės vaikai, kaip ir kiti. [4] O Dievas, kurs turtingas yra mielaširdystėje, dėlei begalinės savo meilės, kuria mus numylėjo, [5] kada numirę buvome per nusidėjimus, draugatgaivino mus Kristuje (per kurio malonę jųs išgelbėti esate) [6] ir draugprikėlė ir draugpasodino danguose, Kristuje Jėzuje, [7] kad parodytu ateinančiuose amžiuose apsčius savo malonės turtus per gerumą į mus Kristuje Jėzuje. [8] Nes per malonę jųs iš-

---

kantis po netikusia įtekme, priešinga Dievui. Ta įtekmė yra dvejopa, pasaulio ir šetono.—*Pagal šio pasaulio budą:* pagal dvasią ir netikusius troškimus šio pasaulio, paskendusio pagedime.—*Pagal kunigaikštį...* Tuo kunigaikščiu, parodančiu savo galybę ant pasaulio, yra šetonas ir jo aniolai. Plg. Jo. 12, 31; 14, 30. Piktos dvasios parodo savo galybę ant žmonių, todėl jos turi buti arti jo. Nieko gi nėra arčiaus kaip oras, kurs dėl savo nematomumo yra tarsi analogija piktų dvasių nematomumo. Todėl anot žydų teologijos ir senobinių tėvų, piktų dvasių buveinė yra ore. Plg. Kol. 2, 13. — *Netikėjimo vaikuose.* Yra tai ebraizmas ir reiškia tą pat, ką ir netikinčiuose. — **(3)** *Kuriuose*: prasikaltimuose ir nusidėjimuose (e. 1).—*Ir mes*: krikščionįs iš žydų.— *Kuno...* Kunu yra nusigręžusi nuo Dievo po pradinio nusidėjimo žmogaus prigimtis, ypač žemesnioji jos dalis, atskirtina nuo dvasios. Plg. 1 Kor. 3, 1 — *Buvome prigimtimi..* t. y. per patį užgimimą jau mes buvome po Dievo rustybe ir verti jo bausmės. Apaštalas negalėjo išreikšti aiškiaus pradinio nusidėjimo.—*Kaip ir kiti.* Pradinis nusidėjimas buvo lygiai ant žydų kaip ir ant pagonių. Plg. 1 Tes. 4, 13 — **(14)** *O Dievas...* Dievo meilės dalyku yra Kristus, o taipaja ir nusidėjėlis. Dievo veikimas, kurio įvykdymui reikėjo visos jo begalinės mielaširdystės, iš atžvilgio į mus aprašytas yra trimis sudėtiniais žodžiais, rišančiais naują krikščionių gyvenimą su Kristaus prisikėlimu iš numirusių.— **(5)** Pirmas žodis: *draugatgaivino*, išreiškia veikimą apskritai. Apaštalo išvedžiojimas paremtas yra ant tankiai jo minimos musų vienybės su Išganytoju. Kadangi mes darome su juo tik vieną kuną, kurio jis yra galva, todėl jam prisikeliant ir mes taipogi keliamės iš musų mirties stovio, ir taip-pat paskui užžengiame su juomi į dangų.—**(6)** *Draugprisikėlė ir draugpasodino.* Praėjusieji laikai pažymi, kad atpirkimas jau įvyko, ir kiekvienam bereikia tik jis sau pritaikyti, paklausant dieviško pavadinimo.—**(7)** *Kad parodytu...* Nurodytas yra tikslas, dėlei kurio Dievas suteikė žmonijai išganymą. Jis norėjo apreikšti begaliniai *apsčius savo malonės turtus.* Tokiuo budu atpirkimas prisidės prie padidinimo jį įvykdžiusiojo Dievo garbės.— *Ateinančiuose amžiuose*: busiančiame amžyje. Tiktai kitame gyvenime pilnai pažinsime paslaptis begalinės Viešpaties mielaširdystės.—*Per gerumą...* Išnaujo pažymėta yra priežastis, kodėl Dievas pasigailėjo prasikaltusios žmonijos —**(8)** *Nes per malonę..* Plačiaus

tia enim estis salvati per fidem, et hoc non ex vobis: Dei enim donum est, [9] non ex operibus, ut ne quis glorietur. [10] Ipsius enim sumus factura, creati in Christo Jesu in operibus bonis, quae praeparavit Deus ut in illis ambulemus.

[11] Propter quod memores estote, quod aliquando vos gentes in carne, qui dicimini praeputium ab ea, quae dicitur circumcisio in carne, manu facta: [12] quia eratis illo in tempore sine Christo, alienati a conversatione Israel, et hospites testamentorum, promissionis spem non habentes, et sine Deo in

ganyti esate su tikėjimo pagalba; ir tai ne iš jusų, nes tai Dievo dovana yra, [9] ne iš darbų, idant niekas nesigirtu. [10] Nes jo padaras mes esame, sutverti Kristuje Jėzuje geriems darbams, kuriuos prirengė Dievas, kad juose elgtumėmės.

[11] To dėlei atsiminkite, jog jųs kitą kart pagonįs kune, vadinami neapipjaustymu tų, kurie vadinasi apipjaustymu, padarytu su ranka kune, [12] jog buvote anuo metu be Kristaus, atskirti nuo Izraėlio draugystės ir svetimi sandoroms, neturintįs vilties gauti pažadėjimą ir be Dievo šiame pasaulyje. [13] Dabar gi

---

išreikšta yra mintis žodžių, padėtų lankeliuose 5 e., su ypatingu pažymėjimu, kad mums atpirkimas suteiktas yra visai dovanai.—*Su tikėjimo pagalba.* Jei Dievo malonė yra veikianti nuteisinimo priežastis (causa efficiens), tai tikėjimas yra butinai reikalinga sąlyga iš žmogaus pusės (causa apprehendens).—(**9**) *Ne iš darbų,* —padarytų įgimtomis jiegomis, nes tokie negali nupelnyti nei pirmosios malonės, nei nuteisinimo. Plg. Rym. 11, 6.—*Idant niekas...* Plg. Rym. 3, 27. 1, Kor. 29 ir k. —(**10**)*Nes jo padaras...* Apaštalas toliaus prirodinėja, kad mums nuteisinimas suteikiamas be tiesioginių musų nuopelnų ir turi buti paskaitytas vien Dievui.—*Sutverti...* Kaipo krikščionįs ir kaip žmonės mes esame Viešpaties padaras, bet Apaštalas, minėdamas musų sutvėrimą Kristuje, turi čia atmintyje musų naująjį sutvėrimą, tą nuteisinimą, kurs mus padaro Kristaus sąnariais.— *Geriems darbams...* Pirm atgimimo Jėzuje Kristuje musų darbai nebuvo geri; mums buvo suteikta nauja prigimtis, kad mes darytumėm gerus darbus; iš to gi pasirodo, kad mes pirmiaus visai negalėjome savo darbais užsipelnyti išganymo. Žodis *elgtumėmės* pažymi reikalingumą sandarbininkauti su Dievo malone.

11—22. Kad Efeziečiai, visuomet atsimindami savo pavadinimą, išpažintu Dievo galybės didumą, Apaštalas ragina, idant iš vienos pusės atsimintu savo pirma buvusį stovį, kuriame toli stovėdami nuo tautos, gavusios pažadėjimus, buvo be vilties ir be Dievo (11. 12), iš kitos gi pusės kad skaitytu save jau priklausiančiais prie anos tautos per Kristaus kraują (13. e.); nes Kristus savo kruvina mirtimi išgriovė sieną, skyrusią žydus nuo pagonių, ir davė ramybę, kad visiems butu galimas per tą pačią Dvasią priėjimas prie Tėvo (14—18) to; dėlei taipogi pagonįs yra tikri mesianiškos karalystės piliečiai, kadangi ir jie priklauso prie to paties rumo, kurio kertiniu akmenimi yra Kristus (19—22).

(**11**) *To dėlei*: dėlei viso to, kas pasakyta eil. 4-10. — *Atsiminkite...* Tuo priminimu Apaštalas nori sužadinti didesnį dėkingumą Efeziečiuose už jiems suteiktas geradarystes. — *Kitados*: pirm atsivertimo.—*Pagonįs kune*: neturėjusieji ant savo kuno ženklo sandoros, padarytos su Dievu, kaip turėjo žydai.—*Vadinami neapipjaustymu.* Taip su paniekinimu vadindavo pagonis žydai, didžiavusieji savo apipjaustymu, nors jis buvo tik išviršinis ir pats per save neturėjo jokios vertybės. —(**12**) *Jog buvote...* Pagonįs buvo toli nuo Kristaus, tuo tarpu kad žydams buvo jis pažadėtas. Pagonįs toli buvo nuo Dievo karalystės, panašųs į paklydusįjį sunų; jie stovėjo be vilties toli nuo pažadėjimų, kuriuos buvo gavę patriarkai, —be tikrojo Dievo šiame netikusiame pasaulyje. Atsiskyrimas nuo žydystės, apsireiškiantis apipjaustymo neturėjimu, buvo pamatas jų kitados įvykusio atsitolinimo nuo Dievo, kadangi jie neturėdami ant savęs žydystės žymės, neturėjo taipogi ir jos religijinių gėrybių.—(**13**) *Dabar gi...* t. y. at-

hoc mundo. 13 Nunc autem in Christo Jesu vos, qui aliquando eratis longe, facti estis prope in sanguine Christi. 14 Ipse enim est pax nostra, qui fecit utraque unum, et medium parietem maceriae solvens, inimicitias in carne sua: 15 legem mandatorum decretis evacuans, ut duos condat in semetipso in unum novum hominem, faciens pacem, 16 et reconciliet ambos in uno corpore, Deo per crucem, interficiens inimicitias in semetipso. 17 Et veniens evangelizavit pacem vobis, qui longe fuistis, et pacem iis, qui prope: 18 quoniam per ipsum habemus accessum ambo in uno Spi-

Kristuje Jėzuje jųs, kitados toli buvusieji, priartinti tapote per Kristaus kraują. 14 Nes jis yra musų ramybė; jis kursai iš abiejų padarė viena, išgriovęs tarpinę sieną, neprietelystę, savo kunu, 15 panaikinęs savo nutarimais įsakymų Įstatymą, idant savyje pačiame iš dviejų padarytu vieną naują žmogų, padaręs ramybę, 16 ir suderintu su Dievu abudu viename kune per kryžių, užmušęs neprietelystę savyje pačiame. 17 Ir atėjęs skelbė ramybę jums toli buvusiems ir ramybę tiems, kurie arti buvo; 18 nes per jį turime priėjimą vieni ir kiti vienoje Dvasioje į Tėvą. 19 Tatgi jųs jau neb-

pirkimui įvykus.— *Kristuje Jėzuje*: Jau ne *„be Kristaus“*, bet artimiausioje vienybėje su Mesiju Atpirkėju.— *Per Kristaus kraują.* Brangiausis Kristaus kraujas buvo lyg koks įrankis, su kurio pagalba pagonįs buvo padaryti Dievo karalystės dalimi, šv. Bažnyčios sąnariais, nes yra tai sandoros kraujas, išlietas nusidėjimų atleidimui. — **(14)** *Nes jis yra...* S. Į. Kristus vadinasi r a m y b ė s k u n i g a i k š č i u (Iz. 9, 6), ir jam užgimus aniolai apskelbė ramybę ant žemės (Luk. 2, 14). Kristus yra ramybė, nes per jį pasiliovė skirtumas žmonių prieš Dievą. Jis iš dviejų religijinių systėmų sau priešingų, žydystės ir pagonystės, padarė vieną, bet turinčią nesulyginamą gražumą. Savo mirtimi Kristus prašalino Įstatymą, sudėtą iš įvairių parėdymų, buvusį tarpine siena tarp žydų ir pagonių ir priežastimi amžinos neapykantos, neprietelystės. Jau Ezekielis pranašavo apie tą susivienijimą žydų ir pagonių (Ez. 37, 1...).— **(15)** *Panaikindamas...* Mirtis ant kryžiaus paliuosavo Išganytoją iš žydų tautos draugystės, kadangi ant kryžiaus buvo ištartas prakeikimas (5 Moz. 21, 23. Gal. 3, 13). O jei Išganytojas buvo išmestas iš žydų tautos, tai Įstatymas iš atžvilgio į Jį nustojo savo vertybės, o draug ir į visus tuos, kurie priklauso Prikaltajam į kryžių. Nuo tos valandos reikia rinkties vienas iš dviejų: arba Įstatymas, išmetantis kabantį ant kryžiaus Išganytoją, arba Kristus. Kristui prašalinant Įstatymą, griuvo tarpinė siena tarp žydų ir pagonių; o numirdamas už vienus ir kitus, jis abudu suderino su Dievu. Pagonystė ir žydystė įvaizdinamos čionai kaipo ypatos (personifikacija). Dabar pasilieka tik vienokie žmonės, nauja žmonija per Kristų.—**(16)** *Ir suderintu...* Išganytojas ne tik sutaikė žydus su pagonimis, bet dar jis suderino vienus ir kitus su Dievu, su kuriuo jie pirma buvo nesantaikoje, kaip pasakyta augšč. 2, 1... —*Viename kune.* Ne Jėzaus kune, prikaltame į kryžių, bet kune vieno naujojo žmogaus.—*Užmušęs...* Kristus savo mirtimi padarė galą buvusiai neprietelystei. —*Savyje.* Anot gr. t., ant kryžiaus.— **(17)** *Ir atėjęs...* Parodęs, kaip Kristus užtikrino ramybę tarp žmonių, šv. Povilas paaiškina, kaip jis ją apgarsino. Jis ją skelbė arba per pranašavimą (plg. Jo. 10, 16. Mat. 8, 11), arba kaipo Bažnyčios galva per apaštalus (plg. Mat. 28, 19. Mork. 16, 15).—*Toli...* Žydai per pažadėjimus ir savo tikėjimą stovėjo arti Dievo, bet jo žodis buvo lygiai suteiktas kaip jiems, taip ir toli stovėjusiems pagonims. —**18)** *Nes per...* Kristuje atpirkta žmonija suvienyta yra į vieną kuną, šv. Dvasioje į vieną dvasią. Bažnyčia yra Kristaus kunas, kurį gaivina jo Dvasia ir vienija su galva.—*I Tėvą*: Ne tik į Dievą, bet į Dievą, kurs yra musų Tėvas, o taipogi ir musų Atpirkėjo Tėvas. Plg. Rym. 5, 2.—**(19)** *Tatgi jųs jau nebesate*, kaip buvote pirma, plg. eil. 12. — *Svetimi...*

ritu ad Patrem. [19] Ergo jam non estis hospites, et advenae: sed estis cives sanctorum, et domestici Dei: [20] superaedificati super fundamentum Apostolorum, et prophetarum, ipso summo angulari lapide Christo Jesu: [21] in quo omnis ædificatio constructa crescit in templum sanctum in Domino, [22] in quo et vos coædificamini in habitaculum Dei in spiritu.

esate svetimi ir atėjunai; bet esate piliečiai draug su šventaisiais ir Dievo namiškiai, [20] antstatyti ant apaštalų ir pranašų pamato, pačiam Jėzui Kristui esant vyriausiuoju kampiniu akmenimi. [21] Kiekvienas ant jo pastatytas rumas auga į šventą Bažnyčią Viešpatyje; [22] ant jo ir jųs draug statomi esate, kad butumėt Dievo gyvenimu Dvasioje.

3. Maldavimas, kad Dievas užlaikytų Efeziečius jų pašaukime.

Caput III. [1] Hujus rei gratia, ego Paulus vinctus Christi Je-

3. Perskyrimas. [1] To dėlei aš, Povilas, Jėzaus Kristaus kalinys

---

Atėjunais vadinosi apsigyvenusieji tarp žydų pagonįs, kurie nors pasilikdavo šventoje žemėje, bet neturėjo lygių teisių. Dabar yra tie patįs žydų ir pagonių santikiai su Tėvu. Pagonįs yra lygųs piliečiai draug su tikrais Dievo karalystės sąnariais, ne su žydais tautinėje prasmėje; negana to, visi pavadintieji į tikėjimą yra vienos ir tós pačios šeimynos sąnariai.—(20) *Antstatyti.*. Tikintieji antstatyti yra ant pamato, kuriuo yra apaštalai ir pranašai S. Į. (Anot kitų aiškintojų: mokytojai N. Į.) Kristus yra Bažnyčios pamatas toje prasmėje, kad tikėjimas į jį daro paramą, kuri palaiko visą Bažnyčią. Apaštalai ir pranašai yra pamatu per savo tarnystę, skelbdami gerą išganymo naujieną, ne taip aiškiai pranašai, aiškiaus ir atviriaus apaštalai.— *Vyriausiuoju kampiniu akmenimi*; gr. t. išreikšta vienu žodžiu ἀκρογωνιαίου. Plg. 1 Petr. 2, 6 ir Mat. 21, 42.— (21) *Kiekvienas*.. Ant Kristaus kaipo kertinio pamato akmens, rišančio į vienybę dalis ir draug laikančio, paremti yra pranašai ir apaštalai, idant jie laimėtu tikinčius Bažnyčios rumui, kaipo statymui reikalingus akmenis, idant gautąją medegą tarsi prijungtu prie savęs ir patįs butu sujungimu tarp tų akmenų ir Kristaus. Per pranašus S. Į. Bažnyčia buvo pranašinė, per apaštalus N. Į. Bažnyčia yra apaštalinė; sujungiant abidvi, Bažnyčia yra amžina ir visa apimanti, kuri prasidėjo su pirmuoju Išganytojo pažadėjimu (1 Moz. 3, 15) ir tęsiasi lig tobulam to pažadėjimo išsipildymui. Tikėjimas ir meilė yra tai gyvybė, kurią šv. Dvasia suteikia atskiriems rumo akmenims.—*Viešpatyje.* Bažnyčia kaipo toki yra šventa; priedas „*Viešpatyje*“ atskiria ją nuo vien apeiginio šventumo Bažnyčios S. Į.— (22) *Ant jo*: ant kampinio akmens.— *Ir jųs*: krikščionįs iš žydų ir pagonių. Apaštalas grįžta prie savo pirmosios minties, anot kurios vieni ir kiti, žydai ir pagonįs, priėmę tikėjimą, turi lygias teises Dievo karalystėje.— Apaštalas tame straipsnyje nurodė visas tikrosios Bažnyčios žymes: Vienybę (e. 14), rėgimumą (e. 16. 18), šventumą (e. 19. 22), visuotinumą (e. 20), apaštališkumą (20).

3, 1—13. Apaštalas, pradėjęs (1 eil.) maldavimą, tuojau jį pertraukia, paaiškindamas, kaip labai jis brangina pagonių apaštalavimą, kadangi jis buvo pamokytas ypatingu apreiškimu apie išganymą, suteikiamą pagonims per Kristų (2—11), ir gavo ypatingą malonę, kad apgarsintu pagonims Kristaus geradarystes (2—13).

(1) *To dėlei*... Toje eil. Apaštalas pradeda maldą už Efeziečius, bet tuojau ją pertraukia ir vėl grįžta prie jos tik 14 eil.— *Kristaus kalinys.* Pavadindamas save tuo vardu šv. Povilas iš vienos pusės primena savo kalėjimą Ryme, iš antros gi tą aplinkybę, kad jis visur ir visuómet yra tikra Kristaus nuosavybė.— *Už jus, pagonis*: Už tai kad drąsiai gynė dvasiškas pagonių teises Kristaus Baž-

su, pro vobis gentibus, [2] si tamen audistis dispensationem gratiæ Dei, quae data est mihi in vobis: [3] quoniam secundum revelationem notum mihi factum est sacramentum, sicut supra scripsi in brevi: [4] prout potestis legentes intelligere prudentiam meam in mysterio Christi: [5] quod aliis generationibus non est agnitum filiis hominum, sicuti nunc revelatum est sanctis Apostolis ejus, et prophetis in Spiritu, [6] gentes esse coheredes, et concorporales, et comparticipes promissionis ejus in Christo Jesu per Evangelium: [7] cujus factus sum minister secundum donum gratiae Dei, quae data est mihi secundum operationem virtutis ejus. [8] Mihi om-

už jus, pagonis, [2] jei tiktai girdėjote apie suteikimą Dievo malonės, kuri man duota yra dėl jusų; [3] jogei per apreiškimą duota yra man žinia apie paslaptį, kaip aš augščiaus trumpai rašiau; [4] kaip jųs galite skaitydami suprasti mano išmanymą apie Kristaus paslaptį, [5] kuri kitais laikais nebuvo žinoma žmonių vaikams, kaip dabar apreikšta yra per Dvasią jo šventiems apaštalams ir pranašams: [6] jog pagonįs esą draugtėvainiai ir to paties kuno sąnariai ir draugdalininkai jo pažadėjimo Kristuje Jėzuje per Evangeliją, [7] kurios tarnu aš tapau pagal dovaną Dievo malonės, man duotosios per jo galybės veikimą. [8] Man visų šventųjų mažų-ma-

nyčioje jis buvo pirm ketverių metų žydų sugautas Jeruzalėje ir paskui nuvestas Ryman. Plg. Apd. 21, 28; 22, 22.— (2) *Jei tiktai girdėjote.* Iš tų žodžių išvedama, kad ta gromata nebuvusi stačiai paskirta Efeziečiams. Išvedimas nėra vienok taip tikras, kaip gali iškarto pasirodyti. Ypatinga šv. Povilo pasiuntinystė į pagonis turėjo buti žinoma taip-pat visose Azijos krikščionių draugijose, kaip ir pačiame Efeze; todėl ir priėmus, kad gromata parašyta ne į Efeziečius, vien tokiuo budu vargu butu išaiškinti ta eilutė. Greičiausiai čia yra tik retoriška išsireiškimo forma, paduodanti su apsaugoliu dalyką, apie kurį nebuvo jokios abejonės.— *Apie suteikimą..*: apie pavedimą man tarnystės, kad bučiau pagonių apaštalas — (3) *Jogei per apreiškimą...* Šv. Povilas pavadintas buvo paties Dievo į pagonių apaštalus, ir to pavadinimo ženklu buvo jam suteiktasis ypatingas apreiškimas. Plg. Apd. 24, 17. 18. Gal. 1, 11.— *Apie paslaptį.* Plg. augšč. 1, 9. Ta paslaptimi yra pagonių pavadinimas į tikėjimą, paaiškintas toliaus 6 eil. — *Augščiaus*: persk. 2, 11...— (4) *Kaip jųs...* Efeziečiai skaitydami Apaštalo gromatą galėjo jau suprasti, jogei šv. Povilas turi ypatingą, visai aiškų išmanymą apie tai, kokiuo budu Dievas nori išganyti pagonis; tas žinias, kurias jis čia vadina Kristaus paslaptimi, jis buvo gavęs iš apreiškimo. — (5) *Kuri kitais laikais*: pirm Kristaus atėjimo.— *Žmonių vaikams*: žmonėms. Jau S. Į. buvo pranašautas pagonių įėjimas į Dievo karalystę (Iz. 60, 3...), bet nebuvo pasakyta, kad tai įvyks be priėmimo apeiginio žydų Įstatymo. Apie tą dalyką šv. Dvasia N. Į. buvo davusi visai aiškų apreiškimą (Apd. 10. 28; 15, 1...); o tarp visų apaštalų ypač šv. Povilui buvo pavesta tarnystė apginti tiesą apie pagonių pavadinimą ir ją įvykdyti.— *Pranašams.* Pranašais čionai pavadinti yra regimai gavusieji ypatingą apšvietimą krikščionių mokytojai. Jie ir apaštalai vadinasi šventais, nes atskirti yra iš pasaulio ir paskirti Dievui.— (6) *Jog pagonįs...* Toje eil. išreikšta yra įtalpa paslapties, apreikštos šv. Povilui.— Sudetini žodžiai: *draugtėvainiai...* pažymi, jog pagonįs turi lygias teises su žydais laimėti mesianišką atpirkimą.— *Jo*, t. y. Dievo. To žodžio nėra gr. t.— (7) *Kurios tarnu...* Plg. augšč. 1, 19.— Žodžiai: *pagal dovaną Dievo malonės*, reiškia tą pat, ką ir 2 eil. suteikimas Dievo malonės. Ta gi garbinga tarnystė buvo Dievo pavesta Apaštalui *per jo galybės veikimą*; taigi, visoje šv. Povilo pasiuntinystėje apsireiškė didi Dievo dovana, o taipogi dieviška galybė, jį palaikanti ir nuolat į darbą žadinanti.— (8) *Man..*

nium sanctorum minimo data est gratia haec: In Gentibus evangelizare investigabiles divitias Christi, [9] et illuminare omnes, quae sit dispensatio sacramenti absconditi a saeculis in Deo, qui omnia creavit: [10] ut innotescat principatibus, et potestatibus in cœlestibus per Ecclesiam, multiformis sapientia Dei, [11] secundum praefinitionem saeculorum, quam fecit in Christo Jesu Domino nostro: [12] in quo habemus fiduciam, et accessum in confidentia per fidem ejus. [13] Propter quod peto ne deficiatis in tribulationibus meis pro vobis: quae est gloria vestra.

žiausiam duota yra ta malonė, apsakoti tarp pagonių neištiriamus Kristaus turtus [9] ir apšviesti visus, koks yra suteikimas paslapties, nuo amžių paslėptos Dievuje, kurs visa sutvėrė; [10] idant kunigaikštystėms ir valdžioms danguje žinoma taptu per Bažnyčią įvairiausi Dievo išmintis, [11] pagal amžiną nutarimą, padarytą Kristuje Jėzuje, musų Viešpatyje, [12] kuriame turime drąsumą ir priėjimą su pasitikėjimu per tikėjimą į jį. [13] To dėlei aš prašau, nenusiminkit dėl mano vargų už jus, kurie yra jusų šlovė.

Apaštalas parodo didžiausį nusižeminimą, pirma negu pereina prie aprašymo naujų stebuklų, kuriuos Viešpats yra per jį padaręs. Jis, kurs mažesnis yra už visus krikščionis (plg. 1 Kor. 15, 8), yra Dievo pavadintas, kad pildytu apaštalo pareigas, kad apsakotu *neištiriamus Kristaus turtus*, t. y. iš Kristaus paeinančius palaiminimus be skaitliaus visam pasauliui.— (**9**) *Ir apšviesti...* Evangelija pastatė aiškion švieson tiesas, kurios pirma buvo uždengtos, o tarp jų ir tiesą, jogei visi žmonės pavadinti yra į išganymą.— *Dievuje, kurs...* Kadangi atpirkimas yra lyg-kad naujas sutvėrimas, todėl jis galėjo buti paslėptas tik Sutvertojuje ir tik nuo jo išeiti.— (**10**) *Idant...* Paslaptis buvo uždengta pirmiaus, kad dabar Dievo išmintis apsireikštu visoje pilnybėje.— *Kunigaikštystėms ir valdžioms...* Kaip augš. 1, 21, taip ir čionai tais vardais pavadintas yra aniolų pasaulis. Apaštalas išreiškia labai prakilnią mintį: Dangiškos dvasios nuolat žiuri į atpirkimo įvykimą. Kiekviena jo smulkmena joms apreiškia ką nors nauja; nes nors aniolų išmintis yra daug didesnė už musų, vienok ir ji turi savo ribas. Dievas jiems neapreiškė visų savo gerumo darbų, paskirtų žmonėms. Aniolai apie juos patiria jiems jau įvykstant. Tokiuo tai budu jie pamokyti yra *per Bažnyčią*, per įsteigimą tos Bažnyčios, sudėtos iš įvairiausių žmonių, kuri turėjo mums buti išganymo laivu, ir kurioje apsireiškia su didžiausia galybe Dievo užmanymų išmintis, suteikianti jo teisybę, jo šventumą ir jo gerumą.— (**11**) *Pagal amžiną...* Dabar apreikštasis Dievo užmanymas padarytas yra nuo amžių.— *Kristuje Jėzuje.* Atpirkimo idėją turėjo dangiškasis Tėvas amžiname Žodyje; ir jame, kada jis įsikunijo, Tėvo idėja buvo įvykdyta.— (**12**) *Kuriame turime...* Kriščionįs tikėdami į Kristų su šventu drąsumu (παῤῥησία), jog nebus atstumti, ir su pilnu pasitikėjimu gali artinties Dievop. (**13**) *To dėlei aš...* Dėlei viso, kas pasakyta eil. 8-12.— *Nenusiminkit.* Gr. t. μὴ ἐγκακεῖν gali buti dvejopai aiškinamas: aš prašau jusų nenusiminti, arba: aš prašau, kad aš nenusiminčiau. Pirmas vienok aiškinimas netik labiaus sutinka su Vulgata, bet randa dar patvirtinimą ir sekančiuose eil. žodžiuose, todėl yra geresnis. Apaštalas neturi baimės apie save, bet jis bijosi, kad jo mylimi Efeziečiai nenusimintu perdaug, matydami jų Apaštalo vargus kalėjime.— *Už jus*: nes šv. Povilas buvo persekiojamas kaipo pagonių Apaštalas.— *Kurie yra...* Apaštalo vargai yra šlovė ir didis padrąsinimas tiems, už kuriuos jie yra pakeliami.

14—21. Šv. Povilas, sugrįžęs prie pertraukto maldavimo, prašo Tėvą, kad jis sustiprintu Efeziečius tikėjime, idant jie, pasiremdami ant meilės, suprastu visa perviršijančią Kristaus meilę (14—19); užbaigia gi maldavimą ir dėkojimą Dievo pagarbinimu (20. 21).

[14] Hujus rei gratia flecto genua mea ad Patrem Domini nostri Jesu Christi, [15] ex quo omnis paternitas in cœlis, et in terra nominatur, [16] ut det vobis secundum divitias gloriae suae, virtute corroborari per Spiritum ejus in interiorem hominem, [17] Christum habitare per fidem in cordibus vestris: in caritate radicati, et fundati, [18] ut possitis comprehendere cum omnibus sanctis, quæ sit latitudo, et longitudo, et sublimitas, et profundum: [19] scire etiam supereminentem scientiae caritatem Christi, ut impleamini in omnem plenitudinem Dei.

[20] Ei autem, qui potens est omnia facere superabundanter quam petimus, aut intelligimus,

[14] Todėl aš klaupiuos ant kelių prieš musų Viešpaties Jėzaus Kristaus Tėvą, [15] nuo kurio kiekviena tėvystė danguose ir ant žemės turi vardą, [16] kad jis duotu jums, pagal savo šlovės turtus, susistiprinti galybe per jo Dvasią vidujiniame žmoguje, [17] kad Kristus gyventu per tikėjimą jusų širdyse, ir jųs, įsišakniję ir pasitvirtinę meilėje, [18] kad galėtumėt suprasti su visais šventaisiais, koks yra platumas ir ilgumas, ir augštumas ir gilumas, [19] o taipogi pažinti Kristaus meilę, perviršijančią visokį pažinimą, kad butumėt pripildyti visa Dievo pilnybe.

[20] Tam gi, kurs per savo veikiančią mumyse galybę gali padaryti užvis daugiaus, negu pra-

---

(**14**) *Todėl aš...* Tais žodžiais Apaštalas grįžta prie minties, išreikštos antroje pusėje 2. persk.—*Klaupiuos...* Priklaupimas išreiškia ypač karštą maldą.— (**15**) *Nuo kurio...* Vulgatos žodis „paternitas“, tėvystė, neatsako gr. ž. πατρία, kurs reiškia didesnę ar mažesnę kuopą ypatų, paeinančių iš vieno bendro tėvo, todėl šeimyną, giminę, tautą. Taigi, Apaštalas nori pasakyti, jog nuo dangiškojo Tėvo kiekviena giminė danguje ir ant žemės išveda savo vardą, nes Dievas yra visų aniolų ir žmonių Tėvas. Tuo Apaštalo išsireiškimu vėl paženklinta yra tobula visos Bažnyčios vienybė, kuri Dievuje yra tik viena didelė iš įvairių dalių susidedanti šeimyna.—(**16**) *Kad jis duotu*.. 16 ir 17 eil. išreikštą yra, ko Apaštalas meldžia. Jis meldžia visupirma susitvirtinimo vidujinio žmogaus; toliaus gi nuolatinio Kristaus buvimo tikinčiųjų širdyse. — *Pagal savo šlovės turtus*, t. y. taip kaip tai gali padaryti tasai, kurs turi pilnybę dieviškos prigimties ir amžinos šlovės. Plg. 1, 18. Rym. 9, 23 — *Per jo dvasią*, nes nuo šv. Dvasios daugiausiai priklauso dvasiškas krikščionies gyvenimas.— *Vidujiniame žmoguje*, atgimusiame, kurs reikia atskirti nuo jausmų žmogaus. Veiz. Rym. 7, 22. 2 Kor. 4, 16. —(**17**) *Kad Kristus gyventu*; anot gr. t. nuolat gyventu. Kristus jau nuo seniai buvo Efeziečių širdyse; bet tas jo buvimas gali pasidaryti kas kart tobulesnis. Sąlygomis, be kurių Kristus negali buti musų širdyse, yra tikėjimas į jį ir meilė. —(**18**) *Kad galėtumėt...* Apaštalas nurodo tikslą Kristaus buvimo Efeziečių širdyse. — *Su visais šventaisiais*: su visa krikščionių daugybe. — *Koks yra platumas...* Tais žodžiais šv. Povilas išreiškia didumą to dalyko, kurio išmanymo jis meldžia skaitytojams. Kadangi pats dalykas toje eil. nėra išvardytas, todėl apie jį daroma daug įvairių spėjimų, anot kurių tuo dalyku esanti Dievo paslaptis, minėta pradžioje šito perskyr., arba Kristaus kryžius, arba krikščioniška Bažnyčia; bet tikriausiai Apaštalas turi mintyje begalinę Kristaus meilę, kurią ir išvardija sek. eilutėje.—(**19**) *O taipogi pažinti...* Tikrai be ribų yra Dievo meilė, nes jis apima visą žemę, tęsiasi nuo amžių iki amžių, siekia į didžiausias augštybes, darydama žmones dangaus gyventojais ir įsigilina į pačias pažemes (1 Petr. 3, 19). — *Kad butumėt*. . Tasai yra galutinas Apaštalo maldos tikslas: kad Efeziečiai butu pripildyti visokia tobulybe, kurios pilnumą turi Dievas. (Teof.).

(**20**) *Tam gi...* Apaštalo malda, o taipogi ir visa dogmatiškoji gromatos dalis užbaigta yra iškilmingu Dievo pagarbinimu.—*Užvis daugiaus...* Daug meldė Apaš-

secundum virtutem, quæ operatur in nobis: [21] ipsi gloria in Ecclesia, et in Christo Jesu in omnes generationes saeculi saeculorum. Amen.

šome arba išmanome, [21] jam tebuna garbė Bažnyčioje ir Kristuje Jėzuje per visų amžinųjų amžių gimines. Amen.

II. 1. Praktiški išvedimai iš paduotojo mokslo.

Caput IV. [1] Obsecro itaque vos ego vinctus in Domino, ut digne ambuletis vocatione, qua vocati estis, [2] cum omni humilitate, et mansuetudine, cum patientia, supportantes invicem in caritate, [3] solliciti servare unitatem Spiritus in vinculo pacis. [4] Unum corpus, et unus Spiritus sicut vocati estis in una spe vocationis vestrae. [5] Unus Dominus, una fides, unum baptisma. [6] Unus Deus et Pater omnium, qui est super omnes, et per omnia, et in omnibus nobis.

4. Perskyrimas. [1] Taigi, maldauju jus aš, kalinys Viešpatyje, kad jusų pasielgimas butu vertas pašaukimo, į kurį pavadinti esate: [2] su visu nuolankumu ir romumu, su kantrybe pakęsdami kits kitą meilėje, [3] rupindamies užlaikyti dvasios vienybę ramybės ryšyje. [4] Vienas kunas ir viena dvasia, kaip ir pavadinti esate vienoje jusų pašaukimo viltyje. [5] Vienas Viešpats, vienas tikėjimas, vienas krikštas. [6] Vienas Dievas ir visų Tėvas, kurs yra ant visų, ir per visa, ir visuose mumyse.

---

talas savo skaitytojams, bet Dievas gali padaryti dar daugiaus.—(21) *Jam tebuna garbė*: garbė, prideranti Dievui taip galingam ir geram.—*Bažnyčioje...* Bažnyčia, kurios sąnariai gauna iš Viešpaties tiek geradarysčių, privalo garbinti amžinai viršiausį malonių suteikėją; reikia gi tai daryti *Kristuje Jėzuje*, t. y. užlaikant tobuliausią vienybę su dangiškaja savo Galva.

4, 1—6. Apaštalas, išparodęs, jog atsivertę žydai ir pagonįs per Kristų pasidarė vienu kunu, perspėja, kad vieni ir kiti užlaikytu tą vienybę ir tai ne tik išviršinę, bet taipogi ir vidujinę (1—3); nes jie budami vienu kunu, gaivinamu viena dvasia, privalo turėti vieną tikslą ir stengties jį pasiekti vienokiuo budu (4—6).

(1) *Taigi, maldauju...* Krikščionių pašaukimas reikalauja, kad jie gyventu tobuloje dvasios vienybėje. Kad pridavus daugiaus svarbumo paraginimui, Apaštalas primena savo liudną stovį: jis yra kalinys; bet tuojau prideda: *Viešpatyje*, nes jis apkaltas dėlei vienybės su Viešpačiu, ir todėl jo pančiai daro jam garbę.—*Vertas pašaukimo* į krikščionių tikėjimą, kurs yra didžiausi malonė, bet taipogi uždeda įvairias pareigas. Tas pareigas Apaštalas primena sek. eilutėse. Plg. 1 Kor. 7, 20. Pilyp. 1, 27.— (2. 3) *Su visu nuolankumu...* Pavadintuose į tikėjimą visupirma turi buti kaipo šaknis nuolankumas, iš kurio išeina romumas ir pakantrumas meilėje. Tie dalykai butinai reikalingi yra krikščionims, nes be jų negalima užlaikyti, kas yra svarbiausia, vienybės tikėjime. Taipgi iš meilės vienų į kitus išaugs santaika ir ramybė, kuri visus apims.— (4) *Vienas kunas...* Apaštalas nurodo, kodėl reikalinga tarp krikščionių vienybė. Jie visi daro vieną kuną, kuriuo yra Bažnyčia. O kur yra vienas kunas, yra ir viena dvasia, gaivinanti kuną (Auks).— *Vienoje jusų pašaukimo...* Krikščionių pašaukimas duoda jiems visiems vieną ir tą pačią viltį amžinojo išganymo; tas gi atžvilgis negali nepadidinti tarp jų vienybės.— (5) *Vienas Viešpats...* Svarbiausiu bažnytinės vienybės šaltiniu yra jos Galva ir vadas, Jėzus Kristus. Tos vienybės įrankiais yra vienodas visiems tikėjimas į Jėzų Kristų ir krikštas, suteikiamas Kristaus vardan.— (6) *Vienas*

[7] Unicuique autem nostrum data est gratia secundum mensuram donationis Christi. [8] Propter quod dicit: Ascendens in altum captivam duxit captivitatem: dedit dona hominibus. [9] Quod autem ascendit, quid est, nisi quia et descendit primum in inferiores partes terrae? [10] Qui descendit, ipse est et qui ascendit super omnes cœlos, ut

[7] O kiekvienam iš musų duota yra malonė pagal Kristaus dovanos saiką. [8] To dėlei sako: Augštyn užžengdamas vedė sugautą nelaisvę, jis davė žmonėms dovanas. [9] O jogei užžengė, ką gi tai reiškia, jei ne tą, jog pirma ir nužengęs buvo į žemesniasias žemės dalis? [10] Kurs nužengė, tas pats yra, kurs ir užžengė ant visų dangų, kad

---

Dievas... Viršiausiuoju vienybės darytoju yra Dievas.— *Kurs yra ant...* Apaštalas pažymi trejopą budą, kaip Dievo veikimas apsireiškia krikščionyse: Dievas yra *ant visų*, kaipo viršiausis Viešpats; — *per visa* (geriaus: per visus), nes jo visagalinti įtekmė pasiekia visus bažnytinio kuno sąnarius;— *visuose*, kadangi jis gyvena mumyse.—Išskaityme priežasčių, kodėl tarp krikščionių privalo buti vienybė, užlaikytas yra labai gražus laipsniavimas: Bažnyčia, Kristus, Dievas.

7—16. Šv. Povilas toliaus persergi, kad yra šioks toks nevienodumas tarp vienybėje esančiųjų sąnarių, kadangi Kristus, malonių dalintojas, suteikia kiekvienam malonę pagal savo valią (7—11); bet ir tas skirtumas praverčia vienybei, nes jis neturi kitokio tikslo, kaip tik kad atvestu visus žmones į tobulą tikėjimo vienybę (12—16).

(**7**) *O kiekvienam*.. Krikščionių vienybė nepašalina įvairumo, nes jie gali turėti nevienodas Kristaus sau suteiktas malones. Tame vienok malonių padalinime neivienas nėra užmirštas. Yra vienybė tarp Kristaus ir kiekvieno krikščionies, nes kiekvienas gauna nuo jo malones.— *Pagal Kristaus...* Plg. Rym. 12, 6. Tos ar kitos malonės suteikiamos yra ne bet kaip; jas paskirsto išmintingiausiai pats dieviškas Bažnyčios Vadas.—(**8**) *To dėlei sako*—šv. Raštas Ps. 67, 19.—*Augštyn...* Apaštalas cituoja žodžius ne visai taip, kaip jie randasi psalmėje, kurioje šlovinamas yra Jahvės pergalėjimas ir jo garbingas įėjimas su išrinktaja tauta į žadėtąją žemę. Įkvėptas autorius ten sako į Dievą: Tu užžengei į augštybę, vedei sugautuosius; tu ėmei dovanas iš žmonių. Svarbiausis skirtumas randasi paskutiniuose žodžiuose, nes šv. Povilas sako: *jis davė*, vietoje laukiamo: ėmė. Ta permaina gali buti išteisinta dvejopu budu. Syriškas vertimas ir chald. parafraza išreiškia psalmės žodžius tokioje pat prasmėje, kaip ir šv. Povilas; regimai jau gilioje senobėje nevienodai ta vieta buvo skaitoma. Priegtam, anot daugelio aiškintojų, ebr. žodis *laqach*, apskritai reiškiantis: imti, šitoje vietoje turi ypatingą prasmę, butent, imti davimui: ėmei dovanas, kad jas padalintumei tarp žmonių. Taigi, ką kitados padarė Jahve, tai išpildė taipogi Mesijas kitokiuo budu, o šv. Dvasia įkvėpusi giesmę turėjo atžvilgį ir į Kristaus pergalėjimą. — (**9**) *O jogei...* Psalmės žodžius Apaštalas aiškiaus pritaiko prie Kristaus.— *Užžengė.* Kadangi pasakyta yra: užžengė, ir tai apie Mesiją, kurs yra Dievu, todėl iš to užžengimo arba sugrįžimo į dangų reikia išvesti, jog jis pirma buvo nužengęs į *žemesniasias žemės dalis.* Ką jos vienok tikrai reiškia, nevisi aiškintojai vienaip supranta. Vieni mato čionai paminėtą tiktai žemę apskritai, kuri yra žemiaus už dangų; kiti gi pažemes, butent kapą arba Abraomo prieglobstį (limbus — pragaras). Anot tų antrųjų butu tais žodžiais išreikšta Kristaus mirtis arba nužengimas į Abraomo prieglobstį (Symb. Ap: descendit ad inferos) pirm prisikėlimo. Anot pirmųjų nuomonės, kuri išrodo tikresnė, kaipo labiaus sutinkanti su kontekstu, ta vieta turi sąryšį su Kristaus įsikunijimu; vedimas gi pagautos nelaisvės, pritaikytas prie Išganytojo, turėtu reikšti pergalėjimą jo priešų (šetono, nusidėjimo, mirties ir t. t.), kurs pilnai įvyko, Kristui atsisėdus amžinai po Tėvo dešinės.—(**10**) *Kurs nužengė...* Nužengusis Išganytojas vėl užžengė *ant visų dangų*, o ne tiktai ant nedidžio žemiško Siono augštybių, kaip parašyta įkvėpto Psalmisto giesmėje.— *Kad visa pripildytu*: kad pripildytu visą pasaulį; ypač gi visą Bažnyčią savo buvimu, savo įtekme, savo dovanomis ir savo

impleret omnia. [11] Et ipse dedit quosdam quidem Apostolos, quosdam autem prophetas, alios vero Evangelistas, alios autem pastores, et doctores [12] ad consummationem sanctorum in opus ministerii, in aedificationem corporis Christi: [13] donec occurramus omnes in unitatem fidei, et agnitionis filii Dei, in virum perfectum, in mensuram aetatis plenitudinis Christi: [14] ut jam non simus parvuli fluctuantes, et circumferamur omni vento doctrinae in nequitia hominum, in astutia ad circumventionem erroris. [15] Veritatem autem facientes in caritate, crescamus in illo per omnia, qui est caput Christus: [16] ex quo totum cor-

visa pripildytu. [11] Ir jis pats davė kaikuriuos kaipo apaštalus, kaikuriuos kaipo pranašus, bet kitus kaipo evangelistus, o kitus kaipo ganytojus ir mokytojus, [12] šventųjų ištobulinimui, tarnystės darbui, Kristaus kuno statymui, [13] iki visi susieitumėm vienybėn tikėjimo ir Dievo Sunaus pažinties, į tobulą vyrą, į saiką amžio Kristaus pilnybės, [14] kad jau nebebutumėm linguojami kudikiai ir nebebutumėm nešiojami kiekvienu mokslo vėju, per žmonių nedorybę, per suvedžiojantį paklydimo vylių; [15] bet kad darydami tiesą meilėje augtumėm iš visų atžvilgių tame, kurs yra galva, Kristus; [16] iš kurio visas kunas,

---

geradarystėmis.—(**11**) *Ir jis pats...* Apaštalas arčiaus aptaria Kristaus dovanų prigimtį ir jų tikslą. Plg. Rym. 12, 4—6. 1 Kor. 12, 4...— *Apaštalus... pranašus.* Veiz. augšč. 2, 20; 3, 5. 1 Kor. 12, 28 — *Evangelistus.* Tuo vardu dabar vadinasi keturi Evangelijos rašytojai, bet išpradžios taip vadinami buvo tie, kurie buvo siunčiami Geros Naujienos apsakotų. — *Ganytojus ir mokytojus* Ganytojais ir mokytojais buvo tos pačios ypatos (vyskupai). Jie buvo atskirų bažnyčių vadovais, o draug ir mokytojais.—(**12**) *Šventųjų...* Įvairių Kristaus įstatytų tarnysčių tikslas yra atvesti visus žmones į pilną tikėjimo vienybę, taip kad mystiškas Kristaus kunas butu vienas ir tobulas, kaip ir tikrasis jo kunas.—(**13**) *Iki visi...* Kristaus tarnų uolumas turi padaryti, kad tarp visų krikščionių atsirastu tikėjimo vienybė ir kiek galima pilniausis pažinimas Jėzaus, Dievo Sunaus.—*Į tobulą vyrą:* kad taptumėm užaugusiais, subrendusiais vyrais, o ne kudikiais (e. 14) — *Į saiką amžio.* Gr. ž. ἡλικία gali reikšti amžį, bet taipogi ir ugį; ta antroji reikšmė gal geriaus čionai pritiktu —*Kristaus pilnybės,* t. y. pilnybės tobulumų, kuriuos turi Kristus. Tobulas amžis, arba tabulas ugis Bažnyčiai ir kiekvienam atskiram tikinčiam yra ta valanda, kurioje mystiškame Kristaus kune atsiras tiek kiek galima to šventumo, kurį turi dieviškas Vadas ir Galva.—(**14**) *Kad jau..* Tobulam išsiplėtojimo stoviui, kurį turi pasiekti krikščionių gyvenimas, priešingas yra tebesantis netobulybės stovis, kurį Apaštalas palygina su kudikystės amžiu. Kudikiai neturi savo išmanymo ir ištvermės; priegtam jiems truksta žinojimo.—*Linguojami*, kaip esti su dalyku, kurį bangos mėto į visas puses.—*Kiekvienu mokslo vėju...* Klaidingi mokslai, kaip koks smarkus vėjas, patraukia paskui save silpnas dušias, nesutvirtėjusias tikėjime.—*Per žmonių nedorybę..* Tie žodžiai nurodo, kokiais budais daromas yra atitraukimas nuo tiesos.—(**15**) *Bet kad darydami tiesą...* Gr. t. budami tiesoje, t. y. mums pasiliekant ištikimais evangelijinei tiesai, o ne kaip kudikiai pasiduodant paklydimui.—*Meilėje.* Nepasiduodant p k-tai žmonių įtekmei, reikia laikyties tiesos, mylint ją dėl Dievo.—*Augtumėm tame...* Kad tobulintumėmės Jėzuje Kristuje, pasilikdami tikroje su juo vienybėje.—(**16**) *Iš kurio...* Jėzus Kristus yra tas šaltinis, ir kurio mystiškas kunas su gerai suderintais ir tvirtai sujungtais sąnariais, t. y. Bažnyčia gauna savo butybę ir savo veiklumą.—*Per visus sušelpimo sunerimus.* Kas čionai pavadinta yra sušelpimo sąnariais (per omnem juncturam subministrationis, διὰ πάσης ἁφῆς τῆς ἐπιχορηγίας) nėra visai aišku. Gali buti, kad Apaštalas kalba apie pašalpas, kurias

pus compactum, et connexum per omnem juncturam subministrationis, secundum operationem in mensuram uniuscujusque membri, augmentum corporis facit in aedificationem sui in caritate.

suderintas ir sujungtas, per visus sušelpimo sunėrimus, sulig veikimo, pritaikyto prie kiekvieno sąnario, daro savo augimą jo paties statymui meilėje.

2. Visus paliečiantieji perspėjimai.

[17] Hoc igitur dico, et testificor in Domino, ut jam non ambuletis, sicut et gentes ambulant in vanitate sensus sui, [18] tenebris obscuratum habentes intellectum, alienati a vita Dei per ignorantiam, quae est in illis, propter caecitatem cordis ipsorum, [19] qui desperantes, semetipsos tradiderunt impudicitiae, in operationem immunditiae omnis in avaritiam. [20] Vos

[17] Tai tat aš sakau ir liudiju Viešpatyje, kad jau nebesielgtumėt, kaip pagonįs elgiasi savo išmanymo tuštybėje; [18] turintįs aptemdytą protą, atskirti nuo Dievo gyvenimo, dėlei juose esančio nežinojimo, dėlei jų širdies aklybės; [19] kurie nustoję vilties patįs save padavė begėdystei, į visokio susitepimo darymą, į godulystę. [20] Bet jųs ne taip išmokote Kristų, [21] jei tik-

---

Dievas, arba Kristus, arba Kristaus tarnai suteikia višiems Bažnyčios sąnariams, suvienytiems Jėzuje Kristuje. Svarbiausi mintis yra apie artimą susivienijimą sąnarių su mystiškaja Galva per dvasiškus sunerimus, padarančius tą vienybę, lygiai kaip kuniški sunerimai suvienija įvairias kuno dalis su galva.—*Sulig veikimo...* Pašalpa pritaikyta yra prie veikimo, arba tarnystės, kurią Kristus paskyrė kiekvienam sąnariui. Plg. augšč. e. 7.—*Daro savo augimą...* Mystiškas kunas, Bažnyčia, sujungtas tvirtais ryšiais su Kristumi, pats daro savo augimą, kaipo pilnas gyvybės organizmas, ir lyg koks rumas pats save stato.— *Meilėje.* Visas augimas įvyksta po įtekme meilės, kuri yra visureikalingiausi sąlyga krikščionių vienybės su Kristumi.

4, 17—5, 5. Apaštalas ragina Efeziečius, kad toliaus nebegyventu kaip pagonįs (17—19), bet kad geriaus pamokyti nusivilktu senąjį žmogų ir apsivilktu naujuoju (20—24); taigi, kad sergėtus melagystės, rustybės, vagysčių, piktų kalbų, kad nenuliudintu Dvasios (25—30); kad kiti kitus mylėtu, sekiodami Dievą, kurio yra vaikai, ir Kristų, kurs už mus pasiaukojo (4, 31—5, 2); ypač gi sergėtus visokios paleistuvystės (3—5).

(17) *Tai tat aš...* Apaštalas grįžta prie perspėjimų, pradėtų 4, 1, ir sako visupirma, ko reikia Efeziečiams saugoties.— *Liudiju Viešpatyje*, t. y. aš jus maldauju, kaipo suvienytasis su musų Viešpačiu, Jėzumi Kristumi.— *Savo išmanymo tuštybėje.* Visas netikinčių pagonių protinis ir dorinis veikimas buvo tuščias ir baigėsi nieku.— **(18)** *Turintįs...* Pagonių protas yra aptemęs, tuotarpu kad krikščionįs apšviesti yra dieviška šviesybe.— *Atskirti nuo...* Dievo gyvenimu čionai yra ne tik šventas žmonių gyvenimas, kurį Dievas pagiria, arba kurį suteikia jį mylintiems, bet taipogi tasai, kuriuo jis pats gyvena atgimusiose dušiose.— *Nežinojimo.* Nežinojimas yra priežastis, kodėl pagonįs atskirti nuo Dievo gyvenimo. — *Dėlei jų širdies aklybės*: dėlei širdies užkietėjimo. Kadangi pagonįs užkietino savo širdis, jie įpuolė nežinojiman, kurs juos atskyrė nuo Dievo gyvenimo.— **(19)** *Nustoję vilties*—gauti išganymą.— Dauguma gr. kod. turi: ἀπηλγηκότες, pasidarę be jausmų, nejautrųs, t. y nebeatjausdami sąžinės graužimo.— *Save padavė.* Plg. Rym. 1, 24.—*Į visokio...* Dorinis ištvirkimas buvo labiausiai prasiplatinęs tarp pagonių; su juo gi dažnai jungėsi kita yda: godulystė.—**(20)** *Bet jųs...* Apaš-

autem non ita didicistis Christum, [21] si tamen illum audistis, et in ipso edocti estis, sicut est veritas in Jesu: [22] deponere vos secundum pristinam conversationem veterem hominem, qui corrumpitur secundum desideria erroris. [23] Renovamini autem spiritu mentis vestrae, [24] et induite novum hominem, qui secundum Deum creatus est in justitia, et sanctitate veritatis. [25] Propter quod deponentes mendacium, loquimini veritatem unus-

tai jį girdėjote ir jame išmokyti esate, kaip tiesa yra Jėzuje, [22] nusivilkti pagal pirmbuvusį pasielgimą senąjį žmogų, gendantį per apgaulingus pageidimus. [23] Atsinaujinkit gi jusų išmanymo dvasia [24] ir apsivilkkit nauju žmogumi, kurs sutvertas yra pagal Dievą teisybėje ir šventybėje tiesos. [25] To dėlei atmesdami melą, kalbėkit kiekvienas su savo artimu tiesą, kadangi mes esame vieni kitų sąnariai. [26] Jei rustinatės, tai ne-

---

talas tarsi sako: jųs gi jau nieko bendro nebeturite su pagonimis, o tai dėlto kad jųs *išmokote Kristų*, t. y. pažinote iš Evangelijos apsakojimo jį, jo ypatą, jo darbus, jo paslaptis.— (21) *Jei tiktai...* Tas apsaugolis (restrictio) lygus yra jau minėtam 3, 2. Jis visai nereiškia, buk galėjo ir taip buti, kad Efeziečiai visai dar nėra girdėję apie Kristų.— *Jį girdėjote*, apsakojamą Evangelijoje. — *Kas tiesa yra...* Išmokyti sulig tikrojo mokslo, kurį skelbė pats Jėzus Kristus. Apie ką yra ta tiesa, arba mokslas, Apaštalas sako sek. eil.— (22) *Nusivilkti...* Efeziečiai buvo patyrę iš Kristaus mokslo, kad jiems visupirma reikia nusivilkti senasis žmogus.— *Pagal pirmbuvusį...* Tas išsireiškimas nurodo, kad reikalaujamas nusivilkimas paliečia aną stovį, kuriame gromatos skaitytojai gyveno pirm atgimimo per krikštą.— *Senąjį žmogų.* Senuoju žmogumi, kurį reikia nusivilkti, yra žmogus kuniškas, su pradiniu ir kitais nusidėjimais, toks koks paeina nuo Adomo, atskirtinas nuo naujojo žmogaus, sutverto teisybėje pagal Dievą (žem. e. 24) — *Gendantį..* Senasis žmogus, kurs reikia nusivilkti, genda, nes nuolat artinasi prie savo galutinos prapulties. Į tą prapultį jį veda apgaulingi pageidimai, kadangi patraukia jį į vis naujus nusidėjimus ir tokiuo budu, žadėdami laimę ir niekuomet jos nesuteikdami, vis labiaus nusmelkia ir geso dar užsilikusius po žmogaus nupuolimo trupučius šviesos ir gerumo. Plg. Kol. 3, 8;— (23) *Atsinaujinkit...* Apaštalas, pasakęs, ką Efeziečiai privalo nuo savęs atmesti, paaiškina, ką jie turi priimti: jiems reikia visai atsinaujinti.— *Išmanymo dvasia.* Yra tai geresnioji dalis musų esybės, musų dušios. Veiz. Rym. 6, 4. 1 Kor. 14, 14.— (24) *Ir apsivilkkit...* Negana yra nusivilkti senąjį žmogų, palikti Adomą ir nieko daugiaus nebedaryti; bet reikia dar apsivilkti naujuoju, susivienyti su Kristumi.—*Kurs sutvertas...* Permaina, įvykstanti atgimusiame žmoguje, yra taip gili, kad ji tikrai yra Dievo Sutvertojo darbas. Kaip pirmasis žmogus buvo sutvertas pagal Dievo paveikslą, taip ir naujasis gauna tą dievišką panašumą, kurį Adomo nuodėmė bavo išdalies nudildžiusi. Plg. Prad. 1, 27. Kol. 3, 10. Tas naujas sutvėrimas įvyksta *teisybėje ir šventybėje.* Teisybė čionai, anot daugumos aiškintojų, reiškia tobulus naujojo žmogaus santikius su artimais; šventybė gi tobulus santikius su Dievu. — *Tiesos*: evangelijinės tiesos, kurios pasekmė yra teisybė ir šventybė.— (25) *To dėlei...* Kadangi krikščionis sutvertas yra tiesos šventybėje, todėl jam reikia visupirma sergėties melagystės.— *Kadangi mes...* Apaštalas primena vėl, kad visi krikščionįs yra sąnariai vieno mystiškojo kuno. Bjauriausis gi butu dalykas, jei to paties kuno sąnariai, gaivinami ta pačia dvasia, mėgintu kiti kitus apgaudinėti. Plg. 1 Petr. 2, 1. Zak. 8, 16.—(26) *Jei rustinatės...* Pirmieji tos eil. žodžiai paimti yra iš Ps. 4, 5. Dvejopai galima juos suprasti: Jei jus apima rustybė, tegul ji niekuomet nepavirsta nusidėjimu; arba: Rustinkitės tokiuo budu, kad jusų rustybėje nebutu nusidėjimo. Gyvenime gali atsitikti tokios aplinkybės, kuriose šventa rustybė darosi žmogaus priederme. — *Saulė...* Apaštalas prideda pamokymą, kaip išvengti nusidėjimo nors ir teisingoje rustybėje. Visupirma žmo-

quisque cum proximo suo: quoniam sumus invicem membra. 26 Irascimini, et nolite peccare: sol non occidat super iracundiam vestram. 27 Nolite locum dare diabolo: 28 qui furabatur, jam non furetur: magis autem laboret, operando manibus suis, quod bonum est, ut habeat unde tribuat necessitatem patienti. 29 Omnis sermo malus ex ore vestro non procedat: sed si quis bonus ad aedificationem fidei ut det gratiam audientibus. 30 Et nolite contristare Spiritum sanctum Dei: in quo signati estis in diem redemptionis. 31 Omnis amaritudo, et ira, et indignatio, et clamor, et blasphemia tollatur a vobis cum omni malitia. 32 Estote autem invicem benigni, misericordes, donantes invicem sicut et Deus in Christo donavit vobis.

nusidėkite; saulė tenenusileidžia ant jusų rustybės. 27 Neduokit vietos velniui. 28 Kurs vogė, jau tegul nebevagia, bet velyk teužsiima darbu, dirbdamas savo rankomis, kas gera yra, kad turėtu iš ko suteikti reikalaujančiam. 29 Joki nedora kalba teneišeina iš jusų burnos, bet jei yra koki tinkanti tikėjimui pastiprinti, ji teduoda malonę klausantiems. 30 Ir nenuliudinkit šventosios Dievo Dvasios, kuria jųs paženklinti esate atpirkimo dienai. 31 Visoks kartumas, ir rustybė, ir įtužimas, ir šauksmas, ir piktžodžiavimas tebuna nuo jusų prašalinti draug su visokiuo piktumu. 32 Bukite gi kits kitam maloningi, gailiaširdžiai, kits kitam atleidžiantįs, kaip ir Dievas jums atleidė Kristuje.

---

gui ne valia turėti noro atkeršyti, bet reikia buti veikiam prie susitaikymo. — (**27**) *Neduokite...* Antras pamokymas: Nedaryti nieko, kas tarsi duris į musų dušią atvertu piktai dvasiai ir leistu jai įeiti; todėl reikia neturėti jokių piktų jausmų, nesakyti keiksmo žodžių, nedaryti neapykantos darbų.—(**28**) *Kas vogė...* Gr. t. dabartinis laikas. Apaštalas įsako vagims tris dalykus: nesisavinti svetimos gėrybės, patiems darbuoties, kad turėtu kuo aprupinti savo reikalus ir sušelpti kitus, ir galop, kaip pirma vogdami turėjo nedorą tikslą, taip dabar turėti dirbant gerą tikslą daryti, kas gera. — (**29**) *Joki nedora...* Apaštalas regimai turėjo čionai mintyje begėdiškas kalbas, pažadinančias į paleistuvystės nuodėmes, kaip galima spėti iš gr. ž. σαπρός, supuvęs. — *Bet jei yra...* Sakinys yra nepilnas, vietoje: bet jei yra koki gera kalba, ji teišeina. — *Tikėjimo*, gr. t. χρείας, reikalo, t. y. gera kalba teišeina pastiprinti tiems, kuriems pastiprinimas reikalingas. — *Malonė.* Gera kalba bus dvasiška malonė klausytojams. — (**30**) *Ir nenuliudinkit...* Iš čia pasirodo, kaip labai mus myli šv. Dvasia. Kas kalba nedoras kalbas, tas nuliudina mumyse gyvenančią šv. Dvasią ir varo ją šalin iš savęs ir iš savo klausytojų.—*Paženklinti...* Veiz. augšč. 1, 13. 14.— *Atpirkimo dienai*: tai dienai, kurioje įvyks kitame gyvenime pilnas atpirkimas. Kas nuliudina ir atitolina nuo savęs šv. Dvasią, tas negaus galutino atpirkimo.—(**31**) *Visoks kartumas...* Apaštalas išvardija įvairius rustybės laipsnius, kuri prasideda vidujiniais jausmais, širdies apkartimu, rustavimu, ir apsireiškia šauksmais ir piktžodžiavimais.—(**32**) *Bukite gi...* Ne rustybė, bet meilė privalo buti krikščionyse.—*Kaip ir Dievas...* Vyriausiu pavyzdžiu ir paskatinimu atleisti kaltybes artimams yra atleidimas, mums Dievo suteiktasis, kurs Kristuje sutaikė su savim pasaulį.

Caput V. [1] Estote ergo imitatores Dei, sicut filii carissimi: [2] et ambulate in dilectione, sicut et Christus dilexit nos, et tradidit semetipsum pro nobis oblationem, et hostiam Deo in odorem suavitatis. [3] Fornicatio autem, et omnis immunditia, aut avaritia nec nominetur in vobis, sicut decet sanctos: [4] aut turpitudo, aut stultiloquium, aut scurrilitas, quae ad rem non pertinet: sed magis gratiarum actio. [5] Hoc enim scitote intelligentes: quod omnis fornicator, aut immundus, aut avarus, quod est idolorum servitus, non habet hereditatem in regno Christi, et Dei.

[6] Nemo vos seducat inanibus verbis: propter haec enim venit

5. Perskyrimas. [1] Bukite tat Dievo sekiotojai, kaip mylimiausieji vaikai, [2] ir elgkitės meilėje, kaip ir Kristus mus numylėjo ir davė save patį už mus kaipo atnašą ir auką Dievui dėl meilaus kvapo. [3] O paleistuvystė ir visoks susitepimas, arba godulystė tenebuna nei minima tarp jusų, kaip pridera šventiesiems; [4] nei begėdystė, nei paiki kalbėjimai, nei juokavimai, kas nepridera, bet velyk dėkojimas. [5] Nes tai žinokite suprasdami, kad neivienas paleistuvis, arba suteptas, arba gobšas, nes tai yra stabams tarnavimas, neturi tėvainystės Kristaus ir Dievo karalystėje.

[6] Niekas jusų tenesuvedžioja tuščiais žodžiais, nes dėlei tų

(**5, 1**) *Bukite tat...* Kadangi Dievas mums atleidė maloningai musų kaltybes, todėl mes turime sekti duotąjį pamokymą ir buti geri ir gailiaširdžiai. — *Kaipo mylimiausieji...* Vaikai, ypač mylimi, privalo stengties kuolabiausiai tapti panašiais tėvui.—(**2**) *Ir elgkitės...* Meilė privalo buti nuolatinė taisyklė musų dorinio gyvenimo. Į ją mus ragina kaip Dievo Tėvo taip ir Kristaus pavyzdis.— *Atnašą ir auką.* Pirmas iš tų dviejų vardų yra bendresnis ir apima visa, kas tik yra atnašaujama, antras regisi kad pažymi čionai, kaip ir kaikuriose kitose vietose (plg. Žyd. 10, 5) ypač kruviną auką.—*Dėl meilaus kvapo.* Tas išsireiškimas paskolintas yra iš Pentateucho, kame gaua tankiai sakoma, jog auka pakilusi prie Jahvės, kaipo meilus kvapas. Plg. Prad. 8, 21. Kun. 1, 9; 23, 17 ir k.—(**3**) *O paleistuvystė...* Su didžiausiu rupesčiu krikščionis privalo sergėties kuniškų nuodėmių ir godulystės. Veiz. augšč. 4, 19. Kol. 3, 5-7.—*Nei minima...* Jei ne valia minėti, tai tuo labiaus ne valia jų daryti.—*Kaip pridera...* Minėtųjų kaltybių sergėties reikalauja pats vardas krikščionių, kaipo pavadintųjų į šventumą.—(**4**) *Nei begėdystė...* Apaštalas išskaito dar kaikuriuos prasikaltimus prieš nekaltybę. Paiki kalbėjimai ir jokavimai reiškia nekaltybės dorybę pažeidžiančias šnekas ir juokus, kas dažnai atsitikdavo pas pagonis.—*Bet velyk...* Visai kitokios privalo buti krikščionių šnekos. Jose tankiausiai turi buti girdimi Dievo šlovinimas ir dėkojimas jam už geradarystes.—(**5**) *Nes tai žinokite...* Nuo pasidavimo minėtiems nusidėjimams privalo ypač atitraukti atmintis, kaip baisias pasekmes jie turi ateinančiame gyvenime.—*Tarnavimas stabams.* Kuniški geiduliai ir godas darosi tarsi dievaičiu visų tų, kurie jiems pasiduoda. —*Neturi tėvainystės...* Dangus yra pažadėtas krikščionims, kaipo tėvainystė, bet tik tiems, kurie savo darbais prisipažįsta esą dangiškojo Tėvo vaikai, kurie pildo jo karalystės įstatus.—*Kristaus ir Dievo.* Kaikurie egzegėtai, atsižvelgdami į gr. t. τοῦ Χριστοῦ καὶ Θεοῦ (sine articulo), aiškina tuos žodžius taip: Kristaus, kurs yra Dievas; bet tas aiškinimas nėra tikras.

6 — 14. Apaštalas perspėja taipogi, kad jo skaitytojai sergėtusi suvedžiotojų (6. 7), nes, užšvitus tikėjimo šviesai, reikia jiems gyventi pagal tikėjimą ir vengti viso to, kas ieško tamsybių (8 — 14).

(**6**) *Niekas jusų...* Apaštalas regimai turi mintyje tuos suklydusius krikščionis, kurie, prisidengdami krikščioniškaja liuosybe, įkalbinėjo, buk šv. Povilo minėtieji nusidėjimai nėsą didžiais prasikaltimais. Apaštalas persergi, kad Efeziečiai neti-

ira Dei in filios diffidentiae. [7] Nolite ergo effici participes eorum. [8] Eratis enim aliquando tenebrae: nunc autem lux in Domino. Ut filii lucis ambulate: [9] Fructus enim lucis est in omni bonitate, et justitia, et veritate: [10] probantes quid sit beneplacitum Deo: [11] et nolite communicare operibus infructuosis tenebrarum, magis autem redarguite. [12] Quae enim in occulto fiunt ab ipsis, turpe est et dicere. [13] Omnia autem, quae arguuntur, a lumine manifestantur: omne enim, quod manifestatur, lumen est. [14] Porpter quod dicit: Surge qui dormis, et exsurge a mortuis, et illuminabit te Christus.

dalykų ateina Dievo rustybė ant netikėjimo vaikų. [7] Nesidarykit tat jų dalininkais. [8] Nes kitą kart jųs buvote tamsybės, dabar-gi esate šviesa Viešpatyje. Elgkitės kaip šviesos vaikai; [9] nes šviesos vaisiai esti visokiame gerume, ir teisybėje, ir tiesoje. [10] Ištirkite, kas įtinka Dievui, [11] ir nedalyvaukite nevaisinguose tamsybės darbuose, bet velyk juos papeikkite. [12] Nes kas jų daroma yra slapčia, gėda ir sakyti. [13] Nes visa, kas yra peikiama, apreiškiama yra per šviesą; nes visa, kas apsireiškia, yra šviesa. [14] To dėlei pasakyta: Pabusk, kursai miegi, ir prisikelk iš numirusių, ir apšvies tave Kristus.

---

kėtu jų kalboms, nes ištikrųjų už tuos nusidėjimus Dievas baus kietai savo teisme.—*Ant netikėjimo vaikų*: veiz. aug. 2, 2.—(**7**) *Nesidarykit tat...* Kas prisidės prie neklusnumo, tas bus taipogi dalininku baisių bausmių.—(**8**) *Nes kitą kart...* Tamsybių ir šviesos paveikslas dažnai yra vartojamas šv. Rašte. Tamsybėmis yra pagonių gyvenimas, šviesa krikščionių. Pirm atsivertimo Efeziečiai taip buvo paskendę tamsybėse, kad tarsi buvo priėmę į save jų prigimtį ir patįs pavirtę tamsybėmis. Tokie pat privalo buti dabar jų santikiai su šviesa.— *Viešpatyje*: t. y. susivienije su tuo, kurs yra pati šviesa.— *Kaipo šviesos vaikai.* Yra tai ebraizmas. Plg. augšč. e. 6; 2, 2. Tų, kurie tapo šviesa, ir pasielgimas privalo buti šviesus, t. y. šventas ir tobulas.— (**9**) *Nes šviesos...* Apaštalas išvardija dorinius privalumus, kurie turi rasties krikščionyse, ir yra priešingi augščiaus minėtoms ydoms. Gerumas priešingas yra piktybei (4, 3); teisybė neteisingam pasisavinimui svetimos gėrybės (4, 28); tiesa melui (4, 25).— (**10**) *Ištirkite...* Geriausi švento gyvenimo taisyklė yra visuomet ir visur jieškoti to, kas gali įtikti Dievui, kas sutinka su jo valia.— (**11**) *Ir nedalyvaukit...* Nusidėjimai neišduoda gerų vaisių, nepraverčia amžinam gyvenimui, bet veda į amžiną mirtį.— *Bet velyk...* Krikščionims negana nedalyvauti tamsybėse, t. y. piktuose pagonių darbuose, bet jie dar privalo iškelti juos aikštėn ir atvirai papeikti — (**12**) *Nes kas jų...* Apaštalas nori priparodyti, kad atviras papeikimas pagoniškų ydų turės geriausias pasekmes. Tos ydos yra taip bjaurios, kad nepadoru jas ir minėti, tuo gi labiaus sekioti.— (**13**) *Nes visa, kas...* Visa, kas yra nurodoma ir papeikiama, išeina aikštėn, švieson, ir nebepasilieka paslėpta, bet lieka apšviesta. Nusidėjimas gi dažnai tolei patraukia prie savęs, kolei jis pasilieka tamsybėje; bet kaip tik jis lieka parodytas, apšviestas, jis nustoja savo patraukiančios galės ir mažiaus žmonių pražudo.— (**14**) *To dėlei pasakyta.* Panašiai skambančių žodžių, kaip sekantieji, niekur nėra šv. Rašte. Regimai čionai šv. Povilas liuosai pasinaudojo keliomis šv. knygų vietomis išreiškimui labai aiškios minties. Yra tai atsiliepimas į nusidėjėlius, paskendusius dvasiškos mirties tamsybėse; jie privalo stengties išeiti iš savo liudno stovio, o Kristus, kurs yra tikra šviesa, apšvies juos savo skaistybe. Plg. Iz. 26, 19; 60, 1. 2.

15—21. Apskritus perspėjimus šv. Povilas užbaigia paraginimu, kad Efeziečiai elgtusi išmintingai, gerai pasinaudodami laiku, pildydami Dievo valią, vengdami girtuoklystės, pilni šv. Dvasios, nuolatiniame dėkojime ir maldoje.

[15] Videte itaque fratres, quomodo caute ambuletis: non quasi insipientes, [16] sed ut sapientes: redimentes tempus, quoniam dies mali sunt. [17] Propterea nolite fieri imprudentes: sed intelligentes quae sit voluntas Dei. [18] Et nolite inebriari vino, in quo est luxuria: sed implemini Spiritu sancto, [19] loquentes vobismetipsis in psalmis, et hymnis, et canticis spiritualibus, cantantes, et psallentes in cordibus vestris Domino, [20] gratias agentes semper pro omnibus, in nomine Domini nostri Jesu Christi Deo et Patri. [21] Subjecti invicem in timore Christi.

[15] Taigi, veizdėkite, broliai, kaip atsargiai turite elgties; ne kaipo neišmintingi, [16] bet kaipo išmintingi, atpirkdami laiką, nes dienos piktos yra. [17] Todėl nesidarykite neprotingais, bet suprantančiais, koki yra Dievo valia. [18] Ir neapsigerkite vynu, kuriame yra ištvirkimas; bet prisipildykit šventaja Dvasia, [19] kalbėdamies tarp savęs psalmėse, ir ymnuose, ir dvasiškose giesmėse, giedodami ir džiaugdamiesi jusų širdyse Viešpačiui; [20] dėkodami visuomet už visa Dievui ir Tėvui vardan musų Viešpaties, Jėzaus Kristaus; [21] pasiduodami vieni kitiems Kristaus baimėje.

---

(15) *Taigi, veizdėkite*... Krikščionįs privalo naudoties visomis aplinkybėmis, kad taptu vis šventesniais.— *Kaip atsargiai*... Elgties atsargiai yra tai gyventi pavyzdingai, taip kaip reikalauja krikščioniška išmintis. Plg. Kol. 4, 5.— **(16)** *Atpirkdami laiką*. Gr. t.: atperkant patogią valandą, τὸν καιρόν. Atpirkti laiką yra tai rupinties pasinaudoti pildymui musų priedermių kiekviena patogia valanda, labai ją branginti, kaip branginame dalyką ne veltui gaunamą, bet už didžius pinigus. Laikas reikia branginti, *nes dienos piktos yra*, t. y. jos retai mums tesuteikia patogias valandas geradarymui, daug gi tokių, kuriose mus sutinka pavojai, kliutįs.— **(17)** *Todėl nesidarykit*... Kadangi dienos piktos yra, todėl reikia buti išmintingais, atsargiais. Plg. Rym. 12, 2. 1 Tes, 4, 3.—**(18)** *Ir neapsigerkite*... Apaštalas persergi apie reikalingumą sergėties dar vienos ydos, kuri neretai atsitikdavo pas pagonis ir paprastai eina draug su paleistuvyste, kadangi, anot šv. Jieronymo, vargu įtikėti, kad girtuoklis galėtu buti ne paleistuvis. — **(19)** *Kalbėdamies*... Kada šv. Dvasia ateina į krikščionių širdis, ji atneša laimę ir padaro tikrą džiaugsmą, apsireiškiantį giesmėmis ir maldomis. Plg. 1 Kor. 14, 15. 26...-- *Psalmėse*... Plg. Kol. 3. 14. Psalmė yra tai giedojimas, skambinant draug ant stigų muzikos instrumento. Ymnais šlovinama Dievo didenybė, galybė, didi jo darbai. Giesmėmis išreiškiami žmogaus jausmai. Bet gali buti, kad šv. Povilas visais tais vardais pavadino apskritai giesmes, giedamas jau pirmųjų krikščionių religijiniuose susirinkimuose.— *Jusų širdyse*. Tie žodžiai parodo, kad Dievo garbinimas privalo buti ne tik išviršinis, lupomis, bet ir vidujinis, širdžia.— **(20)** *Dėkodami*.. Krikščionįs ir mažiausiuose dalykuose mato Dievo dovaną ir už visa privalo dėkoti Dievu.— *Vardan musų Viešpaties*... Kaip visas malones mes gauname per Kristų ir jo atpirkimą, taip ir dėkoti privalome Dievui, kurs yra musų Tėvas, per Jėzų Kristų.— **(21)** *Pasiduodami*... Nors yra žmonių skyriai, kurie ypatingu budu priklauso nuo kitų, bet ir tie antrieji turi pareigas į savo pavaldinius. Toje prasmėje visuomet yra tarp krikščionių pasidavimas vienų kitiems.— *Kristaus baimėje*. Pasidavimas vienų kitiems privalo buti įkvėptas ne vergiška baime, bet bijojimu užrustinti Jėzų Kristų.

3. Peispėjimai paliečiantis krikščioniškas šeimynas.

[22] Mulieres viris suis subditae sint, sicut Domino: [23] quoniam vir caput est mulieris: sicut Christus caput est Ecclesiae: Ipse, salvator corporis ejus. [24] Sed sicut Ecclesia subjecta est Christo, ita et mulieres viris suis in omnibus. [25] Viri diligite uxores vestras, sicut et Christus dilexit Ecclesiam, et seipsum tradidit pro ea, [26] ut illam sanctificaret, mundans lavacro aquae in verbo vitae, [27] ut exhiberet ipse sibi gloriosam Ecclesiam, non habentem maculam, aut rugam, aut aliquid hujusmodi, sed ut sit sancta et immaculata. [28] Ita et viri debent diligere uxores suas ut corpora sua. Qui suam uxorem di-

[22] Moteris tebuna paduotos savo vyrams, kaip Viešpačiui; [23] nes vyras yra moters galva, kaip Kristus yra Bažnyčios galva: jis jos kuno Išganytojas. [24] Bet kaip Bažnyčia paduota yra Kristui, taip ir moteris tebuna paduotos savo vyrams visame. [25] Vyrai, mylėkite savo moteris, kaip ir Kristus numylėjo Bažnyčią ir pats save už ją davė, [26] kad ją pašvęstu, apkuopęs vandens plovimu gyvenimo žodyje, [27] kad jis pats sau ją statytu kaipo šlovingą Bažnyčią, neturinčią sutepimo, arba raukšlės, arba ko kito panašaus, bet kad ji butu šventa ir nesutepta. [28] Taip ir vyrai turi mylėti savo pačias, kaipo savo kunus.

22—33. Po apskrito perspėjimo apie paklusnumo reikalingumą Apaštalas kalba apie pareigas vyrų ir jų žmonų: jogei žmonos privalo buti paklusnios vyrams, kadangi vyras yra moters galva, kaip Kristus yra Bažnyčios galva (22—24); jogei vyrai iš savo pusės turi mylėti savo žmonas, kaip numylėjo Bažnyčią Kristus, apreiškusis tą meilę suteikimu jai didžiausių geradaryscių (25—27); jogei tų abiejų įsakymų pamatu yra tarp vyro ir moters esanti vienybė, kuri yra paveikslu artimiausios vienybės, esančios tarp Kristaus ir Bažnyčios (28—33).

(22) *Moteris*... Kaipo pavyzdį santikių tarp vyro ir moters krikščioniškoje šeimynoje šv. Povilas stato santikius tarp Kristaus ir jo Bažnyčios. Nors tarp vyro ir moters yra pilna lygybė iš religijinio atžvilgio, Evangelija vienok pripažįsta, jog kiekviena lytis gavo šeimynoje ypatingas pareigas, ir tos prigimtos tvarkos ne valia griauti. Plg. 1. Kor. 9, 3... Kol. 3, 18. 1 Petr. 3, 1-6. — *Kaip Viešpačiui*, t. y. kaip pačiam Jėzui Kristui. Tuo išsireiškimu draug yra nurodyta, kokioje dvasioje pasidavimas privalo įvykti, ir kame pasidavimas butu nusidėjimu.- (23) *Nes vyras*... Čionai nurodyta yra pasidavimo priežastis.— *Jis jos kuno*... Begalinis vienok yra ir skirtumas tarp santikių šeimynoje ir santikių esančių tarp Kristaus ir Bažnyčios, kadangi tik Kristus yra Išganytojas mystiškojo savo kuno, Bažnyčios.— (24) *Bet kaip*... Yra tai išvedimas iš to, kas augščiaus pasakyta.— (25) *Vyrai*... Vyrų pasielgimo pavyzdžiu yra pats Kristus, o pirma jų pareiga yra mylėti savo žmonas. Plg. Rym. 4, 25; 8, 32. Gal. 2, 20. Kol. 3, 19.— (26) *Kad ją pašvęstu*... Kristus pašventė Bažnyčią, suteikdamas jai savo malones.— *Vandens plovimu*: per krikštą.— *Gyvenimo žodyje*. Gr. t. „žodyje". Graik. tėvai mano, kad čionai šv. Povilas turi mintyje krikšto išvaizdą: Vardan Tėvo ir Sunaus ir tt. Lotynai gi mato gyvenimo žodyje krikščionišką mokslą, arba Evangeliją.— (27) *Kad jis pats*... Pats Išganytojas rupinasi savo mystiškaja sužieduotine, kad ji butu jo verta. Kristus norėjo, kad jos gražumas nebutu aptemdytas jokiuo šešėliu, jokia netobulybe.— (28) *Taip ir vyrai*... Pavyzdį Kristaus meilės į Bažnyčią Apaštalas arčiaus pritaiko, tęsdamas toliaus savo pa-

ligit, seipsum diligit. [29] Nemo enim unquam carnem suam odio habuit: sed nutrit, et fovet eam, sicut et Christus Ecclesiam: [30] Quia membra sumus corporis ejus, de carne ejus, et de ossibus ejus. [31] Propter hoc relinquet homo patrem, et matrem suam, et adhærebit uxori suæ: et erunt duo in carne una. [32] Sacramentum hoc magnum est, ego autem dico in Christo et in Ecclesia. [33] Verumtamen et vos singuli, unusquisque uxorem suam sicut seipsum diligat: uxor autem timeat virum suum.

Kas myli savo moterį, tas pats save myli. [29] Nes niekas niekuomet neturėjo neapykantoje savo kuno; bet peni jį ir globi, kaip ir Kristus Bažnyčią; [30] nes mes esame jo kuno sąnariai, iš jo kuno ir iš jo kaulų. [31] To dėlei apleis žmogus savo tėvą ir motiną ir glausis prie savo moters, ir bus du vienu kunu. [32] Ta paslaptis didi yra, o aš sakau Kristuje ir Bažnyčioje. [33] Vienok-gi ir jus visi ir kiekvienas temyli savo moterį, kaipo save patį, o moteris tesibijo savo vyro.

---

raginimą.— *Kaipo savo kunus*, t. y. reikia mylėti savo pačias, kaipo priklausančias prie vieno ir to paties organizmo, sudėto iš vyro ir moters, kuriame galva yra vyras.— **(29)** *Nes niekas...* Prigimtas yra dalykas, kad kiekvienas myli savo ypatą; o kadangi esantieji moterystėje daro tik vieną organizmą, todėl vyras mylėdamas savo žmoną tuo pačiu myli ir save. Jei kunas, tarsi neapkenčiamas, varginamas yra dėlei kilstančių jame pageidimų, tai tas varginimas nėra tikra neapykanta, bet augštesnis meilės laipsnis, nes vargindami kuną norime sau užsipelnyti užmokesnį danguje, norime, kad ir tas kunas taptu dalininku dangiškos laimės, o nepražutu pats amžinai, mus draug pražudydamas.— *Peni jį ir globi.* Yra tai meilės padarai iš atžvilgio į žmoną.— *Kaip ir Kristus.* Kristus peni Bažnyčią savo kunu ir krauju ir globi ją šv. Dvasios pagalba.— **(30)** *Nes mes esame*..—Ta eil. nurodo priežastį, kodėl Jėzus Kristus tikrai myli Bažnyčią: mes visi, iš kurių Bažnyčia susideda, esame jo sąnariai, jis gi yra musų galva. Kaip moteriškė turi savo pradžią iš vyro, taip Bažnyčia iš Kristaus. Ta mintis buvo jau išreikšta S. Į. po paveikslu sąryšio tarp Jahvės ir išrinktosios tautos. N. Į. sąryšis yra ne tik dvasiškas, bet ir kuniškas toje prasmėje, kad Kristus savo peršviestoje žmogystėje yra galva, Tėvas visos Bažnyčios ir kiekvieno jos sąnario, atgimusio krikšte ne tik pagal dušią, bet ir pagal kuną. Kaip kunas per pirmojo žmogaus nusidėjimą buvo paduotas mirčiai, taip krikšte suteikiama yra mums tarsi koki iš peršviestojo Kristaus kuno išeinanti įtekmė, musų kuno peršvietimo pradžia, kuri palaikoma yra per Viešpaties suteikiamą malonę, ypač gi per švenč. Eucharistiją (Jo. 6, 54) ir kuri prisikėlimo dienoje gaus pilną išsiplėtojimą (Auks.).— **(31)** *To dėlei*: kadangi vyrai privalo mylėti savo moteris, kaip Kristus numylėjo Bažnyčią.— *Apleis...* Tuos žodžius, kuriuos šv. Povilas jau 30. eil. turėjo mintyje, ištaręs yra iš Dievo įkvėpimo Adomas (Prad. 2, 24 pagal LXX) parodymui, jog moterystės meilė perviršija visas kitas.— **(32)** *Ta paslaptis...* Aiškiaus galima butu išreikšti pagal gr. t.: Mysterium hoc magnum est; ego autem loquor in Christum et Ecclesiam— tai yra didi paslaptis; bet aš kalbu apie Kristų ir Bažnyčią. Apaštalas nori pasakyti, kad Adomo žodžiai, be savo tiesioginės prasmės apie moterystės įstatymą, turi savyje dar kitą, prakilnesnę prasmę apie gilią paslaptį, esančią Dievo apreiškimo dalimi. Ta paslaptis, anot šv. Povilo, paliečia Kristų ir Bažnyčią, t. y. esantį tarp jų mystišką ryšį, kurs yra labai analogiškas žmonių moterystės ryšiui. Taip aiškinami, anot priimtos dabartinių egzegėtų nuomonės, šv. Povilo žodžiai nesuteikia tikro priparodymo, jog moterystė yra sakramentas (Tas dalykas turi gana kitų priparodymų). Ir Trid. Susir. (ses. 24 de Matrim.), kalbėdamas apie moterystės sakramentą ir prie tos progos minėdamas šv. Povilo žodžius, nesako stačiai, kad taip Apaštalas moko (docet), bet tik n u r o d o (quod innuit...). — **(33)** *Vienok-gi...* Apaštalas sutraukia į vieną vietą augščiaus išreikštus protavimus ir paraginimus.

Caput VI. [1] Filii, obedite parentibus vestris in Domino: hoc enim justum est. [2] Honora patrem tuum, et matrem tuam, quod est mandatum primum in promissione: [3] ut bene sit tibi, et sis longævus super terram. [4] Et vos patres nolite ad iracundiam provocare filios vestros: sed educate illos in disciplina, et correptione Domini.

[5] Servi obedite dominis carnalibus cum timore, et tremore, in simplicitate cordis vestri, sicut Christo: [6] non ad oculum servientes, quasi hominibus placentes, sed ut servi Christi, facientes voluntatem Dei ex animo, [7] cum bona voluntate servientes, sicut Domino, et non hominibus: [8] scientes quoniam

6. Perskyrimas. [1] Vaikai, bukite paklusnųs savo gimdytojams Viešpatyje; nes tai teisinga yra. [2] Gerbk tavo tėvą ir tavo motiną, tai yra pirmasis įsakymas su pažadėjimu: [3] kad butu tau gera ir ilgai gyventumei ant žemės. [4] Ir jųs, tėvai, neveskite į rustybę savo vaikų, bet auklėkite juos drausmėje ir Viešpaties perspėjime.

[5] Vergai, bukite paklusnųs kuniškiems ponams su baime ir drebėjimu, savo širdžių prastume, kaip Kristui, [6] tarnaudami ne dėl akių, lyg-kad žmonėms įtikdami; bet kaipo Kristaus tarnai, darydami iš širdies Dievo valią; [7] tarnaudami gera valia, kaip Viešpačiui, o ne žmonėms; [8] žinodami, jogei kiekvie-

---

6, 1—4. Apaštalas kalba dar apie tėvų ir vaikų pareigas: vaikams primena Dievo įsakymą, gimdytojus perspėja, kad iš atžvilgio į vaikus neperžengtu teisingų kietumo ir pataikavimo ribų.

(**6, 1**) *Vaikai...* Svarbiausi vaikų priedermė yra paklusnumas gimdytojams. — *Viešpatyje.* Tas žodis nurodo paklusnumo pamatą, bet taipogi ir ribas.—*Teisinga*, nes remiasi ant Dievo įsakymo, ir pati prigimtis to reikalauja.—(**2**) *Gerbk...* 2 Moz. 20, 12. — *Pirmasis įsakymas...* Tas ketvirtas Dekalogo įsakymas yra pirmuoju, su kuriuo sujungtas ypatingas pažadėjimas už ištikimą jo užlaikymą.— (**3**) *Kad butu...* Veiz. 2 Moz. 20, 22—5 Moz 5, 16. Minėtąjį pažadėjimą šv. Povilas išreiškia trumpais žodžiais. Ilgas gyvenimas Kanaano žemėje yra paveikslu amžino gyvenimo danguje.—(**4**) *Ir jųs...* Apaštalas kreipiasi ypač į tėvus, nes jie yra šeimynos galva; primena vienok, kad jie privalo naudoties savo valdžia tam tikrose ribose — *Neveskite į rustybę.* Gr. t. μὴ παροργίζετε, neerzinkit (perdaug didžiu kietumu).— *Viešpatyje.* Drausmė ir perspėjimai neprivalo priešinties Kristaus dvasiai.

5—9. Galop šv. Povilas kalba apie tarnų ir ponų priedermes: jogei vergai privalo tarnauti ponams, kaip Kristui, matant savo ponuose ne žmones, bet Dievą, ir turint prieš akis amžiną užmokesnį; ponams gi reikia atsiminti, kad vergai, budami Dievo vaikais, jiems yra lygųs Dievo akyvaizdoje.

(**5**) *Vergai...* Dalis krikščionių pirmuose amžinose buvo vergais. Nors vergystė, kaipo nusidėjimo pasekmė, buvo priešinga krikščionystės dvasiai, bet Kristaus religija nenorėjo jos prašalinti revoliucijos keliu. Pasaulis turėjo pamažu persimainyti po krikščionystės įtekme, ir tokiuo budu turėjo įvykti permaina santikiuose tarp įvairių žmonių luomų. Apaštalas duoda pamokymus, kurie privalo prašalinti didžiausias neteisybes ir palengvinti liudną vergų stovį. — *Su baime ir drebėjimu*: labai rupindamiesi neapsileisti savo pareigų išpildyme.—*Savo širdžių prastume*: be jokių pašalinių tikslų. — *Kaip Kristui.* Paklusnumo kartybė sumažėja, jei kas, pildydamas viršininko paliepimus, mato jo ypatoje patį Kristų.—(**6**) *Tarnaudami...* Ta ir sek. eil. paaiškina žodžius: *širdžių prastume. Darydami iš širdies...* Vergai, veizdėdami į save, kaipo į Kristaus tarnus, privalo pilnai ir iš širdies pasiduoti Dievo valiai, kuri leidė, kad jie butu žmonių vergystėje.— (**7**) *Gera valia...* Vergų paklusnumas bus vertesnis ir lengvesnis, jei jie veizdės į save, kaipo į tarnaujančius Kristui, o ne žmonėms. — (**8**) *Zinodami...* Atsižvelgimas į

unusquisque quodcumque fecerit bonum, hoc recipiet a Domino, sive servus, sive liber. [9] Et vos domini eadem facite illis, remittentes minas: scientes quia et illorum, et vester Dominus est in cœlis: et personarum acceptio non est apud eum.

nas ką nors gera padarys, tai atsiims nuo Viešpaties, ar butu tarnas, ar laisvas. [9] Ir jųs, ponai, tą pat jiems darykite, prisiturėdami nuo grasimų; žinodami, kad ir jų ir jusų Viešpats yra danguose, ir pas jį nėra atsižvelgimo į ypatas.

Gromatos užbaiga.

[10] De cetero fratres confortamini in Domino, et in potentia virtutis ejus. [11] Induite vos armaturam Dei, ut possitis stare adversus insidias diaboli. [12] Quoniam non est nobis colluctatio adversus carnem et sanguinem: sed adversus principes, et potestates, adversus mundi rectores tenebrarum harum, contra spiritualia nequitiæ, in cœlestibus. [13] Propterea accipite armaturam Dei, ut possitis resistere

[10] Galop, broliai, pasitvirtinkite Viešpatyje ir jo stiprumo galybėje. [11] Apsivilkkite Dievo šarvais, kad galėtumėt stovėti prieš velnio žabangas. [12] Nes musų kova yra ne prieš kuną ir kraują, bet prieš kunigaikščius ir valdžias, prieš šių tamsybių pasaulio valdovus, prieš piktybės dvasias padangėse. [13] Todėl imkite Dievo šarvus, kad galėtumėt priešinties piktoje dienoje ir visame stovėti tobulai.

---

amžinąjį užmokesnį danguje dar labiaus gali padrąsinti vergus sunkios naštos nešime.—(**9**) *Ir jųs, ponai...* Ir tie, nuo kurių vergai priklauso, privalo elgties sulig tos pačios dvasios, kurią Apaštalas nurodė vergams.—*Jog ir jusų Viešpats*.. Apaštalas nurodo ir priežastį, kodėl ponai privalo elgties su savo vergais žmoniškai: visų žmonių, prie kokio nors luomo jie priklausytu, vienas ir tas pats yra Dievas, ir tasai visų Viešpats yra visiškai bešališkas.

10—20. Gromatą užbaigdamas, Apaštalas ragina visus susistiprinti kovai Krìstuje; kadangi ta kova yra prieš šetoną, todėl šv. Povilas reikalauja, kad jo skaitytojai apsivilktu Dievo šarvais, kuriuos ir aprašo, o ypač kad apsiginkluotu malda; prašo dar pasimelsti už save, kad ir apkaltas budamas gerai galėtu pildyti savo apaštališkas pareigas.

(**10**) *Galop.* Taip šv. Povilas gana tankiai pradeda savo gromatų užbaigą Plg. 2 Kor. 13, 11. Gal. 6, 27 ir k.—*Pasitvirtinkit...* Stiprumas yra reikalingas, kadangi kova yra smarki. Bet jiegas, kurių mums truksta, gali suteikti tik Kristus ir jo malonė.— *Stiprumo galybėje*: Veiz. augšč. 1, 19.— (**11**) *Apsivilkkite...* Reikalingi yra kovoje geri ir tvirti ginklai, nes musų priešas yra galingas ir gudrus.— *Dievo šarvais*: visokiais šarvais ir ginklais, kuriuos Dievas suteikia.— *Stovėti*: kad butumėt tvirti kovoje ir neikiek nepasiduotumėt priešui.— (**12**) *Nes musų kova...* Apaštalas nurodo priešo galybę ir jį išvardija.— *Ne prieš kuną...*— ne prieš mirtingus žmones, kurie, kaipo tokie, silpni yra.— *Prieš kunigaikščius ir valdžias.* Augšč. 1, 21 tais vardais šv. Povilas pavadino dangiškųjų dvasių skyrius; iš šitos gi vietos pasirodo, kad yra analogiški skyriai ir piktųjų dvasių — *Prieš šių tamsybių...* Tamsybių pasauliu vadinasi musų pasaulis, paskendęs nusidėjimuose, pripildytas protinėmis ir dorinėmis tamsybėmis.— *Vadovus*: šetoną, kitur vadinamą šio pasaulio kunigaikščiu.— *Padangėse.* Tuo žodžiu Apaštalas gal nurodo vietą, kame piktosios dvasios turi savo buveinę, ir iš kur jos užpuldinėja krikščionis. Plg. augšč. 2, 2. 6; 1, 3; 3, 10. — (**13**) *Todėl...* Kadangi kova bus baisi, todėl reikia apsiginkluoti kuogeriausiai.

in die malo, et in omnibus perfecti stare. [14] State ergo succincti lumbos vestros in veritate, et induti loricam justitiæ, [15] et calceati pedes in præparatione Evangelii pacis: [16] in omnibus sumentes scutum fidei, in quo possitis omnia tela nequissimi ignea exstinguere: [17] et galeam salutis assumite: et gladium spiritus (quod est verbum Dei) [18] per omnem orationem, et obsecrationem orantes omni tempore in spiritu: et in ipso vigilantes in omni instantia, et obsecratione pro omnibus sanctis: [19] et pro me, ut detur mihi sermo in apertione oris mei cum fiducia, notum facere mysterium Evangelii: [20] pro quo legatione fungor in catena, ita ut in ipso audeam, prout oportet me, loqui.

[14] Stovėkite tat persijuosę jusų strėnas tiesa, ir apsivilkę teisybės šarvu, [15] ir kojas apsiavę pasiryžimu dėl ramybės Evangelijos, [16] visame imdami tikėjimo skydą, kuriuo galėtumėt užgesyti visas ugningas pikčiausiojo vilyčias. [17] Pasiimkite ir išganymo šalmą ir Dvasios kalaviją, (kuriuo yra Dievo žodis); [18] melsdamiesi visą laiką dvasioje visokia malda ir prašymu, ir priegtam budėdami, su visa ištverme, su maldavimu už visus šventuosius, [19] ir už mane, kad, man burną atveriant, duoti butu man žodžiai skelbti su pasitikėjimu paslaptį Evangelijos, [20] už kurią pildau pasiuntinystę grandinėse; taip kad aš apie ją drąsiai kalbėčiau, kaip man reikia.

— *Piktoje dienoje*: kada užpuls pagunda, kada kova prasidės; ji gi gali atsikartoti ne vieną sykį.— (**14**) *Stovėkite...* Apaštalas išvardija įvairius mystiškus ginklus, kuriais privalo apsišarvoti krikščionis. Plg. 1 Tes. 5, 8. Iz. 59, 16. 17. Išm. 5, 17...— *Persijuosę...* Kareiviai senobėje persijuosdavo plačia juosta; tą juostą krikščioniui privalo užvaduoti tiesa, pasiryžimas buti ištikimu Kristui.— *Teisybės šarvu*. Kaip šarvas (pancierius) pridengia krutinę ir pečius, taip teisybės dorybė užlaiko nesuteptą sąžinę; niekas gi neapgina taip labai dušios, kaip nekalta sąžinė.— (**15**) *Ir kojas...* Mystišku krikščionies autuvu, padedančiu jam neatsižvelgti į kelio aštrumą ir erškėčius, yra džiaugsmingas pasiryžimas ir uolumas ginti ir platinti Evangeliją, kuri turi atnešti geros valios žmonėms ramybę. — (**16**) *Visame imdami...* Visose dvasiškos kovos aplinkybėse geriausiu krikščionies skydu, pridengiančiu jį visą, yra tikėjimas.— *Užgesyti...* Apaštalas daro čionai aliuziją į senobinį paprotį mėtyti į priešus uždegtas vilyčias. Tokiomis vilyčiomis prieš krikščionį yra smarkios pagundos, kurias sukelia piktoji dvasia. (**17**) *Pasiimkite....* Krikščionies šalmu yra viltis išganymo. Plg. 1 Tes. 5, 8. Kaip šalmas pridengia kareivio galvą, taip dangaus viltis sergi galingai nuo nepadoraus prisirišimo prie žemiškų dalykų. — *Dvasios kalaviją*, t. y. kalaviją šv. Dvasios duotą, kuriuo yra Dievo žodis; tas gi Dievo įkvėptasis žodis aštresnis yra už kiekvieną dviašmenį kalaviją. Plg. Žyd. 4, 12.— (**18**) *Melsdamies...* Prie augščiaus išvardytų ginklų krikščioniui dar reikia pridėti nuolatinė malda, nes nors ir gerai jis yra apsiginklavęs, vienok neprivalo perdaug savimi tikėties, bet turi nuolat sau prašyti pagalbos iš dangaus.— *Dvasioje*: visa širdžia. Kaikurie egzegėtai aiškina: šventojoje Dvasioje.— *Budėdami...* Kad malda butu gera, reikalingas yra budrumas ir ištvermė.— (**19**) *Ir už mane...* Apaštalas pats jautė nuolat dangiškos pagalbos reikalingumą, todėl jis prašo pasimelsti ir už save.— *Kad man...* Troško gi jis ypatingos malonės, kad kiek kartų atvers savo burną Evangelijos apsakojimui, Dievas jam suteiktu tam tikrus žodžius, o draug ir vertą apaštalo drąsumą visokiame prityrime.— *Paslaptį*. Ta paslaptimi yra atpirkimas per Kristų.— (**20**) *Už kurią:* kurios reikalus gindamas. Evangelija yra lyg-kad galingiausi valdovė, šv. Povilas gi yra jos pasiuntinis. Plg. 2 Kor. 5, 20.— *Pasiuntinystę grandinėse.* Didžiausi yra priešingybė tarp Apaštalo

[21] Ut autem et vos sciatis quæ circa me sunt, quid agam: omnia vobis nota faciet Tychicus, carissimus frater, et fidelis minister in Domino: [22] quem misi ad vos in hoc ipsum, ut cognoscatis quæ circa nos sunt, et consoletur corda vestra. [23] Pax fratribus, et caritas cum fide a Deo Patre, et Domino Jesu Christo. [24] Gratia cum omnibus, qui diligunt Dominum nostrum Jesum Christum in incorruptione. Amen.

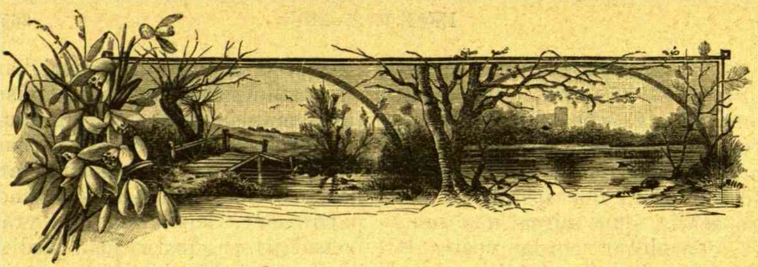
[21] Kad ir jųs žinotumėt, kas su manim yra, ką darau, visa jums praneš Tykikas, mylimiausis brolis ir ištikimas tarnas Viešpatyje, [22] kurį aš išsiunčiau pas jus tam pačiam tikslui, kad patirtumėt, kas su manim yra, ir kad jis paguostu jusų širdis. [23] Ramybė teesie broliams ir meilė su tikėjimu nuo Dievo Tėvo ir Viešpaties, Jėzaus Kristaus. [24] Malonė su visais, kurie myli musų Viešpatį Jėzų Kristų nepaliautinai. Amen.

---

pareigų ir jo dabartinio stovio. Sulig pas visas tautas pripažintų teisių pasiuntinis privalo buti liuosas, nes jis atstovauja savo karalių. Povilas, karalių Karaliaus pasiuntinis, yra apkaltas, o vienok jis pildo savo pasiuntinystę, ir trokšta, kad drąsiai galėtu ją ir toliaus pildyti.

21—24. Kad Efeziečiai galėtu daugiaus patirti apie šv. Povilą, jis išsiuntė pas juos su žiniomis Tykiką. Paskutiniais gromatos žodžiais yra dvasiški linkėjimai ir palaiminimas.

(21) *Kad ir jųs...* Apaštalas žinojo, kad jo likimu labai rupinosi jį mylintieji krikščionįs, todėl jis naudojasi kiekviena proga, kad suteiktu jiems apie save žinias.— *Tykikas*, kurį čionai giria šv. Povilas, buvo be abejonės vienas iš žymesniųjų Efezo bažnyčios sąnarių. Plg. Apd. 20, 4... Kol. 4, 7. 2 Tim. 4, 12. Tit. 3, 12.— (22) *Kurį aš išsiunčiau...* Praėjusis laikas senobiniu gromatų budu vietoje dabartinio, nes Tykikui buvo pavesta nunešti Efeziečiams šitą Apaštalo gromatą.— (23) *Ramybė...* Tuo pačiu linkėjimu, kuriuo šv. Povilas gromatą pradėjo, ją ir užbaigia. Pradžioje jis linkėjo skaitytojams malonės ir ramybės, čionai linkėja jiems ramybės, meilės su tikėjimu ir malonės, nes tame randasi visa įtalpa krikščioniško gyvenimo: Dievo malonė kaipo šaknis, meilė su tikėjimu, t. y. veikiantis meilėje tikėjimas, kaipo stomuo, vidujinė ramybė, kaipo dvasiškojo gyvenimo žiedas.— (24) *Su visais, kurie myli*: malonė teesie su visais krikščionimis.— *Nepaliautinai*: kurie myli nepaliaujančiu budu, meile niekuomet nepražusiančia.

GROMATA

Į PILYPIEČIUS.

ĮVEDIMAS.

1. Pilypai Makedonijoje buvo pirmasis Europos miestas, kurian šv. Povilas atnešė Evangelijos žodį. Antrosios apaštališkos kelionės metu pakviestas dieviškame regėjime, kad eitu tos šalies gyventojų gelbėtų, Apaštalas su savo draugais atkeliavo į Pilypus ir, pasidarbavęs čionai kokį laiką, įkurė iš atverstų pagonių ir jau priėmusių žydų tikėjimą prozelitų krikščionių draugiją. Priverstas pasišalinti šv. Povilas paliko Luką nau jos bažnyčios prižiurėtų, pats gi užsiėmė Evangelijos platinimu kituose Makedonijos miestuose. Trečios apaštališkos kelionės laiku, po sumišimo Efeze, šv. Povilas vėl aplankė Pilypų krikščionis, o vieniems metams praslinkus, keliaudamas Jeruzalėn, perleidė su mylimais savo Pilypiečiais Velykų šventes. Nebuvo pagonių Apaštalui brangesnės bažnyčios, kaip pirmoji įsteigta Europoje, bet ir jis čionai buvo tikrai mylimas. Užtat neprisiimdamas nuo neivienos kitos bažnyčios jokios pašalpos savo užlaikymui, tik nuo vienų Pilypiečių šv. Povilas sutikdavo kaikada priimti almužnas.

2. Kada šv. Povilas buvo laikomas Rymo kalėjime, tai patyrę Pilypiečiai nusiuntė pas savo brangiausį tėvą vieną iš jų uolių vadovų, Epafroditą, įduodami jam nunešti naujas almužnas. Apaštalas iš to pasiuntinio gavo žinias apie dvasišką Pilypiečių stovį, kurs tebebuvo visai geras. Atsimokėdamas už atsiųstą pašalpą Apaštalas parašė į Pilypiečius gromatą, kurioje išreiškė jiems savo dėkingumą, patalpino kaikurias žinias apie save ir pridėjo perspėjimus, reikalingus ir naudingus geresniam Pi-

lypiečių bažnytinės draugijos tarpimui.

3. Veltui kas jieškotu gromatoje į Pilypiečius paskirstymo į tikras dalis su vienokiu turiniu, ypač dogmatišku, kaip grom. į Rym., Gal. ir k.; šv. Povilas rašė Pilypiečiams taip, kaip rašytu tėvas mylimiems vaikams padėkojimus už atmintį. žinias apie save, perspėjimus; todėl jis nesilaikė griežtos logiškos eilios ir perpynė vienus dalykus kitais. Galima vienok priimi sekantį gromatos padalinimą. Po gana ilgos įžangos (1, 1—11) eina dalis istoriška (1, 12—2, 30), kurioje Apaštalas kalba apie save ir savo padėjėjus, o taipogi duoda Pilypiečiams perspėjimus apie tobulos santaikos ir nuolankumo reikalingumą. Antroje dalyje (3, 1—4, 7) šv. Povilas ypač atkreipia Pilypiečių atidę į pavojų iš žydžiuojančiųjų pusės ir žadina kaikurias atskiras ypatas užlaikyti vienybę. Užbaigoje (4, 8—23) žymiausią vietą užima padėkojimas už almužnas.

4. Abejonės nėra, kad gromata į Pilypiečius parašyta, Povilui esant pirmą kartą kaliniu Ryme, nes joje minimi yra ne sykį pančiai, bet draug išreiškiama išsiliuosavimo viltis. Pats jos turinys nurodo, kad ji galėjo atsirasti tik Ryme, ką patvirtina ir seniausis padavimas. Gali buti, kad tą gromatą Apaštalas parašęs yra pirm kitų, taip-pat iš Rymo išsiųstų gromatų (į Efez. Kol. Filem.), kadangi iš anų pasirodo, jog šv. Povilas turėjo jau tikras žinias apie savo paliuosavimą; kada-gi rašė Pilypiečiams tokio tikrumo dar pas jį nebuvo. Vasara 63 metų gali buti paskaityta tikriausiu jos atsiradimo laiku.

5. Visuankščiausiu gromatos į Pilypiečius autentiškumo liudytoju yra šv. Polykarpas K., kurs pats rašydamas Pilypiečiams primena, jog jie yra gavę gromatas iš šv. Povilo, ir atsižvelgia į kaikurias vietas dabartinės gromatos. Kitų apaštališkųjų tėvų, kaip šv. Klemensc Rym., šv. Ignaco K. liudijimai nėra visai tikri. Tuojau gi po šv. Polykarpo mirties randame liudijimą apie autentiškumą pas autorių veikalėlio: Martyrium s. Polycarpi. Paskesniųjų šv. tėvų raštuose gromata į Pilypiečius minima yra draug su kitais šv. Povilo raštais.

Epistola beati Pauli Apostoli ad Philippenses.

Švento Povilo Apaštalo gromata į Pilypiečius.

Gromatos įžanga.

Caput I. [1] Paulus, et Timotheus servi Jesu Christi, omnibus sanctis in Christo Jesu, qui sunt Philippis, cum Episcopis, et Diaconibus. [2] Gratia vobis, et pax a Deo Patre nostro, et Domino Jesu Christo. [3] Gratias ago Deo meo in omni memoria vestri, [4] semper in cunctis orationibus meis pro omnibus vobis, cum gaudio deprecationem faciens, [5] super communicatione vestra in Evangelio Christi a prima die usque nunc. [6] Confidens hoc ipsum, quia qui cœpit,

1. Perskyrimas. [1] Povilas ir Timotiejus, Jėzaus Kristaus tarnudu, visiems šventiesiems Kristuje Jėzuje, Pilypuose esantiems, su vyskupais ir dijakonais. [2] Malonė jums ir ramybė nuo Dievo, musų Tėvo, ir Viešpaties, Jėzaus Kristaus. [3] Dėkoju mano Dievui kiekviename apie jus atsiminime, [4] visuomet visose savo maldose už jus visus su džiaugsmu melsdamos, [5] dėlei draugystės su jumis Kristaus Evangelijoje nuo pirmos dienos iki dabar, [6]

1—11. Gromatos įžanga, kaip paprastai, susideda iš trumpo antrašo (1. 2) ir dėkojimo (3—11). Apaštalas dėkoja Dievui, jogei Pilypiečiai nuo savo atsivertimo pradžios prisidėjo prie Evangelijos platinimo (3—5); jis pasitiki, kad Dievas pradėtą gerą darbą įvykdys pilnai (6—8); todėl nesiliauna meldęs už juos Dievą, kad pasigausindami kiekviename gerame darbe jie butu atrasti antrame Kristaus atėjime ne tik be kaltybių, bet dar pilni teisybės darbų (9—11).

(1) *Povilas ir...* Timotiejus. gerai pažįstamas Pilypiečiams (plg. Apd. 16, 10...), buvo draug su šv. Povilu Ryme. Apaštalas turėjo užmanymą (žem. 2, 19—23) siusti jį į Pilypus, todėl jis ir deda jo vardą šitos gromatos antraše šaly savojo. —*Tarnudu.* Kaip S. Į. Mozė, Jozuė, Dovidas vadinosi Dievo tarnais, taip Povilas ir Timotiejus, kaipo Evangėlijos skelbėjai, yra išrinktaisiais Dievo tarnais. — *Su vyskupais...* Vyskupų vardu čionai pavadinti yra regimai bažnyčios vyresnieji, todėl ne tik patįs vyskupai, bet ir kunigai. Tik šitos gromatos antraše šv. Povilas mini bažnyčios vyresniuosius, tuotarpu kad kitose jis siunčia pasveikinimą visiems tikintiems apskritai; o tai gal dėlto, kad buvo gavęs iš Pilypų vyresnių-jų vardu rašytą gromatą (Auks.). — (2) *Malonė...* Veiz. Rym. 1, 7.— (3) *Dėkoju...* Plg. Rym. 1, 8.. Ef. 1, 16.—(4) *Visuomet...* Kada tiktai Apaštalas meldžiasi, jis ypač atmena Pilypiečius.— *Su džiaugsmu...* Visoje šitoje gromatoje šv. Povilas išreiškia ypatingą savo džiaugsmą ir meilę į Pilypiečius už jų gilų prisirišimą prie Apaštalo, labiausiai gi už jų pažangą krikščioniško gyvenimo dorybėse.—(5) — *Dėlei draugystės...* Toje eil. Apaštalas stačiai parodo, už ką jis dėkoja. Dėkojimo dalyku yra artima draugystė tarp Pilypiečių ir šv. Povilo, jų prisidėjimas prie Evangelijos darbo praplatinimo. Kaikada šv. Povilas žodžiu κοινωνία, draugystė, vadina tikinčiųjų almužnas (plg. Rym. 15, 26. Žyd. 13. 16); bet labai abejotina, ar ir čionai Apaštalas yra į tą prasmę atsižvelgęs.—*Nuo pirmos dienos...* Nuo tos dienos, kada Pilypiečiai buvo priėmę tikėjimą.—(6) *Pasitikėdamas...* Gerą dar-

in vobis opus bonum, perficiet usque in diem Christi Jesu. [7] Sicut est mihi justum hoc sentire pro omnibus vobis: eo quod habeam vos in corde, et in vinculis meis, et in defensione, et confirmatione Evangelii, socios gaudii mei omnes vos esse. [8] Testis enim mihi est Deus, quomodo cupiam omnes vos in visceribus Jesu Christi. [9] Et hoc oro ut caritas vestra magis ac magis abundet in scientia, et in omni sensu: [10] ut probetis potiora, ut sitis sinceri, et sine offensa in diem Christi, [11] repleti fructu justitiæ per Jesum Christum, in gloriam et laudem Dei.

pasitikėdamas taipogi, jog tasai, kurs pradėjo jumyse tą gerą darbą, ištobulins jį iki Jėzaus Kristaus dienai; [7] kaip man ir teisinga yra tai apie jus visus jausti, kadangi aš jus turiu širdyje, jus, kurie visi ir mano kalėjime ir Evangelijos apgynime ir patvirtinime esate mano džiaugsmo dalininkais. [8] Nes Dievas yra man liudytojas, kaip aš jusų visų trokštu Jėzaus Kristaus širdies gilumoje. [9] Ir to meldžiu, kad jusų meilė daugiaus ir daugiaus gausintusi pažinime ir visokiame supratime, [10] idant jus brangintumėt geresniuosius dalykus, kad butumėt nesutepti ir be papeikimo Kristaus dienai, [11] pripildyti teisybės vaisiumi per Jėzų Kristų Dievo garbei ir šlovei.

bą, kuriuo buvo Evangelijos priėmimas Pilypuose ir Pilypiečių uolumas jos platinime, pradėjęs yra Dievas Tėvas, ir jis jį ištobulins ir užbaigs per savo malonę. Dievo malonės pagalba reikalinga yra visuomet: pradžioje, viduryje ir pabaigoje musų darbų. Veiz. Trident. s. 6. c. 13. —*Iki J. Kr. dienai:* iki antrajam Kristaus atėjimui.—(7) *Kaip man...* Apaštalas nurodo, kodėl jis turi išreikštąjį 6. eil. pasitikėjimą Pilypiečiais. —*Jausti:* turėti minėtąjį pasitikėjimą.— *Jus, kurie visi...* Aš turiu jus širdyje, kaipo dalininkus mano džiaugsmo. Apaštalas mylėjo Pilypiečius, nes jie buvo parodę įvairiais budais, kad jie pasilieka vienybėje su savo mokytoju jo kentėjimuose ir jo apaštališkuose darbuose.—*Apgynime ir patvirtinime.* Tiedu žodžiu pažymi, ką šv. Povilas, nors pasilikdamas kalėjime, darė dėlei Kristaus Evangelijos. Plg. Apd. 28, 17... 30. 31. —*Mano džiaugsmo dalininkais.* Anot gr. t., dalininkai draug su manim malonėje. Ta malonė stumė Apaštalą platinti pagal išsigalėjimą Evangelijos pažinimą, Pilypiečius gi padėti šv. Povilui jo uolume. —(8) *Nes Dievas...* Apaštalas ima į liudytojus Dievą, kurs vienas pilnai tepažįsta širdis, patikrinimui gilaus prisirišimo prie Pilypiečių, troškimo tos vienybės, apie kurią augšč. kalbėjo. — *J. Kr. širdies..* Kristus taip gyvena šv. Povilo širdyje, kad ta jo širdis buvo Kristaus širdimi; ir tokiuo budu Jėzus savo Apaštale mylėjo Pilypiečius—(9) *Ir to meldžiu...* Apaštalas meldžiasi už Pilypiečius, kad jų meilė į Dievą ir vienų į kitus pasidaugintu. — *Pažinime ir..* Meilė turi pasidauginti iš atžvilgio į pažinimą ir į pritaikymą. Apaštalas nori, kad jų meilė butu išmintinga ir atsargi. Tokiuo budu jie pažins tikrą dalykų vertybę. — (10) *Idant jus...* Plg. Rym. 2, 18. Mokėdami atskirti tiesą nuo piktumo ir įvykdydami visuomet, kas teisinga, Pilypiečiai bus *nesutepti* iš atžvilgio į Dievą ir *be papeikimo* tame, kas žmones paliečia. — (11) *Pripildyti...* Teismo dienoje Pilypiečiai pasirodys turinčiais teisybės vaisius, t. y. vaisius, kuriuos bus juose padariusi teisybė, šventumas. Tie gi teisybės vaisiai bus įgyti per Jėzų Kristų, be kurio mes nieko negalime; o galutinas jų tikslas bus Dievo šlovė.

I. 1. Apaštalo pasakojimas apie save ir savo reikalus.

[12] Scire autem vos volo fratres, quia quæ circa me sunt, magis ad profectum venerunt Evangelii: [13] ita ut vincula mea manifesta fierent in Christo in omni prætorio, et in ceteris omnibus, [14] et plures e fratribus in Domino confidentes vinculis meis, abundantius auderent sine timore verbum Dei loqui.

[15] Quidam quidem et propter invidiam, et contentionem: quidam autem et propter bonam

[12] Noriu gi, kad jųs žinotumėt, broliai, jog tai, kas su manim atsitiko, labiaus pravertė Evangelijos prasiplatinimui, [13] taip kad mano apkalimas Kristuje pasidarė žinomas visoje pretorijoje ir visur kitur, [14] ir daug iš brolių Viešpatyje, įgavę pasitikėjimą per mano apkalimą, vis daugiaus drįsta apsakoti Dievo žodį be baimės.

[15] Kaikurie, tiesa, apsakoja Kristų iš pavydo ir dėl ginčo. bet kaikurie ir gera valia; [16]

Pirmoji gromatos dalis (1, 12—2, 30) teisingai gali buti pavadinta istoriška, kadangi Apaštalas joje praneša Pilypiečiams apie savo ir sandarbininkų reikalus, tiktai pridėdamas kaikuriuos persergėjimus.

Pilypiečiai buvo nusiuntę pas Povilą savo pasiuntinius, regimai norėdami per juos patirti apie savo mylimojo mokytojo reikalus. Todėl Apaštalas ir pasakoja gromatos pradžioje apie save ir savo dalykus (22—26).

12—14. Jis su džiaugsmu praneša, kad jo kalėjimas pravertė Evangelijos platinimui, nes ne tik jis pats galėjo ją skelbti tarp kareivių ir kitų, bet taipogi nemaža brolių,sustiprinti tuo apkalimu tikėjime, pasidarė drąsesni Dievo žodžio skelbime.

(**12**) *Noriu gi...* Apaštalo kalėjimas galėjo buti didžiausia kliutimi Evangelijos platinime, ir tas dalykas nemaž rupėjo Pilypiečiams; šv. Povilas praneša su džiaugsmu, kad įvyko priešingai, ir kad pats jo apkalimas pravertė Evangelijos darbui.— (**13**) *Taip kad...* Į Apaštalą dabar niekas neveizdėjo, kaip į paprastą kalinį. Jo *apkalimas Kristuje pasidarė žinomas*, t. y. visi patyrė, jog šv. Povilas apkaltas dėlei vienybės su Kristumi, kaipo krikščionis, kaipo apaštalas. Ta gi aplinkybė suteikė jam plačią darbo dirvą. — *Visoje pretorijoje*: visoje kareivių stovykloje (castrum praetorianum); nes iš jos pavieni kareiviai buvo skiriami pagonių Apaštalo sergėtų (Apd. 28, 16). Ant tų savo sargų šv. Povilas galėjo padaryti gerą įtekmę, o per juos ir ant jų draugų.—*Kitur*: kitose Rymo vietose, kitiems gyventojams — (**14**) *Ir daug*: Gr. t. „daugumа". Rymo krikščionįs galėjo buti išpradžios nusigandusiais; bet po kokio laiko, matydami Povilą, kenčiantį dėlei Kristaus, tapo padrąsinti tuo pavyzdžiu ir vėl ėmė platinti Dievo žodį. Tai gi buvo antra gera aplinkybė, pravertusi Evangelijai.

15—18. Apaštalas prideda, kad ne visi broliai turi lygiai gerą užmanymą Evangelijos platinime, nes kaikurie stengiasi užkenkti šv. Povilui; bet jis tuo nesirupina, kad tik Kristus butu apsakojamas.

(**15**) *Kaikurie, tiesa...* Apaštalas dalina Evangelijos apsakotojus Ryme į du skyriu: vieni buvo netobuli ir nors platino Kristaus mokslą, bet turėjo negerus jausmus į Povilą. Tokie buvo žydžiuojantieji (žem. 3, 2...) mokytojai, pasiekusieji ir Rymą. Jų mokslas čionai nebuvo taip peiktinas, kaip kitur, gal dėlto kad mažą tuo laiku tebuvo tarp Rymo krikščionių atverstųjų žydų, o nuo atverstųjų pagonių ir žydžiuojantieji nereikalavo Mozės apeigų užlaikymo. Pavydėjo jie vienok pagonių Apaštalui ir žemino jį, kur galėjo. — *Gera valia.* Prie kito Evangelijos skelbėjų skyriaus priklausė tokie, kurie buvo ne tik geri darbininkai, bet ir labai prielankųs šv. Povilui.— (**16**) *Kaikurie iš meilės...* Antrojo skyriaus apsakotojai buvo karšti šv.

voluntatem Christum prædicant: [16] quidam ex caritate: scientes quoniam in defensionem Evangelii positus sum. [17] Quidam autem ex contentione Christum annuntiant non sincere, existimantes pressuram se suscitare vinculis meis. [18] Quid enim? Dum omni modo sive per occasionem, sive per veritatem Christus annuntietur: et in hoc gaudeo, sed et gaudebo.

[19] Scio enim quia hoc mihi proveniet ad salutem, per vestram orationem, et subministrationem Spiritus Jesu Christi, [20] secundum exspectationem, et spem meam, quia in nullo confundar: sed in omni fiducia sicut semper, et nunc magnificabitur Christus in corpore meo, sive per vitam, sive per mortem. [21] Mihi enim vivere Christus est, et mori lucrum. [22] Quod si vivere in carne, hic mihi fruc-

kaikurie iš meilės, žinodami, jog aš esu pastatytas Evangelijos apgynimui; [17] o kaikurie apsako Kristų dėl ginčo ne su tikra širdimi, manydami, jog sužadina apsunkinimą mano apkalimui. [18] Nes kągi? Kad tiktai visokiuo budu, ar tai prie progos, ar tai per tiesą, butu apsakojamas Kristus; ir iš to aš džiaugiuos, bet ir džiaugsiuos.

[19] Nes aš žinau, kad tai pravers mano išganymui per jusų maldą ir per Jėzaus Kristaus Dvasios suteikimą, [20] sulig mano laukimo ir vilties, jogei aš niekame nebusiu užgėdintas; bet jogei, kalbant su visokiuo pasitikėjimu, kaip visuomet taip ir dabar bus pašlovintas Kristus mano kune, ar tai per gyvenimą, ar per mirtį. [21] Nes man gyvenimas yra Kristus, ir mirtis man yra pelnas. [22] O jei bu-

---

Povilo padėjėjai, nes jam padėdami jie numanė, kad taip geriausiai darbuojasi dėl Evangelijos, kurios apgynimui buvo pačios Apveizdos pastatytas pagonių Apaštalas.— (**17**) *O kaikurie*... Apaštalas aiškiaus aprašo netobulųjų Evangelijos apsakotojų darbą. Apsakojime jie ješkojo savo garbės, pavydėdami pasisekimo šv. Povilui, jie norėjo dar apsunkinti jo liudną stovį: žemino jį krikščionių akyse, o gal ir pagonių, atkalbinėdavo nuo apsilankymo pas kalinį ir t. t. — (**18**) *Nes kągi*... Apaštalas nesirupina savimi; jis vieno dalyko tetrokšta, kad Kristus butu apsakojamas.— *Prie progos.* Apsakodami Kristų Povilo priešininkai turėjo pašalinį negerą tikslą.

19—26. Apaštalas vieno dalyko teješko ir tikisi, kad jam per tikinčiųjų maldą pasiseksią pagarbinti Kristų ar tai savo gyvenimu, ar mirtimi (19—21). Jis prisipažįsta nežinąs, katras tųdviejų dalykų butu geresnis; jis trokšta mirties, bet iš antros pusės yra įsitikrinęs, kad jo gyvenimas yra dar reikalingas tikintiems, todėl jis ir pasitiki, kad paliuosuotas nuo mirties pavojaus jis dar galės sugrįžti pas Pilypiečius (22—26).

19) *Nes aš žinau*... Apaštalo džiaugsmo dėlei Evangelijos platinimosi nesusilpnins jo ypatiški vargai ir priešų piktumas; visi gi tie vargai pravers jo amžinam išganymui, padės jam laimėti dangišką šlovę ir laimę.— *Per jusų maldą*... Išganymą laimėti padės šv. Povilui tikinčiųjų maldos, o dar labiaus šv. Dvasios pagalba.— (**20**) *Sulig mano*... Vargai pravers Apaštalo išganymui, kaip jis laukia ir viliasi.— *Bus pašlovintas*... Jei Povilas mirs, pasmerktas už tikėjimą, Kristus bus pašlovintas kankintinio kune; jei pasiliks gyvas, jis pašvęs visą savo veiklumą, kaip ir kentėjimus, Kristaus pašlovinimui, platindamas jo Evangeliją.— (**21**) *Nes man*.. Visas Povilo gyvenimas yra sukoncentruotas Kristuje, kurs tapo visusvarbiausiu dalyku jo troškimų, jo meilės, tikslu visų jo darbų. Plg. Gal. 2, 20 Rym. 6, 11. 2 Kor. 5, 15. Todėl jis ir gali pridėti: *mirtis man yra pelnas*, nes mirtis suvienys Apaštalą tobulai, neatskirtinai su numylėtuoju Išganytoju.— (**22**) *O jei buti*... Iš antros pusės šv. Povilas gyvendamas dar keletą

tus operis est, et quid eligam ignoro. [23] Coarctor autem e duobus: desiderium habens dissolvi, et esse cum Christo, multo magis melius: [24] permanere autem in carne, necessarium propter vos. [25] Et hoc confidens scio quia manebo, et permanebo omnibus vobis ad profectum vestrum, et gaudium fidei: [26] ut gratulatio vestra abundet in Christo Jesu in me, per meum adventum iterum ad vos.

ti gyvam kune yra pelninga mano darbui, aš nebežinau, ką išsirinkti. [23] O suspaustas esu iš abiejų pusių: aš trokštu buti ištas ir buti su Kristumi; tai yra daug geriaus; [24] o reikia pasilikti kune dėlei jusų. [25] Ir įsitikrinęs apie tai, aš žinau, kad išliksiu ir pasiliksiu jums visiems dėlei jusų pažangos ir dėl tikėjimo džiaugsmo, [26] kad jusų džiaugsmas gausintusi Kristuje Jėzuje dėlei manęs per mano naują pas jus atėjimą.

2. Kaikurie perspėjimai.

[27] Tantum digne Evangelio Christi conversamini: ut sive cum venero, et videro vos, sive absens audiam de vobis quia statis in uno spiritu unanimes, collaborantes fidei Evangelii: [28]

[27] Tik jusų pasielgimas tebuna vertas Kristaus Evangelijos, idant ar atėjęs ir pamatęs jus, arba kitur budamas, išgirsčiau apie jus, jog stovite vienoje dvasioje vienširdžiai draugdarbuodamies už ti-

---

metų žemiškame kune, turės progą pildyti savo apaštališkos tarnystės pareigas ir tokiuo budu dar prisidės prie padauginimo Dievo garbės ir Bažnyčios labo, todėl jis nežino, ką geriaus išsirinkus.— (23) *O suspaustas...* Apaštalo širdyje yra lygiai didis troškimas numirti ir gyvu pasilikti.— *Tapti išrištas*: paliuosuotas nuo mirtingumo raiščių, nuo kuno, taigi numirti.— *Su Kristumi.* Povilas yra tikras, jog tuojau po mirties susivienys su Kristumi; todėl jam mirtis yra tikras džiaugsmas Plg. 2 Kor. 5, 6-8. — (24) *O reikia pasilikti...* Taigi, iš vienos pusės meilė Kristaus daro, jog šv. Povilas nori jau numirti; iš kitos gi uolumas apie dušias sulaiko jį čia ant žemės apaštališkos tarnystės varguose.—(25) *Ir įsitikrinęs..* Apaštalas turi ypatišką įsitikrinimą, kad jis dar nemirs šiuo žygiu ir galės dar apsilankyti pas Pilypiečius ir kitose savo įsteigtose bažnyčiose. Tas įsitikrinimas nepaeina iš ypatingo dieviško apreiškimo, bet yra tik jo paties nuomonė.— *Dėlei jusų pažangos...* Apaštalas nori pasilikti gyvas, kad galėtu buti vėl broliu tarpe jų didesnei naudai, idant jie padarytu pažangą tikėjime ir jame rastu laimę.— (26) *Kad jusų džiaugsmas.* Gr. t. yra žodis καύχημα, kitur verčiamas žodžiu gloriatio (1 Kor. 5. 6...), ir reiškia dalyką, kuriuo kas giriasi. Pilypiečių pasigyrimas ir džiaugsmas nebus tuščia žmonių puikybė, nes jis įvyks Jėzuje Kristuje, taigi bus viršprigimtinis.— *Dėlei manęs per.* Artimiausią progą tam pasigyrimui duos šv. Povilo pas juos apsilankymas.

27—30. Apaštalas nori, kad Pilypiečiai elgtusi, kaip reikalauja Evangelija, idant jis, ar pas juos budamas, ar kitur, visuomet girdėtu, jog jie užlaikydami vienybę, tvirtai draug su šv. Povilu kovoja už tikėjimą, o tai dėlto, kad jie gavo nuo Dievo malonę ne tik, kad tikėtu, bet taipogi kad ir kentėtu už tikėjimą.

(27) *Tik jusų...* Apaštalas nurodo butinai reikalingą sąlygą, kad jo tarnystė atneštu tikrą naudą Pilypiečiams. Jie privalo elgties taip, kaip reikalauja Evangelija.—*Pasielgimas...* Gr. t. yra πολιτεύσθε, pildykite piliečių pareigas. Tuo žodžiu šv. Povilas nori priminti, jog jo skaitytojai yra Kristaus karalystės sąnariai, kurios neatmainomais įstatais yra Evangelija.— *Jog stovite,* jog tvirtai laikotės.— *Vienoje dvasioje.* Tarp tikinčiųjų privalo

et in nullo terreamini ab adversariis: quæ illis est causa perditionis, vobis autem salutis, et hoc a Deo: [29] quia vobis donatum est pro Christo, non solum ut in eum credatis, sed ut etiam pro illo patiamini: [30] idem certamen habentes, quale et vidistis in me, et nunc audistis de me.

Caput II. [1] Si qua ergo consolatio in Christo, si quod solatium caritatis, si qua societas spiritus, si qua viscera miserationis: [2] implete gaudium meum ut idem sapiatis, eamdem caritatem habentes, unanimes, idipsum sentientes, [3] nihil per contentionem, neque per inanem

kėjimą į Evangeliją, [28] ir niekame nesiduokite išgąsdinti savęs priešams; tai jiems yra pražuvimo priežastis, o jums išganymo ir tai nuo Dievo; [29] nes jums suteikta yra malonė dėl Kristaus, kad ne tiktai į jį tikėtumėt, bet kad ir kentėtumėt už jį, [30] turėdami tą pačią kovą, kokią regėjote manyje ir dabar girdite apie mane.

2. Perskyrimas. [1] Jei tat yra koks palinksminimas Kristuje, jei yra meilės paguoda, jei yra draugystė dvasios, jei yra koks širdingas pasigailėjimas, [2] tai padarykite mano džiaugsmą tobulu, vienaip manydami, turėdami tą pačią meilę, tą pačią širdį, tuos pačius jausmus, [3] nieko

---

buti toki vienybė, koki yra kune, gaivinamame viena dvasia.— *Vienširdžiai*: lyg-kad visi turėtu vieną dušią.—*Draugdarbuodamies.* Gr. t. „draugkovodami“. Pilypiečiai privalo visi draug kovoti apgynimui to tikėjimo, kurio moko Kristaus Evangelija. Plg. Ef. 4, 1|Kol 1, 10. 1 Tes. 2, 12.— (**28**) *Ir niekame...* Draugkovodami pilnoje vienybėje tikintįs visai nesibijos savo priešų, pagonių ir žydų.— *Tai jiems...* Pilypų krikščionių vienybė tiesos apgynime bus priežastimi, aiškiu ženklu, Dievo duotu, jų priešų pralaimėjimo ir jų amžinos prapulties; Kristaus gi kareiviams tai užtikrins pergalėjimą ir amžiną išganymą. — (**29**) *Nes jums...* Apaštalas nurodo priežastį, kodėl reikia drąsiai kentėti dėl Evangelijos: kentėjimas dėlei Kristaus yra Dievo dovana ir lygiu budu Viešpaties malonė, kaip pats tikėjimas (Aug.), užtat yra taipogi ženklas ypatingos Dievo meilės.— (**30**) *Turėdami...* Kentėdami Pilypiečiai darosi panašųs į savo mokytoją, šv. Povilą. Jie matė pas save jį kenčiantį (Apd. 16, 19—24), dabar gi iš šitos gromatos ir per Epafroditą jie patiria, kad Apaštalas dar nuolat tebekenčia ir tebekovoja.

2, **1**—11. Prie apskrito persergėjimo Apaštalas prideda ypatingą apie reikalingumą tobulos santaikos, kilstančios iš tikro nuolankumo ir savęs išsižadėjimo (1—4). Kad labiaus sujudinus skaitytojus, šv. Povilas jiems primena Kristaus pavyzdį, kadangi savo jausmuose jie privalo sekti Viešpatį (e. 5). Viešpats gi, nors buvo tikras Dievas, vienok priėmęs tarno paveikslą, iš paklusnumo pasirodė tobuliausai nuolankus iki mirčiai, kuria užsipelnė sau didžiausį išaugštinimą ir garbę (6—11).

(**2**, **1**) *Jei tat...* Sukrovimas vienon vieton keleto tariamųjų sakinių (condicionalis) parodo, kaip labai rupėjo šv. Povilui dalykas, prie kurio jis ragina savo skaitytojus.— *Palinksminimas.* Gr. t. yra παράκλησις, kurs reiškia paraginimo, padrąsinimo žodį. Taigi, vardan tų paraginimų, kuriuos krikščionįs gali duoti kiti kitiems, vardan vienybės Jėzuje Kristuje Apaštalas prašo, kad Pilypiečiai padarytu jo džiaugsmą pilnu.— *Meilės paguoda*: žodis suraminantis, įtikrinantis, meilės įkvėptas.— *Draugystė dvasios.* Anot vienų aiškintojų, dvasiška tarp visų vienybė; anot kitų, dalyvavimas šv. Dvasioje ir jos dovanose.— *Širdingas pasigailėjimas.* Gr. t. σπλάγχα καὶ οἰκτιρμοί, viscera et miserationes, širdies giluma ir iš jos einantis pasigailėjimas.— (**2**) *Tai padarykite...* Nors Pilypiečių bažnyčios stovis visai nėra peiktinas, ir Apaštalas juo džiaugiasi, bet jie tą džiaugsmą dar padidins, padarys tobulu, *vienaip manydami.*— (**3**) *Nieko*

gloriam: sed in humilitate superiores sibi invicem arbitrantes, [4] non quae sua sunt singuli considerantes, sed ea, quae aliorum. [5] Hoc enim sentite in vobis, quod et in Christo Jesu: [6] qui cum in forma Dei esset, non rapinam arbitratus est esse se aequalem Deo: [7] sed semetipsum exinanivit formam servi accipiens, in similitudinem hominum factus, et habitu inventus ut homo. [8] Humiliavit semetipsum factus obediens usque ad mortem, mortem autem crucis. [9] Propter quod et Deus exaltavit illum, et donavit illi nomen, quod est super omne nomen: [10] ut in no-

nedarydami per vaidą, nei iš tuščios garbės, bet iš nuolankumo laikydami kits kitą viršesniu už save, [4] neatsižvelgdami kiekvienas į savo dalykus, bet į tai kas kitų yra. [5] Tokiuos turėkite savyje jausmus, kokiuos turėjo Kristus Jėzus, [6] kursai, Dievo išvaizdoje budamas, neskaitė išplėšimu buti Dievui lygiu; [7] bet jis pats save išnaikino, prisiimdamas tarno išvaizdą, tapdamas į žmones panašus, ir sulig išviršinės išvaizdos rastas kaipo žmogus. [8] Jis pats save pasižemino, pasidaręs paklusnus iki mirčiai, mirčiai gi kryžiaus. [9] To dėlei ir Dievas jį išaugštino ir do-

nedarydami... Apaštalas nurodo ir tai, kas nesutaikoma su vienybe ir meile: vaidai, tuščios garbės ieškojimas, išsiaugštinimas.— *Iš nuolankumo.* Nuolankumas arba nusižeminimas yra ypatinga krikščionių dorybė, visai nežinoma pagonims. Kada žmogus tikrai yra nuolankus, jis daro teisingus nutarimus apie save, mato savo ydas ir netobulybes, savo menkumą Dievo akyvaizdoje; pripažindamas gi, jog jo artimas turi tokias ar kitokias tobulybes, be vargo gali jį paskaityti viršesniu už save.— (4) *Neatsižvelgdami...* Su nuolankumu jungiasi užmiršimas savęs ir savo ypatiškų reikalų ir rupestis apie tai, kas naudinga artimui.—(5) *Tokiuos...* Kad savo paraginimus padarius dar rimtesniais, šv. Povilas stato Pilypiečiams prieš akis paveikslą Viešpaties, kurs savo įsikunijime, savo paklusnume ir pagalios mirtyje ant kryžiaus davė nepasiekiamą pavyzdį savęs išsižadėjimo ir pasišventimo.—(6) *Kursai...* Apaštalas trumpai aprašo Dievo Sunaus stovį pirm įsikunijimo.—*Dievo išvaizdoje.* Gr. ž. μορφή, forma, reiškia ne bet kokią išvaizdą, bet tokią, kurioje apsireiškia ypatos esybė ir gyvybė. Todėl pasakymas, jog Kristus yra Dievo išvaizdoje, reiškia čionai draug, jog jis turi dievišką esybę, jog jis yra Dievas.—*Neskaitė išplėšimu...* Jėzus Kristus nepasisavino sau dievystės neteisingu budu, nepasisavino jos teisių; dievystė jam priklausė kaipo tikriausi ypatiška jo nuosavybė.—(7) *Bet jis pats.*. Nuo amžinos garbės stovio Apaštalas pereina prie begalinio Dievo Sunaus nusižeminimo ant žemės.—*Išnaikino*, ne dieviškos prigimties nustodamas, bet ją pridengdamas, išsižadėdamas kokiam laikui jos prakilnių prerogativų ir išviršinės garbės. — *Tarno išvaizdą*: žmogaus prigimtį, kuri iš atžvilgio į Dievą, Sutvertoją ir visų dalykų Viešpatį yra tarnaujančiaja prigimtimi. Kaip Kristus, prisiėmęs per įsikunijimą tarno išvaizdą, tikrai tapo žmogumi, taip Dievo išvaizdoje jis buvo tikras Dievas pirm įsikunijimo.—*Tapdamas į žmones panašus.* Jėzus Kristus buvo daugiaus negu žmogus; jo panašumas į žmones buvo tikras, bet jis neišreiškė visos jo prigimties, nes tuo panašumu nebuvo apimta dieviškoji prigimtis.—*Sulig išviršinės išvaizdos*: veidu, ugiu, apdarais, pasielgimu Išganytojas mačiusių jį žydų akyse nesiskyrė nuo kitų žmonių. — (8) *Jis pats save...* Dievo Sunus tapęs žmogumi norėjo dar labiaus nusižeminti. Nusižeminimas gi apsireiškė paklusnume, kurs ėjo iki drąsaus priėmimo mirties musų išganymui; ta gi mirtis įvyko per pažeminantį prikalimą į kryžių.—(9) *To dėlei ir Dievas...* Aprašęs nusižeminimą, šv. Povilas nurodo kaipo jo pasekmę Kristaus išaugštinimą. —*Išaugštino.* Išaugštinimas įvyko per užžengimą į dangų, kada jį Tėvas pasodino po savo dešinės danguje ir davė valdžią ant viso pasaulio. Išaugštinta gi buvo žmogiška Kristaus prigimtis. — *Vardą.* Ar turėjo čionai šv. Povilas kokį ypatingą vardą mintyje, tikrai nežinia,

mine Jesu omne genu flectatur cœlestium, terrestrium, et infernorum, [11] et omnis lingua confiteatur quia Dominus Jesus Christus in gloria est Dei Patris.

vanojo jam vardą, kurs yra viršesnis už visus vardus, [10] kad Jėzaus vardan priklauptu visoks kelias danguose, ant žemės ir pragare, [11] ir kad kiekvienas liežuvis išpažintu, jog Viešpats Jėzus Kristus yra Dievo Tėvo garbėje.

[12] Itaque carissimi mei (sicut semper obedistis): non ut in praesentia mei tantum, sed multo magis nunc in absentia mea, cum metu et tremore vestram salutem operamini. [13] Deus est enim, qui operatur in vobis et velle, et perficere pro bona voluntate. [14] Omnia autem facite sine murmurationibus, et haesitationibus: [15] ut sitis sine querela, et simplices filii Dei, sine reprehensione in medio nationis pravae, et perversae: inter quos lucetis sicut luminaria in mundo, [16] ver-

[12] Taigi, mano mylimiausieji (kaip visuomet paklusnųs buvote), ne tiktai man pas jus esant, bet dar labiaus dabar man pas jus neesant, darykite su baime ir drebėjimu jusų išganymą. [13] Nes Dievas yra tas, kurs daro jumyse ir norėjimą ir išpildymą sulig savo geros valios. [14] Visa gi darykite be murmėjimų ir svyravimų, [15] kad butumėt be papeikimo ir tikri Dievo vaikai, nebartini tarp pagedusios ir sukrypusios giminės, tarp kurios jųs žibate lyg žiburiai pasauly-

---

ir aiškintojai įvairiai apie tai spėja; bet gali buti tuo garbingu vardu, duotu išaugštintam Dievo Sunui, yra: *Viešpats Jėzus Kristus* (e. 11). — (**10**) *Kad Jėzaus...* Išaugštinimo tikslas buvo tas, kad visi pagarbintu išaugštintąjį. — *Priklauptu.* Priklaupimas yra pagarbinimo ženklas, pripažinimas Išganytojo dievystės. Plg. Iz. 45, 23.—*Danguose*: aniolai; *ant žemės*: žmonės.—*Pragare.* Gr. ž. καταχθονίων reiškia tuos, kurie yra po žemėmis; taigi, arba velnius, arba tikriaus numirusius apskritai.—(**11**) *Ir kad.*. Kad visos esybės danguose, ant žemės ir po žemėmis išpažintu.— *Jog Viešpats...* Gr. t. truputį kitaip: jog Kristus Jėzus yra Viešpats Dievo garbei. Taigi, tiesioginis išpažinimo dalykas yra tas, jog Jėzus yra Viešpats, jog jis turi visotiną valdžią; galutina gi išpažinimo pasekmė yra jo dieviškojo Tėvo garbė. Vulgatos tekstas pažymi, jog Jėzus Kristus turi lygią garbę su Dievu Tėvu.

12—18. Nurodęs Kristaus pavyzdį, Apaštalas žadina Pilypiečius, kad kaip pirma sekdami Kristų klausė jo dieviškų įsakymų, taip ir dabar su didžiu uolumu rupintusi savo išganymu, atsimindami, jog Dievas jiems padeda (e. 12. 13) idant noriai ir greitai visa darytu, kad savo geru gyvenimu šviestu, kaip žiburiai tamsybėse, ir taip suteiktu Apaštalui progą jais pasigirti teismo dienoje (14—18).

(**12**) *Taigi mano...* Apaštalas daro praktišką pritaikymą mokslo, kurį suteikia Kristaus pavyzdis.— *Kaip visuomet.* Pilypiečiai visados buvo paklusnųs Dievui ir Apaštalui, todėl galima tikėties, kad ir tolesnis jų pasielgimas bus lygiai geras.—*Ne tiktai...* Jie privalo parodyti, kad savo išganymu rupinosi, ne tik girdėdami pas save šv. Povilo pamokymus, bet ir jų nebegirdėdami.—*Su baime ir drebėjimu*: nes daug yra kliučių išganymo pasiekime.—(**13**) *Nes Dievas...* Rupindamies savo išganymu, Pilypiečiai darys paties Dievo darbą, jie elgsis sulig jo valios, ir nuo jo gaus reikalingas malones darbo išpildymui. Apaštalas čionai paliečia vieną iš giliausių malonės veikimo paslapčių: krikščionis išganymo darbe iš vienos pusės pats veikia, iš kitos gi jis nieko negali be Dievo (Aug. Trid. pos. 6. p. 5). — (**14**) *Visa gi*: visa, ką Pilypiečiai privalo daryti, kaipo Kristaus išpažintojai.—*Be murmėjimų*: nemurmant prieš Dievo valią, nors jos uždėtos pareigos pasirodytu kaikada labai sunkios.—*Svyravimų*: be ginčų ir abejojimų apie Dievo Apveizdos parėdymus. Plg. 1 Petr. 4, 9—(**15**) *Kad*

bum vitae continentes ad gloriam meam in die Christi, quia non in vacuum cucurri, neque in vacuum laboravi. [17] Sed et si immolor supra sacrificium, et obsequium fidei vestrae, gaudeo, et congratulor omnibus vobis. [18] Idipsum autem et vos gaudete, et congratulamini mihi.

je; [16] laikydamiesi gyvasties žodžio mano šlovei Kristaus dienoje, jogei neveltui bėgau ir neveltui darbavausi. [17] Bet nors ir bučiau aukojamas prie jusų tikėjimo atnašos ir tarnavimo, aš džiaugiuos ir sveikinu jus visus. [18] O tuo ir jųs džiaugkitės ir pasveikinkite mane.

3. Žinios apie šp. Povilo draugus.

[19] Spero autem in Domino Jesu, Timotheum me cito mittere ad vos: ut et ego bono animo sim, cognitis quæ circa vos sunt. [20] Neminem enim habeo tam unanimem, qui sincera affectione pro vobis sollicitus sit. [21] Omnes enim quæ sua sunt quærunt, non quæ sunt Jesu Chri-

[19] O aš turiu viltį Viešpatyje Jėzuje išsiųsti veikiai pas jus Timotieju, kad ir aš bučiau nuramintas, patyręs, kas pas jus darosi. [20] Nes neturiu neivieno kito taip vienodų su manim jausmų, kurs tikrai iš širdies jumis rupintusi. [21] Nes visi jieško, kas jų yra, o ne kas Jėzaus Kri-

---

butumėt... Apaštalas išskaito keletą pasekmių to pasielgimo, į kurį žadinami yra Pilypiečiai. — *Be papeikimo* — Dievo ir žmonių akyvaizdoje. — *Tikri:* nesutepti (ἀκέραιοι, be primaišymo). — *Jųs žibate...* Krikščionįs, sulyginant su žydais ir pagonimis, buvo neskaitlingi, bet turėjo link anų labai svarbią užduotį: Kristus yra tarsi saulė dvasiškojo pasaulio; kas priima jo tiesą, duodančią gyvybę, tas pats darosi šviesa; taigi, tikintįs yra tarsi žvaigždės, kurios šviečia į pasaulio tamsybes ir jam rodo kelią į išganymą.—(**16**) *Laikydamies...* Gyvasties žodžiu yra Evangelija, apreiškianti ir suteikianti tikrą gyvenimą šiame pasaulyje ir ateinančiame. —*Mano šlovei...* Paskutinio teismo dienoje Apaštalas turės teisę šventai pasigirti Pilypiečių išganymu, paliudysiančiu, jogei jis pats buvo ištikimas savo apaštališkos tarnystės pildyme.—(**17**) *Bet nors...* Apaštalas netik nesibijo darbų, bet jis noriai ir numirtu, jei butu toki Dievo valia. — *Bučiau aukojamas.* Gr. ž. σπένδομαι reiškia: esu aukojamas, kaipo išliejimo auka. —*Tarnavimo.* Gr. ž. λειτουργία tankiausiai reiškia N. Į. religijinę tarnystę, kunigų pildomą. Taigi, čionai šv. Povilo išsireiškimai paimti yra iš senobinių aukų atnašavimo. Pilypiečiai jam yra lygkad kunigai, kurie, priimdami tikėjimą, atnašavo Dievui meilią auką: jų tobulas prisivienijimas prie Kristaus yra ta auka Bet pagal Įstatymą (4 Moz. **15**, **1** — **10**) prie kruvinų aukų buvo draug išliejamas vynas; taigi, šitame atsitikime paties Povilo kraujas bus ta išliejimo auka. — *Aš džiaugiuos...* Apaštalas džiaugiasi savo busiančiu nukankinimu, nes jis bus naudingas Pilypiečiams. Todėl jis trokšta, kad ir jie džiaugtusi (e. 18).

19—24. Apaštalas žada atsiųsti pas Pilypiečius Timotieju, kurį giria ir už jo rupestį apie Pilypiečius, ir už jo meilę į save (19—22); atsiųs gi jį tuomet, kada turės tikras žinias apie savo bylos užbaigimą; priegtam išreiškia viltį, kad ir pats pas juos apsilankys (e. 23. 24).

(**19**) *O aš turiu...* Nors gali atsitikti, jog Apaštalui prisieis numirti dabar, bet nėra tai dar tikras dalykas, todėl šv. Povilas turi viltį įvykdyti kaikuriuos savo užmanymus. Tarp tų gi yra išsiuntimas Timotiejaus į Pilypus.—*Bučiau nuramintas...* Apaštalas bus nuramintas, kadangi jis nuo savo pasiuntinio tikisi susilaukti tik geriausių žinių apie Pilypiečius.—(**20**) *Nes neturiu...* Timotiejus turėjo vienokius jausmus su savo mokytoju apie Evangeliją ir buvo į jį panašus rupestyje apie Pilypiečius, kurių bažnyčios įkurime darbavosi draug su šv. Povilu. — (**21**) *Nes visi...* Povilas dar kitaip paaiškina, ko-

sti. [22] Experimentum autem ejus cognoscite, quia sicut patri filius, mecum servivit in Evangelio. [23] Hunc igitur spero me mittere ad vos, mox ut videro quæ circa me sunt. [24] Confido autem in Domino quoniam et ipse veniam ad vos cito.

[25] Necessarium autem existimavi Epaphroditum fratrem, et cooperatorem, et commilitonem meum, vestrum autem apostolum, et ministrum necessitatis meæ, mittere ad vos: [26] quoniam quidem omnes vos desiderabat: et mœstus erat, propterea quod audieratis illum infirmatum. [27] Nam et infirmatus est usque ad mortem: sed Deus misertus est ejus: non solum autem ejus, verum etiam et mei, ne tristitiam super tristitiam haberem. [28] Fe-

staus. [22] O kaip jis ištirtas yra, pažinkite iš to, jog jis, kaip sunus tėvui, tarnavo su manim Evangelijai. [23] Taigi, aš turiu viltį jį siųsti pas jus, tuojau kaip tik pamatysiu, kaip stovi mano dalykai. [24] O tikiuos Viešpatyje, kad ir aš pats veikiai pas jus ateisiu.

[25] O regėjosi man reikalinga siųsti pas jus Epafroditą, brolį, ir sandarbininką, ir mano kovų draugą, o jusų pasiuntinį ir tarną mano reikaluose; [26] kadangi jis jusų visų išsiilgo ir buvo susirupinęs, dėlto kad jus buvote girdėję jį sirgusį [27] Nes ir sirgo jis mirtinai, bet Dievas ant jo susimilo; ne tik ant jo, bet ir ant manęs, idant neturėčiau nuliudimo ant nuliudimo. [28] Veikiaus tat aš jį išsiunčiau, kad jus jį išvydę vėl džiaugtumėtės,

---

dėl jis žada siųsti Timotiejų. Jis tarp savo sandarbininkų neturėjo kito lygiai tinkamo. Regimai tuo laiku nebuvo Ryme su šv. Povilu jo geriausių padėjėjų, Luko ir kitų. Buvusieji gi buvo netobuli Evangelijos darbininkai: jie labiaus rupinosi savais reikalais, negu Jėzumi Kristumi; tai gi priešinga yra pašaukimui tikro dušių ganytojo. Plg. 1 Kor. 13, 5. —(22) *O kaip jis...* Gr. t. yra ne: *pažinkite* (Imperat.), bet: žinote (indicat.). Pilypiečiai buvo lyg-kad patįs ištyrę, kuo yra Timotiejus, nes jie matė jį pas save besidarbuojantį su savo mokytoju ir tėvu Kristuje, Povilu.—(23) *Taigi, aš...* Timotiejų šv. Povilas išsiųs, kaip tik dar labiaus paaiškės, kuo turi užsibaigti jo byla.—(24) *O tikiuos...* Apaštalas turi viltį, kad bus paliuosuotas iš kalėjimo, todėl žada dar ir pats apsilankyti pas Pilypiečius.

25—30. Apaštalas siunčia tuojau pas Pilypiečius Epafroditą, kurio sunki liga buvo juos nuliudinusi (25—27); primena gi, kad priimtu jį su džiaugsmu ir laikytu pagarboje, kadangi jis vargo dėl Kristaus (28—30).

(25) *O regėjos man...* Dar veikiaus žada šv. Povilas išsiųsti į Pilypus kitą pasiuntinį. Juo yra Epafroditas, kurs žinomas yra tik iš šitos gromatos ir buvo atvykęs Ryman iš Pilypų su krikščionių dovanomis šv. Povilui. Apaštalas suteikia Epafroditui didžiausį pagyrimą, vadindamas jį b r o l i u, t. y. krikščionimi, s a n d a r b i n i n k u Evangelijos apsakojime ir d r a u g u k o v ų prieš tikėjimo priešus.—*Jusų pasiuntinį*: jis buvo Pilypiečių išsiųstas šv. Povilo aplankytų ir jam almužnų nuneštų.—*Tarną*: λειτουργόν, pildantį religijinį patarnavimą. Taigi, šv. Povilas Pilypiečių duosnume mato tarsi atnašą pačiam Dievui padarytą.—(26) *Kadangi jis...* Apaštalas nurodo priežastį, kodėl jis tuojau išsiunčia Epafroditą.— *Dėlto kad jis...* Epafrodito susirupinimo priežastimi buvo Pilypiečių apie jį rupestis.— (27) *Dievas ant jo susimilo.* Nors mirtis yra didžiausis pelnas mylintiems Jėzų, bet iš kitos pusės, Evangelijos darbininkai numirę nebegali užsiimti vedimu dušių prie Kristaus (Auks.). — *Nuliudimo ant nuliudimo.* Apaštalui darė nuliudimą jo paties kalėjimas, tas nuliudimas butu buvęs padidintas Epafrodito mirtimi.—(28) *Išsiunčiau.* Praėjusis laikas gromatų budu vietoje dabartinio: siunčiu; nes Epafroditas

stinantius ergo misi illum, ut viso eo iterum gaudeatis, et ego sine tristitia sim. [29] Excipite itaque illum cum omni gaudio in Domino, et ejusmodi cum honore habetote. [30] Quoniam propter opus Christi usque ad mortem accessit, tradens animam suam ut impleret id, quod ex vobis deerat erga meum obsequium.

ir aš bučiau be nuliudimo. [29] Taigi, priimkite jį su visu džiaugsmu Viešpatyje, ir laikykite tokiuos žmones pagarboje; [30] kadangi jis dėlei Kristaus darbo prisiartino iki mirčiai, duodamas savo gyvastį, kad papildytu tarnavimą man, kurio jųs negalėjote padaryti.

II. 1. Perspėjimai apie žydžiuojančius.

Caput III. [1] De cetero fratres mei gaudete in Domino. Eadem vobis scribere, mihi quidem non pigrum, vobis autem necessarium. [2] Videte canes, videte malos operarios, videte con-

3. Perskyrimas. [1] Galop, mano broliai, džiaugkitės Viešpatyje. Rašyti jums tuos pačius dalykus man, tiesa, nenubodu, o jums reikalinga. [2] Sergėkitės šunų, sergėkitės piktų darbinin-

---

buvo regimai nešėju šitos gromatos į Pilypus.— *Be nuliudimo.* Anot gr., mažiaus nuliudęs,— (29) *Viešpatyje.* Džiaugsmas privalo buti viršprigimtinis, Jėzuje Kristuje.— (30) *Kadangi jis...* Kristaus darbu, kurį atliko Epafroditas, buvo ir tolima kelionė iš Pilypų Ryman, o taipogi ir evangelijiniai darbai Ryme po atkeliavimo; visa tai tapo ligos priežastimi.—*Kad papildytu...* Pilypiečių atsiųstą almužną šv. Povilas vėl vadina šventu patarnavimu, λειτουργία. Tų almužnų pilnumui šio to truko, nes jų davėjai buvo toli ir patįs ypatiškai negalėjo jų atiduoti Povilui. Taigi, tame dalyke Pilypiečius užvadavo Epafroditas, įduodamas almužnas Apaštalui, kaipo Kristaus tarnui.

Antroji gromatos dalis (3, 1 - 4, 7) susideda iš perspėjimų prieš pavojų, kilusį iš žydžiuojančiųjų pusės, ir iš paraginimų į dorybes.

Baigdamas jau gromatą ir atsiminęs pavojų Pilypiečiams iš žydžiuojančiųjų pusės, Apaštalas duoda savo skaitytojams apie tą dalyką rimtą persergėjimą (3, 1 - 4, 1).

1-3. Tas pavojus buvo jau anksčiaus minėtas Pilypiečiams (e. 1); dabar gi Apaštalas su didžiu smarkumu stato prieš skaitytojų akis priešininkus, kuriuos pasityčiodamas vadina įpjovimu, kadangi tikru apipjaustymu yra tiktai krikščionįs, kurie giriasi Kristumi ir nepasitiki kuno apipjaustymu (2-3).

(1) *Galop.* Apaštalas regimai manė jau užbaigti savo gromatą, bet, atsiminęs grumojantį jo skaitytojams pavojų. dar prideda reikalingą perspėjimą.—*Tuos pačius dalykus*: sekančius perspėjimus apie klaidžiamokslius. Kadangi augščiaus dar nieko nebuvo apie tai minėta, gali buti, kad šv. Povilas apie žydžiuojančius rašė kitoje arba kitose gromatose į Pilypiečius, kurios lig musų dienoms neužsiliko.— (2) *Sergėkitės...* Meilinga šv. Povilo kalba prie paminėjimo tikėjimo priešų vienu kartu pavirsta smarkia. Jis juos vadina pilnais paniekinimo vardais: š u n i m i s dėlei jų nuolatinių užsipuldinėjimų; priegtam šunįs šv. Rašte yra dažnai paveikslas pagonių (plg. 1 Kar. 24, 14. 2 Kar. 16, 9. 4 Kar. 8, 3. Mat. 7, 6 ir k.); — p i k t a i s d a r b i n i n k a i s, nes jie tariasi dirbą, ištikrųjų gi griauna Kristaus darbą; —į p j o v i m u, nes nors ir giriasi savo apipjaustymu, bet juose visai nėra to, ką apipjaustymas turi reikšti, apipjaustymo širdies (3 Moz. 26, 41. Ez. 44, 7 ir k.), ausų (Jer. 6, 10), lupų (Ez. 6, 12. 30), ypač gi juose nėra to tikėjimo ir tos teisybės, kurių ženklas buvo Abraomo apipjaustymas. Pas klaidžiamokslius yra tik išviršinis kuno įžeidimas, kurį užtat Apaštalas ir vadina

cisionem. [3] Nos enim sumus circumcisio, qui spiritu servimus Deo, et gloriamur in Christo Jesu, et non in carne fiduciam habentes,

[4] Quamquam ego habeam confidentiam et in carne. Si quis alius videtur confidere in carne, ego magis, [5] circumcisus octavo die, ex genere Israel, de tribu Benjamin, Hebræus ex Hebræis, secundum legem Pharisæus, [6] secundum æmulationem persequens Ecclesiam Dei, secundum justitiam, quæ in lege est, conversatus sine querela: [7] sed quæ mihi fuerunt lucra, hæc arbitratus sum propter Christum detrimenta. [8] Verumtamen existimo omnia detrimentum esse propter eminentem scientiam Jesu Christi Domini mei: propter quem omnia detrimentum feci,

kų, sergėkitės įpjovimo. [3] Nes mes esame apipjaustymas, kurie dvasioje tarnaujame Dievui ir giriamės Kristuje Jėzuje, o ne kune turime pasitikėjimą.

[4] Nors aš galėčiau turėti taipogi pasitikėjimą kune. Jei kam kitam regisi, kad jis gali pasitikėti kunu, juo labiaus aš, [5] apipjaustytas ašmoje dienoje, iš Izraėlio tautos, iš Benjamino giminės, iš žydų žydas, pagal Įstatymą pariziejus, [6] pagal uolumą Dievo Bažnyčios persekiotojas; pagal teisybę, iš Įstatymo esančią, pasielgusis be papeikimo. [7] Bet kas man buvo pelnas, tai dėlei Kristaus paskaičiau nuostoliu. [8] Taip, aš visa skaitau nuostoliu dėl prakilnaus pažinimo Jėzaus Kristaus, mano Viešpaties, dėlei kurio viso ko išsižadėjau ir laikau kaipo mėš-

---

pasityčiodamas tik įpjovimu.— (3) *Nes mes...* Krikščionįs turi tikrą, nes širdies, apipjaustymą. Plg. Rym. 2, 25-29. Gal. 3, 7. 29. Ef. 2, 11 ir k. To širdies apipjaustymo privalumus Apaštalas nurodo sekančiais žodžiais: *Dvasioje...*

4—17. Kad kas nemanytu, buk šv. Povilas tik dėlto niekinąs išviršinius žydų ženklus, jogei pats jų neturi, primena, kad jis nėsąs tame dalyke mažesnis už žydus (4-6), bet kad jis vis tai paniekinęs, idant Kristų laimėtu ir su juo suvienytas gautu ne tuščią, iš Įstatymo darbų einantį nuteisinimą, bet tikrąjį, kurs yra iš Dievo ir remiasi ant tikėjimo, ir per kurį jis tikisi paveldėti iš numirusių prisikėlimą (7-11). Priminęs su didžiu nusižeminimu, jog jis dar neturi tikrumo, ar gaus tą palaimintųjų užmokesnį, nors visomis savo jiegomis jo trokšta (12-14), šv. Povilas ragina savo skaitytojus, kad jie turėtu vienokius su juo jausmus ir laikytusi tikrajame kelyje (15-17).

(4) *Nors aš galėčiau...* Apaštalas turi ir išviršines žydystės žymes, bet jis jų visai išsižadėjo dėlei Jėzaus Kristaus. Plg. 2 Kor. 11, 18-22.— (5) *Apipjaustytas...* Apaštalas primena aplinkybes savo gyvenimo, buvusio pirm atsivertimo prie Kristaus, ir nurodo savo privalumus, kuriuos turėjo žydystėje. Trįs pirmieji paveldėti yra nuo tėvų, sekantieji jo paties įgyti: nei jis, nei jo tėvai nebuvo prozelitais; jis paeina nuo Abraomo, Izaoko ir Jokubo, iš giminės, kuri suvienyta su Judo ir Levio gimine pasiliko ištikima Dievui, ir kurios ribose yra Jeruzalė ir bažnyčia; jis paeina iš žydiškai kalbančios šeimynos, kuri nieko iš savo žydiškumo nebuvo nustojusi. Priegtam pirma jis priklausė prie gerbiamo pariziejų skyriaus.— (6) Negana to, jis turėjo didį uolumą apie Įstatymą ir persekiojo visa, kas jam rodėsi priešinga. Galop, iš atžvilgio į teisybę, kurios reikalavo Įstatymas, jis elgėsi *be papeikimo*, taip kad žmonių teismas nieko negalėjo jam prikišti.— (7) *Bet kas man...* Povilas pažymi, kodėl jis visa, kuo kitados taip gyrėsi, dabar visai paniekino.— *Dėlei Kristaus*: pamatęs, jogei Jėzus yra tikras Mesijas, kurs vienas tegali įvykdyti nuteisinimą ir atpirkimą.— (8) *Taip, aš...* Apaštalas išreiškia savo mintį aiškiaus.— *Dėl prakilnaus...* Nuo to laiko, kada šv. Povilas pažino Jėzų ir suprato didžią vertybę vienybės su juomi, jis visai nebegali branginti jokių kitų dalykų

et arbitror ut stercora, ut Christum lucrifaciam, [9] et inveniar in illo non habens meam justitiam, quæ ex lege est, sed illam, quæ ex fide est Christi Jesu: quæ ex Deo est justitia in fide [10] ad cognoscendum illum, et virtutem resurrectionis ejus, et societatem passionum illius: configuratus morti ejus: [11] si quo modo occurram ad resurrectionem, quæ est ex mortuis: [12] non quod jam acceperim, aut jam perfectus sim: sequor autem, si quomodo comprehendam in quo et comprehensus sum a Christo Jesu. [13] Fratres, ego me non arbitror comprehendisse. Unum autem: quæ quidem retro sunt obliviscens, ad ea vero, quae sunt priora, extendens meipsum, [14] ad destinatum persequor, ad bravium supernae vocationis Dei in Christo Jesu. [15] Quicumque

lą, kad Kristų laimėčiau [9] ir bučiau rastas jame kaipo turintis ne savo teisybę, kuri yra iš Įstatymo, bet tą, kuri yra iš tikėjimo į Jėzų Kristų, kuri iš Dievo yra teisybė per tikėjimą, [10] kad pažinčiau jį, ir jo prisikėlimo galybę, ir jo kentėjimų draugystę, priimdamas jo mirties paveikslą; [11] kad kaip nors pasiekčiau prisikėlimą iš numirusių. [12] Ne kad aš jau bučiau gavęs, arba jau bučiau tobulas; bet stengiuos, kad kokiuo nors budu pagaučiau, kaip ir aš Jėzaus Kristaus pagautas esu. [13] Broliai, aš nemanau, kad jau bučiau pagavęs. Viena gi darau: užmiršdamas, kas yra mano užpakalyje, ištiesdamas gi save prie to, kas priešais yra, [14] aš bėgu prie paskirto tikslo, prie pergalėtojų užmokesnio, į kurį pavadino Dievas iš augštybių Kristuje

— *Viso ko išsižadėjau...* Apaštalas, įtikėdamas į Kristų, nustojo visų gėrybių, kurias turėjo iš Įstatymo; bet atlyginimas už tą nuostolį buvo begal didis, nes jis, laimėdamas Kristų, visa laimėjo.— **(9)** *Ir bučiau...* Apaštalas paaiškina, ką reiškia laimėti Kristų.— *Jame*: artimiausiai su juo suvienytas. Tą suvienijimą Povilas aprašo toliaus negativišku budu: *Iurintis ne savo teisybę..* paskui gi pozitiviškai: *bet tą, kuri yra iš tikėjimo...* Plačiaus apie tą dvejopą teisybę parašyta Rym. 1, 17; 3, 21-26; 4, 4... Gal. 2, 14... 3, 1-14 ir k.— **(10)** *Kad pažinčiau...* Toje eil. nurodytos yra brangios pasekmės nuteisinimo per tikėjimą: visupirma kaskart geresnis pažinimas paties Jėzaus Kristaus; tolesniai, pažinimas jo prisikėlimo galybės, įtekmės ant tikinčiųjų, nes ta paslaptis yra uždas ir laidas musų pačių prisikėlimo, musų susivienijimo su Išganytoju; galop, pažinimas Atpirkėjo kentėjimų, kuriuose krikščionįs privalo dalyvauti, neatskiriant pačios Jėzaus mirties— **(11)** *Kad kaip nors...* Apaštalo išsireiškimas pažymi trokštamojo dalyko didumą, o draug ir didį kalbančiojo nuolankumą. Jis trokšta prisikėlimo iš numirusių, kurs bus suteiktas teisingiems, gausiantiems pašlovintus kunus, tuotarpu kad neteisieji pasiliks mirties stovyje.— **(12)** *Ne kad aš...* Apaštalas nuolankiai išpažįsta, kad jis dar nepasiekęs savo tikslo, gėrybių paminėtų 9-11 eil.; bet jis jų didžiai trokšta ir stengiasi pasiekti.— *Kaip ir aš...* Apaštalas daro aliuziją į savo atsivertimą, kada jį Kristus pagavo, idant iš persekiotojo padarytu apaštalą.— **(13)** *Broliai...* Toje ir sek. eil. išreikšta yra truputį plačiaus 12 eil. mintis.— *Viena gi darau.* Nors šv. Povilas dar nėra pasiekęs savo tikslo, bet jis nesiliauna prie jo bėgęs. Savo pastangas Apaštalas aprašo kaipo bėgimą lenktynėmis ant arėnos, kur kiekvienas stengiasi kaip nors laimėti paskirtą dovaną. — *Užmiršdamas...* Apaštalas nežiuri į savo, kaipo krikščionies, pereitus nuopelnus, dorybes; jis tik mato, kad tikslas vis dar tebėra toli; vien krikščioniško šventumo idėalas stovi jam akyse.— *Ištiesdamas*: atsigręžęs. Kaip bėgėjo kunas palenkęs yra į tą pusę, kurion jis bėga, taip ir visos Apaštalo mintįs.— **(14)** *Aš bėgu...* Ir čia Apaštalas vartoja išsireiškimus, paimtus iš lenktynių ant

ergo perfecti sumus, hoc sentiamus: et si quid aliter sapitis, et hoc vobis Deus revelabit. [16] Verumtamen ad quod pervenimus ut idem sapiamus, et in eadem permaneamus regula. [17] Imitatores mei estote fratres, et observate eos qui ita ambulant, sicut habetis formam nostram.

[18] Multi enim ambulant, quos saepe dicebam vobis (nunc autem et flens dico) inimicos crucis Christi: [19] quorum finis interitus: quorum Deus venter est: et gloria in confusione ipsorum,

Jėzuje. [15] Tatgi, kurie tik tobuli esame, turėkime tokiuos jausmus; o jei ką kitaip manote, ir tai jums Dievas apreikš. [16] Vienok-gi prie ko priėjome, turėkime vienokius jausmus ir pasilikkime toje pačioje taisyklėje. [17] Bukite mano sekiotojais, broliai, ir veizdėkite į tuos, kurie taip elgiasi, kaip turite pavyzdį mumyse.

[18] Nes daugelis, apie kuriuos aš jums dažnai sakiau, (dabargi ir su ašaromis sakau), elgiasi kaipo Kristaus kryžiaus neprieteliai; [19] kurių galas — pražuvimas, kurių dievas yra pilvas, ir

---

arėnos. Plg. 1 Kor. 9, 24.— *Į kurį pavadino...* Dievas buvo pavadinęs imti užmokesnį danguose. Pavadinimas ateina nuo Dievo Tėvo: duotas jis yra per Jėzų Kristų ir vienybėje su juomi įvykdomas.— **(15)** *Tatgi...* Nurodęs krikščioniško gyvenimo idėalą ir kaip reikia stengties jis pasiekti, Apaštalas prideda ir paraginimą.— *Tobuli esame...* Augščiaus buvo kalbėta apie pilną, absoliutišką tobulybę, prie kurios visi turi eiti; čionai gi apie reliativišką.— *Turėkime tokiuos jausmus*: turėkime nuolankų apie save išmanymą, kurs mums padės vis labiaus artinties prie didesnės tobulybės. — *O jei ką kitaip...* Turėdami vienokius su Apaštalu jausmus apie krikščionišką idėalą, tikintįs, į kuriuos atsiliepia šv. Povilas, galėjo kitaip manyti apie kaikurias smulkmenas; bet Apaštalas tuo perdaug nesirupina, nes jis žino, kad Dievas suteiks reikalingą jiems šviesą. Tos šviesos suteikimas arba apreiškimas įvyks stačiai per šv. Dvasią (plg. 1 Kor. 2, 10...), arba per kitų tikėjimo mokytojų tarpininkavimą, arba per jų pačių prityrimą ir tt.— **(16)** *Vienok gi...* Gr. t. truputį skiriasi: vienok-gi prie ko priėjome, pagal tai žengkime toliaus, t. y.: nors yra dalykai, kuriuose jųs dar privalote buti apšviesti, bet aš prašau, kad jųs tvarkytumėt savo dvasišką gyvenimą sulig to pažinimo, kurį jau dabar turite. Vulgatos prasmė yra panaši: sekkime ištikimai taisyklę, gautą musų krikščioniško gyvenimo sutvarkymui; nemainykite jausmų ir nesiduokite patraukti atgal, ypač klaidžiamoksliams. Tokio pasielgimo pavyzdžiu šv. Povilas stato save ir savo ištikimuosius mokytinius: **(17)** *Bukite...* Neveizdint į didį savo nuolankumą (e. 11), šv. Povilas yra įsitikrinęs, kad jis yra ištikimas malonei, vedančiai jį prie tikslo, prie idėalo; todėl jis gali statyti save pasielgimo pavyzdžiu, o su savim ir ištikimus mokytinius, kaip Timotiejus, Epafroditas ir k.

3, 18—4, 1. Augščiaus minėtajam perspėjimui patvirtinti šv. Povilas daro palyginimą tarp tų, kurie, atsidavę kuniškiems dalykams, eina į prapultį, ir tų, kurie, trokšdami dangiškųjų dalykų, taps panašųs pašlovintajam Kristui (18—21), užbaigia tą visą straipsnelį paraginimu prie ištvermės geruose jausmuose (4, 1).

(18) *Nes daugelis...* Regimai ir Pilypuose buvo ištvirkusių ir pavojingų žmonių, kurių pasielgimas buvo visai priešingas Evangelijos mokslui. Gal jais buvo kaikurie krikščionįs, kurie dengdamies krikščioniška liuosybe gyveno nepadoriai. Plg. 1 Kor. 6, 12. Apaštalas nekartą jau minėjo apie tokiuos pasileidelius, budamas Pilypuose, ir dabar juos mini su didžiausiu širdies skausmu. — *Neprieteliai*, ne kad jie butu skelbę priešingą mokslą, bet dėlto kad jų gyvenime apsireiškė neapykanta Kristaus kryžiaus, kurs yra ženklas savęs išsižadėjimo ir kuno varginimų. — **(19)** *Kurių galas*.. Minėtųjų pasileidelių likimas yra baisus: jie artinasi į amžiną prapultį.—*Kurių dievas...* Jie tarnauja ne tikram Dievui, bet savo kunui. —*Kurių garbė...* Tai, kuo jie giria-

qui terrena sapiunt. [20] Nostra autem conversatio in coelis est: unde etiam Salvatorem expectamus Dominum nostrum Jesum Christum, [21] qui reformabit corpus humilitatis nostrae, configuratum corpori claritatis suæ, secundum operationem, qua etiam possit subjicere sibi omnia.

Caput IV. [1] Itaque fratres mei carissimi, et desideratissimi, gaudium meum, et corona mea: sic state in Domino, carissimi:

kurių garbė yra jų užgėdinime kurie trokšta žemiškų dalykų. [20] O musų pasielgimas yra danguose, iškur taipogi laukiame Išganytojo, musų Viešpaties, Jėzaus Kristaus, [21] kurs pertaisys musų žemumo kuną, padarydamas jį panašiu į savo skaistybės kuną per galybę, kuria jis gali taipogi visa sau pavergti.

4. Perskyrimas. [1] Taigi, mano mylimiausieji ir pageidžiamiausieji broliai, mano džiaugsmas ir mano vainikas, taip stovėkite Viešpatyje, mylimiausieji!

2. Kaikurie ypatingi perspėjimai.

[2] Evodiam rogo, et Syntychen deprecor idipsum sapere in Domino. [3] Etiam rogo et te germane compar, adjuva illas, quæ mecum laboraverunt in Evangelio cum Clemente, et ceteris adjutoribus meis, quorum nomina sunt, in libro vitae.

[2] Aš prašau Evodiją ir meldžiu Syntykę turėti tuos pačius jausmus Viešpatyje. [3] Taipogi prašau ir tave, ištikimasis drauge, padėk jom, kuriedvi su manim darbavosi dėl Evangelijos draug su Klemensu ir kitais mano padėjėjais, kurių vardai yra gyvenimo knygoje.

---

si, ištikrųjų yra jiems užgėdinimu.—*Kurie trokšta...* Jų sugedimo pagrindu yra žemiški ir kuniški jų geismai.—(**20**) *O musų pasielgimas.* Gr. t. „musų pilietystė“, teisės kaipo piliečių. Plg. augšč. 2, 27. Mes esame piliečiai garbingos Bažnyčios, kurios Galva jau dabar pilna garbės viešpatauja danguose. Prie garbingosios Bažnyčios priklauso krikščionįs, kaip iš atžvilgio į savo paskyrimą, taip ir per išganymo įrankius; nors jie ištikrųjų dar tebepasilieka kovojančioje Bažnyčioje.—(**21**) *Kurs pertaisys...* Išganytojas bus taipogi visagalinčiu permainytoju musų kunų, kuriuos jis padarys garbingais, kaip jo kunas.—*Musų žemumo kuną,* kurs dabar pažeminamas yra ligomis, mirtimi, supuvimu.—*Per galybę...* Prikėlime ir kunų permainyme apsireikš ta pati Kristaus visagalybė, kurią jis pergalės savo priešus ir visa pavergs savo valdžiai.—(**4, 1**) *Taigi, mano...* Didi šv. Povilo meilė į Pilypiečius apsireiškia iš įvairių vardų, kuriais jis juos vadina: *mylimiausieji... Mano džiaugsmas.* Gerais savo privalumais Pilypiečiai daro didžiausį džiaugsmą šv. Povilui, jie taipogi buvo jo *vainikas,* garbė Dievo ir žmonių akyvaizdoje.—*Taip stovėkite:* laikykitės taip tvirtai, kaip aš jus raginau.

4, 2—7. Ypatingi perspėjimai paliečia visupirma dvi moteriški, tarp kuriudviejų turėjo buti padaryta santaika (2. 3). Be to, raginami visi prie dvasiško džiaugsmo, malonumo, vengimo žemiškų rupesčių, ir visiems linkėjama Dievo ramybės (4—7).

(**2**) *Aš prašau Evodiją..* Galima spėti, kad Evodija ir Syntykė buvo užėmusi žymesnę vietą tarp Pilypų krikščionių: jiedvi galėjo buti dijakonisės, kaip nurodo 3 eil. Apaštalas kviečia tiedvi Pilypieti prie pilnos santaikos, nes jų vaidas galėjo visiems buti papiktinimu.—(**3**) *Taipogi prašau...* Apaštalas kreipiasi dar į trečią ypatą, kuria pasitiki, ir prašo ją padėti anomdviem moteriškėm susi-

[4] Gaudete in Domino semper: iterum dico gaudete. [5] Modestia vestra nota sit omnibus hominibus: Dominus prope est. [6] Nihil solliciti sitis: sed in omni oratione, et obsecratione, cum gratiarum actione petitiones vestrae innotescant apud Deum. [7] Et pax Dei, quae exsuperat omnem sensum, custodiat corda vestra, et intelligentias vestras in Christo Jesu.

[4] Džiaugkitės Viešpatyje visuomet; vėl sakau, džiaugkitės! [5] Jusų meilumas tebuna žinomas visiems žmonėms; Viešpats arti yra. [6] Nieku nesusirupinkite; bet visame per maldą ir maldavimą su dėkojimu jusų prašymai tesidaro žinomi Dievui; [7] ir Dievo ramybė, perviršijanti visokį išmanymą, tesergi jusų protus Kristuje Jėzuje.

Gromatos užbaiga.

[8] De cetero fratres, quaecumque sunt vera, quaecumque pudica, quaecumque justa, quaecumque sancta, quaecumque amabilia, quaecumque bonae famae,

[8] Galop, kas tik yra tiesa, kas tik yra drovinga, kas tik teisinga, kas tik šventa, kas tik meilinga, kas tik turi gerą vardą, jei yra koki dorybė, jei koki pagirtina

---

taikyti. Jis jį vadina ištikimu, tikru draugu, anot gr. t., tikru jungo draugininku. Apie ką vienok reikia tas pavadinimas suprasti, nėra žinoma. Gal šv. Povilas taip pavadino vyriausį tarp Pilypų bažnyčios dvasiškijos; galėjo vienok gr. ž. Σύνζυγος buti nuosavas vardas.— *Draug su Klemensu.* Apaštalas prie progos primena su pagyrimu, ir kitus, kurie draug su juomi darbavosi Pilypuose Evangelijos praplatinimui, ir iš jų išvardija Klemensą, kurs ant Orig., Euz. - Cez., Epif., Jieron. paskiaus darbavosi Ryme ir tapo vienu iš šv. Petro įpėdinių ant apaštališkojo sosto. — *Gyvenimo knygoje.* Plg. Iš. 32, 32. Iz. 4, 3. Apr. 3, 5 ir k. Gyvenimo knyga reiškia garbingą. užmokesnį, kurį Dievas suteiks danguose uoliems Evangelijos skelbėjams.

(4) *Džiaugkitės...* Krikščionįs visuomet privalo džiaugties Viešpatyje, nes ir didžiausi šio gyvenimo vargai praverčia jų dvasiškai gerovei.—(5) *Jusų meilumas.* Meilumas, anot. gr. t., yra toks budo privalumas, kurs padaro, jog žmogus neužsispiria perdaug savo ypatiškų teisių apgynime. — *Viešpats arti yra.* Tie žodžiai nurodo priežastį, kodėl reikia turėti minėtoji darybė: Jėzus Kristus yra arti musų, mus mato nuolat. Kiti aiškintojai mato čionai paminėjimą Kristaus atėjimo į teismą. — (6) *Nieku nesusirupinkite*: nesielvartaukite, nemanykite su išgąsčiu apie ateitį. Plg. Mat. 6,25... Dievas, tėviškai išklausys visas musų maldas; perdaug didis susirupinimas parodytu, kad mes juomi nepasitikime.—*Tesidaro.*. Dievas visa žino; bet jis nori, kad mes išpasakotumėm visus savo reikalus, lyg-kad jis jų visai nežinotu.—(7) *Ir Dievo ramybė...* Ramybė, ateinanti nuo Dievo, kurios šaltiniu yra Dievas, vidujinė ir viršprigimtinė, yra krikščionims taip meili, taip gili ir taip ištverminga visuose kasdieniniuose varguose, kad ji pasilieka nesuprantama žmogaus protui. — *Tesergi.* Gr. t. busiantis laikas: stovės ant sargybos; taigi, tuo žodžiu išreikšta ne linkėjimas, bet pasekmė to, kas augščiaus pasakyta.

8—23. Gromatos užbaiga susideda iš paraginimo į visas dorybes apskritai, prisilaikant Apaštalo mokslo ir pavyzdžio (8. 9), iš padėkojimo už atsiųstas per Epafroditą almužnas (10—18); iš linkėjimo visokio gerumo (19. 20), pasveikinimų (21. 22) ir apaštališko palaiminimo (23).

(8) *Galop...* Atkartojimas tų pačių žodžių: *kas tik*, žymiai padidina paraginimo svarbumą.— *Tiesa*:ne tik žodžiuose, bet taipogi mintyse ir pasielgime.—*Drovinga.* Gr. t.: kas padoru, pagarbos verta. — *Teisinga*— iš atžvilgio į Dievą ir į žmones.—*Šventa*; gr, t. „nesutepta“ plačioje to žodžio prasmėje, o ne tik iš atžvilgio į kunišką ne-

si qua virtus, si qua laus disciplinae, haec cogitate. [9] Quae et didicistis, et accepistis, et audistis, et vidistis in me, haec agite: et Deus pacis erit vobiscum.

[10] Gavisus sum autem in Domino vehementer, quoniam tandem aliquando refloruistis pro me sentire, sicut et sentiebatis: occupati autem eratis. [11] Non quasi propter penuriam dico: ego enim didici, in quibus sum, sufficiens esse. [12] Scio et humiliari, scio et abundare: (ubique et in omnibus institutus sum) et satiari, et esurire, et abundare, et penuriam pati: [13] omnia possum in eo, qui me confortat. [14] Verumtamen bene fecistis, communicantes tribulationi meæ. [15] Scitis autem et vos Philippenses, quod in principio Evan-

drausmė, apie tai mąstykite. [9] Ko ir išmokote, ir priėmėt, ir girdėjote, ir regėjote manyje, tai darykite; ir ramybės Dievas bus su jumis.

[10] O aš didžiai apsidžiaugiau Viešpatyje, kad galų gale jusų rupestis apie mane vėl pražydo, kaip ir visuomet rupinotės; bet buvote sutrukdyti. [11] Aš to nesakau, tarsi stokočiau; nes aš išmokau pasitenkinti tuo, ką turiu. [12] Aš moku ir nužemintas buti, moku taipogi ir apstume gyventi, (esu išmokytas visur ir visame), ir buti pasotintas ir badauti, ir apsčiai turėti ir neturtą kęsti. [13] Aš visa galiu tame, kurs mane pastiprina. [14] Vienok gi gerai padarėte, dalyvaudami mano varge. [15] O ir jus, Pilypiečiai, žinote, jogei Evangelijos

---

kaltybę.— *Meilinga*: viršprigimtinis meilumas santikiuose su visais žmonėmis.— *Gerą vardą*: kas pagarbos, pagyrimo verta. — *Jei yra koki dorybė.* Apaštalas, permainydamas išsireiškimo budą, užbaigia paraginimu į visas dorybes apskritai. —*Pagirtina drausmė.* Kas tik yra pagirtina doriniame pasielgime, papročių sutvarkyme. Tikresnis gr. t. turi čionai tik vieną žodį ἔπαινος, kurs tai vietai suteikia sekančią prasmę: jei yra kas pagirtina dorybių pildyme, tai stengkitės užsipelnyti.— (9) *Ko ir išmokote...* Pilypiečiai ėmė visą mokslą iš šv. Povilo apsakojimo ir jo pavyzdžio.— *Ramybės* davėjas *Dievas bus su jumis.* Ta bus gera pasekmė, jei Pilypiečiai laikysis Apaštalo patarimų.

(10) *O aš didžiai...* Pilypiečiai dėlei nepriklausančių nuo jų valios aplinkybių, ar tai dėl jų pačių neturto, ar dėlei sunkumo pasiekti Rymą, ilgesnį laiką nebubo siuntę šv. Povilui jokios pašalpos; bet progai pasitaikius, jie pasiskubino parodyti, kad jie neužmiršta savo mokytojo. Tokiuo budu jų mintįs, rupestis apie Apaštalą lyg-kad išnaujo pražydo, kaip pradeda sprogti, leisti lapus ir žydėti po žiemos medžiai.—*Kaip ir visuomet...* Tais žodžiais šv. Povilas parodo, jog jis nedaro jokio išmetinėjimo, kurs lyg-kad randasi praeitame sakinyje: Pilypiečiai niekuomet nebuvo pasiliovę rupinties Apaštalu. —*Buvote sutrukdyti* aplinkybėmis.— (11) *Aš to nesakau...* Jei Apaštalas kalba apie savo džiaugsmą, tai daro ne dėlei neturto, lyg-kad norėtu parodyti, buk jis reikalaująs pašalpos. Jis nesielvartauja, neturėdamas pinigų. Tame dalyke jis seniai išmoko užsiganėdinti tuo stoviu kokiame atsirasdavo. — (12) *Nužemintas buti*: kentėti pažeminimą, vargus dėlei neturto.—*Esu išmokytas*: anot gr. t., pažinau paslaptį.—(13) *Aš visa galiu...* Povilas jaučiasi visa galįs ne iš savęs, bet tiktai per vienybę su Jėzumi Kristumi.—(14) *Vienok gi...* Iš to, kas augščiaus pasakyta, Pilypiečiai neprivalo išvesti, buk Apaštalas nebrangināš jų dovanos arba buk ji buvusi nereikalinga.— *Dalyvaudami...* Pilypiečiai, sušelpdami Apaštalą, lyg-kad prisiėmė ant savęs jo vargų dalį.—(15) *O ir jus...* Apaštalas primena savo skaitytojams, kad atsiųstoji per Epafroditą pašalpa nebuvo vienatinė, kurią iš jų yra gavęs.—*Evangelijos pradžioje*: kada šv. Povilas pirmą kartą apsilankė pas Pilypiečius jiems Evangelijos apsakotų. Veiz:

gelii, quando profectus sum a Macedonia, nulla mihi ecclesia communicavit in ratione dati et accepti, nisi vos soli: [16] quia et Thessalonicam semel et bis in usum mihi misistis. [17] Non quia quaero datum, sed requiro fructum abundantem in ratione vestra. [18] Habeo autem omnia, et abundo: repletus sum, acceptis ab Epaphrodito quae misistis odorem suavitatis, hostiam acceptam, placentem Deo.

[19] Deus autem meus impleat omne desiderium vestrum secundum divitias suas in gloria in Christo Jesu. [20] Deo autem et Patri nostro gloria in saecula sæculorum: Amen. [21] Salutate omnem sanctum in Christo Jesu. [22] Salutant vos, qui mecum sunt, fratres. Salutant vos omnes sancti, maxime autem qui de Caesaris domo sunt.

[23] Gratia Domini nostri Jesu Christi cum spiritu vestro. Amen.

pradžioje, kada aš iškeliavau iš Makedonijos, nei viena bažnyčia nedalyvavo su manim davime ir ėmime, tik jųs vieni; [16] nes ir Tesalonikon jųs atsiuntėt ir kartą ir kitą mano reikalams. [17] Ne kad ieškočiau davimo, bet aš ieškau gausingo vaisiaus jusų naudai. [18] Aš gi visa turiu ir apsčiai; pripildytas esu, gavęs nuo Epafrodito, ką jųs siuntėte, saldumo kvapą, Dievui mielą ir įtinkančią atnašą.

[19] O mano Dievas teišpildo visą jusų troškimą sulig savo turtų garbėje, Kristuje Jėzuje. [20] Dievui gi ir musų Tėvui garbė į amžių amžius. Amen.

[21] Pasveikinkite visus šventuosius Kristuje Jėzuje. [22] Sveikina jus su manim esantieji broliai. Sveikina jus visi šventieji, labiausiai gi tie, kurie yra iš ciesoriaus namų.

[23] Musų Viešpaties, Jėzaus Kristaus, malonė, teesie su jusų dvasia. Amen.

Apd. 16, 11... — *Nei viena bažnyčia...* Apaštalas nenorėjo tuomet priimti pašalpos nuo jokios bažnyčios, atskyrus Pilypiečius.– *Nedalyvavo...* Neturėjo su manim tokių santikių, kad jos butu davusios, o aš priėmęs.—(**16**) *Nes ir...* Anksčiaus Pilypiečiai buvo nusiuntę šv. Povilui pašalpą Tesalonikon (Makedonijoje), kurioje iš Pilypų išėjęs šv. Povilas skelbė Evangeliją. — (**17**) *Ne kad ieškočiau...* Apaštalas savo žodžiais nesistengia užtikrinti sau kitas pašalpas. Jis tik trokšta užmokesnio, kurį duosnumas užpelnys jo geradariams.—(**18**) *Aš gi visa...* Povilas ir nereikalauja kitų pašalpų, nes iš Pilypiečių duosnumo jis turi dabar viso ko užtektinai. — *Saldumo kvapą...* Pilypiečių dovanoje šv. Povilas mato turinčią mielą kvapą atnašą, kuri įtiks Viešpačiui. Plg. Ef. 5, 2.

(**19**) *O mano Dievas...* Apaštalas linkėja (arba anot kito skaitymo prižada: išpildys) skaitytojams didžias apstybes Dievo dovanų.—*Visą jusų troškimą*: visus reikalus, kaip žemiškus taip ir dangiškus.—*Kristuje...* Tas linkėjimas išsipildys per Jėzų Kristų.—(**20**) *Dievas gi...* Prie padarytojo linkėjimo Apaštalas prideda pagarbinimą Dievo, begaliniai gero ir visagalio, kurs įvykdys linkėjimą.— *Ir musų...* Dievui, kurs yra draug ir musų Tėvas.

(**21**) *Pasveikinkite...* Apaštalas meldžia pasveikinti nuo jo kiekvieną iš Pilypų krikščionių atskirai.—(**22**) *Sveikina jus...* Yra tas pasveikinimas nuo tų, kurie pasilieka su Apaštalu kaliniu ir draug darbuojasi dėl Evangelijos. — *Iš ciesoriaus namų.* Prie ciesoriaus „*namų*“ priklausė vergai, paliuosuotieji, įvairųs tarnai ir valdininkai, tarp kurių buvo priėmusieji Kristaus tikėjimą. Kodėl ypač jų vardu sveikina Apaštalas Pilypiečius, nežinia. Gal kaikurie iš jų buvo ypatiškai pažįstami Pilypiečių bažnyčioje.

(23) *Musų Viešpaties...* Apaštališkas palaiminimas yra visai toks pat, kaip ir kitose gromatose. Veiz. ypač Gal. 6, 18. Filem., 25.

GROMATA

į KOLOSIECIUS.

ĮVEDIMAS.

1. Kolosai buvo tai ne perdaug didis miestas Mažosios Azijos provincijoje, kuri vadinosi Frygija. Nors šv. Povilas du sykiu keliavo per Frygiją, bet jis niekados nebuvo užsukęs į Kolosus ir neapsakojo čionai Evangelijos. Pats Apaštalas priskaito Kolosiečius prie tų, kurie nėra matę jo veido kune (Kol. 2, 1). Kristaus mokslo platintoju ir bažnytinės draugijos įkurėju Kolosuose buvo Epafras. Kada šv. Povilas trečiosios apaštališkos kelionės metu ilgą laiką darbavosi Efeze, jame galėjo atsirasti Kolosietis Epafras ir čionai iš pagonių Apaštalo pažinti Kristaus mokslą. Tapęs pats krikščionimi, Epafras paskiaus uoliai apsakojo Evangeliją savo viengenčiams, nemažą jų skaitlių, o taipogi truputį vietinių žydų atvedė prie Kristaus pažinimo ir tokiuo budu buvo tikru Kolosų apaštalu.

2. Kada šv. Povilas buvo jau kaliniu Ryme, Epafras atėjo jo aplankytų ir atnešė žinias apie Kolosų bažnyčios stovį. Jon buvo pradėję veržties suvedžiotojai. Iš vienos pusės jie platino nuomones apie reikalingumą užlaikyti Mozės Įstatymo apeigas, iš kitos gi skelbė klaidingą mokslą apie buvimą kokių ten aniolų, nesutvertų, lygių Jėzui Kristui, per kurių tarpininkystę reikią artinties Dievop. Nors iš trumpų žinių, randamųjų gromatoje į Kolosiečius, negalima atspėti visų to naujo paklydimo smulkmenų, bet jo platintojai regimai buvo pirmtakunais paskiaus atsiradusių gnostikų, o jų nuomonių dalis buvo paimta iš žydystės, kita gi iš Graikijos ir Rytų pagonystės.

Povilas, patyręs apie pavojų, pasiskubino parašyti į Kolosiečius gromatą, kurioje visupirma norėjo apskritai sutvirtinti juos tikėjime ir krikščioniškose dorybėse, o taipogi perspėti apie paklydimą, į kurį juos norėta įtraukti. Palikdamas pas save Epafrą, Apaštalas įdavė nunešti gromatą Tykikui, kuriam tai-

pogi duotos buvo gromatos į Efeziečius ir į Filemoną.

3. Gromatoje į Kolosiečius šv. Povilas nurodo begalinę didenybę ir vertybę Dievo Sunaus, per kurį visa padaryta ir kursai visų žmonių sutaikymui su Dievu už juos numirė; žadina Kolosiečius, kad nesiduotu suvedžioti klaidingomis netikrų mokytojų nuomonėmis ir duoda persergėjimus apie krikščioniškas įvairių luomų priedermes. Taigi, po įžangos (1, 1—8) gromatos pirmojoje dalyje (1, 9—2, 23) paduotas yra mokslas apie Jėzų Kristų ir nurodomi netikrų mokytojų paklydimai; antroji gi (3, 1—4, 6) susideda iš persergėjimų; o po jos eina gromatos užbaiga (4, 7—18).

4. Jau pas apaštališkuosius tėvus, šv. Klemensą Rym., šv. Ignacą K. ir šv. Polykarpą, randamos yra mintįs, paimtos iš grom. į Kolosiečius; antrojo šimtmečio pusėje ja naudojosi šv. Justinas K., šv. Teofilis Ant.; o tam šimtmečiui baigiantis ji aiškiai vadinama yra šv. Povilo veikalu pas gana daugelį šv. tėvų.

Toje gromatoje nemaža yra tokių pat išsireiškimų, kaip ir grom. į Efeziečius. Iš to panašumo racionalistai išveda, kad jų autoriais turėjo buti dvi atskiri ypati, kuriųdviejų viena tik perdirbusi kitos veikalą. Toks išvedimas nėra teisingas, nes panašumas išsireiškimuose randa sau daug geresnį išaiškinimą toje aplinkybėje, kad šv. Povilas rašė abidvi gromati vienu laiku (63 m.); iš kitos gi pusės tarp tųdviejų gromatų turinio yra didis skirtumas, o išsireiškimuose kiekviena turi nemaž savų ypatybių, taip kad jiedvi reikia pripažinti tikrai atskirais to paties autoriaus veikalais.

Epistola beati Pauli Apostoli ad Colossenses.

Švento Povilo Apaštalo gromata į Kolosiečius.

Gromatos įžanga: antrašas ir dėkojimas.

Caput I. [1] Paulus Apostolus Jesu Christi per voluntatem Dei, et Timotheus frater: [2] eis, qui sunt Colossis, sanctis, et fidelibus fratribus in Christo Jesu. [3] Gratia vobis, et pax a Deo Patre nostro, et Domino Jesu Christo. Gratias agimus Deo, et Patri Domini nostri Jesu Christi semper pro vobis orantes: [4] audientes fidem vestram in Christo Jesu, et dilectionem, quam habetis in sanctos omnes [5] propter spem, quae reposita est vobis in cœlis: quam audistis in verbo veritatis Evangelii: [6] quod pervenit ad vos, sicut et in universo mundo est, et fructificat, et crescit sicut in vobis, ex ea die, qua audistis, et cognovistis

1. Perskyrimas. [1] Povilas, Jėzaus Kristaus Apaštalas per Dievo valią, ir Timotiejus, brolis, [2] Kolosuose esantiems, šventiesiems ir ištikimiesiems broliams Kristuje Jėzuje. [3] Malonė jums ir ramybė nuo Dievo, musų Tėvo, ir Viešpaties, Jėzaus Kristaus. Dėkojame Dievui ir musų Viešpaties, Jėzaus Kristaus, Tėvui, visuomet už jus melsdamiesi, [4] išgirdę apie jusų tikėjimą į Kristų Jėzų ir apie meilę, kurią turite į visus šventuosius [5] dėlei vilties, jums atidėtosios danguose, apie kurią girdėjote per žodį Evangelijos tiesos, [6] pas jus atėjusios, kaip ji ir visame pasaulyje yra ir vaisius atneša ir tarpsta, taip-pat

---

1, 1-8. Gromatos įžanga, kaip paprastai, susideda iš dviejų dalių: antrašo (1-3) ir dėkojimo už gausų vaisių, kurį išdavė Evangelijos apsakojimas tarp Kolosiečių (3-8).

(1) *Povilas*... Gromatos antrašas visai panašus yra į Efeziečių gromatos antrašą. Plg. Ef. 1, 1. 2. Apaštalas šaly savo vardo deda mylimo mokytinio, Timotiejaus, vardą, buvusio draug su juo Ryme.—*Brolis*: krikščionis.— (2) *Šventiesiems*: Kristaus Bažnyčios sąnariams, kaipo atskirtiems nuo pasaulio ir pašvęstiems Dievui.— *Ištikimiems broliams*: Tvirtai besilaikantiems pažintojo ir priimtojo Kristaus tikėjimo.— (3) *Dėkojame*... Plg. Ef. 1, 15-17. Apaštalas išreiškia dėkingumą Dievui už Kolosiečių dorybes ir uź Evangelijos išduodamus vaisius ne tik jų tarpe, bet ir visame pasaulyje. Tą dėkingumą jis jausdavo širdyje visuomet, kada tik savo maldose atsimindavo Kolosiečius.— (4) *Išgirdęs*: iš Epafro pranešimo.— *Apie jusų tikėjimą... ir... meilę*: Plg. Ef. 1, 15.— (5) *Dėlei vilties*... Viltis čionai yra ne ypatiškas jausmas, bet išviršinis dalykas, kuriuo yra dangiškosios gėrybės, atidėtos ir laikomos ištikimiems krikščionims.— *Apie kurią*... Savaimi žmogus negalėjo patirti apie minėtasias gėrybes; sužinojo gi apie jas per neklaidingą žodį tiesos, kuria yra Evangelija.— (6) *Pas jus*... Paminėjęs Evangeliją, Apaštalas trumpai aprašo jos atneštuosius vaisius Kolosuose.— *Visame pasaulyje*. Ta pati Evangelija kurią priėmė Kolosiečiai, buvo prasiplatinusi visur; ji buvo tikrai visotina. — *Vaisius atneša*... Apaštalas

gratiam Dei in veritate, [7] sicut didicistis ab Epaphra carissimo conservo nostro, qui est fidelis pro vobis minister Christi Jesu, [8] qui etiam manifestavit nobis dilectionem vestram in spiritu:

kaip tarp jusų, nuo tos dienos, kurioje išgirdote ir pažinote Dievo malonę tiesoje, [7] kaip išmokote nuo Epafro, musų myliamiausiojo tarnystės draugo, kurs yra ištikimas už jus Jėzaus Kristaus tarnas, [8] kurs taipogi apreiškė mums jusų meilę dvasioje.

I. 1. Visa perviršijanti musų Atpirkėjo Jėzaus Kristaus vertybė:

[9] Ideo et nos ex qua die audivimus, non cessamus pro vobis orantes, et postulantes ut impleamini agnitione voluntatis ejus, in omni sapientia et intellectu spiritali: [10] ut ambuletis

[9] Todėl ir nuo tos dienos, kurioje mes išgirdome, nesiliaujame meldęsi už jus ir prašę, kad butumėt pripildyti jo valios pažinimu visokioje dvasiškoje išmintyje ir supratime, [10] idant

---

dar prideda, jog ta pati Evangelija, į kurią įtikėjo Kolosiečiai, visur apreiškė stebėtiną savo veikimą. Tas veikimas yra ir vidujinis, atnešantis vaisius dušiose, ir išviršinis, apsireiškiantis Evangelijos prasiplatinimu, neveizdint į daugelį kliučių. — *Nuo tos dienos...* Vos tik Kolosiečiai priėmė Evangeliją, ji tuojau pradėjo išduoti vaisius jų tarpe.— *Dievo malonę.* Taip pavadinta yra Evangelija, kaipo visų malonių surinkimas, kurias Dievas suteikia krikščionims per Jėzų Kristų.— *Tiesoje.* Kolosiečiai buvo priėmę Evangeliją nesuteptą jokiomis netikrų mokytojų klaidomis.— (**7**) *Kaip išmokote...* Tikros, be klaidų, Evangelijos buvo juos išmokęs Epafras. Epafras, minimas taipogi žem. 4, 12 ir Filem., 23, buvo Kolosų gyventojas ir jų apaštalas. Kada šv. Povilas rašė savo gromatą, jis buvo Ryme. Paskiaus anot padavimo jis tapo Kolosų vyskupu ir buvo nukankintas už tikėjimą. Nors jo vardas yra sutrumpintas iš Epafroditas, bet jis nėra viena ir ta pati ypata su krikščionimi Epafroditu, kurs minimas yra Pil. 2, 24; 4, 18.— *Tarnystės draugo*: tarnaujančio Kristui, kaip ir šv. Povilas.— *Už jus*: jusų dvasiškai naudai.— (**8**) *Kurs taipogi...* Iš Epafro šv. Povilas patyrė ne tik apie Kolosiečių tikėjimą, bet taipogi ir apie meilę, kuria jie mylėjo pagonių Apaštalą. Ta meilė buvo *dvasioje*, t. y. dvasiška, pasidariusi po šv. Dvasios įtekme, todėl viršprigimtinė.

Pirmoje, dogmatiškai-polemiškoje gromatos dalyje (1,9 - 2,23) Apaštalas, pradėjęs nuo pažadėjimo visuomet melsties, kad Kolosiečiai kasdien eitu stipryn išganymo moksle (9-12), toliaus prirodinėja begalinę vertybę musų Atpirkėjo, Jėzaus Kristaus (13-23).

Ta vertybė pasirodo visupirma iš geradaryscių, kurias mes laimėjame per Kristų, butent, atpirkimo ir nuodėmių atleidimo (13. 14).

(**9**) *Todėl ir...*, Kadangi šv. Povilas gavo geras žinias apie Kolosiečius, jis už juos melsis nesiliaudamas; taip jis už meilę atlygins meile.— *Išgirdome,*—jog jųs priėmėt Evangeliją su visomis pasekmėmis. — *Butumėt pripildyti.* Apaštalas visuomet trokšta, kad tarp krikščionių rastusi pilna tobulybė, kad Dievas pilnai išlietu ant jų savo malones.— *Jo valios.* Iš 10-12 eil. paaiškėja, kad šv. Povilas vadina čionai Dievo valia tikrai krikščionišką pasielgimą, sutinkantį su Viešpaties užmanymu ir jo malonėmis.— *Pažinimu.* Gr. t. ἐπίγνωσιν nurodo ne kokį nors pažinimą, bet pilną.— *Visokioje išmintyje...* Tie žodžiai nurodo, kaip gali minėtoji pilnybė įvykti. Ji įvyks per suteikimą dvasiškos išminties ir dvasiško supratimo. Išmintis yra tai privalumas, su kurio pagalba žmogus žiuri ir apsvarsto kiekvieną dalyką iš augštesnės matymo kertės ir tarp jų renkasi geriausius; supratimas padeda pažinti dalyką sulig jo esybės.— (**10**) *Idant elgtumėtės...*

digne Deo per omnia placentes: in omni opere bono fructificantes, et crescentes in scientia Dei: [11] in omni virtute confortati secundum potentiam claritatis ejus in omni patientia, et longanimitate cum gaudio [12] gratias agentes Deo Patri, qui dignos nos fecit in partem sortis sanctorum in lumine: [13] qui eripuit nos de potestate tenebrarum, et transtulit in regnum filii dilectionis suae, [14] in quo habemus redemptionem per sanguinem ejus, remissionem peccatorum:

[15] Qui est imago Dei invisibilis, primogenitus omnis crea-

elgtumėtės vertai Dievo, visame įtikdami ir kiekviename gerame darbe vaisius išduodami ir tarpdami Dievo pažinime, [11] sustiprinti visokia stiprybe, pagal jo skaistumo galybę, į visokią ištvermę ir kantrumą su džiaugsmu; [12] dėkodami Dievui Tėvui, kurs jus padarė vertais dalyvauti šventųjų tėvainystėje šviesoje, [13] kurs mus ištraukė iš tamsybės valdžios ir perkėlė į karalystę savo numylėjimo Sūnaus, [14] kuriame turime atpirkimą per jo kraują, nusidėjimų atleidimą.

[15] Jis yra neregimojo Dievo paveikslas, pirmgimis prieš visą

Apaštalo maldos tikslas yra, kad Kolosiečiai butu tobuli ir mažiausiose jų kasdieninio gyvenimo smulkmenose.— *Vertai Dievo*: (gr. t. Viešpaties, τοῦ Κυρίου): kad pasielgimas butu atsakantis artiems santikiams su Jėzumi Kristumi.— *Dievo pažinime.* Tikresnis, regisi, yra kaikurių gr. kod. skaitymas: τῇ ἐπιγνώσει, per Dievo pažinimą.— (**11**) *Sustiprinti..* Apaštalas linkėja Kolosiečiams dar krikščioniškos stiprybės, reikalingos pakėlimui kentėjimų, kurių netruks jų gyvenime.— *Pagal jo skaistumo* (τῆς δόξης, garbės)... Dievas suteiks stiprybę sulig savo visagalybės, kuri yra jo skaistumo, garbės dalimi.— *I visokią ištvermę...* Tos bus sustiprinimo pasekmės. Lot. ž. patientia čionai nevisai atsako gr. ὑπομονή, reiškiančiam labiaus ištvermę prityrime, o ne kantrybę, kuri pažymima yra sekančiu μακροθυμία.— *Su džiaugsmu*, Daugelis aiškintojų (Auks.) tą žodį jungia su sekančia eil.— (**12**) *Dėkodami...* Kolosiečiai privalo dėkoti Dievui už didžią jų gautą geradarystę. Ta geradarystė yra ne kas kita, kaip tik krikščionims dovanai suteikiamas išganymas per nuopelnus Jėzaus Kristaus. Plg. e. 14.— *Padarė vertais dalyvauti*: padarė tinkančiais, kad galėtumėm imti išpuolančią dalį. Kaip kiekvienas žydas S Į. gavo prie padalinimo žadėtosios žemės dalelę, taip ir krikščionis, šventieji, ima brangiausios tėvainystės dalį, esančios pilnoje *šviesoje*, šviesos karalystėje.— (**13**) *Kurs mus ištraukė...* Aprašoma yra aiškiaus didi Dievo geradarystė. Ji visupirma apsireiškia išliuosavimu iš po *tamsybės valdžios*, kuria yra šetonas, tamsybės kunigaikštis (Ef. 6, 12), ir perkėlimu bei patalpinimu į *karalystę*, savo numylėjimo Sunaus, t. y. Sunaus, kurs dangiškajam Tėvui yra meilės dalyku. Tas gražus pavadinimas Kristaus numylėjimo Sunumi niekur kitur nėra randamas.— (**14**) *Kuriame turime...* Užbaiga aprašymo didžios Dievo geradarystės. Plg. Ef. 1, 7. Žodžių „per jo kraują" nėra daugelyje gerų graik. kodeksų.

15-20. Kristaus begalinė vertybė pasirodo iš to, kad jis yra Tėvo paveikslas (e. 15), kad visi sutvėrimai per jį padaryti ir užlaikomi yra (16. 17), kad jis yra Bažnyčios galva, nes jame yra dievystės pilnybė, ir jis per kryžiaus auką visa sutaikė su Dievu (18-20).

(**15**) *Jis yra.* Begalinė Kristaus didenybė visupirma pasirodo iš jo santikių su Dievu, kurio jis yra paveikslas,— paveikslas esybinis, gyvas, su visomis dieviškomis tobulybėmis, todėl Jėzus Kristus pats yra Dievas. Plg. 2 Kor. 4, 4. Jo. 14, 9. Pil. 2, 6. Žyd. 1, 3. Dievas yra neregimas, bet per įsikunijusį Sūnų, Tėvas, į kurį Sunus yra panašus, pasidarė mums regimas. Plg. Jo. 15, 45. — *Pirmgimis.* Apaštalas nesako: pirma sutvertas, bet: Tėvo pagimdytas (Ambr.). Žodis „pirmgimis" išreiškia ne tiek ankstyvesnį buvimą iš atžvilgio į laiką, kiek ypatingas pirmgimystės teises. Toje prasmėje jis sakomas S. Į. apie Izraėlitus (2 Moz. 4, 22), o N. Į. apie krikščionis

turae: [16] quoniam in ipso condita sunt universa in cœlis, et in terra, visibilia, et invisibilia, sive throni, sive dominationes, sive principatus, sive potestates: omnia per ipsum, et in ipso creata sunt: [17] et ipse est ante omnes, et omnia in ipso constant. [18] Et ipse est caput corporis Ecclesiae, qui est principium, primogenitus ex mortuis: ut sit in omnibus ipse prima-

sutvėrimą; [16] nes jame sutverta yra visa danguose ir ant žemės, matomi ir nematomi daiktai, ar tai sostai, ar tai viešpatystės, arba kunigakštystės, arba valdžios; visa per jį ir jame sutverta yra; [17] ir jis yra pirm visų, ir visa jame užsilaiko. [18] Jis yra Bažnyčios kuno galva, jis kurs yra pradžia, pirmgimis iš numirusių-jų, kad visame jis turėtu pirmininkystę. [19] Nes Dievui pamėgo,

---

(Žyd. 12, 22); taip-pat jis yra vartojamas apie Kristų. Rym. 8, 27. Žyd. 1, 6. Bet šv. Povilas turi čionai mintyje taipogi ir tai, jog Kristus ir savo amžinumu yra viršesnis už visus sutvėrimus. Kaip augščiaus žodžiu „paveikslas“ buvo išreikšti Išganytojo santikiai su Dievu, taip tas antras pavadinimas pažymi jo santikius su sutvėrimais. Arijonių manymas, buk Kristus pavadintas esąs čionai pirmuoju iš sutvėrimų, priešingas yra kaip pačiai žodžių prasmei, taip ir visam kontekstui: nes visa „*jame sutverta yra*“ (e. 16) ir „*visa jame užsilaiko*“ (e. 17), tai negalimas yra daiktas, kad jis pats butu sutvėrimas.— *Prieš visą sutvėrimą*. Lot. ž. „omnis creaturae“ yra raidinis vertimas gr. πάσης κτίσεως, kurie čionai turi prasmę genet. compar., ir todėl nurodo, jog Dievo Sunus pagimdytas pirm visų sutvertų esybių, taigi nuo amžinasties.— (**16**) *Nes*... Eina priparodymas, kad Išganytojas begaliniai perviršija visus sutvėrimus ir yra Dievas.— *Jame*. Pirmoji versmė visų sutvertųjų dalykų yra Dievas Tėvas. Jo Sunus yra įrankinė sutvėrimo priežastis (causa instrumentalis), o taipogi paveikslinė (c. exemplaris).— *Sutverta*. Tuo žodžiu N. Į. visur išreiškiamas yra tikras sutvėrimas, davimas butybės tam, ko pirma visai nebuvo.— *Matomi*... Nematomos dvasiškos esybės yra viršiausios tarp visų sutvėrimų, vienok ir jos yra po Kristumi.— *Ar tai sostai*... Kadangi aniolų skyrių išskaitymo eilia čionai skiriasi nuo panašaus išskaitymo kitose vietose (plg. Ef. 1, 21), todėl reikia manyti, kad Apaštalas norėjo nurodyti, ne kurie tarp aniolų viršesni yra už kitus, bet paminėdamas daugelį vardų pažymėti, jog visus aniolus, kokie tik yra, begaliniai perviršija Kristus.—*Ir jame*. Gr. t. yra εἰς αὐτόν, in ipsum, dėl jo. Kaip Kristus yra pasaulio pradžia taip jis yra ir jo tikslas (c. finalis). Jis yra tikslas betarpiškas sutvėrimų, nes galutinas jų tikslas yra Dievas Tėvas. Rym. 11, 36.—(**17**) *Ir jis yra*. Apaštalas dar labiaus pabrėžia Kristaus pirmenybę. — *Pirm visų*. Anot gr.: pirm viso ko. — *Užsilaiko*. Sutvėrimai gavo nuo Kristaus ne tik butybę, bet gauna ir savo palaikymą, kurs gražiai palyginamas yra su nuolatiniu tvėrimu. — (**18**) *Ir jis*... Didenybė Kristaus kaipo Bažnyčios galvos. Plg. Ef. 1, 22. 23. Kuno paveikslas pritaikytas yra Bažnyčiai, pažymėjimui jos vidujinės vienybės, kaipo iš daugelio sąnarių sudėto organizmo. To suvienytojo Bažnyčios organizmo galva yra Kristus, o ne kas kitas, ne aniolai, kaip klaidingai įkalbinėta Kolosiečiams. — *Pradžia*: padarytojas suvienytojo Bažnyčios organizmo.—*Pirmgimis*. Nors kaikurie buvo prikelti iš numirusių pirm Kristaus, tečiaus jie vėl numirė, nepergalėję visiškai mirties. Kristus, kurs turėjo numirti, kaip visi žmonės, prikeltas yra iš numirusių pirmasis, kaipo tikras mirties pergalėtojas, ir jį mes seksime savame laike. Garbingas Kristaus prisikėlimas, nuo amžių paskirtas, čionai nurodomas yra kaipo dalykas, suteikiantis jam ypatingą teisę buti Bažnyčios galva. —*Turėtu pirmininkystę*. Kuo Dievo Sunus buvo nuo amžinasties iš atžvilgio į sutvėrimus, tuo įsikunijusis Žodis „tapo“ laike: jis yra iš visų atžvilgių pirmasis. —(**19**) *Nes Dievui pamėgo*. Žodį „Dievui“ pridėjome, sekdami daugumą aiškintojų ir vertėjų, nes šv. Povilas paprastai taip išsireiškia. Plg. 1 Kor. 1, 21. Gal. 1, 15. Ef. 1, 5. 9. Pil. 2, 13 ir k. Kiti vienok jo neprideda ir eidami paskui Italę sakiniui duoda tokią ne labai paprastą išvaizdą: visai pilnybei pamėgo apsi-

tum tenens. [19] Quia in ipso complacuit, omnem plenitudinem inhabitare: [20] et per eum reconciliare omnia in ipsum, pacificans per sanguinem crucis ejus, sive quæ in terris, sive quae in cœlis sunt.

[21] Et vos cum essetis aliquando alienati, et inimici sensu in operibus malis: [22] nunc autem reconciliavit in corpore carnis ejus per mortem, exhibere vos sanctos, et immaculatos, et irreprehensibiles coram ipso: [23] si tamen permanetis in fide fundati, et stabiles, et immobiles a spe Evangelii, quod audistis, quod praedicatum est in universa creatura, quae sub cœlo est, cujus factus sum ego Paulus minister.

kad jame apsigyventu visa pilnybė, [20] ir pamėgo per jį visa su savim suderinti, padarant per jo kryžiaus kraują ramybę ir tame, kas yra ant žemės, ir kas yra danguose.

[21] Ir jus, kurie kitą kart buvote svetimi ir neprieteliai išmanymu ir piktais darbais, [22] suderino dabar per mirtį jo kuniškame kune, kad pastatytu jus savo akyvaizdoje šventus, nesuteptus ir nepeiktinus; [23] jei vienok pasiliekate pasirėmę ant tikėjimo ir sutvirtinti ir nepajudinami viltyje Evangelijos, kurią girdėjote, kuri apsakota yra visam sutvėrimui, esančiam po dangumi, kurios tarnu tapau aš, Povilas.

---

gyventi jame. — *Apsigyventu*: pasiliktu nuolatos.—*Pilnybė*. Tuo žodžiu, kaip nurodyta žem. 2, 9, išreikšta yra dievystės pilnybė. Taigi, visa, visi privalumai, iš kurių susideda idėja Dievo, randasi Kristaus ypatoje. — (**20**) *Ir pamėgo*... Nurodomos pasekmės, kurias Dievas norėjo gauti per Kristaus-Dievo tarpininkystę.— *Suderinti*. Per Kristų pilnai suderinti tapo su Dievu visi labai jį užrustinusieji sutvėrimai. — *Padarant*... Per Kristaus tarpininkystę, per jo auką buvo padaryta ir ramybė; kaip gi brangia kaina reikėjo ji nupirkti, nurodo žodžiai: *per kryžiaus kraują.—Ir tame.*. t. y. tarp žemiškų sutvėrimų, žmonių, ir dangiškųjų, aniolų. Kilsta klausimas, kaip galėjo sutaikyti su Dievu šventus dangaus gyventojus, kurie niekuomet nebuvo nusidėję. Regimai, tas sutaikymas turėjo buti visai kitoks, negu žmonių suderinimas su Dievu. Šv. Jonas Auks., šv. Augustinas, Teodorėtas ir kiti mano, jog tik ramybės padarymas paliečia gerus aniolus, o ne suderinimas. Aniolai kaip ir jų Viešpats teisingai buvo užsirustinę ant žmonijos; o kada Dievas suderino su savim žmones, jis tuo pačiu sugrąžino ramybę tarp dangaus ir žemės gyventojų.

21—23. Apaštalas prideda paraginimą, kad Kolosiečiai, pirma buvę atskirtais nuo Dievo, dabar su juo sutaikyti per Kristų, pasiliktu tvirti ir nepakrutinami tame tikėjime, kurs jiems paduotas ir visame pasaulyje apsakojamas yra.

(**21**) *Ir jus kurie*... Ir Kolosiečiai dalyvauja dieviškame suderinime.—*Svetimi*. Kolosiečiai pirm atsivertimo buvo pasidarę lyg svetimi Dievui. Plg. Ef. 2, 1... 12. 8.— *Neprieteliai*... Tarp jų ir Dievo buvo tikra neprietelystė, apėmusi visą žmogaus esybę ir nuolat apsireiškianti piktais darbais. Plg. Rym. 8, 7.—(**22**) *Suderino*... Dievas iš neprietelių padarė prietelius per Kristaus mirties nuopelnus.— *Kuniškame kune*: tikrame žemiškame žmogaus kune, galinčiame kentėti ir mirti. — *Kad pastatytu* paskutinio teismo dienoje.—*Šventus*... Tais žodžiais aprašyta yra dorinė įvykusios permainos tobulybė.—(**23**) *Jei vienok*... Nurodomos sąlygos, kurios reikia išpildyti, kad butu galima pasirodyti prieš Teisėją šventais.— *Pasirėmę*... Tikintieji yra dvasiškas rumas, kurs privalo buti paremtas ant tvirtų tikėjimo pamatų ir pats pastatytas tvirtai.—*Nepajudinami viltyje*... Turėdami viltį to, ką prižada Evangelija, t. y. išganymą.—*Kurią girdėjote*... Reikia tikėti Evangelijos pažadėjimams: Kolosiečiai ją yra priėmę su tikėjimu; ji yra apsakojama visame pasaulyje, tarp žydų ir pagonių; pats šv. Povilas yra jos tarnas ir skelbėjas.

2. Paraginimas sergėties klaidžiamokslių.

[24] Qui nunc gaudeo in passionibus pro vobis, et adimpleo ea, quae desunt passionum Christi, in carne mea pro corpore ejus, quod est Ecclesia: [25] cujus factus sum ego minister secundum dispensationem Dei, quae data est mihi in vos, ut impleam verbum Dei: [26] mysterium, quod absconditum fuit a saeculis, et generationibus, nunc autem manifestatum est sanctis ejus, [27] quibus voluit Deus notas facere divitias gloriae sacramenti

[24] Dabar aš džiaugiuos kentėjimuose už jus ir papildau savo kune tai, ko Kristaus kančioms netenka, dėl jo kuno, kuriuo yra Bažnyčia, [25] kurios tarnu aš tapau pagal Dievo paskyrimą, man duotąjį iš atžvilgio į jus, kad pilnu padaryčiau Dievo žodį, [26] paslaptį, kuri uždengta buvo amžiams ir giminėms, dabar gi apreikšta yra jo šventiesiems, [27] kuriems Dievas norėjo padaryti žinomais turtus garbės tos paslapties tarp pagonių, kuria yra

1, 24—2, 3. Kad skaitytojai geriaus priimtu perspėjimą, Apaštalas nurodo priežastis, kodėl jis jiems rašo. Jis Dievo paskirtas yra pagonių Apaštalu, kad juos mokytu apie didžius turtus, Kristaus atneštus pagonims, ir kad juos atvestu į tobulybę (24—29); todėl stengdamos pagal išsigalėjimą išpildyti savo pareigas, šv. Povilas didžiai rupinasi ir tais, kurie jo nėra matę kune, kad ir juos atvestu prie pilnesnio pažinimo gėrybių, užslėptų Evangelijoje (2, 1—3).

(24) *Dabar aš.*. Apaštalas, nors apkaltas, nors kenčia, bet džiaugiasi. Jis džiaugiasi visupirma dėlto, kad suimtas kaipo pagonių Apaštalas jis kenčia už visus pagonis, taigi ir už Kolosiečius. Antroji džiaugsmo priežastis išreikšta plačiaus: *Papildau*.. Iš tų žodžių rodosi, lyg-kad Kristus butu nevisa iškentėjęs, kas reikėjo iškentėti; lyg-kad šv. Povilas norėtu užvaduoti Kristų jo kančiose, padaryti tai, ko dar truksta. Kalmetas taip aiškina tą klausimą: „Jėzaus Kristaus kančioje nėra nieko netobulo, nieko, kas reikalautu papildymo. Išganytojas tobulai išpildė sau dangiškojo Tėvo užduotąjį darbą ir numirė ištaręs: Išsipildė (Jo. 19, 30). Jo kančios ir kraujo nuopelnai yra begaliniai, ir visi žmonių nuopelnai, dorybės, kentėjimai negali neikiek padauginti Kristaus nuopelnų, nes tik per juos patįs žmonių darbai įgija vertybę... Tai ką gali šv. Povilas pridėti prie Kristaus kentėjimų? Reikia atsakyti, jog Kristus už mus kentėdamas nepaliuosavo visai musų pačių nuo kentėjimų, nuo kryžiaus nešimo, nuo dorybių pildymo nuo ganadarymo už musų kalčias per atgailą... Toje prasmėje galima pasakyti, kad Kristui pasilieka šis-tas padaryti ir kentėti ne savo ypatoje, bet savo sąnariuose"... Povilas kenčia dėlei Kristaus ir kaipo jo sąnarys; taigi, jame kenčia Kristus. Juk pats Išganytojas, apsireikšdamas ant kelio į Damaską, sakė: Kam mane persekioji? Aš esu Jėzus, kurį tu persekioji. „Viešpaties kentėjimai tęsis lig pasaulio pabaigai; o kaip gerbdami ir mylėdami jo šventuosius, papenėdami ir apdengdami beturčius, mes vis tai darome ir Kristui, taip ir jis draug kenčia visuose tuose, kurie yra varginami ir paniekinami dėl teisybės" (šv. Leonas).— *Dėl jo kuno*, t. y. kad butu dvasiška nauda mystiškam kunui.— (25) *Kurios tarnu*... Apaštalas toliaus aprašo savo tarnystę. Plg. Ef. 3, 1. 2. 1 Kor. 9, 17.— *Iš atžvilgio į jus.* Kolosiečiai, kaipo pagonįs, priklauso prie tos darbo srities, kuri buvo pavesta šv. Povilui.— *Pilnu padaryčiau*, t. y. kad apsakyčiau kiek galima kuopilniausiai Gerą Naujieną.— (26) *Paslaptį*.. Ta paslaptimi N. Įstatymo yra pavadinimas pagonių į Evangelijos priėmimą, į dalyvavimą lygiai su žydais Dievo karalystėje. Plg. Ef. 3, 3. 5. 9. 21. — (27) *Kuriems*... Savo šventiesiems, krikščionims, Dievas norėjo parodyti, kaip

hujus in gentibus, quod est Christus, in vobis spes gloriae, [28] quem nos annuntiamus, corripientes omnem hominem, et docentes omnem hominem, in omni sapientia, ut exhibeamus omnem hominem perfectum in Christo Jesu. [29] In quo et laboro, certando secundum operationem ejus, quam operatur in me in virtute.

Caput II. [1] Volo enim vos scire qualem sollicitudinem habeam pro vobis, et pro iis, qui sunt Laodiciae, et quicumque non viderunt faciem meam in carne: [2] ut consolentur corda ipsorum, instructi in caritate, et in omnes divitias plenitudinis intellectus, in agnitionem mysterii Dei Patris et Christi Jesu: [3] in quo sunt omnes thesauri sapientiae, et scientiae absconditi.

Kristus, jumyse garbės viltis. [28] Jį mes apsakome, perspėdami kiekvieną žmogų ir mokydami kiekvieną žmogų visokioje išmintyje, kad padarytumėm kiekvieną žmogų tobulu Kristuje Jėzuje. [29] Tam aš ir darbuojuos, kovodamas pagal jo veikimą, kurs apsireiškia manyje galingai.

2. Perskyrimas. [1] Nes aš noriu, kad jųs žinotumėt, kokį rupestį aš turiu apie jus, ir apie Laodikijoje esančius, ir apie visus, kurie nėra matę mano veido kune, [2] kad jų širdis butu palinksmintos, ir idant pamokyti meilėje jie butu pripildyti visokiais turtais pilniausio išmanymo pažinimui paslapties Dievo Tėvo ir Kristaus Jėzaus, [3] kuriame paslėpti yra visi išminties ir mokslo turtai.

---

didžias gėrybes suteikia ta apreikštoji paslaptis, tas pagonių pavadinimas. Plg. Ef. 1, 18; 3, 8... *Turtus garbės...* Evangelijos šlovingumas ir galybė aiškiausiai pasirodė tarp pagonių.— *Kuria yra Kristus...* Paslaptimi, maloningai apreikštaja pagonims, yra Kristus.— Kolosiečiams per tikėjimą buvo suteiktas pats Kristus, ir tas Išganytojo paveldėjimas buvo jiems užtikrinimu amžinos garbės.— **(28)** *Jį mes...* Apaštalas nurodo, kokiuo budu jis pildo savo tarnystę ir kokiuo tikslu. — *Visokioje išmintyje*: taip kaip reikalauja tikros išminties taisyklės.— *Kad padarytumėm...* Tikrai tobulais, kokiais Dievas nori padaryti žmones (plg. augšč. eil. 22), yra tik artimiausiai suvienytieji su Jėzumi Kristumi.— **(29)** *Tam aš...* Tikslo pasiekimui Apaštalas sunkiai darbuojasi. Kalėjimas daro jo kovą dvejopai varginga. Bet visus sunkumus jis pergali, nes kovoja ne vienas: jam padeda veikiantis draug su savo Apaštalu Kristus, kurio veikimas nuolat jame apsireiškia su didžia galybe.

(2, 1) *Nes aš noriu...* Apaštalas minėjo (e. 29) nuolatinę kovą tarnystės pildyme; čia paaiškina, kad jis turi gana ir vidujinės kovos, t. y. rupesčių apie įvairias bažnyčias, kurias visas apima jo meilė. — *Laodikijoje.* Tos bažnyčios krikščionims, artimiems Kolosiečių kaimynams, atvestiems prie Kristaus pažinimo ne paties pagonių Apaštalo, grumojo lygus pavojus, kaip ir Kolosiečiams. — *Mano veido kune.* Apaštalas nebuvo pas juos apsilankęs, nei su jais kitur susitikęs, bet lygiai mylėjo ir jais rupinosi, kaip savo įkurtomis bažnyčiomis.— **(2)** *Pamokyti.* Gr. t. συμβιβασθέντες, suvienyti.— *Meilėje.* Meilė yra tobuliausis ryšis.— *Butu pripildyti...* Vienybės meilėje tikslas yra kiek galima tobuliausis pažinimas atpirkimo paslapties, paliečiančios Dievą Tėvą ir jo įsikunijusį Sunų.— *Dievo Tėvo ir Kristaus.* Kodeksai ir vertimai labai nevienodai paduoda tuos žodžius. Tikresniu pripažįstamas yra toks skaitymais: τοῦ Θεοῦ Χριστοῦ, Dievo Kristaus; jame, anot šv. Iliarijaus, trumpai išreikšta yra Kristaus dievystė; lyg-kad butu pasakyta: Kristaus, kurs yra Dievas. Bet toks skaitymas galėtu turėti ir kitokią prasmę: Dievo, kurio yra Kristus...— **(3)** *Kuriame*: Kristuje. Kaikurie vienok aiškintojai jun-

[4] Hoc autem dico, ut nemo vos decipiat in sublimitate sermonum. [5] Nam etsi corpore absens sum, sed spiritu vobiscum sum gaudens, et videns ordinem vestrum, et firmamentum ejus, quae in Christo est, fidei vestrae. [6] Sicut ergo accepistis Jesum Christum Dominum, in ipso ambulate, [7] radicati, et superædificati in ipso, et confirmati fide, sicut et didicistis, abundantes in illo in gratiarum actione: [8] videte ne quis vos decipiat per philosophiam, et inanem fallaciam secundum tradi-

[4] O aš tai sakau, kad niekas jusų neapgautu prakilniomis kalbomis. [5] Nes nors kunu kitur esu, bet dvasia esu su jumis, džiaugdamos ir matydamas jusų tvarką ir tvirtumą jusų tikėjimo į Kristų. [6] Kaip tat priėmėt Viešpatį, Jėzų Kristų, taip jame elgkitės, [7] įsišakniję ir ant jo anstatyti ir sutvirtėję tikėjime, kaip ir išmokote, pasigausindami jame su dėkojimu. [8] Veizdėkite, kad kas jusų neapgautu per filosofiją ir tuščią apgavimą pagal žmonių padavimą, pagal pasaulio pradžiamok-

---

gia tą žodį su paslaptimi. Prasmė vienok nepersimaino, nes Dievo Tėvo paslaptimi yra Kristus.— *Išminties...* Mokslu pažįstame atskiras tiesas, išmintimi galime jas palyginti, apsvarstyti visas draug. Išminties ir mokslo turtai paslėpti yra, bet Kristus noriai duoda jų pažinimą jį mylintiems.

: 4—15. Apaštalas pereina prie paties perspėjimo, kad Kolosiečiai nesiduotu suvedžioti savęs netikriems mokytojams, bet elgtusi sulig priimtojo tikėjimo (4-6) ir paniekinę tuščius mokslus laikytusi vien Kristaus (7. 8); nes Kristuje yra dievystės pilnybė (e. 9); taipogi Kristuje, kurs yra visų aniolų galva, Kolosiečiai gavo sau suteiktasias gėrybes (e. 10); per jį apipjaustyti yra dvasišku apipjaustymu, prisikeldami su juo krikšte į naują gyvenimą (11-12), nes jis savo kruvina mirtimi jiems ir nusidėjimų atleidimą nupelnė ir panaikino jiems priešingąjį nutarymą, t. y. Sen. Įstatymą, ir taip gavo pilną savo priešų pergalėjimą (13-15).

(**4**) *O aš tai...* Kas buvo pasakyta apie Kristuje esančius turtus, tai privalo sulaikyti Kolosiečius, jieškančius išminties, nuo pasidavimo klaidžiamokslių suvedžiojimams.— *Prakilniomis kalbomis.* Kaikurie lot. rankraščiai turi: in subtilitate, ir tas žodis čionai labiaus pritiktu išreiškimui netikrų apaštalų pasielgimo. Gr. πιθανολογία reiškia šneką, kurioje kas stengiasi priparodyti ir įkalbėti dalyką ne visai tikrą.— (**5**) *Nes nors...* Apaštalas, toli pasilikdamas nuo Kolosiečių, žino esantį pas juos dalykų stovį, kuriam kilo pavojus, bet kurs ir džiaugsmu pripildo jo širdį. Plg. 1 Kor. 5, 3.— *Tvarką ir tvirtumą...* Kolosiečiai yra lyg-kad kareiviai sustatyti geron tvarkon kovoje su priešais; jų tikėjimas yra tarsi pilis, daranti juos nepergalimais.— (**6**) *Kaip tat...* priimdami krikščioniškąjį mokslą su tikėjimu, Kolosiečiai tarsi priėmė pačią Išganytojo ypatą: nes jis yra viso to mokslo viduris ir esybė.— *Jame elgkitės*: Kristus tebuna taisyklė ir vadovas jusų gyvenimo. Plg. 1, 10.— (**7**) *Įsišaknįję...* Kristus yra lyg-kad derlinga žemė, kurion krikščionįs turi giliai įleisti šaknis, —nepajudinamas pamatas, ant kurio privalo pasiremti musų šventumo rumas.— *Tikėjime.* Tikėjimas tarsi sujungia, sulipdo visas krikščioniškojo rumo dalis; todėl reikia nuolat stengties dar labiaus jis savyje padidinti ir už jį dėkoti, kaipo už didžiausią Dievo dovaną.— (**8**) *Veizdėkite*: sergėkitės. — *Neapgautu.* Anot gr. t., kad nepagautu kaipo grobio ir neišvestu iš Kristaus Bažnyčios.— *Per filosofiją ir...* Anot gr. t., per filosofiją, kuri yra tuščias apgavimas. Klaidžiamokslių kalbos nebuvo tikra filosofija, nes kaip pasirodo iš tolimesnio Apaštalo išvedžiojimo, jie įkalbinėjo žydiškųjų apeigų reikalingumą (e. 11.) ir kokį ten ypatingą aniolų garbinimą (e. 18..).— *Pagal žmonių padavimą.* Klaidžiamokslių filosofija neėjo iš Dievo apreiškimo, bet buvo žmonių prasimanymas. Kiekviena gi religijinė filosofija, kurios taisyklėmis nėra apreikštoji tiesa, tuščia yra ir apgaulinga; tuščia, be įtalpos, nes tik Dievo apreiškimas turi savyje nesuteptą ir pilną tiesą,— apgaulinga, nes paduoda

tionem hominum, secundum elementa mundi, et non secundum Christum: [9] quia in ipso inhabitat omnis plenitudo divinitatis corporaliter: [10] et estis in illo repleti, qui est caput omnis principatus, et potestatis: [11] in quo et circumcisi estis circumcisione non manu facta in expoliatione corporis carnis, sed in circumcisione Christi: [12] consepulti ei in baptismo, in quo et resurrexistis per fidem operationis Dei, qui suscitavit illum a mortuis. [13] Et vos cum mortui essetis in delictis, et praeputio carnis vestrae, convivificavit cum

slį, o ne pagal Kristų; [9] nes jame gyvena kuniškai visa dievystės pilnybė, [10] ir jus esate pripildyti jame, kurs yra visokio viešpatavimo ir valdžios galva, [11] kuriame ir apipjaustyti esate ne ranka padarytuoju apipjaustymu, per kuno dalies atėmimą, bet per Kristaus apipjaustymą; [12] draug su juomi palaidoti krikšte, jame ir prisikėlėte per tikėjimą į Dievo galybę, kursai jį prikėlė iš numirusiųjų. [13] Ir kada jus numirę buvote prasikaltimuose ir jusų kuno neapipjaustyme, jis jus atgaivino draug su juomi, jums dovanojęs visus

---

vietoje tiesos klaidą, daugiaus ar mažiaus melo.— *Pradžiamokslį.* Žydystė su savo mokslu ir parėdymais davė tik pradinį mokslą, per kurį žmonija prirengiama buvo prie priėmimo tikros išminties Kristuje, tikėjimo ir nuteisinimo (Tom.). Tikrosios išminties pradžia ir taisyklė yra Kristus. Kadangi naujame moksle ne Kristus buvo svarbiausiuoju dalyku, ir ne jo jis buvo duotas (*ne pagal Kristų*), todėl regimai klaidžiamokslių filosofija nebuvo sveika.— (**9**) *Nes jame...* Išaugštintame Kristuje, sėdinčiame po Dievo dešinės, pasilieka nuolat visa pilnybė to, kas Dievą daro Dievu, dieviška esybė; taigi, jame yra ir tiesos pilnybė; užtat Kolosiečiai nereikalauja kreipties kur kitur jos ieškotų.— *Kuniškai*: esybiškai (Aug.), ne taip kaip pranašuose ir šventuosiuose, veikiančiuose po Dievo įtekme.— (**10**) *Ir jus...* Krikščionis, budami artimiausiuose santikiuose su Jėzumi Kristumi, turi jame visokias malones. Plg. Jo. 1. 16.— *Galva...* Augščiaus (1, 16. 17) Apaštalas pasakė, kad Kristus yra visų dangiškųjų dvasių Sutvertojas ir todėl jas perviršija begaliniai; čia jis atkartoja tą pačią mintį analogišku išsireiškimu, o tai dėlto kad klaidžiamoksliai, prieš kuriuos jis rašo, perdaug augštino aniolų galybę ir lygino juos su Jėzumi Kristumi, lyg-kad jie butu žymiai prisidėję prie pasaulio išganymo. Bet tikras ir vienatinis Atpirkėjas yra Kristus, per kurį mes paliuosuoti esame nuo nusidėjimų, iš po žydų Įstatymo, iš po piktosios dvasios valdžios; vistai šv. Povilas išreiškia sek. eilutėse.— (**11**) *Kuriame ir...* Klaidžiamoksliai įkalbinėjo Kolosiečiams apsipjaustymą; bet jie savo krikšto valandoje buvo gavę širdies apipjaustymą, atėmusį nuo jų senąjį kuniškąjį žmogų; todėl išviršinis apipjaustymas buvo pasidaręs jiems visai nereikalingas. Vulgata, įdėdama šitos eilutės vidurin žodį „bet“, išreiškia žodžiais „in exspoliatione corporis carnis“ žydų apipjaustymą. Anot gr. t. toki butu eilutės prasmė: apipjaustyti esate ne ranka padarytuoju apipjaustymu, per kuniškojo kuno (senojo žmogaus) atėmimą, t. y. per Kristaus apipjaustymą.—(**12**) *Draug su juomi...* Apaštalas nurodo, kaip tas apipjaustymas Kristuje įvyko. Krikštas anuomet buvo suteikiamas paprastai per panerimą; taigi, jis buvo paveikslu mirties ir palaidojimo senojo žmogaus, toliaus gi prisikėlimo naujojo žmogaus. Plg. Rym. 6, 3. 4.— *Į Dievo galybę.* Kad prisikelti su Kristumi, reikia tikėti į jo prisikėlimą, todėl reikia tikėti į begalinę galybę Dievo, padariusio tą didį stebuklą. Veiz. Trid. pos. 6, p. 6.— (**13**) *Ir kada jus...* Apaštalas išreiškia čionai kitaip tą pačią idėją nuodėmių atleidimo ir atpirkimo, įvykusio per Kristų.— *Prasikaltimuose.* Anot gr. t. per prasikaltimus. Plg. Ef. 2, 1.— *Kuno neapipjaustyme*: tebebudami pagonimis, stabmeldžiais. Plg. Rym. 2, 26... *Jis jus atgaivino*: Dievas Tėvas atgaivino. Plg. Ef. 2, 5.— *Dovanojęs.* Nuodėmių atleidimas lo-

illo, donans vobis omnia delicta: [14] delens quod adversus nos erat chirographum decreti, quod erat contrarium nobis, et ipsum tulit de medio, affigens illud cruci: [15] et exspolians principatus, et potestates traduxit confidenter, palam triumphans illos in semetipso.

[16] Nemo ergo vos judicet in cibo, aut in potu, aut in parte diei festi, aut neomeniae, aut sabbatorum: [17] quae sunt umbra futurorum: corpus autem Christi. [18] Nemo vos seducat, volens in humilitate, et religione An-

prasikaltimus; [14] išdildydamas prieš mus buvusį nutarimų parašą, kurs mums buvo priešingas, ir šalin jį atėmė, prisegdamas jį prie kryžiaus, [15] ir apiplėšdamas galybes ir valdžias, drąsiai vedė jas sugautas, viešai pasirodydamas jų pergalėtoju savyje.

[16] Niekas tat jusų teneteisia dėlei valgio, arba gėrimo, arba dėl šventos dienos, arba dėl jauno mėnesio, arba dėl subatų; [17] nes tie dalykai yra šešėlis to, kas turėjo įvykti; kunas gi yra Kristaus. [18] Tenesuvedžioja ju-

---

giškai pranoksta dvasiškąjį atgimimą.— (14) *Išdildydamas...* Kokiuo budu dovanojimas įvyko. Nutarimų parašu buvo Sen. Įstatymas, susidedantis iš daugelio įvairių parėdymų. Tuos surašytus parėdymus žydai buvo apsiėmę pildyti, lygkad duodami savo parašą ant užtrauktos skolos, tapdami skolininkais Dievo. Tie surašytieji parėdymai buvo mums priešingi, nes primindavo skolą ir buvo pasmerkimo proga, nes nebuvo galima jų tobulai išpildyti.— *Šalin jį atimdamas.* Dievas pašalino, panaikino tą mums priešingą raštą, kaipo nebeturintį savo rišančios vertės.— *Prisegdamas...* Prašalinimas įvyko per Jėzaus Kristaus mirtį. Kadangi tat žydų Įstatymas panaikintas tapo per Išganytoją, todėl Kolosiečiai privalo visomis jiegomis priešintis klaidžiamoksliams, norintiems jiems vėl įkalbėti apeiginio Mozės Įstatymo užlaikymą.— (15) *Ir apiplėšdamas...* Per savo Kristaus tarpininkystę Dievas atėmė ginklus iš piktųjų dvasių, pasirodė viešai pergalėtoju, vesdamas jas prieš save, taip kaip senobėje buvo daroma su priveiktais priešais.— *Galybes ir...* Tais žodžiais pavadinti yra kitur (2, 10; 1, 16) geri aniolai; bet čionai kalbama apie pragaro galybes.— *Savyje.* Anot Vulgatos, Jėzus Kristus yra darytoju viso, kas pasakyta 14. 15 eil. Bet gr. t. ἐν αὐτῷ, jame (Dievas Tėvas Kristuje, arba ant kryžiaus), yra tikresnis.

16—23. Iš augščiaus minėtų dalykų Apaštalas daro tokį pritaikymą, jog nebereikia rupinties senomis žydų apeigomis, kadangi jos buvo tik paveikslai busiančiųjų gėrybių (16. 17), jog ne valia, pametus Kristų, laikyties aniolų religijos (18. 19), ir jog nepridera taikyties prie klaidžiamokslių reikalavimų, kurie nei savyje naudingi, nei Dievui įtinka (20—23).

(16) *Niekas tat...* Apaštalas daro logišką išvedimą iš to, ką augščiaus pasakė: Kadangi Mozės Įstatymas yra prašalintas, todėl niekas neprivalo teisti krikščionių dėlei jo parėdymų. Kolosų klaidžiamoksliai, reikalaudami žydų Įstatymo parėdymų užlaikymo, buvo tame dalyke panašųs į žydžiuojančiuosius; bet be to jie platino klaidas apie aniolų garbinimą. —*Dėlei valgio..* Mozės Įstatyme buvo užgynimai, paliečiantįs valgius (3 Moz. 7, 10—27); apie gėrimus jame beveik nieko nėra pasakyta; tik nazirato ir kunigiškos tarnystės metu buvo užginta gerti vynas (3 Moz. 10, 9; 4 Moz. 6, 3). Klaidžiamoksliai, gali buti, norėjo primesti krikščionims panašių parėdymų dar daugiaus, negu buvo Įstatyme.— *Dėl šventos dienos...* Dėlei didžiųjų metinių švenčių, dėlei pirmosios kiekvieno mėnesio dienos, dėlei subatų šventimo. — (17) *Nes tie...* Krikščionims nebuvo reikalo rupinties apie tuos žydų parėdymus, nes jie buvo šešėlis dalyko, kurs turėjo įvykti; tam gi dalykui pasirodžius, šešėlis turėjo nustoti vertės (plg. Žyd. 8, 5; 10, 11). Šešėlis iš savęs yra niekas; bet iš jo galima spėti apie dalyką, kuną, kurs šešėlį meta. Ta tiesa, tuo kunu, kurio šešėlis rodėsi jau Sen. Įstatyme, buvo ne kas kita, kaip tik Kristus (*Kunas gi yra Kristaus*).— (18) *Tenesuvedžioja.* Anot. gr.: Niekas teneatima iš jusų pergalėtojų užmokesnio,

gelorum, quae non vidit ambulans, frustra inflatus sensu carnis suae, [19] et non tenens caput, ex quo totum corpus per nexus, et conjunctiones subministratum, et constructum crescit in augmentum Dei. [20] Si ergo mortui estis cum Christo ab elementis hujus mundi: quid adhuc tamquam viventes in mundo decernitis? [21] Ne tetigeritis, neque gustaveritis, neque contrectaveritis: [22] quae sunt omnia in interitum ipso usu, secundum praecepta, et doctrinas hominum: [23] quae sunt rationem quidem habentia sapientiae in supersti-

sų neivienas, kurs randa pamėgimą nusižeminime ir aniolų garbinime, kurs elgiasi sulig to, ko nematė, veltui pasiputęs savo kuno išmanymu, [19] ir nesilaikydamas galvos, iš kurios visas kunas per sunėrimus ir sujungimus surištas ir sulaikomas auga į Dievo augimą. [20] Jei tat numirę esate su Kristumi šio pasaulio pradžiamoksliui, kam dar skiriate sau parėdymus, kaip kad gyventumėt pasaulyje? [21] „Nepalieskite, nei ragaukite, nei judinkite“! [22] Dalykai, kurie visi per patį vartojimą žuna, pagal žmonių įsakymus ir mokslus.

---

amžino vainiko. Plg. 1 Kor. 9, 24. Pil. 3, 14.— *Nusižeminime ir...* Klaidžiamokslių nusižeminimas nebuvo tikras, nebuvo dorybė, nes, kaip tuojau paaiškina Apaštalas, jie buvo pasiputę, kėlėsi į puikybę. Jų nusižeminimas apsireiškė tame, kad jie sakė, žmogus esąs taip menkas, jog nevertas esąs pats artinties Dievop, jog reikalingi esą tarp Dievo ir žmogaus tarpininkai, aniolai. Iš to gi kilo klaidingas aniolų garbinimas, virtusis greitu laiku tikra stabmeldystė, kaip pasirodo iš 35 kan. Laodikijos Susirinkimo. Iš Apaštalo žodžių vienok ne valia išvesti, buk peiktina esanti visoki pagarba, atiduodama aniolams, užginta yra tik statyti aniolus arba šventuosius augščiaus už Kristų, atidavinėti jiems dievišką garbę. Teisingas aniolų ir šventųjų garbinimas nėra užgintas, nes jis yra pagarbinimu paties Kristaus. Garbindami aniolus mes atiduodame garbę ne sutvėrimams, bet Kristaus galybei, kuri juose apsireiškia; mes šaukiamės jų pagalbos, ne kad jie patįs iš savęs ją turėtu, bet kad jie ją turi iš Kristaus, su kuriuo yra artimiausiai suvienyti. — *Elgiasi sulig to...* Anot gr. „pasikeldamas į tokias sritis, kurių nėra matęs“, t. y. sakydamas, buk pasiekęs aniolų pasaulio paslaptis, kurių ištikrųjų visai nežinojo.— *Savo kuno išmanymu.* Klaidžiamoksliai sakėsi turį didesnę išmintį, galį suprasti giliausias paslaptis dvasiškuose dalykuose, bet buvo tai tušti pasigyrimai, didžios puikybės ženklas, priparodymas, kad juose viešpatauja kunas. — **(19)** *Ir nesilaikydamas...* Didžiausis netikrų mokytojų paklydimas buvo tame, kad jie nesilaikė tvirtai Bažnyčios galvos, musų Viešpaties Jėzaus Kristaus. Visa religijinė pažanga priklauso nuo to, ar kas yra suvienytas su Kristumi, ar ne; kadangi klaidžiamoksliai, statydami šaly Kristaus aniolus, tą susivienijimą pameta, todėl juose turi liauties religijinis augimas. Plg. Ef. 4, 15. 16. Tikri krikščionįs tik dėlto gali augti *į Dievo augimą*, t. y. į tokį, kokio nori Dievas, kad jie per tikėjimą, per sakramentus yra suvienyti ir tarp savęs ir su Kristumi į vieną mystiškąjį kuną; ir tame mystiškame kune jo galva, Kristus, suteikia gyvybę visiems sąnariams.—**(20)** *Jei tat...* Priimdami krikštą Kolosiečiai buvo numirę su mirštančiuoju Kristumi ir su juo prisikėlę (plg. augšč. e. 12) —*Pradžiamoksliui.* Jie buvo pasiliuosavę nuo Įstatymo parėdymų (veiz. augšč. e. 8).—*Kam dar skiriate...* Teisingas išmetinėjimas tiems, kurie jau gal buvo pradėję klysti.— *Kaip kad...* t. y. tarsi jųs tebebutumėt žydai ar stabmeldžiai, tarnaujantįs pasauliui, o jusų gyvenimas nebutu paslėptas Dievuje. Plg. 3, 3— **21)** *„Nepalieskite...* Tokiuos parėdymus galėjo Kolosiečiai išgirsti iš klaidžiamokslių. Tais trimis žodžiais gražiai išreikšta yra daugybė Įstatymo parėdymų apie saugojimąsi susitepimo, prisilytėjimą prie levitiškai netyrų dalykų, valgymą užgintų valgių ir t. t.—**(22)** *Dalykai, kurie...* Apaštalas tarsi sako: Dalykai, kurių prisilytėti ir valgyti jie nori jums užginti, lygkad jie suteptu dušią, yra tai tik mede-

tione, et humilitate, et non ad parcendum corpori, non in honore aliquo ad saturitatem carnis.

[23] Jie, tiesa, turi išminties išvaizdą per pačių pramanytą garbinimą ir nusižeminimą ir kuno nesigailėjimą, bet tai nedera niekam, kas šlovinga, tik kunui pasotinti.

II. 1. Apskriti perspėjimai apie reikalingumą gyventi krikščioniskai.

Caput III. [1] Igitur, si consurrexistis cum Christo: quae sursum sunt quaerite, ubi Christus est in dextera Dei sedens: [2] quae sursum sunt sapite, non quae super terram. [3] Mortui enim estis, et vita vestra est abscondi-

3. Perskyrimas. [1] Taigi, jei draug prisikėlėte su Kristumi, jieškokite, kas augštai yra, kur Kristus sėdi po Dievo dešinės; [2] pamėgkite tai, kas yra augštai, o ne kas ant žemės. [3] Nes jųs numirę esate, ir jusų gyvas-

---

ga, neturinti pati iš savęs sąryšio su dora. Kad taip yra, priparodo jų kasdieninis paskyrimas, jų fyziškas sunaikinimas, įvykstantis per prigimtą vartojimą, kurs su jais yra daromas. — *Pagal žmonių įsakymus.* Įsakymai, paliečiantįs valgius ir primetami Kolosiečiams, buvo žmonių prasimanymai ir visai neparemti ant Dievo valios, todėl tuo labiaus atmestini. — (**23**) *Jie, tiesa...* Klaidžiamokslių pasielgimas ir mokslas turi išminties išvaizdą, arba, anot gr. t., vardą; rodosi išmintimi, nes jie savo valia pasiduoda naujam garbinimo budui (aniolų), parodo nepaprastą nuolankumą ir kietai elgiasi su kunu; bet vis tai neturi tikros vertybės, tarnauja gi to paties kuno užganėdinimui; neturi vertybės Dievo akyvaizdoje, nes paeina iš puikybės, o ne iš tikros širdies; negali sulaikyti, prisidėti prie kuno, t. y. nupuolusios žmogaus prigimties pataisymo, nes palaiko nuomonę, buk gana esą užduoti sau kaikuriuos varginimus, kad padarius didžią pažangą doroje. Apaštalas nepeikia čionai pačių kuno varginimų, pvd. pasninkų, tik netikusį jų budą; taip kaip ir Išganytojas atmesdamas pariziejų pasninkus, mokė pats pasninkų reikalingumo ir rodė tikrą jų budą. Plg. Mat. 6, 16—18.

Antroji gromatos dalis (3, 1—4, 6) susideda iš persergėjimų.

3, 1 — 17. Pirmame apskritame perspėjime Apaštalas žadina Kolosiečius, kad prisikėlę į naują gyvenimą jieškotu vien to, kas yra augštybėse (1—4), kad visai nusivilktu senąjį nusidėjimų žmogų, pamesdami pagonių ydas (5—9), apsivilktu gi nauju žmogumi, kurs yra pagal Kristaus paveikslą (10—11), todėl kad stengtusi įgyti krikščioniškas dorybes, iš kurių ypač minimi yra dvi, meilė ir gera intencija (12—17).

(**1**) *Taigi jei..*, Žodžiu „jei" išreikšta yra čionai ne abejonė, bet visai tikras dalykas. Plg. 2, 12. Apaštalas jį pavartojų sekančiojo išvedimo padarymui: Musų prisikėlimas su Kristumi įvyko per krikšto priėmimą. — *Jieškokite...* Kadangi Kristus, musų galva ir Išganytojas, garbingai užžengė į dangų, todėl musų mintįs ir jieškojimai privalo buti atkreipti į augštybes, nes pridera, kad sąnarių troškimai nuolat eitu ten, kame randasi galva.—(**2**) *Pamėgkite...* Kaip nurodo gr. t. φρονεῖτε, šv. Povilas kalba čionai apie reikalingumą pakelti mintis dangun; priegtam nurodoma yra, kad žemiški dalykai negali buti žmogaus gyvenimo tikslu, nors jais galima ir reikia naudoties ant žemės kaipo įrankiais. Plg. Pil. 4, 12. 1 Tes. 4. 11. Ef. 4, 28.—(**3**) *Nes jųs...* Krikštas yra senojo žmogaus mirtimi. Kaip kuniškai numirštantis nebeturi nieko bendro su žemiškais dalykais, o palaidotas atimamas yra iš po žmonių akių, taip ir krikščionįs, numirę su Kristumi krikšte, privalo nieko bendro nebeturėti su pasauliu, idant sekdami Kristų, neregimai viešpataujantį dabar ir tik paskutiniojo teismo dienoje pasirodysiantį šlovėje visų neprietelių pergalėtoju, butu sąnariais kaip dabar pasléptojo, taip savame laike apsi-

ta cum Christo in Deo. [4] Cum Christus apparuerit, vita vestra: tunc et vos apparebitis cum ipso in gloria. [5] Mortificate ergo membra vestra, quae sunt super terram: fornicationem, immunditiam, libidinem, concupiscentiam malam, et avaritiam, quae est simulacrorum servitus: [6] propter quae venit ira Dei super filios incredulitatis: [7] in quibus et vos ambulastis aliquando, cum viveretis in illis. [8] Nunc autem deponite et vos omnia: iram, indignationem, malitiam, blasphemiam, turpem sermonem de ore vestro. [9] Nolite mentiri invicem, exspoliantes vos veterem hominem cum actibus suis, [10] et induentes novum eum, qui renovatur in agnitionem secundum imaginem ejus, qui creavit illum. [11] Ubi non est gentilis, et Ju-

tis paslėpta yra su Kristumi Dievuje. [4] Kada Kristus, jusų gyvastis, pasirodys, tuomet ir jųs pasirodysite su juomi šlovėje. [5] Mirtį darykit tat jusų sąnariams, kurie yra ant žėmės, paleistuvystei, susitepimui, gėdiškam gašlumui, piktam pageidimui ir godulystei, kuri yra tarnavimas stabams; [6] dėlei kurių ateina Dievo rustybė ant netikėjimo vaikų, [7] kuriuose ir jųs kitą kartą elgėtės, kada juose gyvenote. [8] Bet dabar numeskite ir jųs visa: rustybę, užsidegimą, piktumą, piktžodžiavimą, begėdišką kalbėjimą nuo jusų burnos. [9] Nemeluokite kits kitam; nusivilkkite nuo savęs senąjį žmogų su jo darbais, [10] ir apsivilkkite naują, tą, kurs atsinaujina į pažinimą pagal paveikslą tojo, kurs jį sutvėrė; [11]

---

reikšsiančiojo šlovėje. —(**4**) *Kada Kristus..* Laikų pabaigoje, teisme, kuomet ir krikščionių gyvenimas liausis buvęs užslėptas. — *Jusų.* Geresnis yra skaitymas: musų, ἡμῶν. — *Gyvastis.* Kristus yra ne tik musų gyvenimo pagrindu, bet ir pačiu jo turiniu. Plg. Gal. 2, 20. Pil. 1, 21.—(**5**) *Mirtį darykit...* Kadangi Kolosiečiai yra numirę su Kristumi ir gavo jame visai naują gyvenimą, todėl jie privalo daryti mirtį tam, kas juose yra negera, per varginimą savo sąnarių. Toliaus sąnariai pavadinti yra įvairiais nusidėjimų ir ydų vardais, nes sąnariai yra jų nešiotojai ir įrankiai. Apie paminėtus čia nusidėjimus veiz. Ef. 4, 29; 5, 3. 5.— (**6**) *Dėlei kurių ateina:* jau čionai ant žemės, o dar labiaus teisme. Plg. Ef. 5, 6.—(**7**) *Kuriuose:* nusidėjimuose, ydose.— *Kada juose gyvenote:* kada tebegyvenote tarp netikėjimo vaikų ir patįs jais buvote. —(**8**) *Bet dabar:* atsiskyrę nuo pagonių, tapę gi krikščionimis.— *Numeskite,*—kaip kokį priimtą dalyką, kaip apdarą, kuriuo žmogus apsiaustas yra, bet jam neįgimtas.— *Visa: rustybę...* Reikia mesti šalin kiekvieną šneką, kuria paniekinamas yra artimas ir daroma skriauda o šlovei. Trimis pirmaisiais vardais aptarti yra negeri širdies palinkimai, piktžodžiavimu gi ir begėdišku kalbėjimu pavadintas yra tikros meilės įžeidimas, žodžiais padarytas. Plg. Rym. 6, 4. Ef. 4, 22... 29. 31. — (**9**) *Nemeluokite...* Veiz. Ef. 4, 25.—*Nusivilkkite...* Anot gr. t., nusivilkę, t. y. Kolosiečiai privalo pamesti pagonių ydas, kadangi jie jau per krikštą nusivilko senąjį žmogų, nupuolusią, pagadintą žmogaus prigimtį. Plg. Ef. 4, 22-24.— *Su jo darbais:* su piktais darbais.—(**10**) *Ir apsivilkkit.* Anot gr. apsivilkę, kaip augšč. e. 9.— *Atsinaujina.* Pirmasis žmogus buvo sutvertas pagal Dievo paveikslą (Prad. 1, 26. 28); bet jis nupuldamas labai greitai tą paveikslą savyje sugadino. Naujasis žmogus, sutvertas mumyse krikšto valandoje, vėl gauna tą paveikslą; vienok tas naujasis žmogus privalo nuolat daryti pažangą, kad pasiektu kas kart tobulesnį praktišką pažinimą to, kursai jį yra sutvėręs, Kristaus, kad musų gyvenimas taptu kuolabiausiai panašus į jo gyvenimą. Plg. 1, 9; 2, 2... — (**11**) *Ten nėra:* naujame žmoguje, kuriame yra tikras Dievo pažinimas.— *Nei pagonies, nei žydo.* Gr. t.: Nei graiko, nei žydo. Apaštalas visupirma išreiškia pasidalinimą žmonijos pagal kilmę. To-

daeus, circumcisio, et praeputium, Barbarus, et Scytha, servus, et liber: sed omnia, et in omnibus Christus. [12] Induite vos ergo sicut electi Dei, sancti, et dilecti, viscera misericordiae, benignitatem, humilitatem, modestiam, patientiam: [13] supportantes invicem, et donantes vobismetipsis si quis adversus aliquem habet querelam: sicut et Dominus donavit vobis, ita et vos. [14] Super omnia autem haec, caritatem habete, quod est vinculum perfectionis: [15] et pax Christi exsultet in cordibus vestris, in qua et vocati estis in uno corpore: et grati estote. [16] Verbum Christi habitet in vobis abundanter, in omni sapientia, docentes, et commonentes vosmetipsos, psalmis, hymnis, et canticis spiritualibus, in gratia cantantes in cordibus vestris Deo. [17] Omne, quodcumque

ten nėra nei pagonies, nei žydo, apipjaustymo ir neapipjaustymo, svetimtaučio ir skyto, vergo ir laisvo, bet visa ir visuose Kristus. [12] Apsivilkkite tat jųs, kaipo Dievo išrinktieji, šventi ir numylėti, širdinga mielaširdyste, maloningumu, nuolankumu, romumu ir kantrumu; [13] pakęsdami vieni kitus, kits kitam atleisdami, jei kas turi prieš ką nors skundą; kaip ir Viešpats atleidė jums, taip ir jųs. [14] O ant viso to turėkite meilę, kuri yra tobulumo ryšis; [15] ir Kristaus ramybė, į kurią pavadinti esate viename kune, teviešpatauja jusų širdyse; ir bukite dėkingi [16] Kristaus žodis tegyvena jumyse apsčiai visokioje išmintyje, pamokant jums ir graudenant vieniems kitus psalmėmis, ymnais ir dvasiškomis giesmėmis, taip kad jųs Dievui malonėje giedotumėt savo širdyse. [17] Visa, ką

---

liaus eina padalinimas pagal tikėjimą: *apipjaustymo ir neapipjaustymo*, vietoje apipjaustytųjų ir neapipjaustytųjų.— *Svetimtaučio ir skyto.* Padalinimas iš atžvilgio į civilizaciją. Svetimtaučiąis, barbarais, vadinosi visi nebuvusieji nei graikais, nei rymiečiais. Apaštalas, minėdamas kitur (Rym. 1, 14) panašų padalinimą, stato graikus prieš barbarus; bet kadangi čionai jau vieną kartą išvardijo graikus, todėl išsižadėdamas antitėzies, mini skytus, kurie skaitėsi beveik visai laukiniais žmonėmis, todėl turėjo dar mažiaus civilizacijos už svetimtaučius, barbarus.— *Vergo ir laisvo.* Padalinimas pagal gyvenimo stovį.— *Bet visa...* Visi augščiaus minėtieji skirtumai turėjo nustoti savo vertybės, o tai dėlto kad Kristus suvienijo visus žmones į vieną ir tą patį kuną, kurio jis yra galva, o jie visi sąnariai; nuo Kristaus jie visi gauna visas gėrybes.— (**12**) *Apsivilkkite...* Vienybė su Kristumi reikalauja atsakančių dorybių; todėl Kolosiečiai privalo jas turėti; jos pritinka naujam jų stoviui, kaipo tų, kuriuos Dievas nuo amžių yra išrinkęs, kurie yra *šventi*, atskirti nuo pasaulio ir ypatingai Viešpaties *numylėti* — (**13**) *Kaip ir...* Toks pat atleidimas priskaitomas yra kitur Dievui Tėvui. Veiz. Ef. 4, 32.— (**14**) *O ant viso...* Meilė yra lyg koks viršutinis apdaras, kuriuo reikia apsivilkti ant visų kitų dorybių, — arba juosta, vienybės raištis, suvienijantis kitas dorybes ir padarantis tobulumą.— (**15**) *Ir Kristaus..* Nuo meilės Apaštalas pereina prie ramybės, nes meilė padaro ramybę, ramybė gi palengvina meilę. Ramybė, kurią Kristus atnešė (plg. Jo. 14, 27), ir kurią jis suteikia visiems savo sąnariams, turi viešpatauti širdyse, kaip koks pergalėtojas. Į tą ramybę pavadinti yra Kolosiečiai, kada jie tapo pavadinti į krikščionystę ir pasidarė vienu mystišku kunu.— (**16**) *Kristaus žodis...* Visas Kristaus mokslas privalo pasilikti ir viešpatauti tarp Kolosiečių, nesuteptas ir nepermainytas klaidžiamokslių.— *Psalmėmis...* Veiz. Ef. 5, 19.— *Kad jųs Dievo malonėje...*: su pagalba ypatingos malonės, Viešpaties suteikiamos...— (**17**) *Visa, ką nors...* Visuose savo žodžiuose, visuose kad ir mažiausiuose darbuose krikščionis privalo elg-

facitis in verbo aut in opere, omnia in nomine Domini Jesu Christi, gratias agentes Deo et Patri per ipsum.

nors darote žodyje arba darbe, visa darykite vardan Viešpaties, Jėzaus Kristaus, dėkodami per jį Dievui ir Tėvui.

2. Apie šeimyniškojo gyvenimo pareigas.

18 Mulieres subditae estote viris, sicut oportet, in Domino. 19 Viri diligite uxores vestras, et nolite amari esse ad illas. 20 Filii obedite parentibus per omnia: hoc enim placitum est in Domino. 21 Patres, nolite ad indignationem provocare filios vestros, ut non pusillo animo fiant. 22 Servi obedite per omnia dominis carnalibus, non ad oculum servientes, quasi hominibus placentes, sed in simplicitate cordis, timentes Deum. 23 Quodcumque facitis, ex animo operamini sicut Domino, et non hominibus: 24 scientes quod a Domino accipietis retributionem

18 Moteris, bukite pasidavusios vyrams, kaip pridera, Viešpatyje. 19 Vyrai, mylėkite jusų žmonas ir nebukite joms kartus. 20 Vaikai, bukite paklusnus gimdytojams visame; nes tai įtinka Viešpatyje. 21 Tėvai, neveskite į įtužimą jusų vaikų, kad jie netaptu baugus. 22 Vergai, bukite paklusnus visame ponams pagal kuną; tarnaudami ne dėl akių, kaip kad žmonėms įtikdami, bet širdies prastume, bijodamies Dievo. 23 Ką nors darote, iš širdies darykite, kaip Viešpačiui ir ne žmonėms, 24 žinodami, kad nuo Viešpaties gausite tėvainystės užmokesnį. Tar-

---

ties vardan Viešpaties, Jėzaus Kristaus. Darome gi ką nors jo vardan, jei tikėjimas yra musų vadovu, jei musų viltis remiasi ant Kristaus, mums nupelniusio visas malones per savo kančias, o ypač jei mes visa darome iš meilės ir pašlovinimui to, kurs už mus iškentėjo mirtį.— *Dėkodami...* Visi krikščionies darbai turi buti dėkojimu Dievui, o kadangi mes esame suvienyti su Dievu per Kristų ir per jį gauname malones, todėl taipogi per jį privalome atnašauti Dievui savo dėkojimus. Plg. Ef. 5, 20.

3, 18—4, 1. Ypatingus perspėjimus Apaštalas duoda apie priedermes vyrų ir moterų (18. 19), vaikų ir gimdytojų (20. 21), tarnų ir ponų (22—4, 1). Visas tas straipsnis labai panašus į Ef. 5, 22—6, 9. (**18**) *Moteris...* Plg. Ef. 5, 22... Kad kas klaidingai nesuprastu augšč. e. 11 parašytų žodžių ir netaikytu prašalinimo skirtumų tarp žmonių iš atžvilgio į Kristų prie žemiškų santikių, Apaštalas prideda šituos perspėjimus. Plg. 1 Kor. 7, 24. Ne tie, kurie yra po žmonių valdžia, įgyja teises reikalauti sau augštesnės vietos draugijiniame gyvenime, bet turintiems valdžią uždedama yra pareiga laikyties tam tikrų ribų savo teisių išnaudojime. Taip iš vienų atimta buvo proga išnaudoti krikščionystę išteisinimui nuožmios socialinės revoliucijos, o ant kitų per pasidavimą krikščionystės dvasiai uždėta, kaipo pareiga, krikščioniškas atnaujinimas visų santikių.— (**19**) *Vyrai...* Plg. Ef. 5, 25.— *Kartus.* Toks vyras bus kartus, kurs yra kietas pasielgime, neteisingas.— (**20**) *Vaikai...* Plg. Ef. 6, 1.— (**21**) *Tėvai...* Plg. Ef. 6, 4.— *Netaptu baugus.* Vaikas, su kuriuo visuomet pasielgiama labai kietai, prieina prie to, kad visai nustoja drąsumo, reikalingo gyvenime.— (**22**) *Vergai...* Plg. Ef. 6, 5-8.— *Visame:* visuose parėdymuose. Apaštalas regimai turi mintyje tik tokiuos ponų, kaip ir gimdytojų, parėdymus, kurie nėra priešingi Dievo įstatymui, jo valiai.— (**23**) *Ką nors...* Veiz. Ef. 6, 6. — (**24**) *Žinodami...* Senobėje vergams nebuvo duodamas užmokesnis, ir jie sulig įstatų negalėjo gauti jokios tėvainystės. Viešpats danguje, nors begalo viršesnis už žemiškus ponus ir dėlto turis daug didesnes už juos teises reika-

hereditatis. Domino Christo servite. [25] Qui enim injuriam facit, recipiet id, quod inique gessit: et non est personarum acceptio apud Deum.

Caput IV. [1] Domini, quod justum est et æquum, servis præstate: scientes quod et vos Dominum habetis in cœlo.

naukite Viešpačiui Kristui. [25] Nes kas padarė neteisybę, gaus atlyginimą už neteisingumą; ir nėra pas Dievą atsižvelgimo į ypatas.

4. Perskyrimas. [1] Ponai, suteikkite tarnams, kas teisinga yra ir kas pridera, žinodami, kad ir jųs turite Viešpatį danguje.

3. Maldos ir atsargumo reikalingumas.

[2] Orationi instate, vigilantes in ea in gratiarum actione: [3] orantes simul et pro nobis, ut Deus aperiat nobis ostium sermonis ad loquendum mysterium Christi (propter quod etiam vinctus sum) [4] ut manifestem illud ita ut oportet me loqui. [5] In sapientia ambulate ad eos, qui foris sunt: tempus redimentes. [6] Sermo vester semper in gratia sale sit conditus, ut sciatis quomodo oporteat vos unicuique respondere.

[2] Nepaliaukite maldoje, budėdami joje su dėkojimu; melsdamies draug ir už mus, kad Dievas mums atvertu žodžio duris apsakymui Kristaus paslapties, dėlei kurios aš ir apkaltas esu, [4] kad apreikšćiau ją taip, kaip aš turiu kalbėti. [5] Išmintyje elgkitės su tais, kurie lauke yra, atpirkdami laiką. [6] Jusų kalba tebuna visuomet meilinga ir druska pasudyta, kad žinotumėt, kaip jums reikia kiekvienam atsakyti.

---

lauti paklusnumo, vienok pripažįsta savo malonėje, jog paklusnumas vertas yra užmokesnio, ir nori suteikti jam atlyginimą ir duoti tėvainystę. Vergai gauna visai tokią pat teisę paveldėti tą tėvainystę, kaip ir jų laikiniai ponai. Kristus iš vergų daro Dievo vaikus.— (25) *Nes kas...* Krikščionis vergas, nors ir slapčia padarytu neteisybę savo žemiškam ponui, bus kietai nubaustas Jėzaus Kristaus, nes jis visiems bus lygus teisėjas. Plg. Ef. 6, 9.

(4, 1) *Ponai...* Plg. Ef. 6, 9. Jei ir vergas ir ponas veizdės į save kaip į tarną to paties Kristaus, tuomet pirmieji bus paklusnųs, artrieji gi teisingi ir geraširdžiai.

2—6. Grįždamas prie apskritų perspėjimų, šv. Povilas juos užbaigia paskatinimu prie nesiliaujančios maldos (2 - 4) ir prie atsargumo darbuose ir kalboje (5. 6).

(2) *Nepaliaukite...* Plg. Ef. 6, 18 - 20. Apaštalas žodžiu *budėdami* pažymi, kad malda privalo buti ne tik išviršinė, bet taipogi padaryta su reikalinga atide. Maldoje privalo buti išreikštas dėkingumas Dievui už suteiktas geradarystes, nes kas nedėkoja už gautasias, tas nėra vertas naujų.— (3) *Melsdamies...* Apaštalas, prašydamas Kolosiečius pasimelsti už save, turi atžvilgį ne tiek į savo ypatą, kiek į Dievo karalystę, kurios praplatinimui jįs paskirtas yra ir nori darbuoties.— *Žodžio duris*: kad duotu progą apsakoti Evangeliją. Plg. 1 Kor. 16, 9. 2 Kor. 2, 12. — *Kristaus paslapties*, t. y. Dievo paslapties apie Kristų. Plg. augšč. 1, 27. Ef. 3, 4... (4) *Kad apreikšćiau...* Apaštalas nurodo ir pasekmes, kurių tikisi susilaukti iš išmelstos Dievo malonės: su jos pagalba jis apsakos Evangeliją suprantamai, su reikalingu drąsumu ir pasitikėjimu. Plg. 1 Kor. 9, 16. Ef. 6, 20... — (5) *Išmintyje...* Išmintis ir atsargumas ypač buvo reikalingi santikiuose su nekrikščionimis.— *Kurie lauke yra*: kurie nėra Bažnyčios sąnariais.— *Atpirkdami laiką*: pasinaudodami kiekviena proga gero darymui. Plg. Ef. 5, 16.— (6) *Jusų kalba...* Pašnekėsiuose su tais pačiais netikinčiais privalo apsireikšti meilumas ir išmintingumas, kurį čia Apaš-

Gromatos užbaiga.

[7] Quæ circa me sunt, omnia vobis nota faciet Tychicus carissimus frater, et fidelis minister, et conservus in Domino: [8] quem misi ad vos ad hoc ipsum ut cognoscat, quæ circa vos sunt, et consoletur corda vestra, [9] cum Onesimo carissimo, et fideli fratre, qui ex vobis est. Omnia, quæ hic aguntur, nota facient vobis.

[10] Salutat vos Aristarchus concaptivus meus, et Marcus consobrinus Barnabæ, de quo accepistis mandata: si venerit ad vos, excipite illum: [11] et Jesus, qui dicitur Justus: qui sunt ex circumcisione: hi soli sunt adjutores mei in regno Dei, qui mihi fuerunt solatio [12] Salutat vos Epaphras, qui ex vobis est, servus Christi Jesu, semper sollicitus pro vobis in orationibus,

[7] Kas su manim dedasi, visa jums apsakys Tykikas, mylimiausis brolis, ir ištikimas tarnas, ir tarnystės draugas Kristuje; [8] kurį aš pas jus tam ir išsiunčiau, kad patirtu, kas su jumis dedasi ir palinksmintu jusų širdis, [9] draug su Onėzimu, mylimiausiuoju ir ištikimu broliu, kurs iš jusų yra. Visa, kas čia darosi, jiedu jums apsakys.

[10] Svekina jus Aristarkas, mano draugas kalėjime, ir Morkus, Barnabo seserėnas, apie kurį gavote įsakymus; jei ateitu pas jus, priimkite jį; [11] ir Jėzus, kurs vadinasi Justus; kurie yra iš apipjaustymo. Tie vieni tėra mano padėjėjai Dievo karalystėje; jie man buvo paguoda. [12] Sveikina jus Epafras, kurs iš jusų yra, Jėzaus Kristaus tarnas, visados rupinąsis jumis maldose,

---

talas vadina druska, nes ji tankiai statoma yra kaipo išminties paveikslas.— *Kaip jums reikia...* Daug reikia išminties, kad gerai atsakius ir klausiantiems ir prikaišiojantiems, kad padarius jiems gera, nors ir negalima jų pertikrinti.

7-18. Gromatos užbaigoje Apaštalas paaiškina Tykiko ir Onėzimo pasiuntinystės tikslą (7-9), prideda įvairius pasveikinimus (10-15), liepia tą gromatą duoti perskaityti Laodikijos bažnyčiai (16-17) ir savo ranka įrašo pasveikinimą nuo savęs ir apaštališką palaiminimą (18).

(**7**) *Kas su manim..* Plg. Ef. 6, 21. *Tarnystės draugas.* Gr. σύνδουλος, draug su manim vergas Viešpaties.— (**8**) *Kurį aš...* Plg. Ef. 6, 22. — (**9**) *Draug su Onėzimu...* Onėzimas buvo pabėgėlis vergas, šv. Povilo atvestas prie Kristaus tikėjimo pažinimo ir dabar Apaštalo grąžinamas jo ponui, Filemonui. Veiz. Grom. į Filem.— *Kurs iš jusų yra.* Onėzimas buvo pabėgęs iš Kolosų.

(**10**) *Sveikina... Aristarkas* buvo tesalonikietis (Apd. 20, 4). Jis palydėjo šv. Povilą Jeruzalėn (Apd. 19, 20; 20, 4), o paskui sugautą Ryman. Ryme Aristarkas draug su Epafru tarnavo Apaštalui, tapdamas tokiuo budu draugkaliniu. — *Morkus*, antrosios Evangelijos autorius, kurs išpradžios buvo atsiskyręs nuo pagonių Apaštalo (Apd. 15, 39), tapo šv. Petro padėjėju ir dabar vėl tarnavo šv. Povilui.— (**11**) *Ir Jėzus...* Apie jį nieko nėra daugiaus žinoma, nes ne jis minimas Apd. 18, 7.— *Iš apipjaustymo*: žydai, priėmę Kristaus tikėjimą.— *Tie vieni...* Iš visų atverstųjų iš žydystės ir darbavusiųjų Evangelijos praplatinimui tik tie trįs ištikimai laikėsi šv. Povilo ir buvo jam paguoda kalėjime.— (**12**) *Epafras,* Kolosiečių Apaštalas, buvo Ryme žymiausis Povilo padėjėjas iš tarpo pagonių. Veiz. augšč. 1, 7.— *Kad laikytumėtės...* To maldavo nuo Viešpaties Kolosiečiams Epafras.— *Tobuli* Kristuje. Veiz. augšč. 1, 28.— *Pilni.* Kitas to žo-

ut stetis perfecti, et pleni in omni voluntate Dei. [13] Testimonium enim illi perhibeo quod habet multum laborem pro vobis, et pro iis, qui sunt Laodiciæ, et qui Hierapoli. [14] Salutat vos Lucas medicus carissimus, et Demas. [15] Salutate fratres, qui sunt Laodiciæ, et Nympham, et quæ in domo ejus est, ecclesiam. [16] Et cum lecta fuerit apud vos epistola hæc, facite ut et in Laodicentium ecclesia legatur: et eam, quae Laodicensium est, vos legatis. [17] Et dicite Archippo: Vide ministerium, quod accepisti in Domino, ut illud impleas.

kad laikytumėtės tobuli ir pilni visoje Dievo valioje. [13] Nes aš liudiju apie jį, kad jis turi daug darbo dėl jusų ir dėl tų, kurie yra Laodikijoje ir Jierapolyje. [14] Sveikina jus Lukas, mylimiausis gydytojas, ir Dėmas. [15] Pasveikinkite brolius, Laodikijoje esančius, ir Nymfą, ir jo namuose esančią bažnyčią. [16] Ir kad bus perskaityta pas jus šita gromata, padarykite, kad ir Laodikiječių bažnyčioje ji butu perskaityta; ir kuri yra Laodikijiečių, jus perskaitykite. [17] Ir pasakykite Arkipui: Veizdėk į tarnystę, kurią gavai Viešpatyje, kad ją išpildytumei.

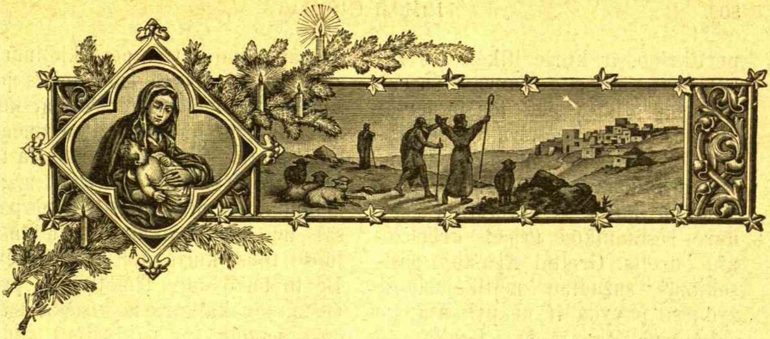
---

džio skaitymas yra: pilnai įsitikrinę, πεπληροφορημένοι.— *Visoje Dievo valioje.* Tobulumas ir pilnybė privalo apsireikšti išpildyme visos Dievo valios ir mažiausiose smulkmenose.— **(13)** *Nes aš...* Epafro pagyrimą šv. Povilas dar padidina savo apie jį liudijimu.—*Darbo*, t. y. rupesčio.— *Laodikijoje...* Epafras regimai buvo pats savo apaštališkais darbais įkuręs bažnytines draugijas Laodikijoje (3-4 kelionės valandos nuo Kolosų) ir Jierapolyje (2 val. nuo Kolosų).— **(14)** *Lukas*, trečiosios Evangelijos autorius, uoliausis Povilo sandarbininkas. Tik iš šitos vietos žinoma, kad Lukas buvo gydytoju.— *Dėmas.* Kodėl prie to vardo nėra jokio pagyrimo, nepigu įspėti. Gal pats Dėmas, šv. Povilui diktuojant, rašė šitą gromatą; o gal jis nebeišrodė Apaštalui pagyrimo vertas, nes truputį vėliaus (veiz. 2 Tim. 3, 10) Dėmas yra paminėtas, kaipo apleidusis šv. Povilą ir mylintis šį pasaulį.— **(15)** *Pasveikinkit...* Artima Kolosų kaimynystė su Laodikija ir tankųs santikiai duoda Apaštalui progą pridėti pasveikinimą ir Laodikijiečiams.— *Nymfą.* Yra tai vyriškio vardas, gal sutrumpintas Nymfodoras.— *Bažnyčią*: dalis krikščionių, susirenkančių Nymfo namuose. Plg. Rym. 16, 5.— **(16)** *Ir kad bus...* Kada bus viešai perskaityta šita gromata į Kolosiečius bažnytiniame jų susirinkime, Apaštalas liepia ją nusiųsti Laodikijos bažnyčiai; patiems gi įsako skaityti Laodikijiečių gromatą. Gr. t. τὴν ἐκ Λαοδικείας gali buti suprastas apie gromatą, rašytą Laodikijiečių į šv. Povilą, kaip kaikurie, pasiremdami syriškuoju vertimu, ir aiškina; bet jam nėra priešinga prasmė apie gromatą, rašytą šv. Povilo į Laodikijiečius, kuri dabar turėjo buti atnešta perskaitymui iš Laodikijos į Kolosus. Kontekstas gi ir reikalauja tokios prasmės. Todėl, regisi, neabejotina, kad šv. Povilas buvo parašęs atskirą gromatą į Laodikijos krikščionis, bet ji draug su kaikuriais kitais Povilo raštais gana greitai pražuvo ir tik davė progą atsiradimui apokrifinės gromatos į Laodikijiečius.—**(17)** *Ir pasakykite...* Arkipas buvo Filemono giminietis, arba gal jo sunus. Gal jis buvo vyskupu ir Epafro užvaduotoju Kolosuose.— *Veizdėk...* Tuose Apaštalo žodžiuose nėra papeikimo, tarsi Arkipas butu apsileidęs savo pareigų pildyme, o tik priminimas, kad jam reikia buti nuolat budriam ir turėti prieš akis visus priimtosios tarnystės sunkumus ir pavojus.

[18] Salutatio, mea manu Pauli. Memores estote vinculorum meorum. Gratia vobiscum. Amen.

[18] Pasveikinimas mano, Povilo, ranka. Atsiminkite mano apkalimą. Malonė su jumis. Amen

(18) *Pasveikinimas*... Tik pačius paskutinius žodžius šv. Povilas rašo savo ranka, pridėdamas taip prie visos gromatos tikrumo žymę. Plg. 1 Kor. 16, 21. 2 Tes. 3, 18.— *Atsiminkite*... Priminimas apkalimo turi be daug žodžių paskatinti Kolosiečius pasimelsti už Apaštalą ir pačius buti ištikimais Jėzui Kristui, kurio tarnu yra gromatos rašytojas, ir dėlei kurio meilės jis kenčia.— *Malonė su jumis*... Palaiminimas išreikštas kuotrumpiausiais žodžiais. Plg. 1 Tim. 6, 21. 2 Tim. 4, 22. Rym. 16, 20 ir k.

PIRMOJI GROMATA

Į TESALONIKIEČIUS.

ĮVEDIMAS.

1. Antrasis Makedonijos miestas, kuriame šv. Povilas, išėjęs iš Pilypų, apsakojo Evangeliją, buvo Tesalonika (dabar Saloniki) prie juros užtakos, Termais vadinamos. Seniausis jos vardas buvęs Halia, paskiaus Termai. Tesalonika tapo pavadinta arba nuo įvykusios čia kovos, kurioje Makedonijos karalius, Pilypas, pergalėjo tesalus, arba nuo to karaliaus dukters vardo, ištekėjusios už Kasandro, sunaus Antipaterio, kurs buvo vienas iš Aleksandro Didžiojo vadų. Pradėjus didinties nuo Aleksandro laikų, Tesalonika augščiausį savo žydėjimo laipsnį pasiekė, kada Makedonija (146 m. pirm Kr.) perėjo į rymiečių rankas. Nuo to meto čia gyveno Rymo pastatytas pretorius ir kvestorius. Vietos patogumas nemaž prisidėjo prie Tesalonikos išaugimo. Jura su geriausiu ir dideliu uostu buvo čiapat. Į ją sueidavo iš visų Makedonijos kraštų keliai. Taipogi kelias, Egnatia, vienijantis Rytus su Vakarais, ėjo per jos vidurį. Povilo laikuose Tesalonika buvo svarbiausis visoje Makedonijoje miestas ir daugiausiai turėjo gyventojų. Jų dauguma buvo graikai ir rymiečiai. Nemaž vienok buvo ir žydų, kuriuos į čia sutraukė išsiplėtojusi pramonija ir pirklystė. Tesalonikoje jie turėjo net savo synagogą. Kaip kitur, taip ir čionai žydai turėjo nemaž prozelitų, t. y. patrauktų prie jų tikėjimo pagonių.

Atvykęs 52 m. Tesalonikon su savo mokytiniais, Syliu ir Timotiejum, Povilas pagal savo paprotį ėmė apsakoti Kristaus tikėjimą išpradžios žydams jų synagogoje. Nedaug vienok jų tarpe atsirado tokių, kuriuos Apaštalo pamokslai

pertikrino, ir kurie įtikėjo į Jėzų; bet to nedaugelio pavyzdį pasekė žymus prozelitų skaitlius ir nemaž augštos kilmės moterų, o per įtikėjusius prozelitus buvo palengvintas priėjimas prie tikrų pagonių. Trumpu laiku iš atverstųjų pasidarė Tesalonikoje gražus krikščionių burelis. Greitai Apaštalo pasisekimas sužadino neįtikėjusiuose žyduose pavydą ir neapykantą; jie sukėlė maištą; ir šv. Povilas po keleto savaičių laimingo Evangelijos skelbimo buvo priverstas pasitraukti.

2. Išleisdami Povilą Tesalonikos krikščionis numanė, kad jiems prisieis gal nemaž nukentėti dėl Kristaus, kas ir tikrai įvyko. Apaštalas, tai patyręs, buvo labai nuliudintas persekiojimu ir du sykiu norėjo grįžti Tesalonikon, bet negalėjo taip padaryti. Todėl jis, budamas jau Atėnuose, atsiuntė Tesalonikon savo mylimiausį mokytinį, Timotiejų, jaunos bažnyčios pastiprintų. To pasiuntinio sugrįžimas ir atneštos žinios davė progą Apaštalui parašyti pirmąją gromatą į Tesalonikiečius.

Žinios, apskritai sakant, buvo kuolinksmiausios. Tvirtai laikėsi Tesalonikiečiai pažinto ir priimto tikėjimo, neveizdint į skaudžius persekiojimus. Apie tą jų tikėjimą liudijo geri jų darbai, taip kad garsas apie tą bažnyčią veikiai buvo pasklydęs labai plačiai, ir jie buvo tap „paveizdu visiems tikintiems Makedonijoje ir Achajoje“ (1 Tes. 1, 7). Jie taipogi nebuvo užmiršę savo dvasiškojo tėvo, kurį karštai norėjo vėl pamatyti ir turėti savo tarpe. Bet kaikurie dalykai buvo mažiaus girtini, arba ir stačiai peiktini. Pasilikę neįtikėjusiais žydai, norėdami atitraukti savo įtikėjusius viengenčius nuo Kristaus, neužsiganėdino atviru persekiojimu ir stengėsi jų akyse šmeižimais pažeminti jų mokytoją, Povilą, kalbėdami apie jį, kaipo apie žmogų, kurs platinęs klaidingą mokslą tik savo godulystės ir puikybės užganėdinimui, gudriai pasitraukęs patsai nuo persekiojimų, palikdamas juose tuos, kurie jam buvo įtikėję. Be to buvo dar Timotiejaus pranešta, jog kaikurie ne visiškai saugosi pagoniškų paklydimų, godulystės, paleistuvystės; kiti gi, spėdami, jog veikiai įvyksiąs antras Kristaus atėjimas, buvo atsidavę dykinėjimui, kiti gi pagaliaus dėl tos pačios priežasties buvo nuliudę ir neramus, rupindamies likimu tųjų, kurie miršta, Viešpačiui dar neatėjus į teismą.

3. Turėdamas prieš akis tokį dalykų stovį Tesalonikoje, šv. Povilas savo gromatos pradžioje (1, 1—10) tuojau po antrašo išreiškia didžią meilę į Tesalonikiečius ir dėkoja Dievui už dorybes, kurios jų tarpe apsireiškė. Toliaus pirmoje dalyje (2, 1—3, 13), norėdamas prašalinti pavojus, jų tikėjimui grumojančius iš visokius niekus prieš Apaštalą prasimanančių žydų pusės, o taipogi ir paeinančius iš jų pačių silpnypės, primena jiems, koks buvo jo paties pasielgimas, kada jų tarpe buvo, ką darė dėl jų atsitolinęs, o taipogi kokiais ir jie buvo tuo pačiu laiku. Tokiuo budu aiškiai parodo visą neteisingumą apie save paleistų paskalų, kuriems nei mažiausios nebuvo davęs priežasties, o draug paragina juos laikyties to gero kelio, kelio išganymo, ant kurio buvo atsistoję. Antroje gi dalyje (4, 1—5, 22) ragina visus sergėties pagoniškų paklydimų ir sekti krikščioniškas dorybes; taipogi duoda kaikuriuos paaiškinimus apie antrąjį Kristaus

atėjimą. Taigi, tuos kurie buvo neramųs ir nuliudę dėlei nežinomojo likimo mirštančiųjų pirm laukiamo Kristaus atėjimo, moko, kad tie numirusieji broliai prisikels ir eis draug su pasilikusiais gyvais Kristaus pasitiktų. Tiems, kurie žingeidžiai teiravosi, kada tas Kristaus atėjimas įvyks, primena, ką jiems buvo pirma sakęs, jog Viešpaties atėjimas bus umas ir netikėtas. Iš tokio gi Kristaus atėjimo Apaštalas išveda reikalingumą budėti, buti visuomet apsiginklavusiems, lyg kokiais šarvais, dorybėmis tikėjimo, vilties ir meilės. Trumpoje užbaigoje (5, 23—28) randasi apaštališkas palaiminimas ir paliepimas perskaityti gromatą viešai.

4. Apie laiką, kada gromata parašyta, negali buti jokių abejonių. Tesalonikos bažnyčia įkurta buvo 52 m.; nuo to gi laiko lig gromatos parašymui negalėjo praeiti daugiaus kaip keletas mėnesių. Įspudžiai pasilikimo Tesalonikoje pas Apaštalą dar tebebuvo visai gyvi, jo akyvaizdoje dar tebestovėjo mažiausios smulkmenos atliktojo darbo, ir aprašytos jos kaipo visai neseniai įvikusieji dalykai. Be to iš gromatos pasirodo, kad Tesalonikiečiai, nors turėjo geriausius norus ir didį uolumą, buvo vienok tik nesubrendę naujatikiai. Todėl gromata galėjo buti parašyta baigiantis 52 m., arba vėliausiai 53 m. pradžioje, ir tokiuo budu ji yra pirmoji iš visų šv. Povilo gromatų, užsilikusių lig musų dienoms.

Gromatos rašymo vieta buvo ne Atėnai, kaip pažymėta kaikuriuose gr. kodeksuose, bet Korintas. Nors Apaštalas ir mini Atėnus (3, 1), bet tik dėlto, kad iš jų išsiuntęs buvo Tesalonikon Timotiejų. Gromatą rašant, Timotiejus buvo jau vėl su šv. Povilu (3, 6); o iš Apaštalų darbų 18, 5 aišku, jog Timotiejus ir Sylias, sugrįžusiu iš Makedonijos, rado savo mokytoją jau Korinte.

5. Seniausis krikščionijos padavimas liudija apie gromatos į Tesalonikiečius autentiškumą. Baigiantis 2. šimtm. šv. Ireniejus, šv. Klemensas Aleks., Tertulionas tankiai ją vartoja savo raštuose. Buvo ji jau žinoma šv. Justinui Kank. Randasi gana aiškios į ją aliuzijos ir pas apaštališkus tėvus, šv. Ignacą K., šv. Polykarpą ir k.

Epistola beati Pauli Apostoli ad Thessalonicenses prima.

Pirmoji švento Povilo Apaštalo gromata į Tesalonikiečius.

Gromatos įžanga: Antrašas ir dėkojimas Dievui už vaisius, Evangelijos atneštus tarp Tesalonikiečių.

Caput I. [1] Paulus, et Silvanus, et Timotheus Ecclesiae Thessalonicensium in Deo Patre, et Domino Jesu Christo. [2] Gratia vobis, et pax.

Gratias agimus Deo semper pro omnibus vobis, memoriam vestri facientes in orationibus nostris sine intermissione, [3] me-

1 Perskyrimas. [1] Povilas, Silvanas ir Timotiejus Tesalonikiečių bažnyčiai, Dievuje Tėvuje ir Viešpatyje, Jėzuje Kristuje. [2] Malonė jums ir ramybė!

Dėkojame Dievui visuomet už jus visus, darydami atminimą apie jus musų maldose, be paliovos [3] atsimindami prieš Die-

---

1, 1—10. Gromatos įžanga susideda iš antrašo (e. 1) ir dėkojimo. Apaštalas dėkoja Dievui už gyvą Tesalonikiečių tikėjimą, už darbais apsireiškiančią jų meilę, už jų pilną kantrybės viltį, nes tos krikščioniškos dorybės yra aiškiu ženklu jų pavadinimo į išganymą (2—4). Tokį įsitikrinimą šv. Povilas gavo iš to, kad jis galėjo apsakoti Tesalonikiečiams Evangelijos žodį su aiškia Dievo pagalba, o jie, neveizdint į vargus, priėmė tikėjimą su didžiu uolumu ir džiaugsmu, taip kad ir kitoms bažnyčioms tapo gražiu pavyzdžiu (5—10).

(1) *Povilas.* Čionai antraše šv. Povilas nededa prie savo vardo pažymėjimo, kad jis yra Apaštalas, kaip tai daro daugumoje kitų gromatų. Apleidimas gali buti išaiškintas artimiausiais santikiais, buvusiais tarp pagonių Apaštalo ir Tesalonikiečių. Jis pats buvo jų bažnyčią įkuręs labai neseniai, ir jie buvo jam ištikimi. Be to jis norėjo juos pagirti ir padrąsinti, todėl nereikalavo priminti jiems savo apaštališką vertybę.—*Silvanas* arba, sutrumpinant, Sylias buvo žymiausis iš Jeruzalės bažnyčios sąnarių; jam su Povilu ir Barnabu buvo pavesta apgarsinti apaštalų Susirinkimo nutarimus Antiokijoje; paskui jis tapo ištikimu pagonių Apaštalo sandarbininku. Per jį taipogi šv. Petras nusiuntė savo pirmąją gromatą Mažosios Azijos krikščionims.—*Timotiejus*, mylimiausis šv. Povilo mokytinis, buvo jo paimtas iš Lystros į kelionių draugus antrosios apaštališkosios kelionės metu. Silvanas ir Timotiejus draug su šv. Povilu darbavosi Tesalonikoje, dabar jie buvo draug su juo Korinte, todėl Apaštalas deda jų vardus gromatos antraše šaly savojo.—*Dievuje*... Tie žodžiai pažymi, jog Tasalonikiečių bažnyčia buvo krikščioniška. — (2) *Malonė*... Plg. Rym. 1, 7. Gr. t. po žodžio „ramybė“ yra dar pridėta ἀπὸ Θεοῦ πατρὸς ἡμῶν καὶ Κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ, nuo Dievo, musų Tėvo, ir Viešpaties, Jėzaus Kristaus; bet yra tai regimai perrašinėtojų priedas.

Dėkojame. Nėra tikrai žinoma, ar Apaštalas, vartodamas čionai ir toliaus (1, 5. 6. 8. 9 ir k.) daugskaitlį, kalba apie save vieną, ar taipogi ir savo draugų vardu. Vienskaitlis vartojamas yra pas jį gana retai ir tai tokiuose atsitikimuose, kada nori aiškiai atskirti save nuo savo padėjėjų. Dėkojimas daromas yra už tikinčius Tesalonikiečius Dievui, kurs jiems suteikė Evangelijos malonę ir taip juos suvienijo su šv. Povilu. Meilės jausmai, kurie čionai yra išreiškiami, atsikartoja visoje gromatoje labai dažnai. Plg. 1, 7. 8; 2, 13; 3, 6. 16; 4, 10.—*Be paliovos.* Tie žodžiai priklauso prie sekančios eil. sakinio.—(3) *Atsimindami*... Pirmaja iš-

mores operis fidei vestræ, et laboris, et caritatis, et sustinentiæ spei Domini nostri Jesu Christi, ante Deum et Patrem nostrum: [4] scientes fratres, dilecti a Deo, electionem vestram: [5] quia Evangelium nostrum non fuit ad vos in sermone tantum, sed et in virtute, et in Spiritu sancto, et in plenitudine multa, sicut scitis quales fuerimus in vobis propter vos. [6] Et vos imitatores nostri facti estis, et Domini, excipientes verbum in tribulatione multa, cum gaudio Spiritus sancti: [7] ita ut facti sitis forma omnibus credentibus

vą ir musų Tėvą jusų tikėjimo darbą, ir vargą, ir meilę, ir ištvermę viltyje į musų Viešpatį, Jėzų Kristų, [4] žinodami, Dievo numylėtieji broliai, jusų išrinkimą, [5] nes musų Evangelija nebuvo pas jus tiktai žodžiuose, bet ir galybėje, ir šventojoje Dvasioje, ir didžioje pilnybėje, kaip jųs žinote, kokiais mes tarp jusų buvome jusų dėlei. [6] Ir jųs tapote musų ir Viešpaties sekiotojais, priimdami žodį didžiame prispaudime su šventosios Dvasios džiaugsmu, [7] taip kad pasidarėt paveizdu visiems tikintiems Makedonijoje ir Achajoje. [8] Nes

reikštojo dėkojimo priežastimi yra trįs dieviškosios dorybės, esančios pas Tesalonikiečius, kurias Apaštalas ir aprašo.— *Tikėjimo darbą*: Tesalonikiečių tvirtumą tikėjime (Auks.), nepergalimą jokiomis sunkybėmis ir persekiojimais. —*Ir vargą, ir meilę*. Tikresnis, regisi, yra gr. t. καὶ τοῦ κόπου τῆς ἀγάπης, meilės vargą arba sunkų meilės darbą. Iš to pasirodo, kad Tesalonikiečių meilė į Dievą ir artimus nesibijojo jokių kliučių, buvo pilna pasiaukojimo.— *Ištvermę viltyje*, t. y. viltį, kurios jokie varginimai negali pergalėti. Tos vilties dalykas yra pats Viešpats, Jėzus Kristus, kaipo busiantis užmokesnio davėjas ištikimiems krikščionims. Veiz. žem. 1, 10; 2, 12. 19 ir t. t.—(4) *Žinodami*... Apaštalas nurodo antrą dėkojimo priežastį, kuria yra Tesalonikiečių i š r i n k i m a s. Kaip žydai S. Į. buvo išrinkti iš visų tautų tarpo ir ypatingai Dievo numylėti, taip N. Į. krikščionįs. Išrinkimu šv. Povilas vadina, kaip ir kitur (Rym. 8, 29... 11, 5. 7. Ef. 1, 4 ir k.), amžiną nutarimą, kuriuo Dievas liuosai ir be jokių iš žmonių pusės nuopelnų išrinko kaikuriuos iš prasikaltusios žmonijos sąnarių, kad padarytu juos dalininkais išganymo, Kristaus atneštojo pasauliui.—(5) *Nes musų*... Toliaus šv. Povilas paaiškina, kokiuo budu jis įsitikrino apie Tesalonikiečių išrinkimą. Įsitikrino gi, nes pats, kada skelbė pas juos Evangeliją, buvo sušelptas iš dangaus, o taipogi matydamas didį uolumą, su kokiuo tikėjimas buvo priimtas Tesalonikoje. Apaštalo skelbiamoji Evangelija, Gera Naujiena, nebuvo jų tarpe tik paprastais žmonių iškalbos žodžiais, kurie nedaro didesnio įspudžio ant klausytojų ir neturi ilgai pasiliekančių pasekmių, bet buvo visupirma *galybėje*, t. y. turėjo viršžemišką galybę; tolesniai ji buvo *šventojoje Dvasioje*, t. y. buvo apsakojama su aiškia šv. Dvasios pagalba; galop ji buvo *didžioje pilnybėje*, t. y. su pilnu įsitikrinimu, kurs iš apsakotojų širdies buvo perėjęs į klausytojus. — *Kaip jųs*... Apie augščiaus išreikštųjų dalykų tikrumą gali liudyti patįs Tesalonikiečiai iš savo prityrimo.—(6) *Ir jųs*.. Antras dieviško išrinkimo ženklas apsireiškė didžiame uolume, su kuriuo Tesalonikiečiai priėmė tikėjimą. Jie tapo Povilo *sekiotojais*, ypač drąsiai kentėdami už tikėjimą, kaip tai darė Apaštalas. Jie tapo taipogi Kristaus sekiotojais, kurs pirmas kentėjo už Evangeliją. Apaštalas mini pirma save, nes Tesalonikiečiai neturėjo laimės matyti patį Viešpatį, o tiktai šv. Povilą, kaipo Išganytojo sekiotoją. Toje eil. išreikštas yra didžiausis Tesalonikiečių pagyrimas, nes savo pasielgimu jie tapo paveizdu net kitiems krikščionims.—*Su šventosios Dvasios džiaugsmu.* Priimti kentėjimai sužadino juose džiaugsmą, kurio tikru darytoju buvo šv. Dvasia.— (7) *Taip kad*... Tos buvo laimingos pasekmės Tasalonikiečių pasielgimo. — *Makedonijoje ir*... Rymiečių laikuose senobinė Graikija buvo padalinta į dvi atskiri provinciji, Makedoniją, kurioje buva Tesalonika, ir Achają (Ellada ir Peloponesas) su Atėnais ir Korintu, kuriame dabar darbavosi šv. Povilas. — (8) *Nes nuo jusų*... Negana to, kad Tesalonikiečiai patįs buvo priėmę

in Macedonia, et in Achaia. [8] A vobis enim diffamans est sermo Domini, non solum in Macedonia, et in Achaia, sed et in omni loco fides vestra, quæ est ad Deum, profecta est, ita ut non sit nobis necesse quidquam loqui. [9] Ipsi enim de nobis annuntiant qualem introitum habuerimus ad vos: et quomodo conversi estis ad Deum a simulacris, servire Deo vivo, et vero, [10] et exspectare Filium ejus de cœlis (quem suscitavit ex mortuis) Jesum, qui eripuit nos ab ira ventura.

nuo jusų pragarsėjo Viešpaties žodis ne tik Makedonijoje ir Achajoje, bet ir visur pasidarė žinomas jusų tikėjimas į Dievą, taip kad mums nėra reikalo ką nors apie tai kalbėti. [9] Nes jie patįs pasakoja apie mus, kokį turėjome pas jus įėjimą, ir kaip jųs prisivertėt nuo stabų prie Dievo, kad tarnautumėt gyvajam ir tikrajam Dievui, [10] ir lauktumėt iš dangaus jo Sunaus, Jėzaus, (kurį jis prikėlė iš numirusių), kurs mus išliuosavo nuo ateisiančios rustybės.

I. 1. Koksai buvo Povilo pasielgimas pas Tesalonikiečius, ir kokiais jie patįs tuomet buvo.

Caput II. [1] Nam ipsi scitis, fratres, introitum nostrum ad vos, quia non inanis fuit: [2] sed ante passi, et contumeliis affecti (sicut scitis) in Philippis, fiduciam habuimus in Deo nostro loqui ad vos Evangelium Dei in multa sollicitudine. [3] Exhorta-

2. Perskyrimas. [1] Nes jųs patįs žinote, broliai, kad musų pas jus atėjimas nebuvo tuščias; [2] bet pirm to nukentėję ir išniekinti (kaip žinote) Pilypuose turėjome pasitikėjimą Dievuje apsakoti jums Dievo Evangeliją su didžiu rupesčiu. [3] Nes musų pa-

---

Evangeliją, bet dar geras apie ją garsas nuo jų platinosi po apylinkinius kraštus. — *Viešpaties žodis*: žodis kurį Viešpats buvo įsakęs skelbti, Evangelija.— *Visur.* Yperboliškas išsireiškimas pažymėjimui didžio įspūdžio, kurį buvo padaręs Tesalonikiečių atsivertimas visoje Graikijoje.—*Taip kad...* Mintis, čionai išreikšta, pamatuota yra sek. eil.—(9) *Nes jie patįs...* Kitų Graikijos miestų naujatikiai patįs pasakojo, kaip šv. Povilas su draugais, buvo atėję Tesalonikon Evangelijos apsakotų ir kaip elgėsi; pasakojo taipogi, koks buvo Tesalonikiečių pasielgimas, kaip jie su didžiu uolumu, pametę dievaičius, pažino ir ėmė garbinti vieną tikrąjį Dievą ir (10) pradėjo turėti viltį į prikeltąjį iš numirusių, laukdami jo antrojo atėjimo. — *Ateisiančios rustybės*: teismo.

Pirmoji gromatos dalis (2, 1—3, 13) gali buti pavadinta istoriška, nes joje šv. Povilas primena savo darbus Tesalonikoje, savo rupesčius apie Tesalonikiečius, kada buvo priverstas juos apleisti, ir jų pačių pasielgimą.

1—4. Koks buvo Apaštalo pasielgimas Tesalonikiečių tarpe, matė jie patįs (e. 1). Jis drąsiai apsakojo jiems Evangeliją; tą gi drąsumą jam davė apsakojamo mokslo tikrumas ir pašaliniais tikslais nesutepta intencija įtikti savo darbu vien tiktai Dievui (2—4).

(1) *Nes jųs...* Apaštalas vėl šaukiasi į Tesalonikiečių pritvrimą. Plg. 1, 5. — *Tuščias*: be pasekmių.—(2) *Bet pirm...* Apie čia paminėtus persekiojimus veiz. Apd. 16, 16...— *Pasitikėjimą.* Anot gr.: drąsumą visa kalbėti be baimės. To drąsumo, tos nepergalimos jiegos šaltiniu buvo Dievas. — *Su didžiu rupesčiu.* Anot gr.: tarp daugelio kovų.—(3) *Nes musų...* Povilo apsakojimas Tesalonikiečiams buvo tikrai apaštališkas, ir jame nebuvo nieko peiktino. Jis nebuvo paremtas ant paklydimo, bet ant tikros tiesos.—*Iš susitepimo.*

tio enim nostra non de errore, neque de immunditia, neque in dolo, [4] sed sicut probati sumus a Deo ut crederetur nobis Evangelium: ita loquimur non quasi hominibus placentes, sed Deo, qui probat corda nostra.

[5] Neque enim aliquando fuimus in sermone adulationis, sicut scitis: neque in occasione avaritiae: Deus testis est: [6] nec quærentes ab hominibus gloriam, neque a vobis, neque ab aliis. [7] Cum possemus vobis oneri esse ut Christi Apostoli: sed facti sumus parvuli in medio vestrum, tamquam si nutrix foveat filios suos. [8] Ita desiderantes vos, cupide volebamus tradere vobis non solum Evangelium Dei, sed etiam animas nostras: quoniam carissimi nobis facti estis.

raginimas neeina iš paklydimo, nei iš susitepimo, nei sujungtas yra su vyliumi; [4] bet kaip mes esame Dievo pripažinti vertais, kad mums butu patikėta Evangelija, taip kalbame, ne kaipo norintįs žmonėms įtikti, bet Dievui, kurs tyrinėja musų širdis.

[5] Nes mes niekuomet nekalbėjome viltaviliavimo žodžiais, kaip žinote, nei pasidavėm godulystei, Dievas yra liudytojas; [6] nei jieškome nuo žmonių garbės, nei nuo jusų, nei nuo kitų. [7] Nors galėjome buti jums apsunkinimu, kaipo Kristaus apaštalai, bet tapome mažutėliais jusų tarpe, kaip kad žindytoja šildo savo vaikus. [8] Taip jus mylėdami, mes nuoširdžiai geidėme paduoti jums netik Dievo Evangeliją, bet ir musų dušias, nes pasidarėte mums mylimiausiais.

Apsakotojo intencija nebuvo sutepta jokiais pašaliniais tikslais, tuštybe, jieškojimu šlovės, pelno ir t. t. — *Su vyliumi.* Apsakodamas Evangeliją, Apaštalas tikslo pasiekimui nesinaudojo apgavimu, viltaviliavimu, gudrybe —(4) *Bet kaip...* Povilo pasielgimas Evangelijos apsakojime visai sutiko su Dievo užmanymu, kurį jis turėjo, pavesdamas Apaštalui skelbti Gerą Naujieną. Jis rupinosi visame įtikti Dievui, o ne žmonėms.

5—8. Apaštalas, Tesalonikoje budamas, nejieskojo žmonių pagyrimo, nei jų turtų, nei šlovės (5-7), o tik didžiai juos mylėdamas stengėsi paduoti savo klausytojams Evangelijos mokslą (7 - 8).

(5) *Nes mes...* Apaštalas pradeda priparodinėti, kad jis taip apsakojo Evangeliją, kaip parašė augšč. 3 ir 4 eil. Jo apsakojimas nebuvo suteptas viltaviliavimo žodžiais ir netarnavo godulystės tikslams.—*Kaip žinote...* Viltaviliavimo žodžius gali girdėti žmonės, todėl šv. Povilas ima į liudytojus Tesalonikiečius; godulystė gi yra jausmas, žmonių akims nematomas, todėl apie jo buvimą ar nebuvimą gali liudyti vienas Dievas, į kurį Apaštalas ir šaukiasi.—(6) *Nei jieškojome...* Apaštalas nejieškojo pagyrimo už Tesalonikoje atliktus darbus, nei pas Tesalonikiečius, nei kitose bažnyčiose.—(7) *Nors galėjome...* Vulgata išreiškia tą mintį, kad Apaštalas nesinaudojo jam priklausančia teise imti iš tikinčiųjų visa reikalinga savo gyvenimui užlaikyti. Gr. ž. ἐν βάρει εἶναι ir kontekstas nurodo, kad šv. Povilas nereikalavo priklausančios jam kaipo Kristaus Apaštalui pagarbos. — *Mažutėliais*: turėjome kudikių nuolankumą.—*Kaip kad žindytoja...* Prilyginimas žindančiai kudikius motinai geriausiai išreiškia Apaštalo meilę į Tesalonikiečius.—(8) *Kaip jus...* Apaštalo pasišventimas ir meilė buvo taip didelė, kad jis buvo pasiryžęs ne tik apšviesti Tesalonikiečius Evangelijos mokslu, bet atiduoti ir visą savo ypatą, net ir gyvybę (*dušias*).—Geriaus butu truputį kitaip padalinus paskutiniųjų dviejų eil. sakinius; butent, padėjus po 6 eil. bruoželį, po žodžių „jusų tarpe" 7 eil. taškelį, o po jo einančius žodžius sujungus su 8 eil. sakiniu.

9—12. Nenorėdamas neivieno apsunkinti, šv. Povilas pats darbavosi dieną ir naktį. Tesalonikos krikščionįs, kaip

[9] Memores enim estis fratres laboris nostri, et fatigationis: nocte ac die operantes, ne quem vestrum gravaremus, prædicavimus in vobis Evangelium Dei. [10] Vos testes estis, et Deus, quam sancte, et juste, et sine querela vobis, qui credidistis, fuimus: [11] sicut scitis, qualiter unumquemque vestrum (sicut pater filios suos) [12] deprecantes vos, et consolantes, testificati sumus, ut ambularetis digne Deo, qui vocavit vos in suum regnum, et gloriam.

[13] Ideo et nos gratias agimus Deo sine intermissione: quoniam cum accepissetis a nobis verbum auditus Dei, accepistis illud, non ut verbum hominum, sed (sicut est vere) verbum Dei, qui ope-

[9] Nes jųs, broliai, atsimenate musų darbą ir nuovargį: darbuodamies dieną ir naktį, kad nei vieno iš jusų neapsunkintumêm, mes apsakojome tarp jusų Dievo Evangeliją. [10] Jųs liudytojai esate ir Dievas, kaip šventai, ir teisingai ir nepeiktinai mes elgėmės tarp jusų, kurie įtikėjote; [11] kaip mes, jųs tai žinote, kiekvieną iš jusų (lyg tėvas savo vaikus) [12] prašėme, linksminome ir maldavome elgties vertai Dievo, kurs jus pavadino į savo karalystę ir šlovę.

[13] Užtat ir mes dėkojame Dievui be paliovos, jogei jųs, priimdami išgirstą nuo musų Dievo žodį, priėmėt jį ne kaipo žmonių žodį, bet (kas ir ištikrųjų yra) kaipo žodį Dievo, kurs vei-

---

ir pats Dievas, yra liudytojais, kaip šventas ir teisingas buvo Apaštalo pasielgimas, ir kaip labai jis rupinosi visų išganymu.

(9) *Nes jųs*... Apaštalas primena dar vieną priparodymą savo meilės į Tesalonikiečius, o draug pažymi, kad vienatinis o tikslas buvo Evangelijos apsakojimas. Nors jis turėjo teisę gauti iš tikinčiųjų, kas buvo reikalinga pragyvenimui, bet ta teise nesinaudojo; jis norėjo, kad niekas negautu dėlei jo nei mažiausio apsunkinimo. Apie Apaštalo rankų darbus ir jo pasielgimo tame dalyke priežastis veiz. Apd. 18, 3. 1 Kor. 9, 1—19 ir k.— (10) *Jųs*... Augšč. 5 eil. autorius darė skirtumą tarp Dievo ir žmonių liudijimo, dabar jis juos suvienija.—*Kaip šventai*... Primindamas savo pasielgimą, Apaštalas žodžiu „šventai“ išreiškia tikrai gerą užsilaikymą iš atžvilgio į Dievą, žodžiu „teisingai“ santikius su žmonėmis ir žodžiu „nepeiktinai“ savo visą pasielgimą apskritai.— (11) *Kaip mes*... Augšč. 7 eil., išreikšdamas didį pasišventimą, šv. Povilas lygino save su motina, žindančia kudikius; dabar pažymėdamas, jog buvo taipogi geru mokytoju ir auklėtoju, ima kitą palyginimą, butent, tėvo, mylinčio savo vaikus.—(12) *Prašėme*... Gr. t. yra gana aiškus laipsniavimas: ragindami, drąsindami ir maldaudami.—*Vertai Dievo*. Elgties vertai Dievo yra augščiausis krikščioniško gyvenimo idėalas. Elgiamės gi vertai Dievo tuomet, kada tobulai pildome visus jo įsakymus.—*I savo karalystę*... Viltis dangaus karalystės ir amžinos šlovės yra didžiausiu padrąsinimu gyventi tikrai krikščioniškai.

13—16. Apaštalas, primindamas Tesalonikiečių pasielgimą, sako, kad jie priėmę Evangeliją kaipo Dievo žodį (13), ja sustiprinti drąsiai kentėję persekiojimus ir tokiuo budu panašųs tapę į pirmuosius Judėjos krikščionis, kurie taippat persekiojami buvo žydų, nužudžiusiųjų Viešpatį ir pranašus ir priešingų visiems žmonėms, nes jie nenori, kad Evangelija platintus tarp pagonių (14—16).

(13) *Užtat*. Už pavadinimą Tesalonikiečių į tikėjimą ir išganymą.—*Ir mes*. Gromatos skaitytojai pirmi turėjo dėkoti Dievui už didžią jiems suteiktą geradarystę. Ir Apaštalas iš savo pusės nesiliauna už ją dėkojęs.—*Priimdami išgirstą nuo musų Dievo žodį*. Išgirstas žodis buvo tai Evangelijos apsakojimas. Tas apsakojimas ėjo nuo Dievo, kaipo tikrojo savo šaltinio, ir nuo Povilo su Syliu, o taipogi nuo kitų apsakotojų, kaipo Dievo įrankių. Plg. Rym, 10, 16.—*Kurs veikia*. Vulgata priskaito veikimą stačiai Dievui, gr. t. nestačiai, per žodį: λόγον Θεοῦ, ὃς καὶ ἐνεργεῖται, Dievo žodį, kurs

ratur in vobis, qui credidistis. [14] Vos enim imitatores facti estis fratres ecclesiarum Dei, quæ sunt in Judæa in Christo Jesu: quia eadem passi estis et vos a contribulibus vestris, sicut et ipsi a Judæis: [15] qui et Dominum occiderunt Jesum, et prophetas, et nos persecuti sunt, et Deo non placent, et omnibus hominibus adversantur, [16] prohibentes nos gentibus loqui ut salvæ fiant, ut impleant peccata sua semper: pervenit enim ira Dei super illos usque in finem.

kia jumyse, įtikėjusiuose. [14] Nes jųs, broliai, tapote sekiotojais Dievo bažnyčių, Judėjoje esančių Kristuje Jėzuje; nes ir jųs iškentėjote nuo jusų vientaučių tą-pat, kaip ir anie nuo žydų, [15] kurie ir Viešpatį Jėzų nužudė ir pranašus, ir mus persekiojo, ir Dievui neįtinka, ir visiems žmonėms priešingi yra, [16] užgindami mums kalbėti pagonims, kad jie butu išganyti, idant patįs pripildytu visuomet savo nusidėjimų saiką; nes Dievo rustybė atėjo ant jų iki galui.

2. Atsitolinusio Povilo rupesčiai apie Tesalonikiečius ir jų pasielgimas tuo pačiu laiku.

[17] Nos autem fratres desolati a vobis ad tempus horæ, aspectu, non corde, abundantius festinavimus faciem vestram vi-

[17] Mes gi, broliai, nustoję jusų valandos laikui, veidu ne širdimi, skubinomės tuo labiaus išvysti jusų veidą su didžiu noru,

---

ir veikia. — *Įtikėjusiuose.* Įtikėjimas yra reikalingas, kad Dievo žodis parodytu visą savo veiklumą.—(**14**) *Nes jųs...* Persekiojimas sukeltas Tesalonikoje prieš šv. Povilą, jam iškeliavus, atkreiptas buvo prieš įtikėjusius į Kristų. Bet Dievo žodžio veikimas juose pasirodė taip galingas, kad jie drąsiai pakėlė visus persekiojimus ir tokiuo budu tapo sekiotojais Viešpaties, jo mokytinių ir kitų bažnyčių.—*Nuo jusų vientaučių...* Kaip Palestinos įtikėjusieji žydai kentėjo nuo neįtikėjusių žydų, taip-pat ir Tesalonikiečiai kentėjo nuo savo neįtikėjusių brolių.—(**15**) *Kurie ir...* Paminėjimas žydų sukeltųjų persekiojimų duoda Apaštalui progą priminti ir seniaus buvusias didžias jų kaltybes.—*Jėzų nužudė,*—nuteisdami mirtin ir tos mirties pareikalavę iš rymiečių valdovo.—*Pranašus,* kaip tai išmetinėjo jiems pats Išganytojas Mat. 5, 12; 23, 31. 37.—*Mus persekiojo.* Veiz Apd. 13, 50. 51; 14, 4... 18.—*Dievui neįtinka.* Savo pasielgimu žydai, seniaus mylimiausioji Dievo tauta, dabar nuolatos pasilieka jo rustybėje.—*Visiems priešingi...* Pasidarę sau klaidingą nuomonę apie tai, kas yra tikrais Abraomo vaikais, užsidarę savo tautiniame partikulerizme, ir užtat kitų tautų neapkenčiami, žydai savo apakime tvirtino, jog nėsą niekur kitur išganymo, kaip tik jų tautoje, ir kad Mesijas nėra skirtas pagonims. Todėl jie ir priešinosi visomis savo jiegomis Evangelijos praplatinimui tarp pagonių ir trukdė visus, kurie tuo platinimu užsiimdavo.—(**16**) *Idant pripildytu...* Dievo gėrybė leidžia dugintics nusidėjimams lig paskirtam saikui; paskui apsireiškia Dievo rustybė ir siunčia bausmes. Žydai savo pasielgimu stengėsi tą saiką pripildyti ir rengė sau tikrą pasmerkimą. Plg. Prad. 15, 16.—*Nes Dievo...* Dievo rustybė priėjo prie savo galo, nes ji veikiai apsireikš visoje pilnybėje prieš žydus.

17—20. Apaštalas, priverstas iškeliauti, nesiliovė mylėjęs Tesalonikiečius; jis karštai troško pas juos sugrįžti, ir tik šetono sutrukdytas negalėjo įvykdyti savo užmanymo.

(**17**) *Mes gi...* Žydų piktumas buvo išvaręs šv. Povilą iš Tesalonikos, bet jis troško vėl jon sugrįžti.—*Nustoję.* Gr. ἀπορφανισθέντες, našlaičiais tapę, sakoma visupirma apie vaikus, kurie nustojo tėvų, o taipogi apie tėvus, nustojusius vaikų.

dere cum multo desiderio: [18] quoniam voluimus venire ad vos: ego quidem Paulus, et semel, et iterum, sed impedivit nos satanas. [19] Quæ est enim nostra spes, aut gaudium, aut corona gloriæ? Nonne vos ante Dominum nostrum Jesum Christum estis in adventu ejus? [20] Vos enim estis gloria nostra et gaudium.

Caput III. [1] Propter quod non sustinentes amplius placuit nobis remanere Athenis, solis: [2] et misimus Timotheum fratrem nostrum, et ministrum Dei in Evangelio Christi ad confirmandos vos, et exhortandos pro fide vestra: [3] ut nemo moveatur in tribulationibus istis: ipsi enim scitis quod in hoc positi sumus. [4] Nam et cum apud vos essemus, præ-

[18] nes norėjome ateiti pas jus, butent, aš, Povilas, ir kartą, ir kitą, bet sutrukdė mus šetonas. [19] Nes kas gi yra musų viltis, arba džiaugsmas, arba garbės vainikas? Argi ne jųs esate prieš musų Viešpatį Jėzų Kristų jo atėjime? [20] Juk jųs esate musų garbė ir džiaugsmas.

3. Perskyrimas. [1] To dėlei daugiaus nebepakenčiant, mums pamėgo pasilikti vieniems Atėnuose, [2] ir siuntėme Timotieją, musų brolį ir Dievo tarną Kristaus Evangelijoje, jusų pastiprintų ir pagraudentų jusų tikėjime, [3] kad neivienas nepasvirtų tuose prispaudimuose; nes jųs patįs žinote, kad tam mes esame paskirti. [4] Nes ir pas jus buda-

---

Apaštalas tuo žodžiu aprašo labai skaudų persiskyrimą, nes jis mylėjo Tesalonikiečius, kaip tėvas myli savo vaikus.— *Valandos laikui*: trumpam laikui, nes kątik Apaštalas buvo išėjęs iš Tesalonikos, jis norėjo tuojau vėl sugrįžti.— *Veidu ne širdimi.* Persiskyrimas buvo išviršinis; širdimi Povilas pasiliko Tesalonikiečių tarpe.—(**18**) *Nes norėjome...* Apaštalas paaiškina, ką jis norėjo padaryti, kad vėl išvystu Tesalonikečių veidą.—*Sutrukdė mus šetonas.* Piktoji dvasia yra didžiausiu priešininku Dievo karalystės ant žemės; ji naudojasi visa savo galybe, kad sutrukdytu tos karalystės augimą, kuriam darbavosi šv. Povilas. Šetonas be abejonės pasinaudojo prieš Povilą žydų piktumu.—(**19**) *Nes kas...* Apaštalas mintyje stato save Kristaus teismo akyvaizdon, kada turės duoti skaitlių viršiausiam Teisėjui ir gaus užmokesnį už nuopelnus. Tarp jo nuopelnų, ant kurių paremta užmokesnio viltis ir kuriais jis džiaugiasi, bus taipogi tas, kad tarp kitų jis atvedė į Kristaus pažinimą Tesalonikiečius.—*Garbės...* Gr. στέφανος καυχήσεως, pasigyrimo vainikas, t. y. vainikas, kuriuo galima girties.—*Argi ne jųs.* Anot gr., argi taipogi ir ne jųs; nes Apaštalas buvo įsteigęs ir kitas bažnyčias, kurios taipogi jam buvo džiaugsmo priežastimi.

3, 1—5. Apaštalas, negalėdamas pats sugrįžti pas Tesalonikiečius, siuntė pas juos nors Timotieją, kad bent taip juos pagraudentu, paguostu ir patvirtintu kentėjimuose, kurie jiems skirti yra.

(**1**) *To dėlei...* Kadangi Tesalonikiečiai buvo Apaštalo viltis ir džiaugsmas, ir jis nebegalėjo ilgiaus pakęsti persiskyrimo su jais, o per tai ir stokos žinių apie juos, todėl velijo pasilikti Atėnuose vienas.— *Atėnuose.* Anot Apd. 17, 13... šv. Povilas, iškeliavęs iš Berėjos į Atėnus, paliko Timotieją ir Sylią Makedonijoje; veikiai vienok nusiuntė jiems paliepimą ateiti pas save. Iš šitos vietos mes patiriame, kad Timotiejus ištikrųjų veikiai nuėjo į Atėnus ir iš čia buvo Apaštalo išsiųstas Tesalonikiečių aplankytų. —(**2**) *Jusų pastiprintų...* Persekiotiems Tesalonikos krikščionims reikalingas buvo patvirtinimas tikėjime ir padrąsinimas per šventus pagraudenimus; tą tai dalyką turėjo atlikti Timotiejus šv. Povilo vardu.—(**3**) *Prispaudimuose*: persekiojimuose, kurie buvo prasidėję, Apaštalui esant Tesalonikoje, ir dabar tebesitęsė. — *Tam mes esame paskirti.* Visų krikščionių toks yra likimas, kad jie turi kentėti nuo pikto pasaulio. Pats Dievas norėjo, kad kentėjimai butu krikščionystės žymė. Plg. Apd. 14, 22. Tai žinojo ir Tesalonikiečiai; todėl jie neprivalo duoties pergalėti kentėjimais dėl tikėjimo. – (**4**) *Nes ir pas jus...* Apie kentėjimų tikslą ir vertybę žinojo Tesalonikiečiais iš ne vieną syk

dicebamus vobis passuros nos tribulationes, sicut et factum est, et scitis. [5] Propterea et ego amplius non sustinens, misi ad cognoscendam fidem vestram: ne forte tentaverit vos is, qui tentat, et inanis fiat labor noster.

[6] Nunc autem veniente Timotheo ad nos a vobis, et annuntiante nobis fidem et caritatem vestram, et quia memoriam nostri habetis bonam semper, desiderantes nos videre, sicut et nos quoque vos: [7] ideo consolati sumus fratres in vobis in omni necessitate, et tribulatione nostra per fidem vestram, [8] quoniam nunc vivimus, si vos statis in Domino. [9] Quam enim gratiarum actionem posssumus Deo retribuere pro vobis in omni gaudio, quo gaudemus propter vos ante Deum nostrum, [10] nocte ac die abundantius orantes, ut videamus faciem vestram, et compleamus ea, quae desunt fidei vestræ?

mi, mes jums pranešėme, jog kentėsime prispaudimus, kaip ir atsitiko, ir kaip jųs žinote. [5] Todėl ir aš daugiaus nebepakęsdamas siunčiau patirtų apie jusų tikėjimą, ar kartais nepagundė jusų gundytojas, ir ar musų darbas neina niekais.

[6] Bet dabar, atėjus nuo jusų pas mus Timotiejui ir pranešus mums apie jusų tikėjimą ir meilę ir jogei visuomet užlaikote gerą apie mus atsiminimą, trokšdami mus išvysti, kaip lygiai ir mes jus; [7] tuo, broliai, palinksminti esame jumyse kiekviename musų reikale ir prispaudime per jusų tikėjimą, [8] nes dabar mes gyvi esame, jei jųs stovite Viešpatyje. [9] Nes kokį gi dėkojimą mes galime atiduoti Dievui už jus visame džiaugsme, kuriuo džiaugiamės jusų dėlei musų Dievo akyvaizdoje, [10] naktį ir dieną daugiaus melsdamies, kad išvystumėm jusų veidą ir atpildytumėm tai, ko netenka jusų tikėjimui?

---

atkartoto Apaštalo mokslo.—(**5**) *Todėl ir aš...* Augšč. 1 eil. šv. Povilas išreiškė vien troškimą matyti Tesalonikiečius; dabar jis prideda ir kitą Timotiejaus pasiuntinystės priežastį, butent rupestį apie jų tikėjimą; jis nori patirti apie Tesalonikiečių tikėjimą, ar jie pasilieka ištikimi Jėzui Kristui.— *Gundytojas*: tas pats šetonas, kurs sutrukdė Povilo sugrįžimą Tesalonikon.

6—10. Tesalonikiečiai gali pažinti Povilo į juos meilę ir iš didžio džiaugsmo, su kuriuo jis priėmė Timotiejaus atneštas žinias apie jų ištvermę tikėjime ir apie jų meilę į Dievą ir į Apaštalą. Tos žinios paragino jį karščiaus dėkoti Dievui ir labiaus maldauti, kad galėtu sugrįžti Tesalonikon.

(**6**) *Bet dabar...* Nekantriai lauktas Timotiejaus sugrįžimas padarė Povilui didį džiaugsmą, ir tai duoda jam progą, dar sykį parodyti savo pilną meilės širdį. —*Pranešus*. Gr. εὐαγγελισαμένου, atnešus geras žinias. — *Tikėjimą ir meilę*. Tais dviem žodžiais išreikštas yra tikrai geras krikščioniškas Tesalonikiečių gyvenimas. —(**7**) *Tuo...* Geros žinios apie Tesalonikiečių tikėjimą (*per jusų tikėjimą*) buvo Apaštalui džiaugsmo priežastimi. Tame džiaugsme jis nebejautė savųjų vargų sunkumo. — *Reikale ir prispaudime*. Tais žodžiais pažymėti yra visi pagonių Apaštalo sielvartai ir kentėjimai, tarp kurių žymią vietą buvo užėmęs rupestis apie Tesalonikiečius.—(**8**) *Nes dabar...* Povilas anot 1 Kor. 15, 31, matydamas savo tarnystės vargus, jautėsi lyg-kad mirštančiu; bet kada jis atsižvelgdavo į savo kentėjimų tikslą ir pasekmes, į dušių pašventinimą, tuomet jis vėl jausdavo save atgijančiu. Jo gyvenimas tarsi priklausė nuo jo įsteigtųjų bažnyčių gyvenimo.—*Stovite*: tvirtai laikotės tikėjimo į Jėzų Kristų.— (**9**) *Nes kokį gi...* Joks dėkojimas negali buti pavadintas užtektinu už išskaitytas (7 ir 8 eil.) Dievo geradarystes.—(**10**)

[11] Ipse autem Deus, et Pater noster, et Dominus noster Jesus Christus dirigat viam nostram ad vos. [12] Vos autem Dominus multiplicet, et abundare faciat caritatem vestram in invicem, et in omnes, quemadmodum et nos in vobis: [13] ad confirmanda corda vestra sine querela in sanctitate, ante Deum et Patrem nostrum, in adventu Domini nostri Jesu Christi cum omnibus sanctis ejus. Amen.

[11] Patsai gi Dievas ir musų Tėvas ir musų Viešpats, Jėzus Kristus, tenukreipia musų kelią prie jusų. [12] Jus gi Viešpats tepadaugina ir tepagausina jusų meilę vienų į kitus ir į visus, kaip ir mes ją turime, [13] kad jusų širdis butu pastiprintos be papeikimo šventume, Dievo ir musų Tėvo akyvaizdoje, atėjime musų Viešpaties, Jėzaus Kristaus, su visais jo šventaisiais. Amen.

II. 1. Paraginimas saugoties paklydimų ir augti dorybėse.

Caput IV. [1] De cetero ergo, fratres, rogamus vos et obsecramus in Domino Jesu, ut quemadmodum accepistis a nobis quomodo oporteat vos ambulare, et placere Deo, sic et ambuletis, ut abundetis magis. [2] Scitis enim quæ præcepta dede-

4. Perskyrimas. [1] Toliaus tat, broliai, prašome jus ir maldaujame Viešpatyje Jėzuje, kad kaip išmokote nuo musų, kaip jums reikia elgties ir įtikti Dievui, taip ir elgtumėtės, idant darytumėt didesnę pažangą. [2] Nes žinote, kokiuos aš jums daviau

---

Atpildytumėm... Nors Tesalonikiečių tikėjimas buvo tvirtas, bet jų tikėjimo mokslas nebuvo dar visai užbaigtas ir pilnas; jis reikalavo papildymo; ta ir buvo svarbiausi priežastis, kodėl Apaštalas norėjo taip karštai pamatyti Tesalonikiečius.

11 - 13. Pirmą gromatos dalį Apaštalas užbaigia malda į Dievą, kad jam butu leista sugrįžti pas Tesalonikiečius, ir kad jie darytu pažangą dorybėse.

(11) *Patsai gi...* Dievas Tėvas ir jo Sunus, musų Viešpats, Jėzus Kristus, turi vieną ir tą pačią prigimtį, vieną ir tą pačią galybę, todėl Apaštalas deda žodį, *nukreipia*, vienskaitlyje: κατευθύναι, dirigat.— (12) *Jus gi...* Anot gr., Viešpats teduoda jums augti ir gausinties meilėje vienų į kitus.— *I visus*: į visus žmones, taipogi ir į persekiotojus.— (13) *Kad jusų širdis...* Meilės į asigausinimo pasekmė bus krikščionių sutvirtėjimas šventume ir tokiuo budu prisitaisymas stoti be baimės ir papeikimo pasaulio pabaigoje prieš Kristų, ateisiantį su savo šventaisiais į teismą.

Antroje gromatos dalyje (4, 1 - 5, 22) Apaštalas ragina Tesalonikiečius sergėties visų paklydimų, augti dorybėse ir prideda kaikuriuos pamokymus apie antrąjį Kristaus atėjimą.

1 - 12. Apaštalas po apskrito perspėjimo užlaikyti visus paduotuosius įsakymus (1. 2) ypač juos ragina užlaikyti kiekvienam stoviui tinkančią nekaltybę (3 - 5), labiausiai gi sergėties svetmoterystės, kuri yra paniekinimu Dievo (6 - 8), augti jau esančioje pas juos broliškoje meilėje (9 - 10) ir buti savo geru pasielgimu visiems pavyzdžiu (11 - 12).

(1) *Toliaus tat...* Tais žodžiais Apaštalas sujungia sekančius perspėjimus su tuo, kas augščiaus pasakyta. Prašymas ir maldavimas *Viešpatyje Jėzuje* darosi perspėjimu paties Jėzaus Kristaus.— *Kaip išmokote...* Apaštalas, nors tik trumpą laiką buvo Tesalonikiečių tarpe, vienok davė gana daug pamokymų apie dorinį gyvenimą; todėl jiems dabar gana yra juos atsiminti ir pildyti.— *Kaip reikia elgties*, ko reikalauja Evangelijos mokslas. Doro pasielgimo tikslas yra įtikimas Dievui.— *Pažangą*— krikščioniškoje tobulybėje.— (2) *Per Viešpatį Jėzų.* Apaštalo įsakymai ėjo nuo Viešpaties Jėzaus, kurs yra Tesalonikiečių Viešpats,

rim vobis per Dominum Jesum. [3] Hæc est enim voluntas Dei, sanctificatio vestra: ut abstineatis vos a fornicatione. [4] Ut sciat unusquisque vestrum vas suum possidere in sanctificatione, et honore: [5] non in passione desiderii, sicut et gentes, quæ ignorant Deum: [6] et ne quis supergrediatur, neque circumveniat in negotio fratrem suum: quoniam vindex est Dominus de his omnibus, sicut prædiximus vobis, et testificati sumus. [7] Non enim vocavit nos Deus in immunditiam, sed in sanctificatio-

įsakymus per Viešpatį Jėzų. [3] Nes ta yra Dievo valia jusų pašventinimas, kad prisiturėtumėt nuo paleistuvystės, [4] kad kiekvienas iš jusų mokėtu laikyti savo indą šventume ir padorume, [5] ne pageidimo geidulyje, kaip pagonįs, nepažįstantįs Dievo, [6] ir kad niekas neperžengtu ir neapgautu savo brolio reikale, nes Viešpats yra viso to atkeršytojas, kaip pirma sakėme ir liudijome. [7] Nes Dievas nepavadino musų į susitepimą, bet į pašventinimą. [8] Taigi, kas tai paniekina, ne žmogų paniekina

---

ir jo vardu buvo jiems duoti.— (3) *Nes ta yra...* Apaštalas primena kaikuriuos atskirus įsakymus, duotus vardan Kristaus Tesalonikos krikščionims.— *Pašventinimas.* Dievui įtikti galima ne per išviršines dovanas ir apeigas, bet jis reikalauja, kad mes patįs butumėm šventi. Plg. Žyd. 12, 14. Apaštalas tuojau nurodo to šventumo dalį, kaip ji turi apsireikšti.— *Prisiturėtumėt...* Kad sergėtumėtės viso, kas priešinga yra nekaltybei. Naujatikiams krikščionims toks perspėjimas buvo labai reikalingas, nes jie gyveno tarp pagonių, kurie visai už nieką laikė nekaltybės dorą, o ir patįs pirm atsivertimo gal buvo paskendę paleistuvystėje.— (4) *Laikyti savo indą.* Tas metaforiškas išsireiškimas yra dvejopai aiškinamas. Vieni komentatoriai, pasiremdami ant 1 Petr. 3, 7, ypač gi ant žodžio κτᾶσθαι, kurį ima prasmėje „įgyti, acquirere“, sako, kad indas, σκεῦος, reiškia čionai ištekėjusią moteriškę, pačią, ir taip supranta sakinį: kad išvengus paleistuvystės, naudokitės teisingai ir šventai moteryste ir nepasiduokit pagonių paklydimams. Plg. 1 Kor. 7, 2. 9. Kiti aiškintojai (Tert. Auks. Teodor. Teof.) sako, kad žodis σκεῦος reiškia kiekvieno krikščionies kuną, kurį reikia laikyti šventume, užlaikyti šventą ir nesuteptą. Plg. 2 Kor. 4, 7, kame indu pavadintas žmogaus kunas. Priegtam žodis κτᾶσθαι, nors tankiausiai reiškia „įgyti“, bet taipogi ir „valdyti, laikyti“— Tas antrasis aiškinimas regisi yra labiaus priimtinas.— (5) *Ne pageidimo...* Stoka pažinimo tikrojo Dievo buvo pas pagonis jų paleistuvystės, kaip ir daugelio kitų paklydimų, priežastimi: Dievas leidė jiems įpulti į visokius prasikaltimus, nes jų atsitolinimas nuo Dievo yra neišteisinimas. Plg. Rym. 1, 14. 26.— (6) *Ir kad...* Gana daug egzegėtų pirmąją šitos eil. dalį aiškina nebe apie paleistuvystės saugojimąsi, bet apie vengimą visokios neteisybės pirklystės reikaluose. Nors ir toks perspėjimas galėjo buti reikalingas Tesalonikiečiams, nes godulystė buvo viena iš didžiai prasiplatinusių pagonystės ydų, vienok, regisi, tikresnis yra ir visos šitos eil. aiškinimas apie tos pačios paleistuvystės vengimą; nes ir toliaus Apaštalas kalba apie tą patį dalyką, ir žodžiai ἐν τῷ πράγματι (cum articulo), rodosi aptaria žinomą reikalą, apie kurį pradėta buvo kalbėti. Taigi, anot kitų aiškintojų, Apaštalas ypač užgina čionai svetmoterystę, kuri juk ir yra didžiausis pažeidimas artimo reikalų, šventų jo teisių.— *Nes Viešpats...* Tais žodžiais Apaštalas primena liudną paleistuvių likimą. Plg. Žyd. 13, 4.— (7) *Nes Dievas...* Ta yra priežastis, kodėl Dievas kietai baus paleistuvius. Žmogus savo krikščioniškame gyvenime butinai turi taikyties prie pažintos Dievo valios.— (8) *Taigi...* Išvedimas iš augščiaus pasakytų dalykų: jei kas paniekintu tą paraginimą į nekaltybę, nebus tai paniekinimas žmogaus, Povilo, bet paties Dievo, nes jis įsako krikščionims nekaltybę.— *Davusį...* Kaltybė butu tuo didesnė, kad per ją butu paniekinta ir šv. Dvasia, gyvenanti tikinčiųjų širdyse.

nem. [8] Itaque qui hæc spernit, non hominem spernit, sed Deum: qui etiam dedit Spiritum suum sanctum in nobis.

bet Dievą, davusį taipogi savo šventąją Dvasią mumyse.

[9] De caritate autem fraternitatis non necesse habemus scribere vobis: ipsi enim vos a Deo didicistis ut diligatis invicem. [10] Etenim illud facitis in omnes fratres in universa Macedonia. Rogamus autem vos fratres ut abundetis magis, [11] et operam detis, ut quieti sitis, et ut vestrum negotium agatis, et operemini manibus vestris, sicut præcepimus vobis: [12] et ut honeste ambuletis ad eos, qui foris sunt: et nullius aliquid desideretis.

[9] Apie brolišką gi meilę nėra reikalo jums rašyti; nes jųs patįs nuo Dievo išmokote kits kitą mylėti. [10] Nes tai jųs ir darote visiems broliams visoje Makedonijoje. Meldžiame gi jus, broliai, kad padarytumėt dar didesnę pažangą, [11] ir stengtumėtės buti ramųs, atlikti savo reikalus ir darbuoties savo rankomis, kaip jums įsakėme, [12] ir padoriai elgties iš atžvilgio į tuos, kurie lauke yra, ir nieko nuo ko nors negeisti.

3. Povilo pamokymai apie antrają Kristaus atėjimą.

[13] Nolumus autem vos ignorare fratres, de dormientibus, ut

[13] Nenorime gi, broliai, kad jųs nežinotumėt apie užmigu-

---

(9) *Apie broliškq...* Apaštalas, sakydamas, kad nėra ir reikalo rašyti Tesalonikiečiams apie brolišką meilę, tuo pačiu pažymi, kaip labai reikia branginti ta meilė; draug jis išreiškia pagyrimą už jau esančią jų tarpe meilę.—*Nes jųs...* Dievo Dvasia, esanti krikščionių širdyse (8 eil.), duoda jiems pamokymus; tarp kitų dalykų ji moko mylėti kits kitą.—(10) *Nes tai jųs...* Apie Tesalonikiečių meilę liudija jų pasielgimas, nes jie, Dievo pamokyti, myli visus. Tame dalyke jiems reikia tik daryti nuolatinė pažanga, nesustojant taip gražiame darbe. Tai šv. Povilas ir išreiškia sakiniu: *Meldžiame...* —(11) *Ir stengtumėtės...* Iš tų žodžių pasirodo, jog Tesalonikiečių gyvenime buvo atsiradęs šioks toks neramumas, regimai dėlto, kad kaikurie tikintįs, laukdami veikaus atėjimo Kristaus į teismą, buvo pradėję apsileisti savo kasdieniniuose darbuose (plg. žem. e. 12... 2 Tes. 2, 1...). Todėl Apaštalas duoda pamokymus, kas ištikrųjų reikia daryti.—*Darbuokitės savo rankomis.* Tas perspėjimas nurodo, kad tikinčiųjų dauguma Tesalonikoje buvo paprasti rankpelniai iš žemesniųjų luomų.—(12) *Padoriai...* Krikščionims reikia darbuoties, kad jiems niekas negalėtų daryti jokių prikaišiojimų.—*Kurie lauke yra:* kurie nėra Bažnyčios sunųs, nekrikščionįs, taigi, žydai ir pagonįs.—*Nieko nuo ko nors...* Reikia ir dėlto patiems darbuoties, kad buti neprigulmingiems nuo svetimos labdarystės, kad nieko savimi neapsunkinti.

13 - 18. Kadangi Tesalonikiečiai buvo neramųs ir susirupinę dėlei nežinomo jiems likimo tų, kurie miršta pirm antrojo Kristaus atėjimo, todėl Apaštalas moko, jog jie taip prisikels, kad pasitiks ateinantį Viešpatį draug su tais, kuriuos Kristus ras tebesančius gyvais.

(13) *Nenorime gi...* Tokį išsireiškimą Apaštalas paprastai vartoja, kada nori apsakyti nežinomus dalykus arba apreikšti paslaptis (plg. Rym. 1, 13; 11, 25. 1 Kor. 10, 1... 2 Kor. 11, 3).— *Apie užmigusius:* apie numirusius. Mirtis yra tik trumpas miegas, jei ją palyginsime su sekančiu prisikėlimu ir amžinu gyvenimu.— *Nenuliustumėt...* Povilui iškeliavus, regimai buvo numirę Tesalonikoje kaikurie iš įtikėjusių krikščionių. Tai buvo priežastimi didžio nuliudimo gyvie-

non contristemini sicut et ceteri, qui spem non habent. [14] Si enim credimus quod Jesus mortuus est, et resurrexit: ita et Deus eos, qui dormierunt per Jesum, adducet cum eo. [15] Hoc enim vobis dicimus in verbo Domini, quia nos, qui vivimus, qui residui sumus in adventum Domini, non præveniemus eos, qui dor-

sius, idant nenuliustumėt, kaip ir kiti neturintįs vilties. [14] Nes jei tikime, jog Jėzus numirė ir prisikėlė, taip ir Dievas užmigusius per Jėzų atves su juomi. [15] Nes tai jums sakome sulig Viešpaties žodžio, kad mes, kurie gyvi esame, kurie palikti esame iki Viešpaties atėjimui, nepranoksime užmigusiųjų. [16]

---

siems. Nuliudimas buvo sukeltas ne tik skaudžiu persiskyrimu su mylimaisiais, bet taipogi ir abejone, ar jų numirusieji turės dalį linksmybėse garbingo Kristaus atėjimo, kurio jie tikėjosi susilaukti dar prie savo gyvos galvos. Apaštalas, duodamas tame dalyke pamokymus, visupirma žadina juos apskritai nepasiduoti nuliudimui, *kaip ir kiti neturintįs vilties*, t. y. pagonįs, kurių bent dauguma tuo laiku skaitė mirtį amžinu miegu. Negina Apaštalas apverkti numirusius dėlei įvykusio su jais laikinio persiskyrimo, bet tik perspėja, kad to nedarytu tokiuo budu, lyg nebeturėtu apie juos jokios vilties — (**14**) *Nes jei tikime.* Žodžiais „jei tikime“ išreikšta ne abejonė, bet tikras neabejotinas dalykas, iš kurio daromas taipogi tikras išvedimas. Palyginimas vienok neišeina visai griežtas, dėlei perdidžio jo sutrumpinimo. Sakinio gi mintis yra: Kadangi mes tikime, jog Jėzus numirė ir prisikėlė, todėl turime tikėti, jog Dievas numirusius per Jėzų atves su juomi. Trumpais žodžiais šv. Povilas išreiškia savo mokslą apie didžiausią vienybę tarp Kristaus ir tikinčiųjų, darančią iš jų vieną organizmą, vieną kuną, kuriame Kristus yra galva, krikščionįs sąnariai. Kas darosi su ta dieviškaja galva, tas pats darosi ir su jos mystiškais sąnariais: jie numirė su Kristumi, jie dalyvaus ir jo prisikėlime. Plg. Rym. 6, 3...— *Per Jėzų.* Tuos žodžius vieni aiškintojai jungia su „užmigusius“, matydami juose pažymėjimą krikščionių, numirusiųjų vienybėje tikėjimo ir meilės su Jėzumi. Bet geriaus yra, anot kitų, jungti juos su žodžiu „atves“, nes Apaštalo mintis yra ta, kad Dievas prikėlė Jėzų, jis taipogi per Jėzaus tarpininkystę prikels krikščionis ir juos suvienys su Išganytoju jo garbingame atėjime pasaulio pabaigoje.— (**15**) *Nes tai...* Apaštalas trumpai aprašo antrąjį Kristaus atėjimą.— *Sulig Viešpaties žodžio.* Apaštalas čionai regimai primena jam duotą ypatingą Kristaus apreiškimą (Auks. ir k.), o ne Išganytojo žodžius, pasakytus visiems mokytiniams (plg. Mat. 24, 31).— *Kad mes...* Čionai kalbama apie tuos krikščionis, kurie tebebus gyvi, kada Išganytojas ateis teistų gyvų ir numirusiųjų. Apaštalas, minėdamas pasaulio pabaigą (Rym. 13, 11. 1 Kor. 15, 51. 52. 2 Kor. 5, 4) tarsi stato ir save tarpe tų, kurie gyvendami ant žemės susilauks tos pabaigos; bet yra tai tik retoriškas kalbėjimo budas ir visai nereiškia, buk Apaštalas tikėtu į veikų Kristaus atėjimą. Toki yra nuomonė apie Apaštalo žodžius Auks., Teod. ir kitų egzegėtų katalikų. Apaštalas visai neturi užmanymo aptarti arčiaus Kristaus atėjimo laiką, nes truputį žem. 5, 1... išpažįsta, jog pats jo nežinąs. Jis tik aprašo kokioje eilioje tas atėjimas įvyks, ir pažymi, jog bus žmonės, kurie jo gyvi susilauks.— *Nepranoksime.* Tesalonikiečiai bijojosi, kad jų numirusieji gali visai nedalyvauti Kristaus atėjimo linksmybėse. Apaštalas gi sako, kad jie turės lygią dalį su tais, kurie gyvens anuo laiku.— (**16**) *Nes pats Viešpats...* Paminėdamas kaikurias aplinkybes Viešpaties atėjimo šv. Povilas išparodo, kad gyvieji nepranoks numirusiųjų. Viešpaties atėjimas aprašytas yra panašiai į Dievo apsireiškimą ant Sinajaus kalno. 2 Moz. 19, 11... — *Kada bus duotas paliepimas* — prikelti numirusiems. Paliepimas bus duotas Dievo arba Viešpaties Jėzaus Kristaus, apgarsintas gi Arkaniolo (anot Tom. Akv., Mikolo) balsu ir Dievo trimito skambėjimu (plg. 1 Kor. 15, 52). Tiems ženklams apsireiškiant, nužengs iš dangaus Kristus skaitlingų aniolų buriais apstotas, ir tuomet įvyks dalykai, kurie turi nuraminti nuliudusius Tesalonikiečius.— *Numirusieji, kurie...* t. y. teisingieji, šventi, buvusieji Kristaus sąnariais...— *Prisikels pirmi.* Anot tikresnio gr. skai-

mierunt. [16] Quoniam ipse Dominus in jussu, et in voce Archangeli, et in tuba Dei descendet de cœlo: et mortui, qui in Christo sunt, resurgent primi. [17] Deinde nos, qui vivimus, qui relinquimur, simul rapiemur cum illis in nubibus obviam Christo in aera, et sic semper cum Domino erimus. [18] Itaque consolamini invicem in verbis istis.

Caput V. [1] De temporibus autem, et momentis fratres non indigetis ut scribamus vobis. [2] Ipsi enim diligenter scitis quia dies Domini sicut fur in nocte, ita veniet. [3] Cum enim dixerint pax, et securitas: tunc repentinus eis superveniet interitus, sicut dolor in utero habenti, et non effugient. [4] Vos autem fratres non estis in tenebris, ut vos

Nes pats Viešpats, kada bus duotas paliepimas, ir atsilieps Arkaniolo balsas ir Dievo trimitas, nužengs iš dangaus; ir numirusieji, kurie yra Kristuje, prisikels pirmi. [17] Paskui mes, kurie gyvi esame, kurie palikti esame, busime draug su jais pagauti debesyse, priešais Viešpatį į orą, ir taip busime visuomet su Viešpačiu. [18] Taigi, palinksminkite vieni kitus šitais žodžiais.

5. Perskyrimas. [1] Apie laikus gi ir valandas nereikalaujate, broliai, kad mes jums rašytumėm. [2] Nes jųs patįs gerai žinote, jog Viešpaties diena, kaip vagis naktį, taip ateis. [3] Nes kada sakys: ramybė ir nėra ko bijoties, tuomet ateis ant jų staigi prapultis, kaip skausmai nėščiai moteriškei, ir jie neišbėgs. [4] Jus gi, broliai, neesate tam-

---

tymo: prisikels pirmoje vietoje; taigi, jie net pranoks krikščionis, kurie dar tebebus gyvi anuo laiku.— (17) *Paskui mes...* Visa darysis su nepaprastu greitumu. Plg. 1 Kor. 15, 52.— *Busime draug su jais...* Nepergalima jiega patrauks visus be skirtumo tarp gyvųjų ir numirusių priešais Kristų iš pradžios į žemesnes padangės dalis, iš ten gi į dangų, kame ir išsipildys tobulai pilni paguodos žodžiai: *ir taip busime visuomet su Viešpačiu.*— Apaštalo žodžiai apie tuos, kurie gyvi susilauks antrojo Kristaus atėjimo, palieka neišrištą klausimą, ar jie turės bent valandai numirti, ar ne. Aug. Tom. sako, jog taip; graikų šv. tėvai, Tert. Jier., jog ne. Nors mirties bausmė skirta yra visiems žmonėms (Rym. 5, 12), bet nėra butinai reikalo, kad ant visų ji butu išpildyta.— (18) *Taigi...* Apaštalo pamokymas turėjo pilnai prašalinti Tesalonikiečių rupesčius apie jų numirusiųjų likimą.

5, 1 - 11. Tiems, kurie labai žingeidžiai teiravosi apie Kristaus atėjimo laiką, Apaštalas primena, ką jis jiems jau pirma buvo sakęs, butent, jog Viešpats ateis netikėtai ir nelauktai (1 - 3), todėl gi reikia visiems budėti ir buti apsišarvojusiems, kaip kokiais ginklais, tikėjimo, vilties ir meilės dorybėmis.

(1) *Apie laikus...* Kuomet Viešpats ateis teismo darytų.— *Nereikalaujate...* Kodėl Tesalonikiečiams nereikalingas pamokymas, apie tą dalyką Apaštalas sako sek. eil. — (2) *Nes jųs...* Tesalonikiečiai jau pirma buvo gavę iš šv. Povilo užtektinus pamokymus. — *Viešpaties diena*: teismo diena, kurioje ateis Viešpats.— *Kaip vagis...* Tokiuo palyginimu buvo Tesalonikiečiams paaiškinta, kaip nežinoma yra Viešpaties atėjimo diena, o draug kaip ji pavojinga, ir kaip labai reikalingas yra atsargumas jos laukime. Plg. Mat. 24, 43 44. Luk. 12, 39. 2 Petr. 3, 10. — (3) *Nes kada sakys ...* pasaulio vaikai, gyvensiantieji paskutinėse dienose prieš teismą.— *Ramybė...* Kadangi teismo diena užtiks juos nesirupinančius išganymu ir atsitolinusius nuo Dievo, todėl ji bus jiems prapulties diena.—*Kaip skausmai...* Palyginimas tankiai vartojams S. Į. Dievo bausmėms išreikšti. Jis įvaizdina skausmą umą, smarkų, neišvengiamą. — *Neišbėgs.* Piktų pasaulio vaikų pasmerkimas yra visai tikras. Plg. 2 Tes. 1, 9. . —(4) *Jųs gi...* Tikriems krikščionims

dies illa tamquam fur comprehendat: [5] omnes enim vos filii lucis estis, et filii diei: non sumus noctis, neque tenebrarum. [6] Igitur non dormiamus sicut et ceteri, sed vigilemus, et sobrii simus. [7] Qui enim dormiunt, nocte dormiunt: et qui ebrii sunt, nocte ebrii sunt. [8] Nos autem, qui diei sumus, sobrii simus, induti loricam fidei, et caritatis, et galeam spem salutis: [9] quoniam non posuit nos Deus in iram, sed in acquisitionem salutis per Dominum nostrum Jesum Christum, [10] qui mortuus est pro nobis: ut sive vigilemus, sive dormiamus, simul cum illo vivamus. [11] Propter quod consolamini invicem: et aedificate alterutrum, sicut et facitis.

sybėse, kad jus ana diena, kaip vagis, pagautu, [5] nes jųs visi šviesos vaikai esate ir dienos vaikai; mes neesame nakties, nei tamsybių. [6] Todėl nemiegokime, kaip ir kiti, bet budėkime ir bukime blaivųs. [7] Nes kurie miega, naktį miega; ir pasigeriantieji naktį girti yra. [8] Mes gi, kurie dienos esame, bukime blaivųs, apsivilkę tikėjimo ir meilės šarvu ir turėdami kaipo šalmą išganymo viltį. [9] Nes Dievas musų nepaskyrė rustybei, bet išganymo įgijimui per musų Viešpatį Jėzų Kristų, [10] kursai už mus numirė, kad mes, ar budime, ar miegame, draug su juomi gyvi butumėm. [11] To dėlei palinksminkite kits kitą ir pasimokykite kits kitą, kaip jųs ir darote.

Kristaus atėjimo diena nebus netikėta, nes jie nuolat budi. Jie nėra *tamsybėse* atsitolinimo nuo Dievo, neprietelystėje su juomi, ir todėl Viešpaties atėjimo diena negali jų užklupti, kaip vagis, netikėtai. —(**5**) *Nes jųs visi...* Apaštalas nurodo priežastį, kodėl Tesalonikiečiai neprivalo bijoties Viešpaties teismo: jie yra *šviesos...* ir *dienos vaikai*, t. y. jie teisųs ir šventi, šventumas yra tarsi jų prigimtimi, jie gyvena šventybėje.—*Mes...* Apaštalas prisivienija prie Tesalonikos krikščionių, kad parodytu, kaip jis bjaurisi dorinėmis tamsybėmis. – (**6. 7**) *Todėl...* Apaštalas daro praktišką pritaikymą to, ką pasakė augšč. 4 eil. Naktis, tamsybės laikas, paprastai skiriama yra miegui. Senobėje (o dažnai ir dabar) nakčia buvo daromi pokiliai, kurie pavirsdavo orgijomis. Kadangi krikščionims neprivalo buti tamsybių, dvasiškos nakties, todėl jiems ne valia miegoti dvasiškai, t. y. gyventi išlepintu gyvenimu, ne valia pasiduoti girtuokliavimui, kurs čia yra apskritai visokio dorinio ištvirkimo paveikslu. — (**8**) *Apsivilkę...* Apaštalas pereina nuo tamsybių prie dvasiškų šarvų apsigynimui nuo tamsybių, taip-pat kaip tai daro Rym. 13, 12. 13. Plg. Ef. 6, 13-17, ir mini du svarbiausiu apsigynimo ginklu, kuriemdviem įvaizdina tris teologiškas dorybes, kaipo svarbiausias krikščionių žymes.—(**9**) *Nes Dievas...* Vilties paminėjimas duoda Apaštalui progą nurodyti ir tvirtą pamatą, ant kurio ji remiasi: Dievas mus paskyrė amžinam išganymui, o ne pasmerkimui, nes mus atpirko per Jėzaus Kristaus mirtį.—(**10**) *Kad mes, ar budime...* Kadangi Kristus už mus numirė, todėl reikia mums gyventi nauju gyvenimu. Žodžiai „budime, miegame“ turi čionai kitokią prasmę, negu 6. eil.; nes ten antrasis žodis reiškia nuodėmingą gyvenimą; čionai gi Apaštalas lyg-kad sako: ar mes gyvi tebesame, ar jau numirę.— (**11**) *Todėl...* Straipsnio užbaigimas panašus į tą, kurį matėme 4, 17. — *Pasimokykite*, darydami gerą įtekmę ant savo artimų žodžiu ir pavyzdžiu.—*Kaip jųs ir darote.* Gražus Tesalonikiečių pagyrimas.

3. Nauji paraginimai pavaldiniams ir vyresniesiems pildyti jų pareigas, o visiems gerai naudoties dvasiškomis dovanomis ir saugoties nusidėjimų.

[12] Rogamus autem vos fratres ut noveritis eos, qui laborant inter vos, et praesunt vobis in Domino, et monent vos, [13] ut habeatis illos abundantius in caritate propter opus illorum: pacem habete cum eis. [14] Rogamus autem vos fratres, corripite inquietos, consolamini pusillanimes, suscipite infirmos, patientes estote ad omnes. [15] Videte ne quis malum pro malo alicui reddat: sed semper quod bonum est sectamini in invicem, et in omnes.

[16] Semper gaudete. [17] Sine intermissione orate. [18] In omni-

[12] Meldžiame gi jus, broliai, kad pripažintumėt tuos, kurie darbuojasi tarp jusų, ir yra vyresniais ant jusų Viešpatyje, ir jus perspėja, [13] kad juos laikytumėt didesnėje meilėje dėlei jų darbo; gyvenkite su jais ramybėje. [14] Meldžiame gi jus, broliai, drauskite neramiuosius, paguoskite silpnaširdžius, palaikykite silpnuosius, bukite kantrus su visais. [15] Veizdėkite, kad neivienas neatiduotu kam nors pikta už pikta, bet visuomet stengkitės daryti, kas yra gera, kits kitam ir visiems.

[16] Visuomet džiaugkitės. [17] Melskitės be paliovos. [18] Visame

---

12 — 15. Grįždamas prie paraginimų, Apaštalas primena pavaldiniams ir vyresniesiems jų pareigas, pirmiems įsako dėkingumą, meilę ir santaiką (12. 13), antriems gi rupestį apie dorinę pavaldinių pažangą (14. 15).

(**12**) *Kad pripažintumėm...* Pavaldiniai privalo pažinti savo vadovus, suprasti jų tarnystės ir jiems pavestųjų pareigų svarbumą; tuomet jie išmanys, kaip reikia elgties iš atžvilgio į tuos vadovus. — *Darbuojasi.* Gr. τοὺς κοπιῶντας, sunkiai besidarbuojančius jusų dėlei. — *Yra vyresniais*: kurie valdo ir turi atsakomybę už dušias.— *Viešpatyje.* Ta valdžia yra dvasiška, pildoma vardan Jėzaus Kristaus. —*Perspėja*: kurie turi pareigą nurodyti paklydimus ir tikrąjį išganymo kelią.— (**13**) *Kad juos...* Negana gerbti vyresniuosius; Apaštalas pataria dar juos labai mylėti.—*Ramybėje su jais.* Anot tikresnio gr. skaitymo: ramybėje tarp savęs.— (**14**) *Meldžiame...* Sekantieji paraginimai regimai atkreipti yra į vyresniuosius. — *Drauskite neramiuosius.* Anot gr. t. perspėkite tuos, kurie yra netvarkoje. Apaštalas turi regimai mintyje tuos pačius, kuriuos jau minėjo augšč. 4, 11, ir apie kuriuos turėjo dar paskiaus duoti persergėjimus 2 Tes. 3, 6. 11.— *Silpnaširdžius*: nustojusius dėl kokios nors priežasties drąsos ir reikalaujančius paguodos.—*Silpnuosius*: kurių tikėjimas arba dorinis pasielgimas tebêra silpnas.—*Kantrus...*—ne tik su broliais, bet su visais žmonėmis. Tas perspėjimas atkreiptas yra jau į visus Tesalonikiečius. — (**15**) *Veizdėkite...* Ypač daug pikta kentėjo krikščionįs nuo žydų ir pagonių; vienok jie, sekdami Kristų, privalo visur ir visiems atmokėti geru už pikta.

16-22. Galop šv. Povilas prideda apskritus paraginimus turėti dvasišką džiaugsmą, nuolat melsties, naudoties išmintingai dvasiškomis dovanomis ir sergėties kiekvieno nusidėjimo.

(**16**) *Džiaugkitės...* Kas žino, jog Dievo Apveizda taip surėdo ir priešingus mums dalykus, kad jie praverčia išganymui, tas negali buti nuliudęs; o mylėdamas Dievą, jis turi visuomet savo širdyje neišsemiamo džiaugsmo šaltinį. — (**17**) *Melskitės...* Apaštalas įsako ne nuolatinę be pertrukio maldą žodžiais, nes ji yra negalima. Reikia melsties dažnai žodžiais, visuomet gi reikia taip sutvarkyti musų mintįs, troškimai, žodžiai ir darbai, kad jais butu garbinamas nuolat Dievas. Reikia be paliovos turėti maldos dvasia. Plg. Mat. 5, 44. Luk. 6, 27. 28. Rym. 12, 17. — (**18**) *Visame...* Ne tik laimės valandoje, bet ir nelaimės, nes visa da-

bus gratias agite: haec est enim voluntas Dei in Christo Jesu in omnibus vobis. [19] Spiritum nolite exstinguere. [20] Prophetias nolite spernere. [21] Omnia autem probate: quod bonum est tenete. [22] Ab omni specie mala abstinete vos:

dėkokite; nes ta yra Dievo valia Jėzuje Kristuje jums visiems. [19] Negesykite Dvasios. [20] Nepaniekinkite pranašysčių. [21] Visa gi ištirkite; kas gera yra, laikykite. [22] Vengkite visa, kas turi piktumo išvaizdą.

Gromatos užbaiga.

[23] Ipse autem Deus pacis sanctificet vos per omnia: ut integer spiritus vester, et anima, et corpus sine querela in adventu Domini nostri Jesu Christi servetur. [24] Fidelis est, qui voca-

[23] O pats ramybės Dievas tepašventina jus visame, kad visa jusų dvasia, ir dušia, ir kunas užsilaikytu be papeikimo į atėjimą musų Viešpaties, Jėzaus Kristaus. [24] Ištikimas yra jus

---

rosi su Dievo valia.—*Nes ta yra...* Perspėjimai, patilpusieji trijose paskutinėse eil. nėra tik šv. Povilo parėdymais, bet jie paeina iš Dievo valios, kuri skaitytojams apreikšta Jėzuje ir per Jėzų Kristų.— **(19)** *Negesykite...* Abejonės nėra, kad Apaštalas turi čionai mintyje šv. Dvasią, kuri išliedavo tankiai ant pirmųjų krikščionių savo nepaprastas dovanas pranašystės, kalbų ir k. Ta šv. Dvasia palyginta yra su liepsna, uždegančia krikščionių širdis, kurios jie neprivalo gesyti. Gesymas gi gali įvykti per meilės stoką, nusidėjimus, pasipriešinimą šv. Dvasios veikimui.— **(20)** *Nepaniekinkite.* Dažniausiai suteikiama šv. Dvasios dovana buvo pranašystė, kuri šv. Rašte reiškia ne tik galėjimą pranešti apie busiančius dalykus, bet ir kiekvieną Dievo valios išreiškimą, padarytą iš Dievo paliepimo. Apaštalas primena skaitytojams reikalingumą labai branginti tą šv. Dvasios dovaną.—**(21)** *Visa gi...* Apaštalas prideda pilną išminties perspėjimą, kadangi šaly tikrų pranašų tankiai atsirasdavo netikri. Taigi, jei ne valia paniekinti visų pranašysčių, skaityti jas visas netikromis, arba nereikalingomis, reikia vienok rupinties įsitikrinti, ar jos ištiesų eina nuo Dievo. — *Kas gera yra*—visupirma pranašystėse, toliaus gi visoks gerumas privalo rasti pritaikymą, krikščionių gyvenime.— **(22)** *Vengkite...* Visoks piktumas, visa, kame tik yra nusidėjimas, turi buti toli nuo Kristaus išpažintojų. — *Išvaizdą.* Vulgata stačiai kalba apie reikalingumą saugoties to, kas turi išviršinę nusidėjimo išvaizdą, kad nedavus papiktinimo artimams.

23—28. Gromatos užbaiga susideda iš Dievo pagalbos linkėjimo, pasveikinimo, įsakymo, kad gromata butu perskaityta viešai ir apaštališko palaiminimo.

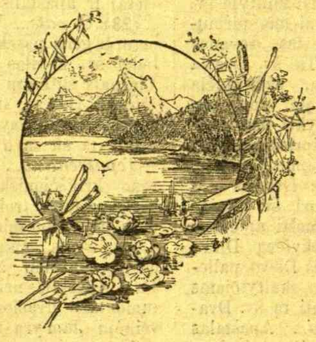
(23) *O pats...* Visos žmonių pastangos neturės gerų pasekmių be Dievo pagalbos; todėl šv. Povilas karštai meldžia, kad Viešpats suteiktu tą pagalbą. — *Ramybės Dievas*: Dievas, suteikiantis tikrą laimę, o per tai ir ramybę dušiai, kuri jaučiasi sutaikyta su savo Sutvertoju ir Teisėju. —*Tepašventina...* Tesalonikiečiai jau gyveno krikščioniškoje šventybėje (3, 13), bet Apaštalas trokšta, kad jų tobulumas butu dar pilnesnis. — *Visame.* Anot gr. t. jus visus, visą jusų esybę, ką nurodo ir sekantieji žodžiai.—*Dvasia ir dušia...* Apaštalas nedaro tikro reališko skirtumo tarp dvasios ir dušios, kaipo dviejų veikėjų. Jam yra tai tik vienas ir tas pats veikejas, tik apsvarstomas iš dvejopo atžvilgio. Jis vadinasi dvasia, viršesnioji dušia kaipo turėtojas proto, liuosos valios ir t. t.; vadinasi gi dušia, arba žemesnioji dušia, kaipo kuno gaivintojas, kaipo turintis santikius su jausmais. Plg. 1 Kor. 15, 44. Žyd. 4, 12.— *Į atėjimą...* Apaštalas trokšta, kad Tesalonikiečiai taip butu šventi, liuosi nuo nusidėjimų, pilni dorybių,kad nereikalautu bijoties jokio papeikimo nuo viršiausiojo Teisėjo antrame Kristaus atėjime. — **(24)** *Ištikimas...* Tesalonikiečiai gali tikėties nuo Dievo reikalingos pagalbos tobulam šven-

vit vos: qui etiam faciet. [25] Fratres orate pro nobis. [26] Salutate fratres omnes in osculo sancto. [27] Adjuro vos per Dominum ut legatur epistola haec omnibus sanctis fratribus. [28] Gratia Domini nostri Jesu Christi vobiscum. Amen.

pavadinusis, kurs ir padarys. [25] Broliai melskitės už mus. [26] Pasveikinkite visus brolius šventu pabučiavimu, [27] Maldauju jus per Viešpatį, kad šita gromata butu perskaityta visiems šventiesiems broliams. [28] Musų Viešpaties, Jėzaus Kristaus, malonė teesie su jumis. Amen.

---

tumui pasiekti; nes pats Dievas juos yra pavadinęs į krikščionystę ir šventumą; jis gi yra ištikimas savo pažadėjimuose; todėl jis padės įvykdyti, ko tas jo pavadinimas reikalauja.— (**25**) *Už mus.* Kaip Apaštalas meldžiasi už skaitytojus (1, 2; 2, 13...), taip ir jie privalo už jį pasimelsti.—(**26**) *Pasveikinkite...* Rytų kraštuose pasveikinimas buvo išreiškiamas pabučiavimu. Veiz. apie tai Rym. 16, 16 1 Kor. 16, 20...—(**27**) *Maldauju...* Gromata regimai buvo nusiųsta bažnyčios vyresniesiems. Apaštalas labai trokšta, kad jos turinį patirtu visi tikintieji, nes joje randasi visisiems svarbios žinios apie Povilo meilę į visus, apie jo norą sugrįžti Tesalonikon, reikalingi pamokymai ir perspėjimai. — (**28**) *Musų...* Plg. 1 Kor. 16, 23 ir k.

ANTROJI GROMATA

Į TESALONIKIEČIUS.

ĮVEDIMAS.

1. Neilgai trukus po pirmosios gromatos išsiuntimo Tesalonikon, šv. Povilas gavo naujas žinias apie Tesalonikiečių bažnyčios stovį. Krikščionis, nors smarkiai už savo tikėjimą persekiojami, tvirtai laikėsi prieš savo priešų užpuldinėjimus. Broliška meilė jų tarpe buvo sustiprėjusi, o jų tikėjimas augo. Klausimas vienok apie Kristaus atėjimą netik jiems nepaaiškėjo, bet dar labiaus susipainiojo. Tiesa, pirma pas juos buvusi baimė apie numirusių likimą išnyko visai; užtat prasiplatino nuomonė, kad pasaulio pabaiga esanti visai arti. Vieni, pasiremdami ant savo svajonių, sakėsi gavę apie tai Dievo apreiškimus; kiti gi net priėjo prie to, kad nesidrovėjo imti į liudytojus nežinia keno parašytą gromatą, įkalbinėdami melagingai, buk ji esanti Povilo. Iš tų ginčų ir nuomonių radosi visai netikusios pasekmės: vienus apėmė baimė laukiamojo Kristaus atėjimo, kiti nekantravo, o atsirado nemaža ir tokių, kurie pradėjo apsileisti savo kasdieniniuose darbuose, arba visai juos metė, kaipo jau nebereikalingus, ir užsiėmė vien svajojimais apie turinčius kuoveikiausiai įvykti didžius atsitikimus, padidindami savimi dykaduonių skaitlių.— Povilas, vis tai patyręs, tuojau stengėsi kilstantį pavojų prašalinti ir tuo tikslu parašė antrą gromatą į Tesalonikiečius.

2. Gromatos pradžioje (1, 1—12) su antrašu sujungtas yra dėkojimas Dievui, kuriame Apaštalas giria Tesalonikiečių tvirtumą tikėjime ir ragina juos prie tolesnės ištvermės. Dogmatiškoji dalis (2, 1—16) paskirta pamokymui apie antrąjį Kristaus atėjimą, kurį turi pra-

nokti regimi ženklai: didis krikščionių nuo tikėjimo atpuolimas, pasirodymas didžio suvedžiotojo ir kiti. Antroji dalis (3, 1—15) susideda iš perspėjimų labiausiai tiems, kurie buvo pametę savo darbą ir dykinėdami darė brolių tarpe netvarką. Gromata užbaigta (3, 16—18) palaiminimu ir pasveikinimu, parašytu paties Apaštalo ranka.

3. Palyginimas gromatų į Tesalonikiečius vienos su kita aiškiai nurodo, kad jiedvi parašyti beveik vienu ir tuo pačiu laiku, nes ir jų turinys yra labai panašus, ir dalykų stovis Tesalonikos krikščionių tarpe neikiek arba tik visai mažai tepersimainęs, ir galop antrosios gromatos antraše paminėti yra tie patis Timotiejus ir Silvanas, kuriedu nelabai ilgai pasiliko draug su Apaštalu. Tas paminėjimas dar priparodo, kad antroji gromata buvo parašyta taip-pat Korinte, kaip ir pirmoji, o ne Atėnuose. Ilgesnio laiko tarpas, kaip keletas mėnesių, negalėjo skirti vienos gromatos nuo kitos; todėl su nemažu tikrumu galima sakyti, kad antroji gromata parašyta buvo ne vėliaus 53 metų vasaros.

Visai klaidinga reikia pavadinti nuomonė kaikurių kritikų, sakančių, buk dabartinė antroji gromata buvusi parašyta anksčiaus už pirmąją. Klaidinga yra, nes pats Apaštalas antrojoje gromatoje mini pirmąją (2 Tes. 2, 14); iš jųdviejų gi palyginimo pasirodo, kad antroji yra pirmosios papildymu; priegtam antrojoje gromatoje nebesimato taip didžio įspudžių iš Tesalonikos gyvumo, kurs taip žymus yra pirmoje, parašytoje labai greitai po persiskyrimo su Tesalonikiečiais.

4. Nors prieš antrosios gromatos autentiškumą nemaža abejonių kelia kritikai, spėdami, kad ją parašęs visai kitas autorius, savo nuomonėmis papildydamas ir praplatindamas mokslą apie antrąjį Kristaus atėjimą, vienok seniausi neabejotina tradicija skaito ją draug su pirmaja tikru šv. Povilo veikalu (plg. 1 grom. įvedimą).

Epistola beati Pauli Apostoli ad Thessalonicenses secunda.

Antroji švento Povilo Apaštalo gromata į Tesalonikiečius.

Gromatos įžanga: antrašas ir dėkojimas.

Caput I. [1] Paulus, et Silvanus, et Timotheus: ecclesiae Thessalonicensium in Deo Patre nostro, et Domino Jesu Christo. [2] Gratia vobis, et pax a Deo Patre nostro, et Domino Jesu Christo.

[3] Gratias agere debemus semper Deo pro vobis, fratres, ita ut dignum est, quoniam supercrescit fides vestra, et abundat caritas uniuscujusque vestrum in invicem: [4] ita ut et nos ipsi in vobis gloriemur in Ecclesiis Dei, pro patientia vestra, et fide, et in omnibus persecutionibus vestris, et tribulationi-

1. Perskyrimas. [1] Povilas, Silvanas ir Timotiejus Tesalonikiečių bažnyčiai Dievuje, musų Tėvuje, ir Viešpatyje, Jėzuje Kristuje. [2] Malonė jums ir ramybė nuo Dievo, musų Tėvo, ir Viešpaties, Jėzaus Kristaus.

[3] Mes turime visuomet dėkoti Dievui už jus, broliai, taip kaip verta; nes labai didinasi jusų tikėjimas ir dauginasi visų jusų meilė vienų į kitus; [4] taip kad ir mes patįs giriamės jumis Dievo bažnyčiose dėlei jusų kantrybės ir tikėjimo net visuose jusų persekiojimuose ir prispaudimuose, kuriuos kenčiate [5] pri-

---

1—12. Gromatos įžanga susideda iš paprasto antrašo (1. 2) ir dėkojimo, kuriame skaitytojai linksminami yra prispaudimuose ir raginami prie ištvermės. Taigi, Apaštalas dėkoja Dievui už Tesalonikiečių pažangą tikėjime, broliškoje meilėje, o labiausiai kantrybėje, su kurios pagalba, pakėlę vargus, vertais tapo Dievo karalystės (3—5), nes teisusis Dievas teismo dienoje duos užmokesnį varginamiems, persekiotojams gi skirs amžiną bausmę (6—10). Norėdamas dar labiaus pastiprinti ir paraginti skaitytojus, Apaštalas žada visuomet už juos melsties, kad, gavę didesnes malones, darytu pažangą visose dorybėse (11. 12).

(1) *Povilas...* Antrašas visai toks pat, kaip ir 1. grom. (1, 1). — (2) *Malonė...* Veiz. Rym. 1, 7.

(3) *Mes turime...* Apaštalas dėkoja Dievui už sustiprėjimą Tesalonikiečių tikėjimo, jų meilės ir drąsumo persekiojimuose. Kadangi Dievas yra darytojas visokio gerumo žmogųje, todėl už kiekvieną pritirtą gerumą ir reikia jam dėkoti.—*Nes labai....* Tais žodžiais nurodytas yra dėkingumo dalykas.— (4) *Taip kad...* Pirmoje gromatoje (1, 8) Povilas rašė, jog Tesalonikiečių tikėjimas labai pragarsėjo ir giriamas yra aplinkinėse bažnyčiose, taip kad jam pačiam nebėra reikalo ką nors apie tą tikėjimą sakyti. Dabar jis buvo taip sustiprėjęs, kad Apaštalas skaito teisingu dalyku pasigirti Tesalonikiečiais prieš kitas krikščioniškas draugijas.— *Bažnyčiose* — Achajos, kame Apaštalas darbavosi.—*Dėlei jusų...* Apaštalas išvardija tuos dalykus, kurie jam duoda progą pasigirti Tesalonikos krikščionimis. Iš čia paaiškėja taipogi, kad prasidėjęs po Apaštalo iškeliavimui iš Tesalonikos vietinių krikščionių persekiojimas visai nesiliovė ir nesimažino.— (5) *Priparodymui...* Apaštalas, norėdamas paguosti ir padrąsinti Tesalonikiečius jų kentėjimuose, primena jiems gar-

bus, quas sustinetis [5] in exemplum justi judicii Dei, ut digni habeamini in regno Dei, pro quo et patimini. [6] Si tamen justum est apud Deum retribuere tribulationem iis, qui vos tribulant: [7] et vobis, qui tribulamini, requiem nobiscum in revelatione Domini Jesu de cœlo cum Angelis virtutis ejus, [8] in flamma ignis dantis vindictam iis, qui non noverunt Deum, et qui non obediunt Evangelio Domini nostri Jesu Christi. [9] Qui pœnas dabunt in interitu aeternas a facie Domini, et a gloria virtu-

parodymui teisingo Dievo teismo, kad butumėt paskaityti vertais Dievo karalystės, už kurią ir kenčiate; [6] kadangi teisinga yra pas Dievą atiduoti prispaudimą tiems, kurie jus spaudžia, [7] o jums, varginamiesiems, atilsį su mumis apsireiškime Viešpaties Jėzaus iš dangaus su jo galybės aniolais [8] ugnies liepsnoje, atkeršijančio nepažįstantiems Dievo ir neklausantiems musų Viešpaties, Jėzaus Kristaus, Evangelijos; [9] jie kentės kančias amžinoje prapultyje toli nuo Viešpaties veido ir nuo jo

---

bingą atlyginimą kitame gyvenime. Jis tarsi sako: Kad jųs pakeliate persekiojimus kantriai ir be svyravimo, yra tai priparodymas teisingo teismo, kurį Dievas padarys su piktaisiais; nes jei Dievas leidžia šiame pasaulyje kentėjimus ant gerųjų, kad juos apvalytu ir išmėgintu, tai kokio gi teismo susilauks piktieji (Anz. Tom.). Plg. 1 Petr. 4, 17. — *Kad butumėt...* Kadangi Dievas yra teisingas, todėl Tesalonikos krikščionįs taip tvirti tikėjime bus paskaityti vertais gauti dalį dangaus karalystėje. — *Už kurią...* Taigi, krikščionįs galų gale kenčia, kad laimėtu tą karalystę.— (**6**) *Kadangi...* Vulgatos išsireiškimas *si tamen* nereiškia abejonės, bet tikrą visų pripažintą dalyką. Taigi, Dievo teisingumas reikalauja, kad Tesalonikiečių persekiotojai Kristaus atėjime butu nubausti, jie gi imtu amžiną užmokesnį, užpelnytą kentėjimais, nors pirmuoju to užmokesnio šaltiniu yra Dievo malonė.—(**7**) *Atilsį.* Anot gr. t. palengvinimą arba paliuosavimą, t. y. tokį stovį, kuriame nebebus jokių kentėjimų —*Su mumis*: su šv. Povilu. Dabar ir pats Apaštalas kenčia ir yra atskirtas nuo Tesalonikiečių. Viltis amžinojo susivienijimo dangiškame atilsyje yra didi paguoda kaip jam pačiam, taip ir jiems. — *Apsireiškime*: antrojo Viešpaties atėjimo dienoje; ji vadinasi apsireiškimu, nes Viešpaties didenybė, jo visagalybė ir visi jo privalumai bus tuomet apreikšti pilnoje šviesoje.—*Iš dangaus*, į kurį Jėzus Kristus yra garbingai įžengęs. ir iš kur jis šlovingai nužengs, apstotas aniolų, kurie yra jo palydovais ir jo visagalybės įrankiais.— (**8**) *Ugnies liepsnoje.* Tie žodžiai ne vienaip yra jungiami. Vieni mato juose pradžią sekančio po jų sakinio ir baisų dieviškojo keršto įrankį, kuriuo bus baudžiami atmestieji. Kiti egzegėtai priskaito tuos žodžius prie pirm jų esančio sakinio ir supranta apie Kristaus atėjimą, sakydami, kad kaip S. Įst. Dievo apsireiškimai budavo sujungiami su liepsnos pasirodymu, dieviškos šlovės ir galybės ženklu, taip-pat bus ir Kristui apsireiškiant pasaulio pabaigoje.— *Nepažįstantiems Dievo*: pagonims (plg. Rym. 1, 28. Gal. 4, 8. 1 Tes. 4, 5...) — *Neklausantiems*: žydams, atmetantiems apsakojamą Evangeliją (Rym. 10, 3. 16. .) Kaip pirmųjų nepažinimas Dievo, taip antrųjų nepaklusnumas Evangelijai paeina iš jų pačių kaltybės, todėl ir jų pasmerkimas yra neabejotinas. — (**9**) *Jie kentės...* Iš tų Apaštalo žodžių pasirodo pragaro kančių amžinumas. Gražiai sako šv. Jonas Auks.: Jei matai ką nors meilaus ir prakilnaus šiame gyvenime, atsimink Dievo karalystę, ir tuomet niekais laikysi anuos dalykus. Jei matai ką nors baisaus, atsimink pragarą, ir juoksies iš žemiškojo baisumo. Jei užpuola tave kuniški geiduliai, atsimink pragaro ugnį; nes jei žemiški Įstatymai gali bausmėmis sulaikyti nuo piktumo, kaip gi daug labiaus atsiminimas amžinųjų nesiliaujančių bausmių.—*Toli nuo Viešpaties...* Didžiausi pasmerktųjų bausmė bus nustojimas Dievo (Tom. Mat. 25, 41); taip kaip išrinktųjų laimė ypač susidės iš Viešpaties veido regėjimo (Ps. 11, 7. Mat. 5, 8 ir k.), t. y. iš gyviausio susivienijimo su Dievu

tis ejus: [10] cum venerit glorificari in sanctis suis, et admirabilis fieri in omnibus, qui crediderunt, quia creditum est testimonium nostrum super vos in die illo. [11] In quo etiam oramus semper pro vobis: ut dignetur vos vocatione sua Deus noster, et impleat omnem voluntatem bonitatis, et opus fidei in virtute, [12] ut clarificetur nomen Domini nostri Jesu Christi in vobis, et vos in illo secundum gratiam Dei nostri, et Domini Jesu Christi.

galybės šlovės, [10] kada ateis pašlovintu taptų anoje dienoje ir stebėtinu apsireikštų visuose, kurie bus įtikėję; nes musų jums duotasis liudijimas rado tikėjimą. [11] Todėl mes ir meldžiamės visuomet už jus, kad musų Dievas jus padarytu vertais savo pavadinimo ir išpildytu su galybe visą gerumo valią ir tikėjimo darbą; [12] kad musų Viešpaties, Jėzaus Kristaus, vardas pašlovintas butu jumyse, ir jųs jame pagal malonę musų Dievo ir Viešpaties, Jėzaus Kristaus.

I. Antrojo Kristaus atėjimo laikas.

Caput II. [1] Rogamus autem vos fratres per adventum Domi-

2. Perskyrimas. [1] Meldžiame gi jus, broliai, per atėjimą mu-

---

ir Išganytoju.—(**10**) *Kada ateis...* Sekantieji žodžiai yra paaiškinimu Kristaus *galybės šlovės,* paminėtos 9. eil. Tą šlovę ims Kristus savo antrojo atėjimo dienoje nuo savo šventųjų, t. y. nuo tobulų krikščionių, nusipelniusių amžiną vainiką, kurių skaitliuje bus ir Tesalonikiečiai. Jie visi tuomet su didžia meile duos jam pagarbinimą ir išreikš dėkojimą.—*Ir stebėtinu...* Tuose žodžiuose išreikšta yra ta pati mintis, kaip ir augščiaus (paralelizmas). Įtikėjimo paminėjimas primena svarbiausią išganymo sąlygą.— *Nes musų...* Ta yra priežastis, kodėl Apaštalas skaito Tesalonikiečius tarpe tų, kurie su džiaugsmu pašlovins tuomet ateinantį Viešpatį: jie su tikėjimu priėmė Apaštalo apsakojimą.—(**11**) *Todėl mes...* Apaštalas meldžiasi, kad Tesalonikiečiai butu skaitliuje tų, kurie pašlovins ateinantį Jėzų Kristų.—*Padarytu vertais.* Skaitytojai jau buvo priėmę tikėjimą, todėl čia kalbama ne apie pavadinimą į krikščionystę, bet apie pavadinimą į galutiną išganymą, į dangiškąją garbę. Kaip pavadinimas į tikėjimą, taip ir ištvermė jame iki galui yra dovana ypatingo Dievo gerumo (Trid. pos. 6. p. 13).—*Ir išpildytu...* Kad Dievas išpildytu galingai Tesalonikiečiuose visa, ko tik gera valia gali trokšti ir tikėjimas gali įvykdyti. Plg. Rym. 15, 14. 1 Tes. 1, 3.—(**12**) *Kad musų...* Apaštalas galų gale trokšta ir maldauja pašlovinimo Jėzaus Kristaus ir skaitytojų. Kristus savo atėjime bus pašlovintas, kada ims nuo visų šventųjų, taigi ir nuo Tesalonikiečių, priklausantį jam pagarbinimą. Skaitytojai bus pašlovinti per Jėzų Kristų ir Jėzuje Kristuje, kadangi pasilikdami dvasiškoje vienybėje su Išganytoju, teismo dienoje dalyvaus ir kuniškai Kristaus peršvietime, nes gaus patįs peršviestus kunus. — *Pagal malonę,* kurios šaltiniu yra Dievas, ir kuri suteikiama yra per Jėzų Kristų.

Pirmoje, dogmatiškoje gromatos dalyje (2, 1—17) šv. Povilas duoda pamokymus apie antrąjį Kristaus atėjimą.

2, 1—7. Visupirma jis perspėja, kad Tesalonikiečiai neklausytu suvedžiotojų, kurie, remdamies pramanytais apreiškimais ir kokia ten netikra gromata, įkalbinėjo, buk tuojau ateisianti Viešpaties diena (1. 2). To buti negali, nes Kristaus atėjimą turi pranokti atstojimas nuo tikėjimo ir pasirodymas nusidėjimo žmogaus, t. y Antikristo (3-5). Nors Antikristo ženklai jau rodosi, vienok jis pats tolei neateis, kolei nebus prašalinta tai, kas jį sulaiko; apie tą gi sulaikymą Tesalonikiečiai žino iš anksčiaus jiems duotų pamokymų (6. 7).

(**1**) *Meldžiame...* 1 ir 2 eil. yra trumpučiu įvedimu į dogmatišką pamokymą, paliečiantį pasaulio pabaiga.— *Per atė-*

ni nostri Jesu Christi, et nostræ congregationis in ipsum: [2] ut non cito moveamini a vestro sensu, neque terreamini, neque per spiritum, neque per sermonem, neque per epistolam tamquam per nos missam, quasi instet dies Domoni. [3] Ne quis vos seducat ullo modo: quoniam nisi venerit discessio primum, et revelatus fuerit homo peccati, filius perditionis, [4] qui adversatur, et extollitur supra omne, quod dicitur Deus, aut quod colitur, ita ut in templo Dei sedeat ostendens se tamquam sit Deus. [5] Non retinetis quod cum

sų Viešpaties, Jėzaus Kristaus, ir per musų susivienijimą su juomi, [2] kad nesiduotumėt veikiai nusikreipti nuo savo išmanymo ir nusigąsdinti nei per pranašystę, nei per žodį, nei per gromatą, kaip kad nuo musų paeitu, buk Viešpaties diena arti esanti. [3] Niekas jusų tenesuvedžioja jokiuo budu; nes pirma turi ateiti atstojimas ir buti apreikštas nusidėjimo žmogus, prapulties sunus. [4] priešininkas ir išsikeliantis ant viso, kas vadinasi Dievu, arba kas yra garbinama, taip kad jis atsisės Diebo bažnyčioje, rodydamas save,

---

jimą... Gr. t. yra: iš atžvilgio į atėjimą, arba: tame, kas paliečia atėjimą. Apaštalas nori pažymėti, kad jis vėl kalbės apie Kristaus atėjimą.— *Per susivienijimą*: tame, kas paliečia išrinktųjų susivienijimą su Išganytoju teismo dienoje.— (2) *Veikiai.* Tuo žodžiu Apaštalas pažymi, kad nerimastis Tesalonikiečių tarpe buvo labai greitai pradėjusi platinties.— *Nei per pranašystę...* Naujienos apie artimą pasaulio pabaigą buvo remiamos visupirma ant pranašystės, t. y. ant šv. Dvasios duoto apreiškimo, toliaus ant žodžių, kuriuos buk tai pasakęs šv. Povilas, ir galop ant kokios ten gromatos, kuri Apaštalo vardu buvo platinama Tesalonikoje, arba bent ant klaidingo jo pirmosios gromatos aiškinimo.— *Kaip kad...* Gr. t. išsireiškimas ὡς δι' ἡμῶν, kuriame nėra nieko atsakančio Vulgatos žodžiui *missam* nurodo, kad ir minėtoji pranašystė, ir žodis, ir gromata apie tai, *buk Viešpaties diena arti esanti*, buvo priskaitoma šv. Povilui. Apaštalas dabar paliudija, kad tai buvo padaryta visai neteisingai.— (3) *Niekas...* Povilas perspėja, kad jo skaitytojai nesiduotu suklaidinti augščiaus minėtais netikrais liudijimais, nei jokiuo kitu budu.— *Nes pirma...* Kad perspėjimas butu labiaus įtikrinančiu, Apaštalas nurodo kaikurias aplinkybes, butinai pranoksiančias sulig Dievo parėdymo Kristaus sugrįžimą. Tų aplinkybių išaiškinimas nėra pigus, kadangi jos visupirma paliečia busiančius dalykus, priegtam yra pačiuose išsireiškimuose nemaža užtylėjimų, slaptingumo, aliuzijų į Apaštalo pamokymus, žodžiais duotus Tesalonikiečiams, ir dėlto tik jiems aiškius. Apskritai vienok sakant, Apaštalo žodžių prasmė pasilieka gana aiški.— *Atstojimas.* Pirmu dalyku, kurs pranoks Kristaus atėjimą, bus žymus, atviras atstojimas ant visos žemės daugelio krikščionių nuo Kristaus, nuo tikėjimo į jį (plg. Mat. 24, 11. 12. Luk. 18, 8).— *Bus apreikštas...* Antruoju dalyku bus Antikristo pasirodymas. Tas Dievo ir žmonių priešininkas pavadintas yra dviem vardais: *nusidėjimo žmogus* ir *prapulties sunus*. Vietoje pirmojo vardo kaikuriuose gr. kod. yra truputį kitoks: žmogus pasipriešinimo įstatymui (τῆς ἀνομίας). Pirmasis vardas įvaizdina Antikristą, kaipo įsikunijusią nuodėmę, kaipo tą, kurs yra visokio dorinio piktumo palaikytoju ir platintoju; anot gi kaikurių gr. kod. skaitymų, kaipo tą, kurs principiališkai ir savo prigimtimi priešingas yra visiems Dievo įstatymams. Antrasis vardas yra ebraizmas ir reiškia tą, kurs išankstо paskirtas yra sunaikinimui, prapulčiai, kaipo nusidėjimo pasekmei.— (4) *Priešininkas.* Koks Antikristo budas, toks bus ir jo viešas apsireiškimas. Jis visupirma pasirodys kaipo priešininkas Dievo ir Kristaus ir nesiliaus jiems priešinęsis ; taigi, bus tikras Dievo ir Kristaus neprietelis. Tą jo neprietelystę Apaštalas išreiškia toliaus žodžiais: *Išsikeliantis...* Antikristas, besipriešindamas Dievui, stengsis užimti jo vietą ir reikalaus nuo žmonių dieviško pagarbinimo. Jis norės buti garbinamas pats vienas,

adhuc essem apud vos, hæc dicebam vobis? [6] Et nunc quid detineat scitis, ut reveletur in suo tempore. [7] Nam mysterium jam operatur iniquitatis: tantum ut qui tenet nunc, teneat, donec de medio fiat.

kaip kad butu Dievas. [5] Ar neatmenate, jog dar pas jus budamas, tai jums sakiau? [6] Ir dabar jųs žinote, kas jį sulaiko, kad apsireikštu tik savame laike. [7] Nes neteisybės paslaptis jau veikia; tiktai kad tas, kurs dabar laiko, laikytu, iki bus šalin atimtas.

---

kaip anas bedievis kunigaikštis, kurį mini Danielis pranašas, 11, 36. 37.— *Dievo Bažnyčioje*: arba visoje krikščionių Bažnyčioje, kaipo mystiškoje šventykloje, arba visuose rumuose, paskirtuose tikrojo Dievo garbinimui, kuriuos anas didis Dievo priešininkas stengsis pasisavinti, kad juose butu garbinamas dieviškų garbinimu.— *Rodydamas*... Su pagalba įvairių pragarinių stebuklų (veiz. žem. e. 9, 10) Antikristas stengsis priparodyti, kad jis yra Dievas.— (5) *Ar neatmenate*... Apaštalas pertraukia valandėlei savo aprašymą, su išmetinėjimu primindamas skaitytojams, jog apie tuos dalykus jau buvo jiems pasakojęs.— (6) *Ir dabar*... Apaštalas pradeda kalbėti apie tai, kas sulaiko Antikristo apsireiškimą, o per tai ir Kristaus atėjimą.— *Jųs žinote*... Tos anksčiaus Tesalonikiečiams suteiktos žinios yra priežastimi trumpumo Apaštalo žodžiuose, o per tai ir jų mums neaiškumo.— *Kas jį sulaiko*: kliutis, kuri neleidžia dar Antikristui apsireikšti.— *Savame laike*: laike, kurį didis priešininkas galės pavadinti savuoju, taip Dievui rėdant.— (7) *Nes*... Nors tas laikas dar neatėjo, bet jau ir dabar galima patėmyti žymes didžio piktumo, įvyksiančio pasaulyje.— *Neteisybės paslaptis*. Neteisybė, ἀνομία, reiškia pasipriešinimą Dievo įstatymui, o per tai nuodėmę, kaipo sukilimą prieš Dievo įstatymą. Taigi, neteisybės paslaptimi yra didis, nepaprastas laipsnis pasipriešinimo Dievui, lygkad sutraukimas į vieną vietą žmonių piktybių.— *Jau veikia*. Neteisybės paslaptis niekuomet nesiliovė rodžius savo veiklumą nuo pat pirmojo žmogaus nupuolimo. Bet yra tarpai, kada tas veiklumas apsireiškia su didesniu smarkumu. Jo slaptingumas yra tame, kad žmonių dauguma nemoka atskirų jo apsireiškimų sujungti su busiančiuoju Antikristo atėjimu. Apaštalas jį matė ypač didžiame persekiojime, beveik visur sukeltame prieš Kristaus Bažnyčią. Amžių bėgyje tas veiklumas apsireiškė ir apsireikš įvairiais budais (klaidžiatikystėmis, revoliucijomis, neteisingomis kovomis ir k.), o jo vadovu yra šetonas. Didi yra žmonių laimė, kad draug veikia slaptingai ir Dievo malonė išrinktųjų išganymui.— *Tiktai kad*... Vulgatos tekstą galima suprasti kaipo perspėjimą krikščionims, kurio prasmė gali buti išreikšta sekančiu budu: kad tas, kurs turi Kristų ir tikrą tikėjimą, užlaikytu juos tvirtai, kolei didžiai apostazijai nebus padarytas galas. Bet toki prasmė visai nesutinka su gr. t. μόνον ὁ κατέχων ἄρτι ἕως ἐκ μέσου γένηται, tantum qui detinet nunc donec de medio fiat, arba taisykliškai sutvarkant žodžius, tuntum donec qui detinet nunc de medio fiat, tiktai kolei sulaikantis dabar nebus šalin atimtas. Išsireiškimas „sulaikantis“, ὁ κατέχων, yra labai panašus į skaitomą 6. eil. „kas sulaiko“, τὸ κατέχον, ; skirtumas yra tik tame, kad ten yra neijoki gimė, pažyminti abstraktišką veiksnį, čionai gi vyriška nurodanti konkretišką veikėją, ypatą. Bet kas pridengta yra tiemdviem išsireiškimais, nepigu yra atspėti, ir visų amžių egzegėtai yra išreiškę įvairiausias nuomones Apskritai sakant, aniedvi galybi, išreikšti žodžiais „kas sulaiko“ ir „sulaikantis“, regisi Apaštalo mintyje yra šiokiuo tokiuo gerumu, nes jiedvi neleidžia apsireikšti Antikristui. Jiedvi buvo jau Apaštalo laikuose, nes jis apie jas kalba, kaipo apie jau esančias; jiedvi tebėra ir musų dienose, kolei Antikristas dar nėra apsireiškęs.— Sulaikančiame (ὁ κατέχων) matyta tai V. Jėzų Kristų, tai patį šv. Povilą, tai įvairias kitas ypatas; tame gi, kas sulaiko (τὸ κατέχον) krikščionių Bažnyčią jos įtekmę pasaulyje, neatmainomą Dievo nutarimą, sutrukdantį Antikristo atėjimą iki pasaulio pabaigai ir t. t. Gana daug šalininkų turėjo ir turi nuomonė, sulig kurios tuo, kas sulaiko, buvusi Rymo ciesorystė su jos galinga organizacija ir įstatais; sulaikančiu gi kiekvienas

[8] Et tunc revelabitur ille iniquus, quem Dominus Jesus interficiet spiritu oris sui, et destruet illustratione adventus sui eum: [9] cujus est adventus secundum operationem satanæ in omni virtute, et signis, et prodigiis mendacibus, [10] et in omni seductione iniquitatis iis, qui pereunt: eo quod caritatem veritatis non receperunt ut salvi fierent. [11] Ideo mittet illis Deus

[8] Ir tuomet apsireikš anas nedorasis, kurį Viešpats Jėzus užmuš savo burnos kvėpimu ir sunaikins jį savo atėjimo skaistumu. [9] Jo atėjimas yra pagal šetono veikimą su visokia galybe, ir ženklais, ir melagingais stebuklais, [10] ir su visokiuo nedorybės suvedžiojimu pražustantiems, dėlto kad jie nepriėmė tiesos meilės, kad butu išganyti. [11] Todėl Dievas jiems siųs

---

ciesorius; Rymo ciesorystei iširus, jos pareigos tame dalyke perėjusios ant šventosios ciesorystės, arba ant krikščioniškos valstijos apskritai. Sulaikančia jiega buvusi Rymo ciesorystė dėlto, kad jos įstatymai, perėjusieji ir į krikščioniškas valstijas, nemaž prisidėjo prie užlaikymo tvarkos tarp žmonių, o ciesoriai, nors ir nevisuomet geri, vardan savo pareigų, kaipo valdžios atstovai veikė prieš netvarką.— Yra toliaus egzegėtai, kurie sulaikančiame ir tame, kas sulaiko, mato krikščionystės dvasią, įsivyravusią tarp žmonių ir neduodančią apsireikšti Antikristui.— Kiti vėl, visai kitaip aiškindami visą straipsnį, mato dviejose sulaikančiose galybėse patį Antikristą, dabar slapčiai veikiantį, kurio atviras apsireiškimas yra pagal Dievo parėdymą sąlyga Kristaus atėjimo.— Galų gale, apsvarstant įvairias išreikštas nuomones apie tikrą šv. Povilo žodžių prasmę toje vietoje, reikia užbaigti atkartojimu šv. Augustino žodžių: „prisipažįstu atvirai, jog visai nežinau, ką Apaštalas yra pasakęs“ (De civ. Dei. 20, 19, 2).

8—12. Kad skaitytojai aiškiaus pažintu, jog Antikristas dar neatėjo, Apaštalas aprašo budą, kaip jis veiks savųjų tarpe, ir nurodo priežastį, kodėl tai Dievas leis.

(**8**) *Ir tuomet*: kada visa, kas trukdė nusidėjimo žmogaus atėjimą, liausis veikę, kada bus atėjęs jo laikas (e. 6).— *Apsireikš.* Antikristo galybė pasirodys su didžiu smarkumu.— *Anas nedorasis.* Gr. t. ὁ ἄνομος, žmogus, kuriame priešininkystė (ἀνομία) Dievo įstatymui bus tarsi įsikunijusi — *Kurį Viešpats*... Apaštalas skubinasi suraminti skaitytojus, sakydamas, kad Antikristo apsireiškimui ir jo darbui greitai bus padarytas galas ir tai tuomet, kada jis jausis kuostipriausiu.— *Burnos kvėpimu...* Tie žodžiai nurodo, su kokiuo lengvumu bus pergalėtas Antikristas: gana bus vieno burnos kvėpimo, pasirodymo Viešpaties atėjimo skaistybės, kad nedorasis butu sunaikintas. Aprašymas Antikristo sunaikinimo čionai primena žodžius Iz. 11, 4.— (**9**) *Jo atėjimas...* Antikristas bus įrankiu šetono, kurs jam duos savo pagalbą ir savo valdžią.— *Su visokia galybe...* Jėzus Kristus patvirtino savo dievišką pasiuntinystę daugybe tikrų stebuklų, padarytų pagal Dievo veikimą; ir Antikristas ateis su išviršiniais apgaulingais ženklais, padarytais su pagalba tamsybių kunigaikščio. Jų bus daug, bet visi netikri, kaip parodo Apaštalo žodis *melagingais*, aptariantis, anot gr. t., visus tris vardus, galybę ir tt., nes tik vienas Dievas tegali daryti tikrus stebuklus.— (**10**) *Ir su visokiuo...* Antikristo darbų tikslas bus žmonių suvedžiojimas, ir to tikslo pasiekimui jis, be minėtųjų ženklų, naudosis visokiais suvedžiojimo budais, paremtais ant nedorybės, neteisybės.— *Pražustantiems.* Iš atžvilgio į atpirkimą žmonija dalinasi į du skyriu, tuos, kurie gauna išganymą, ir tuos, kurie pražuna. Antikristo laikuose, kaip ir visuomet, tie paskutinieji pražuna per savo kaltybę: *dėlto kad jie nepriėmė...* Jie patįs uždarė savo širdies duris prieš tiesos meilę, kuri yra tarsi Dievo duota dovana; jie atmetė įrankį, turėjusį juos vesti išganyman.— (**11**) *Todėl Dievas...* Iš tų žodžių pasirodo pozitiviškas Dievo prisidėjimas prie pražustančiųjų atmetimo; bet jis įvyksta tik tuomet, kada žmonės pasidarė jau didžiai kaltais (plg. Rym. 1, 24. 25).— *Kad tikėtu melui.* Kas nemyli tiesos, tas pagal Dievo parėdymą darosi prieinamu paklydimui. Atmetusieji Evangeliją ir Kristaus stebuklus

operationem erroris ut credant mendacio, [12] ut judicentur omnes, qui non crediderunt veritati, sed consenserunt iniquitati. [13] Nos autem debemus gratias agere Deo semper pro vobis fratres dilecti a Deo, quod elegerit vos Deus primitias in salutem in sanctificatione spiritus, et in fide veritatis: [14] in qua et vocavit vos per Evangelium nostrum in acquisitionem gloriæ Domini nostri Jesu Christi. [15] Itaque fratres state: et tenete traditiones, quas didicistis, sive per sermonem, sive per epistolam nostram. [16] Ipse autem Dominus noster Jesus Cristus, et Deus et Pater noster qui dilexit nos, et dedit con-

paklydimo veikimą, kad tikėtu melui, [12] kad butu teisiami visi, netikėjusieji tiesai, o pritarusieji neteisybei.

[13] Mes gi turime visuomet Dievui dėkoti už jus, Dievo numylėtieji broliai, kad Dievas išrinko jus, pirmones į išganymą per Dvasios pašventinimą, per tikėjimą į tiesą, [14] į kurią jis jus ir pavadino per musų Evangeliją musų Viešpaties, Jėzaus Kristaus, šlovės gautų. [15] Taigi, broliai, stovėkite tvirtai ir užlaikykite padavimus, kurių išmokote ar tai per žodį, ar per musų gromatą. [16] O pats musų Viešpats, Jėzus Kristus, ir Dievas musų Tėvas, mus numylėjusis ir davusis amžiną palinksminimą

įtikės be abejojimo šetonui ir Antikristo ženklams.— (12) *Kad butu teisiami*: kad butu pasmerkti. Toki yra paskutinė pasekmė atmetimo tiesos ir priėmimo melo.

13—17. Pirmą gromatos dalį šv. Povilas užbaigia dėkojimu Dievui už tai, kad jis apsaugos Tesalonikiečius nuo Antikristo apgavimo, kaipo tuos, kurie išrinkti ir pavadinti yra į išganymą (13. 14). Tasalonikiečiai iš savo pusės privalo pasilikti ištikimi Dievo malonei, kurios jiems Apaštalas nuo Dievo maldauja (15—17).

(13) *Mes gi turime...* Apaštalas tikisi, kad Tesalonikiečiai bus išrinktųjų tarpe, todėl jis nori dėkoti Dievui už tą jų išrinkimą.—*Pirmones*. Pirmonėmis Š. Į. vadinosi pirmgimiai sunųs, kurie buvo atnašaujami Dievui (v. 2 Moz. 25, 4. 4 Moz. 15, 19). Apaštalas čionai gal daro aliuziją į tą aplinkybę, kad Tesalonikiečių bažnyčia buvo viena iš pirmųjų, kurias jis įsteigė Europoje.— *Per Dvasios...* Butinai reikalingos žmonių išganymui sąlygos yra jų pašventinimas, šv. Dvasios padarytas, iš antros gi pusės jų pritarimas per tikėjimą Evangelijos tiesai.— (14) *Į kurią...* Dievas visai liuosai, iš savo malonės išrinko prieš amžius Tesalonikiečius į išganymą, pavadino gi juos laikui atėjus, kada jiems buvo Povilo apsakyta Evangelija.—*Šlovės gautų.* Tesalonikiečių pavadinimo tikslas buvo jų dalyvavimas toje šlovėje, kurią turi amžinai Jėzus Kristus danguje. — (15) *Taigi...* Paraginimas į ištvermę tikėjime, nes nors Dievas pavadino Tesalonikiečius be jų, tečiaus neduos jiems šlovės be jų ištvermės tikėjime. — *Padavimus, kurių...* Kad apaštalai nevisą savo mokslą yra parašę, tai visai nestebėtina, nes nors jiems Dievas pavedė apsakoti Evangeliją, bet jis neliepė mokyti visų žmonių per raštus. Jie rašė tik ypatinguose atsitikimuose progai pasitaikius. Todėl ir tai, ką jie padavė neparašyta, taip-pat yra tikėtina, kaip ir tai, kas randasi jų raštuose. Užtat mes ir tikime Bažnyčios padavimui. Tai yra Bažnyčios padavimas: tokio priparodymo turi užtekti (Auks.). Iš Apaštalo žodžių aiškiai pasirodo vertybė padavimo, kaipo tikro tikėjimo tiesų šaltinio. — *Per žodį*: per apsakojimą žodžiais.— *Per gromatą*: pirmąją grom. į Tesal.— (16) *O pats...* Apaštalo linkėjimas Tesalonikiečiams, kad jo paraginimas galėtu turėti geras pasekmes, nes be Dievo malonės pagalbos jis bus tuščias. —*Mus numylėjusis...* Dievas, kurs tiek sykių parodė savo meilę Tesalonikiečiams ir tiek daug jiems suteikė malonių, neatmes ir dabar Apaštalo maldos. — *Amžiną palinksminimą.* Palinksminimas vadinasi amžinas, nesiliaujantis, nes joki žemiška galybė negali jo išplėšti, nes jis paremtas yra ant vilties laimėti dan-

solationem æternam, et spem bonam in gratia, [17] exhortetur corda vestra, et confirmet in omni opere, et sermone bono.

ir gerą viltį malonėje, [17] tepagraudena jusų širdis ir tepatvirtina visokiame gerame darbe ir žodyje.

II. Praktiški perspėjimai.

Caput III. [1] De cetero fratres orate pro nobis ut sermo Dei currat, et clarificetur, sicut et apud vos: [2] et ut liberemur ab importunis, et malis hominibus: non enim omnium est fides. [3] Fidelis autem Deus est, qui confirmabit vos, et custodiet a malo. [4] Confidimus autem de vobis, in Domino, quoniam quæ præcipimus, et facitis, et facietis. [5] Dominus autem dirigat corda vestra in caritate Dei, et patientia Christi. [6] Denuntiamus autem vobis fratres in nomine Domini nostri Jesu Christi, ut subtrahatis vos ab omni fratre ambulante inordinate, et non secundum traditionem, quam acceperunt a nobis.

3. Perskyrimas. [1] Galop, broliai, melskitės už mus, kad Dievo žodis plauktu ir butu šlovinamas, kaip ir pas jus; [2] kad ir mes butumėm paliuosuoti nuo netikusių ir piktų žmonių; nes ne visi turi tikėjimą. [3] O Dievas yra ištikimas; jis jus patvirtins ir sergės nuo pikto. [4] Pasitikime gi jumis Viešpatyje, jog, ką mes įsakome, jus ir darote ir darysite. [5] O Viešpats terėdo jusų širdis Dievo meilėje ir Kristaus kantrybėje. [6] Mes gi įsakome jums, broliai, vardan musų Viešpaties, Jėzaus Kristaus, pasišalinti nuo kiekvieno brolio, pasielgiančio netvarkiškai, o ne pagal gautąjį nuo musų pamokymą.

---

gų.—(17) *Tepagraudena...* Sunkiose prityrimo valandose Tesalonikiečiams buvo reikalinga ypatinga paguoda ir padrąsinimas, kad visi jų darbai ir žodžiai butu tikrai geri.

Antroji gromatos dalis (3, 1—15) susideda iš įvairių pagraudenimų.

1—6. Apaštalas, pavedęs save skaitytojų maldoms (1. 2), ragina visus užlaikyti jo duotuosius įsakymus ir vengti tų brolių, kurie jų neužlaiko (3—6).

(1) *Galop.* Tuo žodžiu Apaštalas pereina prie kito dalyko. — *Plauktu*: kad Evangelija veikiai platintus visur. Metafora paimta iš Ps. 145, 15. — *Butu šlovinamas.* Viešpaties žodis esti pašlovintas, kada gali parodyti visą savo galybę ir pašventinti dušias. — *Kaip ir pas jus.* Gražus Tesalonikiečių tikėjimo pagyrimas. —(2) *Ir kad mes...* Maldavimas ypatingos malonės, kurią nori gauti Apaštalas per Tesalonikiečių užtarymą.— *Nuo netikusių...* Nuo įtužusių žydų, trukdžiusių Apaštalo darbus Korinte.— *Nes ne visi...* Žydų priešingumas nėra stebėtinas, nes daug yra žmonių, kurie neklauso Dievo pavadinimo į tikėjimą.— (3) *O Dievas...* Apaštalas vėl išreiškia viltį, kad Dievas sutvirtins Tesalonikiečius išganymo kelyje, ir kad jie bus paklusnųs gautiems įsakymams.— *Ištikimas,* todėl ir toliaus juos laimins ir ves išganyman.— (4) *Pasitikime...* Tesalonikiečiams reikia iš savo pusės sandarbininkauti su Dievo malone. Tas gi sandarbininkavimas apsireikš pildyme visų šv. Povilo parėdymų, duotų vardan Viešpaties.— *Viešpatyje.* Apaštalo pasitikėjimas remiasi ant Viešpaties, kurs savo malone padės skaitytojams pildyti jų pareigas. Tą mintį šv. Povilas išreiškia gražiu linkėjimu sek. eil.— (5) *O Viešpats...* Apaštalas linkėja Tesalonikiečiams mylėti Dievą visa širdžia ir sekti visuose varguose Jėzaus Kristaus kantrybę.— (6) *Mes gi įsakome...* Tas Apaštalo parėdymas išreikštas yra labai iš-

[7] Ipsi enim scitis quemadmodum oporteat imitari nos: quoniam non inquieti fuimus inter vos: [8] neque gratis panem manducavimus ab aliquo, sed in labore, et in fatigatione, nocte et die operantes, ne quem vestrum gravaremus. [9] Non quasi non habuerimus potestatem, sed ut nosmetipsos formam daremus vobis ad imitandum nos. [10] Nam et cum essemus apud vos, hoc denuntiabamus vobis: quoniam si quis non vult operari, nec manducet. [11] Audivimus enim inter vos quosdam ambulare inquiete, nihil operantes, sed curiose agentes. [12] Iis autem, qui ejusmodi sunt, denuntiamus, et obsecramus in Domino Jesu Christo, ut cum silentio operantes, suum panem manducent.

[7] Nes jųs patįs žinote, kaip reikia mus sekioti; nes mes nebuvome tarp jusų neramųs, [8] ir nevalgėme keno nors duonos veltui, bet varge ir nuovargyje darbuodamies naktį ir dieną, kad neapsunkintumėm ko nors iš jusų. [9] Ne kad mes nebutumėm turėję valdžios, bet kad duotumėm save kaipo paveizdą jums sekioti mus. [10] Nes ir pas jus budami tai jums aiškinome, jog jei kas nenori dirbti, tenevalgo. [11] Nes mes girdėjome, kad kaikurie tarp jusų elgiasi netvarkiškai, nieko nedirbdami ir užsiimdami nereikalingais daiktais. [12] Tiems gi, kurie tokie yra, įsakome ir meldžiame Viešpatyje, Jėzuje Kristuje, kad ramiai dirbdami valgytu savo duoną.

---

kilmingai, vardan paties Jėzaus Kristaus. Paliečia jis pasielgimą su tais krikščionimis, kurie, laukdami veikaus Kristaus atėjimo, buvo atsidavę dykinėjimui ir gyveno netvarkiškai. Jie buvo jau perspėti 1 Tes. 4, 11., bet nepasitaisė, ir dar jų skaitlius buvo pasidauginęs.— *Pasišalinti.* Toki turėjo buti bausmė ir pataisymo įrankis. Buvo tai lyg koki ekskomunika, atskyrimas prasikaltusiųjų. Atskirti nuo kitų draugystės jie turėjo greičiaus suprasti savo klaidos didumą.— *Netvarkiškai*: priešingai krikščioniškai arba draugijinei tvarkai, reikalaujančiai darbštumo ir ramybės.— *O ne pagal... pamokymą,*— kurį Apaštalas buvo davęs pirma žodžiais, paskui pirmoje gromatoje 4, 11.

7—12. Ypač neramiesiems ir dykinėjantiems Apaštalas stato savo pasielgimą, kaipo pavyzdį, kurį jie turi sekti. (**7**) *Nes jųs patįs...* Atsišaukimas į skaitytojų prityrimą arba žinojimą turi dar labiaus patvirtinti Apaštalo perspėjimo teisingumą.— *Mus sekioti.* Plg. 1 Tes. 1, 6.— *Neramųs*: nesielgėme netvarkiškai.— (**8**) *Ir nevalgėm...* Iš tų žodžių labiaus paaiškėja, kaip Apaštalas supranta čionai netvarką: ji esti tuomet, kada žmogus nieko nedirba, nebeaprupina pats savo reikalų ir darosi kitiems apsunkinimu. Plg Apd. 20, 34. 1 Kor. 4, 12.— (**9**) *Ne kad...* Jei Povilas dirbo sunkiai, nors kaipo Dievo žodžio apsakotojas turėjo teisę gauti užlaikymą nuo mokomųjų, tuo labiaus turi patįs darbuoties paprasti tikintieji, sekdami duotąjį sau paveizdą.— (**10**) *Nes ir pas...* Ko šv. Povilas mokė savo pavyzdžiu, apie tai jis yra kalbėjęs ir pamoksluose gyvu žodžiu.— *Kas nenori...* Gal tai buvo žmonių patarlė, išreiškianti Dievo įsakymą 1 Moz. 3, 19.— (**11**) *Nes mes...* Apaštalas jau stačiai kreipiasi į tuos, kurių pasielgimas buvo netvarkiškas, ir apie kuriuos jis buvo gavęs naujas žinias iš Tesalonikos.— (**12**) *Tiems gi...* Paliepimas, kaip ir augščiaus, išreikštas yra labai iškilmingai; iš to gi pasirodo, kaip didžiai svarbiu skaitė jį šv. Povilas.

13—15. Apaštalas, priminęs pareigą nesiliauti gerai darius, vėl visiems įsako sergėties draugystės brolių, neužlaikančių duotųjų įsakymų, ir juos pabarti.

[13] Vos autem fratres nolite deficere benefacientes. [14] Quod si quis non obedit verbo nostro per epistolam, hunc notate, et ne commisceamini cum illo ut confundatur: [15] et nolite quasi inimicum existimare, sed corripite ut fratrem.

[13] Jųs gi, broliai, nesiliaukite gerai darę. [14] O jei kas neklauso musų žodžio per gromatą, tą pažymėkite ir neturėkite su juomi draugystės, kad užsigėdintu. [15] Neveizdėkit tečiaus į jį, kaipo į neprietelį, bet pabarkite kaipo brolį.

Gromatos užbaiga.

[16] Ipse autem Dominus pacis det vobis pacem sempiternam in omni loco. Dominus sit cum omnibus vobis. [17] Salutatio, mea manu Pauli: quod est signum in omni epistola: ita scribo. [18] Gratia Domini nostri Jesu Christi cum omnibus vobis. Amen.

[16] O pats ramybės Viešpats teduoda jums visuomet ramybę kiekvienoje vietoje. Viešpats teesie su jumis visais. [17] Pasveikinimas mano, Povilo, ranka: tas yra ženklas kiekvienoje gromatoje. Taip rašau. [18] Musų Viešpaties, Jėzaus Kristaus, malonė teesie su jumis visais. Amen.

(**13**) *Jųs gi...* Apaštalas vėl kreipiasi į visus skaitytojus.— *Gerai darę.* Anot daugelio aiškintojų, šv. Povilas turėjo čia mintyje ypač mielaširdystės darbus, kuriais krikščionįs visuomet privalo užsiimti, neveizdėdami į tai, kad kaikurie dykaduoniai jais piktai pasinaudoja.— (**14**) *O jei kas...* Apaštalas dar sykį atkartoja savo paliepimą (e. 6) vengti draugystės gyvenančiųjų netvarkoje.— (**15**) *Neveizdėkit...* Broliška meilė turi visuomet apimti ir klystančius ir atskirtuosius nuo bažnytinės draugystės, nes ir tuomet jie pasilieka broliais. Jie yra tik sergančiais sąnariais Bažnyčios kune. Meile galima juos pataisyti; perdaug didžiame pasielgimo kietume yra pavojus amžino jų atsitolinimo.

16—18. Gromatos užbaiga susideda iš palaiminimo ir pasveikinimo, parašyto paties šv. Povilo ranka, kas turi buti skaitytojams gromatos tikrumo ženklu.

(**16**) *O pats...* Apaštalas linkėja skaitytojams ypač ramybės, nes paleistos tarp jų paskalos apie Kristaus atėjimą buvo sukėlusios nerimastį.— (**17**) *Pasveikinimas...* Iš tų žodžių paaiškėja, kad iki tai vietai šv. Povilas diktavo gromatą kuriam nors savo mokytiniui; tik čia jis paėmė plunksną ir parašė keletą žodžių nuosava ranka. Tokio pasielgimo priežastį randame augšč. 2, 2. Tesalonikoje buvo paleista Povilo vardu netikra gromata, padariusi nemaž pikta. Apaštalas, norėdamas tolesniam laikui užkirsti kelią piktam jo vardo išnaudojimui, prideda nuosava ranka prierašą, autografą, ir sakosi taip darysiąs visose kitose gromatose. Plg. Gal. 6 11. Filem., 19.— (**18**) *Musų...* Palaiminimas toks pat, kaip ir pirmoje gromatoje 5, 20.

PIRMOJI GROMATA

Į TIMOTIEJŲ.

ĮVEDIMAS.

I. Ganytojiškosios gromatos.

1. Dvi gromati į Timotiejų ir viena į Titą dabar paprastai vadinamos yra ganytojiškomis (pastorales). Toks vardas joms yra duodamas, atsižvelgiant į turinį ir tikslą, kurį autorius turėjo jas rašydamas. Paskirtos dviem dvasiškiem ganytojam, vyskupam, jos suteikia gražius pamokymus, kaip kiekvienas vyskupas privalo pildyti savo svarbias pareigas. Jose randasi parėdymai apie išrinkimą naujų vyskupų, kunigų, djakonų ir našlių, toliaus kaikurios taisyklės, paliečiančios viešas pamaldas, įvairių tikinčiųjų pareigas ir atskirų bažnyčių gyvavimo sutvarkymą, o taipogi truputis ypatiškų žinių apie du jo mokytiniu, kuriem gromatos buvo paskirtos. Tos vienok ypatiškos žinios užima taip nežymią vietą, kad pačios ypatos nustoja beveik savo individuališkumo ir žūna, lieka gi iškelta aikštėn tik svarbios jų pareigos, ir tokiuo budu ganytojiškos gromatos įgyja vertybę pamokymų, paskirtų visai Bažnyčiai.

2. Seniausi tradicija, siekianti apaštališkųjų tėvų laiką, skaitė gromatas į Timotiejų ir Titą tikrais šv. Povilo veikalais. Jau pirmojo šimtmečio pabaigoje ir antrojo pradžioje gyvenusių Bažnyčios tėvų ir rašytojų, šv. Klemenso Rym., šv. Polykarpo, šv. Ignaco K., šv. Justino, šv. Teofilio ir k. raštuose galima sutikti mažiaus ar labiaus aiškias citatas ir aliuzijas, iš kurių pasirodo, kad ganytojiškos gromatos buvo tuomet žinomos tokios pat, kokios dabar tebėra. Pirmuose šv. Rašto vertimuose, kaip lot. Italėje, syriškoje Pešitoje jos randasi draug su kitomis šv. Povilo gromatomis. Jas mini pirmųjų amžių klaidžiatikiai Marcionas, Herakleonas ir k., taip paliudydami bent jų buvimą. Jos randasi paminėtos, kaipo šv. Povilo veikalai, seniausiuose pavie-

nių bažnyčių kanonuose, kaip Rymo (Muratorio kanonas), Galijos, Aleksandrijos, nebekalbant jau apie liudijimus bent kiek vėlesnių bažnytinių susirinkimų, šv. tėvų ir rašytų kodeksų.

3. Neveizdint vienok į tą seniausių liudijimų daugybę dabartiniai kritikai racionalistai visai nepripažįsta pastorališkų gromatų autentiškomis, sakydami, kad visai kitoks esąs jų stylius ir rašymo budas, negu tikruose šv. Povilo veikaluose, kad jose randamos ypatiškos žinios nesutinką su pagonių Apaštalo gyvenimo aplinkybėmis, kad Bažnyčios sutvarkymas jose įvaizdintas esąs toks, koks galėjo buti tik antrame šimtmetyje.— Taigi, visupirma kritikai, kalbėdami apie styliaus skirtingumą, labai pardeda. Tiesa, pastorališkose gromatose yra žodžiai ir išsireiškimai, nesutinkami kitose gromatose, bet jie nėra taip skaitlingi, kad iš jų galima butu teisingai daryti toli siekiančius išvedimus. Jie pigiai gali buti išaiškinti apskritai didžia liuosybe ir įvairumu šv. Povilo rašymo budo, taip kad kiekvienoje jo gromatoje randasi tik jai nuosavi išsireiškimai, nerandami kitose, tolesniai tuo, kad Apaštalas rašė ganytojiškas gromatas žymiai vėliaus už kitas ir kad jų turinys yra visai kitoks. Galop, jei yra styliaus skirtingumai, tai daug daugiaus yra labai žymių panašumų, kurie verste verčia pripažinti gromatas autentiškomis. — Abejonės, sukeltos dėlei ypatiškų žinių, remiasi ant klaidingo spėjimo, buk Apaštalų darbuose aprašytas esąs visas šv. Povilo gyvenimas iki galui, ir buk pirmas jo kalėjimas Ryme užsibaigęs mirtimi. Bet seniausi tradicija liudija, kad pagonių Apaštalas, paliuosuotas iš kalėjimo galėjo dar atlikti kelionę Ispanijon ir kitas keliones, minimas pastorališkose gromatose, ir tik antrą kartą sugautas ir nuvežtas Ryman, tapo čionai nukankintas 67 m. — Bažnytinio gyvenimo tvarka, minima ganytojiškose gromatose, nieku žymiai nesiskiria nuo tos, kuri žinoma yra iš Apd., ir parėdymai apie ją visai sutinka su praktišku budu šv. Povilo, mokėjusio visur duoti atsakančius įsakymus, kaip tai pasirodo ypač iš gromatų į Korintiečius. — O kad Apaštalas duoda svarbius perspėjimus apie klaidžiatikius, tai tais buvo ne vėlesnieji gnostikai, bet visupirma tie patįs pagonių Apaštalo priešai, žydžiuojantieji, su kuriais jis nuolat kovojo, ir kuriuose jau galima matyti paskiaus įsivyravusio gnosticizmo pranokėjus.

Taip tat, apsvarstymas daromų ganytojiškoms gromatoms prikaišiojimų ir keliamų abejonių netik nedaro gromatų autentiškumo abejotinu, bet dar jį žymiai patvirtina.

II. Pirmoji gromata į Timotieju. 4. Timotiejus, mylimiausis šv. Povilo mokytinis, buvo gimęs Lystroje, Likaonijos krašte iš tėvo pagonies ir motinos žydės, vardu Eunikės, kuri savo sunų išauklėjo žydų tikėjime. Nebuvo jis vienok apipjaustytas, regimai prieštaraujant tėvui. Pagonių Apaštalas apkrikštijo Timotiejų su jo motina ir senele, Loide, laike savo pirmosios kelionės per Mažąją Aziją, o paskui atlikdamas antrąją kelionę, gavęs geriausias apie jį žinias, pašventė į kunigus ir paėmė sau už kelionių draugą. Norėdamas palengvinti Timotiejui santikius su neatverstais žydais, šv. Povilas jį apipjaustydino, nes kitaip žydai nebutu jo klausę nei net įleidę į savo draugystę, tuo labiaus kad jie

žinojo jo motiną esančią izraėlitę, ir todėl skaitė patį Timotieju Įstatymo peržengėju. Taip tat jaunas Timotiejus tapo šv. Povilo sandarbininku, o savo budu, savo gera širdimi, prisirišimu ir pasišventimu užvadavo pagonių Apaštalui geriausį sunų, varguose gi ir karčiose gyvenimo valandose buvo tikrai gaivinančiu balsimu. Prietelystės ryšis ir santikiai tarp jųdviejų pasiliko tie patįs per visą gyvenimą. Timotiejus ėjo draug su savo mokytoju visur, pildė visas sau pavedamas pareigas ir pasiuntinystes, neapleidė jo ir kalėjime. Kaip labai jį brangino šv. Povilas, pasirodo kad ir iš to, jog beveik visose gromatose mini savo mokytinį, o šešiose deda jo vardą šaly savojo antrašuose.

5. Tebebudamas kalėjime Ryme, šv. Povilas buvo gavęs žinias iš Efezo apie kaikuriuos negeistinus apsireiškimus vietinių krikščionių gyvenime, apie susilpnėjusį jų uolumą tikėjimo dalykuose, ir tai nurodė gromatoje į Efeziečius. Dalykų stovis nuo to laiko ne tik nepagerėjo, bet vis ėjo blogyn. Efeze atsirado suvedžiotojai, kurie jau turėjo nemaža šalininkų. Ko jie mokė, jie ir patįs gerai nežinojo. Jie stengėsi užstoti Evangeliją kažikokiuo augštesniu mokslu. Istikrųjų gi gražios jų šnekos, kurių su mielu noru klausėsi silpnesnieji broliai, ypač gi moterįs, buvo tai netikusios žydų pasakos, begaliniai giminių išskaitliavimai arba paprastos svajonės. Paleistas iš kalėjimo ir po kokio laiko atvykęs Efezan, šv. Povilas tuojau ėmėsi už darbo ir ne be didžio vargo sugrąžino daugumą suklydusių į tikrąjį kelią, užkietėjusius gi paklydimų platintojus visai atskyrė nuo bažnytinės draugystės. Trumpu vienok laiku visiškos tvarkos padaryti nebuvo galima, o kadangi ilgai pasilikti pats Apaštalas negalėjo, todėl jis pavedė Efezo krikščionių valdymą ir tolesnį tvarkymą Timotiejui, pažadėdamas neužilgo vėl sugrįžti, ir iškeliavo Makedonijon. Gerai suprasdamas sunkumą naštos, kurią buvo uždėjęs ant savo mylimo mokytinio ir gal negalėdamas sugrįžti taip veikiai, kaip manė, šv. Povilas norėjo papildyti tuos trumpus perspėjimus, kuriuos buvo davęs paliekamajam, ir tuo tikslu tuojau pradžioje kelionės per Makedoniją parašė Timotiejui gromatą. Tai galėjo buti vasarą 65 metų. Ta pirmoji gromata į Timotieju turėjo ir jam pačiam priminti jo pareigas ir krikščionių akyse suteikti daugiaus svarbumo jo parėdymams, kaipo paremtiems ant paties šv. Povilo rašytų žodžių.

6. Taigi, pirmoje gromatoje į Timotieju Apaštalas po trumpo antrašo (1, 1. 2) duoda nurodymus, ko reikia laikyties tikro Kristaus mokslo platinime (1, 3—20); toliaus gromatoje eina pamokymai, kaip turi buti sutvarkytos viešos pamaldos, kam, kaip ir už ką reikia melsties (2, 1—15); žymią vietą užimą išskaitymas privalumų, kuriais turi atsižymėti Bažnyčios tarnai (3, 1—13), perspėjimai prieš klaidžiamokslius (3, 14—4, 16) ir nurodymas vyskupų pareigų įvairiose aplinkybėse (5, 1—6, 2); užbaigta gromata persergėjimais, kas Timotiejui reikia daryti dėl savo išganymo ir sveikatos, ir kaip jis privalo rupinties pavestais savo globai tikinčiais įvairių luomų (6, 3—21).

Epistola beati Pauli Apostoli ad Timotheum prima.

Pirmoji švento Povilo Apaštalo gromata į Timotiejų.

Gromatos antrašas.

Caput I. [1] Paulus Apostolus Jesu Christi secundum imperium Dei Salvatoris nostri, et Christi Jesu spei nostræ: [2] Timotheo dilecto filio in fide. Gratia, misericordia, et pax a Deo Patre, et Christo Jesu Domino nostro.

1. Perskyrimas. [1] Povilas, Jėzaus Kristaus Apaštalas pagal paliepimą Dievo, musų Išganytojo, ir Kristaus Jėzaus, musų vilties, [2] Timotiejui, numylėtam sunui tikėjime. Malonė, mielaširdystė ir ramybė nuo Dievo Tėvo ir Kristaus Jėzaus, musų Viešpaties.

I. Parėdymai apie tikrą budą, kaip reikia apsakoti Evangelija

[3] Sicut rogavi te ut remaneres Ephesi cum irem in Macedoniam, ut denuntiares quibusdam ne aliter docerent, [4] neque

[3] Kaip aš, eidamas į Makedoniją, meldžiau tavęs pasilikti Efeze, kad įsakytumei kaikuriems nemokyti kitaip, [4] ir ne-

---

1—2. Gromatos įžanga susideda tiktai iš antrašo, kurs yra gana iškilmingas.

(1) *Povilas...* Kaip kitų gromatų antrašuose, taip ir čia šv. Povilas pažymi, kad jis yra Jėzaus Kristaus Apaštalas ir kad kaipo toksai duoda svarbius pamokymus. Todėl Timotiejus, pritaikydamas tuos pamokymus, galės remties Apaštalo žodžiais ir orumu.—*Pagal paliepimą...* Apaštalas turi teisę duoti parėdymus, o tos teisės šaltiniu yra Dievo valia.—*Musų Išganytojo.* Dievą Tėvą šv Povilas vadina Išganytoju tik šitoje gromatoje ir grom. į Titą. To pavadinimo prasmė plačiaus išreikšta yra 1 Kor. 1, 21. Ef. 2, 8.—*Musų vilties.* Jėzus yra musų viltis, nes per jį, per jo tarpininkystę viliamės buti išganytais, o taipogi viliamės savame laike laimėti jį patį.—(2) *Timotiejui.* Veiz. įved. 4.—*Numylėtam sunui...* Gr. t. tikram sunui. Tos sunystės prigimtis aiškiai išreikšta yra žodžiu: *tikėjime*; taigi ji yra dvasiška, nes šv. Povilas buvo pagimdęs Timotiejų tikėjimui. — *Malonė...* Linkėjimas čionai papildytas yra žodžiu: *mielaširdystė,* pažymėjimui, kaip labai mums reikalingas pasigailėjimas iš Dievo pusės. Plg. 2 Jo., 3. Rym. 1, 7. 1 Kor. 1, 3 ir k.

3—5. Apaštalas visupirma primena, kad ne valia paduoti kitiems klaidingo arba nenaudingo mokslo; o apsakojimo tikslu privalo buti meilė.

(3) *Kaip aš...* Pradėtas čionai sakinys nėra užbaigtas. Jo užbaigimui 4 eil. gale reiktu pridėti: taip ir daryk, arba: taip ir dabar sakau.—*Pasilikti.* Povilas ir Timotiejus buvo draug atkeliavę Efezan. Priverstas greitu laiku išeiti Makedonijon, mokytojas paliko savo vietoje mokytinį.— *Kad įsakytumei...* Palikimo tikslas: Timotiejus privalo duoti įsakymus kaikuriems jam žinomiems žmonėms. —*Nemokyti kitaip.* Užginamas čionai mokslas yra tas, kurs priešingas šv. Povilo apsakytai Evangelijai ir todėl klaidingas.—(4) *Ir neužsiimti...* Su klaidin-

intenderent fabulis, et genealogiis interminatis: quæ quæstiones præstant magis quam ædificationem Dei, quæ est in fide. [5] Finis autem præcepti est caritas de corde puro, et conscientia bona, et fide non ficta. [6] A quibus quidam aberrantes, conversi sunt in vaniloquium, [7] volentes esse legis doctores, non intelligentes neque quæ loquuntur, neque de quibus affirmant. [8] Scimus autem quia bona est lex, si quis ea legitime utatur: [9] sciens hoc quia lex ju-

užsiimti pasakomis ir begalinėmis giminystės eiliomis, padauginančiomis labiaus ginčus, negu Dievo statymą, kursai paremtas yra ant tikėjimo. [5] O įsakymo tikslas yra meilė iš nesuteptos širdies ir geros sąžinės ir neveidmainingo tikėjimo. [6] Nuo tų dalykų kaikurie nuklydę, kreipėsi prie tuščių kalbų, [7] norėdami buti Įstatymo mokytojais, nesuprasdami nei ką kalba, nei to, ką tvirtina. [8] O mes žinome, jog Įstatymas geras yra, jei kas juo naudojasi atsakan-

---

gu mokslu buvo sujungtos šnekos, kad ir netaip labai pavojingos, bet vis gi ir ne naudingos. Jomis buvo visupirma pasakos, t. y. žydų pramanyti apsakojimai, kuriais, kaip galima spėti, žiurint į žydų talmudą, stengtasi paaiškinti neaiškius šv. istorijos atsitikimus, — toliaus gi, begalinės giminystės eilios, kuriomis žydai rupindavosi išvesti savo kilmę nuo Abraomo, arba kurios yra buvusios tarp senobės patriarkų.— *Padauginančiomis...* Tuščios šnekos turėdavo tas negeras pasekmes, kad sukeldavo daugybę klausimų, buvusių ginčų priežastimi.—*Dievo statymą,* t. y. Bažnyčią. Sukelti ginčai visai nepraversdavo dušių pašventinimui, o per tai statymui dieviškojo rumo, Bažnyčios. Kaikurie senesnieji gr. kod. vietoje žodžio οἰκοδομίαν turi οἰκονομιαν. Tuo žodžiu butų išreikštas Dievo surėdymas, tvarka, duota musų išganymui. — *Ant tikėjimo.* Tikėjimas yra pagrindu Dievo įstatytos tvarkos ir jo Bažnyčios statymo. —(5) *O įsakymo,* t. y. visų Dievo parėdymų, ypač gi Evangelijos mokslo, kuriam priešingos yra klaidžiamokslių kalbos. Visas krikščioniškas mokslas turi sužadinti tikrą meilę. Arčiaus aprašydamas tą meilę, šv. Povilas nurodo jos sąlygas ir sako, kad ji privalo buti iš *nesuteptos širdies,* t. y. liuosa nuo egoizmo, nuo ieškojimo savęs. Paminėta yra pirmoje vietoje širdis, nes ji skaitosi tarsi meilės židiniu. — *Geros sąžinės·* Antras tikros meilės šaltinis yra gera sąžinė, kuri tuomet esti, kada žmogus nesijaučia turįs kokią nors kaltybę iš atžvilgio į Dievą arba artimus. — *Neveidmainingo tikėjimo.* Trečias krikščioniškos meilės šaltinis yra tikras tikėjimas, kurs mus geriausiai vienija su Dievu ir artimais. Meilė gali paeiti tik iš tikro neveidmainingo tikėjimo, nes kas nepripažįsta Dievo apreiškimo, arba kas iš Dievo apreikštųjų tiesų tik sau tinkančias priima, kitas gi atmeta, tas netiki Dievui, bet sau; jis nemyli Dievo ir negali buti Dievo mylėtas; negali jis tikrai mylėti ir artimų, nes neturi reikalingo nuolankumo.

6—10. Klysta tie, kurie, neišmanydami, ko reikia mokyti, negerai naudojasi Įstatymu, kurs savyje, tiesa, geras yra, bet duotas yra iš atžvilgio į neteisiuosius.

(6) *Nuo tų dalykų:* nuo meilės ir nuo trijų išvardytųjų jos sąlygų. — *Tuščių kalbų,*—kuriose nebuvo nei tikro mokslo, nei dorinio pelno. Plg. Tit. 1, 10.—(7) *Norėdami...* Klaidžiamoksliai regimai buvo iš žydžiuojančiųjų. Jie sakėsi skelbią Mozės Įstatymą; bet tas jų apsakojimas Įstatymo buvo suteptas niekingais priedais, kaip pažymėta 4 eil. Tolesniai jie sakėsi norį sutaikyti Įstatymą su Evangelija; bet turėdami klaidingą supratimą apie Įstatymą neišmanė nei ką patįs kalba, nei ko kitus nori išmokyti. — (8) *O mes žinome* — ne kaip neturintįs tikro išmanymo klaidžiamoksliai. — *Įstatymas geras yra:* turi dorinę vertybę. Plg. Rym. 3, 31; 7, 12.. Apaštalas pažymi, kad jis nėra žydų Įstatymo niekintojas. Gerai elgėsi ir krikščionįs iš žydų, laikydami pagarboje tą savo senuolių Įstatymą, nes jis paties Dievo buvo duotas, turėjo išganingą tikslą, buvo pagirtas paties Jėzaus Kristaus (Mat. 5, 17..); bet ne valia buvo skirti jam platesnes ribas, negu jis ištikrųjų turėjo, ir klydo tie, kurie sakė, jog jis yra visuvyriausiuoju apreiškimu, jog visi jo parėdymai yra

sto non est posita, sed injustis, et non subditis, impiis, et peccatoribus, sceleratis, et contaminatis, parricidis, et matricidis, homicidis, [10] fornicariis, masculorum concubitoribus, plagiariis, mendacibus, et perjuris, et si quid aliud sanæ doctrinæ adversatur, [11] quæ est secundum Evangelium gloriæ beati Dei, quod creditum est mihi. [12] Gratias ago ei, qui me confortavit Christo Jesu Domino nostro, qui fidelem me existimavit, ponens in ministerio: [13] qui prius blasphemus fui, et persecutor, et contumeliosus: sed misericordiam Dei consecutus sum, quia ignorans feci in incredulitate. [14] Superabundavit autem gratia Domini nostri cum fide, et dilectione, quæ est in Christo Je-

čiai, [9] tai žinodamas, jog Įstatymas nėra išleistas teisingajam, bet neteisiems ir nepaklusniems, bedieviams ir nusidėjėliams, piktadariams ir suteptiems, tėvžudžiams ir motinžudžiams, žmogžudžiams, [10] paleistuviams, su vaikais begėdiškai apsieinantiems, žmones vagiantiems, melagiams ir neteisiai prisiekiantiems ir jei dar kas kita yra priešinga sveikam mokslui, [11] kursai yra pagal palaimintojo Dievo garbės Evangeliją, man pavestąją. [12] Dėkoju mane patvirtinusiajam Kristui Jėzui, musų Viešpačiui, jog paskaitė mane ištikimu, padėdamas į tarnystę, [13] mane, kursai pirma buvau piktžodžiuotojas, ir persekiotojas, ir prispaudėjas; bet aš gavau Dievo mielaširdystę, nes dariau nežinoda-

---

vienodai neatmainomi, jog Evangelija yra tik patobulinimu žydystės, o ne jos tikslu ir nauju vienatiniu išganymo keliu.— *Atsakančiai*, νομίμως, taip kaip reikalauja pats Įstatymas, jo prigimtis ir tikslas. Įstatymas turėjo buti tik vedėju į Kristų (Gal 3, 24); todėl atėjus Viešpačiui, Įstatymas paliovė buvęs tuo vedėju; šešėlis turėjo išnykti, kada pasirodė šviesa. — (**9**) *Jog Įstatymas...* Teisiųjų pasielgimas išanksto sutinka su Įstatymo reikalavimais, jiems nėra reikalingi užgynimai, arba grasimai; jie reikalingi tiems, kurie pasiduoda savo piktiems palinkimams. Toliaus Apaštalas išskaito visą eilią prasikaltimų. Plg. Rym. 1, 29... 1 Kor. 6, 9. 10 ir k.—*Neteisiems*: anot gr., tiems, kurie yra be įstatymo, t. y. kurie gyvena, neatsižvelgdami į jokį įstatymą. Ta pati mintis išreikšta ir sekančiu žodžiu *nepaklusniems.*—*Bedieviams*: Dievo nesibijantiems.—*Suteptiems*: anot gr.: kuriems nėra nieko švento.—(**10**) *Žmones vagiantiems*, kad juos parduotu vergijon. Už tą kaltybę Mozės Įstatyme buvo paskirta mirties bausmė. 2 Moz. 21, 16. 5 Moz. 24, 7.—*Sveikam mokslui*: doros mokslui, su kuriuo nesutinka klaidžiamokslių tuščios šnekos.

11—17. Tikras yra tas apsakojimas, kurs pavestas yra šv. Povilui, kitados persekiotojui, o dabar gavusiam Dievo mielaširdystę ir apsakojančiam ne tik žodžiu, bet ir savo pavyzdžiu Evangeliją apie išganymą, gautiną per Kristų.

(**11**) *Kursai yra...* Tikras, sveikas mokslas paremtas yra ir sutinka su Evangelija, kurią apsakoti Dievas pavedė šv. Povilui.— *Dievo garbės Evangeliją.* Taip pavadinta yra Evangelija, nes ji apreiškia ypatingiausiu budu begalinę Dievo garbę. Žodžiu *palaimintojo* išreikšta yra begalinė, absoliutiška laimė, kurią Dievas turi pats savyje.— Gr. t. šitos 11 eil. pradžioje nėra žodžių: *kursai yra*, taip kad ją galima sujungti su 9 eil. tokiuo budu: žinodamas, jog Įstatymas nėra išleistas teisingajam, bet neteisiems... pagal... Evangeliją.— (**12**) *Dėkoju...* Paminėjimas tos aplinkybės, kad Evangelijos apsakojimas pavestas buvo šv. Povilui, sužadina jo širdyje karštą dėkingumą už tai, ką su juomi buvo padaręs Jėzus Kristus.— *Patvirtinusiajam*— ne tik atsivertimo valandoje arba kentėjimuose, bet ir visoje apaštališkoje tarnystėje.— (**13**) *Mane, kurs...* Šv. Povilas pirm atsivertimo rodėsi labiausiai nevertu pavadinimo į apaštalus.— *Piktžodžiuotojas...* Jis piktžodžiavo Jėzaus vardui ir jo mokslui, persekiojo Bažnyčią, spaudė ir vargino jo išpažintojus. Veiz.

su. [15] Fidelis sermo, et omni acceptione dignus: quod Christus Jesus venit in hunc mundum peccatores salvos facere, quorum primus ego sum: [16] sed ideo misericordiam consecutus sum: ut in me primo ostenderet Christus Jesus omnem patientiam ad informationem eorum, qui credituri sunt illi, in vitam æternam. [17] Regi autem sæculorum immortali, invisibili, soli Deo honor, et gloria in sæcula sæculorum. Amen.

[18] Hoc præceptum commendo tibi fili Timothee, secundum præcedentes in te prophetias, ut

mas, netikėjime. [14] O musų Viešpaties malonė pasirodė perviršgausinga, su tikėjimu ir meile, kuri yra Kristuje Jėzuje. [15] Tikras yra žodis ir visokio priėmimo vertas, jog Jėzus Kristus atėjo į šį pasaulį išganytų nusidėjėlių, kurių pirmasis aš esu. [16] O to dėlei aš gavau mielaširdystę, kad manyje pirmame Kristus Jėzus parodytu visą kantrybę pamokymui turinčių į jį įtikėti amžinam jų gyvenimui. [17] O amžių Karaliui nemirtingam, neregimam, vienam Dievui šlovė ir garbė į amžių amžius. Amen.

[18] Tą įsakymą aš pavedu tau, sunau Timotiejau, sulig pirma apie tave duotų pranašysčių, kad

---

Apd. 7, 58 ir tol.— *Aš gavau...* Dievas pasigailėjo klystančiojo.— *Nežinodamas...* Saulius persekiotojas netikėjo, kad Jėzus galėtu buti žadėtasis Mesijas. Jis laukė kitokio. Jis nesielgė prieš savo sąžinę, prieš pilną šviesą. Jo kaltybė nebuvo nusidėjimu šv. Dvasiai (Mat. 12, 31). Jis buvo apakintas savo įsikarščiavimu, su kuriuo gynė savo tėvų tikėjimą nuo tariamo pavojaus.— (**14**) *O musų..* Visuomet gausi Dievo malonė pasirodė perviršapsti iš atžvilgio į persekiotoją Saulių.— *Su tikėjimu ir meile* Draug su malone į Sauliaus dušią įėjo ir tiedvi teologiški dorybi.—(**15**) *Tikras*: tikėjimo vertas. Tą žodį šv. Povilas vartoja gana tankiai ganytojiškose gromatose, kada pradeda kalbėti apie kokią nors labai svarbią tiesą. Ta tiesa čionai yra: *Jėzus Kristus atėjo...* Tais žodžiais trumpais išreikštas yra įsikunijusio Išganytojo gyvenimas ir musų atpirkimo paslaptis.— *Kurių pirmasis*: didžiausis (Aug.). Užsidegimas, su kuriuo Saulius kovojo prieš tariamus Įstatymo niekintojus, buvo nusidėjimu, nes neleidė jam pažinti tiesos, išgirsti Dievo perspėjimų, pvd. šv. Stepono nukankinimo valandoje; tečiaus jis nesielgė prieš savo sąžinę. Todėl čionai šv. Povilas, vadindamas save didžiausiu nusidėjėliu, parodo didžiausį nuolankumą ir kalba taip, kaip paprastai kalba apie save šventieji. Didis pagonių Apaštalas niekuomet neapleidė progos nusižeminti, kada tik atsimindavo savo praeitą gyvenimą. Plg. ypač 1 Kor. 15, 9. Ef. 3, 8.— (**16**) *O to dėlei...* Kaip Povilas buvo pavyzdžiu didžio nusidėjėlio paklydimų, taip Jėzus norėjo jį padaryti pavyzdžiu, pamokančiu, ką gali padaryti Dievo gerumas.— *Visą kantrybę.* Reikėjo visos Dievo kantrybės pakentimui piktų persekiotojo darbų ir jų atleidimui.— *Pamokymui.* Povilas tapo labiausiai padrąsinančiu pavyzdžiu: nei vienas jį atsiminęs negali nustoti vilties apie savo išganymą.— *Amžinam jų gyvenimui*: tikėdami į Jėzų Kristų gaus amžiną gyvenimą.— (**17**) *O amžių...* Apsvarstymas begalinio Dievo gerumo duoda Apaštalui progą pagarbinti amžinąjį Sutvertoją.

18—20. Augščiaus aprašyto apsakojimo budo Apaštalas pataria laikyties Timotiejui, nes kas jį atmeta, suklysta tikėjime, kaip klaidžiamoksliai Povilo išmesti iš Efezo bažnyčios.

(**18**) *Tą įsakymą,—* išreikštą 3 eil. ir tol.— *Sulig pirma...* Tuose žodžiuose yra aliuzija į pagyrimus, kurie iš šv. Dvasios įkvėpimo buvo išreikšti apie Timotiejų Lystroje pirm jo pašventimo į kunigus, ir kuriuose buvo nurodoma jį busiant geru Kristaus tarnu. Plg. žem. 4, 14.— *Kad kovotumei...* Apaštalas mėgsta tankiai lyginti krikščionies gyvenimą, ypač gi apaštalo, su kareivių

milites in illis bonam militiam, [19] habens fidem, et bonam conscientiam, quam quidam repellentes, circa fidem naufragaverunt: [20] ex quibus est Hymenæus, et Alexander. quos tradidi satanæ, ut discant non blasphemare.

kovotumei jose gerą kovą, [19] turėdamas tikėjimą ir gerą sąžinę, kurią kaikurie atstumę sudaužė savo tikėjimo laivą. [20] Jų tarpe yra Ymeniejus ir Aleksandras, kuriuodu aš padaviau šetonui, kad išmoktu nepiktžodžiuoti.

II. Parėdymai apie viešas pamaldas.

Caput II. [1] Obsecro igitur primum omnium fieri obsecrationes, orationes, postulationes, gratiarum actiones pro omnibus hominibus: [2] pro regibus, et omnibus, qui in sublimitate sunt, ut quietam, et tranquillam vitam agamus in omni pietate, et castitate. [3] Hoc enim bonum est, et acceptum coram Salvatore

2. Perskyrimas. [1] Taigi, aš visupirma maldauju, kad butu daromos maldos, prašymai, užtarymai, dėkojimai už visus žmones, [2] už karalius ir visus, kurie vyresniaisiais yra, kad mes ramiai ir tyliai gyventumėm visame maldingume ir padorume. [3] Nes tai gera yra ir patinka akyvaizdoje musų Išganytojo

---

tarnyste. Plg. žem. 6, 12. Rym. 13, 12 ir k.— *Jose*: sulig minėtųjų pranašysčių. — (19) *Turėdamas tikėjimą ir...* Plg. augšč. eil. 5 ir 6. Ef. 6, 16.— *Kaikurie*: klaidžiamoksliai, paminėti 3 ir 6 eil. — *Sudaužė savo...* Graži metafora, išreiškianti, jog klaidžiamoksliai nustojo tikėjimo.— (20) *Ymeniejus*, minimas taipogi 2 Tim. 2, 17.— *Aleksandras*. Tas pats vardas randasi taipogi 2 Tim. 4, 14, bet nežinia, ar ta pati ypata.— *Padaviau šetonui.* Buvo tai ekskomunika arba atskyrimas nuo Bažnyčios. Plg. 1 Kor. 5, 5. Jo tikslas buvo kaltininko pasitaisymas: *kad išmoktu...* Iš tų žodžių pasirodo, kad anųdviejų Efeziečių kaltybė buvo piktžodžiavimai regimai Jėzui Kristui.

Antrame gromatos skyriuje šv. Povilas duoda savo mokytiniui pamokymus apie viešas pamaldas.

3, 1—7. Jis visupirma nurodo, už ką, reikia melsties. Reikia gi melsties už visus žmones ir jų viršininkus (1. 2), nes Dievas nori visų žmonių išganymo ir tą savo valią apreiškė per Kristaus mirtį už visus zmones ir per Apaštalo pasiuntinystę į pagonis (3—7).

(1) *Taigi, aš...* Tais žodžiais Apaštalas sujungė pradedamą čionai pamokymą su gromatos pradžia 1, 3.— *Visupirma.* Malda yra reikalingiausis dalykas krikščioniškame gyvenime; todėl Apaštalas skaito labai svarbiu savo perspėjimą apie maldą.— *Maldos, prašymai...* Maldos apskritai, maldos Dievo pagarbinimui, išprašymui malonių sau arba kitiems, padėkojimui už suteiktas malones.— *Už visus žmones.* Krikščionįs visuose savo susirinkimuose privalo melsties visupirma už visus žmones be išimčių, nes visi yra broliai Dievuje. Toliaus (2) *už karalius ir...* Karaliais čia regimai pavadinti yra Rymo ciesoriai, nes taip juos vadindavo graikiškų kraštų gyventojai. Malda už kunigaikščius nepriklauso nuo jų tikėjimo arba dorinės vertybės, nes krikščionis veizdi ne į jų žmogišką ypatą, bet mato juose Dievo atstovus įstatymams sergėti. Be to, krikščionims negali nerupėti malda už karalius ir viršininkus, kadangi jų pačių ramybė priklauso bent išdalies nuo anų teisingumo, gero valdymo viešų dalykų ir t. t. Kaip ištikimai krikščionįs užlaikydavo tą Apaštalo perspėjimą net iš atžvilgio į pagonis - persekiotojus, paliudija šv. Justinas K. (Apol 1) ir Tertulionas (Apol. 30)...— *Maldingume ir...* Tas yra maldos tikslas ir vaisius.— (3) *Nes tai...* Apaštalas nurodo ir kitas priežastis, kodėl turime melsties. Malda yra gera savyje ir sutinka su Dievo valia, norinčia išganymo visų.—

nostro Deo, [4] qui omnes homines vult salvos fieri, et ad agnitionem veritatis venire. [5] Unus enim Deus, unus et mediator Dei et hominum homo Christus Jesus: [6] qui dedit redemptionem semetipsum pro omnibus, testimonium temporibus suis: [7] in quo positus sum ego prædicator, et Apostolus (veritatem dico, non mentior) doctor gentium in fide, et veritate.

[8] Volo ergo viros orare in omni loco, levantes puras manus

Dievo, [4] kurs nori, kad visi žmonės butu išganyti ir ateitu į tiesos pažinimą. [5] Nes vienas yra Dievas, vienas taipogi tarpininkas tarp Dievo ir žmonių, Žmogus, Kristus Jėzus, [6] pats save davusis kaipo atpirkimą už visus, — liudijimą savuose laikuose, [7] kuriam aš esu paskirtas kaipo apsakotojas ir apaštalas, (sakau tiesą, nemeluoju), pagonių mokytojas tikėjime ir tiesoje.

[8] Aš noriu tat, kad vyrai melstusi kiekvienoje vietoje, pakel-

---

(4) *Kurs nori*... Yra tai viena iš tų tikėjimo tiesų, kurias tankiai mini šv. Povilas.— *Pažinimą*. Anot gr. t., pilną pažinimą. Tiesos pažinimas yra įrankis išganymui pasiekti. Taigi, musų maldose už netikinčiuosius ypač reikia prašyti Dievą jų atsivertimo.— (5) *Nes vienas*... Apaštalas priparodo, kad Viešpats tikrai nori visų žmonių išganymo, ir kad tam tikslui jiems reikia pažinti tiesą. Kadangi yra vienas Dievas, iš to išeina, kad yra tik vienas išganymo kelias, ir todėl niekas negali buti išganytas be tikro pažinimo tą kelią parodančios tiesos. Vienas yra Išganytojas, tarpininkas tarp Dievo ir žmonių, todėl niekas negali gauti išganymo kitaip, kaip tik per jį. Tiesa, buvo visuomet sąryšis tarp žmonių ir Dievo, kaipo jų Sutvertojo, Viešpaties, įstatymų Davėjo ir Teisėjo; bet žmonės buvo arba užmiršę tą sąryšį arba šalin nuo jo nusikreipę. Tuomet apsireiškė Jėzus Kristus, kaipo žmogus, ir parodė savo ypatoje artimiausiai suvienytą dievystę ir žmogystę. Jis pats save davė, kaipo atpirkimo kainą už visus, prisiimdamas ant savęs kaltę ir bausmę visos prasikaltusios žmonijos. Paskui jis vėl sugrįžo su savo švenčiausia žmogyste dangun, kame jis nuolat pildo tarpininko pareigas, vienydamas žmoniją su Dievu. Taigi, jo, kaipo Dievo-Žmogaus, tarpininkystė siekia visur, kur tik yra žmogus.— (6) *Pats save*... Per savo atpuolimą nuo Dievo žmogus pakliuvo į nusidėjimo valdžią ir į šetono vergystę. Kadangi jis atėjo į tokį stovį iš savo liuosos valios, todėl pasidarė skolininku iš atžvilgio į Dievą. Reikėjo jis paliuosuoti iš vergijos ir užmokėti skola. Tai gi įvykdė Jėzus Kristus, padarydamas žmonių vietoje tai, ką jie turėjo padaryti, ir tuo pačiu sutraukė vergystės ryšius.— *Už visus*. Kadangi Kristus davė save už visus, todėl ir Dievas nori visų išganymo.— *Liudijimą*. Apie įvykusį atpirkimą buvo duotas liudijimas, ypatingas apreiškimas, Viešpaties padarytas. Plg. Tit. 1, 3.— *Savuose laikuose*: laikuose, kuriuos Viešpats buvo išanksto paskyręs. Plg. Gal. 4, 4. Kada buvo atėjus laikų pilnybė, Dievas apreiškė ir pilnai paaiškino per apaštalų apsakojimą savo užmanymą išganyti pasaulį per Jėzų Kristų.— (7) *Kuriam*... Tam liudijimui apskelbti buvo paskirtas šv. Povilas. Toje 7. eil. Apaštalas iškilmingai primena savo ypatingą pasiuntinystę, kuri visur žydžiuojančiųjų buvo užginčijama.— *Tikėjime ir tiesoje*. Toki yra sritis, kurioje šv. Povilas turi pildyti Apaštalo ir mokytojo pareigas: jis privalo sužadinti tikėjimą ir duoti pažinti tiesą.— Kableliuose padėti žodžiai: *Sakau*... labiaus pažymi dieviškos Apaštalo pasiuntinystės tikrumą.

8—10. Toliaus Apaštalas perspėja, kas ir kaip privalo melsties, sakydamas, kad vyrams reikia meldžiantis buti liuosais nuo nusidėjimų, moterims gi buti pasipuošusioms velyk dorybėmis, nekaip brangiais drabužiais.

(8) *Aš noriu*... Apaštalas po nedidelio pertrukio grįžta prie dalyko, pradėto 1. eil.—*Kiekvienoje vietoje*: visur, kame daromos yra viešos pamaldos. Didžiuose, kaip Efezas, miestuose buvo neviena, bet keletas vietų, kuriose krikščionįs darydavo religijinius susirinkimus.— *Pakeldami*. Rankų pakėlimas, besimeldžiant, taip-pat kaip laiminant (Luk. 24, 50), buvo gražus žydų (Iš. 17,

sine ira, et disceptatione. [9] Similiter et mulieres in habitu ornato, cum verecundia, et sobrietate ornantes se, et non in tortis crinibus, aut auro, aut margaritis, vel veste pretiosa: [10] sed quod decet mulieres, promittentes pietatem per opera bona.

[11] Mulier in silentio discat cum omni subjectione. [12] Docere autem mulieri non permitto, neque dominari in virum: sed esse in silentio. [13] Adam enim primus formatus est: deinde Heva. [14] Et Adam non est seductus: mulier autem seducta in prævaricatione fuit. [15] Salvabitur

dami nesuteptas rankas, be rustybės ir ginčo. [9] Taip-pat ir moteris padoriuose apdaruose, pasirėdydamos su drovastimi ir prisiturėjimu, ir ne su susuktais plaukais, arba su auksu, arba perlomis, arba brangiais rubais, [10] bet gerais darbais, kaip pridera moteriškėms, prisipažįstančioms prie maldingumo.

[11] Moteriškė tesimoko tylomis su visu pasidavimu. [12] O mokyti moteriškei aš nepaveliju, nei viešpatauti ant vyro, bet kad butu tylėjime. [13] Nes Adomas padarytas yra pirmas, paskiaus Jieva. [14] Ir Adomas nebuvo suvedžiotas, moteriškė gi, pasiduodama suvedžiojimui, pa-

---

11. Ps. 28, 2 ir k.) ir senobės krikščionių paprotis (Tert. Klem.)—*Nesuteptas.* Anot gr. t., šventas, Dievui pašvęstas, taip kaip pritinka religijiniam veiksmui. —*Be rustybės ir...* Prie maldos reikia prisitaisyti artimo meilės parodymu. Rustybė ir iš jos kilstantįs ginčai negali buti sutaikyti su tikru maldingumu. Plg. Mat. 5, 25... — (9) *Taip-pat ir...* Vyrams duoti parėdymai pritinka taipogi ir moterims; bet Apaštalas, apie jas kalbėdamas, dar prideda perspėjimus, ypač reikalingus moterų lyčiai. Tie perspėjimai paliečia jų išviršinę išvaizdą, kuri privalo buti sujungta su vidujiniu dievotumu. Plg. 1 Petr. 3, 1... *Su drovastimi...* Ypač religijiniuose susirinkimuose moterims reikia vengti viso, kame apsireikštu perdaug didis užsiėmimas žemišku gražumu ir tuštybe. Rėdydamos save jos privalo atsiminti, kad nieku neprasikalstu prieš nekaltybės dorą ir kad užlaikytu saiką.—*Auksu...* Auksiniai ir kitokie pagražinimai nėra skirti maldos laikui. — (10) *Bet...* Tikriausis pagražinimas krikščioniškų moterų, kurios nori buti maldingos, yra geri darbai, ne tik gailiaširdystės, bet visi, kuriuose apsireiškia krikščioniška dora.

11—15 Apaštalas primena, kad moteriškės šventuose susirinkimuose turi tylėti ir mokyties, kadangi iš sutvėrimo ir nupuolimo istorijos žinoma, jog moteriškė paduota yra vyrui. Jos pareiga yra doru vaikų išauklėjimu nupelnyti sau išganymą.

(11) *Moteriškė...* Moteris privalo pačios mokyties, nenorėdamos mokyti kitų. Plg. 1 Kor. 14, 34. 35.—*Tylomis,* nieko nekalbėdamos; tame ir apsireiškia pasidavimo dvasia.—(12) *O mokyti...* Apaštalas trumpai ir griežtai užgina moteriškėms mokyti viešuose susirinkimuose, apsakojant ir aiškinant Evangeliją. Bet šv. Povilo žodžiais nėra užginta moteriškėms mokyti žinomų joms dalykų ten, kur tai priklauso prie jų ypatingų pareigų, kaip tai vaikų auklėjime, arba reikalaujant ypatingoms aplinkybėms (Apd. 18, 26). Galėjo jos taipogi išreikšti ir didesniame klausytojų buryje saū duotus įkvėpimus (Apd. 2, 17. 18; 21, 9. Plg. 1 Kor. 11, 5—13), bet joms niekuomet nebuvo valia viešai mokyti tikinčius tikėjimo dalykų bažnyčiose. — *Viešpatauti:* naminiuose santikiuose.— (13) *Nes Adomas...* Apaštalas paremia savo parėdymą priminimu santikių, buvusių tarp pirmojo žmogaus ir pirmosios moteriškės. — *Pirmas.* Adomas buvo kokį laiką visai vienas. Paskui Dievas sutvėrė Jievą, kaipo vyro pagalbininkę, o ne kaipo jo vadovą. Veiz. Prad. 2, 7. 18—23. — (14) *Ir Adomas...* Moteriškė netinka į tikėjimo mokytojus; tai priparodo Jievos pasidavimas žalčio suvedžiojimui. Ji pigiai davėsi suklaidinti žalčio pažadėjimais; apie Adomą gi negalima stačiai pasakyti, kad jis buvo suvedžiotas: jis paklausė Jievos žodžių, stačiai gi pasirodė nepaklusnus Dievo užgynimui.— Visų laikų istorija paliudija

autem per filiorum generationem, si permanserit in fide, et dilectione, et sanctificatione cum sobrietate.

darė peržengimą, [15] Ji bus išganyta per vaikų gimdymą, jei pasiliks tikėjime ir meilėje ir šventume draug su prisiturėjimu.

III. Bažnyčios tarnų privalumai.

Caput III. [1] Fidelis sermo: Si quis episcopatum desiderat, bonum opus desiderat. [2] Oportet ergo Episcopum irreprehensibilem esse, unius uxoris virum, sobrium, prudentem, ornatum,

3. Perskyrimas. [1] Tikras yra žodis: Jei kas trokšta vyskupavimo, trokšta gero darbo. [2] Reikia tat, kad vyskupas butu nepeiktinas, vienos moters vyras, blaivus, atsargus, rimtas, drovin-

---

kaip pigiai moteriškės pasiduoda klaidingiems mokslams.— (15) *Ji bus...* Nors iš atžvilgio į mokymą siauresnė yra moteriškės veikimo sritis, užtat ji turi kitokias užduotis didžiai garbingas, per kurias ji gali užsipelnyti Kristaus atneštą išganymą. Apaštalas visur didžiai svarbiu skaito pašaukimo pareigų išpildymą, kurios yra geriausiu įrankiu padaryti šventu savo gyvenimą; ir čionai jis primena šeimynos motinoms, jog jos tikrai laimės išganymą ištikimai pildydamos motinystės pareigas, prie kurių priklauso ne tik pats su skausmais sujungtas vaikų gimdymas, bet taipogi daug vargo atnešantis jų išauklėjimas.— Apaštalas kalba čionai tik apie ištekėjusias moteris, kurių santikiai su vyrais yra tie patįs, kaip Jievos su Adomu. Apie visas moteriškes jis paduoda savo mokslą 1 Kor. 7 persk.— *Jei pasiliks..* Apaštalas primena moterims dar svarbiausias krikščioniškas dorybes, tikėjimą ir meilę, toliaus apskritai šventumą; vis tai privalo buti sujungta su prisiturėjimu nuo viso, kuo gali buti pažeistas doras, nekaltas krikščionės gyvenimas.

Trečiame gromatos skyriuje Apaštalas aprašo privalumus, kurie reikia turėti Bažnyčios tarnams, vyskupams ir djakonams.

3, 1—7. Apaštalas sako, kad vyskupo tarnystė yra geras dalykas, kurio galima trokšti (1), bet tam dalykui reikia turėti atsakančios dorybės ir šiaip jau gyvenime (2. 3), ir šeimynos valdyme (4. 5), ir galop viešame gyvenime (6. 7).

(1) *Tikras...* Tuo patėmijimu šv. Povilas, kaip augš. 1, 15, pažymi svarbumą sekančio pamokymo. — *Vyskupavimo:* ἐπισκοπῆς; raidinėje prasmėje: prižiurėtojo pareigos. Taigi, reikia trokšti ne garbės, bet darbo, kaipo dalyko naudingo bažnyčios labui. Teisinga tvarka reikalauja, kad kiti ieškotu žmogaus, tinkančio garbingai vietai, o ne jis pats veržtusi į tą vietą (Greg.). Tuo labiaus niekas neprivalo pats jieškoti vyskupiškos garbės, kadangi su ja sujungta yra atsakomybė ir pareigų našta, persunki net aniolų petims (Trid. Pos. 6. Apie ref. 1).— (2) *Reikia tat...* Kadangi buti vyskupu yra tai atlikti gerą darbą, todėl jis privalo buti pavedamas tik vertiems ir tinkamiems žmonėms.— Toliaus eina išskaitymas privalumų, kurie turi rasties vyskupuose.— *Nepeiktinas*: kurio gyvenime nėra papeikimo vertų darbų arba papročių.— *Vienos...* Tik vieną sykį vedęs. Taip tą vietą supranta katalikai aiškintojai ir dauguma protestantų. Taigi, anot šitos taisyklės, krikščionis našlys, vedęs kitą moterį, jau nebetiko į vyskupus arba kunigus; o tai dėlto, kad vyskupas turėjo duoti kitiems prisiturėjimo pavyzdį. Tuo labiaus Apaštalas neatstumia nuo vyskupavimo visai nevedusių. Jis dėlto tik kalba apie vedusius, kad vyrų dauguma gyveno moterystės stovyje. Bet ar tas stovis turėjo pasilikti toks pat ir vyskupu tapus? Daugelyje atsitikimų regimai taip ir buvo, nes ne perdaug dideliame krikščionių skaitliuje nebuvo iš ko rinkties. Vienok ne be pamato sako kiti aiškintojai, kad iš vedusiųjų vyskupų buvo rekalaujamas celibato užlaikymas nuo jų išrinkimo dienos.— *Blaivus*: neapakintas geiduliais ir turintis teisingas pažiuras į gyvenimo santikius.— *Rimtas*: mėgstantis tvarką.— *Svetmylys.* Pakeleivių priėmimas į namus buvo įsakomas visiems krikščionims; ypač gi vyskupo ir kunigo durįs turėjo buti at-

pudicum, hospitalem, doctorem, [3] non vinolentum, non percussorem, sed modestum: non litigiosum, non cupidum, sed [4] suæ domui bene præpositum: filios habentem subditos cum omni castitate. [5] Si quis autem domui suæ præesse nescit, quomodo Ecclesiæ Dei diligentiam habebit? [6] Non neophytum: ne in superbiam elatus, in judicium incidat diaboli. [7] Oportet autem illum et testimonium habere bonum ab iis, qui foris sunt, ut non in opprobrium incidat, et in laqueum diaboli.

[8] Diaconos similiter pudicos, non bilingues, non multo vino deditos, non turpe lucrum sectantes: [9] habentes mysterium fidei in conscientia pura. [10] Et hi autem probentur primum: et

gas, svetmylys, galintis mokyti, [3] ne girtuoklis, ne mušikas, bet romus, nebarningas, negodulingas, bet [4] gerai valdantis savo namus, laikantis vaikus paklusnume ir visame padorume. [5] O jei kas nemoka valdyti savo namų, kaip jis turės rupestį apie Dievo Bažnyčią? [6] Ne naujatikis, kad, pasikėlęs į puikybę, neįpultų į velnio teismą. [7] Reikia gi, kad jis taipogi turėtų gerą liudijimą nuo lauke esančiųjų, idant neįpultų į paniekinimą ir į velnio žabangus.

[8] Taip-pat reikia, kad djakonai butu drovingi, ne dvikalbiai, neatsidavę didžiam vyno gėrimui, nejieškantįs bjauraus pelno, [9] bet turintįs tikėjimo paslaptį nesuteptoje sąžinėje. [10] O ir ši-

viros visiems broliams. Plg. Rym. 12, 13. Žyd. 13, 2. 1 Petr. 4, 9.— (**3**) *Ne mušikas*: nepasiduodantis rustybei ir save susivaldantis.— *Nebarningas*: ramybės mylėtojas. — *Negodulingas*: negeidžiantis pinigų.— (**4. 5**) *Gerai valdantis*.. Nes kaip gi galės išmokyti svetimus paklusnumo tas, kurs nesuvaldo savų vaikų, arba kaip pripratins prie nekaltybės doros kitus, kurs nemoka savųjų vesti padorumo keliu!— (**6**) *Ne naujatikis*. Anot gr. ne naujai įdiegtas. Kristus yra alyvos medis, į kurį krikščionįs įdiegiami yra per krikštą. Ką tik priimtas į Bažnyčią neturi reikalingo prityrimo, kad galėtu buti tinkamu vadovu kitiems.— *Į velnio teismą*: į pasmerkimą, panašų tam, kurį užsipelnė piktoji dvasia taipogi per puikybę.— (**7**) *Reikia*... Į vyskupus reikia rinkti toks, apie kurį nieko pikto negalėtu pasakyti net pagonįs. Kitaip paniekins jį netikintieji ir jo žodžiais negalės buti patraukti prie tikėjimo. Be to, jis pats galėtu nustoti drąsos, pasiduoti piktos dvasios pagundoms ir atstoti nuo tikėjimo.

8—13. Kaip vyskupai, taip ir djakonai privalo turėti kasdieninio ir šeimyniško gyvenimo dorybes; todėl pirma negu yra išrenkami, reikia, kad butu ištirti: tik ištikimas mažesniuose dalykuose vertas yra užimti augštesnį laipsnį.

(**8**) *Taip-pat*... Parėdymas apie djakonų išrinkimą parodo, kad į juos veizdėta, kaip į tikrus Bažnyčios tarnus, užimančius garbingą vietą.— *Djakonai*. Djakono vardas pažymėjimui ypatingu budu Bažnyčios tarnų, nors žemesnių, vartojamas yra tik čionai, Rym. 16, 1 ir Pil. 1, 1. Visur kitur N. Į. jis reiškia apskritai tarnus. Apie djakonų išrinkimą ir jų pirmasias pareigas kalbama Apd. 6, 1...— *Drovingi*. Gr. t. σέμνους, venerabiles, gerbiami.— *Ne dvikalbiai*, t. y. ne žmonės netikri, kurie tuos pačius dalykus vieniems vienaip apsako, kitiems kitaip.— *Nejieškantįs*... Ta dorybė tuo labiaus buvo reikalinga djakonams, kad jų svarbiausi pareiga buvo dalinti almužnas tarp beturčių.— (**9**) *Tikėjimo paslaptį*: Evangelijos mokslą, kitados nežinomą žmonėms, bet dabar apreikštą ir esantį krikščionių tikėjimo dalyku.— *Nesuteptoje sąžinėje*. Djakonai turėjo buti žmonės pilni tikėjimo ir šventumo; nesutepta nusidėjimais sąžinė buvo lyg koks indas, kuriame jie turėjo paslėpti geresniam užlaikymui savo tikėjimo turtą.— (**10**) *O ir šitie*... Djakonai turi buti taip-pat ištirti, kaip ir vyskupai. Ir tik kada tikintįs duoda liudijimą apie ištiriamus, kad jų gyvenimas buvo tikrai geras, kad jie neturi jokių prasikaltimų.

sic ministrent, nullum crimen habentes.

[11] Mulieres similiter pudicas, non detrahentes, sobrias, fideles in omnibus.

[12] Diaconi sint unius uxoris viri: qui filiis suis bene præsint, et suis domibus. [13] Qui enim bene ministraverint, gradum bonum sibi acquirent, et multam fiduciam in fide, quæ est in Christo Jesu.

[14] Hæc tibi scribo, sperans me ad te venire cito. [15] Si autem tardavero, ut scias quomodo oporteat te in domo Dei conversari, quæ est Ecclesia Dei vivi, columna et firmamentum veritatis.

[16] Et manifeste magnum est pietatis sacramentum, quod manifestatum est in carne, justificatum est in spiritu, apparuit Angelis, prædicatum est gentibus, creditum est in mundo, assumptum est in gloria.

tie tebuna pirma ištirti, ir taip tetarnauja, neturėdami jokios kaltybės.

[11] Moteris taip-pat tebuna drovingos, neplėšančios šlovės, blaivios, ištikimos visame.

[12] Djakonai tebuna vienos moters vyrai, gerai valdantis savo vaikus ir savo namus; [13] nes, kurie bus gerai tarnavę, užsipelnys sau šlovingą laipsnį ir didį pasitikėjimą tikėjime, kurs yra Kristuje Jėzuje.

[14] Tai tau rašau, turėdamas viltį veikiai pas tave ateiti; [15] o jei užtrukčiau, kad žinotumei, kaip tau reikia elgties Dievo namuose, kurie yra gyvojo Dievo Bažnyčia, šulas ir patvirtinimas tiesos.

[16] Ir aiškiai didi yra dievotumo paslaptis, kuri apreikšta yra kune, išteisinta yra Dvasioje, pasirodė aniolams, apsakota yra pagonims, kuriai tikėta pasaulyje, kuri pakelta yra garbėje.

---

valia juos pašvęsti į djakonus.

(**11**) *Moteris*: ne djakonų pačios ir ne apskritai krikščionės, bet tos, kurios budavo išrenkamos šventoms pareigoms pildyti, kitaip vadinamos djakonisės. Apie jų buvimą tuo laiku veiz. Rym. 16, 1. (Auks. Teof.). Jų privalumus šv. Povilas aprašo panašiais žodžiais, kaip augšč. eil. 2. 8. — *Neplėšančios šlovės.* Anot gr. ne apkaltintojos. Tas privalumas atsako augšč. minėtam: nedvikalbiai (e. 8).

(**12**) *Djakonai*... Plg. augšč. eil. 2. 4. 5.—(**13**) *Nes*... Užmokestis už gerą djakonų tarnystę. —*Šlovingą laipsnį.* Kokį užmokestį Apaštalas norėjo išreikšti tais žodžiais, aiškintojai ne vienaip mano. Gal čionai šlovingu laipsniu pavadinta yra kunigų ir vyskupų pareigos, kurių vertais darosi gerai pildantįs savo pareigas djakonai (Ambr. Jier.). Gali juo vienok buti ir galutinas užmokestis paskutiniame teisme (Teod.).—*Pasitikėjimą*: šventą drąsumą apsakoti žmonėms tikėjimą be jokios baimės.

14—16. Apaštalas užbaigia tą skyrių trumpu nurodymu, kodėl jis duoda savo mokytiniui įvairius perspėjimus apie jo pareigas, ir pažymėjimu didžio svarbumo evangelijinio mokslo.

(**14**) *Tai tau rašau*: perspėjimus patilpusius 2 ir 3 persk.—(**15**) *Dievo namuose.* S. Įst. paprastai vadinosi Dievo namais žydų šventykla. Bet tas vardas duodamas buvo ir dvasiškai Jahvės šeimynai, t. y. išrinktajai tautai. Taip-pat ir čionai. — *Gyvojo Dievo.* Ne taip kaip pas pagonis, kurių dievaičiai, stabai, buvo be gyvybės. — *Bažnyčia*: susirinkimas tikinčiųjų visuose kraštuose.—*Šulas ir*... Toki yra uždavinis Bažnyčios, kurią Dievas paskyrė užlaikymui evangelijinės tiesos visoje jos skaistybėje. Ji yra tarsi tvirtas šulas Dievo namuose, ant kurio remiasi stogas, ir patvirtinimas arba pamatas, kurs palaiko visą rumą.

(**16**) *Ir*... Apaštalas, paminėjęs (15. e.) krikščionišką tiesą, dabar trumpai ją išreiškia. — *Aiškiai*: neabejotinai, visiems

IV. Perspėjimai apie klaidžiatikius.

Caput IV. [1] Spiritus autem manifeste dicit, quia in novissimis temporibus discedent quidam a fide, attendentes spiritibus erroris, et doctrinis dæmoniorum, [2] in hypocrisi loquentium mendacium, et cauteriatam habentium suam conscientiam, [3] prohibentium nubere, abstinere a cibis, quos Deus creavit ad percipiendum cum gra-

4. Perskyrimas. [1] O Dvasia aiškiai sako, jog paskučiausiuose laikuose kaikurie atstos nuo tikėjimo, klausydamies paklydimo dvasių ir velnių mokslų, [2] kalbančių veidmainystėje melą ir turinčių pažymėtą savo sąžinę, [3] užginančių moterystę, liepiančių prisiturėti nuo valgių, kuriuos Dievas yra sutvėręs, kad juos tikintįs ir pažinusieji

---

pripažįstant.—*Dievotumo paslaptis.* Didi yra tikro tikėjimo paslaptis, kurios negali išmanyti joki žmonių išmintis, o tiktai tikras dievotumas. Apaštalas toliaus trumpais žodžiais, regimai paimtais iš senobinės krikščioniškos giesmės, išreiškia, kas yra ta didžia paslaptimi: ja yra Dievo Sunaus įsikunijimas su visomis jos pasekmėmis.—*Kuri.* Gr. yra vyriškos gimės įvardė: ὅς, ir regimai pažymi Jėzų Kristų, kurį Apaštalas turėjo mintyje. Kiti gr. rankraščiai turi Θεός—Dievas, bet tas skaitymas nėra tikras.—*Apreikšta yra kune*: visą laiką, kuriame Išganytojas gyveno žmogiškame kune čia ant žemės.—*Išteisinta*: priparodyta. Per savo prisikėlimą ir šv. Dvasios išliejimą parodė save esant tikru Išganytoju. — *Pasirodė aniolams*: pasirodė kaipo išaugštintas, užžengdamas su žmogiška prigimtimi į dangų. Aniolai, tiesa, matė Dievuje užmanymą išgelbėti žmoniją, bet patį išgelbėjimo budą jie patyrė visose smulkmenose, kada tas užmanymas buvo įvykdytas.—*Apsakota yra pagonims*: visoms tautoms, kaip žydams, taip ir pagonims.—*Kuriai tikėta...* Pasaulis priėmė jį per tikėjimą, dangus gi jo įžengimo dienoje su amžina dieviška šlove.

Paminėjimas įsikunijimo paslapties duoda šv. Povilui progą sekančiame gromatos skyriuje nurodyti klaidžiamokslius, turėjusius sukelti didį dušioms pavojų.

1—5. Apaštalas visupirma aprašo klaidos platintojus, kurie skelbia netikrą mokslą, ypač gi netikusią askėzį (1—3) ir nurodo, kodėl jų įkalbamas pasielgimo budas negali buti geras (4—5).

(1) *O Dvasia*: šventoji Dvasia duodanti pranašystes ir apreiškimus. Veiz. Apd. 20, 23; 21, 11. 1 Kor. 12, 10 ir k. — *Aiškiai*: neabejotinai—*Sako.* Kurią pranašystę Apaštalas turi čia mintyje, nėra žinoma; gal šv. Dvasios duotus apreiškimus per krikščionių pranašus įvairiose bažnyčiose. — *Paskučiausiuose laikuose.* Tie žodžiai, anot gr. t., reikia suprasti ne apie pasaulio pabaigą, bet apskritai apie paskesnį laiką, atskirtiną nuo dabartinio.—*Kaikurie*: krikščionįs. —*Paklydimo dvasių.* Anot gr. t., apgaulingų dvasių. Taip pavadintos yra piktos dvasios, sužadinančios klaidų platintojus ir duodančios jiems įkvėpimus; užtat paskutiniųjų mokslas teisingai pavadintas velnių mokslu.—(2) *Kalbančių...* Tas sakinys priklauso nuo žodžio: *klausydamies* (1. e.). Kalbantįs melą regimai yra ne kas kitas, kaip tik klaidžiamoksliai. Jie kalba *veidmainystėje*: jie yra veidmainiai, nes kitiems įkalbinėja kiečiausią askėzį, patįs gi ištvirkę.—*Turinčių...* Tame išsireiškime yra aliuzija į senobės paprotį padaryti įkaitinta geležimi žymę ant kuno vergų arba nuteistų didžių prasikaltėlių. Panaši neišdildoma žymė ištvirkusio gyvenimo įspausta ant klaidžiomokslių sąžinės—(3) *Užginančių...* Toks buvo netikrų apaštalų mokslas. Tie pirmieji gnosticizmo pranokėjai, regimai dengdamies didžia mergystės vertybe, kuri jai buvo pripažinta paties Išganytojo ir jo apaštalų, mokė, kad visai ne valia eiti moterystės stovin; taip-pat jie gindavo ir valgius, kuriuose valgantįs galėjo sau rasti kokį nors pamėgimą.—*Kuriuos...* Klaida netikrų mokytojų buvo tame, kad

tiarum actione fidelibus, et iis, qui cognoverunt veritatem. [4] Quia omnis creatura Dei bona est, et nihil rejiciendum quod cum gratiarum actione percipitur: [5] sanctificatur enim per verbum Dei, et orationem.

[6] Hæc proponens fratribus, bonus eris minister Christi Jesu, enutritus verbis fidei, et bonæ doctrinæ, quam assecutus es. [7] Ineptas autem, et aniles fabulas devita: exerce autem teipsum ad pietatem. [8] Nam corporalis exercitatio, ad modicum utilis est: pietas autem ad omnia utilis est, promissionem habens vitæ, quæ nunc est, et futuræ. [9] Fidelis sermo, et omni acceptione dignus. [10] In hoc enim la-

tiesą valgytu su dėkojimu. [4] Nes visa, ką Dievas sutvėrė, gera yra, ir nieko nereikia atmesti, kas priimama su dėkojimu; [5] nes tai pašventinama yra per Dievo žodį ir maldą.

[6] Tai broliams išdėstydamas, busi geras Kristaus tarnas, penėtas žodžiais tikėjimo ir gero mokslo, kurį tu sekei. [7] O netikusias ir senų moterų pasakas vengk; pats gi lavinkis maldingume. [8] Nes kuniškas lavinimasis maža kam tėra naudingas; maldingumas gi visam yra naudingas, kadangi turi pažadėjimą dabartinio ir busiančiojo gyvenimo. [9] Tikras yra žodis ir viso priėmimo vertas. [10] Nes to dė-

---

jie, kaip atkalbinėdami nuo moterystės, taip ir valgius užgindami, ardė paties Sutvertojo paskirtą tvarką. Dievas įstatė moterystę, jis sutvėrė įvairius dalykus, kad žmonės jais naudotusi ta išlyga, kad vis tai butu padaryta sulig Dievo užmanymo ir su dėkingumu davėjui.—*Tikintis...* Ypač krikščionįs turi pilną teisę naudoties sutvėrimais, nes jie geriausiai gali įvykdyti Dievo užmanymus.—(4) *Nes visa...* Veiz. Prad. 1, 31. — *Ir nieko nereikia...* Mozės Įstatyme kad ir buvo kaikurie valgiai užginti, tai ne dėlto kad jie butu buvę patįs savyje netikę, bet užgynimo priežastimi buvo politiškai-religijiniai atžvilgiai. Išnykus tiems atžvilgiams su Kristaus atėjimu, turėjo liauties ir skirtumas tarp valgių.—(5) *Nes tai...* Valgis pats iš savęs neturi dorinio gerumo arba negerumo, bet malda gali jį pašventinti. Todėl pas krikščionis ir yra paprotis gauti kaikada valgiams bažnytinį pašventinimą, arba kalbėti prieš valgymą tam tikras maldas.—*Per Dievo žodį* Maldos prieš valgį budavo paimtos iš šv. Rašto žodzių.— 3-5 eil. šv. Povilos išreiškia paskirtą dėsnį apie valgius, apgindamas krikščionišką tiesą nuo netikusių klaidžiamokslių išvedžiojimų. Bet jis visai nemoko, buk niekuomet nereikią pasninkauti,—tai butu priešinga jo paties žodžiams (Rym. 14, 20. 21. 1 Kor. 1, 8; 8, 1. 3 ir k.) ir Evangelijai (Mat. 4, 16 ir k.), —arba visai ne valia prisiturėti nuo kaikurių valgių didesniam savo dušios gerumui, arba dėl Dievo garbės. Tuo labiaus reikia išsižadėti tokių ar kitokių valgių, kada tame dalyke yra aiškus Bažnyčios užgynimas.

6—16. Timotiejus privalo ne tik kitiems paduoti tikrą mokslą, bet dar pats lavinties tikrame maldingume ir, neveizdint į savo jaunystę, duoti visiems ir žodžiais ir darbais gerą pavyzdį. Tam tikslui jis turi užsiimti skaitymu ir mokymu, atsimindamas malonę, gautą savo pašventime, kad galėtu išganyti ir save ir savo globai pavestuosius.

(6) *Tai*: kas pasakyta 3—5 eil.— *Tarnas*: Timotiejus, perspėdamas brolius prieš pavojų, tarnaus pačiam Kristui.— *Penėtas.* Tikėjimo ir tikro krikščioniško mokslo žodžiai buvo Timotiejui dvasišku penu.— (7) *O netikusias.* Anot gr. t. nešventas.— *Vengk.* Senelių pasakos nevertos, kad jų klausytusi protingas žmogus.— (8) *Nes..* Kuno lavinimas ir mankštinimas buvo skaitomas labai svarbiu dalyku pas graikus. Tečiaus didelės naudos iš jo nebuvo. Priešingai gi, *maldingumas...* Už maldingumą Dievas yra žadėjęs gėrybes šiame gyvenime, kurių didžiausia yra dušios ramybė, ir amžiną užmokesnį busiančiame gyvenime.— (9) *Tikras...* Veiz. augšč. 1, 15; 3, 1.— (10) *Nes to...* Viltis Dievo pažadėtųjų gėrybių

boramus, et maledicimur, quia speramus in Deum vivum, qui est Salvator omnium hominum, maxime fidelium. [11] Præcipe hæc, et doce.

[12] Nemo adolescentiam tuam contemnat: sed exemplum esto fidelium in verbo, in conversatione, in caritate, in fide, in castitate. [13] Dum venio, attende lectioni, exhortationi, et doctrinæ. [14] Noli negligere gratiam, quæ in te est, quae data est tibi per prophetiam, cum impositione manuum presbyterii. [15] Haec meditare, in his esto: ut profectus tuus manifestus sit omnibus. [16] Attende tibi, et doctrinae: insta in illis. Hoc enim faciens, et teipsum salvum facies, et eos, qui te audiunt.

lei mes vargstame ir to dėlei mums piktžodžiuojama, jogei turime viltį gyvajame Dievuje, kurs yra Išganytojas visų žmonių, labiausiai tikinčiųjų. [11] Tai įsakyk ir mokyk.

[12] Niekas tenepaniekina tavo jaunystės; bet buk paveizdu tikintiems žodyje, pasielgime, meilėje, tikėjime, nekaltybėje. [13] Iki ateisiu, užsiimk skaitymu, graudenimu, ir mokymu [14] Nepaniekink tavyje esančios malonės, tau duotosios per pranašystę, su kunigų rankų uždėjimu. [15] Tai mąstyk, tuose buk, kad tavo tarpimas butu visiems matomas. [16] Budėk iš atžvilgio į save ir į mokslą; laikykis tuose dalykuose; nes tai darydamas ir pats save išganysi, ir tavęs klausančiuosius.

---

suteikdavo apaštalams didelį drąsumą net ir didžiausiuose kentėjimuose.— *Gyvajame Dievuje*, todėl galinčiame įvykdyti savo žadėjimus.— *Išganytojas*. Plg. augšč. 2, 3. 4.— *Labiausiai tikinčiųjų*: jis yra ypač tikinčių Išganytojas, tai yra priimančių tikėjimą, kurs yra butina sąlyga, be kurios niekas negali buti išganytas.— (**11**) *Tai įsakyk...* Visa kas pasakyta eil. 6—10.

(**12**) *Niekas...* Timotiejaus gyvenimo pavyzdis nemažiaus bus naudingas, kaip jo pamokymai. Taigi, jam reikia visupirma pasirupinti, kad jo jaunystė išrodytu pagarbos verta dėl įvairių dorybių.— *Jaunystės.* Timotiejus tuo laiku galėjo turėti jau apie 35 metus; bet senobėje žmogaus amžis nuo trijų lig keturių dešimtų metų skaitėsi jaunyste. Jaunas žmogus, užimantis garbingą vietą, paprastai labiaus yra kritikuojamas, jei jis gerais privalumais neatperka savo jaunystės.— *Buk paveizdu...* Žodžiai ir pasielgimai apreiškia vidujinius paslėptus jausmus. Meilė ir tikėjimas yra šulai viso tikrai krikščioniško gyvenimo. Per nekaltybę bažnytinės draugijos viršininko gyvenimas įgyja augštesnį pašventinimą. Timotiejus privalo mokyti visu savo gyvenimu.— (**13**) *Iki ateisiu...* Pagarbos užsipelnymui Timotiejus privalo pildyti savo tarnystės pareigas. Jis turi užsiimti *skaitymu* šv. Rašto S. Į. religijiniuose susirinkimuose, toliaus *graudenimu*, kurs budavo sujungiamas su skaitymu, galop *mokymu*, t. y. aiškinimu tikėjimo tiesų.— (**14**) *Nepaniekink...* Mokytiniui nuolat reikia atnaujinti malonės, gautos dienoje savo pašventimo į kunigus.— *Malonės.* Gr. t. dvasiškos dovanos. Taigi, čia kalbama apie stebėtinas dovanas, šv. Dvasios išlietas ant Timotiejaus, kad jis taptu labiaus tinkamu savo pareigoms pildyti.— *Per pranašystę.* Veiz. augšč. 1, 18.— *Su uždėjimu...* Rankų uždėjimu buvo suteikiamas kunigystės sakramentas. Plg. Žyd. 6, 2 koment.— *Kunigų*, dalyvavusių Timotiejaus pašventime.— (**15. 16**) *Tai mąstyk.* Apaštalas tuo paraginimu pažymi mokytiniui duotų perspėjimų svarbumą.— *Tarpimas*: pažanga šventume.— *Nes tai darydamas...* Tokios bus pasekmės, jei Timotiejus prisitaikys prie mokytojo perspėjimų.

V. Kokie privalo buti Timotiejaus santikiai su įvairiais bažnytinės draugijos sąnariais.

Caput V. [1] Seniorem ne increpaveris, sed obsecra ut patrem: juvenes, ut fratres: [2] anus, ut matres: juvenculas, ut sorores in omni castitate:

[3] Viduas honora, quae vere viduae sunt. [4] Si qua autem vidua filios, aut nepotes habet: discat primum domum suam regere, et mutuam vicem reddere parentibus: hoc enim acceptum est coram Deo. [5] Quae autem vere vidua est, et desolata, speret in Deum, et instet obsecrationibus, et orationibus nocte ac die. [6] Nam quae in deliciis est, vivens mortua est. [7] Et hoc praecipe ut irreprehensibiles sint. [8] Si quis autem suorum, et maxime domesticorum curam non habet, fidem negavit, et est infideli deterior.

5. Perskyrimas. [1] Senesniojo nebark, bet maldauk, kaip tėvą; jaunuosius kaip brolius; [2] seneles kaip motinas; jaunasias, kaip seseris visoje nekaltybėje.

[3] Gerbk našles, kurios tikrai yra našlės. [4] O jei kuri našlė turi vaikus arba vaikų vaikus, ji teišmoksta pirma valdyti savo namus ir atsilyginti gimdytojams; nes tai įtinka Dievo akyvaizdoje. [5] Kuri gi tikrai yra našlė ir apleista, teturi viltį Dievuje ir tepasilieka maldose ir prašymuose naktį ir dieną. [6] Nes gėriuose esanti numirė, gyva budama. [7] Ir tai įsakyk, kad jos butu be papeikimo. [8] O jei kas nesirupina savaisiais ir labiausiai namiškiais, tas užsigynė tikėjimo ir yra piktesnis už netikintį.

Penktame gromatos skyriuje (5, 1—6, 2) šv. Povilas nurodo vyskupo pareigas iš atžvilgio į įvairius Bažnyčios sąnarius.

1—2. Visupirma paaiškinta, kaip vyskupas turi elgties su senesniais ir jaunesniais žmonėmis.

(1) *Senesniojo...* Ir Bažnyčios viršininkas privalo parodyti pagarbą amžiui.— (2) *Visoje nekaltybėje.* Taip reikia elgties, kad išvengus visokio įtarimo. Šv. Jieronymas tokią duoda taisyklę: visas mergaites ir Kristaus sužieduotines arba vienodai nepažink, arba vienodai mylėk (Grom. į Nepot.).

3—16. Toliaus paduotos yra įvairios taisyklės, paliečiančios našles.

(3) *Gerbk našles.* Nuliudimas, apleidimas, neturtas daro jas tikrai pagarbos vertomis. Apaštalas regimai turėjo mintyje ir jų šušelpimą almužnomis, daromomis visų vietinių krikščionių, t y. bažnyčios vardu.— *Kurios tikrai...* Kurios tikrai yra apleistos, neturi genčių, galinčių jas sušelpti.— (4) *O jei...* Yra našlių, kurioms nėra reikalo duoti almužnos.— *Ji teišmoksta...* Anot Vulgatos, čia paduota yra taisyklė, analogiška minėtoms augšč. 3, 4. 5. 12. Bet gr. t. kitoki yra prasmė. Jie, t. y. vaikai, teišmoksta turėti prisirišimą prie namų, šeimynos. Taigi, Apaštalas šitoje vietoje įsako Timotiejui priminti šeimynų vaikams jų pareigas iš atžvilgio į gimdytojus.— *Atsilyginti...* Vaikų pareiga yra padaryti savo pasenusiems, neturtingiems arba neįgalintiems gimdytojams tai, ką šitie ilgą laiką yra darę vaikams.— (5) *Kuri gi...* Našlė, neturinti vaikų ir negalinti gauti pašalpos iš savųjų.— *Teturi viltį... tepasilieka...* Gr. t. turėjo viltį... pasilieka... Tokie privalumai reikia turėti našlei, gaunančiai pašalpą iš bažnyčios.— (6) *Nes gėriuose...*, Našlė, pasauliui atsidavusi, gyvenanti ištvirkusiai. — *Numirė...* Numirė dvasiškai, Kristui, nors žmonių akyse ir rodosi labai gyva esanti.— (7) *Ir tai...* Apaštalas vėl pažymi duotųjų augšč. perspėjimų svarbumą.— (8) Ta eil. turi sąryšį su 4. Plg. žem. e. 16.— *Savaisiais*: gimdytojais.—

[9] Vidua eligatur non minus sexaginta annorum, quae fuerit unius viri uxor, [10] in operibus bonis testimonium habens, si filios educavit, si hospitio recepit, si sanctorum pedes lavit, si tribulationem patientibus subministravit, si omne opus bonum subsecuta est. [11] Adolescentiores autem viduas devita: cum enim luxuriatae fuerint in Christo, nubere volunt: [12] habentes damnationem, quia primam fidem irritam fecerunt. [13] Simul autem et otiosae discunt circuire domos: non solum otiosae sed et verbosae, et curiosae, loquentes quae non oportet. [14] Volo ergo juniores nubere, filios procreare, matresfamilias esse, nullam occasionem dare adversario maledicti gratia. [15] Jam enim quaedam conversae sunt retro satanam. [16] Si quis fidelis habet vi-

[9] Našlė tebuna išrinkta nemažiaus kaip šešių dešimtų metų, kuri buvo vieno vyro moteris, [10] turinti paliudijimą apie jos gerus darbus: jei vaikus išauklėjo, jei svečius priimdavo, jei šventųjų kojas nuplaudavo, jei pagalbą davė prispaudimą kenčiantiems, jei stengėsi daryti kiekvieną gerą darbą. [11] O nuo jaunesniųjų našlių traukkis, nes jos, gašliomis tapusios prieš Kristų, nori ištekėti, [12] užtraukdamos ant savęs pasmerkimą, nes nieku pavertė pirmąjį tikėjimą. [13] O priegtam jos dykinėdamos išmoksta vaikščioti iš namų į namus; ne tiktai jos yra dykinėjančios, bet ir daug šnekančios ir žingeidžios, kalbančios, kas nereikia. [14] Aš tat noriu, kad jaunesniosios tekėtu, turėtu vaikus, butu šeimynų motinomis, neduotu priešininkui jokios pro-

Užsigynė tikėjimo. Tikėjimas apsireiškia darbais. Kur nėra darbų, ten tikėjimas yra miręs.— *Piktesnis*... Nes ir pagonįs myli savo gimdytojus, nors jie neturi tokio mokslo, kaip krikščionįs.

(**9**) *Našlė*... Apaštalas, anot beveik visų senesnių ir naujesnių aiškintojų, čionai kalba nebe apie našles apskritai, bet apie tas, kurioms pavedamos buvo viešos bažnytinės pareigos, tarp kurių buvo auklėjimas priimtų bažnyčios globon vaikų, rupestis apie beturčius, ligonis.— *Tebuna išrinkta.* Anot gr. t. įtraukta į sąrašą.— *Šešių dešimtų*..' Chalkedono susirinkime reikalauta jau tik keturių dešimtų metų, ir į tokį našlių skaitlių buvo priimamos taipogi visai netekėjusios moteriškės.— *Vieno vyro*... Atkartotas ištekėjimas yra neprisiturėjimo ženklas (Teof.).— (**10**) *urinti*... Kiti našlių privalumai.— *Jei šventųjų*: krikščionių. Kojų nuplovimas buvo pas rytiečius didžios svetmylystės ženklas. Jį ypač brangino krikščionįs, pamokyti pavyzdžiu Išganytojo, numazgojusio kojas apaštalams.— (**11**) *O nuo*... Apaštalas pasako, kokios našlės negali buti įrašytos į bažnyčios tarnystę.— *Jaunesniųjų*: neturinčių dar 60 metų ir apskritai jaunų.— *Traukkis* Gr. t. atstumk, t. y. nepriimk.—*Gašliomis tapusios*: καταστρηνιάσωσιν. Tas žodis reiškia: pasielgti su paniekinimu ko nors, iš augšto, o taipogi: elgties su kuniškų geidulių pamėgimu. Gali buti, kad minimos jaunesnės našlės buvo seniaus priimtos į bažnyčios tarnystę ir pasižadėjo amžinai tarnauti Kristui našlystėje; bet su laiku, nebereikalaudamos rupinties savo užlaikymu, ištvirko, pasidavė kuniškiems geiduliams ir neveizdėdamos į savo apžadus, jieškojo antro ištekėjimo už vyro ir taip paniekino Kristų.— (**12**) *Pasmerkimas*: pas Dievą ir žmones.— *Pirmąjį tikėjimą*: apžadą Kristui padarytą, arba seniaus savo buvusį gyvenimo budą, dorą ir nesuteptą.— (**13**) *O priegtam*... Apaštalas toliaus aprašo negerą jaunesniųjų našlių pasielgimą. Iš dykinėjimo pas jas atsiranda daug kitų ydų.— (**14**) *Aš tat*... Nėra tai visoms jaunesnioms našlėms priverstina taisyklė, bet to reikalauja augščiaus minėtas kaikurių pasielgimas. Ištekėdamos, jos ir pačios išvengs pavojaus ir neduos kitiems papiktinimo.— *Butu šeimynų motinomis*: Gr. t. butu namų užveizdėtojomis.—*Prie-*

duas, subministret illis, et non gravetur ecclesia: ut iis, quae vere viduae sunt, sufficiat.

[17] Qui bene praesunt presbyteri, duplici honore digni habeantur: maxime qui laborant in verbo et doctrina. [18] Dicit enim Scriptura: Non alligabis os bovi trituranti. Et: Dignus est operarius mercede sua. [19] Adversus presbyterum accusationem noli recipere, nisi sub duobus aut tribus testibus. [20] Peccantes coram omnibus argue: ut et ceteri timorem habeant. [21] Testor coram Deo, et Christo Jesu, et electis Angelis, ut haec custodias sine praejudicio nihil faciens in alteram partem declinando. [22] Manus cito nemini imposueris, neque communicaveris

gos piktžodžiuoti. [15] Nes jau kaikurios nukrypo paskui šetoną. [16] Jei kursai tikintis turi našles, tegul jas aprupina, ir tenebuna apsunkinta bažnyčia, kad ji galėtu ištekti toms, kurios tikrai yra našlės.

[17] Gerai viršininkaujantįs kunigai tebuna skaitomi vertais dvejopos pagarbos, labiausiai tie, kurie darbuojasi apsakojime ir mokyme. [18] Nes Raštas sako: Neužriši kuliančiam jaučiui nasrų. Ir: Darbininkas vertas yra savo algos. [19] Skundos prieš kunigą nepriimk, negut patvirtinant dviem arba trims liudytojams. [20] Nusidedančius papeikk visų akyvaizdoje, kad ir kiti turėtu baimę. [21] Aš tave maldauju akyvaizdoje Dievo ir Kristaus Jėzaus ir išrinktųjų aniolų tai užlaikyti bešališkai ir nieko nedaryti, einant po vienu arba po kitu. [22] Rankų niekam veikiai

šininkui: krikščionystės priešams, žydams ir pagonims.— *Piktžodžiuoti*: piktai kalbėti apie krikščionių dorą.— (**15**) *Nes jau...* Kaikurie aiškintojai spėja, jog Apaštalas turi čia mintyje tokias našles, kurios išsižadėjo tikėjimo ir ištekėjo už pagonių; bet greičiaus nukrypimu paskui šetoną pavadintas yra atsistojimas ant nusidėjimų kelio.— (**16**) *Jei kursai...* Apaštalas dar sykį primena tikinčiųjų pareigas į jų šeimynose esančias neturtingas našles.

17—25. Tame straipsnyje Apaštalas nurodo vyskupo pareigas iš atžvilgio į gerus kunigus ir apkaltintuosius; taipogi įsako atsargumą jų pašventime ir duoda kaikuriuos ypatiškus perspėjimus pačiam Timotiejui.

(**17**) *Gerai...* Geri kunigai verti yra ir pagarbos ir užlaikymo.— *Dvejopos pagarbos*: žymiai didesnės. Pagarba imama čionai ne tik raidinėje prasmėje, bet taipogi reiškia kunigui priderantį užlaikymą.— (**18**) *Nes Raštas sako*: 5 Moz. 25, 4. Plg. 1 Kor. 9, 9. Apaštalas šv. Rašto S. Įst. ir Išganytojo žodžiais patvirtina, jog kunigai turi teisę gauti iš tikinčiųjų užlaikymą.— *Darbininkas...* Veiz. Luk. 10, 7. Plg. 1 Kor. 9, 14.— (**19**) *Skundos...* Mozės Įstatymo (5 Mozi 19, 15) taisyklė ypač privalo buti taikoma, kada yra kaltinami kunigai, kadangi jų tarnystė yra toki, jog jos geram vardui pigiai gali rasties pavojus. Priegtam pavaldiniai visuomet turi nemažą palinkimą kiečiaus teisti savo viršininkų pasielgimą arba su negeru noru priimti jų perspėjimus.—(**20**) *Nusidedančius.* Apaštalas kalba čionai ne apie visus nusidėjėlius apskritai, bet apie kunigus, negerai pildančius savo pareigas; todėl ir žodžiai: *visų akyvaizdoje*, reikia suprasti apie visus kunigus, o ne visus tikinčius apskritai.—*Kad ir kiti...* Tolesnė nusidedančiųjų papeikimo pasekmė yra sužadinimas krituose kuniguose didesnio atsargumo ir uolumo.—(**21**) *Aš tave...* Apaštalo maldavimas privalo parodyti Timotiejui duotųjų čionai perspėjimų svarbumą. *Išrinktųjų aniolų*: gerais pasilikusių aniolų, apstojančių Dievo sostą ir pasirodysiančių teismo dienoje draug su Kristumi. —*Tai*: kas pasakyta eil. 19 ir 20. — *Bešališkai*: nepasmerkiant apkaltintojo be pirm padaryto ištyrimo. — (**22**) *Rankų..* Plg. augšč. 4, 14. Pašventimo į kunigus

peccatis alienis. Teipsum castum custodi. [23] Noli adhuc aquam bibere, sed modico vino utere propter stomachum tuum, et frequentes tuas infirmitates. [24] Quorumdam hominum peccata manifesta sunt, praecedentia ad judicium: quosdam autem et subsequuntur. [25] Similiter et facta bona, manifesta sunt: et quae aliter se habent, abscondi non possunt.

Caput VI. [1] Quicumque sunt sub jugo servi, dominos suos omni honore dignos arbitrentur, ne nomen Domini et doctrina blasphemetur. [2] Qui autem fideles habent dominos, non contemnat, quia fratres sunt: sed magis serviant, quia fideles sunt et dilecti, qui beneficii participes sunt. Haec doce, et exhortare.

neuždėk, nei dalyvauk svetimuose nusidėjimuose. Pats save užlaikyk nesuteptą. [23] Negerk vis tiktai vandenį, bet vartok po truputį vyną dėlei tavo vidurių ir tavo tankių neįgalėjimų. [24] Kaikurių žmonių nusidėjimai žinomi yra ir pirma eina į teismą; kaikurių gi ir paskui atsidengia. [25] Taip-pat ir geri darbai žinomi yra; ir su kuriais kitaip esti, jie negali pasilikti paslėpti.

6. Perskyrimas. [1] Kurie tik yra po jungu vergai, teskaito savo ponus vertais visokios pagarbos, kad Viešpaties vardui ir mokslui nebutu piktžodžiuojama. [2] Turintieji gi tikinčius ponus, jų tenepaniekina dėlto, kad jie broliai yra; bet tetarnauja geriaus, kadangi tikintįs ir numylėti yra tie, kurie dalyvauja geradaryme. Tai mokyk ir graudenk.

---

ne valia suteikti perdaug veikiai, be išmėginimo, iš žmogiško prielankumo.—*Nei dalyvauk*... Jei vyskupas perdaug veikiai uždėtu rankas kunigui, jis turėtu atsakyti už pašvęstojo prasikaltimus.—*Pats save*... Apaštalas pereina prie perspėjimų, paliečiančių patį Timotiejų.—(23) *Negerk*... Iš tų žodžių paaiškėja, kaip pilnas išsižadėjimų buvo Timotiejaus gyvenimas, o taipogi tėviškas šv. Povilo rupestingumas apie mokytinį.— (24) *Kaikurių*... Baigdamas pamokymus apie pasielgimą su apkaltintais kunigais, Apaštalas išreiškia du apskritu dėsniu, nurodančiu reikalingumą didžio atsargumo teisime, nes nei piktas pasielgimas, nei geras nevisuomet yra aiškųs.—*Nusidėjimai žinomi*.. Yra žmonių, kurių gyvenimas taip aiškiai yra nuodėmingas, kad jų kaltybių nebereikia prirodinėti teisme: jos tarsi pačios pirmos ateina į teismą. Yra kiti, kurių prasikaltimai išeina aikštėn tik pamažu, po ilgo tyrinėjimo.—(25) *Taip-pat*... Panašiai atsitinka ir su gerų kunigų darbais.— *Ir su kuriais*... T. y. geri darbai, kurie ne iškarto apsireiškia. — *Negali*... Anksčiaus ar vėliaus galima pažinti, kurie yra geri žmonės.

6, 1—2. Ko vyskupui reikia laikyties iš atžvilgio į vergus.

(1) *Kurie tik*... Vergų stovis iš atžvilgio į jų ponus nekrikščionis išrodo jiems jungu, bet krikščioniškas tikėjimas moko, kad ir tokiuos ponus jie privalo gerbti, t. y. klausyti jų su privengimu.—*Kad Viešpaties*... Jei krikščionįs vergai pasirodytu mažiaus paklusniais už kitus, tuomet pagonįs piktžodžiuotu Kristui, tarsi jis butu pagyręs tą nepaklusnybę ir tarsi jo Evangelija griautu viešą tvarką.— (2) *Turintieji gi*... Vergai krikščionįs nemažiaus privalo buti paklusnųs ir ponams krikščionims. — *Tepaniekina*: jų neklausydami. Vergams galėjo buti nemaža pagunda tame atsitikime. Jie galėjo sakyti, kad jų ponai, kaipo broliai, krikščionįs, yra jiems lygųs, o kaipo tokie negali reikalauti paklusnumo. Visai kitokį išvedimą daro šv. Povilas: *bet tetarnauja*... ir nurodo tokio išvedimo raciją: *kadangi*... Tikintįs ponai rupinasi geradarymu apskritai, ypač gi iš atžvilgio į savo tarnus; tas meilės ženklas uždeda ant vergų dėkingumo ir lygios meilės pareigą (Auks.).)—*Tai mokyk*... Apaštalas tuo paraginimu užbaigia perspėjimus apie

VI. Ypatingi perspėjimai vienam Timotiejui.

[3] Si quis aliter docet, et non acquiescit sanis sermonibus Domini nostri Jesu Christi, et ei, quae secundum pietatem est, doctrinae: [4] superbus est, nihil sciens sed languens circa quaestiones, et pugnas verborum: ex quibus oriuntur invidiae, contentiones, blasphemiae, suspiciones malae, [5] conflictationes hominum mente corruptorum, et qui veritate privati sunt, existimantium quaestum esse pietatem. [6] Est autem quaestus magnus pietas cum sufficientia. [7] Nihil enim intulimus in hunc mundum: haud dubium quod nec auferre quid possumus. [8] Habentes autem alimenta, et quibus tegamur, his contenti sumus. [9]

[3] Jei kas kitaip moko ir nesilaiko sveikų žodžių musų Viešpaties, Jėzaus Kristaus, ir to mokslo, kurs yra pagal dievotumą, [4] puikus yra, nieko nežino, bet serguliuoja klausimais ir žodžių ginčais, iš kurių kilsta pavydai, barnis, piktžodžiavimai, pikti įtarimai, [5] susirėmimai sugedusio išmanymo žmonių ir iš kurių tiesa atimta yra, žmonių, manančių, buk dievotumas esąs pasipelnymo budas. [6] Ištikrųjų didis pelnas yra dievotumas su užsiganėdinimu; [7] nes nieko neatsinešėme į šį pasaulį, abejonės nėra, jog nieko negalime ir išsinešti. [8] O turėdami peną ir kuo apsidengti, tuo užsiganėdinkime. [9] Nes norintieji tapti tur-

---

vergus ir visą penktą gromatos skyrių.

Paskutinis gromatos skyrius (6, 3—21) susideda iš perspėjimų, paliečiančių vieną Timotiejų.

3—10. Apaštalas ragina Timotiejų skelbti augščiaus paduotą mokslą, nes kas kitaip moko, tas sukelia vien ginčus ir ješko tik savo naudos. Didžiausis pelnas yra dievotumas su užsiganėdinimu tais dalykais, kuriuos kas turi; kas gi priešingai elgiasi, ješkodamas turtų, tas pakliuna į piktos dvasios žabangas.

(**3**) *Jei kas...* Kas paduoda klaidingą mokslą. Veiz. augšč. 1, 3 — *Sveikų žodžių...* Tikro mokslo Išganytojo ir apie Išganytoją.—*Kurs yra pagal dievotumą:* mokslas, sutinkantis su teisingais reikalavimais krikščioniško dievotumo.— (**4**) *Puikus yra*: Puikybė yra visuomet netikrų mokytojų yda. -- *Klausimais*: tuščiais ir pavojingais tyrinėjimais. Toki yra klaidžiamokslių liga. Plg. augšč. 1, 4.— *Kilsta...* Klaidingas mokslas turi pikčiausias pasekmes. — *Pavydai*, kada vienas regisi esąs kitų pergalėtajos. — *Piktžodžiavimai* — prieš tuos, kurių ginčuose kitaip negalėjo priveikti — (**5**) *Iš kurių tiesa...* Turėdami suklaidintą protą, jie nebegali pažinti evangelijinės tiesos. — *Manančių, buk...* Klaidžiamokslių siekiniai yra visai egoistiški: jie galų gale nori tik pasipelnyti. — (**6**) *Ištikrųjų...* Apaštalas tarsi pataiso savo žodžius ir lyg-kad sako: taip, dievotumas yra didis pelnas, bet kitoje prasmėje, negu mano klaidžiamoksliai. Jis yra visam naudingas. Plg. augšč. 4, 8. Kas jį pasiekia ir ne pralobti nori su jo pagalba, bet užsiganėdina nedaugeliu dalyku (*su užsiganėdinimu*), kuriuos turi, tas ištikrųjų turtingas ir laimingas. Plg. Pil. 4, 11 - 13. — (**7**) *Nes nieko...* Priežastis, kodėl reikia užsiganėdinti nedaugeliu: gimstame be turtų; mirdami, visa paliekame; taigi šio pasaulio gėrybės paskirtos tik dabartiniam gyvenimui, ir pačios savyje nevertos prisirišimo, kadangi neturi vertybės iš atžvilgio į amžiną gyvenimą. — (**8**) *O turėdami...* Reikia užsiganėdinti šiame gyvenime tomis gėrybėmis, be kurių jis butų negalimas. — (**9**) *Nes...* Apaštalas aprašo didžius pavojus iš perdaug didelio troškimo turtų. — *Tapti turtingais*: buti-

Nam qui volunt divites fieri, incidunt in tentationem, et in laqueum diaboli, et desideria multa inutilia, et nociva, quae mergunt homines in interitum, et perditionem. [10] Radix enim omnium malorum est cupiditas: quam quidam appetentes erraverunt a fide, et inseruerunt se doloribus multis.

[11] Tu autem o homo Dei haec fuge: sectare vero justitiam, pietatem, fidem, caritatem, patientiam, mansuetudinem. [12] Certa bonum certamen fidei, apprehende vitam aeternam, in quae vocatus es, et confessus bonam confessionem coram multis testibus. [13] Praecipio tibi coram Deo, qui vivificat omnia, et Christo Jesu, qui testimonium reddidit sub Pontio Pilato, bonam confessionem: [14] ut serves mandatum sine macula, irreprehensibile usque in adventum Domini nostri Jesu Christi, [15] quem

tingais įpuola į pagundymą ir į velnio žabangas, ir į daugelį nenaudingų ir pragaištingų pageidimų, paskandinančių žmones į prapultį ir į pražuvimą. [10] Nes visų pikčumų šaknis yra godulystė; kaikurie, jai atsidavę, nuklydo nuo tikėjimo ir įsipainiojo į daugelį skausmų.

[11] Tu gi, o Dievo žmogau, bėgk šalin nuo tų dalykų; stengkis gi pasiekti teisybę, dievotumą, tikėjimą, meilę, kantrumą, romumą. [12] Kovok gerą tikėjimo kovą; pagauk amžiną gyvenimą, į kurį esi pavadintas, ir dėlei kurio išpažinai gerą išpažinimą daugelio liudytojų akyvaizdoje. [13] Aš gi tau įsakau akyvaizdoje Dievo, visa gaivinančiojo, ir Kristaus Jėzaus davusio liudijimą, gerą išpažinimą, po Poncijum Pilotu, [14] užlaikyti paliepimą be sutepimo, nepeiktiną iki atėjimui musų Viešpaties, Jėzaus Kri-

---

nai įgyti didžius turtus.—*Į pagundymą*— jieškoti žemiškų turtų visokiais ir labiausiai netikusiais budais.—*Ir į velnio žabangas*: Tų žodžių nėra gr. t. Plg. augšč. 3, 7.—*Ir į daugelį...* Pritirtas yra dalykas, kad turtingieji dažnai pasiduoda geiduliams, priešingiems dorai, su visomis jų pasekmėmis (**10**) *Nes visų...* Iš godulystės, kaip ir iš kaikurių kitų ydų, gali kilti visoks piktumas.—*Kaikurie*: klaidžiamoksliai. — *Įsipainiojo...* Gr. t. Pervėrė save daugeliu skausmų, t. y. jie nesykį turėjo daug susigriaužimo, bėgdami paskui turtus.

11—16. Timotiejui reikia jieškoti ne turtų, bet dorybės, kovojant gerą tikėjimo kovą, per kurią pasiekiamas yra amžinas gyvenimas. Kad mokytinis giliaus įsidėtu širdin tą perspėjimą, Apaštalas rimtais ir iškilmingais žodžiais jam liepia užlaikyti visus įsakymus be sutepimo.

(**11**) *Tu gi, o Dievo žmogau*: Dievo išrinktasis, jo atstove. Taip vadinami buvo S Įst. pranašai (3 Kar. 17, 18. 14 ir k.); didesne teise gauna tą vardą Timotiejus ir kiti Kristaus tarnai ir dušių ganytojai. —*Nuo tų dalykų*: nuo nesveiko mokslo, tuščių klausimų ir didelio pageidimo turtų. Plg. eil. 3—10.—(**12**) *Kovok.* Plg. augšč. 1, 18.—*Tikėjimo*: gerą kovą už tikėjimą, arba anot kitų, kovą, kokios reikalauja tikėjimas.—*Pavadintas*, Timotiejus nuo savo atsivertimo valandos buvo gavęs pavadinimą į amžiną gyvenimą. —*Išpažinai..* Tas išpažinimas įvyko, priimant šv. krikštą: anot kitų gi, priimant kunigystę, arba kokiame nepaprastame atsitikime, kada Timotiejus drąsiai išpažino savo tikėjimą.—(**13**) *Visa gaivinančiojo*: kurs visiems sutvėrimams duoda gyvybę, o jieškantiems amžinojo gyvenimo ir jį suteikia.—*Liudijimą, gerą išpažinimą.* Kristus pirmas davė liudijimą, išpažindamas save esant Mesiją Poncijaus Piloto akyvaizdoje ir tą liudijimą patvirtino savo kruvina mirtimi ant kryžiaus.—(**14**) *Užlaikyti paliepimą*, duotą 11. eil., arba geriaus anot kitų, paliepimą paliečiantį visas krikščioniškas pareigas.—*Iki atėjimui.* Anot gr. t. apsireiškimui. Išganytojo sugrįžimas į teismą, ar Timotiejus jo susilauks, ar ne, turi

suis temporibus ostendet beatus et solus potens, Rex regum, et Dominus dominantium: [16] qui solus habet immortalitatem, et lucem inhabitat inaccessibilem: quem nullus hominum vidit, sed nec videre potest: cui honor, et imperium sempiternum. Amen.

[17] Divitibus hujus saeculi praecipe non sublime sapere, neque sperare in incerto divitiarum, sed, in Deo vivo (qui praestat nobis omnia abunde ad fruendum) [18] bene agere, divites fieri in bonis operibus, facile tribuere, communicare, [19] thesaurizare sibi fundamentum bonum in futurum, ut apprehendat veram vitam.

[20] O Timothee, depositum custodi, devitans profanas vocum novitates, et oppositiones falsi nominis scientiæ, [21] quam qui-

staus, [15] kurį savuose laikuose parodys palaimintas ir vienas galingas, karalių Karalius ir viešpataujančiųjų Viešpats, [16] vienas turintis nemirtingumą ir gyvenantis neprieinamoje šviesoje, kurio neivienas iš žmonių neregėjo, bet ir negali regėti; kuriam šlovė ir amžinas viešpatavimas. Amen.

[17] Šio pasaulio turtingiesiems įsakyk nesididžiuoti ir neturėti vilties turtų netikrybėje, bet gyvajame Dievuje, mums visa apsčiai suteikiančiame vartojimui, [18] gerai daryti, turtingais tapti gerais darbais, noriai duoti, pasidalinti, [19] krauti sau turtus, kaipo gerą pamatą ateičiai, kad jie pagautu tikrąjį gyvenimą.

[20] O Timotiejau, saugok, kas tau pavesta, sergėdamos atmestinų naujumų žodžiuose ir prieštaravimų mokslo, neteisiai tuo

---

buti viso jo gyvenimo tikslu.—(15) *Kurį savuose laikuose*: Dievo paskirtame ir jam vienam težinomame laike.—*Parodys*. Pats Dievas Tėvas apreikš žmonėms savo Sunų. —(16) *Vienas turintis nemirtingumą*: kurs vienas iš savęs yra nemirtingas, kaipo pati gyvybė ir gyvybės šaltinis.—*Neprieinamoje šviesoje*. Dangus yra šviesos karalystė, kurioje Dievo šlovės žibėjimas yra taip didis, kad joki akis negalėtu jo pakęsti.—*Kurio nei*... Niekas nematė ir negali matyti čia ant žemės; bet kitaip bus danguje.

17—19. Apaštalas duoda dar vieną perspėjimą, kurs augščiaus regisi buvo apleistas, butent, kad mokytu turtinguosius nuolankumo.

(17) *Šio pasaulio*, atskirtino nuo naujojo, kurs prasidės su Kristaus atėjimu į teismą (14. e.)—*Turtų netikrybėje*. Nėra nieko taip mažai tikro, kaip turtai. Plg. Lk. 12, 16-21.— *Apsčiai suteikiančiame*. Kadangi Dievas visiems, o ne vien turtingiems, apsčiai suteikia visa, kas jiems reikalinga, todėl Dievu galima pasitikėti, ir pasitikėjimo turėjimui nėra reikalingi turtai; galop jie yra labai netikras dalykas, todėl jais ir negalima pasitikėti.—(18) *Gerai daryti*... Apaštalas, negana, kad nori atitraukti turtinguosius nuo pikto kelio, jis dar jiems nurodo tikrai gerą budą, kaip jie privalo elgties su turimais turtais.—(19) *Krauti sau*... Kas dalina atliekamus turtus geriems darbams, tas visai neturi nuostolio. Priešingai, jis susikrauna lobį danguje. — *Tikrąjį gyvenimą*: amžiną.

20—21. Gromata užbaigta pagraudenimu užlaikyti visą tikėjimo mokslą, sergėties klaidingo mokslo naujybių ir palaiminimu.

(20) *O Timotiejau*... Tas atsiliepimas į mokytinį yra ir labai širdingas ir iškilmingas.— *Kas tau pavesta*: kas tau įteikta, ne ką pats išradai; ką ėmei, o ne ką pats prasimanei; ne tavo akylumo dalyką, bet padavimą, kurio sargas ir įpėdinis tu esi (Vincentas Lerinietis). Taigi, čionai Apaštalas turi mintyje visą tikėjimo mokslą. — *Naujumų žodžiuose*. Anot. gr. t. tuščių žodžių, neturinčių savyje jokio turinio. — *Prieštaravimų*... Tais prieštaravimais (gr. antitėzimis) buvo klaidžiamokslių prikaišiojimai, vienų kitiems daromi, o taipogi vardan tariamo

dam promittentes, circa fidem exciderunt. Gratia tecum. Amen.

vardu vadinamo, [21] kurį kaikurie išpažindami, atpuolė nuo tikėjimo. Malonė teesie su tavim. Amen.

---

jų mokslo daromieji tikram krikščioniškam mokslui, Evangelijai. — (21) *Kurį*... Klaidžiatikiai, prasimanę savo mokslą, negalėjo pasiekti to tikslo, prie kurio veda tikėjimas.— *Malonė*... Apaštališkas palaiminimas išreikštas yra labai trumpais žodžiais. Geresniuose graik. kod. jis duodamas Timotiejui draug su visais Efeziečiais, nes ten skaitome: su jumis, vietoje: *su tavim*.

ANTROJI GROMATA

Į TIMOTIEJŲ.

ĮVEDIMAS.

1. Kada šv. Povilas rašė antrą gromatą į Timotiejų, jis jau nebebuvo liuosas. Jis vėl buvo kaliniu Ryme, kurian neseniai buvo atkeliavęs draug su šv. Petru. Apaštalo stovis buvo tikrai liudnas. Neturėjo jisai dabar šaly savęs ištikimų mokytinių. Vieni pergąsdinti patįs visai jį apleidė, kiti gi, atsiradę jau pirmose dienose su Povilu Ryme, dar prieš jo suėmimą buvo išsiuntinėti į įvairias bažnyčias ir tik vėliaus turėjo susirinkti. Vienas, be jokio užtarytojo, stojosi pagonių Apaštalas prieš teismą. Nors jis nebuvo tuojau pasmerktas, ir jo byla atidėta tapo tolesniam laikui, vienok galutinas jos išrišimas visai nebuvo abejotinas. Krikščionių vadas nieko kito negalėjo tikėties, kaip tik mirties. Povilas tai gerai išmanė ir sugrįžo kalėjiman, įsitikrinęs, jog gal nebelabai užilgo susilauks paskutinio susirėmimo, ir niekas nebegalėjo dabar nukreipti jo minčių nuo laukiamos mirties. Tose tat skaudaus laukimo dienose kilo Apaštalo širdyje troškimas dar sykį pamatyti savo mylimiausį mokytinį, Timotiejų, paliktą Efeze. Buvo 67 m. vasaros pradžia. Povilas tikėjosi, kad Timotiejus, patyręs jo norą, turės gana laiko, kad padarytu reikalingus parėdymus Efezo bažnyčiai savo išvažiavimo metui ir suskubs atvykti Ryman dar prieš žiemą.

2. Kviesdamas tat Timotiejų pas save, šv. Povilas parašė į jį gromatą, kuriai lemta buvo tapti jo testamentu, nes yra tai paskutinis rašytas pagonių Apaštalo žodis. Gromata susideda ne tiek iš pamokymų, kiek iš pagraudenimų, kuriuose Apaštalas ragina savo mylimiausį mokytinį užbaigti pradėtą Efeze darbą, atsimenant Dievo malonę, gautą savo pašventimo die-

noje per rankų uždėjimą, tvirtai laikyties pačiam pažintojo tikėjimo, platinti tikrą mokslą, neatsižvelgiant į jokias kliutis ir pavojus, ir drąsiai kovoti prieš klaidingų nuomonių platintojus. Apaštalo atidė gromatoje dažnai grężiasi į praeitį: joje jis jieško akstinų, galinčių pažadinti Timotieju prie uolaus išpildymo uždėtų ant jo pareigų; ypač gi joje jis randa jau užbaigtą sau Išganytojo pavestą darbą ir užbaigtą taip, kaip to norėjo dieviškasis Mokytojas.

Tikrą gromatos padalinimą nepigu paduoti, nes Apaštalas joje nesilaikė kokios nors aiškiai užbrėžtos eilios; vienok galima ją maždaug taip paskirstyti. Po įžangos (1, 1—5), kurioje Apaštalas išreiškia savo meilę į Timotieju, eina pirmoji dalis (1, 6—2, 13). Joje šv. Povilas ragina mokytinį ypač su ištikimybe ir tvirtumu kovoti už Evangeliją. Antroje gromatos dalyje (2, 14—4, 8) atkartoti kaikurie įsakymai, užlaikytini ganytojiškų pareigų pildyme, ypač gi nenuilstanti kova prieš klaidžiamokslius ir jų darbo pasekmes, atstojimą nuo tikėjimo. Užbaigoje (4, 9—22) tarp kitko Apaštalas kviečia Timotieju ateiti pas save ir įdeda įvairius pasveikinimus.

Epistola beati Pauli Apostoli ad Timotheum secunda.

Antroji švento Povilo Apaštalo gromata į Timotiejų.

Gromatos įžanga.

Caput II. [1] Paulus Apostolus Jesu Christi per voluntatem Dei, secundum promissionem vitæ, quæ est in Christo Jesu: [2] Timotheo carissimo filio, gratia, misericordia, pax a Deo Patre, et Christo Jesu Domino nostro. [3] Gratias ago Deo, cui servio a progenitoribus in conscientia pura, quod sine intermissione habeam tui memoriam in orationibus meis, nocte ac die [4] desiderans te videre, memor lacrymarum tuarum, ut gaudio implear, [5] recordationem accipiens ejus fidei, quae est in te non ficta, quæ et habitavit primum in avia tua Loide, et matre tua Eunice, certus sum autem quod et in te.

1. Perskyrimas. [1] Povilas, Jėzaus Kristaus Apaštalas per Dievo valią, pagal pažadėjimą gyvenimo, esančio Kristuje Jėzuje, [2] Timotiejui, mylimiausiam sunui. Malonė, mielaširdystė, ramybė nuo Dievo Tėvo ir Kristaus Jėzaus, musų Viešpaties. [3] Dėkoju Dievui, kuriam aš tarnauju nuo prabočių nesuteptoje sąžinėje, kaip be paliovos atsimenu apie tave savo maldose, naktį ir dieną [4] trokšdamas tave regėti, atmindamas tavo ašaras, kad bučiau pripildytas džiaugsmu, [5] primindamas sau tą tikėjimą, kurs yra tavyje neveidmainingas, ir kurs pirma gyveno tavo senelėje, Loidėje, ir tavo motinoje, Eunikėje, o tikras esu, jog ir tavyje.

1—5. Gramatos įžanga susideda iš antrašo (1. 2) ir dėkojimo, kuriame Apaštalas išreiškia savo meilę į Timotiejų ir giria tikrą jo tikėjimą, kurį tebebudamas vaiku ėmė iš savo motinos ir senelės.

(1) *Povilas...* Tas antrašas maža kuo tesiskiria nuo pirmosios gromatos antrašo. Plg. 1 Tim. 1, 1 1 ir 2 Kor, 1, 1 ir k.— *Pagal pažadėjimą...* Povilas buvo išrinktas į apaštalus, atsižvelgiant į *pažadėjimą gyvenimo*, t. y. kad jį apsakotu pasauliui, kad prisidėtu prie įvykdymo Dievo žadėtojo išganymo.— *Esančio Kristuje...* Tikras gyvenimas negali buti gautas kitaip, kaip esant vienybėje su Jėzumi Kristumi, kurs yra jo tarpininkas.—(2) *Timotiejui...* Veiz. 1 Tim. 1, 2.—(3) *Tarnauju*, λατρεύω, atiduodu dievišką garbę. Plg. Rym. 1, 9.—*Nuo prabočių*: taip kaip tarnavo prabočiai. Apaštalas ištikimai užlaikė tikėjimą, kurį paveldėjo nuo tėvų, nes tapti krikščionimi, tai nereiškia apleisti Izraėlio Dievą, bet eiti prie pažadėtojo per pranašus Mesijo. —*Naktį ir dieną.* Tie žodžiai, regisi, priklauso prie sek. eil.—(4) *Tavo ašaras*, —regimai išlietas valandoje persiskyrimo su mokytoju. Plg. 1 Tim. 3, 14. Tos ašaros buvo ženklu didžio Timotiejaus prisirišimo prie šv. Povilo.—*Kad bučiau...* Toks yra tikslas Apaštalo troškimo išvysti Timotiejų. — (5) *Primindamas...* Toje eil. išreikšta yra, už ką Povilas ypač dėkoja Dievui. — *Tikėjimą, kurs...* Veiz. 1 Tim. 1, 5. — *Kurs pirma gyve-*

I. 1. Timotiejus privalo ištikimai laikyties savo mokytojo ir uoliai skelbti Evangeliją.

[6] Propter quam causam admoneo te ut resuscites gratiam Dei, quae est in te per impositionem manuum mearum. [7] Non enim dedit nobis Deus spiritum timoris: sed virtutis, et dilectionis, et sobrietatis. [8] Noli itaque erubescere testimonium Domini nostri, neque me victum ejus: sed collabora Evangelio secundum virtutem Dei: [9] qui nos liberavit, et vocavit vocatione sua sancta, non secundum opera nostra, sed secundum propositum suum, et gratiam, quae

[6] Dėl tos priežasties aš tave perspėju, kad vėl sužadintumei Dievo malonę, tavyje esančią per mano rankų uždėjimą. [7] Nes Dievas davė mums ne baimės dvasią, bet galybės ir meilės ir blaivumo. [8] Taigi, nesigėdyk musų Viešpaties liudijimo, nei manęs, jo kalinio; bet draug kentėk už Evangeliją, pagal galybę Dievo, [9] kurs mus išgelbėjo ir pavadino savo šventu pavadinimu, ne pagal musų darbus, bet pagal savo nutarimą ir malonę, mums duotąją Kristuje Jėzuje

---

no... Tikėjimo dorybė įvaizdinta yra kaip koki ypata, apsigyvenanti žmogaus dušioje. Tokiuo išsireiškimu Apaštalas nurodo pilną priėmimą krikščioniško tikėjimo.

Timotiejaus tikėjimo paminėjimas duoda Apaštalui progą pirmoje grom. dalyje (1, 6—2, 13) paraginti mokytinį į ištikimumą ir tvirtumą.

6—14. Apaštalas visupirma primena Timotiejui malonės dovaną, gautą dienoje jo pašventimo į kunigus (7. e) ir ragina jį nesigėdyti savo mokytojo apkalimo arba Evangelijos, bet uoliai skelbti Kristaus mokslą (8. e.). Reikia taip daryti Timotiejui dėlto, kad jis, per malonę pavadintas Evangelijos apsakotų, įgijo per ją didžiausias geradarystes (9—10), iš kitos gi pusės jis turi pavyzdį savo mokytojo, kurs kovojęs gerą kovą gaus garbingą užmokesnį (11—12). Tą pavyzdį sekdamas mokytinis privalo užlaikyti pavestą sau brangią dovaną (13—14).

(6) *To dėlei*... Kadangi įsitikrinęs esu apie tavo neveidmainingą ir gilų tikėjimą. —*Perspėju*. Gr. t.: primenu tau.—*Vėl sužadintumei*. Anot gr. t. atgaivintumei ugnį.—*Malonę*: malonės dovaną, ypatingą palaiminimą, kurį Dievas suteikė Timotiejui, kad jis geriaus galėtu išpildyti savo tarnystę. Ta dovana palyginama yra su žarijomis, kurios be palaikymo gali užgesti.—*Per mano rankų*... Apaštalas pats buvo pašventęs savo mokytinį į kunigus.—(7) *Nes Dievas*... Apaštalas paaiškina, koki yra ta Dievo suteiktoji malonė.— *Baimės*: bailumo, kurs galėtu atsirasti persekiojimuose, varguose ir t. t. —*Galybės*... Galybės dvasia pripildo širdį linksmu pasiryžimu išpažinti dieviškąjį mokslą. Meilės dovana padaro mus tinkančiais pasišvęsti tarnystės pareigoms. Blaivumas padeda pergalėti mus pačius ir nepasiduoti jokiam geiduliui ir apakimui. Tos yra malonės, kurias, pašventimas suteikia vyskupų ir kunigų tarnystei.—(8) *Taigi*... Kadangi mes ėmėme, dvasią galybės ir t. t.—*Musų Viešpaties liudijimo*. Nesigėdyk dėlei tavo tarnystės pavojų duoti liudijimą apie Jėzų Kristų. Plg. Lk. 9, 26.—*Nei manęs*... Jei Timotiejus gėdytusi liudyti apie Viešpatį, jis galėtu gėdyties prisipažinti, jog turi artimus santikius su šv. Povilu, įmestu kalėjiman ir nužemintu dėlei Išganytojo.—*Draug kentėk*... Dalyvauk mano apaštališkuose kentėjimuose.—*Pagal galybę*... Su pagalba tos galybės, kurią tau Dievas suteikia, nes Dievas neapleidžia savo tarnų pavojuose.— (9) *Kurs mus išgelbėjo*... Didesniam mokytinio padrąsinimui prie kentėjimo už Evangeliją, primena toliaus kitas geradarystes, kurias jis gavo krikščionystėje, Kristaus atneštą

data est nobis in Christo Jesu ante tempora saecularia. [10] Manifestata est autem nunc per illuminationem Salvatoris nostri Jesu Christi, qui destruxit quidem mortem, illuminavit autem vitam, et incorruptionem per Evangelium: [11] in quo positus sum ego praedicator, et Apostolus, et magister gentium. [12] Ob quam causam etiam haec patior, sed non confundor. Scio enim cui credidi, et certus sum quia potens est depositum meum servare in illum diem. [13] Formam habe sanorum verborum, quae a me audisti in fide, et in dilectione in Christo Jesu. [14] Bonum depositum custodi per Spiritum sanctum, qui habitat in nobis.

[15] Scis hoc, quod aversi sunt a me omnes, qui in Asia sunt,

pirm amžinųjų laikų. [10] Apreikšta gi ji yra dabar per pasirodymą musų Išganytojo, Jėzaus Kristaus, sunaikinusio mirtį, apšvietusio gi gyvenimą ir negedimą per Evangeliją, [11] kuriai paskirtas esu aš, kaipo apsakotojas, ir apaštalas, ir pagonių mokytojas. [12] Dėl tos taipogi priežasties aš tai kenčiu, bet nesigėdžiu, nes žinau, kam įtikėjau, ir tikras esu, jog jis gali užlaikyti, kas man pavesta, iki anai dienai. [13] Paveikslą sveikų žodžių, kuriuos iš manęs girdėjai, laikyk tikėjime ir meilėje Kristuje Jėzuje. [14] Saugok gerą paguldymą per šventąją Dvasią, kuri gyvena mumyse.

[15] Tu tai žinai, jog nuo manęs nusigręžė visi, Azijoje esantieji,

---

atpirkimą ir pavadinimą į tikėjimą.—*Ne pagal...* Nuteisinimas suteiktas yra visai dovanai. Plg. Rym. 8, 28. 29 ir k.—*Malonę, mums...* Ta malonė, kurios mes visai neesame verti, mums paskirta yra nuo amžių iš atžvilgio į Jėzaus Kristaus nuopelnus ir suteikiama mums pasiliekant vienybėje su Išganytoju.— (**10**) *Apreikšta...* Pavadinimas į išganymą yra amžinas Dievo mintyje, įvykdytas gi yra tam tikrame laike, Dievo Sunui įsikunijus ir padarius musų atpirkimą. — *Per pasirodymą*—matomame žmogaus kune. — *Sunaikinusio mirtį...* Trumpai aprašomas atpirkimo darbas. Išganytojas sunaikino mirtį, fyzišką, laikinę, o taipogi dvasišką ir amžiną; jis iškėlė pilnon švieson tikrąjį amžiną gyvenimą.— *Negedimą:* nemirtingumą.—*Per Evangeliją.* Evangelija reiškia čia atpirkimo darbą, kurio trumpu istorišku aprašymu ji yra.— (**11**) *Kuriai...* Plg. 1 Tim. 2, 6. Tuo priminimu savo tarnystės pareigų, dėlei kurių šv. Povilas kenčia, jis nori sužadinti Timotiejuje didesnį drąsumą sekti mokytojo kantrybę.—(**12**) *Tai kenčiu:* uždarytas kalėjime.—*Kam įtikėjau:* Apaštalas pasitiki Jėzumi Kristumi ir žino, kad nebus užviltas.— *Kas man pavesta:* tikėjimas, Evangelijos apsakojimas.—*Iki anai dienai:* didžiai antrojo Kristaus atėjimo dienai, kurioje Apaštalas duos skaitlių iš sau pavestos darbo užduoties.— (**13**) *Paveikslą...* Apaštalas buvo suteikęs savo mokytiniui pilną krikščionišką mokslą. To tat gauto mokslo jis privalo laikyties, kaipo neatmainomos taisyklės.—*Tikėjime...* Tik per tikėjimą ir meilę galima užsilaikyti tikrame moksle, o tas dorybes galima turėti, tik esant vienybėje su Jėzumi Kristumi—(**14**) *Gerą paguldymą:* kas buvo Timotiejui pavesta, t. y. visą krikščionišką mokslą. Plg. 1 Tim. 6, 20—*Per šv. Dvasią.* Didis tikėjimo turtas, pavestas Bažnyčiai ir jos ganytojams, nėra užlaikomas vien žmonių jiegomis. Pats Dievas budi, kad jie jo nepagadintu. — *Kuri mumyse...* Veiz. Rym. 8, 9.

15— 18. Apaštalas primena netikusį kaikurių jį apleidusių Azijos krikščionių pasielgimą, o iš kitos pusės gražų pasišventimo pavyzdį, kuri davė Oneziforas.

(**15**) *Tu tai žinai...* Timotiejus neprivalo gėdyties savo mokytojo ir daryti taip, kaip padarė kaikurie azijiečiai, bet jam reikia sekti Oneziforo pavyzdis. — *Nusigręžė...* Nei apie patį azijiečių atstojimą nuo Apaštalo, nei apie jo vietą nieko

ex quibus est Phigelus et Hermogenes. [16] Det misericordiam Dominus Onesiphori domui: quia saepe me refrigeravit, et catenam meam non erubuit: [17] sed cum Romam venisset, sollicite me quaesivit, et invenit. [18] Det illi Dominus invenire misericordiam a Domino in illa die. Et quanta Ephesi ministravit mihi, tu melius nosti.

iš kurių yra Figelis ir Ermogenas. [16] Viešpats tesuteikia mielaširdystę Oneziforo namams, nes jis dažnai mane atgaivino ir mano grandinės nesigėdijo; [17] bet Ryman atėjęs rupestingai manęs ieškojo ir rado. [18] Viešpats teduoda jam rasti mielaširdystę pas Viešpatį anoje dienoje; ir kaip daug jis man patarnavo Efeze, tu geriaus žinai.

2. Timotiejui reikia pasirodyti tvirtam malonėje.

Caput II. [1] Tu ergo fili mi confortare in gratia, quae est in Christo Jesu: [2] et quae audisti a me per multos testes, haec commenda fidelibus hominibus, qui idonei erunt et alios docere. [3] Labora sicut bonus miles Christi Jesu. [4] Nemo militans Deo implicat se negotiis saecu-

2. Perskyrimas. [1] Tu tat, mano sunau, pasistiprink malonėje, kuri yra Kristuje Jėzuje, [2] ir ką nuo manęs girdėjai per daugelį liudytojų, tai pavesk ištikimiems žmonėms, kurie bus sumanus ir kitus mokyti. [3] Vargk, kaip geras Kristaus Jėzaus kareivis. [4] Neivienas, kareiviaujan-

daugiaus nėra žinoma. Vieni aiškintojai spėja, kad minėtieji Azijos krikščionįs, bijodami sau pavojaus, paliko Apaštalą Ryme, o patįs sugrįžo namon; kiti gi, kad Apaštalas buvo juos pakvietęs pas save Ryman, jie gi atsisakę eiti. Visas tas atsitikimas buvo gerai žinomas Timotiejui. — *Figelis ir...* Tie buvo atstojimo vadai; daugiaus apie juos nieko nežinoma. —(16) *Oneziforo.* Jis žinomas yra tik iš šitos vietos. Kadangi Apaštalas išreiškia linkėjimus jo namams, todėl gana teisingai spėjama, kad pats Oneziforas buvo neseniai miręs.—*Atgaivino,* parodydamas savo meilę, sušelpdamas ir t. t. — *Mano grandinės*: apkalimo.—(17) *Bet Ryman...* Iš tos eil. galima spėti, kad Apaštalas buvo slapčia laikomas gal Mamertiniškame kalėjime. — (18) Tos eil. linkėjimai atkreipti jau į Oneziforą, bet ir jie gali buti pritaikyti prie mirusio. — *Viešpats*: Jėzus Kristus.—*Pas Viešpatį*: Dievą Tėvą. — *Anoje dienoje*: teismo dienoje.—*Ir kaip daug...* Apaštalas primena senesnius Oneziforo darbus. Įvardės *man* gr. t. nėra; todėl šv. Povilas kalba ne tiek apie jam pačiam seniaus padarytus patarnavimus, kiek visai Efezo Bažnyčiai. — *Geriaus žinai,* kaipo Efezo vyskupas.

2, 1—7. Timotiejus privalo susistiprinti malonėje, todėl, ko pats išmoko, jis turi mokyti kitus, kad ir jie galėtu platinti Evangeliją (1—2). Atmetęs žemiškus reikalus, jis turi stropiai darbuoties, nes tik kas priderančiai kovoja, gauna pergalėtojų vainiką, ir tik dirbantis artojas turi teisę imti vaisius.

(1) *Tu tat...* Po neilgo pertrukio, 1, 15—18, Apaštalas vėl grįžta prie ganytojiškų perspėjimų.— *Pasistiprink...* Dievas mums davė galybės dvasią, todėl reikia stiprinties malonėje.— (2) *Per daugelį liudytojų*: akyvaizdoje skaitlingų liudytojų. Gali buti, kad ir čia šv. Povilas turi mintyje Timotiejaus pašventimą į kunigus. — *Tai pavesk...* Gyvu žodžiu šv. Povilas buvo tarsi įteikęs Timotiejui nesuteptą mokslą; jis privalo ne tik pats užlaikyti tą brangią perlą, bet ir paduoti ją kitiems ištikimiems žmonėms, Bažnyčios tarnams, kurie galėtu ją taip-pat padavimu įteikti kitiems. Taigi, anot šv. Povilo, Evangelijos mokslas privalo platinties per gyvą žodį, o ne per negyvą raidę.—(3) *Vargk...* Uolumo reikalingumą Evangelijos apsakojime Apaštalas pripažįsta trimis palyginimais. Pirmas (3—4. eil.) paimtas yra iš kareiviško gyvenimo santikių. Evangelijos skelbėjui reikia buti pasiryžusiam kentėti, kaip tikrai geram Kristaus kareiviui. — (4) *Nei vienas...* Gr. t. nėra žodžio: *Dievui,* o vietoje žodžio: *žemiškiems*, yra: gyvenimo, t.

laribus: ut ei placeat, cui se probavit. [5] Nam et qui certat in agone, non coronatur nisi legitime certaverit. [6] Laborantem agricolam oportet primum de fructibus percipere. [7] Intellige quae dico: dabit enim tibi Dominus in omnibus intellectum.

[8] Memor esto Dominum Jesum Christum resurrexisse a mortuis ex semine David, secundum Evangelium meum, [9] in quo laboro usque ad vincula, quasi male operans: sed verbum Dei non est alligatum. [10] Ideo omnia sustineo propter electos, ut et ipsi salutem consequantur, quae est in Christo Jesu, cum

tis Dievui, teneįsipainioja į žemiškus reikalus, kad patiktu tam, kuriam apsiėmė. [5] Nes ir kovojantis imtynėse neesti vainikuojamas, jei taisykliškai nekovotu. [6] Dirbantis artojas turi pirmas naudoties vaisiais. [7] Suprask, ką sakau, nes Viešpats tau duos išmanymą visuose dalykuose.

[8] Atsimink, jog Viešpats, Jėzus Kristus, iš Dovido ainijos kėlėsi iš numirusių pagal mano Evangeliją, [9] dėl kurios aš vargstu iki apkalimo, tarsi piktadarys; bet Dievo žodis nėra surištas. [10] Užtat aš visa pakeliu dėl išrinktųjų, kad ir jie laimėtų išganymą, esantį Kristuje Jėzuje su dangiška garbe. [11] Tikras yra

y. kasdieninio užsilaikymo. Kareivis privalo atsitraukti nuo visų užsiėmimų, kurie jam kliudytu pildyti tarnystės pareigas.—Tos eilutės žodžiais pasiremdami, Chalkedono ir kiti paskesnieji susirinkikimai užgynė dvasiškiams užsiimti pirklyste, pramone ir kitais žemiškais reikalais.—*Kuriam apsiėmė.* Anot gr., kurs jį priėmė už kareivį.—(**5**) *Nes ir...* Taippat jei kas yra atlėtas. Antras palyginimas paimtas yra iš senobinių imtynių. Plg. 1 Kor. 9, 25... ir k. Tose imtynėse paprasta pergalėtojų dovana buvo vainikas.— *Taisykliškai*: taip kaip reikalauja imtynių taisyklės. Taigi, ir Evangelijos apsakotojui negana darbą pradėti, bet reikia jis atlikti pagal tam tikrą taisyklę; o ta taisyklė čionai yra vargas, kentėjimai.—(**6**) *Dirbantis...* Trečias palyginimas: Tiktai sunkiai dirbęs artojas turi teisę gauti pirmas savo darbo vaisius. Taip ir Evangelijos darbininkas turi pirma priimti vargus, sujungtus su Evangelijos skelbimu.—(**7**) *Suprask..* T. y. pritaikyk prie savęs tuos palyginimus, kurie visi moko, jog nėra užmokesnio be vargo. — *Visuose dalykuose*: visame, ko reikalauja tavo tarnystė.

8—13. Augščiaus minėtasis susistiprinimas ir pasiryžimas kentėti mokytiniui, sekant mokytojo pavyzdį, reikia ieškoti Kristaus prisikėlimo atminime, nes kas su Viešpačiu kenčia ir miršta, tas su juo viešpataus, kas gi jo išsižada, to ir Viešpats išsižadės.

(**8**) *Atsimink...* Apaštalas nori, kad Timotiejus visuomet turėtu atmintyje didį Išganytojo prisikėlimo stebuklą, įvykusį po jo kančios ir mirties. — *Iš Dovido ainijos.* Jėzus kėlėsi iš numirusių, nors ir jis buvo gimęs su žmogiška prigimtimi kaip ir mes.— *Pagal mano Evangeliją*: pagal Evangeliją, kurią man Dievas liepė apsakoti, ir kurios svarbiausis dalykas yra Kristaus prisikėlimas iš numirusių.— (**9**) *Dėl kurios*: dėlei Evangelijos apsakojimo.—*Iki apkalimo*: net ir apkalimą, laukdamas, kad jis pasibaigs, kaip ir Išganytojui, mirtimi.—*Nėra surištas.* Didžią paguodą randa Apaštalas tame, kad nors jis pats yra surištas, bet joki galybė negali sutūrėti Evangelijos platinimosi. —Gr. t. yra žaidimas panašiais žodžiais κακοπαθῶ — κακοῦργος ir δεσμῶν — δέδεται. Todėl eil. galima butu taip išreikšti: aš kenčiu p i k t a iki s u r i š i m o, tarsi p i k t a d a r i s; bet Dievo žodis nėra s u r i š t a s.— (**10**) *Užtat...* Įsitikrinimas, kad Evangelijos platinimasis negali buti sutūrėtas jos apsakotojų persekiojimu, padrąsina Apaštalą ir toliaus kentėti. — *Išrinktųjų*: dėl krikščionių, dėl Bažnyčios. —*Su dangiška garbe.* Gr. t.: su amžina garbe. Prie jos prives krikščionis išganymas.—(**11**) *Tikras...* Veiz. 1 Tim. 1, 15. Visai neabejotina yra, ką Apaštalas tuojau pasakys apie krikščionių išganymą.— *Jei draug*—su Kristumi. Regisi, kad sekantieji keturi sakiniai paimti iš senobės bažnytinės giesmės apie krikščio-

gloria cœlesti. [11] Fidelis sermo: Nam si commortui sumus, et convivemus: [12] si sustinebimus, et conregnabimus: si negaverimus, et ille negabit nos: [13] si non credimus, ille fidelis permanet, negare seipsum non potest.

žodis: nes, jei draug numirėme, draug ir gyvensime; [12] jei draug kentėsime, draug ir karaliausime; jei mes užsiginsime, ir jis musų užsigins; [13] jei mes netikime, jis pasilieka ištikimas; jis negali savęs užsiginti.

II. 1. Ką Timotiejus privalo daryti iš atžvilgio į klaidžiatikius.

[14] Haec commone: testificans coram Domino. Noli contendere verbis: ad nihil enim utile est, nisi ad subversionem audientium. [15] Sollicite cura teipsum probabilem exhibere Deo, operarium inconfusibilem, recte tractantem verbum veritatis: [16] profana autem, et vaniloquia devita: multum enim proficiunt ad impietatem: [17] et sermo eorum ut cancer serpit: ex quibus est Hymenaeus, et Philetus, [18] qui

[14] Tai primink, liudydamas Viešpaties akyvaizdoje. Nesiginčyk žodžiais, nes tai niekam nedera, tik klausančiųjų gadinimui. [15] Uoliai rupinkis parodyti save Dievui ištirtu neprivalančiu gėdyties darbininku, teisingai pasielgiančiu su tiesos žodžiu. [16] O nešventų ir tuščių kalbų saugokis; nes jie daro daug pažangos bedievystėje; [17] ir jų kalba kaip vėžio liga plėčiasi. Iš tų yra Ymeniejus ir Filėtas, [18] ku-

---

nių likimą, kurios mintis yra sekanti: Krikščionįs, budami mystiškuoju Kristaus kunu, pritiria tą pat, ką ir jų galva, jei tik jie pasilieka ištikimi. — (**12**) *Jei draug...* Plg. Mt. 19, 28. Rym. 8, 17. Ef. 2, 6. Mt. 10, 33. Mk. 8, 33. — (**13**) *Jei mes netikime.* Anot gr. t.: Jei mes esame neištikimi, t. y. jei mes išsižadame Kristaus. —*Pasilieka ištikimas* — savo pažadėjimams nubausti netikinčius prasikaltėlius. —*Jis negali...* Jis savęs užsigintu, jei neįvykdytu savo žodžių.

Antroje gromatos dalyje (2, 14—4, 8) Apaštalas atkartoja kaikuriuos įsakymus, kaip Timotiejus privalo pildyti savo tarnystės pareigas.

14—26. Apaštalas, duodamas perspėjimus apie pasielgimą su klaidžiamoksliais, įsako mokytiniui neįsileisti su jais į ginčus, bet paduoti jiems tikrą mokslą; pasidrąsinti ta mintimi, kad niekas neįstengs išgriauti tiesos rumo, ir kad Bažnyčioje visuomet bus pikti krikščionįs šaly gerųjų. Galop, jis vėl primena Timotiejui reikalingumą lavinties dorybėse, nepasidavimą ginčams, klystančiųjų gi perspėjimą su romumu.

(**14**) *Tai:* kas pasakyta augšč. eil. 11—13. —*Nesiginčyk.* Tuo išsireiškimu nėra draudžiama apginti tiesą (plg. Tit. 1, 9), bet tik įsileisti į tuščius žodžių ginčus. Tas žodžiais kovoja, sako šv. Aug., kas veizdi ne į tai, kaip pergalėjus klaidą su tiesos pagalba, bet kaip jo žodžiai galėtu gauti viršų ant priešininko žodžių. —Anot tikresnio graik. skaitymo eil. prasmė yra truputį kitoki, butent: Tai primink, maldaudamas arba imdamas Dievą liudytoju, kad nekovotu žodžiais — (**15**) *Uoliai rupinkis...* Povilas trokšta, kad jo mokytinis parodytu savo pavyzdžiu, kaip reikia elgties krikščioniškam Dievo žodžio skelbėjui. —*Ištirtam*: kurį Dievas pagyrė už atliktus darbus. —*Gėdyties*, dėlei apsileidimo arba netobulai atlikto darbo. — —(**16**) *O nešventų...* Apaštalas regimai kalba čionai apie tuščias klaidžiamokslių šnekas, kuriose Timotiejus visai neprivalo dalyvauti. — *Nes jie...* Klaidžiamokslių vadovai klysta kas kart labiaus. —(**17**) *Kaip vėžio liga.* Gr. t.: kaip gangriena. — *Ymeniejus*, gal tas pats klaidžiamokslis, kurs paminėtas 1 Tim. 1, 20 —*Filėtas.* Apie jį daugiaus nieko nėra žinoma. —(**18**) *Kurie atstojo...* Ne tik du išvardytuoju, bet ir

a veritate exciderunt, dicentes resurrectionem esse jam factam, et subverterunt quorumdam fidem. [19] Sed firmum fundamentum Dei stat, habens signaculum hoc: Cognovit Dominus qui sunt ejus, et discedat ab iniquitate omnis, qui nominat nomen Domini [20] In magna autem domo non solum sunt vasa aurea, et argentea, sed et lignea, et fictilia: et quaedam quidem in honorem, quaedam autem in contumeliam. [21] Si quis ergo emundaverit se ab istis, erit vas in honorem sanctificatum, et utile Domino ad omne opus bonum paratum. [22] Juvenilia autem desideria fuge, sectare vero justitiam, fidem, spem, caritatem, et pacem cum iis qui invocant Dominum de corde puro. [23] Stultas

rie atstojo nuo tiesos, sakydami, kad prisikėlimas jau įvykęs, [19] ir jie išgriovė kaikurių tikėjimą. Bet tvirtas Dievo pamatas stovi, turėdamas šį antspaudą: Viešpats žino tuos, kurie jo yra; ir: Teatstoja nuo neteisybės kiekvienas, kurs ištaria Viešpaties vardą. [20] O didžiuose namuose yra ne tik auksiniai ir sidabriniai indai, bet ir mediniai ir moliniai; ir vieni, tiesa, šlovei, o kiti nešlovei. [21] Jei tat kas nuo tų apsikuops, bus indas šlovei, pašvęstas ir naudingas Viešpačiui, prirengtas į kiekvieną gerą darbą. [22] Bėgk nuo jaunystės geidulių, o stengkis pasiekti teisybę, tikėjimą, viltį, meilę ir ramybę su tais, kurie šaukiasi į Viešpatį iš nesuteptos širdies. [23] Paikų gi ir neišmintingų klau-

kiti klaidžiamoksliai.—*Sakydami...* Tarp kitų paklydimų jie atmesdavo tikrą numirusių prisikėlimą, aiškindami jį dvasiškai ir sakydami, jog kuno prisikėlimas esąs tas-pat, ką ir dvasiškas atgimimas, įvykstantis per krikštą (šv. Iren. Tert.). —*Jie išgriovė.* Gr. t.: išgriauna. Toki yra liudna pasekmė klaidžiamokslių darbo.—(**19**) *Bet tvirtas...* Klaidžiamoksliai negali išgriauti dieviškos tiesos rumo, nors Bažnyčioje bus visuomet pikti šaly gerųjų.—*Pamatas.* Juo Apaštalo čia pavadinta Jėzaus Kristaus Bažnyčia, „šulas ir patvirtinimas tiesos" (1 Tim. 3, 15).—*Stovi..* Pastatyta ant uolos, paties Dievo palaikoma, ji niekuomet nebus išgriauta. —*Turėdamas šį antspaudą.* Apaštalas regimai daro aliuziją į parašus, kurie buvo dedami ne tik ant antspaudų, bet taipogi ant namų sienų arba didžių rumų, jų pastatymo tikslui pažymėti. To antspaudo parašas susideda iš dviejų citatų. Pirma yra: *Viešpats žino...* Ji paimta iš Skaitl 16, 5 pagal LXX ir nurodo, kad Viešpats, žinodamas savuosius, mokės juos atskirti nuo klaidžiamokslių ir neužmirš duoti jiems užmokestį. Antra citata: *Teatstoja...* Ji gal paimta iš Iz. 52, 11. Plg. Skaitl. 16, 26, ir primena krikščionims didžio šventumo reikalingumą.—*Kurs ištaria..* Kas Viešpatį vadina Dievu ir išpažįsta, jog jam priklauso.—(**20**) *O didžiuose...* Didelių namų paveiksle Apaštalas čionai įvaizdina Bažnyčią. Jos žemiškame stovyje randasi netobulybės; ir kitaip buti negali, nes jos sąnariais yra žmonės.—*Indai.* Apaštalas daro dvejopą tarp indų paskirstymą, vieną pagal medegą, iš kurios padirbti, kitą pagal paskyrimą. Tokiais indais Bažnyčioje yra tikintis, kurių vieni geri yra, kiti negeri. — (**21**) *Jei tat...* Apaštalas, pažymėjęs skirtumą, daro išvedimą, nurodantį, kas reikia krikščionims daryti: kiekvienas iš jų privalo stengties buti brangiu ir naudingu indu; o tam tikslui reikia visai atsiskirti nuo netikusių indų (*kas nuo to apsikuops*), t. y. visai atstoti, atsitraukti nuo neteisybės (19. eil.).—*Kiekvieną gerą darbą*: tas tiks visokiems didiems šventiems patarnavimams atlikti. Plg. Ef. 2, 20.—(**22**) *Bėgk...* Ko Timotiejui reikia saugoties ir kas įgyti. Plg. 1 Tim. 6, 11.—*Jaunystės geidulių*: geidulių, kuriuos turi tankiausiai jauni, nesubrendę žmonės.—*Ramybė su tais...* Su tikrais ir gerais krikščionimis. Iš to negalima išvesti, buk nereiktų rupinties užlaikyti ramybės su negeraisiais. Tiktai pilnos santaikos su jais buti negali, nes koks gi yra sutikimas tarp to, kas gera, ir to, kas pikta, tarp tiesos ir melo. — (**23**) *Paikų...* Reikia vengti tuščių ginčų, kurie sukelia ginčus, nepritin-

autem, et sine disciplina quaestiones devita: sciens quia generant lites. [24] Servum autem Domini non oportet litigare: sed mansuetum esse ad omnes, docibilem, patientem, [25] cum modestia corripientem eos, qui resistunt veritati: nequando Deus det illis pœnitentiam ad cognoscendam veritatem, [26] et resipiscant a diaboli laqueis, a quo captivi tenentur ad ipsius voluntatem.

simų vengk, žinodamas, kad jie gimdo barnis. [24] O Viešpaties tarnas neturi vaidyties, bet buti romus su visais, galintis pamokyti, kantrus, [25] su meilumu pabarantis tuos, kurie priešinasi tiesai, beneduos jiems Dievas atgailos tiesai pažinti, [26] ir beneatsipeikės jie nuo velnio žabangų, kurio laikomi yra, kaipo belaisviai, sulig jo valios.

3. Busiančiojo laiko klaidžiamoksliai.

Caput III. [1] Hoc autem scito, quod in novissimis diebus instabunt tempora periculosa: [2] erunt homines seipsos amantes, cupidi, elati, superbi, blasphemi, parentibus non obedientes, ingrati, scelesti, [3] sine affectione, sine pace, criminatores, incontinentes, immites, sine benignitate, [4] proditores, protervi, tumidi, et voluptatum amatores magis quam Dei: [5] habentes spe-

3. Perskyrimas. [1] O tai žinok, kad paskučiausiose dienose užeis pavojingi laikai. [2] Bus žmonės savymeiliai, godulingi, saugyros, puikųs, piktžodžiuojantįs, gimdytojams nepaklusnųs, nedėkingi, prasikaltėliai, [3] be meilės, be ramybės, apmeluojantįs, nesusiturintįs, kietaširdžiai, be malonumo, [4] išdavikai, nelabi, pasiputę, ir mylintįs labiaus gėrius, kaip Dievą, [5] turintįs, tie-

---

kančius Kristaus tarnams. — *Klausimų*. Veiz. 1 Tim. 1, 4.— (**24**) *O Viešpaties*... Evangelijos skelbėjas, budamas ramybės Karaliaus tarnu (Rym. 15, 33), privalo pats turėti ramybę ir meilumą. Meilumas geriausiai prirengia kelią malonei ir daro klystančius prieinamais tiesos pažinimui.—(**25**) *Pabarantis*. Dušių ganytojas turi perspėti ir subarti tuos, kurių mokslas yra klaidingas ir pasielgimas negeras, bet privalo tai padaryti su malonumu·— *Tiesai*. To žodžio nėra gr. t.— *Beneduos*. Apaštalas išreiškia abejonę draug su viltimi, o tai dėlto kad Dievas turi pilniausią liuosybę.— (**26**) *Bene atsipeikės*... Klaidžiamoksliai yra lyg apsvaiginti ir nebemato aiškiai pavojaus, kuriame jie randasi. Jiems reikia ištrukti iš velnio žabangų, kuriose laikomi yra ir daro, ko piktoji dvasia nori.

3, 1—9. Apaštalas praneša mokytiniui apie busiančius klaidžiamokslius. Paskučiausiose dienose ateis Bažnyčiai sunkųs laikai; žmonės bus sutepti daugeliu ydų, nors turės dievotumo išvaizdą (1—5); jie ir dabartiniame laike turi savo pranokėjus su įvairiais netikusiais pasielgimais (6—9).

(**1**) *O tai žinok*, kaipo labai svarbų dalyką.—*Paskučiausiose*. Tas žodis čionai reikia suprasti ne apie pasaulio pabaigą, bet apskritai apie paskesnį laiką, kadangi, anot 5. eil., Timotiejus gali dar to laiko susilaukti.—*Pavojingi*, nes doras krikščioniškas pasielgimas bus apsunkintas ir reikės labai didžio atsargumo. — (**2**) *Bus žmonės*... Apaštalas aprašo anuos pavojingus laikus, išvardindamas įvairias žmonių ydas.—*Savymeiliai*. Perdaug didi meilė savęs paminėta pirmoje vietoje, nes ji yra kitų ydų šaltinis, o taipogi ir klaidingų mokslų (Aug). —*Piktžodžiuojantįs* Dievui ir žmonėms. — *Prasikaltėliai*. Gr. ἀνόσιος, be šventumo. — (**3**) *Be ramybės*. Tikriaus anot gr. t.: nepermaldaujami, nesukalbami.—(**5**) *Užginčyjantįs jos galę*. Tikro dievotumo galė apsireiškia tuo, kad žmo-

ciem quidem pietatis, virtutem autem ejus abnegantes. Et hoc devita: [6] ex his enim sunt, qui penetrant domos, et captivas ducunt mulierculas oneratas peccatis, quae ducuntur variis desideriis: [7] semper discentes, et nunquam ad scientiam veritatis pervenientes. [8] Quemadmodum autem Jannes, et Mambres restiterunt Moysi: ita et hi resistunt veritati, homines corrupti mente, reprobi circa fidem, [9] sed ultra non proficient: insipientia enim eorum manifesta erit omnibus, sicut et illorum fuit.

[10] Tu autem assecutus es meam doctrinam, institutionem, propositum, fidem, longanimitatem, dilectionem, patientiam, [11] persecutiones, passiones: qualia mihi facta sunt Antiochiæ, Iconii, et Lystris: quales persecutiones su-

sa, dievotumo išvaizdą, bet užginčijantįs jo galę. Ir tų vengk, [6] nes iš jų yra, kurie landžioja po namus ir ima nelaisvėn nusidėjimais apsunkintas moterėles, vedžiojamas visokiais užsigeidimais, [7] visuomet besimokančias ir niekuomet neprieinančias prie tiesos pažinimo. [8] O taip-pat kaip Jannis ir Mambris pasipriešino Mozei, taip ir tie priešinasi tiesai: žmonės pagadinto išmanymo atmestini tikėjime. [9] Bet jie toliaus nenužengs, nes jų paikumas žinomas bus visiems, kaip kad ir anųjų buvo

[10] Bet tu sekei mano mokslą, pasielgimą, užmanymą, tikėjimą, lengvaširdystę, meilę, kantrybę, [11] persekiojimus, kentėjimus, kokie man atsitiko Antiokijoje, Ikonijoje, Lystroje; aš tuos persekiojimus iškentėjau, ir iš visų

---

gus daro darbus, sutinkančius su dievotumo prigimtimi. Taigi, jei klaidžiamoksliuose butu tikras dievotumas, tai jis išduotu juose visai kitokius vaisius. —(**6**) *Nes iš...* Busiančiųjų klaidžiamokslių pranokėjus šv. Povilas mato jau savo laikuose ir nesitiki, kad juos butu galima pataisyti. Juos jis tik aprašo.— *Ima nelaisvėn...* Apaštalas kalba ne be žymaus pasityčiojimo: jie, kaip kokie karvedžiai, ima nelaisvėn silpnas, pigiai pasiduodančias suvedžiojimui moterėles, jau ir be to ištvirkusias.— *Užsigeidimais.* Tie užsigeidimai rasi paliesdavo visokius naujumus tikėjimo moksle ir religijinėse praktikose, kaip nurodo sek. eil. — (**7**) *Visuomet besimokančios...* Anos moterėlės, nenorinčios pamesti savo nusidėjimų, jaučiančios gi sąžinės neramumą, jieško tik tokio pamokymo, kurs jas galėtu nuraminti, nereikalautu vienok išsižadėjimo to, kas joms tinka. Jų širdies sugedimas apakina protą, ir todėl jos negali pažinti tikros tiesos.— (**8**) *O taip-pat...* Anot žydų padavimo (Targ. Jonat.) Jannis ir Mambris (gr. t. Jambris) buvo tai egyptiečių burtininkų vadai, mėginusieji daryti tokiuos pat stebuklus, kaip Mozė, ir įkalbinėjusieji Paraonui pasipriešinti Mozei ir neišleisti žydų iš vergijos. 2 Moz. 7, 11. 22; 8, 7. — *Taip ir tie*: Efezo klaidžiamoksliai.—(**9**) *Bet jie...* Klaidžiamoksliai stengiasi pasiekti saviškai, ką ir Timotiejus nori pasiekti tiesos apsakojimu; jie, atitolindami suvedžiojamus nuo tiesos, patraukia juos prie savęs, patįs apsimesdami maldingais ir žadėdami buti kitų vadovais į dievotumą. Bet kadangi jų veidmainingas dievotumas neduoda jokių gerų vaisių, ir jų vedamieji pasilieka nuodėmėse, todėl pačių klaidžiamokslių paikumas išeis galop aikštėn visų akyvaizdoje, kaip ir anų S. Įst. burtininkų (2 Moz. 8, 18. 19), ir jie nebegalės daugiaus suvedžioti.

10—17. Nuo aprašymo liudno paklydėlių stovio Apaštalas pereina prie vilties, kurią jam suteikia jo mylimas ir ištikimas mokytinis; jį jis ragina elgties visuomet taip, kaip buvo išmokytas šv. Povilo žodžiu ir pavyzdžiu.

(**10**) *Bet tu sekei...* Pas mokytoją ir mokytinį buvo vienokios pažiuros ir vienoks pasielgimas. Todėl, žiurint į praeitį, galima tikėties, kad Timotiejus bus ištikimas ir ateityje.— (**11**) *Antiokijoje...* Apaštalas išvardija ypač tuos miestus, nes jis juose darbavosi ir kentėjo, kada Timotiejus tapo krikščionimi, ir dėlto kad

stinui, et ex omnibus eripuit me Dominus. [12] Et omnes, qui pie volunt vivere in Christo Jesu, persecutionem patientur. [13] Mali autem homines, et seductores proficient in pejus, errantes, et in errorem mittentes. [14] Tu vero permane in iis, quæ didicisti, et credita sunt tibi: sciens a quo didiceris. [15] Et quia ab infantia sacras litteras nosti, quæ te possunt instruere ad salutem, per fidem, quæ est in Christo Jesu. [16] Omnis scriptura divinitus inspirata utilis est ad docendum, ad arguendum, ad corripiendum, ad erudiendum in justitia: [17] ut perfectus sit homo Dei, ad omne opus bonum instructus.

mane išgelbėjo Viešpats. [12] Ir visi, kurie nori gyventi dievobaimingai Kristuje Jėzuje, kentės persekiojimą. [13] O pikti žmonės ir suvedžiotojai eis piktyn, klysdami ir kitus klaidindami. [14] Tu gi pasilikk tame, ko išmokai, ir kas tau pavesta, žinodamas, nuo ko išmokai, [15] ir kaip nuo kudikystės žinai šventuosius Raštus, galinčius tave pamokyti į išganymą, per tikėjimą, kurs yra Kristuje Jėzuje. [16] Visas Raštas Dievo įkvėptas, naudingas yra pamokymui, pabarimui, pataisymui, auklėjimui teisybėje, [17] kad Dievo žmogus butu tobulas, prirengtas kiekvienam darbui.

jie buvo gerai žinomi Timotiejui, kurio gimtinė buvo Lystroje. Plg. Apd. 13, 50... 14, 5. 18.—*Iš visų*... Todėl ir mokytinis gali pilnai pasitikėti Viešpačiu.—(12) *Ir visi*... Savų kentėjimų paminėjimas duoda Apaštalui progą priminti, kad vargai ir kentėjimai yra tarsi dalimi tikrų krikščionių, ką ištiesų patvirtina visų laikų Bažnyčios istorija.—(13) *O pikti*... Augšč. aprašytieji eil. 1—9. Piktieji niekuomet neapsistoja savo piktume, bet daro jame nuolatinę pažangą, patraukdami paskui save savo piktybės aukas. — (14) *Tu gi*... Timotiejus, kad pasiliktu ištikimas, privalo visupirma kaskart labiaus laikyties pažintojo mokslo. — *Kas tau pavesta*. Gr. t. nėra įvardės „tau"; todėl ir prasmė yra truputį kitoniška: apie ką esi įsitikrinęs.—*Nuo ko išmokai*. Timotiejaus priimtojo mokslo šaltinis yra nieku nesuteptas ir visai tikras, ar juo buvo, anot Vulgatos, šv. Povilas apsakojimas, ar Eunikės ir Loidės pamokymai, kaip leidžia spėti tikresnis gr. t. skaitymas.— (5) *Nuo kudikystės*. Pas žydus maži vaikai pradėdavo mokyties skaityti iš Biblijos, o paskui pamažu pažindavo ir jos turinį; žymias gi dalis turėdavo išmokti atmintinai.—*Šv. Raštus*: visas šventas knygas S. Įst.—*Pamokyti*: anot gr. t. padaryti išmintingą. Tas mokslas arba išmintis yra praktiška, nes veda *į išganymą*.—*Per tikėjimą*. Norint, kad S. Įst. skaitymas vestu į išganymą, reikia jis skaityti su tikėjimu į Jėzų Kristų, nes kitaip S. Į. pasiliktu nesuprantamas, kadangi „Sen. Įstatyme Naujasis yra paslėptas, Naujame Senasis aiškus".— (16) *Visas Raštas*: visos S Įst. knygos.—*Dievo įkvėptas*. Dievas yra tikru pirmuoju šv. Rašto autorium. Ta vieta yra labai svarbi priparodymui šventųjų knygų įkvėpimo.—*Naudingas yra*. Gr. t.: ir naudingas (be veiksmažodžio „yra"); taip kad gr. t. prasmė yra toki: visas Raštas (yra) Dievo įkvėptas ir naudingas pamokymui ir t. t., arba kitaip sakant: šv. Raštas naudingas yra žmonėms, dėlto kad jis yra Dievo įkvėptas. — *Pamokymui*... Šv. Raštas pamoko nežinančius, nurodo paklydimą piktiems ir prietaringiems žmonėms, pataiso nupuolusius arba suklydusius, auklėja teisybėje visus žmones, ypač tuos, kurie reikia atvesti į pilnesnę tobulybę. — (17) *Dievo žmogus*. Plg. 1 Tim. 6, 11.

3. Iškilmingas maldavimas gerai pildyti savo pareigas.

Caput IV. [1] Testificor coram Deo, et Jesu Christo, qui judicaturus est vivos, et mortuos, per adventum ipsius, et regnum ejus: [2] prædica verbum, insta opportune, importune: argue, obsecra, increpa in omni patientia, et doctrina. [3] Erit enim tempus, cum sanam doctrinam non sustinebunt, sed ad sua desideria coacervabunt sibi magistros, prurientes auribus, [4] et a veritate quidem auditum avertent, ad fabulas autem convertentur. [5] Tu vero vigila, in omnibus labora, opus fac Evangelistæ, ministerium tuum imple. Sobrius esto. [6] Ego enim jam delibor, et tempus resolutionis meæ instat. [7] Bo-

4. Perskyrimas. [1] Aš maldauju akyvaizdoje Dievo ir Jėzaus Kristaus, kurs turi teisti gyvus ir numirusius, per jo atėjimą ir jo karalystę, [2] apsakok žodį; nepaliauk laiku ir nelaiku; bark, maldauk, grasyk su visu kantrumu ir pamokymu. [3] Nes bus laikas, kad jie sveiko mokslo nepakęs; bet pagal savo troškimus surinks sau mokytojų kruvą, kaip jiems ausįs niežti, [4] ir nuo tiesos nukreips ausis, kreipsis gi prie pasakų. [5] Bet tu budėk, pakelk visokius vargus, daryk evangelisto darbą, pildyk savo tarnystę, buk blaivus.

[6] Nes aš jau esu aukojamas, ir mano išrišimo laikas arti yra.

4, 1—5. Užbaigdamas pamokymus, kaip Timotiejui reikia elgties iš atžvilgio į klaidžiamokslius, Povilas duoda mokytiniui iškilmingą paraginimą, trumpai primindamas visas jo pareigas.

(1) *Aš maldauju...* Plg. 1 Tim. 5, 21. — *Gyvus ir numirusius*: kurie tuomet dar tebegyvens ant žemės ir kurie bus jau numirę. Plg. 1 Kor. 15, 51. 1 Tes. 4, 17. Nei gyvenimas nei mirtis neatims užmokesnio; bet mirtis taipogi nepaliuosuos nuo užpelnytos bausmės. — *Per jo atėjimą.* Apaštalas maldauja dar vardan antrojo Kristaus atėjimo ir jo amžiuos karalystės. —(2) *Apsakok žodį*: Evangeliją.—*Laiku ir nelaiku*: prie kiekvienos progos, nežiurint į tai, ar klasytojai bus palinkę priimti tiesą, ar ne.—*Su visu kantrumu...* Visa prievarta iš mokytojo pusės bus tame, kad jis parodys mokomiems kantrą meilę ir priparodys savo žodžių tikrumą.—(3) *Nes bus laikas*, kurio Timotiejus dar gali susilaukti. — *Sveiko mokslo.* Veiz. augšč. 1, 13. 1 Tim. 1, 10. — *Nepakęs*: nenorės klausyti. — *Kaip jiems...* Toki yra daugelio įvairių mokytojų surinkimo priežastis: anie žmonės labai trokš išgirsti vis naujus dalykus tikėjimo moksle, nebesijausdami užganėdintais tikrais savo mokytojais, nei vienu tikru mokslu.—(4) *Ir nuo tiesos..* Kas tiesoje neberanda pamėgimo ir nenori jos klausyti, tas įkrinta į paklydimų verpetą ir gėrisi visai neišmintingomis pasakomis.—(5) *Bet tu budėk—buk blaivus.* Gr. t. vis tai išreiksta vienu žodžiu νῆφε. Budrumas ir pažiurų blaivumas, pilna išmintiės ramybė yra tai privalumai ypač reikalingi dušių ganytojams sunkiose sumišimų ir prityrimų valandose. — *Evangelisto*: Evangelijos skelbėjo.

6—8. Apaštalas stato mokytiniui prieš akis pavyzdį viso savo gyvenimo, nes skaito save ištikimai užbaigusiu paskirtąją užduotį ir prisirengusiu stoti be baimės Dievo akyvaizdon.

(6) *Nes aš...* Nuo pamokymų, duotų Timotiejui, Apaštalas pereina prie savo ypatos. -- *Aukojamas*: σπένδομαι, aukojamas, kaipo išliejimo auka. Plg. Pil. 2, 17. Apaštalas jau nebedalyvaus kovoje prieš klaidžiatikius. Jo mirimas yra visai arti. Neužilgo jo kraujas bus išliejimas Mokytojo garbei, kaip daromas yra vyno išliejimas prie žydų aukų. Veiz. Skaitl. 15, 1...—*Isrišimo.* Gr. ž. ἀναλύσεως sakomas apie inkaro pakėlimą, arba plaukimo pradžią. Vulgatos aiškiaus nurodoma

num certamen certavi, cursum consummavi, fidem servavi [8] In reliquo reposita est mihi corona justitiæ, quam reddet mihi Dominus in illa die justus judex: non solum autem mihi, sed et iis, qui diligunt adventum ejus.

[7] Aš kovojau gerą kovą, bėgimą užbaigiau, tikėjimą užlaikiau. [8] Galop man yra atidėtas teisybės vainikas, kurį man atiduos anoje dienoje Viešpats, teisus Teisėjas; o ne tiktai man, bet ir tiems, kurie myli jo atėjimą.

Gromatos užbaiga.

Festina ad me venire cito. [9] Demas enim me reliquit diligens, hoc sæculum, et abiit Thessalonicam: [10] Crescens in Galatiam, Titus in Dalmatiam. [11] Lucas est mecum solus. Marcum assume, et adduc tecum: est enim mihi utilis in ministerium. [12] Tychicum autem misi Ephesum. [13] Penulam, quam reliqui Troade apud Carpum, veniens affer tecum, et libros, maxime autem membranas.

Skubinkis ateiti pas mane veikiai [9] Nes Dėmas mane apleidė, mylėdamas šį pasaulį, ir nuėjo Tesalonikon, [10] Krescensas į Galatiją, Titas į Dalmatiją. [11] Lukas yra vienas su manim. Pasiimk Morkų ir atsivesk su savim; nes jis man yra naudingas tarnavimui. [12] O Tykiką aš išsiunčiau Efezan. [13] Skreistę, kurią aš palikau Troadoje pas Karpą, atvykdamas, atsinešk su savim, ir knygas, o labiausiai pergaminus.

---

mirtis, atrišanti ryšius, kuriais suvienyta yra dušia su kunu — (**7**) *Aš kovojau...* Plg. 1 Tim. 6, 12. Palyginimais, paimtais iš bėgančiųjų lenktynėmis ant arėnos, šv. Povilas trumpai išreiškia visą savo, kaipo Apaštalo, gyvenimą, kurs buvo tikrai gera kova už Evangeliją. — *Tikėjimą*: krikščionišką mokslą, sau pavestą.—(**8**) *Galop*: ateityje. — *Atidėtas*: padėtas tikroje vietoje.— *Teisybės vainikas*: paskirtas apmokėti apaštališkam arba krikščioniškam šventumui. — *O ne tiktai*.. Apaštalas, paminėjęs laukiantį jo užmokesnį, neužmiršta ir visų tikinčiųjų; jis nori buti laimingas draug su jais.

Gromatos užbaigoje (4, 8—22) Apaštalas visupirma

9—13 kviečia Timotiejų ateiti pas save, nes jis yra vienas su Luku, kiti gi mokytiniai arba patįs jį apleidė, arba liko jo išsiuntinėti į įvairias vietas, toliaus prašo atsivesti draug Morkų ir atnešti paliktuosius Troadoje daiktus.

(**9**) *Nes Dėmas,* regimai tas pats, ką ir Kol. 4, 14. Filem. 24.— *Mylėdamas...* Apleidimo priežastis buvo tikrai peiktina, nes žemiška šio pasaulio meilė, o per tai baimė kentėjimų, kurių galėjo susilaukti, pasilikdamas su šv. Povilu.—(**10**) *Krescensas.* Apie jį nieko daugiaus nežinoma. Jo vardas nurodo, kad jis buvo rymietis. — *Galatiją.* Kaikurie aiškintojai, pasiremdami įvairiais teksto skaitymais, spėja, kad čia kalbama ne apie Galatiją Mažojoje Azijoje, bet apie Galiją. —*Titas*: žinomas šv. Povilo mokytinis, kuriam parašyta trečioji ganytojiška gromata. — *Dalmatiją*: Illirijos provincijoje. —(**11**) *Lukas*: ištikimas šv. Povilo mokytinis, kelionių draugas ir trečiosios Evangelijos autorius.—*Morkų*: antrosios Evangelijos autorių. Jis regimai buvo Efeze su Timotiejum, arba pakelėje iš Efezo Ryman. — *Naudingas yra tarnavimui.* Apie kokį tarnavimą Apaštalas čionai kalba nėra visai aišku. Regisi, kad tikresnė yra nuomonė tų, kurie sako, kad šv. Povilas tikisi nuo Morkaus ne patarnavimo jam pačiam, bet Rymo krikščionių labui.— (**12**) *Tykiką.* Apie jį veiz. Apd. 20, 4. Ef. 6, 21 ir k.— *Išsiunčiau.* Gali buti, kad praėjusis laikas yra čionai gromatų budu vietoje dabartinio: siunčiu. Tame atsitikime Tykikui gal buvo paduota nunešti šita gromata, o jis pats buvo Apaštalo paskirtas pakviestojo Ryman Timotiejaus užvaduotoju Efeze.—(**13**)

[14] Alexander ærarius multa mala mihi ostendit: reddet illi Dominus secundum opera ejus: [15] quem et tu devita: valde enim restitit verbis nostris. [16] In prima mea defensione nemo mihi affuit, sed omnes me dereliquerunt: non illis imputetur. [17] Dominus autem mihi adstitit, et confortavit me, ut per me prædicatio impleatur, et audiant omnes gentes: et liberatus sum de ore Leonis. [18] Liberavit me Dominus ab omni opere malo: et salvum faciet in regnum suum cœleste, cui gloria in sæcula sæculorum. Amen.

[19] Saluta Priscam, et Aquilam, et Onesiphori domum. [20] Erastus remansit Corinthi. Trophimum autem reliqui infirmum Mi-

[14] Aleksandras, variakalis, daug man pikta darė. Viešpats jam atiduos pagal jo darbus. [15] Ir tu jo sergėkis, nes jis labai priešinosi musų žodžiams. [16] Pirmame mano apsigynime nebuvo su manim nei vieno, bet visi mane apleidė; tenebus tai jiems paskaityta! [17] O Viešpats buvo su manim ir pastiprino mane, kad per mane apsakojimas butu išpildytas, ir kad išgirstu visi pagonįs; ir aš išliuosuotas esu iš liuto nasrų. [18] Viešpats išliuosavo mane nuo visokio pikto darbo ir išganys į savo dangišką karalystę; jam teesie garbė į amžių amžius. Amen.

[19] Pasveikink Priską ir Akvilią, ir Oneziforo namus. [20] Erastas pasiliko Korinte. Trofimą gi aš palikau serganti Milete. [21]

Skreistę. Buvo tai kelionėje vartojamas storas be rankovių apsiaustas, paprastai drobinis. Jis galėjo patarnauti kaliniui, laikomam šaltame, drėgname kalėjime. — *Knygas*: regimai ant papyraus rašytas.— *Pergaminus*. Pergaminas buvo labai brangi rašymo medega. Ant jo gal buvo perrašytas šventasis S. Į. Raštas.

14—18. Toliaus Apaštalas primena, ką yra iškentėjęs nuo tulo Aleksandro ir prideda žinias apie savo bylą.

(**14**) *Aleksandras*: gal ne tas pats, ką Apd. 19, 33, arba 1 Tim. 1, 20. Abejotina, ar jis buvo krikščionis.—*Daug pikta*... Kaip tas piktumas apsireiškė, nėra žinoma; gal Ryme Apaštalo bylos metu. —*Viešpats*... Tuose Apaštalo žodžiuose nėra keršto troškimo, bet tik pranešimas, kas turi įvykti su Aleksandru, kaipo Kristaus neprieteliu. — (**15**) *Ir tu jo*... Minėtasis Aleksandras gali buti pavojingas ir Timotiejui. — *Priešinosi*: gal tuomet, kada Povilas teisėjų akyvaizdoje gynė save ir visų krikščionių reikalus. — (**16**) *Pirmame mano*... Kada sugautas Apaštalas buvo pirmą kart viešai pastatytas prieš teisėjus.—*Nebuvo*... Neivienas iš krikščionių tuomet esančių Ryme nėjo su Apaštalu į teismo vietą, kad jį apgintu arba duotu už jį gerą liudijimą, kas valstijos įstatais nebuvo draudžiama. Visiems pritruko drąsos. Apaštalas tai pažymi ne be skausmo.—(**17**) *O Viešpats*... Pats Jėzus Kristus buvo apgynėju savo Apaštalo, kurs tame pirmame pašaukime į teismą dar nebuvo pasmerktas mirtin. — *Apsakojimas*... Apaštalas tuomet turėjo progą apsakoti Evangeliją ir Kristaus vardą akyvaizdoje viso ciesoriaus teismo ir skaitlingų klausytojų, susirinkusių iš visų pasaulio kraštų.— *Iš liuto nasrų*: iš mirties pavojaus, kuriame tuomet šv. Povilas jau buvo. Išsireiškimas primena Dan. 6, 22. Ps. 21, 21.— (**18**) *Išliuosavo*. Gr. t: išliuosuos.— *Nuo visokio pikto darbo*: Nuo ištvermės nustojimo, nusiminimo, arba nuo kiekvieno nusidėjimo·—*Išganys į*.. Viešpats išganys ir patalpins į savo karalystę.

19—22. Viskas užbaigiama pasveikinimais, nauju pakvietimu ateiti prieš žiemą ir palaiminimu, suteikiamu Timotiejui ir tikintiems.

(**19**) *Priską*... Plg. Rym. 16, 3.—*Oneziforo*... Veiz. augšč. 1, 16. — (**20**) *Erastas*... Gal tas pats, kurs minimas Apd. 19, 22. Jį Apaštalas buvo paskyręs Korinto Bažnyčios viršininku. — *Trofimą*, efezietį. Plg. Apd. 20, 4; 21, 29.— *Milete*: netoli nuo Efezo.—(**21**) *Prieš žiemą*: 67 metų. Vėlai rudenį ir žiemą kelionė per jurą buvo senobėje negalima.—*Eubu-*

leti. [21] Festina ante hiemem venire. Salutant te Eubulus, et Pudens, et Linus, et Claudia, et fratres omnes. [22] Dominus Jesus Christus cum spiritu tuo. Gratia vobiscum. Amen.

Pasiskubink ateiti prieš žiemą. Tave sveikina Eubulas, ir Pudensas, ir Linas, ir Klaudija, ir visi broliai. [22] Viešpats Jėzus Kristus tebuna su tavo dvasia. Malonė teesie su jumis. Amen.

---

las. Jo vardas niekur kitur šv. Rašte nėra minimas. — *Pudensas*: regimai rymietis, anot padavimo, senatorius, tėvas šv. Praksėdos ir šv. Pudencianos; jo moteris buvusi *Klaudija.* — *Linas*: pirmas šv. Petro įpėdinis ant apaštališkojo sosto.—(22) *Viešpats...* Palaiminimas atskirai suteikiamas Timotiejui: *su tavo dvasia*, ir atskirai visiems Efezo krikščionims: *su jumis.*

GROMATA

Į TITĄ.

ĮVEDIMAS.

1. Nors Titas buvo vienas iš geriausių šv. Povilo mokytinių ir naudingiausių sandarbininkų, tečiaus apie jo gyvenimą nedaug težinoma. Pirm priėmimo Kristaus tikėjimo jis buvo pagonis. Gal paties pagonių Apaštalo atverstas buvo į krikščionystę. Titas buvo Syrijos Antiokijoje, kada čia žydžiuojantieji sukėlė pirmą sykį persiskyrimą tarp krikščionių; paskui Povilo buvo paimtas Jeruzalėn į Apaštalų Susirinkimą ir nors kaikurie reikalavo jo apsipjaustymo, tai nebuvo padaryta, nesutinkant šv. Povilui. Trečiosios apaštališkos kelionės metu jis buvo du ar tris sykius siųstas pagonių Apaštalo Korintan ir labai gerai atliko tas pasiuntinystes. Po pirmojo kalėjimo grįždamas iš Rymo, Apaštalas jam pavedė sutvarkyti Krėtos bažnyčią, paskui pakvietęs jį pas save Nikopolin, išsiuntė Dalmatijon. Anot padavimo, Titas, šv. Povilui mirus, sugrįžo į Krėtą ir čia kaipo vietinės bažnyčios vyskupas užbaigė savo dienas.

2. Jau Ryman vežamas, kaipo kalinys, šv. Povilas buvo patyręs ant Krėtos esant Kristaus išpažintojus, neturinčius vienok reikalingų vadovų. Priėmę Evangeliją ne iš apsakojimo kurio nors apaštalo, bet kitu keliu, gal nuo Azijos gyventojų, Krėtos krikščionys turėjo skursti ir buvo nuolatiniame pavojuje suklysti tikėjime ir doroje. Todėl paliuosuotas Apaštalas, grįždamas juros keliu iš Rymo, juos aplankė, bet negalėdamas pats ilgai pasilikti ant Krėtos, pavedė savo ištikimam mokytiniui, Titui,

atlikti sunkų Krėtiečių bažnyčios sutvarkymo darbą, patsai gi išplaukė kitų bažnyčių lankytų. Po kokio laiko jis atsirado Epyro šalyje ir turėjo užmanymą pasidarbuoti čionai ilgiaus. Tam tikslui Apaštalas reikalavo kuodaugiausiai pagalbininkų ir tarp kitų sumanė pakviesti pas save paliktąjį ant Krėtos Titą, kurs jau buvo atlikęs svarbiausią dalį savo užduoties ir galėjo buti užvaduotas kuo kitu, kad ir mažiaus prityrusiu. Prie tai tat progai, maž daug tuo pačiu laiku, kad rašė pirmą sykį į Timotieju, paliktą Efeze, Apaštalas šsiuntė gromatą ir Titui.

3. Ta gromata Titui turi nemažą panašumą į pirmają gromatą į Timotieju, tik yra žymiai trumpesnė. Po gana ilgo antrašo (1, 1—4), Apaštalas pirmoje dalyje (1, 5—16), priminęs, kodėl Titas buvo paliktas ant Krėtos, išskaito Bažnyčios viršininkų privalumus. Antroje dalyje (2, 1—3, 11) nurodo, kokiuos persergėjimus Titas privalo duoti žmonėms įvairaus amžio ir visokių luomų, kad jie tinkamai pildytu savo pareigas, ir kaip jam pačiam reikia elgties su klaidžiamoksliais. Galop užbaigoje (3, 12—15) kviečia Titą atvykti pas save Nikopolin Epyre.

Epistola beati Pauli Apostoli ad Titum.

Švento Povilo Apaštalo gromata į Titą.

Gromatos įžanga.

Caput I. [1] Paulus servus Dei, Apostolus autem Jesu Christi secundum fidem electorum Dei, et agnitionem veritatis, quæ secundum pietatem est [2] in spem vitæ æternæ, quam promisit qui non mentitur, Deus, ante tempora saecularia: [3] Manifestavit autem temporibus suis verbum suum in prædicatione, quæ credita est mihi secundum praeceptum Salvatoris nostri Dei: [4] Tito dilecto filio secundum communem fidem, gratia, et pax a Deo Patre, et Christo Jesu Salvatore nostro.

1. Perskyrimas [1] Povilas, Dievo tarnas, o Jėzaus Kristaus Apaštalas, pagal Dievo išrinktųjų tikėjimą ir pažinimą tiesos, esančios pagal dievotumą, [2] į viltį amžinojo gyvenimo, kurį pažadėjo nemeluojantysis Dievas pirm amžinųjų laikų; [3] savuose gi laikuose jis apreiškė savo žodį per apsakojimą, man pavestąjį pagal Dievo, musų Išganytojo, įsakymą; [4] Titui, numylėtam sunui pagal bendrą tikėjimą. Malonė ir ramybė nuo Dievo Tėvo ir Kristaus Jėzaus, musų Išganytojo.

1—4. Gromatos įžanga gana ilga ir iškilminga. Joje pažymėta autoriaus vertybė, o taipogi giriamas mokytinio tikėjimas.

(1) *Povilas, Dievo tarnas.* Paprastai šv. Povilas vadina save pirmoje vietoje Kristaus tarnu (veiz. Rym. 1, 1 ir k.), bet čia jis vartoja apskritesnį pavadinimą: *Dievo tarnas*, taip labiaus pažymėdamas, kad jo pasiuntinystė yra viešа. —*Pagal Dievo..* Krikščioniškas tikėjimas ir pilnesnis evangelijinių tiesų pažinimas yra ta sritis, kurioje Apaštalas privalo pildyti savo tarnystę.— Kiti aiškintojai išverčia tuos žodžius sekančiu budu: dėl tikėjimo ir pažinimo (Teod.), tarsi Apaštalas butu norėjęs pasakyti: aš paskirtas esu Apaštalu, kad padėčiau Dievo išrinktiesiems priimti tikėjimą ir ateiti į tiesos pažinimą. Plg. Rym. 1, 5.—*Išrinktųjų*: krikščionių, arba tų, kuriuos Dievas pavadina į tikėjimą:— *Tiesos, esančios*... T. y. tiesos, paliečiančios dievotumą ir į ją vedančios.—(2) *Į viltį..* Povilas yra Apaštalas, kad tikinčiuose sužadintu ir palaikytu taipogi viltį amžinojo gyvenimo.— *Nemeluojantysis*: kurio pažadėjimai negali neįvykti. — *Pirm amžinųjų...* Pirm daugelio amžių, S. Įstatyme. — (3) *Savuose laikuose*: tam tikrame paties Dievo paskirtame laike. Plg. 1 Tim. 6, 15. —*Apreiškė savo žodį.* — Nors seniai pažadėtasis amžinas gyvenimas nėra visai aiškiai parodytas ir N. Įstatyme, tečiaus vietoje apskrito pažadėjimo duota šis-tas, kas yra tikru amžino gyvenimo apreiškimu ir turi su juo artimiausį sąryšį. Tuo gi dalyku yra naujiena apie išganymą, kurį skelbia Apaštalas. — *Per apsakojimą...*—Tuo budu Dievas pasinaudojo savo pažadėjimams apgarsinti.—*Pagal Dievo...* Plg. 1 Tim. 1, 1.—(4) *Titui...* Veiz. įved. 379 p.—*Numylėtam sunui*: Gr. t.: mano tikram sunui. — *Pagal bendrą tikėjimą.* Titas yra Povilo sunus iš atžvilgio į tikėjimą, kurį ir vienas ir antras išpažįsta.

I. Pamokymai apie privalumus, reikalingus bažnytiniems viršininkams:

[5] Hujus rei gratia reliqui te Cretæ, ut ea, quae desunt, corrigas, et constituas per civitates Presbyteros, sicut et ego disposui tibi. [6] Si quis sine crimine est, unius uxoris vir, filios habens fideles, non in accusatione luxuriae, aut non subditos. [7] Oportet enim Episcopum sine crimine esse, sicut Dei dispensatorem: non superbum, non iracundum, non vinolentum, non percussorem, non turpis lucri cupidum: [8] sed hospitalem, benignum, sobrium, justum, sanctum, continentem, [9] amplectentem eum, qui secundum doctrinam est, fidelem sermonem: ut potens sit exhortari in doctrina sana, et eos, qui contradicunt, arguere.

[5] To dėlei aš tave palikau ant Krėtos, kad ko netenka, pataisytumei ir įstatytumei po miestus kunigus, kaip aš tau ir įsakiau: [6] jei kas yra be kalčios, vienos moters vyras, turintis tikinčius vaikus, neskundžiamus už pasileidimą, nei nepaklusnius. [7] Nes reikia, kad vyskupas butu be kalčios, kaipo Dievo užveizdas; nepuikus, nerustus, ne girtuoklis, ne mušikas, negeidžiantis bjauraus pelno, [8] bet svetmylis, maloningas, blaivus, teisus, šventas, susiturintis, [9] besilaikantis to tikro žodžio, kurs yra pagal pamokymą, kad galėtu pagraudenti sulig sveiko mokslo ir sudrausti prieštaraujančius.

Pirmoje gromatos dalyje (1, 5 – 16) Apaštalas, priminęs mokytiniui, kodėl jį paliko ant Krėtos, duoda perspėjimus apie tai, ko reikia laikyties Bažnyčios tarnų išrinkime.

5—9. Kokie privalumai reikia turėti renkamiems į kunigus ir vyskupus.

(**5**) *To dėlei*... Apaštalas nurodo tikslą, kuriam jis, grįždamas iš pirmojo kalėjimo Ryme ir apsilankęs pakelėje trumpam laikui ant Krėtos (Kandijos) salos, paliko čionai draug su savim keliavusį mokytinį. Veiz. įved. 379 p.—*Ko netenka*: ko šv. Povilas nesuskubo pats užbaigti.—*Pataisytumei*. Anot gr. t., sutvarkytumei.—*Kunigus*. Gr. ž. πρεσβυτέρους, imant etymologiškai, reiškia vyresniuosius; bet jau S. Įst. tuo vardu vadinosi turėjusieji tarp žmonių viršininkystę be atžvilgio į jų amžį; be to, toliaus 7. eil. jie vadinasi vyskupais; todėl čionai kunigais pavadinti yra tie, kurie pašvenčiami buvo į vyskupus ir kunigus. Plg. 1 Tim. 3, 1. —(**6**) *Jei kas*... Pašvenčiamieji turi turėti tam tikrus privalumus. — *Be kalčios*: nepeiktinas, neapšauktas pas žmones. Plg. 1 Tim. 3, 10. — *Vienos*... Veiz. 1 Tim. 3, 2.—*Tikinčius vaikus*.. Netinkantis butu dalykas rinkti į kunigus žmogų, kurio vaikai tebėra pagonimis, arba žinomi yra kaipo ištvirkėliai ir gimdytojams nepaklusnųs.—(**7**) *Nes reikia*.. Užimama tarp žmonių vieta ir tarnystė reikalauja tobulumo.—*Dievo užveizdas.* Kiekviena bažnytinė draugija yra Dievo namai, šeimyna; o jos užveizdu, prižiurėtoju yra paskirtas Dievo vardan vyskupas. Plg. 1 Kor. 4, 1...— *Negirtuoklis*... Plg. Tim. 3. 3.— *Pelno*. Veiz. 1 Tim. 3, 8. — (**8**) Plg. 1 Tim. 3, 2..—*Maloningas.* Anot gr. t. mėgstantis geradarymą. — *Šventas*: geriaus anot gr. t.: maldingas —(**9**) *Besilaikantis*... Ta eil. plačiaus išreiškia, ką Apaštalas trumpai pasakė 1 Tim. 3, 2 žodžiais: galintis mokyti. —*To tikro žodžio*: Evangelijos. *Kurs yra*... Norint žinoti, ar skelbiama Evangelija yra „tikras žodis“, reikia žiurėti, ar ji sutinka su tuo pamokymu, kurį davė Jėzus Kristus ir jo išrinktieji apaštalai.

[10] Sunt enim multi etiam inobedientes, vaniloqui, et seductores: maxime qui de circumcisione sunt: [11] quos oportet redargui: qui universas domos subvertunt, docentes quae non oportet, turpis lucri gratia. [12] Dixit quidam ex illis, proprius ipsorum propheta: Cretenses semper mendaces, malæ bestiae, ventres pigri. [13] Testimonium hoc verum est. Quam ob causam increpa illos dure, ut sani sint in fide, [14] non intendentes Judaicis fabulis, et mandatis hominum, aversantium se a veritate. [15] Omnia munda mundis: coinquinatis autem, et infidelibus nihil est mundum, sed inquinatae sunt eorum et mens, et con-

[10] Nes daug yra nepaklusnių, tuščiakalbių ir suvedžiotojų, ypač tarp tų, kurie yra iš apipjaustymo, [11] kuriems reikia užkimšti burna, kurie išgriauna visus namus, mokydami, kas nereikia, dėlei bjauraus pelno. [12] Vienas iš jų tarpo, jų pačių pranašas, yra pasakęs: Krėtiečiai visuomet melagiai, pikti gyvuliai, tingųs pilvai. [13] Tas liudijimas yra tikras. To dėlei bark juos kietai, kad butu sveiki tikėjime, [14] ir neužsiimtu żydiškomis pasakomis bei įsakymais žmonių, nusikreipiančių nuo tiesos. [15] Nesuteptiems visa nesutepta yra; suteptiems gi ir netikintiems nieko nėra nesutepta, bet suteptí yra jų protas ir sąžinė. [16] Jie

---

10—16. Apaštalas aprašo netikrus mokytojus, esančius tarp Krėtos krikščionių, ir duoda pamokymus, kaip reikia prieš juos kovoti.

(**10**) *Nes daug...* Geri kunigai ypač reikalingi yra ant Krėtos iš atžvilgio į žydžiuojančiųjų klaidžiamokslių daugybę ir į pačius Krėtiečius. — *Nepaklusnių* — dvasiškiems ganytojams —*Iš apipjaustymo.* Daug priėmusių krikščionystę žydų nebuvo išsižadėję savo žydiškų prietarų ir platino tarp tikrų krikščionių klaidingas nuomones. — (**11**) *Užkimšti burna*: priversti nutilti, paduodant drąsiai tikrą tikėjimo mokslą. — *Išgriauna...* Įsiverždami į namus, jie platindavo savo nuomones ir sukeldavo persiskyrimus ir nesutikimus tarp šeimynos sąnarių.—*Bjauraus pelno*.. Jų siekiniai buvo visai žemiški ir peiktini. Plg. 1 Tim. 6, 5...—(**12**) *Vienas...* Savo nutarimą apie Krėtiečius Apaštalas pateisina liudijimu žmogaus, kurs juos gerai turėjo pažinti. Tuo žmogumi buvo, anot šv. Jieronymo ir k., Krėtiečių poėtas, Epemenidas, kurį jie vadino savo kunigu ir pranašu (6 šimt. pirm J. K.). — *Melagiai...* Krėtiečiai, anot to liudijimo, labai mėgdavę melagystę ir apgavimus, buvę žmonės pikti ir žiaurųs, galop didi tinginiai. Epemenido žodžiai apie Krėtiečius randa patvirtinimą ir pas kitus senobės rašytojus (Polybijus). —(**13**) *Tas...* Pats šv. Povilas patvirtina, kad Krėtiečių budas, apskritai sakant, nepersimainęs ir jo laiku. — *To dėlei...* Norint atpratinti Krėtos krikščionis nuo pasidavimo suvedžiojimams, reikia elgties su jais kietai.—*Kietai*: Geriaus, anot. gr. t., aštriai, t. y. savo žodžiais tarsi išpjaunant, kas yra pikta, taip kaip gydytojai daro su kaikuriomis votimis. — *Sveiki.* Kame malonumas nepadeda, reikia mėginti smarkumas, kad nors taip sugrąžinus klystantiems dvasišką sveikatą.— (**14**) *Ir neužsiimtu...* Plg. 1 Tim. 1, 4. 6. Tuščių pasakų platintojai buvo ypač gimusieji žydais.—*Įsakymais*: užginančiais kaikuriuos valgius, moterystę ir t. t. Plg. 1 Tim. 4, 3. Kol. 2, 21. — (**15**) *Nesuteptiems...* Plg. 1 Tim. 4, 3—5. Rym. 14, 20. Klaidžiamoksliai sakė: tas arba kitas valgis yra suteptas, moterystė yra negeras dalykas; Apaštalas atsako: visa, kas nėra pikta savyje, yra nesutepta ir leista tiems, kurie patįs yra nesutepti ir naudojasi tais dalykais padoriai.— *Suteptiems*: tiems, kurie doriškai yra sutepti. Tokie žmonės padaro sutepta visa, ką tik veikia arba ko prisiliečia. Nėra nieko, ką daro mirtingais nusidėjimais apsunkintas žmogus, nesutepto Dievo akyse, nors nevisi jo darbai yra nusidėjimais (Trid.). —*Protas...* Priežastis, kodėl suteptiems visa yra sutepta, randasi ne pačiuose dalykuose, bet suklaidintuose žmogaus prote ir sąžinėje —(**16**) *Jie...* Klaidžiamok-

scientia. [16] Confitentur se nosse Deum, factis autem negant: cum sint abominati, et incredibiles, et ad omne opus bonum reprobi.

išpažįsta Dievą žiną, o darbais užsigina, kadangi jie pasibjaurėjimo verti yra, tikėjimui nepaklusnųs ir nei vienam geram darbui netinka.

II. Paraginimas suteikti įvairiems žmonių skyriams sveiką mokslą.

Caput II. [1] Tu autem loquere quae decent sanam doctinam: [2] senes ut sobrii sint, pudici, prudentes, sani in fide, in dilectione, in patientia: [3] anus similiter in habitu sancto, non criminatrices, non multo vino servientes, bene docentes: [4] ut prudentiam doceant adolescentulas, ut viros suos ament, filios suos diligant, [5] prudentes, castas, sobrias, domus curam habentes, benignas, subditas viris suis, ut non blasphemetur verbum Dei: [6] juvenes similiter hortare ut sobrii sint. [7] In omnibus teipsum praebe exemplum bonorum operum, in doctrina, in inte-

2. Perskyrimas. [1] O tu kalbėk. kas pridera sveikam mokslui: [2] seniams, kad butu blaivųs, drovingi, sveiki tikėjime, meilėje, kantrybėje; [3] taip-pat senelėms, kad jų užsilaikymas butu toks, koks pridera šventoms, kad jos nebutu šlovės plėšytojos, pasidavusios girtuoklystei, kad butu gerai pamokančios, [4] kad jos mokytu jaunasias išminties, mylėti savo vyrus ir savo vaikus, [5] buti išmintingomis, nesuteptomis, blaiviomis, besirupinančiomis namais, maloningomis, pasidavusiomis savo vyrams, idant Dievo žodžiui nebutu piktžodžiuojama. [6] Taip-pat jaunikaičius graudenk,

---

sliai giriasi, buk jie pažįstą Dievą geriaus už kitus, bet jie jo užsigina visu savo pasielgimu.—*Pasibjaurėjimo verti:* dėlei piktų papročių.

Antroji gromatos dalis (2, 1—3, 11) susideda iš įvairių taisyklių, kurių Titas privalo laikyties savo pamokymuose ir pasielgime su įvairių luomų ir skyrių krikščionimis.

2, 1 — 15. Paduotos čionai taisyklės visupirma paliečia santikius tarp pačių krikščionių (1 — 10); Apaštalas taipogi nurodo, kodėl tos tobulo krikščioniško gyvenimo taisyklės yra užlaikytinos (11—15).

(1) *O tu...* Tito pamokymai privalo buti visai kitokie, negu klaidžiamokslių. —**(2)** *Seniams...* Pamokymai pasenusiems žmonėms. — *Tikėjime..* Trįs svarbiausios gero krikščionies dorybės. Pasenusiems ypač reikalinga kantrybė dėlei jų amžio ligų ir kentėjimų. — **(3)** *Taip-pat...* Pamokymai senoms moterims. Plg. 1 Tim. 2, 10... 3, 8. 11. - *Gerai pamokančios:* duodančios pamokymus apie gerus dalykus kasdieniniame gyvenime. — **(4)** *Kad jos mokytu... išminties.* Anot gr. t., kad jos mokytu... išmintingai. — *Jaunasias.* jaunesnes moteriškes.— *Mylėti...* Apaštalas toliaus paaiškina, kokių dalykų senesnės moterįs turi išmokyti jaunasias ir tuo pačiu jis nurodo jaunųjų pareigas, nupiešdamas tikrai gražų jaunos krikščionės motinos paveikslą. — **(5)** *Nesuteptomis:* nenusidedančiomis moterystės nekaltybei.—*Blaiviomis.* To žodžio nėra gr. t. —*Besirupinančiomis...* Anot gr t., geromis šeimyninkėmis. — *Idant Dievo žodžiui:* Evangelijai, krikščionių religijai. Pagonįs ir žydai darytu prikaišiojimus pačiam krikščionių mokslui ir tikėjimui, jei jo išpažintojai nebutu šventi visame savo pasielgime. Plg. 1 Tim. 6, 1. — **(6)** *Butu blaivųs.* Anot gr. t., butu išmintingi. Apaštalas tuo vienu žodžiu išreiškia jaunuomenės pareigas, nes jei ji bus blaivi, išmintinga savo mintyse, savo žo-

gritate, in gravitate, [8] verbum sanum, irreprehensibile: ut is, qui ex adverso est, vereatur, nihil habens malum dicere de nobis: [9] servos dominis suis subditos esse, in omnibus placentes, non contradicentes, [10] non fraudantes, sed in omnibus fidem bonam ostendentes: ut doctrinam Salvatoris nostri Dei ornent in omnibus.

kad butu blaivųs. [7] Visame parodyk save, kajpo pavyzdį gerų darbų moksle, nesugedime, rimtume; [8] kad žodis butu sveikas, nepeiktinas, idant priešininkas užsigėdytu, neturėdamas nieko pikta apie mus pasakyti. [9] Kad tarnai butu pasidavę savo ponams, visame įtinkantįs, neprieštaraujantįs, [10] neapgaudinėjantįs, bet visame parodantįs tobulą ištikimumą, idant jie butu visame Dievo, musų Išganytojo, mokslui papuošimu.

[11] Apparuit enim gratia Dei Salvatoris nostri omnibus hominibus, [12] erudiens nos, ut abnegantes impietatem, et saecularia desideria: sobrie, et juste, et pie vivamus in hoc saeculo, [13] exspectantes beatam spem, et adventum gloriæ magni Dei, et Salvatoris nostri Jesu Christi: [14] qui dedit semetipsum pro nobis, ut redimeret ab omni iniquitate, et mundaret sibi popu-

[11] Nes Dievo, musų Išganytojo, malonė apsireiškė visiems žmonėms, [12] pamokydama mus, kad, išsižadėję bedievystės ir žemiškų pageidimų, blaiviai, ir teisingai, ir dievotai gyventumėm šiame pasaulyje, [13] laukdami palaimintos vilties ir atėjimo garbės didžiojo Dievo ir musų Išganytojo, Jėzaus Kristaus, [14] save patį davusio už mus, kad mus atpirktu nuo visokios nedo-

---

džiuose ir savo pasielgime, bus regimai tobula.—(**7**) *Visame...* Titas su pamokymu privalo jungti gerą pavyzdį. — *Gerų darbų:* ne tik gailiaširdystės, bet apskritai tobulo pasielgimo.—*Moksle, nesugedime...* Anot gr. t., moksle nesugedimą, rimtumą. Tais žodžiais šv. Povilas ragina Titą mokyti kitus su gera intencija ir rimtumu. — (**8**) *Priešininkas*: tikėjimo, Bažnyčios; taigi, žydai ir pagonįs. — (**9**) *Kad tarnai...* Vergų pareigos. Plg. Ef. 6, 5—9. Kol. 3, 22—25. 1 Tim. 6, 1... (**10**) *Neapgaudinėjantįs*: nedarydami jokios skriaudos, nevogdami.—*Idant...* Krikščionįs vergai, turėdami minėtas dorybes ir saugodamies ydų, bus tikras papuošimas visų akyvaizdoje Dievo mokslui, t. y. Dievo apreikštai Evangelijai, išmokiusiai juos buti geresniais už kitus jų stovio žmones.

(**11**) *Nes...* Begalinė Kristaus geradarystė yra didžiausis paraginimas buti tobulais, nes Dievo malonė pamoko ir padeda visiems žmonėms gyventi šventai ir tapti dalininkais Kristaus atneštojo išganymo.—*Dievo, musų...* Anot gr. t., Dievo malonė, išganinga visiems žmonėms, apsireiškė. — *Apsireiškė:* pasirodė Viešpaties įsikunijime, lyg koki saulė.— (**12**) *Pamokydama.* Malonė yra geriausis krikščionių mokytojas ir vadovas.— *Išsižadėję...* Norint pradėti krikščionišką gyvenimą, reikia visupirma išsižadėti viso, kas yra pikta. — *Bedievystės*: užmiršimo tikrojo Dievo, garbės atidavinėjimo netikriems dievams. — *Ir žemiškų pageidimų*, kurie, anot 1 Jo. 2, 15. 17, pikti yra ir nesutaikomi su krikščionišku šventumu. — *Blaiviai* iš atžvilgio į save, *teisingai* iš atžvilgio į artimus ir *dievotai* iš atžvilgio į Dievą. — (**13**) *Laukdami...* Malonė įdeda į žmonių širdis troškimą kitokios laimės, negu pasaulis gali duoti. Jie laukia išsipildymo tikros vilties, kurios vienas atsiminimas pripildo mus laime. — *Atėjimo.* Gr. t.: pasirodymo. — *Didžiojo Dievo...* Tie žodžiai yra aiškiausis priparodymas Jėzaus Kristaus dievystės (Auks. Jier.). — (**14**) *Save patį...* Musų išganymui, atpirkimui Jėzus Kristus teikėsi pats save paduoti į mirtį. — *Neteisybės*: ἀνομίας, pasipriešinimo Dievo

lum acceptabilem, sectatorem bonorum operum. [15] Haec loquere, et exhortare, et argue cum omni imperio. Nemo te contemnat.

Caput III. [1] Admone illos principibus, et potestatibus subditos esse, dicto obedire, ad omne opus bonum paratos esse: [2] neminem blasphemare, non litigiosos esse, sed modestos, omnem ostendentes mansuetudinem ad omnes homines. [3] Eramus enim aliquando et nos insipientes, increduli, errantes, servientes desideriis, et voluptatibus variis, in malitia et invidia agentes, odibiles, odientes invicem. [4] Cum autem benignitas, et humanitas apparuit Salvatoris nostri Dei: [5] non ex operibus justitiae, quae fecimus nos, sed secundum suam misericordiam salvos nos fecit per lavacrum regenerationis, et renovationis Spiritus sancti, [6] quem effudit in nos abunde

rybės ir apkuoptu pats sau tautą priimtiną, stropią geruose darbuose. [15] Tai sakyk ir graudenk ir bark su visa valdžia. Neivienas tavęs tenepaniekina.

3. Perskyrimas. [1] Perspėk juos, kad butu pasidavę kunigaikščiams ir valdžioms, klausytu paliepimų, butu pasiryžę į kiekvieną gerą darbą, [2] niekam nepiktžodžiuotu, nebutu vaidingi, bet nuolankųs, parodantįs visą romumą visiems žmonėms. [3] Nes ir mes buvome kitados neišmanantįs, netikintįs, klaidžiojantįs, tarnaujantįs įvairiems pageidimams ir mėgastims, gyvenantįs piktybėje ir pavyde, neapkęstini, vieni kitus neapkenčiantįs. [4] Kada gi pasirodė maloningumas ir žmoniškumas Dievo, musų Išganytojo, [5] jis mus išgelbėjo ne dėl teisybės darbų, kuriuos mes butumėm padarę, bet pagal savo mielaširdystę, per apiplovimą atgimdymo ir atnau-

valiai.—*Apkuoptu...* Išganytojo kraujas yra ne tik atpirkimo kaina, bet jis dar mus išganingai apiplauna.—*Tautą...* Kaip Izraėlitai buvo S. Į. ypatingu budu Dievui priklausanti tauta, taip dar labiaus N. Į. krikščionįs yra Kristui nuosavi tauta, kadangi jis ją atpirko savo krauju. Plg. Iš. 19, 5. — (**15**) *Tai*: kas parašyta augšč. nuo 1. eil. lig tai vietai. — *Sakyk ir...* Gražus laipsniavimas, išreiškiantis, kaip uoliai privalo darbuoties Titas. — *Su visa valdžia*: kaipo Kristaus tarnas ir vietininkas. Plg. Mt. 7, 29.—*Nei vienas...* Viso pasielgimo rimtumas atims norą iš kiekvieno nieku versti Tito žodžius.

3, 1—8. Toliaus šv. Povilas duoda kaikuriuos perspėjimus apie krikščionių santikius su nekrikščionimis, draug paaiškindamas reikalingumą laikyties paduotųjų taisyklių.

(**1**) *Perspėk juos.* Anot gr. t., primink jiems.—*Kunigaikščiams ir valdžioms.* Gr. t. abu žodžiu yra abstraktišku. Pirmas jų pažymi augštesnę valstijos vyresnybę, antras žemesnius valdininkus. Plg. Rym. 13, 1... *Paliepimų*: valstijos įstatymų. — *Pasiryžę į...* Krikščionįs privalo pildyti visas draugijinio gyvenimo pareigas, reikalingas bendram labui.— (**2**) *Niekam...* Toje eil. Apaštalas duoda keletą perspėjimų apie krikščionių santikius su visais vietiniais nekrikščionimis, žydais ir pagonimis.— (**3**) *Nes ir...* Krikščionįs privalo laikyties duotųjų perspėjimų, atsimindami iš vienos pusės savo kitados buvusį stovį, iš antros gi didžią Jėzaus Kristaus meilę į mus. —*Kitados*: pirm priėmimo Kristaus tikėjimo.—*Netikintįs.* Anot gr. t., nepaklusnųs, butent, Dievui ir jo įsakymams, kuriuos žmogus pažindavo savo sąžinėje. – *Klaidžiojantįs*: toli nuo Dievo, nuo tiesos. Plg. Rym. 1, 29... (**4**) *Kada gi...* Jei mes dabar nebesame tai, kas seniaus buvome, ne musų pačių yra tai nuopelnas, todėl ir ne valia žiurėti į kitus su paniekinimu.—*Žmoniškumas*: meilė į žmones.—*Išganytojo*: Dievo Tėvo, kurs yra musų Išgelbėtojas, kadangi jis siuntė savo vienatinį Sunų į pasaulį. —(**5**) Toje eil. trumpai išreikštas yra visas mokslas apie musų pašventinimą. Mes esame nuteisinti be darbų, ar tai padarytų prigimties įstatyme, ar Mozės; nuo nu-

per Jesum Christum Salvatorem nostrum: [7] ut justificati gratia ipsius, heredes simus secundum spem vitae aeternae. [8] Fidelis sermo est: et de his volo te confirmare: ut curent bonis operibus praeesse qui credunt Deo. Haec sunt bona, et utilia hominibus.

[9] Stultas autem quaestiones, et genealogias, et contentiones, et pugnas legis devita: sunt enim inutiles, et vanae. [10] Haereticum hominem post unam, et secundam correptionem devita: [11] sciens quia subversus est, qui ejusmodi est, et delinquit, cum sit proprio judicio condemnatus.

jinimo šventosios Dvasios, [6] kurią į mus išliejo apsčiai per Jėzų Kristų, musų Išganytoją, [7] kad mes, nuteisinti per jo malonę, butumėm tėvainiais pagal amžinojo gyvenimo viltį. [8] Tikras yra žodis, ir aš noriu, kad tu tai patvirtintumei, idant tikintieji stengtusi užsiimti gerais darbais. Tai gera ir naudinga yra žmonėms.

[9] Paikų gi klausimų ir giminystės eilių, ir vaidų, ir ginčų apie Įstatymą vengk, nes jie nenaudingi yra ir tušti. [10] Nuo klaidžiatikio žmogaus po vieno ir antro sudraudimo šalinkis, [11] žinodamas, jog tokiuo esantis yra iškrypęs ir nusideda, kadangi savo paties teismu jis pasmerktas yra.

---

sidėjimų mes esame paliuosuoti krikšte, nuteisinti per vidujinį atnaujinimą, kurio darytoju yra šv. Dvasia (Trid.).—(6) *Kurią*.. Visos trįs dieviškos ypatos dalyvauja musų dvasiškame atgimdyme. Meilė Tėvo, išliejančio šv. Dvasią, yra pirmoji priežastis. Sunus, Jėzus Kristus, yra tarpininkas ir nupelnanti priežastis (causa meritoria). Nupelnytasias malones mums pritaiko šv. Dvasia. — (7) *Kad mes*... Tikslas, kurį turėjo švenč. Trejybė, pasielgdama su mumis maloningiausiai.— *Per jo*: Dievo Tėvo malonę. —*Butumėm tėvainiais*... Galutina nuteisinimo priežastis yra amžinoji laimė, kurią nuteisintieji turi jau dabar viltyje.— (8) *Tikras yra žodis*: kas pasakyta augšč. 4—7 eil. —*Patvirtintumei*: mokytumei drąsiai, su visu orumu.— *Tai*: tie patarimai.

9—11. Apaštalas duoda keletą nurodymų, kaip pats Titas privalo elgties.

(9) *Paikų*... Plg. 1 Tim. 1, 4— 7... 2 Tim. 2, 23.—*Apie Įstatymą*: apie gilesnį žydų Įstatymo pažinimą.— (10) *Nuo klaidžiatikio*... Gr. ž. αἱρετικόν reiškia tą, kurs renkasi. Neivienam gi ne valia rinkties tarp tikėjimo dalykų, vienus priimant, kitus atmetant; reikia visi priimti ir tikėti: kitaip pasielgiantis žmogus yra eretikas arba klaidžiatikis (Tert. Aug.).—*Ir antro*: duodant prasikaltusiam laiko suprasti savo klaidą, pažinti tiesą ir pasitaisyti. Plg. Mt. 18, 15... Jei perspėjimas pasilieka be gerų pasekmių, yra tai ženklas, kad perspėtajam rupi kas kita, o ne tiesa ir dorybė, nors jis pats ir kitaip manytu. Ginčyties su klaidžiatikiu butu, kaip paliudija visa istorija, tuščias darbas. Jei priparodymai už tiesą yra stipresni ir jos apgynėjas ginčuose yra vikresnis, tuomet priešininkas tik labiaus susierzina; priešingai, jei tam paskutiniajam pasiseka mokėjimu vesti ginčus, nežiurint į tai, kad jis gina klaidą, pergalėti tiesos apgynėją, tuomet įsileidusis į ginčus tikintis užkenkia pačiai tiesai akyse daugelio, kurie tik paviršutiniškai sprendžia apie dalykus, ir pačiam klystančiam, kuriam jo pergalėjimas prašalina visokią abejonę ir užslopina sąžinės griaužimus. — (11) *Iškrypęs yra*, kaip rumas, kurio pamatai iširo, ir kurs todėl pats griuna. Vienok nors po perspėjimų ir nebėra vilties, kad klaidžiatikis pasitaisytu, tečiaus visuomet teisinga pasilieka, ką Apaštalas pasakęs yra Rym. 11, 23, nes Dievo gailiaširdystė yra begalinė.—*Nusideda*... Pats savo sąžinėje jaučiasi esąs kaltas ir per savo kaltybę pametęs Bažnyčios tikėjimą. Jis negali sau duoti jokio pasiteisinimo ir apgynimo.

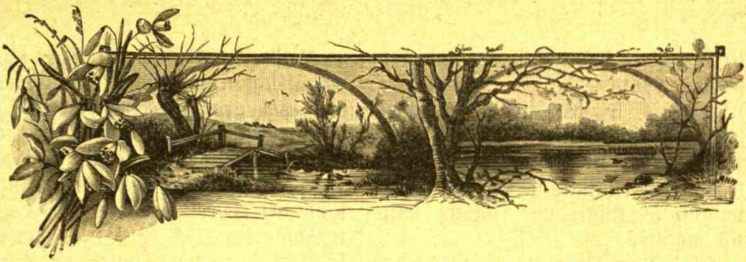
Gromatos užbaiga.

[12] Cum misero ad te Artemam, aut Tychicum, festina ad me venire Nicopolim: ibi enim statui hiemare. [13] Zenam legisperitum, et Apollo sollicite praemitte, ut nihil illis desit. [14] Discant autem et nostri bonis operibus praeesse ad usus necessarios, ut non sint infructuosi. [15] Salutant te qui mecum sunt omnes: saluta eos, qui nos amant in fide. Gratia Dei cum omnibus vobis. Amen.

[12] Kada aš pas tave atsiųsiu Artėmą arba Tykiką, pasiskubink ateiti pas mane Nikopolin; nes ten aš nutariau praleisti žiemą. [13] Įstatymo žinovą, Zėną ir Apollį išsiųsk pirma, gerai aprupinęs, kad jiemdviem nieko netruktu. [14] O tesimoko ir musiškiai daryti gerus darbus tikrų reikalų užganėdinimui, kad jie nebutu be vaisių. [15] Sveikina tave visi su manim esantieji. Pasveikink tuos, kurie mus myli tikėjime. Dievo malonė teesie su jumis visais. Amen.

12—15. Užbaigoje Apaštalas kviečia mokytinį pas save, pridėdamas pasveikinimus ir palaiminimą.

(12) *Atsiųsiu*: regimai užvaduoti Titą Krėtos bažnyčios valdyme. — *Artėmą ar Tykiką*. Apaštalas, rašydamas gromatą, dar nebuvo nutaręs, katrą iš dviejų siųs. Apie Artėmą nieko daugiaus nėra žinoma. Tykikas minimas yra kelis kartus. Veiz. Apd. 20, 4. Ef. 6, 21. Kol. 4, 7. 2 Tim. 4, 12.—*Nikopolin*. Tuo vardu vadinosi keletas miestų Rymo valstijos Rytuose, bet čionai Apaštalas tikriausiai turi mintyje Nikopolį Epyre, iš kurio buvo artimas kelias į Italiją.— (13) *Įstatymo žinovą, Zėną*. Vieni aiškintojai spėja, kad Zėnas pirm atsivertimo buvęs žydų Įstatymo žinovas; tikresnė, regisi, yra nuomonė kitų, sakančių, kad jis buvęs Rymo įstatų žinovas. Daugiaus apie jį nieko nėra žinoma. — *Apollį*. Apie jį veiz. Apd. 18, 24... ir k. Zėnas ir Apollis turėjo atsilankyti ant Krėtos trumpam laikui ir veikiai keliauti toliaus. Gal per juodu Apaštalas atsiuntė Titui šitą gromatą. — *Išsiųsk pirma*. Gr. ž. προπέμπειν Vulgata kitur (Rym. 15, 24. 1 Kor. 16, 6. 11 ir k.) išverčia žodžiu „deducere, palydėti" ir tai aprupinant viskuo, kas reikalinga kelionei atlikti. Tokią pat mintį turėjo Apaštalas ir čionai. — (14) *O tesimoko*: išvydę pavyzdį, kurį duos Titas, priimdamas du keleiviu ir aprupindamas juos tolesnei kelionei. — *Musiškiai*: Krėtos krikščionįs.— *Gerus darbus*: gailiaširdystės darbus, suteikdami pašalpą, butinai reikalingą broliams. — *Kad jie*... Iš gerų darbų bus dvasiški vaisiai.—(15) *Su manim esantieji*: šv. Povilo draugkeleiviai ir sandarbininkai.— *Kurie mus myli tikėjime*: kurie labiaus rupinasi šv Povilu ir yra su juo vienybėje per tikėjimą į Jėzų Kristų.—*Dievo malonė*... Apaštališkas palaiminimas suteikiamas yra Titui draug su Krėtos krikščionimis.

GROMATA

Į FILEMONĄ.

ĮVEDIMAS.

1. Filemonas buvo turtingas Kolosų gyventojas. Jis, šv. Povilo atvestas į tikėjimą, platino Evangeliją draug su Epafru savo gimtiniame krašte. Vienas Filemono vergų, vardu Onėzimas, didžiai prasikaltęs savo ponui ir vengdamas bausmės, buvo pabėgęs iš namų ir galų gale atsidūrė Ryme, kame rasdavo sau tikriausią prieglaudą tokie pabėgėliai ir apskritai sakant visokios pasaulio drumžlės. Dievo Apveizdai taip dalyką sutvarkant, Onėzimas Ryme susitiko su šv. Povilu, tuomet kaliniu, pažino Kristaus tikėjimą, tapo pakrikštytas ir pasidarė naudingas Bažnyčiai. Apaštalas vienok nenorėjo jo laikyti pas save be Filemono žinios ir leidimo. Taigi, keliaujančiam tuo laiku į Kolosus Tykikui šv. Povilas davė kaipo kelionės draugą Onėzimą ir išsiuntė į Filemoną gromatą, užtardamas joje pabėgėlį vergą.

2. Gromatoje į Filemoną po paprastos įžangos (1—7), Apaštalas su didžiu atsargumu ir meile užtaria prasikaltusį Onėzimą, melsdamas jam atleidimo ir žadėdamas pats atlyginti padarytą skriaudą (8—21), ir užbaigia (22—25) paminėjimu savo sugrįžimo, pasveikinimais ir palaiminimu.

3. Iš gromatos į Filemono aiškiai matoma, kad ją rašydamas šv. Povilas buvo kaliniu Ryme ir tikėjosi veikiai atgauti liuosybę.

Priegtam ji buvo išsiųsta per tas pačias ypatas, ką ir gromatos į Efeziečius ir Kolosiečius. Todėl jokios abejonės nėra, jog šv. Povilas rašė į Filemoną savo pirmojo kalėjimo laiku, ir tai jau jam baigiantis, taigi, ne vėliaus kaip 63 metais.

4. Nors gromata į Filemoną dėl savo trumpumo ir nedažnai vartojama senesniųjų šv. tėvų raštuose, tečiaus abejoti apie jos autentiškumą negalima. Ji randasi visuose seniausiuose vertimuose ir bažnyčių kanonuose; šv. Povilo veikalu ją vadina Tertulionas, Origenas, Euzebijus, šv. Jieronymas ir kiti, o dar pirm jų klaidžiamokslis Marcionas; taip kad kilusieji 4 ir 5 šimtmetyje maži kaikurių svyravimai rado smarkiausį atspyrimą pas šv. Joną Auks. ir šv. Jieronymą, kurs prikaišiojantiems, jog perdaug menkas esąs gromatos turinys, kad ją butu rašęs šv. Povilas, atsako, jog taip kalbantįs parodo tik didį savo neišmanymą, nes nesupranta, kiek jos išsireiškimuose yra galės ir išminties.—Iš kitos vėl pusės, tos, kad ir trumputės, gromatos mintįs ir išsireiškimai taip yra panašųs į tokiuos pat, randamus kituose pagonių Apaštalo raštuose, kad iš jų vienų, be jokio kito nurodymo, reiktu pripažinti, jog tokią gromatą galėjo parašyti tik šv. Povilas.

Reikia dar paminėti, kad savo rašliavišku dailumu ir rašymo budo mandagumu gromata į Filemoną taip yra žymi, jog gali buti pavadinta tikru pavyzdžiu, kaip reikėjo gromatos rašyti.

Epistola beati Pauli Apostoli ad Philemonem.

Švento Povilo Apaštalo gromata į Filemoną.

Gromatos įžanga.

Caput unum. [1] Paulus vinctus Christi Jesu, et Timotheus frater: Philemoni dilecto, et adjutori nostro, [2] et Appiae sorori carissimae, et Archippo commilitoni nostro, et ecclesiae, quae in domo tua est. [3] Gratia vobis, et pax a Deo Patre nostro, et Domino Jesu Christo. [4] Gratias ago Deo meo, semper memoriam tui faciens in orationibus meis, [5] audiens caritatem tuam, et fidem, quam

Vienas perskyrimas. [1] Povilas Kristaus Jėzaus kalinys, ir Timotiejus, brolis, numylėtam Filemonui ir musų padėjėjui, [2] ir Apijai, mylimiausiai seseriai, ir Archipui, musų draugkareiviui, ir bažnyčiai, tavo namuose esančiai. [3] Malonė jums ir ramybė teesie nuo Dievo, musų Tėvo, ir Viešpaties, Jėzaus Kristaus. [4] Aš dėkoju mano Dievui, visuomet tave atsimindamas savo maldo-

---

1—7. Gromatos įžanga susideda iš antrašo (1—3) ir dėkojimo už Filemono ištvermę tikėjime ir jo meilę į krikščionis.

(1) *Povilas...* Jis nededa čionai šaly vardo garbingos savo tarnystės pаženklinimo: Apaštalas; nes ne vardan sau suteiktos valdžios jis kreipiasi į Filemoną, bet vardan meilės, kaipo prašytojas.—*Kalinys.* Paminėjimas apkalimo dėlei Jėzaus Kristaus gali geriaus už daugelį iškalbingų žodžių pažadinti Filemoną išpildyti, ko šv. Povilas meldžia.— *Timotiejus.* Mylimiausis Apaštalo mokytinis regimai gerai buvo pažįstamas Filemonui. Plg. 2 Kor. 1, 1 ir k... — *Filemonui.* Jis žinomas tik iš šitos gromatos. Buvo tai pasiturintis Kolosų krikščionis, nes turėjo vergus, gausiai šelpė brolius (plg. 7. e.), ir pats šv. Povilas turėjo užmanymą, atvykęs į Kolosus, rasti sau kokiam laikui prieglaudą jo namuose. Veiz žem. 22. e. —*Padėjėjui.* Tas žodis paimtas čionai plačioje prasmėje ir nereiškia, buk jau tuo laiku Filemonas butu buvęs vyskupu ar kunigu. Jis buvo Apaštalo padėjėju, prisidėdamas, kuo galėjo, su didžiu uolumu prie krikščionystės praplatinimo. Padavimas sako (Const. Apost.), kad paskiaus jis tapęs Kolosų vyskupu ir buvęs nukankintas už tikėjimą. — (2) *Apijai.* Ji buvo be abejonės Filemono pati, taipogi krikščionė. — *Archipui.* Šv. Jieron. mano, kad jis buvo vyskupas. Archipas galėjo buti Epafro užvaduotoju. Plg. Kol. 4, 17. Tą nuomonę, regisi, patvirtina žodis: *draugkareiviui*, nes toks pavadinimas labai pritinka krikščionių viršininkui, kurio pareigos buvo tikra nuolatinė dvasiška kareivystė. Galėjo dar Archipas buti giminiečiu arba net Filemono ir Apijos sunumi —*Bažnyčia...* Tai Kolosų krikščionių daliai, kuri susirinkdavo Filemono namuose. Iš to pasirodo, kad Kolosuose krikščionįs susirinkdavo bent į dvi vieti. Plg. Kol. 4, 17. — (3) *Malonė...* Veiz. Ef. 1, 2. Pil. 1, 2 ir Kol. 1, 2. — (4) *Aš dėkoju...* Plg. Ef. 1, 15—16. Pil. 1, 3—4. Kol. 1, 3—4. Didis panašumas dėkojimo pradžios su nurodytomis kitų gromatų vietomis paeina iš to, kad visos tos gromatos parašytos buvo vienu laiku. Dėkodamas Dievui, Apaštalas giria Filemono dorybes, ypač gi jo meilę ir ištikimumą Kristui ir į brolius, bet draug tarsi nurodo, kad tų davėjas yra Dievas, kad reikia jose buti ištvermingam, ir tokiuo budu daro Filemoną prielankesniu sekančiam savo meldimui. Anot tei-

habes in Domino Jesu, et in omnes sanctos: [6] ut communicatio fidei tuae evidens fiat in agnitione omnis operis boni, quod est in vobis in Christo Jesu. [7] Gaudium enim magnum habui, et consolationem in caritate tua: quia viscera sanctorum requieverunt per te, frater.

se, [5] girdėdamas apie tavo meilę ir tikėjimą, kurį turi į Viešpatį Jėzų, ir į visus šventuosius; [6] kad tavo tikėjimo draugystė pasidarytu regima per pažinimą kiekvieno gero darbo, jumyse esančio Kristuje Jėzuje. [7] Nes aš turėjau didį džiaugsmą ir paguodą tavo meilėje, nes šventųjų širdis nusiramino per tave, brolau.

Apie Onėzimą.

[8] Propter quod multam fiduciam habens in Christo Jesu imperandi tibi quod ad rem pertinet: [9] propter caritatem magis obsecro, cum sis talis, ut Paulus senex, nunc autem et vinc-

[8] To dėlei, nors turiu daug pasitikėjimo Kristuje Jėzuje paliepti tau, kas pridera, [9] dėlei meilės velyk maldauju, kadangi tu esi toksai, kaip Povilas, senis, o dabar ir kalinys Jėzuje

---

singo šv. Jieronymo patėmijimo, šv. Povilas nuo šitos vietos lig 24. eil. atkreipia savo žodžius į vieną Filemoną, darydamas iš jų tikrą pašnekėsį prietelio su prieteliu. — (**5**) *Girdėdamas...* Apaštalas dėkoja už tai Dievui, kad visi ateinantįs pas jį iš Kolosų atsiliepdavo su didžiausiu pagyrimu apie Filemono gailiaširdystę ir gyvą tikėjimą.— *Kurį turi...* Tokį, kaip čionai, žodžių sustatymą senobės rašliavininkai vadino sukryžiavimu, kurs radosi dėlto, kad Apaštalas, norėdamas labiaus pažymėti meilę, paminėjo ją pirmoje vietoje, o sakinio gale išvardijo tuos, kurie tą meilę pritiria. Taigi, tikra sakinio tvarka turėtu buti: girdėdamas apie tavo tikėjimą, kurį turi į Viešpatį Jėzų, ir apie meilę į visus šventuosius, t. y. krikščionis. — (**6**) *Kad tavo...* Apaštalas išreiškia, ko jis prašo Dievo, melsdamos už Filemoną. — *Tikėjimo draugystė* reiškia gailiaširdystės darbus, almužnas, kurias dalindavo neturtingiems broliams Filemonas, tikėjimu pažadintas. Plg. Rym. 15, 26. 2 Kor. 8, 4. 9. 13. Žyd. 13, 16 ir k. Kiti aiškintojai supranta tikėjimo draugystę apie laikymąsi to paties tikėjimo draug su kitais krikščionimis. — *Regima.* Anot gr. t., veikli, pasekminga.—*Per pažinimą...* Tais žodžiais paaiškinta, kokių pasekmių šv. Povilas laukė iš Filemono almužnų: kurie jas regės arba jomis naudosis, gaus tobulesnį pažinimą Evangelijos galybės ir didžių gėrybių, kurias mes turime per Jėzų Kristų. — Vulgatos tekstas gali dar buti išverstas truputį kitaip: taip kad tavo tikėjimo draugystė darosi regima per pripažinimą kiekvieno gero darbo ir t. t., t. y. visiems pripažįstant visa, kas gera, ir kas jumyse yra Kristuje Jėzuje. — (**7**) *Nes aš...* Apaštalas dar išreiškia savo ypatiškus jausmus, kuriuos turėjo, išgirdęs apie gerus Filemono darbus.

8—21. Su didžiu atsargumu ir meile Apaštalas užtaria prieš Filemoną prasikaltusį jo tarną ir pats žada atlyginti jo padarytas skriaudas.

(**8**) *To dėlei*: turėdamas tiek priparodymų Filemono tikėjimo ir meilės.—*Pasitikėjimo*: drąsumo visa kalbėti. Kaipo Apaštalas, šv. Povilas turėjo teisę stačiai duoti savo prieteliui paliepimą šitame atsitikime. — (**9**) *Dėlei meilės.* Geriaus: per meilę arba vardan meilės, διὰ τὴν ἀγάπην. Apaštalas, vietoje įsakymo, velija atsiliepti į Filemoną vardan meilės ir per meilę pasiekti, ko trokšta.—*Kadangi...* Kadangi tu taip senas esi, kaip ir aš, todėl aš meldžiu, nes nepritinka duoti paliepimai seniui. Gr. t. turi bent kiek kitokią prasmę. Jis galima taip išversti: toksai, koks esu, aš, Povilas, senis... Taigi, anot to teksto, meldimas yra tuo svarbesnis, kad jį daro pats šv. Povilas, kurio vertybę gerai žino Filemonas, kad jį daro priegtam žmogus senas, nes turintis jau apie 60 metų, todėl vertas išklau-

tus Jesu Christi: [10] obsecro te pro meo filio, quem genui in vinculis, Onesimo, [11] qui tibi aliquando inutilis fuit, nunc autem et mihi, et tibi utilis, [12] quem remisi tibi. Tu autem illum, ut mea viscera, suscipe: [13] quem ego volueram mecum detinere, ut pro te mihi ministraret in vinculis Evangelii: [14] sine consilio autem tuo nihil volui facere, uti ne velut ex necessitate bonum tuum esset, sed voluntarium. [15] Forsitan enim ideo discessit ad horam a te, ut aeternum illum reciperes: [16] jam non ut servum, sed pro servo

Kristuje. [10] Aš tave meldžiu už mano sunų, kurį pagimdžiau, budamas apkaltas, už Onėzimą, [11] kurs kitados tau buvo nenaudingas, dabar gi ir man ir tau naudingas yra, [12] kurį tau atgal siunčiu. O tu jį priimk, kaip mano širdį. [13] Aš buvau norėjęs jį užlaikyti su savim, kad jis už tave man tarnautu Evangelijos grandinėse; [14] bet be tavo pritarimo nieko nenorėjau daryti, kad tavo geradarystė nebutu lygkad iš prievartos, bet iš geros valios. [15] Nes, rasi, dėlto jis nuo tavęs atstojo valandai, kad jį atsiimtumei amžinai, [16] jau ne

symo, galop, pasiliekantis apgailėtiname stovyje, nes laikomas grandinėse už Jėzų Kristų.—(**10**) *Aš tave...* Galop Apaštalas prieina prie išreiškimo dalyko, kurio jis meldžia, bet pirma taip aprašo užtariamąją ypatą, kad Filemonas negali buti jai neprielankus. — *Mano sunų.* Tą ypatą šv. Povilas visupirma vadina savo sunumi, nes ją pats buvo pagimdęs, t. y. atvedęs prie Kristaus ir pakrikštijęs; toliaus sako, kad pagimdė, *budamas apkaltas*, taigi, kentėjimuose ir skausmuose, kas pagimdytąjį daro dar brangesniu; galop pasako jo vardą: *Už Onėzimą*; ir tas vardas jau nebegali buti neapkenčiamas Filemonui. — (**11**) *Kurs kitados...* Toje vietoje gr. t. yra gražus žaidimas žodžiais, nes žodis Onėzimas graikiškai Ὀνήσιμος reiškia: naudingas. Apaštalas lyg-kad sako: pirma, nors jis turėjo vardą: Naudingas, bet jo nebrangino, prie jo nesitaikė ir elgėsi priešingai, dabar gi jo vardas sutinka su jo pasielgimu. — *Man ir tau.* Onėzimas tapo naudingas šv. Povilui, nes Apaštalas, jį atvesdamas prie Kristaus, turi nuopelną; jis bus naudingas ir Filemonui, nes dabar jau yra pasiryžęs tarnauti jam ištikimai.— (**12**) *Siunčiu.* Vulgatos ir gr. t. praėjusis laikas pavartotas gromatų budu vietoje dabartinio, nes Onėzimas buvo siunčiamas pas Filemoną draug su šita gromata. Plg. Kol. 4, 7. 9.—*O tu jį priimk.* Tų žodžių nėra geresniuose graik. kodeksuose, o sekantieji žodžiai: *kaip mano širdį*, anot gr. t., tai yra mano širdį, priklauso nuo žodžio: *siunčiu*; tarsi Apaštalas butu pasakęs: priimk jį taip, lyg-kad jis butu geriausi dalis manęs paties. Tokio meldimo Filemonas negali neišklausyti.—(**13**) *Aš buvau...* Apaštalas primena savo sumanymą, paliečiantį Onėzimą. Jis pasirodė taip naudingas, kad šv. Povilas norėjo jį pasilikti pas save Ryme. Ir tas priminimas yra gražiausiu užtarimu už Onėzimą.— *Už tave.* Apaštalas žino, kad jį, esantį kalėjime, Filemonas noriai butu sušelpęs, taigi, tą tikimą patarnavimą, vietoje paties Filemono, butu galėjęs atlikti Onėzimas, kurs buvo jo nuosavybė.--*Evangelijos gradinėse*: kuriomis surišta Apaštalą už tai, kad jis gynė Evangeliją. — (**14**) *Bet be tavo...* Kodėl Apaštalas neįvykdė savo sumanymo? Jis, pasilikdamas pas save Onėzimą, galėjo tikėties, kad Filemonas tam nesipriešins ir atleis kaltybę savo vergui; bet velijo to nedaryti, nes tuomet Filemono sutikimas, jo geradarystė, butu lygkad iš prievartos, ir per tai butu sumažėjęs nuopelnas.— (**15**) *Nes, rasi...* Apaštalas apšviecia Onėzimo kaltybę iš tokios pusės, kuri ją daro ne taip pikta. Dievo Apveizda galėjo pasinaudoti tuo piktu pabėgimu, kad atvestu kaltininką prie pasitaisymo, prie atsivertimo. Pridėjimas žodžio: *rasi*, susilpninančio tvirtinimą, daro jį netaip skaudžiu Filemonui, užrustintam vergo pabėgimu, o taipogi pažymi, kad Apveizdos keliai yra mums nežinomi, ir nieko tikra apie juos pasakyti negalima. — *Valandai*: trumpam laikui, palyginant jį su amžinastimi.— (**16**) *Jau ne...* Trumpame laike santikiai tarp Filemono ir Onėzimo pasidarė tobulesnio negu pirma buvo.— *Vietoje vergo.* Ant,

carissimum fratrem, maxime mihi: quanto autem magis tibi et in carne, et in Domino? [17] Si ergo habes me socium, suscipe illum sicut me: [18] si autem aliquid nocuit tibi, aut debet: hoc mihi imputa. [19] Ego Paulus scripsi mea manu: ego reddam, ut non dicam tibi, quod et teipsum mihi debes: [20] Ita frater. Ego te fruar in Domino: refice viscera mea in Domino. [21] Confidens in obedientia tua scripsi tibi: sciens quoniam et super id, quod dico, facies.

kaip vergą, bet vietoje vergo mylimiausį brolį, labiausiai man, o kaip gi dar daugiaus tau ir kune ir Viešpatyje? [17] Jei tat tu mane skaitai draugininku, priimk jį, kaip mane; [18] o jei jis padarė tau kokią skriaudą, arba ką skolingas yra, tai man paskaityk. [19] Aš, Povilas, tai rašau savo ranka: aš atiduosiu, kad tau nesakyčiau, jog save patį tu man esi skolingas. [20] Taip, brolau, tepasidžiaugsiu aš tavimi Viešpatyje; atgaivink mano širdį Viešpatyje. [21] Pasitikėdamas tavo paklusnumu, aš tau rašau, nes žinau tave padarysiant ir daugiaus, kaip sakau.

Gromatos užbaiga.

[22] Simul autem et para mihi hospitium: nam spero per oratio-

[22] O priegtam ir prirengk man užeigą; nes aš turiu viltį, kad

---

gr. t., daugiaus negu vergą. Onėzimas grįžta pas savo poną; vienok dabar jis yra ne tik vergas, bet, tapęs krikščionimi, jis pasidarė dar ir broliu. — *Labiausiai...* Lyg-kad bijodamas, jog pavadinimas vergo broliu gali nepatikti Filemonui, šv. Povilas skubinasi priminti, kad Onėzimas, kaipo krikščionis, yra brolis ir tai labai brangus jam pačiam; tuo gi brangesnis turi buti Filemonui vergo savininkui. — *Ir kune ir...* t. y. iš dvejopo atžvilgio: kaipo vientautis ir namiškis, o taipogi kaipo jau suvienytas tikėjimo ryšiais. — (**17**) *Jei tat...* Dabar Apaštalas jau stačiai išreiškia savo prašymą. — *Draugininku*: iš atžvilgio į tą patį tikėjimą. Taigi, šv. Povilas tarsi sako: žinau, kad esi mano draugininkas tikėjime ir su džiaugsmu mane priimtumei: todėl vardan tos musų vienybės tikėjime, priimk pabėgėlį, kaip priimtumei mane, jei aš pas tave ateičiau.—(**18**) *O jei padarė...* Dar vienas dalykas reikalavo išaiškinimo. Onėzimas, išbėgdamas, buvo padaręs savo ponui nuostolį ar skriaudą, kas reikalavo atlyginimo. Apaštalas apsiima pats padaryti tą atlyginimą. Jis ima iš raštininko plunksną ir tarsi išduodamas paskolos raštelį pats deda savo parašą: (**19**) *Aš, Povilas...* Bet jis tuojau prideda: *Kad tau nesakyčiau* Ištikrųjų pats Filemonas pasilieka didžiu šv. Povilo skolininku. Jis jam skolingas patį save, savo atgimimą per tikėjimą ir viltį amžinojo išganymo. Taigi, vietoje imti iš šv. Povilo pažadėtąjį atlyginimą, Filemonui pasilieka sumažinti savąją skolą iš atžvilgio į Apaštalą. — (**20**) *Taip, brolau...* Apaštalas jau skaito visą dalyką užbaigtu. Onėzimas bus maloniai priimtas, o Povilas turės šventą džiaugsmą ir bus Filemono atgaivintas, kaip jo palinksminami yra Kolosų krikščionis. Plg. augšč. 7. e.—(**21**) *Pasitikėdamas...* Jau visai užbaigdamas dalyką apie Onėzimą, šv. Povilas išreiškia pilną pasitikėjimą Filemonu: jis nereikalavo naudoties savo apaštališka valdžia ir liepti, jam gana buvo melsti; o jo prietelis padarys net daugiaus, negu meldžiama. Tuo paskutiniu patėmijimu Apaštalas, gali buti, išreiškia, nors nestačiai savo troškimą ir viltį, kad Onėzimas butu visai paliuosuotas iš vergystės.

22—25. Gromatos užbaigoje šv. Povilas praneša apie savo atėjimą ir prideda pasveikinimus bei palaiminimą.

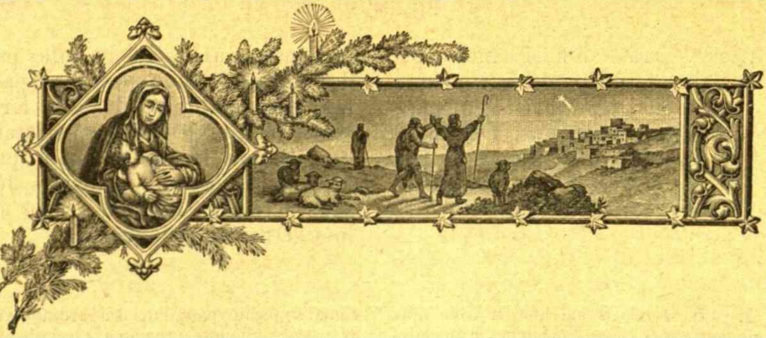
(**22**) *O priegtam...* Gromatos užbaigoje Apaštalas praneša linksmą žinią, jis tiki-

nes vestras donari me vobis. 23 Salutat te Epaphras concaptivus meus in Christo Jesu. 24 Marcus, Aristarchus, Demas, et Lucas, adjutores mei. 25 Gratia Domini nostri Jesu Christi cum spiritu vestro. Amen.

per jusų maldas busiu jums padovanotas. 23 Tave sveikina Epafras, mano kalėjimo draugas Kristuje Jėzuje, 24 Morkus, Aristarkas, Dėmas ir Lukas, mano padėjėjai. 25 Musų Viešpaties Jėzaus Kristaus malonė teesie su jusų Dvasia. Amen.

---

si paliuosavimo iš kalėjimo ir žada apsilankyti pats pas Filemoną ir meldžia, kad jam prirengtu užeigą. — *Per jusų maldas.* Paliuosavimo Apaštalas laukia, pasitikėdamas ne tiek pačios savo bylos aplinkybėmis, kiek krikščionių maldomis. (**23. 24.**)—*Tave sveikina*... Pridėti pasveikinimai tų pačių ypatų, kurios išvardintos yrs ir pasveikinimuose gromatos į Kolosiečiu) 4, 11—17.—*Padėjėjai.* Veiz. 1. eil.—(**25**- *Musų Viešpaties*... Apaštališkas palaimi. nimas visai toks pat, kaip grom. į Gala 6, 18. Jis duodamas visoms toms ypatoms, kurios išvardintos antraše.

GROMATA

Į ŽYDUS.

ĮVEDIMAS.

1. Klausimas, kas buvo gromatos į Žydus autorius, yra sukėlęs nemaž ginčų, ir nors daug bažnyčių nuo pat pradžios be jokio svyravimo skaitė ją šv. Povilo veikalu, vienok kitos vėlai sulyginant pripažino ją šv. Rašto dalimi ir dar vėliaus tikra šv. Povilo gromata. Seniausius apie ją liudijimus randame pas šv. Pantėną ir Klemensą Aleksandrijietį, kuriedu tos gromatos autoriumi skaitė šv. Povilą. Origenas, kurs žinojo apie ją esančias abejones, sako, kad „ne be pamato senesnieji padavė ją kaipo šv. Povilo veikalą“. Garsųs Aleksandrijos vyskupai, Dionizas, Petras, Aleksandras, Atanazas, Kyrilius, Palestinos bažnyčioje Euzebijus, Kyrilius Jeroz., Antiokijos susirinkimas 264 m., Jonas Auks., Rytų Syrijos bažnyčia ir daug kitų be jokio abejojimo skaitė tos gromatos autorium šv. Povilą. Taigi, tame dalyke sutinka tarp savęs liudijimai visų Rytų bažnyčių ir visų jų žymesniųjų rašytojų. Kitaip buvo Vakaruose. Iš pradžios matome čionai didžias abejones. Muratorio sąraše jos nėra paminėtos; nors Klemensas Rym. naudojasi ja, kaipo Dievo įkvėpta, bet Ipolytas ir Kajus jos nepriskaito prie Povilo veikalų; Tertulionas stačiai jos autorium vadina Barnabą ir nelaiko kanoniška; šv. Kyprionas išvardija septynias bažnyčias, į kurias rašė šv. Povilas, bet tarp išvardintųjų nėra paminėta žydų bažnyčios. Tečiaus su laiku pradėta pamažu žiurėti ir Vakaruose į tą gromatą, kaipo į šv. Povilo rašytą: šv. Iliaras Piktav., šv. Ambroziejus, Rufinas, šv. Jieronymas, šv. Augustinas ir kiti, nors žino esančias apie ją abejones, vienok patįs neabejodami vadina gromatos į Žydus autorium šv. Povilą. Iponos (393 m.), Kartaginos (397 ir

419 m.) ir Rymo (494 m.) susirinkimai išskaito ją tarp kitų įkvėptų N. Įst. knygų. Iš viso to pasirodo, kad nuo pat pradžios dauguma krikščionių laikė tą gromatą šv. Povilo veikalu, paskiaus gi toki buvo visų nuomonė. Jei pažvelgsime į pačią gromatą, tai čionai nemaž rasime priparodymų, kad jos autoriumi galėjo buti tiktai pagonių Apaštalas. Ji, tiesa, neturi antrašo su Povilo vardu, bet yra daug dalykų, kaip kaikurios nurodytos ypatiškos aplinkybės, paminėjimas Timotiejaus, autoriaus priklausymas prie žydų tautos, žinojimas jų istorijos, tankus atsišaukimas į Sen. Įstatymo liudijimus, Dievo pagarbinimas ir skaitytojų pasveikinimas gromatos gale, kurie gyvai primena kitus Povilo raštus. Mokslas joje paduotas yra tai pagonių Apaštalo mokslas, žinomas iš kitur, arba kaip teisingai sako Origenas: „jos mintis, tai Apaštalo mintis“. Gromatoje į Žydus, kaip ir visame Povilo apsakojime ir visuose jo raštuose, nurodoma, kad musų Viešpats, Jėzus Kristus, yra tikras vidurys, prie kurio visa privalo kreipties ir su juo rišties; kaip kitur, taip ir čionai visas Sen. Įstatymas yra paveikslu Jėzaus Kristaus ir jo Bažnyčios.

2. Išviršinė gromatos forma, tiesa, žymiai skiriasi nuo kitų Povilo raštų, ir tai buvo priežastimi daugybės abejonių ir ginčų. Gromata į Žydus, kaip ir kitos Apaštalo gromatos, buvo parašyta ne žydų, bet graikų kalba, nes iš jos graikiško teksto nesimato nei mažiausio priparodymo, kad tai butu vertimas; graikų gi kalba tuo laiku buvo beveik visur suprantama Palestinoje. Graikiška gromatos kalba žymiai skiriasi, kaip savo grynumu, taip stylistiškomis ypatybėmis, žodyno turtingumu, sakinių sąstata nuo graikiškos Povilo kalbos ir lyg nurodo, kad gromata parašyta žmogaus, kuriam graikų kalba buvo prigimta. Tam skirtumui išaiškinti buvo išreikšta įvairios nuomonės; labiausiai gi pamatuota yra ta, anot kurios tos gromatos Povilas nediktavęs, kaip paprastai darydavo su kitomis, bet tik padavęs jos turinį, sąstatą ir mintis, o jau kas kitas išreiškęs visa tai raštu; kas gi buvo tas antrasis, Povilo minčių rašytojas, Barnabas, Lukas, Apollis, Klemensas Rym., ar kas kitas, tikrai nežinia. Galėjo tokiuo rašytoju ypač buti gerai pažįstamas pagonių Apaštalui šv. Klemensas; nes taip leidžia spėti kaikurių grom. į Žyd. išsireiškimų panašumas į šv. Klemenso sakinius; bet galėjo buti ir garsus Aleksandrijietis, Apollis, apie kurį žinoma, kad tai buvęs vyras gilaus mokslo, didis žydų Įstatymo žinovas, labai iškalbingas, kaip tik toks, koks reikia sau įsivaizdinti gromatos į Žydus rašytojas.

Tridento susirinkimas, pasiremdamas ant nuolatinės Bažnyčios tradicijos, išskaitė šv. knygų kanone gromatą į Žydus tarp keturiolikos Povilo gromatų ir taip padarė galą sukilusioms išnaujo 16 šimtmetyje abejonėms apie jos autorių, bet tokiuo nutarimu visai nebuvo papeikta ir atmesta nuomonė tų, kurie, laikydami Povilą tikru gromatos autorium, atskiria dar jos rašytoją; todėl ir dabar valia tvirtinti, kad išviršinė gromatos forma yra darbas Klemenso Rymiečio, arba Apollio.

3. Iš gromatos antrašo matome, kad ji buvo paskirta žydams. Gromatos gi turinys, pilnai pritariant padavimui, duoda artimesnes žinias apie jos skaitytojus, butent,

kad jie buvo žydai, jau gana seniai atvesti į Kristaus tikėjimą, gyvenusieji Palestinoje ir Jeruzalėje, skaudžiai persekiojami savo neatsivertusių brolių ir pasiliekantis pavojuje vėl atkristi į senąjį tikėjimą, kurio aukos ir apeigos tebebuvo didžiai iškilmingos ir išviršine išvaizda galėjo suvedžioti, o silpnesnius patraukti prie savęs.

4. Kada gromata buvo parašyta, nesunku surasti. Iš jos turinio gana aišku, kad dar tebestovėjo Jeruzalės bažnyčia, o prasidėjusi 67 m. kova žydų su rymiečiais ir jos pasekmės, išgriovimas Jeruzalės, sudeginimas bažnyčios, didžiausios visos tautos nelaimės, nėra minimos, nors tai autoriui vėliaus rašiusiam butu buvę geriausis jo žodžių patvirtinimas. Iš pridėto gromatos gale pasveikinimo: „sveikina jus broliai iš Italijos“ pasirodo, kad jį parašyta Italijoje arba greičiaus Ryme, Povilui tebėsant kalėjime, arba ką tik iš jo paliuosuotam esant ir besirengiant į Ispaniją, taigi baigiantis 63 arba prasidedant 64 met.

5. Gromatos tikslą ir parašymo progą nurodo pats Povilas, vadindamas savo raštą λόγος τῆς παρακλήσεος, paraginimo, arba kaip skaitome Vulgatoje paguodos (consolationis) žodis. Toks paraginimas ir paguoda buvo reikalinga Palestinos krikščionims po mirties šv. Jokubo Jaunesniojo, nukankinto už tikėjimą. Jis, kolei buvo gyvas, didžiai gerbiamas ir neatsivertusiųjų žydų, galėjo šiek tiek apmalšinti jų neapykantą prieš krikščionis, o šituos pastiprinti tikėjime. Jam gi mirus, krikščionįs kaskart smarkiaus persekiojami, nebeturėdami tokio užtarytojo ir globėjo, buvo daug didesniame pavojuje atkristi nuo Kristaus ir sugrįžti prie Mozės Įstatymo.

6. Gromatoje systematiškai ir su nepaprastu kalbos prakilnumu išrodoma, kad musų Viešpaties Jėzaus Kristaus atnešta religija labai perviršija senąją žydų religiją, ir kad naujoji sandora be palyginimo viršesnė už senąją. Autorius visupirma palygina apgarsintojus ir tarpininkus dviejų sandorų, kuriais, iš vienos pusės, žydų teokratijoje, Mozė ir aniolai, iš kitos, krikščionių religijoje, begalo viršesnis už Mozę ir aniolus musų Viešpaties, Dievo Sunus, Jėzus Kristus. Toliaus eina palyginimas abejose sandorose kunigystės, visupirma atsižvelgiant į ypatas: Jėzus Kristus, kunigas pagal Melkizedėko tvarką, amžinas, vienas, tobulai šventas yra viršesnis už Aaroną ir jo įpėdinius, mirtingus ir nusidėjėlius; toliaus iš atžvilgio į maldos vietą: seniaus šėtra, dabar Jėzus Kristus, pildantis kunigo pareigas danguje; ir galop iš atžvilgio į aukas: S. Įstatyme aukų tukstančiai ir kasdien naujos, nes jos pačios per save negalėjo išdildyti nusidėjimų, Naujame vienatinė auka, Jėzus Kristus, atnašauta vieną kartą, kadangi jos vertybė begalinė. Vietomis tarp tų palyginimų ir priparodinėjimų randasi taipogi persergėjimai ir išmetinėjimai, o prie gromatos galo jie užima pirmąją vietą. Taigi, iš atžvilgio į turinį gromata į žydus gali buti padalinta į dvi dali, dogmatišką ir parenėtišką. Pirmoje (1, 1—10, 18) išrodinėjama, kad N. Įstatymas viršesnis už Senąjį ir apgarsintoju ir tarpininku ir savo kunigyste. Antroji (10, 19—13, 17) susideda iš daugelio paraginimų ir persergėjimų, kurių tikslas yra ištvermė skaitytojų priimtame tikėjime. Gromatą užbaigia trumpas epilogas (13, 18—25).

Epistola beati Pauli Apostoli ad Hebraeos.

Švento Povilo Apaštalo gromata į Żydus.

I. 1. Prakilnumas N. Įstatymo davėjo, Jėzaus Kristaus, palyginant jį su S. Įstatymo pasiuntiniais, aniolais.

Caput I. [1] Multifariam, multisque modis olim Deus loquens patribus in prophetis: [2] novissime, diebus istis locutus est no-

1. Perskyrimas. [1] Dievas, daug sykių ir daugeliu budų kalbėjęs seniaus tėvams per pranašus, paskiausiai, [2] šitose dienose mums

---

Gromata visai neturi įžangos, kurioje butu pažymėta rašytojo vardas ir išreikštas linkėjimas Dievo malonių skaitytojams, kaip tai matome kitose šv. Povilo gromatose. Tas apleidimas aiškinamas tuomi, kad šis veikalėlis nėra gromata tikroje žodžio prasmėje, bet tik pamokslas, iš antros gi pusės Apaštalas regimai nenorėjo padėti savo vardo pradžioje, nes bijojo atstumti nuo to rašto skaitymo żydus, tarp kurių, net ir priėmusių Kristaus tikėjimą, buvo nemaž Povilo vardo neapkenčiančių.

Dogmatiškoje gromatos dalyje (1, 1—10, 18) išrodoma, kaip labai N. Įstatymas perviršija Senąjį. Tam tikslui autorius visupirma (1, 1—2, 18) parodo prakilnumą N. Įstatymo davėjo, Jėzaus Kristaus, palygindamas jį su Dievo pasiuntiniais S. Įstatyme, aniolais. Senoje sandoroje Dievas kalbėjo per pranašus, Naujojoje per savo Sunų. Tasai savo prigimtimi, kaipo Dievo Sunus, perviršija tarnus, aniolus, taip-pat kaip, budamas karaliumi ir Sutvertoju, viršesnis yra už visus sutvėrimus. Dėlei tų priežasčių tobulesnis paklusnumas privalo buti parodomas Kristaus žodžiams N. Įstatyme, kaip aniolų žodžiams S. Įstatyme, ir nepaklusnumas anajam kiečiaus dus baudžiamas, kaip pasipriešinimas paskutiniajam.

(1) *Dievas, daug...* Iš Povilo žodžių pasirodo tikras sąryšis tarp S. ir N. Įstatymo, nors tas antrasis už aną viršesnis. Dievas S. Įst. duodavo apreiškimus tėvams, t. y. izraėlitams ypač per pranašus, savo tarnus, tarp kurių paskutinis buvo Malakijas; jam mirus, per 400 metų żydai neturėjo naujų pranašų.—*Daug sykių*, įvairiuose apreiškimuose, dalimis apie atskiras paslaptis, o ne kaip N. Įstatyme, kada apreiškimo pilnybė duota buvo per vieną Sunų. Taigi, Dievas apreiškė Izaijui Išganytojo užgimimą iš Panos ir jo kentėjimus; Daniėliui jo užgimimo laiką ir t. t., bet iš tų dalių dar negalėjo susidėti visas N. Įstatymo apreiškimas. — *Daugeliu budų*, per sapnus, regėjimus, palyginimus ir t. t. — (2) *Šitose dienose...* Apreiškimas per Kristų įvyko paskutiniame žemiško plėtojimosi Dievo karalystės periode, kurs prasitęs lig antrajam Kristaus atėjimui. Periodai, minimi šv. Rašte, yra tai laiko tarpai, kuriuos Dievas yra paskyręs tuo tikslu, kad juose valdytu pasaulį, ypač gi kad įvykdytu savo nutarimus apie žmonių išganymą (Plg. Dan. 2, 21. Apd. 1, 7). Kaip ilgai jie tęsiasi, pats jų vardas visai nenurodo; apaštalų laikais kaikurių buvo manoma, kad greitai ateis pasaulio pabaiga, bet neveikus pasibaigimas mesianiškojo periodo nurodomas yra 2 Petr. 3, 3 ir Jud., e. 18, o negreitas atėjimas pasaulio galo 1 Petr. 1, 5. — *Mums*, żydams, tarp kurių Kristus gyveno. — *Kalbėjo per Sunų*,—kuriam Dievas visa buvo apreiškęs, ir per kurį jis kalbėjo, ne kaip S. Įstatyme po paveikslų priedanga, bet aiškiai ir davė apreiškimo pilnybę.— *Kurį įstatė...* Dievas sutvėręs per Sunų pasaulį, davė jam viešpatavimą ant to pasaulio, ant visų ėsybių, iš kurių jis susideda. Padarė jį Viešpačiu pagal jo žmogišką prigimtį, pagal kurią Kristus per susivienijimą su antraja Dievystės

bis in Filio, quem constituit heredem universorum, per quem fecit et sæcula: [3] qui cum sit splendor gloriæ, et figura substantiæ ejus, portansque omnia verbo virtutis suæ, purgationem peccatorum faciens, sedet ad dexteram majestatis in excelsis: [4] tanto melior Angelis effectus, quanto differentius prae illis no-

kalbėjo per Sunų, kurį įstatė visų dalykų tėvainiu, per kurį padarė ir pasaulį; [3] kurs, budamas jo garbės atblizgiu ir jo esybės paveikslu ir nešdamas visa savo galybės žodžiu, padaręs apiplovimą nuo nusidėjimų, sėdosi po dešinei didenybės ant augštybių, [4] tapęs tiek geresnis už aniolus, kiek skirtingesnį paveldėjo už

Ypata tapo Dievo Sunumi (Rym. 1, 3), ir taip padarytas yra taipogi pasaulio tėvainiu (Tom.). Pagal teisybę ir savo šv. žmogystėje Kristus įsikunijimo valandoje pastatytas yra Viešpačiu ant viso, bet tos valdžios įvykdymas dar nepasiekė savo tobulo išpildymo (2, 8), apsireikš gi pilnai tik antrame jo atėjime (1 Kor. 15, 24). —*Pasaulį*. Gr. t.: pasaulius, t. y. kaip žemišką, taip ir viršžemiškąjį. Nors galė sutverti, taip-pat kaip ir prigimtis, yra bendra visoms trims dieviškoms Ypatoms, vienok tuose dalykuose yra tam tikra tvarka: Dievas Tėvas nuo nieko jos neima, Sunus turi nuo Tėvo, šv. Dvasia nuo abiejų. Todėl priskaitoma yra sutvėrimo galybė Tėvui kaipo tam, kurs jos nuo nieko neima. Apie Sunų gi sakoma: *per kurį:* nes nors ir jis turi sutvėrimo galybę, bet ją yra gavęs nuo ko kito. Apie šv. Dvasią, kuri turi lygią galybę nuo abiejų, yra sakoma, kad visa, ką Tėvas ir Sunus sutvėrė, ji veda ir gaivina. Taigi, kaip Tėvui pasavinama yra galybė, kuri ypač apsireiškia sutvėrime, Sunui išmintis, pagal kurią Tėvas veikia, taip priskaitoma yra šv. Dvasiai vedimas į tikrą tikslą ir gaivinimas, kurs yra vidujinė spėka ir stengiasi pasiekti pažymėtą tikslą (Tom.).— (3) *Kurs budamas...* Sunus yra atskiras nuo Tėvo, jo pagimdytas, bet lygiai amžinas (Teof. Teod.). Jis yra šviesa iš šviesos (Nik. tik. sudėjim.). Kaip saulė niekuomet neesti be blizgėjimo, taip ir Dievas be Sunaus (Teof.). — *Jo garbės*, t. y. dieviškos esybės, kuri nekartą buvo apreiškusi savo garbingumą S. Įstatyme (2 Moz. 19, 9; 24, 16. 17).—*Atblizgiu... paveikslu.* Anot šv. tėvų aiškinimo, taip išreikštuose palyginimuose pasakyta, kad Dievo Sunus konsubstanciališkas yra Tėvui, t. y. lygios su juo esybės; kad Sunus yra Tėvo pagimdytas ir turi tokią pat prigimtį, ir kad pagimdyme neįvyko joki permaina ir sumažėjimas iš Tėvo pusės. —*Nešdamas visa...* Užlaiko, valdo visa, kas sutverta, savo visagalinčia valia, savo visagalinčiu žodžiu, per kurį kitados visa sutvėrė ir kuriuo savame laike prikels numirusius (1 Tes. 4, 16).—*Padaręs...* Gr. t. dar pridėta: per save. Ko S. Įst. kunigystė negalėjo padaryti, permaldauti Dievo su vertos aukos pagalba, tai išpildė Kristus, pats save aukodamas. Apiplovimas yra tai išgelbėjimo darbas, kurs nors neįvykdė žmonių apkuopimo betarpiškai, bet padarė jį galimu ir priklausančiu nuo sąlygų išpildymo. Tas apkuopimas įvyksta ant kiekvieno, kada jis per gyvą tikėjimą įeina vienybėn su Kristumi, kurs kaipo dangiškas vyriausis kunigas tarpininkauja pas Dievą, kad tikintis gautų dalyvavimą jo kruvinos aukos vaisiuose. Taigi apkuopimas yra visupirma atleidimu nusidėjimo kaltybės. Bet kada žmogus per tikėjimą ir kitus išganingus darbus jį prie savęs pritaiko, tuomet randasi jame ir doriška permaina, dėlto kad tikintis tuomet su mirštančiu Kristumi numiršta pagal senąjį žmogų, t. y. išsižada nuodėmingų troškimo ir pasielgimo, ir dėlto kad jis pasisavina Kristaus kruvinoje aukoje parodytą paklusnumą; tai gi padaryti jam padeda šv. Dvasios suteikimas, kurs taipogi yra kruvinos Kristaus mirties vaisius. —*Sėdosi...* Kristus kaipo žmogus tapo dalininku Tėvo visagalybės, gavo išaugštinimą, kurį jis nusipelnė savo kančia ir apėmė užžengęs į dangų. Sėdėjimas reiškia ne tik ramybę, bet taipogi viršenybę, nes daug stovi prieš Dievo sostą (Dan. 7), bet niekam nevalia ant jo sėsties, kaip tik Kristui. Sėdosi *po dešinei,* užimdamas šlovingiausią vietą, *ant augštybių,* pakeltas nuo žemės į dangiškus rumus, kur su Tėvu karaliauja amžinai.— (4) *Tapęs...* Ne tik apgarsintas, bet iš tikrųjų geresniu *tapęs* pagal savo švenč. žmogystę. Vardu: Dievo Sunus, jis perviršija aniolus. Nors ir jie ir žmonės gana daug sykių vadinami yra Dievo sunumis, vienok taip nesidaro su pavieniais, o tik su visa draugyste.

men hereditavit. [5] Cui enim dixit aliquando Angelorum: Filius meus es tu, ego hodie genui te? Et rursum: Ego ero illi in patrem, et ipse erit mihi in filium? [6] Et cum iterum introducit primogenitum in orbem terrae, dicit: Et adorent eum omnes Angeli Dei. [7] Et ad Angelos quidem dicit: Qui facit Angelos suos spiritus, et ministros suo flammam ignis. [8] Ad Filium autem: Thronus tuus Deus in saeculum

juos vardą. [5] Nes kam kuomet nors iš aniolų Dievas tarė: Tu esi mano Sunus, aš šiandien tave pagimdžiau? Ir vėl: Aš busiu jam Tėvas, o jis bus man Sunus? [6] Ir įvesdamas antrą kart Pirmgimį į pasaulį, sako: Ir turės jį pagarbinti visi Dievo aniolai! [7] Ir apie aniolus juk sako: Jis daro savo pasiuntiniais vėjus ir savo tarnais ugnies liepsną. [8] O apie Sunų: Tavo sostas, o Dieve, į amžių amžius; teisybės

---

(Job. 1, 6; 2, 1. Ps. 29, 1; 89, 7. Dan. 3, 25). Priegtam jų sunystė išreiškia tik panašumą jų santikio su Dievu į santikius tikrojo Sunaus (Auks.), tuotarpu kad Kristui sunaus vardas yra visai nuosavus siauriausioje to žodžio prasmėje. — (**5**) *Tu esi mano...* Tie žodžiai paimti iš Ps. 2, 7, kuri yra mesianiška. Kadangi Kristaus gimimas yra trejopas, amžinas pagal dievišką prigimtį iš Tėvo, laikinis su silpna žmogaus prigimtimi iš Dievo Motinos, Marijos, ir taipogi laikinis su pagarbintu kunu iš grabo, todėl ir šv. tėvai supranta Kristaus gimdymą tai vienoje, tai kitoje prasmėje; ir pats šv. Povilas tuos pačius žodžius pritaiko kitur prie Kristaus prisikėlimo (Apd. 13, 33). Žodis *šiandien* reiškia čionai amžinastį. Amžinastyje nėra dalykų, einančių vieni po kitų, bet visa yra draug dabartiniame laike; todėl amžinasčiai išreikšti geriausiai tinka žodis *šiandien*. Kadangi, toliaus, to, kas tik tebesidaro, dar nėra, yra neužbaigta, o kas jau įvyko, yra užbaigta ir tobula, todėl Apaštalas nesako: Aš tave gimdau, bet: *Aš... tave pagimdžiau*. Išvengimui gi supratimo, buk visas gimdymas priklauso prie praeities ir dabar jo nebėra, Apaštalas prideda: šiandien, ir taip sujungdamas sako: *Aš šiandien tave pagimdžiau*; taigi jis nori išreikšti, jog gimdymas visuomet pasilieka ir yra tobulas. „Tu esi užbaigtas, o Sunau, ir vienok tavo gimdymas yra amžinas ir visuomet tu esi iš manęs gimdomas, taip kaip šviesa ore yra tobula ir vienok visuomet išeina iš saulės“ (Tom).—*Aš busiu jam...* Tie žodžiai, paimti iš 2 Kar. 7, 14, buvo pranašo Natano pasakyti Dievo vardu Dovidui. Tas karalius buvo išreiškęs norą pastatyti bažnyčią Jahvės garbei. Jam buvo atsakyta, kad tą šlovingą darbą atliks vienas iš jo ainių. Taigi, raidinėje prasmėje jie pritinka Saliamonui, pastačiusiam bažnyčią, apie kurią mąstė Dovidas. Bet be raidinės prasmės Dievas buvo įdėjęs į tuos žodžius dar dvasišką (mystišką) prasmę, kurioje jie turėjo tobuliausiai išsipildyti: jais buvo žadama atsiųsti Mesiją, amžiną Karalių, Dievo Sunų, bet draug ir Dovido sunų, kurs pastatė Dievui tikrą gyvą šventyklą, šv. Bažnyčią. Taigi, tame dalyke Saliamonas turėjo buti paveikslu, figura Jėzaus Kristaus—(**6**) Kristaus pavadinimas *Pirmgimiu* regimai paimtas yra iš Ps. 88, 29. Viengimis Dievo Sunus vadinamas yra tuo vardu kaipo žmogus, kaipo vyriausis ir gražiausis žiedas žmonių giminės, kurios dalele jis teikėsi tapti. Pirmą sykį jis buvo įvestas į pasaulį per įsikunijimą, antrą gi kartą bus įvestas paskučiausiojo teismo dienoje, kada jam Tėvas duos pilną valdymą išrinktųjų karalystės. — *Įveda.* Pasakyta dabartiniame laike arba didesniam to pranašauto įvedimo tikrumui pažymėti, arba įvaizdinant sau tą busiantį amžinasties atsitikimą dabartyje. —*Ir turės jį pagarbinti...* Tais žodžiais, užrašytais Ps. 96, 7, kviečia Psalmistas aniolus atiduoti garbę Jahvei: Pagarbinkite jį visi aniolai! Juos šv. Povilas supranta apie Kristų, kurs kaipo Dievo Sunus turi teisę buti aniolų pagarbintas.—(**7**) *Jis daro savo...* Tas tekstas paimtas yra iš Ps. 103, 4. Ir jis pažymi, kad aniolai, Dievo pasiuntiniai, yra tik sutvėrimai, tuo tarpu kad Sunus yra nesutvertas. Metaforiškas pavadinimas aniolų vėjais ir ugnies liepsna išreiškia didį aniolų paklusnumo karštį, kada jie pildo Dievo paliepimus.— (**8.9**) *Tavo sostas....* Tie žo-

saeculi: virga aequitatis, virga regni tui. [9] Dilexisti justitiam et odisti iniquitatem: propterea unxit te Deus, Deus tuus, oleo exsultationis prae participibus tuis. [10] Et: Tu in principio Domine terram fundasti: et opera manuum tuarum sunt cœli. [11] Ipsi peribunt, tu autem permanebis, et omnes ut vestimentum veterascent: [12] et velut amictum mutabis eos, et mutabuntur: tu autem idem ipse es, et anni tui non deficient. [13] Ad quem autem Angelorum dixit aliquando: Sede a dextris meis, quoadusque ponam inimicos tuos scabellum pedum tuorum? [14] Nonne

lazda yra tavo karalystės lazda. [9] Tu numylėjai teisybę ir neapkentei neteisybės; todėl tave, o Dieve, patepė tavo Dievas džiaugsmo aliejumi, daugiaus kaip tavo drauginінkus. [10] Ir: Tu, Viešpatie, pradžioje įkurei žemę, ir tavo rankų darbais yra dangųs. [11] Jie pražus, tu gi pasiliksi, ir visi pasens kaip apdaras, [12] ir kaip apsiaustą permainysi juos, ir persimainys, bet tu esi tas pats, ir tavo metai nesiliaus. [13] Kuriam gi kada nors iš aniolų jis sakė: Sėdėk po mano dešinės iki padėsiu tavo neprietelius kaipo suolelį po tavo kojų? [14] Argi ne visi jie yra tarnaujančios

---

džiai paimti yra iš mesianiškos Ps. 44, 7. 8, kurioje kalbama apie Mesiją karalių.— *I amžių amžius*, t. y. Kristaus sostas yra amžinas.—*Lazda*, skėptras, yra karališkos valdžios ženklas. Kristus turi karališką valdžią ir ja naudojasi, idant gerai darytu savo pavaldiniams, idant platintu vien teisybę. Žodžiais: *Tu numylėjai teisybę....* yra išreikšta priežastis, kodėl Kristaus viešpatavimas yra teisingas. Praėjusieji laikai: *numylėjai*, *neapkentei*, *patepė*, padėti yra pranašų budu vietoje tikrai įvyksiančių busiančiųjų. Patepimas aliejumi buvo ženklu pakėlimo ko nors į karalius, bet taipogi buvo daromas dažnai ir paprastuose gyvenimo atsitikimuose dėlei pagražinimo; čionai patepimu yra išreikštas apstus malonių išliejimas ant Kristaus.--*Drauginінkus*. Tuo žodžiu vadinami yra visi tie, kurie draug su Kristumi dalyvauja garbingame tarnavime Dievui; šitoje gi vietoje ypač aniolai.— Eil. **10-12** yra žodžiai, paimti iš Ps. 101, 26—28. Kas psalmėje pasakyta apie Dievą, tai Apaštalas pritaiko prie Kristaus ir taip priparodo, ką buvo trumpai paminėjęs 2. e., jog Kristus, kaipo pasaulio Sutvertojas, begaliniai perviršija aniolus.—*Tavo rankų*: tavo visagalybės.— *Dangus*, išvardyti čionai kaipo žymiausioji sutvėrimo dalis, nors išrodo taip tvirti ir nepermainomi, vienok *pražus*. Tas pražuvimas, kaip galima matyti iš konteksto ir kitų šv. Rašto vietų (Iz. 51, 6. 16; 65, 17. Rym. 8, 19... Apreišk. 21, 1), nereiškia tikro visiško sunaikinimo, bet tik permainymą, atnaujinimą, taip kaip atnaujinami yra nudevėti drabužiai. Su didžiausiu lengvumu, *kaip apsiaustą*, t. y. viršutinį, kitus pridengiantį rubą *permainysi*, arba, anot kaikurių kodeksų, suvyniosi juos. Taigi, čia pigus pasaulio permainymas pastatytas yra prieš Kristaus-Dievo nepersimainymą ir amžinumą. Nesiliaujantįs *metai* pavartoti yra netikroje to žodžio prasmėje amžinasčiai išreiksti, kuri negali buti matuojama laikiniais metais.— **(13)** Ką buvo Apaštalas pasakęs 3. eil., tai čionai patvirtina žodžiais, paimtais iš Ps. 109, 7, kurią ir žydai aiškindavo apie Mesiją. Pergalėtojai senobėje dėdavo savo koją ant sugautų priešų sprando, taip pažymėdami, kad turi jau ant jų pilną valdžią. Neprieteliais čionai pavadinti yra visi, kurie priešinasi prasiplatinimui Išganytojo mokslo ir įvykdymui jo užmanymo padaryti visus žmones dalininkais išganymo; taigi, nežinojimas, prietarai, mirtis, nusidėjimas. Sąjunga *iki*, kaip dažnai ir kitose šv. Rašto vietose, nepažymi laiko, po kurio išreikštas sakinyje veikimas liausis, bet tiktai nurodo, kas darosi lig paminėtam laikui be jokio atžvilgio į tai, kas bus paskiaus (plg. Prad. 28, 1. 15. Mat. 1, 25; 28, 20. 1 Tim. 4, 13).—**(14)** *Argi nevisi jie...* Lyg-kad butu pasakyta: Juk žinomas yra dalykas, kad aniolai nesėdi šaly Dievo Tėvo, neviešpatauja, bet tarnauja Kristui ir yra jo siuntinėjami, kad prisidėtu prie žmonių išganymo.

omnes sunt administratorii spiritus, in ministerium missi propter eos, qui hereditatem capient salutis?

Caput II. [1] Propterea abundantius oportet observare nos ea, quae audivimus ne forte pereffluamus. [2] Si enim qui per Angelos dictus est sermo, factus est firmus, et omnis praevaricatio, et inobedientia accepit justam mercedis retributionem: [3] quomodo nos effugiemus si tantam neglexerimus salutem? quae cum initium accepisset enarrari per Dominum ab eis, qui audierunt, in nos confirmata est, [4] contestante Deo signis et por-

dvasios, išsiųstos tarnavimui dėlei tų, kurie ims išganymo tėvainystę?

2. Perskyrimas. [1] Todėl mes turime labiaus laikyties tų dalykų, kuriuos girdėjome, kad kartais nebutumėm šalin nunešti. [2] Nes jei apsakytasis per aniolus žodis tapo stipras, ir kiekvienas peržengimas ir nepaklusnumas gavo teisų užmokesnio atlyginimą, [3] kaip mes išvengsime, jei paniekinsime taip didį išganymą, kurs iš pradžios Viešpaties apsakotas mums patvirtintas yra tų, kurie girdėjo, [4] paliudijant draug Dievui žen-

---

Tarnavimas daromas yra Dievui, bet jo tikslas yra išganymas tų, kurie turi tapti palaimintais. Bet apskritai aniolai siunčiami yra ne vien dėlei isrinktųjų. Čionai paminėtas yra jų siuntimas dėlei tų, kurie bus išganyti, kad taip butu paženklintas ypatingas apie juos rupestis; bet dar tuo pačiu nepasakyta, kad kiti žmonės visai neturi aniolo globėjo. Anot vienbalsio šv. tėvų liudijimo, visi tikintįs turi savo aniolus sargus, visi taipogi moko, kad ir netikintįs juos turi, o teologai dar sako, kad ir atskiros karalystės turi savo aniolus sargus, ypač gi Bažnyčia.

(2, 1) *Todėl mes...* Kadangi Kristus yra didžiai išaugštintas ir begaliniai perviršija aniolus, todėl daug didesnę atidę turime atkreipti (gr. t. προσέχειν) ir užlaikyti visą tikėjimo ir doros mokslą, kurį girdėjome, kurį apsakojo Dievo Sunus ir jo pasiuntiniai.—*Kad kartais...* Kad mes neatsirastumėm toli nuo išganymo. Gr. t. žodis παραῤῥυῶμεν turi prasmę: praplauktumėm pro šalį, ir vartojamas yra kalbant apie laivą, kurs negali apsistoti ir vėjo bei srovės nunešamas esti šalin pro uostą.—(2) *Nes jei...* Apaštalas palygina S. Įstatymą su Naujuoju iš atžvilgio į jų apgarsintojus. Aniolų tarpininkavimas nėra, tiesa, aiškiai išreikštas 2 Moz. 19, bet randa sau patvirtinimą Ps. 67, 18 ir 5 Moz. 33, 2 (LXX vertime). Taigi, nors S. Įstatymas ėjo nuo Dievo, bet jo žodžius kalbėjo Dievo vardu aniolas, taip-pat kaip aniolai darė griausmą ir žaibavimą. Įstatymas *tapo stipras*, t. y. žmonės butinai turėjo jį užlaikyti ir ne valia buvo jo paržengti, neužtraukiant ant savęs Dievo bausmės.—*Užmokesnio atlyginimą*, t. y. peržengimui ir nepaklusnumui atsakančią bausmę.—(3) *Kaip mes*, krikščionįs, *išvengsime* bausmės.—*Išganymą*: Kristaus mokslą, kurs paklusniems žada amžiną išganymą.—*Kurs išpradžios...* N. Įstatymo mokslo svarbumą ir reikalingumą jo laikyties išrodinėdamas, šv. Povilas paženklina visupirma, kad išpradžios tas mokslas apgarsintas buvo paties Viešpaties Jėzaus, tolesniai, kad gromatos skaitytojai apie jį patyrė nuo tų, t. y. apaštalų, kurie patįs girdėjo apsakojantį Kristų, ir kurie tą mokslą padavė, kaipo butinai užlaikytiną.—*Mums*, žydams.—(4) *Paliudijant...* Apie Evangelijos mokslo tikrumą liudijo taipogi pats Dievas *ženklais, ir stebukla's, ir įvairiomis galybėmis.* Tais trimis vardais pavadinti yra tie patįs nepaprasti apsireiškimai, tik iš įvairių atžvilgių: jie vadinasi *ženklais*, dėlto kad suteikia didžią vertybę Dievo pasiuntiniams ir daro jų žodžius tikėjimo vertais, yra lyg-kad tiesos žymės; vadinasi *stebuklais*, nes, perviršindami gamtos įstatymus, sužadina žmonėse nusistebėjimą; vadinasi *galybėmis*, nes yra Dievo visagalybės darbai ir taip parodo, kas yra jų priežastimi (plg. 2 Kor. 12, 12).—*Ir suteikimais...*: ypatingomis šv. Dvasios dovanomis (įvairio-

tentis, et variis virtutibus, et Spiritus sancti distributionibus secundum suam voluntatem.

[5] Non enim Angelis subjecit Deus orbem terræ futurum, de quo loquimur. [6] Testatus est autem in quodam loco quis, dicens: Quid est homo quod memor es ejus, aut filius hominis quoniam visitas eum? [7] Minuisti eum paulo minus ab Angelis: gloria et honore coronasti eum: et constituisti eum super opera manuum tuarum. [8] Omnia subjecisti sub pedibus ejus. In eo enim quod omnia ei subjecit, nihil dimisit non subjectum ei. Nunc autem necdum videmus

klais ir stebuklais, ir įvairiomis galybėmis, ir suteikimais šventosios Dvasios, pagal jo valią.

[5] Nes ne aniolų valdžion padavė Dievas busiantįjį pasaulį, apie kurį kalbame. [6] Yra gi vienas paliudijęs vienoje vietoje, sakydamas: Kas yra žmogus, kad tu atsimeni apie jį, arba žmogaus sunus, kad jį aplankai? [7] Numažinai jį maž kuo už aniolus; garbe ir šlove jį apvainikavai, ir pastatei jį ant savo rankų darbų. [8] Visa pametei po jo kojomis. Nes tuo pačiu, kad visa padavė jo valdžion, nepaliko nieko, kas nebutu jam paduota. Dabar gi dar neregime, kad jam

---

mis kalbomis, pranašystėmis, išgydymais ir tt. Plg. 1 Kor. 12, 8...), kurias Dievas suteikia apaštalams, kad padarytu jų žodžius tikresniais žmonių akyse, ir kurias jis dalina *pagal* savo *valią* (plg. 1 Kor. 12 11).

5—18. Kristaus prakilnumo nesumažina ir nėra jam priešinga kančia, nes nors Kristus trumpam laikui buvo padarytas žemesnis už aniolus, vienok jo vieno valdžion paduotas yra busiantysis pasaulis ir tai dėlei jo kančios; priegtam priderėjo, kad Kristus dėlei musų išganymo taptu į mus visame panašus.

(5) *Nes ne aniolų...* Apaštalas augščiaus palyginimu parodė, kad labiaus reikia užlaikyti Kristaus įsakymai, negu duotasis per aniolų tarnavimą Įstatymas; toliaus jis šv. Dvasios liudijimais patvirtina iš ano palyginimo daromą išvedimą, jogei Kristaus valdžia didesnė yra už aniolų. Kiečiaus yra baudžiamas, kas Viešpačiui nusideda, negu kas tarnui. O kad Kristus tikrai yra Viešpats, išeina iš to, kad Dievas padavė busiantį pasaulį ne aniolų, bet Kristaus valdžion. Busiančiu pasauliu vadinasi čionai atnaujintas per Kristaus mokslą dalykų stovis, palygintas su senuoju, buvusiu po Įstatymu. Yra tai mesianiška karalystė, kuri prasideda ant žemės, čia ji plėtojasi, užsibaigs gi plėtoties paskutinio teismo dienoje ir tuomet pavirs dangiškaja karalyste.—(6) *Yra gi vienas...* Taip žydų rašytojai minėdavo šv. Rašto žodžius, be nurodymo autoriaus ir knygos, iš kurios juos imdavo.—*Kas yra žmogus...* Tie žodžiai paimti yra iš Ps. 8, 5—7. Raidinėje prasmėje jie yra pasakyti apie idėalinį žmogų, kokiuo jis buvo pirm nupuolimo. Nors žmogus buvo menkas sutvėrimas, vienok Dievas jo neužmiršo, parodė jam begalinį gerumą; didžiausi gi geradarystė žmonių giminei turėjo buti jos aplankymas per Dievo Sunaus įsikunijimą. Žmogaus išaugštinimas apsireiškė tame, kad jis protu ir liuosa valia buvo padarytas lygus aniolams, ir tik kunu už juos žemesnis, kad jam buvo suteikta garbė ir šlovė, ir kad jis turėjo viešpatauti ant visų sutvėrimų. Apaštalas psalmės žodžius supranta dvasiškoje prasmėje apie Kristų, kuriame jie išsipildė pilniaus ir tobuliaus. Kristus trumpam laikui, gyvendamas ant žemės, buvo tapęs mažesnis už aniolus iš atžvilgio į savo žmogiškąją prigimtį, kuri paduota buvo kentėjimams. Jis po nusižeminimo buvo išaugštintas, garbinamas ir šlovinamas žmonių ir viešpatauja danguje.—(8) *Nes tuo pačiu... Visa*, tai gi ir mesianišką karalystę ir pačius aniolus. Bet argi jau visi sutvėrimai paduoti yra Išganytojui? Taip, jis jau turi valdžią ant visų, bet tos valdžios išpildymas, kurio dar dabar pilnai nėra, įvyks paskiaus, teismo dienoje. O kad tikrai įvyks, už tai atsako išsipildymas liudijimo apie Kristaus išaugštinimą, kadangi jis po trumpo nusižeminimo ir pasidarymo mažesniu už aniolus, po prisikėlimo išaugštintas yra labiaus už anio-

omnia subjecta ei. [9] Eum autem, qui modico quam Angeli minoratus est, videmus Jesum propter passionem mortis, gloria et honore coronatum: ut gratia Dei, pro omnibus gustaret mortem. [10] Decebat enim eum, propter quem omnia, et per quem omnia, qui multos filios in gloriam adduxerat, auctorem salutis eorum per passionem consummare. [11] Qui enim sanctificat, et qui sanctificantur, ex uno omnes. Propter quam causam non confunditur fratres eos vocare, dicens: [12] Nuntiabo nomen tuum fratribus meis: in medio ecclesiæ laudabo te. [13] Et iterum: Ego ero fidens in eum. Et iterum: Ecce ego, et pueri mei, quos de-

visa butu paduota. [9] Tą gi, kurs mažkuo numažintas yra už aniolus, Jėzų, regime apvainikuotą garbe ir šlove dėlei mirties kentėjimo, idant jis per Dievo malonę paragautu mirties už visus. [10] Nes priderėjo tam, dėlei kurio visa, ir per kurį visa yra, kurs norėjo daug vaikų atvesti į garbę, kad jis jų išganymo darytoją tobulu padarytu per kančią. [11] Nes kurs pašventina ir kurie esti pašventinami visi paeina iš vieno. Dėlei tos priežasties jis nesigėdi vadinti juos broliais, sakydamas: [12] Aš apreikšiu tavo vardą mano broliams; susirinkimo viduje aš garbinsiu tave. [13] Ir vėl: Aš juo užsitikėsiu. Ir vėl: Štai aš, ir mano vaikai, kuriuos

---

lus (plg. Mat. 28, 18. 1 Kor. 15, 26).— **(9)** *Dėlei mirties kentėjimo.* Mirties kentėjimu pavadinti yra čionai visi kentėjimai, sujungti su mirtimi. Ta kančia ir ta nešlovinga mirtis buvo priežastimi žmogaus Sunaus išaugštinimo (plg. Pilyp. 2, 8—11).—*Idant jis per Dievo malonę...* Yra tai paaiškinimas žodžių: *dėlei mirties kentėjimo.* Nors žmonės buvo nedėkingi, vienok Dievas suteikė jiems savo begalinę malonę tai padarydamas, kad Kristus *paragautu mirties,* t. y. iškentėtu karčiausią mirtį *už visus* (gr. t. už kiekvieną). Kristus numirė ne tik už tuos, kurie tikrai gaus išganymą, bet už visus, todėl ir už nusidėjėlius ir už pagonis. Visi gali per Kristaus mirtį buti išganyti, jei patįs to nori. Bet nėra čionai pasakyta, kad tikrai visi bus išganyti, nes nemaž yra tokių, kurie nesinaudoja Kristaus mirtimi ir dėlto negauna išganymo.

(10) *Nes priderėjo...* Dievui nebuvo reikalo gelbėti žmonių giminę; nutaręs gi išgelbėti, galėjo tai padaryti tokiuo ar kitokiuo budu; bet tas, kurį jis išsirinko, buvo labiausiai tinkamas musų nelaimei. Dievas, kurs yra visų dalykų tikslas ir priežastis, žinojo, kaip išgelbėti nupuolusią žmoniją, kaip įvykdyti savo amžinąją valią, idant daugelis įsunių gautu dangišką garbę.—*Tobulu padarytu...* Kristus, kurs veda mus į išganymą ir kurs mums jį padaro, pasiekė savo augščiausią garbę ir tobulybę po savo mirties ir per ją.—**(11)** *Nes kurs...* Kristus, kurs, kaipo viršiausis kunigas ir tarpininkas pas Dievą, pašventina jam žmones, ir mes, pašventinamieji, turime vieną Tėvą, su tuo vienok skirtumu, kad Kristus yra Tėvo pagimdytas Sunus, mes gi esame tik įsuniai, vaikai per malonę.—*Dėlei tos priežasties...* Apaštalas toliaus šv. Rašto žodžiais patvirtina, kad Kristus ir mes turime vieną Tėvą. Visupirma Kristus, begaliniai nusižemindamas, mus, nustojusius pirmos nekaltybės, vadina broliais.—**(12)** *Aš apreikšiu..* Tie žodžiai paimti iš Ps. 21, 23, kuri yra tikrai mesianiška, nes jos pirmuosius žodžius ištarė pats Išganytojas ant kryžiaus (Mat. 27, 46). Toje psalmėje po pranašiško aprašymo kančios pirmoje dalyje, antroje, prasidedančioje šv. Povilo paminėtais žodžiais, išreikštas yra Kristaus džiaugsmas, kadangi jis išanksto matė savo išliuosavimą, prisikėlimą ir žmonių išganymą. Išganytojas žada garsinti Tėvo vardą ir jį garbinti savo žmonių brolių tarpe.— **(13)** *Aš juo užsitikėsiu.* Tie žodžiai randasi trijose vietose S. Įst.: Ps. 17, 3. Iz. 8, 17; 12, 2. Gali buti, kad šv. Povilas čia turėjo mintyje Izaijo žodžius, kuriuos tasai pranašas yra ištaręs, išreikšdamas savo pilną užsitikėjimą Dievu net ir tuomet, kada buvo paskirta sunki bausmė prasikaltusiam Izraėliui. Taigi, Izaijas

dit mihi Deus. [14] Quia ergo pueri communicaverunt carni, et sanguini, et ipse similiter participavit eisdem: ut per mortem destrueret eum, qui habebat mortis imperium, id est, diabolum: [15] et liberaret eos, qui timore mortis per totam vitam obnoxii erant servituti. [16] Nusquam enim Angelos apprehendit, sed semen Abrahæ apprehendit. [17] Unde debuit per omnia fratribus similari, ut misericors fieret, et fidelis pontifex ad Deum, ut repropitiaret delicta populi. [18] In eo

man Dievas davė. [14] Kadangi tat vaikai buvo kuno ir kraujo dalininkais, ir jis taip-pat tapo jų dalininku, kad per mirtį išgriautu tą, kurs turėjo mirties valdžią, tai yra velnią, [15] ir išliuosuotu tuos, kurie dėl mirties baimės visą gyvenimą paduoti buvo nelaisvei. [16] Nes niekur jis neima aniolų, bet ima Abraomo ainius. [17] Dėlto gi jis turėjo pasidaryti visame panašus į brolius, kad taptu gailiaširdžiu ir ištikimu viršiausiuoju kunigu pas Dievą, idant permaldautu už žmo-

---

yra toje vietoje figura Jėzaus Kristaus. Kristus tik kaipo žmogus galėjo pasakyti, kad jis turi užsitikėjimą Dievu; taigi, jis buvo tikrai priėmęs žmogaus prigimtį ir tapo musų broliu.—*Ir vėl*: *Štai aš*... Iz. 8, 18. Izaijas ir du jo sunu, gavusiu Dievui paliepiant symbolinius vardus, buvo atstovai visų tų, kuriuos Dievas pasiliko sau ištikimais nedėkingos tautos tarpe; iš to atžvilgio jie buvo figura Jėzaus Kristaus. Vaikais, kuriuos Dievas Tėvas davė Kristui, kaipo žmogui, kad jie jame atgimtu, šitoje vietoje yra tie patįs tikintįs, kurie ir 10. e. vadinasi vaikais, o 12. broliais. Taip Išganytojas vėl parodo save lygiu žmonėms.—(**14**) *Kadangi tat*... Apaštalas, pasinaudodamas paskutinėje vietoje minėtais šv. Rašto žodžiais kaipo proga, toliaus išrodinėja, kaip priderėjo, kad Kristus numirtu musų išganymui. Tapdamas žmogumi Dievo Sunus norėjo pergalėti velnią, baisų mirties kunigaikštį, ir sugrąžinti žmonėms liuosybę, kurią iš jų buvo atėmusi mirimo baimė.—*Buvo kuno ir kraujo dalininkais*, turėjo silpną žmogišką prigimtį.— *Jis taip-pat tapo jų dalininku*: taipogi Jėzus Kristus prisiėmė žmogišką prigimtį su jos silpnybėmis, tik be nusidėjimo.—*Kurs turėjo mirties*... Nors tikru mirties Viešpačiu yra Dievas, bet velnias turėjo mirties valdžią toje prasmėje, kad jis darė žmones mirtingais ir vedė į amžiną mirtį per nusidėjimą, kuriuo buvo užkrėtęs visą žmonių giminę. Kristus norėjo jį pergalėti, atimti tą valdžią savo mirtimi; jis tapo mirtimi pačios mirties. Tas gi pergalėjimas pilnai apsireikš pasaulio pabaigoje.—(**15**) *Ir išliuosuotu*... Žydai bijojo mirties dėlei laukiamojo teismo, pagonįs dėlto, kad jiems mirtis rodėsi perėjimu į nežinomą buvimą be jokios paguodos, ir ta baimė buvo tai didžiausi vergija. Išganytojas atėmė iš mirties jos baisumą išdalies per tai, kad pats numirė, išdalies, kad mums suteikė viltį busiančio prisikėlimo, išdalies gi tuo, kad po jo mirties mirtis tapo įėjimu į amžiną laimę.—(**16**) *Nes niekur*. Gr. t.: nes tikrai ne. Kristus turėjo tapti žmogumi (e. 14), nes jis norėjo ateiti pagalbon Abraomo ainiams, kaip kuniškiems, kuriems buvo ypatingu budu padaryti pažadėjimai, taip ir visiems tikintiems, kadangi ir jie vadinasi Abraomo vaikais ir Dievo Izraėliu (Rym. 9, 6—8. Gal. 3, 6. 7; 6, 16). Jei jis butu norėjęs padėti aniolams, jis butu turėjęs priimti aniolų prigimtį (Auks. Teof. Tom.). Anot kitų aiškintojų, žodis „imti“ čia reiškia: paduoti kam ranką, jį išliuosuoti; ir tuomet eil. prasmė bus: Kristus, palikdamas prasikaltusius aniolus pasmerkimui, atėjo pagalbon Abraomo vaikams. Tas aiškinimas labai gerai rišasi su kontekstu.—(**17**) *Dėlto gi jie*... Kadangi Dievo Sunus norėjo sušelpti nupuolusią žmoniją, jis turėjo pasidaryti visame panašus į brolius, visame kas priklauso prie žmogaus prigimties, todėl ne tik priimti mirtingą kuną, bet taipogi pasiduoti kentėjimui ir mirčiai. Neprisiėmė jis vien nusidėjimų (4, 14) ir to, kas į nusidėjimą veda, nežinojimo ir pageidimo.—*Gailiaširdžiu*: pilnu pasigailėjimo žmonių dėl jų silpnybių, kurias pats buvo patyręs.—*Ištikimu*: kurs ištikimai pildo savo pareigas. Kaip viršiausieji žydų kunigai turėdavo atnašauti aukas už tautą ir ją užstoti, taip

enim, in quo passus est ipse et tentatus, potens est et eis, qui tentantur, auxiliari.

nių nusidėjimus. [18] Nes per tai, kad pats kentėjo ir buvo gundytas, gali pagelbėti ir tuos, kurie yra gundomi.

2. Palyginimas abiejų Įstatymų tarpininkų, Mozės ir Kristaus, patvirtina N. Įstatymo prakilnumą prieš Senąjį.

Caput III. [1] Unde fratres sancti, vocationis cœlestis participes, considerate Apostolum, et Pontificem confessionis nostræ Jesum: [2] qui fidelis est ei, qui fecit illum sicut et Moyses in omni domo ejus. [3] Amplioris enim gloriæ iste præ Moyse dignus

3. Perskyrimas. [1] Todėl, šventi broliai, dangiško pašaukimo dalininkai, įsižiurėkite į pasiuntinį ir viršiausį kunigą musų išpažinimo, į Jėzų, [2] kurs ištikimas yra jį įstačiusiam, kaip ir Mozė buvo visuose jo namuose. [3] Nes jis paskaitytas yra dides-

---

ir Kristus, viršiausis dangaus kunigas, aukavo čia ant žemės savo gyvybės auką (9, 26) ir užtarė už žmones (7, 25), tokiuo budu priimdamas ant savęs amžinai vyriausiojo kunigo pareigas.—(**18**) *Nes per tai...* Gr. t.: Kadangi jis pats buvo gundytas tame, ką kentėjo. Kas pats yra prityręs nelaimių, tas labiaus yra palinkęs užujausti kitiems ir ištiesti ranką jų gelbėjimui (Teof.). Taip-pat ir Kristus, kaipo žmogus.

3, 1—6. Apaštalas išparodęs, jog N. Įstatymas viršesnis yra už Senąjį, kadangi Kristus perviršija aniolus, toliaus prirodinėja tą pačią viršenybę, palygindamas abiejų Įstatymų tarpininkus. Iš to palyginimo pasirodo, kad Kristus, kaipo namų Viešpats ir namų Sunus, viršesnis yra už namų tarną Mozę.

(**1**) Žodis *todėl* sujungia tą gromatos skyrių su pirmuoju, lyg-kad butu pasakyta: kadangi Kristus yra gailiaširdis ir ištikimas viršiausis kunigas.—*Šventi*, išrinkti iš pasaulio ir pašvęsti per krikštą. Pašaukimu čia yra pasekmingas pavadinimas į tikėjimą; jis vadinasi dangišku, kadangi išeina nuo dangiškojo Tėvo, o jo tikslu yra pasiekimas amžinos laimės danguje. Tik šitoje vietoje Jėzus pavadintas musų tikėjimo *pasiuntiniu*; buvo gi jį siuntęs Dievas Tėvas. kad atneštu mums tikėjimą; apie tą siuntimą į pasaulį, dėlei kurio šv. Povilas vadina Išganytoją pasiuntiniu, skaitome Jo. 17, 3. 8. 18. Gal. 4, 4. Kristus, kurs kaipo Dievo pasiuntinis į žmones atnešė jiems nuo Dievo malonę ir tiesą, yra draug ir viršiausis kunigas, kurs nuolat permaldauja Dievą už musų kaltybes ir mus užtaria. Taip jame suvienytos yra dvejopos pareigos, kurios S. Įstatyme padalintos buvo tarp Mozės, tiesos apgarsintojo, ir Aarono, tarpininko malonės suteikime. Ir vienų ir kitų pareigų įsikunijęs Dievo Žodis turi tikrą pilnybę (Jo. 1, 14). Pavadinimas pasiuntiniu padėtas yra pirmoje vietoje, dėlto kad Povilas tuojau (e. 2—6) pažymės, kaip labai Kristus perviršija garbingumu Mozę, taip-pat Dievo pasiuntinį. Pavadintas yra Kristus vyriausiuoju kunigu, nes jis toliaus yra palyginamas su Aaronu ir kitais vyriausiais žydų kunigais.—Musų išpažinimu yra ne kas kita, kaip tik musų tikėjimas, kada mes jį išpažįstame išviršiniais aktais.—(**2**) Palyginimą Kristaus su Moze Povilas pradeda nuo to, kas jiemdviem yra bendra. Jėzus yra ištikimas Tėvui (2, 17), kurs jį padarė savo pasiuntiniu ir vyriausiuoju kunigu; ir Mozė buvo ištikimas (Skaitl. 12, 7) visuose Dievo namuose, kaipo valdytojas ypatingos šeimynos, žydų tautos, kurią sau Dievas buvo išsirinkęs (Auks. Teod. Oikum.).—(**3**) Apaštalas, parodęs, kame Jėzus ir Mozė buvo lygiu (abudu buvo ištikimu), tuojau kalba apie tai, kaip juodu skiriasi. Žodis *nes* nurodo priežastį, kodėl turime įsižiurėti į Jėzų (e. 1): kadangi jis paskaitytas yra vertu didesnės garbės Dievo namuose, todėl į jį įsižiurėkite. Nors Apaštalas jau išaiškino, kad Kristus viršesnis yra už aniolus, kurie augščiaus stovi už Mozę, vienok jis dar atskirai parodo prakilnumą Išganytojo,

est habitus, quanto ampliorem honorem habet domus, qui fabricavit illam. [4] Omnis namque domus fabricatur ab aliquo: qui autem omnia creavit, Deus est. [5] Et Moyses quidem fidelis erat in tota domo ejus tamquam famulus, in testimonium eorum, quae dicenda erant: [6] Christus vero tamquam filius in domo sua: quæ domus sumus nos, si fiduciam, et gloriam spei usque ad finem, firmam retineamus.

[7] Quapropter sicut dicit Spiritus sanctus: Hodie si vocem

nės garbės vertu, negu Mozė, tiek kiek didesnę šlovę turi tas, kurs namus pastatė už pačius namus. [4] Nes kiekvieni namai yra keno nors statomi; kursai gi visa sutvėrė, yra Dievas. [5] Ir Mozė, tiesa, buvo ištikimas visuose jo namuose kaipo tarnas tam paliudyti, kas turėjo buti pasakyta; [6] Kristus gi kaipo Sunus ant savo namų; tais namais mes esame, jei tik užlaikome iki galui tvirtąpasitikėjimąirviltiesgarbę.

[7] Todėl gi, kaip sako šventoji Dvasia: Šiandien jei išgirstu-

---

palyginto su Moze; o tai dėlto kad kaikurie žydai galėjo manyti, jog Mozė, kurs išvedė izraėlitus iš Egypto nelaisvės, darė taip daug stebuklų ir kaipo Dievo prietelis kalbėjosi suo juo veidas į veidą, stovi augščiaus už aniolus, kurių šv. Raštas nevadina prieteliais, bet Dievo tarnais.—*Kursai namus pastatė*,—Kristus; tais namais yra S. Įstatymo teokratija, kuri draug su Kristaus Bažnyčia padaro visą Dievo karalystę; pastatė Kristus tuos namus kaipo Dievo Sunus. Mozė gi yra tik tų namų dalimi.—(4) Pažvelgę į kiekvieną pastatytą rumą, turime atsiminti, kad turėjo buti jo statytojas; taip pat ir teokratija turėjo savo statytoją, Dievą, kurs įsteigė kiekvieną šeimyną, kurs sutvėrė visus dalykus. Bet kadangi Dievas visą padarė per Sunų (1, 2), todėl per jį sutvėrė ir izraėlitų tautą. Namų statytojas viršesnis yra už pačius namus, taigi ir Kristus viršesnis yra už Mozę, esantį tik namų dalimi (Auks).—(5) Antras skirtumas tarp Kristaus ir Mozės yra tas, kad Mozė yra tik ištikimas tarnas Dievo namuose, Kristus gi tikras Sunus savuose namuose, todėl namų Viešpats ir kaipo toksai be palyginimo viršesnis yra už tarną. Mozė, budamas tarnu, turėjo apskelbti Dievo paliepimus.—(6) Seniaus mystiškais Dievo namais buvo teokratiška žydų tauta; dabar gi jais esame mes, krikščionįs; bet kad butumėm verti tos garbės, reikia užlaikyti tam tikros sąlygos: *jei tiktai užlaikome...* reikia neužsiginti Kristaus, nors dėlei jo išpultu kentėti persekiojimus, tvirtai pasitikint, kad danguje laukia užmokesnis. Vietoje *garbę*, gr. t. yra: pasigyrimą. Čia šv. Povilo žodžiuose randasi ir paraginimas skatytojams tvirtai laikyties priimto tikėjimo ir nebegrįžti prie Mozės Įstatymo.— *Iki galui* gyvenimo; tų žodžių nėra kaikuriuose senobiniuose gr. rankraščiuose.

3, 7—4, 13. Apaštalas pertraukia valandėlei savo išvedžiojimus, kad iš pasakytų jau žodžių padarytų praktišką pritaikymą. Jis persergi, kad su krikščionimis neatsitiktu taip, kaip anot Psalmisto žodžių atsitiko su žydais: izraėlitai buvo kitados neįleisti į žadėtąją žemę už jų netikėjimą; ir krikščionįs pavadinti yra įeiti į tą atilsį, į kurį neįėjo netikintįs žydai; jie turi labai rupinties jį laimėti ir todėl tvirtai laikyties priimto tikėjimo.

(7) *Todėl*: kadangi be tvirto pasitikėjimo galima nustoti suteiktos garbės, todėl reikia neužkietinti širdžių. Apaštalas perspėja šv. Dvasios žodžiais, užrašytais Ps. 94, 8—11, kurios tekstą jis paduoda pagal LXX vertimą. Ta psalmė buvo giedama subatomis žydų synagogose ir primindavo jiems reikalingumą buti paklusniais Dievo balsui; tuo labiaus ji pritinka krikščionims. Žodžiu *šiandien* šv. Povilas pažymi visą tą laiką, kurs prasideda Dievo apreiškimu, duotu per Sunų, ir baigiasi įėjimu visų išrinktųjų dangaus karalystėn,—laiką, kuriame dar galima yra atgaila, sugrįžimas į Dievą ir nuopelnų rinkimas.—*Jo balsą*: Dievo balsu yra kiekviena viršprigimtinė Dievo malonė, kurios mes turime klausyti, ar ji bus išviršinė, kaip Dievo žodžio apsakojimas, ar tai vidujinis proto apšvietimas ir valios pastumėjimas, be kurio niekuo-

ejus audieritis, [8] nolite obdurare corda vestra, sicut in exacerbatione secundum diem tentationis in deserto, [9] ubi tentaverunt me patres vestri: probaverunt, et viderunt opera mea [10] quadraginta annis: propter quod infensus fui generationi huic, et dixi: Semper errant corde. Ipsi autem non cognoverunt vias meas, [11] sicut juravi in ira mea: Si introibunt in requiem meam. [12] Videte fratres, ne forte sit in aliquo vestrum cor malum incredulitatis, discedendi a Deo vivo: [13] sed adhortamini vosmetipsos per singulos dies, donec Hodie cognominatur, ut non obduretur quis ex vobis fallacia peccati. [14] Participes enim Christi effecti sumus: si tamen ini-

mėt jo balsą, [8] neužkietinkit savo širdžių, kaip įniršime, gundymo dienoje tyruose, [9] kur mane jusų tėvai gundino; jie ištyrė ir matė mano darbus [10] per keturias dešimtis metų. Todėl buvau užsirustinęs ant tos giminės ir tariau: jie visuomet klysta širdžia. Jie gi nepažino mano kelių. [11] Taigi, prisiekiau savo rustybėje: jie neįeis į mano atilsį. [12] Veizdėkite, broliai, kad kartais nebutu kuriame iš jusų piktos netikėjimo širdies atstoti nuo gyvojo Dievo; [13] bet patįs save kasdien pasiraginkit, iki „šiandien" vadinasi, kad kas iš jusų neužsikietintu nusidėjimo apgavimu. [14] Nes mes tapome Kristaus dalininkais, jei tiktai pradinį pasitikėjimą juomi užlaiko-

met negali apsieiti ir išviršinė, kad žmogus galėtu padaryti, kas gera.—(**8**) *Neužkietinkite*, nepadarykite širdžių tokiomis, kad nebejaustu reikalingumo pildyti Dievo įsakymus. — *Kaip iniršisime*... Tuose psalmės žodžiuose paminėtas yra žydų murmėjimas prieš Dievą, aprašytas Iš. 17, 1—7. Vieta, kame žydai murmėjo, tapo pavadinta dviem vardais *Massah* (gundymas) ir *M^eribah* (iniršimas). Tuodu vardu tapo išverstu į gr. kalbą LXX vertime, o paskui jį ir Vulgatoje. Taigi prasmė yra: kaip buvo tyruose, vietoje, kuri dėlei žydų iniršimo buvo pavadinta Meribah, ir dienoje paminėtoje dėlei gundymo Massah.—(**9**) *Ištyrė mane*, išmėgino, ką galiu padaryti, ir *matė mano darbus*, gerumo ir visagalybės stebuklus.—(**10**) *Per keturias dešimtis metų*, per visą laiką, kurs praslinko nuo išėjimo iš Egypto iki įėjimui Palestinon. Ebr. tekste tie žodžiai sujungti yra su sekančiu sakiniu; žodžio gi *todėl* nėra nei ebr., nei gr. tekste.—*Klysta širdžia*, manydami, kad Dievas neišpildys, ką yra žadėjęs, ir kad jis nėra visagalis.— *Mano kelių*: to pasielgimo budo, kurį Dievas buvo paskyręs žydams, kad jo prisilaikydami galėtu artinties Dievop; bet žydai tų Dievo įsakymų nenorėjo pildyti.—(**11**) Apie tą Dievo prisieką veiz. Skaitl. 14, 27...—*Jie neįeis*: Vulgatos tekste užlaikytas yra ebraizmas, kurį butu galima taip išreikšti: aš nebusiu Jahve, jei jie įeis.—*I mano atilsį*, kurį jiems žadėjau ir prirengiau (Atk. 12, 9). Tuo atilsiu žodinėje psalmės prasmėje turėjo buti Kanaano žemė, kame izraėlitai butu galėję atsilsėti po ilgų kelionės per tyrus vargų; dvasiškoje gi prasmėje atilsis reiškia dangaus karalystę su jos laime be pabaigos.— (**12**) Apaštalas pritaiko pasakytuosius žodžius į savo skaitytojus ir ragina juo sužadinti savyje ir užlaikyti tikėjimą į Kristų, kad kartais ir jie, pasipriešindami Dievo malonei ir suteikiamam išganymui, neužtrauktu ant savęs Dievo rustybės.— *Piktos netikėjimo širdies*: širdies, kuri dėlei savo sugedimo palinkus yra į netikėjimą.—*Gyvojo Dievo*, kurs budi ant žmonių veikimo ir gali piktus nubausti.—(**13**) *Iki „šiandien" vadinasi*: taip ilgai, kolei jųs dar gyvi tebėsate.—*Nusidėjimo apgavimu*, t. y. atpuolimu nuo Kristaus religijos. Tas atpuolimas yra čionai įvaizdintas kaipo veikianti ypata, norinti suklaidinti žmones. Atpuolimas nuo Kristaus yra apgavimu, nes kas įapleidžia Kristų, tas atstoja ir nuo Dievo, kadangi Kristus yra Dievas, ir kadangi užsiginant Sunaus užsiginama ir Tėvo, kurs daugeliu stebuklų paliudijo, jog Kristus buvo jo siųstas.—(**14**) *Kristaus dalininkais*, kurs yra laukimu visų išrinktųjų. Žydai S.

tium substantiæ ejus usque ad finem firmum retineamus. [15] Dum dicitur: Hodie si vocem ejus audieritis, nolite obdurare corda vestra, quemadmodum in illa exacerbatione. [16] Quidam enim audientes exacerbaverunt: sed non universi qui profecti sunt ex Ægypto per Moysen. [17] Quibus autem infensus est quadraginta annis? Nonne illis, qui peccaverunt, quorum cadavera prostrata sunt in deserto? [18] Quibus autem juravit non introire in requiem ipsius, nisi illis, qui increduli fuerunt? [19] Et videmus, quia non potuerunt introire propter incredulitatem.

Caput IV. [1] Timeamus ergo ne forte relicta pollicitatione introeundi in requiem ejus, existimetur aliquis ex vobis deesse. [2] Etenim et nobis nuntiatum est, quemadmodum et illis: sed non profuit illis sermo auditus, non

me tvirtą iki galui. [15] Kolei yra sakoma „šiandien", jei jo balsą išgirstumėt neužkietinkit savo širdžių, kaip aname įniršime. [16] Nes kaikurie išgirdę suerzino, bet ne visi, išėjusieji iš Egypto po Moze. [17] O ant kurių jis rustinosi keturias dešimtis metų? Argi ne ant nusidėjusiųjų, kurių lavonai suguldyti buvo tyruose? [18] Kuriems gi prisiekė, jog neturės įeiti į jo atilsį, jei ne tiems, kurie buvo netikinčiais? [19] Ir matome, kad negalėjo įeiti dėl netikėjimo.

4. Perskyrimas. [1] Bijokime tat, kad kartais, tebepasiliekant pažadėjimui įeiti į jo atilsį, kas nors iš jusų neatsirastu neįėjęs. [2] Nes ir mums apskelbta yra kaip ir jiems; bet jiems nepravertė girdėtas žodis, nesuvieny-

---

Įstatyme jo tik laukė; mes, krikščionįs, suvienyti esame su juomi per krikštą, kaip šakelės su vynmedžiu, kaip sąnariai su galva, kaip draugtėvainiai su tėvainiu. Pradžia gi to suvienijimo yra tikėjimas (Auks.). Apaštalas mini to tikėjimo arba drąsaus pasitikėjimo Kristumi pradžią, dėlto kad pradžioje jis buvo labai tvirtas. Tokį jį mes turime užlaikyti *iki galui*, t. y. kiekvienas iki savo amžio pabaigai, visi gi iki amžių galui.– (**15**) Toje eil. pats Apaštalas paaiškina, ką reiškia žodžiai: *iki galui*.—(**16**) Sekančiose 16—19 eil. randasi paaiškinimas psalmės žodžių. Apaštalas sako, kad užtraukusiais ant savęs Dievo rustybę buvo tie patįs, kuriuos jis maloningai buvo išliuosavęs iš po egyptiečių jungo; tik dėlei netikėjimo buvo jiems neleista ir tai tik vien netikėjusiems pasinaudoti pažadėtu atilsiu. Dauguma aiškintojų, remdamies ant gr. t., mato toje 16. e. kaip ir sekančiose du klausimu: nes kurie išgirdę suerzino? ar ne visi išėjusieji po Moze? Jie sako, kad toks teksto supratimas labiaus sutinka su minimu istorišku atsitikimu, kadangi ne tik kaikurie žydai suerzino Viešpatį savo netikėjimu, bet visa tautos daugybė. Bet ir Vulgatos skaitymas yra pilnai išteisinamas, nes nors iš daugelio žydų už netikėjimą buvo atimta teisė įeiti žadėtojon žemėn, bet tokiais nebuvo be Kalebo ir Jozuės visi, kurie turėjo mažiaus kaip 20 metų (Skaitl. 14, 29...).—(**17**) *Nusidėjusių* savo netikėjimu.—(**19**) Atmestieji žydai tikrai negalėjo įeiti Palestinon, nors mėgino, kaip apie tai skaitome Skaitl. 14, 40—45. Tokio pat likimo susilauktu ir tie, kurie, sekdami savo prabočių negerą pavyzdį, atstotu nuo Kristaus.

(**4, 1**) Pažadėjimas įeiti į atilsį susideda lyg-kad iš dviejų dalių: viena buvo duota izraėlitams tyruose, kuria jie nepasinaudojo, kita, apie kurią kalba Dovidas, užlaikyta yra krikščionims.—*Į jo atilsį*: tuo atilsiu yra dangiškoji laimė, o jos paveikslu buvo paveldėjimas Kanaano žemės.—(**2**) *Apskelbta yra*: kaip senobėje žydai buvo gavę gerą žinią apie žadėtąją žemę, taip dabar mes gavome naują žinią apie dangiškąją Jeruzalę.— *Nepravertė girdėtas žodis*, t. y. žydai visai nepasinaudojo duotu jiems pažadėjimu ir tai dėlto kad nepriėmė jo su tikėjimu, kad

admixtus fidei ex iis, quæ audierunt. [3] Ingrediemur enim in requiem, qui credidimus: quemadmodum dixit: Sicut juravi in ira mea: Si introibunt in requiem meam: et quidem operibus ab institutione mundi perfectis. [4] Dixit enim in quodam loco de die septima sic: Et requievit Deus die septima ab omnibus operibus suis. [5] Et in isto rursum: Si introibunt in requiem meam. [6] Quoniam ergo superest introire quosdam in illam, et ii, quibus prioribus annuntiatum est, non introierunt propter incredulitatem: [7] iterum terminat diem quemdam, Hodie, in David dicendo, post tantum temporis, sicut, supra dictum est: Hodie si vocem ejus audieritis, nolite ob-

tas su tikėjimu girdėtųjų dalykų. [3] Nes į atilsį įeisime mes, kurie tikėjome, kaip jis pasakė: Taigi, aš prisiekiau savo rustybėje: jie neįeis į mano atilsį! ir tai darbams po pasaulio įkurimo užsibaigus. [4] Nes jis pasakė vienoje vietoje apie septintąją dieną taip: Ir Dievas atsilsėjo septintoje dienoje nuo visų savo darbų. [5] Ir šičia vėl: Jie neįeis į mano atilsį. [6] Kadangi tat pasilieka kaikuriems į jį įeiti, o tie, kuriems pirmiesiems buvo apskelbta, neįėjo dėl netikėjimo, [7] jis vėl paskiria vieną dieną „šian dieną“, kalbėdamas per Dovidą po tiek laiko, kaip augščiaus buvo pasakyta: Šiandien, jei išgirstumėt jo balsą, neužkietinkit savo širdžių. [8] Nes jei jiems

---

iš jų pusės neprisidėjo tikėjimas į tai, kas buvo apskelbta.—(**3**) Apaštalas vėl išrodinėja tikėjimo reikalingumą; jo mintis yra toki: žydams neteko džiaugties jiems žadėtuoju atilsiu, nes jie neišpildė reikalaujamos sąlygos; mes, krikščionįs, laimėsime atilsį, dėlto kad mes išpildėme tą sąlygą, kuria yra ne kas kita, kaip tik tikėjimas.—*Kaip jis pasakė*, kaip pats Dievas pasakė. Nuo šitos vietos lig **10**. eil. šv. Povilas išrodinėja, kad tikintįs krikščionįs tikrai galės gauti žadėtą atilsį, ir tai sekančiu budu: 3—5 tikrai yra Dievo atilsis; 6—8 žydai, keliavusieji per tyrus, negalėjo džiaugties tuo dieviśku atilsiu, o vienok Dovidas ragina savo laiko žmones juo naudoties; taigi, žydų įvedimas į žadėtąją žemę, padarytas Jozuės, nebuvo tikru įėjimu į Viešpaties žadėtąjį atilsį; 9—10 iš to išeina, kad minimas atilsis bus suteiktas tik tikriems Dievo vaikams, t. y. krikščionims; tai bus atilsis galutinas ir nuolatinis, panašus į tą Viešpaties atilsį, kada jis buvo pabaigęs sutvėrimo darbą.—*Taigi, aš prisiekiau*... Atkartodamas tuos žodžius šv. Povilas patvirtina savo pasakymą, kad į atilsį įeisime mes, kurie tikėjome, nes Dievas nedavė jo tik netikėjusiems, o draug pradeda išrodinėti, kad tikrai Dievo atilsis yra ir nesiliauna buvęs nuo pat pasaulio įkurimo.—(**4**) *Vienoje vietoje*: Prad. 2, 2. 3.—(**5**) *Ir šičia vėl*: minėtoje Ps. 94. Apaštalo minties pilnam supratimui reikia atsiminti, kad Dievas palaimino septintąją dieną, dieną savo atilsio; pašvęsdamas ją atilsiui, tai padarė iš atžvilgio į žmogų. Taigi, žmogus turėjo naudoties nuolatiniu atilsiu; bet kada jis nusidėjo, ant jo buvo uždėtas sunkus darbas. Kristus prašalino uždėtą prakeikimą, ir atilsis bus sugrąžintas žmonėms, nors jau kitose sąlygose, nes Viešpaties pažadėjimai niekuomet nepasilieka be išpildymo.—(**6**) Žydai neįėjo į atilsi, bet yra kiti, kurie įeis, kuriems taip-pat, kaip žydams, buvo apskelbta gera įėjimo žinia (e. 2).—(**7**) *Vėl paskiria*: Dievas vėl paskyrė laiką, kurs Dovido psalmėje vadinasi „šiandien“.—*Po tiek laiko*: daugiaus kaip po 400 metų, kurie praėjo nuo Mozės lig Dovidui. Dievas, sakydamas per Dovidą: šiandien neužkietinkit savo širdžių, patvirtina, kad jo atilsio pažadėjimas tebepasilieka, ir šv. Povilas tuojau (**8**) priparodo, kad tikrai taip yra. Išmirus tyruose atmestajai žydu kartai, Jozuė įvedė jų ainius į žadėtąją žemę, bet ne apie tą atilsį kalbama yra psalmėje. Dovidas gyveno tuo laiku, kada žadėtoji žemė buvo jau žydų savastimi, jis vienok juos dar ragina ieškoti kito atilsio, pasiekiamo širdies jausmų permainymu; taigi, tas atilsis negali buti

durare corda vestra. [8] Nam si eis Jesus requiem præstitisset, nunquam de alia loqueretur, posthac, die. [9] Itaque relinquitur sabbatismus populo Dei. [10] Qui enim ingressus est in requiem ejus: etiam ipse requievit ab operibus suis, sicut a suis Deus.

[11] Festinemus ergo ingredi in illam requiem: ut ne in idipsum quis incidat incredulitatis exemplum. [12] Vivus est enim sermo Dei, et efficax, et penetrabilior omni gladio ancipiti: et pertingens usque ad divisionem animæ ac spiritus, compagum quoque ac medullarum, et discretor cogitationum et intentionum cor-

Jozuė butu davęs atilsį, niekuomet Dievas nebutu paskui kalbėjęs apie kitą dieną. [9] Taip dar pasilieka subatos atilsis Dievo žmonėms. [10] Nes kas įėjo į jo atilsį, ir pats atsilsėjo nuo savo darbų, kaip nuo savųjų Dievas.

[11] Skubinkimės tat įeiti į aną atilsį, kad kas nenupultu sekdamas tą netikėjimo pavyzdį. [12] Nes gyvas yra Dievo žodis ir pasekmingas ir aštresnis už kiekvieną dviašmenį kalaviją, ir perveriantis iki atskyrimui dušios ir dvasios, narių taipogi ir smegenų, ir teisėjas širdies minčių ir užmanymų. [13] Ir nėra jokio

---

žemiškas, kurį jie jau turėjo, bet tik busiantis, dvasiškas, amžinas pas Dievą. LXX vertime, kuriuo naudojosi šv. Povilas, Mozės įpėdinis žydų vedime vadinamas yra Jėzus.—(**9**) Subata yra paveikslas busiančios laimės danguje; tas tikras *subatos atilsis* paliktas yra nebe žydams, bet tikriems izraėlitams, krikščionims.— (**10**) *Nes kas...* Apaštalas paaiškina, kodėl busiantis atilsis, dangiškoji laimė, pavadinta yra subatos atilsiu. Subata buvo paskirta atminimui Dievo atilsio septintoje dienoje. Dalyvauti gi jo atilsyje yra musų amžinoji laimė. Šešių dienų Dievo darbui atsako nuolat atsikartojantįs žmonių vargai ir darbai per šešias dienas, nuo kurių jie savame laike atsilsės, kaip Viešpats atsilsėjo nuo savųjų, nes nors Dievas yra nuolat veiklus, užlaikydamas ir vesdamas, kas jo sutverta; bet jis po šešių dienų darbo nieko nauja nebetvėrė.

(**11**) Didis yra raikalingumas skubinties į žadėtąjį atilsį, kolei jis pasiekiamas. Kas nesiskubintu sau jo užtikrinti per gyvą tikėjimą į Jėzų Kristų, tas pražutu amžinai, nes iš jo bus atimta teisė įeiti į tą atilsį taip, kaip ji buvo atimta iš netikinčių žydų tyruose.—(**12**) *Nes...* Apaštalas nurodo priežastį, kodėl gromatos skaitytojams reikia bijoties tokios pat bausmės, kokios susilaukė netikintįs žydai.—*Dievo žodis*: ne Jėzus Kristus, įsikunijusis Dievo Žodis, kaip aiškinama kaikurių tėvų, bet tai ką Viešpats yra kalbėjęs, taip-pat kaip ir 2. e., ypač gi Dievo pažadėjimai. Taip suprantamam Dievo žodžiui yra priskaitomi privalumai, kurie nuosavųs yra pačiam Dievui (Auks. Teod.).—*Gyvas*, pasiliekantis amžinai, o ne kaip žmonių žodžiai, kurie vos suskamba, kaip tuojau ir miršta.—*Pasekmingas*, tikrai turi tokias pasekmes, kokios juomi žadamos.—*Dušios ir dvasios.* Žodis dušia (ψυχή) vartojamas yra pažymėjimui tų žmogaus privalumų, kurie bendri yra jam su gyvuliais, t. y. jausmų ir pageidimų (affectuum et cupiditatum); dvasia gi (πνεῦμα) vadinama protinė dušios dalis, kuriai suteikiama Dievo malonė (plg. 1 Kor. 2. 14; 15, 45. 1 Tes. 5, 23...). Tas atskyrimas dušios ir dvasios yra tiktai logiškas ir padarytas tik palyginimui, todėl negalima manyti, buk žmogaus dušia susidedanti tarsi iš dviejų dalių, kaip klaidingai mokė apolinaristai, kurių mokslas buvo Bažnyčios nesykį pasmerktas.—*Smegenų* (μυελῶν), kurie randasi kauluose.—*Teisėjas...* Dievo žodis pasiekia labiausiai uždengtas širdies paslaptis ir jas teisia. Tuose žodžiuose randasi paaiškinimas augščiaus padėtų palyginimų.—*Minčių* (ἐνθυμήσεις) ir *užmanymų* (ἔννοιαι). Tiem dviem žodžiais išreikšta visa, kas paeina iš dušios ir dvasios, t. y. jausmai ir mintįs. Vieni ir kiti sujungti yra su širdimi, kuri skaitosi viduriu dorinio gyvenimo. —(**13**) Apaštalas, aprašęs Dievo žodžio veikimą žmoguje, nurodo taipogi santikius tarp paties Sutvertojo ir visų sutvertų dalykų.

dis. [13] Et non est ulla creatura invisibilis in conspectu ejus: omnia autem nuda et aperta sunt oculis ejus, ad quem nobis sermo.

sutvėrimo jo akyvaizdoje neregimo; visa gi nuoga ir atidengta yra akims to, kuriam duosime skaitlių.

3. Palyginimas vyriausiojo kunigo N. Įstatymo su kunigais Senojo parodo didį Kristaus prakilnumą. a) Jėzus yra vyriausysis kunigas pagal Melkizedėko tvarką.

[14] Habentes ergo pontificem magnum, qui penetravit cœlos, Jesum Filium Dei: teneamus confessionem. [15] Non enim habemus pontificem, qui non possit compati infirmitatibus nostris: tentatum autem per omnia pro similitudine absque peccato. [16] Adeamus ergo cum fiducia ad thronum gratiæ: ut misericordiam consequamur, et gratiam inveniamus in auxilio opportuno.

Caput V. [1] Omnis namque pontifex ex hominibus assumptus,

[14] Turėdami tat didį vyriausį kunigą, pasiekusį dangus, Jėzų, Dievo Sunų, laikykimės išpažinimo. [15] Nes mes turime vyriausį kunigą ne tokį, kurs negalėtu užjausti musų silpnybėms, bet gundytą visuose dalykuose panašiu budu, tik be nusidėjimo. [16] Prisiartinkime tat su pasitikėjimu prie malonės sosto, kad gautumėm susimilimą ir rastumėm malonę reikalingoje pagalboje.

5. Perskyrimas. [1] Nes kiekvienas vyriausis kunigas, paim-

4, 14—5, 10. Palyginimas Jėzaus Kristaus, vyriausiojo kunigo N. Įstatymo, su vyriausiais kunigais S. Įstatymo yra svarbiausi ir gražiausi visos šv. Povilo gromatos dalis. Ji prasideda trumpučiu paraginimu laikyties tikėjimo, po kurio tuojau eina priparodymas, kad Jėzus tikrai yra vyriausis kunigas, o tai dėlto kad kas tik reikalaujama nuo vyriausiojo kunigo, visa tai randasi Kristuje (4, 14—5, 10).

(**14**) *Turėdami...* Turime buti pilni pasitikėjimo musų vyriausiuoju kunigu, kuriuo yra Jėzus Kristus, kaip tai buvo minėta augščiaus (2, 17; 3, 1), nes jis jau įėjo į Dievo atilsį, sėdi po Dievo dešinės (1, 3. 13) ir gali mus užtarti.— *Laikykimės išpažinimo,*—drąsiai išpažindami Kristaus mokslą.—(**15**) *Nes...* Kristus tikrai mus užtars, nes nors jis jau pasiekė dangų, bet ir ten užjaučia *musų silpnybėms,* kuniškoms ir doriškoms, paeinančioms iš pradinio nusidėjimo ir nuolat duodančioms progą musų pačių nusidėjimams.—*Gundytą.* Veiz. aug. 2, 18.—*Visuose dalykuose:* visais tais budais, kaip gali buti gundoma žmogaus prigimtis, kadangi Išganytojas buvo priėmęs žmogaus prigimtį su visomis jos silpnybėmis, išskyrus tik nusidėjimą; Kristuje nebuvo jokio pageidimo, todėl jis negalėjo nusidėti net kaipo žmogus.—(**16**) *Prisiartinkime...* Kadangi mes turime taip didį kunigą, todėl pasinaudokime jo tarpininkyste.—*Prie malonės sosto:* prie Dievo, po kurio dešinės sėdi Kristus.— *Susimilimą*—ant musų už buvusias kaltybes ir *malonę* apsisaugojimui nuo naujų nusidėjimų ir pasigausinimui šventume.— *Reikalingoje pagalboje:* kada mums pagalba reikalinga, kolei „šiandien" vadinasi, visame musų žemiškame gyvenime (Auks. Tom.).

(**5, 1**) Privalumai, kuriuos reikia turėti vyriausiam kunigui (1—4).—*Paimtas iš žmonių.* Kad tapus kunigu, reikia buti tikru sąnariu tos draugijos, kurioje viršininkystė yra apimama, todėl reikia turėti žmogaus prigimtis. Kad Kristus paimtas yra iš žmonių, Apaštalas jau pasakė augščiaus 2, 14.—*Istatomas yra...* Kunigas turi buti tarpininku tarp Dievo ir žmonių. Jam reikia permaldauti Dievą už žmones, juos su Dievu suvienyti ir jų aukas Dievui atnašauti; iš antros gi pusės jis privalo Dievo suteikiamas malones žmonėms atiduoti ir juos pašventinti. Taip tat kunigas yra rišančiu nariu tarp

pro hominibus constituitur in iis, quae sunt ad Deum, ut offerat dona, et sacrificia pro peccatis: [2] qui condolere possit iis, qui ignorant, et errant: quoniam et ipse circumdatus est infirmitate: [3] et propterea debet, quemadmodum pro populo, ita etiam et pro semetipso offerre pro peccatis. [4] Nec quisquam sumit sibi honorem, sed qui vocatur a Deo, tamquam Aaron. [5] Sic et Christus non semetipsum clarificavit ut pontifex fieret: sed qui locutus est ad eum: Filius meus es tu, ego hodie genui te. [6] Quemadmodum et in alio loco

tas iš žmonių, įstatomas yra dėl žmonių jų reikaluose pas Dievą, idant atnašautu aukas ir dovanas už nusidėjimus, [2] kurs galėtu pasigailėti nežinančių ir klystančių, kadangi ir jis pats apsiaustas yra silpnybe; [3] ir todėl jis turi, kaip už žmones, taip ir už save patį atnašauti aukas už nusidėjimus. [4] Ir niekas neima pats sau šlovės, bet tik Dievo pavadintasis, kaip ir Aaronas. [5] Taip ir Kristus ne pats save pašlovino, kad taptu vyriausiuoju kunigu, bet tasai, kurs jam pasakė: Mano Sunus tu esi; aš šiandien pagimdžiau tave. [6] Kaip ir

---

Dievo ir žmonių: iš vienos pusės jis surištas yra su žmonėmis, kaipo žmonijos sąnarys, iš kitos gi pusės jis privalo stovėti augščiaus už juos; nes kad butu nešėju ir vedėju Dievo malonės, reikia, kad jį Dievas pavadintu ir įstatytu; kunigas negali buti žmonių įstatytas, kadangi jie negali duoti daugiaus, negu jie patįs turi, negali suteikti tokios vertybės, kurią turėtu pripažinti pats Dievas.—*Už nusidėjimus.* Tas žodis rišasi tik su aukomis, nes dovanos atnašaujamos yra Dievui, kaipo dėkojimas. Jei pirmas žmogus nebutu nusidėjęs, jam nebutu buvusios reikalingos nei tokios aukos, nei kunigas; jis butu buvęs pats sau kunigu ir auka, atiduodamas pats save kiekvienoje valandoje Dievui. Bet kada žmogus atsisakė padaryti pats iš savęs auką Dievui ir taip sutraukė ryšį su Dievu, pasidarė jam reikalingas tarpininkas ir tai paties Dievo įstatytas, kad vėl ta vienybė butu sugrąžinta; reikalingas taipogi tapo paties Dievo parėdytas tarpininkystės budas, kad jis sutaikytu su Dievu žmogų, ji pašventintu ir užvaduotu tą savęs pasiaukojimą, kurio pats žmogus po nupuolimo, budamas suteptas, nebegalėjo vertai padaryti. Tuo tarpininku S. Į. buvo levitiška kunigystė, ypač gi vyriausis kunigas, tarpininkystės gi įrankiais, Dievo parėdytais, buvo nekruvinos ir kruvinos aukos.—(**2**) *Nežinančių ir klystančių*: tų, kurie nepažįsta tikro kelio arba kurie savo darbuose nuo jo atsitraukia. Kiekvienas nusidėjimas kilsta iš tų abiejų netobulybių, nes nors ir rodytusi, jog kasnors žino, kas pikta yra, vienok tuo metu, kada nusidėjimą daro, jis nebemato tikros nusidėjim esybės; esti apakintas ir patrauktas pa geidimo.—*Apsiaustas silpnybe*,—doriška; kaip kokiuo drabužiu; bet pati silpnybė dar nėra nusidėjimu.—(**3**) *Ir todėl*... Plg. 3 Moz. 4, 3; 9, 7. Aišku, kad atnašavimas už savo nusidėjimus negali buti pritaikytas prie Jėzaus Kristaus, kuriame nebuvo nei šešėlio nusidėjimo (4, 15), bet yra tai žymė kitų kunigų.—(**4**) *Ir niekas*... Reikalingas yra tikras nuo Dievo išeinantis pašaukimas, kad kas galėtu apimti garbingą kunigo tarnystę. Apie Aarono ir kitų S. Į. kunigų pašaukimą veiz. 2 Moz. 28, 1... 29, 4... 3 Moz. 3, 10.—(**5**) *Taip ir*... Kristuje buvo visi tie privalumai, kurie reikalaujami yra nuo kiekvieno vyriausiojo kunigo.— *Ne pats save pašlovino*: ne pats sau pasisavino vyriausiojo kunigo pareigas.—*Vyriausiuoju kunigu.* Ant žemės Kristus buvo savo kentėjimams paduotoje žmogaus prigimtyje vyriausiuoju kunigu ir auka, kurs nešė pasaulio nusidėjimus; danguje jis yra savo peršviestoje žmogystėje amžinas vyriausis kunigas, kurs užstoja pas Tėvą savo žmones, tikinčiuosius. Kaip Aaroną ir jo ainius buvo Dievas paskyręs buti kunigais, taip paties Dievo buvo padarytas kunigu ir Jėzus Kristus. Tai šv. Povilas priparodo žodžiais paimtais iš Ps. 2, 7 ir Ps. 109, 4, kuriedvi ir pas žydus skaitėsi mesianiškomis. Pirmuosiuose žodžiuose, jau ir augščiaus (1, 5) minėtuose, yra šneka apie tai, kad Jėzus yra Dievo Sunus, nes ta sunystė yra lyg-kad pamatu visų Kristaus pareigų, todėl ir kunigystės. Tolesniuose (**6**) kalbama apie Kristaus

dicit: Tu es sacerdos in aeternum secundum ordinem Melchisedech. [7] Qui in diebus carnis suae preces, supplicationesque ad eum, qui possit illum salvum facere a morte, cum clamore valido, et lacrymis offerens, exauditus est pro sua reverentia: [8] et quidem cum esset Filius Dei, didicit ex iis, quae passus est, obedientiam: [9] et consummatus, factus est omnibus obtemperantibus sibi, causa salutis aeternae, [10] appellatus a Deo Pontifex juxta ordinem Melchisedech.

kitoje vietoje sako: Tu esi kunigas į amžius pagal Melkizedėko tvarką. [7] Jis savo kuno dienose, atnašavęs su didžiu šauksmu ir ašaromis prašymus ir maldavimus tam, kurs jį galėjo išgelbėti nuo mirties, buvo išklausytas už savo privengimą. [8] Ir nors jis buvo Dievo Sunus, iš to, ką kentėjo, išmoko paklusnumo, [9] ir užbaigtas, tapo visiems sau paklusniems amžino išganymo priežastimi, [10] Dievo pramintas vyriausiuoju kunigu pagal Melkizedėko tvarką.

---

kunigystę. Senobėje pas žydus patriarkai turėjo kunigišką valdžią ir draug buvo vyriausieji perdėtiniai žemiškuose dalykuose. Mozės Įstatymu tiedvi valdži buvo paskirstyti, bet Dovidas vėl buvo jas išdalies suvienijęs (plg. 2 Kar. 6. 3 Kar. 8). Pilnas judviejų suvienijimas ir tai amžinai įvyko tik Kristuje, kurio paveikslu buvo Dovidas ir Melkizedėkas. Kristus yra kunigas pagal Melkizedėko budą ir tvarką. Plačiaus tą dalyką Apaštalas išparodo žemiaus 7. persk.—(**7**) *Jis savo...* Kristus gali užujausti musų vargams, nes jis pats prityrė daug kentėjimų.—*Savo kuno dienose*: kada Kristus, gyvendamas ant žemės, turėjo taip-pat mirtingą kuną, kaip ir mes, kurs po prisikėlimo buvo peršviestas.—*Atnašavęs...* Apaštalas čia galėjo turėti mintyje Kristaus maldą Alyvų darže, kame jis regimai meldėsi su ašaromis, arba maldą ant kryžiaus, kada Išganytojas sušuko: *Dieve, mano Dieve, kodėl mane apleidei*! (Mat. 27, 46), ir taip balsiai sušukęs atidavė savo Dvasią (Luk. 23. 46); arba tikriausiai abudu atsitikimu.— *Tam*: savo visagaliui Tėvui. *Kurs jį galėjo išgelbėti nuo mirties.* Tie žodžiai gali turėti pagal priimtą šv. Rašte išsireiškimo budą dvejopą prasmę: neleisti jam numirti, o taipogi jau įvykus mirčiai vėl sugrąžinti gyvybę. Regimai šv. Povilas turi mintyje išgelbėjimą per prisikėlimą, kadangi jis tuojau prideda, kad Kristus *buvo išklausytas.*—*Už savo privengimą*: Gr. t. nėra žodžio: *savo*. Kristus, kaipo žmogus, buvo išklausytas už savo nuolankiausią maldą į Dievą, kadangi jis buvo prikeltas iš numirusių, paimtas į dangų, išaugštintas po Dievo dešinės ir tapo dalininku dieviškos valdžios (Oikum. Primaz.). —(**8**) *Ir nors jis buvo Dievo Sunus...* Gr. t. nėra žodžio: *Dievo.* Kristus, kurs taipogi kaipo žmogus turėjo visas dorybes ir dar pirm kentėjimo priėmė jį su tobulu paklusnumu, ištikrųjų pasirodė paklusnus ir iš savo prityrimo išmoko, kaip vargu yra buti paklusniam didžiausiose sunkybėse (Tom.). —(**9**) *Užbaigtas*, tapęs tobulu savo žmogiškoje prigimtyje, nupelnęs dvejopą savo kančios vaisių, savo peršvietimą ir musų išganymą, vieną savo žmogystei, kitą mums.—*Sau paklusniesiems.* Musų paklusnumas, musų sandarbininkavimas su malone Kristaus įstatymo išpildyme yra butinai užlaikytina sąlyga, kad gautumėm išganymą (Mat. 19, 17)—(**10**) Kristus yra musų išganymo priežastis, kadangi jis paties Dievo pramintas yra vyriausiuoju kunigu pagal Melkizedėko tvarką; taigi, jis užėmė pas Dievą daug prakilnesnę vietą, negu žydų kunigai.

5, 11—6, 20. Apaštalas vėl pertraukia savo palyginimą, kad perspėtu atsivertusius žydus prieš pavojų atstojimo nuo Kristaus tikėjimo. Tą perspėjimą jis pradeda dejavimu, kad skaitytojai dar tebėra silpni tikėjime ir negali pakelti kietesnio dvasiško valgio. Toliaus jis juos ragina jieškoti tobulesnių dalykų, atsimenant baisų pavojų, kuriame atsiranda atstojantįs nuo tikėjimo. Apaštalas vienok pasitiki, kad jie užsilaikys tikėjime, nes Dievas neužmiršo jų pirmosios meilės, ir linkėja, kad jie sektu tikėjime Abraomo pavyzdį.

[11] De quo nobis grandis sermo, et ininterpretabilis ad dicendum: quoniam imbecilles facti estis ad audiendum. [12] Etenim cum deberetis magistri esse propter tempus: rursum indigetis, ut vos doceamini quae sint elementa exordii sermonum Dei: et facti estis quibus lacte opus sit, non solido cibo. [13] Omnis enim, qui lactis est particeps, expers est sermonis justitiae: parvulus enim est. [14] Perfectorum autem est solidus cibus: eorum, qui pro consuetudine exercitatos habent sensus ad discretionem boni ac mali.

Caput VI. [1] Quapropter intermittentes inchoationis Christi sermonem, ad perfectiora feramur, non rursum jacientes fundamentum pœnitentiae ab operibus mortuis, et fidei ad Deum,

[11] Apie tai mes turime pasakoti didžius dalykus ir vargiai išaiškinamus, nes jųs nusilpnėjote klausyme. [12] Nes turėdami iš atžvilgio į laiką buti mokytojais vėl reikalaujate, kad jųs butumėt mokomi, kurie yra pradiniai dalykai Dievo žodyje; ir tapote tokiais, kuriems reikalingas pienas, o ne kietas valgis. [13] Nes kiekvienas, kurs pienu maitinasi, neišmano teisybės mokslo, bet yra kudikis. [14] Tobulųjų gi yra kietas valgis: tų, kurie turi įpratimu išlavintus pajautimus atskirti tam, kas gera ir pikta.

6. Perskyrimas. [1] Todėl apleisdami pradinį mokslą apie Kristų, pakilkime prie tobulesnių dalykų, nebedėdami pamatų apie atgailą už numirusius darbus ir apie tikėjimą į Dievą, [2] mokslo

---

(**11**) *Apie tai*, kad Kristus yra kunigas pagal Melkizedėko tvarką.—*Vargiai išaiškinamus*—iš atžvilgio į pačius dalykus, bet ypač iš atžvilgio į silpnumą skaitytojų, kurie mažiaus besirupina tikėjimo tiesų pažinimu; priežastimi gi to apsileidimo buvo kaip persekiojimai (Auks. Teof.), taip ir perdaug didis prisirišimas prie Mozės apeigų.—(**12**) *Iš atžvilgio į laiką*, kadangi skaitytojai jau gana seniai buvo priėmę Kristaus mokslą. -- *Dievo žodyje*: dieviškame Kristaus moksle. — *Pienas*. Mokslas šv. Rašte ir pas žydų rašytojus palyginamas yra su kunišku valgiu. Pienas yra mažų vaikų valgis, todėl jų yra pradinis tikėjimo mokslas, kurio dalis Apaštalas primena žemiaus 6, 1. —*Kietas valgis*. Ką Apaštalas priskaito prie kieto valgio, jis paaiškina žem. 6, 1.., o taipogi iš palyginimo 11. e. su 7, 1.. pasirodo, kad jis turi mintyje Melkizedėko kunigystę, kaipo paveikslą Kristaus kunigystės, su kuria taipogi rišasi visas mokslas apie nuteisinimą 13. e.—(**13**) *Kas pienu maitinasi...* Kuriems tebėra reikalingas pradinio krikščioniško mokslo pažinimas, tas negali išmanyti gilesnių tikėjimo dalykų, *teisybės mokslo*, apimančio visa, kas priklauso prie tobulo pažinimo Kristaus religijos. — *Yra kudikis*, neprisirengusis priimti gilesnes tiesas. — (**14**) *Tobulųjų gi*, pažengusių Kristaus mokslo pažinime, *yra kietas valgis*, gilesniosios krikščionystės tiesos. Dvasiškas žmonių subrendimas neatsiranda pats savaimi, bet įgaunamas yra besilavinant dvasiškai, lygkad įprantant. — *Pajautimus*, vidujinius, protą, su kurių pagalba pažįstame, kas *gera ir pikta*, tiesą ir paklydimą, kuriuo čionai regimai Apaštalui yra žydžiuojančiųjų brolių mokslas.

(**6, 1**) *Todėl*: kadangi visi skaitytojai turėtu buti subrendusiais ir tobulais iš dvasiško atžvilgio. — *Nebedėdami pamatų*. Visas krikščioniškas mokslas yra lyg koks gražus rumas, kurio pamatais yra kaikurie visupirma žinotini dalykai. Apaštalas čionai išskaito šešis iš jų, padalindamas juos į tris skyrius. Pirmoje vietoje jis deda *atgailą už numirusius darbus*, t. y. nusidėjimus, kurie padaro dušiai mirtį, ir *tikėjimą į Dievą*, tikėjimą gyvą, sujungtą su tvirta valia gyventi pagal krikščionystės įstatymus. Pamokslu apie atgailą ir tikėjimą pradėjo savo mokymą šv. Jonas Krikštytojas, pats Išganytojas ir jo apaštalai.— (**2**) Antroje vietoje šv. Povilas deda mokslą *apie krikš-*

[2] baptismatum doctrinae, impositionis quoque manuum, ac resurrectionis mortuorum, et judicii aeterni. [3] Et hoc faciemus, siquidem permiserit Deus. [4] Impossibile est enim eos, qui semel sunt illuminati, gustaverunt etiam donum cœleste, et participes facti sunt Spiritus sancti, [5] gustaverunt nihilominus bonum Dei verbum, virtutesque sæculi

apie krikštus, taipogi apie rankų uždėjimą, numirusių prisikėlimą ir amžinąjį teismą. [3] Ir tai padarysime, jei tik leis Dievas. [4] Nes negalimas daiktas, kad tie, kurie vieną sykį buvo apšviesti ir net paragavo dangiškos dovanos, ir tapo šventosios Dvasios dalininkais, [5] paragavo taipogi gero Dievo žodžio, ir ateisiančio amžio galybių, [6] ir nu-

tus ir *rankų uždėjimą*. Daugskaitliu *krikštus* regimai apimti yra šaly krikščionių krikšto ir senobiniai žydų apsiplovimai, kurių santikiai su Kristaus įstatytu krikštu buvo krikščionims aiškinami. Rankų uždėjimo apeiga buvo vartojama dviejų sakramentų suteikime, Patvirtinimo šv. tikėjime ir Kunigystės; bet čionai Apaštalas, atisiliepdamas į visus tikinčius, o ne vien į kunigus, regimai turi mintyje rankų uždėjimą Patvirtinimo sakramente, kurs buvo suteikiamas po krikšto. Rankų uždėjimas buvo jau S. Į. ženklu suteikimo didesnės malonės ir dovanų. Taip Jokubas uždėjo rankas ant Efraimo ir Manasės, suteikdamas jiedviem Dievo palaiminimą (1 Moz. 48, 13..). Taip Mozė suteikė Jozuei išminties dvasią (5 Moz. 34, 9). Iš S. Į. ta symbolinė apeiga perėjo į Naująjį. — *Amžinąjį teismą*, kurio nutarimas bus amžinas.—(**3**) *Ir tai*... Nors Apaštalo skaitytojai yra netobuli, bet jis ves juos prie tobulesnių dalykų.— *Jei tik leis Dievas*: su Dievo pagalba, be kurios žmogus negali įvykdyti jokio gero užmanymo. — (**4**) *Nes*... Reikia pakilti prie tobulesnių dalykų, nes kas, priėmęs tikėjimą, pradėtu apsileisti, tas trauktusi atgal, ir jo traukimasis turėtu baisius pasekmes. — *Negalimas daiktas*... Ta vieta buvo priežastimi, kodėl Vakarų Bažnyčioje kokį laiką abejota apie gromatos priėmimą į šv. Knygų kanoną; nes iš čia paimtais žodžiais Montanistai ir Novacianai stengėsi patvirtinti savo klaidingą mokslą apie tai, jog kaikurie nusidėjimai visai negalį buti Bažnyčioje atleisti. Ne visų vienaip tas Apaštalo paminėtas negalėjimas ir dabar aiškinamas. Kaikurie šv. tėvai, kaip Atanazas, Auksaburnis, Epifanijus, Ambrožiejus, supranta Apaštalo žodžius kaipo negalėjimą vėl atgimti per antrą krikštą; bet apaštalų laikuose niekas ir nemokė, kad butu galimas toks krikšto atkartojimas. Todėl kiti aiškintojai mato čionai išreikštą tik morališką negalėjimą. — *Vieną sykį buvo apšviesti*— šviesa Kristaus mokslo, kurio jie buvo išmokyti pirm krikšto. — *Paragavo dvasiškos dovanos*, gavo krikščionių religijos geradarystes (Tom.), ypač gi atleidimą pradinio nusidėjimo (Auks.). Apšvietimas suteikiamas protui, ragavimas yra vidujinio prityrimo dalis. — *Šv. Dvasios dalininkais*: juose apsigyveno šv. Dvasia (plg. Rym. 8, 9...) ir suteikė savo dovanas.—(**5**) *Gero Dievo žodžio*: gavo džiaugsmingus pažadėjimus, mokslą pilną paguodos, žadantį dangiškas gėrybes. — *Ateisiančio amžio galybių*.—Ateisiančiuoju amžiu yra čionai ant žemės prasidedantis ir danguje savo tobulumą pasiekiantis Kristaus viešpatavimas (v. 2, 5). Galybėmis yra visos vidujinės malonės ir visos gėrybės mesianiškos karalystės. Krikščionįs, kuriems visi tie dalykai buvo suteikti, savu prityrimu pažino, kaip laimingais daro Kristaus karalystė savo pavaldinius.— (**6**) *Ir nupuolė*: gavę tiek malonių atstojo nuo Kristaus. — *Butu atnaujinti į atgailą*. Gr: t.: atnaujintu. Negalimas yra daiktas (4. e.), kad atstojusieji nuo Kristaus vėl atsinaujintu taip, jog to atsinaujinimo tikslu butu visiška manymo permaina (μετανοία), atgaila, kuri vėl padarytu juos galinčiais dalyvauti krikščionystės malonėje, sugrįžti į Kristų. Taigi, tokie pasilieka užkietėjusiais iki mirties. Apaštalo žodžiai reikia suprasti tik apie tuos, kurie įgijo pilną krikščionių tikėjimo pažinimą, o paskui nuo jo atstojo ir tame atstojime pasilieka. Yra tai psychologiškas apsireiškimas, prityrimu patvirtintas, kad tokie žmonės užsikietina kas kart labiaus. Jų nusidėjimas yra nusidėjimu prieš šv. Dvasią (v. žem. 10, 28), apie kurį pats Išganytojas sako (Mat. 12, 31

venturi, [6] et prolapsi sunt; rursus renovari ad pœnitentiam, rursum crucifigentes sibimetipsis Filium Dei, et ostentui habentes. [7] Terra enim sæpe venientem super se bibens imbrem, et generans herbam opportunam illis, a quibus colitur: accipit benedictionem a Deo. [8] Proferens autem spinas, ac tribulos, reproba est, et maledicto proxima: cujus consummatio in combustionem. [9] Confidimus autem de vobis dilectissimi meliora, et viciniora saluti: tametsi ita loquimur. [10] Non enim injustus Deus, ut obliviscatur operis vestri, et dilectionis, quam ostendistis in nomine ipsius, qui ministrastis sanctis, et ministratis. [11] Cupimus autem unumquem-

puolė, — vėl butu atnaujinti į atgailą, tie kurie patįs sau kala į kryžių Dievo Sunų ir turi apjuokai. [7] Nes žemė gerianti ant savęs dažnai krintantį lietų ir išduodanti žolę tinkančią tiems, kurių apdirbama yra, gauna nuo Dievo palaiminimą; [8] išduodanti gi erškėčius ir usnis yra atmesta ir artima prakeikimo, o jos galas sudeginimas. [9] Iš jusų gi, mylimiausieji, pasitikime geresnių dalykų ir artimesnių išganymo, nors ir taip kalbame. [10] Nes Dievas nėra neteisingas, kad užmirštu jusų darbą ir meilę, kurią parodėte jo vardan, tarnavę šventiesiems ir tebetarnaudami. [11] Geidžiame gi, kad kiekvienas iš jusų parodytu tą patį uolumą pilname užlaikyme vilties iki ga-

—32), kad jis nebus atleistas, kadangi paeina iš liuoso valios užkietėjimo.—*Kurie patįs sau...* Tikras gailestis nebegalimas yra atstojusiems dėlto, kad jie neapkenčia Kristaus ir toje neapykantoje pasilieka. Jie pritaria ir darosi dalininkais žydų, prikalusių Kristų į kryžių, vadindami jį savo prapuolimui apgaviku; jie lyg-kad atnaujina visus tuos išjuokimus, kuriuos Išganytojas iškentėjo ant kryžiaus.—(7) *Nes žemė...* Apaštalas patvirtina savo mokslą apie piktą išnaudojimą Dievo malonės iš gamtos paimtu pavyzdžiu žemės, išduodančios naudingas ir niekam netikusias žoles. Tame palyginime žemė yra krikščionįs, lietumi, kurs ypatingu budu pakelia žemės derlingumą tokiuose kraštuose, kaip Palestina, išreikštos yra viršprigimtinės Dievo geradarystės.—(8) *Išduodanti...* Erškėčiais ir usnimis pavadintos yra visokios netikusios žolės; čionai jos yra dvasiško žmogaus stovio paveikslas.—*Sudeginimas*— pragare, kurio sudeginimo paveikslu buvo Sodomos ir Gomoros likimas.—(9) *Nuo jusų gi...* Apaštalas suminkština išmintingai savo papeikimą, kad skaitytojai nenusimintu; jis tarsi sako: aš nemanau, kad jųs jau pilni esate erškėčių, bet aš tik bijausi, kad ir taip gali įvykti (Auks.) —(10) *Nes Dievas...* Priežastis Apaštalo pasitikėjimo yra ta, kad artimo meilė dar neužgesó skaitytojų širdyse. Dievo teisingumas suteikia jam tikrybę, kad Dievas, atlygindamas už gerus darbus, paėmė juos savo globon ir ves į amžiną gyvenimą, jei tik jie iš savo pusės panorės atkreipti uolumą į tai, kas jiems dabar labiausiai reikalinga. Panašiai šaukiasi šv. Povilas į Dievo ištikimumą 1 Kor. 1, 9. 1 Tes. 15, 24. 2 Tes. 3, 3, o šv. Jonas (1 Jo. 1, 9) į jo teisybę ir ištikimumą. Trid. Susir. (pos. 6. persk. 16, plg. kan. 32) ta vieta patvirtina gerų darbų pelningumą.— *Užmirštu...* Dievas, anot šv. Rašto išsireiškimo, tuomet užmiršta, kada jis neduoda užmokesnio arba neskiria bausmės. — *Jo vardan.* Skaitytojai darė gerus darbus, ypač gi parodė artimo meilę sunkiose aplinkybėse, norėdami taip pagarbinti Dievą. — *Šventiesiems*: krikščionims.—(11) *Geidžiame gi...* Apaštalas nurodo priežastį, kodėl jis kalbėjo taip (e. 9), lyg-kad butu skaitytojų tarpe galima buvusi baisi nelaimė, paminėta e. 4—8. Jis trokšta, kad visi lig vienam tą patį uolumą, kurs apsireiškė tarnavime (e. 10), parodytu taipogi ir tuose dalykuose, kuriuose jiems dabar grumoja didžiausis pavojus. t. y. kad atsiradę persekiojimuose užlaikytu krikščionišką viltį iki galui, nesvyruodami ir nepasi-

que vestrum eamdem ostentare sollicitudinem ad expletionem spei usque in finem: [12] ut non segnes efficiamini, verum imitatores eorum, qui fide, et patientia hereditabunt promissiones. [13] Abrahæ namque promittens Deus, quoniam neminem habuit, per quem juraret, majorem, juravit per semetipsum, [14] dicens: Nisi benedicens benedicam te, et multiplicans multiplicabo te. [15] Et sic longanimiter ferens, adeptus est repromissionem. [16] Homines enim per majorem sui jurant: et omnis controversiæ eorum finis, ad confirmationem, est juramentum. [17] In quo abundantius volens Deus ostendere

lui, [12] kad taptumėt nesutingusiais, bet pasekėjais tų, kurie per tikėjimą ir kantrybę paveldės pažadėjimus. [13] Nes Dievas duodamas pažadėjimą Abraomui, kadangi neturėjo nieko už save didesnio, per kurį prisiektu, prisiekė pats per save, [14] sakydamas: ištikrųjų aš laiminte palaiminsiu tave ir dauginte padauginsiu tave. [15] Ir taip kantriai laukdamas jis įgijo, kas buvo žadėta. [16] Nes žmonės prisiekia per didesnį už save, ir duota patvirtinimui prisieka daro galą kiekvienam jų ginčui. [17] Todėl Dievas norėdamas apsčiaus parodyti pažadėjimo tėvainiams savo nutarimo neatmainingumą,

---

duodami nuovargiui. — (12) *Kad taptumėt...* Iš tų žodžių galima numanyti, kad viltis tų pažadėjimų, kurie buvo Kristaus padaryti, ir pats tikėjimas buvo bent kiek susilpnėję Palestinos krikščionių tarpe. Apaštalas kaipo pasielgimo pavyzdį stato jų akyvaizdon šventuosius S. ir N. Įst., kurie per savo tikėjimą ir drąsią ištvermę prityrimuose jau nusipelnė dalyvavimą Dievo pažadėjimuose. — *Paveldės...* Vulgatoje busiantis laikas, todėl jos tekstas nurodo paveldėjimą paskutiniame teisme. Gr. t. yra dabartinis laikas.—*Pažadėjimus*: laikinius ir amžinus. Vieni yra jau išpildyti, kiti gi yra išpildomi Kristuje išdalies čia ant žemės, tobulai gi danguose.— (13) Apaštalas toliaus (13-20. e.) išrodinėja pilniausį tikrumą Dievo padarytų pažadėjimų.—*Abraomui*, kuriam pirmajam buvo padaryti visi pažadėjimai, pradedant nuo tų, kurie minimi yra 1 Moz. 12, 7, ir neišskiriant busiančiojo išganymo.— *Prisiekė pats per save.* Žmonės prisiekia per ką nors didesnį už save, per Dievą. Dievo pažadėjimas yra taip tvirtas, lyg-kad jis butu patvirtintas prisieka (Ambr.). Kodėl vienok šv. Povilas mini Dievo prisieką, bus pasakyta e. 16— 18. — (14) *Sakydamas...* Apaštalas mini žodžius, paimtus iš 1 Moz. 22, 17, kurie yra pamatu visų kitų pažadėjimų. — *Laiminte palaiminsiu...* Vulgatoje užlaikytas yra ebraizmas: jei aš laiminte nepalaiminsiu... (tai aš nebusiu Jahve. Plg. 3, 11)—(15) *Ir taip...* Iškilmingas pažadėjimas padarė Abraomą ištvermingu tikėjime, ir kada jis tokiuo pasirodė, duotas pažadėjimas pradėjo pildyties, nes maždaug po dvidešimtpenkerių metų laukimo jo šeimyna pasidaugino, paskui jo ainiai tapo skaitlinga tauta ir Mesijo laikuose visi tikintįs susivienija, į vieną tautą, kurios protėviu tikėjime yra Abraomas (Rym. 4, 16). Taippat reikia ir skaitytojams parodyti kantrybę ir nenustoti drąsumo, nes taip ir jie gaus žadėtasias gėrybes.—(16) *Nes žmonės..* Apaštalas grįžta prie prisiekos, kuria buvo patvirtinti Abraomui padarytieji pažadėjimai, ir visupirma išreiškia pasergėjimą, kaip ir kodėl žmonės prisiekia.—*Per didesnį už save.* Gr. t.: per didžiausį, t. y. per Dievą. — *Patvirtinimui...* Dalykas abejotinas ir esantis ginčo priežastimi per prisieką darosi žmonių akyse tikru. Iš Apaštalo žodžių pasirodo, kad prisieka nėra stačiai užginta, o kaikuriose aplinkybėse net reikalinga. Todėl žodžiai apie prisieką Mat. 5, 34 ir Jok. 5, 12 nėra visišku jos užgynimu, bet tik perspėjimu, idant krikščionįs taip teisingi butu savo kalboje, kad gana butu jiems pasakyti: taip, taip; ne, ne.—(17) *Todėl Dievas...* Pasiremdamas tuo, kad žmonės per prisieką daro savo žodžius neabejotinais, ir Dievas patvirtino savo pažadėjimą prisieka. Nors ir be prisiekos Dievo žodžiai buvo tikriausi, bet per prisieką jis norėjo parodyti labiaus jų tikrumą

pollicitationis heredibus immobilitatem consilii sui, intorposuit jusjurandum: [18] ut per duas res immobiles, quibus impossibile est mentiri Deum, fortissimum solatiam habeamus, qui confugimus ad tenendam propositam spem, [19] quuam sicut anchoram habemus animæ tutam ac firmam, et incedentem usque ad interiora velaminis, [20] ubi praecursor pro nobis introivit Jesus, secundum ordinem Melchisedech pontifex factus in æternum.

Caput VII. [1] Hic enim Melchisedech, rex Salem, sacerdos Dei summi, qui obviavit Abrahæ regresso a cæde regum, et benedixit ei: [2] cui et decimas omnium divisit Abraham: pri-

pridėjo prisieką; [18] kad per du neatmainingu dalyku, kuriuose negali buti, kad Dievas meluotu, turėtumėm stipriausią paguodą mes, susibėgusieji, idant laikytumėmės suteiktos vilties, [19] kurią mes turime kaipo tikrą ir tvirtą dušios inkarą ir įeinantįjį į patį vidų už uždangos, [20] kur kaip pirmtakunas įėjo už mus Jėzus, tapęs vyriausiuoju kunigu į amžius pagal Melkizedėko tvarką.

7. Perskyrimas. [1] Nes tasai Melkizedėkas, Salėmo karalius, augščiausiojo Dievo kunigas, pasitikusis Abraomą, kada jis grįžo pergalėjęs karalius, ir jį palaiminusis, [2] kuriam taipogi Ab-

---

žmonėms. Dievas padarė prisieką *pažadėjimo tėvainiams,* t. y. tiems, kurie turėjo paveldėti, kas buvo žadėta apie neatmainingumą jo *nutarimo*, jogei per Abraomo ainį, Mesiją, išganys visus žmones.—(**18**) *Kad per du...* Tuodu neatmainingu dalyku yra: iš vienos pusės Dievo pažadėjimas, iš kitos gi prisieka, turėjusi pažadėjimą patvirtinti. — *Kuriuose negali*... Dievas negali buti neištikimas nei savo pažadėjime, nei prisiekoje. Todėl musų pasitikėjimas juomi privalo buti tobulas; tai gi suteikia mums didžiausią paguodą, kada mes skubinamės prie Dievo savo reikaluose.— *Vilties* laimėti amžiną išganymą.— (**19**) *Kurią mes...* Kaip inkaras laiko ant vietos audros metu laivą, kad nebutu šalin nuneštas, taip viltis, paremta ant Dievo pažadėjimo tikrybės, patvirtintos prisieka, daro tvirtą musų dušią persekiojimų audrose, nes ir tuomet ji randa ramybę Dievuje ir nesiduoda atitraukti nuo tikėjimo.—*Į patį vidų*... Palyginimas paimtas iš S. Į. bažnyčios, kurioje buvo dvi uždangi; per vieną buvo įeinama į bažnyčios dalį, š v e n t a vadinamą; iš tos gi dalies per antrą uždangą į š v e n č i a u s i ą j ą. Apaštalas turi mintyje už tos antrosios uždangos esančią švenčiausią bažnyčios dalį, paveikslą švenčiausios vietos danguje, kame Jėzus Kristus turi sostą šaly Tėvo. Todėl prasmė yra: Musų viltis pasiekia patį Dievą, ant kurio ji remiasi.—(**20**) *Kur*... Toje eil. Apaštalas grįžta prie pertraukto 5, 11 dalyko ir prirodinėja, kad Kristus tikrai yra kunigas pagal Melkizedėko tvarką.—*Pirmtakunas.* Pirmtakunais, πρόδρομοι, vadinosi senobėje kareiviai, einantįs kariuomenės priekyje, kuriems buvo pavesta pildyti žvalgų tarnystė.—*Už mus.* Dėlei musų išganymo Kristus pirmas įėjo į švenčiausią dangaus vietą; mes gi jį seksime.— *Tapęs*... Nors Kristus jau ant žemės buvo vyriausiuoju kunigu, kada jis išpildė kruviną auką už žmoniją, ir nors jis jau kaipo vyriausis kunigas įėjo į dangų, bet su jo išaugštinimu į dangų prasideda amžina vyriausioji kunigystė pagal Melkizedėko paveikslą, ir toje prasmėje jis tapo vyriausiuoju kunigu.— (**7,1**) *Nes tasai*... Apaštalas, norėdamas paaiškinti savo išsireiškimą: *pagal Melkizedėko tvarką*, sako dabar, kuo buvo tasai Melkizedėkas.—*Salėmo.* Anot žydų padavimo ir daugumos šv. tėvų aiškinimo taip vadinosi kitados Jeruzalė. Plg. Ps. 76, 3. Taigi išpradžios ji vadinosi Salėm, paskui Jėbus, galop Jeruzalė.—*Augščiausiojo Dievo*, t. y. vieno tikrojo Dievo. Veiz. 1 Moz. 14, 18.—*Pergalėjęs* keturis galingus Rytų karalius, kurie buvo užpuolę Palestinos dalį ir paėmę nelaisvėn Abraomo brolėną, Lotą. Veiz. 1 Moz. 14, 1-18.— (**2**) *Kuriam*... Apaštalas pažymi, kokiuo budu Melkizedėkas buvo Kristaus paveikslu.—

mum quidem qui interpretatur rex justitiæ: deinde autem et rex Salem, quod est, rex pacis, [3] sine patre, sine matre, sine genealogia, neque initium dierum, neque finem vitae habens, assimilatus autem Filio Dei, manet sacerdos in perpetuum.

raomas atskyrė iš visų dalykų dešimtinę, kurs visupirma, pagal jo vardo išguldymą, yra teisybės karalius, paskui gi Salėmo karalius, tai yra, ramybės karalius, [3] be tėvo, be motinos, be giminės, neturintis nei dienų pradžios, nei gyvenimo galo, padarytas panašiu į Dievo Sunų, pasilieka kunigu į amžius.

b) Prakilnumas kunigystės pagal Melkizedėko tvarką, palygintos su aaroniškaja.

[4] Intuemini autem quantus sit hic, cui et decimas dedit de praecipuis Abraham patriarcha. [5] Et quidem de filiis Levi sacerdotium accipientes, mandatum habent decimas sumere a populo

[4] Įsižiurėkite gi, kaip didis yra tasai, kuriam pats patriarkas Abraomas davė dešimtinę iš to, kas buvo geresnio. [5] Ir tie iš Levio sunų, kurie priima kunigystę, pagal Įstatymą turi parėdymą

Teisybės karalius. Yra tai vertimas ebraiško vardo *„Melkicedeq"*.—*Salėmo.* Daiktvardis *„šalom"* reiškia žydų kalboje: ramybė; taigi Salėmo karalius reiškia tą pat, ką ir: karalius darantis ramybę, ramybės karalius. Kaipo ramybės ir teisybės karalius Melkizedėkas yra Kristaus paveikslas. Plg. Ps. 71, 3. 7. Jer. 22, 6; 33, 15. 16. Dan. 9, 24 Mik. 5, 5. Mal. 4, 2 ir k.—(3) *Be tėvo...* Šv. Povilas toliaus išvardija kitas aplinkybes, kuriose Melkizedėkas pasirodė Kristaus paveikslu. Pradžios knygoje nėra minima nei Melkizedėko tėvas, nei motina, nei giminė, nieko nėra pasakyta apie jo gyvenimą ir mirtį, lyg-kad Salėmo karalius viso to nebutu turėjęs: vis tai tuo labiaus pažymėtina, kad giminės išvardijimas S. Į. turi ypatingą svarbumą. Visos nurodytos aplinkybės yra tik labai netobulai tikros iš atžvilgio į Melkizedėką, tikriausios gi yra Dievo Sunuje, kurio paveikslu anasai yra. Kristus kaipo žmogus neturi tėvo, kaipo Dievas motinos; apie Kristų pasakyta yra, Iz. 53, 8: *Kas apsakys jo giminę* !(Auks. Teod.); Mik. 5, 2: *Kurio kilmė yra nuo pradžios nuo amžinasties dienų*; 2 Kar 7, 13: *Ir sutvirtinsiu jo karalystės sostą į amžius.—Pasilieka...* Kadangi nėra paminėta Melkizedėko mirtis, todėl jis yra lyg-kad amžinas kunigas, kaip ir Kristus yra vyriausis kunigas į amžius.

4—28. Apaštalas parodydamas Melkizedėko kunigystės prakilnumą visupirma palygina kunigų ypatas. Abraomas davė dešimtinę Melkizedėkui ir jo buvo palaimintas; dešimtinę gi ima ir laimina tik vyresnysis; tatgi Melkizedėkas yra vyresnis už Abraomą ir už levitiškus kunigus, davusius per savo tėvą, Abraomą, dešimtinę Melkizedėkui (4—10). Levitiški kunigai kaipo priklausantįs prie netobulos sandoros turėjo pasiliauti, ir ištikrųjų pasibaigė levitų kunigystė, kadangi musų Viešpats, kurs nėra iš Levio giminės, jau įstatytas yra vyriausiuoju kunigu; kunigas gi pagal Melkizedėko tvarką iš Dievo pažadėjimo pasilieka amžinai (11—19). Levitiški kunigai buvo įstatyti be prisiekos iš Dievo pusės, melkizedėkiška gi kunigystė su prisieka (20—22). Levitiškų kun gų kaipo mirtingų buvo daug, melkizedėkiškas gi tik vienas (23—25). Letivitiški kunigai turėjo atnašauti kasdien aukas už save ir už žmones; melkizedėkiškasis gi kaipo švenčiausis aukojo pats save kaipo tobulą auką vieną sykį (26—28).

(4) *Įsižiurėkite...* Apaštalas išpradžios atkreipia atidę apskritai į Melkizedėko prakilnumą, kuriam pats patriarkas, Abraomas, davė dešimtinę ir tai iš geresniosios dalies grobio, atimto iš priešų.— (5) *Ir tie...* Apaštalas pažymi trejopą viršenybę Melkizedėko, palyginto su

secundum legem, id est, a fratribus suis: quamquam et ipsi exierint de lumbis Abrahae. [6] Cujus autem generatio non annumeratur in eis, decimas sumpsit ab Abraham, et hunc, qui habebat repromissiones, benedixit. [7] Sine ulla autem contradictione, quod minus est, a meliore benedicitur. [8] Et hic quidem, decimas morientes homines accipiunt: ibi autem contestatur, quia vivit. [9] Et (ut ita dictum sit) per Abraham, et Levi, qui decimas accepit, decimatus est: [10] adhuc enim in lumbis patris erat, quan-

imti dešimtinę nuo žmonių, tai yra nuo savo brolių, nors taippat išėjusių iš Abraomo strėnų; [6] tasai gi, kurio giminė nėra tarp anų paskaityta, paėmė dešimtinę nuo Abraomo ir tą, kurs turėjo pažadėjimus, palaimino. [7] Be jokio gi prieštaravimo, kas mažesnis yra, tas esti vyresniojo laiminamas. [8] Ir čionai, tiesa, ima dešimtinę mirtingi žmonės, tenai gi toks, apie kurį liudijama, jog gyvas yra. [9] O (taip sakant) ir Levis, imantis dešimtinę, per Abraomą užmokėjo dešimtinę. [10] Nes dar tebebuvo

---

levitiškais kunigais: Levitai ėmė dešimtinę pagal Įstatymą ir tai iš savų brolių, Melkizedėkas paėmė dešimtinę dar pirm Įstatymo ir tai iš paties patriarko, Abraomo, prie kurio giminės jis nepriklausė. Levitiški kunigai, imantįs dešimtinę iš savo tautos, buvo mirtingi, tuotarpu kad Melkizedėkas neturėjo įpėdinių. Patįs levitai per Abraomą davė dešimtinę Melkizedėkui.— *Iuri parėdymą:* iš paties Dievo paliepimo. Plg. 4 Moz. 14, 22—29. Sulig to dieviško parėdymo visi izraėlitai mokėjo dešimtinę levitams, tie gi jau nuo savęs mokėjo kunigams; taip kad ištikrųjų kunigai ėmė tik dešimtinės dešimtinę.— (**6**) *Tasai gi...* Nors Salėmo karalius visai nepriklausė prie levitų, kadangi jis šv. Rašte įvaizdintas yra visai be giminės, jis ėmė dešimtinę iš paties Abraomo. Savininkas atiduodamas dešimtinę išpažindavo, kad visa jo nuosavybė paeina nuo Dievo, ir per dešimtinę visas jo lobis gaudavo religijinį pašventinimą, tuotarpu kad visa, iš ko nebuvo duota dešimtinė, išrodė nepašvęsta ir mažiaus teisingai valdoma. Todėl duodavo dešimtinę ir iš grobio, kurs ištikrųjų buvo svetima nuosavybė, kad taip iš to grobio padarytu dalyką teisingai sau priklausantį ir tai su Dievo pritarimu. Toki dešimtinė sulig savo vidujinės reikšmės priklausė tiktai Dievui, ir todėl S. Į. buvo atnašaujama tiesiog Dievui, visokios nuosavybės suteikėjui; o Dievas ja tarsi apmokėdavo savo tarnus ir atstovus, kunigus ir levitus (3 Moz. 27, 30). Taigi Abraomas, duodamas, Melkizedėkui dešimtinę, pripažino jį kunigu ir tikrojo Dievo atstovu.— *Palaimino:* Augščiausiojo Dievo kunigas palaimino Abraomą, kurs rodėsi esąs viršesnis už visokį žmonių palaiminimą, kadangi jis jau buvo gavęs didį pažadėjimą, dariusį jį teokratiškos tautos tėvu ir Mesijo protėviu.— (**7**) *Be jokio...* Taigi Melkizedėkas, Kristaus paveikslas, yra viršesnis už Abraomą ir levitiškus kunigus, nors ir jų laiminimus Dievas buvo pažadėjęs patvirtinti. Plg. 3 Moz. 6, 27. Tiesa, Abraomas buvo savo šeimynos kunigas, bet Melkizedėkas buvo visų pripažintas Augščiausiojo kunigas.— (**8**) *Ir čionai:* Įstatyme.— *Mirtingi...* Senojoje sandoroje, kurie imdavo dešimtinę, buvo mirtingi žmonės; mirštant Izraėlio kunigui, jo tarnystė pereidavo ant kitų; priešingai gi Melkizedėkas, kurs anot šv. Rašto įvaizdintas yra taip, lyg-kad visuomet butu gyvas, neturi įpėdinių.— (**9**) *O, taip sakant...* Jei levitai pasirodo viršesniais už savo vientaučius iš to, kad jie turi teisę imti anų dešimtinę, tai kaip gi be palyginimo viršesnis yra Melkizedėkas, kuriam, taip sakant, patįs levitai užmokėjo dešimtinę.— (**10**) *Nes dar...* Levis, kurs ėmė dešimtinę savo ainių ypatoje, kada pats užmokėjo dešimtinę Melkizedėkui, dar tebebuvo viena ypata su Abraomu, ir Abraomas žinojo, kad jis duoda dešimtinę už visą savo ainiją, prie kurios priklausė taipogi ir levitai. Bet argi ir Kristus, kurs kilo iš Levio brolio, Judos, giminės, nebuvo taipogi viena ypata su Abraomu, ar ir jis neda-

do obviavit ei Melchisedech. [11] Si ergo consummatio per sacerdotium Leviticum erat (populus enim sub ipso legem accepit) quid adhuc necessarium fuit secundum ordinem Melchisedech, alium surgere sacerdotem, et non secundum ordinem Aaron dici? [12] Translato enim sacerdotio, necesse est ut et legis translatio fiat. [13] In quo enim hæc dicuntur, de alia tribu est, de qua nullus altari præsto fuit. [14] Manifestum est enim quod ex Juda ortus sit Dominus noster: in qua tribu nihil de sacerdotibus Moyses locutus est. [15] Et amplius adhuc manifestum est: si secundum similitudinem Melchisedech exsurgat alius sacerdos, [16] qui non secundum legem mandati carnalis factus est, sed se-

tėvo strėnose, kada jį pasitiko Melkizedėkas. [11] Jei tat tobulybė butu įvykusi per levitišką kunigystę (nes tauta po ja budama gavo Įstatymą), kam dar reikėjo, kad kiltu kitoks kunigas pagal Melkizedėko tvarką ir nesivadintu pagal Aarono tvarką? [12] Nes persimainius kunigystei, reikia, kad persimainytu ir įstatymas. [13] Nes tasai, apie kurį tai yra pasakyta, iš kitos yra giminės, iš kurios neivienas netarnavo altoriui. [14] Nes žinoma yra, kad musų Viešpats kilo iš Judos; o toje giminėje Mozė nieko nekalbėjo apie kunigus. [15] Ir dar labiaus yra žinoma, jei kilsta kitoks kunigas pagal Melkizedėko panašumą, [16] kurs padarytas yra ne pagal kuniško parėdymo įstatymą, bet pagal ne-

---

vė per Abraomą dešimtinės Melkizedėkui? Tikrai ne, nes jis pagimdytas yra iš Judos giminės ne žmonių budu, bet tik pagal savo švenč. kuną, kurį jis ėmė iš Abraomo ainių, tuotarpu kad jo pradėjimas buvo dieviškas (Aug.).— (11) *Jei tat*... Levitiška kunigystė nebuvo amžina.— *Tobulybė*, τελείωσις, t. y. galėjimas atvesti žmones į tobulybę iš dorinio ir religijinio atžvilgio, arba kitaip sakant padarymas tobulos vienybės tarp Dievo ir žmonijos ar tai čia ant žemės, ar kitame gyvenime.— *Nes tauta*... Tie žodžiai pažymi svarbumą kunigystės žydų teokratijoje. Kuniginiai parėdymai buvo svarbiausiaja Įstatymo dalimi.— *Kam dar*... Dievas nieko nedaro be priežasties; jei jam pamėgo įstatyti naują kunigystę ne pagal Aarono tvarką, bet, kaip išanksto buvo apskelbęs (veiz. augšč. 5, 6), pagal Melkizedėko budą, tai dėlto kad pirmoji kunigystė neįstengė įvykdyti visų tikro kunigo pareigų; ji negalėjo atvesti žmonių į tobulybę, todėl ir turėjo pasiliauti ir užleisti vietą kitai tobulesnei.— *Kitoks*: iš kitos giminės, kitokio budo.— (12) *Nes persimainius*... Įstatymas ir kunigystė buvo tarp savęs labai arti surišti. Kunigystė turėjo tarnauti Įstatymui kaipo ramstis, ir atbulai, kunigystė buvo paremta ant Įtatymo, kaip ant savo pamato. Jei tat buvo Dievo įstatytas kunigas pagal Melkizedėko budą, per kurį izraėlitų santikiai su Dievu darėsi tobulais, turėjo taipogi įvykti ir įstatymo permaina; taigi per Kristų buvo prašalinta levitiška kunigystė draug su Įstatymu.— (13) *Nes tasai*, apie kurį pasakyti yra Psalmės 109, 4 žodžiai. Šv. Povilas pradeda prirodinėti (13—19), kad nauja kunigystė nėra pagal Aarono budą, ir jogei dėlto senoji kunigystė ir Mozės Įstatymas yra prašalinti. Pirmas priparodymas, eil. 13. 14, imamas iš Jėzaus Kristaus kilmės, antras, eil. 15—17, iš šv. Rašto liudijimo; galop 18. 19 eil. Apaštalas stačiai sako, kad Sinajaus Įstatymas tapo panaikintas draug su levitiška kunigyste, dėlto kad vienas ir kita buvo netobula.— *Tai pasakyta*: jogei kils naujas kunigas pagal Melkizedėko tvarką.— *Iš kitos*: ne iš Levio giminės.— *Netarnavo*... Nepildė kunigų pareigų — (14) *Nes žinoma*. Neabejotinas buvo ir visiems žinomas dalykas, kad Jėzus Kristus, vyriausis kunigas Naujos Sandoros, užgimė ne iš Levio, bet Judos giminės. Plg. Mat. 1, 1.. Luk. 3. 33 ir k.— (16) *Kurs padarytas yra*— kunigu. Kristus kaipo kunigas nėra keno nors įpėdinis, ir po savęs jis nepali-

cundum virtutem vitæ insolubilis. [17] Contestatur enim: Quoniam tu es sacerdos in æternum secundum ordinem Melchisedech. [18] Reprobatio quidem fit præcedentis mandati, propter infirmitatem ejus, et inutilitatem: [19] nihil enim ad perfectum adduxit lex: introductio vero melioris spei, per quam proximamus ad Deum. [20] Et quantum est non sine jurejurando (alii quidem sine jurejurando sacerdotes facti sunt, [21] hic autem cum jurejurando per eum, qui dixit ad illum: Juravit Dominus, et non pœnitebit eum: tu es sacerdos in æternum): [22] in tantum melioris testamenti sponsor factus est Jesus. [23] Et alii quidem plures facti

siliaujančio gyvenimo galybę; [17] nes yra liudijama: Tu esi kunigas į amžius pagal Melkizedėko tvarką. [18] Ir taip įvyksta pirmojo parėdymo atmetimas dėlei jo silpnybės ir nenaudingumo. [19] Nes Įstatymas nieko neatvedė į tobulybę, darosi gi įvedimas geresnės vilties, per kurią mes artinamės į Dievą. [20] Ir kaip ne be prisiekos (nes kiti tapo kunigais be prisiekos, [21] tasai gi su prisieka per tą, kurs jam tarė: Viešpats prisiekė ir jis nesigailės, Tu esi kunigas į amžius), [22] taip tuo geresnės sandoros užtikrintoju tapo Jėzus. [23] Ir anų daug tapo kunigais, nes mirtis neleidė jiems pasilikti; [24] tasai gi, kadangi pasilieka amžinai, tu-

ko įpėdinio; jis yra vyriausis kunigas iš Dievo galybės, suteikiančios jam amžiną gyvenimą, taip kad nėra vietos kokiam nors įpėdiniui.— (**17**) *Nes liudijama yra:* Ps. 109. Apaštalas dar sykį atkartoja tuos šv. Rašto žodžius, kad primintu kaip visišką Jėzaus Kristaus kunigystės amžinumą, taip ir jos ypatingą budą. Kadangi tat Jėzus Kristus yra įstatytas vyriausiuoju kunigu į amžius, todėl levitiška kunigystė, negavusi to privalumo, turėjo užleisti vietą tobulesniajai.— (**18**) *Ir taip...* S. Įstatymas nebuvo visiškai nenaudingas, nes jis buvo vadovu į Kristų (Gal. 3, 24). Jis buvo silpnas; davė, tiesa, parėdymus, bet nepadėjo jų išpildyti, nes negalėjo suteikti malonės; atsiradus naujai kunigystei ir naujam įstatymui tapo visai nenaudingas.— (**19**) *Nes Įstatymas...* Plg. augšč. e. 11.—*Darosi gi...* Yra tai užbaiga sakinio, pradėto 18. e. Kristus ištikrųjų suteikė, kas S. Įstatyme buvo tiktai kaipo šešėlis, suderinimą ir suvienijimą su Dievu.— *Per kurią...* Tiktai tuomet žmogus gali artinties Dievop, kada jis yra tikras, jog jam kaltybė yra jau dovanota.—(**20**) *Ir kaip...* Apaštalas ima priparodymą, jogei Kristaus kunigystė niekuomet nepasiliaus, iš Dievo prisiekos, kuria buvo patvirtintas apreiškimas apie suteikimą naujos kunigystės Mesijui. Sakinio, pradėto toje eil., užbaiga yra 22. e.— *Nes kiti.* Gr. t.: anie, t. y. levitiški kunigai.— *Be prisiekos,* todėl turi mažesnę vertybę už Jėzų Kristų, musų kunigą.— (**21**) *Per tą.* Per patį Dievą.— *Nesigailės.* Yra tai antropomorfizmas, arba kalbėjimas apie Dievą žmonių budu, išreiškiantis Dievo nutarimo neatmainingumą. Plg. Prad. 6, 6... 1 Karal. 15, 10 ir k. Po žodžio: *į amžius,* gr. t. dar yra pridėta: pagal Melkizedėko tvarką.— (**22**) *Geresnės sandoros.* Ta geresniaja sandora yra N. Įstatymas palygintas su Senuoju. Geresnė ji yra dėl to, kad gali suteikti tobulą nusidėjimų atleidimą ir amžinąją laimę, ko negalėjo padaryti S. Į.— *Užtikrintoju.* Plg. žem. 8, 6. Jėzus yra tarpininkas tarp Dievo ir žmonių ne tik sandoros išpildyme, bet taipogi ir jos padaryme. Tas Išganytojo vardas apima visą jo veikimą ant žemės, kame jis užmanytąją sandorą apskelbė, kvietė žmones joje dalyvauti ir per savo mirtį padarė jai tikrą pamatą. Prie tos tarpininkystės ant žemės prisideda dangiškoji, kurios tikslu yra sandoros išpildymas. Kaipo vyriausis kunigas danguje Kristus yra taipogi sandoros neatmainingumo ir amžinumo užtikrintojas, laidas.— (**23**) *Ir anų...* Priparodomas Kristaus kunigystės amžinumas.— *Daug tapo...* Ne tik S. Į. kunigų skaitlius buvo didelis, bet budami mirtingi jie nuolat buvo užvaduojami savo vaikais.— *Pasilikti* — pildančiais kunigų tarnystę.— (**24**) *O tasai..* Budamas amžinas, kaipo Dievo Sunus, Jėzus Kristus turi amžiną

sunt sacerdotes, idcirco quod morte prohiberentur permanere: [24] hic autem eo quod maneat in æternum, sempiternum habet sacerdotium [25] Unde et salvare in perpetuum potest accedentes per semetipsum ad Deum: semper vivens ad interpellandum pro nobis. [26] Talis enim decebat ut nobis esset pontifex, sanctus, innocens, impollutus, segregatus a peccatoribus, et excelsior cœlis factus: [27] qui non habet necessitatem quotidie. quemadmodum sacerdotes, prius pro suis

ri nesiliaujančią kunigystę. [25] Todėl jis ir gali išgelbėti visiems laikams prisiartinančius per jį Dievop, budamas visuomet gyvas, kad mus užtartu. [26] Nes priderėjo, kad toks mums butu vyriausis kunigas, šventas, nekaltas, nesuteptas, atskirtas nuo nusidėjėlių ir augštesniu tapusis už dangų, [27] neturintis reikalo kasdien kaip kunigai atnašauti aukas pirma už savus nusidėjimus, paskui už žmonių; nes tai jis padarė, vieną kartą už visus pats save aukodamas.

---

kunigystę; jis neturi nei užvaduotojo, nei įpėdinio. Neturi Kristus įpėdinio kunigystėje, nes N. Į. kunigai yra tik jo tarnai ir vietininkai, per kurių rankas jis pats save atnašauja, budamas draug ir auka ir pirmasis aukotojas. Jo auka, kurios atnaujinimu yra šv. mišios, turi amžinai pasiliekančią galę padaryti laimingais visus besiartinančius Dievop.— **(25)** *Išgelbėti*—nuo amžinos prapulties.— *Visiems laikams.* Gr. t. εἰς τὸ παντελές, pilnai.— *Per jį*—besiartinančius Dievop tuo keliu, kurį mums atidarė musų vyriausis kunigas. Plg. e. 19; 10, 19 ir k.—*Užtartu.* Gr. ž. ἐντυγχάνειν turi visupirma prasmę: sutikti ką nors; paskui gi: prašyti sutiktąjį ypatą ko nors. Kristus užtaria tuos, kurie per jį artinasi Dievop, perstatydamas Tėvui savo švenč. žmogystę, kurią jis už mus priėmė ir kurioje jis atnašavo kruviną auką ant kryžiaus, priegtam išreikšdamas savo širdies troškimą matyti mus išganytus (Tom.).— **(26)** *Nes priderėjo...* Toliaus eina gražus aprašymas, parodantis musų vyriausį kunigą danguje su visomis jo tobulybėmis. Trįs epitetai, *šventas, nekaltas, nesuteptas* aprašo Kristų kunigą kaipo šventą savyje, kaipo liuosą nuo visokios piktybės ir nuodėmės ir kaipo nesuteptą, neveizdint į jo santikius su sugedusiu ir į pagedimą vedančiu pasauliu.— *Atskirtas... ir tapęs...* Tiedvi žymi paaiškina, kas buvo su musų vyriausiuoju kunigu po jo mirties. Visame mirtingame gyvenime jis buvo vidujiniu budu atskirtas nuo nusidėjėlių savo gyvenimo šventumu; tas atskyrimas pasidarė nesiliaujančiu ir iš atžvilgio į vietą, nes jis buvo paimtas į dangų savo užžengimo dienoje.— **(27)** *Neturintis.. kaip kunigai.* Gr. t. vietoje to paskutinio žodžio yra: ἀρχιερεῖς, vyriausieji kunigai. Taigi, Jėzus palyginamas yra ne su visais žydų kunigais, bet tik su vyriausiais. Iš kitos gi pusės žinoma yra, kad vyriausis žydų kunigas įeidavo į švenč. bažnyčios vietą tik vieną sykį į metus (veiz. žem. 9, 7. 25), idant atnašautu aukas už save ir už žmones. Iš to gi išeina, kad žodis: *kasdien*, aptaria tik vyriausiojo naujos sandoros kunigo veikimą. Tas veikimas yra kasdieninis, nuolatinis. Jei musų vyriausis kunigas nebutu tobulai šventas, jis vertam išpildymui savo pareigų turėtu kasdien apkuopti save ganadarančioms aukomis, kaip darė vyriausieji žydų kunigai vieną kartą į metus. Bet jis yra šventas ir tokio reikalo neturi. Vyriausieji žydų kunigai aukojo visupirma už save, nes jiems, esant patiems suteptais, ne valia buvo artinties Dievop; aukojo už tautą, nes jiems ne valia buvo užtarti prieš Dievą už nusidėjimais suteptus žmones. Žodžiai: *vieną kartą už visus*, gali buti sujungti tik su žodžiais: *už žmones*, nes Kristus pats neturėjo jokio nusidėjimo. Iš to, kas čia pasakyta, negalima išvesti, buk šv. mišių auka yra nereikalinga, nes Apaštalas čionai kaip ir žemiaus (9, 12. 26; 10, 14) kalba apie auką pilnai atperkančią žmones, kuria tikrai buvo tik kryžiaus auka. Šv. mišių aukos užduotimi nėra įgyti naujus nuopelnus ir suteikti naują atlyginimą, bet tik pritaikyti galę ir nuopelnus kryžiaus aukos, iš kurios ji ima visą savo veiksmingumą. Taigi mišių auka nėra koki atskira auka nuo kryžiaus aukos,

delictis hostias offerre, deinde pro populi: hoc enim fecit semel, seipsum offerendo. [28] Lex enim homines constituit sacerdotes infirmitatem habentes: sermo autem jurisjurandi, qui post legem est, Filium in æternum perfectum.

[28] Nes Įstatymas įstato kunigais žmones turinčius silpnybę; prisiekos gi žodis, vėlesnis už Įstatymą, Sunų tobulą į amžius.

Caput VIII. [1] Capitulum autem super ea, quæ dicuntur: Talem habemus pontificem, qui consedit in dextera sedis magnitudinis in cœlis, [2] sanctorum minister, et tabernaculi veri, quod fixit Dominus, et non homo. [3] Omnis enim pontifex ad offerendum munera, et hostias consti-

8. Perskyrimas. [1] Svarbiausis dalykas to, ką mes sakome. Mes turime tokį vyriausį kunigą, kursai sėdosi po dešinės didenybės sosto danguose, [2] kaipo tarnas šventyklos ir tikrosios šėtros, kurią įsteigė Viešpats, o ne žmogus. [3] Nes kiekvienas vyriausis kunigas įsta-

---

bet yra viena ir ta pati, nes yra jos įvaizdinimas ir atnaujinimas. Kadangi tat kaip kruvinoje taip ir nekruvinoje aukoje yra ta pati auka ir ta pati pirmoji atnašaujanti ypata, tai skirtumas yra tik įvaizdinimo bude, butent tame, kad auka ant kryžiaus kruvinu budu, auka šv. mišiose nekruvinu budu atnašaujama (Trid. s. 22. c. 1. De miss. sacr.).— (**28**) *Nes*.. Nurodyta yra priežastis, kodėl žydų kunigai privalo visupirma aukoti už save.— *Prisiekos žodis.* Veiz. eil. 21. Kadangi tas žodis buvo ištartas jau po Įstatymo atsiradimo, todėl jis prašalino Įstatymo kunigystę (e. 18). Patėmytinos yra priešingybės (kontrastai): S. Į. kunigas be prisiekos, Kristus tapęs kunigu su prisieka; pirmas tapo kunigu draug su Įstatymu, Kristus po Įstatymo kaipo jo ištobulintojas. S. Į. vyr. kunigai buvo žmonės, Levio ir Aarono ainiai, taigi Dievo tarnai, Kristus Dievo Sunus. Anų buvo daug, jie ėjo vieni po kitų, Kristus yra vienas; anie nusidėjėliai, Kristus švenčiausis; anie mirtingi, Viešpats amžinas (Auks.).

8, 1—9, 14. Toliaus Apaštalas palygina levitiškų kunigų ir Melkizedėko pareigas. Kunigiškų Kristaus pareigų prakilnumas pasirodo iš tobulumo šėtros, kurioje aukoja savo atnašą; nes danguje sėdėdamas po Dievo dešinės Kristus yra tarnas tikrosios šėtros, paties Dievo pastatytos, kurios tik šešėlis ir paveikslas buvo izraėlitiškoji šėtra (1—5); toliaus prakilnumas pasirodo iš tobulumo sandoros, kuriai priklauso; nes ta sandora yra nauja, gavusi didesnius pažadėjimus ir anot Jeremijo tobulesnė už senąją (6—13). Prakilnumas dar pasirodo iš pareigų veiksmingumo. Nestigo, tiesa, ir izraėlitų šėtrai gražių ir šventų apeigų (9, 1—7), bet jos neturėjo veiksmingumo ir rodė, kad dar nėra žmonėms liuoso priėjimo Dievop (8—10); Kristus gi tobulesnis vyriausis kunigas tobulesnėje šėtroje atnašauja taipogi tobulesnę auką, butent, savo kraują, kurs padaro ne tik išviršinį apkuopimą, kaip senosios aukos, bet vidujinį (11—14).

(**1**) *Svarbiausis dalykas*... Gr. ž. Κεφάλαιον reiškia turinį, o taipogi svarbiausį dalyką. Toje paskutinėje prasmėje jis regimai čionai yra pavartotas, kadangi Apaštalas paduoda ne savo mokslo turinį, bet nurodo svarbiausią mintį, kurią nori išreikšti. Tuo svarbiausiuoju dalyku yra: *Mes turime*..—(**2**) *Kaipo*... Kristus pildo šventą tarnystę dangiškoje šventykloje. Gr. ž., τῶν ἁγίων ir lot., sanctorum, yra neijokios gimės ir pavartoti yra pavadinimui šventos vietos (lot. sanctuarii). Dangiška šventykla yra tikroji šėtra, kurioje Dievas gyvena; jos gi išvaizda, šešėlis buvo Mozės padirbtoji šėtra. —*Kurią įsteigė*... Tais žodžiais Apaštalas pažymi ypatingą prakilnumą vietos, kurioje Kristaus tarnavimas yra pildomas.—(**3** *Nes kiekvienas*... Vyriausis kunigas įstatytas yra ne be reikalo ir ne be tikslo, bet kad atnašautu Dievui aukas; iš to gi išeina, kad jis iš vienos pusės turi turėti kokią nors atnašą, iš kitos gi vietą, kame pildytu aukotojo pareigas.—*Kad ir tasai*... Lygiai taip-pat yra ir su musų vyriausiu

tuitur: unde necesse est et hunc habere aliquid, quod offerat: [4] si ergo esset super terram, nec esset sacerdos: cum essent qui offerrent secundum legem munera, [5] qui exemplari, et umbræ deserviunt cœlestium. Sicut responsum est Moysi, cum consummaret tabernaculum: Vide, (inquit) omnia facito secundum exemplar, quod tibi ostensum est in monte. [6] Nunc autem melius sortitus est ministerium, quanto et melioris testamenti mediator est, quod in melioribus repromissionibus sancitum est. [7] Nam si illud prius culpa vacasset: non utique secundi locus inquireretur. [8] Vituperans enim eos dicit: Ecce dies venient, dicit Dominus: et consummabo super domum Israel, et super domum Juda testamentum novum, [9] non secundum testamentum, quod feci patribus eorum in die,

tomas yra, kad atnašautu dovanas ir aukas; todėl reikia, kad ir tasai turėtu ką nors, ką atnašautu. [4] Jei tat jis butu ant žemės, jis nebutu nei kunigu; nes yra, kurie atnašauja dovanas pagal Įstatymą, [5] tie, kurie tarnauja paveikslui ir šešėliui dangiškųjų dalykų; kaip buvo atsakyta Mozei, kada jis turėjo pastatyti šėtrą: Vcizdėk, (tarė), visa padaryk pagal pavyzdį tau ant kalno parodytąjį. [6] Dabar gi jam teko tuo geresnė tarnystė, kuo geresnės sandoros jis yra tarpininkas, paremtos ant geresnių pažadėjimų. [7] Nes jei ana pirmoji sandora butu buvusi be papeikimo, juk nebutu buvę jieškota vietos antrajai. [8] Nes juos peikdamas jis sako: Štai ateis dienos, sako Viešpats, ir padarysiu su Izraėlio namais ir su Judos namais naują sandorą; [9] ne pa-

---

kunigu Jėzumi Kristumi.—(4) *Jei tat*... Jei Jėzus Kristus butu pasilikęs ant žemės, o ne užžengęs į dangų, jis net negalėtu buti kunigu, tuo gi mažiaus vyriausiuoju kunigu, o tai dėlto kad ant žemės jau buvo Dievo įstatyti kunigai, priegtam jis buvo gimęs ne iš Levio giminės. Plg. 7, 14.—(5) *Tie, kurie*... Levitiški kunigai ir šėtra buvo paveikslas visai dangiškos kunigystės Jėzaus Kristaus; buvo šešėlis busiančiųjų tikrų dalykų.— *Buvo atsakyta*... Mozė buvo pamokytas per apreiškimą apie šėtrą, kurią turėjo pastatyti.— *Veizdėk*.. Plg. 2 Moz. 25, 40 pagal LXX.—(6) *Dabar gi*... Kristaus, pildančio kunigo pareigas Dievo šventykloje, tarnystė yra prakilnesnė, negu levitiškųjų kunigų; todėl yra tai nauja tarnystė, ir senoji turi pasiliauti.—*Kuo geresnės*... Abiejų kunigysčių vertybė pasirodo iš abiejų sandorų palyginimo. Kristaus kunigystė tiek yra viršesnė už levitiškųjų kunigų, kiek viršesnė yra naujoji sandora už senąją. Veiz. 7, 22.—*Tarpininku*. Jėzus iš atžvilgio į naująjį Įstatymą buvo tuo, kuo Mozė senajam. Plg. Gal. 3, 19.—*Geresnių pažadėjimų*. Naujoji sandora viršesnė yra už Sinajaus. Dievas, padarydamas su žydais sandorą, buvo suteikęs gausius pažadėjimus, bet jie negali susilyginti su tais, kuriuos gavo krikščionįs, nes anie buvo laikiniai, kaip bus pasakyta sek. eil.—(7) *Nes jei ana*... Tarp Dievo ir žmonių tegali buti tik viena sandora. Jei pirmoji butu buvusi be jokių ydų, taip kad butu tobulai galėjusi pasiekti savo tikslą, Dievas nebutu panaikinęs tos tobulos įstaigos. Bet ji nebuvo tobula. Veiz. augšč. 7, 11. 19.—(8) *Nes juos*... Dievo papeikimas nepaliečia stačiai Įstatymo, bet izraėlitus, kurie jį negerai išpildė.— *Jis sako* per Jerem. 31, 31-34.— *Su Izraėlio*... Dešimts giminių, iš kurių susideda Izraėlio namai, ir dvi gimini, kuriedvi vadinasi Judos namais, paminėtos yra atskirai. Abudu vardu dabar priklauso Dievo Bažnyčiai, kuri teisingiaus vadinasi Dievo tauta, negu kitados žydai. Anot šv. Augustino, Bažnyčia gali vadinties Juda, kadangi jon įėjo atversti žydai, Izraėliu dėlei atverstųjų pagonių; nes Juda užlaikė lig galui tikrą Dievo garbinimą, tuotarpu kad izraėlitai įpuolė stabmeldystėn.—(9) *Ne pagal*...

qua apprehendi manum eorum ut educerem illos de terra Ægypti: quoniam ipsi non permanserunt in testamento meo: et ego neglexi eos, dicit Dominus: [10] quia hoc est testamentum, quod disponam domui Israel post dies illos, dicit Dominus: Dando leges meas in mentem eorum, et in corde eorum superscribam eas: et ero eis in Deum, et ipsi erunt mihi in populum: [11] et non docebit unusquisque proximum suum, et unusquisque fratrem suum, dicens: Cognosce Dominum: quoniam omnes scient me a minore usque ad majorem eorum: [12] quia propitius ero iniquitatibus eorum, et peccatorum eorum jam non memorabor. [13] Dicendo autem novum: veteravit prius. Quod autem antiquatur, et senescit, prope interitum est.

gal sandorą, kurią aš padariau su jų tėvais dienoje, kurioje paėmiau juos už rankos, kad juos išvesčiau iš Egypto žemės; nes jie nepasiliko mano sandoroje; ir aš juos apleidžiau, sako Viešpats. [10] Nes ta yra sandora, kurią aš padarysiu po anų dienų su Izraėlio namais, sako Viešpats: Aš duosiu savo įstatus į jų mintis ir užrašysiu juos jų širdyje; ir busiu jų Dievas, o jie bus mano tauta. [11] Ir neivienas nebemokys savo artimo ir savo brolio, sakydamas: Pažink Viešpatį; nes visi jų tarpe bus mane pažinę nuo mažiausio iki didžiausiam; [12] nes aš dovanosiu jų kaltybes ir jau nebeatsiminsiu jų nusidėjimų. [13] Sakydamas gi: naują sandorą, jis paskaitė pirmąją pasenėjusia. Kas gi sensta ir darosi palaikiu, yra arti pražuvimo.

Naujoji sandora čionai aprašyta yra negativišku budu.—(**10**) *Nes ta yra*... Pozitiviškas naujosios sandoros aprašymas. Ji yra visupirma visai dvasiška.—*Po anų dienų*. Kada praeis Dievo paskirtas, nors žmonėms nežinomas, laikas.—*Aš duosiu*... Senosios sandoros įstatymas buvo išviršinis, parašytas ant akmeninių plokščių, kurs kietai ir šaltai sutikdavo žmogų ir jam sakydavo, kas reikia daryti, ko vengti, bet neduodavo galės paliepimams išpildyti. Ji buvo tarsi objektinė sąžinė, visuomet žadinanti prisijautimą, jog žmogus yra kaltas nuodėmių, bet negalinti tos nuodėmių kaltybės panaikinti. Priešingai, naujosios sandoros įstatymas turi buti įrašytas į širdį; taigi, jis yra vidujinis; paremtas ant meilės jis suteikia pasiryžimą ir galę išpildyti savo reikalavimus. Plg. taipogi Ez. 11, 19; 36, 26.—*Ir busiu jų Dievas*... Naujojoje sandoroje sugrąžinami yra teisiugi santikiai tarp Dievo ir žmonių, ir Dievo karalystė įvyksta ištikrųjų.—(**11**) *Ir neivienas*... Santikiai tarp Dievo ir žmonių naujoje sandoroje taip bus artimi, jog nebebus reikalingi tarpininkai. Plg. Iz. 11, 9; 52, 13. Joėl. 3, 12.—*Pažink Viešpatį*. Tie žodžiai nurodo vidujinę malonę, be kurios žmogus yra nieku. S. Įst. neturėjo pažadėjimo malonės ir tik šiek tiek dalyvavo N. S. malonėje; jis turėjo tik išviršinį mokymą pranasų ir kitų. Kitaip yra su Bažnyčia. Ji turi vidujinę malonę ir išviršinį mokymą. Joje, pašventinant per-Dievo Dvasią dušią, suteikiamas yra aiškus pažinimas dieviško įstatymo. Apie išviršinio mokymo reikalingumą ir jo budą Apaštalas kalba kitur. Plg. Gal. 1, 8. 9. Efez. 4, 11—14, ypač gi 1 ir 2 Tim. Tit.—(**12**) *Aš dovanosiu*... Naujoji sandora buvo ypač didžios mielaširdystės sandora. Nusidėjimų atleidimas yra pirmoji sąlyga tikro ir tobulo susivienijimo su Dievu.—(**13**) *Sakydamas*... Apaštalas daro išvedimą iš to, kas augščiaus pasakyta. Naujoji sandora visai prašalins senąją. Pirmoji išvedimo dalis: Dievas apskelbdamas, jog bus nauja sandora (plg. e. 8), tarsi padarė senà pirma buvusiąją, įstatytą ant Sinajaus. Antra išvedimo dalis: *Kas gi sensta*.... Kas pradeda senti, tai dorosi vis senesniu ir artinasi prie savo galo, pražuvimo; todėl tai ir turėjo S. Į. susilaukti savo galo.

Caput IX. [1] Habuit quidem et prius, justificationes culturæ, et Sanctum sæculare. [2] Tabernaculum enim factum est primum, in quo erant candelabra, et mensa, et propositio panum, quæ dicitur Sancta. [3] Post velamentum autem secundum, tabernaculum, quod dicitur Sancta sanctorum: [4] aureum habens thuribulum, et arcam testamenti circumtectam ex omni parte auro, in qua urna aurea habens manna, et virga Aaron, quæ fronduerat, et tabulæ testamenti, [5]

9. Perskyrimas. [1] Turėjo, tiesa, ir pirmoji sandora parėdymus apie tarnavimą Dievui ir žemišką šventyklą. [2] Nes buvo padaryta šėtra, kurios pirmoje dalyje buvo žibintuvai, ir stalas, ir padėtinės duonos, ir ta dalis vadinosi šventoji. [3] Už uždangos gi antra šėtra, kuri vadinasi švenčiausioji, [4] turinti auksinį smilkytuvą, ir iš visų pusių auksu apvilktą sandoros skrynę, kurioje buvo auksinė dežė su manna, ir Aarono lazda, išleidusi auglius,

---

(9, 1) *Turėjo...* Kaip naujoji sandora turi dangišką šventyklą, taip turėjo senoji žemišką.—*Parėdymus...* Mozė, pamokytas Dievo apreiškime, buvo apgarsinęs ritualą, kurio visos smulkmenos buvo šventos, kadangi jomis turėjo buti pagarbintas Dievas.—(2) *Nes buvo...* Apaštalas aprašo Mozės padirbtąją šėtrą. Ta šėtra buvo pailgas keturkampis, 30 uolakčių ilgio, 10 uolakčių pločio ir 10 augštumo. Viduje ji buvo padalinta kabančia uždanga į dvi dali, taip kad kiekviena dalis galėjo vadinties atskira šėtra. Pirma dalis, šventoji, turėjo 20 uolakčių ilgio, antra gi, švenčiausioji, 10. Dievo karalystės išsiplėtimas ant žemės buvo symboliškai įvaizdintas šėtra. Kiemas arba šventorius aplink šėtrą, į kurį įeidavo visi izraėlitai be skirtumo, buvo paveikslas žmonijos apskritai; šventoji dalis, kurion įeidavo tik kunigai, žmonių atstovai, buvo symbolis Izraėlio, išrinktosios kunigiškos tautos; galop švenčiausioji dalis, kurioje pats Dievas tarsi sostą turėjo ant sandoros skrynės, buvo paveikslas N. Į. Bažnyčios, kurioje Dievas ištikrųjų gyvena Kristuje tarp žmonių, kurioje dangus, Dievo karalystė, tikrai nužengė į žemę, ir priėjimas į tą karalystę atviras yra visiems per tikėjimą. Todėl pusiau perplyšo švenčiausiosios dalies uždanga, Viešpačiui mirštant ant kryžiaus. Tą typišką prasmę nurodo pats šv. Povilas žem. 8. eil. Symbolinei šėtros dalių prasmei atsako taipogi dalykai, joje buvusieji. Šventoje dalyje trįs buvo dalykai, kurių Apaštalas tik du čionai išvardija: didelė auksinė gabija, t. y. žibintuvas su septyniomis šakomis (Vulgatos daugskaitlis išreiškia septynias gabijos šakas), kuriame visuomet žibėjo tyriausi alyva ir buvo paveikslu tikrojo Dievo pažinimo; tas pažinimas turėjo viešpatauti Izraėlyje, ir juo išrinktoji tauta turėjo šviesti visoms tautoms. Septynios šakos buvo šventa sandoros skaitlinė. Antras dalykas buvo stalas su dvylika ant jo patalpintų dviejose eiliose taip vadinamų padėtinių duonų (2 Kron. 13, 11). Tos duonos buvo symboliu nuolatinės aukos, kurią Izraėlis turėjo atnašauti Dievui. Skaitlinė 12 turėjo pažymėti dvyliką Izraėlio giminių. Trečiasis dalykas buvo auksinis smilkymo altorius, kurs su savo kvepinčiais smilkylais buvo symboliu išrinktosios tautos maldų ir Dievo prielankumo. Bet smilkymo altoriaus Apaštalas šitoje eil. nemini.—(4) *Auksinį smilkytuvą,* Gr. ž. θυμιαματήριον vartojamas yra smilkytuvo (thuribulum) prasmėje; bet pas žydų rašytojus Filoną ir Fl. Juozapą, jis reiškia smilkymo altorių; taipogi Italė turi šitoje vietoje: aureum habens altare. Tasai gi smilkymo altorius buvo vienas svarbiausių dalykų šėtroje. Todėl vargu tikėti, kad šv. Povilas jį butu apleidęs neminėdamas. Iš kitos vėl pusės šv. Knygos niekur nemini auksinio smilkytuvo, laikomo švenčiausioje šėtros dalyje. Tiesa, smilkymo altorius stovėjo ne už uždangos, bet šventoje šėtros dalyje tik prie pačios uždangos ir turėjo artimiausį sąryšį su švenčiausiaja dalimi. Todėl gr. žodžiu θυμιαματήριον greičiausiai šv. Povilas ir pavadino čionai ne smilkytuvą, bet smilkymo altorių; žodžiai gi: *turinti...* nereikia imti perdaug griežtoje prasmėje.—*Sandoros skrynę.* Ji buvo padirbta iš tikrosios aka-

superque eam erant Cherubim gloriæ obumbrantia propitiatorium: de quibus non est modo dicendum per singula. [6] His vero ita compositis: in priori quidem tabernaculo semper introibant sacerdotes, sacrificiorum officia consummantes: [7] in secundo autem semel in anno solus pontifex non sine sanguine, quem offert pro sua, et populi ignorantia: [8] hoc significante Spiritu sancto, nondum propalatam esse sanctorum viam, adhuc priore tabernaculo habente statum. [9] Quæ parabola est temporis instantis: juxta quam munera, et

ir sandoros plokštės; [5] o ant jos buvo kerubimai šlovės, apsiaučiantįs permaldavimo vietą; apie tuos daiktus vienok dabar nėra reikalo kalbėti atskirai. [6] Taigi taip dalykams surėdytiems esant, į pirmąją šėtros dalį įeidavo visuomet kunigai, kada jie pildė aukojimo tarnystę; [7] į antrąją gi vieną kartą į metus vienas vyriausis kunigas ne be kraujo, kurį jis aukoja už savo ir už tautos nežinią. [8] Taip šventoji Dvasia nurodo, jog kelias į šventyklą dar nėra atviras, tebestovint pirmajai šėtrai. [9] Tai yra dabartinio lai-

---

cijos (*šittim*) medžio, $2^1/_2$ uolakčių ilga, $1^1/_2$ uolak. plati ir augšta. Iš visų pusių ji buvo apvilkta auksu. Skrynė buvo pridengta iš aukso padirtu viršu (*kapporet*), ant kurio abiejų galų buvo pastatytu du auksiniu kerubimu su veidais kits į kitą atkreiptais. Auksinis skrynės viršas, vadinamas dažniausiai permaldavimo vieta (propitiatorium), turėjo buti sostu Jahvei, Izraėlio karaliui. Skrynėn buvo įdėta dešimts Dievo prisakymų, kurie buvo pamatu visų kitų apreiškimų ir parėdymų ir tarsi padarytos tarp Dievo ir Izraėlio sandoros sankalba.— *Dežė su manna.* Plg. 2 Moz. 16. 32... Manna turėjo priminti stebuklingą penėjimą žydų tyruose ir buvo symboliu, jog Dievas visuomet duoda peną savo tautai, o taipogi paveikslu tikros dangiškos mannos, kurią N. Į. Dievas turėjo duoti saviesiems. Pražydusi *Aarono lazda* (4 Moz. 17) buvo symboliu aaroniškos kunigystės ir paveikslu visuomet žydinčios N. Į. Kristaus kunigystės.— (**5**) *Kerubimai.* Plg. Ez. 10, 3. 3. Moz. 16, 2. Jie vadinasi kerubimais *šlovės*, dėlto kad šviesus debesis, per kurį Jahve apreikšdavo savo pribuvimą, nusileisdavo ant jų.— *Apsiaučiantįs.* Kerubimai ištiestais sparnais buvo apsiautę permaldavimo vietą. Ta vieta ebraiškai vadinasi *kapporet*, t. y. viršas, operculum, bet gr. LXX vertimas visur yra ἱλαστήριον permaldavimo auka, permaldavimas, lot. vert. propitiatorium, o tai dėlto kad permaldavimo dienoje (dies Expiationis) skrynės viršas *kapporet*) buvo apšlakštomas aukų krauju, kad gavus tautai nuodėmių atleidimą.

Plg. Lev. 16, 14.—*Apie tuos daiktus.* . Platesnis aprašymas minėtųjų dalykų ir jų mystiškos prasmės išdėstymas nuvestu Apaštalą pertoli nuo aiškinamojo dalyko, todėl jis nebekalbės apie juos daugiaus.— (**6**) *Įeidavo.* Gr. t. dabartinis laikas: įeina.—*Visuomet*: tiek kartų kiek reikalavo šventos apeigos, t. y. kelis sykius į dieną.— *Aukojimo tarnystę.* Gr. t. nėra čionai minimos aukos, nes joki tikra auka nebuvo atnašaujama šventoje šėtros dalyje; todėl čia kalbama apie Dievo tarnystės apeigas apskritai. Taip ta - tik kunigai turėjo teisę įeiti į pirmąją šėtros dalį; tos teisės neturėjo net levitai.—(**7**) *Į antrąją gi...* Įėjimas į švenčiausiąją dalį buvo dar labiaus apribotas; nes tik vienas vyriausis kunigas ir tik vieną sykį į metus galėjo į jį įeiti Permaldavimo dienoje.— *Už savo ir...* Gr. t.: už save ir...—*Nežinią*, už nusidėjimus per nežinojimą padarytus, o ne iš piktybės.—(**8**) Tos eil. žodis: šventykla, anot tikriausio aiškinimo, nereiškia žydų šėtros, bet dangiškąją šventyklą, minėtą augšč. 8, 2. Kolei tebestovėjo šėtra, paskui gi užvadavusi šėtrą žydų bažnyčia, dangiškoji šventykla buvo uždaryta, ir niekas negalėjo jon įeiti. Pirmas įėjo per savo kraują Jėzus Kristus.—(**9**) *Dabartinio laiko.* Gr. t.: Dabartiniam laikui,—kurį reikia atskirti nuo busiančiojo (5, 5), nuo Mesijo laiko. Kada šv Povilas rašė tuos žodžius, Kristaus laikas jau buvo prasidėjęs, bet pirmbuvusis periodas dar nebuvo visai užsibaigęs; užsibaigė gi pilnai su Jeruzalės bažnyčios išgriovimu.—*Su-*

hostiæ offeruntur, quæ non possunt juxta conscientiam perfectum facere servientem, solummodo in cibis, et in potibus, [10] et variis baptismatibus, et justitiis carnis usque ad tempus correctionis impositis. [11] Christus autem assistens pontifex futurorum bonorum, per amplius et perfectius tabernaculum non manufactum, id est, non hujus creationis: [12] neque per sanguinem hircorum, aut vitulorum, sed per proprium sanguinem introivit semel in Sancta, æterna redemptione inventa. [13] Si enim sanguis hircorum, et

ko paveikslas, sulig kurio atnašaujamos yra dovanos ir aukos, negalinčios padaryti tobulu pagal sąžinę Dievui tarnaujančiojo, nes jos susideda tik iš valgių ir gėrimų, [10] ir įvairių apsiplovimų, ir iš kuniškų nuteisinimų, kurie įsakyti yra iki pataisymo laikui. [11] Kristus gi, atėjęs kaipo vyriausis kunigas busiančiųjų gėrybių, per didesnę ir tobulesnę šėtrą, ne rankomis padirbtą, tai yra ne šito sutvėrimo, [12] nei per ožių arba veršių kraują, bet per savo kraują, įėjo vieną kartą už visus į šventyklą, radęs amžiną

lig kurio... Tame sakinyje išreikštos yra trįs mintįs: S. Į. religijiniai parėdymai nebuvo ištikrųjų pasekmingi; jų nepasekmingumo priežastis; tikslas, dėlei kurio Dievas buvo juos davęs. Pirma mintis išreikšta yra žodžiais: *Atnašaujamos... tarnaujančiojo*. Sen. sandoros aukos suteikdavo tik išviršinę tobulybę; jos nepaliesdavo tiesiog dušios, sąžinės. Tarnaujančiuoju (anot gr. τὸν λατρεύοντα) pavadintas yra kiekvienas žydas, kurs darydavo aukas per kunigų tarpininkavimą. Religijinių parėdymų nepasekmingumo priežastimi buvo pati jų prigimtis: *Nes jos susidėdavo*..; visi gi tie dalykai buvo tik išviršiniai parėdymai, paliečiantįs kuną ir neturintįs tiesaus sąryšio su vidujiniu žmogaus pašventinimu. Trečioji mintis: (**10**) *Kurie įsakyti yra*... Tarnavimas Dievui pas žydus buvo tik prirengimu prie kitokio, todėl laikinis. Pataisymas gi turėjo įvykti Mesijo laikuose.— (**11**) *Kristus gi*... Kristaus kunigystės viršenybė pasirodo visupirma iš atžvilgio į vietą, kame ji pildoma yra.— *Atėjęs*... Kristus atėjo iš dangaus žemėn per įsikunijimą, kad pildytu savo tarnystę tarp musų ir musų naudai.— *Gėrybių*: mesianiškos karalystės gėrybių, nesiliaujančio suderinimo su Dievu, vidujinio pašventinimo, amžino išganymo; tos gėrybės vadinasi busiančiomis, palyginant jas su laiku buvusio levitiško tarnavimo Dievui.— *Per didesnę*.. Pirm negu įeidavo į švenčiausiąją šėtros dalį vyriausis žydų kunigas, turėdavo pereiti per šventąją; taippat ir Kristus pirma, negu atėjo pas Dievą, turėjo pereiti pirmąją šėtrą, kurią Apaštalas aptaria žodžiais: *didesnę ir tobulesnę*.. Ką jis vienok vadina ta šėtra, nėra aišku. Vieni aiškintojai (Tom.) mano, jog tai yra žemesnės dangaus dalįs, kurias Išganytojas turėjo pereiti užžengimo laiku, idant pasiektu sostą po Tėvo dešinės. Nors ir galima butu pavadinti tą dangaus dalį *ne rankomis padirbta*, bet jai nepritinka tolesni žodžiai: *Ne šito sutvėrimo*. Dauguma senobinių tėvų, graikų ir lotinų, supranta minėtąją šėtrą apie Kristaus kuną, nes Išganytojas tarsi pereidamas per savo žmogystę, šv. Dvasios padarytą ir nepriklausančią prie mums matomos dalykų tvarkos, paaukotą ant Kalvarijos, užžengė į dangų. Bet ir tas aiškinimas neišrodo visai tikras, kadangi, atsižvelgiant į analogiją su vyriausiojo žydų kunigo įėjimu, butu galima sulig to aiškinimo manyti, jog Kristus be kuno įėjo dangun. Taigi, benebus tikriausis aiškinimas tų, kurie Kristaus pereitoje šėtroje mato jo kovojančią Bažnyčią, įsteigtą pirma negu Išganytojas įėjo į dangų. Per ją ir mums atviras įėjimas dangun, kaip per šventąją šėtros dalį į švenčiausiąją, su pagalba Kristaus kančios ir mirties nuopelnų (plg. žem. 10, 20).— (**12**) *Nei per ožių*... Apaštalas nurodo budą, kaip Kristus įėjo į švenčiausiąją vietą. Vyriausiems žydų kunigams permaldavimu buvo paprastas gyvulių kraujas, Kristus įėjo išliedamas savąjį brangiausį kraują.— *Įėjo vieną kartą už visus*, nes jo auka turėjo begalinę vertybę, ir kaipo toki padarė amži-

taurorum, et cinis vitulæ aspersus inquinatos sanctificat ad emundationem carnis: [14] quanto magis sanguis Christi, qui per Spiritum sanctum semetipsum obtulit immaculatum Deo, emundabit conscientiam nostram ab operibus mortuis, ad serviendum Deo viventi?

[15] Et ideo novi testamenti mediator est: ut morte intercedente, in redemptionem earum prævaricationum, quæ erant sub priori testamento, repromissionem accipiant qui vocati sunt æter-

atpirkimą. [13] Nes jei ožių ir jaučių kraujas ir karvės pelenai apšlakštant pašventina suteptuosius, apkuopdami kuną, [14] kaip gi labiaus kraujas Kristaus, kurs aukojo save patį nesuteptą Dievui, apkuops musų sąžinę nuo numirusių darbų, kad mes tarnautumėm gyvajam Dievui.

[15] Ir todėl jis yra tarpininkas naujosios sandoros, idant įvykstant mirčiai dėlei atpirkimo peržengimų, padarytųjų po pirmaja sandora, pavadintieji gautu amžinos tėvainystės paža-

---

ną atpirkimą.— (13) *Nes jei...* Apaštalas priparodo, kad Kristaus auka galėjo mus išliuosuoti nuo nusidėjimų.— *Karvės pelenai.* Plg. 3 Moz. 19, 2... Ištikrųjų su pelenais sumaišytas vanduo, vartojamas apšlakštymui. — *Pašventina*— išviršiniu budu, nes apkuopia tiktai kuną. Plg. 3 Moz. 16, 14.—(14) *Kaip gi...* Kristaus kraujas turi be palyginimo didesnę galę, negu gyvulių kraujas.— *Per šv. Dvasią.* Kadangi Kristaus auka yra meilės darbas, paskirtas musų pašventinimui, todėl jos atnašavimas priskaitomas yra taipogi šv. Dvasiai.—*Nesuteptą.* Dievui skiriama auka visupirma privalo buti liuosa nuo to, kas aukai nepridera. Kristus buvo tobuliausiai nesuteptas, nekalčiausis, nes jo švenčiausi žmogystė suvienyta buvo vienoje ypatoje su pačiu šventumu, su jo dievyste.—*Apkuops*— vidujiniu budu musų sąžinę, o ne kaip pas žydus tik kuną.—*Nuo numirusių darbų*: nuo nusidėjimų, atnešančių mirtį dušiai. Plg. augšč. 6, 1.—*Tarnautumėm*, kad galėtumėm tarnauti Dievui tobulai, ne kaip žydai. Veiz. augšč. e. 9. 1 Petr. 1, 19. Jo 4, 23.

9, 15—10, 18. Baigdamas kalbėti apie Kristaus kunigystės prakilnumą, šv. Povilas taip atsako į prikaišiojimą, kurs galėjo buti padarytas dėlei Kristaus mirties, kad jo prakilnumas dar labiaus išeina aikštėn. Nes kad Kristus butu N. Į. tarpininku, jo mirtis buvo reikalinga (15), kadangi kiekvienas testamentas privalo buti patvirtintas jį dariusiojo mirtimi (16. 17); todėl ir S. Į. buvo patvirtintas krauju (18—20), o taipogi senoji netobula šėtra su savo indais buvo pašventinta krauju (21. 22). Tatgi ir dangiškoji šventykla turėjo buti pašventinta tobula auka, kurią Kristus atnašavo per savo mirtį (23. 24). Tos gi vienatinės mirties visai užteko (25); tai pasirodo iš paties dalyko prigimties, nes kitaip Kristus jau daug kartų butu turėjęs numirti nuo pasaulio pradžios (26); tolesniai iš analogijos tarp Kristaus mirties ir žmonių, kurie tik vieną sykį temiršta (27. 28), taipogi iš neveiksmingumo senųjų aukų, kurios turėjo buti atkartojamos (10, 1—4), ir veiksmingumo Kristaus mirties, priimtos iš paklusnumo (5—10), ko dėlei S. Į. kunigai turėjo kasdien aukoti, Kristus gi išpildęs savo auką vieną kartą sėdi po Dievo dešinės, laukdamas pilno savo aukos pasekmingumo (11—14); galop iš aiškaus šv. Rašto liudijimo, žadančio nuodėmių atleidimą N. Įstatyme (15—18).

(15) *Ir todėl.* Kristus kaipo vyriausis kunigas tai padarė, ko negalėjo įvykdyti žydų kunigų atnaušaujamos aukos, ir jo auka yra daug prakilnesnė už žydų aukas; todėl jis yra naujosios sandoros tarpininkas. Veiz. augšč. 8, 6... *Įvykstant mirčiai dėlei atpirkimo...* Kristaus mirtis buvo užmokesniu už prasikaltimus. Apaštalas kalba apie žydų padarytus nusidėjimus nuo pirmosios sandoros pradžios lig Kristaus laikui, už kuriuos negalėjo permaldauti Dievo žydų atnašaujamos aukos. Vienok šitie šv. Povilo žodžiai neprašalina to, kas pasakyta 2, 9. jogei Kristus atlygino už visų žmonių nusidėjimus. Apaštalas mini čionai tik žydų nusidėjimus dėlto, kad jis išvardijo Mozės sandorą ir dėlto kad nori praša-

næ hereditatis. [16] Ubi enim testamentum est: mors necesse est intercedat testatoris. [17] Testamentum enim in mortuis confirmatum est: alioquin nondum valet, dum vivit qui testatus est. [18] Unde nec primum quidem sine sanguine dedicatum est. [19] Lecto enim omni mandato legis a Moyse universo populo: accipiens sanguinem vitulorum, et hircorum cum aqua et lana coccinea, et hyssopo: ipsum quoque librum, et omnem populum aspersit, [20] dicens: Hic sanguis testamenti, quod mandavit ad vos Deus. [21] Etiam tabernaculum, et omnia vasa ministerii sanguine similiter aspersit: [22] et

dėjimą. [16] Nes kame yra testamentas, reikia įvykti testamentą darančiojo mirčiai. [17] Nes testamentas pasitvirtina per mirtį; nes kitaip neturi galės, iki gyvas yra testamentą padariusis. [18] Todėl nei pirmasis nebuvo pašvęstas be kraujo. [19] Nes Mozė, perskaitęs visai tautai visus Įstatymo paliepimus, paėmęs veršių ir ožių kraują su vandenimi ir su raudona vilna ir yzopu, apšlakštė ir pačią knygą ir visą tautą, [20] sakydamas: Tasai yra kraujas sandoros, kurią jums Dievas parėdė. [21] Jis taipogi apšlakštė krauju ir sėtrą ir visus tarnystės indus. [22] Ir pagal Įstatymą

linti pavojų, idant krikščionįs iš žydų negrįžtu vėl prie senųjų aukų. Užtat jis ir nurodo tų aukų nenaudingimą nusidėjimams atleisti.—*Pavadintieji*—į Kristaus tikėjimą, kad dalyvautu naujojoje sandoroje, gautu amžiną išganymą, o ne laikinę tėvainystę, žadėtą izraėlitams.—**(16)** *Nes kame...* Kristus, kurs augščiaus pavadintas buvo tarpininku, dabar palyginamas su žmogumi, darančiu testamentą. Gr. ž. διαθήκη, taip-pat kaip ir atsakantis ebr. ž. *b'rith* reiškia ir sandorą ir testamentą. Kad pavadintieji paveldėtu žadėtąją tėvainystę, turėjo numirti ir Kristus, nes be tėvainystę paliekančiojo mirties jo testamentas neturi galės. Kristus gi yra testamento darytojas kaipo Dievas, kadangi jis užrašė įvaikiams savo gėrybes kaipo tėvainystę, yra tarpininkas kaipo Dievas - Žmogus, kadangi jis patvirtino testamentą savo kentėjimais.—**(17)** *Nes testamentas...* Testamentas įgija savo galę per mirtį to, kurs jį padarė; be mirties gi nėra tvirtas ir gali buti panaikintas.—**(18)** *Todėl nei pirmasis...* Kristus kaipo N. S. tarpininkas turėjo numirti, kad ją patvirtintu, todėl taipogi reikėjo, kad ir pirmoji sandora, turėjusi buti tik šešėliu naujosios, butu patvirtinta aukų kraujo išliejimu.—**(19)** *Nes Mozė...* Apaštalas primena labai iškilmingas apeigas, aprašytas 2 Moz. 24, 3—8. Mozė pranešė žydams visas sandoros sąlygas, visus Viešpaties parėdymus; tauta juos priėmė ir apsiėmė išpildyti. Paskui buvo pastatytas altorius, ir buvo atnašautos aukos; pusė aukų kraujo buvo išlieta ant altoriaus, kita dalimi apšlakštyta žmones.—*Veršių ir...* Išėjimo knygos pasakojime nėra paminėti ožiai, vanduo, raudona vilna, yzopas, nei knygos apšlakštymas. Tuos dalykus Apaštalas paėmė iš padavimo, išdalies gi iš kitų šv. Rašto vietų.—**(20)** *Sakydamas.* Apaštalas paduoda žodžius sutrumpinęs. Ištikrųjų gi buvo pasakyta: *Tasai yra kraujas sandoros, kurią Viešpats su jumis padarė apie vis tai, kas pasakyta.* Žodžiai: „tasai yra sandoros kraujas,“ nurodo paveikslą Kristaus kraujo, kuriuo buvo patvirtinta naujoji sandora, todėl ir Viešpats įstatydamas švenč. Sakramentą išsirinko žodžius (Mat. 26, 28), panašius į Mozės. Tatgi, kaip Mozės žodžiai nereiškia: tasai yra kraujo ženklas, bet tasai yra tikras sandoros kraujas, taip ir Viešpaties žodžių prasmė nėra: tasai yra mano kraujo ženklas, bet tai yra mano kraujas.—**(21)** *Jis taipogi...* Ta antra apeiga, kurią Apaštalas aprašo pagal padavimą (Fl. Josephus. Ant. 3, 8, 6), įvyko žymiai vėliaus, kadangi šėtros ir visų prie jos priklausančių dalykų dar nebuvo, kada buvo padaryta sandora.—**(22)** *Ir pagal...* Mozės Įstatymo laiku kraujas buvo labai dažnai vartojamas apkuopimo budas. Jo pamatas nurodytas yra 3 Moz. 17, 11: *Kraujas te-*

omnia pene in sanguine secundum legem mundantur: et sine sanguinis effusione non fit remissio. [23] Necesse est ergo exemplaria quidem cœlestium his mundari: ipsa autem cœlestia melioribus hostiis quam istis. [24] Non enim in manufacta Sancta Jesus introivit exemplaria verorum: sed in ipsum cœlum, ut appareat nunc vultui Dei pro nobis: [25] neque ut sæpe offerat semetipsum, quemadmodum pontifex intrat in Sancta per singulos annos in sanguine alieno: [26] alioquin oportebat eum frequenter pati ab origine mundi: nunc autem semel in consummatione sæculorum, ad destitutionem peccati, per hostiam su-

be maž ko visa apkuopiama yra krauju, ir be kraujo išliejimo neįvyksta atleidimas. [23] Tatgi reikėjo, kad dangiškųjų dalykų paveikslai taip butu apkuopti; patįs gi dangiškieji geresniomis už šitas aukomis. [24] Nes Jėzus įėjo ne į rankomis padirbtą šventyklą, tikrosios paveikslą, bet į patį dangų, kad pasirodytu dabar už mus Dievo akyvaizdoje, [25] ir ne kad dažnai aukotu pats save, kaip vyriausis kunigas įeina į šventyklą kas metai su svetimu krauju, [26] nes kitaip butu jam reikėję kentėti daug kartų nuo pasaulio pradžios, dabar gi jis pasirodė vieną kartą amžių pabaigoje nusidėjimui išnaikinti

buna permaldavimu už dušią... nes kuno dušia yra kraujuje. Taigi dušia, gyvybė, esanti kraujuje, turi savyje permaldaujančią galę. Atiduodant gyvulių gyvybę buvo išreiškiama paveiksliškai atdavimas savosios dušios, kurią žmogus buvo kaltas Dievui. Gyvulių gyvybė, užvaduodama atlyginime, permaldaudavo už aukojančiojo dušią, bet sulig S. Į. esybės tik išviršiniu budu. Vien tikru ir tobulu užvadavimo ir išgelbėjimo budu yra Kristaus kraujas, kurio išliejimas buvo atidavimu jo su dievyste suvienytos dušios.— *Atleidimas*—Įstatymo peržengimų, turintis vertybę Įstatymo akyvaizdoje.—(23) *Tatgi reikėjo...* Kaip senoji šventykla taip ir dangiškoji šėtra, kame pildo savo tarnystę vyriausis kunigas, Jėzus, turėjo buti pašventinta krauju, bet turinčiu begalo didesnę vertybę. Sakoma yra, kad S. Įst. šėtra buvo apkuopta, ne dėlto tarsi ji butu turėjusi pati iš savęs kokį subjaurinimą, bet dėlto kad žmonės, kurie prie jos artinosi, turėjo buti apkuopti nuo įvairių sutepimų ir netobulybių, dėlei kurių jiems buvo užginta įeiti; panašiai yra sakoma ir apie dangiškąją šventyklą, kadangi per N. Į. sakramentą yra prašalinami nusidėjimai, užginantįs įeiti dangun (Tom.). Kiti aiškintojai supranta vieną ir kitą apkuopimą tik kaipo inauguraciją, kaipo pašventimą.—*Geresniomis už šitas aukomis.* Nors Kristaus auka tėra viena, vienok šv. Povilas vartoja čia daugskaitlį; daro tai prisitaikydamas prie daugumo S. Į. aukų, o taipogi dėlto kad Kristaus auka perviršija visas kitas.—(24) *Nes Jėzus...* Gr. t. yra: Kristus. Kadangi Kristus įėjo ne į dangaus paveikslą, bet į patį dangų, todėl ir auka turėjo buti geriausi.—*Kad pasirodytu...* Vyriausis žydų kunigas pasirodydavo prieš skrynę, kaipo tarpininkas, Kristus pasirodo prieš Dievą kaipo auka už mus.— *Dabar.* Nuo tos valandos, kada vyriausis krikščionių kunigas stojosi Dievo akyvaizdoje, jo užtarimas už mus yra nuolatinis.—(25) *Ir ne kad...* Kristus skiriasi nuo vyriausiojo žydų kunigo tuo, kad anas įėjęs į švenčiausiąją vietą vėl ją apleisdavo, ir taip kas metai darydavo, o taipogi tame, kad žydų kunigas įeidavo su svetimu krauju, butent, aukų, taip kad kas kita buvo kunigas ir kas kita auka.—(26) *Nes kitaip...* Jei Kristus turėtu atnašauti save tankiaus, jis butu turėjęs numirti daug kartų nuo pirmojo žmonių nupuolimo. Dabar gi Išganytojas pasirodė tik vieną sykį ant žemės ir tai amžių pabaigoje, ir per savo vienatinę auką išnaikino nusidėjimus. Įvykusio atpirkimo laikas vadinasi paskutiniu, nes joks kitas po jo nebeateis; nors ir nėra pasakyta, kaip ilgai tas paskutinis pasaulio periodas tęsis, vienok jis yra laikų užbaigimu, nes po jo prasidės visiems

am apparuit. [27] Et quemadmodum statutum est hominibus semel mori, post hoc autem judicium: [28] sic et Christus semel oblatus est ad multorum exhaurienda peccata: secundo sine peccato apparebit exspectantibus se, in salutem.

Caput X. [1] Umbram enim habens lex futurorum bonorum, non ipsam imaginem rerum: per singulos annos eisdem ipsis hostiis, quas offerunt indesinenter, nunquam potest accedentes perfectos facere: [2] alioquin cessassent offerri: ideo quod nullam haberent ultra conscientiam peccati, cultores semel mundati: [3] sed in ipsis commemoratio pec-

per savo auką. [27] Ir kaip paskirta žmonėms vieną sykį numirti, paskui gi teismas, [28] taip ir Kristus vieną kartą paaukotas yra daugelio nusidėjimams išsemti; antrą kartą jis pasirodys be nusidėjimo jo laukiantiems jų išganymui.

10. Perskyrimas. [1] Nes Įstatymas, turėdamas tik šešėlį busiančiųjų gėrybių, o ne patį dalykų paveikslą, niekuomet negali tomis pačiomis aukomis, atnašaujamomis kas metai, padaryti prisiartinančiuosius tobulais. [2] Kitaip juk butu pasiliovę jas atnašauti; dėlto kad Dievo garbintojai vieną kartą apkuopti neturėtu daugiaus jo-

---

amžinastis. Plg. 1 Kor. 10, 11. Gal. 4, 4. Efez. 1, 10. Bet kodėl gi Kristus neatėjo į pasaulį anksčiaus? kodėl ne tuojau po žmogaus nupuolimo? Nuo pat nupuolimo žmonių giminei niekuomet nestigo įrankių išganymo užtikrinimui, nuo tos valandos, kada buvo duotas ateisiančiojo Išganytojo pažadėjimas, nes jo kančios galė su jos nuopelnais prasitęsia ant visų kaip pirm jos buvusių, taip ir po jos einanančių šimtmečių. O kodėl Viešpats taip ilgai atidėjo atpirkimą, galima nurodyti ypač dvi priežasti. Idant pirma butu pažinta, ką gali iš savęs prigimtis ir Įstatymas, o kada buvo ištirtas jų negalėjimas išgelbėti žmonių giminę, kad Išganytojas tuo labiaus butu laukiamas; toliaus gi idant per daugelį paliudijimų, apreikštų pranašų žodžiuose ir S. Į. paveiksluose, Kristaus atėjimas ir kentėjimai pasirodytu labiaus tikėtinais žmonėms ir taip jų širdįs labiaus butu prirengtos.—(27) *Ir kaip...* Mintis, išreikšta dviejose sekančiose eil. regimai įkvėpta yra palyginimu: kaip vyriausis kunigas pabaigęs savo tarnystę šitroje, išeidavo pas žmones, taip ir Jėzus Kristus sugrįš žemėn laikų pabaigoje.—*Paskui gi teismas.* Kada jau visi žmonės bus pasidavę tam mirties įstatymui, nuo kurio niekas nėra liuosas, kada visi bus perėję per mirtį, tuomet bus visų teismas paskutinis.—(28) *Taip ir Kristus...* Ir Kristus pasidavė tam mirties įstatymui.—*Daugelio.* Kristus numirė už visus ir jo nuopelnų gana visų nusidėjimams išdildyti, bet ne visi jais naudojasi. Mirė už daugelio nusidėjimus, butent tų, kurie sau pritaikys atperkančiąją Kristaus kraujo galę.—*Be nusidėjimo*, t. y. nebeturėdamas svetimų nusidėjimų, už kuriuos turėjo permaldauti ir ganadaryti, kaip tai buvo pirmame atėjime, nes jis ateis nebe kaipo auka už musų nusidėjimus, bet kaipo nešėjas ir įvykdytojas pilno išganymo tiems, kurie jo vertai laukia.

(10, 1) *Nes Įstatymas...* S. Į. aukų nepasekmingumo priežastis buvo ta, kad senoji sandora turėjo tik šešėlį, t. y. tik symbolį, typišką panašumą, mesianiškų gėrybių, o ne tikrą jų paveikslą, kuriame randasi dalykų esybė.—*Niekuomet negali...* Tas atkartojimas visuomet vienodas tų pačių aukų jau pats per save rodė jų silpnumą ir neužtektinumą. Regimai tai, kas nuo jų buvo laukiama, nebuvo pasiekta, arba tik labai netobulai.—*Prisiartinančiuosius*, už kuriuos aukos buvo atnašaujamos.—(2) *Kitaip juk...* Gr. t. tas sakinys turi klausimo išvaizdą: Kitaip argi nebutu paliovę... Jei levitiškos aukos butu buvusios pasekmingos, Jahvės garbintojai, pasijutę apiplautais nuo savo nusidėjimų per aukų kraują, butu atsiradę tobulai suderinti su Dievu; o nebeprisijausdami savo sąžinėje jokios kaltybės, butu paliovę daryti pačias aukas. Bet ištikrųjų buvo kaip tik prie-

catorum per singulos annos fit. [4] Impossibile enim est sanguine taurorum et hircorum auferri peccata. [5] Ideo ingrediens mundum dicit: Hostiam, et oblationem noluisti: corpus autem aptasti mihi: [6] holocautomata pro peccato non tibi placuerunt. [7] Tunc dixi: Ecce venio: in capite libri scriptum est de me: Ut faciam, Deus, voluntatem tuam. [8] Superius dicens: Quia hostias, et oblationes, et holocautomata pro

kios nusidėjimo sąžinės. [3] Bet per jas kas metai darosi nusidėjimų atminimas. [4] Nes negalima ožių ir veršių krauju prašalinti nusidėjimus. [5] Todėl jis įeidamas į pasaulį sako: Aukos ir atnašos tu nenorėjai; prirengei gi man kuną. [6] Deginamos aukos už nusidėjimą tau nepatiko. [7] Tuomet aš tariau: štai ateinu,—knygos rietime parašyta yra apie mane,— kad daryčiau, o Dieve, tavo valią.

šingai, ir todėl darėsi nuolatinis tų pačių aukų atkartojimas.—Bet argi ir krikščionįs neatnašauja kasdien šv. mišių aukos? Taip, atnašauja, bet yra begalinis skirtumas tarp mišių ir žydų aukų. Mišios turi artimiausį sąryšį su kryžiaus auka; jos yra iškilmingu atminimu ir nekruvinu atnaujinimu kryžiaus aukos. Mišių auka nėra atnašaujama tuo tikslu, kad kryžiaus aukos galę atnaujinus arba papildžius, bet tik kad ją daugeliui pritaikius. Todėl šv. mišių auka visai nesusiaurina kryžiaus aukos galės ir nerodo, buk ana buvusi neužtektina, ir visa mišių galė padaryti žmones šventais reikia išvesti iš kruvinos Kristaus aukos ant kryžiaus, kuri vieną sykį atnašauta yra musų nuodėmėms išdildyti ir visiems amžiams jos užtenka. Kitaip yra su levitiškomis aukomis. Jos buvo ne pritaikymo, atminimo aukomis, nes jos nebuvo atnaujinimu kokios nors pirma padarytosios atnašos, kurios galę, užtektiną nuodėmėms išdildyti ir žmonėms pašventinti, jos žmogui pritaikytu, bet kiekviena S. Į. auka buvo savistovė. Atkartojimas gi tokių aukų parodo, kad jų galė apribota, neužtektina altyginti už nusidėjimus.—(3) *Bet per jas...* Mozės Įstatymo aukos netik nenuramindavo sąžinės, bet priešingai, darydavo joje neramybę, primindamos kad ji tebėra kalta.—(4) *Nes negalima...* Pati aukos prigimtis rodė, kad jos negali įvykdyti nusidėjimų atleidimo. Nes ir ištikrųjų, kasgi yra jaučių ir ožių kraujas, kad galėtu apiplauti prasikaltusias dušias! Nėra jokios lygybės tarp priežasties ir laukiamos iš jos pasekmės.—(5) *Todėl jis...* Savo priparodymo patvirtinimui Apaštalas ima psalmės žodžius (Ps. 39, 7. 8). Kristus, kurio vardu pranašauja Psalmistas, apreiškia nuo pat savo įsikunijimo, kad vienatinė auka, kuri gali įtikti Dievui, yra ne Įstatymo atnašos, bet pilnas Išganytojo paklusnumas Dievo valiai. Apaštalas paduoda psalmės žodžius pagal LXX su nedideliu skirtumu.— *Aukos ir...* Kruvinų ir nekruvinų žydų aukų.— *Prirengei gi...* Ebr. ps. t. yra: Tu man pradurei ausis, t. y. tu man suteikei girdėjimą, arba aiškiaus sakant: tu mane pamokei ir parodei man, jog visupirma aš turiu buti tau paklusnus. Kiti gi, matydami čia aliuziją į 2 Moz. 21, 5..., aiškina ebraišką tekstą taip: tu, perverdamas mano ausis, padarei mane amžinu savo vergu. LXX mintį apibendrina: Dievas davė Kristui kuną, kad jis juo naudotusi Dievo tarnavimui, jo valios išpildymui.—(6) *Deginamos...* Gr. t. čia atskiria du aukų skyriu: deginamas aukas ir aukas už nusidėjimą.— *Nepatiko.* Kiek kartų žydai atnašaudavo auką, turėdavo uždėti savo ranką ant atnašaujamo gyvulio galvos, kad taip išpažintu savo nusidėjimą ir kaltybę. Paskui auka buvo atnašaujama, ir jos pasekmė buvo ta, kad aukojantis vėl skaitėsi išviršiniai nesuteptu ir gana padariusiu teokratiškiems parėdymams. Vidujinį nuteisinimą galėjo jis tik tuomet pasiekti, jeigu su gailesčiu už nuodėmes jungė tikėjimą į Dievo pažadėjimus; taipgi išreikšdavo tikėjimą į Kristų, kad ir neaiškiai, tai bent tarpiniu budu (mediate).—(7) *Tuomet aš...* Ebr. ps. t. yra: Štai, aš ateinu su parašytosios knygos rietimu; aš mėgiu, o Dieve, pildyti tavo valią.—*Ateinu.* Vos Dievo paliepimas suskambėjo, kaip Kristus pasiskubino: jį išpildyti.—*Knygos rietime*, t. y. knygoje suvyniotoje į rietimą. Senobėje knygos rašytos ant pergamino buvo suvyniojamos į rietimėlius ant lazdelių, kurių galai išsikišdavo. Gr. ž. ἐν κεφαλίδι βιβλίου

peccato noluisti, nec placita sunt tibi, quæ secundum legem offeruntur, [9] tunc dixi: Ecce venio, ut faciam, Deus, voluntatem tuam: aufert primum, ut sequens statuat. [10] In qua voluntate sanctificati sumus per oblationem corporis Jesu Christi semel. [11] Et omnis quidem sacerdos præsto est quotidie ministrans, et easdem sæpe offerens hostias, quæ nunquam possunt auferre peccata: [12] hic autem unam pro peccatis offerens hostiam, in sempiternum sedet in dextera Dei, [13] de cetero exspectans donec ponantur inimici ejus scabellum pedum ejus. [14] Una enim oblatione, consummavit in sempiternum sanctificatos. [15] Contestatur autem nos et Spiritus sanctus. Postquam enim dixit: [16] hoc autem testamentum, quod testabor ad illos post dies illos, dicit Dominus, dando leges meas in cordibus eorum, et in menti-

[8] Pasakęs išpradžios: „Aukų ir atnašų ir deginamų aukų už nusidėjimą tu nenorėjai, ir nepatiko tau, kas yra aukojama pagal Įstatymą; [9] tuomet aš tariau: štai aš ateinu, idant išpildyčiau, o Dieve, tavo valią“; jis prašalina pirmąjį dalyką, idant įstatytu antrą. [10] Toje valioje mes esame pašventinti per paaukojimą vieną kartą už visus Jėzaus Kristaus kuno. [11] Ir tuotarpu kad kiekvienas kunigas stovi kasdien pildydamas tarnystę ir tankiai atnašaudamas tas pačias aukas, kurios negali niekuomet prašalinti nusidėjimo, [12] šitasai, atnašavęs vieną auką už nusidėjimus, sėdi amžinai po Dievo dešinės, [13] laukdamas toliaus, iki jo priešai nebus padėti kaipo suolelis po jo kojomis. [14] Nes jis viena atnaša pašventinamus tobulais padarė į amžius. [15] Tai gi mums liudija ir šventoji Dvasia. Nes

---

gal buti tokios lazdelės galai ir yra pažymėti.—*Kad daryčiau..*, Tie žodžiai atsako augščiaus (e. 5) minėtiems: „prirengei gi man kuną“, ir nurodo priežastį, kodėl Dievas davė Mesijui kuną.—(**8**) *Pasakęs...* 8. ir 9. eil. Apaštalas daro išvedimą iš psalmės žodžių ir priparodo, kad Kristus savo pasiaukojimu užėmė vietą levitiškų aukų amžinai. —*Iš prdžios*: pirmoje citatos dalyje.—*Kas yra aukojama...* Tuos žodžius prideda nuo savęs Apaštalas paaiškinimui.—(**9**) *Tuomet aš...* Gr. t.: Tuomet jis tarė...; nes tuos žodžius sako nuo savęs šv. Povilas, pradėdamas atkartoti antrąją citatos dalį.—*Jis prašalina..* Kristus panaikina Įstatymo aukas (*pirmąjį dalyką*), ir į jų vietą stato Dievo valios išpildymą per savo auką.—(**10**) *Toje valioje*, t. y. Dievo valioje tobulai išpildytoje per Jėzų Kristų. Ta eil. pažymi laimingas musų Viešpaties paklusnumo pasekmes mus paliečiančias: paklusnumas mus tobulai pašventino, tuotarpu kad tukstančiai S. Į. aukų negalėjo ištikrųjų apiplauti žydų.—*Per paaukojimą...* Kristui buvo duotas kunas, kad jis jį paaukotu ant kryžiaus altoriaus.—(**11**) **12**) Pažymėtinas yra šv. Povilo išreikštas tose eil. skirtumas: levitiški kunigai stovi, todėl tarnauja, Kristus sėdi, taigi viešpatauja; kasdien —amžinai; tas pačias aukas—vieną auką.—(**13**) *Laukdamas...* Darydamas aliuziją į žodžius Ps. 109, 1, kuri jau buvo aiškinta apie Kristų gromatos pradžioje (1, 13), Apaštalas sako, kad Išganytojas sėdi ant sosto po Tėvo dešinės ir laukia su didžiausia kantrybe ir pilniausiu tikrumu galutino pergalėjimo savo priešų. Vienok ta Kristaus ramybė danguje yra tik dalinė, kadangi jis savo išaugštinimo stovyje kaipo amžinas vyriausis kunigas ir karalius veikia, idant išganymo darbą pasaulyje įvykdytu ir suteiktu jam galutiną pergalėjimą.—(**14**) *Nes jis...* Apaštalas dar paaiškina, kodėl Kristus atnašavęs vienatinę auką galėjo sėsties danguje: jis ta vienatine auka padarė tobulais tuos, už kuriuos pasiaukojo, t. y. krikščionis, pavaidintus čionai pašventinamais.—(**15**) *Taigi mums...* Per

bus eorum superscribam eas: [17] et peccatorum, et iniquitatum eorum jam non recordabor amplius. [18] Ubi autem horum remissio: jam non est oblatio pro peccato.

kada ji pasakė: [16] Ta yra sandora, kurią aš su jais padarysiu po anų dienų, sako Viešpats, aš duosiu savo įstatus į jų širdis ir užrašysiu juos jų mintyse; [17] (ji prideda): Ir aš daugiaus nebeatsiminsiu jų nusidėjimų ir neteisybių. [18] Kame gi yra jų atleidimas, ten jau nebėra aukos už nusidėjimą.

II. 1. Paraginimas į ištvermę tikėjime. a) Ištvermės reikalingumas.

[19] Habentes itaque fratres fiduciam in introitu Sanctorum in sanguine Christi, [20] quam initiavit nobis viam novam, et viventem per velamen, id est, carnem suam, [21] et sacerdotem magnum super domum Dei: [22] accedamus

[19] Turėdami tat, broliai, pasitikėjimą įeiti per Kristaus kraują į šventyklą [20] nauju ir gyvu keliu, kurį jis mums pravedė per uždangą, tai yra per savo kuną, [21] ir turėdami didį kunigą ant Dievo namų,

---

savo auką Jėzus Kristus pilnai išpildė Jeremijo pranašystę jau augščiaus minėtą 8, 8... apie naujos sandoros padarymą, kurios svarbiausia žyme turėjo buti nusidėjimų atleidimas. Kristaus auka užpelnė tą nusidėjimų atleidimą, todėl senosios aukos nebėra reikalingos.—(16) *Po anų dienų*: po senosios sandoros dienų.—(17) Kadangi sakinys išeitu nepilnas, todėl jo užbaigimui pradžioje šitos eil. reikia pridėti žodžiai: ji, t. y. šv. Dvasia prideda.—*Nebeatsiminsiu*: atleisiu; nes Dievas tuomet neatsimena musų kaltybių, kuomet jas atleidžia.—(18) *Kame gi...* Po atleidimo nebereikalinga yra auka permaldauti už nuodėmes, todėl levitiškos aukos privalo pasiliauti.

II. Antroji gromatos dalis (10, 19—13, 17) susideda iš paraginimų buti ištvermingais tikėjime, o taipogi pildyti kitas dorybes, kuriomis privalo atsižymėti krikščionįs.

19—25. Ragindamas į ištvermę tikėjime, Apaštalas pradeda nuo nurodymo jos reikalingumo. Visų teisių ir pareigų, kurias turi krikščionįs, pamatu yra Kristus, todėl šv. Povilas visupirma ir sako: kadangi Kristus, musų vyriausis kunigas, yra begal prakilnus, todėl mums reikia laikyties gerų darbų ir tikėjimo ir ne valia apleisti tikinčiųjų draugystės.

(19) *Turėdami...* Apaštalas nurodo kaikurias krikščionių teises. Visupirma jie turi teisę artinties prie Dievo.— *Pasitikėjimą*: šventą drąsumą.— *Per Kristaus kraują*. Vyriausis žydų kunigas įeidavo į švenčiausią šėtros dalį ne be kraujo (9, 7); taigi, jei krikščionįs turi teisę įeiti į dangišką šventyklą, prie paties Dievo, tai tik su pagalba Kristaus kraujo.— (20) *Nauju ir...* Kelias į dangišką šventyklą vadinasi nauju, nes pirmas juo įėjo musų Atpirkėjas, Jėzus Kristus;— vadinasi *gyvu*, kadangi juo yra tas pats Jėzus Kristus, kurs mums duoda gyvenimą.— *Per uždangą...* Viešpaties kunas labai gražiai palygintas yra su uždanga žydų bažnyčioje. Kaip ta uždanga buvo atstumiama, kad vyriausis kunigas galėtu įeiti į švenčiausią vietą, taip ir Kristaus kunas turėjo buti iš Dievo valios tarsi prašalintas, sunaikintas per mirtį, idant Viešpats galėtu įeiti į dangiškąją šventyklą ir atidaryti mums įėjimą į ją. Tai gi ir reiškė uždangos Jeruzalės bažnyčioje perplyšimas Kristui numirštant (Mat. 27, 51).— (21) *Ir turėdami...* Krikščionįs turi danguje nuolatinį didį, visagalintį užtarytoją, kurs yra pastatytas lyg kokiuo užveizdėtoju ant Dievo namų. Tais Dievo namais yra krikščionių Bažnyčia ant žemės draug su jau danguje esančiais šventaisiais kaip N. taip ir S. Įsta-

cum vero corde in plenitudine fidei, aspersi corda a conscientia mala, et abluti corpus aqua munda, [23] teneamus spei nostræ confessionem indeclinabilem, (fidelis enim est qui repromisit) [24] et consideremus invicem in provocationem caritatis, et bonorum operum: [25] non deserentes collectionem nostram, sicut consuetudinis est quibusdam, sed consolantes, et tanto magis quanto videritis appropinquantem diem.

[22] prisiartinkime su tikra širdimi, tikėjimo pilnybėje, apšlakštę širdis nuo piktos sąžinės ir kuną apiplovę tyru vandenimi, [23] užlaikykime tvirtai musų vilties išpažinimą, (nes ištikimas yra, kurs padarė pažadėjimą), [24] ir atsižvelgkime vieni į kitus, kad pasiragintumêm į meilę ir ir gerus darbus, [25] neapleisdami musų susirinkimo, kaip kaikurie turi paprotį, bet pasiguosdami ir tuo labiaus, juo arčiaus išvysite ateinančią dieną.

---

tymo, iš atžvilgio į kuriuos Kristus nors jau nebepildo kunigo tarnystės, kadangi jie gavę amžiną laimę jau nebereikalauja užtarimo, bet yra ir ant jų karaliumi.— (22) *Prisiartinkime*.. Mes turime pasinaudoti priklausančiomis mums teisėmis ir artinties Dievop, išpildydami vienok reikalingas sąlygas, kad butumêm gerai priimti. — *Apšlakštę*... Tais žodžiais išreikštas yra šventumo reikalingumas. Kaip S. Į. žydai buvo apšlakštomi gyvulių krauju ir apsiplaudavo vandenimi, taip Naujame per atgailos sakramentą krikščionių sąžinė, suteikiant išrišimą, yra apšlakštoma tarsi Kristaus krauju, o krikšto sakramente, apiplaunant vandenimi kuną, apkuopiama yra nuo nusidėjimų dušia.— (23) *Užlaikykime*... Krikščionįs turi teises, bet turi ir priedermes. Kaipo pirmą iš jų Apaštalas stato tikėjimo išpažinimą, kurį jis vadina čionai *vilties* išpažinimu, ne dėlto kad tikėjimas ir viltis butu tas pats dalykas, bet dėlto kad tas, kurs prie krikšto išpažįsta tikėjimą, draug prisipažįsta iškilmingai, ko jis viliasi; butent, jog jis viliasi gauti nusidėjimų atleidimą, kuno iš numirusių prisikėlimą ir amžinąjį gyvenimą.— (24) *Ir atsižvelgkime*... Antra krikščionių priedermė yra: pasiraginimas į visokį gerumą tobulo gyvenimo pavyzdžiais.—(25) *Neapleisdami*. Apaštalas nurodo trečią krikščionių priedermę. Ką šv. Povilas norėjo išreikšti žodžiais: *musų susirinkimo*, nėra tikrai žinoma. Gr. aiškintojai supranta juos apie bažnytinius susirinkimus, nuo kurių krikščionįs neprivalo šalinties, nes per juos pasidaugina meilė vienų į kitus, sužadinamas yra uolumas dievotume ir dorybėse, sutvirtinamas tikėjimas ir tt. Daug lot. aiškintojų supranta Povilo žodžius apie atpuolimą nuo Kristaus bažnyčios, prie ko palinkę buvo krikščionįs iš žydų. Bet šitas antrasis aiškinimas negali buti sutaikytais su sekančiais žodžiais: *kaip kaikurie turi paprotį*, kadangi atpuolimas nuo Bažnyčios įvyksta per vieną aktą, nelankymas gi bažnytinių susirinkimų yra tarsi prisirengimas prie visiško atpuolimo.— *Ateinančią dieną*. Apaštalas nori čionai regimai pažymėti antrąjį Kristaus atėjimą, nenurodydamas vienok aiškiaus, kada jis įvyks, anksčiaus ar vėliaus. Plg. 1 Kor. 3, 13. 1 Tes. 5, 4. 2 Tim. 1, 12. 18... Išganytojas, kalbėdamas apie savo antrąjį atėjimą (Mat. 24), sujungė Jeruzalės išgriovimą su paskutiniuoju teismu, nes pirmas atsitikimas turėjo buti paveikslu antrojo; Apaštalas čionai prisitaikė prie Viešpaties pavyzdžio, kadangi ženklai veikaus išgriovimo žydų karalystės tuomet aiškiai metėsi visiems į akis.

26—39. Savo perspėjimą apie ištvermės tikėjime reikalingumą Apaštalas patvirtina apsvarstymu dviejų dalykų. Pirmuoju yra kietas Dievo teismas: kurio neišvengs atsitraukiantįs nuo tikėjimo, nes ir peržengėjai S. Į., nors buvo mažiaus kalti, jau kiečiausiai yra nubausti (26—31). Antruoju dalyku yra skaitytojų pirmiaus buvusis pasielgimas, kuomet laukdami amžino užmokesnio nesidavė pergalėti vargams ir persekiojimams (32—34); todėl reikia jiems buti ištvermingais ir dabar, laukiant to paties užmokesnio, kurį tikrai ir tai trumpame laike suteiks Dievas (35—39).

[26] Voluntarie enim peccantibus nobis post acceptam notitiam veritatis, jam non relinquitur pro peccatis hostia, [27] terribilis autem quædam exspectatio judicii, et ignis æmulatio, quæ consumptura est adversarios. [28] Irritam quis faciens legem Moysi, sine ulla miseratione duobus vel tribus testibus moritur: [29] quanto magis putatis deteriora mereri supplicia qui Filium Dei conculcaverit, te sanguinem testamenti pollutum duxerit, in quo sanctificatus est, et spiritui gratiæ con-

[26] Nes, mums savu noru nusidedant po to, kaip gavome tiesos pažinimą, jau nebelieka aukos už nusidėjimus, [27] bet baisus teismo laukimas ir ugnies karštis, kurs turi praryti priešininkus. [28] Kas nors paniekinantis Mozės Įstatymą, dviem arba trims paliudijant, miršta be jokio pasigailėjimo; [29] kaip, manote, daug sunkesnes bausmes užsipelno, kas sumindžioja Dievo Sunų, ir suteptu paskaito sandoros kraują, per kurį pašventintas yra, ir padaro išniekinimą malonės Dvasiai? [30] Nes

---

(**26**) *Nes mums...* Apaštalas nurodo baisias nelaimes, ateisiančias ant tų, kurie atsitraukia nuo tikėjimo. Aprašymas primena tai, kas buvo augščiaus pasakyta 6, 4—8.— *Savo noru nusidedant.* Nusidėjimas yra tuo didesnis, kad savu noru yra daromas, su pilnu dalyko išmanymu.— *Tiesos pažinimą.* Kaltybę ir tai žymiai padidina, kad nusidedantįs yra gavę pilną krikščionišką tiesų pažinimą. — *Nebelieka aukos.* Negalėjimas pasinaudoti auka yra toks pat, kaip ir 6, 4. 5. Taigi, jis nepaliečia Dievo visagalybės arba Bažnyčios valdžios atleisti visus nusidėjimus, bet jo priežastis yra pačiame žmoguje, kurs priešinasi malonės veikimui. Kristaus aukos vaisiuose gali tik tas dalyvauti, kurs turėdamas gailestį širdyje artinasi prie aukos ir ją sau pritaiko. Bet čia aprašytojo nusidėjimo prigimtis yra toki, kad jį darantis žmogus nenori gailėties. Jo savu noru įvykusiame atpuolime nuo tikėjimo yra tikras paniekinimas Kristaus aukos. Apaštalas gal turėjo čia mintyje 4 Moz. 15, 27. Kaip S. Į. nebuvo aukos už tyčiomis padarytus nusidėjimus, nes juos pildantįs atpuldavo nuo Jahvės ir atskirdavo patįs save nuo sandoros, taip ir čionai. — (**27**) *Bet baisus...* Apaštalas nesako: pasilieka baisus teismas, bet: *teismo laukimas.* Tuo išsireiškimu jis nori pažymėti, kad atpuolantis nuo tikėjimo prieš savo proto ir sąžinės balsą, suprasdamas savo nedorą pasielgimą jau nešioja savyje busiančiojo teismo baimę, o savo sąžinės griaužime jis jau ragauja pradžią baisios jo laukiančios kančios.— *Ugnies karštis.* Ugnis įvaizdinama kaipo veikianti ypata su didžiausiu uolumu atkeršijanti už Dievo įžeidimą.— *Priešininkus.* Atpuolantįs pavadinti yra priešininkais, kadangi atpuolimas, kaip ir pradinis netikėjimas, yra nepaklusnumas Dievui, priegtam sujungtas su paniekinimu ir neapykanta Kristaus ir jo išganingo darbo.— (**28**) *Kas nors...* Mozės Įstatyme buvo paskirta mirties bausmė už jo nepildymą labai svarbiuose dalykuose. Plg. 5 Moz. 17, 2—7.— (**29**) *Kaip, manote...* Per įdėjimą žodžio: *manote*, Apaštalo persergėjimas įgauna naują svarbumą: Dalykas yra taip aiškus, kad šv. Povilas gali šaukties į pačių skaitytojų išmanymą.— *Daug sunkesnes...* Nurodomos yra trįs aplinkybės, iš kurių ypač paaiškėja biaurumas kaltybės tų, kurie pameta tikėjimą. Pirma aplinkybė: *Sumindžioja Dievo Sunų.* Mindžioti kojomis paprastą žmogų butu jau didi kaltybė, bet sumindžioti Dievo Sunų yra baisiausis prasikaltimas. Antra aplinkybė: *Suteptu...* Atstojantis nuo tikėjimo nebrangina, skaito paprastu, suteptu tą kraują, per kurį įstatyta naujoji sandora, t. y. paties Jėzaus Kristaus kraują. Nedėkingumas yra tuo didesnis, kad toks žmogus per tą jo paniekintą kraują pats buvo gavęs pašventinimą. Trečia aplinkybė: *Daro paniekinimą...* Atstojimas nuo tikėjimo yra stačiai pasipriešinimas šv. Dvasiai, kuri taip duosniai suteikia Atpirkėjo krauju nupelnytas malones.—(**30**) *Nes mes...* Bausmė yra visai tikra, nes jos tikrumas remiasi ant paties Dievo žodžių, ant jo visagalybės.— *Pažįstame:*

tumeliam fecerit? [30] Scimus enim qui dixit: Mihi vindicta, et ego retribuam. Et iterum: Quia judicabit Dominus populum suum. [31] Horrendum est incidere in manus Dei viventis. [32] Rememoramini *autem pristinos* dies, in quibus illuminati, magnum certamen sustinuistis passionum: [33] et in altero *quidem* opprobriis, et tribulationibus spectaculum facti: in altero autem socii taliter conversantium effecti. [34] Nam et vinctis compassi estis, et rapinam bonorum vestrorum cum gaudio suscepistis, cognoscentes vos habere meliorem et manentem substantiam. [35] Nolite itaque amittere confidentiam *vestram, quæ magnam* habet remunerationem. [36] Patientia enim vobis necessaria est: ut voluntatem Dei *facientes, reportetis*

mes pažįstame tą, kurs yra pasakęs: Mano yra kerštas, ir aš atlyginsiu; ir vėlei: Viešpats teis savo žmones. [31] Baisu yra įpulti į gyvojo Dievo rankas. [32] Atsiminkite pirmasias dienas, kuriose jųs, apšviesti, išlaikėte didžią kentėjimų kovą, [33] iš vienos pusės padaryti apjuoka per išniekinimus ir varginimus; iš kitos gi tapę draugininkais tų, su kuriais taip pasielgta. [34] Nes jųs ir kaliniams užujautėt ir su džiaugsmu priėmėt jusų turtų išplėšimą, žinodami, kad jųs turite geresnį ir pasiliekantį lobį. [35] Taigi, nepameskit savo pasitikėjimo, kurs turi didį užmokestį. [36] Nes kantrybė jums reikalinga yra, kad darydami Dievo valią gautumėt, kas pažadėta. [37] Nes dar mažą truputį, ir kurs turi ateiti, ateis ir

---

žinome tobuliausį *Viešpaties ištikimumą* visuose pažadėjimuose. — *Mano yra...* Tie žodžiai paimti yra liuosai iš 5 Moz. 32, 35. Plg. Rym. 12, 19... Kiti žodžiai: *Viešpats teis...* paeina iš 5 Moz. 32, 36, kame yra kalbama apie teismą nubaudimui prasikaltusio Izraėlio.— (**31**) *Baisu yra...* Apaštalas nuo savęs prideda patėmijimą, kad tokiuos grasymus padaręs yra *pats gyvasis Dievas*, kurio kietos bausmės negalima jokiuo budu išvengti.— (**32**) *Atsiminkite...* Ragindamas toliaus skaitytojus prie ištvermės, šv. Povilas kviečia juos pažvelgti į jų pačių pirmiaus buvusį pasielgimą tuojau po tikėjimo priėmimui. Tas priminimas anuo*met* parodyto tvirtumo, o per jį pritirtos dvasiškos laimės, turi ir dabar padrąsinti *juos tikėjime, atgaivinti* ir sutvirtinti juose viltį. Nurodomieji čionai kentėjimai yra tai visokie varginimai, įvykusieji po šv. Stepono mirties, o gal taipogi ir persekiojimai Erodo Agripo sukeltieji (Apd. 12, 1...)—(**33**) *Išvienos...* Negana, kad patįs kentėjo persekiojimus be jokio svyravimo, jie dar parodė ypatingą užuojautą savo kenčiantiems broliams.— (**34**) *Nes jųs...* Apaštalas paaiškina visupirma, ką skaitytojai buvo padarę dėlei savo persekiojamų brolių, paskui gi nurodo jų pačių kentėjimus.— *Su džiaugsmu...* Tik tas gali kentėti su džiaugsmu, kurs žino, kad kiekvienas pakeltas ant žemės dėl Dievo ir Kristaus kentėjimas bus apmokėtas tukstanteriopai kitame gyvenime.— *Lobį.* Gr. t. dar pridėta yra žodis: danguose.— (**35**) *Taigi, nepameskite...* Gr. t.: neatmeskite.—*Pasitikėjimo*— laimėti amžinas gėrybes.-- (**36**) *Nes kantrybė...* Drąsi ištvermė Palestinos krikščionims yra reikalinga, nes užmokesnis už ją yra visai tikras. Laukdami gi užmokesnio jie gali rasti paguodą tame, kad jų kentėjimai sutinka su Dievo valia.— (**37**) *Nes dar...* Apaštalas žodžiais paimtais iš Abakuko 2, 3. 4 parodo, kad Dievo pažadėjimai tikrai išsipildys paskirtame laike. Ebr. Abak. tekste tie žodžiai priklauso prie pranašiško regėjimo, kuriame pamokoma yra apie Izraėlio priešų, Kaldėjiečių, sunaikinimą. LXX ir paskui iį Vulgata suprato juos apie pirmąjį Mesijo atėjimą, šv. Povilas gi aiškina apie antrąjį atėjimą, pasaulio pabaigoje. Ir ištikrųjų skiriama Kaldėjiečiams bausmė, apie kurią Abakukas tiesiog pranašauja, yra tik paveikslas visuotinojo teismo, kurs prasidėjo pirmame

promissionem. [37] Adhuc enim modicum aliquantulum, qui venturus est, veniet, et non tardabit. [38] Justus autem meus ex fide vivit: quod si subtraxerit se, non placebit animæ meæ. [39] Nos autem non sumus subtractionis filii in perditionem, sed fidei in acquisitionem animæ.

neužtruks. [38] O mano teisusis gyvena iš tikėjimo; bet jei atsitrauktu, neįtiks mano dušiai. [39] Mes gi neesame atsitraukimo vaikai į pražuvimą, bet tikėjimo dušios laimėjimui.

b) Pavyzdžiai ištvermės tikėjime S. Į. ir paties Jėzaus Kristaus pavyzdis.

Caput XI. [1] Est autem fides sperandarum substantia rerum, argumentum non apparentium. [2]

11. Perskyrimas. [1] O tikėjimas yra esybė dalykų, kurių viliamės, tvirtas įsitikrinimas

---

Išganytojo atėjime per nuodėmės pergalėjimą, ir pasibaigs visišku atskyrimu ir nubaudimu nusidėjėlių, Kristui sugrįžus. — *Kurs turi ateiti.* Gr. ὁ ἐρχόμενος, ateinantysis. Taip yra pavadintas Jėzus Kristus, kuriam tą patį vardą duodama kaipo Mesijui ir Evangelijoje (plg. Mat. 9, 3. Luk. 7, 19 ir k.). — **(38)** *O mano teisusis...* Plg. Rym. 1, 17. Čionai tais žodžiais šv. Povilas nori paraginti skaitytojus, kad su tikėjimu lauktu užmokesnio.— *Bet iei atsitrauktu...* Tie Abakuko žodžiai pritaikyti yra prie atsitraukiančių nuo tikėjimo, kurių laukia Dievo kerštas.— **(39)** *Mes gi...* Gr. t. nėra žodžio: *vaikai.* Apaštalas, statydamas save į Palestinos krikščionių tarpą, tarsi sako: mes nėsame iš skaitliaus tų, kurie atsitraukia nuo tikėjimo, idant eitu į amžiną prapultį, bet mes tvirtai laikomės tikėjimo, kad laimėtumėm savo dušioms amžiną išganymą.

11, 1—40. Ištvermės tikėjime reikalingumą Apaštalas patvirtina pavyzdžiais visupirma šventų vyrų S. Į. Taigi, trumpai aptaręs, kas tai yra tikėjimas (1), jis išskaito ilgą eilią tų garbingų veikėjų S. Į., kurie, budami ištvermingi tikėjime, nuveikė daug didžių dalykų arba daug iškentėjo, nors ne tuojau gavo pilną išganymą (2—40).

(11, 1) *O tikėjimas..* Nėra tai tikras tikėjimo aptarimas; šv. Povilas nori tiktai pažymėti tuos tikėjimo privalumus, kurie turi ypatingą svarbumą jo svarsfomame dalyke.—*Esybė*, gr. ὑπόστασις. Tas žodis jau du sykiu buvo vartotas šitoje gromatoje (1, 3 ir 3, 14). Ne visų vienodai jis yra čionai aiškinamas. Vieni ima jį prasmėje tvirto pasitikėjimo, t. y. to, kas užtikrina, laidoja (garantuoja), jog dalykas yra visai neabejotinas, tikras. Kiti supranta jį prasmėje „subsistentia“, t. y. to, kas padaro, jog dalykas turi tikrą butybę (existentiam); taigi, kada busiančios gėrybės, kurių dar nėra, tarsi atsiranda musų prote, ir mes skaitome jas taip tikromis, lyg-kad jos jau ištikrųjų butu. Paliekant tam žodžiui esybės prasmę, tikėjimas bus esybė tų dalykų, kurių turime su viltimi laukti. Tikėjimas nėra tiktai žmogaus proto išdavinis, bet yra šis tas turintis butybę ir gyvas, Dievo padarytas. Tikėjime tikrai apimamas yra dalykas, kurio viliamės, sulig jo esybės; tas vilties dalykas randasi tikėjime sulig savo užmazgos. Tikėjimu vadinasi pradžia to, ko viliamės, sako šv. Tom. Akv. — *Dalykų, kurių viliamės.* Tikėjimas dažniausiai užsiima busiančiais dalykais, ypač dangumi ir jo gėrybėmis. — *Tvirtas įsitikrinimas*, gr. ἔλεγχος (argumentum, demonstratio). Taipogi ir tas žodis aiškinamas yra nevisai vienodai. Anot vienų jis reiškia priparodymą, t. y. budą, su kurio pagalba mes įgijame tikrybę; anot kitų tvirtą įsitikrinimą. Abiejose prasmėse jis gerai rišasi su sekančiais žodžiais: *apie tai, kas neregima.* Tie neregimi dalykai nesiskiria nuo augščiaus minėtųjų, kurių viliamės. Taigi, tikėjimo sritis yra tai sritis dalykų dabar neregimų, kuriuos vienok viliamės kada

In hac enim testimonium consecuti sunt senes. [3] Fide intelligimus aptata esse sæcula verbo Dei: ut ex invisibilibus visibilia fierent. [4] Fide plurimam hostiam Abel, quam Cain, obtulit Deo, per quam testimonium consecutus est esse justus, testimonium perhibente muneribus ejus Deo, et per illam defunctus adhuc loquitur. [5] Fide Henoch translatus est ne videret mortem, et non inveniebatur: quia transtulit illum Deus: ante translationem enim testimonium habuit placuisse Deo. [6] Sine fide autem impossibile est placere Deo. Credere enim oportet accedentem ad Deum quia est, et inquirentibus se remunerator sit. [7] Fide Noe responso accepto de

apie tai, kas neregima. [2] Nes jame gavo gerą paliudijimą senieji. [3] Per tikėjimą mes išmanome, jog pasaulis surėdytas yra per Dievo žodį, taip kad iš neregimų pasidarė regimi dalykai. [4] Per tikėjimą Abelis atnašavo Dievui gausesnę auką negu Kainas, ir per jį gavo liudijimą teisus esąs, liudijant Dievui apie jo dovanas, ir per jį jis jau numiręs dar tebekalba. [5] Per tikėjimą Enokas perkeltas yra, kad neregėtu mirties, ir nebuvo atrastas, nes perkėlė jį Dievas, kadangi pirm perkėlimo jis buvo gavęs liudijimą, jogei įtiko Dievui. [6] Be tikėjimo gi negalima įtikti Dievui; nes prisiartinančiam į Dievą reikia tikėti, kad jis yra, ir

---

nors išvysti ir turėti. — (2) *Nes jame...* Toksai buvo tikėjimas, kuriuo atsižymėjo senieji ir gavo garbingą paliudijimą. Tais senaisiais yra ne tik patriarkai, bet visi tikėjimo didžiavyriai lig Makabiejų laikų. — *Gerą paliudijimą.* Tie žmonės gavo iš Dievo ir šv. Knygose gerą liudijimą už savo tikėjimą, per kurį jie iš anksto matė tai, ko dar nebuvo. — (3) *Per tikėjimą...* Tikėjimas į pasaulio sutvėrimą yra pamatu gyvenimo iš tikėjimo. — *Per tikėjimą.* Tas žodis reiškia tą pat, ką ir „tikėdami, darydami tikėjimo aktą". — *Surėdytas.* Tas žodis reiškia gražų sutvarkymą, kuriame yra lygiai stebėtina atskirų dalių įvairumas ir viso dalyko vienybė. — *Per Dievo žodį*: per Dievo valią. — *Taip kad iš neregimų...* Anot Vulgatos prasmė yra ta, kad iš pradžios pasaulis buvo Dievo mintyje, pirma negu tapo sutvertas ir regimas pasirodė dabartinėje išvaizdoje. Gr. t. prasmė truputį kitoki: kad butu išmanoma, jog regimi dalykai nesidaro iš neapsireiškiančių. Apaštalas nori parodyti, jog sulig tikėjimo mokslo pasaulis nėra amžinas, ir jog jis nepasidarė nei pats per save, nei per antrinių priežasčių įtekmę, bet yra padaras Dievo tveriančios visagalybės. — (4) Abelio tikėjimas. — *Geresnę auką,* nes iš pirmgimių savo bandos ir jų riebumo. Abelis gyviaus atjautė Dievo teises; tas jausmas buvo įkvėptas jo tikėjimu. — *Per jį* (t. y. per tikėjimą) *gavo...* Gausios Abelio aukos apreiškė jo teisumą, t. y. šventumą ir tobulybę jo santikių su Dievu. — *Liudijant Dievui...* Apie tai, kaip tas Dievo liudijimas apsireiškė, šv. Raštas nieko nesako; bet anot seniausio padavimo, žydų ir šv. tėvų, Dievas paliudijęs stebuklinga ugnimi, atėjusia iš dangaus ir sudeginusia aukas.— *Jis jau numiręs...* Plg. 1 Moz. 4, 10. Nors Abelis mirė pirm laiko, bet jis kalba ir veikia per amžius, nes gražus jo tikėjimo pavyzdis nesiliauna žadinęs žmones į šventumą. Kaip didžiai Bažnyčia brangina Abelio pavyzdį, parodo ji šv. mišių kanone, vadindama jį su Abraomu ir Melkizedėku paveikslais tikro, Dievui įtinkančio aukų atnašavimo.— (5) *Enokas.*. Veiz. 1 Moz. 5, 21—24. Pradžios knygoje nieko nėra pasakyta apie Enoko tikėjimą, bet pažymėta, kad jis vaikščiojo su Dievu, t. y. gyveno pagal Dievo valią; o kadangi be tikėjimo niekas negali įtikti Dievui, todėl ir Enokas visupirma turėjo turėti tikėjimą.— *Perkeltas*: paimtas iš žmonių tarpo stebuklingu budu.— *Pirm perkėlimo...* Pirm negu paminėtas yra stebuklingas Enoko paėmimas, šv. Rašte pasakyta yra, kad jis gyveno pagal Dievo valią, todėl buvo su juomi suvienytas tikėjimu.— (6) *Be tikėjimo gi...*

iis, quæ adhuc non videbantur, metuens aptavit arcam in salutem domus suæ, per quam damnavit mundum: et justitiæ, quæ per fidem est, heres est institutus. 8 Fide qui vocatur Abraham obedivit in locum exire, quem accepturus erat in hereditatem: et exiit, nesciens quo iret. 9 Fide demoratus est in terra repromissionis, tamquam in aliena, in casulis habitando cum Isaac, et Jacob coheredibus repromissionis ejusdem. 10 Exspectabat enim fundamenta habentem civitatem: cujus artifex, et conditor Deus. 11 Fide et ipsa Sara sterilis virtutem in conceptionem seminis accepit, etiam præter tempus ætatis: quoniam fidelem credidit esse eum, qui repromiserat. 12 Propter quod et ab uno orti sunt (et hoc emortuo) tamquam si-

kad jo ieškantiems yra atlygintojas. 7 Per tikėjimą Noė, gavęs apreiškimą apie tai, kas dar nebuvo regima, baimės apimtas, padirbo laivą savo namams išgelbėti, per ką jis pasmerkė pasaulį ir tapo tėvainiu teisybės, kuri yra iš tikėjimo. 8 Per tikėjimą pavadintasis Abraomu sutiko išeiti į šalį, kurią turėjo gauti kaipo tėvainystę; ir išėjo nežinodamas, kur eina. 9 Per tikėjimą jis pasiliko pažadėjimo žemėje kaipo svetimoje, gyvendamas šėtrose, taip-pat kaip Izaokas ir Jokubas, to paties pažadėjimo draugtėvainiai. 10 Nes jis laukė miesto su tvirtais pamatais, kurio įsteigėjas ir statytojas yra Dievas. 11 Per tikėjimą ir pati nevaisinga Sara gavo galę tapti nėščia, ir tai neveizdint į jos amžį; nes tikėjo ištikimą esant tą, kurs buvo

---

Gr. t. nėra žodžio: *Dievui.* Vulgatoje jis pridėtas, prasmės prisilaikant.— *Nes prisiartinančiam...* Kas nori įgyti Dievo prielankumą, tas privalo artinties prie jo dvasišku budu. Kas gi nori artinties Dievop, turi pirma tikėti, kad jis yra; taigi, reikia tikėti į jo butybę, toliaus gi į jo gerumą ir gailiaširdystę.— *Atlygintojas.* Tas žodis nurodo dar gerų darbų pelningumą.— (7) *Noė...* Veiz. Prad. 6, 1—9, 20.— *Nebuvo regima*: įvyksiantis tvanas.— *Per ką jis pasmerkė...* Kadangi visi gyvenusieji draug su Noe pasiliko netikinčiais, todėl jo tikėjimas buvo anų pasmerkimu, nes tas tikėjimas garsino veikiai įvyksiančios bausmės tikrumą.— *Tėvainiu teisybės...* Noės užmokesnis buvo didis. Jis pirmas šv. Rašte pavadintas yra aiškiai teisiu; jis ir paskiaus buvo statomas teisybės paveikslu (Ez. 14, 14. 20. Ekli. 44, 17. 2 Petr 2. 5).— (8) Apaštalas kalba plačiaus apie Abraomo tikėjimą, kadangi jis buvo protėviu visos žydų tautos, ir jam buvo duoti pažadėjimai.— *Pavadintasis Abraomu:* Yra tai aliuzija į Abraomo vardo permainą, kurs pirma vadinosi Abromu. Vardo permaina padaryta buvo patriarkui išeinant iš Kaldėjos. Abraomo tikėjimas apsireiškė visupirma jo paklusnume, nes jis paliko savo tėvynę, nors nežinojo, kur jam reiks eiti (Prad. 12, 1), ir tame, kad jis, Dievui paliepus eiti Kanaanan, keliavo į sau nežinomą kraštą (Prad. 12, 5).— (9) *Pasiliko...* Abraomo tikėjimas buvo kantrus, nes jis ramiai laukė neveikiai išsipildysiančių Dievo pažadėjimų.— *Kaip svetimoje.* Nors žemė Abraomui buvo žadėta, vienok jis skaitė save visuomet joje svetimu.—*Gyveno šėtrose*, kaip gyvena žmonės neturintįs nuolatinės vietos.— *Izaokas ir Jokubas*, tėvainiai kaip ir Abraomas Dievo padarytų pažadėjimų, turėjo tokį pat tikėjimą ir kantrybę ir panašiai gyveno.— (10) *Nes jis laukė...* Abraomo viltis siekė į patį dangų: jis laukė amžinos laimės. Miestu su *tvirtais pamatais* yra ne kas kita, kaip tik dangus įvaizdintas kaipo idėalinė amžina pilis su amžinais nepajudinamais pamatais.— (11) *Nevaisinga Sara...* Gr. t. nėra žodžio: *nevaisinga.* Sara išpradžios netikėjo, nes jai pažadėjimo įvykimas prigimtu budu rodėsi negalimas; vienok patyrus, kad pažadėjimą padariusieji buvo Dievo pasiuntiniai, taigi kad

dera cœli in multitudinem, et sicut arena, quæ est ad oram maris, innumerabilis. [13] Juxta fidem defuncti sunt omnes isti, non acceptis repromissionibus, sed a longe eas adspicientes, et salutantes, et confitentes, quia peregrini, et hospites sunt super terram. [14] Qui enim hæc dicunt, significant se patriam inquirere. [15] Et si quidem ipsius meminissent de qua exierunt, habebant utique tempus revertendi. [16] Nunc autem meliorem appetunt, id est, cœlestem. Ideo non confunditur Deus vocari Deus eorum: paravit enim illis civitatem. [17] Fide obtulit Abraham Isaac, cum tentaretur, et unigenitum offerebat, qui susceperat repromissiones; [18] ad quem dictum est: Quia in Isaac vocabitur tibi semen: [19] arbitrans quia et a mortuis suscitare po-

pažadėjęs. [12] Todėl ir iš vieno žmogaus (ir tai su apmirusiu kunu) kilo ainija, skaitlinga kaip dangaus žvaigždės ir kaip ant juros kranto esančios smiltis, kurių negalima suskaityti. [13] Su tikėjimu visi jie numirė negavę pažadėtųjų dalykų, bet matydami ir sveikindami juos ištolo ir prisipažindami esą keleiviai ir svečiai ant žemės. [14] Nes kurie tai sako, rodo, kad jie ješko tėvynės. [15] Ir jei jie butu manę apie aną, iš kurios buvo išėję, juk turėjo laiko sugrįžti; [16] bet jie troško geresnės, tai yra dangiškosios. To dėlei Dievas nesigėdi vadinties jų Dievu, nes jis prirengė jiems miestą. [17] Per tikėjimą Abraomas atnašavo Izaoką, kada buvo ištiriamas; ir aukojo savo vienatinį sunų tas, kurs buvo gavęs pažadėjimus, [18] kuriam pa-

---

pažadėjimas paeina nuo paties visagalinčiojo Dievo, ji įtikėjo, kaip skaitome Prad. 18, 14. 15.— (**12**) *Todėl...* Užmokesnis už tikrą Saros tikėjimą.— *Iš vieno žmogaus:* Abraomo, kurs buvo labai pasenęs ir prigimtu budu nebesitikėjo susilauksiąs vaikų, gimė skaitlingiausi ainija.— (**13**) *Su tikėjimu...* Sek. eil. 13—16. Apaštalas nori aiškiaus pasakyti, kad patriarkų tikėjimo dalyku buvo ne žemiška tėvynė, bet dangiškoji, kurios ir krikščionįs laukia.— *Visi jie*: Abraomas, Sara, Izaokas, Jokubas.— *Pažadėtųjų dalykų*: Nesulaukę įvykimo pažadėjimų apie dangišką Mesijo karalystę.— *Matydami...* Jie nesiliovė tikėję ir turėję viltį. Apaštalas tai išreiškia gražiu laipsniavimo sakiniu: Patriarkai ištolo veizdėjo į pažadėjimų įvykimą; jie su džiaugsmu sveikino tą prakilnų regėjimą; jie garsiai prisipažino, jog nėsą paskirti tai žemei, bet geresniam ir augštesniam gyvenimui. Jie neskaitė tos žemės savo tikra tėvyne, bet svetimu kraštu, kuriame jie gyvena tik laikiniai.— (**14**) *Nes kurie...* Kas sakosi esąs keleivis ir svečias, tas jaučiasi, jog pasilieka svetimoje vietoje ir jog keliauja į tikrą tėvynę.— (**15**) *Ir jei jie...* Taip kalbėdami patriarkai visai nemanė apie savo gimtinį kraštą, Kaldėją, į kurią jiems sulyginant nebuvo perdaug vargu sugrįžti, jei butu norėję.— (**16**) *Bet jie troško geresnės*— tėvynės, negu Kaldėja ir žadėtoji žemė, nes paties dangaus. Tas jų gyvas tikėjimas nepasiliko be užmokesnio: *Dievas nesigėdi...* Dievas suteikė jiems didžiausią malonę ir garbę, nes norėjo vadinties jų Dievu. Veiz. Iš. 3, 6. 15. 16, kame pasakyta yra, jog Viešpats apsireiškė Mozei, kaipo Abraomo Dievas, Izaoko Dievas ir Jokubo Dievas. — *Jis prirengė...* Dievas padarė taipogi, kad jie visuomet gyventu su juomi amžiname dangaus mieste.— (**17**) *Atnašavo Izaoką...* Veiz. Prad. 22, 1—19.— *Buvo ištiriama.*— Ištyrimas buvo baisus ir pagunda didi, nes auka ir pati savyje buvo netikėta ir iš atžvilgio į padarytus pažadėjimus; juk rodėsi esąs aiškus iš Viešpaties pusės prieštaravimas reikalauti mirties to vaiko, per kurį turėjo įvykti mesianiškieji pažadėjimai.— *Vienatinį*: iš atžvilgio į pažadėjimus, prie kurių nepriklausė kitas Abraomo sunus, Izmaėlis. — (**18**) *Kuriam pasakyta...* Abraomui Prad. 21, 12.— (**19**) *Sanprotaudamas...*

tens est Deus: unde eum et in parabolam accepit. [20] Fide et de futuris benedixit Isaac Jacob, et Esau. [21] Fide Jacob, moriens, singulos filiorum Joseph benedixit: et adoravit fastigium virgæ ejus. [22] Fide Joseph, moriens, de profectione filiorum Israel memoratus est: et de ossibus suis mandavit. [23] Fide Moyses, natus, occultatus est mensibus tribus a parentibus suis, eo quod vidissent elegantem infantem, et non timuerunt regis edictum. [24] Fide Moyses grandis factus negavit se esse filium filiæ Pharaonis, [25] magis eligens affligi cum populo Dei, quam temporalis paccati habere jucunditatem, [26] majores divitias æstimans thesauro Ægyptiorum, improperium Christi: adspiciebat enim in remunerationem. [27] Fide reliquit Ægyptum, non ve-

sakyta buvo: Per Izaoką bus tau pavadinta ainija; [19] sanprotaudamas, kad Dievas gali prikelti ir iš numirusių; todėl jį ir gavo atgal kaipo paveikslą. [20] Per tikėjimą Izaokas laimino iš atžvilgio į busiančius dalykus Jokubą ir Ezavą. [21] Per tikėjimą Jokubas mirdamas laimino kiekvieną iš Juozapo sunų; ir nusilenkė prieš jo lazdos viršunę. [22] Per tikėjimą Juozapas mirdamas minėjo Izraėlio vaikų išėjimą, ir davė paliepimą apie savo kaulus. [23] Per tikėjimą Mozė užgimęs tris mėnesius slepiamas buvo savo gimdytojų, nes jie matė kudikį gražų esant ir nesibijojo karaliaus įsakymo. [24] Per tikėjimą Mozė užaugęs užsigynė esąs Paraono dukters sunus, [25] bevelydamas buti vargintas su Dievo tauta, kaip turėti iš

Kieto prityrimo valandoje Abraomo tikėjimas apsireiškė tame, kad jis, visai pasitikėdamas Dievo visagalybe, manė sau, jog Viešpats ir paaukotą jau sunų galės prikelti iš numirusių.— *Kaipo paveikslą.* Dauguma aiškintojų (Auks. Teod. Teof.) mato tuose žodžiuose išreikštą didį užmokesnį už tikėjimą: Izaokas buvo sugrąžintas tikinčiųjų tėvui kaipo paveikslas daug prakilnesnio atsitikimo, butent, mirties ir prisikėlimo musų Viešpaties, Jėzaus Kristaus.— **(20)** *Izaokas laimino..* Tie palaiminimai nebuvo tik paprasti linkėjimai, bet pažadėjimai paeinantįs iš tikėjimo ir paliečiantįs busiančias gėrybes, išrinktajai tautai Dievo žadėtas. — **(21)** *Kiekvieną iš Juozapo sunų.* Apaštalas mini vietoje palaiminimo suteikto dvylikai Izraėlio giminių tą, kurs buvo duotas dviem įsuniam, t. y. dviem Juozapo vaikam, Efraimui ir Manasui; daro gi tai dėl panašumo su Izaoko palaiminimu. Panašumas buvo tame, kad kaip ten taip ir čia du yra laiminamu; priegtam ir ten ir čionai jaunesnysis pastatytas yra augščiaus už vyresnįjį, su tuo vienok skirtumu, kad Jokubas padarė žinodamas ir visai liuosai, Izaokas gi nežinodamas pagal Dievo surėdymą.— *Ir nusilenkė...* Anot gr. t.: ir jis pagarbino ant (t y. pasilenkęs ant) jo lazdos viršunės. Ta aplinkybė paminėta yra Prad. 47, 31 pagal LXX. Iš jos pasirodo Abraomo tikėjimo didumas, kurs susilpnėjęs dėlei gilios senatvės norėjo atiduoti Dievui garbę, kaip tik jis galėjo. Dabart. ebr. t. yra: jis pagarbino ant savo lovos galo. Skirtumas atsirado iš priežasties įvykusios balsių permainos. Dabar yra: *mittah*, kame LXX skaitė: *matteh*, lazda.— **(22)** *Juozapas... minėjo*: pranašavo. Veiz. Prad. 50, 23. Iš. 13, 19.— **(23)** *Mozė...* Veiz. Iš. 2, 1... Apaštalas ilgiaus apsistoja ant tikėjimo Mozės, kurs buvo Dievo pasiuntiniu ir didžiu žydų tautos išliuosuotoju. Pažymėtas yra visupirma tikėjimas Mozės tėvų, kadangi jie matė nepaprastame kudikio gražume Dievo malonės ženklą ir turėjo viltį, kad Dievas jį išgelbės.— **(24)** *Mozė užaugęs...* Toliaus Apaštalas nurodo, kaip apsireiškė paties Mozės tikėjimas.— *Užsigynė...* Plg. Iš. 2, 10. Taip pasielgdamas Mozė išsižadėjo didžiausių žemiškų patogumų, kuriuos jis butu turėjęs kaipo Paraono dukters įsunis.— **(25)** *Buti vargintas...*

ritus animositatem regis: invisibilem enim tamquam videns sustinuit. [28] Fide celebravit pascha, et sanguinis effusionem: ne qui vastabat primitiva, tangeret eos. [29] Fide transierunt Mare rubrum tamquam per aridam terram: quod experti Ægyptii, devorati sunt. [30] Fide muri Jericho corruerunt, circuitu dierum septem. [31] Fide Rahab meretrix non periit cum incredulis, excipiens exploratores cum pace. [32] Et quid adhuc dicam? Deficiet enim me tempus enarrantem de Gedeon, Barac, Samson, Jephte, David, Samuel, et prophetis: [33] qui per fidem vicerunt regna, operati sunt justitiam, adepti sunt repromissiones, obturaverunt ora leonum, [34] Exstinxerunt impetum ignis,

nusidėjimo laikinį džiaugsmą, [26] skaitydamas Kristaus išniekinimą esant didesniais turtais negu Egypto gėrybės; nes jis veizdėjo į užmokesnį. [27] Per tikėjimą jis paliko Egyptą, nesibijodamas karaliaus rustybės; nes jis pasiliko ištvermingas, lyg-kad butu tai regėjęs, kas nematoma yra. [28] Per tikėjimą jis šventė velykas ir apšlakštymą krauju, kad pirmgimių žudytojas jų nepaliestu. [29] Per tikėjimą jie perėjo Raudonąją jurą, kaip sausą žemę; tuotarpu kad tai pamėginusieji egyptiečiai buvo praryti. [30] Per tikėjimą sugriuvo Jeriko murai, apėjus per septynias dienas aplinkui. [31] Per tikėjimą Raaba, paleistuvė, nepražuvo su netikinčiais, kadangi priėmė žval-

---

Pildymas pareigų, kurias Dievas skyrė Mozei, sujungtas buvo su didžiausiais vargais.— *Iurėti iš nusidėjimo...* Mozė Dievo pavadintas žydų tautos išliuosuotų negalėjo atsisakyti nuo pasiuntinystės be nusidėjimo. Nepaklausydamas vienok Dievo, jis galėjo tikėties iš savo nusidėjimo tik trumpo džiaugsmo.— (**26**) *Skaitydamas...* Apaštalas paaiškina, kas pažadino Mozę padaryti tokį išsirinkimą. Kristaus išniekinimu yra pasityčiojimai ir iškoneveikimai, kuriuos turėjo iškentėti garbingiausis Dievo pasiuntinys ir prasikaltusio pasaulio išliuosuotojas, t. y. musų Atpirkėjas. To išniekinimo dalį turėjo pakelti visi, kurie žydų istorijos bėgyje buvo Kristaus paveikslais ir atstovais.— *Veizdėjo į užmokesnį.* Tikra Mozės pasielgimo priežastis buvo jo tikėjimas. Jis tikėjo, kad po prispaudimo ateis išliuosavimas, ir pakėlė savo akis prie dangiškųjų gėrybių, kurias Dievas pažadėjo duoti ištikimai jam tarnaujantiems, kaipo užmokesnį už vargus.— (**27**) *Paliko Egyptą...* Mozė buvo palikęs Egyptą du sykiu: pirmą—užmušęs egyptietį žydų prispaudėją, antrą— iškilmingai su visa tauta. Katrą iš tų palikimų turėjo mintyje šv. Povilas, aiškintojai tarp savęs nesutinka. Jei atsitikimai išskaityti yra kronologiškoje eilioje, tai čia reiktu matyti pirmas prasišalinimas iš Egypto; bet Iš. 2, 14. 15 pasakyta yra, kad tuomet Mozė išbėgęs, bijodamas Paraono; šv. Povilas gi sako: *nesibijodamas karaliaus rustybės.* Antrasis gi išėjimas įvyko ne prieš Velykų šventę (e. 28), bet po jos. Tečiaus galima čionai spėti, kad Apaštalas neperdaug laikėsi kronologiškos eilios. — *Butu tai regėjęs...* Mozė nesibijojo Paraono, nes tvirtai tikėjo į Dievo pagalbą. — (**28**) *Jis šventė...* Plg. Iš. 12, 1... *Apšlakštymą* velykinio avinėlio krauju. — *Kad žudytojas...* Ir čia apsireiškė Mozės tikėjimas, nes žmonių budu kalbant nebuvo jokio sąryšio tarp apšlakštymo krauju ir laukiamo per jį išgelbėjimo. — (**29**) *Jie perėjo...* Plg. Iš. 14, 15—31. Nuo vado tikėjimo šv. Povilas pereina prie išvestų izraėlitų tikėjimo, kurs taipogi buvo didis. — (**30**) *Sugriuvo...* Veiz. Joz. 6, 12—20. Lygiai didis buvo tikėjimas įėjusių į žadėtąją žemę, Jozuės, levitų ir pačių žydų. Jie tikėjo į tai, kas rodėsi negalimu daiktu, ir įvyko taip, kaip tikėjosi. — (**31**) *Raaba...* Po žydų Apaštalas nurodo tikėjimą svetimtautės, kuri pasirodė verta susivienijimo su žydais. Veiz. Joz. 2, 1. Plg. Jok. 2, 25. — *Su netikinčiais.* Netikinčiais pavadinti yra Jeriko gyventojai, nes jie nenorėjo atsižvelgti į Dievo suteikiamus izraėlitams

effugerunt aciem gladii, convaluerunt de infirmitate, fortes facti sunt in bello, castra verterunt exterorum: [35] acceperunt mulieres de resurrectione mortuos suos: alii autem distenti sunt non suscipientes redemptionem, ut meliorem invenirent resurrectionem. [36] Alii vero ludibria, et verbera experti, insuper et vincula, et carceres: [37] lapidati sunt, secti sunt, tentati sunt, in occisione gladii mortui sunt, circuierunt in melotis, in pellibus caprinis, egentes, angustiati, afflicti: [38] quibus dignus non erat mundus: in solitudinibus errantes, in montibus, et speluncis, et in cavernis terræ. [39] Et hi omnes testimonio fidei probati, non acceperunt repromissionem, [40] Deo pro nobis me-

gus ramybėje. [32] Ir ką dar pasakysiu? nes man pritruktu laiko, jei pasakočiau apie Gedeoną, Baraką, Samsoną, Jeftę, Dovidą, Samuėlį ir pranašus, [33] kurie tikėjimu priveikė karalystes, padarė teisybę, laimėjo pažadėjimus, užčiaupė liūtų nasrus, [34] užgesė ugnies smarkumą, išsisaugojo nuo kalavijo ašmenų, iš silpnų stiprais tapo, buvo karžygiai kovoje, pergalėjo kariškas svetimųjų stovyklas; [35] moteris atgavo per prikėlimą savo numirėlius. O kiti buvo kankinti, neprisiimdami paliuosavimo, kad rastu geresnį prisikėlimą. [36] Kiti gi pritvrė išjuokimų ir plakimų, dargi ir pančių ir kalėjimų, [37] buvo akmenimis užmušti, pjuklu perpjauti, gundyti, mirė kalaviju

stebuklus. — *Ramybėje*: prieteliška budu. — (32) *Ir ką dar...* Apaštalas patėmijęs, kad jo garbingų vyrų išskaitymas gali išeiti perdaug ilgas, nori kalbėti trumpiaus. — *Gedeono...* Išpradžios išvardyti yra keturi teisėjai, bet ne kronologiškoje eilioje; paskui eina tie, kurie yra žydų monarchijos atstovais. Kaikurie iš išvardytųjų turėjo daug netobulybių, bet Apaštalas veizdi tik į jų gyvą tikėjimą ir tik už tai juos giria. — (33) *Priveikė...* Iš tikėjimo paeinantįs didžiavyrių darbai išskaityti yra sek. dviejose eil. devyni, ir tai sujungti trįs po tris. Visupirma paminėti yra darbai, turėjusieji viešą naudą. — *Priveikė karalystes*: teisėjai ir Dovidas; *padarė teisybę*: iš teisėjų ypač Samuėlis, paskui karaliai; *laimėjo pažadėjimus*: žemiškas gėrybes, arba ypatingus Dievo suteiktus pažadėjimus. Toliaus eina trįs ypatiški pergalėjimai: *Užčiaupė...* Daniėlis pranašas, gal taipogi Samsonas, Dovidas. — (34) *Užgesė...* Jaunikaičiai ugnies pečiuje. Veiz. Dan. 3, 12... — *Išsisaugojo...* Dovidas 1 Kar. 18, 11... ir kiti. — Galop eina vėl trįs pavyzdžiai ypatiško stiprumo. *Iš silpnu...* Sustiprėjo, kaip Samsonas, Teis. 16, 19... arba pagijo iš sunkios ligos, kaip Jobas, Ezekijas (4 Kar. 20). — *Karžygiai...* Visa daugybė garsių Izraėlio vyrų lig Makabiejų laikui. — (35) *Moteris atgavo...* Regimai šv. Povilas turi mintyje sareptietę moteriškę, kurios sunų prikėlė iš numirusių Elijas 3 Kar. 17, 17..., ir sunamitę, kuriai sugrąžino sunų Eliziejus 4 Kar. 4, 17... Tų moterų tikėjimas nemaž prisidėjo prie stebuklų įvykimo. — *O kiti...* — Apaštalas nurodo dar didžius kentėjimus, pakeltus per tikėjimą. *Kankinti.* Gr. ž. ἐτυμπανίσθησαν regisi kad nurodo taip vadinamą rato kankinimą, apie ką yra minimą 2 Mak. 7, 7.— *Nepriimdami...* Atsisakydami naudoties neteisingais išsiliuosavimo budais.— *Kad rastu...* Pasilikdami ištikimais jie priimdavo mirtį, turėjo vienok viltį, kad jų laukia garbingas prisikėlimas. Plg. 2 Mak. 7, 27...— (36) *Išjuokimų ir plakimų...* Kurias ypatas čionai ir toliaus turi mintyje šv. Povilas, nėra tikrai žinoma, bet gal jų dauguma buvo tai kankintiniai Makabiejų laikais.— (37) *Akmenimis užmušti.* Taip buvo padaryta su Zakariju, Jojados sunumi (2 Kron. 24, 20. 21), o taipogi anot padavimo su Jeremiju.— *Pjuklu perpjauti.* Anot padavimo tokią mirtį iškentėjo Izaijas.— *Gundyti*—gal kaip Jobas. Kritikai spėja, kad čionai vietoje vieno gr. ž. per-

lius aliquid providente, ut non sine nobis consummarentur.

nukirsti, klaidžiojo avių ir ožkų kailiuose, stokojantįs, prispausti, nuvarginti; [38] tie, kurių pasaulis nebuvo vertas, klaidžiojo po tyrus, kalnus, ir lindynes ir žemės urvus. [39] Ir tie visi gavę gerą liudijimą dėl tikėjimo, negavo, kas buvo pažadėta, [40] kadangi Dievas mums parupino geresnį dalyka, kad jie ne be musų pasiektu tobulybę.

Caput XII. [1] Ideoque et nos tantam habentes impositam nubem testium, deponentes omne pondus, et circumstans nos peccatum, per patientiam curramus ad propositum nobis certamen: [2] adspicientes in auctorem fidei,

12. Perskyrimas. [1] Tatgi ir mes, turėdami aplink save taip didį liudytojų debesį, numetę visokią naštą ir mus apstojantį nusidėjimą, bėgkime su ištverme į paskirtą mums kovą, [2] veizdėdami į tikėjimo davėją

rašinėjant per paklydimą įdėta kitą panašiai skambantį ἐπειράσθησαν ir todėl jie sako, kad reiktu skaityti: ἐπρήσθησαν, combusti sunt, sudeginti.— *Klaidžiojo*... Toliaus Apaštalas nurodo persekiojimus, kurie nesibaigdavo mirtimi, buvo vienok didžiai vargingi.— *Avių ir*... Tai skaitėsi menkiausiais apdarais.— (**38**) *Kurių pasaulis*... Pasilikdami visokiuose varguose jie buvo daug vertesni už persekiojantį juos pasaulį.— *Klaidžiojo po tyrus*... Visa tai vertė juos daryti neprietelių persekiojimai.— (**39**) *Ir tie visi*... Visos ypatos, šitame perskyrime paminėtos.— *Negavo*... Nesinaudojo tuojau po iškentėtų vargų žadėtu užmokesniu, mesianišku išganymu, nes dangus iki Kristaus užžengimui buvo uždarytas. — (**40**) *Kadangi Dievas*... Dievo Apveizda buvo taip surėdžiusi, kad galutiną tobulybę visi gautu draug Kristuje.— *Ne be musu pasiektu tobulybę.* Tą tobulybę dauguma aiškintojų mato įėjime S. Į. šventųjų dušių paskui Kristų į dangų, bet dar geresnį aiškinimą paduoda šv. Jon. Auks., šv. Aug. ir k., kurie galutiną tobulybę, toje eil. paminėtą, mato kunų prisikėlime; nes toje prasmėje galutina tobulybė S. Į. išrinktiesiems ištikrųjų neprasidės anksčiaus kaip mums, kadangi ji įvyks vieniems ir kitiems pasaulio pabaigoje. Bet ar šiaip ar taip aiškinant, musų dalis vis yra geresnė, ir Dievas ištikrųjų mums parupino geresnį dalyką, nes arti musų yra Kristus, priegtam gi mes turime jo malones.

12, 1—13. Prie pavyzdžio šventųjų S. Į. šv. Povilas prideda pavyzdį paties Jėzaus Kristaus, per kentėjimus pasiekusio garbę. Atsižvelgdami tat į Išganytoją ir skaitytojai privalo buti pasiryžę stoti į kovą (1—3), nes jiems reiks iškentėti mažesni vargai, kuriuos ant jų leidžia Dievas, kaipo mylintis Tėvas, kad taip geriaus butu prirengti prie amžino užmokesnio (4—11). Galop Apaštalas ragina drąsiai eiti priekin tikėjimo keliu (12. 13).

(**1**) *Tatgi ir mes*... Apaštalas, palygindamas krikščionis su bėgančiais ant arėnos didžios minios žiurovų akyvaizdoje, kad laimėtu paskirtą dovaną, ragina juos elgties panašiai.—*Liudytojų debesį*... Tais liudytojais, veizdinčiais į krikščionių kovą, yra arba augščiaus minėtieji tikėjimo didžiavyriai, arba apskritai žmonės. — *Visokią naštą*... Kaip bėgantįs ant arėnos numesdavo nuo savęs visa, kas juos galėjo sutrukdyti bėgime, taip ir krikščionįs, bėgantįs į dangų, privalo numesti šalin visokią nereikalingą naštą, ypač gi nuodėmių naštą. — *Į paskirtą*... Kovą dangaus laimėjimui lyg-kad pastatė prieš mus pats Dievas. Plg. 1 Kor. 9, 24. Rym. 6, 4. — (**2**) *Veizdėdami*... Apaštalas nenori pasakyti, kad Jėzus buvo mums tikėjimo pavyzdžiu, kadangi jisai neturėjo tikėjimo tikroje to žodžio prasmėje, nes visuomet regėjo Dievą; taigi prasmė čionai yra: kad pasidrąsintumėm tikėjimo kovoje, pažvelgkime į Kristų, kurs buvo toje kovoje pirmtakunu, perbėgo tą patį

et consummatorem Jesum, qui proposito sibi gaudio sustinuit crucem, confusione contempta, atque in dextera sedis Dei sedet. [3] Recogitate enim eum, qui talem sustinuit a peccatoribus adversum semetipsum contradictionem: ut ne fatigemini, animis vestris deficientes. [4] Nondum enim usque ad sanguinem restitistis, adversus peccatum repugnantes: [5] et obliti estis consolationis, quæ vobis tamquam filiis loquitur, dicens: Fili mi, noli negligere disciplinam Domini: neque fatigeris dum ab eo argueris. [6] Quem enim diligit Dominus, castigat: flagellat autem omnem filium, quem recipit. [7] In disciplina perseverate. Tamquam filiis vobis offert se Deus: quis enim filius, quem non corripit pater? [8] Quod si extra disciplinam estis, cujus participes facti sunt omnes: ergo adulteri, et non filii estis. [9] Deinde

ir užbaigėją, į Jėzų, kurs už padėtą prieš jį džiaugsmą kentėjo kryžių, paniekinęs apjuoką. ir sėdi po Dievo dešinės. [3] Ištikrųjų apmąstykite tą, kurs iškentėjo nuo nusidėjėlių tokį prieš save patį prieštaravimą, kad nepailstumėte, nusilpnėję savo dušioje. [4] Nes jųs dar nesipriešinot iki kraujui, kovodami prieš nusidėjimą [5] Ir jųs užmiršote paraginimą, kurs į jus kaipo sunus atkreiptas yra šiais žodžiais: Mano sunau, niepaniekink Viešpaties bausmės, nei nusilpnėk, kada esi baramas; [6] nes ką Viešpats myli, baudžia; plaka gi kiekvieną sunų, kurį priima. [7] Bukite ištvermingi bausmėje. Dievas elgiasi su jumis kaipo su sunumis; nes kursai yra sunus, kurio tėvas nepabaudžia? [8] Bet jei esate be bausmės, kurios dalininkais visi tapo, tat esate svetimi vaikai ir ne sunųs. [9]

---

kelią, o dabar yra kovojančiųjų teisėjas ir duos mums užmokesnį už pergalėjimą; jis taipogi užbaigia ir tobulina musų tikėjimą per malonę. — *Už... džiaugsmą*: už dangiškąją laimę, kuri jo laukė po kovos, kaipo užmokesnis. Lot. t. regimai praleistas yra per perrašinėtojų kaltybę žodelis „pro“ prieš *propisito*. — *Paniekinęs apjuoką*: visai neatsižvelgdamas į išniekinimus, kurie reikėjo iškentėti. — (3) *Ištikrųjų...* Musų kentėjimai labai maži, sulyginant juos su tuo, ką Kristus iškentėjo nuo nusidėjėlių žydų pirm prikalimo ir prikaltas į kryžių; todėl reikia mums nenustoti drąsos ir ištvermės. — (4) *Nes dar...* Palestinos krikščionių persekiojimas dar nebuvo kruvinas, todėl neperdaug didis, palyginant jį su S. Į. tikėjimo didžiavyrių kentėjimais, ypač gi Išganytojo. — *Prieš nusidėjimą*. Nusidėjimas buvo krikščionystės priešininkuose, kuriuos jis stumia Kristaus pasekėjų persekiotų ir nori taip juos atvesti į atstojimą nuo tikėjimo. — (5) *Ir jųs užmiršote...* Apaštalas primena, kad kentėjimai yra dvasiško krikščionių išlavinimo dalimi, nes pati šv. Dvasia sako: *Mano sunau...* Tie žodžiai paimti yra iš Pat. 3, 11. 12 pagal LXX su ne dideliu skirtumu.—*Bausmės*. Gr. ž. παιδεία reiškia dorinį auklėjimą draug su sujungtu su juo pabaudimu. — *Baramas*. Pabarimu čionai yra išmėtinėjimai, padaryti žodžiu arba darbu, kurie sužadina žmoguje supratimą kaltybės ir veda į pasitaisymą. — (6) *Nes ką Viešpats...* Kentėjimai yra krikščionims ženklu ir parodimu Dievo meilės. — (7) *Bukite ištvermingi...* Sek. eil. 7—11 šv. Povilas paaiškina ir arčiaus pritaiko cituotus šv. Rašto žodžius, išrodydamas kentėjimų reikalingumą ir naudingumą, o taipogi ragindamas priimti juos visus drąsiai, be svyravimo. — (8) *Bet jei esate...* Kas nėra baudžiamas, apie tą galima manyti, kad juo jau nebesirupina jo tėvas ir nebeskaito savo vaiku. — *Visi*: tikėjimo karžygiai, apie kuriuos buvo minėta 11. persk. — (9) *Toliaus...* Apaštalas daro palyginimą tarp žmonių baudimo ir Dievo bausmės ir daro išvedimą, kad mes, kurie nesiliaujame

patres quidem carnis nostræ, eruditores habuimus, et reverebamur eos: non multo magis obtemperabimus Patri spirituum, et vivemus? [10] Et illi quidem in tempore paucorum dierum, secundum voluntatem suam erudiebant nos: hic autem ad id, quod utile est in recipiendo sanctificationem ejus. [11] Omnis autem disciplina in præsenti quidem videtur non esse gaudii, sed mœroris: postea autem fructum pacatissimum exercitatis per eam, reddet justitiæ. [12] Propter quod remissas manus, et soluta genua, erigite, [13] et gressus rectos facite pedibus vestris: ut non claudicans quis erret, magis autem sanetur.

Toliaus, mes turėjome baudėjais tėvus pagal kuną ir gerbėme juos; ar gi ne daug labiaus paklusnųs busime dvasių Tėvui ir gyvi busime? [10] Nes anie per nedaug dienų baudė mus pagal sovo valią; tasai gi tai daro musų naudai, kad taptumėm dalininkais jo šventumo. [11] O kiekviena, tiesa, bausmė dabartiniame laike regisi neesanti džiaugsmu, bet nuliudimu; paskui vienok suteiks išlavintiems par ją ramiausį teisybės vaisių. [12] To dėlei ištieskite nuleistas rankas ir palinkusius kelius, [13] ir žengkite tiesius žingsnius savo kojomis, kad kas šlubuodamas neklystu, bet velyk pasveiktu.

2. Paraginimas į įvairias krikščionims reikalingas dorybes.

[14] Pacem sequimini cum omnibus, et sanctimoniam, sine qua

[14] Jieškokite santaikos su visais ir šventumo, be kurio nei-

---

gerbę ir mylėję baudžiančius mus gimdytojus, dar su didesniu kantrumu privalome priimti Dievo bausmes, kurs ir didesnę valdžią ant musų turi ir baudžia su didesne išmintimi. — *Dvasių Tėvui*: Sutvertojui musų dvasinės esybės ir visų dvasių. — *Ir gyvi busime*: gausime amžiną tikrą gyvenimą, jei pilnai pasiduosime mus baudžiančiam dangiškam Tėvui. — (**10**) *Nes anie*... Gimdytojų auklėjimas tęsiasi neilgą laiką, arba anot gr. t. patenka neilgam laikui, t. y. trumpam žemiškam gyvenimui, ir jų baudimai nėra liuosi nuo paklydimų, savymeilės; priešingai gi, Dievo auklėjimas mums praverčia amžinai. — *Kad taptumėm*... Dievo bausmė per kentėjimus nušveičia mus, ji susilpnina mumyse palinkimą į piktumą ir padeda jį visai pergalėti, pakelia musų dušios akis augštyn į dangų, sustiprina valios jiegas ir taip yra įrankiu pažangos šventume. — (**11**) *O kiekviena*... Auklėjimas per bausmes sulig savo tikros vertybės turėtu mus džiuginti, bet kentėjimo valandoje musų prigimtis negali susituréti nuo nuliudimo. — *Paskui*: kada bausmė pasibaigs, ir mes matysime jos gerus, pilnus ramybės vaisius, kuriais yra nuolat pasididinanti teisybė, taigi ir šventumas. — (**12**) *To dėlei*... Kiekvienas privalo pasinaudoti kentėjimų vaisiais. Apaštalas ragina žodžiais, paimtais iš Iz. 35, 3. Plg. (Ekli. 25, 23). ir iš Pat. 4, 26. Nuleistos rankos ir sulenkę keliai yra ženklas žmogaus nusilpnėjimo. — (**13**) *Ir žengkite*... Tiesiu keliu greičiausia galima pasiekti tikslą, todėl dėlei pagundos nereikia svyruoti ir linkti prie atpuolimo nuo tikėjimo, bet velyk reikia ir tam, kurs jau pasvyro, grįžti į tiesųjį kelią.

12, 14—29. Tarp kitų dorybių, kuriomis privalo atsižymėti krikščionįs, šv. Povilas stato pirmoje vietoje santaiką su visais ir šventumą (14—17). Ypač šventumo reikalauja N. Įst. prigimtis, kurs negąsdina kaip Senasis (18—21), bet yra dangiškas ir daro mus dalininkais dangiškųjų dalykų (22—24), todėl ir labai reikia sergėties, kad jų neuustojus ir neužtraukus ant savęs didesnės bausmės (25—29).

(**14**) *Jieškokite*... Santaika su visais ir apskritai šventumas yra tai dvi reika-

nemo videbit Deum: [15] contemplantes ne quis desit gratiæ Dei: ne qua radix amaritudinis sursum germinans impediat, et per illam inquinentur multi. [16] Ne quis fornicator, aut profanus ut Esau: qui propter unam escam vendidit primitiva sua: [17] scitote enim quoniam et postea cupiens hereditare benedictionem, reprobatus est: non enim invenit pœnitentiæ locum, quamquam cum lacrymis inquisisset eam. [18] Non enim accessistis ad tractabilem montem, et accensibilem ignem, et turbinem, et caliginem, et procellam, [19] et tubæ sonum, et vocem verborum, quam qui audierunt, excusaverunt se, ne eis fieret verbum. [20] Non enim portabant quod dicebatur: Et si bestia tetigerit

vienas neregės Dievo; [15] veizdėdami, kad neivienas neatstotu nuo Dievo malonės, kad koki kartumo šaknis augštyn želdama nesukliudytu, ir kad per ją nebutu sutepta daugelis, [16] kad kas nebutu paleistuvis arba paniekintojas šventų dalykų kaip Ezavas, kurs dėlei vieno valgio pardavė savo pirmgimystės teises. [17] Nes žinokite, kad ir paskiaus norėdamas paveldėti palaiminimą atstumtas buvo; nes negalėjo gauti jo nutarimo atmainos, nors su ašaromis jos ieškojo. [18] Nes jųs priėjote ne prie paliečiamojo kalno, nei prie degančios ugnies, nei prie viesulo, ir tamsybės, ir audros, [19] nei prie trimito garso, nei žodžių balso, kurį išgirdusieji meldė, kad

---

lingiausi dorybi krikščionims jų santikiuose su pasauliu. Plg. Rym. 12, 18.—(**15**) *Veizdėdami...* Negana yra rupinties savo išganymu, bet reikia dar turėti rupestį, kad ir kiti neatsiskirtu nuo Dievo malonės.—*Kartumo šaknis.* Tas išsireiškimas primena žodžius iš 5 Moz. 28, 17. 18 pagal LXX. Kartumo šaknimi yra ta, kuri išduoda karčius vaisius, čionai piktą pasielgimą, klaidingus mokslus, griaunančius santaiką ir meilę. Taigi, Apaštalas persergi, kad Palestinos krikščionįs, ypač jų pardėtiniai veizdėtu, idant neatsirastu jų tarpe neivienas pragaištingas žmogus, kurs sukliudytu kitus išganymo pasiekime ir savo piktu pavyzdžiu atvestu daugelį į atstojimą nuo tikėjimo.—(**16**) *Kad kas...* Tiktai žodžiai: *Paniekintojas šventų dalykų*, pasakyti yra stačiai apie Ezavą, kurs savo pirmgimystę ir surištas su ja didžiausias teises lengvaširdžiai pardavė už menką valgį. Veiz. Prad. 25, 23. Vienok kaikurie aiškintojai ir žodį: *paleistuvis*, supranta apie Ezavą, nes anot žydų padavimo ir tokiuo buvęs tasai pirmgimystės pardavėjas.—(**17**) *Nes žinokite...* Ezavo pasielgimo pasekmės buvo nepataisomos. Paskui jis norėjo gauti pirmgimystei paskirtąjį palaiminimą, bet buvo atstumtas Dievo ir savo tėvo aiškiai patvirtinusio palaiminimą, kurį išpradžios nežinodamas buvo davęs Jokubui. Ezavo gailestavimas ir ašaros negalėjo padaryti, kad jo tėvas Izaokas permainytu savo padarytąjį nutarimą. Todėl tai ir Palestinos krikščionįs privalo apsvarstyti giliai tą baisų pavyzdį ir jo nesekti, atstojant nuo Kristaus dėl žemiškų patogumų, kadangi ir jie yra lyg-kad pirmgimiai didžioje krikščionių šeimynoje.—(**18**) *Nes jųs priėjote...* Apaštalas nurodo dar vieną priežastį, kodėl jo skaitytojams ne valia atsitraukti nuo Kristaus tikėjimo dėlei žydystės. Ta priežastimi yra skirtumas, apsireiškęs abiejų sandorų davime: iš vienos pusės išgąstis, iš kitos gi malonė ir meilė.—*Prie paliečiamojo.* Daugelyje gr. rankraščių ir vertimų nėra žodžio: *kalno.* Tikresnis išrodo toks skaitymas: jųs priėjote ne prie paliečiamos ir degančios ugnies. Plg. Iš. 19, 18. Atkart. 4, 11.— *Nei prie viesulo...* Yra tai kiti gąsdinantįs prajovai, kurie įvyko Dievui apsireiškiant ant Sinajaus. Plg. Atkart. 4, 11; 5, 12.—(**19**) *Nei prie trimito...* Plg. Iš. 19, 16; 20, 18. 19. Atk. 5, 22—27... Tarp griausmų, žaibavimų ir trimitų garso buvo girdimi ištariami žodžiai, ir jie taip pripildė izraėlitus išgąsčiu, kad visi didžiai norėjo jų nebe-

montem, lapidabitur. [21] Et ita terribile erat quod videbatur. Moyses dixit: Exterritus sum, et tremebundus. [22] Sed accessistis ad Sion montem, et civitatem Dei viventis, Jerusalem cœlestem, et multorum millium Angelorum frequentiam, [23] et Ecclesiam primitivorum, qui conscripti sunt in cœlis, et judicem omnium Deum, et spiritus justorum perfectorum, [24] et testamenti novi mediatorem Jesum, et sanguinis aspersionem melius loquentem quam Abel. [25] Videte ne recusetis loquentem. Si enim illi non effugerunt, recusantes eum, qui super terram

jiems nebutu sakytas žodis. [20] Nes negalėjo pakelti, kas buvo sakoma: Jei ir gyvulys prisiliestu kalno, bus akmenimis užmuštas. [21] Ir taip baisu buvo, kas regima buvo, kad Mozė tarė: Aš esu išgąsdintas ir drebu. [22] Bet jųs prisiartinote prie Siono kalno ir Dievo gyvojo miesto, dangiškosios Jeruzalės ir daugelio tukstančių aniolų susirinkimo, [23] ir pirmgimių bažnyčios, kurie užrašyti yra danguose, ir prie visų teisėjo, Dievo, ir prie tobulų teisiųjų dvasių, [24] ir prie naujosios sandoros tarpininko, Jėzaus, ir prie apšlakštymo krauju, ge-

girdėti.—(**20**) *Nes negalėjo pakelti,* t. y. iškęsti. Vietoje: *kas buvo sakoma* gr. t. yra: kas buvo paliepiama. Tuo Dievo paliepimu, gąsdinusiu žydus, buvo: *Jei ir gyvulys...*, nes iš tų žodžių aiškiai buvo matoma begalinė Dievo šventybė. Plg. Iš. 19, 12. 13.—(**21**) *Ir taip baisu...* Buvo išsigandę ne tik žydai, bet ir sandoros tarpininkas, Mozė, kurs nekartą buvo girdėjęs balsą Viešpaties ir su juo kalbėjęs.—*Aš esu...* Tų žodžių pradžia ištarta yra Mozės, kada jis išvydo garbinamą aukso veršį. Veiz. Atk. 9, 19. Gali buti, kad tokiuos pat žodžius jis yra ištaręs ir kitame atsitikime, o šv. Povilas užrašė juos, paėmęs iš žydų padavimo. — (**22**) *Bet jųs prisiartinote...* Kaip pirmoji sandora baisi, taip meilinga ir patraukianti yra antroji. Apaštalas pažymi išeilios naujosios sandoros vietą, ir jos pažadėjimus.—*Prie Siono...* Nebe Sinajus su jo gąsdinimais yra tos sandoros vieta, bet pats dangus, kurį Apaštalas vadina Siono kalnu, ant kurio pastatyta buvo žymiausi Jeruzalės dalis, vadina taipogi gyvojo Dievo miestu, nes Jeruzalėje buvo Dievo bažnyčia, ir tiesiog duoda jam vardą dangiškos Jeruzalės.—*Ir daugelio...* Apaštalas nurodo ir ypatas, su kuriomis krikščionįs naujojoje sandoroje gauna santikius; jomis yra begalinė daugybė aniolų, dangaus ir žemės šventieji, pats Dievas ir jo Kristus. Buvo aniolai ir prie senosios sandoros padarymo, bet ten jie buvo išgąsčio nešėjais, čionai gi džiaugsmo, kaip nurodo atsakantis lotiniškam *frequentiam,* gr. t. žodis πανηγύρει, kurs reiškia žmonių susirinkimą į linksmą, iškilmingą šventę.—(**23**) *Ir pirmgimių...* Pirmgimių bažnyčia vadinasi čionai krikščionįs tebekovojantįs ant žemės. Paprastoje šeimynoje tik vienas tėra pirmgimis, kurs turi ypatingas teises; didžioje gi visos krikščionijos šeimynoje visi vaikai yra pirmgimiai, nes jie visi dalyvauja tose pačiose teisėse ir patogumuose. Kaip Jokubas, taip-pat ir krikščionįs gavo tas pirmgimystės teises, kurių nustojo žydai per savo kaltybę, kaip Ezavas. Krikščionįs *užrašyti yra danguose,* t. y. įrašyti kaipo piliečiai išanksto į dangiškasias išrinktųjų knygas.—Kiti aiškintojai toje pirmgimių bažnyčioje mato patriarkus ir kitus šventuosius S. Įst.—*Prie visų teisėjo...* Krikščionįs gavo artimus santikius su Dievu. Dievas yra teisėjas viršiausis ir visagalis, bet budamas begal teisus jis kaipo teisėjas duos gerą užmokesnį geriesiems.—*Prie tobulų... dvasių.* Jomis yra šventieji jau įėjusieji į dangų ir vadinami džiaugsminga bažnyčia. Dabar jie yra dvasiomis, nes jų dušios dar nėra suvienytos su kunais. Tobuli jie yra toje prasmėje, kad jie jau pasiekė tikslą, kuriam buvo Dievo sutverti.—(**24**) *Ir prie naujosios...* Garbingų ypatų skaitlių, su kuriomis gauna santikius krikščionįs, Apaštalas užbaigia paminėjimu vardo Išganytojo Jėzaus ir išreiškia trumpais žodžiais jo arpirkimo darbą. Jėzus yra

loquebatur: multo magis nos, qui de cœlis loquentem nobis avertimus. 26 Cujus vox movit terram tunc: nunc autem repromittit, dicens: Adhuc semel: et ego movebo non solum terram, sed et cœlum. 27 Quod autem, Adhuc semel, dicit: declarat mobilium translationem tamquam factorum, ut maneant ea, quæ sunt immobilia. 28 Itaque regnum immobile suscipientes, habemus gratiam: per quam serviamus placentes Deo, cum metu et reverentia. 29 Etenim Deus noster ignis consumens est.

riaus kalbančio, kaip Abelio. 25 Veizdėkite, kad jųs neatsisakytumėt nuo kalbančiojo; nes jei jie atsisakydami nuo to, kurs kalbejo ant žemės, neištruko, daug mažiaus išvengsime mes, jei nusikreipiame nuo kalbančio mums iš dangaus; 26 kurio balsas pajudino tuomet žemę, o dabar vėl prižada, sakydamas: Dar kartą aš pajudinsiu ne tik žemę, bet ir dangų. 27 Sakydamas „Dar kartą“, apreiškia pajudintų daiktų permainą, kaipo padarytųjų, kad pasiliktu tai kas yra nepajudinama. 28 Taigi, imdami nepajudinamą karalystę, turėkime malonę, per kurią tarnaukime įtikdami Dievui su baime ir privengimu. 29 Nes musų Dievas yra prarijanti ugnis.

---

naujosios sandoros tarpininkas, kaip Mozė buvo senosios. Jis per savo kruviną auką įstatė naują sandorą ir nupelnė krikščionims atpirkimą. Jo kraujo apšlakštymas, išmaldaudamas mums kaltybių atleidimą, malonę, didžiausias gėrybės ir amžiną laimę, geriaus kalba negu Abelio kraujas, kurs šaukė į Dievą atmonijimo (Prad. 4, 10).—(25) *Veizdėkit, kad...* Apaštalas trumpai primena pareigas, kurias naujoji sandora uždeda ant krikščionių.—*Nuo kalbančiojo*: nuo Dievo, kurio balsas primena reikalingumą buti šventais ir ištikimais. Ne valia nuo jo atsisakyti, kaip atsisakė žydai (e. 19).—*Nes jei jie, atsisakydami...* Senųjų žydų pasielgimas buvo kietai nubaustas (plg. ypač 4 Moz. 26), nors Dievo balsas atsiliepė į juos ant žemės nuo kalno viršunės; dar mažiaus galės išvengti bausmės krikščionįs, jei jie atstums duodantį jiems savo įsakymus Dievą, kurs į juos kalba iš dangaus augštybių.—(26) *Kurio balsas...* N. Įst. nemainingumas reikalauja didesnės ištikimybės.—*Tuomet.* Veiz. 2 Moz. 19, 17. 18.— *Vėl prižada:* per pranašą Agėją 2, 6... Dievas žadėjo per pranašą dar kartą sukrutinti ne tik žemę kaip kitados, Mozės Įstatymą apgarsinant, bet ir patį dangų, ir padaryti giliai siekiančią permainą.— (27) *Sakydamas...* Apaštalas daro išvedimą iš paminėtų Agėjo žodžių apie tai, kad antroji sandora yra neatmainoma, amžina. Duodant S. Įst., buvo pajudintas Sinajaus kalnas; apreikšdamas gi per Agėją dar vieną pasaulio sukrutinimą, Viešpats mus persergi, kad tas antrasis pajudinimas bus paskutinis; todėl ir po padarymo antrosios sandoros tarp Dievo ir žmonijos visai nebegalima laukti dar kokios nors kitos.— *Pajudintų daiktų*: izraėlitų teokratijos.— *Permainą*: prašalinimą ir užstojimą nepajudinamais, kuriais yra amžinai pasiliksianti krikščionių religija. *Kaipo padarytųjų*, t. y. sutvertų; taip pavadinti yra S. Į. dalykai, palyginant juos su krikščionystės dvasiškumu.— (28) *Taigi imdami..* Reikia buti dėkingiems už suteiktąją malonę.— *Imdami*—su tikėjimu iš Viešpaties rankų.— *Nepajudinamą karalystę*: krikščionišką religiją, kuri yra neatmainoma Dievo karalystė, žydinti ant žemės ir atnešanti vaisius danguje.— *Malonę.* Tas žodis šitoje vietoje reiškia dėkingumą Dievui.— *Tarnaudami*: atiduodami Dievui priderančią garbę. — *Itikdami.* Kad įtikus Dievui reikia turėti baimė ir privengimas — (29) *Nes musų...* Nors skiriasi naujoji sandora nuo senosios, bet musų Dievas yra tas

Caput XIII. [1] Caritas fraternitatis maneat in vobis. [2] Et hospitalitatem nolite oblivisci, per hanc enim latuerunt quidam, Angelis hospitio receptis. [3] Mementote vinctorum, tamquam simul vincti: et laborantium, tamquam et ipsi in corpore morantes. [4] Honorabile connubium in omnibus, et thorus immaculatus. Fornicatores enim, et adulteros judicabit Deus. [5] Sint mores sine avaritia, contenti præsentibus: ipse enim dixit: Non te deseram, neque derelinquam. [6] Ita ut confidenter dicamus: Dominus mihi adjutor: non timebo quid faciat mihi homo.

[7] Mementote præpositorum vestrorum, qui vobis locuti sunt

13. Perskyrimas. [1] Broliška meilė tepasilieka tarp jusų. [2] Ir neužmirškite svečių priėmimo, nes per jį kaikurie pavaišino aniolus, to nežinodami. [3] Atminkite kalinius, lyg-kad butumėt draug apkalti; ir vargstančiuosius, kaipo ir patįs pasiliekantįs kune. [4] Moterystė tebuna gerbiama visuose dalykuose ir patalas nesuteptas; nes paleistuvius ir svetmoterius teis Dievas. [5] Pasielgimas tebuna be godulystės, jums užsiganėdinant tuo, ką turite; nes jis patsai pasakė: Aš tavęs nepamesiu ir neapleisiu; [6] taip kad su pasitikėjimu galime sakyti: Viešpats mano padėjėjas; nesibijosiu, ką nors man žmogus darytu.

[7] Atminkite savo viršininkus, kurie jums apsakojo Dievo žo-

---

pats Izraėlio Dievas; jis užsirustina ant krikščionies nusidėjėlio, kaip užsirustina ant prasikaltusio žydo; jis yra *prarijanti ugnis* (veiz. 5 Moz. 4, 24 pagal LXX), kuri sudegina ir naikina visa, kas nėra verta jo prielankumo.

13, 1—6. Toliaus eina trumpučiai paraginimai į artimų meilę; su ypatingu nurodymu reikalingumo mylėti varguose esančius (1—3), taipogi paraginimas užlaikyti nekaltybę moterystėje ir saugoties godulystės (4—6).

(**13, 1**) *Broliška meilė*... Visi krikščionįs yra broliai; todėl meilė tarp jų yra broliška.— *Tepasilieka*. Meilė dar tebebuvo, bet Apaštalas bijo, kad ji nenusilpnėtu; todėl jis ragina ją užlaikyti. — *Tarp jusų*. Tų žodžių nėra gr. t.— (**2**) *Ir neužmirškite*... Reikalingumas priimti svečius, ypač gi keleivius, kaipo broliškos meilės apsireiškimas, dažnai primenamas N. Į. Plg. ypač 1 Tim. 3, 2 ir k.— *Nes per jį*... Aliuzija į žinomus atsitikimus iš Abraomo ir Loto istorijos, kada buvo primti kaipo svečiai tie, kurie pasirodė aniolai esą. Veiz. Prad. 18, 1—22; 19. 1. 2.— (**3**) *Atminkite kalinius*: brolius, kenčiančius už tikėjimą, sušelpdami juos malda ir gerais darbais. — *Vargstančiuosius*: persekiojamus už tikėjimą. — *Pasiliekantįs kune*. Kolei žmogus gyvas tebėra, jį gali sutikti visokie kentėjimai; to dalyko atminimas privalo daryti mus jautriais, kada kiti kenčia. Plg. 2 Kor. 5, 6.— (**4**) *Moterystė*... Reikia vengti viso, kas galėtu nors mažiausiame dalyke įžeisti padorumą moterystėje ir sumažinti jos vertybę.— *Nes paleistuvius*.. Plg. 1 Kor. 9, 9. 1 Tes. 4, 6...— (**5**) *Pasielgimas*... Reikia vengti perdidžio prisirišimo prie turtų, ir užsiganėdinti tuo, ką kiekvienas turi be troškimo susikrauti žemišką lobį.— *Jis patsai*: Dievas, S. Į. 5 Moz. 31, 6. Teis. 1, 5 ir k.— (**6**) *Viešpats*... Tie žodžiai paimti iš Ps. 117, 6. Psalmėje jie kitaip yra padalinti: Viešpats yra mano padėjėjas; aš nesibijosiu; ką man gali padaryti žmogus?

7—17. Grįždamas prie ištvermės tikėjime Apaštalas perspėja, kad atsimindami savo viršininkus ir sekdami jų ištvermę tikėjime sergėtusi naujų mokslų (7—9), ir kad neieškotu kito altoriaus, atskyrus tą, nuo kurio ne valia valgyti žydams, bet kad sektu Jėzų, neatsižvelgdami į jokiuos išniekinimus (10—17).

(**7**) *Atminkite*.. Gromatos skaityto-

verbum Dei: quorum intuentes exitum conversationis, imitamini fidem. [8] Jesus Christus heri, et hodie: ipse et in sæcula. [9] Doctrinis variis, et peregrinis nolite abduci. Optimum est enim gratia stabilire cor, non escis: quæ non profuerunt ambulantibus in eis. [10] Habemus altare. de quo edere non habent potestatem, qui tabernaculo deserviunt. [11] Quorum enim animalium infertur sanguis pro peccato in Sancta per pontificem, horum corpora cremantur extra castra. [12] Propter quod et Jesus, ut sanctificaret per suum

dį; prisiveizdėdami, koks yra jų pasielgimo galas, sekkite jų tikėjimą. [8] Jėzus Kristus vakar ir šiandien tas pats ir į amžius. [9] Nesiduokite suvedžioti įvairiais ir svetimais mokslais. Nes geriausia yra sutvirtinti širdį per malonę, o ne valgiais, kurie nebuvo naudingi pasielgiantiems sulig jų. [10] Mes turime altorių, nuo kurio ne valia valgyti tiems, kurie tarnauja šėtroje. [11] Nes kurių gyvulių kraujas viršiausiojo kunigo inešamas yra už nusidėjimą į šventyklą, tų kunai sudeginami yra už stovyklos. [12] Todėl ir Jėzus, kad

---

jus privalo sulaikyti nuo apleidimo Kristaus pavyzdis jų viršininkų, nuo kurių jie ėmė Evangelijos žodį, o per tai ir tikėjimą. Tie ganytojai regimai jau buvo mirę, kaip nurodo žodžiai: *jų pasielgimo*, t. y. gyvenimo *galas*; jų mirtis buvo garbinga ir liudijo apie jų tikėjimą. Taigi mokytiniams reikia sekti gražus mokytojų paliktas pavyzdis. Apaštalas regimai turi čia mintyje nukankinimą šv. Stepono, šv. Jokubo Vyresniojo ir gal dar kitų. Plg. Apd. 7, 59; 12, 1. 2. — (8) *Jėzus Kristus...* Šv. Povilas dar sykį nori priminti pareigas į viršiausį Ganytoją, Jėzų Kristų. Jis yra visuomet tas pats. — *Vakar*: praeitais laikais; *šiandien*: dabartyje; *į amžius*: busiančiuose amžiuose. Budamas visuomet tas pats kaipo Dievas, jis gali apginti savo pesekėjus visose jų sunkybėse ir paskui duoti užmokesnį už visas jų aukas. Kadangi jis pats yra nemainingas, todėl ir jo mokslas negali atsimainyti, ir vien to mokslo reikia visiems laikyties. — (9) *Nesiduokite suvedžioti.* Jeruzalės krikščionįs neprivalo pasiduoti klaidingiems mokslams, kurie ir tarp savęs labai skiriasi ir svetimi yra Kristaus apgarsintajam tikėjimo mokslui. Tais klaidingais mokslais buvo be abejonės įvairios mintįs, paimtos iš žydystės ir taikomos prie krikščionystės. — *Geriausia yra...* Apaštalas patvirtina savo perspėjimą nurodymu žydų apeigų nenaudingumo. — *Per malonę.* Visa krikščionies galė ir išganymo tikrumas eina ne iš kur kitur, bet tik iš malonės; todėl tai ja reikia sutvirtinti dušia. — *Ne valgiais.* Valgiai, kuriuos žydai skirstė į suteptus ir nesuteptus, buvo svarbiu dalyku jų religijoje; jie vienok *nebuvo naudingi*, nedavė tikro dvasiško pelno patiems žydams, nors tie savo gyvenime ir griežtai pildė ne tik Mozės paliepimus tame dalyke, bet dar įvairius pariziejų įsakymus.—(10) *Mes turime.* Krikščionystė ir žydystė yra nesutaikomos, ir krikščioniui reikia visai pamesti žydų apeigos. — *Altorių.* Ne visų yra vienoki nuomonė apie tai, ką čia reiškia altorius. Vieni aiškintojai sako, kad Apaštalas kalba apie kryžių, ant kurio Jėzus Kristus išpildė savo auką; kiti gi, kad apie eucharistiškąjį altorių; taigi toje eil. yra šneka arba apie kryžiaus auką arba apie šv. komuniją; netikintįs gi žydai neturi nei vienoje nei kitoje jokios dalies. — *Kurie tarnauja šėtroje*: žydų kunigai. — (11) *Nes kurių gyvulių...* Veiz. 3 Moz. 16, 27. Netikinčiųjų žydų negalėjimas dalyvauti Kristaus aukoje buvo paženklintas pačiomis žydų apeigomis. Įstatymui liepiant Permaldavimo dienoje vyriausis žydų kunigas įnešdavo į švenč. šėtros dalį paaukotų gyvulių kraują, jų gi kunai tą dieną buvo sudeginami toli už stovyklos; nei viena jų dalis nebuvo valgoma; nevalgė jų nei kunigai, nei žmonės; todėl tai jie dar mažiaus gali dalyvauti vienatinėje naujosios sandoros aukoje, kurios paveikslu buvo žydų permaldavimo auka. — (12) *Todėl ir...* Ta žydų permaldavimo auka už nusidėjimus buvo paveikslas Kristaus mirštančio dėlei permaldavimo už musų nusidėjimus. To-

sanguinem populum, extra portam passus est. [13] Exeamus igitur ad eum extra castra, improperium ejus portantes. [14] Non enim habemus hic manentem civitatem, sed futuram inquirimus. [15] Per ipsum ergo offeramus hostiam laudis semper Deo, id est, fructum labiorum confitentium nomini ejus. [16] Beneficentiæ autem, et communionis nolite oblivisci: talibus enim hostiis promeretur Deus. [17] Obedite præpositis vestris, et subjacete eis. Ipsi enim pervigilant quasi rationem pro animabus vestris reddituri, ut cum gaudio hoc faciant, et non gementes: hoc enim non expedit vobis.

pašventintu žmones per savo kraują, kentėjo už vartų. [13] Taigi išeikime pas jį už stovyklos, nešdami jo apjuoką. [14] Nes čia mes neturime pasiliekančio miesto, bet jieškome busiančiojo. [15] Per jį tat atnašaukime visuomet Dievui šlovės auką, tai yra, vaisių lupų, išpažįstančiųjų jo vardą. [16] O neužmirškite geradarystės ir duosnumo; nes tokiomis atnašomis užsipelnomas yra Dievo prielankumas. [17] Bukite paklusnųs savo viršininkams ir jiems pasiduokite; nes jie budi, kaipo duosiantieji skaitlių už jusų dušias, kad tai jie darytu su džiaugsmu ir nedusaudami; nes tai jums nepraverstu.

---

dėl tai ir Jėzus Kristus, atnašaudamas save kaipo auką dėl žmonių išganymo, kad išpildytu minėtąjį paveikslą, prikaltas buvo į kryžių už Jeruzalės vartų. — Ištikrųjų, Jėzus Kristus numirė ant Golgotos, kuri anuo metu buvo už miesto sienos į vakarus. Tik paskiaus nuo ciesoriaus Adriano laikų, Jeruzalei pradėjus plėsties vakarų pusėn, kalnelis Golgota ėmė priklausyti prie paties miesto ir su laiku atsirado maždaug jo viduryje.—(**13**) *Taigi išeikime...* Norint dalyvauti Kristaus kančios vaisiuose reikia atsiskirti nuo synagogos, visai palikti žydystė, kurios paveikslu tyruose buvo žydų stovykla. Be to, reikia dar pereiti per nužeminimus ir kentėjimus, panašius į Išganytojo kentėjimus.—*Nešdami jo apjuoką.* Tuose žodžiuose paminėti yra varginimai, kuriuos kentėjo Jeruzalės ir Palestinos krikščionįs nuo savo vientaučių. — (**14**) *Nes čia...* Padrąsindamas skaitytojus padaryti reikalaujamą atsiskyrimą, šv. Povilas jiems primena, kad vargai nesitęs amžinai, kad musų tikra tėvynė ne ant žemės, tuo gi mažiaus žemiškoje Jeruzalėje, kuri turėjo buti veikiu laiku visai išgriauta, bet danguje, dangiškoje Jeruzalėje, kur musų laukia vyriausis kunigas Jėzus Kristus ir jo šventieji. — (**15**) *Per jį tat..* Atsiskyrę visai nuo žydystės, krikščionįs privalo atnašauti Dievui šlovinimus per Jėzaus Kristaus tarpininkystę. — *Šlovės auką...* Žodžiais paimtais iš Ozėo pranašo (16, 3) Apaštalas paaiškina, ką jis nori išreikšti per šlovės auką. Ja yra lupų vaisius, t. y. šlovinimai, kuriuos musų lupos ištaria Dievui pagarbinti. (**16**) *O neužmirškite..* Kitais krikščionių darbais, įtinkančiais Dievui ir užpelnančiais jo prielankumą yra geradarystė ir iš meilės einantis almužnų davimas. — *Užsipelnomas...* Gr. t.: įtinkama Dievui. (**17**) *Bukite paklusnųs...* Augščiaus 7. eil. šv. Povilas kvietė skaitytojus sekti pavyzdį buvusių ganytojų, čia gi ragina juos į paklusnumą dabartiniems vadovams. — *Nes jie budi...* Tais žodžiais nurodyta yra graži paklusnumo priežastis: vadovai budi nuolat ir labai rupinasi jų dušiomis, apie kurias savame laike turės duoti atsakymą Dievui; reikia tat visa daryti, kad ta budrumo pareiga butu jiems meili ir lengva. — *Nes tai jums...* Vadovų dusavimai ir dejavimai dėlei nepaklusnumo jų globoje esančių krikščionių gali atnešti tiems paskutiniesiems nelaimę ir užtraukti Dievo bausmę.

18—21. Užbaigdamas gromatą šv. Povilas paveda save skaitytojų maldoms, kad jis galėtu kuogreičiausiai pas juos sugrįžti, o taipogi linkėja jiems nuo Viešpaties visokio gerumo.

Gromatos užbaiga.

[18] Orate pro nobis: confidimus enim quia bonam conscientiam habemus in omnibus bene volentes conversari. [19] Amplius autem deprecor vos hoc facere, quo celerius restituar vobis. [20] Deus autem pacis, qui eduxit de mortuis pastorem magnum ovium, in sanguine testamenti æterni, Dominum nostrum Jesum Christum, [21] aptet vos in omni bono, ut faciatis ejus voluntatem: faciens in vobis quod placeat coram se per Jesum Christum cui est gloria in sæcula sæculorum. Amen.

[22] Rogo autem vos fratres, ut sufferatis verbum solatii. Ete-

[18] Melskitės už mus, nes mes pasitikime, kad turime gerą sąžinę, norėdami visame gerai pasielgti. [19] O tuo labiaus aš jus meldžiu tai daryti, kad juo greičiaus bučiau jums sugrąžintas. [20] Ramybės gi Dievas, kurs išvedė iš numirusių didį avių Ganytoją amžinos sandoros kraujuje musų Viešpatį Jėzų Kristų, [21] tepadaro jus tinkančiais prie viso, kas gera, kad darytumėte jo valią, padarydamas jumyse, kas patiktu jo akyvaizdoje per Jėzų Kristų, kuriam tebuna garbė į amžių amžius. Amen.

[22] Meldžiu gi jus, broliai, kad priimtumėt tą paguodos žodį;

(**18**) *Melskitės...* Panašų prašymą randame ir kitų šv. Povilo gromatų užbaigose. Plg. Ef. 6, 19. Kol. 4, 3 ir k. — *Nes mes pasitikime...* Apaštalas nurodo, kodėl jis vertas krikščionių maldos. Jo priešai prikaišiojo, kad jis sakė prašalintą esant Mozės Įstatymą; bet jo sąžinė jam liudija, kad jis nieku nėra kaltas, kad jis visuomet ir visuose dalykuose trokšta elgties kuo'obuliausiai. — (**19**) *O tuo labiaus...* Apaštalui krikščionių malda yra reikalinga, kad jis butu paliuosuotas ir greičiaus galėtu apsilankyti pas tuos, kuriems dabar rašo. — *Sugrąžintas.* Iš to žodžio pasirodo, kad gromatos autorius gerai buvo pažįstamas skaitytojams ir kad pirmiaus turėjo jau su jais santikius, o taipogi kad buvo laikomas kur kitur prieš savo valą, butent Ryme kaipo kalinys. — (**20**) Prašydamas pasimelsti už save, šv. Povilas prideda maldą už skaitytojus. — *Dievas gi ramybės*: Dievas, kurs yra davėjas ir mylėtojas ramybės. Plg.. Rym. 15, 33; 16, 20. 2 Kor. 13, 11 ir k. — *Kurs išvedė...* Kadangi Palestinos krikščionįs buvo pavojuje atstojimo nuo jų tikro Ganytojo, Jėzaus Kristaus, ir nuo jo padarytos sandoros, todėl ne be tikslo mini čionai šv. Povilas Viešpaties prisikėlimą iš numirusių; didis prisikėlimo stebuklas aiškiai parodo, kad Jėzus tikrai yra Mesijas, ir kad jis amžinai viešpatauja po Dievo dešinės, iš ten valdydamas Bažnyčią.—*Didį avių Ganytoją.* Pats Išganytojas duoda dažnai sau Ganytojo vardą. Šv. Povilas vadina jį čionai didžiu Ganytoju, kad atskyrus nuo kitų antrinių ganytojų. — *Amžinos sandoros kraujuje.* Tuos žodžius vieni aiškintojai riša su *„išvedė“*: Dievas išvedė Jėzų Kristų iš grabo, duodamas užmokesnį už jo kraujo išliejimą naujosios sandoros, kuri yra amžina, padarymui. Kiti gi su *„Ganytoją“*. Jėzus yra didis Ganytojas per kraują, kurį už mus išliejo. — (**21**) *Tepadaro...* Apaštalas meldžia Dievą, kad skaitytojai galėtu daryti visokius gerus darbus, arba, anot gr. t., kad Dievas juos padarytu tobulais visame, kas gera. — *Kad darytumėt..* Visų gerų darbų tikslu yra išpildymas Dievo valios; tai gi įvyks, jei tikinčiųjų veiklumas bus nuolat šelpiamas Dievo, kurs yra vienatinis šaltinis to, kas gera. — *Per Jėzų Kristų...* Jėzus yra tarpininkas viso, kas gera.

22—25. Galop šv. Povilas meldžia, kad Palestinos krikščionįs gera širdžia priimtu tą jo paraginimą, žada veikiai pas juos ateiti draug su Timotiejum, prideda Italiečių pasveikinimus ir apaštališką palaiminimą.

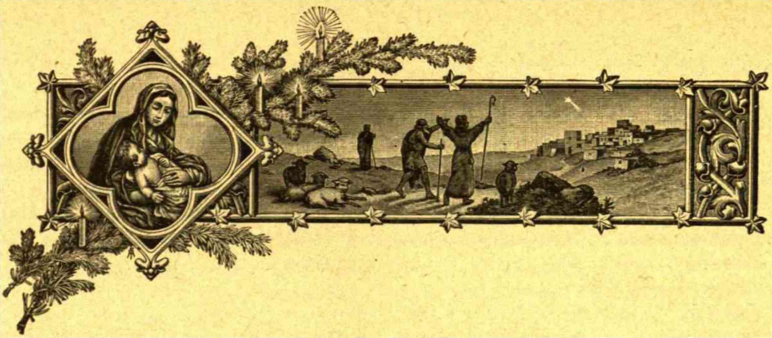
(**22**) *Meldžiu gi...* Apaštalas visą savo gromatą vadina paguodos žodžiu, ar-

nim perpaucis scripsi vobis. 23 Cognoscite fratrem nostrum Timotheum dimissum: cum quo (si celerius venerit) videbo vos. 24 Salutate omnes præpositos vestros, et omnes sanctos. Salutant vos de Italia fratres. 25 Gratia cum omnibus vobis. Amen.

nes aš parašiau jums trumpais žodžiais. 23 Žinokite, kad musų brolis, Timotiejus, paleistas; su juo (jei veikiai ateis) aš pamatysiu jus. 24 Pasveikinkite visus savo viršininkus ir visus šventuosius. Sveikina jus broliai iš Italijos. 25 Malonė teesie su jumis visais. Amen.

---

ba, anot gr. t., paraginimo žodžiu, nes ji susideda iš pamokymų tikėjimo dalykuose, perspėjimų ir padrąsinimų buti tvirtais krikščioniškame tikėjime ir pasilikti ištikimais Kristui. Ji yra trumpa, sulyginant su paliestų dalykų svarbumu.— (23) *Žinokite,..* Timotiejus, mylimiausis šv. Povilo mokytinis, gerai pažįstamas Jeruzalės ir Palestinos krikščionims, buvo paleistas iš kalėjimo, kaip mano daug aiškintojų, arba paliuosuotas nuo apkaltinimo. Iš kitur (Pilyp. 1, 1. Kol. 1, 1) žinoma, kad šv. Povilui esant kalėjime, Timotiejus buvo Ryme.— *Jei veikiai...* Tuo laiku, kada šv. Povilas rašė gromatą, Timotiejaus nebuvo su juo. Jei Apaštalas rašė gromatą dar tebebudamas Ryme, tai regimai Timotiejus buvo į kur nors išsiųstas; o jei kokioje kitoje Italijos vietoje, tai Timotiejus dar nebuvo pas jį atėjęs iš Rymo.— *Aš pamatysiu...* Su Timotiejum, aplankęs pirma Ispaniją, šv. Povilas žada apsilankyti ir Palestinoje.— (24) *Pasveikinkite...* Pridėjęs pasveikinimą Palestinos krikščionių vadovams ir visiems krikščionims nuo savęs, šv. Povilas prideda dar pasveikinimą nuo brolių *iš Italijos.* Tas išsireiškimas gali buti suprantamas dvejopai: jis gali reikšti arba ypatas, gyvenančias tuo metu Italijoje ir siunčiančias per Apaštalą pasveikinimą, arba Italijos krikščionis, esančius gromatos rašymo laiku šaly Apaštalo, bet toli nuo savojo krašto. Pirmoji vienok prasmė išrodo tikresnė, ir jos laikėsi šv. tėvai ir dauguma senesniųjų aiškintojų.— (25) *Malonė...* Apaštališkas palaiminimas panašus yra į kitų gromatų palaiminimus ir visai taip pat skamba, kaip Tit. 3, 15.

GROMATA

ŠVENTO JOKUBO.

ĮVEDIMAS.

I. Apie Katalikiškasias gromatas apskritai. 1. Septynios gromatos, viena šv. Jokubo, dvi šv. Petro, tris šv. Jono ir viena šv. Judo, dedamos Biblijoje po šv. Povilo gromatų, nuo seniausių laikų skaitosi atskira N. Į. dalimi ir vadinasi Katalikiškomis gromatomis, epistolae catholicae, ἐπιστολαὶ καθολικαί. Pirmą syki randame taip pavadintas Muratorio kanone (Rymo bažnyčioje) Judo ir dvi Jono gromatas. Origenas taip-pat vadina pirmą grom. šv. Petro, pirmą šv. Jono ir šv. Judo. Euzebijus ir šv. Jieronymas kalba jau apie septynias Katalikiškasias gromatas.

2. Kodėl jas taip pavadinta, nevisi vienaip aiškina. Vieni sako, buk septynioms gromatoms duota Katalikiškųjų vardas dėlto, kad jos visų buvusios priimtos ir bendru bažnyčių nutarimu įtrauktos į šv. Rašto kanoną; taigi, anot tos nuomonės, vardas „Katalikiškosios" reiškiąs tą pat, ka ir „kanoniškosios". Nors ištikrųjų ir maišyta retkarčiais (Kasiod.) tuodu vardu, bet daryta tai bereikalo, nes bent kaikurios Katalikiškosios gromatos buvo jau taip vadinamos tuomet, kada jos dar nevisose bažnyčiose buvo žinomos, per tai gi ir nevisur priimtos, arba kada apie jų kanoniškumą tebesiginčyta. Todėl daug tikresnė regisi esanti kita nuomonė, anot kurios minėtos septynios gromatos praminta Katalikiškomis už tai, kad jos beveik visos buvusios aplinkraščiais, paskirtais ne kokiai vienai bažnyčiai, arba ypatai, kaip šv. Povilo, bet daugeliui arba visiems krikščionims; taigi, jų vardas reiškiąs tiek pat, kiek ir visuotinosios.

3. Ta eilia, kurioje Katalikiškosios gromatos patalpintos dabartinėse Biblijose, yra seniausi. Trident. gi kanone gromatos išvardintos yra sulig jų autorių vertybės, todėl pirmoje vietoje dvi šv. Petro, po jų tris šv. Jono, toliaus šv. Jokubo ir taip-pat paskutinėje vietoje šv. Judo gromata.

II. Šv. Jokubo gromata.

4. Gromatos autorius antraše save vadina Jokubu, Dievo ir Viešpaties Jėzaus Kristaus tarnu. Iš pačios gromatos paaiškėja tiktai, kad jis buvo krikščionis iš žydų, ir kad tikinčiųjų tarpe jo vertybė buvo begal didelė. Pas pirmojo ir antrojo šimtmečio rašytojus nėra jokių žinių, iš kurių tikrai galima butu spėti, koki buvo šitos gromatos autoriaus tarnystė Bažnyčioje. Trečiojo ir ketvirtojo šimtmečio liudijimai tarp savęs nesutinka. Todėl tai apie pirmos Katalikiškosios gromatos autorių tebesiginčijama iki šiai dienai.

Jokubo vardas gana dažnai minimas yra N. Į. knygose, bet su įvairiais aptarimais. Du Jokubu, vienas Zebediejaus sunus, antras Alpiejaus, buvo apaštalais. Be to, Jokubo vardas randamas yra su tokiais priedais: Jokubas, Viešpaties brolis; Jokubas, Kleopo sunus; Jokubas, Judo brolis. Visupirma, Jokubas, Zebediejaus sunus, negalėjo buti pirmos Katalikiškosios gromatos autorium, kadangi jis, Erodui Agripui liepiant, buvo nužudytas jau apie 42. m. Tolesniai, daug yra nurodymų, kad antrasis to paties vardo apaštalas ir Jokubas su visais kitais aptarimais yra viena ir ta pati ypata.*) Todėl katalikų aiškintojų dauguma laikosi tos nuomonės, kad pirmą Katalikiškąją gromatą parašęs yra Jokubas, apaštalas, Alpiejaus arba Kleopo sunus, Viešpaties brolis,

---

*) Visupirma Jokubas, Alpiejaus sunus, ir Judas, apaštalas, galėjo buti broliais; apie tai ginčų beveik nėra. Alpiejus ir Kleopas arba Klopas Κλωπᾶς galėjo buti tos pačios ypatos vardai, nes anot vienų, yra tai tik įvairus ištarimas žydiško vardo *Chalpai*, anot kitų gi, Alpiejus buvęs žydiškas, o Kleopas, sutrumpintas iš Kleopatras, graikiškas vardas to paties žmogaus. Todėl ir Jokubas, Alpiejaus sunus, galėjo buti taipogi vadinamas Kleopo sunumi. Daug painesnis klausimas yra, ar Jokubas, Viešpaties brolis, t. y. artimas giminietis, buvo apaštalu. Grom. į Gal. 1, 18. 19 šv. Povilas taip išsireiškia: *Atėjau į Jeruzalę Petro pamatytų ir pasilikau pas jį penkiolikų dienų; kito gi iš apaštalų nemačiau nei vieno, tik Jokubą, Viešpaties brolį.* Tie pagonių Apaštalo žodžiai, regisi aiškiai nurodo, kad Jokubas, Viešpaties brolis, buvo tikrai vienas iš apaštalų ir tai siauroje to žodžio prasmėje. Tas pats šv. Povilas 1 Kor. 15, 7, minėdamas prisikėlusio Viešpaties apsireiškimus, taip atsiliepia: *Paskiaus pasirodė Jokubui, paskiaus visiems apaštalams.* Tų žodžių prasmė, regisi, yra toki: pirma pasirodė vienam apaštalui, Jokubui, paskui visiems apaštalams. Kadangi čionai regimai yra šneka apie Jokubą, Viešpaties brolį, todėl jis turėjo buti vienas iš dvylikos apaštalų. Galop Povilo ir Luko išsireiškimo budas taip-pat patvirtina nuomonę, kad tarp Išganytojo apaštalų ir artimesnių mokytinių tik du tesivadino Jokubais. Įkvėpti rašytojai, atskyrimui keleto ypatų, turėjusių tą patį vardą, paprastai prideda prie jų vardų kokį nors aptarimą, epitetą. Taip elgėsi Lukas Apaštalų Darbuose, kolei gyvas buvo Jokubas, Zebediejaus sunus. Bet, paminėjęs jo mirtį, jis toliaus jau mini Jokubą be jokio epiteto, taip nurodydamas, kad buvo belikusi tik viena to paties vardo ypata. Panašiai šv. Povilas, kalbėdamas apie pirmąjį savo apsilankymą Jeruzalėje, sakosi matęs Jokubą, Viešpaties brolį, nes gyvas tebebuvo antrasis Jokubas, Jono brolis. Bet trečiojo apsilankymo metu jis jau išvardija Jokubą be jokio epiteto, kadangi tuo laiku kitas Jokubas jau buvo nukankintas, ir nebebuvo baimės suklaidinti ką nors epiteto apleidimu.

t. y. giminietis per savo motiną, Mariją, kuri buvo artimoje giminystėje su švenč. Pana. Paskiaus tas Jokubas buvo tapęs Jeruzalės vyskupu, labai gerbiamu ne tik pačių krikščionių, bet taipogi ir neįtikėjusių žydų; už didžias dorybes visi jį vadino Teisiuoju. Jeruzalės bažnyčią jis valdė lig 62. m., kuriuose nukankintas buvo už tikėjimą.

5. Pirmoji Katalikiškoji gromata paskirta buvo, kaip nurodo jos antrašas dvylikai giminių, išsiskirsčiusių po pasaulį, taigi, žydams. Ne į visus vienok žydus kreipiasi gromatos autorius, bet tik į tuos, kurie jau buvo priėmę Kristaus mokslą; jis nesistengia įtikrinti savo skaitytojus apie reikalingumą tapti krikščionimis, bet rupinasi jau tikinčiais žydais, gyvenančiais už Palestinos ribų, įvairiose Rymo valstijos vietose, kurių daugelis dar apsilankydavo Jeruzalėje didžiųjų švenčių metu ir, gerbdami šv. Jokubą, matė jame savo dvasišką vadovą, užvadavusį jiems vyriausį S. Į. kunigą. Kadangi vienok visur, atskyrus Palestiną, krikščionių draugijose budavo daug o tankiai dauguma atverstų iš pagonijos, todėl gromata taip paskirta yra krikščionims iš žydų, kad ir atverstieji iš pagonių nėra išskirti iš skaitytojų tarpo, ir toje tai prasmėje ji yra tikrai Katališka arba visuotina.

Gromata parašyta buvo graikų kalba ir tai gana taisykliška; nes ta kalba taip buvo prasiplatinusi žydų tarpe, kad nemaža Palestinos gyventojų ją gerai žinojo, o žydai, išsisklaidę po pasaulį, tankiausiai tik ją vieną ir temokėjo.

6. Iš gromatos turinio pasirodo, kad jos skaitytojai buvo smarkiai persekiojami, kad buvo bent kiek ataušę tikėjimo dalykuose, kad jų tarpe buvo prasiplatinusios kaikurios ydos, kaip žymus paniekinimas neturtingų brolių, perdaug didis prisirišimas prie žemiškų gėrybių, apsileidimas meilės darbuose, ypač gi antinomistų paklydimas, buk išganymui gauti visai gana esą vieno tikėjimo be gerų darbų. Todėl autoriaus tikslas buvo paguosti ir sustiprinti esančius varguose, papeikti ydas, pataisyti paklydimus, trumpai sakant, pagilinti skaitytojuose krikščionystės dvasią ir juos pačius pakelti į augštesnį krikščioniško gyvenimo laipsnį.

Iš gromatos gana aiškiai pasirodo, kad jos autoriui žinoma buvo šv. Povilo grom. į Rym., nes jis, rašydamas savo veikalėlį, regisi, turi mintyje (2, 14 ..) pagonių Apaštalo mokslo išdėstymą apie nuteisinimą per tikėjimą be Įstatymo darbų. Iškraipę tą mokslų antinomistai, naudojosi juo savo paklydimams praplatinti. Todėl šv. Jokubo gromata negalėjo atsirasti pirm 59. m. Be to, turėjo praeiti kokie dveji—treji metai, kolei grom. į Rym. prasiplatino Bažnyčioje, ir pasidarė reikalingas jos išsireiškimų paaiškinimas; o kadangi šv. Jokubas nukankintas buvo 62. m., todėl jo gromata galėjo buti parašyta tik 61. arba pradžioje 62. m., kada šv. Povilas, jau kaipo kalinys, buvo išsiųstas iš Cezarėjos Ryman.

7. Gromatos turinys yra gana supainiotas. Joje randasi daug trumpai išreikštų minčių, kurios daro šv. Jokubo raštą panašiu į S. Į. didaktiškasias Išminties ir Ekleziastiko knygas. Sąryšio vienų dalykų su kitais beveik niekur nėra, taip kad tikras paskirstymas gromatos į didesnes savysto-

ves dalis yra visai negalimas. Kadangi vienok kaikurie dalykai yra labiaus pažymimi, kaip padrąsinimas skaitytojų jų varguose, perspėjimas prieš paklydimą apie tikėjimą be gerų darbų, atitraukimas nuo ginčų apie S. Įst. reikalingumą ir kiti persergėjimai, todėl, atsižiurint į tuos svarbesniuosius pamokymus, gromatą galima taip padalinti. Įžangoje (1, 1—18) yra padrąsinimas skaitytojų persekiojimuose; pirmoje dalyje (1, 19—2, 26) kalbama apie reikalingumą tikėjimo, apsireiškiančio gerais darbais; antroje dalyje (3, 1—4, 12) apie perdaug didį kaikurių krikščionių norą buti mokytojais kitų; o trečioji dalis (4, 13—5, 20) susideda iš įvairių perspėjimų.

8. Pirmuose Bažnyčios amžiuose buvo kaikurios abejonės apie pirmosios Katalikiškos gromatos kanoniškumą, todėl ji skaitosi tarp deuterokanoniškų knygų. Tiesa, ji nėra išvardinta Muratorio kanone, ir kaikurie seniausieji Vakarų Bažnyčios tėvai jos nemini, tečiaus gana yra priparodymų, kad nuo pat pirmojo šimtmečio šv. tėvų ir rašytojų dauguma žiurėjo į ją, kaip į tikrą šv. Rašto dalį. Rymo bažnyčioje jos žodžius, kaipo įkvėptus, vartoja šv. Klemensas Rym., Ermas savo Ganytojuje, šv. Ireniejus, Tertulionas, šv. Iliaras ir kiti paskesnieji. Graikų bažnyčioje tikrai kanoniška ją skaitė Klemensas Al., Origenas, šv. Atanazas ir kiti. Syrijos bažnyčios vertime „Pešita", nors kitos mažesnės Katalikiškosios gromatos yra apleistos, vienok randasi šv. Jokubo gromata. Gana dažnai jos žodžiai minimi pas šv. Efremą. Pripažino ją net kaikurie žymesni Syrijos klaidžiatikiai. Taigi, nors ir buvo vietomis abejonės apie šv. Jokubo gromatos kanoniškumą, tečiaus nuo pat jos atsiradimo nemaža yra liudijimų įvairiose bažnyčiose, tą kanoniškumą patvirtinančių. Trečiam šimtmečiui baigiantis, ji jau visų priimta, kaipo tikrai įkvėpta šv. Rašto dalis.

Netruksta ir vidujinių priparodymų, kad pirmos Katalikiškosios gromatos autorium buvo šv. Jokubas. Autorius aiškiai pasirodo gerai žinąs S. Įst. knygas, turįs skaitytojų akyse didžiausią vertybę ir valdžią, apie kurio žodžius negali buti jokių ginčų. Tie gi dalykai randa sau geriausį išaiškinimą, jei gromatą yra parašęs Jokubas, Apaštalas ir Jeruzalės vyskupas.

Epistola Catholica beati Jacobi Apostoli.

Katalikiškoji švento Jokubo Apaštalo gromata.

Gromatos įžanga.

Caput I. [1] Jacobus Dei et Domini nostri Jesu Christi servus, duodecim tribubus, quæ sunt in dispersione, salutem.

[2] Omne gaudium existimate fratres mei, cum in tentationes varias incideritis: [3] scientes quod probatio fidei vestræ patientiam operatur. [4] Patientia autem opus

1. Perskyrimas. [1] Jokubas, Dievo ir musų Viešpaties Jėzaus Kristaus tarnas, dvylikai giminių, kurios yra išsiskirsčiusios, siunčia pasveikinimą.

[2] Tikru džiaugsmu paskaitykite, mano broliai, kada įpulsite į įvairius išmėginimus, [3] žinodami, kad jusų tikėjimo ištyrimas daro kantrumą. [4] O kantru-

---

1—18. Gromata prasideda labai trumpu antrašu (1. e.). Po jo gi eina paraginimas but' kantriais prityrimuose ir pagundose; taigi, anot šv. Jokubo, reikia kentėti persekiojimai su džiaugsmu ir ištverme (2—4); reikia melsti sau išminties nuo Dievo (5—8); reikia branginti nuolaukumas (9—11) ir žinoti, kad Dievas musų negundo, bet suteikia didžias geradarystes (12—18).

(1, 1) *Jokubas*: gromatos autorius; apie jį veiz. įved. p. 461.—*Dievo*: Tėvo.—*Tarnas*. Tapdamas apaštalu, jis buvo visai paskirtas Dievo ir Kristaus tarnystei. Plg. Rym. 1, 1 ir k.—*Dvylikai giminių*. Žydai vadino save dvylika giminių, taip pažymėdami, kad jie yra patriarko Jokubo ainiai ir Dievo jam duotųjų pažadėjimų tėvainiai. Jokubas duoda čionai tą vardą žydams, priėmusiems Kristaus mokslą ir buvusiems jo' šv. Bažnyčios branduoliu. Veiz. įved. p. 462.— *Išsiskirsčiusios*: gyvenančios ne vienoje vietoje, Palestinoje, bet įvairiuose Rymo valstijos kraštuose tarp pagonių.—*Pasveikinimą*. Gr. χαιρεῖν, lit.: (linkėja) buti linksmais. Tuo žodžiu graikai išreikšdavo pasveikinimus savo laiškuose. Plg. Apd. 23, 26. Toks pat pasveikinimo budas randasi Jeruzalės Susirinkimo nutarime, kuriame dalyvavo tarp kitų ir šv. Jokubas. Veiz. Apd. 15, 23.

(2) *Tikru džiaugsmu*, t. y. dalyku, kuriuo reikia ištikrųjų džiaugties.—*Broliai*. Tuo vardu vadinosi taip savęs krikščionįs.—*Įvairius išmėginimus*. Išmėginimais arba gundymais čionai vadinasi vargai ir persekiojimai, kuriuos tuo metu turėjo kentėti žydai, ypač gi tapusieji krikščionimis. Buvo tai tikri gundymai, nes per juos norėta patraukti mėginamuosius prie atstojimo nuo tikėjimo. Įvairiu budu jie apsireikšdavo, kaip lobio išplėšimu, apkalimu, nuplakimu, užmušimu ir t. t.—(3) *Žinodami*... Nurodoma yra racija, kodėl reikia džiaugties prispaudimais dėlei Kristaus.—*Tikėjimo ištyrimas*: išmėginimas prispaudimais, ar jusų tikėjimas yra tvirtas, ar jųs tvirtai laikotės Evangelijos. Kentejimai dėl tikėjimo parodo geriausiai. kaip jis mums yra brangus.—*Daro kantrumą*. Gr. ž. ὑπομονή reiškia ištvermę, kurios jokie vargai ir persekiojimai negali įveikti. Vargai parodo, koks yra tikėjimo tvirtumas, ir padaro jį dar tvirtesniu ir tikrai ištvermingu, taip kaip kareivis įgija didesnį drąsumą ir sutvirtėja kovoje. Plg. Rym. 5, 3.—(4) *Turi*. Visai tikrame gr. t. yra: ἐχέτω, tegul turi. Todėl prasmė yra: o kantrumas tenebuna bergždžias,

perfectum habet: ut sitis perfecti et integri in nullo deficientes.
[5] Si quis autem vestrum indiget sapientia, postulet a Deo, qui dat omnibus affluenter, et non improperat: et dabitur ei. [6] Postulet autem in fide nihil hæsitans: qui enim hæsitat, similis est fluctui maris, qui a vento movetur et circumfertur. [7] Non ergo æstimet homo ille quod accipiat aliquid a Domino. [8] Vir duplex animo inconstans est in omnibus viis suis.

[9] Glorietur autem frater humilis in exaltatione sua: [10] di-

mas turi tobulą darbą, kad jųs butumėt tobuli ir užbaigti, kuriems nieko netruksta.
[5] O jei kam iš jusų truksta išminties, teprašo Dievą, visiems duodantį apsčiai ir neprikaišiojantį; ir ji bus jam duota. [6] O tegul prašo su tikėjimu, neikiek neabejodamas. Nes abejojantis panašus yra į juros bangą, kuri vėjo judinama yra ir varinėjama [7] Taigi, toks žmogus tenemano, kad jis gaus ką nors iš Viešpaties. [8] Dvejojantis žmogus neištvermingas yra visuose savo keliuose.

[9] O nužemintas brolis tesigiria savo išaugštinimu; [10] turtin-

---

bet tegul apsireiškia gerais darbais; arba anot Estijaus: tegul niekuomet nesiliauja, bet tebuna ištvermingas iki galui.—*Tobuli ir užbaigti*...: turintįs visokias krikščioniškas dorybes, kuriems nei vienos iš jų nestinga.
(5) *O jei kam*... Tikram supratimui kentėjimų vertybės ir pasilikimui ištvermingais suspaudimuose reikalinga yra krikščioniška išmintis, kuri yra Dievo dovana, priklauso nuo Dievo malonės ir apsireiškia visų dorybių pildymu. Plg. žem. 3, 13...—*Teprašo*. Kiek kartų žmogus pajunta savyje tos išminties reikalingumą, jis privalo išmelsti sau ją nuo Dievo, kurs prašančio neatstumia. Plg. Mt. 7, 7. Lk. 11, 9.—*Apsčiai*. Gr. ἁπλῶς, simpliciter, paprastai, t. y. be pašalinių minčių, noriai, todėl ir apsčiai. Tą žodį paaiškina sekantieji: *ir neprikaišiojantį*. Kada ką duoda žmogus, retai tai daro be savymeilės, vien iš prielankumo ir nelaukia kokio nors atlyginimo, ir retai nedaro prikaišiojimų nedėkingam. Ne taip Dievas.—*Ir ji bus jam*... Kas prašo išminties, to malda bus išklausyta.—**(6)** *O tegul*... Kad malda butu išklausyta, reikia ji padaryti su pilnu pasitikėjimu Dievo visagalybe ir jo gerumu, taip kaip mokė pats Išganytojas Mt. 17, 18. Mk. 11, 23 ir k.—*Neabejodamas*, jog bus išklausytas; nes tas nesimeldžia su tobulu tikėjimu, kurio maldoje randasi vieta abejonei. — *Abejojantis panašus*... Gražus palyginimas žmogaus abejojančio savo maldose su juros bangavimu; toks abejojantis, kaip vėjo stumdomos bangos, tai artinasi Dievop, pasitikėjimo traukiamas tai vėl nuo jo tolinasi per neužsitikėjimą, todėl jis nesimeldžia ištvermingai.—Jokubas nesykį turėjo matyti ir pats pritirti Galiliejos juros bangavimą audros metu.—**(7)** *Toks žmogus*: abejojantis vel tui tikėtusi savo prašymų išklausymo.—**(8)** *Dvejojantis žmogus*. Gr. ἀνὴρ δίψυχος nereiškia žmogaus vienaip manančio, o kitaip kalbančio, bet tą, kurs pats yra lyg-kad pasidalinęs, neturi išdirbtos nuomonės, tarsi turi dvi duši, katrų viena atsiduoda su tikėjimu Dievui, antra priklauso pasauliui. — *Visuose... keliuose*. Dvejojantis neturi ištvermės ne tik maldoje, bet ir visuose savo pasielgimuose, todėl jis negali įtikti Dievui.—Gr. t. toje eil. nėra žodžio *yra*, todėl ji visa gali buti paskaityta ir teisingiaus aptarimu žodžio, *toks žmogus* (7. e.): toks žmogus tenemano, kad jis gaus ką nors iš Viešpaties, kaipo vyras dvejojantis, neištvermingas visuose savo keliuose.
(9) Šv. Jokubas grįžta prie savo pirmosios minties, išreikštos 2. e., prie padrąsinimo krikščionių įvairiuose prityrimuose; čionai tokiuo prityrimu yra neturtas.—*Nužemintas*: ne nuolankumo dorybę turintis, bet žmogus kitų paniekintas, neturtingas pasaulio akyse —*Brolis*: krikščionis.— *Tesigiria*: tesidžiaugia.—*Išaugštinime*. Nors neturtingas krikščionis kitiems žmonėms rodosi esąs labai paniekintinas, bet jo vertybė yra tikrai didelė, nes jis yra Kristaus sąnarys; nors jis

ves autem in humilitate sua, quoniam sicut flos fœni transibit: [11] exortus est enim sol cum ardore, et arefecit fœnum, et flos ejus decidit, et decor vultus ejus deperiit: ita et dives in itineribus suis marcescet.

[12] Beatus vir, qui suffert tentationem: quoniam cum probatus fuerit, accipiet coronam vitæ, quam repromisit Deus diligentibus se. [13] Nemo cum tentatur, dicat quoniam a Deo tentatur: Deus enim intentator malorum est: ipse autem neminem tentat. [14] Unusquisque vero tenta-

gasis gi savo žemumu, kadangi jis praeis, kaip žolės žiedas. [11] Nes saulė pakilo su karščiu ir sudžiovino žolę, ir jos žiedas nukrito, ir jo išvaizdos gražumas pražuvo; taip ir turtingasis suvys savo keliuose.

[12] Palaimintas vyras, kantriai kenčiantis išmėginimą, nes, kada bus ištirtas, gaus gyvenimo vainiką, kurį Dievas pažadėjo jį mylintiems. [13] Neivienas, kada gundomas esti, tenesako, jog jis Dievo gundomas yra: nes Dievas negali buti gundytas į pikta, pats gi neivieno negundo.

---

neturtingas, bet tas jo neturtas juk išaugštintas ir pašlovintas yra paties Kristaus pavyzdžiu ir žodžiu; todėl ir vienu ir kitu galima džiaugties. — (**10**) *Turtingasis* krikščionis privalo girties ne savo turtais, ne galybe, bet savo žemumu, nes ir jis, kaipo žmogus, yra menkas ir silpnas, jo gi turtai yra vien tuštybė. Jis privalo tapti beturčiu dvasioje, nuolankiu, ir tame ieškoti tikros garbės ir džiaugsmo.—Kiti aiškintojai žodį, *turtingasis*, taiko ne prie krikščionies, bet prie pagonies turtuolio, kurs ištikrųjų nieko kito neturi, kuo galėtu pasigirti, kaip tik didžiausį nužeminimą teismo dienoje, į kurį jį atves piktas pasinaudojimas turtais. Todėl toje prasmėje Apaštalo atsiliepime butu nemaža ironijos.—*Praeis*... Palyginimas paimtas iš S. Įst. Veiz. Job. 14, 2. Ps. 86, 2; 102, 13. Ypač gi Iz. 40, 6—8 ir k.—(**11**) *Nes saulė*... Poėtiškai paaiškinamas palyginimas 10. e.—*Su karščiu*. Gr. ž. καύσων reiškia LXX vertime karštą rytų vėją, kaikada pučiantį Palestinoje, saulei tekant, visa džiovinantį ir deginantį ant savo kelio. Žydai jį vadindavo *qadim*. Plg. Job. 27, 21. Lk. 12, 55.—*Jo išvaizdos*. Literal.: jo, t. y. žiedo, veido gražumas. Gražiai yra pavadinta žiedo varsa ir jo išviršinė išvaizda jo veidu.—*Taip*... Autorius pritaiko savo palyginimą.—*Savo keliuose*: visame savo pasielgime ir užmanymuose, kurie yra vien žemiškų džiaugsmų ieškojimu.

(**12**) *Palaimintas*. Ir čia yra padrąsinimas kentėjimuose. Jo pradžia panaši į Kristaus pamokslą ant kalno Mt. 5, 3...—*Kantriai kenčiantis*: kurs ne tik pakelia kentėjimą, bet nesiduoda jam savęs pergalėti.—*Ištirtas*: kada pasirodys ištvermingas toje kovoje.—*Gyvenimo vainiką* t. y. nevystantį vainiką, kuriuo yra amžinas gyvenimas.—*Pažadėjo*. Vainiko gavimas yra visai tikras, kadangi pažadėjimas padarytas yra paties Dievo — *Mylintiems*. Dievo mylėjimas yra butinai reikalinga sąlyga, nes be Dievo meilės negali buti tikrų nuopelnų, nei viršprigimtinio galėjimo pakelti išmėginimą.—(**13**) Dievas nesiunčia vargų, kad mes įpultumėm nusidėjiman; pažadinimas į pikta, kaikada atsiradantis prityrimo valandoje, eina vien iš pageidimo. Todėl niekuomet ne valia sakyti: Dievas mus pastatė tokiose aplinkybėse, todėl jis yra priežastis nusidėjimo, kuriam tos aplinkybės davė progą.—*Gundomas esti:* dėlei kentėjimų pajunta savyje palinkimą į pikta.—*Dievo gundomas*. Geriaus anot gr. t. „iš Dievo pusės gundomas", lygkad jis butu suteikęs progą.—*Nes Dievas*... Dievo negalima kaltinti už pagundas.—*Negali buti gundytas*. Gr. žodžiui, ἀπείραστος, Vulg. davė veikiančią prasmę (signif. activam): nėra gundytojas į pikta; bet tie patįs žodžiai randasi sekančiame sakinyje; todėl reikia jiems palikti neveikianti prasmė: negali buti gundytas į pikta. Begalinis Dievo šventumas negali leisti, kad jis turėtu kokį nors patraukimą į nuodėmę, nes tame ir yra pagundos esybė. Todėl, negalimas yra taipogi daiktas, kad Dievas tikrai gundytu žmones, stačiai vestu juos į pikta: *pats*

tura concupiscentia sua abstractus, et illectus. [15] Deinde concupiscentia cum conceperit, parit peccatum. peccatum vero cum consummatum fuerit, generat mortem. [16] Nolite itaque errare fratres mei dilectissimi. [17] Omne datum optimum, et omne donum perfectum desursum est, descendens a Patre luminum, apud quem non est trasmutatio. nec vicissitudinis obumbratio. [18] Voluntarie enim genuit nos verbo veritatis, ut simus initium aliquod creaturæ ejus.

[14] Bet gundomas yra kiekvienas savojo pageidimo patrauktas ir priviliotas. [15] Paskiaus, kada pageidimas pradėjo, jis pagimdo nusidėjimą, o nusidėjimas, budamas išpildytas, gimdo mirtį. [16] Taigi, neklyskite. mano mylimiausieji broliai. [17] Kiekvienas geriausis davinys ir kiekviena tobula dovana yra iš augštybių, nužengianti nuo šviesybių Tėvo, pas kurį nėra nevienodumo, nei šešėlio nuo persikeitimo. [18] Nes jis savo valia mus pagimdė per tiesos žodį, kad mes butumėm lyg pirmonės jo sutvėrimų.

gi neivieno negundo.—(**14**) *Bet gundomas...* Atmetęs klaidingą nuomonę, šv. Jokubas nurodo tikrą pagundų priežastį ir aprašo, kaip visas dalykas įvyksta.—*Savojo pageidimo.* Tikra pagundos priežastimi yra pageidimas, liudna pradinio nusidėjimo liekana.—*Patrauktas ir priviliotas.* Gr. ž. ἐξελκόμενος ir δελεαζόμενος buvo vartojami visupirma medžioklėje ir žvejonėje apie patraukimą žvėrių ir žuvių iš jų lindynių ir priviliojimą į žabangas arba tinklus, paskiaus gi apie paleistuves, priviliojančias vyrus. Toks pat yra ir pageidimo pasielgimas. Ižpradžios jis veikia vienas; žmogus dar jam nepritaria, todėl ir neturi atsakomybės.— (**15**) *Paskiaus...* Prie paprasto pažadinimo į pikta prisideda valios sutikimas, iškarto netobulas, paskui gi visiškas, ir taip randasi nusidėjimas. — *Pradėjo.* Paveikslas tas pats, kaip 14. e. Pageidimas, lyg koki paleistuvė, pasiekia savo tikslą. Valia randa jame pamėgimą, pradeda pritarti ir vienijasi su pageidimu; taip prasideda, tarsi gimsta nusidėjimas. Kolei valios pritarimas yra nepilnas, netobulas, tolei ir nusidėjimas yra mažas.—*Budamas išpildytas.* Kada valios pritarimas kietai uždraustame dalyke pasidaro tobulas, ir nusidėjimas darosi visiškas, užbaigtas, išpildytas vidujiniu arba išviršiniu aktu, darosi mirtingas. Ir toks tai nusidėjimas *gimdo mirtį* dušios, atimdamas iš jos pašvenčiančią malonę, kuri yra viršprigimtinio gyvenimo pradžia ir pamatas. Iš visos tos nusidėjimo istorijos, nuo pat jo pradžios iki galui, aiškiai pasirodo, kad jis yra ne Dievo, bet paties žmogaus padaras.—(**16**) *Taigi, neklyskite...* Tas perspėjimas pažymi svarstomojo dalyko svarbumą.—(**17**) *Kiekvienas...* Autorius toliaus išparodinėja, kad pikti pageidimai negali eiti nuo Viešpaties, kadangi visi jo daviniai yra tik geriausi.—*Geriausis.* Gr. t. yra ἀγαθή, gera; taip kad tas žodis padaro laipsniavimą su sekančiu: *tobula*, nurodančiu dorinį Dievo dovanų tobulumą, o per tai pažyminčiu, kad čionai kalbama visupirma apie viršprigimtines dovanas.—*Iš augštybių*: iš dangaus, Dievo sosto buveinės.—*Nuo šviesybių*: nuo dangaus žiburių. Viešpats yra jų Tėvas, kaipo Sutvertojas ir užlaikytojas.—*Nevienodumo.* Skaisčiausios žvaigždės turi savo permainas; bet Dievo šviesa yra visuomet vienoda.—*Nei šešėliu...* Gr. ž. τροπῆς ἀποσκίασμα reiškia aptemimą dėlei sukimosi. Tai gi labai teisingai pasakyta yra apie dangaus žiburius —(**18**) *Nes jis...* Dievas negali musų vesti į nusidėjimą, nes jis ne tik duoda geriausias dovanas, bet suteikė mums ir visudidžiausią malonę, išganymą.—*Savo valia*: be musų nuopelnų, amžinu savo valios nutarimu, parodydamas begalinį gerumą.—*Pagimdė* viršprigimtiniu gimdymu, padarydamas mus savo įsuniais.—*Per tiesos žodį*: per apsakojimą Evangelijos, kurioje randasi ir apreiškiami yra amžinosios tiesos žodžiai.—*Pirmonės.* Pas žydus S. Į. vaisių ir javų pirmonės aukojamos buvo Dievui. Gromatos skaitytojai, krikščionįs iš žydų, buvo Dievo priimti į išganymą, kaip kokios pirmonės. Kiti aiškintojai mato čia pavadintus pirmonėmis visus krikščionis, kurie, kaipo geriausi pasaulio dalis, pašvęsti tapo Dievui.

I. Reikalingumas gyvo ir darbais apsireiškiančio tikėjimo.

[19] Scitis fratres mei dilectissimi. Sit autem omnis homo velox ad audiendum: tardus autem ad loquendum, et tardus ad iram. [20] Ira enim viri, justitiam Dei non operatur. [21] Propter quod abjicientes omnem immunditiam, et abundantiam malitiæ, in mansuetudine suscipite insitum verbum, quod potest salvare animas vestras.

[22] Estote autem factores verbi, et non auditores tantum: fallentes vosmetipsos. [23] Quia si quis auditor est verbi, et non factor: hic comparabitur viro consideranti vultum nativitatis suæ in speculo: [24] consideravit enim se, et abiit, et statim oblitus est qualis fuerit. [25] Qui au-

[19] Jųs tai žinote, mano myliausieji broliai. O tebuna kiekvienas žmogus greitas klausyti, neskubus gi kalbėti ir neveikus rustinties; [20] nes žmogaus rustybė nedaro Dievo teisybės. [21] To dėlei šalin atmesdami visokį susitepimą ir piktybės apstumą, su romumu priimkite įsodintąjį žodį, galintį išganyti jųsų dušias.

[22] Bukite gi žodžio darytojai ir ne tik klausytojai, klaidinantįs patįs save. [23] Nes jei kas yra žodžio klausytojas ir ne darytojas, tas bus prilygintas žmogui, įsižiurinčiam į savo prigimtą veidą veidrodyje; [24] nes pasižiurėjo į save, ir nuėjo, ir tuojau užmiršo, koksai buvo. [25] O kas ati-

---

19—27. Kadangi krikščionįs atgimę yra per tiesos žodį, todėl jie privalo jo klausyties su didžiu noru ir romumu (19—21). Bet negana yra tiktai klausyties, reikia dar tiesos žodis padaryti savo gyvenimo taisykle (22—27).

(**19**) *Jųs tai žinote...* Apaštalas turi užmanymą išreikšti visiems žinomą tiesą: *tebuna.*, nesykį minimą S. Įst. Plg. Pat. 27, 27. Pamok. 5, 11 ir k.— *Greitas klausyti:* visuomet pasiryžęs klausyti, ypač tiesos žodį, Evangeliją.— *Neskubus gi kalbėti*: duoti kitiems pamokymus.— *Neveikus rustinties.* Dar labiaus reikia sergėties rustybės, galinčios pigiai pakilti ginčuose apie tikėjimo dalykus.— (**20**) *Nes...* Nurodoma yra priežastis, kodėl reikia sergėties veikaus užsirustinimo.— *Nedaro...* Todėl reikia sergėties rustybės, kad užsirustinęs žmogus nedaro to, kas yra teisinga Dievo akyvaizdoje, bet dar pats sužadina Dievo rustybę.— (**21**) *To dėlei...* Daromas yra išvedimas iš to, kas pasakyta 19. ir 20. eil.— *Susitepimą ir...*: visa, kas gali žmogų doriškai sutepti, ir apskritai visokią piktybę.—*Su romumu*: su jausmais santaikos, tylumo ir malonumo. — *Įsodintąjį žodį*: tiesos arba Evangelijos žodį, kurs per apsakojimą pasodintas buvo į skaitytojų širdis jų atsivertimo metu.— *Galintį išganyti.* Tiesos žodis, gerai priimtas, gali atvesti tikinčius į išganymą. Plg. Rym. 1, 16.

(**22**) *O bukite...* Kad tiesos žodžio priėmimas butu tikrai geras ir galėtu vesti į išganymą, negana yra jo pasiklausyti, bet reikia dar jis pritaikyti gyvenime.— *Klaidinantįs save*: vesdami save į paklydimą klaidingais sanprotavimais, buk užtenką vien pasiklausymo.— (**23**) *Nes jei...* Gražiu palyginimu šv. Jokubas patvirtina ką-tik išreikštąją mintį apie tiesos žodžio klausymą. Klausytojas panašus yra į žiurintį veidrodin.— *Įsižiurinčiam*: atidžiai žiurinčiam.— *Prigimtą veidą*: veidą, kurį žmogus atsinešė, gimdamas.— *Veidrodyje.* Kaip graikai ir rymiečiai, taip ir žydai turėjo senobėje veidrodžius iš plynaus metalo. Veidrodys, kuriame galima matyti veido susitepimai ir rukšlės, yra čionai paveikslu Dievo žodžio, nurodančio musų pareigas ir musų vidujinį dušios stovį. Įsižiurėjimas ir tokiuo budu savęs pažinimas yra labai geras dalykas, bet darosi visai tuščias, jei žmogus nesinaudoja gautaja šviesa.— (**24**) *Nes pasižiurėjo...* Kaip žmogus, kurs tik pasižiuri į veidrodį ir nesirupina nuplauti pamatyto susitepimo, taip ir priimantis su tikėjimu išgirstąjį tiesos žodį, bet tuojaus nuo jo nusikreipiantis ir šalin einantis, ištikrųjų neturi jokios iš to pasižiurėjimo naudos.— (**25**) *O kas..* Visai kitoks yra tas klausyto-

tem perspexerit in legem perfectam libertatis, et permanserit in ea, non auditor obliviosus factus, sed factor operis: hic beatus in facto suo erit. [26] Si quis autem putat se religiosum esse, non refrenans linguam suam, sed seducens cor suum, hujus vana est religio. [27] Religio munda, et immaculata apud Deum et Patrem, hæc est: Visitare pupillos, et viduas in tribulatione eorum, et immaculatum se custodire ab hoc sæculo.

Caput II. [1] Fratres mei, nolite in personarum acceptione habere fidem Domini nostri Jesu Christi gloriæ. [2] Etenim si introierit in conventum vestrum

džiai įsižiuri į tobulą laisvės įstatymą ir pasilieka jame, pasidaręs ne klausytoju užuomarša, bet darbo darytoju, tas bus laimingas per savo darbą. [26] O jei kas tariasi dievotas esąs, nesuvaldydamas savo liežuvio, o suvedžiodamas savo širdį, to dievotumas tuščias yra. [27] Tikras ir nesuteptas dievotumas Dievo ir Tėvo akyvaizdoje šis yra: lankyti našlaičius ir našles jų suspaudimuose ir save nesuteptą sergėti nuo šio pasaulio.

2. Perskyrimas. [1] Mano broliai, neturėkite tikėjimo į musų Viešpatį garbės, Jėzų Kristų, sujungto su atsižvelgimu į ypatas. [2] Nes jei ieitu į jusų susi-

---

jas, kurs naudojasi žodžiu.— *Atidžiai įsižiuri.* Gr. ž. παρακύψας, liter.: pasilenkiantis ant kokio dalyko, kad jį geriaus matytu. — *Tobulam laisvės įstatymui.* Taip vadina šv. Jokubas Evangeliją, atskirdamas ją nuo Mozės Įstatymo, kurs nors ir buvo geras, bet nieko negalėjo atvesti į tobulumą (Žyd. 7, 19) ir buvo žmonėms labai sunki našta (Apd. 15, 10). Evangelija suteikia dušioms tikrą liuosybę, kadangi jas išliuosuoja nuo piktos dvasios ir nusidėjimo vergystės, ir jos įstatai yra tikrai tobuli.—*Pasilieka*: neeina šalin, bet nuolat į jį veizdi ir prie savęs taiko. — *Bus laimingas...* Pildydamas Evangelijos įstatymą, gaus ne tik amžinąją laimę, bet taipogi šv. džiaugsmą, kurį žmogui jau čia ant žemės duoda tikrai krikščioniškas pasielgimas. — (26) *O jei kas...* Apaštalas nurodo pavyzdžiais, kas yra žodžio darytoju. — *Tariasi...* Kas klaidingai sanprotauja, buk jis dievobaimingas esąs, kadangi jis pildąs savo pareigas į Dievą.—*Nesuvaldydamas...* Kas rustybės, apkalbėjimo ir kitokiais piktais žodžiais užgauna savo artimą, tas pats klaidina savo sąžinę. — *Tuščias yra.* Tokio, kaip augščiaus, žmogaus tarnavimas Dievui yra visai nenaudingas, negali turėti jokių gerų vaisių. — (27) *Tikras...* Prieš klaidingą dievotumą Apaštalas stato tikrą, iš širdies einantį ir tobulą, Dievui įtinkantį, kurio svarbiausius apsireiškimus jis toliaus ir nurodo. — *Dievo ir Tėvo*: Dievo, kurs taipogi yra ir Tėvas visų žmonių, ypač gi krikščionių. — *Lankyti...* Tais žodžiais išreikšti yra visi mielaširdystės darbai. Paminėti yra našlaičiai ir našlės, kaipo labiausiai apleisti ir pasigailėjimo verti. — *Nesuteptą.* Antras dalykas, kuriuo apsireiškia tikras dievotumas, yra sergėties šio sugedusio pasaulio ir jo nusidėjimų, kad jais neikiek nesusitepus

2, 1—13. Neturi tikro dievotumo ir tas, kurs daro religijiniuose susirinkimuose skirtumą tarp beturčių ir turtuolių; nes tokiuo budu paniekinamas esti beturtis, kurį Dievas pirma pavadino į savo karalystę, pagerbiamas gi prispaudėjas, pagarbos nevertas. Tas įsakymas privalo buti ištikimai užlaikytas, kaip ir visi kiti, nes kas prieš vieną prasikalsta, kaltas yra ir prieš visus, kadangi jų visų davėjas yra vienas ir tas pats Dievas.

(2, 1) *Neturėkite...* Norint buti ne tik įstatymo klausytoju, bet ir pildytoju, ne valia su tikėjimu į Jėzų Kristų jungti atsižvelgimą į ypatas, nes krikščioniškas tikėjimas ir skirtumo darymas tarp ypatų yra du dalyku nesutaikomu. Plg. Mt. 22, 16. — *Viešpaties garbės.* Kristus vadinasi garbės Viešpačiu, nes jam, įėjusiam į amžinąją dangaus garbę, ji tikrai vienam priklauso, ir nuo jo mes laukiame savo garbės. — (2) *Nes jei ieitu...* Paaiškinama pavyzdžiu, kaip atsižvelgimas į ypatas apsireiškia. — *Susirinkimą*, συναγωγήν. Religijiniai krikščio-

vir aureum annulum habens in veste candida, introierit autem et pauper in sordido habitu, [3] et intendatis in eum, qui indutus est veste præclara, et dixeritis ei: Tu sede hic bene: pauperi autem dicatis: Tu sta illic; aut sede sub scabello pedum meorum: [4] nonne judicatis apud vosmetipsos, et facti estis judices cogitationum iniquarum? [5] Audite fratres mei dilectissimi, nonne Deus elegit pauperes in hoc mundo, divites in fide, et heredes regni, quod repromisit Deus diligentibus se? [6] Vos autem exhonorastis pauperem. Nonne divites per potentiam opprimunt vos, et ipsi trahunt vos ad judicia? [7] Nonne ipsi blasphemant bonum nomen, quod invocatum est super vos? [8] Si tamen legem perficitis regalem

rinkimą žmogus, turintis aukso žiedą ir skaisčiuose rubuose, įeitu gi ir beturtis suteptame apdare, [3] ir jųs veizdėtumėt į aną, apsivilkusį puikiais rubais, ir jam tartumėt: tu sėskis čia gražiai; o beturčiui sakytumėt: tu stovėk tenai, arba atsisėsk prie mano pakojo! [4] argi jųs neteisiate patįs savyje, ir argi nepasidarėt teisėjais su neteisingomis mintimis? [5] Klausykite, mano mylimiausieji broliai, argi ne Dievas išrinko beturčius šiame pasaulyje, kad butu turtingi tikėjime ir tėvainiai karalystės, kurią Dievas pažadėjo jį mylintiems? [6] O jųs paniekinote beturtį. Ar ne turtingieji spaudžia jus savo galybe, ir ar ne jie tampo jus po teismus? [7] Ar ne jie piktžodžiuoja geram vardui, kurs ištariamas yra, jus minint? [8] Jei

---

nių susirinkimai pradžioje kaikada vadindavosi synagogomis, ypač pas krikščionis iš žydų, kurie visame labai laikėsi senų papročių. — *Žmogus:* turtingas krikščionis. Kiti aiškintojai supranta apie betkokį svetimą turtingą žmogų, kad ir ne krikščionį. — *Aukso žiedą.* Žiedo ir gražaus apdaro nešiojimas buvo kaip Ryme, taip ir Rytuose ženklas augštos tarnystės arba didžių turtų. — **(3)** *Ir jųs..* Aprašęs ypatas, Apaštalas aprašo jų priėmimą susirinkime. — *Veizdėtumėt* su nusistebėjimu. — *Tu sėskis...* Turtuolis sodinamas yra garbingoje vietoje, ir patogiai, beturčiui gi liepiama stovėti paskutinėje vietoje, arba sėsties ant aslos prie kitų pakojo. — **(4)** *Argi jųs neteisiate:* ar jųs nedarote skirtumo, nieku kitu daugiau nesiremdami, kaip tik vieno turtu, kito gi neturtu? — *Teisėjais su...* Ar nesate teisėjai, kurių mintįs yra netikusios, kurie darote nutarimus, remdamiesi klaidingais dėsniais, priešingais Kristaus mokslui ir teisybei. — **(5)** Apaštalas nurodo didį neteisingumą tokio skirstymo pagal turtus. — *Beturčius šiame pasaulyje:* kurie pasaulio akyse išrodo beturčiais, arba kurie neturtingi yra žemiškais dalykais. — *Kad butu turtingi...* Pats Dievas ypatingu budu išrinko beturčius, kad jie butu turtingi tikėjimo dalykais Bažnyčioje ir tėvainiai Kristaus įsteigtosios karalystės ir jos amžinosios laimės. — **(6)** *Paniekinote:* atėmėte priklausiančią beturčiams pagarbą. — *Ar ne turtingieji...* Toliaus šv. Jokubas nurodo priežastį, kodėl pasielgimas su turtuoliais yra netikęs, primindamas, kad turtingieji paprastai neverti yra ypatingos pagarbos. — *Spaudžia jus.* Gr. t. καταδυναστεύουσιν, naudojasi prieš jus savo galybe. — *Tampo:* griebdamiesi prievartos — **(7)** *Piktžodžiuoja..* Trečia turtingųjų kaltybė. Geru, arba anot gr. t. gražiu (καλόν) vardu yra ne koks kitas, kaip tik musų Viešpaties, Jėzaus Kristaus, vardas. Piktžodžiavimas čia privalo buti imamas plačioje prasmėje ir reiškia nebranginimą Kristaus vardo, davimą progos kitiems jam piktžodžiuoti. Plg. 1 Tim. 5, 1 ir k. — *Kurs ištariamas...* Vulgatoje čia užlaikytas yra ebraizmas, kurio prasmė toki: vardas, kurs jums yra duodamas, kuriuo jųs vadinatės. — Nuo tri jų minėtųjų kaltybių nebuvo liuosi ir kaikurie turtingi krikščionįs, taip kad nėra reikalo jas aiškinti apie pagonis arba netikinčius žydus. — **(8)** *Jei tečiaus...*

secundum Scripturas: Diliges proximum tuum sicut teipsum: bene facitis: [9] si autem personas accipitis, peccatum operamini, redarguti a lege quasi transgressores. [10] Quicumque autem totam legem servaverit, offendat autem in uno, factus est omnium reus. [11] Qui enim dixit, Non moechaberis, dixit et, Non occides. Quod si non mœchaberis, occides autem, factus es transgressor legis. [12] Sic loquimini, et sic facite sicut per legem libertatis incipientes judicari. [13] Judicium enim sine misericordia illi, qui non fecit misericordiam: superexaltat autem misericordia judicium.

tečiaus jųs pildote karališkąjį įstatymą pagal Raštą: Mylėsi tavo artimą, kaip pats save, gerai darote. [9] O jei atsižvelgiate į ypatas, jųs darote nusidėjimą, ir įstatymo papeikti esate, kaipo peržengėjai. [10] Kas nors gi užlaikytu visą įstatymą, o prasikalstu viename dalyke, tas tapo visų kaltas. [11] Nes kursai pasakė: Nesvetimoteriausi, tarė taipogi: Neužmuši. Taigi, jei tu nesvetimoteriausi, bet užmuši, tapai įstatymo peržengėjas. [12] Taip kalbėkite ir taip darykite, kaipo tokie, kurie turi buti teisti per liuosybės įstatymą. [13] Nes teismas be mielaširdystės yra tam, kurs nedarė mielaširdystės; bet mielaširdystė persveria teismą.

Tik tuomet ypatinga pagarba, daroma turtingajam, yra nepeiktina, kada ji įvyksta iš artimo meilės.— *Karališkąjį įstatymą:* visudidžiausį ir svarbiausį įsakymą viršiausiojo Karaliaus, Dievo arba Kristaus, duotą apie artimo meilę, užrašytą šv. Rašte, 3 Moz. 19, 8. Mt. 22, 39. — *Gerai darote*, pagerbdami su nurodytaja mintimi turtuolį. — (9) *O jei...* Kitoks atsižvelgimas į ypatas yra nusidėjimu. — *Įstatymo papeikti.* Atsižvelgimą į ypatas peikia ir pasmerkia ne ypatingas įsakymas apie meilę, bet visas Dievo įstatymas apskritai. Plg. 3 Moz. 19, 15. — (10) *Kas nors gi...* Autorius čionai pripparodo savo pasakymą: *Įstatymo papeikti.*. Išpildymas vienos įstatymo dalies darosi tuščias per peržengimą kitos to paties įstatymo dalies dėlei vienybės, esančios tarp Dievo įsakymų. — *Viename dalyke*: peržengdami vieną atskirą įsakymą, regimai svarbų. — (11) *Nes kursai...* Racija, kodėl vieno svarbaus įsakymo peržengimas yra prasikaltimu prieš visus, yra ta, kad juos visus išleidė vienas ir tas pats įstatymų davėjas, Dievas. Kas vieno įsakymo neužlaikė, tas pasipriešino Dievo valiai. Tą savo mintį šv. Jokubas paaiškina pavyzdžiu dviejų dekalogo įsakymų, paliečiančių pareigas į artimus. (12) *Taip kalbėkite...* Visa, kas augšč. pasakyta, pradedant nuo 1. eil., užbaigiama trumpu paraginimui Krikščionįs savo žodžiuose ir darbuose privalo atsiminti, kad jie bus teisti *per liuosybės įstatymą.* (Apie tą įstatymo vardą veiz. 1, 25 paaišk.). O kadangi taip yra, todėl jie turi imti sau už vadovą tą evangelijinį įstatymą. — (13) *Nes teismas...* Yra tai žinoma tiesa, paaiškinanti, kodėl krikščionims reikia buti atsargiems žodžiuose ir darbuose. Ji yra tarsi obalsiu Kristaus pamokslo ant kalno. Plg. Mt. 7, 1. Nėra pasigailėjimo Dievo teisme tiems, kurie nebuvo gailiaširdžiai į savo artimus. Ir priešingai: gailiaširdžiai nereikalauja bijoties Dievo teismo, nes *mielaširdystė persveria teismą*, t. y. perviršija teismą. Plg. Mt. 5, 7. Gr. t. κατακαυχᾶται..., didžiuojas prieš teismą, tarsi jaučiasi jo pergalėtoja.

14—26. Augščiaus autorius kalbėjo apie evangelijinio žodžio priėmimą be jo pildymo (1, 22...), paskui apie krikščionis, kurių tikėjimas sujungtas su paklydimais (2, 1...). Dabar jis dar labiaus įsigilina į tą svarbų tikėjimo klausimą ir duoda rimtus perspėjimus tiems, kurie sanprotavo, buk jie, turėdami vien tikėjimą be darbų, galį drąsiai stoti į Dievo teismą. Taigi, jis moko, kad kaip patįs turtingųjų linkėjimai neikiek nepraverčia beturčiams, taip ir tikėjimas, nors ir rodo kelią į išganymą, nėra naudingas be

[14] Quid proderit fratres mei si fidem quis dicat se habere, opera autem non habeat? Numquid poterit fides salvare eum? [15] Si autem frater, et soror nudi sint, et indigeant victu quotidiano, [16] dicat autem aliquis ex vobis illis: Ite in pace, calefacimini et saturamini: non dederitis autem eis, quæ necessaria sunt corpori, quid proderit? [17] Sic et fides, si non habeat opera, mortua est in semetipsa [18] Sed dicet quis: Tu fidem habes, et ego opera habeo: ostende mihi fidem tuam sine operibus: et ego ostendam tibi ex operibus fidem meam. [19] Tu credis quoniam unus est Deus: bene facis: et dæmones credunt et contremiscunt. [20] Vis autem scire o homo inanis, quoniam

[14] Ką padės, mano broliai, jei kas sakytusi turįs tikėjimą, bet neturėtu darbų? argi tikėjimas galės jį išganyti? [15] O jei brolis ir sesuo butu nuogi ir stokotu kasdieninio užlaikymo, [16] sakytu gi jiems kas nors iš jusų: Eikite ramybėje, susišildykite ir pasisotinkite; o neduotumėt jiems, kąs kunui reikalinga yra, ką padės? [17] Taip ir tikėjimas, jei neturėtu darbų, numiręs yra pats savyje. [18] Bet kas nors tars: Tu turi tikėjimą, o aš turiu darbus. Parodyk man savo tikėjimą be darbų, ir aš tau iš darbų parodysiu mano tikėjimą. [19] Tu tiki, kad Dievas yra vienas; gerai darai; ir velniai tiki, ir dreba. [20] O ar nori žinoti, tuščias žmogau! kad tikėjimas be darbų numiręs yra? [21] Musų tėvas, Abraomas,

---

gerų darbų (14—18); kad ir piktos dvasios turi šiokį tokį tikėjimą (19); kad šv. Raštas priparodo, jog be tikėjimo dar reikalingi yra darbai, kaip matoma iš Abraomo ir Raabos pavyzdžio (20—25), ir užbaigia patėmijimu, kad kaip kunas be dušios, taip tikėjimas be gerų darbų yra numiręs (26. e.).

(14) *Ką padės*: nuteisinimui, amžinam gyvenimui.—*Turis tikėjimą*: jei kas ištikrųjų turėtu tikėjimą.—*Darbų*: apskritai gerų darbų, kuriuos įkvėpia tikėjimas, ypač gi meilės darbų. Ką čionai šv. Jokubas vadina darbais, tai vadinasi pas šv. Povilą meilė Plg. Gal. 5, 6. 1 Kor. 13, 2. Pas vieną ir pas autrą nuteisinimas yra per tikėjimą, kurs turi buti gyvas.—*Argi... galės...* Atsakymas gali buti tik vienas: visai ne.—(**15**) *O jei brolis...* Tikėjimas be darbų butu lygiai bergždžias, kaip meilė, kuri beturčiui sušelpti neduotu nieko daugiaus, kaip tik pasigailėjimo žodžius.—*Nuogi*: neturintįs, kuo apdengtu priderančiai savo kuną.—*Stokotu kasdieninio.* . Butu didžiausiame neturte. — (**16**) *Eikite ramybėje...* Tokie linkėjimai, be pašalpos suteikimo, butu vien pasityčiojimas iš beturčio.—(**17**) *Numiręs yra pats savyje*: yra numiręs ne tik iš viršaus, kaipo neapsireiškiantis gerais darbais, bet taipogi viduje, *savyje*, lyg-kad medis, kurs ne tik neišduoda vaisių, bet nebeturi gyvybės net ir savo šaknyse.—(**18**) *Bet kas nors...* Tais žodžiais šv. Jokubas įveda ne laukiamą užmetinėjimą, nes tuomet jis butu turėjęs pasakyti: tu turi darbus, o aš tikėjimą..., bet patvirtinimą to, kas augščiaus pasakyta. Taigi, prasmė yra: kiekvienas geras krikščionis gali pasakyti vien tikėjimu pasitikinčiam: *Tu turi tikėjimą...*, t. y. tu sakaisi turįs tikrą tikėjimą, aš gi, nesigirdamas tikėjimu, turiu darbus; bet tu negali priparodyti tavo tikėjimo buvimo; priešingai gi tik aš galiu parodyti savo tikėjimą per jo vaisius, kuriais yra darbai.—(**19**) *Tu tiki...* Kitas priparodymas, jogei tikras tikėjimas negali buti atskirtas nuo darbų.—*Dievas yra vienas.* Yra tai pamatinė tikėjimo tiesa, todėl jos išpažinimas yra geriausis dalykas. Bet ir čia vien teoretiško išpažinimo neužtenka; nes *ir velniai tiki*; jie išpažįsta vieną esant Dievą; bet tas jų tikėjimas neduoda jiems ramybės; dar-gi padidina jų kentėjimus, nes jie dreba iš išgąsčio prieš tą begaliniai teisingą ir visagalį Dievą.—(**20**) *O ar nori...* Apaštalas žada dar vieną ypatingai įtikrinantį priparodymą, paimtą iš šv. Rašto.—*Tuščias*: neturintis tikėjimo darbų, bet giriansysis vienu tikėjimu.—(**21**) *Musų tėvas*

fides sine operibus mortua est? [21] Abraham pater noster nonne ex operibus justificatus est, offerens Isaac filium suum super altare? [22] Vides quoniam fides cooperabatur operibus illius: et ex operibus fides consummata est? [23] Et suppleta est Scriptura, dicens: Credidit Abraham Deo, et reputatum est illi ad justitiam, et amicus Dei appellatus est. [24] Videtis quoniam ex operibus justificatur homo, et non ex fide tantum? [25] Similiter et Rahab meretrix, nonne ex operibus justificata est suscipi-

argi ne iš darbų nuteisintas yra. kada atnašavo ant altoriaus savo sunų, Izaoką? [22] Regi, kad tikėjimas veikė draug su jo darbais, ir jo tikėjimas tobulas pasidarė iš darbų? [23] Ir papildytas yra Raštas, tariantis: Abraomas įtikėjo Dievui, ir jam paskaityta į teisybę, ir jis Dievo prieteliu pavadintas yra. [24] Jųs regite, kad žmogus nuteisinamas yra iš darbų ir ne iš tikėjimo tiktai? [25] Taip-pat ir Raaba, paleistuvė, argi ne iš darbų nuteisinta yra, kada ji priėmė pasiuntinius ir kitu keliu išleidė? [26]

Kadangi gromatos skaitytojai beveik visi buvo krikščionįs iš žydų, todėl tas vardas jiems pritinka siauroje prasmėje; bet šv. Jokubas jį ima plačioje prasmėje, butent toje, kad Abraomas yra visų tikinčiųjų, krikščionių tėvas.—*Nuteisintas yra*, ἐδικαιώθη. Tas žodis pavartotas yra tokioje pat prasmėje, kaip pas šv. Povilą ir reiškia: Dievo pakeltas yra į tikro teisumo stovį.—Šv. Jokubas, sakydamas, kad Abraomo nuteisinimas yra *iš darbų*, neikiek. nepriėštarauja pagonių Apaštalui, kad tikėjimas paskaitytas yra Abraomui į teisybę. Veiz. Rym. 4, 2... Du įkvėptu rašytoju svarsto Abraomo nuteisinimą ne iš to paties atžvilgio. Nes Jokubas kalba apie darbus, su kuriais *tikėjimas veikė draug* ir kuriais *tobulas pasidarė*, t. y. rodėsi gyvas esąs ir turįs meilę (plg. augšč. 2, 17); Povilas gi, statydamas darbus prieš tikėjimą, nepripažįsta galės prisidėti prie nuteisinimo tokiems darbams, kurie padaryti be tikėjimo ir priklauso visai prigimties tvarkon; ir jis reikalauja nuteisinimui tokio tikėjimo, kurs ne numiręs yra, bet veikia per meilę (Gal. 5, 6). Taigi, prieš tuos, kurie, pasitikėdami vien tikėjimu, nenorėjo gerai daryti, Jokubas pagyrė iš tikėjimo paeinančius darbus to paties Abraomo, kurio tikėjimą pagyrė šv. Povilas prieš tuos, kurie, girdamies tiktai savo prigimtais darbais, tikėjosi per tokių darbų galybę gauti nuteisinimą ir tai kaipo užpelnytą. — *Kada atnašavo...* Iš įvairių darbų, kuriuos Abraomui įkvėpė tikėjimas, šv. Jokubas mini vieną didžiausį ir labiausiai įstabų. Plg. Prad. 22. 9. Išm. 10, 5. Žyd. 11, 17. 18 ir k. — (**22**) *Tikėjimas veikė draug...* Apaštalas pripažįsta ypatingą svarbumą tiems savo žodžiams, kaipo labiausiai patvirtinantiems jo tėzį, kad nėra tikro ir gyvo tikėjimo be darbų. Pas Abroamą tikėjimas ir darbai ėjo draug, draug prisidėdami prie nuteisinimo, ir tikėjimas įgavo savo tobulumą tik per susivienijimą su darbais. — (**23**) *Ir papildytas...* Kas nebuvo išreikšta vienoje šv. Rašto vietoje, tai pabaigta sakyti kitoje. Geriaus vienok pagal gr. t. ἐπληρώθη, išsipildė. Taigi, autorius nori pasakyti, kad toje valandoje, kurioje Abraomas iš didžio tikėjimo pasiryžęs buvo paaukoti savo vienatinį sunų, tobulai išsipildė šv. Rašto žodžiai: *įtikėjo Dievui...* Plg. Prad. 15, 6 pagal LXX. — *Ir Dievo prieteliu...* Tie žodžiai paimti ne iš tos pačios šv. Rašto vietos, bet iš kitur. Jais šv. Jokubas išreiškia kitą Abraomo tikėjimo pasekmę. Plg. 2 Kron. 20, 7 ir k. — (**24**) *Jųs regite...* Kreipdamos stačiai į visus savo skaitytojus, Apaštalas daro visai teisingą išvedimą iš Abraomo pavyzdžio. — (**25**) *Taip-pat ir Raaba...* Antras pavyzdis Tuo jis yra ypač žymus, kad paimtas iš pasielgimo moteriškės nedoro gyvenimo ir pagonės. Plg. Joz. 2, 1... 6, 22—25. Žyd. 11, 31. — *Argi ne iš darbų...* Raaba įtikėjo į žydų Dievą dėlei didžių jo stebuklų ir tą savo tikėjimą apreiškė darbais, kurie reikalavo daug drąsos, nes jai buvo pavojingi. — (**26**) *Nes kaip...* Palyginimu patvirtintas yra pasakymas apie Raabą, jog *iš darbų nuteisinta yra*, ir išreikštasis augšč. 24. e.; o taipogi ir visas pamokymas, pradėtas 14. e. — *Kunas be*

ens nuntios, et alia via ejiciens? [26] Sicut enim corpus sine spiritu mortuum est, ita et fides sine operibus mortua est.

Nes kaip kunas be dvasios numiręs yra, taip ir tikėjimas be darbų yra numiręs.

II. Krikščionis neprivalo veržties buti kitų mokytojais.

Caput III. [1] Nolite plures magistri fieri fratres mei, scientes quoniam majus judicium sumitis. [2] In multis enim offendimus omnes. Si quis in verbo non offendit: hic perfectus est vir, potest etiam freno circumducere totum corpus. [3] Si autem equis frena in ora mittimus ad consentiendum nobis, et omne corpus illorum circumferimus. [4] Ecce et naves, cum magnæ sint, et a ventis validis minentur, circumferuntur a modico gubernaculo ubi impetus dirigentis voluerit.

3. Perskyrimas. [1] Nesidarykite daugelis mokytojais, mano broliai, žinodami, kad imate ant savęs didesnį teismą. [2] Nes daugelyje dalykų mes visi prasikalstame. Jei kas žodžiu neprasikalsta, tas yra tobulas žmogus. Jis gali taipogi ir visą kuną laikyti pažabotą. [3] O jei mes pažabojame arklius, kad jie butu mums paklusnųs, mes valdome ir visą jų kuną. [4] Štai ir laivai, nors yra dideliai ir didžio vėjo stumiami, pasukami yra mažu vairu, kaip panorės valdančiojo va-

---

dvasios: kunas, kurį apleidė jį gaivinusi dušia. — *Taip ir tikėjimas...* Ne kad darbai butu tikėjimo dušia, bet dėlto kad apreiškia jo gyvumą.

Dalykai, apie kuriuos kalbama antroje dalyje, turi tarp savęs labai mažą sąryšį. Nurodomos ir papeikiamos yra įvairios ydos, kurios tiek bendro tarp savęs teturi, kad paeina iš to paties troškimo buti už kitus viršesniais, kitų mokytojais ir vadovais.

3, 1—12. Taigi, visupirma kalbama apie daugybę ir didumą pavojų, kuriuos sukelia liežuvis. Nors žmonės prasikalsta daugelyje dalykų, bet ypač daug piktumo padaro liežuviu. Ką gali nuveikti liežuvis, paaiškina įvairiais palyginimais.

(3, 1). *Nesidarykite...* Regimai tarp gromatos skaitytojų buvo daug norinčių mokyti kitus. Kadangi tas noras ėjo iš puikybės, todėl šv. Jokubas duoda perspėjimą, kurio prasmė yra toki: Tenebuna jusų tarpe didelio skaitliaus ypatų, norinčių pildyti mokytojų pareigas. — *Imate.* Gr. t. λημψόμεθα, imame. — *Didesnį teismą*: kietesnį teismą; todėl galima susilaukti didesnės bausmės, jei mokytojo pareigos bus negerai išpildytos. Apaštalas trokšta, kad tik tie butu kitų mokytojais, kurie turi tam tikrą pašaukimą. —**(2)** *Nes daugelyje...* Žmogus yra taip silpnas, kad savo gyvenime visai negali išsisaugoti nusidėjimų, bent mažesniųjų. Todėl neišmintingai elgtusi tas, kas veržtusi buti mokytoju, kadangi mokytojo nusidėjimai kiečiaus yra baudžiami. Tais šv. Jokubo žodžiais teologai remiasi, sakydami, kad žmogus negali išvengti per visą gyvenimą bent kaikurių kasdieninių nusidėjimų be ypatingiausios Dievo malonės, kuri, kaip Bažnyčia moko, buvo suteikta švenč. Panai. Plg. Trid. Pos. 6, p. 23. — *Jei kas žodžiu...* Juo dažniaus žmonės nusideda žodžiais, nes tik tikrai tobuli yra tame dalyke be kaltės. — *Jis gali...* Didis atsargumas kalboje yra ženklas žymaus suvaldymo savęs, taip kad nenusidedantis žodžiais pigiai gali *laikyti pažabotą*, t. y. suvaldyti *visą* savo *kuną* su jo jausmais ir geiduliais. — **(3)** *O jei mes pažabojame...* Apaštalas patvirtina dviem palyginimais, kad suvaldantis savo liežuvį gali suvaldyti ir savo kuną. Pirmas palyginimas pažaboto arklio. Su nedidelio žąslo pagalba žmogus priverčia eiti, kur jis nori, daug stipresnį už save gyvulį. — **(4)** *Laivai...* Antras palygi-

[5] Ita et lingua modicum quidem membrum est, et magna exaltat. Ecce quantus ignis quam magnam silvam incendit! [6] Et lingua ignis est, universitas iniquitatis. Lingua constituitur in membris nostris, quæ maculat totum corpus, et inflammat rotam nativitatis nostræ inflammata a gehenna. [7] Omnis enim natura bestiarum, et volucrum, et serpentium, et ceterorum domantur, et domita sunt a natura humana: [8] linguam autem nullus hominum domare potest: inquietum malum, plena veneno mortifero. [9] In ipsa benedicimus Deum et Patrem: et in ipsa maledicimus homines, qui ad similitudinem Dei facti sunt. [10] Ex ipso ore procedit benedictio, et maledictio. Non oportet, fratres mei, hæc ita fieri. [11] Numquid fons de eodem foramine emanat

lia [5] Taip ir liežuvis mažas, tiesa, yra sąnarys ir iškelia didžius dalykus. Štai koki maža ugnis koki didelį mišką uždega! [6] Ir liežuvis yra ugnis; yra tai neteisybės pasaulis. Liežuvis patalpintas yra tarp musų sąnarių, kaipo tas, kurs sutepa visą kuną ir uždega musų gyvenimo tekinį, pats budamas pragaro uždegtas. [7] Nes visų žvėrių, ir paukščių, ir žalčių, ir kitų prigimtis duodasi pavergti; ir yra žmogaus prigimties pavergta; [8] liežuvio gi neivienas žmogus negali pavergti: jis yra neramus nelabumas, jis pilnas mirtingų nuodų. [9] Juo mes šloviname Dievą ir Tėvą; ir juo keikiame žmones, padarytus į Dievo panašumą. [10] Iš tos pačios burnos išeina palaiminimas ir prakeikimas. Tai neturi, mano broliai, taip daryties. [11] Argi versmė iš-

---

nimas laivo, pasukamo mažu vairu. — (5) *Taip ir liežuvis*... Palyginimų pritaikymas. — *Iškelia* Senuose Vulg. rankr. yra žodis: exultat, kurio prasmė artimesnė yra gr. μεγαλαυχεῖ, giriasi didžiais dalykais. Taigi, Apaštalo mintis yra ta, kad liežuvis gali daug padaryti, arba giriasi galįs padaryti didžius dalykus. Kokie jie yra, paaiškėja iš sekančio palyginimo: *štai koki maža*... — (6) *Ir liežuvis yra ugnis*, nes gali sukelti didelį dorišką gaisrą ir daug sunaikinti. — *Neteisybės pasaulis*: pasaulis, susidedantis iš neteisybių, nes beveik nėra tokio nusidėjimo, kuriame liežuvis neturėtu savo dalies. — *Liežuvis patalpintas*... Kad liežuvis yra visa neteisybių kruva, autorius paaiškina, sakydamas, kad jis budamas vienu iš žmogaus kuno sąnarių, *sutepa* nusidėjimų purvais *visą kuną*, t. y. visus kuno sąnarius, kurie tarnauja liežuvio pradė toms nuodėmėms išpildyti; sutepa gi ne viename kokiame nors amžyje, bet per visą musų gyvenimo bėgį, arba, kaip sako Apaštalas, *uždega musų gyvenimo tekinį*. Visas žmogaus gyvenimas palygintas yra gražiai su tekiniu, kurs sukasi nuo pat musų užgimimo lig mirčiai. — *Pragaro uždegtas*. Nedorybės ugnis liežuvyje uždegama yra velnio, kurio buveinę mini Apaštalas. — (7) *Nes visų žvėrių*... Apaštalas toliaus aprašo, kaip sunku yra suvaldyti liežuvis. Vietoje: *ir kitų*, gr. t. yra: καὶ ἐναλίων, ir juros gyvių. Gyvi žemės sutvėrimai išskaitomi yra toje pat eilioje, kaip ir Prad. 9, 2: žemės keturkojai, sparnuoti paukščiai, bekojai slankiojantįs ir juros gyventojai. Jie visi budavo ir esti žmogaus pavergiami, o kaikurie ir visai įjaukinami. — (8) *Liežuvio gi*... Nėra žmogaus, kuriam kada nors neišsiveržtu nekantrumo, rustybės, apkalbėjimo ir kitokie žodžiai. Negalėjimas vienok suvaldyti liežuvį yra ne fyziškas, bet morališkas. — *Neramus nelabumas*, kadangi geiduliai jį nuolat judina, ir jis daro žmogų neramiu. — *Pilnas*... *nuodų*: visuomet, kaip koki gyvatė, pasiryžęs yra įgelti mirtinai. — (9) *Juo mes šloviname*.. Apaštalas nurodo pavyzdžiais, kaip neramus yra liežuvis, ir kaip didis jo piktumas. Jis veikiai tarnauja geiduliams, taip-pat kaip tinka ir geriausiems dalykams. Tame aprašyme liežuvio piktumo randasi ir paraginimas labai vengti kalbos nusidėjimų. — (11) *Argi versmė*... Kaip netikusi ir bjauri yra priešingybė liežuvio vartojime,

dulcem, et amaram aquam? [12] Numquid potest, fratres mei, ficus, uvas facere, aut vitis ficus? Sic neque salsa dulcem potest facere aquam.

[13] Quis sapiens, et disciplinatus inter vos? Ostendat ex bona conversatione operationem suam in mansuetudine sapientiæ. [14] Quod si zelum amarum habetis, et contentiones sint in cordibus vestris: nolite gloriari, et mendaces esse adversus veritatem. [15] Non est enim ista sapientia desursum descendens: sed terrena, animalis, diabolica. [16] Ubi enim zelus et contentio: ibi inconstantia, et omne opus pravum. [17] Quæ autem desursum est sapientia, primum quidem pudica est, deinde pacifica modesta, suadibilis, bonis consentiens, plena misericordia, et fructibus bo-

lieja iš tos pačios skylės saldų ir kartų vandenį? [12] Argi figosmedis, mano broliai, gali padaryti vynuoges, arba vynmedis figas? Taip nei suri versmė negali padaryti saldaus vandens.

[13] Kas yra tarp jusų išmintingas ir žinovas? Teparodo geru pasielgimu savo veikimą išminties romume. [14] O jei jųs turite kartų uolumą, ir nesantaikos dvasia yra jusų širdyse, nesigirkite ir nebukite melagiai prieš tiesą. [15] Nes nėra tai iš augštybių nužengianti išmintis, bet žemiška, kuniška, velniška. [16] Nes kame netikęs uolumas ir nesantaikos dvasia, tenai netvarka ir visoks nedorus veikimas. [17] O iš augštybių esanti išmintis visupirma yra drovinga, paskui rami, maloni, nuolanki, pritarianti gerumui, pilna gailiaširdystės ir gerų vaisių, neteisian-

---

tai šv. Jokubas paaiškina trimis palyginimais: versmės, iš kurios gali tekėti tik vienos skonies vanduo, medžio, išduodančio tik sau tikrus vaisius (12. e.), ir surios versmės, negalinčios duoti saldaus vandens. Iš to trečiojo palyginimo kilsta pamokymas, kad piktžodžiuojančiojo žmogaus liežuvis negali gerai garbinti Dievo; jo šlovinimai yra melagingi.

13—18. Iš noro buti kitų mokytojais, nesuvaldymo savo liežuvio pasirodo tikros išminties stoka. Taigi, Apaštalas aprašo netikrą išmintį su jos piktais darbais ir tikrąją su jos gerais vaisiais.

(**13**) *Kas yra...* Šituo klausimu šv. Jokubas grįžta prie to, kas išreikšta 1. eil., ir sako, kad tikra išmintis, arba išmanymas dieviškų dalykų, ir žinojimas, t. y. mokėjimas gyvenime pritaikyti dieviškąją tiesą, pasirodo ne iš perdaug didžio noro mokyti kitus su vaidais ir ginčais, bet iš pasielgimo, sujungto su romumu, iš švento krikščioniško gyvenimo. — *Žinovas*, ἐπιστήμων, reiškia čionai tą, kurs moka savo gyvenime pritaikinti išmintį. — *Savo veikimą*. Gr. t.: savo darbus. — *Išminties romume*. Su pasielgimu privalo buti sujungtas romumas, kurs eina iš išminties. — (**14**) *O jei jųs turite...* Kadangi romumas yra tikros išminties žymė, todėl tas nėra išmintingas, pas ką nėra romumo, kas jo vietoje turi *kartų uolumą*, t. y. apsiimdamas neva ginti dievišką tiesą, religiją, pilnas yra pykčio, keno širdyje yra *nesantaikos dvasia*, palinkimas prie vaidų ir ginčų. — *Nesigirkite...* Veltui kas girtusi savo tariama išmintimi, kadangi jo gyrius butu melagystė prieš tiesą.— (**15**) *Nes nėra...* Tariamoji išmintis, neateina iš dangaus, nuo Dievo, kurs vienas yra tikros išminties davėjas, bet savo kilme ji yra visai *žemiška, kuniška*, einanti iš kuno palinkimų (Plg. 1 Kor 2, 15), galop *velniška*, piktos dvasios įkvėpta. — (**16**) *Nes kame...* Išmintis, apsireiškianti netikusiu uolumu ir nesantaikos dvasia, negali eiti nuo Dievo, nes ji sukelia tik netvarką, t. y. nesutikimus ir sumišimus, o taipogi visokį piktą veikimą, sustabdydama visai dorinį gyvenimą. — (**17**) *O iš augštybių...* Trumpai aprašoma tikroji išmintis. Ji yra *iš augštybių*, t. y. iš dangaus, nuo Dievo.— *Drovinga*. Gr. ἁγνή, doriškai nesutepta, taigi, daranti žmogų liuosu nuo dorinių ydų.— *Maloni*. Gr

nis, non judicans, sine simulatione. [18] Fructus autem justitiæ, in pace seminatur, facientibus pacem.

Caput IV. [1] Unde bella, et lites in vobis? Nonne hinc? ex concupiscentiis vestris, quæ militant in membris vestris? [2] Concupiscitis, et non habetis: occiditis, et zelatis: et non potestis adipisci: litigatis, et belligeratis, et non habetis, propter quod non postulatis. [3] Petitis, et non accipitis: eo quod male p^tatis: ut in concupiscentiis vestris insumatis.

[4] Adulteri nescitis quia amicitia hujus mundi, inimica est Dei? Quicumque ergo voluerit amicus esse sæculi hujus, inimicus Dei constituitur. [5] An pu-

ti, be veidmainystės. [18] O teisybės vaisius ramybėje yra sėjamas darantiems ramybę.

4. Perskyrimas. [1] Iš kur karės ir vaidai tarp jusų? Ar ne iš to? ar ne iš jusų pageidimų, kurie kovoja jusų sąnariuose? [2] Geidžiate ir neturite; užmušato ir pavydite, ir negalite laimėti; vaidijatės ir kaujatės, ir neturite, dėlto kad neprašote. [3] Prašote ir negaunate, kadangi negerai prašote, tik savo geiduliams užganėdinti.

[4] Svetmoteriai, ar jųs nežinote, kad šio pasaulio prietelystė yra Dievo neprietelė? Kas nors tat norėtų buti šio pasaulio prietelis, darosi Dievo neprietelis.

---

t. ἐπιεικής, romi.— *Nuolanki*, neužsikertanti, pigiai pasiduodanti pertikrinimui. — *Pritarianti gerumui.* Tų žodžių nėra gr. t. ir senuose Vulgatos kodeksuose; jie regimai įtraukti tekstan, kaipo paaiškinimas žodžio: suadibilis.— *Gerų vaisių*: gerų darbų.— *Neteisianti*, nedaranti skirtumo tarp ypatų.— (**18**) *O teisybės vaisius*: vaisius, kurs susideda iš teisybės, kuriuo yra teisybė. Netikrą išmintį turintieji mokytojai sėja sumišime ir padaro sumišimą; priešingai gi, kurių vadovu yra tikra išmintis, sėja tarp tikinčiųjų sėklą, pilną ramybės.

4, 1—13a. Perdidžio troškimo mokyti kitus vaisiai yra netikę, butent, barnįs, nesutikimai ir įvairųs kiti nusidėjimai.

(**4, 1**) *Iš kur...* Šv. Jokubas nurodo visupirma tikrą visokių sumišimų priežastį; ja yra žmonių pageidimai, kurie atitraukia širdis nuo Dievo ir paduoda pasauliui.— *Vaidai.* Gr. μάχαι, kovos. Gromatos skaitytojų tarpe yra ir nuolatinis karės stovis ir pavieniai susirėmimai.— *Kovoja jusų sąnariuose.* Pageidimai turi tarsi savo buveinę žmogaus kuno sąnariuose ir iš ten užpuldinėja dušią, norėdami ją pavergti, o taipogi artimus, išeidami tokiuo budu aikštėn.— (**2**) *Geidžiate* žemiškų gėrybių, turtų, šlovės; jų gi neturėdami, *užmušate* savo širdyje, nes laikote didžiausioje neapykantoje tuos, kurie turi, ir jiems *pavydite*; bet nei taip negalite įgyti, ko geidžiate, todėl *vaidijatės ir kaujatės.* Ne tas vienok kelias veda prie geidžiamų dalykų, nes *neturite, dėlto kad neprašote.* O jei ir (**3**) *prašote*, jusų maldos neesti išklausytos, nes meldžiatės *negerai*, su netikusia intencija, o tik savo *geiduliams užganėdinti*, eikvojant (ἵνα... δαπανήσητε, idant eikvotumėt) pageidaujamas gėrybes.— Iš šv. Jokubo žodžių aišku, kad krikščionims nėra užginta turėti žemiškus dalykus ir jų melsti iš Dievo. Reikia tik melsti su pasidavimu Dievo valiai ir turėti gerą intenciją pasinaudoti tomis gėrybėmis šventai.

(**4**) Apaštalas smarkiai peikia pasidalinimą tarp Dievo ir pasaulio. Kad tai yra tikrai didelė kaltybė, gali kiekvienas numanyti iš savo sąžinės liudijimo.—*Svetmoteriai.* Tas rustus pavadinimas reiškia tą pat, ką ir: neištikimi Dievui. Plg. Ps. 72, 27. Jer. 9, 2. Mt. 12, 39 ir k. Žmogaus dušia yra Dievo sužiedotinė; todėl atsitraukdama per nusidėjimą nuo Dievo ir pasiduodama pasauliui, ji jau yra neištikima, svetmoterė.— *Pasaulio prietelystė.* Pasaulis yra visos tos netikros gėrybės, apie kurias buvo šneka augščiaus, atskirtinos nuo Dievo, kurs vienas yra tikra gėrybė. Todėl pasaulio

tatis quia inaniter Scriptura dicat: Ad invidiam concupiscit spiritus, qui habitat in vobis? [6] Majorem autem dat gratiam. Propter quod dicit: Deus superbis resistit, humilibus autem dat gratiam. [7] Subditi ergo estote Deo, resistite autem diabolo, et fugiet a vobis. [8] Appropinquante Deo, et appropinquabit vobis. Emundate manus, peccatores: et purificate corda, duplices animo. [9] Miseri estote, et lugete, et plorate: risus vester in luctum convertatur, et gaudium in mœrorem. [10] Humiliamini in conspectu Domini, et exaltabit vos.

[11] Nolite detrahere alterutrum fratres. Qui detrahit fratri, aut

[5] Ar manote, jog veltui Raštas sako: Gyvenanti jumyse Dvasia geidžia iki pavydui? [6] Bet ji duoda didesnę malonę; to dėlei sako: Dievas priešinasi puikiems, nuolankiems gi duoda malonę. [7] Bukite tat pasidavę Dievui, priešinkitės gi velniui, ir jis bėgs nuo jusų. [8] Artinkitės Dievop, ir jis prisiartins jusump. Nuplaukite rankas, nusidėjėliai, ir apkuopkite širdis, dvejojantieji. [9] Atjauskite savo nelaimę, dejuokite ir raudokite; jusų juokas dejavimu tepavirsta ir džiaugsmas nuliudimu. [10] Nusižeminkite Viešpaties akyvaizdoje, ir jis jus išaugštins.

[11] Neapkalbėkite kits kito, broliai! Kas apkalba brolį, arba kas

---

prietelystė yra prisirišimu prie žemiškų gėrybių su atsitolinimu nuo Dievo. Plg. Rym. 8, 7.— (**5**) Toliaus (5. ir 6. eil.) autorius patvirtina savo papeikimą šv. Rašto liudijimu.— *Raštas sako.* Apaštalas necituoja čionai atskirų šv. Rašto žodžių, bet tik paduoda mintį, išreikštą įvairiose šventų knygų vietose, kad Dievas myli žmones net iki pavydui. Plg. 2 Moz. 20, 5. 5 Moz. 5, 9. Jer. 3, 1 ir k.— *Gyvenanti jumyse* (gr. ἡμῖν, mumyse) šventoji *Dvasia geidžia*, t. y. myli dušią, kaip sužieduotinis savo sužieduotinę. Ta meilė yra tikrai didelė, net *iki pavydui*, todėl šv. Dvasia užsirustina ir nori nubausti, kada dušia darosi neištikima ir, apleisdama šv. Dvasią, pradeda mylėti pasaulį.— (**6**) *Bet ji duoda*... Mylėdama dušią, šv. Dvasia suteikia jai visai atsitraukiančiai nuo pasaulio daug didesnes gėrybes, negu galėtu duoti pasaulis.— *To dėlei sako* šv. Raštas Pat. 3, 34 pagal LXX.— *Puikiems*: tiems, kurie savo geidulių vedami eina paskui pasaulį.— *Nuolankiems*, noriai išsižadantiems šio pasaulio garbės, kad labiaus galėtu susivienyti su Dievu.— (**7**) *Bukite tat*... Kadangi Dievas duoda savo malonę tik nuolankiems, todėl reikia visai jam pasiduoti, buti paklusniam; tai gi negali įvykti be pasipriešinimo *velniui*, kaipo pasaulio kunigaikščiui, ir kaipo sukeliančiam žmonėse piktus pageidimus, kurie mus atitolina nuo Dievo.— *Bėgs nuo jusų*, nes jis nieko negali padaryti be žmogaus valios sutikimo; pergalimas gi yra ir šalin varomas su Dievo malonės pagalba.— (**8**) *Artinkitės*... Norint gauti malonę piktos dvasios pergalėjimui, reikia kreipties į Dievą, ir jis pasiskubins prie musų su savo pašalpa. Bet negalima artinties Dievop be tam tikro šventumo, todėl Apaštalas prideda perspėjimą: *Nusiplaukite*... Rankų apiplovimas reiškia čia išviršinį šventumą, širdies gi apkuopimas vidujinį.— *Dvejojantieji.* Veiz augšč. 1, 8 paaišk.— (**9**) *Atjauskite*... Apaštalas prideda karštą paraginimą į atgailą, kuri veda žmogų Dievop. Reikia visupirma tikrai atjausti savo nelaimę, į kurią atveda nusidėjimas, ir pajusti dušioje tikrą nuliudimą, kurį sužadina atgaila.— *Dejuokite ir*... Dejavimas ir raudojimais yra išviršiniais gailesčio apsireiškimais. — *Juokas*: apsireiškimas linksmumo, kurį sukelia geidulių užganėdinimas.— (**10**) *Nusižeminkite*... Apaštalas užbaigia paraginimu į nuolankumą, kurio reikalingumas jau buvo išreikštas 7. eil., ir primena jo užmokesnį, taippat jau nurodytą 6. eil.

(**11**) Naujas perspėjimas prieš apkalbėtojus. Jie savo pasielgimuose pasisavina teises, vienam Dievui priklausančias. — *Įstatymą*: evangelijinį įstatymą, jau ne sykį minėtą augšč. 1, 25; 2, 8 ir k., kurs

qui judicat fratrem suum, detrahit legi, et judicat legem. Si autem judicas legem: non es factor legis, sed judex. [12] Unus est legislator, et judex, qui potest perdere, et liberare. [13] Tu autem quis es, qui judicas proximum?

teisia savo brolį, tas negerai kalba apie įstatymą ir teisia įstatymą. O jei tu teisi įstatymą, neesi įstatymo pildytojas, bet teisėjas. [12] Vienas yra įstatymo davėjas ir teisėjas, kurs gali pražudyti ir išgelbėti. [13] O tu kas esi, kurs teisi artimą?

III. Įvairus perspėjimai.

Ecce nunc qui dicitis: Hodie, aut crastino ibimus in illam civitatem, et faciemus ibi quidem annum, et mercabimur, et lucrum faciemus: [14] qui ignoratis quid erit in crastino. [15] Quæ est enim vita vestra? vapor est ad modicum parens, et deinceps exterminabitur; pro eo ut dicatis: Si Dominus voluerit. Et: Si vixerimus, faciemus hoc, aut illud. [16] Nunc autem exsultatis in superbiis vestris. Omnis exsultatio talis, maligna est. [17] Scienti igitur bonum facere, et non facienti, peccatum est illi.

Štai dabar, kurie sakote: Šiandien arba rytoj eisime į aną miestą ir pasiliksime ten metus, ir prekiausime ir pelnysime; [14] jus nežinote, kas bus rytoj. [15] Nes kas yra jusų gyvenimas? Yra garas, pasirodantis trumpam laikui ir paskui išnyksiantis. Vietoje kad sakytumėt: Jei Dievas panorės, ir: Jei gyvi busime, padarysime tą arba kitą. [16] Dabar gi jus giriatės savo pasididžiavime. Kiekvienas toks gyrius yra netikęs. [17] Taigi, tam, kas moka daryti gera ir nedaro, yra nusidėjimas.

---

liepia mylėti artimą, kaipo save patį. Kas labai prasikalsta prieš artimo meilę, tas savo pasielgimu paniekina įstatymą, stato save augščiaus už jį.— *Neesi pildytojas...* Įstatymo paniekinimas yra išgriovimu tos tvarkos, kurią Dievas įstatė; nes jis norėjo, kad mes pasiduotumėm įstatymui ir nebutumėm jo teisėjais. — (**12**) *Vienas yra...* Statydami save augščiaus už įstatymą, žmonės nori pasisavinti vienam Dievui priklausančias teises, bet jis to leisti negali; jis vienas yra įstatymo davėjas ir teisėjas, ir tik jam vienam priklauso teisė pasmerkti ką nors, arba duoti maloningą ištarmę.— (**13**a) *O tu kas esi...* Tas klausimas negali neužgėdinti labai pasikeliančio į puikybę artimų teisėjo.

Trečioji gromatos dalis (4, 13 — 5, 20) susideda iš įvairių ypatingų perspėjimų.

13b—11. Žmonės privalo atsiminti, kad visa visiškai priklauso nuo Dievo; todėl ne valia girties su pasididžiavimu savo dalykais.

(**13**b) Sekančiame straipsnelyje sakiniai yra truputį supainioti, bet pati mintis aiški. —*Štai dabar...* Trumpais žodžiais išreikšta, kaip kalba ir elgiasi žmonės, atsidavusieji žemiškiems dalykams, užmiršdami, kad jie nėra tikrais viešpačiais savo likimo — (**14**) *Jus nežinote..* Plg. Pat. 3, 28; 27, 1. Paminėto pasielgimo neišmintingumas visupirma pasirodo iš to, kad žmogus nežino, kas bus rytoj.— (**15**) *Nes kas...* Ne tik žmogus nežino artimos ateities, bet ir visas jo gyvenimas yra labai menkas, nes gali buti palygintas su garu, kurs tik trumpą valandėlę yra matomas ir tuojau išnyksta.— *Vietoje kad...* Papeikęs perdaug žemišką žmonių kalbą, apaštalas nurodo, kokį ji pas krikščionis ištikrųjų turi buti.— *Jei gyvi busime*: jei Dievas pratęs musų gyvenimą.— (**16**) *Dabar gi...* Autorius grįžta prie 13. eil. paminėto žemiško žmonių pasielgimo ir vėl jį papeikia.— (**17**) *Taigi..* Perspėjimas, pradėtas 13. e., užbaigiamas priminimu žinomos tiesos, kuri turi čionai

Caput V. [1] Agite nunc divites, plorate ululantes in miseriis vestris, quæ advenient vobis. [2] Divitiæ vestræ putrefactæ sunt: et vestimenta vestra a tineis comesta sunt. [3] Aurum, et argentum vestrum æruginavit: et ærugo eorum in testimonium vobis erit, et manducabit carnes vestras sicut ignis. Thesaurizastis vobis iram in novissimis diebus. [4] Ecce merces operariorum, qui messuerunt regiones vestras, quæ fraudata est a vobis, clamat: et clamor eorum in aures Domini Sabaoth introivit. [5] Epulati estis super terram, et in luxuriis enutristis cor-

5. Perskyrimas. [1] Nugi dabar, turtingieji, verkkite, dejuodami dėlei nelaimių, kurios jums ateis. [2] Jusų turtai supuvo, ir jusų rubai kandžių suėsti yra. [3] Jusų auksas ir sidabras surudijo, ir jų rudis bus jums liudijimu ir suės jusų kunus, kaip ugnis. Jųs krovėte sau rustybės turtus paskučiausiose dienose. [4] Štai jusų darbininkų, nuvaliusiųjų jusų laukus, užmokesnis, kurs jusų užturėtas yra, šaukia; ir jų šauksmas pasiekė kareivijų Viešpaties ausis. [5] Jųs kėlėte pokilius ant žemės ir lėbavimuose išpenėjote savo širdis užmušimo dienai. [6] Jųs pasmerkėte ir už-

---

ypatingą pritaikymą. Negana yra žinoti, kad mes visai priklausome nuo Dievo, bet reikia elgties taip, kaip tas žinojimas reikalauja. Kas gi nesielgia sulig savo žinojimo, tas nusideda.

5, 1—11. Apaštalas smarkiai peikia turtuolius, kurie piktai naudojasi savo lobiu (1—6), o beturčius paguodžia ir ragina juos kantriais buti, primindamas busiantį užmokesnį (7—11).

(**5, 1**) *Turtingieji...* Gali buti, kad ir čionai apaštalas turi mintyje piktus turtuolius iš tarpo krikščionių (plg. augšč. 1, 10; 2, 2... 4, 13) ir jiems daro skaudžius išmėtinėjimus už nepildymą teisybės ir meilės pareigų. Daug vienok aiškintojų velija matyti čia papeiktus turtinguosius ne iš krikščionių, ir šv. Jokubo atsiliepimą lygina su prikaišiojimais, kuriuos darė S. Į. pranašai pagonims. Plg. Iz. 13—24.— *Dėlei nelaimių...* Yra tai apgarsinimas tikrai įvyksiančio teismo ir bausmės.— (**2**) *Jusų turtas...* Teismas yra taip tikras, kad apaštalas kalba apie jį, kaipo apie jau įvykusį, praeitame laike. Teisme pasirodys tikra turtų vertybė. Jie bus tiek verti, kiek verti yra dalykai supuvę, kandžių suėsti, surudiję. — *Jusų rubas...* Brangųs rubai Rytų kraštuose senobėje skaitėsi tarp žymesniųjų turtų.— (**3**) *Auksas... surudijo.* Auksas ir sidabras ištikrųjų nerudija, bet apaštalas, kalbėdamas populiariškai, nedaro skirtumo tarp rudijančių ir nerudijančių metalų. Rudįs liudys Dievo akyvaizdoje apie nežmonišką turtuolių šykštumą ir bus priežastimi jų pasmerkimo į amžiną ugnį.— *Jųs krovėte...* Turtuoliai tarėsi, susikraunų sau turtus, kad jais džiaugtusi, ištikrųjų gi susikrovė didžią Dievo rustybę, kuri visiems apsireikš paskučiausiose dienose, kada Viešpats ateis teistų gyvų ir numirusių. Gr. t. nėra žodžio: *rustybės*, kurį įdėta į lot. t. gal dėlei panašumo su Rym. 2, 5.— (**4**) Apaštalas toliaus nurodo tris ypatingas turtuolių kaltybes, o visupirma neteisingą turtų įgijimą.— *Jusų darbininkų...* Turtuoliai nemokėjo suderėtos algos darbininkams, kurie dėlei jų liejo prakaitą! Plg. Kun. 19, 13. Atk. 24, 14.— *Užmokesnis... šaukia.* Apaštalas iš užturėto užmokesnio daro tarsi ypatą, jieškančią atmonijimo. Ta personifikacija parodo turtuolių kaltybės didumą. — *Jų šauksmas.* Darbininkų, kurie valė turtuolių laukus, šauksmas pakilo iki Dievui ir pas jį jieško teisybės.— *Kareivijų Viešpaties.* Ebr. *Jahve c^eba'oth.* Taip žydai S. Į. vadino Dievą, kaipo dangaus kareivijų Viešpatį ir visagalę Esybę.— (**5**) Antra turtuolių kaltybė: netikęs pasinaudojimas neteisingai įgytais turtais.— *Jųs kėlėte...* Gr. t. ἐτρυφήσατε... καὶ ἐσπαταλήσατε, gyvenote gėriuose... ir lėbavote.— *Išpenėjote savo širdis*, valgiuose jieškodami vien pasigerėjimo.— *Užmušimo dienai.* Teismo diena įvaizdinta, kaipo didžio žudymo diena. Plg. Jer. 12, 3.— (**6**) Trečia kaltybė: persekiojimas be pasigailėjimo tei-

da vestra in die occisionis. [6] Addixistis, et occidistis justum, et non restitit vobis.

[7] Patientes igitur estote fratres usque ad adventum Domini. Ecce agricola expectat pretiosum fructum terræ, patienter ferens donec accipiat temporaneum, et serotinum. [8] Patientes igitur estote et vos, et confirmate corda vestra: quoniam adventus Domini appropinquavit. [9] Nolite ingemiscere fratres in alterutrum, ut non judicemini. Ecce judex ante januam assistit. [10] Exemplum accipite, fratres, exitus mali, laboris, et patientiæ, prophetas, qui locuti sunt in nomine Domini. [11] Ecce beatificamus eos, qui sustinuerunt. Sufferentiam Job audistis, et finem Domini vidistis, quoniam misericors Dominus est, et miserator.

mušėte teisųjį, ir jis jums nesipriešino.

[7] Taigi, bukite kantrųs, broliai, iki Viešpaties atėjimui. Štai artojas laukia brangaus žemės vaisiaus, kantriai kęsdamas, iki gaus ankstybąjį ir vėlybąjį lietų. [8] Taigi, bukite kantrųs ir jųs ir sutvirtinkite savo širdis, nes Viešpaties atėjimas arti yra. [9] Nedusaukite kits prieš kitą, broliai, kad nebutumėt teisti. Štai teisėjas stovi prie durų. [10] Kaipo paveizdą skaudžios mirties, vargo ir kantrumo imkite, broliai, pranašus, kurie kalbėjo vardan Viešpaties. [11] Štai, mes vadiname palaimintais tuos, kurie iškentėjo. Jųs girdėjote apie Jobo kentėjimą ir matėte Viešpaties galą, nes Viešpats yra mielaširdingas ir pasigailintis.

---

sinjų.—*Pasmerkėte*, vieni neteisingai skųsdami, kiti apgarsindami neteisingą ištarmę. —*Užmušėte*. Užmušimas čia reiškia, kaip ir 4, 2, ne tik nubaudimą mirtimi, bet ir apskritai smarkų persekiojimą.— *Teisųjį*: nekaltus žmones.— *Nesipriešino*. (Gr. t. dabartinis laikas). Tuo bjauresnė yra persekiotojų kaltybė, kad ji atkreipta prieš žmones, negalinčius ginties.

(7) *Taigi*... Apaštalas kreipiasi į persekiojamus teisiuosius, kad juos paguostu ir patvirtintu. Pradeda nuo paraginimo į kantrybę: *bukite kantrųs*.—*Iki Viešpaties atėjimui*, nes teismo dienoje Viešpats atiduos kiekvienam pagal jo darbus.— Paraginimas patvirtintas gražiu palyginimu: *štai artojas*...—*Ankstybąjį ir*... Palestinoje tankesni lietųs esti du sykiu į metus: ankstybasis, žydų metų pradžioje, nuo spalių mėn. lig gruodžiui, jis palengvina sėją ir posėlių dygimą; ir vėlybasis kovo ir balandžio mėn. prieš pjutį, kurs labai praverčia geram javų pribrendimui.— (8) *Taigi*... Palyginimo pritaikymas.— *Sutvirtinkite*.. *širdis*. Be širdies tvirtumo kantrybė yra negalima. Nors Dievo malonė labiausiai sutvirtina žmonių širdis, bet jie patįs privalo sandarbininkauti.— *Arti yra*. Viešpaties atėjimas, kurs bus netikėtas, gali įkvėpti labai daug kantrybės į vargstančiųjų širdis. Jokubas nenutaria, kada tas atėjimas įvyks; jis tik pažymi, kad teismo diena darosi vis artesnė, o kiekvienam atskiram žmogui ji yra ypač arti, kadangi prasidės mirties valandoje.— (9) *Nedusaukite*... Vargai gali pigiai pažadinti žmogų prie nekantrybės ir prie murmėjimo prieš savo artimus. Ir tai reikia sergėties, kad neužtraukus ant savęs kieto teismo.—*Stovi prie durų*. Ta pati mintis, kaip ir žodžiuose: *Viešpaties atėjimas arti yra*.—(10) *Kaipo paveizdą*... Krikščionims reikia sekti paveizdas S. Į. pranašų, vyrų garbingiausių, kadangi jie kalbėjo *vardan Viešpaties*. Ir jiems (Elijui, Mozei, Izaijui, Jeremijui) daug atsiėjo iškęsti nuo vientaučių, vienok jie buvo kantrųs.—Žodžių: *skaudžios mirties*, nėra gr. t., nei daugumoje Vulg. rankr.—(11) *Vadiname palaimintais*... Pranašai už savo kantrybę jau gavo užmokesnį, ir jis prirengtas yra visiems kantriems.—*Jobo kentėjimą*. Taip-pat žymus pasidavimo Dievo valiai ir kantrumo pavyzdis.—*Matėte Viešpaties galą*: gerai žinote, kokį

[12] Ante omnia autem fratres mei nolite jurare, neque per cœlum, neque per terram, neque aliud quodcumque juramentum. Sit autem sermo vester: Est, est: Non, non: ut non sub judicio decidatis.

[13] Tristatur aliquis vestrum? oret: æquo animo est? psallat. [14] Infirmatur quis in vobis? inducat presbyteros Ecclesiæ, et orent super eum, ungentes eum oleo in nomine Domini: [15] et oratio fidei salvabit infirmum, et alleviabit eum Dominus: et si in peccatis sit, remittentur ei.

[12] O visupirma, mano broliai, neprisiekkite nei per dangų, nei per žemę, nei kokia nors kita prisieka. O jusų kalba tebuna: Taip, taip; Ne, ne, kad nepakliutumėt po teismu.

[13] Yra kas iš jusų nuliudęs? tegul meldžiasi; gerame upe yra? tegieda giesmes. [14] Serga kas tarp jusų? tepavadina bažnyčios kunigus, ir jie tesimeldžia ant jo, patepdami jį aliejumi vardan Viešpaties. [15] Ir tikėjimo malda išgelbės ligonį, ir Viešpats jam palengvins; ir jei yra nusidėjimuose, bus jam atleisti.

galą Viešpats padarė Jobo kentėjimams, jau čia ant žemės duodamas atlyginimą už jo kantrumą.—*Nes Viešpats*... Viešpats, kurs taip mielaširdingas buvo Jobui ir kitiems vargstantiems, pasigailės ir jusų; todėl bukite kantrųs.

(**12**) Pamokymas apie prisiekas.—*O visupirma.* Tuo žodžiu Apaštalas pažymi sekančio pamokymo svarbumą.—*Neprisiekkite*... Pamokymas apie prisieką panašus yra į tokį pat Išganytojo pamokymą. Mt. 5, 34—37. Prisieka nėra užginta visiškai, bet tik jos vartojimas be svarbios priežasties.—*Nei per dangų*... Tokias prisiekas dažnai darydavo žydai; regimai negeras paprotis buvo užsilikęs ir pas priėmusius Kristaus tikėjimą.—*O jusų kalba*... Gr. t.: O jusų Taip tebuna taip, ir Ne ne. — *Kad nepakliutumėt*... Prisiekiant be reikalo, galima užtraukti ant savęs Dievo bausmę.

13—15. Pamokymas apie tai, kas reikia krikščionims daryti nuliudime, ypač gi ligoje.

(**13**) *Yra kas*... Krikščionis visuose savo gyvenimo atsitikimuose privalo buti vienybėje su Dievu per maldą.—*Nuliudęs.* Gr. ž. κακοπαθεῖ reiškia ne tik nuliudimą, bet ir kentėjimus apskritai. — *Tegieda giesmes.* Psalmių ir kitų dvasiškų giesmių giedojimas buvo vienas iš gražių papročių tarp pirmųjų krikščionių. Plg. Ef. 5, 19.—(**14**) *Serga kas*... Nuo kentėjimų apskritai šv. Jokubas pereina prie ligos ir kalba apie sunkią ligą.—*Tepavadina bažnyčios kunigus.* Kunigai čionai nereiškia vyresniųjų amžiu bažnytinės draugijos sąnarių, bet tikrus kunigus, turinčius tam tikrą pašventimą (veiz. Apd. 11, 30. 1 Tim. 3, 1... ir k.); tuo labiaus kad kalbama apie išpildymą religijinio veiksmo, kurio paprasti tikintįs neturėjo teisės pildyti. Daugskaitlis, *kunigus*, dar nereiškia, kad apaštalas butu davęs įsakymą pakviesti pas vieną ligonį visus vietinius kunigus; šv. Jokubo mintis yra ta, kad pas sunkiai sergančius reikia pavadinti kunigai, pas vieną gi ligonį kurs nors iš kunigų. Tas daugskaitlis davė progą Graikų bažnyčioje vadinti pas ligonį 3 arba 7 kunigus.—*Ir tegul meldžiasi ant jo.* Ta aplinkybė nurodo, kad ligonis sunkiai serga ir yra paguldytas; kunigas gi meldžiasi ant jo tarsi pasilenkęs.—*Patepdami jį aliejumi*... Tas patepimas aliejumi, daromas vardan Viešpaties, aiškiai parodo, kad yra tai religijinė apeiga, o ne pritaikymas aliejaus, kaipo kokio paprasto prigimto gydyklo. Juk gi aliejus negali buti paskaitytas vaistu nuo visų sunkių ligų, priegtam kam butu reikalingas pavadinimas kunigų? Apaštalas nekalba čionai taipogi apie dovanai suteiktą gydymo dovaną, kuri nors ir galėjo buti sujungta su aliejaus patepimu (plg. Mk. 6, 13), ir dažnai atsitikdavo pirmais Bažnyčios laikais (veiz. 1 Kor. 12, 9), bet nebuvo duota visiems kunigams.—(**15**) *Ir tikėjimo malda*... Nurodomi yra patepimo aliejumi padarai, o tuo pačiu ir jo tikslas. Kunigo daromoji ant ligonies malda vadinasi *tikėjimo malda*, kadangi ji remiasi tikėjimu, jei ne visuomet paties kunigo, tai Bažnyčios, kurios atstovas yra

[16] Confitemini ergo alterutrum peccata vestra, et orate pro invicem ut salvemini: multum enim valet deprecatio justi assidua. [17] Elias homo erat similis nobis passibilis: et oratione oravit ut non plueret super terram, et non pluit annos tres, et menses sex. [18] Et rursum oravit: et cœlum dedit pluviam, et terra dedit fructum suum.

[19] Fratres mei, si quis ex vobis erraverit a veritate, et con-

[16] Išpažinkite tat kits kitam savo nusidėjimus ir melskitės vieni už kitus, kad butumėt išgydyti; nes daug gali nuolatinė teisiojo malda. [17] Elijas buvo panašus į mus žmogus, paduotas kentėjimams; ir jis melste meldėsi, kad nelytu lietus ant žemės, ir nelijo per trejus metus ir šešis mėnesius. [18] Ir vėl meldėsi, ir dangus davė lietų, ir žemė išdavė savo vaisių.

[19] Mano broliai, jei kas iš jusų nuklystu nuo tiesos, ir kas

---

kunigas.—*Išgelbės ligonį.* Pirmas patepimo su malda padaras arba vaisius yra pagelbėjimas ligoje, jei tai butu naudinga dušiai. Plg. Mt. 9, 21... Mk. 5, 23, kame žodis „išgelbėti" taip-pat reiškia sveikatos sugrąžinimą.—*Jam palengvins* Antras padaras: dvasiškas palengvinimas, dušios sustiprinimas, kad ligonis galėtu kantriai pakelti ligos naštą ir priešintusi pagundoms.—*Jei jis yra nusidėjimuose...* Trečias, visusvarbiausis vaisius, užsilikusių nusidėjimų atleidimas per malonės suteikimą.—Autentišką šitos vietos išaiškinimą apie Sakr. paskutinio patepimo šv. aliejumi paduoda Trid. Susir. pos. 14 (de sacr. extr. unct.). Tame sakramente tolimesnė materija yra aliejus, artimesnė pats patepimas, išvaizda yra su patepimu sujungta malda. Kristaus įstatymas pasirodo iš žodžių: *Vardan Viešpaties.* Kaipo sakramento vaisiai nurodomi yra: 1. kuno sveikata, jei ji praverčia dušiai; 2. sustiprinimas dušios, kad ji, pažadinta į didesnį pasitikėjimą Dievo mielaširdyste ir jos sušelpta, kantriaus pakeltu ligos vargus ir skausmus, o taipogi geriaus galėtu priešinties piktos dvasios pagundoms, ir 3. išdildymas gal dar užsilikusių nusidėjimų.

16—18. Maldos galybė.

(**16**) *Išpažinkit tat...* Paminėjęs nusidėjimų atleidimą paskutinio patepimo sakramente, šv. Jokubas nurodo visiems tikintiems du kitu budu gauti kaltybių dovanojimą: vienu yra nusidėjimų išpažinimas kitų prieš kitus, nes tai pigiausiai gali atvesti į gailestį už nusidėjimus pačius išpažįstančius, o girdinčius prie karštos maldos į Dievą, kad jis atvestu nusidėjėlį į visišką atsivertimą. Apaštalas čionai regimai kalba ne apie sakramentinę išpažintį, kadangi ta daroma yra kunigams.—*Melskitės...* Antras budas gauti nusidėjimų dovanojimą yra malda vienų už kitus.—*Butumėt išgydyti.* Kadangi šv. Jokubas čionai atsiliepia jau į visus krikščionis, o ne vien į ligonis, todėl tas išsireiškimas reikia suprasti metaforinėje prasmėje apie dvasišką dušios išgydymą. Plg. Žyd. 12, 13. 1 Petr. 3, 24.—*Nes daug gali...* Reikia melsties, nes karšta ir nuolatinė krikščionies malda turi didžiausias pasekmes.—(**17. 18**) *Elijas...* Pavyzdžiu patvirtinamas maldos galingumas.—*Panašus į mus...* Gr. t. ὁμοιοπαθὴς ἡμῖν, tokios pat prigimties ir stovio. Nors Elijas buvo didis pranašas, bet buvo taipogi toks pat mirtingas žmogus, kaip ir mes; todėl kaip jo malda buvo galinga, taip bus ir musų.—*Melste meldėsi.* Vulg. ir gr. t. užlaikytas yra ebraizmas, kurs reiškia: meldėsi karštai, ištvermingai.—*Kad nelytu...* Veiz 3 Kar. 17, 1...—*Ir vėl meldėsi...* Veiz. 3 Kar. 18, 1... Tik ta antroji malda aiškiai paminėta yra S. Į.; bet šv. Jokubas galėjo žinoti ir apie pirmąją maldą ar tai iš padavimo, ar tai iš aplinkybių, kuriose lietus buvo suturėtas. 3. Karalių knygoje minimi yra treji metai be lietaus, šv. Jokubas ir Luk. 4, 25 kalba apie sausumą pusketvirtų metų. Skirtumas radosi dėlto, kad S. Įst. paduota yra apskrita skaitlinė, arba gal dėlto kad ne nuo to paties laiko pradėti skaityti sausi metai pas N. ir S. Įst. rašytojus.

19—20. Apaštalas užbaigia savo gromatą pamokymu, kaip yra naudinga rupinties nusidėjėlių atvertimu.

(**19**) *Nuklystu nuo tiesos*: atsitolintu

verterit quis eum: [20] scire debet quoniam qui converti fecerit peccatorem ab errore viæ suæ, salvabit animam ejus a morte, et operiet multitudinem peccatorum.

nors jį atverstu, [20] tas težino, jog kas atves nusidėjėlį prie atsivertimo nuo jo kelio klaidos, tas išgelbės jo dušią nuo mirties ir pridengs daugybę nusidėjimų.

---

nuo Evangelijos mokslo, per paklydimą tikėjimo arba doros dalykuose.—(**20**) *Tas*: atverčiantis klystantį brolį.—*Nuo jo kelio klaidos*: nuo klaidos, kurion jis įpuolė begyvendamas.—*Nuo mirties*: dvasiškos mirties, o taipogi ir amžinos.—*Ir pridengs*: išdildys; nes Dievo akyvaizdoje nusidėjimas negali buti kitaip pridengtas, kaip tik visiškai jį išdildant per dovanojimą.—*Nusidėjimų*: ne savų, bet atvestojo į gailestį, nes reikia tikėties, kad pats atvedantis yra teisus ir neturi bent didesnių kaltybių.—Šv. Jokubo gromata neturi jokio kito užbaigimo, ir tuo ji skiriasi nuo visų kitų N. Įstat. gromatų.

PIRMOJI GROMATA

ŠVENTO PETRO.

ĮVEDIMAS.

1. Petras yra tai vardas padirbtas iš graikiško Πέτρος, kurs yra vertimu chaldaiško žodžio *kefa'*, reiškiančio akmenį, uolą. Petru, t. y. Uola Išganytojas praminė pirmame pasimatyme Jonos sunų, Simoną, kurs draug su savo broliu, Andriejum, buvo anksčiaus šv. Jono Krikštytojo mokytiniais. Simonas buvo užaugęs neturtingoje žvejų šeimynoje Betsaidos miestelyje prie Genezarėto ežero, ir pats buvo žvėjas. Mokslą jis turėjo nedidelį, taip kad paskiaus žydai jį vadino net bemoksliu. Jis buvo vedęs moterį, ir jo uošvę Išganytojas išgydė stebuklu nuo drugio. Tapęs Kristaus mokytiniu, jis pirmas iš visų buvo išrinktas į apaštalus, ir tokiuo budu pasiliko su musų Išganytoju apie trejus metus, girdėjo visą jo mokslą, prityrė nuo jo daug ypatingų malonių, užėmė pirmą vietą tarp dvylikos apaštalų, pirmas išpažino, kad jo Mokytojas yra Mesijas ir Dievo Sunus, kurs užtat jį paskyrė savo vietininku ant žemės. Kristaus kančios laike buvo valanda, kad nustojęs drąsos Petras užsigynė savo dieviško Mokytojo, ko vienok tuojau labai gailėjosi. Kristui prisikėlus iš numirusių, Petras buvo tarp pirmųjų, kuriems apsireiškė prisikėlusis, o kiek paskiaus Išganytojas iškilmingai patvirtino jį apaštalų kunigaikščiu.

Kaip šv. Petras pildė apaštalų kunigaikščio ir Bažnyčios galvos pareigas tuojau po Kristaus užžengimo į dangų, gana plačiai pasakoja šv. Lukas pirmoje Apaštalų darbų knygos dalyje. Čia mes jį matome kaipo tikrą apaštalų vadovą Kristaus mokslo platinimo pradžioje, santikiuose su žydų vy-

riausybe, priėmime pirmųjų pagonių į Kristaus Bažnyčią ir kentėjimuose už Kristų. Stebuklu paliuosuotas iš kalėjimo Petras perkėlė savo veikimą į tolesnes šalis. Pabuvęs kokį laiką Antiokijos vyskupu, jis nuvyko Ryman, čia įsteigė savo sostą ir valdė pasaulio sostinės bažnyčią iki savo mirčiai, kuri, anot labai tikro padavimo, įvyko 67. met., kuomet Petras draug su pagonių Apaštalu davė savo krauju liudijimą Kristaus atneštai tiesai. Budamas Rymo vyskupu, šv. Petras lankė ir kitas bažnyčias, o tarp kitoko dalyvavo apaštalų Susirinkime, atliktame, jam pirmininkaujant, Jeruzalėje.

2. N. Įst. kanone randasi dvi šv. Petro gromati. Pirmoji judviejų paskirta Mažosios Azijos krikščionims, kurių dauguma atversti buvo iš pagonių ir tik mažuma iš žydų. Ar pats šv. Petras pildė apaštalo pareigas tuose kraštuose, kuriuose taip daug pasidarbavo šv. Povilas, nėra tikrai žinoma. Kada jis rašė savo pirmąją gromatą, jos skaitytojai buvo jau nuo seniai krikščionimis, turinčiais gerai sutvarkytą bažnytinį gyvenimą savo kaimynų pagonių tarpe.

Iš gromatos pasirodo, kad Maž. Azijos krikščionims jau tuomet nemaža reikėjo kentėti vargų nuo savo neįtikėjusių brolių, kurie jų nekentė, kaipo pametusių savo senąjį tikėjimą ir viso savo gyvenimo šventumu perdaug pradėjusių skirties nuo žydų ir pagonių. Nors atviras persekiojimas dar nebuvo prasidėjęs, bet gandas apie jį jau ėjo iš Rymo. Nemažas tat buvo pavojus, kad krikščionis nenustotų drąsos kovoje už tikėjimą ir nepasiduotų nusiminimui. Vis tai turėdamas prieš akis, šv. Petras pasiryžo juos paguosti ir patvirtinti, ir tuo tikslu parašė gromatą; todėl jis neužsiima joje plačiu aiškinimu tikėjimo dalykų, bet tik duoda įvairius perspėjimus, nurodydamas, kad kentėjimai yra tarsi krikščioniško gyvenimo dalimi, kad už juos laukia amžina garbė, kad jie yra didi malonė jau čia ant žemės, ir kad krikščionystė, neveizdint į tuos vargus, pasilieka vienatinė tikra religija, kurios reikia laikyties, pildant tobulai savo pareigas į visus žmones ir į save.

3. Gromatoje visai maža tėra dogmatiškų pamokymų; ji visa susideda iš morališkų paraginimų; užtat nėra joje aiškaus paskirstymo į dalis. Kadangi vienok tie paraginimai yra trejopi, todėl visos gromatos turinį šiaip galima paskirstyti. Po gana ilgos įžangos (1, 1—12), pirmame skyriuje skaitytojams duodami yra apskriti paraginimai į tikrai šventą krikščionišką gyvenimą (1, 13—2, 10); antrame randasi perspėjimai, kaip krikščionims reikia užsilaikyti iš atžvilgio į pagonis, ypač gi persekiojimuose (2, 11—4, 19), o trečiame skyriuje yra ypatingi perspėjimai, paliečiantis bažnytinių draugijų gyvenimą ir santikius tarp kunigų ir tikinčiųjų (5, 1—11); trumputė užbaiga susideda iš pasveikinimų ir apaštališko palaiminimo (5, 12—14).

Gromata parašyta buvo graikų kalba ir tai sulyginant gana gera. Regimai šv. Petras buvo jos išmokęs nuo pat jaunystės, kadangi ji buvo žymiai prasiplatinusi jo gimtiniame krašte; o paskiaus apaštališkose kelionėse jis turėjo joje dar labiaus išsilavinti. Pas jį randasi nemaža žodžių, nesutinkamų kitose N. Įst. knygose, bet vartojamų LXX vertime.

4. Pats autorius sakosi parašęs savo gromatą Babylone; bet nieko nėra žinoma apie šv. Petro buvimą tikrame Babylone, kurs anot to laiko istorikų buvęs vien griuvėsiais. Regimai Babylono vardas reikia imti ne tikroje, bet symbolinėje prasmėje. Ir ištikrųjų Babylonu žydai vadino anuo metu gana dažnai Rymą, kurs jų akyse buvo užėmęs senos Mezopotamijos sostinės vietą, kaipo pagonijos vidurys. Iš kitos gi pusės visai tikras padavimas sako, kad šv. Petras buvo Ryme ir čia užbaigė savo gyvenimą; todėl ir savo gromatą jis parašė Ryme, ir tai tuo laiku kuomet čia tebebuvo šv. Povilui tarnavusis Morkus (5, 13. Plg. Kol. 4, 10), o pats pagonių Apaštalas, paleistas iš kalėjimo, buvo iškeliavęs Ispanijon, taigi apie 64. m.

5. Apie pirmos šv. Petro gromatos autentiškumą negali buti jokios rimtos abejonės, kadangi ji randasi visuose seniausiuose kanoniškų N. Į. knygų sąrašuose, kaipo tikras šv. Petro veikalas; yra ir seniausiuose vertimuose, kaip Italėje, syriškoje Pešitoje; galop jos žodžius mini ne tik trečio ir antro šimtmečio rašytojai, bet taipogi ir apaštališkieji tėvai, kaip šv. Papijas, šv. Polykarpas, šv. Klemensas R., dargi ją mini ir ano laiko klaidžiamoksliai Bazilidas ir k.

Epistola beati Petri Apostoli prima.

Pirmoji švento Petro Apaštalo gromata.

Gromatos įžanga.

Caput I. [1] Petrus Apostolus Jesu Christi, electis advenis dispersionis Ponti, Galatiæ, Cappadociæ, Asiæ, et Bithyniæ [2]

1. Perskyrimas. [1] Petras, Jėzaus Kristaus apaštalas, išrinktiesiems ateiviams, išsiskirsčiusiems Ponte, Galatijoje, Kapado-

---

1, 1—2. Gromatos įžanga prasideda, kaip ir pas šv. Povilą, antrašu ir malonės linkėjimu.

(1) *Petras*... Kaip pagonių Apaštalas gromatose visur vadina save Povilu, tarsi užmiršdamas savo pirmąjį vardą, Saulių, taip-pat apaštalų kunigaikštis pasirašo tuo pilnu gilios reikšmės vardu, kurį jis gavo nuo Išganytojo. Rašydamas graikiškai, jis vartoja ne chaldaišką savo vardo išvaizdą, Kėfas, bet graikišką, *Petras*, nes taip jį nuo pat pradžios vadino graikiškai kalbantieji krikščionįs.— *Apaštalas*. Prie ypatiško vardo pridedamas yra tarnystės vardas. Petras, kaipo apaštalas, t. y. Jėzaus Kristaus pasiuntinys ir atstovas, turi teisę duoti krikščionims pamokymus ir perspėjimus; krikščionįs gi turi pareigą jo klausyti su tikra pagarba.— *Išrinktiesiems*... Išsiskirsčiusiais vadinosi visupirma žydai, gyvenantieji už Palestinos ribų; šv. Petras gi taip vadina visus krikščionis, gyvenančius tarp pagonių. Kaip kitados Abraomas buvo ateiviu Kanaano žemėje, taip ir visi krikščionįs yra ateiviai ant šios žemės, nes jų tikra tėvynė yra danguose. Krikščionįs yra išrinktaisiais atei-

secundum præscientiam Dei Patris, in sanctificationem Spiritus, in obedientiam, et aspersionem sanguinis Jesu Christi: Gratia vobis, et pax multiplicetur.

[3] Benedictus Deus et Pater Domini nostri Jesu Christi, qui secundum misericordiam suam magnam regeneravit nos in spem vivam, per resurrectionem Jesu Christi ex mortuis, [4] in hereditatem incorruptibilem, et incontaminatam, et immarcescibilem, conservatam in cœlis in vobis,

kijoje, Azijoje ir Bitynijoje, [2] pagal Dievo Têvo pirmžinojimą, į Dvasios pašventinimą, į paklusnumą ir į Jėzaus Kristaus kraujo apšlakštymą. Malonė jums ir ramybė tepasidaugina!

[3] Pašlovintas teesie Dievas ir musų Viešpaties, Jėzaus Kristaus, Têvas, kurs pagal savo didžią mielaširdystę mus atgimdė į gyvą viltį per Jėzaus Kristaus prisikėlimą iš numirusių [5] į negendančią, ir nesuteptą, ir nevystančią tėvainystę, užlaikytą danguose jums, [5] sergimiems

viais, nes Dievas juos pirm amžių išrinko, kad dalyvautu išganyme.— *Ponte...* Tose M. Azijos provincijose nemaža darbavosi šv. Povilas Evangelijai praplatinti. Ar skelbė jose Dievo žodį ir pats šv. Petras, nėra tikrai žinoma.— (2) Žodžiai: *pagal... pirmžinojimą...* arčiaus aptaria pereitos eil. išsireiškimą: *išrinktiesiems.* Išrinkime dalyvauja visos trįs dieviškos Ypatos. Krikščionįs išrinkti yra amžinu, maloningu Dievo Tėvo nutarimu. Yra tai butinai reikalinga išrinkimo sąlyga ir išganymo pamatas.— *Į pašventinimą.* Gr. t. ἐν ἁγιασμῷ, pašventinime. Krikščionįs yra išrinkti per šv. Dvasios pašventinimą, per padarymą jų teisiais ir šventais, per atgimdymą į naują malonės gyvenimą.— *Į paklusnumą ir...* Krikščionįs išrinkti yra, kad butu paklusnųs Dievo valiai, tikėjimui. Tai pirma pasekmė pirmžinojimo ir pašventinimo. Antra pasekmė yra nusidėjimų dovanojimas ir tikras priėmimas į Naująją Sandorą per J. Kr. kraujo išliejimą. Tas Išganytojo krauju apšlakštymas primena gyvulių krauju apšlakštymą, Mozės padarytą Sen. Sandorai patvirtinti, bet begaliniai jį perviršija savo vertybe ir padarais.— *Malonė...* Veiz. Rym. 1, 7.— *Tepasidaugina*: tebuna kasdien vis apsčiaus suteikiama. Plg. 2 Petr. 1, 2. Jud., 2.

3—12. Antroje įžangos dalyje šv. Petras dėkoja Dievui už didžiausias gėrybes, kurias krikščionims suteikia išganymas; nes jie, atgimdami dvasiškai, darosi tėvainiais dangaus, kurio gavimas visai tikras yra; ir nors jiems dabar reikia kentėti vargai, vienok paskui turės pilną džiaugsmą Kristaus atėjime (3—9). Kaip gi didis dalykas yra išganymas, pasirodo iš to, kad jo didžiai troško pranašai, ir patįs aniolai nori jį geriaus pažinti (10—12).

(3) *Pašlovintas teesie...* Veiz. 2 Kor. 1, 3. Ef. 1, 3. Rym. 15, 6.— *Pagal mielaširdystę.* Geradarystę, apie kurią šv. Petras pradeda kalbėti, Dievas davė visiškai dovanai; ji suteikta nevertiems; ta ir yra svarbiausi dėkojimo priežastis.— *Atgimdė.* Dievas iš savo begalinio gerumo davė mums antrąjį gimimą, daug viršesnį už pirmąjį. Plg. Jo. 3, 5. Gal. 6, 15. Tit. 3, 5. Jok. 1, 18.— *Į gyvą viltį.* Pirmas musų atgimimo geras vaisius yra sugrąžinimas pražudytos vilties, kuri nėra tuščia, kaip dažnai esti žemiška žmonių viltis, bet gyva, galinti mus atvesti prie laukiamo dalyko.— *Per J. Kr. prisikėlimą...* Kristaus prisikėlimas yra tarsi musų atgimimo įrankis, o taipogi laidas (garantija) ir paveizdas.— (4) *Į negendančią... tėvainystę.* Galutinas atgimimo tikslas, o taipogi vilties dalykas yra tėvainystė, dangiškoji musų tėviškė, kurią krikščionis turi jau ant žemės viltyje, laukdamas, kada ją paveldės amžinai. Tą tėvainystę šv. Petras aprašo trimis epitetais, taip nurodyda mas jos prakilnumą ir skirtumą nuo žemiškos tėvainystės. *Negendančią*: liuosą nuo visokio gedimo, kadangi ji yra dvasiška ir amžina. *Nesuteptą,* nes niekas nusidėjimu suteptas negali įeiti, nei buti danguje. *Nevystančią*: amžinai žydinčią, kaip kvietkas, kurs negali nuvysti.— *Užlaikytą...* Tėvainystės gavimas yra visai tikras, nes ji yra tarsi atidėta ir užlaikoma krikščionims danguose.— (5) *Ser-*

[5] qui in virtute Dei custodimini per fidem in salutem, paratam revelari in tempore novissimo. [6] In quo exsultabitis, modicum nunc si oportet contristari in variis tentationibus: [7] ut probatio vestræ fidei multo pretiosior auro (quod per ignem probatur) inveniatur in laudem, et gloriam, et honorem in revelatione Jesu Christi: [8] quem cum non videritis, diligitis: in quem nunc quoque non videntes creditis: credentes autem exsultabitis lætitia inenarrabili, et glorificata: [9] reportantes finem fidei vestræ, salutem animarum. [10] De qua salute exquisierunt, atque

Dievo galybe, per tikėjimą, į išganymą, kurs prirengtas yra, kad butu apreikštas paskučiausiame laike. [6] Jame jųs linksminsitės, jei ir reikia dabar nuliusti trumpam laikui įvairiuose prityrimuose, [7] kad jusų tikėjimo išbandymas rastas butu brangesnis už auksą, (kurs per ugnį esti mėginamas), pagyrimui, ir garbei, ir šlovei, apsireiškime Jėzaus Kristaus, [8] kurį jųs, nors neregėjote, mylite; į kurį dabar, taipogi neregėdami, tikite; tikėdami gi linksminsitės neapsakomu ir garbingu džiaugsmu, [9] gaudami jusų tikėjimo galą, savo dušių išganymą. [10] Apie tą iš-

---

gimiems. Gr. φρουρουμένους. Tas žodis sakomas yra apie pilies arba miesto sergėjimą su kareivių pagalba. Krikščionįs turi galingiausią sargybą: iš vienos pusės yra Dievo galybė, be kurios nebutu galima atsituréti prieš priešus, iš antros gi jų pačių tikėjimas. Taip krikščionįs sergimi yra *į išganymą,* t. y. kad gautu išganymo pradžią čia ant žemės per nusidėjimų atleidimą ir malonę, danguose gi per suteikimą amžinos laimės. Tas išganymas, amžina tėvainystė, bus visiems apreikštas *paskučiausiame laike,* pasaulio pabaigoje.— (**6**) *Jame*: paskučiausiame laike.— *Linksminsitės.* Gr. t. dabartinis laikas, bet su busiančiojo prasme. Busiantis išganymas yra taip didis dalykas, kad jis krikščionims privalo buti nuolatinio džiaugsmo priežastimi, net ir kentėjimuose, kuriuos jis padeda kantriai priimti.— *Jei ir reikia...* Atsitinkantįs kentėjimai yra trumpi ir maži, palyginant juos su amžinojo išganymo linksmybėmis.— *Prityrimuose:* įvairiuose varguose ir kentėjimuose, kuriuos Dievas leidžia ant krikščionių didesniam jų ištobulinimui.— (**7**) *Kad jusų...* Tas yra kentėjimų tikslas.— *Tikėjimo išbandymas*: išbandytas, patikrintas tikėjimas. Plg. Jok. 1, 3.— *Rastas butu*— Dievo čia ant žemės, o ypač teismo dienoje.— *Brangesnis.* Brangus yra auksas, bet dar brangesnis yra išmėgintas tikėjimas. Kaip auksą gali apvalyti nuo susitepimo ugnis, taip kentėjimai apkuopia tikėjimą nuo visokios netobulybės.— Gr. t. auksas aptartas yra ž. ἀπολλυμένου, t. y. vadinamas yra pražusiančiu, palyginant jį su tikėjimu, kurs veda į amžiną gyvenimą. — *Pagyrimui...* Toks bus užmokesnis visa pergalinčio tikėjimo, už kurį Dievas pagirs savo ištikimus tarnus ir už ištvermę tikėjime duos jiems amžiną šlovę.— *Apsireiškime...* Kada J. Kr., kaipo visų teisėjas, ateis laikų pabaigoje.— (**8**) *Kurį jųs...* Skaitytojų vilčiai sutvirtinti šv. Petras primena labai gražiais žodžiais artimus ryšius, vienijančius juos su Kristumi, nuo kurio priklauso jų išganymas. Plg. Jo. 20, 29. Jie jo niekuomet nematė savo akimis praėjusiame laike, bet nesiliovė mylėję; nemato jo ir dabar, bet tvirtai į jį tiki; todėl busiančiame laike jie linksminsis. (Gr. t. yra dabartinis laikas, kaip ir 6. eil.). Tas laukiamas džiaugsmas aptartas yra žodžiais *neapsakomu,* nes jis yra dvasiškas, perviršijantis visokį mums žinomą žemišką džiaugsmą, ir *garbingu,* nes jis savo pradžią ima iš viršprigimtinės, dangiškos garbės. -- (**9**) *Gaudami...* Džiaugsis, nes susilauks to galo, prie kurio veda tikėjimas ir kuriuo yra amžinas dušių išganymas. — (**10**) *Apie tą išganymą...* Suteikiamojo krikščionims išganymo prakilnumas pasirodo iš to, kad apie jį pranašauta S. Įstatyme, ir patįs pranašai stengėsi jį geriaus pažinti.— *Apie busiančią jumyse...* Svarbiausios S. Į. pranašystės paliečia tas malones, kurios turėjo buti išlietos ant

scrutati sunt prophetæ, qui de futura in vobis gratia prophetaverunt: [11] scrutantes in quod, vel quale tempus significaret in eis Spiritus Christi: prænuntians eas quæ in Christo sunt passiones, et posteriores glorias: [12] quibus revelatum est quia non sibimetipsis, vobis autem ministrabant ea, quæ nunc nuntiata sunt vobis per eos, qui evangelizaverunt vobis, Spiritu sancto misso de cœlo, in quem desiderant Angeli prospicere.

ganymą klausinėjosi ir tyrinėjo pranašai, pranašavusieji apie busiančią jumyse malonę, [11] tyrinėdami, kurį arba kokį laiką rodė juose Kristaus Dvasia, išanksto pranešdama Kristui paskirtuosius kentėjimus ir paskui juos einančius pašlovinimus. [12] Jiems apreikšta buvo, kad jie ne patįs sau, bet jums suteikdavo tai, kas jums dabar apskelbta yra per tuos, kurie jums apsakojo Evangeliją per atsiųstąją iš dangaus šventąją Dvasią, į kurią aniolai trokšta pažvelgti.

I. Paraginimai į tikrai krikščionišką gyvenimą.

[13] Propter quod succincti lumbos mentis vestræ, sobrii per-

[13] Todėl apjuosę savo dvasios strėnas, budami blaivųs, turėki-

pasaulio per Kristaus įsikunijimą, gyvenimą, kančią ir mirtį,— malonės, kuriomis naudojasi krikščionįs.— (11) *Tyrinėdami...* Duoti pranašams apreiškimai nebuvo taip aiškųs, kad jie butu galėję juos pilnai suprasti; todėl jie svarstė tuos apreiškimus, kad juos geriaus išmanytu.— *Kurį arba kokį...* Senobės pranašai norėjo pažinti, kuomet įvyks žadėtasis Mesijo atėjimas, bet taipogi jie norėjo sužinoti to laiko aplinkybes.— *Kristaus Dvasia.* Kristus buvo nuo amžių, kaipo Dievo Žodis, ir suteikdavo savo Dvasią pranašams, idant jiems apreikštu savo busiančio žemiško gyvenimo paslaptis. — *Išanksto pranešdama...* Gr. t.: iškilmingai išanksto liudydama. — *Kristui paskirtuosius...* Pranašams duoti apreiškimai buvo dvejopi: vieni buvo apie Mesijo kentėjimus, kiti gi apie einančią po kentėjimų garbę, iš numirusių kėlimąsi, dangun žengimą, sėdėjimą po Tėvo dešinės.— (12) *Jiems apreikšta...* Nors pranašai buvo Dievo išrinkti, kad gautu jo apreiškimus apie Mesiją, bet jiems nebuvo suteikta matyti apreiškimų išsipildymo, kurs skirtas buvo krikščionims.— *Kas jums dabar...* Apie ką pranašai kalbėjo išanksto, tai apsakojo dabar apaštalai ir kiti mokytojai, skelbdami Evangeliją.— *Per... šv. Dvasią.* Ta pati šv. Dvasia, kuri davė įkvėpimus pranašams, buvo ir N. Į. mokytojų vadovu.— *Į kurią.* Gr. t. εἰς ἅ, į ką. Vulgatos žodis reikia suprasti apie šv. Dvasią arba apie Kristų; gr. t. apie Evangelijoje apsakojamas tiesas.— *Aniolai...* Išganymo dalykas yra taip didis ir taip daug turi savyje paslapčių, kad apie jį nesiliauna mąstę patįs aniolai, kurie, budami Dievo tarnais, siunčiamais sušelpti gausiančiuosius išganymą (Žyd. 1, 14), negali nesirupinti visu, kas paliečia Kristaus Bažnyčią. Plg. 1 Kor. 4, 19. 1 Tim. 3, 16. Ef. 3, 9. 10.—*Pažvelgti.* Gr. παρακύψαι, pasilenkti ant kokio nors dalyko, kad jį geriaus pamačius.

Pirmoji gromatos dalis (1, 13—2, 10) susideda iš apskritų paraginimų į tikrai šventą krikščionišką gyvenimą.

13—21. Kadangi krikščionįs pavadinti yra į didžiausios vertybės išganymą, todėl jie turi buti pripildyti gyva viltimi, ta gi viltis paragins juos tapti panašiais per šventą gyvenimą į Kristų (13—16); jie privalo gyventi šventai ir dėlto, kad jų Tėvas yra draug ir Teisėjas; jie atpirkti yra brangiausiu Kristaus krauju ir per Kristų gavo tikėjimą (17—21).

(13) *Todėl...* Kadangi begal didis yra išganymo prakilnumas, todėl krikščionįs privalo tapti jo vertais per tikrai šventą gyvenimą. — *Apjuosę.* Metafora paimta iš papročio rytiečių, kurie pradėdami darbą arba eidami kelionėn apsi-

fecte sperate in eam, quæ offertur vobis, gratiam, in revelationem Jesu Christi: [14] quasi filii obedientiæ, non configurati prioribus ignorantiæ vestræ desideriis: [15] sed secundum eum, qui vocavit vos, Sanctum: et ipsi in omni conversatione sancti sitis: [16] quoniam scriptum est: Sancti eritis, quoniam ergo sanctus sum. [17] Et si patrem invocatis eum, qui sine acceptione personarum judicat secundum uniuscujusque opus, in timore incolatus vestri tempore conversamini. [18] Scientes quod non corruptibilibus auro, vel argento redempti estis de vana vestra conversatione paternæ traditionis: [19] sed pretioso sanguine quasi agni imma-

te pilną viltį malonėje, jums suteikiamoje Jėzaus Kristaus apreiškime, [14] kaipo paklusnumo vaikai, neimkite ant savęs išvaizdos pirma buvusių jusų nežinojimo pageidimų; [15] bet pagal ano Šventojo jus pavadinusiojo paveikslą ir jųs visame pasielgime bukite šventi; [16] kadangi parašyta yra: Busite šventi, nes ir aš šventas esu. [17] Ir jei jųs kaipo prie tėvo šaukiatės prie to, kurs be atsižvelgimo į ypatas teisia kiekvieną sulig jo darbų, elgkitės baimėje jusų keleivystės laiku, [18] žinodami, kad ne gendančiais auksu arba sidabru atpirkti esate iš tuščio jusų pasielgimo, paveldėto nuo tėvų, [19] bet brangiu krauju Kri-

---

juosdavo šikšnine juosta ir augštyn pakeldavo savo ilgus rubus, kad jie nesipainiotu tarp kojų ir netrukdytu žmogaus veikimo. Plg. Lk. 12, 35. Ef. 6, 4.—*Dvasios...* Dažnai žmogaus mintįs yra išsiblaškiusios; tas gi išsiblaškymas trukdo pažangą šventume. Todėl reikia sutraukti vienon vieton, lyg-kad apjuosti dvasios jiegos, kad jos visos tarnautu Dievui. — *Blaivus* (dorinėje prasmėje), neapakinti žemiškomis pagundomis, nei išgąsdinti kentėjimais.— *Malonėje...* Ta malonė yra augščiaus minėtas išganymas, kurs bus suteiktas krikščionims, kada apreikštas bus Jėzus Kristus, kuomet jis ateis teistų gyvų ir numirusių. — (**14**) *Paklusnumo vaikai.* Ebraizmas vietoje: paklusnųs vaikai.— *Neimkite...* Tas perspėjimas ypač paliečia skaitytojus, atsivertusius iš pagonių. Pirm savo atsivertimo jie neturėjo pažinimo tikrojo Dievo ir gyveno visai atsidavę savo piktiems geiduliams. Dabar tapę krikščionimis jie nebeprivalo buti tokiais.—(**15**) *Bet pagal...* Krikščionims pasielgimo paveizdu yra pats Dievas. Jis yra begaliniai šventas. Tą Dievo šventumą privalo sekti krikščionįs visame savo gyvenime (*bukite šventi*).—*Jus pavadinusiojo*—į krikščionišką tikėjimą ir išganymą.—(**16**) *Parašyta yra.* Savo pasakymą šv. Petras patvirtina Dievo žodžiais, užrašytais S. Į. 3 Moz. 11, 44; 19, 2; 20, 7.—*Busite šventi...* Busiantis laikas turi liepiamojo sakymo budo prasmę. Dievo paliepimas buti šventais, duotas S. Į. izraėlitams, tuo labiaus privalo buti pildomas krikščionių, kurie yra tikrasis Izraėlis. — (**17**) *Ir jei jųs...* Nurodoma antra priežastis, kodėl krikščionims reikia buti šventiems. Nors Dievas yra geriausis jų Tėvas, bet jis yra draug ir teisingiausis Teisėjas; jis neveizdi į išviršinius ypatų privalumus, bet žiuri tik į nuopelnus ir baudžia savo vaikus, kada jie yra kalti. Plg. Apd. 10, 34. Mt. 22, 16. Jok. 2, 1—4.—*Elgkitės baimėje.* Todėl krikščionims reikia elgties su šventa baime, kuri juos paragins į šventą gyvenimą.— *Jusų keleivystės laiku*: kolei pasilieka šiame pasaulyje, kaipo keleiviai svetimame krašte. Tikra krikščionių tėvynė yra danguje. Plg. 1, 1 ir 2, 11.—(**18**) *Žinodami...* Trečia priežastis reikalingumo buti šventais yra begalinė kaina, duota krikščionių atpirkimui. Jie atpirkti ne gendančiais žemiškais turtais, kaip auksas arba sidabras, kurie kad ir brangiausi žmonių akyse, vienok visai be vertės yra, palyginti su krikščionių atpirkimo kaina.— *Iš tuščio ..* Toks buvo liudnas stovis pirm atsivertimo. Žodis „tuščio" nurodo, kad šv. Petras turi mintyje ypač stabmeldystę, kuri šv. Rašte dažnai vadinasi tuščia. Plg. Apd. 14, 15.—*Paveldėto nuo tėvų.* Daugumos pirmųjų krikščionių pranokėjai buvo per ilgus amžius stabmeldžiai.—(**19**) *Bet brangiu...* Krikščionių atpirkimo kaina yra brangiausis Kristaus

culati Christi, et incontaminati: [20] præcogniti quidem ante mundi constitutionem, manifestati autem novissimis temporibus propter vos, [21] qui per ipsum fideles estis in Deo, qui suscitavit eum a mortuis, et dedit ei gloriam, ut fides vestra, et spes esset in Deo:

[22] Animas vestras castificantes in obedientia caritatis, in fraternitatis amore, simplici ex corde invicem diligite attentius: [23] renati non ex semine corruptibili, sed incorruptibili per verbum Dei vivi, et permanentis in æternum: [24] quia omnis caro

staus, kaipo nesutepto ir be ydos avinėlio, [20] pirmpaskirto prieš pasaulio sutvėrimą, apreikšto gi paskučiausiuose laikuose jusų dėlei, [21] kurie per jį tikite į Dievą, jį prikėlusį iš numirusių ir jam davusį garbę, taip kad jusų tikėjimas ir viltis yra Dievuje.

[22] Apkuopdami savo dušias meilės paklusnume, broliškoje meilėje, iš tikros širdies karštai mylėkite kits kitą, [23] kadangi jųs atgimę esate ne iš gendančios sėklos, bet iš negendančios per gyvojo ir amžinai pasiliekančiojo Dievo žodį. [24] Nes kiek-

---

kraujas už juos išlietas; todėl kaina negendanti, begalinė, dangiška, dieviška.— *Kaipo... avinėlio.* Taip vadino Išganytoją šv. Jonas Krikštytojas (Jo. 1, 29. 36), ir iš jo burnos šv. Petras buvo tą vardą girdėjęs. Bet čionai jis, gali buti, turi mintyje Iz. 53, 7 arba 2 Moz. 12, 5.— *Nesutepto ir...* Aukojamas S. Į. avinėlis be jokios ydos buvo paveikslas dorinio Kristaus tobulumo, jo pilniausios liuosybės ir nuo mažiausio susitepimo nusidėjimu.—(**20**) *Pirmpaskirto.* Prieš visus amžius, prieš pasaulio sutvėrimą Kristus paskirtas buvo žmonijos Atpirkėju.—*Apreikšto gi...* Pirma buvęs paslėptas pas Dievą, atėjus laikui, buvo apreikštas kune, kuriame ir įvykdė atpirkimo darbą.— *Paskučiausiuose laikuose.* Mesijo laikotarpis yra antras ir paskutinis pasaulio istorijoje.—*Jusų dėlei.* Todėl jums reikia buti šventiems.—(**21**) *Kurie per jį tikite.* Jėzus Kristus yra ne tik tikėjimo dalykas (objectum fidei. Veiz. 8 eil.), bet ir tarpininkas, nes per jį įtikėjome į Dievą.—*Taip kad jusų...* Krikščionįs, tikėdami, kad Dievas prikėlė Kristų iš numirusių ir jį paėmė į dangų, tikisi, kad ir jie, kaipo Kristaus kuno sąnariai, bus prikelti ir pašlovinti. Todėl jų viltis yra *Dievuje*, arba geriaus anot gr. t., į Dievą.

1, 22—2, 1. Su viltimi krikščionįs privalo sujungti brolišką meilę, kadangi jie pasidarė broliais per antrąjį gimimą iš negendančios sėklos, kuria yra amžinai pasiliekantis Dievo žodis. Tapę broliais, jie turi mesti šalin visa, kas priešinga meilei.

(**22**) *Apkuopdami.* Gr. t. yra praėjusis laikas: apkuopę. Reikia turėti dušios, apkuoptos nuo visokio susitepimo nusidėjimais, kad pasiekus tikrą meilę.—*Meilės.* Gr. t. τῆς ἀληθείας, veritatis, tiesos; ir tik tas skaitymas yra tikras. Negalima tapti šventu be paklusnumo paduotai mums Evangelijoje tiesai.— *Broliškoje meilėje...* Vulgatos vertimas toje vietoje nėra visai geras. Gr. t. taip reiktu išversti: (Apkuopę...) į tikrą brolišką meilę, iš širdies karštai mylėkite kits kitą. Todėl prasmė yra: apkuopę savo širdis per paklusnumą tiesai ir taip įgiję galę tikrai mylėti brolius, mylėkite kits kitą karštai, iš širdies gilumo. Taigi, žodžiai: *iš širdies*, paaiškina žodį: *tikrai*, arba anot gr. ἀνυπόκριτον, neveidmainingai.— (**23**) *Kadangi jųs atgimę...* Nurodoma yra priežastis, kodėl krikščionims reikia mylėti kits kitą: naujas jiems Dievo duotas gimimas padarė juos broliais. — *Ne iš gendančios sėklos...* Jie atgimė ne paprastu žmonių budu į prigimtą gyvenimą, bet į viršprigimtinį atgimė dvasiškai iš amžinos sėklos, iš paties Dievo per jo žodžio tarpininkystę, per Evangelijos mokslą, kurį priėmė su tikėjimu.— *Per gyvojo ir..* Gr. t. galima išversti labai gerai truputį kitaip: per gyvąjį ir amžinai pasiliekantį, Dievo žodį. Plg. Žyd. 4, 12 ir žem. 25. e.— (**24**) *Nes kiekvienas...* Šv. Rašto žodžiais, paimtais iš Iz. 40, 6—8 pagal LXX, patvirtinama, kad musų atgimime nėra nieko žemiško, kadangi visa, kas že-

ut fœnum: et omnis gloria ejus tamquam flos fœni: exaruit fœnum, et flos ejus decidit. [25] Verbum autem Domini manet in æternum: hoc est autem verbum, quod evangelizatum est in vos.

Caput II. [1] Deponentes igitur omnem malitiam, et omnem dolum, et simulationes, et invidias, et omnes detractiones, [2] sicut modo geniti infantes, rationabile, sine dolo lac concupiscite: ut in eo crescatis in salutem: [3] si tamen gustastis quoniam dulcis est Dominus. [4] Ad quem accedentes lapidem vivum, ab hominibus quidem reprobatum, a Deo autem electum, et honorificatum: [5] et ipsi tamquam lapides vivi superædificamini, domus spiritualis, sacerdo-

vienas kunas yra kaip žolė, ir visa jo garbė kaip žolės žiedas; sudžiuvo žolė, ir jos žiedas nukrinta; [25] Viešpaties gi žodis amžinai pasilieka. Ir tasai yra žodis, kurs jums kaipo gera naujiena yra apsakytas.

2. Perskyrimas. [1] Taigi, šalin numesdami visą piktumą ir visą vylių, ir apsimetimus, ir pavydus, ir visus apkalbėjimus, [2] kaip ką tik pagimdytieji kudikiai, trokškite dvasiško, neapgaulingo pieno, kad juomi augtumėt į išganymą, [3] jei tečiaus paragavote, jogei saldus yra Viešpats. [4] Prie jo artinkitės, prie gyvojo akmens, žmonių, tiesa, atmesto, bet Dievo išrinkto ir pašlovinto; [5] ir jųs, tarsi gyvi akmenįs, bukite ant jo antstatomi, kaipo dvasiški namai, į

---

miška, genda, ir kad tas atgimimas tikrai paeina iš Dievo žodžio, kurs pasilieka amžinai.— *Kunas*: žmogaus prigimtis.— *Jo garbė*: ta prigimtis savo didžiausiame, kokį gali pasiekti, skaistume. — (25) *Viešpaties gi*... Amžinas yra Dievo žodis, jis yra apsakytas Evangelijoje krikščionims, ir per tą amžiną žodį jie yra atgimę.— (2, 1) *Taigi, šalin*... Išvadas iš 1, 22. 23. Kadangi esate atgimę ir tapote broliais, todėl jumyse nebeprivalo buti nieko, kas priešinga broliškai meilei.— *Visą piktumą*... Apaštalas išvardija penkis labiausiai priešingus broliškai meilei prasikaltimus. Tris sykius atkartotas žodis „visa" paženklina, kad paminėtos ydos privalo buti vengiamos visuose jų apsireiškimuose.

2—10. Atgimusieji privalo trokšti, kaip kudikiai, tikrojo mokslo pieno, kad juo augtu ir stiprintusi ir galėtu tarsi gyvi akmenįs buti antstatyti ant tikrojo kampinio akmens, o su juo susivieniję atnašauti tikras dvasiškas aukas (2—5). Toliaus tas pamokymas patvirtinamas šv. Rašto žodžiais ir nurodoma didi vertybė tų, kurie antstatyti ant Kristaus yra tikra Dievo tauta (6—10).

(2) *Kaip ką tik*... Kaip ką tik gimusieji kudikiai trokšta motinos pieno ir juo auga, taip ir atgimusieji krikščionįs privalo trokšti dvasiško pieno, kad juo augtu ir pasiektu išganymą.— *Dvasiško* λογικόν, kuriuo dušia yra penima, atskirtino nuo kuniškojo.— *Neapgaulingo*: kuriame nėra įmaišyta nieko žemiško.—*Pieno*. Pienu čionai pavadintas visas krikščioniškas mokslas, o ne tiktai pradinis, kaip pas šv. Povilą 1 Kor. 3, 2. Žyd. 5, 12.—(3) *Jei tečiaus*. Tie žodžiai turi čionai prasmę: kadangi jau.— *Paragavote*... Aiški aliuzija į S. Įst. žodžius Ps. 33, 9. Paragaukite ir matykite, jogei saldus yra Viešpats.— *Saldus*. Gr. χρηστός, geras, geriausis.— (4) Krikščionįs privalo artinties prie Kristaus, kurs yra tikro šventumo šaltinis.— *Prie jo*: prie Viešpaties.— *Prie gyvojo akmens*. Jėzus Kristus yra gyvasis akmuo, kadangi prikeltas yra iš numirusių. Jį atmetė žmonės, netikintįs žydai (plg. Ps. 117, 22), bet Dievas, kurs tobuliausiai pažįsta visus dalykus, jį išrinko ir pašlovino. Prie jo reikia artinties, darant pažangą šventume.— (5) *Ir jųs*... Skaitytojai palyginami yra su gyvais symboliniais akmenimis, turinčiais tarnauti pastatymui gražios bažnyčios Dievo garbei (plg. Ef. 2, 20—22). Jie privalo buti antstatomi ant Kristaus, kurs yra pamatu.— *Kaipo dvasiški namai*:

tium sanctum, offerre spirituales hostias, acceptabiles Deo per Jesum Christum. [6] Propter quod continet Scriptura: Ecce pono in Sion lapidem summum angularem, electum, pretiosum: et qui crediderit in eum, non confundetur. [7] Vobis igitur honor credentibus: non credentibus autem lapis, quem reprobaverunt ædificantes, hic factus est in caput anguli: [8] et lapis offensionis, et petra scandali his, qui offendunt verbo, nec credunt in quo et positi sunt. [9] Vos autem ge-

šventą kunigystę, kad atnašautumėt dvasiškas aukas, Dievui mielas per Jėzų Kristų. [6] To dėlei pasakyta yra Rašte: Stai dedu Sione kampinį akmenį, išrinktąjį, brangų; ir kas į jį įtikės, nebus užgėdintas. [7] Taigi, šlovė jums, tikintiems; netikintiems gi tasai statančiųjų atmestasis akmuo tapo kerties galva, [8] ir pasižeidimo akmenimi, ir papiktinimo uola tiems, kurie užsigauna žodžiu ir netiki; tam jie ir paskirti yra. [9] O jūs esate išrinktoji giminė, karališkoji ku-

---

kad taptu dvasiška bažnyčia o ne medegiška, kaip S. Į. buvo.— *Į šventą kunigystę*: kad pasidarytu šventa kunigija. Anot šv. Petro, gyvi akmenįs, įvaizdinantįs krikščionis, antstatyti ant pamato bažnyčiai padaryti, darosi taipogi kunigija, pildančia toje bažnyčioje šventą tarnystę. Apaštalas vienok nemoko, kad visi tikintieji butu kunigais tikroje to žodžio prasmėje. Toliaus 5, 1—4 jis aiškiai atskiria kunigus nuo kitų tikinčiųjų. Taigi čionai kalbama apie kunigystę labai plačioje prasmėje, tokioje pat kaip S. Į. 2 Moz. 19, 6 ir Iz. 61, 6 žydams Dievas buvo pažadėjęs padaryti juos kunigų tauta.— *Kad atnašautumėt*... Kaipo kunigai jie turi atnašauti *dvasiškas aukas* toje pat prasmėje, kokioje jie yra dvasiška bažnyčia; taigi, tos aukos yra ne kaip S. Į. medegiškos, bet yra Dievo garbinimas dvasioje ir tiesoje, yra maldos, geri darbai ir tt.— *Dievui mielas*... Dievas maloniai priima tas aukas, nes ištikrųjų pats Jėzus Kristus, musų vyriausis kunigas jas stato prieš savo Tėvą, suvienydamas su savo brangiausia auka.— (6) *To dėlei*.. Kad Kristus yra Dievo išrinktasis brangiausis akmuo ir kad tikintieji vienybėje su juomi daro symbolinę bažnyčią Tėvo garbei, patvirtinama šv. Rašto žodžiais, paimtais iš įvairių vietų su trumpais autoriaus paaiškinimais. — *Stai dedu*... Veiz. Iz. 28, 16 pagal LXX. Brangus akmuo, kurį Viešpats norėjo padėti Sione, kad butu jo dvasiškos karalystės pamatu, yra Mesijas. Plg. Rym. 9, 33.— (7) *Taigi, šlovė*... Pritaikydamas ką tik paminėtus pranašo žodžius, dalina žmonią į du skyriu: į tuos, kurie tiki į Mesiją, ir į netikinčius. Pirmieji, suvienyti per tikėjimą su kampiniu akmenimi, bus pašlovinti šiame ir busiančiame gyvenime; antrieji bus nubausti. Bausmėms aprašyti vėl vartojami šv. Rašto žodžiai.— *Tasai statančiųjų*... Veiz. Ps. 117, 22. Netikintieji bus užgėdinti, kadangi jų atmestasis akmuo paties Dievo pašlovintas yra ypatingu budu.— (8) *Ir pasižeidimo*... Plg. Iz. 8, 14. Toki yra pozitiviška bausmės dalis.— *Tiems, kurie užsigauna*... Apaštalas paaiškina bausmės teisingumą: Jie užsigauna Evangelijos žodžiu, kadangi į jį netiki.— *Tam jie ir*... Jie atsisako tikėti; užtat Dievas padaro, kad jie užsigautu į išganymo akmenį.— (9) *O jūs esate*... Grįždamas prie tikinčiųjų, šv. Petras nurodo kaikurias garbingas jų privilegijas. Jiems priklauso seniaus duotieji Izraėliui vardai, tik prakilnesnėje prasmėje. Jie yra *išrinktoji giminė* (Iz. 43, 20): giminė dvasiškai atgimusi per Jėzų Kristų ir kaipo toki nuo kitų atskirta amžinu Dievo išrinkimu. Jie yra *karališkoji kunigystė* (2 Moz. 19, 6). Krikščionįs yra kunigija, arba kunigai kadangi jie atnašauja Dievui dvasiškas aukas (veiz. augšč. 5. eil.); yra *karališkoji* kunigija, nes priklauso didžiam Karaliui, Dievui. Jie yra *šventoji tauta*: atskirta iš kitų tautų tarpo ir paskirta tarnauti Dievui, todėl privalanti didžiai rupinties šventumu. Yra *įgytieji žmonės*... Veiz. Iz. 43, 21. Mal. 3, 16. Žydai priklausė ypatingu budu Jahvei, kaipo nuosavybė; ir viena iš garbingiausių jų pareigų buvo skelbti prakilnius Dievo privalumus. Dar labiaus priklauso Dievui krikščionįs Kristaus krauju atpirkti ir

nus electum, regale sacerdotium, gens sancta, populus acquisitionis: ut virtutes annuntietis ejus, qui de tenebris vos vocavit in admirabile lumen suum. [10] Qui aliquando non populus, nunc autem populus Dei: qui non consecuti misericordiam, nunc autem misericordiam consecuti.

nigystė, šventoji tauta, įgytieji žmonės, kad apreikštumėt dorybes to, kurs jus iš tamsybių pavadino į savo stebėtiną šviesybę, [10] jus, kurie kitados buvote ne-tauta, dabar gi Dievo tauta, kurie nebuvote gavę mielaširdystės, dabar gi gavote mielaširdystę.

II 1. Kaip reikia elgties krikščionims, gyvenant tarp pagonių.

[11] Carissimi, obsecro vos tamquam advenas et peregrinos abstinere vos a carnalibus desideriis, quæ militant adversus animam, [12] conversationem vestram inter gentes habentes bonam: ut in eo, quod detrectant de vobis tamquam de malefactoribus, ex bonis operibus vos considerantes, glorificent Deum in die visitationis.

[11] Mylimiausieji, aš jus maldauju, kad jus kaipo ateiviai ir keleiviai prisilaikytumėt nuo kuniškų geidulių, kovojančių prieš dušią, [12] užlaikydami savo gerą pasielgimą tarp pagonių, kad jie tame, kame jus neteisiai apkalba kaipo piktadarius, pažintu jus iš gerų darbų ir šlovintu Dievą aplankymo dienoje.

įgyti nuosavybėn; ir jie turi pareigą garsinti Dievo *dorybes*, t. y. garbingus privalumus.— *Kurs jus...* Tais žodžiais šv. Petras primena skaitytojams didžią geradarystę jų pavadinimo iš pagonystės, todėl iš nežinojimo, paklydimo ir nusidėjimo tamsybių į krikščionystės, evangelijinės tiesos šviesą, kad tuo priminimu juos labiaus paragintu šlovinti Dievą.— (**10**) *Jus, kurie..* Taip kitados kalbėjo pranašas Ozėas (2, 23. 24) apie žydus, pasitaisiusius ir vėl atradusius malonę pas Dievą. Šv. Petras ima tuos pranašo žodžius dvasiškoje prasmėje ir sako apie krikščionis. Plg. Rym. 9, 25.

Antroji gromatos dalis (2, 11—4, 19) susideda iš įvairių perspėjimų, kaip krikščionįs, gyvendami tarp pagonių, privalo elgties ypač gi persekiojimo metu.

11—17. Padavęs apskritą taisyklę, jog krikščionįs taip turi gyventi, kad savo šventu gyvenimu duotu pagonims pavyzdį (11. 12), šv. Petras visupirma perspėja, jog visi privalo pasiduoti viršininkams, kadangi toki yra Dievo valia ir paklusnumas turi geriausias pasekmes (13—17).

(**11**) *Mylimiausieji.* Tas meilės pilnas atsiliepimas pažymi sekančių perspėjimų svarbumą.— *Kaipo ateiviai ir...* Ant žemės esame tarsi ateiviai, neturintįs pilnų teisių, ir keleiviai, pasiliekantįs čionai tik trumpą laiką; musų tėvynė yra dangus, kuriame pasiliksime amžinai, kaipo tikri piliečiai. — *Prisilaikytumėt...* Kaipo svetimi ant žemės neprivalome trokšti žemiškų ir kuniškų dalykų; o priežastis yra ta, kad visa, kas yra iš kuno, iš žemesniosios pagadintos jo dalies, kovoja prieš viršesniąją jo dalį, prieš dušią, dvasiško ir religijinio gyvenimo buveinę.— (**12**) *Užlaikydami...* Krikščionįs privalo atkreipti į save pagonių, tarp kurių gyvena, atidę savo geru pasielgimu. — *Kaipo piktadarius*, κακοποιός: darančius prasikaltimus, už kuriuos įstatymuose bausmė paskirta yra. Ir ištikrųjų pirmuosius krikščionis neteisiai kaltindavo, buk jie nepaklusnųs esą ciesoriui, kelią nesutikimus šeimynose, raginą prie maišto ir tt.— *Ir šlovintu...* Plg. Mt. 5, 16.— *Aplankymo dienoje*: kad Viešpats teiksis aplankyti pagonis per savo malonę ir atves juos į tikėjimą. Kiti aiškintojai mato čionai paminėtą tą Viešpaties aplankymą, kurs įvyks paskutiniojo teismo dienoje.

[13] Subjecti igitur estote omni humanæ creaturæ propter Deum: sive regi quasi præcellenti: [14] sive ducibus tamquam ab eo missis ad vindictam malefactorum, laudem vero bonorum: [15] quia sic est voluntas Dei, ut benefacientes obmutescere faciatis imprudentium hominum ignorantiam: [16] quasi liberi, et non quasi velamen habentes malitiæ libertatem, sed sicut servi Dei. [17] Omnes honorate: fraternitatem diligite: Deum timete: Regem honorificate.

[18] Servi subditi estote in omni timore dominis, non tantum bonis et modestis, sed etiam dyscolis. [19] Hæc est enim gratia,

[13] Taigi, pasiduokite kiekvienai žmonių tvarkai dėlei Dievo: ar tai karaliui, kaipo viršiausiajam, [14] ar tai vadams, kaipo ano siųstiems atkeršytų piktadariams ir gerųjų pagirtų. [15] Nes ta yra Dievo valia, kad gerai darydami priverstumėt nutilti neišmanančiųjų žmonių nežinojimą; [16] kaipo liuosieji, o ne kaipo darantįs iš liuosybės piktybei uždangą, bet kaip Dievo tarnai. [17] Visus gerbkite, mylėkite brolius, Dievo bijokitės, gerbkite karalių.

[18] Tarnai, bukite paklusnųs su visa baime ponams ne tik geriems ir romiems, bet ir nepakenčiamiems. [19] Nes tai yra ma-

---

(13) *Taigi, pasiduokite...* Plg. Rym. 13, 1—6. 1 Tim, 2, 1—3. Šitame straipsnelyje apie santikius su vyresnybe ir sekančiuose apie vergų pareigas ir santikius šeimynose tarp vyrų ir moterų galima pasergėti nemažas panašumas su tokiais pat šv. Povilo pamokymais. Regimai apaštalai buvo išanksto tuos dalykus apsvarstę draug ir nutarę, kokiuos pamokymus ir kaip jie turi davinėti atvedamiems į krikščionystę.— *Tvarkai.* Gr. ž. κτίσις šv. Povilo vartojamas yra prasmėje „tvėrimas, creatio“ arba „sutvėrimas, creatura“; bet jis reiškia taipogi „įstaigą, tvarką“. Šv. Petras regimai norėjo čionai pasakyti, kad reikia buti paklusniems visokiai žmonių įvestai tvarkai, visokiam teisingam valdymos budui, vis tiek ar jis apsireikštu kaipo karališka vieno žmogaus valdžia ant visų, ar kaipo demokratiškiausi savyvalda.— *Dėlei Dievo.* Nors valdymos budas yra žmonių įvestas, bet valdžia, kurią turi vieni ant kitų, yra nuo Dievo (Rym. 13, 1); todėl reikia jos klausyti dėlei Dievo.— *Karaliui:* Rymo ciesoriui; nes taip jį vadino visi, kurių kalba buvo graikiška. Plg. 1 Tim. 2, 2.— **(14)** *Vadams.* Tuo vardu buvo vadinami provincijų viršininkai. Jų reikia klausyti, kaipo ciesoriaus atstovų ir vietininkų.— **(15)** *Nes tai yra...* Paklusnumo vyriausybėms nori pats Dievas; o to paklusnumo pasekmės yra geriausios.— *Neišmanančiųjų...*: pagonių, kurie visai nepažindami krikščionių piktai juos apkalbinėjo, buk jie esą vyresnybės niekintojai ir tvarkos griovėjai.— **(16)** *Kaipo liuosieji.* Krikščionįs yra liuosi, nes išliuosuoti yra iš po velnio ir nusidėjimo vergijos; todėl jie privalo buti paklusnųs, kaipo žmonės laisvi; bet jiems ne valia išnaudoti tos savo liuosybės ir, ja prisidengiant, nebeklausyti žemiškos vyresnybės.— *Kaipo Dievo tarnai.* Krikščionįs yra liuosi, bet pasilieka Dievo tarnais; Dievas gi nori, kad jie butu paklusnųs vyriausybėms.— **(17)** *Visus gerbkite:* krikščionis ir nekrikščionis. — *Mylėkite brolius.* Labiaus reikia mylėti tie, su kuriais suvienyti esame tais pačiais tikėjimo, vilties ir meilės ryšiais. — *Dievo bijokitės,* — pildydami jo valią. Plg. augšč. 1, 17.— *Gerbkite karalių,* pildydami valstijos įstatymus.

18—25. Antras perspėjimas paliečia tarnus, kurie turi pasiduoti savo ponams, net ir piktiems, ir kentėti visus vargus, atsižvelgdami į nekalčiausiojo Kristaus kentėjimus.

(18) *Tarnai...* Plg. Ef. 6, 5... 1 Tim. 6, 1... Kol. 3, 22... Šv. Petras vartoja žodį οἰκέται, namiškiai, apimantį ne tik vergus, bet visus tarnaujančius namuose. —*Su visa baime,* atiduodami priderančią pagarbą. Plg. Ef. 6, 5. — **(19)** *Nes ta yra...* Apaštalas primena tarnams, kad kentėjimai, nors ir neužpelnyti, yra visų krikščionių dalimi ir turi laimingiausias pasekmes.—*Malonė:* Dievui meilus, įtin-

si propter Dei conscientiam sustinet quis tristitias, patiens injuste. [20] Quæ enim est gloria, si peccantes, et colaphizati suffertis? Sed si bene facientes patienter sustinetis: hæc est gratia apud Deum. [21] In hoc enim vocati estis: quia et Christus passus est pro nobis, vobis relinquens exemplum ut sequamini vestigia ejus. [22] Qui peccatum non fecit, nec inventus est dolus in ore ejus: [23] qui cum malediceretur, non maledicebat: cum pateretur, non comminabatur: tradebat autem judicanti se injuste: [24] qui peccata nostra ipse pertulit in corpore suo super lignum: ut peccatis mortui, justitiæ vivamus: cujus livore sanati estis. [25] Eratis enim sicut oves errantes, sed conversi estis nunc ad Pastorem, et Episcopum animarum vestrarum.

lonė, jei kas iš sąžinės Dievop pakelia nuliudimus, kentėdamas neteisingai. [20] Nes koki gi yra šlovė, jei už prasikaltimus nuplakti, tai kenčiate? Bet jei gerai darydami kantriai kenčiate, tai yra malonė pas Dievą. [21] Nes tam jųs ir pavadinti esate, kadangi ir Kristus kentėjo už mus, jums palikdamas pavyzdį, kad sektumėt jo pėdas. [22] Jis nepadarė nusidėjimo, ir vylius nėra rastas jo burnoje; [23] kada jam piktžodžiavo, jis nepiktžodžiavo; kada kentėjo, negrumojo; pasidavė gi jį neteisiai teisiančiajam; [24] jis musų nusidėjimus pats savo kune nešė į kryžių, kad mes, numirę nusidėjimams, gyventumėm teisybei; jo žaizdomis jųs išgydyti esate. [25] Nes jųs buvote kaip klaidžiojančios avįs; bet dabar sugrįžote prie jusų dušių Ganytojo ir Vyskupo.

---

kantis dalykas. —*Iš sąžinės Dievop*: išmanydamas savo sąžinėje, kad toki yra Dievo valia.—*Pakelia nuliudimus*— ypač neteisingai nubausti vergai.—(**20**) *Nes koki...* Apaštalas plačiaus išreiškia ir patvirtina praeitos eil. mintį.— (**21**) *Nes tam jųs...* Tarnai tapo krikščionimis, kad kaip jų galva, Kristus, kentėtu vargus, nors ir neteisingai sau padarytus; nes ir Išganytojas kentėjo ne už save, ne už savo kaltybes, bet už mus; taigi, kentėjimai jam buvo neteisingai padaryti.— *Už mus*. Tikresnis yra skaitymas: už jus.— *Pavyzdį*, —kaip reikia kantriai pakelti neteisingi kentėjimai. — (**22**) *Jis nepadarė...* Kristaus paliktas pavyzdis kančios metu aprašytas yra sek. 22—24 eil. žodžiais, liuosai cituotais iš 53. persk. Izaijo, pranašavusio apie Mesijo kentėjimus ir mirtį. 22. eil. žodžiai paimti iš Iz. 53, 9 ir pažymi tobulą Jėzaus nekaltybę. — *Ir vylius...* Nei mažiausis apgavimo žodis nebuvo Išganytojo ištartas. — (**23**) *Kada jam...* Plg. Iz. 53, 7. Pranašo žodžiai pritaikyti čionai labai liuosai. — *Nepiktžodžiavo*. Anot gr.: atgal nepiktžodžiavo.—*Pasidavė gi...* Vulgatos tekstas pažymi didį Kristaus kantrumą, apsireiškusį pasidavime Piloto teismui. Gr. t. turi kitokią prasmę: Pasidavė gi teisingai teisiančiajam. Taigi, anot šito skaitymo, šv. Petras išreiškia, kaip Jėzus numirdamas tobulai pasidavė Tėvo valiai. — (**24**) *Jis musų nusidėjimus...* Plg Iz. 53, 12. Nusidėjimais čionai pavadinta bausmė už nusidėjimus.—*Nešė*, ἀνήνεγκεν. Tas žodis pas LXX paprastai sakomas yra apie aukų nešimą į altorių. Taigi, anot šv. Petro, kryžius yra altorius; musų gi nusidėjimai dedami ant jo, kad butu sunaikinti, dovanoti. Auka yra pats Jėzus Kristus; jis yra taipogi ir aukojantis kunigas.—*Kad mes...* Toks turėjo buti Kristaus kentėjimų išdavinys.—*Jo žaizdomis...* Plg. Iz. 53, 5. Kas Išganytojui buvo kuniškos mirties priežastimi, tai tapo mums dvasiškos sveikatos šaltiniu. — (**25**) *Nes buvote...* Plg. Iz. 53, 6. Išgydymas buvo tikrai reikalingas, ir jis įvyko per Jėzų Kristų. — *Vyskupo*. Literališkai anot gr. t.: Sargo. Tas žodis išreiškia vieną iš svarbiausiųjų gero ganytojo pareigų.

3, 1—7. Tolesni perspėjimai paliečia santikius tarp vyro ir moters krikščioniškoje šeimynoje.

Caput III. [1] Similiter et mulieres subditæ sint viris suis: ut et si qui non credunt verbo, per mulierum conversationem sine verbo lucrifiant, [2] considerantes in timore castam conversationem vestram. [3] Quarum non sit extrinsecus capillatura, aut circumdatio, auri, aut indumenti vestimentorum cultus: [4] sed qui absconditus est cordis homo, in incorruptibilitate quieti, et modesti spiritus, qui est in conspectu Dei locuples. [5] Sic enim aliquando et sanctæ mulieres, sperantes in Deo, ornabant se, subjectæ propriis viris. [6] Sicut Sara obediebat Abrahæ, dominum eum vocans: cujus estis filiæ benefacientes, et non pertimentes ullam perturbationem. [7] Viri similiter cohabitantes secundum scientiam, quasi infirmiori vasculo muliebri impertientes honorem, tamquam et

3. Perskyrimas. [1] Lygiu budu ir moteręs tebuna pasidavusios savo vyrams, idant, jei kurie netiki žodžiui, butu laimėti be žodžio per moterų pasielgimą, [2] matydami jusų skaistų pasielgimą baimėje. [3] Jų pasipuošimas tenebuna išviršinis, plaukų susukimas, arba apsikrovimas auksu, arba apsivelkamieji apdarai, [4] bet paslėptasis širdies žmogus negedime tylios ir romios dvasios, kuri yra brangi Dievo akyvaizdoje. [5] Nes taip kitados puošdavos ir šventos turėjusios viltį Dievuje moteriškės, pasidavusios saviems vyrams. [6] Taip paklusni buvo Abraomui, vadindama jį savo ponu, Sara, kurios dukteręs jųs esate, gerai darydamos ir nesibijodamos jokio priešingumo. [7] Taip-pat vyrai, gyvenkite pagal išmintį draugėje su moteriška lytimi, kaipo su silpnesne, suteikdami pagarbą kaipo gyve-

---

(**1**) *Lygiu budu*: kaip tarnai savo ponams.—*Tebuna pasidavusios...* Plg. Ef. 5, 22. 23. Kol. 3, 18. 19. Tit. 2, 4. 5...—*Idant, jei...* Apaštalas nurodo vieną iš priežasčių, kodėl moteręs privalo pasiduoti savo vyrams. Jos savo paklusnumu ir visu šventu pasielgimu gali atvesti į krikščionystę ir laimėti Dievui savo vyrus pagonis, netikinčius dar Evangelijos žodžiui.—*Be žodžio*: be įkalbinėjimo žodžiais, kad atsiverstu.—(**2**) *Pasielgimą baimėje*, t. y. šventą pasielgimą, sujungtą su baime, su privengimu savo vyro. —(**3**) *Jų pasipuošimas...* Šv. Petras toliaus paaiškina, kas nesutaikoma su šventu moterų pasielgimu, ir kaip jis turi apsireikšti. Nesutaikoma: *Plaukų susukimas...* Tuos gi dalykus labai mėgdavo anuomet graikų ir lotynų moteręs pagonės.—(**4**) *Bet paslėptasis...* Tikras moters gražumas yra jos vidujinė esybė, vidujinis žmogus.—*Negedime...* Anot gr. t. negendančiame (papuošale). Vidujinis žmogus susideda iš negendančio, todėl viršprigimtinio, dangiško papuošalo *tylios ir romios dvasios*. —*Kuri yra brangi...* Dvasia, papuošta negendančiomis dorybėmis, yra didžiai Dievo branginama; todėl ji įtiks ir vyrams.— Išmintingai vienok patėmija šv. Jieronymas: „Tai įsakydamas Petras neliepia moterims buti purvinoms arba dengties bjauriais skurliais, bet tik užgina perdaug didį puošimąsi“ (Ep. 148. ad Celant.).— (**5**) *Nes taip puošdavos...* Apaštalas savo žodžiams patvirtinti jieško pavyzdžių S. Įst. tarp izraėličių, kurios tikėjosi Dievo pažadėjimais, puošė savo dušias nurodytu budu ir gyveno paklusnios savo vyrams.— (**6**) *Taip paklusni...* Gražų šventumo ir paklusnumo pavyzdį paliko tarp kitų Abraomo moteris, Sara. — *Vadindama... ponu* Veiz. Prad. 18, 12.— *Jųs esate.* Gr. t.: jųs tapote. Kaip Abraomas yra visų tikinčiųjų tėvas, taippat ir Sara gali buti pavadinta visų, ypač gi krikščionių moterų motina.— *Nesibijodamos...* Plg. Pat. 3, 25 pagal LXX. Moteris krikščionė nesiduos nukreipti nuo tikro išganymo kelio jokia baime.— (**7**) *Taip-pat...* Vyrai iš savo pusės privalo gerbti moteris.— *Gyvenkite.* Tas žodis apima visą vyro ir moters gyvenimą po vienu stogu.— *Pagal išmintį*: kaipo žmonės išmintingi.— *Su moteriška lytimi*

coheredibus gratiæ vitæ: ut non impediantur orationes vestræ.

[8] In fine autem omnes unanimes, compatientes, fraternitatis amatores, misericordes, modesti, humiles: [9] non reddentes malum pro malo, nec maledictum pro maledicto, sed e contrario benedicentes: quia in hoc vocati estis, ut benedictionem hereditate possideatis. [10] Qui enim vult vitam diligere, et dies videre bonos, coerceat linguam suam a malo, et labia ejus ne loquantur dolum. [11] Declinet a malo, et faciat bonum: inquirat pacem, et sequatur eam: [12] quia oculi Domini super justos, et aures ejus in preces eorum: vultus autem Domini super facientes mala.

nimo malonės draugtėvainėms, kad jusų maldos nebutu sutrukdytos.

[8] O galop bukite vienširdžiai, užjaučiantįs, brolių mylėtojai, mielaširdingi, romųs, nuolankųs; [9] neatsilyginkite piktu už piktą, nei keikimu už keikimą, bet priešingai, laiminkite, nes tam pavadinti esate, kad paveldėtumėt palaiminimą. [10] Nes kas nori mylėti gyvenimą ir gerų dienų matyti, tesulaiko savo liežuvį nuo pikto, ir jo lupos tenekalba vyliaus; [11] tenusigręžia jis nuo pikto ir tegul daro gera, tejieško ramybės ir ją tegul seka; [12] nes Viešpaties akįs ant teisiųjų, ir jo ausįs klausosi jų maldų; bet Viešpaties veidas prieš darančius pikta.

Gr. ž. σκεῦος reiškia liter. indą, rakandą. Vyras ir moteris yra ištikrųjų du brangiu indu, kuriuodu Dievas sutvėrė savo tarnystei. Vienas yra stipresnis, antras silpnesnis; užtat tas antrasis privalo buti labiaus gerbiamas.— *Kaipo gyvenimo...* Vyrui ne valia užmiršti, kad moteris jam visai lygi yra Dievo akyvaizdoje. Ji dalyvauja tame pat tikėjime, toje pat malonėje ir turi lygias su juo teises gauti amžinojo gyvenimo malonę, dangaus karalystę.— *Kad jusų malda...* Kad vyro ir moters draug daromos maldos nebutu sutrukdytos nesutikimais ir neapykanta nepasiliktu be išklausymo pas Dievą.

8—12. Paskutinis perspėjimas yra apie meilę, kuri pas krikščionis turi buti tikra ir apsireikšti net pasielgime su persekiotojais.

(**8**) *O galop...* Šv. Petras pradeda paskutinį perspėjimą apie krikščionių pasielgimą.— *Vienširdžiai*: turėkite vienokias mintis, bukite tobuloje santaikoje (plg. 2 Kor. 13, 11. Pil. 2, 2).— *Romųs.* To žodžio nėra gr. tekste.— (**9**) *Neatsilyginkite...* Krikščionių pasielgimas su neprieteliais (plg. Rym. 12, 17. 1 Tes. 5, 15. Mt. 5, 39).— *Nes tam pavadinti...* Veiz. augšč. 2, 21.— *Kad paveldėtumėt...* Laiminkite, kad užsipelnytumėt Dievo palaiminimą šiame gyvenime ir jį paveldėtumėt kaipo tėvainystę ateinančiame.— (**10**) *Nes kas nori..* Nurodoma priežastis, kodėl krikščionims reikia pildyti minėtos dorybės. Ji išreikšta žodžiais Ps. 33, 13—17 pagal LXX su nedideliu skirtumu. — *Mylėti gyvenimą...* Psalmėje kalbama apie žemišką gyvenimą, kurį mylėti ir juo naudoties krikščioniškai nėra užginta ir Kristaus išpažintojams; bet Apaštalas regimai turėjo mintyje ypač amžiną danguje gyvenimą.— *Nuo pikto*: nuo pikto kalbėjimo, nuo keiksmų.—(**12**) *Nes Viešpaties akįs...* Viešpats maloningai veizdi į teisiuosius ir išklauso jų maldas. —*Veidas.* Čia tuo žodžiu išreikštas didis Dievo užsirustinimas; todėl jis pasakytas vietoje: užrustintas veidas; kitur gi Dievo veidas minimas išreiškimui maloningo jo pažvelgimo.

13—22. Ypač persekiojimai reikalauja, kad krikščionįs turėtu gerą sąžinę, butu pasiryžę duoti atsakymą kiekvienam klausiančiam apie jų viltį ir galėtu savo geru pasielgimu užgėdinti piktai apie juos kalbančius (13—16); nes geriaus yra kentėti nekaltiems, kaip prasikaltusiems ir sekti tokiuo budu pavyzdį Kristaus, kurs nekalčiausis kentėjo už kaltus ir taip nupelnė didžiausias gėrybes (17 — 22).

2. Krikščionių pasielgimas persekiojimo metu.

[13] Et quis est qui vobis noceat, si boni æmulatores fueritis? [14] Sed et si quid patimini propter justitiam, beati. Timorem autem eorum ne timueritis, et non conturbemini. [15] Dominum autem Christum sanctificate in cordibus vestris, parati semper ad satisfactionem omni poscenti vos rationem de ea, quæ in vobis est, spe. [16] Sed cum modestia, et timore, conscientiam habentes bonam: ut in eo, quod detrahunt vobis, confundantur, qui calumniantur vestram bonam in Christo conversationem. [17] Melius est enim benefacientes (si voluntas Dei velit) pati, quam malefacientes. [18] Quia et Christus semel pro peccatis nostris mortuus est, justus pro injustis, ut nos offerret Deo, mortificatus quidem carne, vivificatus au-

[13] Ir kas yra, kurs jums kenktu, jei uoliai stengsitės daryti gera? [14] Bet jei ir ką kenčiate dėl teisybės, jųs esate palaiminti. O nesibijokite jų gąsdinimo ir nenustokite ramybės. [15] Viešpatį gi Kristų pašvęskite savo širdyse, budami visuomet pasiryžę pasiteisinti prieš kiekvieną, reikalaujantį iš jusų atsakymo apie tą viltį, kuri jumyse yra; [16] bet su romumu ir baime, turėdami gerą sąžinę, kad tame, kame jus apkalba, butu užgėdinti tie, kurie apšmeižia jusų gerą pasielgimą Kristuje. [17] Nes geriaus yra kentėti (jei toki butu Dievo valia) gerai darant; nekaip piktai darant, [18] kadangi ir Kristus vieną sykį numirė už musų nusidėjimus, teisus už neteisiuosius, kad mus atnašautu Dievui, numarintas, tiesa, sulig

---

(**13**) *Ir kas yra...* Plg. Iz. 50, 9. Dievas yra teisiųjų apgynėjas, todėl niekas negali jiems užkenkti.—*Jei uoliai...* Jei jusų visas pasielgimas bus tikrai geras. —(**14**) *Bet jei ir...* Anot gr. t.: Nors jums reiktu kentėti. Krikščionįs neprivalo stebėties, jei jiems reiktu ir daug iškentėti, kadangi toks yra jų paskyrimas. Veiz. augšč. 2, 21. — *Dėl teisybės*: dėl to, kas gera, ypač gi čionai dėl krikščionystės.— *Palaiminti.* Plg. Mt. 5, 10.—*O nesibijokite...* Plg. Iz. 8, 12. 13 — *Jų*: Kristaus religijos priešų.—(**15**) *Viešpatį pašvęskite*, t. y. veizdėkite į jį ir jį garbinkite kaipo švenčiausįjį.—*Kristų.* Pridėdamas tą žodį šv. Petras aiškiai supranta Izaijo (8, 13) žodžius apie Išganytoją, apie kurį kalbėjo taipogi ir pranašas.—*Savo širdyse,* — taigi vidujiniu budu. — *Pasiryžę pasiteisinti.* Krikščionįs parodys, kad jie nesibijo priešų, jei bus visuomet pasiryžę duoti atsakymą ir apginti savo tikėjimą prieš kiekvieną, kurs apie jį klausiasi. — *Apie tą viltį...* Viltį, pripildančią krikščionių širdis, vardan kurios jie nesibijo persekiojimų ir tikisi gausią už kentėjimus amžiną užmokesnį danguje.— (**16**) *Bet su romumu...* Krikščionių atsakymuose turi apsireikšti jų romumas, įsitikrinimas apie tiesą ir noras kitus įtikrinti; ne savimi pasitikėjimas ir šiurkštumas, bet baimė Dievo, kurio tiesa jiems reikia ginti, ir pagarba žmonių. — *Turėdami gerą sąžinę.* Tuomet bus gera sąžinė, kada gyvenimas yra tikrai tobulas, paremtas ant Kristaus. — *Kad tame...* Veiz. augšč. 2, 12. Labiausiai tuomet pasirodo apkaltinimų neteisingumas, kada juos darantieji priešai užgėdinti esti tame, ką prikaišioja; tuomet aikštėn išėjusi nekaltybė geriaus už gražiausius žodžius gali įtikrinti apie krikščionių tikėjimo tikrumą.—(**17**) *Nes geriaus...* Krikščionims naudinga yra kentėti nekaltai Veiz. augšč. 2, 19. 20; 3, 14.—*Jei toki butu...* Viršiausi priežastis, kodėl ant krikščionių ateina kentėjimai, yra Dievo valia be kurios niekas negali įvykti, ir nuo kurios pildymo mums ne valia atsisakyti. — (**18**) *Kadangi ir...* Apaštalas Kristaus pavyzdžiu patvirtina, ką jis pasakė 17. eil. Išganytojas gerai darė ir kentėjo. — *Vieną*

tem spiritu. [19] In quo et his, qui in carcere erant, spiritibus veniens prædicavit: [20] qui increduli fuerant aliquando, quando

kuno, bet atgaivintas sulig dvasios; [19] kurioje ir toms kalėjime buvusioms dvasioms atėjęs apsakojo, [20] kurios kitados buvo

---

sykį. Kaip pas šv. Povilą *Žyd.* 9, 28, taip ir čionai pažymima skirtumas tarp vienatinės Kristaus aukos ir netobulų aukų, dažnai atkartojamų S. Įst. — *Kad atnašautu*. Gr. t. ž. προσαγαγῇ turi platesnę prasmę, negu lot. offerret; jis čionai reiškia: kad mums leistu prisiartinti prie Dievo, nuo kurio nusidėjimas mus buvo atitolinęs. Plg. Žyd. 4, 16. — *Numarintas, tiesa...* Kristuje įvyko mirtis ir atgijimas. Jis numirė *sulig kuno*, t. y. jo kunas pasidavė mirčiai. Jis atgaivintas buvo *sulig dvasios*, t. y. jo dušia gavo naują gyvybę. Apaštalas nenori pasakyti, buk ir Kristaus dušia buvo pasidavusi pirma mirčiai, o paskui atgijusi, bet tiktai kad ji įgavo tarsi naujas jiegas, didesnį tobulumą. Reikia dar patėmyti, kad dvasia čionai nereiškia dieviškos Kristaus prigimties, bet dušią, kurią Išganytojas turėjo kaipo žmogus. — (**19**) *Kurioje*: dvasioje arba dušioje, kuri pasiliko suvienyta su dievyste, kada kunas gulėjo grabe.—Ta vieta turi ypatingą svarbumą. Iš jos priparodoma tikrumas krikščioniško tikėjimo tiesos, užrašytos apaštališkame sudėjime apie Kristaus nužengimą į pragarą žodžiais: Nužengė į peklas (į pragarą).—*Ir toms*. Kristaus atneštas išganymas buvo tikrai visuotinas, nes apskelbtas buvo taipogi dušioms žmonių, numirusių pirm Išganytojo mirties.—*Kalėjime buvusioms dvasioms*. Kalėjimu čionai regimai pavadinta numirusiųjų buveinė; bet joje, anot paties Išganytojo žodžių (Lk. 15, 22...), yra dalis, paskirta pasmerktiesiems; ir kita dalis, tėvų limbas (limbus patrum, ebr. *š'ol*) vadinama taipogi Abraomo prieglobsčiu, kame teisiųjų dušios laukė, kad ateitu Mesijas jų išliuosuotų ir dangun nuvestų. Taigi, tik apie tą antrąją pragaro dalį yra čionai kalbama. Apaštalo paminėtomis dvasiomis galėjo buti tik teisiųjų dušios. Po mirties jau nebėra atsivertimo; yra tuojau teismas, ir pasmerktieji eina į amžinas kančias (plg. 2 Kor. 5, 10 ir k.). Pasmerktieji, užkietėję savo piktume, nebegalėjo priimti geros išganymo naujienos. Nebuvo jiems tuomet ir pasmerkimo nutarimas patvirtintas, nes šv. Petras kalba apie nunešimą pragaran geros, linksmos naujienos.—*Atėjęs*. Tuo žodžiu išreikštas tikras Kristaus dušios atėjimas pragaran, o ne tiktai per galybę, arba veikimą (quoad virtutem seu effectum).—*Apsakojo*, ἐκήρυξεν. Tas žodis sakomas yra N. Įst. tik apie linksmą Evangelijos naujieną. Juo Evangelijoje pažymimas išganymo apreiškimas, kurį Jėzus Kristus darė žmonėms, gyvendamas ant žemės. Plg. Mt. 4, 17. 23 ir k. Taigi, Mesijas nuėjo taipogi numirusiems nunešti geros naujienos apie jų veikų išliuosavimą.—(**20**) *Kurios kitados...* Literališkai anot gr. t.: Kurios kitados nepaklusnios buvo. Tarp tų, kurie per Kristaus nužengimą į pragarą išliuosuoti buvo, minėtini visupirma netikintįs, gyvenusieji Noės laikais ir nenorėjusieji tikėti tuomet apreikštiems Dievo grumojimams, kada tasai patriarkas, dirbdamas sau laivą, sakė juos pražusiančius tvane, jei nedarys atgailos. Jie pasirodė netikinčiais, *kada laukė Dievo kantrybės*, tarsi jį gundydamai, arba teisingiaus anot gr. t., geriausių Vulgatos rankraščių ir Mišių knygos (fer. VI. pasch.): „Kada Dievo kantrumas laukė", quando expectabat Dei patientia, jų pasitaisymo. Šv. Raštas niekur tiesiog nesako, kad anie netikintieji butu užbaigę savo dienas be atgailos; todėl reikia spėti, jog jie bent jau skęsdami vandenyje darė tikrą gailestį už savo nepaklusnumą, taip kad jų dušios, gavusios kaltybės atleidimą (reatus culpae), nužengė į skaistyklą atkentėtų paskirtos laikinės bausmės (reatus poenae); paskui gi, priimtos į Abraomo prieglobstį, išgirdo iš atėjusio Kristaus linksmą išganymo naujieną draug su tomis dušiomis, kurios niekuomet nebuvo netikinčios.—Nors šitos 20. eil. pradžia ir regisi tarsi sumažinanti skaitlių dušių, kurioms Kristus nunešė pragaran Evangeliją, nes kalba tik apie netikėjusius Noės laikais, bet ištikrųjų taip nėra, nes 19. eil. išsireiškimas yra apskritas ir privalo toksai pasilikti. Noės gi laiko netikėjusieji paminėti yra ypač todėl, kad jie regėjosi esą pasmerkti amžinai, atstumti nuo išganymo, ir kaipo tokie yra lyg-kad visų ir didžiausių nusidėjėlių atstovai. Jų tat paminėjimas toje vietoje dar aiškiaus nurodo visuotinumą išganymo per Kristaus mirtį.—*Aštuonios dušios...* Veiz. Prad. 6, 18 ir t...—*Per vandenį*, kurs pakėlė

exspectabant Dei patientiam in diebus Noe, cum fabricaretur arca: in qua pauci, id est octo animæ salvæ factæ sunt per aquam. [21] Quod et vos nunc similis formæ salvos facit baptisma: non carnis depositio sordium, sed conscientiæ bonæ interrogatio in Deum per resurrectionem Jesu Christi, [22] qui est in dextera Dei, deglutiens mortem ut vitæ æternæ heredes efficeremur: profectus in cœlum subjectis sibi angelis, et potestatibus, et virtutibus.

buvusios netikinčios, kada laukė Dievo kantrybės Noės dienose, kuomet dirbamas buvo laivas, kuriame nedaugelis tai yra aštuonios dušios išgelbėtos buvo per vandenį, [21] kurs ir dabar jus išgelbi savo pavyzdyje, kaipo krikštas, kurs yra ne kuno purvų numetimas, bet į Dievą atkreiptas geros sąžinės prašymas per Jėzaus Kristaus prisikėlimą, [22] kurs yra po Dievo dešinės, prarijęs mirtį, kad mes taptumėm amžino gyvenimo tėvainiais; jis užžengė į dangų, kur jam pavergti yra aniolai, valdžios ir galybės.

Caput IV. [1] Christo igitur passo in carne, et vos eadem cogi-

4. Perskyrimas. [1] Kadangi tat Kristus kentėjo kune, todėl ir

laivą su Noe ir jo šeimyna. — (21) *Kurs ir dabar...* Paminėjimas išgelbėjimo nuo mirties tvane duoda apaštalui progą nurodyti panašumą tarp tvano vandenų, per kuriuos išgelbėti buvo ano laiko tikintįs, ir krikšto vandens, per kurį dabar išgelbimi tikintieji. Kaip Noė ir jo šeimyna, Dievui taip norint, išgelbėti buvo per tvano vandenį, taip dabar iš Kristaus valios krikščionįs randa išliuosavimą krikšto vandenyje.—Gr. t. įvardė ὅ, quod (skaitymas ᾧ, quo nėra tikras) užvaduoja sakinyje žodį τὸ ὕδωρ, aquam.— *Savo pavyzdyje.* Gr. t. ἀντίτυπον yra budvardis, aptariantis žodį βάπτισμα, krikštas. Taigi, kaip Sara ir Agara su jų vaikais buvo vaizdas (figura, typus) S. ir N. Įstatymo (veiz. Gal. 4, 23), taip tvanas buvo vaizdas, typus, krikšto; krikštas gi palygintas su tvanu buvo jam pavyzdis (antitypus), vaizdo (typi) išsipildamas.—*Kurs yra ne...* Apaštalas, plačiaus išreikšdamas savo mintį, nurodo laimingas pasekmes, padaromas krikšto, kurs ištikrųjų yra ne kuno apiplovimas, bet dušios.—*Bet... geros sąžinės...* Tas antras, pozityviškas krikšto padaras ne vienaip yra aiškinamas. Vulgatos žodžiai gali turėti prasmę: Prašymas (expostulatio, plg. Mt. 16, 1), su kuriuo gera sąžinė kreipiasi į Dievą, prašymas ne ko kito, kaip tik išganymo; arba: Prašymas, atkreiptas į Dievą, kad mes gautumėm gerą sąžinę. Kiti vėl verčia gr. ž. ἐπερώτημα, apsiėmimas, sutartis; ir tuomet gali buti toki prasmė: Apsiėmimas geros sąžinės, padarytas Dievui; arba geros sąžinės sutartis su Dievu. Imant žodžius paskutinėje prasmėje, galima matyti juose aliuziją į klausimus ir atsakymus, daromus prie krikšto.—*Per Jėzaus Kristaus prisikėlimą.* Išgelbėjimas krikšte įvyksta per J. Kr. prisikėlimą, be kurio krikštas negalėtu musų atgimdyti.— (22) *Kurs yra...* Prisikėlusis Kristus užžengė į dangų, kame jis viešpatauja po savo Tėvo dešinės, todėl ir gali apginti ir išgelbėti savuosius, kaip yra žadėjęs.—*Prarijęs... tėvainiais.* Visų tų žodžių nėra gr. t. ir kaikuriuose Vulgatos rankraščiuose. Savo prisikėlimu Kristus sunaikino kunišką ir amžiną mirtį, atimdamas iš jos galybę, kadangi per Kristaus nuopelnus galime visai išsisaugoti nuo amžinos mirties, o kuniška mirtis krikščioniui tik atidaro vartus į amžiną gyvenimą, kurio tėvainiais esame padaryti.— *Jis užžengė...* Todėl ir sėdi po Tėvo dešinės.— *Kur jam pavergti...* Plg. Ef. 3, 23. Kol. 3, 10.— *Aniolai..* Visos dangiškos dvasios, kokie ten nebutu jų vardai. Plg. taipogi Rym. 8, 38. 1 Kor. 15, 27.

4, 1—6. Krikščionįs, tapę panašųs į numirusį Kristų, privalo pasilikti numirę nusidėjimams, kuriuose gyveno pirm atsivertimo ir nebesiduoti į juos sugrąžinti pagonių pasielgimu, kurie už savo kaltybes duos atsakymą teisingam Teisėjui.

(1) *Kadangi tat...* Apaštalas daro išvedimą iš to, ką pasakė augšč. 3, 18...

tatione armamini: quia qui passus est in carne, desiit a peccatis: 2 ut jam non desideriis hominum, sed voluntati Dei, quod reliquum est in carne vivat temporis. 3 Sufficit enim præteritum tempus ad voluntatem gentium consummandam his, qui ambulaverunt in luxuriis, desideriis, vinolentiis, comessationibus, potationibus, et illicitis idolorum cultibus. 4 In quo admirantur non concurrentibus vobis in eamdem luxuriæ confusionem, blasphemantes. 5 Qui reddent rationem ei, qui paratus est judicare vivos et mortuos. 6 Propter hoc enim et mortuis evangelizatum est: ut judicentur quidem secundum homines in carne, vivant autem secundum Deum in spiritu.

jųs apsišarvokite ta pačia mintimi; nes kas kentėjo kune, liovėsi daręs nusidėjimus, 2 kad jau ne žmonių geiduliams, bet Dievo valiai pergyventu likusį kune laiką. 3 Nes gana jau, kad jie praeitame laike išpildė pagonių valią, gyvendami ištvirkime, geiduliuose, girtuokliavimuose, apsirijimuose, apsigėrimuose ir neleistame stabų garbinime. 4 Tuo jie stebisi, kad jųs draug nebebėgate į tą patį ištvirkimo išsiliejimą, ir jie piktžodžiuoja. 5 Jie duos atsakymą tam, kurs yra pasiryžęs teisti gyvus ir numirusius. 6 Nes to dėlei ir numirusiems apsakyta yra Evangelija, kad jie nuteisti, tiesa, kaipo žmonės kune, gyventu vienok pagal Dievą dvasioje.

— *Jųs apsišarvokite...* Kristaus kančios atminimas privalo buti krikščionims nepergalimais šarvais. Jiems reikia turėti toks pat pasiryžimas kentėti kantriai, kaip turėjo Kristus, nes krikščionįs negali gyventi be ištyrimo.— *Nes kas kentėjo...* Kada kas nors kenčia dėlei Dievo, jis paprastai liaujasi daręs nusidėjimus; noriai pakeldamas ištyrimą dėl Viešpaties, jis bjaurisi nusidėjimais ir jų saugosi.— Kiti aiškintojai mato čionai išreikštą tą pačią mintį, kaip ir pas šv. Povilą Rym. 6, 3—13; butent, jog kas kentėjo dvasiškai krikšte pagal senąjį žmogų ir numirė kunui, arba nusidėjimams, tas paliuosuotas yra nuo nusidėjimų, kad toliaus gyventu pagal naująjį žmogų.— (2) *Kad jau ne žmonių...* Kas pameta nusidėjimus, tas nebegyvena daugiaus taip, kaip norėtu negeri žmogaus prigimties geiduliai, bet visai pasiduoda Dievo valiai. Dievo gi valia yra, kad mes butumėm šventi.— *Likusį kune laiką*: kolei dar pasilieka gyvas žemiškame kune.— (3) *Nes gana...* Apaštalas, pasakęs, kad krikščionįs privalo gyventi šventai, primena, kad jie jau gyveno peiktinu pagonių gyvenimu *praeitame laike*, pirm savo atsivertimo, kad metas jį jau visai pamesti. Praeityje jie pildė ne Dievo, bet *pagonių valią.* Pagonįs gi norėjo ir jieškojo vien žemiškų džiaugsmų, visai nesirupindami dora; o tie jų džiaugsmai buvo tikrai bjaurųs, nes susidėdavo iš begėdiškiausios paleistuvystės, apsirijimų ir peiktino stabų garbinimo.— (4) *Tuo jie stebisi..* Pagonįs negalėjo suprasti, kodėl krikščionįs, kaip tik atsiversdavo, tuojau pamesdavo nešvarius žemiškus džiaugsmus, ir užtat jiems keršindavo, prasimanydami visokias nebutas jų kaltybes ir juos persekiodami.— (5) *Jie duos atsakymą...* Krikščionims nereikia bijoties piktžodžiavimų, nes jų apgynėjas yra teisingiausis Teisėjas, kurs teis visus, lygiai tuos, kurie tebebus gyvi jo atėjimo metu, kaip ir tuos, kurie jau bus numirę.— (6) *Nes to dėlei...* Kad Kristus teis taipogi numirusius, pasirodo kad ir iš to, jog jis, kaip pasakyta augšč. 3, 19. 20, apsakojo Evangeliją apie įvykusį atpirkimą ir išganymo prisiartinimą *numirusiems*, t. y. teisiųjų dušioms, pasiliekančioms Abraomo prieglobstyje; todėl jis yra lygiai gyvųjų, kaip ir numirusiųjų Viešpats. Anie numirusieji buvo, tiesa, *nuteisti* taip, kaip esti su visais žmonėmis, nes buvo numirę kuniškai; mirtis gi yra bausmė už nusidėjimus; bet jų dušios gavo tikrą gyvenimą, tą kurį atnešė pasauliui J. Kr.

[7] Omnium autem finis appropinquavit. Estote itaque prudentes, et vigilate in orationibus. [8] Ante omnia autem, mutuam in vobismetipsis caritatem continuam habentes: quia caritas operit multitudinem peccatorum. [9] Hospitales invicem sine murmuratione: [10] unusquisque, sicut accepit gratiam, in alterutrum illam administrantes, sisut boni dispensatores multiformis gratiæ Dei. [11] Si quis loquitur, quasi sermones Dei: si quis ministrat, tamquam ex virtute, quam administrat Deus: ut in omnibus honorificetur Deus per Jesum Christum: cui est gloria, et imperium in sæcula sæculorum: Amen.

[7] O visų dalykų galas prisiartino. Taigi, bukite išmintingi ir budėkite maldose. [8] O visupirma turėkite nuolatinę vienų į kitus meilę, nes meilė apdengia daugybę nusidėjimų. [9] Svečius priimkite tarp savęs be murmėjimo. [10] Tepatarnauja kits kitam kiekvienas ta dovana, kurią jis yra gavęs, kaip geri užveizdai įvairios Dievo malonės. [11] Jei kas kalba, tegul kalba kaipo Dievo žodžius; jei kas pildo tarnystę, tai tedaro kaipo iš galybės, kurią suteikia Dievas, kad visame butu pašlovintas Dievas per Jėzų Kristų, kuriam yra garbė ir viešpatavimas į amžių amžius. Amen.

---

gyvenimą *pagal Dievą*, t. y. pagal Dievo veikimą.—Kadangi šitoje eil. šv. Petras regimai grįžta prie to, ką yra pasakęs augšč. 3, 19. 20, todėl iš čia paaiškėja, jog tenai kalbama ne tiktai apie žmones Noės laikais numirusius, bet kad tie paskutinieji minimi kaipo pavyzdis; nes šičia apaštalas aiškiai kalba apie numirusius apskritai.

7—11. Teisingojo teismo paminėjimas duoda šv. Petrui progą dar sykį paraginti krikščionis į šventą gyvenimą.

(7) *O visų dalykų galas*... Kristaus įsikunijimu prasidėjo paskutinis pasaulio periodas; jam gi pasibaigus įvyks teismas gyvųjų ir numirusių. Anot paties Išganytojo mokslo (Mt. 24, 36 ir k.) teismo diena yra visai nežinoma; todėl čionai šv. Petras galėjo išreikšti, kad ji yra artesnė dabar, negu buvo kitados, nors dar jos ir reiktu laukti ištisus metų tukstančius. Plg. Jok. 5, 8. 1 Kor· 15, 31. 1 Tes. 3, 15.— *Bukite išmintingi*.. Išganytojas, paminėjęs pasaulio pabaigą, davė panašų patarimą savo mokytiniams, Mk. 14, 38...— *Budėkite*. Gr. t. bukite blaivųs.— *Maldose*. Gr. t. εἰς προσευχάς, maldoms, t. y. kad geriaus galėtumėt užsiimti maldomis.— (8) *O visupirma*... Gražiausi krikščionių dorybė yra meilė, todėl ji reikia turėti visupirma.— *Nuolatinę*. Gr. t. ἐκτενῆ, karštą.—*Nes meilė*... Nurodoma ypatinga priežastis, kodėl reikia turėti meilė, žodžiais paimtais iš Pat. 10, 12.—*Apdengia*: išdildo. Plg. Ps. 31, 1. Jok. 5, 20 ir k. Dievas nebenori matyti nusidėjimų, lyg-kad jų visai nebutu buvę.—*Daugybę nusidėjimų*. Kas pildo Dievo ir artimo meilę, tas nupelno pas Dievą savo kaltybių atleidimą (Tert. Ambr.).—Kiti supranta tuos žodžius apie prasikaltimų atleidimą savo artimams, arba apie tai, kad meilė labai praverčia nusidėjusių artimų atsivertimui.—(9) *Svečius*... Kaip labai buvo branginamas tas broliškos meilės apsireiškimas, pasirodo taipogi iš šv. Povilo gromatų. Veiz. Rym. 12, 13. 1 Tim. 3, 2. Tit. 1, 8 ir k.—*Be murmėjimo*,—nors pakeleivių priėmimas nevienam butu sujungtas su išlaidomis ir nuovargiu.—(10) *Tepatarnauja*... Nurodomas kitoks meilės apsireiškimas. Apaštalas kviečia skaitytojus taip pasinaudoti gautomis iš Dievo dvasiškomis dovanomis (χάρισμα), kad broliai turėtu iš jų kuodidžiausią naudą.—*Kaip geri užveizdai*. Mes neesame dangiškųjų dovanų savininkai; todėl turime pasielgti su jomis taip, kaip nori jų davėjas, Dievas.—(11) *Jei kas kalba*... Apaštalas pritaiko ką tik išreikštą taisyklę apie dovanas. Kas gavo dovaną pranašo, mokytojo, svetimų kalbų ir tt. Plg. Rym. 12, 6. 1 Kor. 12, 8—10 ir k.—*Kaipo Dievo žodžius*,—atsimindams, kad jis tą dovaną gavo iš Dievo, ir todėl nieko savo, žmogiško neįpindamas.—*Pildo tarnystę*,—rupindamos ligonimis, beturčiais, keleiviais ir tt.—*Kaipo iš galybės*...: atsimenant, kad Dievas jam duoda reikalingas jiegas, todėl be jokios puikybės ir pa-

[12] Carissimi, nolite peregrinari in fervore, qui ad tentationem vobis fit, quasi novi aliquid vobis contingat: [13] sed communicantes Christi passionibus gaudete, ut et in revelatione gloriæ ejus gaudeatis exsultantes. [14] Si exprobramini in nomine Christi, beati eritis: quoniam quod est honoris, gloriæ, et virtutis Dei, et qui est ejus Spiritus, super vos requiescit. [15] Nemo autem vestrum patiatur ut homicida, aut fur, aut maledicus, aut alienorum appetitor. [16] Si autem ut Christianus, non

[12] Mylimiausieji, nesistebėkite karštymečiu, kurs darosi jusų išbandymui, lyg-kad jums atsitiktu kas nepaprasta; [13] bet dalyvaudami Kristaus kentėjimuose, džiaugkitės, kad ir jo garbės apreiškime džiaugtumėtės ir linksmintumėtės. [14] Jei išniekinami esate dėlei Kristaus vardo, jųs esate palaiminti; nes Dievo šlovė, ir galybė, ir jo Dvasia ilsis ant jusų. [15] O niekas iš jusų tenekenčia kaipo žmogžudis, arba vagis, arba keiksmininkas, arba svetimų dalykų pageidaujantis. [16] O jei kas kenčia kaipo

---

sigyrimo, lyg-kad pats iš savęs tiems darbams tiktu.—*Kad visame.* Galutinas tikslas visų krikščionies darbų yra Dievo pašlovinimas.— *Per Jėzų Kristų..* Ką Dievas suteikia, mes gauname per J. Kr. tarpininkystę. Taipogi per musų Išganytoją mes galime geriausiai pašlovinti Dievą.— *Kuriam:* Dievui Tėvui. Kiti vienok aiškintojai ne be pamato supranta sekančius žodžius apie J. Kristaus pagarbinimą.

12—19. Krikščionįs neprivalo stebėties, kad ant jų atėjo persekiojimas, bet turi velyk džiaugties ir rupinties, kad kentėtu visai nekalti, nes už tokių persekiojimų pakėlimą gaus teisme amžiną gyvenimą.

(12) *Mylimiausieji...* Meilės pilnas atsiliepimas išsiveržia iš apaštalo lupų, kada jis atsimena krikščionių kentėjimus.—*Karštymečiu.* Taip pavadinti kentėjimai, per kuriuos žmogus turi pereiti, kaip per kokią ugnį, kad butu ištirtas.— *Kurs darosi...* Dievas leidžia ant musų vargus ir persekiojimus, kad išmėgintu tuos, kuriuos jis myli.—*Kas nepaprasta.* Krikščioniui kentėti ne naujiena; priešingai, yra tai dalykas paprastas ir reikalingas, visai sutaikomas su jų garbingu pašaukimu. Plg. augšč. 2, 21. Apd. 14, 22 ir k.—**(13)** *Bet dalyvaudami...* Anot gr. t.: sulig to saiko, kaip jųs dalyvaujate. Kadangi yra tikra vienybė tarp Kristaus ir krikščionių, todėl visi jo kentėjimai yra dalyvavimu Kristaus kentėjimuose, kurs juose yra neapkenčiamas. Užtat jie turi džiaugties jau čionai ant žemės.—*Kad ir jo garbės...* Kada Kristus su didžiausia šlove ateis į teismą.—**(14)** *Jei išniekinami,*—keiksmo ir pasityčiojimo žodžiais.— *Dėlei Kristaus vardo,* t. y. kad jųs išpažįstate tą vardą, kad jųs esate krikščionįs.—*Palaiminti.* Plg. Mt. 5, 11.—*Nes Dievo šlovė...* Gr. t. τὸ τῆς δόξης καὶ τὸ τοῦ Θεοῦ πνεῦμα, garbės ir Dievo Dvasia, t. y. garbės Dvasia, kuri yra taipogi ir Dievo Dvasia. Plg. Iz. 11, 2 pagal LXX. Pranašo ištartus žodžius apie Mesiją apaštalas pritaiko kantriai kenčiantiems krikščionims. Juose gyvena šv. Dvasia, prirengianti busiančią garbę, kad juos padrąsintu ir palinksmintu.—**(15)** *O niekas...* Paaiškinama, kokie kentėjimai nebus vardan Kristaus.— *Keiksmininkas.* Gr. t.: piktadaris. Plg. augšč. 2, 12.—*Svetimų dalykų pageidaujantis.* Nors tikra prasmė gr. ž. ἀλλοτριεπίσκοπος nėra žinoma, vienok jis vargiai tegali reikšti *alienorum appetitor*; todėl ir Italėje buvo: alieni inspector. Šv. Petras juo rasi norėjo aptarti pasielgimą žmogaus, kurs be reikalo kišasi į svetimus dalykus, ir turėjo mintyje tuos, kurie neišmintingo uolumo vedami viešai peikdavo pagonių papročius, jų įstaigas ir tt., taip be reikalo sukeldami Bažnyčios persekiojimo pavojų.—**(16)** *O jei kas...* Jei kas kaltinamas yra tik už Kristaus religijos išpažinimą, be jokios kitos kaltybės. Krikščionies vardas buvo duotas pirmą sykį Kristaus išpažintojams Antiokijoje apie 43. metus jų atskyrimui nuo žydų. Jis buvo visiems žinomas Ryme apie 64. m. (Tac. Annal. 15, 44 ir k.). Paskiaus jis buvo visur priimtas Bažnyčioje.—*Tenesigėdžia,*—kadangi tas vardas yra garbingas.—*Tegul šlovina...* Kas ken-

erubescat: glorificet autem Deum in isto nomine. [17] Quoniam tempus est, ut incipiat judicium a domo Dei. Si autem primum a nobis: quis finis eorum, qui non credunt Dei Evangelio? [18] Et si justus vix salvabitur, impius, et peccator ubi parebunt? [19] Itaque et hi, qui patiuntur secundum voluntatem Dei, fideli Creatori commendent animas suas in benefactis.

krikščionis, tenesigėdžia, bet tegul šlovina Dievą tame varde. [17] Nes laikas yra, kad teismas prasidėtu nuo Dievo namų. O jei pirma nuo musų, koks gi bus galas tų, kurie netiki Dievo Evangelijai? [18] Ir jei teisus vos bus išganytas, bedievis ir nusidėjėlis kame pasirodys? [19] Taigi, ir tie, kurie kenčia pagal Dievo valią, tepaveda savo dušias ištikimam Sutvertojui, darydami, kas gera

III. Ypatingi perspėjimai ganytojams ir tikintiems.

Caput V. [1] Seniores ergo, qui in vobis sunt, obsecro, consenior et testis Christi passionum: qui et ejus, quæ in futuro revelanda est, gloriæ communicator: [2] pascite qui in vobis est gregem

5. Perskyrimas. [1] Meldžiu tat vyresniuosius, jusų tarpe esančius, aš, vyresnysis, kaip ir jie, ir Kristaus kentėjimų liudytojas, kurs busiu ir dalininkas jo garbės, kuri turi buti apreikšta

---

čia dėl krikščionies vardo, tas kenčia dėl Kristaus, todėl savo kentėjimu jis gali pašlovinti Dievą (Apd. 5, 41) —(17) *Nes laikas yra...* Nurodoma nauja priežastis, kodėl drąsiai reikia kentėti ištyrimas: nuo pat Kristaus atėjimo prasidėjo teismas, pasieksiantis visus žmones ir tautas; tą teismą pirmi turi atjausti krikščionįs.— *Teismas,*— apsireiškiantis tuo, kad ant vienų ateina kentėjimai, kurie turi juos ištirti, bausmėmis apkuopti nuo paklydimų bei prasikaltimų ir išliuosuoti juos vis labiaus nuo netobulybės; ant kitų gi, kad juos nubaustu lig amžinam pražuvimui. — *Nuo Dievo namų.* Krikščionįs yra Dievo namai, sąnariai Bažnyčios, Dievo įsteigtos, jam priklausančios ir jam privalančios tarnauti. Nuo jų prasideda Dievo teismas, kad toliaus pereitu ant netikinčiųjų.—*Koks gi bus galas...* Krikščionįs ne tik neprivalo dejuoti dėl ištyrimo, bet dar jiems reikia dėkoti Dievui, nes jų kentėjimai yra labai maži sulyginant su netikinčiųjų bausmėmis.—(18) *Ir jei teisus...* Atkartota ta pati mintis žodžiais, paimtais iš Pat. 11, 31 pagal LXX.—*Kame pasirodys.* Tenai, kur teisieji tik vargiai gaus išganymą, nusidėjėliai neturės drąsos nei pasirodyti.—(19) *Taigi...* Užbaiga viso straipsnio apie kentėjimus.—*Kenčia pagal...* Kurie kenčia ne už kokiuos nors prasikaltimus, bet dėlto kad taip nori Dievas.— *Tepaveda...*— Kaip J. Kr. ant kryžiaus, pilnai pasitikėdami Dievu. — *Ištikimam Sutvertojui,*— kurs dušias sutvėrė, kad jas išganytu, ir budamas ištikimas savo žadėjimą įvykdys, jei tik jos darys, kas gera.

Trečioji gromatos dalis (5, 1—11) susideda iš ypatingų perspėjimų, paliečiančių bažnytinės draugijos gyvenimą ir santikius dvasiškijos su tikinčiais. Ganytojai privalo labai rupinties sau pavestaja kaimene (1—4); tikintieji turi pasiduoti savo dvasiškiems vadovams. Ganytojams ir tikintiems reikia pildyti nuolankumo dorybę, buti blaiviems ir budriems prieš velnio pagundas, ir galop pasitikėti Viešpačiu.

(1) *Meldžiu tat...* Kadangi teismas prasideda nuo Dievo namų, todėl šv. Petras graudena vyresniuosius, kad jie gerai pildytu savo pereigas.— *Vyresniuosius*: visus bažnytinius viršininkus, vyskupus ir kunigus. Plg. Apd. 11, 30 ir k.—*Aš, vyresnysis...* Apaštalas pažymi tris savo vardus, duodančius jam teisę atsiliepti su pagraudenimu į viršininkus bažnyčių, kurioms parašyta buvo šita gromata. Jis vadina save visupirma ὁ συμπρεσβύτερος, t. y. žinomu jiems kunigu, kaip ir jie patįs, tarsi sankunigiu, arba sanvyresniuoju. Šv. Petras, Kristaus vietininkas, statyda-

Dei, providentes non coacte, sed spontanee secundum Deum: neque turpis lucri gratia, sed voluntarie: [3] neque ut dominantes in cleris, sed forma facti gregis ex animo. [4] Et cum apparuerit princeps pastorum, percipietis immarcescibilem gloriæ coronam. [5] Similiter adolescentes subditi estote senioribus. Omnes autem invicem humilitatem insinuate, quia Deus superbis resistit, humilibus autem dat gratiam. [6] Humiliamini igitur sub potenti manu Dei, ut vos exaltet in tempore visitationis: [7] omnem sollicitudinem vestram projicientes in eum, quoniam ipsi cura est de vobis. [8] Sobrii estote, et vi-

ateityje: [2] ganykite jums pavestą Dievo kaimenę, rupindamies ja ne iš prievartos, bet iš geros valios pagal Dievą, ne dėl bjauraus pelno, bet iš gero noro, [3] ne kaip viešpataujantis ant tų, kurie yra jusų dalis, bet tapdami pavyzdžiu kaimenei iš širdies. [4] Ir kad pasirodys ganytojų kunigaikštis, jus imsite nevystantį garbės vainiką. [5] Taippat jaunikaičiai, bukite pasidavę vyresniesiems. O visi įkvėpkite kits kitam nuolankumą; nes Dievas priešinasi puikiems, nuolankiems gi duoda malonę. [6] Taigi, nusilenkkite po galinga Dievo ranka, kad jis jus išaugštintu savo aplankymo laiku, [7] užmesda-

mas save šaly paprastų kunigų, parodo didį savo nuolankumą; tai vienok nesumažina jo orumo. Toliaus jis vadina save liudytoju Kristaus kentėjimų, kuriuos jis matė savo akimis; todėl gali tikrai paliudyti apie tai, ką Išganytojas iškentėjo musų išganymui. Galop jis vadina save dalininku Kristaus *garbės*, kuri bus apreikšta antrame Išganytojo atėjime. Tas paskutinis vardas paliečia ateitį, taip kaip pirmasis praeitį, o antrasis dabartinį laiką.—(**2**) *Ganykite.* Tuo žodžiu apimtos yra visos gero ganytojo pareigos, visas veikimas jam pavestosios kaimenės labui. Plg. augšč. 2, 25. Ganytojo ir kaimenės metafora perėjo į N. Įst. iš Senojo. Veiz. Ps. 22, 1. Jer. 3, 15 ir k.—*Rupindamies.* Gr. ἐπισκοποῦντες, budėdami ant jos.—*Ne iš prievartos...* Toliaus apaštalas nurodo ydas, kurių ganytojams reikia sergėties, ir privalumus, kurie turi apsireikšti jų tarnystės pildyme.—*Pagal Dievą:* kaip pats Dievas nori ir daro.—*Ne dėl... pelno.* Nors Evangelijos skelbėjai turi teisę gyventi iš Evangelijos, bet jiems ne valia daryti iš jos amato pasipelnymui. Plg. 1 Kor. 9, 7—14.—(**3**) *Viešpataujantis*: kurie viešpatauja prislėgdami savo pavaldinius.—*Ant tų, kurie yra jusų dalis.* Gr. ž. κλῆρος reiškia burtą, o taipogi dalį gautą per burtą; taigi čionai juo pavadinti tikintieji, paskirti, kaipo dalis, pavieniems ganytojams.—*Pavyzdžiu,* τύποι. Duoti tikintiems gerą pavyzdį yra svarbiausi ganytojų pareiga, nes be gero pavyzdžio jų žodžiai ir valdžia dažnai gali pasilikti be įtekmės.—*Iš širdies.* Tų žodžių nėra gr. tekste.—(**4**) *Ir kad pasirodys...* Nurodomas ištikimųjų ganytojų užmokesnis antrame Kristaus atėjime,—*Ganytojų kunigaikštis.* Gr. t. ἀρχιποιμήν, vyriausis ganytojas, t. y. Kristus. Plg. Žyd. 13, 20.—*Nevystantį vainiką.* Veiz. 1 Kor. 9, 25. 2 Tim. 4, 8 ir k.—(**5**) *Taip-pat jaunikaičiai...* Kaip vyresnieji privalo gerai pildyti savo pareigas link sau pavestųjų tikinčiųjų, taip ir jaunesnieji, νεώτεροι t. y. visi tikintįs privalo išpildyti savo pareigas link vyresniųjų. Tos gi pareigos trumpai išreikštos žodžiais: *bukite pasidavę.*—*O visi*: kunigai ir šiaip jau tikintįs.—*Įkvėpkite.* Tikras gr. skaitymas turi retai sutinkamą žodį ἐγκομβώσασθε padirbtą iš κόμβος, mazgas; jis vartojamas prasmėje: apsivilkti (ypač trumpu vergų apdaru). Taigi, šv. Petras ragina savo skaitytojus, kad jie tarsi apsivilktu nuolankumu.—*Nes Dievas...* Nuolankumo reikalingumas priparodomas šv. Rašto žodžiais. Veiz. Pat. 3, 34. Plg. Jok. 4, 6. — (**6**) *Taigi, nusilenkkite...* Išvedimas iš ką tik minėtų šv. Rašto žodžių.—*Po galinga...*,— nes pats visagalis Dievas leidžia ant jusų kentėjimus. Plg. augšč. 4, 12-19.—*Kad... išaugštintu,*— nes Dievas suteikia savo malonę nuolankiems.— *Savo aplankymo laiku:* tuo laiku, kurį Dievas paskaitys jam tinkamu. Žodis „*aplankymo*" rasi įdėtas čionai is 2, 12.—(**7**) *Užmesdami..* Žodžiai paimti iš Ps. 54, 23 su nedideliu

gilate: quia adversarius vester diabolus tamquam leo rugiens circuit, quærens quem devoret: [9] cui resistite fortes in fide: scientes eamdem passionem ei, quæ in mundo est, vestræ fraternitati fieri. [10] Deus autem omnis gratiæ, qui vocavit nos in æternam suam gloriam in Christo Jesu, modicum passos ipse perficiet, confirmabit, solidabitque. [11] Ipsi gloria, et imperium in sæcula sæculorum: Amen.

mi ant jo visą jusų rupestį; nes jis jumis rupinasi. [8] Bukite blaivųs ir budėkite, nes jusų priešininkas, velnias, kaip rėkiantis liutas, aplink eina, jieškodamas, ką prarytu; [9] jam priešinkitės tvirti tikėjime, žinodami, jog tie patįs kentėjimai atsitiko jusų broliams, esantiems pasaulyje. [10] O visokios malonės Dievas, kurs mus pavadino į savo amžiną garbę Kristuje Jėzuje, patsai jus, truputį nukentėjusius, ištobulins, pastiprins ir patvirtins. [11] Jam garbė ir viešpatavimas į amžių amžius. Amen.

Gromatos užbaiga.

[12] Per Silvanum fidelem fratrem vobis, ut arbitror, breviter scripsi: obsecrans et contestans, hanc esse veram gratiam Dei, in qua statis. [13] Salutat vos ec-

[12] Aš jums parašiau, kaip man regisi, trumpai per Silvaną, ištikimą brolį, kad jus pagraudenčiau ir paliudyčiau, jog ta yra tikra Dievo malonė, kurioje jųs

skirtumu.—*Rupestį,*—kurį gali sužadinti persekiojimai.—(**8**) *Bukite blaivųs...* Pasitikėjimas Dievu nepaliuosuoja krikščionių nuo dorinio blaivumo ir budrumo, jei jie nenori, kad dvasiškas priešas pergalėtu juos kentėjimais. — *Priešininkas...* Piktoji dvasia draug su kunu ir pasauliu yra didžiausi krikščionių priešininkai.—*Kaip rėkiantis...* Pažymima didi priešininko jiega ir piktumas.—*Prarytu:* pražudytu dvasiškai.—(**9**) *Jam priešinkitės...* Krikščionįs privalo ir gali nepasiduoti tam baisiam priešui. Reikalingas kovai jiegas jiems suteikia jų tikėjimas.—*Tikėjime.* Geriaus: tikėjimu, τῇ πίστει.— *Žinodami, jog...* Ir tai privalo padrąsinti persekiojamus šv. Petro skaitytojus, kad kenčia ne jie vieni, bet kenčia visi krikščionįs, kame tik jie yra pasaulyje, nes iš Dievo valios krikščionįs neesti be ištyrimo. Plg. 2 Tim. 3, 12. Augšč. 4, 12.—(**10**) *O visokios...* Dievas neapleis krikščionių kentėjimuose. Jis, visokios malonės pradžia ir šaltinis, pastiprins juos savo malonėmis.—*Mus.* Gr. t. jus.—*Pavadino į... garbę...* Krikščionįs pavadinti į tikėjimą, tuo pačiu pavadinti yra į amžiną garbę. Pavadinti per J. Kr. tarpininkystę, per jį taipogi gaus ir garbę.—*Truputį nukentėjusius.* Kentėjimai yra viena sąlygų, kuri reikia išpildyti išganymo gavimui.—(**11**) *Jam garbė ir...* Veiz. augšč. 4, 11.

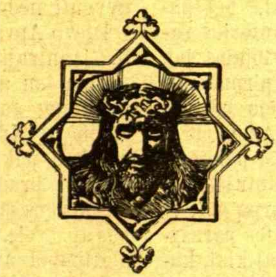
Gromatos užbaiga (12—14) susideda iš pagyrimo Silvano, pasveikinimų ir apaštališko palaiminimo.

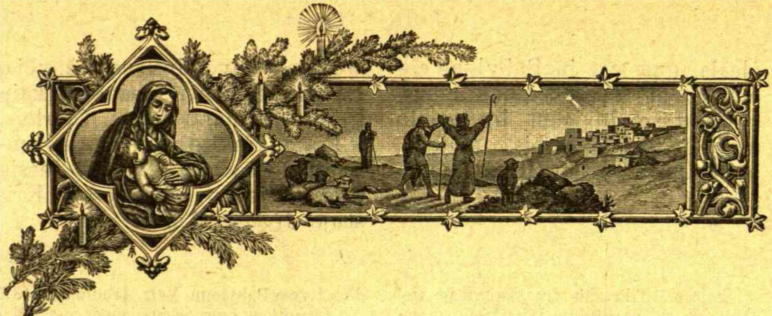
(**12**) *Aš jums parašiau...* Nurodomas gromatos tikslas.— *Regisi, trumpai.* Daugybė dalykų, apie kuriuos šv. Petras norėjo kalbėti skaitytojams, duoda jam progą pavadinti savo gromatą trumpa. — *Per Silvaną.* Silvanas, vadinamas taipogi Syliu, buvo šv. Povilo sandarbininkas. Veiz. Apd. 15, 22. 2 Kor. 1, 19. 1 Tes. 1, 1 ir k. Gali buti, kad šv. Petras Silvanui buvo pavedęs savo gromatą nunešti krikščionims, arba rasi juo pasinaudojo kaipo raštininku savo žodžiams surašyti gromaton. — *Ištikimą brolį.* Silvano pagyrimas. Apaštalas, anot gr. t., tarsi sako: Silvanas yra brolis vertas užsitikėjimo, jums gerai pažįstamas. — *Ta yra tikra...* Lyg-kad butu pasakyta: ta Dievo malonė, kurios jųs laikotės, yra tikra; arba kitais žodžiais: jusų religija yra vienatinė tikra.

clesia, quæ est in Babylone coelecta, et Marcus filius meus. [14] Salutate invicem in osculo sancto: Gratia vobis omnibus, qui estis in Christo Jesu. Amen.

stovite. [13] Sveikina jus bažnyčia, Babylone esanti, išrinktoji kaip ir jųs, ir mano sunus, Morkus. [14] Pasveikinkite vieni kitus šventu pabučiavimu. Malonė teesie jums visiems, kurie esate Kristuje Jėzuje. Amen.

— *Stovite.* Tikresnis yra skaitymas: stovėkite, t. y. pasilikkite tvirti toje malonėje. — (**13**) *Sveikina...* Žodis *bažnyčia* Vulgatos teisingai yra pridėtas; nes jei šv. Petras kalbėtu čionai, kaip kaikurie mano, apie savo moterį arba kokią kitą šlovingą moteriškę, tai butu be abejonės įdėjęs jos vardą, o ne pažymėjęs jos tik tokiuo apskritu išsireiškimu. — *Babylone.* Tą žodį galima čionai imti tik metaforinėje prasmėje. Nėra jokių priparodymų, kad šv. Petras butu kuomet nors buvęs tikrame Babylone, tuotarpu kad ne sykį jis buvo Ryme ir čia liko nukankintas. Lygiai žydai, kaip šv. Jonas Apreiškime vadina Rymą Babylonu. Veiz. Įvedimą p. 487. — *Išrinktoji, kaip ir jus*: kurią pats Dievas išrinko, kaip ir kitas bažnyčias. — *Sunus,* — pagimdytas malonei. — *Morkus*: evangelistas. Jo paminėjimas patvirtina nuomonę, kad Babylonu pavadintas yra Rymas, nes anot visai tikro padavimo Morkus nukeliavo draug su šv. Petru Ryman ir čia parašė Evangeliją, kurią apsakojo Apaštalas. — (**14**) *Pasveikinkite...* Plg. Rym. 16, 16. 1 Kor. 16, 20 ir k. Vietoje *šventu* gr. t. yra: meilės. — *Malonė.* Gr. t.: Ramybė. Plg. Rym. 16, 24 ir k. — Žodis *Amen* rasi ne paties šv. Petro, bet vėliaus pridėtas.

ANTROJI GROMATA

ŠVENTO PETRO.

ĮVEDIMAS.

1. Nors iš antrašo gali rodyties, kad antroji šv. Petro gromata parašyta visai krikščionijai, bet pačioje gromatoje (3, 1) autorius sakosi rašąs savo skaitytojams jau antrą sykį; todėl tais pirmaisiais skaitytojais regimai turėjo buti tie patįs penkių Mažosios Azijos provincijų krikščionįs, kurie paminėti pirmosios gromatos antraše. Į M. Azijos krikščionių tarpą po pirmosios šv. Petro gromatos parašymo buvo įsiveržę klaidžiatikiai, kurių pasielgimas ir mokslas buvo labai pavojingas tikriems Kristaus išpažintojams. Buvo tai taip vadinami antinomistai. Tie žmonės, nors turėjo krikščionių vardą, gyvenime pasiliko tikri pagonįs su visomis bjauriausiomis pagonių ydomis. Jie stengėsi suvedžioti brolius, teisindami savo pasielgimą tariama liuosybe, kurią atnešęs Kristus savo išpažintojams, lyg-kad Išganytojo suteiktoji liuosybė leistų kam nors gyventi nedorai. Jie liovėsi tikėję į Dievo Apveizdą, valdančią pasaulį, į antrąjį Kristaus atėjimą ir teismą su amžinu nusidėjėlių nubaudimu; gal dar jie mėgino visai užginčyti Kristaus dievystę. Antinomistų paklydimą pačioje jo atsiradimo pradžioje buvo nurodęs ir pasmerkęs savo gromatoje šv. Jokubas ap. (veiz. augšč. p. 462); toliaus platinamą trumpai, bet smarkiai papeikė šv. Judas (veiz. įved. į Jud. grom.). Kadangi jis vis dar nesiliovė platinęsis, todėl prieš jį parašė savo antrąją gromatą šv. Petras. Taigi, ją rašydamas apaštalų kunigaikštis turėjo tikslą sutvirtinti M. Azijos krikščionis tikėjime ir perspėti juos prieš naują pavojų, daug baisesnį negu tas, kurs davė progą pirmosios gromatos rašymui.

2. Savo skaitytojų sulaikymui krikščioniškame tikėjime ir sustiprinimui prieš klaidžiatikius šv. Petras antroje savo gromatoje primena didžias Dievo suteiktas geradarystes ir padarytus žadėjimus, kurie verčia krikščionis gyventi šventai, o taipogi jis nurodo tikrumą jiems apsakotojo mokslo, kaipo paremto apaštalų ir S. Įst. pranašų liudijimais. Perspėdamas gi prieš didį skaitytojams grumojantį pavojų Apaštalas aprašo netikusį klaidų platintojų pasielgimą ir išrodo jų mokslo klaidingumą. Taigi, gromatoje galima atskirti po trumpos įžangos (1, 1. 2) dvi dali, kurių pirmoji (1, 3—21) paskirta skaitytojų paraginimui tarpti krikščioniškose dorybėse, antroji gi (2, 1—3, 18) perspėjimams prieš klaidžiatikius.

3. Kada ir kame parašyta buvo antroji šv. Petro gromata, nėra tikrai žinoma. Kadangi vienok Apaštalas sakosi (1, 14) laukiąs veikios savo mirties, apie kurią jis buvo gavęs J. Kristaus apreiškimą, ir kadangi tikras yra dalykas, jog šv. Petras nukankintas buvo 67. m. Ryme, todėl reikia spėti, kad čionai jis ir parašė savo antrąją gromatą baigiantis 66. arba 67. m. pradžioje.

4. Gromatos autorius antraše vadina save Simonu Petru, J. Kr. tarnu ir apaštalu. Sutinkami pačioje gromatoje patėmijimai, kad autorius gavęs iš J. Kr. apreiškimą apie veikią mirtį, kad jis matęs Išganytojo persimainymą ant kalno (transfiguraciją), kad Povilas esąs jo mylimasis brolis, t. y. draugas apaštališkuose darbuose, kad jis jau parašęs savo skaitytojams vieną gromatą, toliaus tokios pat kaip pirmoje šv. Petro grom. mintis apie antrąjį J. Kr. atėjimą ir nemaža panašių išsireiškimų, gilus S. Įst. pažinimas, galop pats rašymo budas ir apaštališkas uolumas, vis tai ir daug kitų dalykų paimtų iš pačios gromatos labai gerai patvirtina, kad jos autorius ne tik save pavadino Simonu Petru, bet ištikrųjų jis buvo.

Antroji šv. Petro gromata išpradžios regimai nelabai buvo prasiplatinusi ir gali buti, kad daugeliui bažnyčių ji žymiai vėliaus už kitus N. Įst. raštus pasidarė žinoma, nes tik po ilgesnių svyravimų ji buvo visos Bažnyčios priimta, kaipo kanoniškas ir autentiškas apaštalų kunigaikščio veikalas. Vienok pavienėse bažnyčiose ji buvo žinoma ir vartojama nuo seniausių laikų, kaipo šv. Rašto dalis. Gana tikros į ją aliuzijos randasi jau pas pirmojo ir antrojo šimtmečio šv. tėvus ir rašytojus, šv. Klemensą Rym., šv. Polykarpą, Ermą, šv. Justiną, šv. Teofilį Ant. ir kitus. Trečiame šimtmetyje ji dažniaus minima, nors kaikurie, kaip Klemensas Aleks., Origenas ir k., pažymi tebebuvusias jų laiku abejones apie gromatos autentiškumą. Tos abejonės žinomos yra ir ketvirtame šimtmetyje, bet pati gromata randasi jau beveik visų bažnyčių kanonuose, o tie, kurie mini seniaus buvusias abejones, patis skaito ją autentiška; taip, Euzebijus, nors talpina ją tarp ἀντιλεγόμενα (deuterokanoniškų), vienok atskiria aiškiai nuo apokryfiškų Petro raštų, ir šv. Jieronymas kalba, tiesa, apie kitų abejojimus, patsai gi skaito gromatą tikru šv. Petro veikalu. Paskiaus ir abejonių liekanos pranyksta.

5. Yra neabejotinas panašumas tarp 2. šv. Petro ir šv. Judo gromatų. Tas panašumas tik labai mažai žymus pirmame persk. daro-

si visai aiškus antrame ir trečiojo pradžioje (2 Petr. 2, 1—3, 3 plg. Jud., 4—18). Regimai vienas autorių pasinaudojo kitojo veikalu. Nors ir dabar tebesiginčijama, katras pirmas parašė savo gromatą, bet daug tikresnė nuomonė yra tų, kurie pripažįsta pirmenybę šv. Judui. Judas kalba apie antinomistų paklydimus trumpai, taip kaip galima laukti nuo žmogaus, rašančio apie jų pradžią; tuotarpu iš šv. Petro gromatos paklydimai pasirodo labiaus išsiplėtoję, nes autorius duoda daugiaus smulkmenų, naudojasi naujais priparodymais, galop kaikuriuos neaiškius šv. Judo žodžius išreiškia daug aiškiaus, pilniaus, apskričiaus. Visa tai nurodo, kad Petras turėjo Judo gromatą ir rašydamas prieš tuos pačius klaidžiamokslius, pasinaudojo kaikuriomis jos vietomis. Vienok jokių prikaišiojimų to dėlei jam negalima daryti, tuo labiaus kad, neveizdint į dviejų gromatų panašumą, šv. Petro veikalas nepaliauna buvęs savistovis.

Epistola beati Petri Apostoli secunda.

Antroji švento Petro Apaštalo gromata.

Gromatos antrašas.

Caput I. [1] Simon Petrus, servus, et Apostolus Jesu Christi, iis, qui coæqualem nobiscum sortiti sunt fidem in justitia Dei nostri, et Salvatoris Jesu Chri-

1. Perskyrimas. [1] Simonas Petras, Jėzaus Kristaus tarnas ir apaštalas, tiems kurie gavo draug su mumis lygiai brangų tikėjimą per teisybę musų Dievo ir

1, 1—2. Antraše be autoriaus vardo ir linkėjimo Dievo malonės skaitytojams nurodomas nors ne visai aiškiai gromatos turinys ir tikslas.

(1) *Simonas,* — žydiškas apaštalų kunigaikščio vardas. Kaikuriuose net ir labai senuose gr. kodeksuose tas vardas turi truputį kitokią išvaizdą, Συμεών (Symeonas), kuri kaipo labiaus panaši į žydišką *Sim'on*, regisi, yra tikresnė. Su žydiškuoju sujungtas symbolinis Kristaus duotas vardas, *Petras.* — *Tarnas ir apaštalas...* Ir šv. Povilas deda tuodu pavadinimu šaly savo vardo. Plg. Rym. 1, 1. Tit. 1, 1. — *Tiems kurie...* Gromatos skaitytojai taip yra pažymėti, lyg-kad jais butu visi krikščionįs. Bet iš tolesnio jos turinio paaiškėja, kad šv. Petras turėjo mintyje tuos pačius penkių M. Azijos provincijų krikščionis, kurie išvardyti pirmosios gromatos antraše. — *Gavo*: dovanai gavo, o ne patįs sau įgijo.—*Su mumis*: Kristaus apaštalais. — *Lygiai brangų.* Gr. t. ἰσότιμον, lygiai šlovingą ir suteikiantį lygias teises. Tikėjimas duoda visiems krikščionims lygias teises buti Dievo karalystėje piliečiais. — *Per teisybę.* Tuos žodžius dvejopai galima jungti su pirm jų esančiais: *tikėjimą per teisybę*, t. y. tikėjimą draug su teisybe (nuteisinimu), kurią davė mums Dievas; arba: *gavo... per teisybę musų Dievo,* t. y. gavo per

sti. [2] Gratia vobis, et pax adimpleatur in cognitione Dei, et Christi Jesu Domini nostri:

Išganytojo, Jėzaus Kristaus. [2] Malonė jums ir ramybė tepasidaugina pažinimu Dievo ir Kristaus Jėzaus, musų Viešpaties.

I. Reikalingumas tarpti krikščioniškų dorybių pildyme.

[3] Quomodo omnia nobis divinæ virtutis suæ, quæ ad vitam, et pietatem donata sunt, per cognitionem ejus, qui vocavit nos propria gloria, et virtute, [4] per quem maxima, et pretiosa nobis promissa donavit: ut per hæc efficiamini divinæ consortes naturæ: fugientes ejus, quae in mundo est, concupiscentiæ

[3] Kadangi jo dieviška galybė mums visa, kas gyvenimui ir dievotumui praverčia, padovanojo per pažinimą to, kurs mus pašaukė savo šlove ir galybe, [4] per kurį jis mums dovanojo didžiausius ir brangiausius pažadėjimus, kad per juos jųs pasidarytumėt dieviškos prigimties dalininkais, vengdami esantį pa-

tą teisybę, kurią parodo Dievas, kada jis visiems suteikia tą patį tikėjimą, nežiurėdamas į ypatas. — *Dievo ir Išganytojo.* Žiurint į graik. gramatikos taisykles (duo substantiva cum uno articulo), galima manyti, kad abiem tiem vardais pažymėta viena ir ta pati ypata musų Viešpaties J. Kr.; butu tai aiškus liudijimas apie jo dievystę. Kadangi vienok 3. eil. atskirti yra dvi ypati Tėvo ir Sunaus, todėl gana daug aiškintojų velija ir 1. eil. matyti tokį pat skirtumą. — (2) *Tepasidaugina.* Gr. t. yra tas pats žodis, kaip ir 1 Petr. 1, 2. — *Pažinimu.* Anot gr. t., pilnu tobulu pažinimu. Juo žmogus labiaus pažįsta Dievą ir Jėzų Kristų, juo jis daugiaus gauna malonės ir ramybės.

Pirmoje gromatos dalyje (1, 3—21) šv. Petras nurodo savo skaitytojams, kaip labai reikalinga pažanga krikščioniškose dorybėse ir kodėl.

3—15. Trumpai pažymėjęs didžias Kristaus suteiktas dovanas, reikalingas viršprigimtiniam krikščionių gyvenimui (3. 4), Apaštalas ragina skaitytojus rupinties įgyti visas dorybes, jomis augti ir gerais darbais tikrą padaryti savo pašaukimą ir išganymą (5—11). Tuo uoliaus jis tai daro, kad žino iš apreiškimo apie veikiai įvyksiančią savo mirtį (12—15).

(3) *Kadangi...* Vulgata sujungia 3. ir 4. eil. su gromatos antrašu. Bet geriaus 3. eil. pradėti naują ilgą sakinį, apimantį visa, kas pasakyta 3—7. eil., kuriame 3. ir 4. eil. yra protazis, o 5—7. apodozis. Gr. t. čionai žymiai aiškesnis už lot. Trumpai sakant Apaštalo mintis yra toki: Kadangi dieviška Kristaus galybė davė mums visa, kas paliečia gyvenimą ir dievotumą..., todėl tai jųs stengkitės visomis jiegomis išreikšti savo tikėjimą dorybėmis, arba, tebuna jusų gyvenimas tikrai krikščioniškas, vertas gautųjų malonių. — Eil. pradedantis gr. ž. ὡς čionai reiškia: kadangi. — *Jo dieviška galybė*: Jėzus Kristus, kurs budamas Dievas turi dievišką galybę. — *Mums*: visiems krikščionims. — *Visa, kas...*: visas malones, kurios gali palaikyti mumyse naują atgimime gautą gyvenimą ir visus išviršinius jo apsireiškimus. — *Per pažinimą...* Įrankis, kuriuo J. Kr. davė krikščionims visus dalykus, yra tikrojo Dievo pažinimas, jų atsivertimas. — *Kurs mus pašaukė.* Pavadinimas į tikėjimą N. Į dažnai pasavinamas Dievui Tėvui. Pavadino gi jis *savo šlove ir galybe* toje prasmėje, kad tiedvi Dievo tobulybi ypač apsireiškė musų pašaukime. — (4) *Per kurį.* Gr. kodeksuose tie žodžiai skaitomi yra trejopai: per kurias (šlovę ir galybę), per kurią (galybę) ir per kurį (per Dievą). Pirmas skaitymas, regisi, yra tikresnis.— *Dovanojo.* Dovanų davėjas yra Kristus. — *Didžausius... pažadėjimus* — apie antrą garbingą J. Kr. atėjimą ir apie amžiną išrinktųjų laimę. — *Kad per...* J. Kr. padarė pažadėjimus, kad mums padėtu išsiliuosuoti iš šio sugedusio pasaulio ir tapti panašiais į Dievą...— *Dieviškos prigimties...* Per malonę krikščionis ištik-

corruptionem. [5] Vos autem curam omnem subinferentes, ministrate in fide vestra virtutem, in virtute autem scientiam, [6] in scientia autem abstinentiam, in abstinentia autem patientiam, in patientia autem pietatem, [7] in pietate autem amorem fraternitatis, in amore autem fraternitatis caritatem. [8] Hæc enim si vobiscum adsint, et superent, non vacuos, nec sine fructu vos constituent in Domini nostri Jesu Christi cognitione. [9] Cui enim non præsto sunt hæc, cæcus est, et manu tentans, oblivionem accipiens purgationis veterum suorum delictorum. [10] Quapropter fratres magis satagite ut per bona opera certam vestram vocationem, et electionem faciatis: hæc enim facientes, non pecca-

saulyje geidulio pagedimą; [5] todėl jųs ir prisidėkite visu rupestingumu ir gausiai parodykite savo tikėjime dorybę, dorybėje gi žinojimą, [6] žinojime gi susilaikymą, susilaikyme gi kantrumą, kantrume gi dievotumą, [7] dievotume gi brolių mylėjimą, brolių gi mylėjime meilę. [8] Nes jei tie dalykai jumyse yra ir tarpsta, jie nepaliks jusų tuščių ir be vaisių musų Viešpaties, Jėzaus Kristaus, pažinime. [9] Nes kuriame jų nėra, tasai yra aklas ir ranka čiupinėjąs, užmiršęs apkuopimą nuo savo senų nusidėjimų. [10] To dėlei broliai labiaus stengkitės, kad per gerus darbus padarytumėt tikrą savo pavadinimą ir išrinkimą; nes tai darydami jųs niekuomet nenusidėsite. [11] Nes taip bus jums gausiai

rųjų darosi mystišku ir viršprigimtiniu budu dalininkais dieviškos esybės, taip kad tampa Dievo įsuniais. Plg. Jo. 1, 12. 13; 3, 3... Rym. 8, 4... ir k. — *Vengdami...* Gr. t.: išvengę. Kad tapus dieviškos prigimties dalininku, reikia pirma apsikuopti nuo visokio susitepimo. — *Geidulio pagedimą:* pagedimą, kurs yra piktuose pageidimuose. — (**5**) *Todėl jųs...* Kadangi Dievas visa dėl jusų padarė, todėl veikkite ir jųs patįs ir dorybių įgijime sandarbininkaukite su Dievo malone. — *Tikėjime...* Apaštalas tikėjimu pradeda išskaitymą svarbiausių dorybių, kurias krikščionįs privalo įgyti ir savo gyvenime parodyti. Šv. Petras žiuri į jas kaipo gimstančias kita iš kitos, ir kita kitą papildančias. — *Dorybę:* dorinį gerumą manyme ir pasielgime, priešingą pagedimui. — *Žinojimą:* mokėjimą gerai pažinti Dievo valią, atskirti, kas darytina, nuo to, kas apleistina, kad visame butu pašlovintas Dievas. — (**6**) *Susilaikymą,* — dorybę, apsireiškiančią suvaldymu savęs ir savo geidulių.— *Kantrumą,* ὑπομονήν, ištvermę gerume, neveizdint į kliutis. — (**7**) *Brolių mylėjimą:* tą meilę, kuria krikščionįs myli kiti kitus. — *Meilę,* — kuria mylime Dievą; ta meile apsireiškia dvasiškojo gyvenimo tobulumas. — (**8**) *Nes jei tie dalykai:* išvardintosios dorybės. Turintieji dorybes pasieks pilną Jėzaus Kristaus pažinimą. — *Tuščių.* Gr. t.: neveiklių. Dorybės padarys juos veikliais tarnavime Dievui ir atneš per juos daug vaisių. — *Pažinime.* Gr. t. εἰς ἐπίγνωσιν, į pažinimą. Pažanga dorybėse ves į tobulą pažinimą J. Kristaus. — (**9**) *Nes...* Minėtųjų dorybių neturėjimas sujungtas su didžiais nesmagumais. —*Aklas* — dvasiškai, nes neturi pažinimo J. Kr.— *Ranka čiupinėjąs* Gr. t. μυωπάζων, netoli matantis. Žmogus be dorybių mato tik žemiškus dalykus ir labai menkai dangiškuosius. Vulgata išreiškė aklumo pasekmę, nes aklas rankomis čiupinėja, ješko kelio apgraibomis. — *Užmiršęs...* Negeri krikščionįs užmiršo, kad jie krikšte atgimė ir jų seni nusidėjimai buvo nuplauti. — (**10**) *To dėlei:* kadangi taip yra su dorybėmis. — *Per gerus darbus:* per išvardintųjų dorybių pildymą. Tie žodžiai bereikalo apleisti kaikuriuose gr. kodeksuose. — *Pavadinimą ir išrinkimą* — į krikščionišką tikėjimą. Išrinkimas Dievo padarytas yra nuo amžių; tikras gi pavadinimas įvyksta kiekvienam savame laike. — *Tai:* gerus darbus. — *Nenusidėsite.* Anot gr. t., nesuklupsite. Geri krikščionįs, nesutikę ant savo kelio žymių kliučių, pasieks išganymo tikslą, dangaus karalystę: (**11**) *Nes taip...*

bitis aliquando. [11] Sic enim abundanter ministrabitur vobis introitus in æternum regnum Domini nostri, et Salvatoris Jesu Christi.

suteiktas įėjimas į amžiną musų Viešpaties ir Išganytojo, Jėzaus Kristaus, karalystę.

[12] Propter quod incipiam vos semper commonere de his: et quidem scientes et confirmatos vos in præsenti veritate. [13] Justum autem arbitror quamdiu sum in hoc tabernaculo, suscitare vos in commonitione: [14] certus quod velox est depositio tabernaculi mei secundum quod et Dominus noster Jesus Christus significavit mihi. [15] Dabo autem operam et frequenter habere vos post obitum meum, ut hoium memoriam faciatis.

[12] To dėlei aš rupinsiuos priminti visuomet tuos dalykus jums nors ir žinantiems ir patvirtintiems dabartinėje tiesoje. [13] O man regisi teisinga, kad aš, kolei esu šioje šėtroje, žadinčiau jus tai primindamas, [14] kadangi esu įsitikrinęs, jog veikiai turėsiu palikti savo šėtrą anot to, ką man ir musų Viešpats, Jėzus Kristus, apreiškė. [15] O rupinsiuos, kad jųs ir po mano mirties dažnai galėtumėt atsiminti tuos dalykus.

[16] Non enim doctas fabulas secuti notam facimus vobis Do-

[16] Nes ne gudriai pramanytas pasakas sekdami apskelbėme jums

(**12**) *To dėlei:* kadangi negalima įeiti į dangų be išpildymo augšč. minėtų sąlygų.—*Nors ir žinantiems...* Gražus pagyrimas skaitytojų tikėjimo.—*Dabartinėje tiesoje*: Kristaus apreikštame moksle jums per apaštalus apsakytame.—(**13**) *O man regisi...* Apaštalas, kolei bus gyvas, skaito savo priederme priminti skaitytojams jų pareigas. — *Esu šioje šėtroje*: mariame kune. Plg. 2 Kor. 5, 1.—(**14**) *Kadangi esu įsitikrinęs.* Apaštalas tikrai žino, kad jis veikiai mirs; tame jis mato dar vieną priežastį, kodėl jis turi priminti tikintiems jų svarbiausias pareigas. —*Palikti savo šėtrą.* Anot gr. t., nusivilkti savo šėtrą, kaip kokį drabužį.— *Anot to, ką man...* Apie savo veikiai įvyksiančią mirtį šv. Petras žinojo iš ypatingo Jėzaus Kristaus apreiškimo. Gali buti, kad čionai daroma aliuzja ne į Išganytojo apreiškimą, užrašytą pas šv. Joną Evang. 21, 18, nes ten nurodytas tik mirties budas, bet minimas kitas atskiras apreiškimas, kitur šv. Knygose neužrašytas. Kaikurie autoriai Apaštalo žodžiuose mato aliuziją į užsilikusį padavime jo susitikimą su Kristumi už Rymo vartų, kada paklaustas Išganytojas: Kur eini Viešpatie? atsakęs: Einu, kad antrą sykį bučiau prikaltas prie kryžiaus, ir taip pamokęs savo vietininką sugrįžti miestan, kur turėjo veikiai buti nukankintas (plg. Hegesip. De excid. Jeros. 3, 2. Orig. in Jo. 20. Ambr. Sermo c. Auxent.). — (**15**) *O rupinsiuos...* Kaip šv. Petras manė įvykdyti savo čionai minimą rupestį, tikrai nežinoma. Vieni spėja, kad šita gromata turėjo buti krikščionims nuolatiniu priminimu; kiti gi, kad Apaštalas turėjo mintyje šv. Morkaus parašytą Evangeliją, kuri gali teisingai vadinties Petro Evangelija; kiti vėl, kad Apaštalas manė paskirti skaitytojams tinkamiausius mokytojus, arba gal dar kitas gromatas parašyti, arba užtarti juos danguje. Gali buti, kad šita gromatos vieta davė progą atsiradimui daugybės apokryfų, išleistų šv. Petro vardu.

16—21. Pažangos dorybėje reikalingumas pasirodo ypač iš to, kad musų tikėjimas į antrąjį Kristaus atėjimą remiasi ant tvirčiausio pamato, nes apie evangelijinių tiesų tikrumą liudija apaštalai, kurie matė Kristaus persimainymą ant kalno, todėl turi tikras žinias apie jo galybę ir atėjimą (16—18): prie to gi liudijimo prisideda S. Įst. šv. Dvasios įkvėptos pranašystės (19—21).

(**16**) *Nes ne gudriai. . .* Regimai kaikurie netikri mokytojai įkalbinėjo, buk apsakojamieji Evangelijoje dalykai esą pramanyti, kaip dabar sako musų racionalistai. Todėl šv. Petras, pradėdamas kalbėti apie Jėzų Kristų, griežtai atstumia

mini nostri Jesu Christi virtutem, et præsentiam: sed speculatores facti illius magnitudinis. [17] Accipiens enim a Deo Patre honorem, et gloriam, voce delapsa ad eum hujuscemodi a magnifica gloria: Hic est Filius meus dilectus, in quo mihi complacui, ipsum audite. [18] Et hanc vocem nos audivimus de cœlo allatam, cum essemus cum ipso in monte sancto. [19] Et habemus firmiorem propheticum sermonem: cui benefacitis attendentes quasi lucernæ lucenti in caliginoso loco donec dies elucescat, et lucifer oriatur in cordibus vestris: [20] hoc primum intelligentes quod omnis prophetia Scripturæ propria interpre-

musų Viešpaties, Jėzaus Kristaus, atėjimą, bet tapę jo didenybės regėtojais. [17] Nes jis ėmė iš Dievo Tėvo šlovę ir garbę, kada nuo prakilniausios garbės atėjo prie jo toksai balsas: Tasai yra mano numylėtasis Sunus, kuriuomi pasimėgau, jo klausykite. [18] Ir mes girdėjome tą balsą, atneštą iš dangaus, kada su juomi buvome ant šventojo kalno. [19] Ir tuo tikresnis yra dabar mums pranašų žodis, ir jųs gerai darote į jį veizdėdami kaipo į žiburį, šviečiantį tamsioje vietoje, iki išauš diena, ir aušros žvaigždė užtekės jusų širdyse; [20] tai visupirma išmanydami, kad nei viena Rašto pranašystė nesidaro savu išguldymu.

tokią nuomonę ir sako, kad nei jis, nei jo draugai nebuvo įvesti paklydiman ir neėjo paskui pasakas.—*Apskelbėme...* Tas žodis dar nereiškia čionai, kad pats Petras ypatiškai apsakojo Evangeliją savo skaitytojams. Jis tik nurodo, kad jiems paduotasis krikščioniškas mokslas paeina nuo apaštalų betarpiniai arba tarpiniai.— *Atėjimą*: antrąjį į teismą. — *Bet tapę.* Petras nurodo tikrąjį savo ir kitų apaštalų žinių šaltinį: jie patįs matė savo akimis apsakojamus dalykus.—*Didenybės,*— kuri apsireiškė persimainyme ant kalno ir buvo priparodymu jo dieviškos galybės, o taipogi laidu jo antrojo atėjimo tikrybės.—(**17**) *Nes jis...* Trumpai apsakytas Kristaus persimainymas ant kalno. Plg. Mt. 17, 1... Mk. 9, 1... Lk. 9, 28. Vulgatos sakinys neužbaigtas, bet visai aiškus.—*Šlovę ir garbę.* Tais dviem synonimais išreikštas pats persimainymas.— *Nuo prakilniausios garbės.* Abstraktiškas išsireiškimas vietoje konkretiško: nuo prakilniausio ir garbingo Dievo Tėvo.— *Jo klausykite.* Tų žodžių nėra gr. tekste. Jie regimai perkelti į čia iš Evangelijos.—(**18**) *Ant šventojo kalno*: pašventinto Kristaus persimainymu ir dieviškuoju apsireiškimu.—(**19**) *Ir tuo tikresnis...* Palyginimas daromas ne tarp girdėtųjų ant kalno Dievo žodžių ir pranašų žodžių, bet tie paskutinieji palyginami yra patįs su savim įvairiais laikais. Pranašų žodis, pasidarė krikščionims, imant dalyką subjektiviškai, tikresnis, kadangi jis patvirtintas yra išsipildymu.—*Pranašų žodis*: visos pranašystės apie Mesiją, paimtos draug. — *Kaip į žiburį...* Plg. Ps. 118, 105. S. Įstatymo pranašystės yra ištikrųjų skaistųs žiburiai, kurie nesiliauna mums švietę, kaip kitados švietė žydams.—*Tamsioje vietoje*: šiame pasaulyje, kuriame taip daug yra dvasiškų tamsybių. — *Iki išauš...* Kolei antrame Kristaus atėjime neįeisite į tobulą šlovingo gyvenimo šviesą danguje, kame pats Kristus betarpiniai apšvies jusų širdis.—(**20**) *Tai visupirma...* Gerai daro kas skaito ir tyrinėja šv. Rašto žodį; bet kad jis butu tikra šviesa krikščionims, reikia atsiminti, jog jo ne valia aiškinti kiekvienam pagal savo išmanymą, nes tame dalyke pigiai galima suklysti. Dievas yra šv. Rašto autorius, todėl jis vienas tegali nurodyti jo tikrąją prasmę. Tai buvo suprasta Bažnyčios pradžioje, su tuo ir mes turime sutikti neabejodami; ir dabar reikalinga, kad šv. Knygos butu mums išaiškintos. Kaikurias jų vietas išaiškino pats Jėzus Kristus, kitas jo apaštalai; visą gi šv. Raštą aiškinti neklaidingai yra tai Bažnyčios teisė. Todėl ir Trid. susir. nutarė: Neivienas, pasitikėdamas savo išmintimi, tenedrįsta tikėjimo ir doros dalykuose aiškinti šv. Raštą, primetant jam savąją prasmę, priešingą tai, kurios laikėsi ir laiko-

tatione non fit. [21] Non enim voluntate humana allata est aliquando prophetia: sed Spiritu sancto inspirati, locuti sunt sancti Dei homines.

[21] Nes ne žmonių valia mums atnešta yra kada nors pranašystė; bet šventosios Dvasios įkvėpti kalbėjo šventi Dievo žmonės.

II. 1. Netikusis klaidų platintojų pasielgimas.

Caput II. [1] Fuerunt vero et pseudoprophetæ in populo, sicut et in vobis erunt magistri mendaces, qui introducent sectas perditionis, et eum, qui emit eos, Dominum negant: superducentes sibi celerem perditionem. [2] Et multi sequentur eorum luxurias, per quos via veritatis blasphemabitur: [3] et in avaritia fictis verbis de vobis negotiabuntur: quibus judicium jam olim non cessat: et perditio eorum non

2. Perskyrimas. [1] Bet buvo tautoje ir netikrų pranašų, kaip ir tarp jusų bus mokytojai melagiai, kurie įves pragaištingus atsiskyrimus, ir kurie užsigina juos atpirkusiojo Viešpaties, užtraukdami ant savęs staigų pražuvimą. [2] Ir daugelis seks jų ištvirkimą, ir tiesos keliui bus dėl anų piktžodžiuojama; [3] ir iš godumo jie pramanytais žodžiais pelnysis iš jusų; bet jau seniai jiems grumoja pasmerkimas, ir

si šv. Motina Bažnyčia— (21) *Nes ne žmonių...* Aiškinti šv. Raštą apskritai ir ypač pranašystes vien savo išmanymu žmogus negali dėlto, kad tikruoju šv. Rašto autoriumi yra ne žmonės, bet pats Dievas. Dievo gi veikalas gali buti išaiškintas tikrai jo paties, arba per jo išrinktuosius organus.—*Kada nors*, ποτέ, kitados, senais laikais.—*Įkvėpti:* φερόμενοι, nešami, vedami, stumiami (kaip laivas vėju).

Antroje gramatos dalyje, duodamas skaitytojams perspėjimą prieš klaidų platintojus, šv. Petras visupirma aprašo netikusį visų klaidžiamokslių pasielgimą.

2, 1—11. Trumpai paminėjęs S. Į. netikrus pranašus, Apaštalas sako, kad ir N. Įst. bus ir jau yra netikri mokytojai, bet jie visi bus teisingai nubausti, kaip nubausti buvo nusidėję aniolai, visa žmonių giminė tvane ir Sodomos bei Gomoros miestai; tų netikrų mokytojų reikia sergėties krikščionims, kad ir jie neužtrauktu ant savęs kietų bausmių.

(1) *Bet buvo...* Paminėjimas šventų Izraelio pranašų duoda Apaštalui progą kalbėti apie netikruosius, kurie šventvagiškai savinasi pranašų vardą. Plg. Jud., 4.— *Tautoje:* Dievo išrinktoje žydų tautoje. — *Tarp jusų:* krikščionių tarpe. — *Bus.* Apaštalas žinojo, kad netikri mokytojai jau yra, todėl jis toliaus ir kalba apie juos, kaipo jau esančius; bet jie turėjo tik paskiaus apsireikšti gromatos skaitytojams visame savo piktume. — *Atsiskyrimus:* αἱρέσεις. Tas žodis iš pradžios vartojamas buvo skirtingai nuomonei pavadinti; paskiaus jis pasidarė paklydimų vardu, kadangi kiekvienas tikras atsiskyrimas nuo krikščioniškosios tiesos yra paklydimas. — *Užsigina*—savo piktu gyvenimu, o gal ir žodžiais nepripažindami jo dievystės. — *Atpirkusiojo*—savo brangiausiu krauju, todėl tikro jų savininko; užtat jų kaltybė daug didesnė. — *Užsitraukdami...* Toks bus baisus paklydėlių likimas. — (2) *Ir daugelis*—krikščionių. — *Ištvirkimą:* paleistuvingą gyvenimą.— *Ir tiesos keliui:* vienatinei Kristaus religijai. — *Dėl jų:* dėl daugelio, kurie duosis suvedžioti. — *Piktžodžiuojama:* pagonįs piktžodžiuos ir niekins Kristaus religiją, lyg-kad ji pagirtu ištvirkimą. — (3) *Ir iš godumo.* Didžiausiu akstinu piktame netikrų mokytojų pasielgime yra jų didis godumas. — *Jie pramanytais...* Kaip nevienas godus pirklys, ieškodamas didesnio pelno, juo menkesnes turi prekes, juo labiaus jas giria, taip ir netikri mokytojai, trokšdami daugiaus pasipelnyti iš savo pasekėjų, nesigailės melagingų žodžių, kad primetus savo mokslą klausytojams. — *Bet jau seniai...* Suvedžiotojai jau išanksto pasmerkti yra draug su kitais

dormitat. [4] Si enim Deus angelis peccantibus non pepercit, sed rudentibus inferni detractos in tartarum tradidit cruciandos, in judicium reservari. [5] Et originali mundo non pepercit, sed octavum Noe justitiæ præconem custodivit, diluvium mundo impiorum inducens. [6] Et civitates Sodomorum, et Gomorrhæorum in cinerem redigens, eversione damnavit: exemplum eorum, qui impie acturi sunt, ponens: [7] et justum Lot oppressum a nefandorum injuria, ac luxuriosa conversatione eripuit: [8] aspectu enim, et auditu justus erat: habitans apud eos, qui de die in diem animam justam iniquis operibus cruciabant. [9] Novit Domi-

jų pražuvimas nesnaudžia. [4] Nes jei Dievas nepasigailėjo nusidėjusių aniolų, bet nutrauktus į gelmę padavė pragaro grandinėms kankinimui, kad butu užlaikyti teismui; [5] ir jei nepasigailėjo senojo pasaulio, bet tik Noę, teisybės skelbėją, patį ašmą užlaikė, užvesdamas tvaną ant bedievių pasaulio; [6] ir jei pelenais paversdamas Sodomos bei Gomoros miestus nubaudė išgriovimu, kad jie butu pavyzdis tiems, kurie elgsis bedieviškai, [7] o išgelbėjo teisųjį Lotą, didžiai vargintą nelabųjų žmonių neteisybe ir darkiu pasielgimu, [8] nes regėdamas ir girdėdamas jis pasiliko teisus, nors gyveno pas tuos, kurie diena į die-

didžiais kaltininkais: pasmerkimas nesiliauja prie jų artinęsis ir paskirtam laikui atėjus bus pilnai įvykdytas.—(4) *Nes jei...* Kad netikri mokytojai ištiesų susilauks bausmės, Apaštalas priparodo baisiais pavyzdžiais, paimtais iš S. Į. Priparodymas išreikštas vienu ilgu sakiniu. Nors gramatiškos taisyklės jame ne griežtai užlaikytos, bet 4—8. eil. galima imti kaipo sakinio protazis, o jo apodozį padaryti iš 9—10. eil. Apaštalo mintis, trumpai sakant, yra toki: Jei Dievas nepasigailėjo didžių nusidėjėlių S. Įstatyme (4—8), tai jis mokės taip pat nubausti ir netikrus mokytojus N. Įstatyme. — *Nutrauktus į gelmę.* Išsireiškimas paimtas iš mytologiškos graikų kalbos. Gelmė (τάρταρος) graikai vadino vietą po žemėmis, paskirtą didžiausių prasikaltėlių kankinimui, lygią krikščionių pragarui.—*Pragaro.* Gr. t.: tamsybių.—*Grandinėms,*— kuriomis surišti ir pririšti buvo kankinamieji tamsybėse. Plg. Jud., 6.—*Kankinimui.* To žodžio nėra gr. tekste. Pikti aniolai pasmerkti amžinai nuo pat prasikaltimo valandos; dar iškilmingiaus bus apgarsintas jų pasmerkimas paskutiniame teisme.—Koks buvo aniolų prasikaltimas? Ne visų šv. tėvų ir teologų vienaip į tą klausimą atsakoma. Tikriausi ir daugelio priimta yra nuomonė tų (Orig. Atan. Aug. Tom.), kurie sako, kad aniolai nusidėję Dievui begaline savo puikybe.—(5) *Ir jei..* Antras nubaudimo pavyzdis.— *Teisybės skelbėją.* Noė žodžiais ir darbais šaukė žmones prie atgailos, pranešdamas apie prisiartinančią bausmę (plg. Žyd. 11, 7). Apie tai liudija nors neaiškiai jau Pradžios knyga (7, 1...), ypač gi žydų padavimas.—Apaštalas nesako stačiai, kad visų žuvusiųjų tvano vandenyse dušios butu amžinai pasmerktos, kaip prasikaltusieji aniolai (plg. 1 Petr. 3, 19. 20); vienok jų bausmė tikrai įvaizdina netikrųjų mokytojų bausmę.—(6) *Ir jei...* Trečias bausmės pavyzdis. Plg. Jud., 7. Sodomos ir Gomoros nubaudimas tikrai yra padaręs didžiausį įspudį ir kaipo toksai dažnai minimas S. ir N. Į. Plg. Neem. 2, 9. Ps. 106, 34. Iz. 1, 9 ir k. Mt. 10, 5. Rym. 9, 29 ir k.—(7) *O išgelbėjo...* Plg. Išm. 10, 6. *Nelabųjų.* Gr. t.: be įstatų. Anie pikti žmonės tapo paskandinti dėlto, kad ne tik nesilaikė Dievo įstatymo, bet drąsiai laužė ir prigimties įstatus. — *Neteisybe.* To ž. nėra gr. tekste.—(8) *Nes...* Ta eil. reikia imti kaipo parentėzis, paaiškinanti, kame apsireiškė Loto teisingumas, ir koki buvo jo išgelbėjimo priežastis. Jis nenusidėjo nei pažvelgimu, nei klausymu, nors turėjo matyti bjaurius darbus ir girdėti bjaurias šnekas.—Gr. t. nėra žodzio: *pasiliko*, ir žodis: (jie) *kankino*, padėtas yra vienskaitlyje: jis kankino; todėl jis reiktu išversti: Nes teisus regėjo ir girdėjo, gyvendamas jų tarpe, jis diena

nus pios de tentatione eripere: iniquos vero in diem judicii reservare cruciandos: [10] magis autem eos, qui post carnem in concupiscentia immunditiæ ambulant, dominationemque contemnunt, audaces, sibi placentes, sectas non metuunt introducere blasphemantes: [11] ubi Angeli fortitudine, et virtute cum sint majores, non portant adversum se exsecrabile judicium.

[12] Hi vero velut irrationabilia pecora, naturaliter in captionem, et in perniciem in his quæ ignorant blasphemantes in corruptione sua peribunt, [13] percipientes mercedem injustitiæ, voluptatem existimantes diei delicias: coinquinationes, et maculæ deliciis affluentes, in conviviis suis luxuriantes vobiscum,

ną kankino teisią dušią neteisingais darbais, [9] tai dėlto, kad Viešpats moka išliuosuoti dievotus iš ištyrimo, o neteisius užlaikyti lig teismo dienai kankinimams; [10] labiausiai gi tuos, kurie eina paskui kuną darkiame pageidime ir paniekina vyriausybę; drąsus, sau įtinkantįs jie nesibijo įvesti atsiskyrimus piktžodžiuodami; [11] tuotarpu kad aniolai, nors didesni tvirtumu ir galybe, neišduoda kiti prieš kitus prakeikiančio pasmerkimo.

[12] Bet šitie, kaip neprotingi galvijai, iš prigimimo paskirtieji sugavimui ir nugalabijimui, piktžodžiuodami tam, ko nežino, pražus per savo pagedimą, [13] ir taip jie atsiima savo neteisybės užmokesnį. Jie randa sau pamėgimą dienos gėriuose; jie yra purvai ir susitepimas; jie nardosi gėriuose, lėbaudami savo poki-

---

į dieną kankino savo teisią dušią anų neteisingais darbais. Taigi, trumpai sakant, gr. t. prasmė yra toki: Lotui reikėjo regėti ir girdėti daug dalykų, kurie skaudžiai vargino jo šventą dušią.—(**9**) *Tai dėlto...* Apaštalas apibendrina, ką jis augščiaus pasakė apie stebuklingą išgelbėjimą Noės ir Loto ir apie nusidėjėlių nubaudimą: Dievas visuomet padeda teisiesiems jų varguose ir kentėjimuose, nubaudžia gi nusidėjėlius. Iš to nubaudimo daromi yra sekantieji išvedimai.—*Užlaikyti...* Nusidėjėliai ir pirm paskutiniojo teismo jau yra kankinami (veiz. augšč. 4. e.), bet tame teisme pasmerkimas ir bausmė bus iškilmingai apgarsinti.—(**10**) *O labiausiai...* Plg. Jud., 8. 9. Apaštalas, nurodęs nelaimingą likimą nusidėjėlių apskritai, grįžta prie augščiaus paminėtųjų netikrų mokytojų ir kalba apie jų nubaudimą.—*Eina paskui kuną.* Ebraizmas: pildo piktus kuno geidulius.—*Vyriausybę*: viršiausią Viešpaties, Jėzaus Kristaus, valdžią.—*Nesibijo įvesti...* Vulgatos tekste išreikšta ta pati mintis, kaip ir 1. eil. Gr. t. turi kitokią prasmę: Jie nesibijo piktžodžiuoti šlovėms (δόξας). Šlovėmis rasi čionai pavadintos šlovingos ypatos, anot sek. eil. ir Jud., 8. 9, aniolai; bet ar geri, ar nupuolusieji (turėjusieji šlovę), nevisai aišku.—(**11**) *Tuotarpu kad...* Plg. Jud., 6. Geri aniolai, kurie turi daug didesnę galybę už netikrus mokytojus, Dievo sosto akyvaizdoje, neišreiškia pasmerkimo piktiems aniolams; o mokytojai melagiai nesibijo piktžodžiuoti dvasioms. Kaip vienok tas piktžodžiavimas buvo apsireiškęs, galima šį tą spėti, bet negalima nieko tikra pasakyti.—*Kiti prieš kitus.* Gr. t: prieš jas, t. y. šloves.

12—22. Aprašydamas netikrų mokytojų gyvenimą šv. Petras nurodo didžiausias jų ydas ir begalinę veidmainystę, kuri apsireiškia tikrų krikščionių apgaudinėjimu ir suvedžiojimu.

(**12**) *Bet šitie...* Plg. Jud., 10.—*Iš prigimimo...* Anot gr. t.: sekantįs tiktai prigimtį ir gimusieji sugavimui... Netikri mokytojai gyvena vien gyvulišku, o ne proto gyvenimu, dar gi mažiaus viršprigimtiniu. Todėl jie visai lygųs gyvuliams, neturintiems proto.—*Tam ko nežino*: šlovėms, aniolams, kuriems jie piktžodžiavo.—*Pražus...* Jie aklai, kaip gyvuliai, eina prapultin.—(**13**) *Ir taip...* Amžina prapultis netikrųjų mokytojų užmokesnis.—*Jie*

[14] oculos habentes plenos adulterii, et incessabilis delicti. Pellicientes animas instabiles, cor exercitatum avaritia habentes, maledictionis filii: [15] derelinquentes rectam viam erraverunt, secuti viam Balaam ex Bosor, qui mercedem iniquitatis amavit: [16] correptionem vero habuit suæ vesaniæ: subjugale mutum animal, hominis voce loquens, prohibuit prophetæ insipientiam. [17] Hi sunt fontes sine aqua, et nebulæ turbinibus exagitatæ, quibus caligo tenebrarum reservatur. [18] Superba enim vanitatis loquentes, pelliciunt in desideriis carnis luxuriæ eos, qui paululum effugiunt, qui in errore conversantur: [19] libertatem illis promittentes, cum ipsi servi sint corruptionis: a quo enim quis superatus est, hujus et servus est. [20] Si enim refugientes coinquinationes mundi in cognitione

liuose su jumis. [14] Jų akis pilnos svetmoteriavimo ir nesiliaujančio nusidėjimo; jie suvedžioja svyruojančias dušias; jų širdis išlavinta godumu; jie prakeikimo vaikai. [15] Palikę teisųjį kelią, jie paklydo, eidami keliu Balaamo, Bosoro sunaus, kurs mylėjo neteisybės užmokesnį, [16] bet buvo nubaustas už savo beprotystę; pajungiamas nebylys gyvulis žmogaus balsu prakalbėdamas sulaikė pranašo neišmintį. [17] Jie yra šaltiniai be vandens ir debesįs vėjų nešiojami; suotemos tamsybė jiems yra užlaikyta. [18] Nes jie, kalbėdami puikius dalykus pilnus tuštybės, privilioja per kuno pageidimus ir ištvirkimą tuos, kurie truputį buvo atsitraukę nuo žmonių, gyvenančių paklydime. [19] Jie žada jiems laisvę, patįs budami paklydimo vergai; nes keno kas pergalėtas, to ir vergas jis yra. [20] Nes jei

---

randa... Didžiausią gyvenimo laimę jie mato neilgam patenkančiuose žemiškuose gėriuose.—*Jie purvai...* Σπιλοί καὶ μῶμα, purvai ir begėdystė, t. y. žmonės susitepę visokiomis nedorybėmis. Plg. Jud., 10.—*Savo pokiliuose.* Anot gr. t., savo apgavimuose, t. y. jie lėbauja iš to, ką gavo jus savo mokslu apgaudinėdami. Kituose gr. kod. yra: agapose arba meilės pokiliuose. Tai butu aliuzija į krikščionių meilės pokilius, daromus religijiniuose susirinkimuose, su kuriais sujungtas buvo šventų Paslapčių pildymas. Tokį prikaišiojimą darė jau šv. Povilas Korintiečiams (1 Kor. 11, 11...)—*Su jumis.* Apaštalo papeikimas paliečia ir tuos krikščionis, kurie leidėsi suvedžioti.—(**14**) *Jų akis...* Plg. Mt. 5, 28.—*Jų širdis...* Tie žmonės apsiprato su godumu, dažnai jį parodydami. — *Prakeikimo.* Ebraizmas: prakeikti arba prakeikimui paskirti.—(**15**) *Tiesųjį kelią*: evangelijinės tiesos ir doros kelią.—*Balaamo, Bosoro sunaus.* Veiz. 4 Moz. 22—24. Plg. Jud., 11. Balaamas buvo sunus Beoro (ebr. *Be'or*). Iš to vardo per paklydimą padaryta Βοσόρ. Vulgata tą žodį priėmė už miesto vardą.—

Mylėjo... Nes už užmokesnį, kurį jam žadėjo Moabitų karaliaus Balakas, pasiryžęs buvo neteisingai prakeikti Izraėlitus.—(**16**) *Pajungiamas...gyvulis:* ὑποζύγιον. Taip vadinasi pas LXX ir Mt. 21, 5 asilas.—*Prakalbėdamas...* Veiz. 4 Moz. 22, 22. 23.—(**17**) *Jie yra šaltiniai...* Plg. Jer. 2, 13. Pat. 10, 11. Labai tinkamas palyginimas, nes klaidų platintojai neturi tikro mokslo, todėl ir lygųs šaltiniams be vandens.—*Debesįs...* Plg., Jud., 12.—*Suotemos tamsybė*: didžiausi, nepermatoma tamsybė pragare.—(**18**) *Nes jie...* Plg. Jud., 16. Netikri mokytojai vedė žmones į paklydimą savo kalbomis, pilnomis puikybės, bet tuščiomis, o taipogi ištvirkusiu gyvenimu.—*Kurie truputį...* Suvedžiojami buvo ypač tie, kurie nelabai šalinos nuo klaidžiamokslių, arba neseniai buvo atsivertę iš pagonystės.—(**19**) *Jie žada...* Jie vilioja pažadėjimu laisvės, bet apgaudinėja, nes patįs jos neturi; pasidavę kuniškiems geiduliams, jie yra nusidėjimo ir šetono vergai; tik tokiais jie gali padaryti ir savo pasekėjus.—*Nes keno...* Apskrita taisyklė. Plg. Jo. 8, 34. Rym. 6, 16; 8, 21.—(**20**) *Nes jei...* Apaštalas pri-

Domini nostri, et Salvatoris Jesu Christi, his rursus implicati superantur: facta sunt eis posteriora deteriora prioribus. [21] Melius enim erat illis non cognoscere viam justitiæ, quam post agnitionem retrorsum converti ab eo, quod illis traditum est sancto mandato. [22] Contigit enim eis illud veri proverbii: Canis reversus ad suum vomitum: et, Sus lota in volutabro luti.

per pažinimą musų Viešpaties ir Išganytojo, Jėzaus Kristaus, atsitraukę nuo pasaulio sutepimų, į juos vėl įsipainiodami, jie pergalimi esti, tampa jiems paskesnieji dalykai piktesniais už pirmuosius. [21] Nes geriaus jiems buvo nepažinti teisybės kelio, kaip pažinus atgal atsitraukti nuo to švento įsakymo, kurs jiems paduotas yra. [22] Nes jiems atsitiko tai, ką sako tikra patarlė: Šuo sugrįžo prie savo vėmalo, ir: Nutrinkta kiaulė vėl volioja-si dumbluose.

2. Suvedžiotojų mokslo klaidingumas.

Caput III. [1] Hanc ecce vobis, carissimi, secundam scribo epistolam, in quibus vestram excito in commonitione sinceram mentem: [2] ut memores sitis eorum, quæ prædixi verborum a sanctis Prophetis, et Apostolorum vestrorum, præceptorum Domini et Salvatoris. [3] Hoc primum scientes, quod venient in novissimis diebus in deceptione illusores, juxta proprias concupis-

3. Perskyrimas. [1] Štai aš rašau jums, mylimiausieji antrą gromatą; abiejose stengiuos sužadinti perspėjimais jusų gerus jausmus, [2] kad atsimintumėt mano augščiaus pasakytus iš šventųjų Pranašų žodžius, ir jusų apaštalų paduotuosius Viešpaties ir Išganytojo įsakymus. [3] Tai visupirma žinokite, kad paskučiausiose dienose ateis išjuokėjai su apgavimu, kurie elgiasi

parodo, kad suvedžiotojų mokytiniai tikrai darosi sugedimo vergais. — *Tampa jiems*... Plg. Mt. 12, 45. Lk. 10, 26. Žyd. 6, 4 - 6; 10, 26.—(21) *Nes geriaus*... Pasiduodantiems suvedžiojimui geriaus butų buvę visai nepažinti krikščioniškosios tiesos, Kristaus religijos, kaip ją pažinus traukties atgal; nes pagonystėje jie dar galėjo teisinties nežinojimu. —*Įsakymo*: krikščioniškos doros įstatų. — *Paduotas*: Apaštalų apskelbtas.—(22) *Šuo sugrižo*... Plg. Pat. 26, 11. Antroji patarlė paimta ne iš šv. Rašto, bet iš žmonių kalbos. Šuo ir kiaulė Rytų kraštuose yra paveikslai dorinio susitepimo. Plg. Mt. 7, 6.

3, 1—10. Nurodydamas suvedžiotojų mokslo klaidingumą, šv. Petras ragina skaitytojus atsiminti pranašų ir apaštalų mokslą, kuriam prieštarauja netikri mokytojai: iš to, kad nuo pasaulio pradžios visa pasiliko lig dabartiniam laikui, jie išveda, kad taip-pat ir toliaus visa pasiliks (1 - 4); bet Teisėjas ateis tikrai ir tai netikėtai; o kaip seniaus žmonės pražuvo tvano vandenyse, taip dabartinis pasaulis pražus ugnyje (5—7), ir jei Dievas nesiskubina įvykdyti savo nutarimo, tai tik dėlto, kad nori duoti žmonėms laiką atgailai.

(1) *Perspėjimais*... Anot gr. t.: primindamas. — (2) *Kad atsimintumėt*. . . Apaštalas vėl primena tikslą, kuriuo jis rašė šitą gromatą. Plg. augšč. 1, 16 - 21.— *Mano augščiaus*... Gr. t. truputį kitaip: Kad atsimintumėt šventųjų Pranašų išankstо pasakytuosius žodžius, t. y. pranašavimus.—*Įsakymus*. Gr. t.: įsakymą,— reikalaujantį, kad krikščionįs gyventu šventai.—(3) *Tai visupirma*... Netikri

centias ambulantes, [4] dicentes: Ubi est promissio, aut adventus ejus? ex quo enim patres dormierunt, omnia sic perseverant ab initio creaturæ. [5] Latet enim eos hoc volentes, quod cœli erant prius, et terra, de aqua. et per aquam consistens Dei verbo: [6] per quæ, ille tunc mundus aqua inundatus periit. [7] Cœli autem, qui nunc sunt, et terra eodem verbo repositi sunt, igni reservati in diem judicii, et perditionis impiorum hominum. [8] Unum vero hoc non lateat vos, carissimi, quia unus dies apud Dominum sicut mille anni, et mille anni sicut dies unus. [9] Non tardat Dominus promissionem suam, sicut quidam existimant: sed patienter agit propter vos, nolens aliquos perire, sed omnes ad pœnitentiam reverti. [10] Adveniet autem dies Domini ut fur: in quo cœli magno impetu

pagal savus pageidimus, [4] ir sako: Kame yra pažadėjimas, arba jo atėjimas? nes nuo to laiko, kada tėvai numirė, visa taip-pat pasilieka nuo sutvėrimo pradžios. [5] Nes jie tyčiomis nežino to, kad kitados buvo dangus, ir žemė iš vandens ir per vandenį pasidarė per Dievo žodį, [6] ir kad per tuos pačius dalykus anas tuomet buvusis pasaulis pražuvo aptvindytas vandenimi. [7] O dabar esantis dangus ir žemė atidėti yra tuo pačiu žodžiu ir ugniai užlaikomi į teismo ir bedievių žmonių pražuvimo dieną. [8] Bet vienas daiktas teneesti jums nežinomas, mylimiausieji, kad viena diena pas Viešpatį kaip tukstantis metų, ir tukstantis metų kaip viena diena. [9] Viešpats nevėlina pažadėjimo, kaip kaikuriems regisi, bet kantriai elgiasi su mumis, nenorėdamas, kad kas nors pražutu, bet kad

---

mokytojai platino klaidingas nuomones apie antrąjį Kristaus atėjimą.—*Paskučiausiose dienose*: pirm pasaulio pabaigos.—*Ateis*. Plg. Jud., 18. Busiantis laikas pavartotas čionai toje pat prasmėje, kaip ir augšč. 2, 1.—*Išjuokėjai su apgavimu*. Anot. gr. t.: Išjuokėjai pilni išjuokimo. Apaštalas kalba apie klaidų platintojus, kurie išjuokia ir tyčiojasi iš švenčiausio krikščionims dalyko, jų tikėjimo.—*Kurie elgiasi...* Kurie gyvena ištvirkusiai.—(4) *Ir sako*: *Kame...* Gr. t.: Jo atėjimo pažadėjimas. Toki yra klaidžiamokslių kalba. Jie užginčija pačių žadėjimų buvimą, tuo gi labiaus įvykimą.—*Jo*. Išjuokėjai net neištaria Kristaus vardo.—*Nes nuo to...* Jie stengiasi priparodyti, kad Kristaus atėjimo nebus. — *Tėvai*: žydų tautos prabočiai, skaitomi taipogi krikščionių protėviais.—*Visa taip-pat...* Pasaulyje nesimato jokios permainos; todėl nereikią jos laukti ir toliaus. — (5) *Nes jie...* Apaštalas pradeda išrodinėti suvedžiotojų nuomonės klaidingumą, pažymėdamas, kad jų paklydimas kilo iš jų pačių noro paklysti.—*Kitados buvo...* Primena žinomą istoriją apie pasaulio atsiradimą.—*Iš vandens*: žemė, t. y. sausuma pakilo iš vandens, kuriame ji buvo panerta. Plg. Prad. 1, 9.—*Per vandenį*,—kurs, Dievui paliepiant (*per Dievo žodį*), susirinko į atskiras vietas, juras ir tt.—(6) *Per tuos pačius dalykus*: per Dievo žodį ir vandenį.—*Tuomet buvusis*: tvano laiku.—(7) *O dabar esantis*—nuo tvano laiko.—*Atidėti*. Gr. t.: Užlaikomi kaipo turtas.—*Tuo pačiu žodžiu*: Dievo žodžiu, kuriuo buvo sutverti ir tvane nubausti.—*Ugniai*. Dangus ir žemė sunaikinti bus ugnimi teismo dienoje, kuomet pražus ir visi bedieviai.—(8) *Bet vienas...* Išjuokėjai tyčiomis užmiršo tvaną, krikščionis neprivalo užmiršti vieno labai svarbaus dalyko, padedančio jiems suprasti Dievo veikimą ant žemės.—*Viena diena...* Plg. Ps. 89, 4. Teismas yra arti (plg. 1 Petr. 4, 7): jis gali įvykti ryto. Bet kas yra rytdienis pas Viešpatį? Gali tai buti metų tukstantis ir daugiaus.—(9) *Viešpats nevėlina...* Viešpats neatidėlioja išpildymo savo žodžių apie pasaulio pabaigą, lyg-kad negalėtu ar nenorėtu jų išpildyti;

transient, elementa vero calore solventur, terra autem et quæ in ipsa sunt opera, exurentur.

[11] Cum igitur hæc omnia dissolvenda sint, quales oportet vos esse in sanctis conversationibus, et pietatibus, [12] exspectantes, et properantes in adventum diei Domini, per quem cœli ardentes solventur et elementa ignis ardore tabescent? [13] Novos vero cœlos, et novam terram secundum promissa ipsius exspectamus, in quibus justitia habitat. [14] Propter quod carissimi hæc exspectantes, satagite immaculati, et inviolati ei inveniri in pace. [15] Et Domini nostri longanimitatem, salutem arbitremini: sicut et carissimus frater noster Paulus secundum datam sibi sapientiam scripsit vobis, [16]

visi sugrįžtu į atgailą. [10] O Viešpaties diena ateis kaip vagis; tuomet dangus su didžiu trankšmu praeis, o elementai iš karščio pasileis, žemė gi ir ant jos esantieji dalykai sudegs.

[11] Kadangi visa tai turi pragaišti, kaip gi labai jums reikia rupinties šventu pasielgimu ir maldingumu, [12] laukiant ir besiskubinant į atėjimą Viešpaties dienos, per kurią dangus sudegintas pragaiš ir elementai ugnies karštume ištirps. [13] Bet mes sulig jo pažadėjimų laukiame naujo dangaus ir naujos žemės, kuriuose gyvena teisybė. [14] To dėlei, mieliausieji, tai laukdami stengkitės kad butumėt rasti jo akyse nesutepti ir nepeiktini ramybėje. [15] Ir musų Viešpaties kantrume matykite savo išganymą, kaip ir mylimiausis musų brolis, Povilas, pagal duotąją sau išmintį jums rašė.

---

tiktai jis parodo savo begalinį kantrumą ir gerumą, nes jis tikrai nori visus išganyti; ir jei kas pražus, tai bus jų pačių kaltybė.—(**10**) *O Viešpaties diena*: paskutinio tiesmo diena.—*Kaip vagis*. Veiz. Mt. 24, 43. — *Tuomet dangus...* Dabartinis pasaulis, susilaukęs teismo, pražus, bet tiktai tam, kad pavirstu gražesniu.—*Elementai*. Anot daugumos aiškintojų, dangaus žiburiai, žvaigždės ir tt. — *Pasileis*: nebus visai sunaikinti, bet tarsi apkuopti ugnyje, kad paskui iš jų butu padaryti naujas dangus ir nauja žemė. Veiz. žem. 13. e.

11—18. Darydamas praktišką išvedimą iš teismo tikrumo, Apaštalas užbaigia gromatą paraginimais, kad skaitytojai gyventu šventai, naudotusi duotuoju sau laiku išganymui laimėti sulig šv. Povilo gromatų, kurias piktai išnaudoja netikri mokytojai, ir gąlop kad nesiduotu įtraukti į paklydimus.

(**11**) *Kadangi visa tai*: dabartinis pasaulis. Kadangi teismas tikrai įvyks, todėl reikia prie jo prisirengti šventu gyvenimu. Vulgatos daugskaitliai: conversationibus et pietatibus, nurodo įvairius švento gyvenimo apsireiškimus.—(**12**) *Besiskubinant*. Anot gr. t., paskubinant. Krikščionis gali paskubinti arba priartinti Viešpaties dieną ar tai karštomis maldomis, arba savo šventu gyvenimu, nes tokiuo budu išrinktųjų skaitlius, kurį Dievas savo amžinu nutarimu yra paskyręs, veikiaus bus pilnas. — *Per kurią*: dieną. Gr. t.: dėlei kurios, t. y. dėlei Viešpaties atėjimo dienos. — (**13**) *Bet mes...* Plg. Iz. 65, 17; 66, 22. — *Kuriuose gyvena...* Dabartiniame pasaulyje gyvena neteisybė; ir šetonas jame turi valdžią; bet jo karalystė bus visai išnaikinta, kada didi neprietelė, mirtis, bus pavergta Kristui. Plg. Rym. 8, 21. 1 Kor. 15, 24... — (**14**) *To dėlei...* Naujas paraginimas gyventi šventai... — *Tai laukdami*: tų dalykų, apie kuriuos kalbėta 12. ir 13. eil. — *Jo akyse*: Viešpaties. — *Ramybėje* — su Viešpačiu ir jo malonėje. — (**15**) *Ir musų Viešpaties...* Viešpats nesiskubina įvykdyti žadėtąjį teismą; tame apsireiškia jo mielaširdystė, kurios tikslas yra musų išganymas. Veiz. augšč. 9. eil. — *Kaip ir mylimiausis...* Šv. Petras patvirtina savo pagraudenimą šv. Povilo liudijimu.

sicut et in omnibus epistolis, loquens in eis de his, in quibus sunt quædam difficilia intellectu, quæ indocti, et instabiles depravant, sicut et ceteras Scripturas, ad suam ipsorum perditionem. [17] Vos igitur fratres præscientes custodite, ne insipientium errore traducti excidatis a propria firmitate: [18] crescite vero in gratia, et in cognitione Domini nostri, et Salvatoris Jesu Christi. Ipsi gloria et nunc, et in diem æternitatis. Amen.

[16] kaip ir visose gromatose, kame jis apie tai kalba. Tose gromatose yra dalykų, kuriuos vargu suprasti; jas neišmanantįs ir svyruojantįs iškreipia, kaip ir kitus Raštus, savo pačių pražuvimui. [17] Taigi jųs, broliai, išanksto žinodami sergėkitės, kad neišmanančiųjų paklydimu patraukti neiškristumėt iš savo tvirtumo. [18] Bet tarpkite malonėje ir pažinime musų Viešpaties ir Išganytojo, Jėzaus Kristaus. Jam garbė teesie ir dabar ir iki amžinasties dienai. Amen.

Prie tos progos išreiškia savo meilę ir pagarbą pagonių Apaštalui, vadindamas jį myliniausiu broliu apaštališkuose darbuose ir apdovanotu ypatinga išmintimi. — *Jums rašė.* Iš tų žodžių reikia išvesti, kad šv. Povilas buvo rašęs tiems patiems Azijos krikščionims, kuriems rašo šv. Petras. Jis čionai rasi turi mintyje Povilo gromatą į Efeziečius arba Kolosiečius, kadangi jos paskirtos Mažosios Azijos tikintiems ir turi savyje paraginimus taisyties per šv. gyvenimą į paskutinį teismą. Plg. Ef. 1, 5... 3, 9... 4, 30; 5, 5.— (**16**) *Kaip ir visose...* Paminėjęs vieną gromatą, rašytą Azijos krikščionims, šv. Petras mini ir kitus pagonių Apaštalo raštus. Taigi, jam buvo žinoma bent dauguma šv. Povilo gromatų. — *Apie tai kalba*: apie antrąjį Kristaus atėjimą ir reikalingumą buti nesuteptais ir nepeiktinais. — *Yra dalykų, kurie...* Pagonių Apaštalo gromatose yra vietų, kurių tikrą prasmę nepigu atspėti. Kurias vienok tokias vietas turėjo mintyje šv. Petras, kada rašė šitą savo patėmijimą, nėra tikrai žinoma; gal tas, kuriose kalbama apie antrąjį Kristaus atėjimą, nes jos ištikrųjų buvo nevieno klaidingai aiškinamos.— *Neišmanantįs ir...* Tie patįs klaidų platintojai, apie kuriuos kalbėta augščiaus. — *Iškreipia*: primeta savo prasmę, kuri priešinga yra autoriaus prasmei. — *Kaip ir kitus Raštus.* Netikri mokytojai taippat elgiasi ir su visu šv. Raštu, kaip su šv. Povilo gromatomis. Iš šitos vietos aiškiai pasirodo, kad šv. Petras skaito Povilo gromatas lygiomis Sen. Įstatymo knygoms, todėl įkvėptomis. — *Pražuvimui.* Toki yra pasekmė ir bausmė už piktą išnaudojimą šv. knygų.— (**17**) *Taigi jųs...* Gromatą visai užbaigdamas šv. Petras ragina vėl savo skaitytojus nepasiduoti klaidingam mokslui, bet nuolatos tarpti Jėzaus Kristaus pažinime. — *Išanksto žinodami*: perspėti ir pamokyti. — *Iš savo tvirtumo* — tikėjime ir dorame gyvenime. — (**18**) *Bet tarpkite...* Ko Apaštalas linkėjo gromatos pradžioje, prie to paties ragina ir ją užbaigdamas. Kas kart geresnis Kristaus pažinimas reikia pastatyti prieš klaidingą netikrųjų mokytojų pažinimą. — *Jam garbė...* Iškilmingas Išganytojo pašlovinimas. — *Iki amžinasties...* Amžinastis įvaizdinta kaipo nuolatinė diena, be nakties, be pabaigos. Plg. Ekkli. 18, 10.

PIRMOJI GROMATA

ŠVENTO JONO.

ĮVEDIMAS.

1. Nors veikalėlis, šv. Knygų kanone įvardintas „Pirmoji šv. Jono Apaštalo gromata“ visai neturi antrašo, vienok nėra jokios abejonės, kad jo autorium tikrai buvo šv. Jonas Apaštalas ir Evengelistas. Nekalbant apie mažiaus ar labiaus žymias į jį aliuzijas pas šv. Klemensą Rym., šv. Barnabą ir k., tos gromatos žodžius randame aiškiai paminėtus jau veikaluose šv. Polykarpo ir Papijo, kuriuodu buvo šv. Jono mokytiniais, Atenagoro ir k.; o šv. Polykarpo mokytinis, šv. Ireniejus, cituodamas gromatos žodžius, prideda, kad ją parašęs Jonas, Viešpaties mokytinis, Evangelijos autorius; tą pat daro Muratorio kanonas, Klemensas Aleks. ir visi kiti vėlesnieji; taip kad aiškesnių ir vienodesnių tradicijos liudijimų ir buti negali.

Palyginimas tos gromatos su ketvirtaja Evangelija taip-pat aiškiausiai nurodo, kad abiejų veikalų tas pats buvo autorius. Abiejuose randasi tos pačios svarbiausios mintįs, idėjos, tas pats stylius, tie patįs išsireiškimo budai, tas pats žodynas; taip kad, jei ir nebutu jokių tradicijos liudijimų apie gromatos atsiradimą, be jokio svyravimo reiktu pripažinti, kad ją parašė ne kas kitas, kaip tik minėtos paskutinės Evangelijos autorius, šv. Jonas.

2. Tik viena gromatos vieta, kurioje kalbama apie tris liudytojus danguje, taip vadinama „Comma Joanneum“ (5, 7. 8), yra sukėlusi daug ginčų apie savo autentiškumą. Nors kaikurie ir labai tą vietą užstoja ir net daro iš nepripažinimo jos autentiškumo didelį dalyką, tečiaus nuomonė, kad „Comma Jo-

PIRMOJI GROMATA

ŠVENTO JONO.

ĮVEDIMAS.

1. Nors veikalėlis, šv. Knygų kanone įvardintas „Pirmoji šv. Jono Apaštalo gromata“ visai neturi antrašo, vienok nėra jokios abejonės, kad jo autorium tikrai buvo šv. Jonas Apaštalas ir Evengelistas. Nekalbant apie mažiaus ar labiaus žymias į jį aliuzijas pas šv. Klemensą Rym., šv. Barnabą ir k., tos gromatos žodžius randame aiškiai paminėtus jau veikaluose šv. Polykarpo ir Papijo, kuriuodu buvo šv. Jono mokytiniais, Atenagoro ir k.; o šv. Polykarpo mokytinis, šv. Ireniejus, cituodamas gromatos žodžius, prideda, kad ją parašęs Jonas, Viešpaties mokytinis, Evangelijos autorius; tą pat daro Muratorio kanonas, Klemensas Aleks. ir visi kiti vėlesnieji; taip kad aiškesnių ir vienodesnių tradicijos liudijimų ir buti negali.

Palyginimas tos gromatos su ketvirtaja Evangelija taip-pat aiškiausiai nurodo, kad abiejų veikalų tas pats buvo autorius. Abiejuose randasi tos pačios svarbiausios mintįs, idėjos, tas pats stylius, tie patįs išsireiškimo budai, tas pats žodynas; taip kad, jei ir nebutu jokių tradicijos liudijimų apie gromatos atsiradimą, be jokio svyravimo reiktu pripažinti, kad ją parašė ne kas kitas, kaip tik minėtos paskutinės Evangelijos autorius, šv. Jonas.

2. Tik viena gromatos vieta, kurioje kalbama apie tris liudytojus danguje, taip vadinama „Comma Joanneum“ (5, 7. 8), yra sukėlusi daug ginčų apie savo autentiškumą. Nors kaikurie ir labai tą vietą užstoja ir net daro iš nepripažinimo jos autentiškumo didelį dalyką, tečiaus nuomonė, kad „Comma Jo-

Epistola beati Joannis Apostoli prima.

Pirmoji švento Jono Apaštalo gromata.

Gromatos įžanga.

Caput I. [1] Quod fuit ab initio, quod audivimus, quod vidimus oculis nostris, quod perspeximus, et manus nostræ contrectaverunt de verbo vitæ: [2] et vita manifestata est, et vidimus, et testamur, et annuntiamus vobis vitam æternam, quæ erat apud

1. Perskyrimas [1] Kas išpradžios buvo, ką girdėjome, ką savo akimis regėjome, į ką įsižiurėjome ir ko musų rankos prisilietė, apie gyvasties Žodį, [2] nes gyvastis apreikšta yra, ir mes regėjome, ir liudijame, ir apskelbiame jums amžiną gyvastį, ku-

---

1, 1—4. Įžangoje Apaštalas paveda skaitytojams siunčiamą draug su gromata Evangeliją, kurioje jis kalba apie gyvasties Žodį, ir sakosi tam ją parašęs, kad tikintįs, artimiausiai suvienyti su Tėvu ir Sunumi, turėtu tikrą džiaugsmą.

(1) *Kas...* Apaštalas kalbės apie Kristų, kaipo amžinąjį gyvasties Žodį, kurs įsikunijo dėlei musų išganymo ir aiškiai apsireiškė apaštalams. Jau pirmas sakinys ypatingu budu primena ketvirtosios Evangelijos pradžią. Ir ten ir čia tas pats gyvasties Žodis, išpradžios trumpai aprašomas, o paskui kalbama apie jo istorišką apsireiškimą. — *Išpradžios...* Nuo pasaulio pradžios, dar pirm savo įsikunijimo, gyvasties Žodis jau buvo; jis buvo nuo amžių pas Tėvą (2. e.). Gr. t. ἀπ'ἀρχῆς pats per save nereiškia amžinasties; tik kontekstas nurodo tikrą jo prasmę. — *Ką girdėjome.* Iš amžinasties Apaštalas perkelia mintį į žemišką laiką po Kristaus įkunijimo. Kalbėdamas vartoja daugskaitlį, nes atsiliepia vardu visų regėjusių savo akimis Išganytoją, ypač gi apaštalų, iš kurių jis vienas bebuvo gyvas. Ta daugskaitlis padidina liudijimo tikrumą. Pats liudijimas, paremtas yra ant ypatiško prityrimo, kurs aprašytas laipsniavimu, pradedamu nuo girdėjimo savo ausimis.— *Ką savo...* Liudijimas, paremtas ant regėjimo, jau yra tikresnis, negu paremtasis ant girdėjimo, kadangi galima girdėti tik kitus taip kalbant. Akių paminėjimas pilniaus išreiškia mintį. — *Įsižiurėjome*: matėme ne trumpą valandėlę, ne vieną sykį, bet ilgai, nuolat. — *Rankos prisilietė.* Prisilietimas dar labiaus sustiprina liudijimą. Apaštalas kasdien per keletą metų galėjo prisiliesti Išganytojo. Gal dar čiomai yra aliuzija į apaštalo Tomo prisilietimą (veiz. Jo. 20, 27). — *Apie gyvasties Žodį.* Tas terminas nereiškia čionai paprasto žodžio, vartojamo mintims išreikšti, nes Apaštalas nekalba apie evangelijinį apsakojimą, skelbiantį tikrąjį gyvenimą ir jį žmonėms duodantį. Jis kalba, kaip nurodo visas sakinys ir panašumas su Jo. 1, 1 apie Žodį-ypatą, amžinąjį Tėvo Sunų, pavadintą gyvasties Žodžiu dėlto, kad jis turi gyvybės pilnumą ir ją suteikia tiems, kurie jos nori iš jo imti. Plg. Jo. 1, 4. — (2) *Nes...* Ta eil. daro parentėzį, kurioje Apaštalas, pametęs pagal savo paprotį pirmąją mintį, paaiškina, kad nuo amžių paslėptasis pas Tėvą amžinasis Žodis apsireiškė neseniai žmonėms. — *Gyvastis*— ne abstraktiška, bet konkretiška: patsai gyvasis ir kitus gaivinantis Žodis. —*Apreikšta*: pasidarė regima, kada Žodis įsikunijo ir gyveno tarp musų (Jo. 1, 14) Jėzaus iš Nazarėto ypatoje. Tą įsikunijusią gyvastį matė savo akimis apaštalai, todėl gali apie ją liudyti be paklydimo, ir ją tai jie apskelbia žmonėms, kurie jos neregė-

Patrem, et apparuit nobis: [3] quod vidimus et audivimus, annuntiamus vobis, ut et vos societatem habeatis nobiscum, et societas nostra sit cum Patre, et cum Filio ejus Jesu Christo. [4] Et hæc scribimus vobis ut gaudeatis, et gaudium vestrum sit plenum.

ri buvo pas Tėvą ir mums pasirodė, [3] ką regėjome ir girdėjome, apskelbiame jums, kad ir jųs turėtumėt su mumis draugystę, ir kad musų draugystė butu su Tėvu ir su jo Sunumi, Jėzumi Kristumi. [4] Ir tai jums rašome, kad džiaugtumėtės, ir kad jusų džiaugsmas butu tobulas.

I. 1. Kadangi Dievas yra šviesa, todėl krikščionims reikia gyventi dorinėje šviesoje.

[5] Et hæc est anuntiatio, quam audivimus ab eo, et anuntiamus vobis: Quoniam Deus lux est, et

[5] Ir tas yra apskelbimas, kurį iš jo girdėjome, ir jums skelbiame: kad Dievas yra šviesa, ir

---

jo. — *Pas Tėvą*: pas Dievą Tėvą artimiausioje, viduinėje su juo vienybėje. — *Mums*: apaštalams ir pirmiesiems mokytiniams. — (**3**) *Ką regėjome...* Apaštalas, užbaigęs parentėzį, grįžta prie sakinio, pradėto 1. eil. Jis turi užmanymą padaryti artimą draugystę tarp Dievo ir savo skaitytojų, kad jie butu visai laimingi. — *Apskelbiame jums.* Gr. t.: ir jums, t. y. kurie nematėte taip, kaip mes matėme. Aiškintojų dauguma mano, kad čionai šv. Jonas turi mintyje ne tiek skelbimą per šitą gromatą, kiek per savo rašytą Evangeliją, kurią jis siuntė draug su gromata (veiz. Įved. p. 526). — *Kad ir jųs...* Šv. Jonas trokšta, kad skaitytojai per tikėjimo ir meilės draugystę vis labiaus sueitu vienybėn su apaštalais, kurie yra Kristaus Bažnyčios šulai, nes be draugystės su apaštalais negalima priklausyti į Kristaus aviją. — *Ir kad...* Budami vienybėje su apaštalais, krikščionįs yra draugystėje su Tėvu ir Sunumi; nes per Bažnyčios tarpininkystę mes gauname draugystę su Jėzumi Kristumi, o per jį su dangiškuoju Tėvu. Gr. t. nėra veiksmažodžio: *butu*; todėl ten pasakyta: o musų draugystė su Tėvu ir..., t. y. draugystė su mumis nepasibaigia mumis, bet ji yra taipogi draugystė su Tėvu ir Sunumi. — (**4**) *Ir tai*: šitą gromatą. — *Jums.* Gr. t.: mes. — *Kad džiaugtumėtės.* To žodžio nėra gr. t. ir daugelyje Vulgatos kodeksų. — *Kad jusų džiaugsmas...* Tikresnis regisi yra skaitymas: musų džiaugsmas. Gromatos rašymo tikslas ir vienybės su Dievu pasekmė yra šventas skaitytojų džiaugsmas. Jis bus tikrai tobulas, kada jie bus vienybėje iš vienos pusės su Tėvu ir Sunumi, iš kitos gi su savo broliais.

1, 5—2, 11. Pirmoje gromatos dalyje, paminėjęs, kad Dievas yra šviesa, Apaštalas moko, kad tas nėra vienybėje su Dievu, kas nesielgia šviesoje (5—7); kas gi nori elgties šviesoje, privalo visupirma prisipažinti esąs nusidėjėliu, kad per tą išpažinimą gautu nuodėmių atleidimą (8—10), paskui gi sergėties nusidėjimų; be to, gyvenantis šviesoje turi užlaikyti Kristaus įsakymus ir jį sekti (2, 1—6); o tarp visų įsakymų žymiausis yra meilės įsakymas, iš kurio užlaikymo arba neužlaikymo galima pažinti, kas elgiasi šviesoje ir kas tamsybėje (2, 7—11).

(**5**) *Ir tas yra...* Apaštalas pasisakė (3. eil.) apskelbsiąs, ką regėjęs ir girdėjęs; dabar jis nurodo aiškiaus apsakojimo turinį. — *Iš jo*: iš Jėzaus Kristaus, kada su juo draug buvo. — *Kad Dievas yra šviesa.* Tuo išsireiškimu Apaštalas moko, kad šviesa nėra tik Dievo privalumas, toks ˌ at kaip teisybė, mielaširdystė ir k., bet kad ji daro jo esybę: jo protas pilnas tieses ir begalinio išmanymo tiesos, jo valia spindi nuo švenčiausios meilės ir skaisčiausių dorybių ir yra šviesumo šaltinis. Kristus yra pats save pavadinęs pasaulio šviesa (Jo. 8, 12; 9, 5; 12, 35 ir k.). Jau S. Į., ypač psalmėse, Dievas įvaizdinamas kaipo šviesa ir gyvastis. — *Jokios tamsybės*: jokio netobulumo, kilstančio iš nežinoji-

tenebræ in eo non sunt ullæ. [6] Si dixerimus quoniam societatem habemus cum eo, et in tenebris ambulamus, mentimur, et veritatem non facimus. [7] Si autem in luce ambulamus sicut et ipse est in luce, societatem habemus ad invicem, et sanguis Jesu Christi, Filii ejus, emundat nos ab omni peccato. [8] Si dixerimus quoniam peccatum non habemus, ipsi nos seducimus, et veritas in nobis non est. [9] Si confiteamur peccata nostra: fidelis est, et justus, ut remittat nobis peccata nostra, et emundet nos ab omni iniquitate. [10]

nėra jame jokios tamsybės. [6] Jei sakytumėm, kad turime su juo draugystę, o elgtumėmės tamsybėje, mes meluojame ir nedarome tiesos. [7] O jei elgiamės šviesoje, kaip ir jis pats yra šviesoje, mes turime kiti su kitais draugystę, ir jo Sunaus, Jėzaus Kristaus, kraujas apkuopia mus nuo kiekvieno nusidėjimo. [8] Jei sakytumėm, kad neturime nusidėjimo, mes patįs save suvedžiojame, ir nėra mumyse tiesos. [9] Jei išpažįstame savo nusidėjimus, jis yra ištikimas ir teisus, kad mums atleistu musų nusidėjimus ir mus apkuoptu nuo kiekvienos netei-

mo, ir jokio dorinio sutepimo. — (6) *Jei sakytumėm...* Apaštalas sakėsi (3. eil.) norįs daryti vienybę tarp Dievo ir krikščionių; dabar gi, darydamas išvedimą iš ką tik pasakytųjų žodžių, paaiškina, kas tai vienybei reikalinga: jei Dievas yra šviesa, tai ir krikščionįs privalo stengties buti doriškai šviesųs. Didžiausis butu paklydimas, jei kas, pasilikdamas tamsybėje, sakytusi turįs draugystę su Dievu Tėvu (*su juomi*). Kas elgiasi tamsybėje, tas išrenka sau sritį, nieko bendro neturinčią su Dievu; todėl jis yra visai sutraukęs santikius su Dievu. Tvirtindamas, kad jis juos tebeturįs, tiesiog meluotu, t. y. sakytu tai, kas priešinga žinomai jam tiesai. — *Nedarome tiesos*: nedarome to, ko reikalauja tiesa. — (7) *O jei...* Jei musų pasielgimo sritimi yra dorinė šviesa. — *Jis... šviesoje.* Dievas, budamas šviesa, tuo pačiu yra visuomet šviesoje. — *Kiti su kitais.* Apaštalas nesako tiesiog: turime su juomi (Dievu) draugystę, bet: *Kiti su kitais*, ir taip praplatina savo mintį ant kitų dalykų. Kadangi vienok tikra artimo meilė negali buti atskirai be Dievo meilės, todėl kas yra vienybėje su broliais, yra tikrai draugystėje ir su Dievu. — *Ir... kraujas...* Kitas padaras elgimosi šviesoje. Jėzaus kraujas čia įvaizdina skaudžią ir kruviną jo auką ant kryžiaus, per kurią žmonija suderinta tapo su Dievu. Tas kraujas turi begalinę vertybę, gali nuplauti kiekvieną nuodėmę ir nesiliauja plovęs musų nusidėjimus. Plg. Žyd. 9, 14. — (8) *Jei sakytumėm...* Kad tiesa galėtu įeiti musų širdin, reikia visupirma išpažinti su atgaila savo nusidėjimai; toliaus reikia jų rupestingai sergėties, o jei atsitiktu vėl į juos įpulti, bėgti prie musų užtarytojo ir permaldautojo pas Tėvą, prie Jėzaus Kristaus. — *Nusidėjimo*: jokio nusidėjimo, nei didelio, nei mažo. Taip sakė kaikurie klaidžiatikiai, buvusieji jau Apaštalo laiku, taip kalbėjo paskesnieji gnostikai. — *Save suvedžiojame*: klystame ne iš nežinojimo, bet iš geros valios, todėl tuo didesnė musų kaltybė. Ir Trid. Susir. nutarė: Jei kas sakytu, kad žmogus vieną sykį nuteisintas... gali per visą savo gyvenimą išsisaugoti visų nusidėjimų, net ir mažiausių, be ypatingos Dievo privilegijos, kaip Bažnyčia moko apie švenč. Paną, tas tebuna atskirtas (pos. 6. k. 23).—(9) *Jei išpažįstame...*: prisipažindami esą kalti ir nuolankiai maldaudami atleidimo. Žodžiu: išpažinti. šv. Jonas paprastai išreiškia nuodėmių išpažinimą prieš Dievą; bet gali buti, kad juo apima taipogi ir sakramentinį išpažinimą. „Krikščionįs prieš Dievo kunigą pasisako savo sąžinės stovį, parodo savo dušios naštą ir jieško išgydymo net ir mažų žaizdų“ (Kypr.). „Atsiklaupk prieš kunigą ir sulenkk kelius prieš Dievo numylėtąjį“ (Tert.). — *Nusidėjimus.* Negana pasisakyti apskritai, kad nusidėjome, nes toks prisipažinimas gali buti vieno proto darbas be atgailos; reikia apsiskųsti už atskirus pavienius nusidėjimus. — *Jis yra ištikimas.* Dievas yra ištikimas savo pažadėjime atleisti turin-

Si dixerimus quoniam non peccavimus: mendacem facimus eum, et verbum ejus non est in nobs.

Caput II. [1] Filioli mei, hæc scribo vobis, ut non peccetis. Sed et si quis peccaverit, advocatum habemus apud Patrem, Jesum Christum justum: [2] et ipse est propitiatio pro peccatis nostris: non pro nostris autem tantum, sed etiam pro totius mundi. [3] Et in hoc scimus quoniam cognovimus eum, si mandata ejus observemus. [4] Qui dicit se nosse eum, et mandata ejus non custodit, mendax est.

sybės. [10] Jei sakytumėm, kad nenusidėjome, mes jį darome melagiu, ir jo žodžio nėra mumyse.

2. Perskyrimas. [1] Mano vaikeliai, tai jums rašau, kad nenusidėtumėt; bet jei kas ir nusidėtu, mes turime užtarėją pas Tėvą, Jėzų Kristų, teisųjį; [2] ir jis yra permaldavimu už musų nusidėjimus; o ne tiktai už musų, bet taipogi ir už viso pasaulio. [3] Ir iš to mes numanome, kad jį pažinome, jei užlaikome jo įsakymus. [4] Kas sakosi jį pažįstąs ir neužlaiko jo įsakymų, tas yra melagis, ir nėra jame tiesos. [5]

čiam gailestį jo nusidėjimus. — *Teisus.* Jis priima Jėzaus Kristaus permaldavimą už musų nusidėjimus, ir jo teisybė reikalauja, kad jis mums dovanotu kaltybes, kada išpildome reikalaujamas sąlygas. — *Mus apkuoptu,* — Kristaus krauju apiplaudamas musų dušią nuo kiekvieno susitepimo, kuriuo ją buvo sutepęs nusidėjimas. — (**10**) *Kad nenusidėjome*: kad mes bent po krikšto nieku nebeprasikaltome prieš Dievą. — *Jį darome melagiu.* Sakyti, kad mes neturime jokio nusidėjimo, butu tikras piktžodžiavimas prieš Dievą; nes mes tarsi kalbėtumėm, kad Dievas mus apgaudinėja, kada jis aiškiai sako, visi žmonės esą nusidėjėliai (Ps. 13, 3. Rym. 3, 10), arba kada jis mums suteikia atleidimą, kaipo butinai reikalingą. — *Jo žodžio...* Mes netikime jo apreikštajam evangelijiniam mokslui. Kristus visus mokė melsties: Atleisk mums kaltes musų.

(**2, 1**) *Mano vaikeliai.* Pilnas meilės atsiliepimas į skaitytojus. — *Tai jums rašau*: šitą gromatą, o gal taipogi ir ketvirtąją Evangeliją. — *Kad nenusidėtumėt.* Kadangi krikščionis privalo elgties šviesoje, todėl šv. Jonas norėtu, kad jie butu visai be nusidėjimų. Nes nors krikščionis ir negali per visą gyvenimą išsisaugoti visų nuodėmių, bet kiekvienas gali atskiruose atsitikimuose su Dievo pagalba pergalėti užėjusią pagundą ir išsisergėti nusidėjimo. — *Jei kas ir nusidėtu.* Nusidėjimas yra didi nelaimė, bet ne nepataisoma. Apaštalas, kaip nurodo gr. t. aoristas, kalba apie pavienius nusidėjimus, o ne apie nusidėjimo stovį.—*Turime užtarėją.* Kada krikščioniui atsi inka nelaimė, jog jis netikėtai arba iš savo silpnybės nusideda, jis turi nuolatinį užtarytoją, tarpininką pas Dievą. Juo yra Jėzus Kristus. — *Teisųjį.* Jis yra be galo teisus ir šventas; pats nereikalauja užtarimo ir gali užtarti pasekmingai nusidėjėlius. — (**2**) *Permaldavimu.* Kristus yra nuolatinis musų permaldavimas per savo permaldavimo auką ant kryžiaus, kurią jis dabar danguje be paliovos rodo savo Tėvui. — *Už musų*: už krikščionių nuodėmes. — *Už viso pasaulio.* Kristus numirė už viso pasaulio nuodėmes, tik ne visi pritaiko sau tos mirties nuopelnus.— (**3**) *Ir iš to...* Vienybė su Dievu reikalauja iš krikščionių užlaikyti Dievo įsakymus ir sekioti Jėzų Kristų. Nors mes nežinome su visišku tikrumu, ar jau esame Dievo malonėje, bet yra ženklai, leidžiantis mums išmintingai spėti. — *Jį pažinome.* Pažinome Dievą arba Kristų. Apaštalas kalba ne apie teoretišką pažinimą vien protu, bet apie praktišką, gyvą, prie kurio prisideda ir širdis; taip kad čionai pažinimas yra lygus draugystei su Dievu. — *Jei užlaikome...* Tas yra pirmas pažinimo ženklas.—(**4**) *Kas sakosi...* Apaštalas dviem antitetiškais sakiniais plačiaus išreiškia ką tik nurodytąjį dėsnį. Pgl. augšč. 1, 6. 8. Regimai ir čionai autorius turi mintyje klaidžiamokslius, gnostikų pranokėjus, kurie sakėsi turį ypatingą Dievo pažinimą, nors jie ištikrųjų nepildė jo valios. — (**5**) *Jo žodį:* Dievo įsakymus ir visą krikščioniškąjį apreiški-

et in hoc veritas non est. [5] Qui autem servat verbum ejus, vere in hoc caritas Dei perfecta est: et in hoc scimus quoniam in ipso sumus. [6] Qui dicit se in ipso manere, debet, sicut ille ambulavit, et ipse ambulare. [7] Carissimi, non mandatum novum scribo vobis, sed mandatum vetus, quod habuistis ab initio: mandatum vetus est verbum, quod audistis. [8] Iterum mandatum novum scribo vobis, quod verum est et in ipso, et in vobis: quia tenebræ transierunt, et verum lumen jam lucet. [9] Qui dicit se in luce esse, et fratrem suum odit, in tenebris est usque adhuc. [10] Qui diligit fratrem suum, in lumine manet, et scan-

[5] O kas užlaiko jo žodį, tame tikrai yra tobula Dievo meilė; ir iš to žinome, kad mes jame esame. [6] Kas sakosi jame pasilieką̨s, tas turi taip-pat, kaip jisai elgėsi, ir pats elgties. [7] Mylimiausieji, aš jums rašau ne naują įsakymą, bet seną įsakymą, kurį turėjote nuo pradžios; tas senasis įsakymas yra žodis, kurį jūs girdėjote. [8] Vėl rašau jums naują įsakymą; tai tikra yra jame ir jumyse, kad tamsybė praėjo, ir jau šviečia tikra šviesybė. [9] Kas sakosi esąs šviesoje ir neapkenčia savo brolio, tas tebėra tamsybėje iki dabar. [10] Kas myli savo brolį, pasilieka šviesybėje, ir nėra jame papiktinimo. [11] O kas neapkenčia savo brolio,

mą. — *Tame tikrai yra..*: tas ištikrųjų tobulai myli Dievą. Tobulumas čionai regimai toks yra, koks galimas žmonėms ant žemės, ir jis gali didinties. — *Ir iš to...* Yra tai kitas ženklas artimos vienybės su Dievu. — (**6**) *Kas sakosi...* Kas sakosi, jog jis nuolat pasilieką̨s vienybėje su Dievu, tas turi pareigą priparodyti savo žodžių tikrumą. Pamokydamas, kaip tai reikia padaryti, Apaštalas nurodo Kristaus pavyzdį, kurį krikščionįs privalo sekti. Reikia jis sekti pildant įsakymus, kaip Jėzus pildė savo dangiškojo Tėvo valią; reikia sekti Kristaus gerumas, kantrumas, nuolankumas ir kitos dorybės. — (**7**) Nurodę̨s apskritai reikalingumą užlaikyti įsakymus, Apaštalas duoda toliaus pamokymus ypač apie vieną, apie įsakymą krikščioniškos brolių meilės. — *Myliamiausieji.* Kalbėdamas apie meilę, šv. Jonas pradeda savo žodžius meilės išreiškimu. — *Ne naują...* Meilės įsakymas yra draug ir senas ir naujas. Jis yra senas, kadangi jis žinomas nuo pat krikščionystės įsteigimo. — *Tas... įsakymas yra žodis*, t. y. Evangelijos apsakojimas, kurs yra vienas ištisas vadinimas į meilę. — (**8**) *Naują įsakymą...* Iš kito atžvilgio tas įsakymas yra naujas. Kokiuo budu jis yra naujas, pasakyta toliaus. — *Tai tikra...* Apaštalas pateisina savo pasakymą apie įsakymo naujumą. Jis ištikrųjų yra naujas *jame*, t. y. Jėzuje Kristuje, kurs pats tą įsakymą pildė ir davė skaisčiausį, nuolat žibantį broliškos meilės pavyzdį. Jis naujas yra skaitytojuose (*jumyse*), kurie pagal išsigalėjimą pildo tą meilę. — *Kad tamsybė praėjo...* Gr. t. dabartinis laikas: praeina. To įsakymo įtekmė apsireiškia pasaulio atsinaujinimu, prasidėjusiu nuo pat pradžios Evangelijos apsakojimo. Dorinė tamsybė, kurioje pasaulis iki tam laikui buvo paskendę̨s, pamažu žuna, o tikra religijinė šviesa nuo Kristaus įsikunijimo, ypač gi nuo Bažnyčios įsteigimo, žiba visur, šalin varydama tamsybę. — (**9**) *Kas sakosi...* Plg. augšč. 1, 6. 8; 2, 4. — *Esąs šviesoje*: gyvenąs kaip tikras krikščionis ir turįs vienybę su Dievu. — *Savo brolio*: krikščionies. — *Tebėra tamsybėje*: pasilieka nusidėjimuose. — *Iki dabar*, nors jau dabar šviečia tikra šviesa. — (**10**) *Pasilieka šviesybėje.* Brolių meilė priparodo, kad ne tik esame šviesos srityje, bet kad joje ir pasiliekame. — *Papiktinimo.* Kas tikrai myli artimą, neturi progos piktinties, užsigauti dvasiškai, nes jis pigiai išsisaugos nusidėjimų, kurie kilsta iš savymeilės. — (**11**) *Tamsybėje elgiasi.* Jo pasielgimo sritis yra tamsybė. — *Ir nežino...* Kaip kuniškos akįs reikalauja šviesos ir tiktai šviesoje randa tikrą kelią, taip ir dvasiškos. Nusidėjimais apakintos, jos nebežino kelio, ir todėl tokio žmogaus darbai dažnai yra nusidėjimais.

dalum in eo non est. [11] Qui autem odit fratrem suum, in tenebris est, et in tenebris ambulat, et nescit quo eat: quia tenebræ obcæcaverunt oculos ejus.

yra tamsybėje, ir tamsybėje elgiasi, ir nežino, kur eiti, nes tamsybė apakino jo akis.

2. Kas mus atitolina nuo gyvenimo šviesoje.

[12] Scribo vobis, filioli, quoniam remittuntur vobis peccata propter nomen ejus. [13] Scribo vobis patres, quoniam cognovistis eum, qui ab initio est. Scribo vobis adolescentes, quoniam vicistis malignum. [14] Scribo vobis infantes, quoniam cognovistis patrem. Scribo vobis juvenes, quoniam fortes estis, et verbum Dei manet in vobis, et vicistis malignum. [15] Nolite diligere mundum, neque ea, quæ in mundo sunt. Si quis diligit mundum, non est

[12] Rašau jums, vaikeliai, nes jums atleidžiami yra nusidėjimai dėlei jo vardo. [13] Rašau jums, tėvai, nes jųs pažinote tą, kurs yra nuo pradžios. Rašau jums, jaunikaičiai, nes jųs pergalėjote piktąjį. [14] Rašau jums, kudikiai, nes jųs pažinote Tėvą. Rašau jums, jaunikaičiai, nes jųs stipri esate, ir Dievo žodis pasilieka jumyse, ir jųs pergalėjote piktąjį. [15] Nemylėkit pasaulio, nei to, kas yra pasaulyje. Jei kas pasaulį myli, nėra jame Tėvo

---

12—29. Pagyręs skaitytojų dorybes, kurios pažadino Apaštalą parašyti jiems Evangeliją ir šitą gromatą (12—14), jis nurodo dvi ydi, kliudanti žmonėms elgties šviesybėje; viena jų yra meilė pasaulio, kurs tos meilės nevertas (15—17); antra gi draugavimas su klaidžiatikiais, kurie pavadinti antikristais (18—23); jų sergėdamies krikščionįs privalo pasilikti ištikimi tam, ko jie išmoko per šv. Dvasią, kad su pasitikėjimu galėtu laukti Kristaus pagrįžimo (24—29).

(**12**) *Rašau jums...* Apaštalas pasisako, kodėl jis rašąs šitą gromatą ir parašęs savo Evangeliją. Įvairiais budais jis tai išreiškia, bet, trumpai sakant, vyriausi rašymo priežastis yra ta, kad skaitytojai yra krikščionįs. Šv. Jonas du sykiu atsi liepia išpradžios į juos visus, vadindamas vaikeliais (τεκνία, 12. e.) ir kudikiais (παιδία, 14. e.), paskui taip-pat du sykiu padalindamas juos į du skyriu pagal amžį ir religijinį prityrimą, į tėvus ir į jaunus žmones. — *Atleidžiami yra.* Gr. t. praeit. l.: atleisti. Su krikščionyste atėjo nusidėjimų atleidimas. — *Dėlei jo vardo*: dėlei Kristaus vardo, dėlto kad krikščionįs išpažįsta Kristų ir visa, kas su tuo vardu suvienyta — (**13**) *Rašau jums, tėvai...* Vyresnieji amžiu jau seniai buvo pažinę amžinąjį gyvasties Žodį. — *Jaunikaičiai.* Jaunesnieji amžiu kad ir netaip ilgai, bet su pritinkančiu jų metams drąsumu kovojo prieš piktąją dvasią, ją pergalėjo ir jau yra krikščionįs.— (**14**) *Rašau...* Gr. t. praeit. laikas, nurodantis, anot daugelio aiškintojų, kad šv. Jonas turi čia mintyje savo Evangeliją.— *Kudikiai.* Taip pavadinti visi gromatos skaitytojai apskritai. — *Pažinote Tėvą*: pažinote netik protu, bet ir širdimi, mylėdami, Tėvą, siuntusį savo Sunų pasaulio atpirktų. Toliaus gr. t. yra sakinys: Ἔγραψα ὑμῖν, πατέρες, ὅτι ἐγνώκατε τὸν ἀπ' ἀρχῆς, parašiau jums, tėvai, nes jųs pažinote tą, kurs yra nuo pradžios. Tas sakinys regisi be reikalo praleistas Vulgatoje, nes nors yra tik atkartojimas 13. eil., bet be jo genda symetrija, kuri visoje šitoje vietoje labai aiškiai užlaikoma. Plg. 12. eil. ir 13. su 14.—*Stipri esate*—dvasiškoje kovoje. Tas dorinis stiprumas davė jiems pergalėjimą. — *Dievo žodis*: evangelijinis apreiškimas. — (**15**) *Nemylėkite...* Nurodomas reikalingumas nemylėti pasaulio. — *Pasaulio.* Tuo vardu pas šv. Joną ir šv. Povilą vadinasi dabartinis pasaulis su jo gėrybėmis ir piktais palinkimais, kiek visa tai priešinga Dievui ir jo Kristui. To pasaulio kunigaikštis yra šetonas. —

caritas Patris in eo: [16] quoniam omne, quod est in mundo, concupiscentia carnis est, et concupiscentia oculorum, et superbia vitæ: quæ non est ex Patre, sed ex mundo est. [17] Et mundus transit, et concupiscentia ejus. Qui autem facit voluntatem Dei, manet in æternum. [18] Filioli, novissima hora est: et sicut audistis quia Antichristus venit: et nunc Antichristi multi facti sunt; unde scimus, quia novissima hora est. [19] Ex nobis prodierunt, sed non erant ex no-

meilės, [16] nes visa, kas yra pasaulyje, yra kuno pageidimas, ir akių pageidimas, ir gyvenimo puikybė; tai ne iš Tėvo yra, bet iš pasaulio. [17] Ir pasaulis praeina ir jo pageidimas; kas gi daro Dievo valią, pasilieka į amžius. [18] Vaikeliai, yra paskučiausioji valanda; ir kaip girdėjote, kad Antikristas ateina, taip ir dabar pasidarė daug antikristų; iš to ir žinome, kad yra paskučiausioji valanda. [19] Jie iš musų išėjo, bet nebuvo iš musų; nes jei butu buvę iš musų tikrai, butu pa-

Nei to kas..: visa tai, iš ko Dievui priešingasis pasaulis susideda.—*Jei kas myli...* Priežastis, kodėl reikia nemylėti pasaulio, yra ta, kad kas myli pasaulį, nebemyli Dievo, o juk pirmoji krikščionies pareiga yra mylėti Dievą. — (**16**) *Nes visa...* Tikresnis, anot gr. t., tos eil. skaitymas yro toks: Nes visa, kas yra pasaulyje, kuno pageidimas, ir akių pageidimas, ir gyvenimo puikybė, ne iš Tėvo yra, bet iš pasaulio. Prasmė abiejų skaitymų yra visai ta pati. — *Kas yra pasaulyje*: visos netikros gėrybės, pikti palinkimai, pasaulio dvasia. Kaip tas piktas pasaulis apsireiškia, Apaštalas nurodo sek. žodžiais: *Kuo pageidimas ir..*, kurie apima visus žmonių geidulius, visas nusidėjimų priežastis (Tom.). — *Kuno*: pagedusios, nusilpnėjusios po pradinio nusidėjimo žmogaus prigimties. — *Pageidimas*: nesveikas troškimas to, kas doriškai negera, taigi visupirma troškimas kuniškų gėrių, paleistuvystės ir k. — *Akių..*, t. y. pageidimas, kurio organu yra akįs, todėl noras matyti doriškai bjaurius, tuščius dalykus, sujungtas su pasigėrėjimu tais dalykais. Kuno pageidimuose pirmą vietą užima fyziški mėgumai, akių gi pageidime protinis mėgumas. — *Gyvenimo puikybė.* Anot gr. t., yra tai tuščias pasigyrimas tuo, kas praverčia gyvybės užlaikymui, taigi, tuo tais, lobiu, tuštybė apdaruose ir tt. Reikia galop patėmyti, kad ne visi aiškintojai vienaip supranta tuos tris pikto pasaulio apsireiškimus. — *Ne iš Tėvo...* Visi išvardintieji apsireiškimai neima savo pradžios iš dangiškojo Tėvo: pageidimus pagimdo piktas pasaulis. — (**17**) *Ir pasaulis...* Reikia nemylėti pasaulio ir dėlto, kad jis neilgam patenka, o jo gėrybės nuolat žuna, kolei visai pražus. — *Jo pageidimas.* Pageidimas įvaizdintas čionai kaipo ypata, tarsi jis butu pasaulio dušia, žunanti draug su pasauliu. — *Kas gi daro...* Graži antitėzis, nurodanti, kad piktas pasaulis priešingas yra Dievo valiai, ir kad tik krikščionįs, pildantįs Dievo valią, yra tikrai laimingi, nes jie nežus niekuomet, bet pasiliks amžinai, kaip ir ta Dievo valia. — (**18**) *Vaikeliai...* Apaštalas atsiliepia į visus skaitytojus ir moko, kad reikia sergėties ne tik pikto pasaulio, bet ir kaikurių žmonių pasaulyje. — *Paskučiausioji valanda*: paskutinis pasaulio periodas, visas tas laiko tarpas, kurį Bažnyčia turi pereiti, kovodama ir kentėdama, iki pasieks galutiną pergalėjimą. Plg. Jok. 5, 5. 8. 1 Petr. 1, 20; 4, 7. 2 Petr. 3, 3. 8. 9. 1 Tim. 6, 15 ir k. — *Kaip girdėjote* — apsakojančius apaštalus. — *Antikristas*: didis Kristaus priešininkas, pasirodysiantis pasaulio pabaigoje. Plg. 2 Tes. 2, 3—11. Tą vardą vartoja tik šv. Jonas. — *Ateina*: nuolat artinasi. Dabartinis laikas visai dar nenurodo, kad Antikristo apsireiškimas butu tikrai arti. — *Dabar*: Apaštalo laiku, atskirtinu nuo to, kuomet pasirodys tikrasis Antikristas. — *Daug antikristų*: netikrų mokytojų, suvedžiojančių žmones, kaip anas didis pasaulio pabaigos gundytojas, todėl tikrų Antikristo pirmtakunų. — *Iš to ir žinome...* Kaip tikrojo Antikristo apsireiškimas bus ženklu artimos pasaulio pabaigos, taip suvedžiotojų atsiradimas paliudija, kad Bažnyčios ištyrimo laikas prasidėjo. — (**19**) *Jie iš musų...* Klaidžia-

bis: nam, si fuissent ex nobis, permansissent utique nobiscum: sed ut manifesti sint quoniam non sunt omnes ex nobis. [20] Sed vos unctionem habetis a Sancto, et nostis omnia. [21] Non scripsi vobis quasi ignorantibus veritatem, sed quasi scientibus eam: et quoniam omne mendacium ex veritate non est. [22] Quis est mendax, nisi is, qui negat quoniam Jesus est Christus? Hic est Antichristus, qui negat Patrem, et Filium. [23] Omnis, qui negat Filium, nec Patrem habet: qui confitetur Filium, et Patrem habet. [24] Vos quod audistis ab initio, in vobis permaneat: si in vobis permanserit quod audistis ab initio, et vos in Filio, et Patre manebitis. [25]

silikę su mumis; bet idant apsireikštu, kad jie visi ne iš musų yra. [20] Bet jųs turite patepimą nuo Šventojo ir visa žinote. [21] Aš rašiau jums ne kaipo nežinantiems tiesos, bet kaipo ją žinantiems, ir dėlto kad joks melas nekilsta iš tiesos. [22] O kasgi yra melagis, jei ne tas, kurs užginčija, kad Jėzus yra Kristus? Tas yra antikristas, kurs užsigina Tėvo ir Sunaus. [23] Kiekvienas, užsiginantis Sunaus, neturi ir Tėvo; kas išpažįsta Sunų, turi taipogi ir Tėvą. [24] O jųs ką girdėjote nuo pradžios, tai jumyse tepasilieka. Jei jumyse pasiliks, ką girdėjote nuo pradžios, ir jųs pasiliksite Sunuje ir Tėvuje. [25] Ir tasai yra pažadėjimas, kurį jis mums pažadėjo:

---

moksliai išėjo iš musų tarpo. Nors jie išviršiniu budu priklausė prie musų draugijos, bet nebuvo tarp jų ir tos draugijos vidujinio tiesos ir malonės ryšio. Budami musų tarpe, jie nėra ištikrųjų musiškiai (Aug.). — *Nes jei...* Pats jų atsiskyrimas apreiškė, kaip netikras buvo jų susivienijimas su Bažnyčia. — *Bet idant...* Jie atsiskyrė nuo Bažnyčios, o Dievas leidė tam atsiskyrimui įvykti, kad klaidžiatikiai aiškiai pasirodytu, kas jie ištikrųjų buvo, ir kad tai butu priparodymas, jog jie niekuomet nepriklausė visai prie Bažnyčios, kad jų su ja sąryšis buvo tik išviršinis ir laikinis. — (**20**) *Bet jųs..* Nurodoma, kaip skaitytojai patįs gali pažinti netikrus mokytojus. — *Patepimą*: šv. Dvasią, kurią krikščionįs gauna iš dangaus nuo Jėzaus Kristaus (*nuo Šventojo*), kad ji juos apšviestu ir butu jiems vadovu. — *Visa žinote*: visas krikščioniško tikėjimo tiesas, taip kad joks paklydimas negali juose rasti sau vietos, jei tik jie nori pasilikti ištikimi.—(**21**) *Aš rašiau* (praeteritum epistolare). Kadangi skaitytojai žino gerai krikščioniškas tiesas, todėl Apaštalas rašo ne tiek jų pamokymui, kiek paraginimui pasinaudoti savo žinojimu. — *Ir dėlto...* Mintis nepilnai išreikšta vietoje: parašiau ir dėlto, kad jųs žinote, jog joks... Melas nieko bendro neturi su tiesa, su musų tikėjimu. Melo pradžia yra ne Dievas, bet piktoji dvasia. Todėl atsiskyrusių nuo Bažnyčios suvedžiotojų tariamas mokslas, kaipo priešingas tikėjimo tiesai, yra tikras melas. — (**22**) *O kas gi...* Paminėjimas melo duoda Apaštalui progą kalbėti apie melagius ir jų paklydimus. Melagis yra kiekvienas, kurs daro skirtumą tarp Jėzaus ir Kristaus. Kerintas, prieš kurio paklydimą atkreipti šv. Jono žodžiai, mokė, kad Kristus, kurs buvo Dievas, susivienijo su žmogumi Jėzumi iš Nazarėto jo krikšte, o paskui kančios metu jį apleidė. Todėl pasakymas, kad Jėzus nėra Kristus, yra užginčijimas jo dievystės. — *Yra antikristas:* Kristaus priešininkas, tikrojo Antikristo pirmtakunas. — *Užsigina Tėvo ir Sunaus:* užginčydamas, kad Jėzus yra Dievo Sunus, užsigina ir Tėvo, kurs tik per Sunų gali buti pažintas (Jo. 5, 23; 14, 6; 15, 23) ir pats liudija, kad Jėzus yra jo Sunus (5, 10). — (**23**) *Kiekvienas...* Tėvas ir Sunus yra neatskirtinu. Reikia abudu išpažinti arba abiejų išsižadėti. — (**24**) *O jųs ką...* Paraginimas tvirtai laikyties priimtos tiesos. — *Girdėjote* — evangelijiniame pasakojime apie Jėzaus Kristaus dievystę. — *Nuo pradžios* — jusų atsivertimo. — *Pasiliksite Sunuje ir..:* vienybėje su Tėvu ir Sunumi. — (**25**) *Ir tasai yra pažadėjimas...* Jei pasiliksime Tėvuje ir Sunuje, gausime

Et hæc est repromissio, quam ipse pollicitus est nobis, vitam æternam. [26] Hæc scripsi vobis de his, qui seducunt vos. [27] Et vos unctionem, quam accepistis ab eo, maneat in vobis. Et non necesse habetis ut aliquis doceat vos: sed sicut unctio ejus docet vos de omnibus, et verum est, et non est mendacium. Et sicut docuit vos: manete in eo. [28] Et nunc filioli manete in eo: ut cum apparuerit, habeamus fiduciam, et non confundamur ab eo in adventu ejus. [29] Si scitis quoniam justus est, scitote quoniam et omnis, qui facit justitiam, ex ipso natus est.

amžinas gyvenimas. [26] Tai aš jums parašiau apie tuos, kurie jus suvedžioja. [27] O jųs kurį patepimą nuo jo gavote, tas jumyse tepasilieka. Ir jums nėra reikalo, kad kas nors jus mokytu; bet kaip jo patepimas jus moko apie visa, taip ir tiesa yra ir ne melas. Ir kaip jis jus mokė, taip pasilikkite jame. [28] Ir dabar, vaikeliai, pasilikkite jame, idant, kada pasirodys, turėtumėm pasitikėjimą ir nebutumėm jo užgėdinti jo atėjime. [29] Jei žinote, kad jis teisus yra, žinokite, kad ir kiekvienas, kurs daro teisybę, iš jo yra gimęs.

II. Krikščionįs yra Dievo vaikai. Sąlygos, kuriomis ta didi jų vertybė gali buti užlaikyta.

Caput III. [1] Videte qualem caritatem dedit nobis Pater, ut

3. Perskyrimas. [1] Veizdėkite kokią meilę mums Tėvas sutei-

Kristaus žadėtąjį amžiną gyvenimą. — (**26**) *Tai:* apie netikrus mokytojus ir visa kas randasi 18—25 eil. — (**27**) *O jųs...* Plg. 20. e. — *Tepasilieka...* Gr. t.: pasilieka. — *Ir jums nėra reikalo...* Gražiai paaiškina šituos žodžius šv. Augustinas: „Ką gi tat mes darome, kada jus mokome? Jei patepimas jus išmoko visų dalykų, tai ar ne veltui mes darbuojamės? Bet aš statau klausimą ir jį atkreipiu į patį Apaštalą. Tu sakai: Jo patepimas pamoko mus apie visus dalykus. Tai kam gi tu parašei šitą gromatą? kam tu nori mokyti skaitytojus? Matykite, broliai, čionai paslaptį: Musų žodžių balsas užgauna ausis, bet mokytojas yra viduje; nemanykite, buk kurs nors žmogus ko nors išmoksta nuo žmogaus. Mes galime perspėti savo balso skambėjimu: bet jei nėra, kas viduje mokytu, tuščias yra musų žodžių skambėjimas; danguje turi savo sostą tas, kursai moko jusų širdis. Kristus jus moko savo įkvėpimais ir savo patepimu. Nors mes savo kalbomis sodiname ir laistome, bet mes niekas esame, nes Dievas duoda augimą, jo patepimas moko jus visų dalykų". — *Pasilikkite jame:* Kristuje. — (**28**) *Ir dabar...* Apaštalas dar patvirtina savo paraginimą. — *Kada pasirodys,* — kaipo teisėjas antrame atėjime. — *Pasitikėjimą*—drąsiai duoti skaitlių iš savo darbų. — *Užgėdinti,* kaipo prasikaltėliai. — (**29**) *Jei žinote,* t. y. kadangi jųs žinote. — *Kiekvienas, kurs...* Kas nuolat daro tai, ko teisybė reikalauja, tas savo darbais parodo, jog jis yra tikras Dievo sunus, kadangi niekur kitur nėra tikro šventumo, kaip tik Dievuje.

3, 1-10. Paminėjęs, kad krikščionįs yra Dievo vaikai, Apaštalas nurodo tris sąlygas, kuriomis tas jų didis išaugštinimas gali buti užlaikytas. Pirma sąlyga yra didis troškimas šventumo ir saugojimasis visų nusidėjimų, kadangi jie labai priešingi Kristui ir žmogų padaro piktosios dvasios vaiku; taigi šventumas ir nusidėjimas yra žymės, iš kurių galima pažinti, kurie yra Dievo ir kurie velnio vaikai.

(**3, 1**) *Veizdėkite...* Apaštalas pasakė (2, 29), kad kas daro teisybę, tas yra iš Dievo gimęs; dabar jis kviečia skaitytojus labiaus įsižiurėti į tą dalyką, į begalo didžią mums Dievo suteiktą meilę. — *Kad*

filii Dei nominemur et simus. Propter hoc mundus non novit nos: quia non novit eum. [2] Carissimi, nunc filii Dei sumus: et nondum apparuit quid erimus. Scimus quoniam cum apparuerit, similes ei erimus: quoniam videbimus eum sicuti est. [3] Et omnis, qui habet hanc spem in eo, sanctificat se, sicut et ille sanctus est. [4] Omnis, qui facit peccatum, et iniquitatem facit: et peccatum est iniquitas. [5] Et scitis quia ille apparuit ut peccata nostra tolleret: et peccatum in eo non est. [6] Omnis, qui in eo manet, non peccat: et omnis, qui peccat, non vidit eum, nec cognovit eum. [7] Filioli, nemo vos seducat. Qui facit justi-

kė, kad mes vadintumėmės Dievo vaikais ir jais butumėm. To dėlei pasaulis musų nepažįsta, nes jo nepažįsta. [2] Mylimiausieji, dabar mes esame Dievo vaikai; ir dar nepasirodė, kas busime. Žinome, jog, kada pasirodys, busime į jį panašųs, nes jį regėsime, kaip jis yra. [3] Ir kiekvienas, turintis tą viltį jame, save pašventina, kaip ir jis yra šventas. [4] Kievienas, kurs daro nusidėjimą, daro ir pasipriešinimą įstatymui; o nusidėjimas yra pasipriešinimas įstatymui. [5] Ir jųs žinote, jog jis pasirodė, kad atimtu musų nusidėjimus, ir nusidėjimo jame nėra. [6] Kiekvienas, kurs pasilieka jame, nenusideda; ir kiekvienas, kurs nusideda, jo

---

mes... Dievo meilės tikslas buvo padaryti mus jo įvaikiais. — *Vadintumėmės... ir...* Tuo laipsniavimu nurodytas musų įvaikystės tikrumas. Mes įvaikiais vadinamės ir ištikrųjų esame, kaip tiesiog ir sako gr. t.: καὶ ἐσμέν, et sumus, ir esame. — *To dėlei...* Augščiaus buvo parodytas priešingumas (2, 15. 16) tarp pasaulio ir Dievo; dabar Apaštalas kalba apie priešingumą tarp pasaulio ir tikrų krikščionių: jis jų net nepažįsta, neišmano jų budo, jų dėsnių; o tai dėlto kad pasaulis nepažįsta paties Dievo, kurio įvaikiai yra tikri krikščionįs. — (2) *Nepasirodė, kas busime*: dabartinės musų gyvenimo sąlygos neleidžia išeiti aikštėn musų įvaikystei, dabar dar negalima matyti, kokie mes busime danguiškoje garbėje, kaipo Dievo įvaikiai. — *Kada pasirodys.*. Kada danguje bus aiškiai parodyta musų įvaikystė, tuomet mes busime panašųs į Dievą, tiek kiek tai galima sutvėrimui, o net busime dieviškos prigimties dalininkais (2 Petr. 1, 4). Tas gi panašumas rasis iš to, kad mes Dievą *regėsime, kaip jis yra,* veidu į veidą. Plg. 1 Kor. 13, 12. — (3) *Ir kiekvienas...* Kas turi viltį tapti panašiu į Dievą, privalo rupinties pradėti daryti tą panašumą jau čia ant žemės, darant s.ve šventu, užlaikant save liuosą nuo susitepimo nusidėjimais. — *Jame*: Dievuje. — *Pašventina.* Gr. t.: apkuopia. Apaštalas rasi daro čia alinziją į S. Į. apsiplovimus.— *Kaip ir jis šventas yra.* Gr. t.: nesuteptas yra. Musų šventumo pavyzdžiu yra tobulai šventas Kristus. — (4) *Kiekvienas...* Vienybei su Dievu labiausiai priešingi yra nusidėjimai — *Daro nusidėjimą*: nusideda žinodamas ir norėdamas, ir turi įprotį nusidėti. — *Pasipriešinimą įstatymui.* Gr. ž. ἀνομία išreikštas Vulg. žodžiu: iniquitas, aiškiaus nurodo, kad nusidėjimas iš liuosos valios yra neteisybė prieš Dievą, peržengimas jo švento įstatymo, kurio mums reikia visuomet klausyti. — *Ir nusidėjimas...* Nuodėmė tat yra aiškus priešas Dievo valios. prieš kurią pakilsta nusidėjėlis, kad eitu paskui savo valią. „Nuodėmė yra žodis, pageidimas, darbas prieš amžinąjį įstatymą“ (Aug.). — (5) *Jis pasirodė*: Jėzus Kristus įsikunijęs ir gyvendamas čia ant žemės — *Kad atimtu...* Plg. aug. 1, 7. Nusižemindamas ir kentėdamas Išganytojas parodė, kaip labai jis neapkenčia nusidėjimo. Jis gi pats buvo visai nuo jo liuosas. — (6) *Kiekvienas, kurs...* Kurs gyvena tikroje vienybėje su J. Kristumi, tas nenusideda, t. y. nėra jame įpročio nusidėti. Ir priešingai, kas nusideda, tas ne tik neturi vienybės su Dievo Sunumi. bet dar nėra jo matęs ir pažinęs, t. y. jo protas neįsižiurėjo ištikrųjų į Kristų, ir širdyje nebuvo tikros jo meilės, arba jei jau ir buvo pažinęs, tai dar pirm nusidė-

tiam, justus est: sicut et ille justus est. [8] Qui facit peccatum, ex diabolo est: quoniam ab initio diabolus peccat. In hoc apparuit Filius Dei, ut dissolvat opera diaboli. [9] Omnis, qui natus est ex Deo, peccatum non facit: quoniam semen ipsius in eo manet, et non potest peccare, quoniam ex Deo natus est. [10] In hoc manifesti sunt filii Dei, et filii diaboli.

Omnis, qui non est justus, non est ex Deo, et qui non diligit fratrem suum: [11] quoniam hæc est annuntiatio, quam audistis ab initio, ut diligatis alterutrum. [12] Non sicut Cain, qui ex maligno erat, et occidit fratrem suum. Et propter quid occidit eum? Quoniam

neregėjo ir jo nepažino. [7] Vaikeliai, niekas jusų tenesuvedžioja. Kas daro teisybę, teisus yra, kaip ir jisai yra teisus. [8] Kas daro nusidėjimą, yra iš velnio, nes velnias nusideda nuo pradžios. Tam ir pasirodė Dievo Sunus, kad išgriautu velnio darbus. [9] Kiekvienas, kurs iš Dievo yra gimęs, nedaro nusidėjimo, nes jojo sėkla aname pasilieka; ir negali nusidėti, nes iš Dievo yra gimęs. [10] Iš to pažįstami Dievo vaikai ir velnio vaikai.

Kiekvienas, kurs nėra teisus, ne iš Dievo yra, o taipogi kas nemyli savo brolio. [11] Nes tasai yra apskelbimas, kurį girdėjote nuo pradžios, kad kits kitą mylėtumėt. [12] Ne kaip Kainas, kurs

---

jimo padarymo protas ir širdis buvo nuo jo nusikreipę. — (7) *Vaikeliai, niekas...* Apaštalas regimai duoda tą perspėjimą prieš ano laiko klaidžiatikius. Plg. aug. 2, 18. 26... — *Daro teisybę*: kurs nuolat elgiasi pagal teisybę, šventai. — *Kaip ir jisai*: Jėzus Kristus. — (**8**) *Yra iš velnio.* Dorinis neteisingojo gyvenimas, jo pasielgimo taisyklės ima savo pradžią iš Dievo priešininko, velnio, ir tokiuo budu neteisingasis darosi piktosios dvasios vaiku. — *Tam ir pasirodė* — per įsikunijimą. — *Kad išgriautu...* Visi velnio darbai yra pikti, jie yra vienas nepaliaujantis nusidėjimas. Jei jis ir darytu ką nors, kas iš savęs yra gera, tas visgi jis turėtu tik negerą intenciją. Išganytojas išgriovė tą piktą darbą, numirdamas už nusidėjimus. — (**9**) *Kiekvienas....* Tarp krikščionių ir nusidėjimo yra tikras priešingumas. Jie net negali nusidėti, jei pasilieka ištikimi Jėzui Kristui. — *Nes jojo sėkla...* Naujo gyvenimo sėkla, viršprigimtinė Dievo malonė, suteikta krikšte, yra krikščionyse, plėtojasi ir vaisius duoda, visupirma gi žadina nusidėjimo neapykantą. Apaštalas regimai kalba apie morališką negalėjimą nusidėti, ir tai tolei, kolei žmogus tikrai pasilieka Dievo vaikas. Be to, jo žodžiai paliečia sunkius nusidėjimus iš liuosos valios ir įprotį nusidėti, o ne prasikaltimus, kilstančius iš žmogaus silpnumo ir neužtektino atsargumo, kurie, anot paties Apaštalo augšč. minėtų žodžių, yra tiesiog neišvengiami. Plg. 1, 8... 2, 12. — (**10**) *Iš to*: kad kas nusideda arba gyvena be nuodėmių.

10b - 22. Antra sąlyga, kad galėtumėm pasilikti Dievo vaikais, labai artima yra šventumui, kadangi ja yra išpildymas Dievo įsakymo apie brolių meilę, kurios piktosios dvasios vaikai, kaip Kainas ir pasaulis, nepažįsta ir nekenčia (10 - 13). Prie tos progos Apaštalas giria meilę, kadangi ji suteikia gyvenimą, tuotarpu kad neapykanta pagimdo mirtį (14. 15), aprašo meilės privalumus, nurodydamas Kristaus pavyzdį (16-18), ir kalba apie brangius meilės vaisius, kuriais yra atsiradimas musų širdyje pasitikėjimo Dievu ir nupelnymas mums musų prašymų išklausymo (19-22).

O taipogi kas.. Kita Dievo vaikų žymė yra brolių meilė. Plg. aug. 2, 10. Kas jos neturi, tas ne iš Dievo yra. — (**11**) *Nes tasai...* Brolių meilė yra tikrų krikščionių žymė, nes apie ją buvo duotas aiškus įsakymas tuomet, kada prasidėjo Evangelijos skelbimas. Plg. aug. 2, 7. Jo. 13, 34; 15, 12. — (**12**) *Ne kaip..* Tos brolių meilės nebuvo Kaine, ir tai apsireiškė nekalto Abelio nužudyme, tame pirmame baisiame nusidėjime, kurį mini šv. Raštas po pirmųjų tėvų nupuolimo. Veiz. 1 Moz. 4, 5.. Nebuvo tos meilės Kaine, nes ji yra žymė vienybės su Dievu; Kainas gi buvo artimoje vienybėje su piktaja dvasia,

opera ejus maligna erant: fratris autem ejus justa. [13] Nolite mirari fratres, si odit vos mundus. [14] Nos scimus quoniam translati sumus de morte ad vitam, quoniam diligimus fratres. Qui non diligit, manet in morte: [15] omnis, qui odit fratrem suum, homicida est. Et scitis quoniam omnis homicida non habet vitam æternam in semetipso manentem. [16] In hoc cognovimus caritatem Dei, quoniam ille animam suam pro nobis posuit: et nos debemus pro fratribus animas ponere. [17] Qui habuerit substantiam hujus mundi, et viderit fratrem suum necessitatem habere, et clauserit viscera sua ab eo: qnomodo caritas Dei manet in eo? [18] Filioli mei, non diligamus verbo, neque lingua, sed opere et veritate. [19] In hoc

buvo iš piktojo ir užmušė savo brolį. Ir ko dėlei užmušė? Nes jo darbai buvo pikti, o jo brolio teisųs. [13] Nesistebėkite, broliai, jei pasaulis jusų neapkenčia. [14] Mes žinome, kad perkelti esame iš mirties gyveniman, nes mes mylime brolius. Kas nemyli, pasilieka mirtyje. [15] Kiekvienas, kurs neapkenčia savo brolio, yra žmogžudis; ir žinote, kad kiekvienas žmogžudis neturi amžino jame pasiliekančio gyvenimo. [16] Iš to mes pažinome Dievo meilę, kad jis padėjo už mus savo gyvastį; ir mes turime padėti gyvastį už brolius. [17] Jei kas turi šio pasaulio lobius ir mato savo brolį, turintį reikalą, ir uždaro prieš jį savo širdį, kaipgi jame pasiliks Dievo meilė? [18] Mano vaikeliai, nemylėkime žodžiu, nei liežuviu, bet darbu ir

buvo jos sunus. Plg. aug. 3, 8. — *Kodėl jį užmušė...* Užmušimo priežastis buvo pikti Kaino darbai, daromi po piktosios dvasios įtekme, ir pavydas teisiajam broliui. Plg. Žyd. 11, 4. — (**13**) *Nesistebėkit...* Kainas, esantis vienybėje su piktaja dvasia, yra paveikslas netikusio pasaulio, priešingo Dievui, priešingo tikriems krikščionims. Todėl krikščionims nėra ko stebėties, jei pasaulis jų neapkenčia, kaip Kainas nekaltojo savo brolio. — (**14**) *Mes žinome...* Paminėjęs pasaulio neapykantą į krikščionis, Apaštalas su džiaugsmu patėmija, kad jie ištikrųjų gyvena nauju gyvenimu, kurian juos perkėlė Kristaus mirties nuopelnai (Jo. 5, 24), nes juose yra naujo gyvenimo žymė — brolių meilė; tuotarpu kad tos meilės neturintieji pasilieka įgimtame mirties stovyje. — (**15**) *Yra žmogžudis.* Toksai seka Kaino pavyzdį, nes nekęsdamas jis savo širdyje užmuša brolį, kadangi, anot šv. Jieron., „kas ko neapkenčia, geidžia, kad jis pražutu". Plg. Išganytojo žodžius Mat. 5, 21. 27. 28. — *Neturi amžino...* Atėmimas didžiausios žemiškos gėrybės, gyvasties, nors tik noru įvykdytas, yra sunkiausis nusidėjimas; todėl žmogžudis pasilieka nuodėmės stovyje ir negali turėti gyvenimo, kurį suteikia Dievo malonė čia ant žemės, darydama žmones Dievo vaikais, ir kurs veda į amžiną gyvenimą. — (**16**) *Iš to mes...* Pamokymas, kaip privalo apsireikšti brolių meilė. — *Pažinome* — savo prityrimu. — *Dievo meilę.* Gr. t. nėra žodžio: *Dievo* Patyrėme, koki yra tikros meilės prigimtis, iš Kristaus pavyzdžio, nes *jis padėjo...* Plg. Jo. 10, 11. 15. 17... 13, 37... Išganytojas savaimi davė savo gyvastį už musų išganymą. — *Ir mes...* Tikra brolių meilė, jų dušių išganymas reikalauja kaikada ir didžiausio savęs pasiaukojimo. — (**17**) *Jei kas...* Neturėdami pasiryžimo ir progos numirti už brolius, privalome parodyti savo meilę, sušelpdami juos reikale žemišku lobiu, kaip sako šv. Aug.: „Jei dar neesi pasiryžęs numirti už brolį, tai tikrai gali jam duoti iš savo gėrybių, reikalingų gyvybei užlaikyti". — *Kaip gi..* Tas negali mylėti Dievo, kas nemyli brolių, nes tiedvi meili yra neatskirtini. — (**18**) *Mano...* Meilės pilnais žodžiais Apaštalas kreipiasi į skaitytojus ir ragina juos nepasitenkinti vien žodžiais, kad ir geriausiais, tuo gi mažiaus veidmainingu kalbėjimu (*liežuviu*), bet parodyti brolių meilę *darbu*, darant, kas žodžiais žadama, ir darant tikrai iš meilės. Plg. Jok. 2, 15. 16.

cognoscimus quoniam ex veritate sumus: et in conspectu ejus suadebimus corda nostra. [20] Quoniam si reprehenderit nos cor nostrum: major est Deus corde nostro, et novit omnia. [21] Carissimi, si cor nostrum non reprehenderit nos, fiduciam habemus ad Deum: [22] et quidquid petierimus, accipiemus ab eo: quoniam mandata ejus custodimus, et ea, quæ sunt placita coram eo, facimus.

[23] Et hoc est mandatum ejus: Ut credamus in nomine Filii ejus Jesu Christi: et diligamus alterutrum, sicut dedit mandatum nobis. [24] Et qui servat mandata ejus, in illo manet, et ipse in eo: et in hoc scimus quoniam manet in nobis de Spiritu, quem dedit nobis.

tiesa. [19] Iš to mes pažįstame, kad esame iš tiesos, ir jo akyvaizdoje tuo įtikrinsime savo širdis, [20] kad, jei musų širdis mus peiktu, Dievas yra didesnis už musų širdį ir visa žino. [21] Mylimiausieji, jei musų širdis musų nepeikia, mes turime pasitikėjimą pas Dievą [22] ir, ko nors prašytumėm, gausime iš jo, nes mes sergime jo įsakymus ir tai darome, kas įtinka jo akyvaizdoje.

[23] Ir tasai yra jo įsakymas, kad tikėtumėm vardan jo Sunaus, Jėzaus Kristaus, ir mylėtumėm kits kitą, kaip jis mums davė įsakymą. [24] Ir kas užlaiko jo įsakymus, pasilieka jame, ir jisai aname; ir iš to žinome, kad jis pasilieka mumyse, iš Dvasios, kurią mums davė.

— (19) *Iš to.* Iš tikros ir darbais apsireiškiančios meilės randasi geriausios pasekmės. — *Pažįstame.* Gr. t.: pažinsime. — *Esame iš tiesos*, t. y. iš Dievo, kurs yra tiesa: žinosime, kad mes esame tikri Dievo vaikai. — *Jo*: Dievo. — *Įtikrinsime...* Sąžinė, kuri čionai pavadinta širdimi, gali kaikada teisti mus perdaug kietai ir daryti mums išmetinėjimus dėlei kitados buvusių kaltybių arba apskritai dėlei viso musų pasielgimo; ją galėsime įtikrinti ir nuraminti ta mintimi, (20) *Kad... Dievas yra didesnis už musų širdį*: kad jis tobulesnis teisėjas, negu musų širdis, ir kad jo teismas turi daug didesnę vertybę, negu musų sąžinės teismas; Dievas gi, matydamas mumyse esančią tikrą brolių meilę, bus mums maloningas teisėjas. Kiti aiškintojai tą 20. eil. supranta visai kitaip, butent: jei mus peiks musų sąžinė už tai, kad nemylime brolių, tuo labiaus peiks Dievas, kurs yra didesnis už musų širdį. — (21) *Jei... nepeikia...* Jei kaikada mums valia nuraminti sąžinę, darančią išmetinėjimus, tuo labiaus galime buti pilni pasitikėjimo ir drąsumo Dievo akyvaizdoje, kada jokių išmetinėjimų neturime.— (22) *Ir, ko nors...* Teisiojo maldą visuomet išklauso Dievas, jei tik išklausymo sąlygos musų yra užlaikytos. Nors nevisuomet gaunama yra, ko prašome, bet visados suteikiama tai, kas labiaus išganymui praverčia. Gražiai atsiliepia apie tuos žodžius šv. Augustinas: „Pati meilė dusauja, pati meilė meldžiasi; prieš ją nemoka užsidaryti ausų tas, kurs ją yra davęs“.

3, 23—4, 6. Trečia sąlyga pasilikimo Dievo vaikais yra išpildymas Dievo įsakymo, kad tikėtumėm vardan Dievo Sunaus, Jėzaus Kristaus (23. 24). Todėl šv. Jonas perspėja skaitytojus, kad jie ne kiekvienai dvasiai tikėtu, nes tik tas kalba iš šv. Dvasios, kas išpažįsta Jėzų Kristų esant Dievo Sunų (3, 1-3), ir džiaugiasi, kad jiems nėra ko bijoties suvedžiotojų (3, 4-6).

(23) *Ir tasai...* Plg. 3, 11; 2, 7. Apaštalas nurodo pamatinį Dievo įsakymą, kurs tarsi apima visus kitus įsakymus. Jis yra vienas, bet dalinasi į dvi pusi. Tikėti į Jėzų Kristų ir mylėti brolius yra tai visa krikščionystė. Tikėjimas yra šaknis, gimdanti savaimi meilę. O tikėjimas be meilės darbų yra numiręs. — *Tikėtumėm vardan..*: kad priimtumėm kaip tikrą tiesą visa, ko Evangelija moko apie tą šventą vardą, kad tikėtumėm, jog Jėzus yra Kristus ir Dievo Sunus. — (24) *Ir kas užlaiko...* Plg. 2, 24. — *Iš to žinome... iš Dvasios...* Apie Dievo pasilikimą mumyse mes

Caput IV. [1] Carissimi, nolite omni spiritui credere, sed probate spiritus si ex Deo sint: quoniam multi pseudoprophetæ exierunt in mundum. [2] In hoc cognoscitur spiritus Dei: omnis spiritus qui confitetur Jesum Christum in carne venisse, ex Deo est: [3] et omnis spiritus, qui solvit Jesum, ex Deo non est, et hic est Antichristus, de quo audistis quoniam venit, et nunc jam in mundo est. [4] Vos ex Deo estis filioli, et vicistis eum, quoniam major est qui in vobis est, quam qui in mundo. [5] Ipsi de mundo sunt: ideo de mundo loquuntur, et mundus eos audit. [6] Nos ex Deo sumus. Qui novit Deum, audit nos: qui non est ex Deo, non audit nos: in hoc cognoscimus Spiritum veritatis, et spiritum erroris.

4. Perskyrimas. [1] Mylimiausieji netikėkite kiekvienai dvasiai, bet ištirktie dvasias, jei yra iš Dievo; nes daugelis netikrų pranašų išėjo į pasaulį. [2] Štai iš ko pažįstama esti Dievo dvasia: kiekviena dvasia, išpažįstanti Jėzų Kristų atėjusį kune, yra iš Dievo; [3] ir kiekviena dvasia, perskirianti Jėzų, yra ne iš Dievo; ir tai yra Antikristas, apie kurį girdėjote, jog ateina ir dabar jau yra pasaulyje. [4] Jųs esate iš Dievo, vaikeliai, ir aną pergalėjote, nes jumyse esantysis yra didesnis, kaip kurs pasaulyje. [5] Jie yra iš pasaulio, todėl iš pasaulio jų kalbos, ir pasaulis jų klausosi. [6] Mes esame iš Dievo. Kas pažįsta Dievą, musų klauso; kas ne iš Dievo yra, tas musų neklauso. Iš to pažįstame tiesos dvasią ir paklydimo dvasią.

---

yalime žinoti tikrai; o to žinojimo šaltinis rra mums suteiktoji šv. Dvasia. Ji padago mumyse visa, ką nors gera mes turime, ypač gi brolių meilę. Jei tat mes mylime brolius, yra tai ženklas, kad mumyse veikia šv. Dvasia, o taipogi kad mes pasiliekame vienybėje su Dievu. — (4, 1) *Netikėkite...* Ne kiekviena dvasia yra ženklu Dievo pasilikimo mumyse, bet tik ta, kuri apsireiškia kaipo Dievo Dvasia. Todėl svarbu yra ištirti ir mokėti atskirti dvasią nuo dvasios, nes ir piktoji dvasia stengiasi primesti tikintiems savo įkvėpimus. Kaip Dievo Dvasios buvo įkvėpti šventi pranašai, tikri Evangelijos skelbėjai, taip piktosios dvasios įkvėpti netikri pranašai, kuriuos Apaštalas jau augščiaus pavadino antikristais ir suvedžiotojais. — (2) *Štai iš ko...* Apaštalas duoda tikrą taisyklę dvasioms pažinti. — *Dievo dvasia*: įkvėpimas, einantis iš Dievo, ypač įvairiuose Evangelijos platintojuose. — *Išpažįstantis...* Toks yra neklaidingas tiesos ženklas: kas atvirai sako, kad Jėzus yra Kristus, Dievo Sunus, tapęs žmogumi, tas yra tikras mokytojas, turintis savo įkvėpimą nuo Dievo. — *Atėjusį kune*: įsikunijusį ir per visą savo gyvenimą ant žemės pasilikusį žmogaus išvaizdoje. — (3) *Perskiriantis...* Kas atskiria Jėzų nuo Kristaus, kaip Kerintas ir jo pasekėjai. Gr. t. yra: neišpažįstantis Jėzaus, t. y. nepripažįstantis, kad Jėzus buvo įsikunijęs Dievo Sunus. — *Tai yra Antikristas.* Gr. t.: Antikristo (dvasia). Antikristo dvasia apsireiškia netikruose mokytojuose, kurie yra tikrojo Antikristo pirmtakunai pasaulyje. — (4) *Aną pergalėjote*: Antikristą jau veikiantį savo pirmtakunuose. Gr. t. yra: juos, t. y. augšč. minėtus netikrus pranašus. — *Jumyse esantysis.* Dievas gyvena krikščionyse, todėl jie galėjo pergalėti suvedžiotojus. — *Kurs pasaulyje*: pasaulio kunigaikštis, piktoji dvasia. — (5) *Jie...* Suvedžiotojai tikrai priklauso prie pasaulio. — *Iš pasaulio jų kalbos.* Tie pikti žmonės gauna savo įkvėpimus iš pasaulio, iš jo piktumo; ten jie randa turinį savo kalboms. — (6) *Mes*: apaštalai ir kiti tiesos skelbėjai. — *Kas pažįsta*: kas yra iš Dievo gimęs. — *Iš to pažįstame...* Nurodytosios taisyklės užtektinai padeda atskirti gyvenime šv. Dvasią nuo piktosios.

4, 7 - 21. Apaštalas, paminėjęs, kad Dievo meilė tai padarė, jog jis davė savo

III. 1. Dievo ir artimo meilė yra Dievo vaikų žymė.

[7] Carissimi, diligamus nos invicem: quia caritas ex Deo est. Et omnis, qui diligit, ex Deo natus est, et cognoscit Deum. [8] Qui non diligit, non novit Deum: quoniam Deus caritas est. [9] In hoc apparuit caritas Dei in nobis, quoniam Filium suum unigenitum misit Deus in mundum, ut vivamus per eum. [10] In hoc est caritas: non quasi nos dilexerimus Deum, sed quoniam ipse prior dilexit nos, et misit Filium suum propitiationem pro peccatis nostris. [11] Carissimi, si sic Deus dilexit nos: et nos debemus alterutrum diligere. [12] Deum nemo vidit unquam. Si diligamus invicem, Deus in nobis manet, et caritas ejus in nobis perfecta est. [13] In hoc cognoscimus quoniam in eo manemus, et ipse in nobis: quoniam

[7] Mylimiausieji, mylėkite vieni kitus, nes meilė yra iš Dievo; ir kiekvienas, kurs myli, iš Dievo yra gimęs ir išpažįsta Dievą. [8] Kas nemyli, nepažino Dievo, nes Dievas yra meilė. [9] Tuo apsireiškė Dievo meilė mumyse, kad Dievas siuntė savo viengimį Sunų į pasaulį, kad mes per jį butumėm gyvi. [10] Tame yra meilė, ne kad mes butumėm mylėję Dievą, bet kad jis pirmas mus mylėjo ir siuntė savo Sunų kaipo permaldavimą už musų nusidėjimus. [11] Mylimiausieji, jei Dievas taip mus mylėjo, ir mes turime mylėti vienas kitą. [12] Dievo niekas niekuomet neregėjo. Jei mylime vieni kitus, Dievas mumyse pasilieka, ir jo meilė yra mumyse tobula. [13] Iš to pažįstame, jog jame pasiliekame, ir jis mumyse, kad jis

viengimį Sunų, nurodo, kad Dievo ir artimo meilė yra tikrų Dievo vaikų žymė, išskaito prie tos progos meilės vaisius ir karštai ragina mylėti Dievą ir artimus.

(7) *Mylėkime...* Naujas paraginimas į artimų meilę. Plg. 2, 7... 3, 11. — *Nes meilė...* Reikia mylėti, nes meilės pradžia yra dieviška ir ji daro žmogų Dievo įvaikiu, o jos pasekmė yra Dievo pažinimas. — (8) *Nepažino...* Neturintis meilės ne iš Dievo yra gimęs, todėl jis neturi tikro pažinimo Dievo, kurs yra pati meilė. Kad Dievas yra meilė, t. y. kad meilė priklauso prie jo esybės, moko mus tiktai šv. Jonas, taip-pat kaip augščiaus 1, 5 tik iš jo apreiškimo žinome, kad Dievas yra šviesa. Ir ištikrųjų nėra jokio kito mokslo, kurs mums suteiktu lygiai tobulą, malonią, tiek daug savyje turinčią paguodos Dievo prigimties idėją. — (9) *Tuo apsireiškė...* Esybinė, begalinė, amžina meilė pasirodė, laikui atėjus, žmonėms per Dievo Sunaus įsikunijimą. — *Mumyse*: meilės pasirodymo ir veikimo sritimi esame mes. — *Kad mes per...* Maloningas dieviškos pasiuntinystės tikslas buvo išliuosuoti mus iš amžinos mirties stovio, kuriame gimstame, ir suteikti dvasišką gyvenimą. — (10) *Tame yra...* Apaštalas nurodo tikrą meilės prigimtį ir žymę, iš kurios ją galima pažinti. Dievo meilės didumas pasirodė tame, kad jis mus mylėjo pirmas ir mylėjo visai dovanai. — *Siuntė... kaipo permaldavimą...* Plg. aug. 2, 2. — (11) *Jei Dievas...* Praktiškas išvedimas iš to, kas pasakyta apie Dievo meilę: mums reikia sekti Dievo pavyzdis ir mylėti artimas. — (12) *Dievo niekas...* Plg. Jo. 1, 18. Nors žmogus ant žemės negali matyti Dievo, bet mylėdamas brolius jis įeina tikron vienybėn su Dievu: nors jo nemato, bet jau gali džiaugties jo turėjimu. — *Jo meilė... tobula.* Ne Dievo meilė į mus, bet musų meilė į Dievą darosi tuo tobulesnė, juo labiaus mylime brolius. — (13) *Iš to...* Veiz. 3, 24. — *Davė iš savo Dvasios.* Jėzus Kristus gavo visą šv. Dvasios pilnybę; mums suteikiama iš šv. Dvasios. Augščiaus 3, 24 šv. Dvasios dovana sujungta buvo su įsakymų užlaikymu, čio-

de Spiritu suo dedit nobis. [14] Et nos vidimus, et testificamur quoniam Pater misit Filium suum Salvatorem mundi. [15] Quisquis confessus fuerit quoniam Jesus est filius Dei, Deus in eo manet, et ipse in Deo. [16] Et nos cognovimus, et credidimus caritati, quam habet Deus in nobis. Deus caritas est: et qui manet in caritate, in Deo manet, et Deus in eo. [17] In hoc perfecta est caritas Dei nobiscum, ut fiduciam habeamus in die judicii: quia sicut ille est, et nos sumus in hoc mundo. [18] Timor non est in caritate: sed perfecta caritas foras mittit timorem, quoniam timor pœnam habet: qui autem timet, non est perfectus in caritate. [19] Nos ergo diligamus Deum, quoniam Deus prior dilexit nos. [20] Si quis dixerit quoniam

mums davė iš savo dvasios. [14] Ir mes regėjome ir liudijame, kad Tėvas siuntė savo Sunų, kaipo pasaulio Išganytoją. [15] Kas nors išpažintu, kad Jėzus yra Dievo Sunus, tame Dievas pasilieka, ir jisai Dievuje. [16] Ir mes pažinome ir įtikėjome meilei, kurią Dievas mumyse turi. Dievas yra meilė, ir kas pasilieka meilėje, pasilieka Dievuje, ir Dievas jame. [17] Tame yra tobula Dievo meilė pas mus, kad mes turime pasitikėjimą teismo dienoje; nes kaip jis yra, ir mes esame šiame pasaulyje. [18] Baimės nėra meilėje, bet tobula meilė šalin varo baimę, nes baimė turi bausmę, o kas bijosi, nėra tobulas meilėje. [19] Mes tat mylėkime Dievą, nes Dievas pirmas mus mylėjo. [20] Jei kas sakytu: Aš myliu Dievą, ir neap-

---

nai gi suvienijama su brolių meilės pildymu. — (**14**) *Ir mes*: apaštalai ir Kristų regėjusieji mokytiniai. Apaštalas nurodo naują meilės priežastį. Ja yra tikėjimas į Jėzų Kristų, kurį Dievas mums davė iš meilės. — *Regėjome.* Anot gr. t.: įsižiurėjome. Plg. 1, 1. — *Liudijame.* Kadangi apaštalai ir pirmieji mokytiniai savo akimis matė įsikunijusį Žodį, todėl jie turi teisę liudyti apie tikrumą jo pasiuntinystės, kurią buvo gavęs nuo Tėvo. — (**15**) *Kas nors...* Reikia priimti apaštalų liudijimas ir tikėti Jėzų esant Dievo Sunų, nes tas tikėjimas yra sąlyga musų vienybės su Dievu. — (**16**) *Ir mes*: visi tikri krikščionįs. — *Meilei,* — apsireiškusiai įsikunijimo paslaptyje, kuri yra aiškiausis priparodymas Dievo meilės į žmonių giminę. — *Mumyse.* Plg. 9. eil. — *Dievas yra...* Plg. 8. ir 15. eil. Kadangi Dievas yra meilė, todėl pasilikti meilėje yra tai pasilikti Dievuje. — (**17**) *Tame yra...* Apaštalas toliaus nurodo didžiai laimingą krikščionių meilės pasekmę: jie gali su pasitikėjimu laukti paskutiniojo Dievo teismo. — *Dievo.* To žodžio nėra gr. t. ir daugelyje lot. kodeksų. Taigi, Apaštalas kalba apie meilę apskritai, meilę į Dievą ir į artimus; jei ji yra tobula mumyse, mes drąsiai, be baimės galime stoti į Dievo teismą. — *Nes kaip jis*: Jėzus Kristus. Musų pasitikėjimas remiasi tuo, kad mes esame panašųs į patį Teisėją. Apaštalas regimai kalba apie panašumą meilėje. — *Mes esame...* Kolei mes tebegyvename čia ant žemės. — (**18**) *Baimės...* Tobula meilė suteikia pasitikėjimą; todėl kas tikrai myli, negali turėti baimės. Apaštalas kalba apie taip vadinamą vergų baimę, kurioje žmogus bijosi laukiamos bausmės, o ne apie vaikų baimę (reverentia filialis), kuri gali ir turi pasilikti draug su meile. — *Baimė turi bausmę.* Vergų baimę sukelia laukiamoji bausmė. Bet jau ir pačioje baimėje yra šioki toki bausmė, varginimas. — *Kas bijosi...* Kas jaučiasi neturįs pasitikėjimo ir bijosi pasmerkimo, tas neturi ir tobulos meilės, nes ji suteikia viltį, kad žmogus bus liuosas nuo pasmerkimo. Apaštalas nesako, kad meilė pagimdanti pilną tikrumą, bet tik pasitikėjimą; nes niekas be ypatingo apreiškimo negali buti tikras apie savo išganymą. Veiz. Trid. p. 6, persk. 12. 13. — (**19**) *Mes tat...* Gražus paraginimas į meilę. Plg. 10. eil. Rym. 5, 5... 11, 35. — (**20**) *Jei kas...* Negalima mylėti Dievo, nemylint artimo. Negalima mylėti Dievo,

diligo Deum, et fratrem suum oderit, mendax est. Qui enim non diligit fratrem suum quem videt, Deum, quem non videt, quomodo potest diligere? [21] Et hoc mandatum habemus a Deo: ut qui diligit Deum, diligat et fratrem suum.

kęstu savo brolio, yra melagis. Nes kas nemyli savo brolio, kurį mato, kaip gali mylėti Dievą, kurio nemato? [21] Ir tą įsakymą turime nuo Dievo, kad mylintis Dievą mylėtu ir savo brolį.

2. Tikėjimo į Jėzų Kristų vaisiai.

Caput V. [1] Omnis, qui credit, quoniam Jesus est Christus, ex Deo natus est. Et omnis, qui diligit eum qui genuit, diligit et eum qui natus est ex eo. [2] In hoc cognoscimus quoniam diligimus natos Dei, cum Deum diligamus, et mandata ejus faciamus. [3] Hæc est enim caritas Dei, ut mandata ejus custodiamus: et mandata ejus gravia non sunt. [4] Quoniam omne, quod natum est ex Deo, vincit mundum: et hæc est victoria, quæ vincit mundum, fides nostra. [5] Quis est,

5. Perskyrimas. [1] Kiekvienas, kurs tiki, kad Jėzus yra Kristus yra iš Dievo gimęs; ir kiekvienas, kurs myli pagimdžiusįjį, myli taipogi ir iš jo gimusįjį. [2] Iš to pažįstame, jog mylime Dievo vaikus, kada mylime Dievą ir užlaikome jo įsakymus. [3] Nes tai yra Dievo meilė, kad užlaikytumėm jo įsakymus; ir jo įsakymai nėra sunkųs. [4] Nes visa, kas ušgimė iš Dievo, pergali pasaulį; ir tai, kas pergali pasaulį, yra musų tikėjimas. [5] Kas yra pergalintis pasaulį, jei ne

---

nepildant jo įsakymo, kuriuo jis liepia mylėti brolius. — *Nes kas...* Daug lengviaus yra mylėti tai, ką mes matėme ir matome, negu ko nematome; todėl lengviaus yra mylėti brolius, negu Dievą. — *Kaip gali.* Kaikurie seni kodeksai turi vietoje klausimo tvirtinimą: negali. — (**21**) *Ir tą įsakymą...* Pats Dievas liepia mylėti artimą. Plg. aug. 2, 7... 3, 11. 23.

5, 1—12. Apaštalas plačiaus paaiškina, kad tikėjimas į Jėzų Kristų yra meilės šaknis, kad per jį mes pergalime pasaulį, ir kad jis suteikia amžiną gyvenimą.

(**5, 1**) *Kiekvienas, kurs...* Tikėjimas į Jėzų Kristų Dievo Sunų yra pasekmė, bet taipogi ir žymė musų gimimo iš Dievo (plg. 4, 2. 7. 15), taip kaip meilė yra ženklas vienybės su Dievu (4, 16), per kurią mes daromės jo vaikais. — *Myli pagimdžiusįjį*: Dievą Tėvą. — *Gimusįjį*: kiekvieną krikščionį, kaipo Dievo įvaikį. Ir iš tiesų negalima tikrai mylėti Tėvo, nemylint visų jo vaikų. Taigi Apaštalas vėl nurodo, kad su tikėjimu privalo buti sujungta brolių meilė. Plg. 3, 23. — (**2**) *Iš to pažįstame...* Aug. 4, 20 Apaštalas pasakė, kad negalima tikrai mylėti Dievo, nemylint brolių, dabar jis sako, kad norint mylėti brolius, reikia mylėti Dievas, o tai dėlto kad tiedvi meili yra neatskirtini. — *Ir užlaikome...* Paklusnumas Dievo įsakymams, jo valiai yra priparodymas musų meilės į Dievą. Todėl (**3**) Dievo meilė mumyse ir apsireiškia Dievo įsakymų pildymu. — *Jo įsakymai...* Tuo gali kiekvienas save padrąsinti, kad mylintieji nejaučia didelio vargo pildydami Dievo įsakymus. Plg. Mt. 11, 30. — (**4**) *Nes visa...* Tikėjimas mums padeda pergalėti pasaulį. Dievo paliepimų išpildymas gali kaikada rodyties sunkus savyje, nes pasaulis su savo piktais palinkimais daro paklusnumą sunkiu, bet krikščionįs, kaipo iš Dievo gimusieji, turi savyje gana jiegų, kad pergalėtu pasaulį.— *Ir tai...* Kadangi krikščionįs per tikėjimą darosi Dievo vaikais ir gauna malones, todėl pasaulio pergalėtoju yra musų tikėjimas. Sekanti (**5**) eil. nurodo to ti-

qui vincit mundum, nisi qui credit quoniam Jesus est Filius Dei? [6] Hic est, qui venit per aquam et sanguinem, Jesus Christus: non in aqua solum, sed in aqua et sanguine. Et spiritus est, qui testificatur, quoniam Christus est veritas. [7] Quoniam tres sunt, qui testimonium dant in cœlo: Pater, Verbum, et Spiritus sanctus: et hi tres unum sunt. [8] Et tres sunt, qui tesimonium dant in terra: Spiritus, et aqua, et sanguis: et hi tres unum sunt.

tas, kurs tiki, kad Jėzus yra Dievo Sunus? [6] Tasai yra, kurs atėjo per vandenį ir kraują, Jėzus Kristus; ne vien vandenyje, bet vandenyje ir kraujuje. Ir Dvasia yra, kuri liudija, kad Kristus yra tiesa. [7] Nes tris yra, kurie duoda liudijimą danguje: Tėvas, Žodis ir šventoji Dvasia; ir tie tris yra vienas. [8] Ir tris yra, kurie duoda liudijimą ant žemės: Dvasia, ir vanduo, ir kraujas; ir tie tris yra vienas. [9] Jei priimame žmonių liudiji-

---

kėjimo prigimtį. Jo dalyku (objektu) yra Jėzus Kristus, Dievo Sunus. — (**6**) *Tasai...* Apaštalas duoda priparodymus, kad Jėzus yra Dievo Sunus. — *Kurs atėjo.* Atėjimas yra pas šv. Joną iškilmingas išsireiškimas, pažymintis Viešpaties pasirodymą pasaulyje. Plg. Jo. 1, 11; 3, 31; 5, 43 ir k. — *Per vandenį ir kraują.* Tie žodžiai nurodo, kokiuo budu Jėzus Kristus atėjo, kaip jis apreiškė žmonėms savo vertybę. Yra tai du istorišku atsitikimu, galinčiu priparodyti, kad jis tikrai yra Kristus, Dievo Sunus. Pirmasis atsitikimas, išreikštas žodžiu: *per vandenį,* yra tai krikštas, kurį Jėzus priėmė Jordane iš Jono Krikštytojo rankų, ir kuriame balsas iš dangaus iškilmingai apskelbė jį esant Dievo Sunų (Jo. 1, 32. Mt. 3, 13 ir k.). Antras atsitikimas išreikštas žodžiu: *per kraują,* buvo Jėzaus kruvina mirtis ant kryžiaus, kuria užsibaigė jo viešа pasiuntinystė (Jo. 19, 30. Mt. 27, 54). — Kaikurie autoriai, sekdami šv. Augustiną, žodžiuose: *per vandenį ir kraują,* mato paminėtus kraują ir vandenį, ištekėjusius iš perverto Kristaus šono (Jo. 19, 34), kadangi tame atsitikime yra tikras priparodymas Kristaus žmogiškos prigimties prieš klaidžiatikius dokėtus. Kiti vėl mato tuose pačiuose žodžiuose aliuziją į krikšto ir švenč. Eucharistijos sakramentų įstatymą. — *Ne vien...* Pridėdamas tuos žodžius Apaštalas regimai turėjo mintyje klaidžiatikius, kerintiečius, kurie sakė Kristų, tiesa, atėjusį per vandenį, bet nekentėjusį priimtame Jėzaus kune, kadangi Kristus prieš kančią apleidęs Jėzų. Plg. aug. 2, 22. Todėl šv. Jonas ir sako, kad Kristus atėjęs ne tik vandenyje, t. y. krikšte, bet ir vandenyje ir kraujuje, krikšte ir mirtyje. — *Ir Dvasia...* Trečias liudytojas Jėzaus dievystės yra šv. Dvasia.— *Kad Kristus yra tiesa.* Vulgata tais žodžiais išreiškia, ką šv. Dvasia liudija; bet gr. t., kurs yra visai tikras, turi kitokį skaitymą: nes Dvasia yra tiesa, t. y. Dvasia gali liudyti, ir jos liudijimas yra tikriausis, nes ji yra tiesa. Todėl gr. t. nurodo šv. Dvasios liudijimo tikrumo priežastį. — (**7. 8**) Tuodviejose eil. randasi taip vadinama „Comma Joanneum", apie kurios autentiškumą veiz. Įvad. p. 525. Tikras skaitymas, anot seniausių kodeksų ir vertimų, Vulgatą atskyrus, yra toks: *Nes tris yra, kurie duoda liudijimą: Dvasia, ir vanduo, ir kraujas; ir tie tris yra vienas.* Taigi, Apaštalas atkartoja augščiaus minėtąjį trejopą liudijimą apie Kristaus dievystę, dėdamas pirmojon vieton šv. Dvasią. Kaip gi šv. Dvasia liudija, veiz. Apd. 5, 32. — *Vanduo ir kraujas* padaryti tarsi ypatomis (personifikuoti) ir įvaizdinti kaipo patįs duodantįs liudijimą. — *Ir tie tris yra vienas,* t. y. jie luidija visiškai vienaip, jų lidijimai taip tarp savęs sutinka, lyg-kad butu vienas. Gal čionai šv. Jonas daro aliuziją į žydų Įstatymo reikalavimą, kad teisme dalykai butu patvirtinami dviejų arba trijų liudytojų žodžiais. Plg. 5 Moz., 17, 26; 19, 15. — Anot dabartinio Vulgatos teksto, minėtieji tris liudytojai duoda savo liudijimus ant žemės. Bet be jų yra dar tris tikriausi liudytojai danguje; yra tai tris švenč. Trejybės ypatos, kurios budamos vienu savo prigimtyje ir esybėje, vienaip liudija, kad Jėzus yra tikrai Dievo Sunus. — (**9**) *Jei...* Apaštalas apsvarsto, koki yra minėtojo liudijimo apie Jėzų

[9] Si testimonium hominum accipimus, testimonium Dei majus est: quoniam hoc est testimonium Dei, quod majus est, quoniam testificatus est de Filio suo. [10] Qui credit in Filium Dei, habet testimonium Dei in se. Qui non credit Filio, mendacem facit eum: qui non credit in testimonium quod testificatus est Deus de Filio suo. [11] Et hoc est testimonium, quoniam vitam æternam dedit nobis Deus. Et hæc vita in Filio ejus est. [12] Qui habet Filium, habet vitam: qui non habet Filium, vitam non habet.

mą, Dievo liudijimas yra didesnis; nes tai yra Dievo liudijimas, kurs yra didesnis, kad jis yra liudijęs apie savo Sunų. [10] Kas tiki į Dievo Sunų, turi savyje Dievo liudijimą. Kas netiki Sunui, daro aną melagiu, nes netiki į liudijimą, kuriuo Dievas yra liudijęs apie savo Sunų. [11] Ir tasai yra liudijimas, kad Dievas mums davė amžiną gyvenimą; ir tas gyvenimas yra jo Sunuje. [12] Kas turi Sunų, turi gyvenimą; kas neturi Sunaus, neturi gyvenimo.

Gromatos užbaiga.

[13] Hæc scribo vobis: ut sciatis quoniam vitam habetis æternam, qui creditis in nomine Filii Dei. [14] Et hæc est fiducia, quam habemus ad eum: Quia quodcumque petierimus secundum voluntatem ejus, audit nos.

[13] Tai jums rašau, kad žinotumėt, jog turite amžiną gyvenimą jųs, kurie tikite vardan Dievo Sunaus. [14] Ir tas yra pasitikėjimas, kurį mes prie jo turime, kad ko nors prašytumėm pagal jo valią, jis mus išklauso.

Kristų vertybė. Jis sako, kad niekas neatmeta žmonių liudijimo, padaryto tam tikrose sąlygose; todėl tuo labiaus reikia tikėti Dievo liudijimui, kurs *yra didesnis,* nes jo davėjas visais atžvilgiais perviršija liudytojus žmones. — *Dievo liudijimas* — per Dvasią, vandenį ir kraują. — *Nes tai yra...* Paaiškindamas savo mintį, Apaštalas prideda, kad minėtasis Dievo liudijimas paliečia Jėzų Kristų, kaipo Dievo Sunų. — (**10**) *Kas tiki...* Dievo liudijimas nepasilieka tiktai išviršinis; priimtas per tikėjimą jis darosi vidujiniu (*savyje*) ir suteikia dušiai pilną tikrumą. Priimdamas liudijimą ir sulig jo tikėdamas, kad Jėzus Kristus yra Dievo sunus, žmogus tuo pačiu išpažįsta, kad Dievas sako tiesą. Priešingai gi, *kas netiki Sunui* (tikriaus anot gr. t.: Dievui), netiki Jėzų esant Dievo Sunų, tas šventvagiškai atmeta Dievo liudijimą ir taip daro patį Dievą melagiu. Plg. 1, 10. — (**11**) *Ir tai yra...* Dievo liudijimas, priimtas su tikėjimu, padaro krikščionyse *amžiną gyvenimą,* t. y. viršprigimtinį malonės gyvenimą čia ant žemės ir garbingą danguje. To gi gyvenimo šaltinis yra Dievo Sunuje. Jis darosi nuosavybė kiekvieno, kurs yra vienybėje su Jėzumi Kristumi per tikėjimą ir meilę: (**12**) *Kas turi Sunų...*

13—21. Užbaigoje nurodytas gromatos tikslas, veiksmingumas maldos, per kurią visa galime išprašyti, ypač gi nusidėjimų atleidimą, reikalingumas sergėties nusidėjimų, šalinties nuo pasaulio, tikėti į Dievą ir į jo Sunų ir toli laikyties nuo stabmeldystės.

(**13**) *Tai...* Skaitytojai žinojo, kad tikėdami į Jėzų Kristų jie gavo viršprigimtinį malonės gyvenimą ir tapo tėvainiais amžinojo gyvenimo danguje; Apaštalas rašo gromatą, kad labiaus sutvirtintu tą jų žinojimą, iš kurio jie privalo daryti praktiškus išvedimus. — (**14**) *Ir tas...* Krikščionis, įsitikrinęs, kad jis turi tikrą gyvenimą, meldžiasi su pasitikėjimu, kad jo

[15] Et scimus quia audit nos quidquid petierimus: scimus quoniam habemus petitiones quas postulamus ab eo. [16] Qui scit fratrem suum peccare peccatum non ad mortem, petat, et dabitur ei vita peccanti non ad mortem. Est peccatum ad mortem: non pro illo dico ut roget quis. [17] Omnis iniquitas, peccatum est: et est peccatum ad mortem. [18] Scimus quia omnis, qui natus est ex Deo, non peccat: sed generatio Dei conservat eum, et malignus non tangit eum. [19] Scimus quoniam ex Deo sumus: et mundus totus in maligno positus est. [20]

[15] Ir žinome, kad jis mus išklauso, ko nors prašytumėm; žinome, nes gauname dalykus, kurių jo prašome. [16] Jei kas žino savo brolį nusidedant nusidėjimu ne į mirtį, teprašo, ir bus tam, kurs ne į mirtį nusideda, duota gyvastis. Yra nusidėjimas į mirtį; aš nesakau, kad už tą kas melstu. [17] Kiekviena neteisybė yra nusidėjimas, ir yra nusidėjimas į mirtį. [18] Mes žinome, kad kiekvienas iš Dievo gimusis nenusideda; bet užgimimas iš Dievo jį užlaiko, ir piktasis jo nepaliečia. [19] Mes žinome, kad esame iš Dievo, ir visas pa-

---

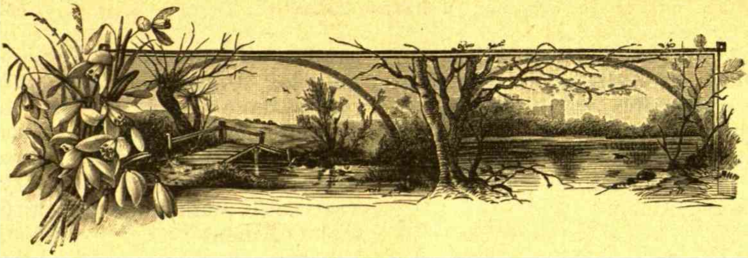
maldos bus išklausytos. — *Pagal jo valią.* Malda privalo buti daroma sulig Dievo valios, t. y. reikia melsti to, kas sutinka su Dievo valia, kas gali praversti musų išganymui. — (**15**) *Nes gauname.* Dabartinis laikas nurodo išklausymo tikrumą: mes gauname tą pačią valandą, kada prašome, nors tai ir ne tuojau išeitu aikštėn. — (**16**) *Jei kas žino.* Gr. t.: mato. Ką Apaštalas pasakė apie krikščionių maldų pasekmingumą apskritai, tai dabar sako apie maldą už nusidedančius brolius. — *Nusidedant nusidėjimu...* Tuo išsireiškimu gal norėta pažymėti, kad kalbama apie nusidėjimą, kurį mato kiti žmonės. — *Ne į mirtį.* Apaštalas atskiria čionai nusidėjimą n e į m i r t į ir nusidėjimą į m i r t į. Kokie vienok nusidėjimai reikia suprasti tais pavadinimais, nevisai aišku; todėl nevienaip ir aiškinama. Tikresnis regisi yra toks aiškinimas: nusidėjimas į m i r t į yra tas, kuriuo kas nors atvirai atsiskiria nuo Kristaus, išsižada tikėjimo ir pereina į stovį visiškos dvasiškos mirties, kaip sąnarys, atkirstas nuo kuno, arba šakelė, atpjauta nuo medžio ir jau nudžiuvusi; taigi, vieša apostazija per užginčijimą Kristaus dievystės. Nusidėjimai gi n e į m i r t į yra visi kiti, taipogi sunkųs, atimantįs iš dušios dvasišką gyvastį, kurią, kaip sako toliaus šv. Jonas, jai vėl sugrąžina Dievas, kada už tokį nusidėjėlį, *kurs ne į mirtį nusideda,* meldžiasi geri krikščionįs. Todėl Apaštalas ir ragina melsties už nusidedančius ne į mirtį. — *Bus... duota.* Gr. t.: duos (Dievas). — *Aš nesakau...* Apaštalas neduoda skaitytojams paraginimo melsties už nusidedančius į mirtį su pilnu pasitikėjimu gauti atpuolusiojo nuo Kristaus atsivertimą, nes toks jau užkietėjęs savo piktume: jis, pametęs šviesą, tiesą, Dievą, velijo apsirinkti tamsybes, melą, pasaulį. Apie tokiuos nusidėjėlius kalba šv. Povilas Žyd. 6, 4-8. Vienok šv. Jonas neužgina tiesiog melsties ir už juos; jis tik neduoda ypatingo įsakymo. Malda gi ir už tokiuos nusidėjėlius gali buti naudinga, nes Dievo mielaširdystė neturi ribų, ir Bažnyčia, kuriai priklauso teisė aiškinti neklaidingai šv. Rašto žodžių prasmę, meldžiasi ir už užkietėjusius nusidėjėlius plg. Liturg. Didž. Pėtnyčios), nes jų išganymas nebegalimas yra tik morališkai, o ne absoliutiškai. — (**17**) *Kiekviena...* Apaštalas prideda tą perspėjimą, kad skaitytojai labiaus sergėtusi kiekvieno nusidėjimo. — *Į mirtį*: Gr. t.: ne į mirtį. Vulgatos tekstas perspėja ypač prieš vieną baisių apostazijos nusidėjimą. Gr. t. tarsi nuramindamas sako: nors labai reikia sergėties visų nusidėjimų, bet jei kas nusidėtu, neprivalo visai nusiminti, nes yra budas vėl atgauti dvasišką gyvastį. — (**18**) *Mes...* Negalima buti draug Dievo vaikais ir nusidėti. Plg. 3, 6. 9. — *Bet užgimimas iš Dievo...* Plg. 3, 9. Gr. t. yra: užgimusis iš Dievo; taigi musų Viešpats, Jėzus Kristus; jis sergi krikščionis ir neduoda jiems nupulti. — *Piktasis:* piktoji dvasia, nuolatinė krikščionių neprietelė, nuo kurios juos sergi Kristus. — (**19**) *Kad esame iš Dievo:* esame Dievo vaikai. — *Visas pasaulis...* Krikščionis nepriklauso prie to pasaulio, kurs pasilieka piktosios dva-

Et scimus quoniam Filius Dei venit, et dedit nobis sensum ut cognoscamus verum Deum, et simus in vero Filio ejus. Hic est verus Deus, et vita æterna. [21] Filioli, custodite vos a simulacris. Amen.

saulis guli piktume. [20] Ir žinome, jog Dievo Sunus atėjo ir mums davė išmanymą, kad pažintumėm tikrą Dievą ir butumėm jo tikrajame Sunuje. Tasai yra tikras Dievas ir amžina gyvastis. [21] Vaikeliai, sergėkitės stabų. Amen.

---

sios valdžioje ir po jo įtekme veikia. — (**20**) *Jog Dievo Sunus atėjo* — per įsikunijimą. — *Išmanymą*: galėjimą pažinti ir suprasti. — *Kad pažintumėm...* Dievo Sunus norėjo, kad mes pažintumėm kuogeriausiai tikrąjį Dievą. Gr. t. nėra žodžio: *Dievą*, bet jis visai teisingai pridėtas Vulgatoje, kadangi Apaštalas kalba apie vieną tikrą Dievą, atskirtiną nuo stabų, kurie minimi žemiaus. — *Ir butumėm...* Gr. t.: ir esame tikrajame (Dievuje), jo Sunuje, Jėzuje Kristuje. Mes žinome, kad Dievo Sunus atėjo, ir mes esame artimiausiai su juo suvienyti. Tas gi Sunus *yra tikras Dievas ir amžina gyvastis*, todėl per jį esame suvienyti ir su Tėvu. Apaštalo žodžiuose randasi aiškiausis priparodymas, kad Jėzus Kristus buvo Dievas.— (**21**) *Sergėkitės stabų*. Kadangi yra tik vienas tikras Dievas, todėl krikščionims reikia sergėties viso, kas neteisingai savinasi Dievo vardą. Apaštalas gal čia turėjo mintyje ne tiek pačius pagonių stabus, arba stabams paaukotus dalykus, kiek visokias klaidingas nuomones, netikrų mokytojų platinamas apie Dievo esybę, apie Jėzų Kristų ir apie jų santikius su žmonėmis.

ANTROJI IR TREČIOJI

ŠVENTO JONO GROMATA.

ĮVEDIMAS.

1. Penktos ir šeštos katalikiškosios gromatos autorius vadina save antraše Vyresniuoju. Ta aplinkybė davė progą sukilti įvairioms abejonėms apie tųdviejų gromatų atsiradimą. Kaikurie, atskirdami Joną Apaštalą nuo kito Jono kunigo, sakė, kad Vyresniuoju pavadinęs save tas antrasis Jonas ir jis buvęs dviejų trumpučių gromatų autorium. Bet ta nuomonė neišrodo tikra. Visupirma pats Jono kunigo, atskirtino nuo Apaštalo, buvimas apaštališkuose laikuose yra labai abejotinas. Vardas gi „Vyresnysis“ turėjo buti pagarbos vardu, duodamu pergyvenusiam visus kitus apaštalus šv. Jonui. O jis, kaip rašydamas Evangeliją dažnai save vadina mokytiniu, kurį mylėjo Jėzus, taip gromatose pavadino save Vyresniuoju, kaip jį visi turėjo paprotį vadinti.

Seniausio padavimo liudijimai apie dviejų gromatų atsiradimą nevisai aiškųs, ypač dėlto, kad jos, budamos labai trumputės ir turėdamos savyje tik labai nedaug tikėjimo tiesų, retai galėjo buti vartojamos šv. tėvų raštuose. Vienok aiškias į jiedvi aliuzijas randame jau pas apaštališkuosius tėvus, Papiją, Ignacą, Polykarpą. Jųdviejų autentiškumą ir kanoniškumą patvirtina gana aiškiai ir kiti liudytojai antrojo ir trečiojo šimtmečio, kaip Ireniejus, Klemensas Aleks., Italė, Origenas, Dionyzas Aleks., nors jų laikais ir tebebuvo šiokios tokios abejonės, kurios pasiliovė tik ketvirtame šimtmetyje. Taip vadinami vidujiniai argumentai daug aiškiaus nurodo, kad dviejų gromatų autorius buvo tas pats, ką ir ketvirtosios Evangelijos bei pirmos šv. Jono gromatos, kadangi visuo-

se tuose veikaluose randasi visai panašios mintis, stylius, išsireiškimai ir atskiri žodžiai, tik šv. Jono Apaštalo vartojami.

2. Antroji gromata paskirta „Išrinktajai Poniai ir jos vaikams". Tuo gi vardu regisi pavadinta yra ne koki atskira ypata su savo vaikais, bet visa krikščionių draugija arba bažnyčia, kuriai šv. Jonas rašo, kaipo išrinktajai ir pavadintajai į krikščionystės malonę, ir kaipo poniai, t. y. krikščionių motinai ir Kristaus sužieduotinei.

Rašymo tikslas buvo paraginti skaitytojus į brolių meilės pildymą ir į ištvermę tikėjime, ypač gi tame, kas paliečia Jėzaus Kristaus įsikunijimą, o taipogi perspėti prieš netikrus mokytojus, atmetančius tą tikėjimą.

Trečioji gromata parašyta vienam geram krikščioniui, vardu Gajui, gyvenusiam gana toli nuo vietos, kame tuomet buvo šv. Jonas. Apaštalas norėjo pagirti tą krikščionį už priėmimą į savo namus Evangelijos skelbėjų ir padrąsinti, kad jis ir toliaus taip-pat elgtusi; o prie tos progos smarkiai papeikti anos vietos vyskupą, kurs nenorėjo pripažinti šv. Jono valdžios, o taipogi nepriimdavo pas save užlaikančiųjų su Apaštalu draugystę.

Kame ir kuomet dvi gromati parašyti, nėra žinoma; bet gali buti, kad Efeže jau visai baigiantis pirmajam šimtmečiui.

Epistola beati Joannis Apostoli secunda.

Antroji švento Jono Apaštalo gromata.

Caput unum. [1] Senior Electæ dominæ, et natis ejus, quos ego diligo in veritate, et non ego solus, sed et omnes, qui cognoverunt veritatem, [2] propter ve-

Vienas perskyrimas. [1] Vyresnysis Išrinktajai poniai ir jos vaikams, kuriuos aš myliu tiesoje, ir ne aš vienas, bet ir visi pažinusieji tiesą [2] dėlei tiesos. kuri pasilieka

1—3. Antraše autorius sako, kad jis myli bažnyčią, kuriai rašo, ir jos sąnarius už tai, kad jie priėmė tiesą ir joje pasilieka.

(1) *Vyresnysis.* Tas pavadinimas, išreiškiantis ir pagyvenusio žmogaus amžį ir garbingą jo tarnystę Bažnyčioje, lygus yra tikram vardui. Tokiuo vardu visų paprastai buvo vadinamas ir visiems žinomas šv. Jonas Apaštalas. — *Išrinktajai poniai*: krikščionių draugijai arba bažnyčiai, kuri buvo išrinkta, kad priklausytu Jėzui Kristui. Ji, kaipo Kristaus sužieduotinė, yra tikinčiųjų motina ir poni. — *Jos vaikams*: bažnytinės draugijos sąnariams, tikintiems. — *Myliu tiesoje.* Apaštalo meilė yra tikra, ne toki kaip suvedžiotojų. — *Ir ne aš vienas...* Tarp Kristaus išpažintojų, pažinusių evangelijinę tiesą, yra tikra vienybė, ir jie myli vieni kitus. — (2) *Dėlei tiesos...* Dieviška tiesa užima svarbiausią vidurinę vietą krikščionių gyvenime; ji yra veikianti juose jiega, ir todėl ji paragina krikščionis mylėti brolius. Ji pasilieka krikščionyse visuomet, nes kas jos nebeturėtu, tas nebebutu krikščionis.

ritatem, quæ permanet in nobis, et nobiscum erit in æternum. [3] Sit vobiscum gratia, misericordia, pax a Deo Patre, et a Christo Jesu Filio Patris in veritate, et caritate.

[4] Gavisus sum valde, quoniam inveni de filiis tuis ambulantes in veritate, sicut mandatum accepimus a Patre. [5] Et nunc rogo te domina, non tamquam mandatum novum scribens tibi, sed quod habuimus ab initio, ut diligamus alterutrum. [6] Et hæc est caritas, ut ambulemus secundum mandata ejus. Hoc est enim mandatum, ut quemadmodum audistis ab initio, in eo ambuletis:

[7] Quoniam multi seductores exierunt in mundum, qui non confitentur Jesum Christum venisse in carnem: hic est seduc-

mumyse ir bus su mumis amžinai. [3] Teesie su jumis malonė, mielaširdystė, ramybė nuo Dievo Tėvo ir nuo Tėvo Sunaus, Jėzaus Kristaus, tiesoje ir meilėje.

[4] Aš labai džiaugiausi, radęs tarp tavo vaikų pasielgiančius tiesoje, kaip gavome nuo Tėvo įsakymą. [5] Ir dabar meldžiu tave, poni, ne tarsi aš rašyčiau tau naują įsakymą, bet tai ką turėjome nuo pradžios, kad mylėtumėm vieni kitus. [6] Ir tai yra meilė, kad elgtumėmės pagal jo įsakymus. Nes tai yra įsakymas, kad, kaip nuo pradžios girdėjote, jame elgtumėtės.

[7] Nes daug suvedžiotojų išėjo į pasaulį, kurie neišpažįsta Jėzaus Kristaus atėjusio kune. Toksai yra suvedžiotojas ir antikri-

— (**3**) *Teesie...* Apaštalo linkėjimai skaitytojams visai tokie pat, kaip pas šv. Povilą 1 ir 2 Tim. 1, 2. — *Nuo Tėvo Sunaus...* Šv. Jonas naudojasi kiekviena proga, kad primintu, jog Jėzus Kristus yra tikrai Dievo Sunus. — *Tiesoje ir...* Linkėjamų malonių sritimi, kurioje jos gali apsireikšti, yra tiesa ir meilė; taigi, Apaštalas jų ir linkėja tuo tikslu, kad skaitytojai butu ir pasiliktu tiesoje ir meilėje.

4—6. Išreiškęs savo džiaugsmą, kad bažnyčios sąnariai elgiasi tiesoje, Apaštalas primena jiems naująjį meilės įsakymą.

(**4**) *Aš labai...* Apaštalas išreiškia savo džiaugsmą ir nurodo jo priežastį. Jis džiaugiasi dėlto, kad radęs, regimai apsilankydamas kiek anksčiaus toje bažnyčioje, kuriai dabar rašo, daugelį jos sąnarių, gyvenančių visai krikščioniškai. Iš to atsiliepimo jau galima matyti, kad ne visų pasielgimas lygiai vertas buvo pagyrimo. — *Tiesoje..*: tikrai taip, kaip reikalauja Dievo įsakymas. — *Gavome nuo Tėvo* — per jo Sunaus tarpininkystę. — (**5**) *Ir dabar...* Prie pagyrimo Apaštalas prideda paraginimą, kad ir tolesniu savo pasielgimu visa bažnyčia galėtu jam padaryti tiktai džiaugsmą. — *Ne naują įsakymą.* Veiz. 1 Jo. 2, 7. Jo. 13, 34. — *Kad mylėtumėm...* Mylėti ragina šv. Jonas, ir meilė yra visa apimantis Dievo įsakymas. — (**6**) *Ir tai...* Išsireiškimo budas visai toks pat, kaip 1 Jo. 1, 5; 3, 23; 5, 3. 11 ir k. Mintis labai panaši į 1 Jo. 5, 2. 3. Apaštalas nori pasakyti, kad tikra meilė reikalauja Dievo įsakymų užlaikymo, taippat kaip visų įsakymų užlaikymas apimtas yra vienu meilės įsakymu. — *Nuo pradžios*: nuo to laiko, kada pradėta skelbti Evangeliją. — *Jame.* Vulgatoje ta įvardė užvaduoja žodį: įsakyme. Bet gr. t. ji lygiai gali užvaduoti ir žodį: meilėje. Ta antroji prasmė čionai labiaus tinka, nes šitoje vietoje šv. Jonas kalba apie meilę.

7—11. Apaštalas perspėja skaitytojus, kad sergėtusi suvedžiotojų, užginčijančių Žodžio įsikunijimą, ir nesektu jų paklydimų ir piktų darbų.

(**7**) *Nes daug...* Juo labiaus reikia laikyties meilės, kuri apima ir tiesą, kad yra žmonių, kurie nori atitraukti nuo tikėjimo tiesos, todėl ir nuo tikros meilės. — *Suvedžiotojai.* Veiz. 1 Jo. 2, 18. 22. 23; 4, 1-5. — *Kurie neišpažįsta.* Veiz. 1 Jo. 4, 2. Svarbiausis jų paklydimas yra užginčijimas Dievo Sunaus įsikunijimo, atmetimas tos tiesos, kad Jėzus yra įsikunijęs Dievas ir pasaulio Atpirkėjas. —

tor, et antichristus. [8] Videte vosmetipsos, ne perdatis quæ operati estis: sed ut mercedem plenam accipiatis. [9] Omnis, qui recedit, et non permanet in doctrina Christi, Deum non habet: qui permanet in doctrina, hic et Patrem et Filium habet. [10] Si quis venit ad vos, et hanc doctrinam non affert, nolite recipere eum in domum, nec Ave ei dixeritis. [11] Qui enim dicit illi Ave, communicat operibus ejus malignis.

[12] Plura habens vobis scribere, nolui per chartam, et atramentum: spero enim me futurum apud vos, et os ad os loqui: ut gaudium vestrum plenum sit. [13] Salutant te filii sororis tuæ Electæ.

stas. [8] Sergėkite patįs save, kad nenustotumėt, ką užsidirbote, bet kad gautumėt pilną užmokesnį. [9] Kiekvienas atstojantis ir nepasiliekantis Kristaus moksle neturi Dievo; kas pasilieka moksle, tas turi ir Tėvą ir Sunų. [10] Jei kas pas jus ateina ir neatsineša to mokslo, nepriimkite jo į namus ir Sveikas jam nesakykite. [11] Nes kas jį sveikina, dalyvauja jo piktame darbe.

[12] Daug turėdamas jums rašyti, nenorėjau to daryti per popierių ir rašalą; nes aš turiu viltį, kad pas jus busiu ir burna į burną pasikalbėsiu, kad jusų džiaugsmas butu pilnas. [13] Sveikina tave vaikai tavo sesers Išrinktosios.

Toksai... Kiekvienas, kurs laikosi to paklydimo, yra tikras suvedžiotojas, Antikristo pirmtakunas, Kristaus priešininkas. Plg. 1 Jo. 2, 18; 4, 1-3. — **(8)** *Sergėkite*... Reikalingas didis atsargumas kiekvienam, kurs nori išvengti suvedžiojimo. — *Ką užsidirbote*: visus jusų gerų darbų vaisius. Tikresnis gr. t. turi tokį skaitymą: ką užsidirbome — mes apaštalai ir kiti Evangelijos darbininkai. Jei skaitytojai pasiduotu suvedžiotojams, tuomet pražutu visas apaštalų darbas tarp skaitytojų. — *Pilną užmokesnį*. Pilnas užmokesnis yra amžinas gyvenimas danguje. Su juo palygintas užmokesnis ant žemės (malonė, džiaugsmas, ramybė) yra nepilnas.— **(9)** *Atstojantis*. Tikresnis gr. t. turi προάγων, toliaus nueinantis, t. y. kas eina toliaus, negu leidžia krikščioniško tikėjimo ribos; taigi, kas nuo tikėjimo atstoja. — *Kristaus moksle*: moksle, kurį skelbė Kristus, o paskui jo apaštalai. — *Neturi Dievo*... Veiz. 1 Jo. 2, 23. — **(10)** *Jei kas*... Kada ateina netikras mokytojas, reikia nerodyti jam jokio prielankumo ženklo. Tas Apaštalo perspėjimas neikiek nepaliečia krikščionims įsakytos svetmylystės, nes suvedžiotojas ateina ne kaipo prieglaudos reikalaujantis svečias, bet kaipo dušių žudytojas. Tą perspėjimą gerai paaiškina sekantis atsitikimas, užrašytas pas šv. Ireniejų: „Yra dar žmonių, rašo jis, girdėjusių pasakojant Polykarpą, kad Jonas, įėjęs vieną sykį pirtyn Efeze ir pamatęs viduje Kerintą, umai iš ten vėl išėjęs, sakydamas: Išeikime, bijodami, kad neužgriutu namas, kadangi jame yra tiesos priešas, Kerintas“. — **(11)** *Nes*... Apaštalas pateisina savo perspėjimą. Kas sveikinasi su suvedžiotoju, kaipo su broliu, padeda piktam jo darbui ir pats darosi kaltas, nes dažniausiai duoda papiktinimą krikščionims ir patį klaidžiatikį patvirtina jo paklydime.

12-13. Pasakęs kad trumpu laiku pats žadąs apsilankyti pas skaitytojus, Apaštalas užbaigia gromatą pasveikinimais tos bažnyčios, kurioje pats pasilieka.

(12) *Daug*... Apaštalas žada pats apsilankyti pas skaitytojus. — *Per popierių*. Popierius, atskirtinas nuo pergamino, senobėje buvo dirbamas iš žievės nendrių, augusių Egypte ir vadinamų papyrusu. — *Burna į burną*: gyvais žodžiais. — *Kad jusų džiaugsmas*... Plg. 1 Jo. 1, 4. — **(13)** *Sveikina*... Pridedamas pasveikinimas nuo krikščionių tos bažnytinės draugijos (gal Efezo), kurioje buvo šv. Jonas, rašydamas šitą gromatą.

Epistola beati Joannis Apostoli tertia.

Caput unum. [1] Senior Gajo carissimo, quem ego diligo in veritate. [2] Carissime, de omnibus orationem facio prospere te ingredi, et valere, sicut prospere agit anima tua. [3] Gavisus sum valde venientibus fratribus, et testimonium perhibentibus veritati tuæ, sicut tu in veritate ambulas. [4] Majorem horum non habeo gratiam, quam ut audiam filios meos in veritate ambulare. [5] Carissime, fideliter facis quidquid operaris in fratres, et hoc in peregrinos, [6] qui testimonium reddiderunt caritati tuæ in conspectu ecclesiæ: quos, benefaciens, deduces digne Deo. [7] Pro

Trečioji švento Jono Apaštalo gromata.

Vienas perskyrimas. [1] Vyresnysis mylimiausiam Gajui, kurį aš myliu tiesoje. [2] Mylimiausis, aš meldžiuos, kad tau visame gerai klotusi ir kad butum sveikas, kaip ir tavo dušiai gerai klojasi. [3] Aš labai džiaugiausi, ateinant broliams ir duodant liudijimą tavo tiesai, kaip tu elgiesi tiesoje. [4] Didesnio už tą džiaugsmo aš neturiu, kaip kada girdžiu, jog mano vaikai elgiasi tiesoje. [5] Mylimiausis, tu elgiesi ištikimai, ką nors darai broliams ir tai svetimiesiems, [6] kurie davė liudijimą tavo meilei bažnyčios akyvaizdoje; gerai padarysi, aprupindamas jų kelionę vertai Dievo akyvaizdoje. [7]

1-8. Po antrašo ir linkėjimo Apaštalas išreiškia savo džiaugsmą, kad gavęs geras žinias apie Gajaus šventą pasielgimą ir svetmylystę ir ragina jį pasilikti tokiuo pat ir toliaus.

(1) *Vyresnysis.* Veiz. 2 Jo., 1.—*Gajui.* Kas buvo tas Gajus, visai nežinia; toks vardas buvo labai prasiplatinęs Rymo valstijoje.—(2) *Aš meldžiuos*: linkėju, kad Dievas suteiktu tau malones. — *Visame*: visuose dalykuose apskritai, iš visų atžvilgių.—*Sveikas.* Ypačiai linkėjama kuniškos sveikatos. Iš to žodžio galima spėti, kad Gajus sirguliavo.—*Kaip ir...* Gražus pagyrimas tikrai krikščioniško Gajaus gyvenimo.—(3) *Aš...* Gr. t. šitas sakinys surištas su pereituoju žodžiu: nes. Apaštalas išreiškia savo džiaugsmą ir pateisina pagyrimą, suteiktą Gajui, tuo, kad jis turi apie jį visai tikras žinias.— *Ateinant broliams:* krikščionims. Dabartinis laikas gal nurodo, kad Apaštalui nesykį teko gauti iš brolių žinias apie Gajų. — *Tavo tiesai.* Liudijimas buvo duotas apie Gajaus gyvenimą, visai sutinkantį su krikščioniškaja tiesa.—*Kaip tu..* Plg. 2 Jo., 4. — (4) *Didesnio...* Iš tų žodžių pasirodo aiškiai meile liepsnojanti Apaštalo širdis.—*Mano vaikai.* Tuo meilės pilnu vardu pavadinti Mažosios Azijos krikščionįs, šv. Jono valdomi. — (5) *Elgiesi ištikimai*: sulig tavo tikėjimo, darydamas tikrai krikščionišką darbą.—*Ką nors darai...* Nurodomi Gajaus gailiaširdystės darbai.—*Svetimiesiems.* Darbų vertybę padidina dar ta aplinkybė, kad sušelpiamieji yra iš kitur atėję krikščionįs, Evangelijos platintojai.—(6) *Kurie davė ..* Sušelptieji viešai gyrė Gajaus meilės darbus akyvaizdoje visos tos krikščionių draugijos, kurioje anuo metu gyveno pats Apaštalas. — *Gerai padarysi...* Minėtieji keleiviai, dirbdami toliaus savo darbą, vėl apsilankys pas Gajų; šv. Jonas jį kviečia šelpti anuos ir toliaus.— *Vertai*: tokiuo budu, koks turi vertybę pas Dievą, todėl duosniai.—(7) *Nes jie...* Keliauninkai verti pašalpos, nes jų kelio-

nomine enim ejus profecti sunt, nihil accipientes a gentibus. [8] Nos ergo debemus suscipere hujusmodi, ut cooperatores simus veritatis.

[9] Scripsissem forsitan ecclesiæ: sed is, qui amat primatum gerere in eis, Diotrephes, non recipit nos: [10] propter hoc si venero, commonebo ejus opera, quæ facit: verbis malignis garriens in nos: et quasi non ei ista sufficiant: neque ipse suscipit fratres: et eos, qui suscipiunt, prohibet, et de ecclesia ejicit.

[11] Carissime, noli imitari malum, sed quod bonum est. Qui benefacit, ex Deo est: qui malefacit, non vidit Deum. [12] Deme-

Nes jie iškeliavo dėlei jo vardo, nieko neimdami iš pagonių. [8] Mes tat turime tokiuos priimti, kad butumėm tiesos sandarbininkai.

[9] Gal bučiau parašęs bažnyčiai, bet tas, kurs mėgsta tarp jų pirmininkauti, Diotrepis, musų nepriima. [10] Todėl, kada aš ateisiu, priminsiu jo darbus, kuriuos jis daro, zaunydamas piktais žodžiais prieš mus; ir tarsi jam to neužtektu, jis nei pats nepriima brolių, ir tiems, kurie priima, užgina ir išmeta iš bažnyčios.

[11] Mylimiausis, nesekiok piktumo, bet kas gera yra. Kas gerai daro, yra iš Dievo; kas piktai daro, neregėjo Dievo. [12] De-

---

nė yra dėlei Jėzaus Kristaus vardo, kurį jie stengiasi apsakoti, platindami Evangeliją. — *Nieko neimdami*... Jie tai visuomet darė, kaip ir šv. Povilas, kad kas nemanytu, buk jie iešką sau pelno, ir kad niekam neduotu papiktinimo. — (**8**) *Mes tat*... Kadangi jie nieko neima iš netikinčiųių ir atverčiamųjų pagonių, todėl krikščionįs privalo juos sušelpti.—*Tiesos sandarbininkai.* Evangelijos skelbėjai darbuojasi, kad praplatintu tiesos pažinimą; kas juos sušelpia, tas pats prisideda prie jų švento darbo, pats darosi tiesos-sandarbininku, nes padeda platinties Evangelijai.

9—10. Papeikimas Diotrepio, kurs nori buti pirmasis bažnyčioje, bet ne tik pats nepriima svečių į savo namus, dar gi gina ir kitiems tai daryti.

(**9**) *Gal bučiau*... Anot Vulgatos, Apaštalas turėjo užmanymą parašyti, bet to nepadarė dėlei žemiaus nurodytos priežasties. Gr. t. yra: Aš šį-tą parašiau. Taigi, anot gr. t. Apaštalas rašė nedidelę gromatą, kurį pražuvo, gal to paties Diotrepio sunaikinta.– *Bažnyčiai*,—kurioje gyveno Gajus.—*Tas, kurs*.. Regimai tas Diotrepis, apie kurį Apaštalas čionai kalba, turėjo krikščionių draugijoje didžią valdžią, kuria jis labai didžiavosi ir piktai naudojosi, nes jis išmesdavo jam netinkančius iš bažnytinės draugijos ir drįso net nepripažinti apaštališkos šv. Jono valdžios; taigi, jis galėjo buti vietinis vyskupas. —*Tarp jų*: tarp vietinių krikščionių.– (**10**) *To dėlei*... Negalėdamas pataisyti gromata, šv. Jonas žada pats ateiti tvarkos padarytų. — *Priminsiu*: viešai papeiksiu.—*Jo darbus*. Diotrepio kaltybė buvo dvejopa: jis piktai ir neišmintingai kalba apie Apaštalą; be to, jis netik pats nepildo krikščioniškos svetmylystės darbų, nors tai yra viena svarbiausių vyskupo pareigų (plg. 1 Tim. 3, 2 ir k.), bet dar labai draudžia ir kitiems, kurie norėtu tai daryti, net atskirdamas neteisingiausiai nuo bažnytinės draugijos tuos, kurie norėdavo svečius priimti.

11—14. Apskritai paraginęs į gerus darbus, autorius giria Demetrijų, pateisina gromatos trumpumą ir ją užbaigia pasveikinimais.

(**11**) *Piktumo*: viso, kas pikta. Tokio piktumo pavyzdžiu buvo Diotrepio pasielgimas.—*Iš Dievo yra*: Dievuje yra šaltinis jo dorinio ir dvasiško gyvenimo; jis yra Dievo vaikas. Plg. 1 Jo. 2, 16; 4, 1 ir k.—*Neregėjo Dievo*: nepadarė dar ir pirmų žingsnių Dievo pažinime. Plg. 1 Jo. 3, 6.—(**12**) *Demetrijui*. Jis žinomas tik iš šitos vietos. Trejopas geras liudijimas duodamas Demetrijui. Visupirma apie jį gerai liudija visi krikščionįs. Antrą gerą liudijimą duoda pati tiesa, t. y. visas Demetrijaus pasielgimas rodo, kad jame yra krikščioniškos dorybės. Tre-

trio testimonium redditur ab omnibus, et ab ipsa veritate, sed et nos testimonium perhibemus: et nosti quoniam testimonium nostrum verum est. 13 Multa habui tibi scribere: sed nolui per atramentum, et calamum scribere tibi. 14 Spero autem protinus te videre, et os ad os loquemur. Pax tibi. Salutant te amici. Saluta amicos nominatim.

metrijui visų duodamas yra liudijimas ir pačios tiesos; bet ir mes duodame liudijimą; ir tu žinai, kad musų liudijimas yra tikras. 13 Daug turėjau tau parašyti, bet nenorėjau tau rašyti rašalu ir plunksna. 14 Bet aš turiu viltį veikiai tave pamatyti, ir pasikalbėsiva burna į burną. Ramybė tau. Sveikina tave prieteliai. Pasveikink prietelius įvardžiui.

čią liudijimą duoda šv. Jonas, kurio žodžiai visuomet sutinka su tiesa. Plg. Jo. 21, 24.— (**13. 14**) *Daug*... Plg. 2 Jo. 12. 13. Gal. 6, 16. Ef. 6, 23.

GROMATA

ŠVENTO JUDO.

ĮVEDIMAS.

1. Paskutinės katalikiškosios gromatos autorius pats save vadina antraše Judu, Jėzaus Kristaus tarnu, o Jokubo broliu. Taigi, jis yra tas pats, kurį Lukas, išskaitydamas apaštalus, vadina Jokubo (broliu) Judu, o kiti evangelistai geresniam jo atskyrimui nuo Judo-išdavėjo, mini kitą jo vardą, Tadiejus arba Lebiejus, šv. Jonas gi (14, 22) apie jį sako: Judas ne anas Iskarijotas, tuo pačiu pažymėdamas, kad artimųjų Kristaus mokytinių tarpe nebuvo daugiaus ypatų, turėjusių Judo vardą, kaip tik tiedvi. Taigi gromatos antraše nurodytasis Judas buvo Jokubo Jaunesniojo brolis, Alpiejaus ir Marijos sunus; apaštalų skaitliuje jis su savo dviem broliais, minėtuoju Jokubu ir Simonu Kananiečiu, vadinosi Viešpaties broliais, t. y. artimais Išganytojo giminėmis. Apie apaštališkus jo darbus, Kristui numirus, nieko tikro nėra žinoma; net nėra tikrai žinoma, ar jis buvo nukankintas už tikėjimą, kurį anot padavimo platinęs ypač Persijoje, ar ramiai užbaigęs savo dienas Edesoje, ilgai darbavęsis Palestinoje, Syrijoje ir Arabijoje, kaip sako kitas padavimas.

2. Judo gromatos skaitytojai pažymėti antraše labai apskritai, lygkad jais butu visi krikščionis. Bet iš gromatos turinio pasirodo, kad autorius turėjo mintyje tik kaikurias bažnyčias, butent tas pačias, kurioms rašė Jokubas ir Petras. Jis ragina savo skaitytojus laikyties priimto tikėjimo ir nurodo jiems pavojų iš pusės klaidžiatikių, gyvenančių ištvirkusiai ir užsiginančių musų Viešpaties, Jėzaus Kristaus. Iš tų klaidžiatikių aprašymo aišku, kad jie buvo tie patis Mažosios Azijos bažnyčių suvedžiotojai, antinomistai, kuriuos pasmerkė

savo gromatoje Jokubas ir Petras. Todėl ir šv. Judo gromata regimai parašyta buvo visupirma M. Azijos provincijų krikščionims.

Nemažas panašumas tarp Judo ir 2 Petro gromatų padeda maž-daug atspėti, kokiuo laiku šv. Judas parašė savo veikalėlį. Iš abiejų gromatų aiškiai pasirodo, kad jų parašymui davė progą tos pačios aplinkybės, tas pats pavojus tikėjimui, daug jau didesnis, negu pasirodo iš šv. Jokubo rašymo budo. Kadangi, kaip matėme (veiz. Įved. į 2 Petro), antroji Petro gromata parašyta bent kiek vėliaus už Judo, o Jokubo turėjo buti parašyta anksčiaus, todėl Judo gromata galėjo atsirasti tik tarp 62. ir 66. m., taigi maž-daug apie 65. m.

3. Tos trumputės, labai gyvai, vaizdingai, pranašų budu parašytos gromatos turinys susideda ne tiek iš perspėjimų, kiek iš nurodymo bausmių, kuriomis Dievas jau kitados nubaudęs yra savo įsakymų peržengėjus, ir kurios sutiks naujus suvedžiotojus, drįstančius savo klaidingu mokslu vesti į pražuvimą tikinčiuosius. Gromatos padalinimas labai aiškus. Po įžangos (1—4) eina perspėjimai prieš suvedžiotojus; visupirma (5—16) aprašomas jų netikęs pasielgimas ir liudnas likimas, o toliaus (17—23) nurodomas reikalingumas nepasiduoti suvedžiojimams ir laikyties tikėjimo. Visa užbaigiama (24—25) gražiu Dievo pašlovinimu.

4. Nors Euzebijus deda Judo gromatą tarp antilegomenų ir šv. Jieronymas mini buvusias apie jos atsiradimą abejones, bet patis ją skaito tikru šv. Judo veikalu. Apaštališkųjų tėvų raštuose, tiesa, negalima rasti net aiškių į ją padarytų aliuzijų. Tai pigu išaiškinti jos trumpumu ir turinio ypatingumu. Bet šv. Petras ją vartojo. Ji minima Muratorio kanone, randasi Italėje, Afrikos bažnyčioje Tertulionas ją skaitė Judo veikalu, Aleksandrijoje tą pat darė Klemensas Aleks. ir Origenas. Taigi, antram šimtmečiui baigiantis ji jau buvo žinoma ir priimta visose didesniosiose bažnyčiose.

Abejonėms apie gromatos autentiškumą ir kanoniškumą davė progą tariamas apokryfų (Assumptio Moysis, Liber Henoch) citavimas šv. Judo veikalėlyje. Tas gi dalykas, sako, užginčijąs gromatos autentiškumą ir kanoniškumą. Nors ištikrųjų ir rastusi tariamos citatos, tai ta viena aplinkybė dar neliudytu, kad autorius pagyrė visą cituotą veikalą; bet tikrų citatų pas Judą nėra; o ką jis parašė apie Mozę ir Enoką, tai galėjo žinoti iš visai tikro padavimo ir visai nereikalavo vaduoties apokryfais.

Epistola catholica beati Judae Apostoli.

Katalikiškoji švento Judo Apaštalo gromata.

Gromatos įžanga.

Caput unum. [1] Judas Jesu Christi servus, frater autem Jacobi, his, qui sunt in Deo Patre dilectis, et Christo Jesu conservatis, et vocatis. [2] Misericordia vobis, et pax, et caritas adimpleatur. [3] Carissimi, omnem sollicitudinem faciens scribendi vobis de communi vestra salute, necesse habui scribere vobis: deprecans supercertari semel traditæ sanctis fidei. [4] Subintroierunt enim quidam homines (qui

Vienas perskyrimas. [1] Judas, Jėzaus Kristaus tarnas, Jokubo gi brolis, Dievuje Tėvuje numylėtiems ir Jėzuje Kristuje užlaikytiems ir pavadintiesiems. [2] Mielaširdystė, ir ramybė, ir meilė jums tepasidaugina. [3] Mylimiausieji, kada aš labai rupinausi rašyti jums apie jusų bendrą išganymą, man atsirado reikalas jums parašyti ir maldauti, kad jųs kovotumėt už sykį paduotąjį šventiesiems tikėjimą. [4] Nes slapčia įėjo kai-

---

1-4. Įžangoje po antrašo (1. 2) šv. Judas pažymi, kad parašyti tą gromatą jį paragino pavojus, sukeltas netikrų mokytojų, paverčiančių Dievo malonę ištvirkimu ir užsiginančių musų Viešpaties, Jėzaus Kristaus.

(1) *Judas...* Gromatos autorius, pažymėjęs savo vardą, paaiškina labiaus, kas jis esąs. Jis yra ypatingu budu Kristaus *tarnas* (veiz. Jok. 1, 1. 2 Petr. 1, 1) ir gerai krikščionims žinomo ir labai gerbiamo Jokubo *brolis*. — *Dievuje...* Gromatos skaitytojai pažymėti labai apskritai, bet toliaus iš gromatos turinio paaiškėja, kad jais yra tik tie, kurių tikėjimui grumoja pavojus iš netikrų mokytojų pusės (veiz. Įved. p. 555).—*Numylėtiems... užlaikytiems ir pavadintiesiems.* Gr. t. paskutinis vardas, prieš kurį nėra žodžio: *ir*, imamas yra kaipo daiktvardis; todėl prasmė yra: Pavadintiesiems, kurie yra... numylėti ir ... užlaikyti. — *Dievuje... numylėtiems*: kuriuos myli ypatingu budu Dievas, kadangi jiems išganyti jis siuntė savo vienatinį Sunų. — *Kristuje užlaikytiems.* Tarp pavojų, grumojančių skaitytojų tikėjimui, Dievo malonė juos užlaiko, kad nesiliautu priklausę Jėzui Kristui ir buvę jam ištikimi. — (2) *Tepasidaugina*: tebuna vis apsčiaus suteikiama. — (3) *Kada aš...* Apaštalas turėjo tvirtą užmanymą parašyti skaitytojams gromatą. Jos turinys turėjo buti *apie bendrą jusų* (geriaus anot gr. t.: musų) *išganymą*, t. y. apie išganymą, kurį Jėzus Kristus nupelnė visiems krikščionims. — *Man atsirado...* Kada Judas buvo užimtas ta mintimi, atėjo žinios apie netikrų mokytojų darbus, ir tuomet atsirado jau tikras neatidėtinas reikalas rašyti. — *Maldauti.* Anot gr. t.: pagraudenti. — *Kovotumėt...* Apaštalas regimai manė rašyti pamokymus; bet atsirado reikalas paraginti skaitytojus į kovą su ne tikrų mokytojų klaidomis prieš tikėjimą. — *Už sykį...* Už tikėjimo mokslą, kurs buvo *šventiesiems*, t. y. krikščionims apaštalų paduotas, t. y. apsakytas vieną sykį visiems laikams, todėl turi pasilikti nepaliestas, neatmainomas. — (4) *Nes slapčia...* Netikri mokytojai nedrįso viešai pasisakyti, kas jie esą, bet lyg vagįs slapčia įsiveržė į krikščionių draugiją. — *Kurie seniai...* Paminėjęs klaidžiamokslius, Apaštalas tuojau pasako, koks bus jų likimas: jų pa-

olim præscripti sunt in hoc judicium) impii, Dei nostri gratiam transferentes in luxuriam, et solum Dominatorem, et Dominum nostrum Jesum Christum negantes.

kurie bedieviai žmonės (kurie seniai paskirti tan pasmerkiman), kurie musų Dievo malonę paverčia ištvirkimu ir užsigina musų vienatinio valdovo ir Viešpaties, Jėzaus Kristaus.

I. Netikęs suvedžiotojų pasielgimas ir liudnas jų likimas.

[5] Commonere autem vos volo, scientes semel omnia, quoniam Jesus populum de terra Ægypti salvans, secundo eos, qui non crediderunt, perdidit. [6] Angelos vero, qui non servaverunt suum principatum, sed dereliquerunt suum domicilium, in judicium magni diei, vinculis æternis sub

[5] O aš noriu jums priminti, nors jųs jau ir žinote visus dalykus, kad Jėzus išgelbėjęs tautą iš Egypto žemės, paskui pražudė tuos, kurie netikėjo; [6] o aniolus, neužlaikiusius savo viešpatavimo, bet apleidusius savąją buveinę, jis palaikė amžinais raiščiais didžios dienos teismui

---

smerkimas yra tarsi jau išanksto padarytas, o bus jis toks pat, koks buvo didžių nusidėjėlių S. Į., apie kuriuos šv. Judas tuojau (5-7 eil.) kalbės. — *Kurie musu...* Netikri mokytojai pavadinti bedieviais, nes jie piktai išnaudoja Dievo malonę, t. y. krikščionišką religiją, sakydami, buk visa esą valia daryti tikintiems, ir pasiduodami doriniam ištvirkimui. Jie yra bedieviai ir dėlto, kad *užsigina musų...* Valdovu ir Viešpačiu čionai regimai pavadintas tas pats Jėzus Kristus, kurio netikri mokytojai užsigindavo, platindami klaidingas nuomones, ypač gi savo netikusiu pasielgimu. Plg. 2 Petr. 2, 1-3.

5—15. Apaštalas, nurodęs bausmes netikinčiųjų žydų tyruose, piktų aniolų ir Pentapolio gyventojų (5—7), sako, kad už panašias kaltybes susilauks bausmės ir netikri mokytojai (8). Jų puikybės didumas pasirodo iš pasielgimo Mikolo Arkaniolo, kurs nedrįso to daryti, ką be jokios teisės daro suvedžiotojai (9—10). Užtat jų laukia bausmės Kaino, Balaamo ir Korės sunų, kurių sekėjais jie tapo per savo nusidėjimus (11—13). Jau ir Enokas pranašavo busiant ir pražusiant suvedžiotojus (14—16).

(5) *O aš noriu...* Pavyzdžiais, paimtais iš S. Į. šv. Judas nurodo, kaip didžios bausmės susilauks netikri mokytojai. — *Nors jųs jau ir...* Tuose žodžiuose randasi skaitytojų pagyrimas, o taipogi priežastis, kodėl Apaštalas primena tik trumpais žodžiais: jie tuos dalykus jau pažino vieną sykį visiems laikams (Vulg. *semel*), todėl žino gerai. — *Jėzus.* Toks skaitymas yra tikriausis; mažiaus tikri yra: Viešpats, Dievas. Jėzus Kristus, amžinojo Tėvo amžinasis Sunus, jau Edene žadėtas pasaulio Atpirkėjas, buvo teisėju išrinktosios tautos S. Įstatyme. Plg. 1 Kor. 10, 4. — *Išgelbėjęs... iš Egypto...* Stebuklingas žydų išėjimas iš Egypto vergijos, vedant Mozei. — *Pražudė tuos...* Veiz. 4 Moz. 14, 1... Pirmas Kristaus veikimas apsireiškė žydų išliuosavimu iš vergijos, antras jų išžudymu tyruose. Taip ir Apaštalo perspėjamieji, tiesa, Kristaus išgelbėti iš nuodėmės ir piktos dvasios vergijos; bet ir jiems grumoja pavojus, kad nebutu pražudyti šio gyvenimo tyruose, jei pasiduotu netikėjimui, suvedžiotojų kalboms, nes ir jiems Kristus gali buti baisiu Teisėju. — **(6)** *O aniolus...* Plg. 2 Petr. 2, 4. — *Neužlaikiusiems...* Nurodoma aniolų kaltybė. Viešpatavimas regimai reiškia garbingą tarnystę, kurią Dievas buvo suteikęs tiems aniolams; pasidavę puikybei, jie neužlaikė tos tarnystės, to viešpatavimo draug su Dievu, ir tokiuo budu jie apleidė savo tikrąją buveinę danguje, kiekvienas savo šlovingą vietą ties Dievo sostu. — *Jis palaikė...* Pikti aniolai nepasiliko be bausmės. — *Amžinais raiščiais.* Aniolų bausmė yra amžina. — *Didžios dienos...* Paskutiniojo teismo dienoje, kuomet piktų aniolų pasmerkimas bus patvirtintas ir apreikštas

caligine reservavit. [7] Sicut Sodoma, et Gomorrha, et finitimæ civitates simili modo exfornicatæ, et abeuntes post carnem alteram, factæ sunt exemplum, ignis æterni pœnam sustinentes. [8] Similiter et hi carnem quidem maculant, dominationem autem spernunt, majestatem autem blasphemant. [9] Cum Michael Archangelus cum diabolo disputans altercaretur de Moysi corpore, non est ausus judicium inferre blasphemiæ: sed dixit:

tamsybėje. [7] Taip-pat Sodoma bei Gomora ir aplink esantieji miestai, visai atsidavę panašiu budu paleistuvystei ir prigimčiai priešingiems nusidėjimams, tapo pavyzdžiu, kentėdami amžinos ugnies bausmę. [8] Lygiu budu ir šitie sutepa kuną, viešpatavimą gi paniekina, o didenybei piktžodžiuoja. [9] Kada Mikolas Arkaniolas, ginčydamos su velniu, varžėsi dėl Mozės kuno, jis nedrįso išreikšti prakeikiančio pasmerkimo, bet tarė: Vieš-

viešai ir iškilmingai. — *Tamsybėje*: tamsiausioje pragaro vietoje. — (7) *Taip-pat Sodoma*... Plg. 2 Petr. 2, 6. Trečias bausmės pavyzdis. — *Aplink esantieji*... Kiti Pentapalio miestai: Adama, Seboimas ir Segoras. Tas paskutinysis nepražuvo tik prašant Lotui. Veiz. 1 Moz. 19, 20... — *Panašiu budu*. Tie žodžiai regimai nereiškia, kad Pentapolio miestų nusidėjimai butu buvę tokie pat, kaip piktų aniolų. Panašumas buvo tik pačiame prasikaltime. Kiti mato čionai palyginimą padarytą tarp nusidėjimų Sodomos bei Gomoros iš vienos pusės ir aplink esančiųjų miestų iš kitos. Toks aiškinimas gali buti remiamas gr. tekstu. — *Tapo*. Anot gr. t.: guli po akių. Visi juos gali matyti kaipo bausmės pavyzdį ir baisų perspėjimą nusidėjėliams. Pavyzdis yra tame, kad tie miestai kenčia amžiną ugnies bausmę. — (8) *Lygiu budu*. Gr. t.: vienok. — *Ir šitie*: paminėtieji 4. eil. *kaikurie žmonės*, suvedžiotojai. Gr. t. dar pridėtas žodis ἐνυπνιαζόμενοι, somniantes, sapnuodami. Suvedžiotojai regimai savo mokslui patvirtinti naudojosi pramanytais apreiškimais, buk tai per sapną gautais. Plg. 5 Moz. 13, 1... — *Sutepa*..., kaip Sodomos gyventojai. — *Viešpatavimą*: Viešpatį Jėzų Kristų. Plg 2 Petr. 2, 10. — *Didenybei*. Gr. t. δόξας, šloves. Jie piktžodžiuoja aniolams. — (9) *Kada Mikolas*... Netikri mokytojai taip kalba apie dangiškas dvasias, kaip nedrįso kalbėti į šetoną Arkaniolas Mikolas. Plg. 2 Petr. 2, 11. Mikolas, anot Dan. 12, 1, yra vienas vyriausiųjų aniolų ir išrinktosios tautos sargas. N. Įstatyme jis dar minimas Apr. 12, 7. — *Ginčydamos su velniu*... Klemensas Al., Origenas ir k. rašo, kad Mikolo ginčas buvęs aprašytas apokryfinėje knygoje „Assumptio Moysis—Mozės į dangų ėmimas“. Todėl kaikurie spėja, kad šv. Judas iš ten paėmęs tą žinią. Visupirma reikia patėmyti, kad ta žinia nėra pramanyta, nes ji regimai rišasi su pasakojimu apie Mozės palaidojimą, apsakytą 5 Moz. 34, 5. 6. Tolesniai ji turėjo užsilikti žydų padavime, kaip ir kitos žinios apie jų senobinius atsitikimus. Iš padavimo gi ją regimai paėmęs buvo savo veikalan autorius „Mozės į dangų ėmimo“; iš padavimo taipogi tikriausiai ją paėmė ir šv. Judas. O nors jis butu ją ėmęs ir iš minėtojo apokryfo, tai tas paėmimas tiek tereikštu, kad Apaštalas žinią apie ginčą pripažino teisinga, visai neišreikšdamas tuo pačiu savo nuomonės apie visą veikalą ir jo negirdamas, taip-pat kaip ir šv. Povilas, minėdamas (Tit. 1, 12) pagonies Epemenido žodžius, negiria dar tuo pačiu visų jo veikalų. Koki buvo priežastis to ginčo tarp aniolo ir velnio, tikrai nežinoma. Gal velnias norėjo iš Mozės lavono padaryti stabmeldystės dalyką ir todėl jį palaidoti žinomoje vietoje, gal, anot kitų, jis norėjo supudyti tą lavoną, kurs, kaip kaikurie mano, turėjo pasilikti nesupuvęs, kad paskui jame Mozė pasirodytu ant kalno Kristaus persimainymo laiku; bet Arkaniolas pastatytas Mozės kapo sergėtų tiems užmanymams pasipriešino, ir nors jis galėjo išreikšti šetonui prie tos progos pasmerkimą, sujungtą su prakeikimo žodžiais, vienok jis nedrįso tai padaryti, atsimindamas kitados buvusią pradinę nupuolusios dvasios prigimtį ir vertę. — *Viešpats tave*... pasmerkti šetoną Mikolas paliko Dievui. Tais pačiais žodžiais Viešpaties anio-

Imperet tibi Dominus. [10] Hi autem quæcumque quidem ignorant, blasphemant: quæcumque autem naturaliter, tamquam muta animalia, norunt, in his corrumpuntur. [11] Væ illis, quia in via Cain abierunt et errore Balaam mercede effusi sunt, et in contradictione Core perierunt: [12] hi sunt in epulis suis maculæ, convivantes sine timore, semetipsos pascentes, nubes sine aqua, quæ a ventis circumferuntur, arbores autumnales, infructuosæ, bis mortuæ, eradicatæ, [13] fluctus feri maris, despumantes suas confusiones, sidera errantia: quibus procella tenebrarum servata est in æternum. [14] Prophetavit autem et de his septimus ab Adam Enoch, dicens: Ecce venit Dominus in sanctis

pats tave tesudraudžia. [10] Šitie gi piktžodžiuoja visam, ko tik nežino, o ką nors jie žino prigimtu budu, kaip nebyliai galvijai, tame jie pagenda. [11] Deja jiems, nes jie nuėjo Kaino keliu, ir dėl užmokesnio įpuolė Balaamo paklydiman, ir pražuvo Korės prieštaravime. [12] Jie yra susitepimas savo pokiliuose, lėbaudami be baimės, patįs save ganydami; jie debesįs be vandens, vėju nešiojami, rudens medžiai, nevaisingi, du syk numirę, su šaknimis išrauti, [13] siaubiančios juros bangos, besiputojančios savo paleistuvyste; jie klaidžiojančios žvaigždės; jiems tamsybių audra užlaikyta amžinai. [14] Apie juos tai pranašavo septintasis po Adomo, Enokas, tardamas: Štai Viešpats atėjo su savo šven-

---

las atsiliepia pas Zak. 3, 2. — (**10**) *Šitie gi...* Plg. 2 Petr. 2, 12. — *Ko tik nežino*: Dievo, Kristaus, aniolų vertybės. Plg. 8. e. — *Prigimtu budu...* Jie pažįsta tik žemiškus, kuniškus dalykus; pažinimas gi įvyksta kuniškais jausmais, kaip pas gyvulius, ragavimu, prisilietimu ir tt. *Tame jie pagenda*,—ieškodami vien kuniškų geidulių užganėdinimo. Plg. 8. eil. žodžius: *sutepa kuną*. — (**11**) *Deja...* Plg. Mt. 23, 13... — *Nes jie...* Trįs nauji prasikaltėlių pavyzdžiai, kuriuos seka netikri mokytojai. Jie seka Kainą, užmušusį savo brolį, nes ir jie klaidingo mokslo nuodais ir nedoru pavyzdžiu nužudo brolių dušias; jie seka Balaamą (veiz. 2 Petr. 2, 15. 16), nes pametė tikrąjį kelią ir klaidina žmones dėl menko užmokesnio; jie seka Korę (plg. 4 Moz. 16, 1...), sukildami prieš Bažnyčią ir jos vyriausybę. — *Pražuvo.* Praėjusis laikas nurodo bausmės tikrumą. — (**12**) *Jie yra susitepimai...* Plg. 2 Petr. 2, 13. — *Savo pokiliuose.* Gr. t.: jusų pokiliuose. Kalbama regimai apie pokilius, kurie buvo daromi pas pirmuosius krikščionis jų religijiniuose susirinkimuose. — *Lėbaudami...* Plg. 1 Kor. 11, 20... 33. — *Jie debesįs...* Plg. 2 Petr. 2, 17. — *Du syk numirę...* Jie yra visai numirę, nes ir jų šaknįs išrautos. Netikri mokytojai, numirę pirmą sykį per pradinę nuodėmę, buvo atgaivinti krikšte; bet jie vėl numirė dvasiškai per savo paklydimus ir taip liko atskirti nuo tikros šaknies, Kristaus. — (**13**) *Siaubiančios...* Kaip sukilusios ant juros bangos padaro putas ir išmeta ant kranto juros purvus, taip pas suvedžiotojus išeina eikšten jų piktų geidulių bjaurios putos. Plg. Iz. 57, 20. — *Jie klaidžiojančios žvaigždės*: kometos, pametusios savo pirmykštę vietą, kurią turėjo dangaus augštybėse. — *Jiems...* Dar sykį nurodoma amžina bausmė, paskirta netikriems mokytojams. — *Audra.* Gr. t.: tamsybė. Todėl didžiausi tamsybė pragare. — (**14**) *Apie juos tai...* Apaštalas sako, kad patriarko Enoko žodžiais, pasakytais apie ano laiko nusidėjėlius, pasmerkti ir dabartiniai netikri mokytojai. Judas nesako, kad Enokas parašęs savo pranašystę. Ji užsiliko žydų padavime, iš kurio buvo paimta ir įdėta Enoko vardu pavadinton apokryfinėn knygon (Liber Enoch). Iš kur ėmė pranašystę šv. Judas, tiesiog iš žydų padavimo, ar iš Enoko knygos apokryfo, nežinia. Plg. kas pasakyta augščiaus 9. eil. paaiškinime. Apie Enoką veiz. Prad. 5, 21—24. Ekli. 44, 16. Žyd. 11, 5. — *Septintasis.*

millibus suis [15] facere judicium contra omnes, et arguere omnes impios de omnibus operibus impietatis eorum, quibus impie egerunt, et de omnibus duris, quæ locuti sunt contra Deum peccatores impii. [16] Hi sunt murmuratores querulosi, secundum desideria sua ambulantes, et os eorum loquitur superba, mirantes personas quæstus causa.

tais tukstančiais [15] teismo darytų visiems ir visų bedievių nubaustų už visus jų bedievystės darbus, kuriuos bedieviškai padarė, ir už visus kietus žodžius, kuriuos bedieviai nusidėjėliai kalbėjo prieš Dievą. [16] Jie yra nuolat dejuojantįs murmėtojai, kurie elgiasi pagal savo geidulius; jų burna kalba puikius žodžius, ir jie stebisi ypatoms pelno dėlei.

II. Paraginimas skaitytojams.

[17] Vos autem carissimi memores estote verborum, quæ prædicta sunt ab Apostolis Domini nostri Jesu Christi. [18] qui dicebant vobis, quoniam in novissimo tempore venient illusores, secundum desideria sua ambulantes in impietatibus. [19] Hi sunt, qui segregant semetipsos, animales, Spiritum non habentes.

[17] Jųs gi, mylimiausieji, atsiminkite žodžius, pirma pasakytuosius musų Viešpaties, Jėzaus Kristaus, apaštalų, [18] kurie jums sakė, kad paskučiausiame laike ateis išjuokėjai, besielgiantįs bedievystėje pagal savo pageidimus. [19] Yra tai šitie, kurie patįs save atsiskiria, kuniški žmonės, neturintįs dvasios. [20] Jųs gi, my-

Enoko pranokėjai buvo: Adomas, Sėtas, Enosas, Kainanas, Malalėėlis, Jarėdas Veiz. Prad. 5, 1... — *Atėjo.* Praėjusis laikas pranašų budu vieto je busiančio: ateis. — *Su savo...* Su begaliniu skaitlium (gr. t.: su myriadomis) savo šventų angelų. — (**15**) *Teismo...* Pasaulio pabaigoje per visuotiną teismą. — *Kietus žodžius*: piktas piktžodžiavimo kalbas. — (**16**) *Jie yra...* Apaštalas nurodo dar kitas suvedžiotojų ydas. — *Nuolat dejuojantįs...* Jie murmėjo prieš Dievo Apveizdą ir nuolat dejavo ant savo likimo, nes kas paleidžia vadžias savo geiduliams, niekuomet nebus užganėdintas; vidujinė gi ramybė pasiekiama tik savęs susivaldymu. — *Puikius žodžius.* Plg. 2 Petr. 2, 18. Jie giria begalo savo mokslą. — *Jie stebisi...* Jie viltaviliaudami giria galiunus ir turtuolius, kad iš jų turėtų didesnį pelną. Plg. 2 Petr. 2, 3.

17-23. Apaštalas ragina savo skaitytojus, kad atsimindami savo apaštalus, kurie jiems pranešė apie busiančius klaidžiamokslius, tvirtai laikytusi tikėjimo, pasiliktu Dievo meilėje, laukdami užmokesnio (17-21), ir duoda pamokymą, kaip jiems reikia elgties su klystančiais broliais (22. 23).

(**17**) *Jųs gi*: tikri ir ištikimi krikščionįs. — *Apaštalų.* Taip kalbėdamas gromatos autorius neišskiria savęs iš Kristaus apaštalų tarpo. Jis tik nurodo, kad apaštalai jau seniaus sakė skaitytojams dalykus, kuriuos jis tuojau primins. — (**18**) *Paskučiausiame laike...* Plg. 2 Petr. 3, 2. 3. — (**19**) *Patįs save atsiskiria* — nuo vienybės su Bažnyčia. Daugelyje kodeksų nėra žodžių: *patįs save*; todėl Apaštalas tikriausiai norėjo pasakyti, kad jie ardo Bažnyčioje vienybę, darydami atskalas. — *Kuniški.* Gr. ψυχικοί. Jie visai eina paskui kuno užsigeidimus, ir jų vadovu yra tik žemesnioji dušios dalis, jausmai, ψυχή Plg. 1 Kor. 2, 14. 15; 15, 44. Viršesnioji gi dušios dalis, dvasia, πνεῦμα, yra juose tarsi apmirus. Kiti aiškintojai supranta žodžius: *neturintįs dvasios*, apie nebuvimą suvedžiotojuose šv. Dvasios ir jos malonės. — (**20**) *Jųs gi...* Paraginimas į ištvermę tikėjime ir meilėje. Krikščionių

[20] Vos autem carissimi superædificantes vosmetipsos sanctissimæ vestræ fidei, in Spiritu sancto orantes, [21] vosmetipsos in dilectione Dei servate, exspectantes misericordiam Domini nostri Jesu Christi in vitam æternam. [22] Et hoc quidem arguite judicatos: [23] illos vero salvate, de igne rapientes. Aliis autem miseremini in timore: odientes et eam, quæ carnalis est, maculatam tunicam.

limiausieji, patis save antstatydami ant jusų švenčiausio tikėjimo, melsdamies šventojoje Dvasioje, [21] užsilaikykite patis save Dievo meilėje, laukdami musų Viešpaties, Jėzaus Kristaus, mielaširdystės į amžiną gyvenimą. [22] Ir vienus subarkite, kaipo nuteistus, [23] kitus gi gelbėkite, ištraukdami iš ugnies. O kitų pasigailėkite baimėje, neapkęsdami net kunu sutepto rubo.

Gromatos užbaiga.

[24] Ei autem, qui potens est vos conservare sine peccato, et constituere ante conspectum gloriæ suæ immaculatos in exsultatione in adventu Domini nostri Jesu Christi. [25] Soli Deo Salvatori nostro, per Jesum Christum Dominum nostrum, gloria et magnificentia, imperium et

[24] O tam, kurs gali jus užlaikyti be nusidėjimo ir pastatyti savo garbės akyvaizdon nesuteptus ir su džiaugsmu musų Viešpaties, Jėzaus Kristaus, atėjime, [25] vienam Dievui, musų Išganytojui, per Jėzų Kristų, musų Viešpatį, garbė ir didenybė, viešpatavimas ir valdžia

---

gyvenimas palyginamas su statomu rumu; jo pamatu yra tikėjimas, kurs pavadintas švenčiausiu, nes ir jo pradžia, ir dalykas, ir išdaviniai yra tikrai šventi. — *Melsdamies*... Krikščioniškas gyvenimas nesuprantamas be maldos. Ją gimdo tikėjimas; bet kad malda butu tobula, reikia, kad butu padaryta su šv. Dvasios pagalba ir po jos įtekme. Plg. Rym. 8, 26... — **(21)** *Dievo meilėje*, — kuria mus myli Dievas, o mylėdamas apreiškia mums savo mielaširdystę. Tuose žodžiuose nurodytas draug ir reikalingumas mylėti Dievą, nes Dievas myli ypatinga meile tik tuos, kurie jį myli, ir tik Dievą mylintieji gali laukti tos Dievo mielaširdystės, kuri nuves mus į *amžiną gyvenimą*. — **(22)** *Ir vienus*... Kaip reikia pasielgti su netikrų mokytojų pasekėjais. Apaštalas nurodo tris jų skyrius. Vieni reikia subarti, kadangi nebėra jokios jų pasitaisymo vilties. Yra tai tie, kurie išrodo, lyg-tartum butu jau pasmerkti. Gr. t. vietoje: *nuteistus*, turi: besiginčijančius. Kaikuriuose kodeksuose to suklaidintųjų skyriaus visai nėra paminėta. — **(23)** *Kitus gi gelbėkite.* Antras klystančiųjų skyrius. Jie beveik jau įpuolė į paklydimą, yra tarsi ugnyje ir tuojau gali sudegti, jei nebus iš jos prievarta ištraukti. Jiems reikalingas smarkus perspėjimas ir paraginimas sugrįžti prie tikrojo mokslo. — *O kitų*... Trečias suvedžiojamųjų skyrius. Jie dar ne taip labai susitepė paklydimais, kaip antrasis skyrius. Jų stovis vertas pasigailėjimo, ir taisyti jie reikia gerumu. Bet ir prie jų reikia artinties su baime, kad patiems nesusitepus. — *Neapkęsdami*... Apaštalas paaiškina, kaip didis turi buti atsargumas santikiuose su klystančiais. Su jais reikia taip elgties, kaip su raupsuotais (3 Moz. 13, 47), kad patiems neužsikrėtus baisia dorine liga.

24. 25. Gromata užbaigiama gražiausiu Dievo pašlovinimu.

(24) *O tam*..: Dievui Tėvui.— *Be nusidėjimo.* Gr. t.: nesuklumpančius, t. y. nepaklydusius tikėjime. — *Garbės akyvaizdon*, — kada ji bus apreikšta paskutiniame teisme. — *Su džiaugsmu*: pilnus džiaugsmo dėlei visai tikro išganymo. — *Musu V. J. Kr. atėjime.* Tų žodžių nėra gr. t. — **(25)** *Vienam Dievui* .. Plg.

potestas ante omne sæculum, et nunc, et in omnia sæcula sæculorum. Amen.

pirm visų amžių ir dabar ir į visus amžių amžius. Amen.

---

1 Tim. 1, 1; 2, 3; 4, 10 ir k. — *Viešpatavimas.* Geriaus anot gr. t.: galybė. Tas gromatą užbaigiantis gražiausis Dievo pašlovinimas panašūs į Rym. 16, 25...

APREIŠKIMAS.

ĮVEDIMAS.

1. Vienatinei pranašiškai N. Įst. knygai nuo seniausių laikų duodamas yra Apreiškimo ('Αποκάλυψις) vardas. Tas vardas paimtas iš pačios knygos; yra tai pirmas jos žodis graikiškame ir lotyniškame tekste. Apreiškimo autorius savo veikale kelis sykius vadina save Jonu, ir nors niekur neprideda prie to vardo aptarimo, Apaštalas, vienok žodžiai, kad jis esąs Jėzaus Kristaus tarnas, kurs davęs liudijimą Dievo žodžiui (1, 1. 2; 22, 8), kad jis buvęs ant Patmo salos dėlei Dievo žodžio ir J. Kr. liudijimo (1, 9), apsireiškianti iš jo atsiliepimų į skaitytojus tikrai apaštališka valdžia gana aiškiai nurodo, kad jis yra nekas kitas, kaip tik mylimiausis Kristaus mokytinis, Apaštalas ir Evangelistas, Jonas.

Seniausis visų bažnyčių padavimas liudija, kad Apreiškimą pripažinta nuo pat pradžios kanoniška N. Į. knyga ir jo autorium skaityta Joną Apaštalą. Ir nors nevisi senobės liudytojai prideda, kad jis esąs ištikrųjų Apaštalas, bet ir to aptarimo neminintieji taip kalba, kad aišku, jog jie turėjo mintyje ne kokį nors kitą Joną, o tik mylimąjį Kristaus mokytinį. Jau šv. Justinas Kank. (apie 135. m.) sako, kad Apreiškimą parašęs vienas Kristaus apaštalų, vardu Jonas. Melitonas, Sardies vyskupas (apie 165. m.) pats parašęs knygą apie Jono Apreiškimą. Teofilis Ant. naudojasi Apreiškimo žodžiais, rašydamas prieš Ermogeno paklydimus. Toki pat buvo nuomonė Rymo, Galijos, Afrikos ir k. bažnyčių antroje pusėje antrojo ir pradžioje trečiojo šimtmečio, kaip pasirodo iš liudijimų Muratorio kanono, šv. Ipolyto, šv. Ireniejaus, Tertuliono, šv. Kypriono, o taipogi

daugelio kitų bažnyčių liudytojų.

Ta nuomonių vienybė buvo neilgam laikui suardyta antroje 3. šimtmečio pusėje ypač po įtekme šv. Dionyzo Aleks. Kovai palengvinti prieš taip vadinamų milenaristų paklydimus šv. Dionyzas, neatmesdamas tiesiog Apreiškimo, pradėjo abejoti apie jo autorių ir praplatino nuomonę, buk jį parašęs ne Apaštalas, bet kitas Jonas, nors taipogi žmogus šventas ir įkvėptas. Ta šv. Dionyzo nuomonė buvo kaikuriose Rytų bažnyčiose priimta. Vienok ne visos Rytų bažnyčios nuėjo paskui Dionyzą, o ir tos, kuriose buvo kilusios abejonės, neilgai trukus, vėl sugrįžo prie bendro visų įsitikrinimo.

Šv. Ireniejus sako savo raštuose, kad Apreiškimas buvęs duotas ne perdaug seniai, beveik jo laikais, nes ciesoriaus Domitiano viešpatavimo pabaigoje. Daugelis seniausių rašytojų taip-pat liudija, kad šv. Jonas ciesoriaus Domitiano buvęs ištremtas į Patmo salą ir ten gavęs Apreiškimą; o šv. Jieronymas sako, kad tas ištrėmimas įvykęs keturioliktais Domitiano metais. Todėl Apreiškimas galėjo buti parašytas ne anksčiaus, kaip 95. metais. Minimas jame bažnytinio gyvenimo stovis taipogi patvirtina, kad Apreiškimas galėjo atsirasti tik visai baigiantis pirmajam šimtmečiui.

Kame šv. Jonas parašė savo veikalą, ant Patmo salos tebebudamas, kur buvo duotas Apreiškimas, ar sugrįžęs Efezan, tikrai negalima pasakyti. Gali vienok buti, kad Apaštalas parašė, kas jam buvo apreikšta, tuojau, kaip tik apreiškimas įvyko, todėl ant Patmo.

2. Pats knygos vardas parodo, kad ji yra pranašystė, o šv. Jonas sakosi rašąs apreiškimą, gautą iš Jėzaus Kristaus, kurį jam davęs Tėvas apie tai, kas turi veikiai įvykti. Todėl Bažnyčia visuomet skaitė Apreiškimą pranašiška knyga N. Į. ir tai vienatine, nes nors Evangelijoje ir apaštalų gromatose yra kaikurios pranašystės, paliečiančios busiančius Bažnyčios laikus, bet jos yra tik atskiros ir jų sulyginamai nedaug.

Apreiškimas parašytas ne paprasta apsakojimo kalba, kaip galima matyti gana dažnai pas S. Į. pranašus, bet jame dalykai įvaizdinami po regėjimų ir symbolių priedanga, butent taip kaip neretai atsitinka Ezekiėlio, Daniėlio, Zakarijo ir k. raštuose. Vartojami Apreiškime symboliai yra įvairiausi. Yra symboliai skaitlinių, vardų, geometriškų formų, akmenų, gyvulių, dangiški ir žemiški, dieviški ir žmogiški.

Visa knyga turi išvaizdą gromatos Jono parašytos M. Azijos bažnyčioms. Pamatinė Apreiškimo idėja yra tai antrasis Kristaus atėjimas laikų pabaigoje, ir ji pripildo visą knygą, nors ir nevisur išeina aikštėn su vienodu aiškumu. Ji apsireiškia nuo pirmų knygos žodžių, ji viešpatauja visame veikale, ji randasi ir užbaigoje, kame Jėzus net tris sykius atkartoja, kad jis veikiai ateinąs.

Apreiškimo turinys skirstomas į dalis gana įvairiai. Veikalas prasideda antrašu ir įprakalba į skaitytojus (1, 1 - 8); toliaus eina septynios gromatos į bažnyčias (1, 9—3, 22); po jų regėjimai, kuriuose nurodyti ženklai, pranoksiantis pasaulio pabaigą (4, 1—16, 21); toliaus Babylono nuteisimas (17, 1—19, 10), paskutinė kova (19, 11—20, 15), visų dalykų atnaujinimas (21, 1—22, 5) ir galop viso veikalo užbaiga (22, 6-21).

3. Nuo seniausių laikų iki dabar išreikšta labai daug nuomonių, apie kokiuos dalykus reikia suprasti Apreiškimo turinys ir atskiros jo dalis; ir tai visai nestebėtina, nes anot šv. Jieronymo Apreiškimas tiek turi paslapčių, kiek žodžių.

Klaidingi be abejonės yra visi racionalistų aiškinimai, nes juose užginčijama visupirma tai, kas anot paties autoriaus daro jo veikalo esybę, t. y. jo pranašiškumas. Todėl Apreiškimas nėra tai tik poėto veikalas, kuriame aprašomi jau esantis dalykai arba tuojau įvyksiantis, apie kuriuos galima spėti iš regimų aplinkybių. Nėra jame vien poėtiško aprašymo kovos krikščionystės su žydyste ir pagonyste ir laukiamo krikščionių pergalėjimo. Nekalbama taipogi apie pagrįžimą Nerono, kurs anot tuomet buvusio gando nepražuvęs, bet pabėgęs į Partų šalį ir iš ten turėjęs sugrįžti kaipo laukiamas krikščionių Antikristas. Nėra jame ir kitų racionalistiškų svajonių, ir visi panašus aiškinimai atmestini be gilesnio tyrinėjimo.

Ir krikščionis nevisi vienaip aiškina Apreiškimą. Visus jų aiškinimus galima suimti į tris skyrius. Prie pirmojo skyriaus priklauso visi tie aiškintojai, kurie Apreiškime mato pranašavimą apie visą Bažnyčios istoriją nuo tos valandos, kada Jonas matė apreiškimus iki pačiam antrajam Kristaus atėjimui. Silpna tokio aiškinimo pusė yra ta, kad jo šalininkai beveik visi manė, buk jie gyveną laikais jau visai artimais pasaulio pabaigai, ir juo vėliaus kas jų gyvena, tuo daugiaus turi istoriškų faktų, ant kurių prisieina pratęsti Apreiškimas. Antrajan skyriun priklauso tie aiškintojai, kurie Apreiškime mato pranašystę tik apie pirmus kelis Bažnyčios gyvenimo šimtmečius, kolei ji kovojo su žydyste ir pagonyste, ir tik trumpą paminėjimą paskutiniojo teismo. Yra tai vėlesniųjų laikų aiškinimas. Bet jei jis butu tikras, jei jau butu išsipildžiusios beveik visos Apreiškimo pranašystės, tai tas dalykas butu visiems aiškus ir nebutu tokio įvairumo tarp pačių aiškintojų.

Trečiajan skyriun reikia priskaityti tie aiškintojai, kurie supranta visą Apreiškimą apie paskutinius pasaulio laikus, kada ateis Antikristas, o į praeitį mato padarytas tik silpnas aliuzijas. Tas aiškinimas buvo daugelio šv. tėvų priimtas, ir niekuomet nestigo jo šalininkų; jis labiaus sutinka su visos knygos budu ir todėl regisi yra tikresnis.

4. Apreiškimas buvo Dievo duotas per Joną visupirma M. Azijos bažnyčioms, todėl joms pirmoje eilioje ir turėjo patarnauti. Tų bažnyčių stovis anuomet buvo didžiai vargingas. Jose nesiliovė platinę savo paklydimus antinomistai, prieš kuriuos rašė gromatas Jokubas, Judas, Petras; jose jau buvo pradėję rasties pirmos gnosticizmo užmazgos; kruvinas persekiojimas Nerono sukeltas atnaujintas buvo dar su didesniu smarkumu įvairiuose Rymo valstijos kraštuose, viešpataujant Domitianui. Taigi nemažas buvo pavojus, kad tose kovose krikščionis nepradėtu abejoti apie Kristaus galybę ir jo žadėtąją pagalbą savo Bažnyčiai ir nepamestu tikėjimo. Prieš tą pavojų Dievas teikėsi juos sustiprinti savo Apreiškimu, sutvirtinti tikėjime prieš paklydimus ir persekiojimus, padrąsinti juos į kovą nurodymu galutino pergalėjimo ir amžino užmokesnio. Tą tikslą, tas mintis, labai aiškiai išreikštas pradžioje, galima atrasti

ir visoje knygoje; nes tikintįs nuolat raginami drąsiai laikyties savo tikėjimo prieš paklydimus ir prispaudimus, o geresniam paraginimui į kovą nuolat jiems primenamas tikrumas pergalėjimo ir garbingo vainiko, užlaikomo danguje.

Bet ir visų laikų Bažnyčiai, kurios symboliu yra išvardintos knygos pradžioje septynios Azijos bažnyčios, Apreiškimas yra paskirtas ir pasilieka visuomet lygiai naudingas. Iš jo mes patiriame, kad Kristus ir Bažnyčia pergalės galų gale visus priešus, kas nors ir iš kur nors jie butu. Kokie tik kils pavojai, mes visuomet žinome, kad Bažnyčia išeis iš jų nepergalėta ir dar įgys naują skaistumą, naują galybę. Apreiškimas tat patvirtina Kristaus pažadėjimą, kad jo Bažnyčia pastatyta ant uolos, ir pragaro vartai jos nepergalės, ir dar parodo, kaip ta kova ir pergalėjimas darysis.

Nemaža galop ir tikėjimo dalykų paduota Apreiškimo knygoje. Nėra joje nei vieno straipsnio, kurs mums nekalbėtu apie begalinį prakilnumą ir dieviškumą musų Viešpaties danguose, kurio nusižeminimą ir paklusnumą iki mirčiai čia ant žemės aprašo Evangelijos. Nei viena kita knyga nepaduoda mums taip daug žinių apie užduotį ir tarnystę aniolų, kurie vienok yra tik tarnai Kristaus; niekur kitur neįvaizdinta taip gyvai amžina išrinktųjų laimė ir pasmerktųjų bausmės. Daug daugiaus tikėjimo tiesų tik trumpai paliesta Apreiškime. Prie tokių gi priklauso ypač mokslas apie tai, kad Dievas yra visų dalykų Sutvertojas ir užlaikytojas (1, 8; 4, 8. 11), kad jo Apveizda visa valdo (7, 2), kad jo keliai teisingi ir tikri (15, 3; 16, 5), kad jo šventumą šlovina aniolai ir jo regėjimu yra amžinai laimingi, kad jo akyvaizdon negali pasirodyti nieko sutepta ir tt.

Taigi, nors Apreiškimas ir negali mums suteikti pilnos šviesos, yra jis vienok naudingas ir tinkamiausis bei didžios vertybės pilnas užbaigimas visų šventų Knygų rinkinio ir jų garbingas apvainikavimas. Perkeldamas mus į amžių pabaigą jis mums primena ypač pirmą šv. Rašto knygą, užsiimančią pasaulio pradžia. Kaip pirmoji apsakoja Dievo veikimo pirmus apsireiškimus, taip Apreiškimas užsiima jų užbaigimu, kurs apsireikš visoko atnaujinimu, sustabdymu visų kentėjimų, kuriems davė priežastį pirmojo žmogaus nuodėmė, ir suteikimu išrinktiesiems amžinų linksmybių danguje.

Apocalypsis beati Joannis Apostoli.

Švento Jono Apaštalo Apreiškimas.

Apreiškimo įžanga.

Caput I. [1] Apocalypsis Jesu Christi, quam dedit illi Deus palam facere servis suis, quæ oportet fieri cito: et significavit, mittens per Angelum suum servo suo Joanni, [2] qui testimonium perhibuit verbo Dei, et testimonium Jesu Christi, quæcumque vidit. [3] Beatus, qui legit, et au-

1. Perskyrimas. [1] Jėzaus Kristaus Apreiškimas, kurį jam Dievas davė atidengti savo tarnams apie tai, kas turi veikiai įvykti; ir jis, siųsdamas savo aniolą, atidengė savo tarnui, Jonui, [2] kurs davė liudijimą Dievo žodžiui ir Jėzaus Kristaus liudijimui, ką tik jis regėjo. [3] Palaimintas, kas

---

1, 1—8. Apreiškimo įžanga yra tai trumputė prakalba į visą knygą. Taigi, čionai autorius nurodo, iš kur jis Apreiškimą gavęs, pasako savo vardą, trumpai pažymi veikalo svarbumą (1—3); toliaus išvardija tuos, kam Apreiskimo knyga paskirta, išreiškia jiems linkėjimus ir nurodo trumpais žodžiais Apreiškimo turinį (4—8).

(1) *Jėzaus...* Surašytųjų knygoje dalykų tikruoju autorium yra Jėzus Kristus. Tie dalykai pavadinti A p r e i š k i m u, nes jie yra busiančiųjų laikų paslaptis, paliečiančios ypač išsiplėtojimą ir užbaigą Dievo karalystės ant žemės, lig tam laikui uždengtos Dievuje ir dabar duotos žinoti per ypatingą apreiškimą. — *Kurį jam...* Jėzus Kristus kaipo žmogus gavo žinias apie tas paslaptis iš Dievo, kurs jas davė tuo tikslu, kad Kristus tam tikrame laike atidengtu *savo tarnams*, t. y. visiems krikščionims. — *Apie tai, kas...* Toks apreiškimo turinys. Apreiškiamieji dalykai pavadinti *veikiai* įvyksiančiais, nes visas N. Įstatymo laikas yra trumpas. Nors jų dauguma įvyks tik amžių gale, bet jie turi sąryšį su atsitikimais, kurie pasaulio pabaigą žymiai pranoksta ir kuriuose pranašystė išdalies jau pildosi. Todėl ir šv. Jonas, nors dažnai vartoja žodį: „veikiai“, bet nuolat ragina skaitytojus laukti su ištverminga kantrybe. Pranašaujami dalykai *turi... įvykti*, nes taip yra nuo amžių nutaręs ir paskyręs Dievas.— *Ir jis*: Jėzus Kristus.— *Savo aniolą*. Vulgatoje užlaikytas ebraizmas vietoje: mittens angelum. Aniolo vardas čionai nenurodytas; galop, ne vienas kurs nors aniolas, bet daugelis kalbėjo į Apaštalą apreiškimų metu. Taigi, Apreiškimas buvo Dievo duotas Kristui; Kristus jį davė aniolui, aniolas Jonui, o tasai Bažnyčiai. — *Tarnui*: kurs tame atsitikime pildė pranašo tarnystę. — *Jonui*. Evangelijos antraše Apaštalui nebuvo reikalo sakyti savo vardą, nes rašė dalykus, daugelio matytus; bet kaipo pranašas jis vardo pasisakymu patikrina rašomus dalykus. Kad Jonas yra mylimiausis Kristaus mokytinis ir Apaštalas, veiz. Įved. p. 564.—(2) *Kurs*. Apaštalas sakosi ištikimai išpildęs pavestą jam pasiuntinystę. Visa, ką buvo sakęs Dievas, ir apie ką liudijo Jėzus Kristus, visa ką šv. Jonas regėjo ir girdėjo, jis tai sudėjo šiton knygon ir taip apreiškė pasauliui. Tuo savo pasakymu Apaštalas prašalina taipogi visokią abejonę apie rašomų dalykų tikrumą: jie visi, nors labai nepaprasti, paremti ant paties Dievo žodžio ir Jėzaus Kristaus liudijimo. — (3) *Palaimintas...* Apreiškimo pažinimas yra labai svarbus; Apaštalas jį nurodo kaipo vieną iš išganymo įrankių. — *Kas skaito ir...* Gr. t.: kurs skaito

dit verba prophetiæ hujus: et servat ea, quæ in ea scripta sunt: tempus enim prope est.

[4] Joannes septem ecclesiis, quæ sunt in Asia. Gratia vobis, et pax ab eo, qui est, et qui erat, et qui venturus est: et a septem spiritibus, qui in conspectu throni ejus sunt: [5] et a Jesu Christo, qui est testis fidelis, primogenitus mortuorum, et princeps regum terræ, qui dilexit nos, et lavit nos a peccatis nostris in sanguine suo, [6] et fecit nos regnum, et sacerdotes Deo

skaito ir girdi šitos pranašystės žodžius, ir užlaiko tai, kas joje parašyta; nes laikas arti yra.

[4] Jonas septynioms bažnyčioms, Azijoje esančioms. Malonė jums ir ramybė nuo to, kurs yra ir kurs buvo, ir kurs ateis; ir nuo septynių dvasių, ties jo sostu esančių; [5] ir nuo Jėzaus Kristaus, kurs yra ištikimas liudytojas, pirmgimis numirusiųjų ir žemės karalių kunigaikštis, kurs mus numylėjo ir mus apiplovė nuo musų nusidėjimų savo kraujuje, [6] ir padarė iš musų

(viensk.) ir kurie girdi... ir užlaiko (daugsk.). Apaštalas turi regimai mintyje viešą bažnytiniame susirinkime savo knygos skaitymą, kame vienas skaito, kiti gi klausosi. —*Šitos pranašystės žodžius*: visa, kas randasi Apreiškimo knygoje. — *Ir užlaiko*. Negana tik pasiklausyti; reikia priimti į širdį ir savo pasielgimą prie išgirstų dalykų taikyti. — *Nes laikas*... Laikas, kuriame įvyks apreikštieji dalykai, yra *arti* prasmėje, nurodytoje 1. eil.

(4) *Septynioms*... Septynios bažnyčios, kurioms Apreiškimas skiriamas, išskaitomos žemiaus 11. eil.; čionai jos atstovauja visą krikščioniją; nes Apreiškimas ištikrųjų paskirtas visam krikščioniškam pasauliui. Skaitlinė s e p t y n i yra symbolinė, vartojama išreikšti santikiams Dievo su pasauliu; ji labai dažnai atsikartoja Apreiškime. — *Azijoje*—prokonsulinėje. – *Malonė ir*... Linkėjimas išreikštas taip-pat kaip ir šv. Povilo gromatose. — *Nuo to, kurs*... Dievo aptarimas paremtas ant duotojo Mozei S. J. (2. Moz. 3, 14) apreiškimo apie Dievo vardą: Jahve; tame varde matyta nurodymą trijų laikų, praeitojo, dabartinio ir busiančiojo, kurie draug sudėti daro amžinastį. Dievas yra visuomet buvusis, visuomet esantis ir visuomet busiantis. Išsireiškimas: *kurs ateis*, pavartotas vietoje: kurs bus, iš atžvilgio į knygos turinį. — *Ir nuo septynių*... Plg. 3, 1; 4, 5. Kadangi septynios dvasios paminėtos tarp Dievo Tėvo ir Jėzaus Kristaus, ir kadangi jos draug su Tėvu ir Sunumi suteikia malonę ir ramybę, todėl jomis regimai pavadinta šv. Dvasia (Spiritus septiformis). Tuo pavadinimu išreikšta šv. Dvasios veikimo ir dovanų tobulumas, kadangi skaitlinė septyni yra tobulumo ir pilnumo symbolis. Taip suprato septynias dvasias šv. Viktorinas, Andriejus Kesar., Primazijus, Bėda Vener. ir k. Daug vienok kitų aiškintojų supranta jas apie septynis vyriausius aniolus. — *Ties jo sostu*. Tuo išsireiškimu apie trečią švenč. Trejybės ypatą nurodoma, kad šv. Dvasia visuomet pasiryžus priimti Tėvo pavedamas pasiuntinystes. — (5) *Ir nuo*... Jėzus Kristus minimas trečioje vietoje, kadangi jį Apaštalas aptaria plačiaus. — *Ištikimas liudytojas*. Tas pirmas Kristaus aptarimas primena visą jo žemišką gyvenimą, kurs buvo nuolatiniu liudijimu, duotu tiesai. — *Pirmgimis*... Plg. Kol. 1, 18. Kristus pirmas kėlėsi iš numirusių, kad daugiaus nebemirtu. Jį mes seksime, nes jo prisikėlimas yra musų prisikėlimo priežastis. Yra tai didis padrąsinimas visiems Apreiškimo skaitytojams persekiojimuose. — *Kunigaikštis*. Kristus begalo nusižeminęs ant žemės yra viršiausis, visagalis valdovas visų didžiausių žemės galiunų. Plg. 17, 4. Ps. 2, 8. 9 ir k. — *Kurs mus*... Gr. t. čionai prasideda Kristaus pašlovinimas: Jam, kurs mus myli... Apaštalas su dėkingumu mini, ką Kristus yra musų dėlei padaręs: Jo nuolatinę meilę, musų pašventinimą per jo kruviną auką ir (6) musų pašlovinimą. — *Karalystę*, kurioje mes esame karaliai; jis mus padarė karalija. — *Ir kunigus*, turinčius teisę labai prisiartinti Dievop. Kristus padarė tikinčiuosius jo karalystės ir kunigystės dalininkais tarnavime Dievui Tėvui. Tuodu garbingu krikščionių privalumu tobulai apsireikš danguje. Plg. 1

et Patri suo: ipsi gloria, et imperium in sæcula sæculorum: Amen. [7] Ecce venit cum nubibus, et videbit eum omnis oculus, et qui eum pupugerunt. Et plangent se super eum omnes tribus terræ. Etiam: Amen. [8] Ego sum α, et ω, principium, et finis, dicit Dominus Deus: qui est, et qui erat, et qui venturus est, omnipotens.

karalystę ir kunigus Dievui ir savo Tėvui; jam garbė ir viešpatavimas į amžių amžius. Amen. [7] Štai jis ateina su debesimis, ir jį regės kiekviena akis, ir tie kurie jį pervėrė; ir visos žemės giminės dejuos dėlei jo. Taip. Amen. [8] Aš esu Alfa ir Oméga, pradžia ir galas, sako Viešpats Dievas, kurs yra, ir kurs buvo ir kurs ateis, Visagalintysis.

I. 1. Pirmasis regėjimas ant Patmo salos.

[9] Ego Joannes frater vester, et particeps in tribulatione, et regno et patientia in Christo Jesu: fui in insula, quæ appellatur Patmos, propter verbum Dei, et testimonium Jesu: [10] fui in

[9] Aš, Jonas, jusų brolis ir dalininkas prispaudime ir karalystėje ir kantrybėje Jėzuje Kristuje buvau ant salos, kuri vadinasi Patmu, dėlei Dievo žodžio ir Jėzaus liudijimo. [10] Bu-

---

Petr. 2, 9. — *Jam*: Kristui. — *Garbė...* Plg. Rym. 16, 27. 2 Tim. 4, 18. Žyd. 13, 21 ir k. — (7) *Štai jis...* Trumpai išreikštas visas Apreiškimo turinys: Jėzus ateis teistų visų žmonių. — *Su debesimis*: debesimis apsiaustas. Plg. Mt. 24, 30; 26, 64. — *Kiekviena akis*: visi žmonės geri ir pikti. Tie paskutinieji aiškiaus paminėti sekančiais žodžiais: *ir tie, kurie...* Šitoje vietoje yra aiški aliuzija į Zak. 12, 10: Plg. Jo. 19, 37. — *Visos... giminės*: visi pasaulio nusidėjėliai. — *Taip. Amen.* Ebr. žodis: *amen*, reiškia tą pat, ką ir: *taip*. Toks atkartojimas smarkiaus patvirtina Apaštalo žodžius. — (8) *Aš esu..*. Alfa yra pirmoji graik. alfabeto raidė; Oméga gi paskutinė; todėl alfa ir oméga čionai reiškia tą pat, ką ir: pirmas ir paskučiausis, arba pradžia ir galas, taigi amžinasis Dievas. Antras Kristaus atėjimas yra visai tikras, nes apie tai liudija pats Dievas. — *Visagalintysis*. Tuo žodžiu LXX verčia dažnai ebr. ž. *Jahve c*e*ba'oth*, kareivijų Viešpats.

9 - 20. Jonas, ištremtas į Patmo salą, buvo dvasios pagavime ir girdėjo balsą liepiantį surašyti knygon visa, ką jis matė, ir nusiųsti septynioms Azijos bažnyčioms. Apsigręžęs jis matė tarp septynių auksinių žibintuvų tarsi žmogaus Sunų, turintį dešinėje rankoje septynias žvaigždes. Jonas puolė jam į kojas, o padrąsintas gavo paliepimą aprašyti visa, kas yra ir kas bus; buvo jam taipogi pasakyta, kad septynios žvaigždės yra bažnyčių aniolai, o septyni žibintuvai pačios bažnyčios.

(9) *Aš, Jonas.* Naujas vardo paminėjimas, pradedant pačių apreiškimų aprašymą, turi patvirtinti jų tikrumą. Plg. Dan. 8, 1; 9, 2; 10, 2. — *Dalininkas...* Apaštalas kentėjo draug su kitais krikščionimis persekiojimus; jis turi viltį draug su jais laimėti dangaus karalystę, į kurią atves kantri ištvermė dabartiniuose varguose; visa gi tai įvyksta, pasiliekant vienybėje su Jėzumi Kristumi. — *Buvau.* Tas žodis čionai dar nereiškia, kad Jonas, rašydamas Apreiškimą butu buvęs kur kitur, o ne ant salos. — *Patmu.* Yra tai nedidelė, uolinga, mažai teturinti dirbamos žemės sala, viena iš Sporadų Egėjos juroje į pietvakarius nuo Efezo, netoli nuo M. Azijos kranto; dabar ji vadinasi Patinos. — *Dėlei Dievo...* Apaštalas buvo ištremtas už tikėjimą į Jėzų Kristų, o ne liuosai nukeliavęs Dievo žodžio apsakotų. Plg. 6, 9; 20, 4. — (10) *Dvasios pagavime.* Yra tai žmogaus stovis, kada tarsi užsidarant kuniškoms akims atsidaro dvasios akįs (Aug.). Plg. 4, 2; 21, 10. — *Viešpaties dienoje*: nedėldienyje. Yra tai nurodymas, kad jau ir tuomet žydų subata buvo pas krikščionis užvaduota nedėldieniu, paskirtu ypatingu budu krikš-

spiritu in Dominica die, et audivi post me vocem magnam tamquam tubæ, [11] dicentis: Quod vides, scribe in libro: et mitte septem ecclesiis, quæ sunt in Asia, Epheso, et Smyrnæ, et Pergamo, et Thyatiræ, et Sardis, et Philadelphiæ, et Laodiciæ: [12] et conversus sum ut viderem vocem, quæ loquebatur mecum: et conversus vidi septem candelabra aurea: [13] et in medio septem candelabrorum aureorum similem filio hominis, vestitum podere, et præcinctum ad mamillas zona aurea: [14] caput autem ejus, et capilli erant candidi tamquam lana alba, et tamquam nix, et oculi ejus tamquam flamma ignis, [15] et pedes ejus similes aurichalco, sicut in camino ardenti, et vox illius tamquam vox aquarum multarum: [16] et habebat in dextera sua stellas sep-

vau dvasios pagavime Viešpaties dienoje ir girdėjau už savęs didį balsą kaip trimito, [11] tariantį: Ką matai, rašyk knygoje ir siųsk septynioms bažnyčioms, kurios yra Azijoje, Efezan, ir Smyrnon, ir Pergaman, ir Tyatiron, ir Sardin, ir Filadelfijon, ir Laodikijon. [12] Ir atsigręžiau pamatytų balso, kurs su manim kalbėjosi: ir atsigręžęs išvydau septynis auksinius žibintuvus [13] ir tarp septynių žibintuvų panašų į žmogaus Sunų, apvilktą ilgu rubu ir apjuostą ant krutinės auksine juosta. [14] O jo galva ir plaukai buvo balti, kaip balta vilna ir kaip sniegas, ir jo akįs kaip ugnies liepsna, [15] ir jo kojos panašios į skaistvarį, tarsi pečiuje liepsnojantį, ir jo balsas kaip daugelio vandenų užimas; [16] ir turėjo savo dešinėje septynias žvaigždes; ir iš jo burnos ėjo

čioniško tikėjimo paslaptims.— *Balsą.* Balsas rasi buvo aniolo. — *Trimito.* Tuo palyginimu aptariamas balso didumas ir skardumas. Anot Joėlio pranašo (2, 1) kunigai trimitų balsu apgarsins žmonėms teismo prisiartinimą. Plg. 1 Tes. 4, 16. — (**11**) *Ką matai*: visą apreiškimą, kurs čionai prasideda ir baigiasi knygos gale. — *Siųsk septynioms...* Nors liepiama siųsti knygą septynioms bažnyčioms, kurios čionai išvardijamos, vienok ji paskirta ir visiems Kristaus tarnams (1, 1), visai Bažnyčiai, kurios symboliu yra išskaitytosios septynios. Plg. 1, 4. Kodėl tos septynios, o ne kitos Azijos bažnyčios, lygiai nemažos, išrinktos, tikrai nežinia. — (**12**) *Ir atsigręžiau*: nes Apaštalas anot 10. eil. girdėjo balsą už savęs. — *Pamatytų balso*: to, keno girdėjosi balsas. – *Septynis...* Žibintuvas (λυχνία) senobėje buvo tai augštesnis ar žemesnis ramstis, ant kurio statydavo žiburį, liampą (λύχνος). Septyni auksiniai žibintuvai, anot paties Jėzaus išaiškinimo, turėjo įvaizdinti septynias bažnyčias. Veiz. žem. 20. eil. Kaip senobinėje žydų bažnyčioje žibintuvas septyniomis šakomis (gabija) su nuolat antjų degančia alyva buvo paveikslu išrinktosios tautos, taip ir čionai žibintuvai yra paveikslas visos Bažnyčios, atstovaujamos septyniomis Azijos krikščioniškomis draugijomis. — (**13**) *Panašų į žmogaus Sunų.* Plg. Mt. 8, 20. Apaštalas mato Jėzų Kristų jau nebe nužemintą, bet pilną garbės ir peršviestą. — *Ilgu rubu.* Ilgas lig riešų apdaras yra didenybės ženklas; jį S. Į. nešiojo vyriausis kunigas. Plg. 2 Moz. 28, 4... *Apjuostą...* Taipogi ir vyriausis žydų kunigas nešiodavo juostą, tik ne auksinę, bet paauksuotą; auksinė juosta buvo palikta nešioti tik karaliams. Plg. 1 Mak. 10, 89. Taigi, Jėzus Kristas Apreiškime pasirodo su žymėmis vyriausiojo kunigo ir karaliaus. — (**14**) *Jo galva ir plaukai*: jo galvos plaukai. — *Balti..* Didis baltumas yra čionai amžinumo ženklas. Plg. Dan. 7, 9. — *Akįs kaip...* Tarsi liepsnojančios akįs yra ženklas begalinio žinojimo, nuo kurio niekas negali pasislėpti ir išvengti teisingo teismo. Dan. 10, 6. — (**15**) *Jr jo kojos...* Plg. Dan. 10, 6. — *Ir jo balsas...* Plg. Ez. 43, 2. Balsas skardus ir pilnas didenybės. — (**16**) *Ir turėjo...* Žvaigždės yra symboliai septynių bažnyčių aniolų. Veiz. 20. eil. Sunku sau įvaizdinti, kaip galė-

tem: et de ore ejus gladius utraque parte acutus exibat: et facies ejus sicut sol lucet in virtute sua [17] Et cum vidissem eum, cecidi ad pedes ejus tamquam mortuus. Et posuit dexteram suam super me, dicens: Noli timere: ego sum primus, et novissimus, [18] et vivus, et fui mortuus, et ecce sum vivens in sæcula sæculorum, et habeo claves mortis, et inferni. [19] Scribe ergo quæ vidisti, et quæ sunt, et quæ oportet fieri post hæc. [20] Sacramentum septem stellarum, quas vidisti in dextera mea, et septem candelabra aurea: septem stellæ Angeli sunt septem ecclesiarum: et candelabra septem, septem ecclesiæ sunt.

abiem ašmenim aštrus kalavijas; ir jo veidas buvo kaip saulė, kada ji žiba savo galybėje. [17] Ir jį išvydęs aš puoliau jam į kojas kaip numiręs. Ir jis padėjo savo dešinę ant manęs, tardamas: Nesibijok; aš esu pirmasis ir paskučiausis, [18] ir gyvasis, ir buvau numiręs, ir štai esu gyvas į amžių amžius, ir turiu mirties ir pragaro raktus. [19] Rašyk tat, ką regėjai, ir kas yra, ir kas po to turi įvykti, [20] paslaptį septynių žvaigždžių, kurias matei mano dešinėje, ir septynis auksinius žibintuvus. Septynios žvaigždės yra septynių bažnyčių aniolai; ir septyni žibintuvai yra septynios bažnyčios.

---

jo turėti rankoje septynias žvaigždes. Išsireiškimas regimai nurodo, kad žmogaus Sunus yra tikras minėtųjų žvaigždžių Viešpats. — *Iš jo burnos ėjo*... Kalavijas reiškia pilniausią Kristaus žodžio visagalybę. Kristaus žodis, kaip aštriausis kalavijas, įsismeigs į neprietelių širdis (Žyd. 4, 12) ir savo teisingiausia ištarme pasmerks juos amžinai. — *Veidas*. Plg. Mt. 17, 2. — *Ji žiba*..: kada skaisčiausiai šviečia. Plg. Teis. 5, 31. — (**17**) *Ir jį išvydęs*... Plg. Dan. 10, 9-12. Mt. 17, 6. — *Ir jis padėjo*... Jėzus padrąsina savo Apaštalą, kaip padrąsino ant kalno persimainymo valandoje. Plg. Mt. 17, 7. Dan. 10, 13. 16. Lk. 24, 29. — *Aš esu*... Žmogaus Sunus duodasi pažinti, nurodydamas kaikuriuos savo privalumus. — *Pirmas ir*.:. t. y. amžinasis. Plg. augšč. 8. e. Iz. 41, 4 ir k. — (**18**) *Ir gyvasis ir*... Dabar jis yra gyvas, nors buvo numiręs trumpam laikui, ir pasilieka gyvas į amžius. — *Ir turiu*... Jis turi viršiausią valdžią ant mirties ir numirusiųjų buveinės (ebr. *š^eol*), įvaizdinamos kaipo pilis, turinti vartus, kurių raktai Kristaus rankoje. Plg. Mt. 16, 18. — (**19**) *Rašyk*... Pradėtas 11. e. paliepimas buvo pertrauktas Apaštalo noru pamatyti, kas į jį kalba. Dabar jis, aprašęs kalbantįjį, grįžta prie jo paliepimo. — *Ką regėjai*: apie žmogaus Sunų pilną šlovės. — *Kas yra ir*... Kas bus apreikšta apie dabartinius dalykus (2. ir 3. persk.) ir ateities (nuo 4. persk. lig 22, 5). — (**20**) *Paslaptį*... Paslaptimi, kurią šv. Jonas turi užrašyti, yra žvaigždžių ir žibintuvų symboliai. — *Aniolai*. Tarp aiškintojų didis yra pasidalinimas to žodžio aiškinime. Daugumа mano, kad aniolais čionai pavadinti septynių Azijos bažnyčių vyskupai, ir stengiasi atspėti jų vardus. Bet regisi daug tikresnė yra nuomonė kitų, imančių žodį aniolas raidinėje prasmėje ir matančių juose dangiškas dvasias, kurių globai pavestos bažnyčios (Orig. Ambr. Jier. Iliar. Grig. - Naz. ir k.). Toks aiškinimas sutinka su visos knygos turiniu; joje aniolais vadinami visur tikri aniolai. Be to toliaus Apreiškime randame vėjų aniolus (7, 1), gelmių aniolą (9, 11), vandenų aniolą (16, 5); tai kodėl gi negali buti bažnyčių aniolų. Jų symboliais yra žvaigždės, taip kaip pačių bažnyčių symboliais yra septyni žibintuvai.

2, 1—3, 22. Septynios gromatos bažnyčioms labai kita į kitą panašios. Jose galima atskirti įžangą, kurioje pažymima, kam gromata skiriama ir kas ją duoda, toliaus turinį, susidedantį iš apsvarstymo bažnyčios stovio, iš paraginimo ir užmokesnio nurodymo, kurs susilieja su gromatos užbaiga, visuomet atkreipta į visas bažnyčias. Gromatų pagyrimai perpinti papeikimais, atskyrus tik antrą ir

2. Gromatos septynioms bažnyčioms.

Caput II. [1] Angelo Ephesi ecclesiæ scribe: Hæc dicit, qui tenet septem stellas in dextera sua, qui ambulat in medio septem candelabrorum aureorum: [2] scio opera tua, et laborem, et patientiam tuam, et quia non potes sustinere malos: et tentasti eos, qui se dicunt Apostolos esse, et non sunt: et invenisti eos mendaces: [3] et patientiam habes, et sustinuisti propter nomen meum, et non defecisti. [4] Sed habeo adversum te, quod caritatem tuam primam reliquisti. [5] Memor esto itaque unde excideris: et age pœnitentiam, et prima opera fac: sin autem, venio tibi, et movebo candelabrum tu-

2. Perskyrimas. [1] Efezo bažnyčios aniolui rašyk: Tai sako laikantis savo dešinėje septynias žvaigždes, vaikščiojantis tarp septynių auksinių žibintuvų: [2] Aš žinau tavo darbus, ir vargą, ir tavo kantrybę, ir jogei negali pakęsti piktųjų; ir ištyrei tuos, kurie sakosi esą apaštalai ir nėra; ir atradai juos esant melagiais. [3] Ir turi kantrybę, ir kentėjai dėl mano vardo, ir nepailsai. [4] Bet turiu prieš tave, kad apleidai tavo pirmąją meilę. [5] Taigi, atsimink, iš kur iškritai ir daryk atgailą, ir daryk pirmuosius darbus; o jei ne, aš tau ateisiu, ir pajudinsiu tavo žibintuvą iš jo vietos, jei nedarysi atgailos.

šeštą, turinčias vien pagyrimus, o taipogi ir septintą, kurioje daromi vien išmetinėjimai. Nors gromatų antrašas nurodo, kad jos skiriamos bažnyčios aniolui, bet iš jų turinio pasirodo, kad gromatos davėjas turi mintyje visą bažnytinę draugiją; todėl ir pagyrimai, taip-pat kaip papeikimai, nors regisi vietomis daromi pačiam aniolui, vienok ištikrųjų atkreipti į bažnyčią, kurios globėju yra aniolas, ir kurios sąnariai nesykį tiesiog nurodomi daugskaitliu. Septynių gromatų su nurodytais kiekvienoje atskirais skaitytojais negalima imti toje prasmėje, kad jos ištikrųjų butu savystoviai veikalai ir atskirai siųstini; bet jos visos yra neatskirtina Apreiškimo dalis, nes tik tam jos suprantamos, kas skaito visą knygą iki galui. Galop jų užbaigos visos atkreiptos į visas bažnyčias, todėl jos ir turi tarnauti visai visų amžių Bažnyčiai, nes jose minimas dalykų stovis atsikartoja ir atsikartos visuomet.

(2, 1) *Efezo..* Apie Efezo bažnyčios įsteigimą veiz. Apd. 19; 20, 17 ir grom. į Efez. įvedimą p. 237. Pirmu jos vyskupu buvo šv. Povilas, paskui Timotiejus. Jiemdviem mirus, čionai anot padavimo apsigyvenęs šv. Jonas.— *Rašyk...* Paliepimas rašyti visose septyniose gromatose vienaip išreikštas. — *Laikantis...* Duodantis gromatą Jėzus Kristus išvardijamas paminėjimu tų žymių, su kuriomis jis pasirodė Jonui pačioje regėjimo pradžioje. Veiz. 1, 13. 16. 20. — *Vaikščiojantis*: Viešpats, kurs elgiasi savo viešpatavimo srityje. — **(2)** *Aš žinau.* Taip prasideda visos gromatos Nors gromatos žodžiai sakomi tik bažnyčios aniolui, bet jis imamas draug su jo bažnyčia, todėl jie ištikrųjų atkreipti į pačią bažnyčią.— *Tavo darbus*: visą pasielgimą apskritai. Tie darbai toliaus dalinami į didžiai varginančius (*vargą*) ir reikalaujančius kantrybės. Pirmieji paaiškinti antroje šitos eil. dalyje, kiti 3. eil. — *Piktųjų*: krikščionių, kurie yra sunki našta geriesiems. — *Ir ištyrei.* Kaip tas bandymas įvyko, negalima žinoti; gana to, kad klaidžiatikiai buvo pažinti ir užgėdinti. — *Esą apaštalai*: netikri Efezo mokytojai, rasi tie patis žemiaus išvardijami Nikolaitai. — **(3)** *Ir turi...* Bažnyčia negalėjo pakęsti piktųjų, bet ji noriai ima ant savęs Kristaus kryžių ir kenčia dėl tikėjimo į jį (Tom.). — **(4)** *Bet...* Po pagyrimio eina papeikimas.—*Pirmąją meilę*: tą karštą Jėzaus meilę, kuri buvo pačioje pradžioje priėmimo Kristaus tikėjimo Efeze. — **(5)** *Taigi...* Paraginimas ir nurodymas kietos

um de loco suo, nisi pœnitentiam egeris. [6] Sed hoc habes, quia odisti facta Nicolaitarum, quæ et ego odi. [7] Qui habet aurem, audiat quid Spiritus dicat ecclesiis: Vincenti dabo edere de ligno vitæ, quod est in Paradiso Dei mei.

[8] Et Angelo Smyrnæ ecclesiæ scribe: Hæc dicit primus, et novissimus, qui fuit mortuus, et

[6] Bet tai tu turi, kad neapkenti Nikolaitų darbų, kurių ir aš neapkenčiu. [7] Kas turi ausis, teklauso, ką Dvasia sako bažnyčioms: Pergalėtojui aš duosiu valgyti iš gyvybės medžio, kurs yra mano Dievo linksmybių sodne.

[8] Ir Smyrnos bažnyčios aniolui rašyk: Tai sako pirmasis ir paskučiausis, kurs buvo numiręs

---

bausmės, jei nebus pasitaisymo iš papeiktos ydos. — *Aš tau ateisiu*: (dativus incommodi) Kristus atėjęs kaipo teisėjas nubaus nenorinčius pasitaisyti. — *Pajudinsiu...* Iš bažnyčios, kuri įvaizdinta žibintuvu, turinčiu paskirtą sau tikrą vietą arti prie Kristaus, Dievo linksmybių sodne, ties jo sostu, ta vieta bus atimta; žibintuvas bus iš tos vietos iškeltas. Bausmė, išreikšta žibintuvo pajudinimu, labai nevienodai aiškinama. Daug egzegėtų mato čionai paminėtą laikinę bausmę, kuri bus siųsta ant Efezo bažnyčios ir apsireikš ar tai kaipo vyskupiško sosto iš jos perkėlimas kitan miestan, ar kaipo visiškas jos išdildymas iš krikščioniškųjų draugijų tarpo. Bet pirmasis paduotas aiškinimas regisi yra teisingiausis. Jis visupirma labiaus sutinka su visu Apreiškimo turiniu ir eschatologišku charakteriu, kadangi jame visur minima užmokesnis ir bausmės, kokių reikia laukti paskutiniame teisme. Be to, žibintuvas, įvaizdijantis bažnyčią, stovi ties Dievo sostu, todėl jo nubaudimas geriausiai ir išreikštas išmetimu iš jam paskirtos vietos. Galop tokio aiškinimo reikalauja tobula vienybė ir analogija užlaikyta tarp atskirų dalių (antrašo, turinio, užbaigos) kaip šitoje gromatoje taip ir kitose. — (**6**) *Bet tai tu turi...* Viešpats grįžta prie bažnyčios pagyrimo ir nurodo dalyką pagyrimo ir užmokesnio vertą. — *Nikolaitų.* Tų klaidžiatikių vardas randamas dar 15. eil. Jie anot šv. tėvų mokę, kad stabmeldystė ir stabams paaukotų dalykų valgymas nėsą nusidėjimai. Su tuo paklydimu buvusios pas juos sujungtos kaikurios gnostikų nuomonės ir užginčijimas Jėzaus Kristaus dievystės. Daugelis senobės rašytojų sako, kad Nikolaitai ėmę savo vardą nuo djakono Mikalojaus (Apd. 6, 5), kurs pats tapęs apostata ir klaidžiatikiu. Bet tas paskutinis dalykas nėra tikras, nes minėtieji klaidžiatikiai, anot kitų rašytojų, galėję prasimanyti savo didesnei garbei, buk jie esą djakono Mikalojaus pasekėjai, arba galėję turėti ištikrųjų savo tėvu kokį nors Mikalojų, bet ne vieną pirmųjų djakonų. Kiti aiškintojai spėja, kad Nikolaitų vardu pavadinti tie patįs klaidžiatikiai, kurie toliaus vadinasi Balaamu (14. e.), Jezabėle (20. e.), ir kad tas vardas esąs symbolinis, paremtas ant filologiškos prasmės žodžio Balaamas (*Bil'am*), kurs žydų kalboje reiškia tą, kurs pergali, viešpatauja, pražudo žmones, ką taipogi reiškia ir gr. žodis Νικόλαος. — (**7**) *Kas turi...* Plg. su Išganytojo žodžiais pas Mt. 11, 15 ir k. Tie žodžiai atsikartoja visų gromatų užbaigime. Jie atkreipti ne į vieną bažnyčią, bet į visas, kas aiškiai nurodo, kad gromata Efezo bažnyčios aniolui ištikrųjų skiriama ne pačiam aniolui ir ne vienai jo bažnyčiai, bet visoms, taip-pat kaip ir visas Apreiškimas. — *Dvasia*: šventoji Dvasia, kuri yra Kristaus Dvasia. — *Pergalėtojui...* Užmokesnis, žadamas geriesiems, yra amžina laimė danguje. Jis visose gromatose, nors ne visur vienodai aiškiai, turi sąryšį su gromatos antrašu, su žodžiais aptariančiais gromatos davėją, o taipogi su ypatingais gerųjų nuopelnais. Gromatos davėjas šitoje gromatoje aptartas kaipo vaikščiojantis tarp septynių žibintuvų, taigi esantis Dievo linksmybių sodne. Gerųjų (*pergaletojui*) nuopelnai bus, jei jie neveizdėdami į suvedžiojimus ir persekiojimus atnaujins pirmąją Dievo ir brolių meilę ir joje pasiliks. Jų užmokesnis bus draugystė su Kristumi, nes ir jie bus Dievo sodne, kadangi turės amžiną gyvenimą ir valgys *iš gyvybės medžio*. Plg. **22**, 2. 14. 19. 1 Moz. 2, 9.

(**8**) *Ir Smyrnos...* Antra gromata rašoma Smyrnos bažnyčios aniolui. Mie-

vivit: [9] scio tribulationem tuam, et paupertatem tuam, sed dives es: et blasphemaris ab his, qui se dicunt Judæos esse, et non sunt, sed sunt synagoga satanæ. [10] Nihil horum timeas quæ passurus es. Ecce missurus est diabolus aliquos ex vobis in carcerem ut tentemini: et habebitis tribulationem diebus decem. Esto fidelis usque ad mortem, et dabo tibi coronam vitæ. [11] Qui habet aurem, audiat quid Spiritus dicat ecclesiis: Qui vicerit, non lædetur a morte secunda.

[12] Et angelo Pergami ecclesiæ scribe: Hæc dicit qui habet rhom-

ir yra gyvas: [9] Aš žinau tavo prispaudimą ir tavo neturtą; bet esi turtingas; ir tau piktžodžiuoja tie, kurie sakosi esą žydai ir nėra, bet yra šėtono synagoga. [10] Nesibijok nieko iš to, ką prisieis iškentėti. Štai velnias imes kaikuriuos iš jusų kalėjiman, kad butumėt ištirti, ir turėsite suspaudimą per dešimtį dienų. Buk ištikimas iki mirčiai; ir aš tau duosiu gyvenimo vainiką. [11] Kas turi ausis, teklauso, ką Dvasia sako bažnyčioms: Kas pergalės, nebus antrosios mirties pažeistas.

[12] Ir Pergamo bažnyčios aniolui rašyk: Tai sako turintis abiem

---

stas Smyrna yra į šiaurę nuo Efezo ant juros kranto. Nuo vieno lig kitam gali buti apie dvi dieni kelionės. Kuomet ir keno buvo įsteigta Smyrnos bažnyčia, visai nežinia. Pirmoje antro šimtmečio pusėje jos vyskupu buvo šv. Polykarpas, nukankintas 168. m. Ar buvo jis jau vyskupu ir tuomet, kada šv. Jonas rašė Apreiškimą, labai reikia abejoti. Smyrnoje gyveno daug žydų, ir jie čia buvo labai įsigalėję. Juos regimai šv. Jonas ir vadina 9. e. šetono synagoga, o ne žydžiuojančius krikščionis. — *Pirmasis ir...* Gromatos davėjo aptarimas paimtas iš 1, 17. 18. — (9) *Prispaudimą*: kentėjimus, kurie regimai kilo iš persekiojimo. — *Neturtą.* Neturtas paminėtas arba dėlto, kad jis buvo persekiojimo pasekmė, kadangi persekiojamus bausdavo turtų atėmimu (plg. Žyd. 10, 39), arba dėlto, kad neturtas darė persekiojamų krikščionių gyvenimą dar varginesniu. — *Esi turtingas.* Smyrnos bažnyčia turtinga nuopelnais ir viršprigimtinėmis Dievo malonėmis. — *Tau piktžodžiuoja*: prasimanydami nebutas kaltybes, neteisingai apskųsdami valdžiai ir išniekindami žodžiais. — *Kurie sakosi...* Tikri žydai regimai skaitomi pagarbos vertais; bet persekiotojai, nors buvo gimę žydais ir priklausė prie žydų tautos, nebebuvo verti žydų vardo, nebebuvo mylima „Jahvės synagoga“. (Skaitl. 20, 4), bet *šetono synagoga*, nes buvo tapę piktosios dvasios įrankiais. — (10) *Nesibijok...* Smyrnos bažnyčioje nėra nieko peiktino, todėl nėra ir bausmės paminėjimo: bet ir jai reikalingas padrąsinimas. kadangi jos laukia dar didesni kentėjimai. — *Velnias imes...* Piktoji dvasia, budama nuolatinė Kristaus ir jo Bažnyčios neprietelė, pasinaudos kaipo įrankiais jai pasidavusiais piktais žmonėmis, kad vargintu krikščionis. Kalėjimo paminėjimas nurodo, kad persekiojimuose dalyvauja ir pagoniška valdžia. — *Per dešimtį dienų.* Yra tai apskrita skaitlinė, išreiškianti trumpą laiką. Plg. Dan. 1, 12. 14. — *Buk ištikimas...* Padrąsinimas pasilikti ištikimais Kristui, nors reiktu ir numirti už tikėjimą. — *Duosiu gyvenimo vainiką*: amžiną gyvenimą kaipo pergalėtojų vainiką. Plg. 1 Kor. 9, 24. Pil. 3, 14 ir k. — (11) *Nebus antrosios...* Antroji mirtis yra tai amžinas pasmerkimas į pragaro kančias (plg. žem. 20, 6; 21, 8); po jos nebebus prisikėlimo, kaip esti po pirmosios kuno mirties. Žadamas čionai ištikimiems užmokesnis rišasi ir su gromatos davėjo aptarimu ir su krikščionių nuopelnais: Jėzus *buvo numiręs ir yra gyvas*, krikščionįs privalo buti ištikimi *iki mirčiai*, jie gaus amžiną *gyvenimą* ir nebus paliesti *antrosios mirties.*

(12) *Ir Pergamo...* Trečioji gromata skiriama Pergamo bažnyčios aniolui. Pergamas buvo nemažas Azijos miestas į šiaurę nuo Smyrnos; jame buvo garbinamas ypač Eskulapas po žalčio paveikslu. Kas ir kada įsteigė čionai krikščionišką

phæam utraque parte acutam: [13] scio ubi habitas, ubi sedes est satanæ: et tenes nomen meum, et non negasti fidem meam. Et in diebus illis Antipas testis meus fidelis, qui occisus est apud vos, ubi satanas habitat. [14] Sed habeo adversus te pauca: quia habes illic tenentes doctrinam Balaam, qui docebat Balac mittere scandalum coram filiis Israel, edere, et fornicari: [15] ita habes et tu tenentes doctrinam Nicolaitarum. [16] Similiter pœnitentiam age: si quo minus veniam tibi cito, et pugnabo cum illis in gladio oris mei. [17] Qui habet aurem, audiat quid Spiritus dicat ecclesiis: Vincenti dabo manna absconditum, et dabo illi calculum candidum: et in calculo nomen novum scriptum, quod nemo scit, nisi qui accipit.

ašmenim aštrų kalaviją: [13] Aš žinau, kur gyveni, ten kame yra šetono sostas; ir laikaisi mano vardo ir neužsigynei mano tikėjimo, net ir anose dienose, kuomet Antipas, mano ištikimas liudytojas, užmuštas yra pas jus, kame šetonas gyvena. [14] Bet turiu prieš tave nedaug: nes tu turi tenai besilaikančius Balaamo mokslo, kursai mokė Balaką daryti papiktinimą Izraėlio vaikams, stabų aukas valgyti ir paleistuvauti. [15] Taip ir tu turi besilaikančius Nikolaitų mokslo. [16] Panašiai daryk atgailą; o jei ne, aš tau ateisiu veikiai ir kovosiu su jais mano burnos kalaviju. [17] Kas turi ausis, teklauso, ką Dvasia sako bažnyčioms: Pergalėtojui duosiu paslėptąją manną ir duosiu jam baltą akmenėlį, ir ant akmenėlio parašytą naują vardą, kurio niekas nežino, tiktai kurs jį gauna.

draugiją, visai nežinoma. Nežinia taipogi, kas buvo jos vyskupu Apreiškimo laiku. — *Abiem ašmenim.* Aštriausiu kalaviju vadinasi visa pergalintis Kristaus žodis. Plg. 1, 16. — (**13**) *Kur gyveni, ten...* Ta bažnyčia yra ypač pavojingose aplinkybėse, nes toje vietoje yra *šetono sostas.* Kodėl vienok pasakyta, kad šetonas ypatingu budu turi čionai savo sostą, tikrai negalima pasakyti; gal dėlto kad Pergamas ypač garsus buvo garbinimu dievaičio Eskulapo, įvaizdinto žalčio pavidale, o žaltys juk ir yra krikščionims šetono symbolis; bet rasi yra tai tik nurodymas, kad Pergame persekiojimas buvo smarkesnis kaip kur kitur. — *Antipas.* Anot Sim. Metafrasto buvęs tai Pergamo vyskupas, ciesoriaus Diokletiano sudegintas variniame jautyje už tikėjimą. — *Kame šetonas...* Jo tai darbas buvo ištikimo Kristaus liudytojo nukankinimas. — (**14**) *Nedaug*: prasikaltimų yra nedaug, nors jie patįs savyje yra dideli. — *Balaamo mokslo.* Yra tai aliuzija į nedorą Balaamo patarimą, kuriuo jis pamokė karalių Balaką užstatyti spąstus žydams, kad juos įtrauktu į stabmeldystę ir paleistuvystę. Plg. Skaitl. 24; 2, 1. 2; 31, 16. Jud., 11. — (**15**) *Taip ir tu...* Kaip žydai kitados pasidavė papiktinimui, taip ir kaikurie Pergamo krikščionįs davėsi suvedžioti ir priėmė Nikolaitų mokslą. Apie Nikolaitus veiz. augšč. 6. eil. paaiškinimą. — (**16**) *Panašiai.* Tas žodis gr. t. yra 15. eil. dalimi ir priklauso nuo žodžio: *turi.* — *Daryk atgailą.* Visupirma kalti buvo tie, kurie priėmė Nikolaitų paklydimus; bet kalta ir bažnyčia, kad nekovojo labiaus prieš paklydėlius. Jai reikia tame dalyke pasitaisyti ir stengties suturėti piktus darbus, paklydusius gi vesti atgal geran kelian. — *Aš tau ateisiu.* Veiz. 5. eil. — *Su jais*: prieš Nikolaitus. — *Mano burnos kalaviju.* Kadangi kaikurie pražudo save burnoj priimdami stabų aukas, todėl Viešpats kovos prieš juos savo burnos kalaviju, savo visagalinčiu žodžiu pasmerkdamas juos amžinai. Plg. Išm. 18, 15. 16. — (**17**) *Paslėptąją manną... baltą akmenėlį... naują vardą...* Toks bus gerųjų užmokesnis. Jis turi sąryšį su jų nuopelnais. Jie nepasiduoda papiktinimui, nevalgo stabams paaukotų valgių, užtat dangaus karalystė-

[18] Et Angelo Thyatiræ ecclesiæ scribe: Hæc dicit Filius Dei, qui habet oculos tamquam flammam ignis, et pedes ejus similes aurichalco: [19] novi opera tua, et fidem, et caritatem tuam, et ministerium, et patientiam tuam, et opera tua novissima plura prioribus. [20] Sed habeo adversus te pauca: quia permittis mulierem Jezabel, quæ se dicit propheten, docere, et seducere servos meos, fornicari, et manducare de idolothytis. [21] Et dedi illi tempus ut pœnitentiam ageret: et non vult pœnitere a fornicatione sua. [22] Ecce mittam eam in lectum: et qui mœchan-

[18] Ir Tyatiros bažnyčios aniolui rašyk: Tai sako Dievo Sunus, turintis akis kaip ugnies liepsna, ir jo kojos panašios į skaistvarį: [19] Aš žinau tavo darbus, ir tikėjimą, ir tavo meilę, ir tarnavimą, ir tavo kantrumą, ir tavo paskučiausius darbus, kurių daugiaus yra negu pirmųjų. [20] Bet turiu prieš tave nedaug: kad leidi moteriškei Jėzabelei, kuri sakosi esanti pranašė, mokyti ir suvedžioti mano tarnus, idant jie paleistuvautu ir valgytu stabų aukas. [21] Ir daviau jai laiką, kad atgailą darytu, ir ji nenori gailėties už savo paleistuvystę. [22] Štai aš ją mesiu į

---

je gaus valgyti slaptingą, žmonėms nežinomą, didžiausia laime pripildančią dangišką manną. Jie liuosi nuo susitepimo paleistuvyste, todėl jiems duodamas skaistus baltas akmenėlis, toks, kokį senobėje teisėjai duodavo išteisindami kaltinamąjį; o kadangi jie tvirtai laikosi Jėzaus vardo, todėl gaus patįs parašytą ant akmenėlio *naują vardą*, naują gyvenimą, kurio linksmybės tebus žinomos tik turėsiantiems laimę jį gauti. Tas užmokesnis turi sąryšį ir su gromatos antrašu, kuriame minimas abiem ašmenim aštrus kalavijas, t. y. Dievo žodis. Tas žodis iš vienos pusės pasmerkiantis kaltininkus, iš antros daro didžiausį gerumą pikto pergalėtojams; nes iš Dievo burnos išėjusio žodžio padaru buvo suteiktoji žydams tyruose manna, į kurią čia daroma aliuzija, ir su kuria anot žydų padavimo draug kritę brangųs akmenėliai, kaipo stebėtina dovana, padėjusi įeiti žydams į Žadėtąją žemę. Iš Dievo burnos eina ir naujasis niekam nežinomas vardas, kaip sako Iz. 62, 2; 65, 15.

(**18**) *Ir Tyatiros...* Lig tam miestui buvo nuo Pergamo apie dvi dieni kelionės į rytus. Apd. 16, 14 minima purpuro pardavinėtoja iš Tyatiros. Kaip ir kuomet čia įsikurė krikščionių draugija, nieko nežinoma. — *Dievo Sunus.* Tuo vardu vadinamas Jėzus Kristus tik šitoje Apreiškimo vietoje. Jis turi pažymėti gromatos davėjo visagalybę, kurią jis gavo iš Tėvo, kaip nurodo 27. ir 28. eil.

— *Turintis akis... ir jo kojos...* Plg. 1, 14. 15. Savo akimis, perveriančiomis kaip liepsna, jis tyrinėja slapčiausius dalykus (23. e.) ir galingomis kojomis sumindo ir sutrupina visus priešus (27. e.) — (**19**) *Aš žinau...* Plg. 2 eil. paaiškin. — *Tarnavimą*: ypatingą rupestį apie beturčius, ligonis ir tt. — *Kantrumą*, su kuriuo Tyatiros krikščionįs priima persekiojimus už tikėjimą. — *Paskučiausius darbus, kurių...* Jie girtini ypač už tat, kad daro nuolat pažangą geruose darbuose, o neapsileidžia, kaip Efezo bažnyčia (ž. 5. e.). — (**20**) *Nedaug.* Plg. 14. eil. To žodžio nėra gr. t. — *Kad leidi*: negini. Reikia gi smarkiai priešinties visokiam piktumui. — *Moteriškei Jėzabelei.* Moteriškės vardas regimai symbolinis. Kaip 14. eil. klaidžiatikiai dėlei kaltybių panašumo lyginami su Balaamu, taip čionai Jėzabelės vardas turi priminti nuožmią ir ištvirkusią Izraėlio karalienę (3 Kar. 21, 25. 4 Kar. 9, 22). — *Sakosi esanti...* Antroji Jėzabelė įkalbinėja, buk ji turinti pranašystės dovaną, ir naudojasi savo įtekme, kad suvedžiotu tikrus krikščionis ir juos įtrauktu ištvirkusian gyvenimen ir paleistuvystėn. — *Paleistuvautu.* Tuo žodžiu gali buti išreikštas netik ištvirkęs gyvenimas, bet taipogi atstojimas nuo tikrojo Dievo garbinimo, kaip dažnai išsireiškiama S. Įst. — (**21**) *Ir daviau...* Kaltybė yra tuo didesnė, kad kaltininkė nenorėjo pasinaudoti duotu jai laiku pasitaisymui. — (**22**) *Mesiu į guolį.* Lau-

tur cum ea, in tribulatione maxima erunt, nisi pœnitentiam ab operibus suis egerint. [23] Et filios ejus interficiam in morte, et scient omnes ecclesiæ, quia ego sum scrutans renes, et corda: et dabo unicuique vestrum secundum opera sua. Vobis autem dico, [24] et ceteris qui Thyatiræ estis: Quicumque non habent doctrinam hanc, et qui non cognoverunt altitudines satanæ, quemadmodum dicunt, non mittam super vos aliud pondus: [25] tamen id, quod habetis, tenete donec veniam. [26] Et qui vicerit, et custodierit usque in finem opera mea dabo illi potestatem super

guolį; ir kurie su ja paleistuvauja, bus didžiausiame suspaudime, jei nedarys atgailos už savo darbus. [23] Ir jos vaikus mirtimi nužudysiu, ir visos bažnyčios žinos, kad aš esu tyrinėjąs inkstus ir širdis; ir duosiu kiekvienam iš jusų pagal jo darbus. Sakau gi jums [24] ir kitiems, kurie esate Tyatiroje: kas nors nepriima to mokslo ir kurie nepažino šetono gilybių, anot jų pasakymo, aš ant jusų neuždėsiu kitos naštos; [25] bet tai, ką turite, užlaikykite, iki ateisiu. [26] Ir kurs pergalės ir užlaikys iki galui mano darbus, tam duosiu galybę ant pagonių, [27] ir valdys

kianti kaltininkės bausmė. Aiškintojai, kurie supranta gromatoje įdėtus grasymus apie laikines bausmes, mato čionai nurodytą sunkią ligą, kuri privers Jėzabelę gulti į patalą. Bet regisi teisingiaus ir tą bausmę aiškinti apie amžiną nubaudimą, kada paleistuviai ir stabų garbintojai bus įmesti į ugnies ir sėros tvenkinį (plg. žem. 21, 8). — *Ir kurie su ja...* Didžiausių bausmių susilauks ir tie, kurie dalyvauja piktuose Jėzabelės darbuose, jei jie nepasitaisys veikiai ir nesigailės už savo kaltybes. — (**23**) *Ir jos vaikus...* Jėzabelės vaikais gal čionai pavadinti tie patįs, kurie pasiduoda jos suvedžiojimams. Jų likimas amžina mirtis. Mirties paminėjimu padaryta aliuzija į išžudymą Akabo ir Jėzabelės ainių (4 Kar. 10, 6. 7). — *Ir visos bažnyčios...* Ne tik septynios Azijos bažnyčios, bet ir visi tikri krikščionįs matys savame laike tą baisų nubaudimą. — *Kad aš esu tyrinėjąs...* Kristus kaipo teisėjas žino ir slapčiausius žmogaus dalykus. Plg. Rym. 8, 27. Ps. 7, 10. Jer. 11, 20 ir k. Todėl jis pasielgs su kiekvienu pagal jo darbus, ir jo teismas bus teisingiausis. — *Sakau gi jums* (**24**) *ir...* Tais žodžiais Viešpats kreipiasi į gerus Tyatiros krikščionis ir daro jiems pažadėjimą. Tikras tos vietos skaitymas anot gr. t. yra toks: „Sakau gi jums, kitiems, kurie esate Tyatiroje"; taip kad žodis *kitiems* aptaria įvardę *jums*, ir aiškiaus nurodo, kad tolesnieji žodžiai sakomi tiems bažnyčios sąnariams, kurie nepasidavė suvedžiojimui. — *Nepažino šetono gilybių...* Tyatiros klaidžiatikiai sakėsi turį gilesnį pažinimą Dievo ir dieviškų dalykų; bet Jėzus tas jų gilias žinias (gnozį) vadina šetono gilybėmis. — *Neuždėsiu kitos naštos.* Kristus nedės ant krikščionių kitos naštos, kaip Evangelijos įsakymų naštą. Gal taipogi čionai yra aliuzija į dalykus, svarstytus Apaštalų susirinkime Jeruzalėje (veiz. Apd. 15, 28. 29), kame tarp kitko aiškiai buvo įsakyta krikščionims sergėties stabams paaukotų valgių ir paleistuvystės. — (**25**) *Bet tai...* Jie privalo pasilikti ištvermingi tikėjimo moksle ir krikščioniškoje doroje. — *Iki ateisiu*: iki antrajam Kristaus atėjimui. Plg. 1, 7. — (**26**) *Ir kurs pergalės.* Gerųjų užmokesnis. Jis pritaikytas prie jų nuopelnų ir turi šąryšį su gromatos davėjo aprašymu. Ištikimi Tyatiros krikščionįs nepasiduos silpnybėms, už kurias kaltinami tie, kurie klauso Jėzabelės; užtat jie dalyvaus galybėje Kristaus, kurs antraše pavadintas Dievo Sunumi, o čionai aprašyta jo visagalybė tokiais žodžiais, kokiais ji anot 2. psalmės suteikta Dievo Tėvo jo Sunui Mesijui. — *Mano darbus*: darbus, kuriuos pats Viešpats darė (plg. Jo. 14, 2), arba kuriuos jis pagiria. — (**27**) *Ir valdys.* Gr. t.: ir ganys.—(**28**) *Kaip ir aš ėmiau...* Kristus suteiks pergalėtojams tokią pat valdžią, padarys juos dalininkais valdžios, kurią jis kaipo Mesijas gavo iš savo Tėvo. Veiz. Ps. 2, 8. 9. — *Aušros žvaigž-*

gentes, [27] et reget eas in virga ferrea, et tamquam vas figuli confringentur, [28] sicut et ego accepi a Patre meo: et dabo illi stellam matutinam. [29] Qui habet aurem, audiat quid Spiritus dicat ecclesiis.

Caput III. [1] Et Angelo ecclesiæ Sardis scribe: Hæc dicit qui habet septem spiritus Dei, et septem stellas: Scio opera tua, quia nomen habes quod vivas, et mortuus es. [2] Esto vigilans, et confirma cetera, quæ moritura erant. Non enim invenio opera tua plena coram Deo meo. [3] In mente ergo habe qualiter acceperis, et audieris, et serva, et pœnitentiam age. Si ergo non vigilaveris, veniam ad te tamquam fur, et nescies qua hora veniam ad te. [4] Sed habes pauca nomina in Sardis, qui non inquinaverunt vestimenta sua: et ambulabunt mecum in albis, quia digni sunt. [5] Qui vicerit, sic ve-

juos geležine lazda, ir kaip puodžiaus indas bus sutrupinti; [28] kaip ir aš ėmiau iš savo Tėvo; ir duosiu jam aušros žvaigždę. [29] Kas turi ausis, teklauso, ką Dvasia sako bažnyčioms.

3. Perskyrimas. [1] Ir Sardies bažnyčios aniolui rašyk: Tai sako turintis septynias Dievo dvasias ir septynias žvaigždes: Aš žinau tavo darbus, kad turi vardą, buk tu gyvas esąs, ir esi numiręs. [2] Buk budrus ir pastiprink, kas lieka ir kas arti mirimo. Nes aš nerandu tavo darbų pilnais mano Dievo akyvaizdoje. [3] Atsimink tat, kaip tu priėmei ir girdėjai, ir užlaikyk ir daryk atgailą. Jei tat nebudėsi, aš tau ateisiu kaip vagis, ir nežinosi, kurioje valandoje pas tave ateisiu. [4] Bet tu turi nedaugelį vardų Sardyje, kurie nesutepė savo rubų; ir jie vaikščios su manim baltuose rubuose, nes verti yra.

---

dę. Antra dovana, kuri bus suteikta pergalėtojams, pavadinta aušros žvaigždė. Ja yra tikriausiai ne kas kita, kaip pats Jėzus, nes taip jis save vadina žem. 22, 16.

(**3, 1**) *Ir Sardies...* Didelis ir garsus senobėje Sardies miestas, Lydijos krašto sostinė, buvo ne perdaug toli į pietus nuo Tyatiros ir į rytus nuo Efezo. Apie krikščioniškos bažnyčios pradžią čionai nieko nežinoma. — *Turintis septynias...* Veiz. 1, 4. 16. 20. — *Kad turi vardą...* Dorinis Sardies bažnyčios stovis labai liudnas, nors apie tai kitaip mano ir kalba žmonės. Dvasiškas gyvenimas dėlei vietinių krikščionių apsileidimo buvo ištikrųjų apmiręs. Todėl reikia jiems iš to apmirimo atbusti: (**2**) *Buk budrus.* Gr. t.: pasidaryk budrus. — *Pastiprink, kas lieka...* Reikia pradėti iš naujo rupinties visais krikščioniško gyvenimo apsireiškimais, ypač vėl pradėti pildyti tos Kristaus įsakytos dorybės, kurios Sardyje jau baigė mirti ir dėlei kurių apleidimo arti mirties buvo ir kaikurie krikščionįs. — *Nes nerandu...* Sardies bažnyčios darbai buvo netobuli, neužbaigti; užtat jie buvo verta papeikimo Dievo akyvaizdoje. — (**3**) *Atsimink...* Karštas paraginimas į pasitaisymą. Reikia atsiminti, su kokiuo uolumu ir džiaugsmu buvo pas juos priimtas Evangelijos mokslas. To mokslo reikia laikyties ir vėl sulig jo gyventi. Iš viso aišku, kad Sardyje nebuvo paklydimų tikėjimo dalykuose, bet tik apsileidimas krikščioniškame gyvenime. Tikintįs gyveno lyg-kad užmiršę, jog reiks stoti į Dievo teismą; todėl su pagraudenimu jungiamas bausmės nurodymas: *Ateisiu kaip vagis...* Bausmė ištiks netikėtai, nes bus pašaukti į teismą, kada visai nelaukia. Plg. 16, 15. Mt. 24, 42... Lk. 12, 39. 1 Tes. 5, 2. 4 ir k. — (**4**) *Bet tu turi...* Yra vienok ir tarp Sardies krikščionių keletas ypatų (*nedaugelį vardų*), vertų pagyrimo. — *Nesutepė savo rubų.* Krikščionįs esti apiplaunami Kristaus kraujuje krikšto valandoje ir lyg-kad gauna naujus baltus rubus; jie vėl esti sute-

stietur vestimentis albis, et non delebo nomen ejus de Libro vitæ, et confitebor nomen ejus coram Patre meo, et coram Angelis ejus. [6] Qui habet aurem, audiat quid Spiritus dicat ecclesiis.

[7] Et Angelo Philadelphiæ ecclesiæ scribe: Hæc dicit Sanctus et Verus, qui habet clavem David: qui aperit, et nemo claudit: claudit, et nemo aperit: [8] Scio opera tua. Ecce dedi coram te ostium apertum, quod nemo potest claudere: quia modicam habes virtutem, et servasti verbum meum, et non negasti nomen meum. [9] Ecce dabo de synagoga satanæ, qui dicunt se Judæos esse, et non sunt, sed mentiuntur: ecce faciam illos ut veniant, et adorent ante pedes tuos: et scient

[5] Kas pergalės, taip bus apvilktas baltais rubais, ir aš neišdildysiu jo vardo iš gyvenimo knygos, ir išpažinsiu jo vardą mano Tėvo akyvaizdoje ir prieš jo aniolus. [6] Kas turi ausis, teklauso, ką Dvasia sako bažnyčioms.

[7] Ir Filadėlfijos bažnyčios aniolui rašyk: Tai sako Šventasis ir Tikrasis, turintis Dovido raktą, kurs atrakina, ir niekas neužrakina, užrakina ir niekas neatrakina. [8] Aš žinau tavo darbus. Štai palikau prieš tave atviras duris, kurių niekas negali užrakinti, nes tu turi mažą galybę, ir užlaikei mano žodį ir neužsigynei mano vardo. [9] Štai aš duosiu iš šetono synagogos, kurie sakosi žydai esą ir nėra, bet meluoja; štai padarysiu, kad jie ateitu ir pultu po tavo kojų; ir žinos, kad aš tave numylėjau.

pami per nusidėjimus. — *Jie vaikščios su manimi baltuose rubuose.* Užmokesnis, žadamas geriems Sardies krikščionims: jie nesutepė savo rubų, užtat danguje jie bus draug su Kristumi ir turės baltus skaisčius rubus, ženklą jų buvusio šventumo ant žemės, jų dušios nesuteptos nusidėjimais. — (5) *Taip bus apvilktas*, kaip pažadėta 4. eil. — *Neišdildysiu...* Knyga, kurioje buvo daromas gyventojų sąrašas, gana dažnai minima S. Įst. ir tai kaikada eschatologiškoje prasmėje. Plg. Dan. 12, 1. Mal. 3, 16 ir k. Dangaus piliečių vardai yra lyg-kad įrašomi dangiškojo gyvenimo knygon. Kiekvienas krikščionis per nuteisinimą gauna teisę buti jon įrašytas. Sunkus nusidėjimas, malonės stovio nustojimas vėl tą teisę atima. Nusidėjėlio vardas yra lyg-kad išdildomas iš tos knygos. Kas gi pasilieka su ištverme malonės stovyje ir jame miršta, to vardas darosi visai nebeišdildomas iš anos gyvenimo knygos.

(7) *Filadėlfijos...* Filadėlfijos miestas buvo už kokios 13 valandų kelionės į pietryčius nuo Sardies. Apie bažnyčios pradžią tame mieste nieko tikrai nežinoma. Anot padavimo (Constit. Apostol.) šv. Petras paskyręs pirmuoju jos vyskupu Demetrijų. Filadėlfijos bažnyčiai yra rašęs gromatą šv. Ignacas. Iš tos gromatos žinoma, kad vietinių krikščionių draugija buvusi skaitlinga ir gerai tarpusi, neveizdint į didelę tame mieste žydų ir žydžiuojančiųjų įtekmę.— *Šventasis ir Tikrasis:* kurs yra pats šventumas ir tiesa. — *Dovido raktą.* Raktų kaipo vyriausios valdžios ženklo turėjimas paminėtas jau gromatos davėjo, Jėzaus, aprašyme 1, 18. Plg. 9, 1; 20, 1. Bet čionai dar daroma aliuzija į Iz. 22, 22, kame Eljakimui žadama duoti Dovido namų raktai, t. y. sakoma, kad jis busiąs pirmuoju karaliaus tarnu. Taigi, čionai Jėzus Kristus įvaizdinamas, kaipo pildantis pereigas pirmojo tarno Dievo karalystėje. — (8) *Palikau...* Filadėlfijos bažnyčios darbai geri ir verti vien pagyrimo. Nors jos krikščionįs tik mažą teturi galybę, silpni yra palyginti su vietiniais žydais, negali pasigirti žemiškais turtais, žmonių išmintimi ir tt., vienok jie pasilieka ištikimi; jie tvirtai laikosi Evangelijos ir drąsiai išpažįsta Jėzų Kristų; užtat jiems atviros durįs į amžiną gyvenimą, ir tos laimės niekas negalės iš jų atimti. — (9) *Duosiu iš šetono...* Veiz 2, 9. — *Padarysiu, kad ateitu...* Atlyginimui už pritirtą panieki-

quia ego dilexi te: [10] quoniam servasti verbum patientiæ meæ, et ego servabo te ab hora tentationis, quæ ventura est in orbem universum tentare habitantes in terra. [11] Ecce venio cito: tene quod habes, ut nemo accipiat coronam tuam. [12] Qui vicerit, faciam illum columnam in templo Dei mei, et foras non egredietur amplius: et scribam super eum nomen Dei mei, et nomen civitatis Dei mei novæ Jerusalem, quæ descendit de cœlo a Deo meo, et nomen meum novum. [13] Qui habet aurem, audiat quid Spiritus dicat ecclesiis.

[14] Et Angelo Laodiciæ ecclesiæ scribe: Hæc dicit: Amen,

[10] Kadangi tu užlaikei mano kantrybės žodį, ir aš užlaikysiu tave nuo pagundymo valandos, kurs turi ateiti į visą pasaulį ištirtų visų gyvenančiųjų ant žemės. [11] Štai aš veikiai ateinu: laikyk, ką turi, kad niekas nepaimtu tavo vainiko. [12] Kurs pergalės, tą aš padarysiu šulu mano Dievo bažnyčioje ir daugiaus neišeis laukan; ir parašysiu ant jo mano Dievo vardą ir vardą mano Dievo miesto, naujosios Jeruzalės, kuri nužengia iš dangaus nuo mano Dievo, ir savo naująjį vardą. [13] Kas turi ausis, teklauso, ką Dvasia sako bažnyčioms.

[14] Ir Laodikijos bažnyčios aniolui rašyk: Tai sako Amen, išti-

nimą iš žydų pusės, jie ims iš tų pačių žydų pagarbą, bus pripažinti kaipo tikras Dievo numylėtas Izraėlis. Daugelis aiškintojų mato tuose žodžiuose pranašystę apie Filadėlfijos žydų atsivertimą. Patįs žodžiai primena Iz. 60, 14. — (**10**) *Užlaikei mano...* Nauji Filadėlfijos bažnyčios pagyrimai ir užmokesnio pažadėjimas. Jie tvirtai laikėsi Kristaus žodžių, kuriais jo išpažintojai kviečiami į drąsią ir kantrią ištvermę. Užtat kada ateis ištyrimo valanda, Jėzus sergės savo ištikimuosius, kad jie neturėtu jokių nuostolių. — *Turi ateiti į visą...* Didžiausis bus ištyrimas, kada į pasaulį ateis Antikristas amžių pabaigoje. — (11) *Veikiai ateinu.* Plg. 1, 1. Ir Filadėlfijos krikščionims reikalinga ištvermė, nes visuomet gali atsirasti suvedžiotojų, kurie stengsis atimti pažadėtąjį dangišką užmokesnį; iš kitos gi pusės reikia visuomet buti pasiryžusiam stoti į teismą, kadangi Kristaus atėjimas gali veikiai įvykti. — (12) *Padarysiu šulu...* Dangus, į kurį atviros durįs Filadėlfijos bažnyčiai, įvaizdinamas kaipo bažnyčia. Toje bažnyčioje ištikimi iki galui yra tarsi gyvi nepajudinami šulai, todėl nebegali gautosios vietos nustoti, nes dangaus laimė amžina. — *Ant jo*: ant pergalėtojo arba ant šulo; galop tai vis tiek pat, nes pergalėtojai darosi šulais. Jei vienok manyti, kad parašas dedamas ant šulo, tai butu tokiuo budu daroma aliuzija į parašus ant šulų, pastatytų ties Salemono bažnyčia (1 Kar. 7, 21), o jei ant pergalėtojų, tai aliuzija butu į parašą, kurį turėjo ant auksinės juostelės vyriausis žydų kunigas (Iš. 28, 36-38). — *Dievo vardą ir...* Vardas buvo parašytas trejopas: Dievo vardas, Dievo Bažnyčios, kuri įvaizdinama kaipo garbingas miestas (veiz. 21, 2. 10 ir t.), ir naujasis paties Kristaus vardas. Kristus turi naują vardą, nes jis yra įėjęs į naują amžinai pasiliekančią garbę, (plg. 19, 12. 13).

(**14**) *Ir Laodikijos...* Miestas Laodikija buvo artimoje kaimynystėje su Kolosais veiz. pp. 286, 305), į pietvakarius nuo Filadėlfijos. Šv. Povilo laikais jau čia buvo krikščionių draugija, kuriai pagonių Apaštalas yra rašęs gromatą, paskiaus pražuvusią. Apie 60-62 m. Laodikija buvo išgriauta žemės drebėjimu, bet kadangi buvo gana turtinga, todėl greitai pakilo iš griuvėsių be jokios svetimos pagalbos. — *Amen*: tikrasis. Todėl tas ebraiškas išsireiškimas lygus jį sekančiam, taip-pat kaip 1, 7. Bet dvejopas to paties dalyko pažymėjimas labiaus patvirtina neabejotiną tikrumą viso to, ką Viešpats, kaipo ištikimas liudytojas (1, 5), turi pasakyti Laodikijos bažnyčiai: tikrumą apkaltinimo (15. e.), patarimo (18. e.), grasymo ir pažadėjimo.— *Sutvėrimo pradžia*: kurs yra visų dalykų Sutvertojas

testis fidelis, et verus, qui est principium creaturæ Dei: [15] Scio opera tua: quia neque frigidus es, neque calidus: utinam frigidus esses, aut calidus: [16] sed quia tepidus es, et nec frigidus, nec calidus, incipiam te evomere ex ore meo. [17] Quia dicis: Quod dives sum, et locupletatus, et nullius egeo: et nescis quia tu et miser, et miserabilis, et pauper, et cæcus, et nudus. [18] Suadeo tibi emere a me aurum ignitum probatum ut locuples fias, et vestimentis albis induaris, et non appareat confusio nuditatis tuæ, et collyrio inunge oculos tuos ut videas. [19] Ego quos amo, arguo, et castigo. Æmulare ergo, et poenitentiam age. [20] Ecce sto ad ostium, et pulso: si quis audierit vocem

kimasis ir tikrasis liudytojas, kurs yra Dievo sutvėrimo pradžia: [15] Aš žinau tavo darbus, kad nei šaltas, nei šiltas esi. O, kad gi tu butumei šaltas arba šiltas! [16] Bet kadangi drungnus esi ir nei šaltas, nei šiltas, aš pradėsiu tave išvemti iš savo burnos. [17] Nes tu sakai: Esu turtingas ir pralobęs, ir nieko neprivalau; ir nežinai, kad tu esi nelaimingas ir apgailėtinas, ir beturtis, ir aklas, ir nuogas. [18] Aš tau patariu pirkti iš manęs ugnyje ištirto aukso, kad pasidarytum turtingas, ir butum apvilktas baltais rubais, ir neapsireikštu tavo nuogumo gėda; ir patepk savo akis akių tepalu, kad regėtumei. [19] Kuriuos aš myliu, baru ir baudžiu. Tapk tat uolus ir daryk atgailą. [20] Štai aš sto-

---

Plg. Jo. 1, 3. Žyd. 1, 2. — (**15**) *Nei šaltas, nei...* Laodikijos bažnyčios darbai labai peiktini. Jos krikščionįs dar nėra visiškai šalti, t. y. nesipriešina, nekovoja prieš krikščionišką gyvenimą, neturi į jį neapykantos; bet taipogi yra ir nešilti; neturi karšto uolumo. Jie yra drungni (16. e.), t. y. visai nesirupina dvasišku gyvenimu. — *O kadgi...* Pilnas skausmo linkėjimas. Nors regisi, kad geriaus buti drungnam dvasiškuose dalykuose, negu visai šaltam, bet pasekmėse dažnai įvyksta priešingai; nes žmogų, kurs atvirai pasilieka didžiuose prasikaltimuose, ir pats supranta pasilieką̃s neprietelystėje su Dievu, daug greičiaus galima sujudinti ir patraukti prie atgailos, negu atаušusią ir visai nesirupinančią dvasiškais dalykais dušią. — (**16**) *Aš pradėsiu...* Dvasiškas ataušimas sužadina tik pasibjaurėjimą; todėl ataušėlis susilauks to, kad teismo dienoje bus atmestas. — (**17**) *Nes tu sakai: Esu...* Laodikijiečiai pilni pasitikėjimo savimi, jaučiasi esą laimingi ir visai neišmano tikro savo stovio. Jų pasitikėjimas paremtas ant žemiškų turtų, kurių jiems netruksta. Bet jie labai klysta, kadangi tikromis gėrybėmis skaito netikras; ištikrųjų jie yra nelaimingi ir pasigailėjimo verti, nes yra tikri beturčiai; jų nelaimė tuo didesnė, kad jie jos nemato (*aklas*); jie neturi jokių nuopelnų (*nuogas*), kurie turėtu vertybę teismo dienoje. — (**18**) *Aš tau patariu...* Jėzus duoda pilną meilės perspėjimą. Laodikijos bažnyčiai reikia išsižadėti pasitikėjimo savimi ir už tai įgyti iš ištikimojo ir tikrojo liudytojo (14. e.) tikros gėrybės, tikras ugnyje ištirtas auksas (plg. Zak. 13, 9...), darantis žmogų turtingu danguje, taigi karšta Dievo ir artimo meilė, apsireiškianti šventumu, gerais darbais; jais kaip kokiuo skaisčiu rubu galės pridengti iki tam laikui buvusį nuogumą, kurs butu teisme didžiausio užgėdinimo priežastimi. Gr. t. vietoje: *butu apvilktas baltais rubais*, yra: baltų rubų, kad butum apvilktas. — *Ir patepk...* Tepalas akims taippat pirktinas iš Išganytojo, nes jis siunčia šv. Dvasią, iš kurios gauta malonė išblaškys dvasiškas ataušėlių tamsybes ir padės jų dušios akims pamatyti, koks yra jos stovis, ir kas reikia daryti. — (**19**) *Kuriuos aš...* Plg. Pat. 3, 12. Žyd. 12, 1... Duodami perspėjimai sužadinti yra meilės, nes Išganytojas kaipo geriausis mokytojas griebiasi bausmių, kad pataisytu mylimus vaikus. — (**20**) *Aš stoviu prie angos...* Viešpats ateis veikiai (veiz. 2, 5. 16; 3, 3. 11), o jo atėjimas gerie-

meam, et aperuerit mihi januam, intrabo ad illum, et cœnabo cum illo, et ipse mecum. [21] Qui vicerit, dabo ei sedere mecum in throno meo: sicut et ego vici, et sedi cum patre meo in throno ejus. [22] Qui habet aurem, audiat quid Spiritus dicat ecclesiis.

viu prie angos ir beldžiu: jei kas išgirs mano balsą ir atidarys man duris, aš pas jį įeisiu ir su juo vakarieniausiu, ir jis su manim. [21] Kas pergalės, aš jam duosiu sėdėti su manim ant mano sosto. kaip ir aš pergalėjau ir sėdausi su mano Tėvu ant jo sosto. [22] Kas turi ausis, teklauso, ką Dvasia sako bažnyčioms.

II. Ženklai, pranoksiantįs pasaulio pabaigą.

1. Regėjimų vieta.

Caput IV. [1] Post hæc vidi: et ecce ostium apertum in cœlo, et vox prima, quam audivi tamquam tubæ loquentis mecum, dicens: Ascende huc, et ostendam tibi quæ oportet fieri post hæc. [2] Et statim fui in spiritu: et ecce sedes posita erat in cœlo, et supra sedem sedens. [3] Et qui sedebat similis erat aspec-

4. Perskyrimas. [1] Po to regėjau, ir štai atviros durįs danguje, ir pirmasis balsas, kurį buvau girdėjęs, kaip balsą kalbančio su manim trimito, tariantis: Užžengk šian, ir aš tau parodysiu, kas turi po to įvykti. [2] Ir tuojau aš buvau dvasios pagavime; ir štai danguje buvo padėtas sostas, ir ant sosto sėdin-

---

siems bus taip malonus, kaip ilgai laukto prietelio apsilankymas (plg. Lk. 12, 36...). — (21) *Kas pergalės...* Susivienijimas su Kristumi, išreikštas 20. e. vakarieniavimu vienoje vietoje, vienuose dangiškuose namuose, gavimu dangiškų linksmybių, įvaizdinamas čionai dar garbingesniais paveikslais, kaipo pasodinimas ant sosto, t. y. dalyvavimas jo galybėje, karaliavimas draug su Kristumi. Žadamas dangiškas užmokesnis aprašytas beveik tais pačiais žodžiais, kaip jį pažadėjo Jėzus, kalbėdamas apie savo mesianišką karalystę. Veiz. Lk. 22, 27. 29... Mt. 19, 28. Visame tame pažadėjime Jėzus apsireiškia kaipo tikrasis ir ištikimasis liudytojas (14. e.). — *Kaip ir aš pergalėjau...* Plg. Jo. 16, 33; 5, 6; 7, 17. Žyd. 1, 3...

4, 1-11. Pradėdamas pranašystę apie ženklus ir prajovus, apsireikšsiančius paskutinėse Bažnyčios ir pasaulio dienose prieš patį teismą, šv. Jonas apraśo visupirma aplinkybes ir vietą, kame tie regėjimai buvo duoti. Dvasios pagavime jis buvo paimtas į dangų ir matė sėdintį Dievą ant savo garbingo sosto, o aplink sostą 24 vyresniuosius ir gyvas esybes, nuolat garbinančius sėdintįjį ant sosto.

(4, 1) *Po to*: po dalykų apsakytų 1, 10-3, 22. Pasibaigus vienam regėjimui, kurs įvyko ant žemės (1, 9. 10), šv. Jonas pradeda aprašinėti kitą, matytą jau danguje. Ar tarp tų dviejų regėjimų, gautų dvasios pagavime (ekstazyje) buvo tarpas, kuriame ekstazies stovis buvo pasiliovęs, tikrai pasakyti negalima, ir aiškintojų nuomonės tame dalyke tarp savęs nesutinka. — *Atviros durįs danguje.* Dangus įvaizdinamas lyg-koks rumas, turintis duris, esantis, kaip sakoma kitur šv. Rašte, augštybėse, į kurį pakėlus akis galima žiurėti. Plg. Ez. 1, 1. Mt. 3, 16. — *Pirmasis balsas...* Veiz. 1, 10. — *Užžengk...* Pirmas regėjimas įvyko ant žemės; kad Apaštalas visai išarto matytu paslaptis, kurias jis turi apreikšti Bažnyčiai, jis gauna paliepimą persikelti į dangų, kame duodami tolimesni regėjimai.— (2) *Ir tuojau...* Kaip tik buvo duotas paliepimas, Apaštalas tuojau pasijuto esąs perkeltas dangun. — *Danguje buvo padėtas...* Pirmas dalykas, kurį regėtojas

tui lapidis jaspidis, et sardinis: et iris erat in circuitu sedis similis visionis smaragdinæ. [4] Et in circuitu sedis sedilia viginti quatuor: et super thronos viginti quatuor seniores sedentes, circumamicti vestimentis albis, et in capitibus eorum coronæ aureæ: [5] et de throno procedebant fulgura, et voces et tonitrua: et septem lampades ardentes ante thronum, qui sunt septem spiritus Dei. [6] Et in conspectu se-

tis. [3] Ir sėdintysis išvaizda panašus buvo į jaspio ir sardijaus akmenį, ir aplink sostą buvo ororykštė, išvaizda panaši į smaragdą. [4] Ir aplink sostą buvo dvidešimt keturi sostai, ir ant sostų sėdėjo dvidešimt keturi vyresnieji, baltais rubais apvilkti, ir ant jų galvų aukso vainikai. [5] Ir nuo sosto ėjo žaibai, balsai ir griausmai; ir septynios liampos degė ties sostu; tos yra septynios Dievo dvasios. [6] Ir ties

išvydo, buvo Dievas sėdintis ant savo sosto. Nors jis čionai tiesiog neįvardintas, bet iš tolesnio aprašymo aišku, kad tai buvo ne kas kitas, kaip tik Dievas Tėvas. Iš aprašymo reikia manyti, kad sėdintis ant sosto turėjo žmogaus išvaizdą. Visas gi aprašymas padarytas labai prakilniais žodžiais, primenančiais Dan. 7, 9. 10. Iz. 6, 1-3. Ez. 1, 26. — (3) *Ir sėdintysis...* Sėdinčiojo ant sosto išvaizda taip buvo skaisti ir žibanti, kad ją šv. Jonas palygina su skaisčiausiu žibėjimu brangių akmenų. — *Jaspio.* Jaspiu dabar vadinasi neperdaug brangus mineralas iš agatų rūšies; jo varsos esti dažniausiai nuo geltonos lig raudonai, paprastai tik mažai tėra permatomas. Regimai čionai jis ne tas pats akmenėlis, kurį senobėje vadinta jaspiu, kadangi senobinis turėjo priklausyti prie brangiausiųjų mineralų ir buvo permatomas (v. 21, 11. Plg. Ez. 28, 13). Taip-pat skyrėsi nuo senobinio sardijaus dabar tuo vardu žinomas mineralas, rausvos varsos, taipogi iš agatų rūšies. Apskritai sakant nepigu pasakyti ką nors tikra apie senobės brangius akmenis, kadangi ne visų jų vardai pasiliko amžių bėgyje tie patįs. — *Ororykštė,* kitaip vadinama laumės juosta, matyta aplik Dievo sostą, turėjo ne visas varsas, bet tik brangaus mineralo smaragdu vadinamo varsą, taigi žalią. Plg. Ez. 1, 28. Geltona ir rausva varsa, anot aiškintojų, čionai įvaizdinanti Dievo šventumą ir teisingumą, kurs skiria bausmes kaltiems, o žalia varsa esanti symboliu Dievo malonės ir mielaširdystės. — (4) *Ir aplink...* Vyresniaisiais, sėdinčiais ant 24 sostų, pavadinti ne kunigai, taipogi ir ne aniolai, bet žmogiškos ypatos vyresnio amžio, seniai Negalima tikrai pasakyti, ką jie atstovauja: jie gali buti 12 Sen. Įstatymo patriarkų ir 12 N. Į. apaštalų, arba atstovai 24 kunigiškų S. Į. skyrių (1 Kron. 24), arba po dvyliką atstovų vien nuo N. Į. bažnyčios iš aisivertusių žydų ir pagonių, arba tikriausiai atstovai S. ir N. Į. draug, kaipo vienos Dievo Bažnyčios. Kaipo tikra Dievo tauta jie apvilkti baltais kunigiškais rubais, ir kaipo karališki pergalėtojai ir Kristaus viešpatavimo dalininkai jie papuošti aukso vainikais. Dievas nieko nedaro savo karalystėje ant žemės, neapreiškęs pirma tiems savo tarnams. Jie sėdi, kada teisia draug su Viešpačiu, parpuola ant veido ir atiduoda pagarbinimą, kada Dievas įvykdo šlovingai savo nutarimus. Jų tarpe (5 6) pasirodo Avinėlis su septyniais ragais ir akimis, kaipo amžina savo Bažnyčios galva; tie vyresnieji (5, 8) atnašauja Dievui šventųjų maldas. Jų vienas parodo šv. Jonui (7, 14) numirusiuosius didžiausiame suspaudime už Išganytoją; jie galop (11, 15. 16) dėkoja Dievui, kad atėjo užmokesnio laikas visiems išrinktiesiems. — (5) *Ir nuo jo sosto...* Dievo didenybė apsireiškia einančiu nuo jo sosto žaibavimu, griaustiniu ir griaustinio trenksmais. Tie apsireiškimai įvaizdina galingiausį Dievo veikimą gamtinio gyvenimo srityje. — *Liampos.* Gr. t.: ugniniai žiburiai (fakėlai). — *Degė ties...* Degantįs žiburiai įvaizdina malonės veikimą, kurį Dievas nuolat pildo per savo šv. Dvasią (veiz. augšč. 1, 4). Dievas visuomet rodo savo galybę gamtiniame pasaulyje tuo tikslu, kad per savo Dvasią visus pavadintu, apšviestu ir pašventintu. — (6) *Ir ties sostu buvo lyg-kad...* Asla ties Dievo sostu buvo permatoma, panaši į stiklinę jurą. — *Panaši į krištolą.* Senobėje stiklas buvo ne taip labai permatomas kaip dabar; todėl paaiškinimui, kad ta

dis tamquam mare vitreum simile crystallo: et in medio sedis, et in circuitu sedis quatuor animalia plena oculis ante et retro. [7] Et animal primum simile leoni, et secundum animal simile vitulo, et tertium animal habens faciem quasi hominis, et quartum animal simile aquilæ volanti. [8] Et quatuor animalia, singula eorum habebant alas senas: et in circuitu, et intus plena sunt oculis: et requiem non habebant die ac nocte, dicentia: Sanctus, Sanctus, Sanctus Dominus Deus omnipotens, qui erat, et qui est, et qui venturus est. [9] Et cum darent illa animalia gloriam, et honorem, et benedictionem sedenti super thronum, viventi in sæcula sæculorum, [10] procidebant viginti quatuor seniores ante sedentem in throno, et adorabant viventem in sæcula sæculorum, et mittebant coronas suas ante thronum dicen-

sostu buvo lyg-kad stiklinė jura, panaši į krištolą, ir viduryje sosto ir aplink sostą buvo keturi gyvunai, pilni akių priešakyje ir užpakalyje. [7] Ir pirmasis gyvunas panašus į liutą, ir antras gyvunas panašus į veršį, ir trečias gyvunas turėjo veidą kaipo žmogaus, ir ketvirtas gyvunas panašus į skrendantį areli. [8] Ir kiekvienas keturių gyvunų turėjo po šešis sparnus, ir aplinkui ir viduje pilni yra akių, ir neturėjo atilsio dieną ir naktį, sakydami: Šventas, Šventas, Šventas Viešpats Dievas Visagalis, kursai buvo, ir kurs yra, ir kurs turi ateiti. [9] Ir tiems keturiems gyvunams duodant garbę, ir šlovę, ir dėkojimą sėdinčiam ant sosto, gyvajam amžių amžiais, [10] dvidešimtketuri vyresnieji perpuldavo prieš sėdintįjį ant sosto, ir garbino gyvajį amžių amžiais, ir metė savo vainikus ties sostu, sakydami: [11] Ver-

---

stiklinė jura buvo tikrai permatoma, šv. Jonas prideda palyginimą su krištolu. — *Ir viduryje sosto... gyvunai.* Ne pigu sau įsivaizdinti, kaip gyvunai galėjo buti viduryje sosto ir draug aplink sostą. Gali buti, kad sėdimoji sosto krasė buvo pastatyta ant paaugštinimo su laipsniais, o esybės buvo ant laipsnių iš keturių krasės pusių. Pačių gyvunų aprašymas primena Ez. 1, 5.., nors yra didelis skirtumas. Tais gyvunais gal buvo vyresnieji tarp aniolų, kerubimai. — *Pilni akių...* Tos akįs turi pažymėti didį keturių gyvunų budrumą, kaip veizdėjime į Dievo privalumus, taip ir atidavime jam garbės. — **(7)** *Ir pirmasis...* Gyvunai turi išvaizdą vyriausių žemiškų sutvėrimų, galingo liuto, aukose vartojamo jaučio, protu apdovanoto žmogaus, augštai skrajojančio arelio. Arelis turi išskėstus sparnus, pasiryžęs skristi, bet neskrenda. — **(8)** *Po šešis sparnus.* Taip-pat kaip pas Iz. 6, 2 serafimai. Sparnai yra ženklas didžio pasiryžimo greitai pildyti Dievo valią. — *Ir aplinkui ir...* Gr. t. nėra ž.: *ir*; taigi tekstą galima skaityti kitaip: Po šešis sparnus aplinkui, ir viduje pilni... Plg. 6. e. — *Neturėjo atilsio.* Dievas garbinamas danguje nuolat, be paliovos. — *Dieną ir naktį.* Išsireiškimas paimtas iš žemiškų santikių, kadangi danguje nėra keitimosi dienos ir nakties. — *Sakydami...* Dievo pašlovinimas toks pat kaip pas Iz. 6, 3. Tris syk Šventasis, Visagalis Dievas yra taipogi ir amžinasis, kurs turi ateiti. Pašlovinimas duodamas trečioje ypatoje, lyg-kad 4 gyvunai norėtu tą šlovę apgarsinti kitiems; tuotarpu kad 24 vyresnieji kaipo visos Dievo Bažnyčios atstovai, garbindami Dievą, kreipiasi į jį tiesiog antroje ypatoje. — **(9)** *Ir keturiems...* Kada nuolatinis 4 gyvunų šlovinimas apsireiškia ypač karštai, tuomet prisideda prie jo ir vyresnieji. — **(10)** *Perpuldavo.* Perpuolimas yra didžiausios pagarbos ženklas. — *Ir metė...* Vainikų dėjimu ties sostu vyresnieji išpažindavo, kad visa jų šlovė gauta buvo iš Dievo. — **(11)** *Vertas esi...* Vyresnieji išpažįsta, kad ne tik jie privalo garbin-

tes: [11] dignus es Domine Deus noster accipere gloriam, et honorem, et virtutem: quia tu creasti omnia, et propter voluntatem tuam erant, et creata sunt.

tas esi, Viešpatie, musų Dieve, imti garbę, ir šlovę, ir galybę, nes tu visa sutvėrei, ir dėlei tavo valios buvo ir sutverta yra.

2. Knyga su septyniais antspaudais ir Avinėlis.

Caput V. [1] Et vidi in dextera sedentis supra thronum, librum scriptum intus et foris, signatum sigillis septem. [2] Et vidi Angelum fortem, prædicantem voce magna: Quis est dignus aperire librum, et solvere signacula ejus? [3] Et nemo poterat neque in cœlo, neque in terra, neque subtus terram aperire librum, neque respicere illum. [4] Et ego flebam multum, quoniam nemo dignus inventus est aperire librum, nec videre eum. [5] Et unus de senioribus dixit mihi:

5. Perskyrimas. [1] Ir mačiau dešinėje sedinčiojo ant sosto knygą, parašytą iš vidaus ir iš viršaus, užženklintą septyniais antspaudais. [2] Ir mačiau galingą aniolą, šaukiantį didžiu balsu: Kas yra vertas atidaryti knygą ir atplėšti jos antspaudus? [3] Ir neivienas nei danguje, nei ant žemės, nei po žeme negalėjo atidaryti knygos, nei į ją pažiurėti. [4] Ir aš labai verkiau, kad neivienas nebuvo rastas vertas atidaryti knygą, nei į ją pažiurėti. [5] Ir vienas vyresniųjų man tarė:

---

ti Dievą, bet taip-pat turi jį garbinti, šlovinti ir išpažinti jo galybę, jai pasiduodami, visi sutvėrimai. — *Dėlei tavo valios...* Visi sutvėrimai atsirado dėl to, kad Dievas savo amžina valia norėjo juos sutverti ir tam tikrame laike sutvėrė; sutvėrė gi, kad atsiradę išpildytu Dievo valią.

5, 1-14. Aprašęs regėjimų vietą danguje, Apaštalas pereina prie pačių regėjimų. Jis matė visupirma, kad sėdintis ant savo sosto Dievas turėjo užženklintą septyniais antspaudais knygą, kurios niekas negalėjo atidaryti, ir todėl labai nuliudo. Jį nuramino vienas vyresniųjų; ir tuojau vyresniųjų tarpe pasirodė Avinėlis; jis ėmė knygą ir ją atidarė, labai džiaugiantis keturiems gyvunams ir 24 vyresniesiems, kurie pagarbino Avinėlį.

(**5, 1**) *Ir mačiau... knygą.* Ta knyga regimai buvo sudėta ne iš atskirų vienu kraštu susiutų puslapių, bet buvo pergamento arba popieriaus rietimėlis suvyniotas ant lazdelės.—*Parašytą...* Plg. Ez. 2, 10. Paprastai senobėje rašydavo tik ant vienos popieriaus pusės, kitą paliekant visai tuščią; ir tik retkarčiais, vietos trukstant, ant abiejų. Rankraščiai su abiem prirašytom pusėm turėjo savo vardą: ὀπισθόγραφοι. Slaptingoje knygoje, kurią matė Apaštalas, surašyti buvo Dievo užmanymai, paliečiantįs pasaulio likimą. — *Užženklintą...* Kaip tas užženklinimas buvo padarytas, nevisai aišku. Gana, kad norint patirti nežinomą knygos turinį ir ją atidaryti, reikėjo atplėšti antspaudai. — (**2**) *Galingą aniolą...* Jo šauksmas turi pasiekti visus sutvėrimus. Plg. 10, 1; 18, 21.—*Kas yra vertas...* Kad kas butu vertas, atplėšęs antspaudus, atidaryti knygą, reikia, kad jis butu begalo šventas, pasiliekantis artimiausioje vienybėje su Dievu. Vertumas, suteikiantis teisę atidaryti knygą ir apreikšti jos paslaptis, apima taipogi ir galėjimą įvykdyti visa, kas knygoje parašyta. — (**3**) *Ir neivienas nei danguje...* Nei dangaus aniolai ir šventieji, nei žemės gyventojai, nei pasiliekantįs požeminėje dušių buveinėje nedrįso artinties prie Dievo sosto ir imti knygos. — *Pažiurėti,* kad ją skaitytu. — (**4**) *Ir aš labai verkiau...* Apaštalą didžiai nuliudino mintis apie tai, koks butu Bažnyčiai nuostolis, jei Dievo užmanymai pasiliktu visai nežinomi. — (**5**) *Ir vienas...* Verkiantį šv. Joną paguodžia vienas iš tarpo 24 vyresniųjų, duodamas pa-

Ne fleveris: ecce vicit leo de tribu Juda, radix David, aperire librum, et solvere septem signacula ejus. [6] Et vidi: et ecce in medio throni et quatuor animalium, et in medio seniorum, Agnum stantem tamquam occisum, habentem cornua septem, et oculos septem: qui sunt septem spiritus Dei, missi in omnem terram. [7] Et venit: et accepit de dextera sedentis in throno librum. [8] Et cum aperuisset librum, quatuor animalia, et viginti quatuor seniores ceciderunt coram Agno, habentes singuli citharas, et phialas aureas plenas odoramentorum, quæ sunt orationes sanctorum: [9] et cantabant canticum novum, dicentes: Dignus es Domine accipere librum, et aperire signacula ejus: quoniam occisus es, et redemisti nos Deo

Neverkk, štai pergalėjo liutas iš Judo giminės, Dovido šaknis, atidaryti knygą ir atplėšti septynis jos antspaudus. [6] Ir veizdėjau, ir štai viduje sosto ir keturių gyvunų ir tarp vyresniųjų stovėjo Avinėlis kaipo užmuštas; jis turėjo septynis ragus ir septynias akis, tos yra septynios Dievo dvasios, siųstos į visą žemę. [7] Ir atėjo ir paėmė iš sėdinčiojo ant sosto dešinės knygą. [8] Ir kad jis buvo atidaręs knygą, keturi gyvunai ir dvidešimt keturi vyresnieji perpuolė ties Avinėliu, turėdami kiekvienas po arpą ir auksines taures, pilnas smilkylų; tai yra šventųjų maldos. [9] Ir jie giedojo naują giesmę, sakydami: Vertas esi, Viešpatie, imti knygą ir atplėšti jos antspaudus, nes esi užmuštas ir atpirkai mus Dievui

---

aiškinimus. Plg. 7, 13. — *Liutas iš...* Tuo garbingu vardu pavadintas Jėzus sulig mesianiškos pranašystės, užrašytos Prad. 49, 9. Išganytojas pagal kuną buvo gimęs iš Judo giminės. Veiz. Mt. 2, 6 ir kt. — *Dovido šaknis.* Jis yra taipogi atžala iš Dovido šaknies sulig Iz. 11, 1. 10. Tiesa, pranašas kalba apie Jėsės šaknį; bet Jėsė buvo Dovido tėvas; taigi mintis ta pati. — *Pergalėjo...* Pergalėjimas apsireiškė galėjimu atidaryti knygą. Galima vienok aiškinti ir toje prasmėje, kad Kristus yra pergalėtojas (mirties, nuodėmės, piktos dvasios), todėl vertas yra atplėšti knygą. — **(6)** *Ir štai viduje...* Sulig to aprašymo Avinėlis pasirodo stovįs visai arti Dievo, sėdinčio ant sosto. Ta aplinkybė paženklina, kad jis perviršija visus sutvėrimus. — *Stovėjo Avinėlis...* Vieno vyresniųjų apskelbtas liutas pasirodo Avinėliu, bet visagalinčiu. Jis pasirodo toksai, iš kurio žaizdų žymių galima pažinti, kad jis buvo užmuštas. Tokį Izaijas (53, 6) matė kitados Mesiją regėjime, apie tokį kalbėjo šv. Jonas Krikštytojas (Jo. 1, 29. 36). Jis pasilaikė žaizdų žymes, kad jomis padarytu linksmybę išganymą gaunantiems, pergąsdintu gi savo nprietelius, kadangi per mirtį tomis žaizdomis padarytą jis gavo visą valdžią danguje ir ant žemės. — *Septynis ragus.* Jie yra symbolis pilniausios ir tobulos valdžios.— *Septynias akis, tos yra...* Taip aprašytas tobuliausis Kristaus žinojimas. Septyniomis akimis yra šventoji Dvasia, priklausanti anot 3, 1 Kristui, anot 4, 5 Tėvui ir siunčiama į visą žemę, kad visais laikais apšviestu, pašventintu ir vestu Bažnyčią. — **(7)** *Ir atėjo...* Vieno vyresniųjų pranešimas pradeda pildyties. — **(8)** *Ir kad jis buvo...* Gr. t. yra: buvo paėmęs knygą. Antspaudų atplėšimas ir knygos atidarymas įvyksta paskiaus; čionai kalbama tik apie paėmimą knygos ir pasiryžimą ją atidaryti. — *Keturios...* Kaip augščiaus buvo pagarbintas Dievas, sėdintis ant sosto, taip dabar pagarbinimas atiduodamas Avinėliui. — *Kiekvienas* iš 24 vyresniųjų turėjo *po arpą.* Ant tų muzikos instrumentų jie skambino, kada giedojo. Plg. 14, 2. 3; 15, 2 3. — *Taures...* Senobinės taurės (phialae) buvo indai plačiais viršais, kuriuose degindavo smilkylus. Deginami smilkylai, kurių dumai kilo augštyn prie Viešpaties, buvo symbolis maldų *šventųjų*, t. y. krikščionių.—**(9)** *Naują giesmę.* Nauja Dievo suteikta geradarystė reikalauja, kad butu

in sanguine tuo ex omni tribu, et lingua, et populo, et natione: [10] et fecisti nos Deo nostro regnum, et sacerdotes: et regnabimus super terram. [11] Et vidi, et audivi vocem Angelorum multorum in circuitu throni, et animalium, et seniorum: et erat numerus eorum millia millium, [12] dicentium voce magna: Dignus est Agnus, qui occisus est, accipere virtutem, et divinitatem, et sapientiam, et fortitudinem, et honorem, et gloriam, et benedictionem. [13] Et omnem creaturam, quæ in cœlo est, et super terram, et sub terra, et quæ sunt in mari, et quæ in eo: omnes audivi dicentes: Sedenti in throno, et Agno: benedictio, et honor, et gloria, et potestas in

savo krauju iš visų giminių, ir kalbų, ir žmonių, ir tautų, [10] ir mus padarei musų Dievui karalyste ir kunigais, ir karaliausime ant žemės. [11] Ir mačiau ir girdėjau balsą daugelio aniolų aplink sostą, ir aplink gyvunus ir vyresniuosius, ir buvo jų skaitlius tukstančių tukstančiai, [12] ir jie sakė didžiu balsu: Vertas yra Avinėlis, kurs buvo užmuštas, imti galybę, ir dievystę, ir išmintį, ir tvirtumą, ir šlovę, ir garbę, ir palaiminimą. [13] Ir visus sutvėrimus, kurie yra danguje ir ant žemės ir po žeme, ir kas yra ant juros ir kas joje yra, visus girdėjau sakančius: Sėdinčiajam ant sosto ir Avinėliui palaiminimas ir šlovė ir garbė ir valdžia į amžių amžius. [14] Ir

---

išreikšta naujos giesmės žodžiais. — *Vertas esi...* Avinėlis viršesnis už visus sutvėrimus, tarp kurių neatsirado, kas butu vertas atidaryti slaptingą knygą. — *Esi užmuštas...* Avinėlis įgijo vertybę savo pasiaukojimu, kuriuo jis mus išgelbėjo.— *Atpirkai mus...* Gr. t. nėra žodžio: *mus.* Išlietas Avinėlio kraujas buvo atpirkimo kaina. Prasikaltusi žmonija atpirkta buvo iš po piktosios dvasios valdžios ir vėl tapo Dievo nuosavybė. — *Iš visų giminių...* Iš visų žmonijos skyrių, be jokios išimties. Paminėjimu giminių, kalbų, tautų paženklinama, kad Kristaus Bažnyčia yra tikrai visuotina. — (**10**) *Ir mus...* Veiz. 1, 6. Gr. t. yra: juos. — *Karaliausime.* Gr. t.: karaliaus. — *Ant žemės:* atnaujintos pasaulio pabaigoje. Plg. 21, 1. Krikščionįs ir dabar viešpatauja ant žemės, kada pergali kuną, pasaulį ir piktąją dvasią, danguje jie viešpataus su Kristumi. — (**11**) *Ir mačiau...* Avinėlio pagarbinime dalyvauja ir kitos dangiškos esybės. Aniolai, kurie dar nebuvo minėti, daro trečiąją eilią, platesnę už kitas, aplink Dievą, Avinėlį, aplink gyvunus ir vyresniuosius. Jie visi rupinasi atpirkimo darbu ir dalykais, įvykstančiais Bažnyčios gyvenime. Plg. Ef. 3, 10. Kol. 1, 16... ir k. — *Tukstančių...* Plg. Dan. 7, 10. Anot tikriausio graikiško skaitymo: dešimčių tukstančių dešimtįs tukstančių (myriadų myriados) ir tukstančių tukstančiai, arba milionų milionai. Taip išreiškiamas nesuskaitomai d i d e l i s garbintojų skaitlius. — (**12**) *Ir jie sakė...* Aniolų giesmė panaši į vyresniųjų giesmę. — *Imti galybę...* Gr. t. prieš žodį: *galybę,* padėtas yra articulus, kurs priklauso taipogi ir sekantiems šešiems daiktvardžiams, taip kad visi septyni žodžiai (symbolinė skaitlinė) daro lyg-kad kokią vienybę, pilnai ir tobulai išreiškiančią visą Avinėlio didenybę. — *Dievystę.* Vulgatoje žodis „divinitatem“, regimai atsirado per perrašinėtojų paklydimą vietoje: divitias, turtus, t. y. visokių gėrybių pilnybę, taip kaip skaitome visai tikrame gr. t. πλοῦτον. — (**13**) *Ir visus...* Prie Avinėlio pašlovinimo prisideda dar visi kiti sutvėrimai, kadangi jo padarytas atpirkimas paliečia ir visą gamtą. Plg. Rym. 8, 19... Sutvėrimai paskirstyti pagal sritis į keturias dalis: *danguje, ant žemės, po žeme, ant juros,* ir paskui vienijami žodžiais: *kas joje yra,* kurių tikras skaitymas anot gr. t. yra toks: kas juose yra. — *Sėdinčiajam... ir Avinėliui.* Pagarbinimas atiduodamas čionai draug Dievui Tėvui ir Avinėliui. Jis išreikštas keturiais žodžiais sulig keturių sričių, prie kurių priklauso augščiaus minėtieji sutvėrimai. — (**14**) *Ir keturi...* Gyvos esybės, kaipo vyriausieji aniolai, patvirtina pašlovinimą iškilmingu: *Amen,*

sæcula sæculorum. [14] Et quatuor animalia dicebant:. Amen. Et viginti quatuor seniores ceciderunt in facies suas: et adoraverunt viventem in sæcula sæculorum.

keturi gyvunai sakė: Amen. Ir dvidešimt keturi vyresnieji perpuolė ant savo veido ir pagarbino gyvąjį amžių amžiais.

3. Šešių pirmųjų antspaudų atplėšimas.

Caput VI. [1] Et vidi quod aperuisset Agnus unum de septem sigillis, et audivi unum de quatuor animalibus, dicens. tamquam vocem tonitrui: Veni, et vide. [2] Et vidi: et ecce equus albus, et qui sedebat super illum habebat arcum, et data est ei corona, et exivit vincens ut vin-

6. Perskyrimas. [1] Ir regėjau, kad Avinėlis buvo atplėšęs vieną septynių antspaudų; ir girdėjau vieną iš keturių gyvunų tariantį tarsi griausmo balsu: Ateik ir matyk. [2] Ir veizdėjau: ir štai baltas arklys, ir kurs ant jo sėdėjo turėjo kilpinį, ir jam duota vainikas, ir jis išėjo kaipo

---

o dvidešimt keturi vyresnieji tyliu pagarbinimu, taip kad tie, kurie pradėjo šlovinimą (8. ir 9. eil.), jį ir užbaigia.

6, 1—17. Avinėlis atplėšia keturis pirmuosius antspaudos, tuo gi tarpu pasirodo kits po kito raitėliai ant balto arklio, kad pergalėtu, ant sarto, kad atimtu iš žemės ramybę, ant juodo, kad nubaustu žemę badu, ant palšo, kad žudytu keturias žemės dalis kalaviju, badu ir mirtimi (1—8). Atplėšus penktąjį antspaudą kankintiniai meldžia iš Dievo nubaudimo jų persekiotojų; atplėšus gi šeštąjį antspaudą pasidaro žemės drebėjimas ir pasirodo ženklai ant dangaus, tuo gi tarpu žemė prisipildo išgąsčiu, nes didi Dievo ir Avinėlio rustybės diena jau čia pat.

(6, 1) *Ir regėjau...* Aprašęs pagarbinimą, atiduotą Dievui Tėvui ir Avinėliui. Apaštalas grįžta prie slaptingos knygos su septyniais antspaudais ir apsako visupirma, kas atsitiko atplėšiant keturis pirmuosius antspaudus, kurie atskirti nuo kitų turi tarp savęs aiškų sąryšį. Sąryšis čia apsireiškia tame, kad antspaudus atplėšiant pasirodo alegoriškos esybės, keturi raitėliai ant įvairios varsos arklių; tuo tarpu kad prie trijų sekančių antspaudų atplėšimo atsitikimai aprašomi jau nebe alegorijos keliu. Be to pirmieji antspaudai turi šiokį tokį sąryšį su keturiais gyvunais apstojančiais Dievo sostą, nes kaip tik antspaudas atplėšiamas, vienas gyvunų sako Jonui: Ateik. Keturių raitėlių regėjimas primena keturių raitėlių išsiuntimą, Viešpaties aniolo padarytą pas Zak. 1, 7. 17, o taipogi svarstyklių regėjimą (Zak. 6, 1-8).— *Vieną iš keturių...* Nors nepasakyta, kurs gyvunas pradeda kalbėti, bet gali buti, kad turintis liuto išvaizdą, nes jie regimai minimi čia toje pat eilioje, kaip ir augšč. 4, 7. — *Tarsi griausmo balsu.* Balso skardumas minimas tik čionai, bet regimai jis buvo taippat didelis ir trims kitiems gyvunams atsiliepiant. — *Ir matyk.* To žodžio nėra gr. tekste. Paliepimas, išreikštas žodžiu *Ateik*, tikriausiai duodamas šv. Jonui, nes raitėlių pasirodymas įvyksta ne gyvunams įsakant, bet Avinėliui. Kiti vienok aiškintojai mano, kad kerubimai liepia pasirodyti raitėliams. — (2) *Baltas arklys.* Balta varsa ženklina pergalėjimą, kas nurodoma ir tolimesniais žodžiais. — *Kurs ant jo sėdėjo.* Raitėliu regimai yra ne Kristus, nes jis įvaizdintas regėjime kaipo Avinėlis; galop su kitų antspaudų atplėšimu sujungtos didžiausios nelaimės, kurios turi pranokti Kristaus sugrįžimą į pasaulį; o jei jau tuo pirmuoju raitėliu butu Kristus pats, tai jis pranoktu paskesnes nelaimes. Kristus kaipo raitėlis nužengia tik paskiaus (v. 19, 11). Kiti aiškintojai (Viktor. Primaz.) mato tame raitėlyje įvaizdintą Evangeliją, einančią kaipo koks pergalėtojas per pasaulį. Tikresnė vienok regisi esanti nuomonė tų, kurie mano, kad pirmuoju raitėliu įvaizdinta pergalėjimo dvasia, troškimas, ap-

ceret. [3] Et cum aperuisset sigillum secundum, audivi secundum animal, dicens: Veni, et vide. [4] Et exivit alius equus rufus: et qui sedebat super illum, datum est ei ut sumeret pacem de terra, et ut invicem se interficiant, et datus est ei gladius magnus. [5] Et cum aperuisset sigillum tertium, audivi tertium animal, dicens: Veni, et vide. Et ecce equus niger: et qui sedebat super illum, habebat stateram in manu sua. [6] Et audivi tamquam vocem in medio quatuor animalium dicentium: Bilibris tritici denario, et tres bilibres hordei denario, et vinum, et oleum ne læseris. [7] Et cum aperuisset sigillum quartum, audivi vocem quarti animalis dicentis: Veni, et vide. [8] Et ecce equus pallidus: et qui sedebat super eum, nomen illi Mors, et infernus se-

pergalėtojas, kad pergalėtu. [3] Ir kad buvo atplėšęs antrąjį antspaudą, aš girdėjau antrąjį gyvuną tariant: Ateik ir matyk. [4] Ir išėjo kitas arklys sartas; ir kurs ant jo sėdėjo, tam duota atimti ramybę iš žemės, ir kad kiti kitus užmušinėtu; ir buvo jam duotas didis kalavijas. [5] Ir kad buvo atplėšęs trečią antspaudą, aš girdėjau trečiąjį gyvuną tariant: Ateik ir matyk. Ir štai juodas arklys, ir kurs ant jo sėdėjo turėjo savo rankoje svarstyklę. [6] Ir girdėjau lyg-kad balsą tarp keturių gyvunų tariant: Kviečių saikelis už vieną denarą ir trįs miežių saikeliai už vieną denarą; o vyno ir alyvos nepažeisk. [7] Ir kad buvo atplėšęs ketvirtą antspaudą, girdėjau balsą ketvirtojo gyvuno tariant: Ateik ir matyk! [8] Ir štai palšas arklys; ir tam, kurs ant jo sėdėjo, vardas

---

sireiškiantis įvairiais laikais įvairiose ypatose ir padarantis žmonėms daugybę nelaimių ir kentėjimų. — *Kilpinį*, arba lanką, kad leidžiamomis iš jo vilyčiomis pasiektu neprietelius ištolo. — *Vainiką*. Raitėlis gauna išanksto pergalėtojų vainiką, kaipo ženklą, kad jam kova tikrai pavyks, kad jis bus pergalėtoju. — (**3**) *Antrąjį gyvuną*: regimai turiutį jaučio išvaizdą. — (**4**) *Arklys sartas*. Sarta, t. y. ugnies arba kraujo varsa yra kovos ir kraujo praliejimo ženklas. — *Atimti ramybę*. Pirmas raitėlis yra ramus pergalėtojas ramiu budu besistengiantis praplatinti savo viešpatavimą. Antras nuožmus kovotojas; o jo kovų pasekmė — atėmimas iš žmonių ramybės. — *Kalavijas*: kruvinų raitėlio darbų symbolis ir įrankis. — (**5**) *Trečiąjį gyvuną*, turėjusį žmogaus išvaizdą (4, 7). — *Juodas arklys*. Juoda varsa ženklas nuliudimo, gedulio. — *Svarstyklę*. Svarstyklė čionai emblema didelio visų dalykų pabrangimo. Valgomų daiktų taip bus maža, kad su jais elgsis, kaip apgultoje pilyje, kame kiekvienam duoda atsvėrę mažą dalelę.—(**6**) *Balsą tarp keturių...* Keno buvo tas balsas, šv. Jonas negalėjo išmanyti. — *Kviečių saikelis...* Nurodomas valgomų dalykų brangumas. Saikelis, gr. χοῖνιξ lygus 1,079 litro, sveria 552 gramu (truputį daugiaus negu kvorta). Tiek buvo skiriama vieno žmogaus dienos maistui. — *Už vieną denarą*. Denaras paprastas anuo laiku darbininko dienos uždarbis ir kareivio alga (31 kap.). Taigi tik stipri darbininkai vos tegalės užsidirbti reikalingą sau maistą. — *Trįs miežių saikeliai*. Miežiai buvo neturtingųjų maistas. Jie tuomet budavo dusyk pigesni už kviečius. Paprasta gi grudų kaina anuo laiku buvo už 12 kviečių saikelių vienas denaras, o už tiek pat miežių pusė denaro. — *O vyno ir...* Tuodu dalyku netaip labai buvo reikalingu maistui. Todėl vynas ir alyva nebus paliesti. Pranašaujamas badas bus kad ir varginantis, bet žmonės dar galės gyventi. — (**7**) *Ketvirtojo gyvuno*, turėjusio arelio išvaizdą. — (**8**) *Palšas arklys*. Palšumas (žaliai-gelsva varsa) yra mirties emblema. — *Tam, kurs...* Tik to ketvirtojo raitėlio vardas aiškiai pasakytas. — *Pragaras*. Mirusiųjų buveinė padaryta ypata, einančia paskui mirtį, kad imtu tuos, kuriuos ji ištiks. — *Keturių žemės dalių*. Tikriaus anot gr. t.: ant

quebatur eum, et data est illi potestas super quatuor partes terræ, interficere gladio, fame, et morte, et bestiis terræ.

[9] Et cum aperuisset sigillum quintum: vidi subtus altare animas interfectorum propter verbum Dei, et propter testimonium quod habebant. [10] et clamabant voce magna, dicentes: Usquequo Domine, (sanctus, et verus) non judicas, et non vindicas sanguinem nostrum de iis, qui habibant in terra? [11] Et datæ sunt illis singulæ stolæ albæ: et dictum est illis ut requiescerent adhuc tempus modicum donec compleantur conservi eorum, et fratres eorum, qui interficiendi sunt sicut et illi.

[12] Et vidi cum aperuisset sigillum sextum: et ecce terræ-

Mirtis, ir pragaras ėjo paskui jį; ir buvo duota jam valdžia ant keturių žemės dalių išžudyti kalaviju, badu ir mirtimi ir žemės žvėrimis.

[9] Ir kad buvo atplėšęs penktą antspaudą, aš regėjau po altorium dušias užmuštųjų dėlei Dievo žodžio ir dėl liudijimo, kurio jie laikėsi. [10] Ir jie šaukė didžiu balsu, tardami: Iki kolei, Viešpatie (šventasis ir tikrasis), neteisi ir neatkeršiji už musų kraują tiems, kurie gyvena ant žemės [11] Ir buvo duota kiekvienam iš jų baltas rubas, ir pasakyta jiems, kad turėtu atilsį dar trumpą laiką, iki prisipildys skaitlius jų drauginінkų ir jų brolių, kurie turi buti nužudyti, kaip ir jie.

[12] Ir regėjau, kad buvo atplėšęs šeštą antspaudą; ir štai pa-

ketvirtos žemės dalies, kadangi tik vėliaus, trimitams atsiliepiant (8, 9) paduodama mirčiai trečioji žemės dalis ir galop visa. Kaip atplėšiant trečią antspaudą badas palengvinamas kaikurių dalykų užlaikymu, taip čionai apribojama mirties valdžia. — *Kalaviju, badu...* Mirties darbams įvykdyti nurodomi baisųs įrankiai. Plg. Ez. 14, 2. 13 Moz. 26, 22.

(9) *Regėjau po altorium dušias.* Paminėta čionai aplinkybė primena Izaijo regėjimą (6, 1...), kame taipogi kalbama apie symbolinį altorių danguje. Jonas šitoje vietoje regimai matė symbolį deginamųjų aukų altoriaus prie kurio S. Įst. buvo išliejamas aukojamųjų gyvulių kraujas; kraujuje gi anot žydų išmanymo buvusi gyvybė, dušia. Ir tikintieji, duodami savo gyvybę už tikėjimą, darė iš savęs atnašą Dievui ir išliejo savo kraują (draug su dušiomis) lyg-kad ant tikėjimo altoriaus; todėl šv. Jonas ir mato jų dušias po altoriumi. Nors dušios neturėjo kunų, bet buvo Apaštalui matomos, kaip ir kitos dvasios; todėl jos galėjo taipogi imti rubus. — *Dėlei Dievo žodžio*: už Evangelijos žodį. — *Dėl liudijimo...* Kad jie laikėsi to liudijimo, kurį buvo davęs Jėzus Kristus. — **(10)** *Ir jie šaukė...* Nužudytieji už tikėjimą troško, kad butu padaryta teisybė.— *Viešpatie, šventasis...* Kaipo švenčiausis jis negali palikti nenubausto piktumo, kaipo tikrasis, ištikimas savo pažadėjimuose, jis neužmirš savo tarnų. Kankintinių šauksmas neeina iš ypatiško noro atkeršyti, o tik iš teisingumo; jis išreiškia tai, ko reikalauja Dievo teisybė, kad teisingumas pergalėtu neteisybę. Jie šaukia, kaip šaukė nekaltai užmuštojo Abelio kraujas. Prad. 4, 10. — **(11)** *Baltas rubas.* Kankintiniai gauna pergalėtojų ženklą, baltus rubus. Jie jau dabar turi danguje garbę ir laukia dar didesnio užmokesnio teismo dienoje. — *Ir pasakyta...* Toki yra antra dieviško atsakymo dalis, duota kankintiniams: jiems reikia užsilaikyti dar kokį laiką ramiai dabartiniame stovyje. Tas laikas pavadintas trumpu, o tečiaus nuo to pažadėjimo praėjo 18 šimtmečių, nes visas laikas lig pasaulio pabaigai, palygintas su amžinastimi, tai ištikrųjų tik trumpa valanda. — *Iki prisipildys...* Tų, kurie savo krauju duos liudijimą Dievo apreikštai tiesai, skaitlius Dievui yra žinomas, ir reikia laukti, kad jis bus pilnas. — *Draugininkų*: kurie draug tarnavo Kristui.

(12) *Pasidarė didis...* Atplėšiant šeštą knygos antspaudą įvyksta baisųs apsireiš-

motus magnus factus est, et sol factus est niger tamquam saccus cilicinus: et luna tota facta est sicut sanguis: [13] et stellæ de cœlo ceciderunt super terram, sicut ficus emittit grossos suos cum a vento magno movetur. [14] Et cœlum recessit sicut liber involutus: et omnis mons, et insulæ de locis suis motæ sunt: [15] et reges terræ, et principes, et tribuni, et divites, et fortes, et omnis servus, et liber absconderunt se in speluncis, et in petris montium: [16] et dicunt montibus, et petris: Cadite super nos, et abscondite nos a facie sedentis super thronum, et ab ira Agni: [17] quoniam venit dies magnus iræ ipsorum: et quis poterit stare?

sidarė didis žemės drebėjimas, ir saulė pasidarė juoda, kaip ašutinis maišas, ir visas mėnuo pasidarė, kaip kraujas, [13] ir žvaigždės nuo dangaus puolė ant žemės, kaip figos medis numeta savo neprinokusius vaisius, kada didžio vėjo esti pajudintas. [14] Ir dangus atsitraukė, kaip suvyniojama knyga; ir visi kalnai ir salos buvo pajudinta iš savo vietų; [15] ir žemės karaliai, ir kunigaikščiai, ir vadai, ir turtingieji, ir galingieji, ir visi vergai ir laisvieji pasislėpė lindynėse ir kalnų uolose; [16] ir jie sako kalnams ir uoloms: Kriskite ant musų ir paslėpkite mus nuo sėdinčiojo ant sosto veido ir nuo Avinėlio rustybės; [17] nes didi jų rustybės diena atėjo, ir kas galės stovėti?

4. Du tarpiniu regėjimu: Išrinktieji iš Izraėlio ir iš visų tautų.

Caput VII. [1] Post hæc vidi quatuor Angelos stantes super

7. Perskyrimas. [1] Po to mačiau keturis aniolus, stovinčius

kimai ant žemės ir ant dangaus. Pats Išganytojas pranašavo busiant žemės drebėjimą ir kitus čionai paminėtus prajovus prieš jo antrąjį atėjimą. Plg. Mt. 24, 7. — *Ir saulė..* Plg. Mt. 24, 24. Lk. 20, 25. Iz. 50, 3. — *Ašutinis maišas.* Buvo tai apdaras, panašus į maišą, kuriuo apsivilkdavo esantįs didžiame nuliudime ir darantįs atgailą. — *Mėnuo... kaip kraujas.* Plg. Joėl. 2, 31. — (13) *Ir žvaigždės...* Plg. Mt. 24, 29. Mk. 13, 24. Naum. 3, 12. Iz 34, 4. Kalbama čionai regimai ne apie tikras žvaigždes, bet apie ugninius aerolitus, komėtas ir kitus dangaus kunus, savo išvaizda panašius į žvaigždes. — (14) *Ir dangus...* Dangus rodosi tolimesnis ir mažesnis. — *Kaip suvyniojama..* Plg. 5, 1. Iz. 34, 4. — *O visi kalnai...* Draug su kalnais minimos salos, nes jos yra taipogi kalnai vandenimi apdengtos žemės. Panašųs, bet dar baisesni apsireiškimai įvyks vėliaus. Veiz. 16, 20; 20, 11. — (15) *Ir žemės...* Minėdamas septynis žmonių skyrius Apaštalas išreiškia, kad baimė apims visus žmones be išimčių. — *Kunigaikščiai*: gr. μεγιστᾶνες, didžiunai. — *Pasislėpė...* Visi tuomet supras, kad artinasi baisi teismo diena, ir darys taip, kaip daro žmonės didžiai persigandę ir nustoję vilties. Plg. Iz. 2, 12. 21. — (16) *Ir jie sako...* Plg. Oz. 10, 8. Lk. 23, 30. Jie velytu greitai mirti, negu pasilikti nuolatinėje baimėje. — *Nuo sėdinčiojo...* Labiaus už baimę apsireiškimų ant žemės juos gąsdina rustybė sėdinčiojo ant savo sosto Dievo ir Avinėlio rustybė. — (17) *Nes didi... diena..* Teismo diena jau arti. Plg. Joėl. 2, 1.. 3, 4. — *Ir kas galės..* Plg. Mal. 32.

7, 1—17. Tarp atplėšimo šeštojo antspaudo ir septintojo šv. Jonas mato keturis aniolus, laikančius vėjus, ir vieną, pasikeliantį iš rytų pusės, kurs liepia pirmiesiems aniolams nedaryti pikta žemei, kolei nebus pažymėti Dievo tarnai (1—3). Paskui apgarsinamas pažymėjimas po 12 tukstančių iš kiekvienos Izraėlio giminės (4—8). Toliaus Apaštalas mato nesuskaitomą minią iš visų žemės tautų, o vienas vyresniųjų paaiškina, kas jie yra, ir apsako busiančią jų laimę (9—17).

(7, 1) *Po to.* Plg. 4, 1. Taip pradėdamas aprašinėti naujas regėjimas. Tas

quatuor angulos terræ, tenentes quatuor ventos terræ ne flarent super terram, neque super mare, neque in ullam arborem. [2] Et vidi alterum Angelum ascendentem ab ortu solis, habentem signum Dei vivi: et clamavit voce magna quatuor Angelis, quibus datum est nocere terræ, et mari, [3] dicens: Nolite nocere terræ, et mari, neque arboribus, quoadusque signemus servos Dei nostri in frontibus eorum. [4] Et audivi numerum signatorum, centum quadraginta quatuor millia signati, ex omni tribu filiorum Israel. [5] Ex tribu Juda duodecim millia signati: ex tribu Ruben duodecim millia signati: ex tribu Gad duodecim millia signati: [6] ex tribu Aser duodecim

ant keturių žemės kampų, laikančius keturis žemės vėjus, kad nepustu ant žemės, nei ant juros, nei ant jokio medžio. [2] Ir regėjau kitą aniolą, pasikeliantį nuo saulės tekėjimo, turintį gyvojo Dievo antspaudą; ir jis šaukė didžiu balsu keturiems aniolams, kuriems duota kenkti žemei ir jurai, [3] tardamas: Nekenkite žemei ir jurai, nei medžiams, iki nepažymėsime musų Dievo tarnus ant jų kaktų. [4] Ir aš girdėjau pažymėtųjų skaitlių: šimtas keturios dešimtįs keturi tukstančiai pažymėtųjų, iš visų Izraėlio vaikų giminių. [5] Iš Judo giminės dvylika tukstančių pažymėtų, iš Rubeno giminės dvylika tukstančių pažymėtų, iš Gado giminės dvylika tukstančių

ir sekantis regėjimas yra tai lyg-kad atsakymas į klausimą: *Kas galės stovėti* (6, 17), nes čionai kalbama apie išrinktuosius. — *Keturis aniolus.* Aniolų tiek, kiek svarbiausių vėjų ir kiek žemės kampų, kuri regimai suprantama kaipo lyguma. Vėjai įvaizdinami lyg-kokios esybės, kurias galima sulaikyti ir paleisti.— *Ant jokio medžio.* Minimi ypač medžiai, nes audros ant jų labiausiai parodo savo galybę, rasdamos pasipriešinimą jų šakose ir lapuose. — (2) *Kitą aniolą, pasikeliantį...* Tas aniolas pasikelia augštyn, kad jo paliepimą geriaus išgirstu visi keturi vėjų aniolai. Keliasi gi iš rytų pusės, iš ten iš kur žmonėms ateina daug gerumo, iš kur saulė užteka, atnešdama šviesą ir gaivinančią šilumą. — *Dievo antspaudą.* Kaip žemės karaliai ir kunigaikščiai turi savo antspaudus, taip ir Dievas įvaizdinamas turįs antspaudą su savo vardu. Tuo antspaudu tuojau bus pažymėti išrinktieji. — *Duota kenkti..* Regimai keturi aniolai turėjo paliepimą žudyti žemę vėjų paleidimu. Nors toliaus jie nėra aiškiai minimi, bet gali buti, kad jų veikimas apsireiškia aprašyme sekančių nelaimių, kuomet pražuna trečia medžių dalis ir visa žolė ant žemės, o taipogi trečia juros dalis. — (3) *Iki nepažymėsime...* Pažymimi buvo Dievo tarnai kryžiaus ženklu, arba tikriaus Dievo vardu, kadangi žemiaus aiškiai sakoma, kad jie turėjo ant savo kaktos Dievo ir Avinėlio vardą. Pažymėjimo tikslas dvejopas: aiškiai nurodyti, kad pažymėtieji yra Dievo nuosavybė, ir apsaugoti juos nuo nelaimių, kurias paleis kiti aniolai į žemę. Taip-pat ir žvėries garbintojai turi jo žymę ant savo kaktos ir ant dešinės rankos. Plg. 13, 10 ir t. Senobėje ypatingu ženklu pažymėdavo vergus ir kareivius. — *Ant jų kaktų:* garbingiausioje vietoje, kame žymė geriausiai galėjo buti matoma. — (4) *Ir aš girdėjau...* Paties žymėjimo šv. Jonas nemato ir tik patiria pažymėtųjų skaitlių. Skaitlinė 144000 yra visai symbolinė. Ji sudėta iš 1000, reiškiančio daugumą, paimto po dvyliką kartų iš dvylikos Izraėlio giminių. — *Iš visų Izraėlio...* Nors kaikurie aiškintojai ir mano, kad čia kalbama apie mystiškąjį Izraėlį, t. y. visą Kristaus Bažnyčią, ir kad skaitlinė 144000 reiškia tas pačias ypatas, kurios žemiaus pavadintos nesuskaitoma minia, tečiaus tikresnė regisi yra nuomonė tų, kurie supranta 144000 iš Izraėlio apie atsiversiančius prie tikėjimo žydus (plg. Rym. 11, 25...), o nesuskaitomą minią iš visų tautų apie įeinančius į Kristaus Bažnyčią iš pagonių. Tarp Izraėlio giminių nėra paminėtos Dano giminės, anot vienų dėlto, kad iš jos gimsiąs Antikristas, anot kitų gi,

millia signati: ex tribu Nephthali duodecim millia signati: ex tribu Manasse duodecim millia signati: [7] ex tribu Simeon duodecim millia signati: ex tribu Levi duodecim millia signati: ex tribu Issachar duodecim millia signati: [8] ex tribu Zabulon duodecim millia signati: ex tribu Joseph duodecim millia signati: ex tribu Benjamin duodecim millia signati.

pažymėtų, [6] Iš Asero giminės dvylika tukstančių pažymėtų, iš Nęptalio giminės dvylika tukstančių pažymėtų, iš Manaso giminės dvylika tukstančių pažymėtų, [7] iš Simeono giminės dvylika tukstančių pažymėtų, iš Levio giminės dvylika tukstančių pažymėtų, iš Isakaro giminės dvylika tukstančių pažymėtų, [8] iš Zabulono giminės dvylika tukstančių pažymėtų, iš Juozapo giminės dvylika tukstančių pažymėtų, iš Benjamino giminės dvylika tukstančių pažymėtų.

[9] Post hæc vidi turbam magnam, quam dinumerare nemo poterat ex omnibus gentibus, et tribubus, et populis, et linguis: stantes ante thronum, et in conspectu Agni, amicti stolis albis, et palmae in manibus eorum: [10] et clamabant voce magna dicentes: Salus Deo nostro, qui sedet super thronum, et Agno. [11] Et omnes Angeli stabant in circuitu throni, et seniorum, et quatuor animalium: et cecide-

[9] Po to regėjau didžią minią, kurios niekas negalėjo suskaityti, iš visų tautų, ir giminių, ir žmonių kuopų, ir kalbų; jie stovėjo ties sostu ir Avinėlio akyvaizdoje, apvilkti baltais rubais, ir palmės buvo jų rankose; [10] ir jie šaukė didžiu balsu, tardami: Išganymas musų Dievui, sėdinčiam ant sosto, ir Avinėliui. [11] Ir visi aniolai stovėjo aplink sostą, ir aplink vyresniuosius ir keturis gyvunus; ir perpuolė ties

kad Dano giminė jau seniai pražuvusi, kadangi jos neberandame paminėtos 1 Kron. pp. 4—8, kame išskaitomos kitos giminės. Išskaitant Izraėlio gimines apleidžiama esti kaikada Levio giminė, kaipo negavusi atskiros dalies Žadėtosios žemės padalinime, bet kaipo kunigų giminė turėjusios savo dalį tarp kitų. Čionai ji minima lygiai su kitomis, nes S. Įst. kunigystė yra jau pasiliovusi, ir Levio giminė vėl pasidarė lygi kitoms. — (**5, 6**) *Iš Judo...* Pirmoje vietoje paminėta Judo giminė, kaipo gavusio mesianiškus pažadėjimus; po jo eina Rubenas, kaipo vyriausis amžiu. Juozapas ir Benjaminas paminėti paskutinėje vietoje, kaipo jauniausieji. Juozapo giminė padalinta į dvi, bet Manasas išvardintas augščiaus už savo tėvą, o vietoje antrojo sunaus Efraimo pastatytas pats Juozapas.

(**9**) *Po to regėjau.* Antras tarpinis regėjimas. — *Didžią minią...* Daug didesnis yra skaitlius išrinktųjų, kurie nepriklauso prie žydų tautos, bet paimti iš viso pasaulio, kaip nurodo keturi vardai: *Tautų...* — *Jie stovėjo...* Stovėjimas ties Dievo sostu ir Avinėlio akyvaizdoje išreiškia jų amžiną vienybę su Dievu. — *Apvilkti baltais...* Balti rubai nurodo amžiną išrinktųjų šlovę ir laimę; palmės gi rankose yra tai jų pergalėjimo ženklas, kadangi jos budavo senobėje duodamos, taip-pat kaip ir vainikas, pergalėtojams viešuose žaidimuose. — (**10**) *Ir šaukė didžiu balsu,* taip apreikšdami didį savo džiaugsmą ir dėkingumą. — *Išganymas...* Išrinktieji šlovina sėdintį ant sosto Dievą kaipo pirmutinę savo išganymo pradžią, ir Avinėlį, kaipo jo tarpininką. Jie išpažįsta, kad tas išganymas, kurį jie amžinai paveldėjo, išliuosuoti iš visokio suspaudimo, yra tai tarsi nuosavybė, Dievui ir Avinėliui priklausanti; ir už tą išganymą išrinktieji yra jiemdviem begalo dėkingi. — (**11**) *Ir visi aniolai...* Su išrinktųjų pašlovinimais sujungia da-

runt in conspectu throni in facies suas, et adoraverunt Deum, [12] dicentes, Amen. Benedictio, et claritas, et sapientia, et gratiarum actio, honor, et virtus, et fortitudo Deo nostro in sæcula sæculorum, Amen. [13] Et respondit unus de senioribus, et dixit mihi: Hi, qui amicti sunt stolis albis, qui sunt? et unde venerunt? [14] Et dixi illi: Domine mi, tu scis. Et dixit mihi: Hi sunt, qui venerunt de tribulatione magna, et laverunt stolas suas, et dealbaverunt eas in sanguine Agni. [15] Ideo sunt ante thronum Dei, et serviunt ei die ac nocte in templo ejus: et qui sedet in throno, habitabit super illos: [16] non esurient, neque sitient amplius, nec cadet super illos sol, neque ullus æstus: [17] quoniam Agnus, qui in medio throni est, reget illos, et

sostu ant savo veidų ir pagarbino Dievą, [12] tardami: Amen. Palaiminimas, ir garbė, ir išmintis, ir dėkojimas, šlovė ir galybė ir tvirtybė musų Dievui į amžių amžius. Amen. [13] Ir vienas vyresniųjų atsiliepė ir man tarė: Tie, kurie apvilkti baltais rubais, kas jie yra? ir iš kur atėjo? [14] Ir aš jam tariau: Mano Viešpatie, tu žinai. Ir jis man tarė: Tie yra, kurie atėjo iš didžio suspaudimo ir apiplovė savo rubus ir juos išbaltino Avinėlio kraujuje. [15] Todėl jie yra ties Dievo sostu ir jam tarnauja dieną ir naktį jo bažnyčioje; ir sėdintis ant sosto gyvens ant jų. [16] Jie daugiaus nebealks, nei trokš, nei juos saulė ištiks nei joki kaitra; [17] kadangi Avinėlis, kurs yra viduje sosto, ganys juos ir nuves juos prie gyvybės vandenų šaltinių, ir Dievas nu-

bar savo šlovinimus aniolai, patvirtindami juos savuoju: (**12**) *Amen. Palaiminimas..* Aniolų pašlovinimas čionai visai panašus į išreikštąjį augšč. 5, 12. —(**13**) *Ir vienas...* Vienas vyresniųjų paaiškina šv. Jonui, kas yra ta nesuskaitoma minia. —*Tie, kurie...* Vyresnysis išsireiškia taip, lyg-kad šv. Jonas butu turėjęs pats pažinti, kas yra ta minia. — (**14**) *Mano Viešpatie.* Į Apaštalą atsiliepia dangaus esybė, palaimintas pergalėtojas, todėl šv. Jonas su didžia pagarba jį vadina savo viešpačiu. — *Tu žinai.* Atsakymas lygus žodžiams: aš nežinau, bet tikiuos iš tavęs patirti. Plg. Ez. 37, 3. — *Kurie atėjo.* Anot gr. t.: ateina. Regimai Apaštalas matė palaimintuosius besirenkant. — *Iš didžio suspaudimo.* Pats Išganytojas pranašavo apie didį suspaudimą (Mt. 24, 21), kurs gal nurodytas atsitikimais, įvykstančiais, atplėšiant septintąjį antspaudą, ir kurį pranoksiantįs ženklai aprašyti 6, 12-17. — *Ir apiplovė..* Ne tik kankintiniai, bet visi išrinktieji, kurie per atgailą apiplovė savo rubus Avinėlio kraujuje ir drąsiai pasirodė ištikimi tikėjimui (Beda Ven.). — (**15**) *Todėl:* kadangi jie drąsiai sutiko prispaudimą dėl Kristaus ir gyveno šventai. Toliaus eina aprašymas išrinktųjų užsiėmimo ir neapsakomos laimės danguje: *Yra ties Dievo...* — *Tarnauja.* Gr. ž. λατρεύουσι išreiškia, kad išrinktųjų tarnavimas yra tai pildymas kunigų tarnystės, nes jie visi yra kunigai anot 1, 6 ir k. Tarnauti Dievui yra tai turėti atilsį, veizdėti, mylėti ir šlovinti (Tom.). — *Jo bažnyčioje:* danguje, kaipo Dievo šventykloje (4, 1). — *Gyvens ant jų:* laikys juos savo globoje, arba anot gr. t., išties ant jų savo šėtrą, taigi visuomet pasiliks arti jų. — (**16**) *Jie daugiaus...* Išrinktųjų laimė aprašoma Izaijo žodžiais 49, 9. 10. Plg. Iz. 25, 8. Vargai minimi tokie, kokie ypač esti keliaujant per tyrus. — (**17**) *Avinėlis, kurs...* Pas Izaiją yra toje vietoje: Pergalėtojas juos ves... — *Ganys..* Gr. t. ποιμανεῖ. Avinėlis, per kurio kraują išrinktieji atėjo į tą vietą, kame regėjime jie matomi, ten pat gano savuosius (14, 1...) ir veda prie gyvojo vandens šaltinio. — Tuodu regėjimu turi padrąsinti Bažnyčią, kuriai teks matyti didžiausias nelaimes pasaulio pabaigoje. Tikintįs, žinodami apie galutiną pergalėjimą, drąsiai ir su pasitikėjimu privalo sutikti paskutinį ištyrimą.

deducet eos ad vitæ fontes aquarum, et absterget Deus omnem lacrymam ab oculis eorum.

šluostys nuo jų akių kiekvieną ašarą.

Kas darėsi septintąjį antspaudą atplėšus. Šeši pirmieji trimitai.

Caput VIII. [1] Et cum aperuisset sigillum septimum, factum est silentium in cœlo, quasi media hora. [2] Et vidi septem Angelos stantes in conspectu Dei: et datae sunt illis septem tubae. [3] Et alius Angelus venit, et stetit ante altare habens thuribulum aureum: et data sunt illi incensa multa, ut daret de orationibus sanctorum omnium super altare aureum, quod est ante thronum Dei. [4] Et ascendit fumus incensorum de orationi-

8. Perskyrimas. [1] Ir kad buvo atplėšęs septintąjį antspaudą, pasidarė danguje tyla, kaip per pusę valandos. [2] Ir aš regėjau septynis aniolus, stovinčius Dievo akyvaizdoje, ir buvo jiems duota septyni trimitai. [3] Ir kitas aniolas atėjo ir stojosi ties altorium, turėdamas aukso smilkytuvą; ir buvo jam duota daug smilkylų, kad dėtu iš visų šventųjų maldų ant aukso altoriaus, kurs yra ties Dievo sostu. [4] Ir smilkylų dumai iš šventųjų mal-

---

8, 1—9, 21. Atplėšiant septintąjį antspaudą darosi išpradžios danguje tyla per pusvalandį. Paskui septyni aniolai gauna trimitus, į kuriuos pučiant turi buti apreikštos septintojo antspaudo paslaptįs, bet pirma kitas aniolas atnašauja Dievui šventųjų maldas (8, 1—6). Atsiliepiant pirmam trimitui pražuna trečioji žemės dalis, antram trečioji juros dalis, trečiam trečioji upių ir versmių dalis, ketvirtam trečioji žvaigždžių dalis (8, 7—12). Prieš penktąjį ir šeštąjį trimitavimą apgarsinama žemės gyventojams trejopa deja (8, 13). Atsiliepiant penktajam trimitui atsiveria gelmė, o iš jos išeina didžiogiai, kuriems leidžiama kankinti per penkis mėnesius žmones, bet ne užmušti. Tai ir yra pirmoji deja (9, 1 — 12). Pučiant į šeštąjį trimitą paleidžiami ant Euprato keturi aniolai, kurie su nesuskaitoma kariuomene išžudo trečiąją žmonių dalį, kitiems vienok nedarant atgailos (9, 13—21).

(8, 1) *Pasidarė danguje tyla.* Iki tai vietai šv. Jonas girdėjo nuolatinius Dievo šlovinimus (v. 5, 8... 6, 1. 3. 5. 7. 9. 12); dabar gi, atplėšus paskutinį antspaudą, viskas nutilsta. Tas nutilimas paženklina tolesnių laukiamų apreiškimų svarbumą. — *Kaip per pusę valandos.* Pusės valandos tylėjimas anot kaikurių esąs pranašystė apie didžią ramybę, busiančią per trumpą laiką Bažnyčioje prieš pačią pasaulio pabaigą; bet gali buti, kad Apaštalas istoriškai aprašydamas regėjimus, nori tik pažymėti, jog jis per pusvalandį nematė jokių naujų atsitikimų danguje. — (2) *Septynis aniolus.* Tais septyniais aniolais gal yra vyresniosios dangaus dvasios, minimos jau S. Įst. (v. Tob. 12, 15. Plg. Lk. 1, 19), turinčios pirmenybę tarp kitų. — *Trimitai.* Jie dažnai minimi N. Įst. eschatologiškoje prasmėje. V. Mt. 24, 31. 1 Kor. 15, 52. 1 Tes. 4, 16. Ir S. Įst. trimitais buvo apskelbiami svarbųs atsitikimai, o taipogi jie yra ženklas prisiartinančios Viešpaties dienos. V. Joėl. 2, 1. — (3) *Ir kitas aniolas*: ne iš septynių tarpo. — *Ties altorium.* Gr. t.: ant altoriaus. Aniolas rasi skrajojo viršuje altoriaus. Minimas čionai altorius tai auksinis dangiškos šventyklos smilkylų altorius, atskirtinas nuo aukų altoriaus. Plg. 6, 9. 2 Moz. 30, 2. — *Aukso smilkytuvą.* Ir senobėje žydų šventykloje buvo vienas arba keletas tokių smilkytuvų. Plg. 2 Moz. 27, 3; 38, 3 ir k. — *Kad dėtu iš...* Geriaus anot gr. t.: kad pridėtu prie visų šventųjų maldų... Tos šventųjų maldos, jau minėtos augščiaus 5, 8, buvo sudėtos ant altoriaus. Aniolas prideda prie jų smilkylų, kad padarytu maldų kvapą dar meilesniu Dievui. — (4) *Iš šventųjų maldų.* Anot gr. t.: Smilkylų dumai pakilo už šventųjų maldas, arba prisidėdami

bus sanctorum de manu Angeli coram Deo. [5] Et accepit Angelus thuribulum, et implevit illud de igne altaris, et misit in terram, et facta sunt tonitrua, et voces, et fulgura, et terraemotus magnus. [6] Et septem Angeli, qui habebant septem tubas, praeparaverunt se ut tuba canerent.

[7] Et primus Angelus tuba cecinit, et facta est grando, et ignis, mista in sanguine, et missum est in terram, et tertia pars terræ combusta est, et tertia pars arborum concremata est, et omne fœnum viride combustum est. [8] Et secundus Angelus tuba cecinit: et tamquam mons magnus igne ardens missus est in mare, et facta est tertia pars maris sanguis, [9] et mortua est tertia pars creaturæ eorum, quæ habebant animas in mari, et tertia pars navium interiit. [10] Et tertius Angelus tuba cecinit: et cecidit de cœlo stella magna, ardens tamquam facula, et cecidit in tertiam partem fluminum,

dų pakilo iš aniolo rankos Dievo akyvaizdoje. [5] Ir aniolas paėmė smilkytuvą ir pripildė jį ugnimi nuo altoriaus ir metė į žemę; ir pasidarė griausmai, ir balsai, ir žaibai, ir didis žemės drebėjimas. [6] Ir septyni aniolai, turėjusieji septynis trimitus, prisirengė trimituoti.

[7] Ir pirmasis aniolas sutrimitavo: ir pasidarė kruša ir ugnis, sumaišyta su krauju, ir tai buvo mesta į žemę; ir trečia žemės dalis buvo sudeginta, ir trečia medžių dalis sudegė, ir visoki žalia žolė nudegė. [8] Ir antras aniolas sutrimitavo: ir tarsi didis ugnimi degantis kalnas buvo mestas į jurą, ir trečia juros dalis pavirto krauju, [9] ir numirė trečia dalis tų sutvėrimų, kurie gyvena juroje, ir trečia laivų dalis žuvo. [10] Ir trečias aniolas sutrimitavo, ir iš dangaus nukrito didi žvaigždė, deganti kaip žiburys, ir įkrito į trečią upių dalį ir į vandenų versmes. [11] Ir žvaigždės vardas

---

prie maldų. — (**5**) *Ir aniolas...* Plg. Iz. 6, 6. 7. Ez. 10, 2... Kada įdėti smilkytuvan smilkylai buvo sudegę, aniolas jį pripildė paimtomis nuo to paties auksinio altoriaus žarijomis. — *Ir metė.* Ką aniolas metė į žemę, ar visą smilkytuvą su žarijomis, ar vien žarijas, nevisai aišku. — *Ir pasidarė...* Tuo pačiu įrankiu atnašaujami Dievui šventųjų pašlovinimai ir baudžiami nusidėjėliai — *Griausmai...* Yra tai pirmieji apsireiškimai tolimesnių baisių nelaimių.

(**7**) *Ir pirmasis aniolas...* Kaip septynios gromatos ir septyni antspaudai, taip ir trimitai dalinami į du skyriu. Pirmųjų keturių trimitų nelaimės paliečia tiesiog tik gamtą, o ne žmones. Trimitavimu ne tik apreiškiamos tos nelaimės, bet Apaštalas regi taipogi jas įvykstant. — *Kruša ir ugnis...* Ta bausmė panaši į septintąją Egypto bausmę (2 Moz. 9, 24); bet čionai ji baisesnė, nes anot gr. t. krusa ir ugnis, įmaišyta į kraują, buvo mesta žemėn. — *Trečia žemės...* Ugnis esanti tame kraujo lietuje sudegino visa, kas augo ant paviršio trečios dalies visos žemės. — (**8**) *Tarsi didis... kalnas*: didžiausis ugnies kamuolis, turėjusis kalno išvaizdą. Plg. Jer. 51, 25. — *Trečia juros...* Jura čionai reiškia visus vandenynus ir juras apskritai. Egypte pirmoji bausmė apsireiškė panašiai pavirtimu Nilo vandens krauju ir iššuvimu visų jo gyvių. Plg. 2 Moz. 7, 17. — (**9**) *Trečią laivų...* Kaip pražuvo laivai, nepasakyta. — (**10**) *Nukrito iš dangaus...* Ta bausmė neturi į save panašios S. Įst. — *Kaip žiburys*: fakelas. — *Į trečią upių...* Kaip augščiaus buvo pagadintas surus jurų vanduo, taip dabar saldus upių ir versmių. — (**11**) *Metėlė.* Žvaigždės vardas nurodo jos veikimą, kadangi metėlė yra labai karti žolė. Nuo žvaigždės trečia vandenų dalis įgauna didžiau-

et in fontes aquarum: [11] et nomen stellæ dicitur Absinthium; et facta est tertia pars aquarum in absinthium: et multi hominum mortui sunt de aquis, quia amaræ factæ sunt. [12] Et quartus Angelus tuba cecinit: et percussa est tertia pars solis, et tertia pars lunæ, et tertia pars stellarum, ita ut obscuraretur tertia pars eorum, et diei non luceret pars tertia, et noctis similiter.

[13] Et vidi, et audivi vocem unius aquilæ volantis per medium cœli, dicentis voce magna: Væ, væ, væ habitantibus in terra de ceteris vocibus trium Angelorum, qui erant tuba canituri.

Caput IX. [1] Et quintus Angelus tuba cecinit: et vidi stellam de cœlo cecidisse in terram, et data est ei clavis putei abyssi. [2] Et aperuit puteum abyssi: et ascendit fumus putei, sicut fumus fornacis magnæ: et obscuratus est sol, et aer de fumo putei: [3] et de fumo putei exierunt locustæ in terram, et data

vadinasi Metėlė; ir trečia vandenų dalis pavirto metėlėmis; ir daug žmonių numirė nuo vandenų, kadangi buvo pasidarę kartųs. [12] Ir ketvirtas aniolas sutrimitavo: ir buvo ištikta trečia saulės dalis, ir trečia mėnulio dalis, ir trečia žvaigždžių dalis, taip kad aptemo trečia jų dalis ir nešvietė trečią dienos dalį, taip-pat ir nakties.

[13] Ir regėjau ir girdėjau balsą vieno arelio, skrendančio per dangaus vidurį, tariančio didžiu balsu: Deja, deja, deja gyvenantiems ant žemės dėlei kitų trimitavimų trijų aniolų, kurie dar turėjo trimituoti!

9. Perskyrimas. [1] Ir penktas aniolas sutrimitavo; ir aš regėjau žvaigždę nukritusią iš dangaus į žemę, ir buvo jai duotas gelmės šulinio raktas. [2] Ir ji atidarė gelmės šulinį, ir pasikėlė iš šulinio dumai, kaip didžio kakalio dumai, ir saulė ir oras aptemo nuo šulinio dumų. [3] Ir iš šulinio dumų išėjo did-

sį kartumą, lyg-kad pats vanduo butu pavirtęs metėlėmis, o per apkartusį vandenį nukenčia žmonių daugybė. — (12) *Ir buvo ištikta...* Ta bausmė truputį primena devintą Egypto bausmę. Plg. 2 Moz. 10, 21... — *Ir nešvietė trečią dienos...* Diena pasidarė trumpesnė trečdaliu, arba anot kitų aiškintojų dienos šviesumas sumažėjo trečdaliu. — *Ir nakties.* Nakties trečia dalis tapo tamsesnė negu paprastai.

(13) *Balsą vieno arelio...* Sekančių bausmių didumą apgarsina išanksto skrendantis arelis, šaukdamas: deja. — *Per dangaus vidurį.* Arelis skraido pačioje dangaus augštumoje, zenite, kad jo balsas butu geriaus visiems girdimas. — *Gyvenantiems ant žemės...* Nelaimės įvykstančios trimituojant trims likusiems aniolams, paliečia tiesiog žmones.

(9, 1) *Regėjau žvaigždę...* Nors čionai minima taip-pat nukritusi is dangaus žvaigždė, kaip ir augšč. 8, 10, bet ji įvaizdina anot daugelio aiškintojų nupuolusį aniolą; nes ir S. Įst. aniolai kaikada vadinasi žvaigždėmis. V. Job. 25, 5. — *Duotas gelmės šulinio raktas.* Gelme čionai pavadintas pragaras, piktųjų dvasių buveinė. Pragaras įvaizdinamas kaipo vieta sujungta su žemės paviršiu šuliniu, kurs uždengtas yra ir užrakintas; taip esti užrakinami dažnai ir dabar šuliniai rytų kraštuose. — (2) *Ir ji atidarė...* Išleidžiamos pragaro galybės, kad įvykdytu Dievo nutarimus prieš piktuosius. Jos dabar gali išeiti, bet tiktai dėlto, kad Dievas leidžia. Tas gi leidimas įvaizdintas rakto padavimu. — *Pasikėlė iš šulinio dumai...* Pragaras pilnas ugnies, todėl atidarius jo šulinį, išsiverčia daugybė dumų. — *Kaip...* Plg. 2 Moz. 19, 18. — (3) *Ir iš šulinio...* Pasirodantis iš dumų

est illis potestas, sicut habent potestatem scorpiones terræ: [4] et præceptum est illis ne læderent fœnum terræ, neque omne viride, neque omnem arborem: nisi tantum homines, qui non habent signum Dei in frontibus suis. [5] Et datum est illis ne occiderent eos: sed ut cruciarent mensibus quinque: et cruciatus eorum, ut cruciatus scorpii cum percutit hominem. [6] Et in diebus illis quærent homines mortem, et non invenient eam: et desiderabunt mori, et fugiet mors ab eis. [7] Et similitudines locustarum, similes equis paratis in prœlium: et super capita earum tamquam coronæ similes auro: et facies earum tamquam facies hominum. [8] Et habebant capillos sicut capillos mulierum: et

žiogiai ant žemės. Ir buvo jiems duota toki galybė, kaip ją turi žemės kurkliai; [4] ir jiems buvo įsakyta nepažeisti žemės žolės, nei jokio žaliumo, nei jokio medžio, o tiktai žmones, kurie neturėjo Dievo žymės ant savo kaktos; [5] ir duota jiems ne užmušti juos, bet tik kankinti per penkis mėnesius; ir jų padaryti kankinimai buvo kaip kentėjimai nuo kurklio, kada jis įkanda žmogų. [6] Ir anose dienose žmonės ieškos mirties ir jos neras; ir trokš numirti, o mirtis bėgs nuo jų. [7] Ir didžiogiai išvaizda panašųs į arklius, prirengtus į kovą; ir ant jų galvų lyg-kad vainikai, panašųs į auksą, ir jų veidai kaip žmonių veidai. [8] Ir turėjo plaukus kaip moterų plaukai, ir jų dantis buvo

---

didžiogiai yra piktųjų dvasių emblema. Didžiogių pasirodymas primena Egypto bausmę 2 Moz. 4, 4. — *Kaip ją turi...* Tuo ypač skyrėsi pragaro didžiogiai nuo paprastųjų, kad kandžiojo žmones, kaip kandžioja žemės kurkliai. Iš to palyginimo reikia išvesti, kad nelabai pamatuotas yra aiškinimas tų, kurie supranta nupuolusią iš dangaus žvaigždę apie kokį nors didį klaidžiatikį, o didžiogių darbe mato visokių klaidžiatikysčių pasekmes. — (4) *Nepažeisti žemės žolės, nei...* Suėsti žoles ir visa, kas ant žemės žaliuoja, yra tai pirmas paprastųjų didžiogių darbas. V. Joėl. 1, 4... — *Neturi Dievo žymės...* Apie tą žymę, apsaugančią nuo didžiogių kankinimo, veiz. augšč. 7, 1... (5) *Ir duota...* Nors slaptingai didžiogiai turi savo piktumą iš ten, iš kur jie patįs atsirado ant žemės, bet Dievo valia išleisti jie gali parodyti tą savo piktumą tik tose ribose ir taip ilgai, kaip Dievas pavelija. — *Penkis mėnesius.* Tiek laiko maž-daug tęsiasi paprastųjų didžiogių užpuolimas; bet čionai penki mėnesiai rasi nurodo, kad didžiogių kankinimas tęsis apribotą laiką; kokį vienok, apie tai nieko tikra negalima pasakyti. — *Ir jų padaryti...* V. augšč. 3. eil. — (6) *Ir anose dienose...* Apaštalas iki tai vietai aprašinėdamas bausmę vartojo praeitąjį laiką, lyg-kad ji jau butu įvykusi; dabar gi busiančiuoju laiku aiškiaus pažymi, kad jo regėjimas yra pranašystė apie ateitį. — *Ieškos mirties...* Didžiogių padaryti kentėjimai taip bus skaudųs, kad varginamieji visai nusimins ir ieškos išsigelbėjimo mirtyje, vienok veltui. Plg. 6, 16. — (7) *Ir didžiogiai...* Iš pragarinių didžiogių aprašymo, kurį čia šv. Jonas paduoda, pasirodo, kad jie ištikrųjų ne žemės gyviai, nors ir turi tikrą panašumą į paprastus žemės didžiogius. — *Panašųs į arklius...* Paprastų didžiogių galva truputį primena arklio galvą. V. Joėl. 2, 4. — *Lyg-kad vainikai.* Gal ir čionai Apaštalas daro aliuziją į truputį išsikišantį paprastųjų didžiogių viršugalvį. Galop šv. Jonas aprašo didžiogius matytus regėjime, kurie ir savo didumu ir išvaizda žymiai skyrėsi nuo paprastųjų. — *Jų veidai...* Ir tas palyginimas nepatvirtina nuomonės aiškintojų, suprantančių didžiogius apie tikrus žmones; nes Apaštalas nesako, kad didžiogiai turėjo žmonių veidą, bet tik *kaip žmonių*; tuo labiaus, kad ir paprastųjų didžiogių veidas ypač padidintas anot daugelio nors tolimai primena žmogaus veidą. — (8) *Ir turėjo plaukus...* Ilgi plaukai dažnai ima-

dentes earum, sicut dentes leonum erant: [9] et habebant loricas sicut loricas ferreas, et vox alarum earum sicut vox curruum equorum multorum currentium in bellum: [10] et habebant caudas similes scorpionum, et aculei erant in caudis earum: et potestas earum nocere hominibus mensibus quinque: [11] et habebant super se regem angelum abyssi, cui nomen hebraice Abaddon, græce autem Apollyon, latine habens nomen Exterminans. [12] Væ unum abiit, et ecce veniunt adhuc duo væ post hæc.

[13] Et sextus Angelus tuba cecinit: et audivi vocem unam ex quatuor cornibus altaris aurei, quod est ante oculos Dei, [14] dicentem sexto Angelo, qui habebat tubam: Solve quatuor angelos, qui alligati sunt in flumine magno Euphrate. [15] Et soluti

kaip liutų dantįs; [9] ir turėjo šarvus kaip geležinius šarvus, ir jų sparnų bildėjimas kaip užimas vežimų su daugeliu arklių, bėgančių į kovą. [10] Ir jie turėjo uodegas panašias į kurklių, ir geluonįs buvo jų uodegose, ir buvo jiems valia kenkti žmonėms per penkis mėnesius. [11] Ir turėjo ant savęs karalių, gelmės aniolą, kuriam vardas ebrajiškai Abaddon, graikiškai gi Apollyon o lotyniškai turįs vardą Naikintojas. [12] Viena deja nuėjo, ir štai ateina dar dvi deji paskui.

[13] Ir šeštas aniolas sutrimitavo: ir aš girdėjau vieną balsą iš keturių ragų aukso altoriaus, kurs yra po Dievo akių, [14] tarianti šeštam aniolui, turėjusiam trimitą: Atrišk keturis aniolus, pririštus pas didžiąją Euprato upę. [15] Ir keturi aniolai, kurie

mi kaipo symbolis dorinio ištvirkimo. Bet šv. Jonas rasi ir čionai daro aliuziją į du gana ilgu rageliu ant didžiogių kaktos, arba į plaukus augančius ant vienos didžiogių rųšies. — *Jų dantįs...* Toks pat palyginimas yra pas Joėlį 1, 6. — (**9**) *Ir turėjo šarvus...* Ir paprasti didžiogiai turi gana kietus žvynus, kuriuos galima lyginti su mažais šarvais. — *Jų sparnų...* Veiz. Joėl. 2, 5. Jer. 47, 3. — (**10**) *Ir turėjo uodegas.*. Kadangi pragaro didžiogiams buvo leista gelti žmones, todėl jie turėjo reikalingas tam dalykui geluonis. Plg. augšč. 3. ir 5. eil. — (**11**) *Ir turėjo ant savęs...* Paprasti didžiogiai neturi vado. V. Pat. 30, 27. — *Gelmės aniolą*: piktąją dvasią, turinčią valdžią ant kitų dvasių pačioje pragaro gilumoje. — *Abaddon.* Tas vardas sutinkamas jau S. Įst. Job. 26, 6; 28, 22, kame juo pavadinta numirusiųjų buveinė, kaipo prapulties vieta. — *Lotyniškai...* Tie žodžiai parašyti ne šv. Jono, bet pridėti to, kas vertė Apreiškimą į lotynų kalbą. Naikintojo vardas geriausiai pritinka slaptingų didžiogių vadui. — (**12**) *Viena deja...* Tokį patėmijimą daro nuo savęs šv. Jonas, pažymėdamas, kad iš eilios įvyksta tai, ką skelbė arelis 8, 13.

(**13**) *Ir šeštas...* To aniolo trimitavimas atveda užpuolimą baisios kariuomenės. Dar ir tuo jis skiriasi nuo kitų, kad jis pats prisideda prie bausmės įvykimo. — *Vieną balsą.* Gal tas balsas buvo paties Dievo. — *Iš keturių.*. Augščiau minėtas smilkylų altorius (8, 3) turėjo kaip ir žemiškasis žydų šventykloje (2 Moz. 30, 1. 10) ant keturių savo kerčių ragus, iš kurių šv. Jonas girdėjo išeinantį balsą. — (**14**) *Atrišk keturis...* Tų aniolų skaitlius keturi gal dėlto, kad jie turi nešti prapultį į keturias žemės šalis. Nors jie veda piktą kariuomenę, bet patįs yra tikriausiai ne piktos dvasios, bet dangaus aniolai. — *Pririštus...* Jie pririšti Dievo valios paskyrimu, kad sulaikytu siunčiamas ant žmonių bausmes arba jas įvykdytu. — *Pas didžiąją...* Euprato upė didžiausi savo šalyje minima pažymėjimui, kad baisi kariumenė ateis iš rytų krašto, kaipo symbolio tos vietos, iš kurios kitados S. Įst., Dievui taip parėdant, ėjo užkariautojai Asyrijiečiai į žydų žemę. — (**15**) *Prisirengę valandai...* Aniolai stovėjo laukdami Dievo ženklo; jie buvo nuolat pasiryžę vesti savo ka-

sunt quatuor angeli, qui parati erant in horam, et diem, et mensem, et annum: ut occiderent tertiam partem hominum. [16] Et numerus equestris exercitus vicies millies dena millia. Et audivi numerum eorum. [17] Et ita vidi equos in visione: et qui sedebant super eos, habebant loricas igneas, et hyacinthinas, et sulphureas, et capita equorum erant tamquam capita leonum: et de ore eorum procedit ignis, et fumus, et sulphur. [18] Et ab his tribus plagis occisa est tertia pars hominum de igne, et de fumo, et sulphure, quæ procedebant de ore ipsorum. [19] Potestas enim equorum in ore eorum est, et in caudis eorum: nam caudæ eorum similes serpentibus, habentes capita: et in his nocent. [20] Et ceteri homines, qui non sunt occisi in his plagis, neque pœnitentiam egerunt de operibus manuum suarum, ut non adorarent dæmo-

buvo prisirengę valandai, ir dienai, ir mėnesiui, ir metams, buvo atrišti, kad užmuštų trečią žmonių dalį. [16] Ir raitėliškos kariuomenės skaitlius dvidešimt tukstančių sykių dešimts tukstančių; ir girdėjau jų skaitlių. [17] Ir taip aš mačiau arklius regėjime; o kurie ant jų sėdėjo, turėjo šarvus ugnies varsos, mėlynus ir sėros varsos; ir arklių galvos buvo kaip liutų galvos; ir iš jų nasrų išeina ugnis ir dumai ir sėra. [18] Ir tais trimis kankinimais buvo užmušta trečia žmonių dalis, ugnimi, ir dumais, ir sėra, išeinančiais iš jų nasrų. [19] Nes arklių galybė yra jų nasruose ir jų uodegose; kadangi jų uodegos panašios į žalčius ir turi galvas, ir jomis kenkia [20] Ir kiti žmonės, kurie nebuvo užmušti tais kankinimais, nedarė atgailos už savo rankų darbus, kad nebegarbintu velnių, ir auksinių, ir sidabrinių, ir varinių, ir akmeninių, ir medinių

---

riuomenę, kaip tik išgirs paliepimą, vis tiek ar jis bus už valandos duotas, ar už dienos, ar už mėnesio, ar už metų. — *Kad užmuštu..* Kaip tas užmušimas įvyksta, sakoma toliaus. — (**16**) *Ir raitėliškos...* Žudysianti trečią žmonių dalį kariuomenė yra raitarija, kad greičiaus galėtu pasiekti visus kraštus. Netoli Eupratoʼ šv. Jono laikais gyveno drąsųs Partai, kurie iš rytų užpuldinėdavo Rymo valstiją. Ypač jų raitarija buvo baisi užpuldinėjamiems. Vienok čionai kalbama ne apie Partų, bet apie visai kitokią kariuomenę, kuria Dievas pasinaudos savo rustybei apreikšti pasaulio pabaigoje. — *Dvidešimt...* t. y. dvi miriadų miriados arba du šimtu milionų. — *Ir girdėjau...* Kariuomenės skaitlius buvo Apaštalui pasakytas.—(**17**) *Ir taip*: kaip toliaus aprašyta. — *Regėjime*, todėl aprašomi raitėliai yra symboliniai. — *Turėjo šarvus...* Raitėliai turi ant savo šarvų varsas tų dalykų, kurie išeina iš arklių nasrų; tokiuo budu tarp pačių raitėlių ir jų arklių darosi lyg-koki ypatinga vienybė. — *Mėlynus*: tokios varsos kaip dumai. — *Ir arklių galvos...* Nes tie arkliai turėjo nužudyti žmones. — (**18**) *Ugnimi...* Išeinanti iš arklių nasrų ugnis galėjo sudeginti, dumai nutroškinti, sėra susvilinti. Su ugnimi jungiama sėra, kame kalbama apie Dievo teismo darymą. Kad sėra su ugnimi eina iš arklių nasrų, yra tai ženklas, kad užmušimas reiškia Dievo teismą, panašų į tą, kurs buvo padarytas Sodomai. Galop pragaro ugnis toliaus 19, 20; 21, 9 įvaizdinama kaipo sėrinė ugnis; todėl raitėlių kariuomenė yra tai pragaro kariuomenė, nors ją paleidžia geri aniolai. — (**19**) *Nes arklių...* Patėmijimas panašus į padarytąjį apie didžiogius 10. eil. — *Kadangi jų uodegos...* Ir tuo labai skiriasi kariuomenės arkliai nuo paprastųjų, kad vietoje uodegų jie turi žalčius, kuriais kad ir neužmušami žmonės, kaip nasrais, tai vis-gi jiems labai kenkiama.—(**20**) *Ir kiti...* Ir didžiausios bausmės, kurios ištiko daugelį, neįstengė at-

nia, et simulacra aurea, et argentea, et ærea, et lapidea, et lignea, quæ neque videre possunt, neque audire, neque ambulare. [21] et non egerunt pœnitentiam ab homicidiis suis, neque a veneficiis suis, neque a fornicatione sua, neque a furtis suis.

stabų, negalinčių nei matyti, nei girdėti, nei vaikščioti, [21] ir nedarė atgailos už savo žmogžudystes, nei už savo žavėjimus, nei už savo paleistuvystę, nei už savo vagystes.

6. Tarpinis regėjimas: Slaptinga knygelė. Du liudytoju.

Caput X. [1] Et vidi alium Angelum fortem descendentem de cœlo amictum nube, et iris in capite ejus, et facies ejus erat ut sol, et pedes ejus tamquam columnæ ignis: [2] et habebat in manu sua libellum apertum: et posuit pedem suum dextrum super mare, sinistrum autem super terram: [3] et clamavit voce

10. Perskyrimas. [1] Ir aš mačiau kitą galingą aniolą, nužengiantį iš dangaus, apvilktą debesimi; ir ororykštė buvo ant jo galvos, ir jo veidas buvo kaip saulė, ir jo kojos kaip ugnies šulas; [2] ir jis turėjo savo rankoje atvirą knygelę. Ir padėjo savo dešinę koją ant juros, o kairiąją ant žemės. [3] Ir šaukė

vesti kitų prie pasitaisymo. — *Už savo rankų...* Jie nesiliovė garbinę stabus, kuriuos patįs buvo padirbę savo rankomis. — *Velnių.* Garbės atidavinėjimas stabams buvo ne kas kita, kaip tik pačių piktųjų dvasių garbinimas. Plg. 1 Kor. 10, 20 Ps. 105, 37.—*Ir auksinių...* Plg. Bar. 6, 29. 56. Dan. 5, 4. 23. Ps. 113, 4-7, 134, 15-17 ir k. — (21) *Už savo žmogžudystės...* Tokie buvo dažniausiai atsitinkantįs pagonių nusidėjimai. Jie išskaityti toje eilioje, kaip žydų dekaloge.

10, 1 — 11, 14. Tarp šeštojo ir septintojo trimito, taip-pat kaip tarp atplėšimo šeštojo ir septintojo antspaudo, randasi tarpinis regėjimas, sudėtas iš dviejų dalių, paliečiantis Jeruzalės ir jos bažnyčios likimą. Pirmoje to tarpinio regėjimo dalyje šv. Jonas mato aniolą, turintį rankoje knygelę, kurs su prisieka garsina, kad po septintojo trimito pilnai įvyks Dievo paslaptįs (10, 1—7). Paskui Apaštalas gauna paliepimą praryti knygelę, kad dar pranašautu apie daugelį tautų (10, 8—11). Antroje tarpinio regėjimo dalyje šv. Jonui liepiama išmatuoti Dievo bažnyčią be šventoriaus, kurs draug su šventuoju miestu atiduodamas sumindžioti pagonims, tuo gi pačiu metu turi pranašauti ir daryti stebuklus du Dievo liudytoju (11, 1—6). Paskui tuodu liudytoju užmuša žvėris, pakilusis iš gelmės, bet po pusketvirtos dienos juodu vėl prisikelia ir gauna paliepimą užžengti dangun, o žemės drebėjimas sugriauna dešimtą miesto dalį ir pražudo 7000 žmonių; kiti gi atiduoda Dievui garbę. Taip užsibaigia antroji deja (11, 7—14).

(10, 1) *Kitą galingą...* Vienas galingas aniolas paminėtas jau 5, 2; dabar šv. Jonas mato kitą. — *Nužengiantį...* Aniolas nužengdamas eina tuo keliu, kurį Viešpats išsirinks dienoje savo atėjimo į teismą; jis pasirodo, kaipo Viešpaties pasiuntinys ir visame savo apsireiškime įvaizdina Viešpatį. Plg. 1, 16. Mt. 17, 2. Tame regėjime šv. Jonas jaučiasi esąs ant žemės (plg. 4, 1), nors to nepažymi. — (2) *Savo rankoje*: kairioje: (plg. 5 eil.).—*Atvirą knygelę.* Taigi, ji nebuvo ta pati, kurią Avinėlis ėmė iš sėdinčiojo ant sosto, nes čionai kalbama apie mažą knygelę ir atvirą, tuotarpu kad ten buvo knyga, todėl nemaža, ir užženklinta. Knygelės turiniu rasi buvo dalykai, kurie surašyti toliaus Apreiškime. — *Ir padėjo...* Taip nurodoma didi aniolo galybė ir valdžia ant žemės ir juros, įvaizdinanti paties Dievo visagalybę, kurio teismo niekas negalės išvengti. — (3) *Didžiu balsu...* Plg. 6, 1 ir k. Balso didumas išreiš-

magna, quemadmodum cum leo rugit. Et cum clamasset, locuta sunt septem tonitrua voces suas. [4] Et cum locuta fuissent septem tonitrua voces suas, ego scripturus eram: et audivi vocem de cœlo dicentem mihi: Signa quæ locuta sunt septem tonitrua: et noli ea scribere. [5] Et Angelus, quem vidi stantem super mare, et super terram, levavit manum suam ad cœlum: [6] et juravit per viventem in sæcula sæculorum, qui creavit cœlum, et ea quæ in eo sunt: et terram, et ea quæ in ea sunt: et mare, et ea quæ in eo sunt: Quia tempus non erit amplius: [7] sed in diebus vocis septimi Angeli, cum cœperit tuba canere, consummabitur mysterium Dei, sicut evangelizavit per servos suos prophetas.

[8] Et audivi vocem de cœlo iterum loquentem mecum, et dicentem: Vade, et accipe librum apertum de manu Angeli stantis super mare, et super terram.

didžiu balsu, kaip kad liutas rėkia. Ir jam sušukus, septyni griausmai atsiliepė savo balsais. [4] Ir kad septyni griausmai buvo atsiliepę savo balsais, aš buvau pasiryžęs rašyti, ir išgirdau balsą iš dangaus, man tariantį: Padėk antspaudą ant to, ką septyni griausmai kalbėjo ir tai nerašyk. [5] Ir aniolas, kurį aš regėjau stovintį ant juros ir ant žemės, pakėlė savo ranką į dangų [6] ir prisiekė per gyvąjį į amžių amžius, sutvėrusį dangų ir tai, kas jame yra, ir žemę ir tai, kas ant jos yra, ir jurą ir tai, kas joje yra, kad daugiaus nebebus laiko, [7] bet dienose septintojo aniolo, kada jis pradės trimituoti, bus pilnai įvykdyta Dievo paslaptis, kaip jis apskelbė per savo tarnus pranašus.

[8] Ir aš girdėjau balsą iš dangaus vėl su manim kalbantį ir tariantį: Eik ir imk atvirą knygelę iš rankos aniolo, stovinčio ant juros ir ant žemės. [9] Ir nu-

---

kiamas dar palyginimu, kurs paprastai vartojamas S. Įst., kada reikia pažymėti pranašystė, turinti savyje baisius grasimus. Plg. Oz. 11, 10. Joėl. 3, 16. Am. 1, 2. 3. — *Septyni griausmai...* Tie griausmai įvaizdina paties Dievo balsą, nes griausmais Dievas kalbėjo ant Sinajaus į savo išrinktąją tautą. Plg. taipogi Ps. 28, 1.. Jo. 12, 28. 29 ir k. — **(4)** *Ir kada septyni..*: kada griausmų žodžiai buvo pasakyti visi, nes Apaštalas girdėjo regimai suprantamus sau žodžius, kuriuos jis norėjo tuojau užrašyti. — *Buvau pasiryžęs rašyti*: kaip Apaštalui buvo liepta jau pirmame regėjime. V. 1, 11, 19. — *Padėk antspaudą*: užlaikyk paslaptį, kad niekas nežinotu,ką kalbėjo griausmų balsas; taigi, girdėti žodžiai turėjo pasilikti paslaptimi bent tuo tarpu Dievo Bažnyčiai, ir jų nėra Apreiškime (*tai nerašyk*).—**(5)** *Ir aniolas... pakėlė savo ranką.* Gr. t.: dešinę ranką. Yra tai prisiekos ženklas. Plg. 1 Moz. 14, 22. Dan. 12, 7. — **(6)** *Prisiekė per...* Prisieka daroma vardan amžinojo ir visagalinčio Dievo, todėl tikrai įvykdysiančio savo užmanymus, kuriuos jis tuojau apreikš savo tarnui. — *Kad daugiaus..*: kad laikas tuojau pasibaigs, tuojau įvyks visų dalykų užbaiga ir prasidės amžinastis. —**(7)** *Bet dienose.* Daugskaitlis nurodo, kad septintojo trimituojančio aniolo laikas turės šiokį tokį ilgumą, nors jis ir bus pabaigos ženklas. — *Dievo paslaptis*: Dievo užmanymai, paliečiantįs jo Bažnyčios ir pasaulio pabaigą. — *Kaip jis apskelbė*, ὡς εὐηγγέλισε. Pasiuntinystė, duota S. ir N. Įst. pranašams, buvo tai geros naujienos skelbimas, kadangi jie turėjo pranašauti apie išganymą ir atpirkimą. Plg. Rym. 16, 15. Ef. 3, 1 - 12. Kol. 1, 26 ir k.

(8) *Ir aš regėjau...* Apaštalui visupirma Dievas duoda paliepimą imti iš aniolo rankos knygelę. — **(9)** *Ir nuėjau...* Ėjimas įvyko regėjime. — *Ir ją praryk.* Toks pat paliepimas kitados buvo duotas

[9] Et abii ad Angelum, dicens ei, ut daret mihi librum. Et dixit mihi: Accipe librum, et devora illum: et faciet amaricari ventrem tuum, sed in ore tuo erit dulce tamquam mel. [10] Et accepi librum de manu Angeli, et devoravi illum: et erat in ore meo tamquam mel dulce: et cum devorassem eum, amaricatus est venter meus: [11] et dixit mihi: Oportet te iterum prophetare gentibus, et populis, et linguis, et regibus multis.

Caput XI. [1] Et datus est mihi calamus similis virgæ, et dictum est mihi: Surge, et metire templum Dei, et altare, et adorantes in eo. [2] Atrium autem,

ėjau pas aniolą ir jam pasakiau, kad man duotu knygelę. Ir jis man tarė: Imk knygelę ir ją praryk; ji padarys kartumą tavo viduriuose, bet tavo burnoje bus saldi kaip medus. [10] Ir aš paėmiau iš aniolo rankos knygelę ir ją prarijau; ir mano burnoje ji buvo saldi kaip medus; ir kada ją prarijau, pasidarė kartu mano viduriuose. [11] Ir man pasakyta: Reikia tau vėl pranašauti daugeliui tautų, ir žmonių, ir kalbų. ir karalių.

11. Perskyrimas. [1] Ir man buvo duota nendrė, panaši į lazdą, ir man pasakyta: Kelkis ir išmatuok Dievo bažnyčią, ir altorių, ir tenai garbinančius; [2] o

---

pranašui Ezekiėliui (Ez, 2. 8. 9. 3, 1... Plg, Jer. 15, 16). Prarijimas yra čionai ženklas visiško pažinimo, pasisavinimo knygelės turinio. — *Ji padarys...* Dievo žodžių pažinimas, o per tai suėjimas artimesnėn vienybėn su Viešpačiu turi padaryti šv. Jonui, kaip ir S. Įst. pranašui, didžiausį malonumą, čionai išreikštą saldumu burnoje. Kadangi vienok knygelėje užrašytos bausmės, Dievo skiriamos pasauliui, todėl jautri Apaštalo širdis negalės nepajusti nuliudimo dėlei tų pažintų bausmių, kurias jis pats turi apreikšti išanksto žmonėms. Tas nuliudimas ir skausmas išreikšta apkartimu viduriuose. Panašių jausmų nepritȳrė S. Įst. pranašas.— (**10**) *Ir aš paėmiau...* Apaštalas išpildo paliepimą ir mini savo jausmus tik ne toje pačioje eilioje, kaip sakė aniolas, bet kaip jie ištikrųjų įvyko. — (**11**) *Ir man...* Knygelės prarijimu patvirtintam Apaštalui Dievas liepia pildyti toliaus pranašo pareigas. Jo pranašystės turi paliesti visą žmoniją, kuri čionai išreikšta, kaip ir augšč. 5, 9; 7, 9, keturiais žodžiais, su tuo tik skirtumu, kad čia vietoje giminių paminėti karaliai.

(**11, 1**) *Ir man buvo...* Kas davė nendrę ir paliepimą matuoti, nepasakyta. Apaštalas turi atlikti symbolinį matavimą, panašų į tą, kurį buvo liepta padaryti Ezekiėliui 40, 3... *Išmatuok.* Išmatavimo tikslas yra čionai apsaugoti nuo išgriovimo, sunaikinimo, kadangi visa, kas palieka neišmatuota, atiduodama sumindžioti pagonims. — *Dievą bažnyčią:* pačią šventyklą, kuri pas žydus sudėta bu vo iš šventosios dalies ir švenčiausios. Kadangi 2. eil. minimas šventasis miestas, t. y. Jeruzalė, todėl ir čionai kalbama apie Jeruzalės bažnyčią. Bet žemiška žydų šventykla Jeruzalėje išgriauta buvo jau beveik pirm trijųdešimtų metų, todėl ne ją turi matuoti šv. Jonas. Kaip pats matavimas yra symbolinis, taip ir šventykla symbolinė. Ji reiškia Kristaus įsteigtą Bažnyčią, kurioje niekuomet nesiliaus tikrojo Dievo garbinimas, nors pasaulio pabaigoje ir daug tikinčiųjų atstos nuo tikėjimo. — *Altorių:* esantį pačioje šventykloje smilkymo altorių, arba pastatytąjį ties šventyklos durimis deginamų aukų altorių, kaip symbolį altoriaus, ant kurio Kristaus Bažnyčioje visuomet aukojama nekruvina N. Į. auka. Ir ji visuomet bus aukojama lig pasaulio pabaigai. — *Tenai garbinančius.* Kristaus Bažnyčioje niekuomet nepritruks tikrų Dievo garbintojų. Rasi čionai turėta mintyje augščiaus pažymėtus 144000 izraėlitų, kurie tapdami krikščionimis atras prieglaudą ir išganymą symbolinėje šventykloje, tuotarpu kad kitus jų brolius ir pagonis ištiks Dievo bausmės.— (**2**) *O šventorių...* Aplink Jeruzalės šventyklą buvo platųs kiemai-šventoriai, kurie čionai įvaizdina kitus žydus, nepriimsiančius tikėjimo ir neįeisiančius į Kri-

quod est foris templum, ejice foras, et ne metiaris illud: quoniam datum est gentibus, et civitatem sanctam calcabunt mensibus quadraginta duobus: [3] et dabo duobus testibus meis, et prophetabunt diebus mille ducentis sexaginta, amicti saccis. [4] Hi sunt duæ olivæ, et duo candelabra in conspectu Domini terræ stantes. [5] Et si quis voluerit eos nocere, ignis exiet de ore eorum, et devorabit inimicos eorum: et si quis voluerit eos lædere, sic oportet eum occidi. [6] Hi habent potestatem claudendi cœlum, ne pluat diebus prophetiæ ipsorum: et po-

šventorių, esantį aplink bažnyčia, palikk ir jo nematuok, kadangi jis atiduotas pagonims. ir jie mindžios šventą miestą keturias dešimtis du mėnesiu. [3] Ir aš duosiu dviem mano liudytojam pranašauti, maišais apsivilkus, per tukstantį du šimtu šešias dešimtis dienų. [4] Šituodu yra du alyvmedžiu ir du žibintuvu, stovinčiu žemės Viešpaties akyvaizdoje. [5] Ir jei kas norėtu jiemdviem užkenkti, ugnis išeis iš jųdviejų burnos ir prarys jųdviejų neprietelius; ir jei kas norėtu juodu pažeisti, toks turi buti taip nužudytas. [6] Jiemdviem valia uždaryti dangų, kad

staus Bažnyčią. — *Kadangi atiduotas..* Kiti žydai nustoję Dievo baimės, susivienys su pagonimis ir patįs jais pavirs. Kad čionai nekalbama apie rymiečių užpuolimą ant Jeruzalės, kaip mano kaikurie aiškintojai, suprantama kad ir iš to, jog jiems paėmus bažnyčios šventorių nebegali buti ir šnekos apie pačios bažnyčios pasilikimą nepaimtos. — *Mindžios šventą miestą:* kaip symbolinį vidurį teokratiškos žydų tautos. — *Keturias dešimtis...* t. y. pusketvirtų metų. Tiek pat laiko viešpataus Antikristas (v. 13, 5). Sudėjus abi skaitlini gauname septynerius metus. Taip yra išreiškiamas, tikriausiai symbolinėje prasmėje, sulyginamai neperdaug ilgas laikas, bet pilnai užtektinas, kurį Dievas paliks savo Bažnyčiai, kad ji apsivalytu per kentėjimus ir laimėtu galutiną pergalėjimą. Skaitlinė 42 mėnesiu gal dar nurodo, kad tarp atsitikimų įvykstančių tų mėnesiu metu ir Antikristo atėjimo nebebus jokio tarpo. — (3) *Ir aš...* Dievas žada atsiųsti paskutinį perspėjimą regimai žydams tuo pačiu laiku, kada jų miestas bus pagonių mindomas. — *Duosiu dviem...* Du Dievo pasiuntiniu gaus ypatingą galybę, kad juodu pildytu pranašų pareigas. Kas bus tuodu pasiuntiniu-liudytoju? Seniausis padavimas, siekiantis antrąjį šimtmetį, atsako, kad Elijas ir Enokas, kuriuodu nenumirdamu stebuklingai persiskyrė su šiuo pasauliu, ateis pildytų pranašų pasiuntinystės pas savo brolius žydus ir numirs kankintiniais dėlei savo uolumo. Padavimas, paliečiantis Elijo atėjimą, randa patvirtinimą pas pranašą Malakiją 4, 5, kurio žodžiai anot paties Išganytojo (Mt. 17, 11...) tik išdalies teišsipildė šv. Jone Krikštytojuje, todėl pilnai įvyks tik prieš antrąjį Kristaus atėjimą. Enokas minimas šv. Judo, 14... kaipo atgailos skelbėjas; bet vietoje jo vėlesnis padavimas stato Mozę, kurs minimas draug su Eliju pas Malakiją ir į kurio valdžią žemiaus 6. eil. daroma aiški aliuzija; svarbiausia vienok kliutimi yra ta aplinkybė, kad Mozė jau perėjo per mirtį. — *Maišais apsivilkus.* Tokiuos apdarus kaipo atgailos ženklą dėvėdavo pranašai. V. 4 Kar. 1, 8. Mt. 3, 4 ir k. — Per tukstantį... t. y. per 42 *mėnesiu* arba pusketvirtų metų. Du liudytoju regimai pranašaus tuo pačiu laiku, kuomet per 42 mėnesiu bus pagonių mindomas bažnyčios šventorius ir šv. miestas. — (4) *Du alyvmedžiu ir du...* Palyginimas paimtas iš Zak. 4, 3... Pas S. Į. pranašą du alyvmedžiu stovi prie gabijos septyniomis šakomis, kad duotu alyvos jos žiburiams palaikyti. — *Stovinčiu:* nuolat pasiryžusiu pildyti Viešpaties valią. — (5) *Ir jei kas...* Du liudytoju gali apsiginti nuo savo priešų, kolei neišpildys savo tarnystės. — *Ugnis išeis...* Plg. 4 Kar. 1, 10... — *Ir jei...* Ta pati mintis atkartota truputį kitais žodžiais. — *Taip:* ugnimi.—(6) *Ir jiemdviem valia...* Plg. 3 Kar. 17, 1... 18, 1. Taip pat Elijui buvo leista sustabdyti lietų. — *Turi valią ant...* Kaip Mozė. Plg. 2 Moz. 7, 19... 8, 2...

testatem habent super aquas convertendi eas in sanguinem, et percutere terram omni plaga quotiescumque voluerint.

[7] Et cum finierint testimonium suum, bestia, quæ ascendit de abysso, faciet adversum eos bellum, et vincet illos, et occidet eos. [8] Et corpora eorum jacebunt in plateis civitatis magnæ, quæ vocatur spiritualiter Sodoma, et Ægyptus, ubi et Dominus eorum crucifixus est. [9] Et videbunt de tribubus, et populis, et linguis, et gentibus corpora eorum per tres dies, et dimidium: et corpora eorum non sinent poni in monumentis. [10] Et inhabitantes terram gaudebunt super illos, et jucundabuntur: et munera mittent invicem, quoniam hi duo prophetæ cruciaverunt eos, qui habitabunt super terram. [11] Et post dies tres, et dimidium, spiritus vitæ a Deo intravit in eos. Et ste-

lietus nelytu jųdviejų pranašavimo dienose; ir turi valią ant vandenų paversti juos krauju ir ištikti žemę visokiuo kankinimu, kiekkartų panorės.

[7] Ir kad juodu pabaigs savo liudijimą. žvėris pasikeliantis iš gelmės kariaus prieš juodu, ir juodu pergalės, ir užmuš juodu. [8] Ir jųdviejų lavonai gulės ant gatvių didžio miesto, kurs dvasiškai vadinasi Sodoma ir Egyptas, kur ir jųdviejų Viešpats prikaltas buvo prie kryžiaus. [9] Ir daugelis iš giminių, ir žmonių ir kalbų, ir tautų matys jųdviejų lavonus per pusketvirtos dienos ir neleis padėti jųdviejų lavonų į grabus. [10] Ir žemės gyventojai džiaugsis dėlei jųdviejų ir linksminsis ir siųs kiti kitiems dovanas, kadangi šituodu pranašu kankino žemės gyventojus. [11] Ir po pusketvirtos dienos gyvybės dvasia nuo Dievo įeis į juodu. Ir juodu atsistojo ant savo kojų, ir didi baimė ištiko

(7) *Ir kad juodu pabaigs*..: po 1260 dienų (v. 3. eil). — *Liudijimą*: jiemdviem pavestąją pasiuntinystę. V. 3. eil. — *Žvėris*... Tas žvėris aprašytas toliaus 13, 1... Jis įvaizdina Antikristą. Žvėris pasikelia iš juros gelmės (13, 1); bet ištikrųjų ta gelmė yra pragaras (plg. 9, 1). — *Kariaus*... Žvėris regimai skaitys du liudytoju savo neprieteliais, kadangi juodu apsakos Kristų. — *Pergalės ir*... Dievui tai leidžiant. — (8) *Ir jųdviejų lavonai*... Palikimas lavonų nepalaidotais skaitosi didžiausiu išniekinimu. — *Didžio miesto*... Tame mieste du liudytoju pildė savo pareigas, ir čia juos užmuš žvėris, kurs taip-pat čionai turi savo buveinę. Žvėries miestas toliaus (14, 8; 18, 2...) pavadintas Babylonu kaipo prieškrikščioniškojo pasaulio sostinė. — *Dvasiškai*, t. y. symbolinėje prasmėje miestas gauna vardą Sodomos ir Egypto kaipo tų vietų, kuriose radosi daugiausiai Dievo neprietelių, kurios buvo kiečiausiai nubaustos, ir iš kurių buvo išgelbėti teisieji. Bet tuo miestu yra taipogi Jeruzalė, nes čia kentėjo ir mirė ant kryžiaus dviejų liudytojų Viešpats, Jėzus Kristus; ji anot 2. eil. atiduota pagonims mindžioti; ji pas pranašus (Iz. 1, 10. Plg. Jer. 23, 14. Ez. 16, 46 ir k.) esti vadinama Sodoma. Iš viso čia pasakyto aišku, kad tame didžiame mieste bus Antikristo pasirodymo laiku krikščionystės vidurys; čia bus typiška Jeruzalė; bet kaip ji ištikrųjų vadinsis ir kokiame ji bus krašte, apie tai pasilieka paslaptis. — (9) *Ir daugelis*... Visa pasaulio dauguma pritaria žvėriui ir džiaugiasi dėlei dviejų liudytojų nužudymo. — *Per pusketvirtos dienos*. Taip nurodoma, kad džiaugsmas ir pasityčiojimas iš nužudytųjų bus tik trumpas. — *Neleis*... — Iš neapykantos ir paniekinimo dėlei. — (10) *Ir žemės gyventojai*... Dviejų liudytojų neprieteliai tarsis esą pergalėtojai ir visokiais budais išreikš savo linksmybę (plg. Neem. 8, 10. 12. Est. 8, 19. 20). — *Kankino žemės gyventojus*: didžiai vargino savo šaukimu į atgailą, savo geru pavyzdžiu, savo mokslu ir stebuklais. — (11) *Ir po*... Dievas pri-

terunt super pedes suos, et timor magnus cecidit super eos, qui viderunt eos. [12] Et audierunt vocem magnam de cœlo, dicentem eis: Ascendite huc. Et ascenderunt in cœlum in nube: et viderunt illos inimici eorum. [13] Et in illa hora factus est terræmotus magnus, et decima pars civitatis cecidit: et occisa sunt in terræmotu nomina hominum septem millia: et reliqui in timorem sunt missi, et dederunt gloriam Deo cœli. [14] Væ secundum abiit: et ecce væ tertium veniet cito.

tuos, kurie juodu matė. [12] Ir girdėjo didį balsą iš dangaus jiemdviem tariantį: Užžengkita šian. Ir juodu užžengė dangun debesyje, ir jų neprieteliai juodu regėjo. [13] Ir anoje valandoje pasidarė didis žemės drebėjimas; ir dešimta miesto dalis sugriuvo, ir buvo užmušta žemės drebėjimu septyni tukstančiai žmonių, o kiti buvo apimti baimės ir davė dangaus Dievui garbę. [14] Antroji deja nuėjo, ir štai ateis veikiai trećioji deja.

III. Kristaus Bažnyčios kova su šetonu. 1. Septintasis trimitas. Moteriškė ir slibinas.

[15] Et septimus Angelus tuba cecinit: et factæ sunt voces magnæ in cœlo dicentes: Factum

[15] Ir sekmasis aniolas sutrimitavo, ir pasidarė danguje didi balsai, tariantįs: Šio pasaulio ka-

kelia du kaukintiniu.—*Gyvybės dvasia*, kurios davėju yra Dievas. — *Įėjo.* Regėjime šv. Jonas mato tuos busiančius atsitikimus kaipo jau įvykusius, todėl vartoja praeitąjį laiką. — *Juodu atsistojo...* Gyvybės sugrįžimo ženklas yra jų atsistojimas. Plg. 4 Kar. 13, 21. Ez. 37, 10. — *Ir didi baimė...* Tame prikėlime neprieteliai pažino Dievo ranką ir ženklą veikiai ateisiančios bausmės. — (12) *Ir girdėjo...* Balsą girdėjo du kankintiniu, o gal taipogi ir jų neprieteliai, kuriuos jis galėjo dar labiaus nugąsdinti. — *Užžengkita šian*: į dangų, iš kur girdėjosi balsas. — *Debesyje*, kaip jų Viešpats. V. Apd. 1, 9. — *Juodu regėjo*, su didžiausiu savo užgėdinimu, baime ir piktumu. —(13) *Ir anoje valandoje*: Kuomet du liudytoju kėlėsi į dangų. — *Ir dešimta...* Dievo bausmės neprisiėjo ilgai laukti, ir ji buvo baisi. Visupirma nukenčia pats miestas, toliaus pražuna daug žmonių, bet ta bausmė turi ir laimingą pasekmę, nes ji atveria gyvais likusiems akis, jie daro atgailą, pasiduoda Dievui ir atiduoda jam garbę. Kitaip buvo su išlikusiais nuo pražuvimo, kada žudė pragarinė kariuomenė. Plg. 9, 20. — (14) *Antroji deja...* Plg. 9, 12... — *Trečioji deja.* . V. 12, 12.

11, 15—12, 18. Po tarpinio regėjimo šv. Jonas aprašo, kas atsitiko septintam aniolui sutrimitavus. Kaip tik atsiliepė septintojo trimito garsas, danguje pasklydo balsai, apreiškiantįs kovą ir teismą, ir išanksto šlovinantįs Dievo ir Kristaus pergalėjimą, kurs apsakojamas tolesniuose regėjimuose (11, 15 - 19). Pirmame regėjime Apaštalas mato saule apvilktą nėščią moteriškę, kuri turi pagimdyti sunų, valdysiantį visus žmones. Draug pasirodo slibinas tykojantis moteriškės ir jos kudikio, bet veltui (12, 1-6). Antrame regėjime šv. Jonas mato, kaip slibinas šv. Mikolo pergalėtas numetamas žemėn (12, 7-12). Numestas slibinas mėgina persekioti moteriškę, nepavykus gi tam persekiojimui, atkreipia savo pyktį ir kovą prieš kitus moteriškės ainius, užlaikančius Dievo įsakymus (12, 13-18).

(15) *Ir sekmasis...* Septintasis trimitas yra tarsi ženklas kad ir ne tuojau įvykstančios visų dalykų užbaigos, bet pradžios jau paskutinio veiksmo pasaulio dramoje. Tai, kas po septintojo aniolo sutrimitavimo turi įvykti ant žemės, danguje sutinkama su didžiausiu džiaugsmu, nes tas paskutinis veiksmas yra tai Dievo ir Kristaus pergalėjimas, kurį dangaus

est regnum hujus mundi, Domini nostri et Christi ejus, et regnabit in sæcula sæculorum: Amen. [16] Et viginti quatuor seniores, qui in conspectu Dei sedent in sedibus suis, ceciderunt in facies suas, et adoraverunt Deum, dicentes: [17] Gratias agimus tibi Domine Deus omnipotens, qui es, et qui eras, et qui venturus es: quia accepisti virtutem tuam magnam, et regnasti. [18] Et iratæ sunt gentes, et advenit ira tua, et tempus mortuorum judicari, et reddere mercedem servis tuis prophetis, et sanctis, et timentibus nomen tuum pusillis, et magnis, et exterminandi eos, qui corruperunt terram. [19] Et apertum est templum Dei in cœlo: et visa est arca testamenti ejus in templo ejus, et facta sunt fulgura, et voces, et terraemotus, et grando magna.

ralystė teko musų Viešpačiui ir jo Kristui; ir jis karaliaus į amžių amžius. Amen. [16] Ir dvidešimtketuri vyresnieji, kurie Dievo akyvaizdoje sėdi ant savo sostų, perpuolė ant savo veidų ir pagarbino Dievą, tardami: [17] Dėkojame tau, Viešpatie Dieve visagalis, kurs esi, ir kurs buvai, ir kurs turi ateiti, kad ėmei savo didžią galybę ir pasirodei karaliumi. [18] Ir pagonįs supyko, ir atėjo tavo rustybė ir laikas teisti numirusius, ir atiduoti užmokesnį tavo tarnams pranašams, ir šventiesiems, ir kurie bijosi tavo vardo, mažiems ir didiems, ir išnaikinti tuos, kurie pagadino žemę. [19] Ir buvo atidaryta Dievo bažnyčia danguje; sandoros skrynia buvo matoma jo bažnyčioje; ir pasidarė žaibai, ir balsai, ir žemės drebėjimai, ir didi kruša.

gyventojai šlovina išanksto. Patįs dalykai, už kuriuos dėkoja dangaus gyventojai, ir paskutinis teismas aprašomi žemiaus. — *Karalystė teko...* Pasaulyje buvusieji Dievo ir Kristaus nepriețeliai galutinai pergalėti; šetono viešpatavimas sunaikintas, ir jau nebėra jokių kliučių, kad butu įsteigtas pilniausis karaliavimas Viešpaties visame pasaulyje. — *Viešpačiui ir...* Tie žodžiai primena Ps. 2, 2. 6. Plg. žem. 12, 10. Apd. 4, 26. — *Jis karaliaus*: Dievas Tėvas, arba, anot kitų aiškintojų, Kristus, arba gal geriaus Dievas ir Kristus. — (**16**) *Ir dvidešimt...* Veiz. 4, 4. —(**17**) *Dėkojame...* Vyresnieji nebemaldauja, bet tik dėkoja, nes jie jau mato galutiną pergalėjimą; dėkoja gi už tai, kad Dievas vėl ėmė pilną savo viešpatavimą, kurs tarsi aptemdytas buvo nusidėjimo viešpatavimu, pasiekusiu savo augščiausį laipsnį Antikriste. — *Kurs turi ateiti.* Tų žodžių nėra geriausiuose rankraščiuose, taip kaip jų nėra žemiaus 16, 5, kadangi vyresnieji veizdi į Viešpaties atėjimą jau kaipo į įvykusį. — (**18**) *Ir pagonįs...* Tie žodžiai primena Ps. 2, 1 ir Ps. 98, 1. Jais nurodoma kliutis, trukdžiusi iki tam laikui Dievo karalystės atėjimą. — *Atėjo tavo rustybė ir...* Dievo nepriețelių rustybė sukėlė jo rustybę; su Dievo gi rustybe ateina teismas; o teisman turi stoti prisikėlę visi numirusieji. — *Tarnams pranašams, ir... ir...* Tame teisme neivienas ištikimai tarnavęs Viešpačiui nebus užmirštas ir apleistas, bet ir nepriețeliai nepasiliks be baisaus atlyginimo. — (**19**) *Ir buvo atidaryta...* Augščiaus šv. Jonas matė ir paminėjo degininamųjų aukų altorių, visą bažnyčią, smilkylų altorių; dabar atsidaro švenčiausioji bažnyčios dalis, kurioje stovi sandoros skrynia, įvaizdinanti Dievo sostą, pasiliekantį tarp išrinktosios tautos. Ton švenčiausion dalin senobėje valia buvo įeiti tik vyriausiam kunigui vieną sykį į metus, bet dabar, pražuvus piktajam pasauliui, ji atvira visiems; yra tai ženklas, kad sandora tarp dangiškojo karaliaus ir jo žmonių jau visai užbaigta ir su visais pasidarė nebesuardoma. Ir tas bažnyčios atsidarymas aprašomas išanksto, nors jis įvyksta ištikrųjų paskiaus. — *Ir pasidarė...* Gr. t. trečioje vietoje išvardinti dar griausmai.

Caput XII. [1] Et signum magnum apparuit in cœlo: Mulier amicta sole, et luna sub pedibus ejus, et in capite ejus corona stellarum duodecim: [2] et in utero habens, clamabat parturiens, et cruciabatur ut pariat. [3] Et visum est aliud signum in cœlo: et ecce draco magnus rufus habens capita septem, et cornua decem: et in capitibus ejus diademata septem, [4] et cauda ejus trahebat tertiam partem stellarum cœli, et misit eas in terram, et draco stetit ante mulierem, quae erat paritura: ut cum peperisset, filium ejus devoraret. [5] Et peperit filium mascu-

12. Perskyrimas. [1] Ir pasirodė didis ženklas danguje: Moteriškė saule apvilkta, ir mėnuo buvo po jos kojomis, ir ant jos galvos dvylikos žvaigždžių vainikas. [2] Ir ji buvo nėščia, ir šaukė gimdydama, ir kentėjo gimdymo skausmus. [3] Ir kitas ženklas buvo matomas danguje: ir štai didis rausvas slibinas, turintis septynias galvas ir dešimtį ragų, ir ant savo galvų septynis vainikus. [4] Ir jo uodega vilko trečią dangaus žvaigždžių dalį ir metė jas žemėn; ir slibinas stojosi ties gimdysiančia moteriške, kad, jai pagimdžius, prarytu jos kudikį. [5] Ir ji pagimdė

(**12, 1**) *Didis ženklas.* Ženklas pavadintas didžiu dėlei ypatingo savo svarbumo. Tuo didžiu ženklu buvo stebėtinos išvaizdos moteriškė. Anot 5. eil. reiktu spėti, kad ji yra Kristaus Motina, bet iš kitų tos moteriškės paminėtų žymių pasirodo, kad čionai kalbama apie alegorijinę ypatą, apie mystišką motiną, ir kad pats Kristaus gimimas (5. e.) yra dvasiškas. Todėl ta moteriškė gali buti Bažnyčia, ypač paskutiniųjų laikų, didžiuose skausmuose gimdanti Jėzų Kristų žmonių širdyse. — *Saule apvilkta...* Moteriškė pasirodo didžiausioje šviesybėje. Saulė jai yra lyg koks apdaras; ji stovi ant mėnulio; o ant jos galvos vainikas papuoštas dvylika žvaigždžių. Skaitlinė dvylika yra ženklas Dievo tautos, kurios pranokėjais ir vadais S. Įst. buvo 12 patriarkų, Naujame gi 12 apaštalų. Plg. 1 Moz. 37, 9. 10. — (**2**) *Ir ji buvo...* Ta eil. išreiškia, ką Bažnyčia kenčia, kad plėtotusi ir daugintusi iki paskučiausiam laikui. — *Ir šaukė..* Gr. t. yra nedidelis skirtumas: Ir ji šaukia, skausmus kentėdama ir kankinama, kad pagimdytu. — (**3**) *Ir kitas ženklas...* Ir slibino pasirodymas pavadintas ženklu, kadangi jis yra atstovas ir pradžia viso, kas Dievui priešinga, kas priešinga jo Bažnyčiai. — *Didis rausvas slibinas.* Slibinu vadinasi žvėris, savo išvaizda apskritai sakant panašus į žaltį, bet turintis kaikuriuos žalčiui nepaprastus sąnarius. Danguje pasirodęs slibinas visupirma žymus buvo savo nepaprastu didumu, toliaus gi rausva varsa, nurodančia jo žiaurų kraugerišką budą. Plg. 6, 4. Visas susitikimas moteriškės su slibinu truputį primena 1 Moz. 3, 1..., tik čionai šetonas lieka visai pergalėtas, moteriškė gi darosi pergalėtoja, Dievui padedant. — *Septynias galvas...* Galvos ir ragai yra ženklai didžiausios slibino galybės. — *Septynis vainikus.* Vainikai yra ženklas, kad slibinas turi savo karalystę, kurioje pildo karaliaus valdžią. Plg. Dan. 7, 7.—(**4**) *Ir jo uodega...* Ir čionai aprašoma didi slibino galybė, nes jis įstengia net pajudinti iš savo vietos daugybę dangaus žvaigždžių. Plg. Dan. 8, 10. Kaikurie aiškintojai tame žvaigždžių metime žemėn mato kitus piktus aniolus (plg. 7. eil.), sukilusius draug su Liuciferu prieš Dievą ir išmestus iš dangaus; bet rasi čionai jų neturėta mintyje. — *Slibinas stojosi...* Slibinas tykoja tuojau nužudyti pagimdytąjį kudikį. Tas tykojimas yra ženklas nesiliaujančios neapykantos, kurią šetonas turi į „moteriškės ainį“, t. y. į Mesiją nuo pat savo prakeikimo valandos linksmybių sodne (1 Moz. 3, 15), ir kuri su didžiausiu smarkumu apsireikš paskutinėse Bažnyčios dienose; jis visuomet stengiasi ir stengsis kenkti Kristui ir atiminėti iš po jo valdžios žmones.—(**5**) *Ir ji pagimdė...* Plg. Jer. 20, 15. Yra tai paveikslas nuolat atsikartojančio Kristaus gimimo dušiose per Bažnyčios tarpininkystę. — *Kurs turėjo valdyti.* Geriaus

lum, qui recturus erat omnes gentes in virga ferrea: et raptus est filius ejus ad Deum, et ad thronum ejus, [6] et mulier fugit in solitudinem ubi habebat locum paratum a Deo, ut ibi pascant eam diebus mille ducentis sexaginta.

[7] Et factum est prœlium magnum in cœlo: Michael, et Angeli ejus prœliabantur cum dracone, et draco pugnabat, et angeli ejus: [8] et non valuerunt, neque locus inventus est eorum amplius in cœlo [9] Et projectus est draco ille magnus, serpens antiquus, qui vocatur diabolus, et satanas, qui seducit universum orbem: et projectus est in terram, et angeli ejus cum illo

kudikį vyriškį, kurs turėjo valdyti visas tautas geležine lazda; ir jos sunus pagautas buvo Dievop ir jo sostop. [6] Ir moteriškė nubėgo į tyrus, kame ji turėjo Dievo prirengtą vietą, kad tenai ji butu penėta per tukstantį du šimtu šešias dešimtis dienų.

[7] Ir didi kova pasidarė danguje: Mikolas ir jo aniolai kovojo su slibinu; ir slibinas kovojo ir jo aniolai; [8] bet jie nepergalėjo, neigi jų vieta nebuvo daugiaus rasta danguje. [9] Ir anas didysis slibinas, senasis žaltys, kursai vadinasi velniu ir šetonu, kurs suvedžioja visą pasaulį, buvo numestas; ir jis buvo numestas žemėn, ir jo aniolai draug su juo numesti. [10] Ir aš girdė-

anot gr. t.: ganyti. Nauja aliuzija į Ps. 2, 9. Plg. Apr. 2, 27; 19, 15. Kristus čionai minimas ne nužemintas, koks jis pasirodė užgimęs ant žemės Betliejuje, bet visagalis karalius. Todėl ir jo gimimas čionai tegali buti tik dvasiškas. — *Buvo pagautas...* Užgimusis kudikis slibinui tuojau darosi visai nepasiekiamas. Ir dušios, kuriose gimsta Kristus, yra nuolat lyg-kad pagaunamos, paliuosuojamos nuo tolesnio gundymo ir prarijimo ir nunešamos dangun Dievo sostop, kaipo jau Dievo įsuniai ir dalininkai dangaus šlovės. — (**6**) *Ir moteriškė...* Kaip kitados pranašas Elijas, Dievui liepiant, ėjo į tyrus ir ten buvo varno penėtas, taip ir paskutiniųjų laikų Bažnyčia turi slėpties žmonijos tyruose. Tas bėgimas į tyrus yra paveikslas didžiausio Bažnyčios suspaudimo. — *Kame ji turėjo...* Bet ir tuomet Bažnyčia nepražus, nes ji pasilieka Dievo globoje ir gaus iš Dievo Apveizdos reikalingą pašalpą. — *Per tukstantį...* Veiz. 11, 2. 3.

(**7**) *Ir didi kova...* Tamsybių kunigaikščio kova prieš dangų niekuomet nesiliovė, bet su ypatingu smarkumu ji atsinaujins paskučiausiose dienose. Tos paskutinės kovos pradžią šv. Jonas mato įvykstant danguje, kame pasirodo slibinas. Į kovą prieš slibiną ir jo aniolus stoja šv. *Mikolas* arkaniolas draug su kitais aniolais. Mikolas jau S. Į. minimas kaipo ypatingas išrinktosios Dievo tautos apgynėjas (plg. Dan. 10, 13. 21; 12, 1); jis eina pagalbon Dievo izraeliui ir N. Į. Jo kovą prieš šetoną mini taipogi Judas apaštalas (Jud., 9), vienok rasi ne šitą, bet pirmučiausiąją. — (**8**) *Bet jis nepergalėjo.* Kovos galas negalėjo buti abejotinas. Tamsybių kunigaikštis ne tik negalėjo pergalėti, bet neliko nei pėdsakos jo pasilikimo danguje. — (**9**) *Ir anas didysis...* Toje eil. įvaizdžiai aprašomas slibino pralaimėjimas. — *Senasis žaltys.* Aliuzija į pirmųjų tėvų suvedžiojimą. 1 Moz. 3, 1... — *Velniu ir šetonu.* Gr. ž. διάβολος, kurs verčiamas velniu, reiškia etymologiškai neteisų skundėją; šetonas gi ebraiškoje kalboje reiškia priešininką. — *Kurs suvedžioja...* Veiz. 13, 14 ir 20, 7... Tame apsireiškia ypatingas jo pavojingumas žmonėms. — *Buvo numestas; ir...* Visos tamsybių kunigaikščio pastangos atkreiptos prieš Dievą, kurio jis neapkenčia. Negalėdamas nieko pikta padaryti tiesiog pačiam Dievui, jis stengiasi kenkti jo karalystei Bažnyčiai. Bet ir tos karalystės sąnariai, jau esantįs danguje, yra paliuosuoti nuo piktosios dvasios užsipuldinėjimų; todėl pasilieka tik žemės gyventojai, kuriuos velnias gali gundyti ir suvedžioti; bet ir čionai žmogaus valia pasilieka liuosa ir gali pagundoms pasipriešinti. — (**10**) *Didį balsą...* Balsas danguje šlovina ir nurodo įvykusio per-

missi sunt. [10] Et audivi vocem magnam in cœlo dicentem: Nunc facta est salus, et virtus, et regnum Dei nostri, et potestas Christi ejus: quia projectus est accusator fratrum nostrorum, qui accusabat illos ante conspectum Dei nostri die ac nocte. [11] Et ipsi vicerunt eum propter sanguinem Agni, et propter verbum testimonii sui, et non dilexerunt animas suas usque ad mortem. [12] Propterea lætamini cœli, et qui habitatis in eis. Væ terræ, et mari, quia descendit diabolus ad vos, habens iram magnam, sciens quod modicum tempus habet.

[13] Et postquam vidit draco quod projectus esset in terram, persecutus est mulierem, quæ peperit masculum: [14] et datæ sunt mulieri alæ duæ aquilæ magnæ ut volaret in desertum in locum suum, ubi alitur per tempus et tempora, et dimidi-

jau didį balsą danguje tariantį: Dabar įvyko išganymas ir galybė, ir musų Dievo karalystė, ir jo Kristaus valdžia, kadangi numestas musų brolių skundėjas, kurs juos skundė musų Dievo akyvaizdoje dieną ir naktį; [11] ir jie jį pergalėjo dėlei Avinėlio kraujo ir dėl savo liudijimo žodžio; ir nemylėjo savo gyvybių iki mirčiai. [12] Todėl linksminkitės, dangųs ir juose gyvenantieji. Deja žemei ir jurai, kadangi nužengė pas juos velnias su didžia rustybe, žinantis, kad jis mažą laiko teturi.

[13] Ir slibinas, išvydęs, kad buvo numestas žemėn, persekiojo moteriškę, pagimdžiusią vyriškį. [14] Ir moteriškei buvo duota du didžio arelio sparnu, kad skristu į tyrus į savo vietą, kur yra penima per laiką ir laikus ir per pusę laiko, toli nuo žalčio vei-

galėjimo svarbumą. Tas balsas yra dangaus gyventojų aniolų, arba geriaus anot kitų aiškintojų, jau gavusiųjų dangaus karalystę žmonių, kadangi tas balsas vadina tebepasiliekančius dar ant žemės tikinčius broliais. — *Dabar*: kada šetonas visai pergalėtas. — *Išganymas*... Panašiai išreikšti šlovinimai buvo minėti augščiaus. Plg. 4, 11; 5, 12. 13; 7, 10. 12; 11, 15. — *Brolių skundėjas*... Plg. Job. 1, 6... 2, 1... Šetonui nebėra vietos danguje, kadangi jis nebegali daugiaus skųsti pas Dievą tų, kurie tikrai priklauso Kristui ir yra tikri broliai šventųjų danguje. Skundimas galimas tolei, kolei Bažnyčioje yra atpuolimai ir neištikimumai. Kada joje pasilieka vien ištirtieji, skundimams nebėra vietos. — (**11**) *Ir jie*... Ištirtieji pergalėjo šetoną, padedant Avinėlio kraujui; drąsiai duodami liudijimą Viešpačiui (plg. 6, 9), labiaus mylėdami Dievą, negu savo gyvybę. Plg. Lk. 14, 26. Jo. 12, 25. — (**12**) *Todėl*: dėlto kad slibinas pergalėtas ir išmestas iš dangaus ir dėlto kad tikintieji pasidarė ištvermingi. — *Deja*... Žemės gyventojai labiaus kaip kitais laikais bus šetono varginami, nes jo rustybė dėlei pralaimėjimo pasididino, ir jis jau žino, kad jo valdžia greitai gaus galą.— *Maža laiko*: gal tiek, kiek augščiaus 6. eil. išreikšta 1260 dienų, o žemiaus 14. eil. pusketvirtais metais; paskui jam reiks eiti ir pasilikti uždarytam amžinai pragare. V. 20, 9.

(**13**) *Ir slibinas*... Pralaimėjęs kovą danguje, slibinas mėgina persekioti moteriškę, kurios kudikio jis veltui tykojo. Tas Apaštalo pasakojimas rišasi su 6. eil.; o 7-12. eil. yra tarpinis atsitikimas.— (**14**) *Ir moteriškei*... Kadangi šv. Jonas matė moteriškę *danguje*, o *jos bėgimas* įvyksta ant žemės, todėl moteriškė gauna arelio sparnus, symbolį jai Dievo suteiktos pagalbos. Arelio sparnai turi nurodyti, kad ji galėjo greitai bėgti nuo slibino, o per tai pigiai pasišalinti nuo jo pasikėsinimų. Sparnų davimas dar pamoko, kad moteriškė-Bažnyčia ne dėl keno nors užsinorėjimo arba paprasto išgąsčio bėga į tyrus, bet dėlto kad toki yra

um temporis a facie serpentis. [15] Et misit serpens ex ore suo post mulierem, aquam tamquam flumen, ut eam faceret trahi a flumine. [16] Et adjuvit terra mulierem, et aperuit terra os suum, et absorbuit flumen, quod misit draco de ore suo. [17] Et iratus est draco in mulierem: et abiit facere prœlium cum reliquis de semine ejus, qui custodiunt mandata Dei, et habent testimonium Jesu Christi. [18] Et stetit supra arenam maris.

do. [15] Ir žaltys paleidė iš savo nasrų paskui moteriškę vandenį kaip upę, kad ji butu upės patraukta. [16] Bet žemė padėjo moteriškei, ir žemė atvėrė savo nasrus ir prarijo upę, kurią slibinas buvo paleidęs iš savo nasrų. [17] Ir slibinas užsirustino ant moteriškės ir nuėjo kariautų su likusiais iš jos vaikų, kurie pildo Dievo įsakymus ir turi Jėzaus Kristaus liudijimą. [18] Ir jis atsistojo ant juros smilčių.

2. Juros žvėris ir žemės žvėris.

Caput XIII. [1] Et vidi de mari bestiam ascendentem, habentem capita septem, et cornua decem, et super cornua ejus decem diademata, et super capita ejus no-

13. Perskyrimas. [1] Ir aš mačiau pasikeliantį iš juros žvėrį, turintį septynias galvas ir dešimtį ragų, ir ant jo ragų dešimtį vainikų, ir ant jo galvų

Dievo Apveizdos valia. — *I tyrus...* Tyrais gal pavadinta atstojusi nuo Dievo žmonija. Plg. Ez. 20, 24. — *Per laiką ir...*: vienus metus, ir dvejus metus, ir pusę metų, t. y. pusketvirtų metų, arba 1260 d., kaip augšč. 6. eil. — (15) *Ir žaltys...* Vandens srovė įvaizdina pavojų, kurį įpykęs šetonas rengia moteriškei. Plg. Ps. 17, 5. 17; 31, 6; 41, 8; 123, 4. — (16) *Bet žemė padėjo...* Dievas nesiliauna laikęs globoje persekiojamąją, ir žemė čionai įvaizdinama kaip slibino priešininkė, padedanti moteriškei. — (17) *Ir slibinas...* Negalėdamas nieko pikta padaryti Kristaus Motinai, slibinas kenkia kitiems jos vaikams, kuriais čionai yra ištikimi krikščionįs. Kaip jis tai darys, paaiškėja iš 13. persk. — *Kurie pildo...* Dvi jų ištikimumo žymi: gyvenime užlaikymas Dievo valios ir tvirtas išpažinimas Kristaus Evangelijos. Plg. 1 Jo. 2, 3; 3, 22. 24. Apr. 6, 9; 14, 2 ir k. — (18) *Ir jis atsistojo...* Jura, ant kurios smilčių atsistoja slibinas, rasi įvaizdina pagoniją. Plg. Dan. 7, 3. Iš tos juros išeina sekančiojo regėjimo žvėris.

13, 1-18. Dviejuose sekančiuose regėjimuose aprašomi dvi galybi, kuriedvi žymiai dalyvaus kovoje prieš Kristų ir jo Bažnyčią paskutinėse pasaulio dienose. Pirmame regėjime (1-10) šv. Jonas mato pasikeliantį iš juros žvėrį, imantį valdžią iš slibino ir draug su juo garbinamą; tas žvėris piktžodžiuoja Dievui ir kariauja prieš šventuosius. Antrame regėjime (11-18) pakilsta žvėris iš žemės ir ženklais bei stebuklais suvedžioja žmones, kad jie garbintu pirmojo žvėries paveikslą, kurio vardo skaitlinė yra 666.

(13, 1) *Ir aš mačiau...* Apaštalas visupirma aprašo iš juros pakilstantį žvėrį. — *Iš juros*: iš nuolat siubuojančio tautų vandenyno. Taip-pat pas Dan. 7, 3 iš juros išeina keturi žvėrįs, įvaizdinantįs keturias didžias pasaulio valstijas. — *Žvėrį.* Ta esybė ir savo išvaizda ir savo jausmais begaliniai skiriasi nuo žmonių. — *Septynias galvas ir..* Žvėris panašus yra į slibiną (12, 3), nes iš jo jis ima valdžią ir yra pirmuoju jo veikėju kovoje prieš Bažnyčią. — *Ir ant jo ragų...* Taigi yra ir skirtumai tarp žvėries ir slibino, turinčio septynis vainikus, kuriuos jis nešioja ne ant ragų, bet ant galvų.— *Ir ant jo galvų...* Plg. 17, 3. Dan. 7, 7. Taip žvėris pasirodo esąs didžiausis Dievo priešininkas. Kokie buvo tie piktžodžiavimai, šv. Jonas nesako, bet juose rasi galima matyti aliuziją į paprotį dėti

mina blasphemiæ. [2] Et bestia, quam vidi, similis erat pardo, et pedes ejus sicut pedes ursi, et os ejus sicut os leonis. Et dedit illi draco virtutem suam, et potestatem magnam. [3] Et vidi unum de capitibus suis quasi occisum in mortem: et plaga mortis ejus curata est. Et admirata est universa terra post bestiam. [4] Et adoraverunt draconem, qui dedit potestatem bestiæ: et adoraverunt bestiam, dicentes: Quis similis bestiæ? et quis poterit pugnare cum ea? [5] Et datum est ei os loquens magna, et blasphemias: et data est ei potestas facere menses quadraginta duos. [6] Et aperuit os suum in blasphemias ad Deum, blasphemare nomen ejus, et tabernaculum ejus, et eos qui in cœlo habitant. [7] Et est datum illi bellum facere cum sanctis, et vincere eos Et data est illi potestas in omnem tribum, et populum, et linguam, et gen-

piktžodžiavimo vardus. [2] Ir žvėris, kurį aš mačiau, panašus buvo į didįjį lušį, ir jo kojos kaip lokio kojos, ir jo nasrai kaip liuto nasrai. Ir slibinas jam davė savo galybę ir didžią valdžią. [3] Ir aš mačiau vieną jo galvų tarsi mirtinai sužeistą; ir jo mirtinoji žaizda buvo užgydyta; ir visa žemė stebėjosi paskui žvėrį, [4] ir pagarbino slibiną, kurs davė valdžią žvėriui, ir garbino žvėrį, tardami: Kas yra panašus į žvėrį? ir kas galės su juo kovoti? [5] Ir jam buvo duota nasrai, kalbantįs didžius daiktus ir piktžodžiavimus; ir duota jam galybė veikti per keturias dešimtis du mėnesiu. [6] Ir jis atvėrė savo nasrus piktžodžiavimams prieš Dievą, kad piktžodžiuotu jo vardui, ir jo šėtrai, ir dangaus gyventojams. [7] Ir jam duota kariauti su šventaisiais ir juos pergalėti; ir jam duota valdžia ant visų giminių, ir žmonių kuopų, ir kalbų, ir tautų. [8] Ir jį pa-

prieš Rymo ciesorių vardą aptarimą Σεβαστός, Augustus, divus, dieviškas. — (2) *Panaši buvo...* Visa žvėries išvaizda buvo nepaprasta. Jis savo dalimis primena plėšriausius žemės žvėris, didįjį lušį arba leopardą, lokį ir liutą, t. y. tuos, kuriuos ir Daniėlis matė savo regėjime (Dan. 7, 4. 6).—*Ir slibinas .. galybę...* Gr. t.: sostą. Plg. 15, 10. Tas žvėris, imantis savo galybę ir valdžią iš tamsybių kunigaikščio ir turintis tą patį sostą, anot visų krikščionių aiškintojų, yra Antikristas; ir jis savo veikimu primena labai, ką šv. Povilas rašė Tesalonikiečiams apie Antikristą (2 Tes. 2, 3-11). — (3) *Vieną jo galvų...* Apaštalas skaitė tą galvos sužeidimą ypač svarbiu ir mini jį dar žemiaus eil. 12. 14; 17, 11; nes iš to atžvilgio žvėris įgauna šiokį tokį panašumą į Avinėlį 5, 6 (Beda). — *Buvo išgydyta*: stebuklingu budu, gal slibino. — *Visa žemė...* Plg. 17, 8. Mirtinos žaizdos išgydymas nustebino visus žmones ir patraukė visą jų daugybę paskui žvėrį, atskyrus kuopelę tikrai tikinčiųjų, prie žvėries ir slibino garbinimo: (4) *Ir pagarbino... — Kas yra panašus...* Plg. 18, 8. Žvėris garbinamas žodžiais vienam Dievui tinkamais; jie yra tik parodija žodžių, kuriais S. Įst. buvo šlovinamas Viešpats (plg. Ps. 34, 10; 70, 19; 88, 9 ir k.). — (5) *Ir jai buvo...* Tas davimas negalėjo įvykti be Dievo leidimo, todėl jis tik tolei tesitęs, kolei leis Dievas. — *Nasrai...* Plg. Dan. 7, 8. — *Didžius daiktus*: pilnus puikybės ir pasididžiavimo žodžius. — *Piktžodžiavimus*: prieš Dievą. Plg. 2 Tes. 2, 4.—*Per keturias...* V. 11, 2. 3.—(6) *Ir jis atvėrė...* Žvėries piktumas atkreiptas visupirma prieš patį Dievą, prieš jo vardą, jo dangiškąją šventyklą su visais jos gyventojais, angelais ir šventaisiais. — (7) *Ir jai duota...* Be Dievo valios niekas negalėtu kovoti prieš jo Bažnyčią; todėl ir čionai karė prieš šventuosius, t. y. tikrus krikščionis, ir pergalėjimas įvyksta Dievui leidžiant. Plg. Dan. 7, 21. — *Valdžia ant visų...* Slibino pasiuntinys darosi pasaulio viešpačiu. Plg. 5, 9. — (8) *Ir jį pagarbino...*

tem, [8] et adoraverunt eam omnes, qui inhabitant terram: quorum non sunt scripta nomina in libro vitæ Agni, qui occisus est ab origine mundi. [9] Si quis habet aurem, audiat. [10] Qui in captivitatem duxerit, in captivitatem vadet: qui in gladio occiderit, oportet eum gladio occidi. Hic est patientia, et fides Sanctorum.

[11] Et vidi aliam bestiam ascendentem de terra, et habebat cornua duo similia Agni, et loquebatur sicut draco. [12] Et po-

garbino visi žemės gyventojai, kurių vardų nėra užrašytų nuo pasaulio pradžios gyvenimo knygoje Avinėlio, kurs yra užmuštas. [9] Jei kas turi ausis, teklauso. [10] Kas ves į nelaisvę, eis į nelaisvę; kas kalaviju užmuš, reikia, kad jis butu kalaviju užmuštas. Čionai yra šventųjų kantrybė ir tikėjimas.

[11] Ir aš mačiau kitą žvėrį, pasikeliantį iš žemės, ir jis turėjo du ragu, panašiu į avinėlio, ir kalbėjo kaip slibinas. [12] Ir jis

---

4. eil. buvo paminėta pagarbinimo pradžia; dabar gi žmonių dauguma, pamačius darbais apsireiškiančią žvėries galybę, dar labiaus jį garbina. Garbina ne absoliutiškai visi, bet tik dauguma, t. y. atstojusieji nuo tikėjimo, kurių vardai nėra užrašyti... Plg. 3, 5. — *Nuo pasaulio pradžios*. Tuos žodžius galima jungti arba su: *nėra užrašytų*, arba su: *yra užmuštas*. Paskutinis sujungimas labiaus sutinka su Vulgatos tekstu. Pats gi išsireiškimas butu analogiškas 1 Petr. 1, 19. 20. Bet regisi kad pirmasis sujungimas čionai yra tikresnis, kadangi visai toks pat randasi truputį žemiaus 17, 8. Užmuštojo Avinėlio garbintojai kenčia persekiojimą, bet tam užmuštajam Avinėliui priklausys gyvenimo knyga, sąrašas atpirktųjų jo krauju. Jie tat, kaip ir Avinėlis, pergalės per kentėjimus (plg. 3, 21), ir per visus suspaudimus ateis į amžinojo gyvenimo šlovę, tuo tarpu kad jų priešai, neveizdint į laikinį pergalėjimą, susilauks baisaus teismo. — (**9**) *Jei kas...* Iškilmingas perspėjimas tikintiesiems. — (**10**) *Kas ves...* Vulgatos tekstas išreiškia tą pačią mintį, kuri randasi Išganytojo žodžiuose, atkreiptuose į šv. Petrą Alyvų darže (v. Mt. 26, 52). Jų prasmę galima taip išreikšti: Persekiojamieji krikščionįs bukite kantrųs, nes jusų kankintojai susilauks panašių ir didesnių kankinimų, kadangi yra teisingas atlygintojas. Bet tikresnis gr. t. turi truputį kitokią prasmę, butent: Jei kam skirta eiti nelaisvėn, teeina nelaisvėn; kam skirta buti užmuštam kalaviju, težuna nuo kalavijo. Todėl čionai butu pagraudenimas pasiduoti tam likimui, kurį žmogui skiria Dievo Apveizda. Paskutinieji žodžiai: *čionai yra šventųjų...*, regisi patvirtina tą gr. t. prasmę, nes jų *mintis* yra, kad tame pasidavime nelaisvei ir mirčiai apsireikš didis šventųjų, t. y. tikrų krikščionių kantrumas ir tikėjimas.

(**11**) *Ir aš mačiau kitą žvėrį...* Antrasis žvėris pasirodo iš žemės, taigi iš ramesnio gaivalo sulyginant su jura, iš kurios pasikėlė pirmasis žvėris. Žemė turi nurodyti, kad antrojo žvėries troškimai, pastangos ir visa išmintis yra žemiška, priešinga dangiškai Kristaus išminčiai. — *Ir jis turėjo du ragu...* Antrojo žvėries galybė daug mažesnė, negu pirmojo, nes jis įvaizdintas tik su dviem ragais. Taipogi ir jo išvaizda netaip baisi, kadangi du jo ragu panašiu į paprasto avinėlio ragus; bet jo piktumas nemažesnis, nes jo žodžiai panašųs į slibino kalbą; tame gi ir yra visas jo svarbumas, kadangi jis užsiiminės žmonių suvedžiojimu, o *žemiaus* gauna netikrojo pranašo vardą (plg. 16, 13; 19, 20; 20, 10). Todėl tas antrasis žvėris, einantis draug su Antikristu, kaipo jo palydovas ir padėjėjas, įvaizdina klaidingą pasaulio pabaigos mokslą ir netikrą išmintį. Kad Antikristas ateis ne tik su Dievui priešinga galybe, bet ir su tokia pat išmintimi, tai daug sykių nurodyta šv. Rašte. Plg. Dan. 7, 25; 9, 27; 11, 38. Mt. 24, 5... 1 Tim. 4, 1... 2 Tim 3, 1... 2 Tes. 2, 9... 2 Petr. 2, 1... 3, 3. Apr. 9, 20.— (**12**) *Ir jis pildė... jo akyvaizdoje*: buvo tikras pirmojo žvėries tarnas ir įgaliotinis. — *Ir padarė, kad...* Savo suvedžiojimais antrasis žvėris daugino Antikristo garbintojų skaitlių. — *Kurio mirtino-*

testatem prioris bestiæ omnem faciebat in conspectu ejus: et fecit terram, et habitantes in ea, adorare bestiam primam, cujus curata est plaga mortis. [13] Et fecit signa magna, ut etiam ignem faceret de cœlo descendere in terram in conspectu hominum. [14] Et seduxit habitantes in terra propter signa, quæ data sunt illi facere in conspectu bestiæ, dicens habitantibus in terra, ut faciant imaginem bestiæ, quæ habet plagam gladii, et vixit. [15] Et datum est illi ut daret spiritum imagini bestiæ, et ut loquatur imago bestiæ: et faciat ut quicumque non adoraverint imaginem bestiæ, occidantur. [16] Et faciet omnes pusillos, et magnos, et divites, et pauperes, et liberos, et servos habere characterem in dextera manu sua, aut in frontibus suis. [17] Et ne quis possit emere, aut vendere, nisi qui habet characterem, aut nomen bestiæ, aut numerum nominis ejus.

pildė visą pirmojo žvėries valdžią jo akyvaizdoje, ir padarė, kad žemė ir jos gyventojai garbintu pirmąjį žvėrį, kurio mirtinoji žaizda buvo išgydyta. [13] Ir jis darė didžius ženklus, taip kad net ugnį iš dangaus nužengdindavo žemėn žmonių akyvaizdoje. [14] Ir suvedžiojo gyvenančius ant žemės ženklais, kuriuos jam duota daryti žvėries akyvaizdoje, sakydamas žemės gyventojams, kad padarytu paveikslą žvėriui, turinčiam kalavijo žaizdą ir atgijusiam. [15] Ir jam duota suteikti žvėries paveikslui dvasią, ir kad žvėries paveikslas kalbėtu ir darytu, kad kurie tik žvėries paveikslo negarbins, butu užmušami. [16] Ir jis padarys, kad visi, maži ir didi, turtingieji ir beturčiai, laisvieji ir vergai turėtu žymę ant savo dešinės rankos ir ant savo kaktų, [17] ir kad niekas negalėtu pirkti arbą parduoti, kaip tik kas turi žvėries žymę arba vardą, arba jo vardo skaitlinę.

---

ji... V. 3. eil. — **(13)** *Ir jis darė...* Kaip buvo pasakęs pats Išganytojas apie paskutiniuosius laikus. V. Mt. 24, 24. Mk. 13, 22. — *Net ugnį...* Ženklas, panašus į pranašo Elijo stebuklą. V. 3 Kar 18, 37... 4 Kar. 1, 10. 12. Tų ženklų tikslas bus suvedžioti žmones, kurių akyvaizdoje jie bus daromi: **(14)** *Ir suvedžiojo...* — *Kad padarytu paveikslą...* Paveikslo padirbimas pirmajam žvėriui, kurio mirtinoji žaizda, kalaviju padaryta, stebėtinai užgijo, ir tolesnieji ženklai turi galų gale atvesti regincius prie to, kad jie pripažintu žvėrį savo dievu ir jį vieną garbintu. Tas paveikslo padarymas primena padirbinimą, liepiant Nebukadnecarui, didėliausios stovylos, kurią buvo įsakyta visiems garbinti, ir nepaklusniuosius lauke mirties bausmė. V. Dan. 3, 5...—**(15)** *Dvasią:* gyvybę. — *Darytu, kad kurie...* Suklaidintieji žvėries šalininkai užsidegs neapykanta į tuos, kurie jų pavyzdžio nenorės sekti, ir pradės juos žudyti. —

(16) *Ir ji padarys, kad visi...* Visi žvėries garbintojai gaus žymę, kad pigiaus galėtu atskirti savuosius nuo nepasidavusiųjų suvedžiojimams. — *Turėtu žymę ant...* Panašios žymės budavo daromos įkaikinta geležimi vergams. Pagonįs įdegindavo sau žymę kokio nors labiaus už kitus jų garbinamo dievaičio. Augščiaus 7, 3... buvo paminėtas Dievo išrinktųjų pažymėjimas. — **(17)** *Ir kad niekas...* Todėl tikri krikščionįs niekaip negalės pasilikti neapsireiškę, kas jie esą. — *Žymę arba vardą...* Iš čia pasirodo, kad žymė bus koks nors symbolinis ženklas, atskirtinas nuo žvėries vardo, ir nuo jo skaitlinės. Apaštalas kalba apie pirmąjį žvėrį, Antikristą, kaip visai aiškiai nurodo 19, 20. — **(18)** *Išmintis.* Kad kas galėtu atspėti žvėries vardą, tam reikalinga didi išmintis. — *Kas turi išmanymą...* Atspėjimas nėra tai dalykas visai negalimas, vienok ir nepigus.— *Nes tai yra žmogaus...* Iš čia paaiškėja, kad žvėris įvaizdina ypatą,

[18] Hic sapientia est. Qui habet intellectum, computet numerum bestiæ. Numerus enim hominis est: et numerus ejus sexcenti sexaginta sex.

[18] Čionai yra išmintis. Kas turi išmanymą, tesuskaito žvėries skaitlinę. Nes tai yra žmogaus skaitlinė; o jo skaitlinė šeši šimtai šešios dešimtis šeši.

3. Pranašystė apie laimę gerųjų ir bausmes piktųjų.

Caput XIV. [1] Et vidi: et ecce Agnus stabat supra montem

14. Perskyrimas. [1] Ir aš veizdėjau, ir štai Avinėlis stovėjo

turinčią savo vardą. To gi vardo skaitlinė yra 666. — Visi aiškinimai, kaip reikia ta skaitlinė suprasti, galima padalinti į du skyriu. Vieni aiškintojai pasiremdami ant Dan. 3, 1.., mano, kad ta skaitlinė yra visai symbolinė. Nebukadnecaro lieptoji garbinti stovyla, įvaizdinanti jo pasaulinę galybę, turėjo 60 uolakčių augštumo ir 6 uolaktis platumo. Toje skaitlinėje 10 yra visuotinumo symbolis, nes stovyla turėjo reikšti visuotiną pasaulio karalystę; 6 gi reiškia, kad karalius visa įgijo, ką pasaulis gali duoti; nes Dievas per šešias dienas atliko sutvėrimo darbą ir žmogui davė šešias savaitės dienas, kad jose atliktu pasaulinius darbus. Taip tat 6 nurodo visa ką Dievas davė sutvėrimui, ir ką žmogus savo darbu gali gauti iš pasaulio. Užtat ir 3 Kar. 10, 14. 2 Kron. 9, 13 Saliamono gaunamas auksas išreiškiamas skaitline 666 talentų ir įvaizdina visudidžiausią to karaliaus žemišką galybę. Bet koks yra santikis tarp šešių sutvėrimo dienų ir subatos atilsio dienos, kurioje žmogus privalo ilsėties Dievuje ir naudoties tuo, ko pasaulis duoti negali, toks pat yra santikis tarp 6 ir 7. Skaitlinė 6 ne iš visų atžvilgių užtektina, ir joje nėra dieviško tobulumo, užbaigimo, išreiškiamo septyniais. Kitų aiškintojų nuomonės remiamos ant paprocio žydų, graikų ir rymiečių išreikšti skaitlines raidėmis. Žydai dažnai imdavo kokį mažiaus paprastą šv. Rašto žodį arba sakinį, sudėdavo kruvon visas skaitlines išreikštas atskiromis žodžio arba žodžių raidėmis ir gaudavo symbolinę skaitlinę, kuri padarydavo vardą. Taigi, aiškintojų daugybė mano, kad ir šv. Jonas taip padaręs su žvėries vardo raidėmis ir iš jų gavęs skaitlinę 666. Bet koks tas turėjo buti vardas, iki šiai dienai neatspėta, nors nuomonių išreikšta labai daug. Visupirma čionai reikia pripažinti klaidingais tie spėjimai, kurie paremti ne ant ebraiškos ir graikiškos kalbos raidžių, kadangi tik tiedvi kalbi galėjo turėti mintyje šv. Jonas, vieną kaipo savo gimtinę kalbą, kitą gi kaipo tą, kurioje jis rašė Apreiškimą. Dažniausiai matyta skaitlinėje 666 Nerono vardą (NeRoN KeSaR); jei toks spėjimas butu tikras, tai žinia, kad tas žiaurus Rymo ciesorius butu tik Antikristo figura; bet norintieji gauti iš Nerono vardo skaitlinę 666, apleidžia jame vieną raidę, darydami iš KaISaR KeSaR; toks gi apleidimas vargiai tegali buti išteisintas. Todėl galų gale reikia pasakyti, kad tas Antikristo vardas regimai pasiliks nežinomas, kolei jis pats neateis, bet kada jis jau bus atėjęs, tikintįs iš skaitlinės 666 galės pažinti, kad ji kaip tiktai tinka atėjusiajam.

14, 1-20. Tolesniame regėjime Apaštalas mato Avinėlį, stovintį ant Siono kalno, apstotą tų, kurie pažymėti Dievo žyme (1-5) Tuotarpu trįs aniolai, kits po kito, apreiškia teismo artumą, didžiojo Babylono prapultį, pražuvimą pažymėtųjų žvėries žyme ir laimę mirštančiųjų Viešpatyje (6-13). Podraug pasirodo debesyje žmogaus Sunus. Jis turi aštrų pjautuvą ir gavęs paliepimą nupjauna žemės javus. Pasirodęs gi aniolas, kurs taipogi turi pjautuvą liepiamas nupjauna žemės vynuoges, kad jos butu įmestos į Dievo rustybės spaustuvą.

(14, 1) *Ir aš veizdėjau...* Augšč. 13. persk. buvo parodyti tikintįs didžiausiame suspaudime, o pasaulinė galybė pasiekusi savo augščiausį laipsnį. Sekantis regėjimas apreiškia pasekmes susitikimo tikinčiųjų su ta galybe. — *Ir štai Avinėlis...* Pasirodo Avinėlis jau nebe užmuštas, bet savo išrinktųjų apstotas. Jis stovi ant Siono kalno, įvaizdinančio žemišką Jeruzalę, kaipo nepergalimą pilį, kurioje gimė Bažnyčia savo pradžioje ir dabar pasirodo savo pabaigoje. Aplink Avinėlį sto-

Sion, et cum eo centum quadraginta quatuor millia habentes nomen ejus, et nomen Patris ejus scriptum in frontibus suis. [2] Et audivi vocem de cœlo, tamquam vocem aquarum multarum, et tamquam vocem tonitrui magni: et vocem, quam audivi, sicut citharœdorum citharizantium in citharis suis. [3] Et cantabant quasi canticum novum ante sedem, et ante quatuor animalia, et seniores: et nemo poterat dicere canticum, nisi illa centum quadraginta quatuor millia, qui empti sunt de terra. [4] Hi sunt, qui cum mulieribus non sunt coinquinati: virgines enim sunt. Hi sequuntur Agnum quocumque ierit. Hi empti sunt ex hominibus primitiæ Deo, et Agno, [5] et in ore eorum non est inventum mendacium: sine macula enim sunt ante thronum Dei.

ant Siono kalno ir su juomi šimtas keturios dešimtįs keturi tukstančiai turinčiųjų jo vardą ir jo Tėvo vardą, parašytą ant savo kaktų. [2] Ir girdėjau iš dangaus balsą, kaipo daugelio vandenų balsą ir kaipo didžio griausmo balsą; ir balsas, kurį girdėjau, buvo kaip balsas arpininkų žaidžiančių ant savo arpų. [3] Ir giedojo tarsi naują giesmę ties sostu ir ties keturiais gyvunais ir vyresniaisiais, ir niekas negalėjo giedoti giesmės, kaip tik tie šimtas keturios dešimtįs keturi tukstančiai, kurie atpirkti yra iš žemės. [4] Tie yra, kurie su moterimis nėra susitepę, nes yra mergaitės. Tie seka Avinėlį, kur nors jis eina. Tie atpirkti yra iš žmonių pirmuonės Dievui ir Avinėliui; ir jų burnoje nerasta melagystės; nes jie yra be sutepimo ties Dievo sostu.

vi 144000, kurie anot vienų aiškintojų, yra symbolinis branduolis, atstovaujantis visą Bažnyčią, anot kitų, jie yra tarsi rinktiniai iš visų atpirktųjų tarpo. Plg. 7, 2-8. Jie visi pažymėti Avinėlio ir Dievo Tėvo vardu, kaipo jųdviejų tarp savęs lygių tikra nuosavybė. — (2) *Kaip daugelio vandenų...* Du pirmuoju palyginimu nurodo girdėtojo balso didį skardumą (plg. 1, 15), paskutinis jo gražumą ir malonumą. — (3) *Ir giedojo...* Giedojimas prasidėjo danguje ties Dievo sostu. Plg. 4, 2...—*Naują giesmę*, nes ja buvo šlovinama nauja Dievo geradarystė. Plg. 5, 9. — *Ir niekas negalėjo giedoti.* Gr. t.: išmokti (kad galėtu pritarti). Tą pačią ties Dievo sostu pradėtą giesmę tuojau ėmė giedoti 144000, ir tik jie tegalėjo tai padaryti, taip-pat kaip tik vienas Avinėlis tegalėjo atplėšti antspaudus, nes visi kiti neturėjo reikalingų privalumų. — *Atpirkti.* Juos atpirko Jėzus Kristus savo brangiausiu krauju. — (4) *Tie yra...* Nurodomi trįs ypatingi privalumai anų 144000. Pirmas privalumas yra jų kuniška nekaltybė: *su moterimis nėra susitepę.* Tais žodžiais visai nėra žeminama moterystė. Moterystė per pirmojo žmogaus nusidėjimą nupuolė iš tos augštybės, kurią Dievas jai buvo skyręs (1 Moz. 3, 16), ir tokiuo budu ji, kaip ir kiti dalykai Dievo sutverti labai gerais, dabar jau turi savo silpnybes ir pavojus ir yra lyg-koks susitepimas (plg. 3 Moz. 15, 18), kurs tik sakramente prašalinamas. Iš to tai atžvilgio mergystė verta ypatingo pagerbimo. Mergystę, kuri čionai šlovinama, anot šv. Aug., Jieron., Bedos, užlaikė visi anie 144000 Antikristo persekiojimo laiku, ir todėl jie yra rinktiniai iš paskutiniųjų laikų Bažnyčios krikščionių. Jie užtat yra artimiausiais Avinėlio palydovais: *tie seka Avinėlį...* — *Tie atpirkti... pirmuonės...* Antras privalumas yra tai jų ypatinga artybė su Avinėliu ir Dievu. Jie yra pirmuonės, tarsi žiedai arba dovana ypatingu budu Dievui pašvęsta iš tarpo gyvenančiųjų Bažnyčios užbaigoje. — (5) *Ir jų burnoje...* Tas trečias privalumas primena S. Įst. žodžius Ps. 31, 2. Plg. Sof. 3, 13. Mal. 2, 6 ir k. Dievo rinktiniais yra mylėtojai tiesos ir šventumo tuomet, kada ant žemės viešpatauja melagingi pranašai (13, 13-17).

[6] Et vidi alterum Angelum volantem per medium coeli, habentem Evangelium æternum, ut evangelizaret sedentibus super terram, et super omnem gentem, et tribum, et linguam, et populum: [7] dicens magna voce: Timete Dominum, et date illi honorem, quia venit hora judicii ejus: et adorate eum, qui fecit coelum, et terram, mare, et fontes aquarum. [8] Et alius Angelus secutus est dicens: Cecidit, cecidit Babylon illa magna: quæ a vino iræ fornicationis suæ potavit omnes gentes. [9] Et tertius Angelus secutus est illos, dicens voce magna: Si quis adoraverit bestiam, et imaginem ejus, et acceperit characterem in fronte sua, aut in manu sua: [10] et hic bibet de vino iræ Dei, quod mistum est mero in calice iræ ipsius, et cruciabitur igne, et sulphure in conspectu Angelorum sanctorum, et ante conspectum Agni: [11] et fumus

[6] Ir aš mačiau kitą aniolą, skrendantį per dangaus vidurį, turintį amžiną Evangeliją, kad ją skelbtu žemės gyventojams. ir kiekvienai tautai ir giminei ir kalbai ir žmonių kuopai. [7] Ir jis sakė didžiu balsu: Bijokitės Viešpaties ir duokite jam šlovę, nes jo teismo valanda atėjo, ir garbinkite tą, kurs padarė dangų ir žemę, jurą ir vandenų šaltinius. [8] Ir antras aniolas sekė paskui tardamas: Sugriuvo, sugriuvo anas didysis Babylonas, kurs savo paleistuvystės rustybės vynu girdė visas tautas. [9] Ir trečias aniolas sekė anuodu, tardamas didžiu balsu: Jei kas pagarbintu žvėrį ir jo paveikslą ir imtu žymę ant savo kaktos, arba ant savo rankos, [10] ir tas gers Dievo rustybės vyno, kurs nepraskiestas įpiltas jo rustybės taurėn, ir bus kankinamas ugnimi ir sėra šventųjų aniolų akyvaizdoje ir Avinėlio akyvaizdoje; [11] ir jų kančių dumai kils amžių

(6) *Kitą aniolą*: atskirtiną nuo visų tų, kurie buvo iki tai vietai pasirodę. — *Amžiną Evangeliją.* Tolesnieji žodžiai nurodo, kad tos Evangelijos turinys yra amžina tiesa apie tai, jog nėra kitur išganymo, kaip tik dievobaimingume ir vieno tikrojo Dievo garbinime. Kiti aiškintojai mano, kad ta Evangelija bus Gera Naujiena apie Kristų, kuri dar sykį bus apgarsinta paskutinėje pasaulio valandoje. — *Žemės gyventojams, ir... ir...*: visiems, krikščionims ir netikintiems, dievobaimingiems ir bedieviams. — **(7)** *Teismo valanda atėjo*: paskutinis teismas jau tuojau prasideda. — **(8)** *Sugriuvo...* Antras aniolas apreiškia pražuvimą didžio miesto, priešingo Dievui ir Bažnyčiai. Tuo miestu yra sostinė pasaulinės Antikristo galybės, mystiškas Babylonas, kurs tuojau bus aiškiaus aprašytas V. 17, 1... Jis vadinasi didžiu, nes taip jį jau pavadino Nebukadnecaras. V. Dan. 4, 27. Antras aniolas kalbėdamas praeitame laike ir dusyk atkartodamas tą patį žodį išreiškia pražuvimo tikrumą ir artybę. — *Savo paleistuvystės...* Plg. Iz. 18, 6. Jer. 51, 7. Tais žodžiais išreikšta du dalyku: Babylonas davė gerti tautoms iš savo bjaurios taurės (plg. 17, 2); draug su jomis ji pati turės išgerti Dievo rustybės taurę (plg. 10. e. ir 16, 19). — **(9)** *Jei kas pagarbintu...* V. 13, 4. 14-17. Nukentės ne tik pasaulinės galybės sostinė, bet ir tie, kurie nepaklausys paskutinio perspėjimo, kad tik vienas tikras Dievas reikia garbinti. — **(10)** *Ir tas gers Dievo rustybės...* Plg. Ps. 74, 9. Iz. 51, 17. 22. Jer. 25, 15... Dievo rustybė palyginama su nepraskiestu vynu, kurio stiprumas nei kiek nesumažintas. Todėl ta rustybė apsireikš pilniausiai. — *Bus kankinamas ugnimi...* Geriausiuose gr. kod. yra: ugnyje ir sėroje. Taigi, kančia bus skaudžiausi. — *Aniolų akyvaizdoje ir...* Kančią didins ta aplinkybė, kad ir kankinamieji galėjo pasiekti amžiną dangaus laimę, jei nebutu paniekinę Avinėlio. — **(11)** *Kančių dumai*, t. y. ugnies dumai, kurioje pasmerktieji paskandinti. Plg. Iz. 66, 24. — *Amžių amžiais.* Aiškiausiai

tormentorum eorum ascendet in sæcula sæculorum: nec habent requiem die ac nocte, qui adoraverunt bestiam, et imaginem ejus, et si quis acceperit characterem nominis ejus. [12] Hic patientia Sanctorum est, qui custodiunt mandata Dei, et fidem Jesu. [13] Et audivi vocem de coelo, dicentem mihi: Scribe: beati mortui, qui in Domino moriuntur. Amodo jam dicit Spiritus, ut requiescant a laboribus suis: opera enim illorum sequuntur illos.

amžiais; ir nėra atilsio dieną ir naktį tiems, kurie garbino žvėrį ir jo paveikslą, ir jei kas ims jo vardo žymę. [12] Čia yra kantrybė šventųjų, kurie užlaiko Dievo įsakymus ir Jėzaus tikėjimą. [13] Ir aš girdėjau balsą iš dangaus man tariantį: Rašyk: palaiminti numirusieji, kurie miršta Viešpatyje! Jau nuo dabar, sako Dvasia, jie tesiilsi nuo savo vargų; nes jų darbai juos seka.

[14] Et vidi et ecce nubem candidam: et super nubem sedentem similem Filio hominis, habentem in capite suo coronam auream et in manu sua falcem acutam. [15] Et alius Angelus exivit de templo, clamans voce magna ad sedentem super nu-

[14] Ir aš veizdėjau, ir štai baltas debesys ir ant debesies sėdintis panašus į žmogaus Sunų, turintis ant savo galvos auksinį vainiką ir savo rankoje aštrų pjautuvą. [15] Ir kitas aniolas išėjo iš bažnyčios, šaukdamas didžiu balsu sėdinčiam ant debe-

---

nurodomas pragaro kančių amžinumas.— *Nėra atilsio...* Kančios bus nuolatinės, be pertrukio, be vilties, kad kuomet nors pasibaigtu. — *Kurie garbino...* Vėl primenama didžiausi žemės gyventojų kaltybė pasaulio pabaigoje. —(**12**) *Čia yra...* Apaštalas nuo savęs prideda patėmijimą krikščionims, kad jie stengtus pasilikti ištikimi. Plg. 13, 10. – *Jėzaus tikėjimo*: tikėjimo į Jėzų Kristų. — (**13**) *Ir aš girdėjau...* Ta eil. daro gražią antitėzį su pasmerktųjų kentėjimais, nes aprašo laimę mirštančiųjų tikėjime. — *Rašyk*, kad tie pilni paguodos žodžiai amžinai pasiliktu. — *Palaiminti...* Mirtis Viešpatyje yra tai mirtis vienybėje su Jėzumi Kristumi, mirtis malonės stovyje. Plg. 1 Kor. 15, 18. 1 Tes. 4, 13. Taip mirštančius visuomet reikia vadinti palaimintais; bet dar su didesne teise tai galima sakyti apie mirštančius paskutinėse pasaulio dienose, kadangi tuomet daug daugiaus bus pavojų tikėjimui ir dorybei, taip kad mirtis bus tikrai palaimintas išsiliuosavimas iš tų pavojų. — *Jau nuo dabar.* Gr. t. sakiniai kitaip padalınti, ir šitie žodžiai priklauso nuo: *miršta*: palaiminti, kurie miršta jau nuo dabar, dėlei augščiaus nurodytos priežasties. Tolesnį gr. t. galima išreikšti: Taip, sako Dvasia. Jie tesiilsi... Šv. Dvasia patvirtina tikrumą žodžių, augščiaus dangiškojo balso ištartų. Todėl jie yra tikrų tikriausi. — *Jie tesiilsi...* Jie miršta, kad atsilsėtu nuo sunkių vargų. Tas dangiškas atilsis daro taipogi antitėzį su nesiliaujančiais pragaro kankinimais. — *Nes jie dabar...* Danguje numirusius užtaria jų geri darbai, jų nuopelnai.

(**14**) *Ir štai baltas debesys...* Visame šitame aprašyme kalbama apie Kristų, kaip jis ateis į teismą (Tom.), nes jis pats pranešė, kad ateisiąs debesyse (Mt. 24, 30. Plg. Dan. 7, 13), ir augščiaus jis taip-pat pavadintas panašiu į žmogaus Sunų (1, 13). Balta debesies spalva parodo, kad žmogaus Sunui pasirodant darosi šviesu. Auksinis vainikas yra tai pergalėjimo vainikas ir karaliaus ženklas. Kiti aiškintojai pasirodančiame debesyje mato tiktai aniolą, atstovaujantį Kristų, remdamies Evangelijos žodžiais (Mt. 13, 39...), kame aniolai pavadinti pjovėjais.— *Pjautuvą*, kad nupjautu piktuosius, palygintus su didžiausia dirva. Plg. Joėl. 3, 13. Mt. 13, 39. — (**15**) *Ir kitas aniolas...* V. 6. 8. ir 9. eil. — *Iš bažnyčios*, esančios danguje. V. 17. e.; 11, 19. — *Šaukdamas... sėdinčiam...* Aniolas šaukia vardan Dievo Tėvo, kurs teismo laiką ir

bem: Mitte falcem tuam, et mete quia venit hora ut metatur, quoniam aruit messis terræ. [16] Et misit qui sedebat super nubem, falcem suam in terram, et demessa est terra. [17] Et alius Angelus exivit de templo, quod est in coelo, habens et ipse falcem acutam. [18] Et alius Angelus exivit de altari, qui habebat potestatem supra ignem: et clamavit voce magna ad eum, qui habebat falcem acutam, dicens: Mitte falcem tuam acutam, et vindemia botros vineæ terræ: quoniam maturæ sunt uvæ ejus. [19] Et misit Angelus falcem suam acutam in terram, et vindemiavit vineam terræ, et misit in lacum iræ Dei magnum: [20] et calcatus est lacus extra civitatem, et exivit sanguis de lacu usque ad frenos equorum per stadia mille sexcenta.

sies Paleisk savo pjautuvą ir pjauk, nes metas pjauti atėjo, kadangi kas pjautina ant žemės nudžiuvo. [16] Ir sėdintis ant debesies paleidė savo pjautuvą į žemę, ir žemė buvo nupjauta. [17] Ir kitas aniolas išėjo iš bažnyčios, esančios danguje, ir jis turėjo aštrų pjautuvą. [18] Ir kitas aniolas išėjo iš altoriaus; jis turėjo valdžią ant ugnies ir šaukė didžiu balsu turinčiam aštrų pjautuvą, tardamas: Paleisk savo aštrų pjautuvą ir surinkk žemės vynuogyno kekes, nes jo vynuogės prisirpusios. [19] Ir aniolas paleidė savo aštrų pjautuvą į žemę ir nuuogavo žemės vynuogyną ir įmetė į didį Dievo rustybės spaustuvą. [20] Ir spaustuvas buvo mindžiotas už miesto, ir iš spaustuvo pasipylė kraujas, siekusis arkliams iki žanslų per tukstantį šešis šimtus varsnų.

---

valandą pats turėjo paskirti (Apd. 1, 7); šaukia Viešpačiui (plg. Jo. 5, 30; 19, 27), kad jau tas laikas daryti teismą atėjo.— *Nes metas pjauti...* Javai ne tik pribrendo, bet jau ir sudžiuvo. Tuo palyginimu išreiškiama, kad žemės gyvenimas jau visai susilaukė savo galo. — (17) *Ir kitas aniolas...* Aniolas išeina iš bažnyčios danguje, taigi kaipo Dievo pasiuntinys. Jis gaus paliepimą nupjauti vynuoges. — *Aštrų pjautuvą.* Tas įrankis regimai turėjo kitokią išvaizdą, negu pjautuvas javams pjauti, su kuriuo neparanku pjauti vynuoges; buvo tam tikras vynpeilis. — (18) *Aniolas išėjo iš altoriaus*: iš auksinio arba smilkymo altoriaus. V. 8, 3.— *Jis turėjo...* To aniolo valdžion atiduota buvo visa ugnis apskritai, arba tik vieno altoriaus. Toliaus 16, 5 minimas vandenų aniolas. Plg. 7, 1...— *Vynuogyno*: ἀμπέλου. Visa žemė įvaizdinama kaip vienas vynnuogių kelmas; tai yra piktieji, kurie turi buti surinkti (Tom. Beda). Dievo neprietelių nuteisimas gana dažnai šv. Rašte įvaizdinamas, kaipo vynuogių rinkimas. Veiz. Joėl. 4, 13. Jer. 49, 9. Iz. 63, 2.— (19) *Įmetė į... spaustuvą.* Vynuogės buvo išspaudžiamos tam tikrame spaustuve mindymu. Čionai Dievo rustybė įvaizdinama kaipo dideliausis spaustuvas, kurian įmetami nedorieji ir mindomi kaip vynuogės.— (20) *Už miesto*: už Jeruzalės ribų, atskirai nuo Dievo išrinktųjų draugijos, kurie gyvens paskutinėse dienose, kaip paminėta 14, 1. — *Pasipylė kraujas...* Uogavimo vaizdas pavirsta aprašymu to, kas tikrai įvyks, t. y. bedievių išžudymo. Bus toki žudomųjų kraujo daugybė, kad ji padarys tikrą jurą, kurioje galės pasinerti arkliai lig pačių žanslų, ir kurios ilgumas bei platumas bus lygus 1600 varsnų (stadijų), t. y. arti trijų šimtų kilometrų. Skaitlinė 1600 tikriausiai yra symbolinė, padaryta iš keturis syk keturių, paimtų šimtą kartų; keturi gi yra žemės symbolis. Todėl skaitlinė 1600 turi nurodyti, kad visa žemė paplus krauju.

15, 1—16, 21. Septyni aniolai gauna septynias taures su septyniomis paskutinėmis slogomis; jas iš eilios išliejant į žemę, į jurą, į upes, į saulę, į žvėries sostą, į Eufrato upę ir į orą įvyksta vis nauji kankinimai.

4. Septynių Dievo rustybės taurių išliejimas.

Caput XV. [1] Et vidi aliud signum in cœlo magnum, et mirabile, Angelos septem, habentes plagas septem novissimas: quoniam in illis consummata est ira Dei. [2] Et vidi tamquam mare vitreum mistum igne, et eos, qui vicerunt bestiam, et imaginem ejus, et numerum nominis ejus, stantes super mare vitreum, habentes citharas Dei: [3] et cantantes canticum Moysi servi Dei, et canticum Agni, dicentes: Magna, et mirabilia sunt opera tua Domine Deus omnipotens: justæ et veræ sunt viæ tuæ, Rex sæculorum. [4] Quis non timebit te Domine, et magnificabit nomen tuum? quia solus pius es: quoniam omnes gentes venient, et adorabunt in conspectu tuo,

15. Perskyrimas. [1] Ir aš mačiau danguje kitą didį ir stebėtiną ženklą: septynis aniolus, turinčius septynias paskučiausias slogas, nes Dievo rustybė jau užbaigta. [2] Ir mačiau tarsi stiklinę jurą sumaišytą su ugnimi, ir tuos, kurie pergalėjo žvėrį ir jo paveikslą ir jo vardo skaitlinę, stovinčius ant stiklinės juros, turinčius Dievo arpas, [3] ir giedančius Mozės, Dievo tarno, giesmę ir Avinėlio giesmę, tariančius: Didi ir stebėtini yra tavo darbai, Viešpatie Dieve Visagalis; teisus ir tikri yra tavo keliai, amžių Karaliau. [4] Kas tavęs nesibijos, Viešpatie, ir nešlovins tavo vardo? nes tu vienas šventas esi, nes visos tautos ateis ir atiduos garbę tavo

(**15, 1**) *Ir aš mačiau...* Ta eilutė yra tarsi viso sekančio regėjimo antrašas, trumpai nurodąs jo turinį. Kaip atplėšus septintąjį antspaudą, padėtą ant knygos su ateities paslaptimis, pasirodė septyni aniolai su trimitais, taip-pat atsiliepus septintajam trimitui, nors po šiokio tokio tarpo, duodamas septyniems aniolams paliepimas išlieti septynias Dievo rustybės taures ant prasikaltusio pasaulio. Pats gi išliejimas, pirma negu jis prasideda, prirengiamas ir išanksto šlovinamas danguje, taip-pat kaip tai daroma augšč. 11, 15... — *Didį ir stebėtiną ženklą.* Plg. 14, 1... 14... Tas ženklas pavadintas didžiu ir stebėtinu, nes jame ypatingu budu apsireiškia Dievo didenybė ir šlovė, šventumas ir teisingumas. — *Septynias paskučiausias...* Tie kankinimai vadinasi paskučiausiais, palyginant su augščiaus minėtais (persk. 6, 8 ir 9), o ypač dėlto kad po jų jau nebebus kitų (plg. Dan. 11, 36), kadangi Dievo rustybė jau bus pilnai apsireiškusi. — (**2**) *Tarsi stiklinę jurą*: regimai tą pačią, ką ir augšč. 4, 6. — *Sumaišytą...* Jura išrodo tarsi deganti nuo Dievo rustybės ugnies. — *Tuos, kurie pergalėjo...* Krikščionis, kurie nepasidavė žvėries suvedžiojimams ir dabar šventai numirę matomi danguje (plg. 14, 13). — *Stovinčius..*: visai arti Dievo ir Avinėlio. — *Turinčius Dievo arpas*: kad jomis pritartu giedojimui, kaip vyresnieji 5, 8 ir paminėtieji augščiaus 144000. Arpos vadinasi Dievo, nes jos gautos iš Dievo ir paskirtos jam pašlovinti. — (**3**) *Mozės... giesmę ir Avinėlio...* Palaimintieji gieda išsiliuosavimo giesmę, panašią į tą, kurią giedojo Mozė, perėjęs Raudonąją jurą, šlovindamas išliuosavimą Izraėlio iš kieto prispaudimo ir jo neprietelių pasmerkimą (2 Moz. 15, 1...). Gali buti čionai taipogi aliuzija į kitą Mozės giesmę, kurioje jis prieš mirsiant skelbia Dievo gerumą į išrinktąją tautą. Plg. 5 Moz. 32, 1... Palaimintųjų giedojimai vadinasi taipogi Avinėlio giesme, nes joje šlovinamas Kristaus įvykdytas atpirkimas, kurio figura buvo Mozės padarytasis išvedimas iš Egypto. Pačios giesmės žodžiai primena įvairias S. Įst. vietas. — *Didi ir...* Plg. Ps. 110, 2; 138, 14; 144, 17. 5 Moz. 32, 11. Dievo keliais vadinasi jo vedimas žmonių į paskirtą tikslą.— — *Amžių Karaliau.* Gr. t.: tautų Karaliau. — (**4**) *Kas tavęs...* Jer. 10, 7. Ps.

quoniam judicia tua manifesta sunt. [5] Et post hæc vidi, et ecce apertum est templum tabernaculi testimonii in cœlo: [6] et exierunt septem Angeli habentes septem plagas de templo, vestiti lino mundo, et candido, et præcincti circa pectora zonis aureis. [7] Et unum de quatuor animalibus dedit septem Angelis septem phialas aureas, plenas iracundiæ Dei viventis in sæcula sæculorum. [8] Et impletum est templum fumo a majestate Dei, et de virtute ejus: et nemo poterat introire in templum, donec consummarentur septem plagæ septem Angelorum.

Caput XVI. [1] Et audivi vocem magnam de templo, dicentem septem Angelis: Ite, et effundite septem phialas iræ Dei in terram. [2] Et abiit primus, et effudit phialam suam in terram, et factum est vulnus sævum, et pessimum in homines, qui habebant characterem bestiæ, et

akyvaizdoje, kadangi tavo teismai apreikšti yra. [5] Ir po to veizdėjau, ir štai danguje atidaryta buvo liudijimo šėtros bažnyčia; [6] ir septyni aniolai išėjo iš bažnyčios, turėdami septynias slogas, apvilkti tyra ir skaisčia drobe ir perjuosti aplink krutinę auksinėmis juostomis. [7] Ir vienas iš keturių gyvunų davė septyniems aniolams septynias auksines taures, pilnas rustybės Dievo, gyvojo amžių amžiais. [8] Ir bažnyčia prisipildė dumais nuo Dievo didenybės ir nuo jo galybės; ir niekas negalėjo įeiti bažnyčion iki pasibaigsiant septynių aniolų septyniomsslogoms.

16. Perskyrimas. [1] Ir aš girdėjau didį balsą iš bažnyčios, tariantį septyniems aniolams: Eikite ir išliekite septynias Dievo rustybės taures žemėn. [2] Ir pirmasis nuėjo ir išliejo savo taurę žemėn, ir pasidarė kenksminga ir pikčiausi votis ant žmonių, kurie turėjo žvėries žymę,

---

85, 9. — *Tavo teismai*: kurie skiria užmokesnį geriems ir pasmerkimą piktiems. — (**5**) *Atidaryta buvo liudijimo...* Plg. augšč. 11, 19. Plokštįs, ant kurių buvo parašyta dešimts Dievo įsakymų, vadinosi liudijimu, nes jos buvo tarsi Dievo liudytojai prieš žydus (2 Moz. 25, 16). Tos plokštįs, įdėtos sandoros skrynion, buvo laikomos šėtroje, todėl ir šėtra vadinosi liudijimo šėtra (plg. 2 Moz. 27, 20. Apd. 7, 44). Dangaus bažnyčia, primenanti pirmąją žydų šėtrą, čionai pavadinta liudijimo šėtros bažnyčia. — (**6**) *Ir septyni...* Plg. Ez. 9, 2. Dan. 10, 5. Iš bažnyčios išeina paminėtieji 1. eil. aniolai. Jų apdaras toks pat kaip Kristaus (1, 13). — (**7**) *Ir vienas iš keturių...* Veiz. 4, 6-8. Dievo rustybės taures (plačiais viršais) paduoda aniolams vienas iš gyvunų, esančių pačiame Dievo soste. Taip pažymima, kad bausmė eina nuo paties Dievo sosto. — *Rustybės*. Veiz. 14, 10. — (**8**) *Ir bažnyčia prisipildė...* Dumai yra Dievo didenybės ir galybės emblema, bet taipogi ir ženklas jo rustybės, panašios į ugnį, iš kurios verčiasi dumai. Plg. 2 Moz. 19, 18. Iz. 6, 4. — *Ir niekas negalėjo...* Plg. 2. Moz. 40, 32. 33. 3 Kar. 8, 10. 11. Joki sutverta esybė negali artinties Dievop, kolei nepasibaigs jo rustybė. Todėl bausmių įvykdymas jau nebegali buti prašalintas.

(**16**, **1**) *Balsą iš bažnyčios*: Dievo balsą. — *Žemėn*. Tuo vardu šitoje vietoje pavadinta ne tik pati žemė, bet ir visa, kas aplink ją yra, taigi šviesa ir oras. Atsitikimai, įvykstantįs išliejant taures, įvaizdina paskučiausias bausmes, kurias Dievas siųs pasaulio pabaigoje ant žmonijos ir žvėries. Tos bausmės dalinasi į du skyriu, kadangi pradedant nuo ketvirtosios žmonės ima piktžodžiuoti vardui to, kurs jas siunčia. Plg. 9. 11. 12. eil. Kaikurių bausmių aprašymas primena varginimus, kurie turės įvykti atsiliepiant trimitams; bet čionai visi varginimai žymiai didesni, kadangi Dievo rustybė padidėjo, didyn einant bedievių nedorybėms. — (**2**) *Žemėn*. Kadangi kiti aniolai išlieja savo taures į vandenis, todėl čionai

in eos, qui adoraverunt imaginem ejus. [3] Et secundus Angelus effudit phialam suam in mare, et factus est sanguis tamquam mortui: et omnis anima vivens mortua est in mari. [4] Et tertius effudit phialam suam super flumina, et super fontes aquarum, et factus est sanguis. [5] Et audivi Angelum aquarum dicentem: Justus es Domine qui es, et qui eras sanctus, qui hæc judicasti: [6] quia sanguinem Sanctorum, et prophetarum effuderunt, et sanguinem eis dedisti bibere: digni enim sunt. [7] Et audivi alterum ab altari dicentem: Etiam Domine Deus omnipotens vera, et justa judicia tua. [8] Et quartus Angelus effudit phialam suam in solem, et datum est illi æstu affligere homines, et igni: [9] et æstuaverunt homines æstu magno, et blasphemaverunt nomen Dei habentis potestatem super has plagas, neque egerunt pœnitentiam ut darent illi gloriam. [10] Et quintus Angelus effudit phialam su-

ir ant tų, kurie garbino jo paveikslą. [3] Ir antrasis aniolas išliejo savo taurę juron, ir pasidarė kraujas kaip numirėlio; ir visa, kas buvo juroje gyva, numirė. [4] Ir trečiasis išliejo savo taurę į upes ir vandenų versmes, ir pasidarė kraujas. [5] Ir girdėjau vandenų aniolą tariant: Teisus esi, Viešpatie, kursai esi ir kursai buvai; šventas, kurs padarei tokį teismą, [6] kadangi jie išliejo šventųjų ir pranašų kraują, ir tu davei jiems kraujo gerti; nes jie užsipelnė. [7] Ir aš girdėjau kitą nuo altoriaus sakant: Taip, Viešpatie Dieve Visagalis, tavo teismai tikri ir teisųs yra. [8] Ir ketvirtasis aniolas išliejo savo taurę į saulę; ir duota jai varginti žmones kaitra ir ugnimi. [9] Ir žmonės buvo kaitinami didžio karščio ir piktžodžiavo vardui Dievo, turinčio valdžią ant tų slogų; ir jie nedarė atgailos, kad duotu jam garbę. [10] Ir penktasis aniolas išliejo taurę į žvėries sostą; ir jo karalystė aptemo, ir jie kramtė

žemė reiškia tik sausumą. — *Votis ant žmonių...* Kaip šeštoji Egypto sloga nepalietė žydų (2 Moz. 9, 9...), bet tik jų priešus, taip ir čionai piktų vočių bausmė ištinka tik atstojusius nuo Dievo. — (**3**) *Ir antrasis...* Panaši bausmė įvyko po antrojo trimito. Veiz. 8, 8, 9. Plg. 2 Moz. 7, 17... Bet čionai ta bausmė daug kietesnė. Juros vanduo pavirsta krauju ir tai taip sugedusiu, kaip numirėlio. — (**4**) *Ir trečiasis...* Trečioji bausmė paverčia taipogi geriamąjį vandenį krauju. Plg. 8, 10. 11. — (**5**) *Vandenų aniolą...* Plg. 7, 1. Tas aniolas ne tik nedejuoja, bet garsiai išpažįsta Dievo bausmės teisingumą. Plg. 15, 3. 4. — *Kurs padarei...* kurs tokią bausmę paskyrei. — (**6**) *Išliejo šventųjų ir...* Plg. 11, 18; 18, 20. Čionai kalbama apie šventuosius ir pranašus, kurie bus nukankinti pasaulio pabaigoje. — (**7**) *Ir aš girdėjau...* Tikresnis tos vietos skaitymas yra: aš girdėjau altorių sakant. Bet regimai autorius turėjo mintyje aniolą, turėjusį valdžią ant altoriaus ugnies, paminėtą augščiaus 14, 8. Ir tas aniolas šlovina Dievo teisingumą bausmių paskyrime. — (**8**) *Ir ketvirtasis...* Nuo ketvirtosios taurės išliejimo saulės kaitra pasidaro daug didesnė ir didžiai vargina žmones. — *Varginti...* Gr. t.: deginti žmones ugnimi. — (**9**) *Piktžodžiavo...* Bausmė ne tik neatvedė prasikaltėlių į atgailą, bet jie kaip Paraonas dar labiaus užsikietindami piktžodžiuoja Dievui. Plg. 9, 20. — (**10**) *Į žvėries sostą.* Tuo žvėrimi yra išėjusis iš juros, kuriam slibėnas davi savo galybę ir sostą. V. 13, 2. Penktoji bausmė jau arčiaus jį paliečia. — *Karalystė aptemo.* Plg. 8, 2. 2 Moz. 10, 12. Tas aptemimas, ženklas visai artimo Antikristo karalystės sunaikinimo, buvo regimai labai skaudus. — *Kramtė...*, kaip daro žmogus didžiausiame skausme ir nusiminime. Tas skau-

am super sedem bestiæ: et factum est regnum ejus tenebrosum, et commanducaverunt linguas suas præ dolore: [11] et blasphemaverunt Deum cœli præ doloribus, et vulneribus suis, et non egerunt pœnitentiam ex operibus suis. [12] Et sextus Angelus effudit phialam suam in flumen illud magnum Euphraten: et siccavit aquam ejus, ut præpararetur via regibus ab ortu solis. [13] Et vidi de ore draconis, et de ore bestiæ, et de ore pseudoprophetæ spiritus tres immundos in modum ranarum. [14] Sunt enim spiritus dæmoniorum facientes signa, et procedunt ad reges totius terræ congregare illos in prœlium ad diem magnum omnipotentis Dei. [15] Ecce venio sicut fur. Beatus qui vi-

savo liežuvius iš skausmo; [11] ir piktžodžiavo dangaus Dievui dėlei skausmų ir dėl žaizdų, ir nedarė atgailos už savo darbus. [12] Ir šeštasis aniolas išliejo savo taurę į aną didžiąją Euprato upę, ir išdžiovino jos vandenį, kad butu prirengtas kelias karaliams iš Rytų šalies. [13] Ir aš regėjau iš slibino nasrų ir iš žvėries nasrų ir iš netikrojo pranašo nasrų išeinant tris darkias dvasias, panašias į varles. [14] Nes yra velnių dvasios, darančios ženklus, ir eina pas visos žemės karalius jų surinktų į kovą didžioje visagalinčiojo Dievo dienoje. [15] Štai aš ateinu kaip vagis; palaimintas, kurs budi ir sergi savo rubus, kad nevaikščiotu nuogas, ir nebutu matoma jo gėda. [16] Ir jis juos surinks į vietą, kuri eb-

---

smas sužadintas buvo ne tik tamsybėmis, bet ir augščiaus minėtomis slogomis. — (**11**) *Ir piktžodžiavo...* Plg. 9. e. — *Dėlei žaizdų.* Gr. t.: dėlei vočių. Plg. 2. e. —(**12**) *Į aną didžiąją Euprato...* Plg. 9, 14. Ant Euprato buvo Babylonas, įvaizdinantis Kristaus ir jo Bažnyčios neprietelius pasaulio pabaigoje. V. 19. e.; 14, 8; 17, 1... 18... — *Išdžiovino jos..*: taippat kaip kitados Viešpats prirengė kelią žydams einantiems per Jordaną (Joz. pp. 3 ir 4). Rytų šalies karaliai minimi čionai išanksto. Jų atėjimas ir santikiai su žvėrimi aprašomi toliaus. Karaliai atois kovotų prieš Viešpatį ir jo Bažnyčią. Dievas gi pasinaudos jų susirinkimu, kad juos sunaikintu (veiz. 17, 2... 19, 19). Prie tų Rytų karalių su jų pavaldiniais prisideda kiti iš visos žemės (16, 14). — (**13**) *Ir netikrojo pranašo.* Netikrasis pranašas minimas draug su slibinu ir žvėrimi, yra antrasis žvėris, išėjusis iš žemės. Veiz. 13, 14... 19, 20. — *Darkias dvasias.* Evangelijoje tuo vardu dažnai vadinami yelniai (plg. Mt. 10, 1. 12 ir k.); taip-pat ir čionai. Jie išeina iš slibino, žvėries ir netikrojo pranašo nasrų, kadangi išėjusieji daugiausiai žodžiais turėjo suvedžioti žemės karalius.— *Į varles.* Tas panašumas turi išreikšti visą piktųjų dvasių veikimo bjaurumą. — (**14**) *Darančios ženklus.* Piktosios dvasios galės taipogi daryti stebėtinus ženklus. — *Ir eina...* Svarbiausi jų pasiuntinystė bus surinkti kariuomenę iš viso pasaulio, vedamą karalių prieš Viešpatį. Plg. 17, 4; 19, 19... — (**15**) *Štai aš...* Apaštalas daro Dievo vardan patėmijimą. Gal jis savo regėjime girdėjo patį Jėzų Kristų, ištariantį tuos žodžius. Tas patėmijimas turi apsaugoti tikinčius nuo baimės dėlei laukiamos kovos, bet draug parodyti, kas pasiliks visai liuosas nuo pavojaus. Palaiminti tie, kurie tuomet budės, deja gi tiems, kurie rinksis kaip anie karaliai didžioje Viešpaties dienoje! Kada pranašaujami atsitikimai įvyks, išsipildys Viešpaties žodis: štai aš ateinu kaip vagis; ir jis duos saviesiems išganymą ir amžiną laimę, jo gi neprietelius sutiks prapultis. Plg. 3, 3. 11. 18; 22, 7. 12. 20. — *Savo rubus...* Pašvenčianti malonė su visomis ją lydinčiomis dorybėmis yra tie rubai. — (**16**) *Ir jis juos surinks...* Pikti karaliai tarsis susirinkę savaimi prieš Viešpatį; ištikrųjų gi Dievas juos surinks, kad visus draug ištiktu. — *Armagedon.* Tas žodis padarytas iš *har*, kalnas, ir *Magedon*, vietos vardas, pas LXX Mageddo, ebraiškame tekste *M'giddo*; todėl žodis Armagedon reiškia: Magedo kalnas. Magedo miestelis buvo Palestino-

gilat, et custodit vestimenta sua, ne nudus ambulet, et videant turpitudinem ejus. [16] Et congregabit illos in locum, qui vocatur Hebraice Armagedon. [17] Et septimus Angelus effudit phialam suam in aerem, et exivit vox magna de templo a throno, dicens: Factum est. [18] Et facta sunt fulgura, et voces, et tonitrua, et terræmotus factus est magnus, qualis nunquam fuit ex quo homines fuerunt super terram: talis terræmotus, sic magnus. [19] Et facta est civitas magna in tres partes: et civitates gentium ceciderunt, et Babylon magna venit in memoriam ante Deum, dare illi calicem vini indignationis iræ ejus. [20] Et omnis insula fugit, et montes non sunt inventi. [21] Et grando magna sicut talentum descendit de cœlo in homines: et blasphemaverunt Deum homines propter plagam grandinis: quoniam magna facta est vehementer.

raiškai vadinasi Armagedon. [17] Ir sekmasis aniolas išliejo savo taurę į orą; ir didis balsas išėjo iš bažnyčios nuo sosto, sakantis: Įvyko. [18] Ir pasidarė žaibai, ir balsai, ir griausmai, ir pasidarė didis žemės drebėjimas, kokio niekuomet nebuvo, kaip yra žmonės ant žemės; nebuvo tokio taip didžio žemės drebėjimo. [19] Ir didysis miestas perskilo į tris dalis, ir pagonių miestai sugriuvo; ir Dievas atsiminė didįjį Babyloną, kad jam duotu savo pikčiausios rustybės vyno taurę. [20] Ir visos salos pabėgo, ir kalnų nebuvo rasta. [21] Ir dideli ledai, sunkųs kaip talentai, nukrito iš dangaus į žmones; ir žmonės piktžodžiavo Dievui dėl krušos kankinimo, nes jis buvo labai didis.

je. Jis garsus kova, kurioje Barakas su Debora, Viešpačiui padedant, pergalėjo Kananiečių karalių Sisarą, slėgusį izraelitus per 20 metų. Taigi, paskučiausios kovos vieta, kurioje susirinks karaliai kovotų prieš Kristų, taps jiems antru Armagedonu. — (**17**) *Ir sekmasis...* Septintas aniolas išlieja savo taurę į orą, ir ore darosi didžiausis sumišimas. — *Didis balsas...* Tas balsas buvo regimai paties Dievo: kaip jo buvo duotas paliepimas 1. eil. išlieti taures, taip jis atsiliepia išliejimui pasibaigus. — (**18**) *Ir pasidarė...* Plg. 4, 5; 8, 5; 11, 5. 9. Dan. 12, 1. Mt. 24, 21. Žemės drebėjimo pasekmės aprašomos sek. eil. — (**19**) *Ir didysis miestas.* Taip gal pavadintas tas pats miestas, kurs augščiaus 11, 8 įvaizdintas kaipo didžiai prasikaltusi Jeruzalė. — *Perskilo...* Ta aplinkybė nurodo, kad pačiame mieste nuo žemės drebėjimo pasidarė dideliausi plyšiai. — *Pagonių miestai:* pagoniškojo pasaulio sostinės.—*Dievas atsiminė...* Plg. 18, 5. Dievas savo teisybėje ir išmintyje nutarė, kad jau atėjo valanda nubausti vyriausią bedievystės sostinę. — *Duotu savo...* Plg. 14, 10. Rustybė čionai minima visudidžiausi. — (**20**) *Ir visos salos...* Plg. 6, 14. Atplėšiant šeštąjį antspaudą kalnai ir salos tik pasijudino, čionai visai pražuna. Taip išreiškiamas visiškas gamtos suirimas. — (**21**) *Ir dideli ledai.* Paskutinis septintosios taurės išliejimo padaras. Krušos smarkumą aprašydamas Apaštalas lygina jos ledų sunkumą su talentais. Talentas gi svėrė apie šimtą musų svarų ($42^1/_2$ kilogramų). — *Ir žmonės piktžodžiavo...* Paskutinį sykį autorius patėmija, kad žmonės nesiliovė piktžodžiavę Dievui net iki pačiam pasaulio galui.

17, 1—19, 10. Pasibaigus taurių išliejimui, vienas iš septynių aniolų, kurie tas taures išliejo, parodo Apaštalui pražuvimą didžiojo Babylono, kurs visupirma aprašomas, kaipo didi paleistuvė, sėdinti ant septynių kalnų (17, 1 - 3). Paskui ki-

IV. Dievo nutarimų įvykdymas. 1. Babylono pasmerkimas.

Caput XVII. [1] Et venit unus de septem Angelis, qui habebant septem phialas, et locutus est mecum, dicens: Veni ostendam tibi damnationem meretricis magnæ, quæ sedet super aquas multas, [2] cum qua fornicati sunt reges terræ, et inebriati sunt qui inhabitant terram de vino prostitutionis ejus. [3] Et abstulit me in spiritu in desertum. Et vidi mulierem sedentem super bestiam coccineam, plenam nominibus blasphemiæ, habentem capita septem, et cornua decem. [4] Et mulier erat circumdata purpura, et coccino, et inaurata auro, et lapi-

17. Perskyrimas. [1] Ir vienas iš aniolų, turėjusių septynias taures, atėjo ir kalbėjosi su manim, tardamas: Ateik, aš tau parodysiu pasmerkimą didžios paleistuvės, kuri sėdi ant daugelio vandenų, [2] su kuria paleistuvavo žemės karaliai, ir gyvenusieji ant žemės apsigėrė jos paleistuvavimo vynu. [3] Ir jis mane nunešė dvasioje į tyrus. Ir aš mačiau moteriškę, sėdinčią ant skaisčiai raudono žvėries, pilno piktžodžiavimo vardų, ir turėjusio septynias galvas ir dešimtį ragų. [4] Ir moteriškė apvilkta buvo purpura ir škarlatu ir papuošta auksu ir brangiais akme-

---

tas aniolas, nužengdamas iš dangaus apreiškia (išanksto), kad Babylonas jau sugriuvo, tuo gi tarpu balsas iš dangaus perspėja išrinktuosius, kad jie išeitu iš Babylono, ir aprašo žmonių dejavimus dėlei jo pražuvimo (18, 1 - 20). Trečias galop aniolas apgarsina, Babylono pražuvimą busiant amžiną (18, 21-24), danguje gi pakilsta didžiausis džiaugsmas dėlei to pranešimo (19, 1-10).

(**17, 1**) *Ir vienas...* Veiz. 15, 1; 16, 1... — *Parodysiu...* Apaštalas jau žinojo, kad Babylonas buvo galutinai pasmerktas; bet jam dar nebuvo žinomos to pasmerkimo smulkmenos; aniolas žada jam suteikti tinkamas žinias; pažadėjimo išpildymas prasideda 18, 1..; išpradžios gi aniolas parodo pačią paleistuvę jos priešingoje krikščionystei išvaizdoje. Jos vardas sutinka su tuo, kas apie ją jau pasakyta 14, 8. Pats vardas „paleistuvė" išreiškia priešingojo krikščionystei pasaulio sostinės ydas ir bedievystę. Plg. 14, 8; 18, 9. Iz. 23, 15. Ji pavadinta didžia, kadangi ne tik jos paleistuvavimas buvo didelis, bet per jį ji pati pasidarė didelė ir galinga. — *Sėdi ant daugelio vandenų.* Išsireiškimas paimtas iš Jer. 51, 13. Raidinėje prasmėje jis teisingas apie istorišką Babyloną ant Euprato; bet čionai jis tik nurodo, kad kalbama apie pagoniškų tautų ir pasaulinio gyvenimo vidurį. Veiz. 17, 15. — (**2**) *Su kuria...* Plg. Iz. 23, 17. Jer. 51, 7. Babylonas suteikdavo svaiginantį gėrimą visam pasauliui; taigi tas užžavėtas jam visai pasidavė, bet kas tą gėrimą gėrė, gėrė Dievo rustybę (14, 8). Karaliai čionai minimi tie, kurie gyvena didžiojo Babylono vispasaulinio viešpatavimo laiku.—(**3**) *Dvasioje:* dvasios pagavime. — *Į tyrus...* Ta aplinkybė nurodo išanksto, kuo pavirs prasikaltusis miestas. — *Moteriškę... ant žvėries...* Kadangi apie žvėrį, ant kurio sėdi moteriškė, pasakyta, kad jis turįs septynias galvas ir dešimtį ragų ir kad jis pilnas piktžodžiavimo vardų, t. y. juos turi ant visų savo labiausiai matomų sąnarių, taigi visupirma ant galvų, todėl juo regimai yra augšč. minėtasis iš juros išėjusis žvėris (13, 1), t. y. Antikristas. Žvėris pavadintas čionai raudonu, rasi dėlto kad jis galėjo buti apdengtas raudonu apsiaustu. Raudona varsa yra viešpatavimo ženklas. Moteriškės sėdėjimas ant žvėries reiškia, kad pasaulinė karalystė ir sostinė, Babylonas, turi savo jiegas ir galybę iš Antikristo, kurs jį palaiko, tarsi nešioja ir yra jo vadovu. Kadangi Antikristo valdžioje pasilieka visos tautos, todėl moteriškė ant jo sėdėdama sėdi draug ant daugelio tautų, arba kaip pasakyta 1. eil. *ant daugelio vandenų.* — (**4**) *Ir moteriškė...* Moteriškė

de pretioso, et margaritis, habens poculum aureum in manu sua, plenum abominatione, et immunditia fornicationis ejus: [5] et in fronte ejus nomen scriptum: Mysterium: Babylon magna, mater fornicationum, et abominationum terræ. [6] Et vidi mulierem ebriam de sanguine sanctorum, et de sanguine martyrum Jesu. Et miratus sum cum vidissem illam admiratione magna.

[7] Et dixit mihi Angelus: Quare miraris? Ego dicam tibi sacramentum mulieris, et bestiæ, quæ portat eam, quæ habet capita septem, et cornua decem. [8] Bestia, quam vidisti, fuit, et non est, et ascensura est de abysso, et in interitum ibit: et mirabuntur inhabitantes terram (quorum non sunt scripta nomina in libro vitæ a constitutione

nimis ir perlomis. ir savo rankoje turėjo auksinį puodelį, pilną savo paleistuvavimo bjaurumo ir darkesio; [5] ir ant jos kaktos parašytas vardas: Paslaptis; didis Babylonas, motina žemės paleistuvysčių ir bjaurumų. [6] Ir aš mačiau moteriškę girtą nuo šventųjų kraujo ir nuo Jėzaus kankintinių kraujo; ir ją išvydęs stebėte stebėjaus.

[7] Ir aniolas man tarė: Kodėl stebiesi? aš tau pasakysiu paslaptį moteriškės ir žvėries, kurs ją neša ir turi septynias galvas ir dešimtį ragų. [8] Žvėris, kurį matei, buvo ir nebėra; ir turi pasikelti iš gelmės ir eis į prapultį; ir žemės gyventojai (kurių vardai neužrašyti gyvenimo knygoje nuo pasaulio sutvėrimo) stebėsis, matydami žvėrį, kurs

---

buvo apsivilkusi ir pasipuošusi kuogražiausiai, kaip karalienė. — *Turėjo auksinį puodelį...* Plg. Jer. 51, 7. Puodelis pilnas visokio bjaurumo įvaizdina didžiausį moteriškės nedorumą. Iš to puodelio ji davė gerti visoms tautoms, atitolindama jas nuo Dievo ir Kristaus ir patraukdama į stabmeldystę (*bjaurumo*) ir ištvirkimą (*darkesio*). — (**5**) *Ir ant jos kaktos.* Senobėje paleistuvės kaikada nešiodavo savo vardą parašytą ant gražios juostelės, kuria perrišdavo sau kaktą. Regimai ir čionai daroma aliuzija į tą paprotį. — *Parašytą vardą: Paslaptis...* Daug aiškintojų mano, kad žodis „paslaptis" nėra tai parašo pradžia, bet kad jis reikia jungti su žodžiu „vardą": parašytas vardas, paslaptis, t. y. slaptingas vardas, kurs reikia suprasti alegoriškai. — *Didis Babylonas.* Veiz. 14, 8; 16, 19. — *Motina paleistuvysčių.* Gr. t.: paleistuvių. Pasaulio sostinė pasidarė tarsi ištvirkimo motina kitiems didiems miestams. — (**6**) *Girtą nuo...* Iš tų žodžių pasirodo, kad paleistuvė žymiai dalyvavo Bažnyčios persekiojime. Plg. 18, 24... Tarp šventųjų ir kankintinių čionai tikro skirtumo nėra. Tiktai antrasis vardas labiaus pažymi, kad juo pavadintųjų liudijimas apie Jėzų Kristų paleistuvės akyvaizdoje buvo jų mirties priežastimi. — *Ir ją išvydęs...* Apaštalas stebėjosi, pamatęs moteriškę sėdinčią ant žvėries, spėdamas esant tarp tųdviejų esybių sąryšį, bet jo nesuprasdamas.

(**7**) *Kodėl stebiesi...* Tas aniolo klausimas prirengia sekantį regėjimo išaiškinimą. — *Paslaptį:* Ką reiškia moteriškė ir žvėris, ir kokie yra tarp jųdviejų santikiai. — (**8**) *Buvo ir nebėra; ir turi...* Aniolas savo išaiškinime nurodo tris laikotarpius žvėries istorijoje: praeityje jis buvo apsireiškęs; dabartyje jo nebėra, yra tarsi numiręs: ateityje vėl pasirodys iš savo buveinės, pakildamas iš tamsybių gelmės (veiz. 11, 17). Daug aiškintojų mano, kad, kas čionai išreikšta žodžiais *ir nebėra*, augščiaus 13, 3 buvo jau pasakyta žodžiais: *mačiau vieną jos galvų tarsi mirtinai sužeistą.* Mintis yra ta pati; skirtumas tarp tųdviejų vaizdų yra tame, kad dabar minimas viso žvėries apmirimas, augščiaus gi tik vienos jo galvų. Tenai buvo pasakyta, kad mirtinai sužeistoji galva vėl atgijo, čionai aiškinama, kad žvėris turi vėl pasikelti iš gel-

mundi) videntes bestiam, quæ erat, et non est. [9] Et hic est

buvo ir nebėra. [9] Ir čia yra protas, kurs turi išmintį. Septynios

mės, ir dar nurodomas jo galutinas pražuvimas, Kristui jį pergalėjus ir amžinai pasmerkus. Žvėris buvo apsireiškęs praeityje ne savo ypatoje, bet kitados buvusiuose įstaigose ir žmonėse, kuriuose veikė Antikristo dvasia (plg. 1 Jo. 2, 18; 4, 1...). Jo dabar nėra toje prasmėje, kad Kristus savo įsikunijimu, gyvenimu ir mirtimi padarė jam mirtiną žaizdą. Ateityje jis ateis jau savo ypatoje, Antikristo išvaizdoje; bet Kristaus pergalėtas *eis į prapulti.* Plg. 19, 19. 20. 2 Tes. 2, 3. 8. — *Žemės gyventojai... stebėsis.* Nustebimas čionai paminėtas yra tas pats, ką ir 13, 3. — *Kurių vardai...* t. y. nelaimėsiantieji amžinojo išganymo. Plg. 3, 5; 13, 8. Iš šitos vietos pasirodo, kad Dievo nutarimas, skiriantis žmonėms išganymą, yra taip senas, kaip pats pasaulis, kad jis galop padarytas draug su nutarimu sutverti žmogų. — (9) *Ir čia yra...* t. y. tiems dalykams suprasti reikalingas ypatingas proto gabumas, dieviška šviesa. Plg. 13, 9. 18; 14, 12. — *Septynios galvos...* Aniolas pradeda aiškinti, ką reiškia septynios žvėries galvos, toliaus gi dešimtį jo ragų. — *Septyni kalnai...* Tuos žodžius skaitant turi ateiti mintin Rymas, pastatytas ant septynių kalnelių (Roma septicollis). Senesnieji aiškintojai (Iren. Tert. Jier. ir k.) matė sąryšį tarp „didžiojo Babylono" ir Rymo. Bet ištikrųjų tas Babylonas nėra čionai nei pagoniškas senobės Rymas, nei krikščioniškas Rymas, galėsiantis pavirsti vėl pagonišku pasaulio pabaigoje, nors symbolinis Babylonas ir turi kaikurias buvusių pagoniško pasaulio sostinių žymes, kadangi jos turi įvaizdinti Antikristo viešpatystės sostinę amžių gale. Moteriškės sėdėjimas ant septynių kalnų augščiaus (v. 1. ir 3. e.) pavadintas sėdėjimu ant vandenų ir ant žvėries; todėl kalnų negalima čia imti raidinėje prasmėje; jais, taip-pat kaip tai buvo gana dažnai daroma S. Įst. (plg. Jer. 51, 25. Zak. 4, 7; 6, 1-8) ir kaip patvirtina tolesnieji žodžiai, įvaizdintos didžios karalystės kita po kitos ėjusios pasaulio istorijoje. — *Yra septyni karaliai.* Tie žodžiai neįveda naujos minties; jie tik labiaus paaiškina pirmąjį vaizdą, nes jie yra tie patįs septyni kalnai ir todėl reiškia tas pačias pasaulio valstijas. — Jau nuo seniausių laikų norėta matyti čionai paminėtuose karaliuose istoriškas Rymo cėzarų ypatas, išrenkant iš jų tarpo septynis. Bet kad toks aiškinimas neturi tvirto pagrindo, pasirodo jau ir iš to, kad jo šalininkai išreiškia labai nevienodas nuomones apie atskirus karalius, turinčius įeiti minėtųjų septynių tarpan; be to jie labai sau apsunkina 10. ir 11. eil. supratimą, ir galų gale nepasiekia jokių priimtinų išvadų. Panašiai aiškina tą Apreiškimo vietą ir racionalistai, tiktai jie savo išvedimuose siekia daug toliaus. Jie sako, kad sostinė ant septynių kalnų yra be abejonės Rymas. Sostinės karaliai tai Rymo cezarai. Penki iš jų jau buvo: tai Augustas, Tibėrijus, Gajus, Klaudijus ir Neronas. Autorius rašo savo veikalą, viešpataujant šeštajam, todėl Galbai; dar neatėjusis septintasis, tai Ottonas, kurio viešpatavimui skiriamas tik trumpas laikas. Vienas iš tų septynių karalių turi ateiti dar sykį kaipo aštuntasis, ir jis bus pats žvėris, t. y. Antikristas. Jei jis jau pirma buvo krikščionių persekiotojas, ta antrą sykį atėjęs jis, kaip įsikunijęs šetonas, drįs kovoti prieš patį Dievą. Tokiuo krikščionių akyse buvo tik Neronas, apie kurį ėjo paskalas, buk jis sužeistas nenumiręs, bet pabėgęs pas Partus ir iš ten vėl sugrįšiąs. Neroną turėjęs mintyje šv. Jonas, paduodamas jo vardo skaitlinę 666 (veiz. 13, 18). Toks racionalistų aiškinimas iš pirmo pasižiurėjimo išrodo labai naturališkas; jei jis butu tikras, jis be abejonės butu buvęs nurodytas jau kurio nors iš seniausiųjų rašytojų, Ireniejaus, Tertuliono, ar kurio nors kito. Bet jis tikras buti negali, nes paremtas ant klaidingų pagrindų. Visupirma šv. Jonas buvo ištremtas į Patmą, gavo apreiškimą ir jį rašė, anot seniausio padavimo (veiz. Įvedim. p. 565), viešpataujant Domitianui, o ne Galbai; tolesniai Apreiškimo autorius pats sakosi rašąs pranašystes, paliečiančias busiantį laiką; jei tat jis butu turėjęs mintyje veikų Nerono sugrįžimą, ir jame butu matęs Antikristą, tai labai greitai visiems turėjo pasidaryti aišku, kad rašytojas paklydo, nes Neronas negrįžo ir negalėjo sugrįžti, ir Apreiškimo knyga butu nustojusi visų akyse savo vertybės; tečiaus taip neįvyko, nes nei šv. Jonas, nei krikščionįs apskritai nelaukė Nerono sugrįžtant; ir pati pasaka apie tą sugrįžimą, jei ir buvo žinoma pirmojo šimtmečio pabaigoje, tai labai mažai tebuvo prasiplatinusi tarp

sensus, qui habet sapientiam. Septem capita: septem montes sunt, super quos mulier sedet, et reges septem sunt. [10] Quinque ceciderunt, unus est, et alius nondum venit: et cum venerit, oportet illum breve tempus manere. [11] Et bestia, quæ erat, et non est: et ipsa octava est: et de septem est, et in interitum vadit. [12] Et decem cornua, quæ vidisti, decem reges sunt: qui regnum nondum acceperunt, sed potestatem tamquam reges una hora accipient post bestiam. [13] Hi unum consilium habent,

galvos yra septyni kalnai, ant kurių moteriškė sėdi, ir yra septyni karaliai. [10] Penki puolė, vienas yra, ir kitas dar neatėjo; ir kad ateis, reikia, kad jis pasiliktu trumpą laiką. [11] Ir žvėris, kurs buvo ir nebėra, ir jis yra ašmas, ir yra iš septynių, ir eina į pražuvimą. [12] Ir dešimts ragų, kuriuos matei, yra dešimts karalių, kurie dar negavo karalystės; bet jie gaus valdžią kaipo karaliai vienai valandai po žvėrimi. [13] Jie turi vieną užmanymą ir atiduos žvėriui savo galybę ir valdžią. [14] Jie kovos

---

krikščionių, kadangi nieko apie tai nekalba seniausieji krikščionių rašytojai; tik paskesnieji, kaip Aug., Lakt., Jieron. ir k. mini, kad kaikurie jį laiko krikščionįs klaidingai sanprotavę, buk Neronas ateisiąs kaipo Antikristas. — Užtat labiausiai priimtinas išrodo aiškinimas daugelio senesniųjų ir naujesniųjų egzegėtų, kurie septyniuose karaliuose, taip-pat kaip kalnuose ir Ryme ar Babylone mato tik symbolius. Tie symboliai kaip 7. Daniėlio perskyrime įvaizdina didžiausias pagoniškas ar pasidavusias pagonystės dvasiai valstijas, einančias kita po kitos pasaulio istorijoje: Egyptą, Asyriją, Chaldėją su Babylonu, Mėdo-Persų karalystę, Graikiją, Rymą ir galop visas dabartines valstijas, kiek jose viešpatauja priešinga krikščionystei dvasia. — (**10**) *Penki puolė.* Tai pirmos penkios valstijos, kurių puolimas minimas S. Įst. knygose (Ez pp. 29 ir 30 apie Egyptą, Naumo 3, 1-19 apie Asyriją, Iz. pp. 13, 14, 23 ir Jer. pp. 50, 51 apie Babyloną, Dan. 10, 13; 11, 2 apie Mėdo-Persų karalystę, Dan. 11, 3. 4. apie Graikiją). — *Vienas yra.* Tai šeštoji, Rymo valstija. — *Kitas dar neatėjo.* Tos valstijos dar šv. Jono laiku nebuvo; bet mes galime sakyti, kad dabar ji jau atėjo; yra tai dabartinės valstijos, kuriose viešpatauja viena dvasia, mažiaus ar daugiaus priešinga Dievui ir Bažnyčiai, ir daranti tiek įvairių neteisybių, persekiojimų ir t. t. — *Reikia... trumpą laiką.* Tas trumpas laikas, taippat kaip augščiaus 6, 11, yra tai laikotarpis, prasitęsiantis lig pasaulio pabaigai. — (**11**) *Jis yra ašmas, ir yra iš septynių.* Žvėris, įvaizdinantis Antikristą, yra aštuntas ir paskutinis karalius. Jis yra iš septynių, kadangi Antikristo dvasia veikė ir jo piktumas apsireiškė jau septyniose pasaulio valstijose; bet tas piktumas šimteriopai pasididins toje valstijoje, kurios viršininku padarys save pasaulio pabaigoje Antikristas. — *Į pražuvimą.* Plg. 8. eil. Tas pražuvimas bus skaudesnis, negu penkių valstijų puolimas 10. eil. — (**12**) *Ir dešimts ragų.*. Aniolas paaiškina šv. Jonui taipogi ragų symbolį. — *Dešimts karalių.* Tie karaliai, įvaizdinti ragais o ne galvomis, regimai turės mažesnę valdžią už minėtuosius septynis. Kaikurie aiškintojai juose mato Rymo provincijų valdovus, arba susivienijusius su Rymo valstija kaimynystės karalius. Bet tikriaus ir dešimtyje karalių reikia matyti mažesnės ateities valstijos. Tie karaliai jau buvo minėti augščiaus 16, 14. 16. — *Dar negavo...* Apaštalo laiku tų valstijų dar nebuvo; bus gi jos Antikristo metu. — *Vienai valandai*: neilgam laikui, nes pražus kovoje su Avinėliu (14. e.), o ir pats žvėris, anot 11, 2 ir 12, 4, karaliaus neilgai. — *Po žvėrimi.* Gr. t.: draug su žvėrimi. Tos valstijos nebus savystovės, bet priklausys nuo Antikristo karalystės. — (**13**) *Jie turi...* Vienijantis karalius užmanymas tai neapykanta į Avinėlį, o tos vienodos neapykantos pasekmė bus susitelkimas pasaulio karalysčių po Antikristu ir jo šelpimas kovoje su Avinėliu. — (**14**) *Juos pergalės.* Karalių kova prieš Avinėlį bus jiems nelaiminga (plg. 16, 14; 19, 11..) o jų pralaimėjimo priežastis

et virtutem, et potestatem suam bestiæ tradent. [14] Hi cum Agno pugnabunt, et Agnus vincet illos: quoniam Dominus dominorum est, et Rex regum, et qui cum illo sunt, vocati, electi, et fideles. [15] Et dixit mihi Aquæ, quas vidisti ubi meretrix sedet, populi sunt, et gentes, et linguæ. [16] Et decem cornua, quæ vidisti in bestia: hi odient fornicariam, et desolatam facient illam, et nudam, et carnes ejus manducabunt, et ipsam igni concremabunt. [17] Deus enim dedit in corda eorum ut faciant quod placitum est illi: ut dent regnum suum bestiæ donec consummentur verba Dei. [18] Et mulier, quam vidisti, est civitas magna, quæ habet regnum super reges terræ.

Caput XVIII. [1] Et post hæc vidi alium Angelum descenden-

su Avinėliu, ir Avinėlis juos pergalės, nes jis viešpačių Viešpats ir karalių Karalius, ir kurie su juomi, tie yra pašauktieji, išrinktieji ir ištikimieji. [15] Ir jis man tarė: Vandenįs, kuriuos regėjai, kame paleistuvė sėdi, yra žmonių kuopos, ir tautos, ir kalbos. [16] Ir dešimts ragų, kuriuos matei ant žvėries, tie neapkęs paleistuvės ir padarys ją apleistą ir nuogą, ir ės jos kuną, ir ją pačią sudegins ugnimi. [17] Nes Dievas davė į jų širdis, kad darytu, kas jam patinka, kad jie duotu savo karalystę žvėriui, iki Dievo žodžiai nebus įvykę. [18] Ir moteriškė kurią regėjai, yra didis miestas, turintis karaliavimą ant žemės karalių.

18. Perskyrimas. [1] Po to aš mačiau kitą aniolą, nužengiantį

---

yra ta, kad Avinėlis yra viešpačių Viešpats ir.., t. y. jis turi dieviškus privalumus. — *Kurie su juomi, tie...* Draug su Jėzumi kovos ir pergalės krikščionįs, pavadinti čionai trimis gražiais vardais, pašauktųjų, išrinktųjų ir ištikimųjų. Plg. 19, 14. — **(15)** *Ir jis man tarė.* Aniolas duoda dar kaikuriuos paaiškinimus apie paleistuvę. — *Vandenįs...* Plg. 1. eil., o taipogi Iz. 8, 7. Jer. 47, 2.— *Yra žmonių kuopos.* Gr. t. po tų žodžių įdėta dar: καὶ ὄχλοι, ir minios. — **(16)** *Kuriuos matei ant žvėries...* Gr. t.: dešimts ragų, kuriuos matei, ir žvėris neapkęs.. Pasaulinė sostinė iš mylimos (2. e.) pavirs neapkenčiama, kuri turės atjausti visą piktumą savo numylėtinių, nors tik trumpam laikui, kadangi jie jos vėl gailėsis (veiz. 18, 9. 10). Taip dažnai perdaug didis įsimylėjimas virsta lygiai didžia neapykanta, sužadinančia naują meilę. — *Padarys ją apleistą ir nuogą.* Pasaulio sostinės pažeminimas aprašomas tokiais žodžiais, kad jų vieni labiaus tinka įvaizdinančiai miestą moteriškei, kiti gi pačiam miestui. — *Ės jos mėsą:* žudydami gyventojus. — *Sudegins:* kaip senobėje darydavo su pavergtais miestais.

Plg. 18, 18. Ez. 16, 41. — **(17)** *Nes Dievas davė...* Nors augščiaus nepasakyta priežastis karalių neapykantos į moteriškę, bet iš čia paaiškėja, kad taip įvyko Dievo valiai išpildyti, kurs nesykį naudojasi piktais piktiems nubausti. — Po žodžių: *kas jam patinka,* Vulgatoje praleistas sakinys: καὶ ποιῆσαι μίαν γνώμην, et ut faciant unum consilium, kad pildytu vieną sumanymą. Plg. 13. eil. — **(18)** *Ir moteriškė...* Aniolas aiškiaus pasako, ką įvaizdina moteriškė; ji reiškia didį miestą; kaip jis vadinsis, nežinia; gana to, kad tai bus sostinė busiančios Antikristo viešpatystės.

(18, 1) *Po to aš mačiau...* Aniolas buvo žadėjęs Apaštalui parodyti pasaulio sostinės pasmerkimą. Dabar tas žadėjimas išsipildo. Didžiojo Babylono pražuvimas aprašomas su tokiuo stebėtinu gražumu, kad iš rašliaviško atžvilgio tas 18. persk. turi buti paskaitytas tarp dailiausių šv. Rašto vietų. Jo kalba labai poėtiška; daug išsireiškimų primena pranašų, Iz., Jer. ir Ez. žodžius. — *Kitą aniolą:* nebe tą, kurs buvo minėtas 17, 1. — *Turintį didžią...* Aniolas yra gavęs iš Dievo didžią galybę regimai dėlto, kad

tem de coelo, habentem potestatem magnam: et terra illuminata est a gloria ejus. [2] Et exclamavit in fortitudine dicens: Cecidit, cecidit Babylon magna: et facta est habitatio dæmoniorum, et custodia omnis spiritus immundi, et custodia omnis volucris immundæ, et odibilis: [3] quia de vino iræ fornicationis ejus biberunt omnes gentes: et reges terræ cum illa fornicati sunt: et mercatores terræ de virtute deliciarum ejus divites facti sunt. [4] Et audivi aliam vocem de coelo, dicentem: Exite de illa populus meus: ut ne participes sitis delictorum ejus, et de plagis ejus non accipiatis. [5] Quoniam pervenerunt peccata ejus usque ad coelum, et recordatus est Dominus iniquitatum ejus. [6] Reddite illi sicut et ipsa reddidit vobis: et duplicate duplicia secundum opera ejus: in poculo, quo miscuit, miscete illi duplum. [7] Quantum glorificavit se, et in diliciis fuit, tan-

iš dangaus, turinti didžią valdžią; ir žemė apšviesta buvo jo skaistumu. [2] Ir jis šaukė galingai, tardamas: Sugriuvo, sugriuvo didysis Babylonas ir pasidarė velnių gyvenimu, ir visokių darkių dvasių kalėjimu, ir visokių suteptų ir neapkenčiamų paukščių kalėjimu; [3] nes visos tautos gėrė jos paleistuvavimo rustybės vyno, ir žemės karaliai su ja paleistuvavo, ir žemės pirkliai pralobo iš perdidžio jos išdykimo. [4] Ir aš girdėjau iš dangaus kitą balsą, tariant: Išeikite iš jos mano tauta, kad nedalyvautumėt jos prasikaltimuose ir negautumėt dalies jos slogose; [5] nes jos nusidėjimai nuėjo iki dangui, ir Dievas atsiminė jos nelabumą. [6] Atiduokite jai, kaip ir jums davė, ir atiduokite dvigubai pagal jos darbus; ir į taurę, į kurią ji jums pylė, įpilkite jai dvigubai. [7] Kiek save šlovino ir buvo mėgumuose, tiek jai duokite kančios ir raudojimo; nes ji sako savo širdyje: Sėdžiu

---

pats turi prisidėti prie sugriovimo didžiojo symbolinio Babylono.— *Ir žemė...* Plg. Ez. 43, 2. — (2) *Sugriuvo...* Plg. 14, 8. Iz. 21, 9. — *Ir pasidarė...* Tas aprašymas sugriusiančio Babylono stovio primena žodžius Iz. 13, 19. 21. 22; 34, 11-15. Sof. 2, 15. Jer. 50, 39. Anot žydų nuomonės tyrai ir miestų griuvėsiai yra vieta, kame gyvena piktosios dvasios ir visokie sutepti gyviai. — (3) *Jos paleistuvavimo...* Veiz. 14, 8; 17, 2 ir k. Apsakydamas Babylono pražuvimą, Aniolas primena jo kaltybes. Kadangi tas symbolinis miestas augščiaus įvaizdintas buvo kaipo didžiausi paleistuvė, todėl minimos paleistuvės kaltybės. Užtat čionai musų vertime palikta įvardė *(jos)* moteriškos gimės, nors, taikant ją prie Babylono, reiktu vartoti vyriškoji gimė. Gr. ir lot. tekste moter. gimės įvardė tinka lygiai prie paleistuvės, kaip ir Babylono, kadangi tas vardas anose kalbose yra moteriškos gimės. — *Ir žemės pirkliai...* Jie paminėti čionai, kad prirengus tolesnį aprašymą eil. 11... Didžios paleistuvės išdykimui ir lėbavimui pakakinti reikėjo daug brangių dalykų, kuriuos pristatydavo iš visų kraštų pirkliai.—(4) *Ir aš girdėjau...* Tikri krikščionįs kviečiami balsu iš dangaus palikti kuoveikiausiai suteptą miestą, taip-pat kaip kitados buvo liepta Lotui palikti Sodomą ir kaip Viešpats per Jer. 51, 6 liepė bėgti Izraėliui iš Babylono, kad nedalyvautu jo nuodėmėse ir kančiose. — (5) *Nes...* Nurodoma dar kita bausmės priežastis.—(6) *Atiduokite jai...* Paliepimas, atkreiptas į tuos, kuriuos Babylonas skaudžiai persekiojo; jie kviečiami prisidėti bent dvasioje prie atkeršijimo, kurs ištiks pasaulio sostinę. Keršťas išreiškiamas įvairiais budais. Kiti aiškintojai mano, kad paliepimas duodamas, sulig 17, 16.., Antikristui ir dešimčiai karalių, kurie nors patįs Dievo neprieteliai, vienok turi veikti kaipo jo įrankiai. — (7) *Kiek save...* Daro-

tum date illi tormentum et luctum: quia in corde suo dicit: Sedeo regina: et vidua non sum: et luctum non videbo. [8] Ideo in una die venient plagæ ejus, mors, et luctus, et fames, et igne comburetur: quia fortis est Deus, qui judicabit illam. [9] Et flebunt, et plangent se super illam reges terræ, qui cum illa fornicati sunt, et in deliciis vixerunt, cum viderint fumum incendii ejus: [10] longe stantes propter timorem tormentorum ejus, dicentes: Væ, væ civitas illa magna Babylon, civitas illa fortis: quoniam una hora venit judicium tuum. [11] Et negotiatores terræ flebunt, et lugebunt super illam: quoniam merces eorum nemo emet amplius: [12] merces auri, et argenti, et lapidis pretiosi, et margaritæ, et byssi, et purpuræ, et serici, et cocci, et omne lignum thyinum, et omnia vasa eboris, et omnia vasa de lapide pretioso, et æramento, et ferro, et marmore, [13] et cinnamomum, et odoramentorum, et unguenti,

karalienė ir neesu našlė ir raudojimo neregėsiu. [8] Todėl viena diena ateis jos slogos, mirtis, ir raudojimas, ir badas; ir ji bus ugnimi sudeginta, nes galingas yra Dievas, kurs ją teis. [9] Ir žemės karaliai, kurie su ja paleistuvavo ir gyveno išdykusiai, verks ir dejuos dėlei jos, išvydę jos gaisro dumus. [10] Toli stovėdami iš baimės jos kančių, jie sakys: Deja, deja! didysis mieste Babylone, mieste galingasis, nes tavo pasmerkimas atėjo viena valanda. [11] Ir žemės pirkliai verks ir sielvartaus dėlei jos, nes niekas nebepirks daugiaus jų prekių: [12] prekių aukso ir sidabro, ir brangių akmenėlių, ir perlų, plonos drobės, ir purpuros, ir šilko, ir škarlato, ir visokių skaniai kvepinčių medžių, ir visokių indų iš dramblio kaulų, ir visokių indų iš brangaus akmens, ir skaistvario, ir geležies, ir marmuro, [13] ir cinamomo, ir kvepalų, ir tepalo, ir smilkylo, ir vyno, ir alyvos, ir miltų, ir kviečių, ir galvijų, ir

---

ma aluzija į begalinę Babylono puikybę. Nurodydamas tą puikybę, balsas iš dangaus pasako žodžius, kuriais ta puikybė buvo išreiškiama: *Sėdžiu karalienė...* Pl. Iz. 47, 7. 8. — *Našlė*: jos vyras tai žvėris, kurs iki tam laikui ją nešiojo; jos numylėtieji tai žemės karaliai (plg. 17, 2). Ji neabejoja, kad jos paleistuvingas gyvenimas ir toliaus tęsis. Ji pilnai pasitiki, kad niekuomet neatsilieps raudojimai dėlei jos vaikų-gyventojų mirties. — **(8)** *Todėl*: dėlei didžios puikybės. — *Viena diena*: umai, netikėtai. — *Nes galingas...* Nors Babylonas yra didis ir galingas miestas, bet daug galingesnis yra Dievas, kurs jį teisia ir liepia tuojau įvykdyti savo nutarimą. — **(9)** *Ir žemės karaliai...* Kaip tik dangus išreiškia savo pasmerkimą, tuojau ant žemės prasideda raudos, kuriose karaliai, pirkliai ir jurininkai išreiškia savo nuliudimą dėlei Babylono prapulties. Raudas pradeda karaliai. Plg. 17, 2 Ez. 26, 16-18. — **(10)** *Toli stovėdami...* Gaisras ir baimė neleidžia karaliams prisiartinti. Jie išreiškia savo dejavimus iš tolo. Jie dejuoja, nes nustojo visų gėrių, kuriuos jiems miestas suteikdavo. Juos gąsdina tas didis atėjusios ant taip galingo miesto nelaimės staigumas, kurs čionai išreikštas jau viena valanda. — **(11)** *Ir žemės pirkliai...* Prie raudančių karalių prisideda pirkliai, nustojusieji savo pelno. Jie dejuoja ne dėlei žmonių nelaimės ir žuvimo, bet tik dėl savo nuostolio. Plg. Ez. 27, 1... — **(12)** *Prekių aukso...* Išskaitomos prekės, kurias pirkliai pristatydavo iš visur Babylono išdykimui palaikyti. — *Skaniai kvepinčių medžių.* Iš jų dirbdavosi senobėje turtuoliai brangius rakandus. — *Iš brangaus akmens.* Gr. t.: iš brangaus medžio. — **(13)** *Ir cinamomo.* Buvo tai kvepintis skystimas, gaunamas iš žievės tokiuo-pat vardu vadinamos žolės. Plg. 2 Moz. 30,

et thuris, et vini, et olei, et similæ, et tritici, et jumentorum, et ovium, et equorum, et rhedarum, et mancipiorum, et animarum hominum. [14] Et poma desiderii animæ tuæ discesserunt a te, et omnia pinguia, et præclara perierunt a te, et amplius illa jam non invenient. [15] Mercatores horum, qui divites facti sunt, ab ea longe stabunt propter timorem tormentorum ejus, flentes, ac lugentes, [16] et dicentes: Væ, væ civitas illa magna, quæ amicta erat bysso, et purpura, et cocco, et deaurata erat auro, et lapide pretioso, et margaritis: [17] quoniam una hora destitutæ sunt tantæ divitiæ, et omnis gubernator, et omnis, qui in lacum navigat, et nautæ, et qui in mari operantur, longe steterunt, [18] et clamaverunt videntes locum incendii ejus, dicentes: Quæ similis civitati huic magnæ? [19] Et miserunt pulverem super capita sua, et clamaverunt flentes, et lugentes, dicentes: Væ, vae civitas illa magna, in qua divites facti sunt omnes, qui habebant naves in mari de pretiis ejus: quoniam una hora desolata est.

avių, ir arklių, ir vežimų, ir vergų, ir žmonių dušių. [14] Ir tavo dušios pageidžiamieji vaisiai atstojo nuo tavęs, ir visa, kas riebu ir gražu, tau pražuvo, ir jų jau daugiaus nebebus rasta. [15] Tų daiktų pirkliai, kurie pralobo, ištolo stovės iš baimės jos kankinimų, verkdami ir sielvartaudami, [16] ir sakydami: Deja, deja! tasai didysis miestas, kurs buvo apvilktas plona drobe, ir purpura, ir škarlatu, ir papuoštas auksu, ir brangiais akmenėliais ir perlomis, [17] štai viena valanda pražuvo taip dideli turtai! Ir visi vairininkai, ir visi, kurie ant juros plauko, ir jurininkai, ir kurie ant juros darbuojasi stovėjo iš tolo [18] ir šaukė, matydami jo gaisro vietą, ir sakė: Koks miestas panašus buvo į šitą didįjį miestą? [19] Ir jie metė dulkes ant savo galvų ir šaukė, verkdami ir dejuodami, ir sakė: Deja, deja! tasai didysis miestas, kuriame, visi turėjusieji laivus ant juros pralobo jo brangenybėmis, štai viena valanda sunaikintas! [20] Džiaugkis dėlei jo, dangau, ir jųs šventieji apaštalai ir pranašai, nes Dievas už jus padarė jau teismą.

---

23. Pat. 7, 17. — *Kvepalų*. Gr. ἄμωμον. **Jis buvo gaunamas iš kvepinčios Indijos žolės ir buvo vartojamas labai brangiam balsimui padaryti, kuriuo naudojosi kaipo kvepalu. — *Ir vergų*.** Gr. t.: *ir kunų*. Sekantis žodis *ir žmonių dušių*, reiškia taip-pat vergus. Gal tarp tųdviejų pavadinimų toks yra skirtumas, kad pirmuoju nurodomi vergai paskirti sunkiems darbams, kuriuose reikalingos tik kuniškos jiegos, antruoju gi tarnai, atliekantįs kitus patarnavimus, kad ir ne taip sunkius, bet reikalaujančius didesnio išmanymo. — **(14)** *Visa, kas riebu*: visokie skanumynai. — **(15)** *Ištolo stovės*. Gr. t.: stovėjo. — **(16)** *Kurs buvo apvilktas*. Ir čia symbolinis Babylonas įvaizdinamas kaipo paleistuvė (17, 4). — **(17)** *Ir visi vairininkai*... Prie pirklių prisideda jurininkai su savo dejavimais, nes ir jie nustoja uždarbio ir pelno. Vairininkais čionai pavadinti laivų vedėjai (kapitonai), jurininkais gi įvairųs laivų tarnai, ypač gi matrosai. — *Kurie ant juros plauko*: kurie jura vežioja savo prekes. — **(18)** *Koks miestas*... Plg. 13, 4. Ez. 27, 32. — **(19)** *Ir jie metė dulkes*.., taip išreikšdami didžiausį savo nusiminimą. Plg. Ez. 27, 30. — **(20)** *Džiaugkis*... Tą pakvietimą išreikšti džiaugsmą dėlei didžios paleistuvės Babylono pasmerkimo duoda tikriausiai tas pats balsas, ką ir 4. eil. — *Ir jųs šventieji apaštalai*... Gr. t.: ir jųs šventieji, ir apaštalai. Atskirai kviečiami

[20] Exsulta super eam cœlum, et sancti Apostoli, et prophetae: quoniam judicavit Deus judicium vestrum de illa. [21] Et sustulit unus Angelus fortis lapidem quasi molarem magnum, et misit in mare, dicens: Hoc impetu mittetur Babylon civitas illa magna, et ultra jam non invenietur. [22] Et vox citharœdorum, et musicorum, et tibia canentium, et tuba non audietur in te amplius: et omnis artifex omnis artis non invenietur in te amplius: et vox molae non audietur in te amplius: [23] et lux lucernae non lucebit in te amplius: et vox sponsi, et sponsae non audietur adhuc in te: quia mercatores tui erant principes terrae, quia in veneficiis tuis erraverunt omnes gentes. [24] Et in ea sanguis prophetarum et sanctorum inventus est: et omnium, qui interfecti sunt in terra.

Caput XIX. [1] Post hæc audivi quasi vocem turbarum mul-

[21] Ir vienas galingas aniolas pakėlė didį kaip girnų akmenį ir metė į jurą, tardamas: Su tokiuo smarkumu bus numestas Babylonas, anas didysis miestas, ir jau nebebus daugiaus atrastas. [22] Ir balsas arpininkų, ir giesmininkų, ir vamzdininkų ir trimitas nebebus daugiaus tavyje girdėtas; ir joks dailininkas, koks nors butu jo amatas, nebebus daugiaus tavyje rastas, ir girnų užimo daugiaus tavyje nebesigirdės, [23] ir žiburio šviesos nebebus daugiaus tavyje, ir jaunikio ir sužieduotinės balsas nebebus tavyje girdėtas; nes tavo pirkliai buvo žemės kunigaikščiai, nes tavo žavėjimais suvedžiotos buvo visos tautos. [24] Ir jame buvo rastas kraujas pranašų ir šventųjų, ir visų, kurie nužudyti yra ant žemės.

19. Perskyrimas. [1] Po to aš girdėjau danguje tarsi balsą dau-

---

džiaugties apaštalai ir pranašai, nes jų labiaus už kitus nekentė pražuvusi paleistuvė ir juos labiausiai persekiojo. — *Nes Dievas už jus...* Dievas pasmerkdamas Babyloną jam atkeršijo už jo prasikaltimus prieš šventuosius. — (**21**) *Ir vienas...* Symboliniu veikimu įvaizdinamas galutinas Babylono pražudimas. Metantis į jurą didžiausį kaip maluno akmenį pats paaiškina savo veikimo reikšmę. Plg. Jer. 51, 63. 64. — (**22**) *Ir balsas...* Aniolas toliaus apgarsina, kad ir mažiausi žymė kitados laimingo Babylono gyvenimo turi amžinai pražuti. Visa tai išreikšta S. Įst. žodžiais. Plg. Ez. 26, 13. Jer. 25, 10; 7, 36; 16, 9; 33. 11. — (**23**) *Nes tavo pirkliai...* Plg. Iz. 23, 8. Galop dar sykį nurodomos baisaus teismo priežastįs: begalinis išdykimas, iš kurio taip pralobo pirkliai, kad pasidarė žmonių valdovais ir prispaudėjais; toliaus tautų suvedžiojimas (plg. Iz. 49, 9. 12); ypač gi šventųjų kraujo praliejimas. Kaip anot Išganytojo žodžių (Mt. 25, 35...) visas nekaltųjų kraujas, pradedant nuo Abelio turi ateiti ant Jeruzalės, taip-pat čionai ant Babylono ateis kankintinių ir visų nekaltai persekiotųjų kraujas. Kaip Jeruzalė, atmesdama Išganytoją, pripildė savo nusidėjimų saiką, ir visas Izraėlis turėjo kentėti už sukrautas jos kaltybes, taip-pat ir pasaulio pabaigos sostinė.

(**19, 1**) *Po to aš girdėjau...* Apraudotas ant žemės Babylono pražuvimas su džiaugsmu sutinkamas danguje. — *Daugelio minių.* Gr. t.: skaitlingos minios. Danguje išreiškia savo džiaugsmą palaimintieji, kurie augščiaus (18, 20) buvo kviečiami linksminties dėlei Babylono pasmerkimo. — *Aleliuja.* Ebr. ž., kurs reiškia: laudate Dominum, šlovinkite Viešpatį. — *Išganymas...* Veiz. 4, 11; 5, 12. 13 ir k. — (**2**) *Nes tikri ir...* Išreiškiamos šlovinimo priežastįs.—*Atkeršijo už...* Tai buvo meldžiama augšč. 6, 10; už to meldimo išpildymą dabar dėkojama. —

tarum in cœlo dicentium: Alleluia: salus, et gloria, et virtus Deo nostro est: [2] quia vera, et justa judicia sunt ejus, qui judicavit de meretrice magna, quæ corrupit terram in prostitutione sua, et vindicavit sanguinem servorum suorum de manibus ejus. [3] Et iterum dixerunt: Alleluia. Et fumus ejus ascendit in sæcula sæculorum. [4] Et ceciderunt seniores viginti quatuor, et quatuor animalia, et adoraverunt Deum sedentem super thronum, dicentes: Amen: alleluia. [5] Et vox de throno exivit, dicens: Laudem dicite Deo nostro omnes servi ejus: et qui timetis eum pusilli, et magni. [6] Et audivi quasi vocem turbæ magnæ, et sicut vocem aquarum multarum, et sicut vocem tonitruorum magnorum, dicentium: Alleluia: quoniam regnavit Dominus Deus noster omnipotens. [7] Gaudeamus, et exultemus: et demus gloriam ei: quia venerunt nuptiæ Agni, et uxor ejus præparavit se. [8] Et datum est illi ut cooperiat se byssino splendenti, et candido. Byssinum enim justificationes sunt Sanctorum. [9] Et dixit mihi: Scribe: Beati, qui ad cœnam nuptiarum Agni

gelio minių, sakančių: Aleliuja! išganymas, ir garbė, ir galybė yra musų Dievui, [2] nes tikri ir teisingi yra teismai to, kurs nuteisė didžią paleistuvę, sugadinusią žemę savo paleistuvavimu, ir atkeršijo už savo tarnų kraują jos rankomis išlietą. [3] Ir vėl jie sakė: Aleliuja! ir jo dumai kilsta amžių amžiais. [4] Ir dvidešimt keturi vyresnieji ir keturi gyvunai perpuolė ir pagarbino Dievą, sėdintį ant sosto, sakydami: Amen, Aleliuja! [5] Ir iš sosto išėjo balsas, kurs tarė: Pašlovinkite musų Dievą visi jo tarnai, ir kurie jo bijotės, maži ir dideli. [6] Ir aš girdėjau tarsi didžios minios balsą, ir tarsi daugelio vandenų balsą, ir tarsi balsą didžių griausmų, tariant: Aleliuja, nes musų Viešpats Dievas Visagalis ėmė karalystę. [7] Džiaugkimės ir linksminkimės ir jį šlovinkime, nes Avinėlio vestuvės atėjo, ir jo sužieduotinė prisirengė. [8] Ir jai duota apsidengti spindinčia ir balta plona drobe; nes plona drobė yra teisųs šventųjų veikalai. [9] Ir jis man tarė: Rašyk: Palaiminti pakviestieji į Avinėlio vestuvių pokilį. Ir jis man tarė: Tie yra tikri Dievo žodžiai. [10] Ir aš puoliau jam į kojas jo

---

(**3**) *Ir vėl jie...* Po pertrukio palaimintieji vėl tęsia savo giesmę. Žodžiai: *ir jo dumai...*, yra tos giesmės dalis. Jais išreiškiama, kad Babylono pražuvimas amžinas.—(**4**) *Ir dvidešimt...* Taip-pat kaip 4, 4. 6; 5, 8. 14; 11, 16. vyresnieji ir gyvunai prisideda prie šventųjų šlovinimo. — (**5**) *Ir iš sosto...* Tai atsiliepia vienas iš gyvunų arba aniolas. — *Visi jo tarnai, ir...* Tiemdviem išsireiškimais pavadinti tie patįs dangaus šventieji; jie visi be išimties kviečiami šlovinti Viešpatį. — (**6**) *Ir aš girdėjau...* Pakviestieji tuojau pildo balso įsakymą. — *Tarsi didžios minios...* Veiz. 1, 15; 14, 2. — *Ėmė karalystę*: pilnai pasirodė, kad jis vienas yra Viešpats. Plg. 11, 17. — (**7**) *Nes Avinėlio vestuvės...* Ypatinga džiaugsmo priežastimi yra amžinas Kristaus su jo Bažnyčia susivienijimas, kurs jau visai arti. Jis aprašomas 19, 11. — (**8**) *Ir jai duota...* Bažnyčia užlaikė Kristui ištikimybę kentėjimo metu, apsiplovė nuo nusidėjimų ir pasipuošė dorybėmis; užtat dabar ji gauna skaistų nesuteptą apdarą. — (**9**) *Ir jis*: regimai aniolas, bet kurs, tikrai nežinia. — *Rašyk*: *Palaiminti*.. Bažnyčia, daranti iš savęs vienybę, yra Kristaus sužieduotinė, atskiri jos sąnariai yra vestuvių svečiai. — *Ir jis man tarė.* Tų pačių žodžių atkartojimas padidina tikrumą. — *Tie yra*.. Kas pasakyta 5-8.

vocati sunt: et dixit mihi: Hæc verba Dei vera sunt. [10] Et cecidi ante pedes ejus, ut adorarem eum. Et dicit mihi: Vide ne feceris: conservus tuus sum, et fratrum tuorum habentium testimonium Jesu. Deum adora Testimonium enim Jesu est spiritus prophetiæ.

pagarbintų. Ir jis man sako: Veizdėk, kad to nedarytumei; aš esu tarnas draug su tavim ir tavo broliais, turinčiais Jėzaus liudijimą. Dievą garbink; nes Jėzaus liudijimas yra pranašystės dvasia.

2. Paskutinė kova Dievo Žodžio su slibinu.

[11] Et vidi cœlum apertum, et ecce equus albus, et qui sedebat super eum, vocabatur Fidelis, et Verax, et cum justitia judicat, et pugnat. [12] Oculi autem ejus sicut flamma ignis, et in capite ejus diademata multa, habens nomen scriptum, quod nemo novit nisi ipse. [13] Et vestitus erat veste aspersa sanguine: et vocatur nomen ejus, Verbum Dei. [14] Et exercitus qui

[11] Ir aš mačiau atvirą dangų; ir štai baltas arklys, ir kurs ant jo sėdėjo vadinosi Ištikimasis ir Tikrasis, ir jis su teisybe teisia ir kariauja. [12] O jo akįs kaip ugnies liepsna, ir ant jo galvos daug vainikų, ir jis turėjo parašytą vardą, kurio niekas nežino, kaip tiktai jis pats. [13] Jis buvo apvilktas krauju apšlakštytu rubu, o jo vardas Dievo Žodis. [14] Ir esančios danguje kariuomenės

eil., visai tikra, nes tai Dievo žodžiai, kurie negali neišsipildyti.—(**10**) *Ir aš puoliau..* Apreiškimu sugraudentas Apaštalas perpuola prieš dangaus pasiuntinį, norėdamas taip jį pagerbti; bet aniolas to pagerbimo nepriima ir nurodo priežastį. Aniolai yra Dievo tarnai; taip-pat ir krikščionįs; todėl tame dalyke yra tarp jų lygybė. — *Jėzaus liudijimą.* Veiz. 1, 9; 12, 17 ir k. — *Nes Jėzaus...* Pranašystės dvasia duota visiems pranašams tik dėlto, kad jie liudytu apie Jėzų Kristų; to dėlei pranašaujantis aniolas ir pranašai žmonės darosi panašųs ir lygųs.

19, 11—20, 10. Dievo Žodis su dangiškaja kariuomene eina kovotų su žvėrim ir jo kariuomene (19, 11-18), žvėris lieka pergalėtas, jo kariuomenė išmušta, pats gi jis su jo netikruoju pranašu įmetamas gelmėn (19, 19-21), o aniolas ją uždaro tukstančiui metų, kad paskui paleistas butu dar trumpam laikui (20,1-3); šventieji gi prisikelia ir viešpatauja su Kristumi tukstantį metų (20, 4-6); tam laikui pasibaigus, šetonas paleistas iš savo kalėjimo vėl pradeda naują kovą prieš šventuosius, bet pergalėtas įmetamas su visais savo padėjėjais pragaran, kad butu amžinai kankintas (20, 7-10).

(**11**) *Atvirą dangų,* kaip 4, 1. Plg. 11, 19. — *Baltas arklys.* Plg. 6, 2. Čionai jo raitėliu yra jau tikrai Dievo Sunus. — *Ištikimasis ir...* Plg. 1, 5; 3, 7. 14. — *Ir jis su teisybe...* Plg. Iz. 11, 4. — *Ir kariauja.* Tas žodis pridėtas dėlto, kad neprietelių pasmerkimą pranoks jų pergalėjimas kovoje. — (**12**) *O jo akįs...* Veiz. 1, 14; 2, 18. — *Daug vainikų:* nes jis yra karalių Karalius (Dan. 7, 14). Ir žvėris turėjo vainikus, nes ir jis turėjo tarp savųjų didžią karališką valdžią, bet tų vainikų buvo nedaug. Tik Kristaus karalystė yra tikra ir amžina. — *Ir jis turėjo...* Slaptingas vardas buvo gal tas pats, kurs paminėtas 13. eil. butent, Dievo Žodis. Plg. 2, 17; 3, 12.—(**13**) *Krauju apšlakštytu...* Plg. Iz. 63, 3. Tas kraujas yra Jėzaus neprietelių. — *Dievo Žodis.* Tas pats vardas, ką ir ketvirtosios Evangelijos pradžioje. — (**14**) *Ir... kariuomenės jį sekė...* Dangaus kariuomenė sudėta iš aniolų. Jų rubai skaistųs ir krauju neapšlakštyti, nes kovoja tik vienas Viešpats; jie gi seka, ne kad jam padėtu, bet kad butu jo garbingo perga-

sunt in cœlo, sequebantur eum in equis albis, vestiti byssino albo, et mundo. 15 Et de ore ejus procedit gladius ex utraque parte acutus: ut in ipso percutiat gentes. Et ipse reget eas in virga ferrea: et ipse calcat torcular vini furoris iræ Dei omnipotentis. 16 Et habet in vestimento, et in femore suo scriptum: Rex regum, et Dominus dominantium. 17 Et vidi unum Angelum stantem in sole, et clamavit voce magna, dicens omnibus avibus, quæ volabant per medium cœli: Venite, et congregamini ad cœnam magnam Dei: 18 ut manducetis carnes regum, et carnes tribunorum, et carnes fortium, et carnes equorum, et sedentium in ipsis, et carnes omnium liberorum, et servorum, et pusillorum, et magnorum. 19 Et vidi bestiam, et reges terræ, et exercitus eorum congregatos ad faciendum prœlium cum illo, qui sedebat in equo, et cum exercitu ejus. 20 Et apprehensa est bestia, et cum ea pseudopropheta: qui fecit signa coram ipso, quibus seduxit eos, qui acceperunt cha-

jį sekė ant baltų arklių, visi apvilkti balta skaisčia plona drobe. 15 Ir iš jo burnos išeina abiem ašmenim aštrus kalavijas, kad juomi ištiktu tautas; ir jis jas valdys geležine lazda; ir jis mindo visagalinčiojo Dievo didžios rustybės vyno spaustuvą. 16 Ir jis turi ant savo apdaro ir ant savo strėnos parašyta: Karalių Karalius ir viešpataujančiųjų Viešpats. 17 Ir aš mačiau vieną aniolą, stovintį saulėje; ir jis šaukė didžiu balsu, sakydamas visiems paukščiams, kurie skrido per dangaus vidurį: Ateikite ir susirinkkite į didį Dievo pokilį 18 ėsti karalių kunų, ir vadų kunų, ir galingųjų kunų, ir arklių ir ant jų sėdinčiųjų kunų, ir kunų visų laisvųjų ir vergų, ir mažųjų ir didžiųjų. 19 Ir aš mačiau žvėrį, ir žemės karalius, ir jų kariuomenes, surinktus kovos darytų su sėdėjusiu ant arklio ir su jo kariuomene. 20 Ir žvėris buvo nutvertas ir su juomi netikrasis pranašas, dariusis jo akyse ženklus, kuriais suvedžiojo ėmusius žvėries žymę ir garbinusius jo paveikslą. Šituodu buvo įmestu gyvu į sėra de-

---

lėjimo liudytojais. — (**15**) *Ir iš jo burnos...* Veiz. 1, 16; 2, 12. — *Jas valdys*: geriaus anot gr. t.: ganys. Plg. 2, 27; 12, 5. Ps. 2, 9. — *Ir jis mindo...* Veiz. 14, 10. 19. Iz. 63, 2-3. Vaizdai spaustuvo ir rustybės vyno sujungti į vieną, nes Viešpats aprašomas kaip užrustintas ir baudžiantis Teisėjas. — (**16**) *Ir jis turi...* Parašai padėti labai matomose vietose, kad pigiai galėtu buti perskaityti. — (**17**) *Aniolą, stovintį saulėje...* Iš pačios saulės turi buti apgarsinta žinia apie Kristaus pergalėjimą. Aniolo žodžiuose išreikšta, kad Dievo neprietelių laukia visiškas sunaikinimas. Tie žodžiai primena Ez. 39, 17-20, kame yra šneka apie Gogo pergalėjimą. Didis pokilis, į kurį šaukiami visi plėšrieji paukščiai, yra Avinėlio pokilio antitėzis. — (**18**) *Karalių kunų...* Neivienas iš Dievo neprietelių neišsigelbės nuo pražuvimo. — (**19**) *Aš mačiau žvėrį ir...* Dievui priešingos galybės susirenka į kovą, vedamos žvėries, t. y. Antikristo (plg. 16, 14-16; 17, 12-14). Bet gana vieno Viešpaties pasirodymo, kad visa Antikristo galybė butu sunaikinta (plg. 2 Tes. 2, 8). — (**20**) *Ir žvėris buvo...* Antikristas ir jo netikrasis pranašas (13, 11) buvo susivieniję savo veikime prieš Dievą, užtat ir jųdviejų bausmė ta pati, kurią matė jau Danielis pranašas (Dan. 7, 11). Pergalėjo Viešpats, bet pačią bausmę įvykdo su vadais Kristų lydintįs aniolai. Ugnies tvenkiniu yra pragaras (20, 14... 21, 8); į jį eina du vadu su dušia ir kunu tuojau po Vieš-

racterem bestiæ, et qui adoraverunt imaginem ejus. Vivi missi sunt hi duo in stagnum ignis ardentis sulphure: [21] et ceteri occisi sunt in gladio sedentis super equum, qui procedit de ore ipsius: et omnes aves saturatæ sunt carnibus eorum.

gantį ugnies tvenkinį, [21] o kiti buvo nužudyti sėdinčiojo ant arklio kalaviju, kurs išeina iš jo burnos; ir visi paukščiai pasisotino jų kunais.

Caput XX. [1] Et vidi Angelum descendentem de cœlo, habentem clavem abyssi, et catenam magnam in manu sua. [2] Et apprehendit draconem, serpentem antiquum, qui est diabolus, et satanas, et ligavit eum per annos mille: [3] et misit eum in abyssum, et clausit, et signavit super illum ut non seducat amplius gentes, donec consummentur mille anni: et post hæc oportet illum solvi modico tempore. [4] Et vidi sedes, et sederunt super eas, et judicium datum est illis: et animas decollatorum propter testimonium Jesu, et

20. Perskyrimas. [1] Ir aš mačiau aniolą, nužengiantį iš dangaus, turintį gelmės raktą ir didžią grandinę savo rankoje. [2] Ir jis nutvėrė slibiną, senąjį žaltį, kurs yra velnias ir šetonas, ir surišė jį tukstančiui metų; [3] ir jį įmetė į gelmę, ir uždarė, ir padėjo ant jos antspaudą, kad nesuvedžiotu daugiaus tautų iki nepasibaigs tukstantis metų; o paskui jis turi buti paleistas trumpam laikui. [4] Ir aš mačiau sostus, ir jie sėdėjo ant jų, ir buvo jiems duota teisti; ir mačiau dušias nukirstųjų dėlei Jėzaus liudijimo ir dėl Dievo žo-

---

paties pergalėjimo. — (**21**) *O kitus...* Visa Antikristo kariuomenė užmušama Kristaus kvėpimu, vienu Teisėjo žodžiu, kurį įvaizdina iš burnos išeinantis kalavijas. Pražuvus tai kariuomenei dar vienok pasilieka ant žemės Dievo nepriételių.

(**20**, **1**) *Ir aš mačiau...* Nors Išganytojas yra mirties ir pragaro Viešpats, tečiaus jis gali pragaro raktus paduoti aniolui, kad tas išpildytu Kristaus nutarimą. Plg. 9, 1. — *Didžią grandinę*, kad ja surištu slibiną ir taip nebeleistu jam kenkti žmonėms. — *Savo rankoje*. Gr. t.: ant savo rankos. Grandinės galai regimai kabėjo iš abiejų rankos pusių. — (**2**) *Ir jis nutvėrė slibiną...* Plg. 12, 9. Šetonas įvaizdintas slibinu buvo numestas iš dangaus žemėn. Apsistojęs ant juros smilčių, jis per savo atstovus suvienijo tautas į pasaulinę priešingą Kristui ir jo Bažnyčiai galybę ir pakurstė karalius į kovą, kurią vienok jie turėjo pralaimėti. Dabar jis pats surišamas ir įmetamas į savo nuolatinę buveinę, pragarą. Bet kokį gi šetono surišimą aprašo čionai šv. Jonas? Aiškintojų dauguma atsako, kad tas pirmutinis šetono suvaržymas įvyko su pirmuoju Kristaus atėjimu į pasaulį, kada jo valdžia tapo apribota ir žmonėms suteikta galė išvarinėti piktas dvasias vardan Kristaus (Mt. 8, 29; 12, 28). Taigi šetono surišimas reiškia, kad jis nebegali naudoties pilna liuosybe žmonių suvedžiojime (Aug.). Užtat ir tukstantį metų, kuriuos šetonas pasilieka surištas egzegėtų dauguma supranta apie tą laiką, kurs praeis nuo Kristaus įsikunijimo lig Antikristo laikais (Aug. Vikt. Jier. Kasiod. Prim. Tom.). Tukstančio metų regimai negalima imti raidinėje prasmėje. Yra tai tobulumo skaitlinė. Ji pavartota ilgam laikotarpiui išreikšti, ypač palyginant su „trumpu laiku“, paminėtu sekančioje eil., su pusketvirtais metais ir tt. (plg. 11, 2. 3; 12, 6 ir k.) — (**3**) *Į gelmę*: regimai tą pačią, apie kurią buvo kalbėta augšč. 9, 1... — *Ir padėjo ant jos...* Uždarymas ir antspaudo padėjimas sustiprino šetono suvaržymo idėją. Plg. Dan. 6, 17. Mt. 27, 56. — *O paskui jis turi...* Tas paleidimas yra Dievo nutartas. Apie jį kalbama toliaus 7. eil. — (**4**) *Ir aš mačiau.* Čionai prasideda viena iš vargiausiai išaiškinamų Apreiškimo vietų, davusi pro-

propter verbum Dei, et qui non adoraverunt bestiam, neque imaginem ejus, nec acceperunt characterem ejus in frontibus, aut in manibus suis, et vixerunt, et regnaverunt cum Christo mille annis. [5] Ceteri mortuorum non vixerunt, donec consummentur

džio ir tuos, kurie negarbino žvėries, nei jo paveikslo, ir neėmė jo žymės ant savo kaktų, arba ant savo rankų; ir jie gyveno ir karaliavo su Kristumi tukstantį metų. [5] Kiti numirusieji neatgijo, iki nepasibaigs tukstantis metų. Tas yra pir-

---

gą pirmaisiais Bažnyčios amžiais atsirasti taip vadinamam milenarizmui. Išaiškinimo gi, kurs butu pilnai užtektinas, egzegėtai dar nėra padavę. — *Sostus.* Ant sostų turėjo sėdėti Dievas ir jo pakviestieji į teisėjus. Kame Apaštalas matė tuos sostus, danguje ar ant žemės, jis to nepasakė; bet tikriausiai danguje. — *Buvo jiems duota teisti.* Garbę buti teisėjais regimai galėjo suteikti tik Dievas; bet kam ji buvo čionai duota, tikrai nežinia; anot vienų aiškintojų, aniolams, anot kitų dvidešimtketuriems vyresniesiems arba apaštalams. Kas tame teisme turėjo buti nutarta? Iš tolesnių žodžių galima spėti, kad reikėjo teisti, kas butu vertas karaliauti su Kristumi tukstantį metų. — *Dušias nukirstųjų.* Rymo valstijoje pasmerktiesiems mirtin labai dažnai kirviu nukirsdavo galvą. Taigi čionai nukirstaisiais pavadinti kankintiniai, nužudyti už tikėjimą. — *Dėlei Jėzaus... žodžio.* Veiz. 1, 9. — *Tuos, kurie negarbino... rankų.* Taip pavadinti kiti krikščionįs, pasilikusieji ištikimais Kristui, bet neišliejusieji savo kraujo už tikėjimą (plg. 13, 15-17). Žvėris kaip augščiaus regimai reiškia Antikristą. Bet čionai rasi kalbama ne apie Antikristą jo paties ypatoje, bet apie jo pranokėjus, kuriuose veikė ir veikia Antikristo dvasia, ir kurie persekioja Bažnyčią visuose laikuose. — *Gyveno*, t. y. atgijo. Regimai ir antrojo skyriaus krikščionįs, kurie negarbino žvėries, buvo jau numirę. Bet apie kokį atgijimą čionai kalbama, labai neaišku. Anot daugelio aiškintojų juo pavadintas priėmimas kankintinių ir išpažintojų į dangų ir suteikimas jų dušioms dangiškos laimės; ir tai toliaus pavadinta pirmuoju prisikėlimu. — *Karaliavo su Kristumi.* Nors stačiai nepasakyta, kame, bet nėra nei mažiausio nurodymo, kad tas karaliavimas butu ant žemės. — *Tukstantį metų:* tiek pat kiek šetonas turi pasilikti surištas pragare.—Ta Apreiškimo vieta senobėje davė progą atsirasti milenaristų paklydimui. Kaikurie imdami šv. Jono žodžius visai raidinėje prasmėje, manė, kad pasaulio pabaigoje, kada bus pergalėtas Antikristas, slibinas ir jo kariuomenė, dar ne tuojau įvyksiąs visuotinas numirusių prisikėlimas, bet busiąs tukstančio metų laikotarpis, kuriame prikelti iš numirusių kankintiniai ir žymesnieji šventieji turėsią čia ant žemės didžią dvasišką laimę, nors ta laimė dar nebusianti taip tobula, kaip danguje, ir kad Kristus matomai karaliausiąs visu anuo laiku. Tukstančiui metų praslinkus, busiąs paleistas šetonas iš savo kalėjimo, paskutinį sykį mėginsiąs sukelti žmones prieš Dievą, ir pradėjęs kovą ją pralaimėsiąs. O tuomet jau busiąs visuotinas prisikėlimas ir teismas, ir prasidėsianti visiems amžinastis, vieniems laiminga, kitiems nelaiminga. Tokį šitos vietos aiškinimą buvo priėmę kaikurie šv. tėvai, kaip Papijas, Justinas, Ireniejus ir k. Tuo pačiu laiku buvo aiškintojų, kurie suprato tukstančio metų Kristaus karalystę ant žemės ir laimę visai kuniškai ir žemiškai (millenarismus crassus). Ir ta tai aplinkybė buvo priežastimi, kad šv. Dionyzas Aleks. pradėjo abejoti apie viso Apreiškimo autentiškumą (veiz. Įvedimą p. 565). Nuo šv. Jieronymo ir Augustino laikų aiškintojų dauguma supranta šitą Apreiškimo vietą apie dvasišką Jėzaus Kristaus karalystę ant žemės prasidėjusią jo pirmuoju atėjimu, tokią, koki ji buvo S. Įst. ir koki ji pasirodo Bažnyčios istorijoje. Kristus nuolat valdo savo karalystę; jis nuolat daro, kad pergalėjimą gautu tiesa, teisybė ir šventumas ir tokiuo budu suteikia laimę saviesiems, kurie su juo viešpatauja, budami dvasiškais karaliais, bet draug ir pavaldiniais. — (5) *Kiti numirusieji:* kurie anot 4. eil. nėra nei kankintiniai, nei išpažintojai.— *Neatgijo, iki...* Tų dušios nepaveldėjo iki nurodytam laikui dangiškos laimės; bet nėra taipogi pasakyta, kad paveldės nors paskiaus. — *Pirmas prisikėlimas...* Veiz. 4. eil. — (6) *Ant jų antroji mirtis...* Antroji mirtis yra tai amžinas pasmerkimas, kurio susilauks piktieji. Ji pavadinta antraja, palyginant su kuno mirtimi.

mille anni: Hæc est resurrectio prima. [6] Beatus, et sanctus, qui habet partem in resurrectione prima: in his secunda mors non habet potestatem: sed erunt sacerdotes Dei et Christi, et regnabunt cum illo mille annis. [7] Et cum consummati fuerint mille anni, solvetur satanas de carcere suo, et exibit, et seducet gentes, quæ sunt super quatuor angulos terræ, Gog, et Magog, et congregabit eos in prœlium, quorum numerus est sicut arena maris. [8] Et ascenderunt super latitudinem terræ, et circuierunt castra sanctorum, et civitatem dilectam. [9] Et descendit ignis a Deo de cœlo, et devoravit eos: et diabolus, qui seducebat eos, missus est in stagnum ignis, et sulphuris, ubi et bestia, [10] et pseudopropheta cruciabuntur die ac nocte in sæcula sæculorum.

masis prisikėlimas. [6] Palaimintas ir šventas, kurs turi dalį pirmame prisikėlime; ant jų antroji mirtis neturės valdžios, bet bus Dievo ir Kristaus kunigai ir karaliaus su juomi tukstantį metų. [7] Ir tukstančiui metų pasibaigus šetonas bus paleistas iš savo kalėjimo, ir išeis, ir suvedžios tautas, esančias ant keturių žemės kampų, Gogą ir Magogą, ir surinks jas į kovą; jų skaitlius yra kaip juros smiltįs. [8] Ir jie užėjo ant žemės platumo ir apstojo šventųjų stovyklas ir numylėtąjį miestą. [9] Ir ugnis nužengė nuo Dievo iš dangaus ir juos prarijo; ir velnias, kurs juos suvedžiojo, buvo įmestas ugnies ir sėros tvenkinin, kame ir žvėris [10] ir netikrasis pranašas bus kankinami dieną ir naktį amžių amžiais.

Kurie dalyvaus pirmame prisikėlime, kurių dušios bus priimtos dangun prieš paskutinį teismą, tie nebeturės baimės apie amžiną savo išganymą, todėl jie palaiminti; todėl jie *bus Dievo ir Kristaus kunigai.* Plg. 1, 6; 5, 10. — (7) *Ir tukstančiui...* Kada ateis paskirtoji valanda, šetonas bus paliuosuotas iš pragaro trumpam laikui (veiz. 3. eil.). — *Suvedžios tautas...* Tos tautos įvaizdintos gyvenančios tuo pačiu laiku, kaip ir šventieji, bet toli nuo jų, žemės pakraščiuose. Plg. 7, 1. Iz. 11, 12. — *Gogą ir Magogą.* Yra tai vardai paimti iš Ez. 38, 2.., kame pranašaujama, kad Magogo šalies kunigaikštis Gogas amžių pabaigoje užpulsiąs Izraėlitus ir pražusiąs pats su savo tauta nuožmioje kovoje; čionai tiem dviem vardais pavadintos tautos, mėginsiančios pasaulio gale paskutinį sykį kovoti prieš Viešpatį. Iš to gi pasirodo, kad ir tukstančio metų laiku, kuomet karaliaus Kristus, bus gaivalai, priešingi jam ir jo Bažnyčiai, nes anot Išganytojo žodžių net jo karalystėje ant žemės būsią visuomet geri ir pikti draug lig amžių galui. Plg. Mt. 13, 47... — *Surinks.* Plg. 16, 14. —

(8) *Ir jie užėjo...* Pagonįs iš žemės pakraščių traukia kovon prieš Bažnyčią, išsiskleidusią po visą žemę. — *Apstojo šventųjų...* Šventieji taip-pat susirenka vienon vieton ir padaro didžiausią kariuomenę. Šventųjų stovyklomis čionai regimai pavadinta Bažnyčia, todėl numylėtuoju miestu yra dvasiška idėalinė Jeruzalė, taigi ta pati Bažnyčia. — (9) *Ir ugnis...* Ugnis yra baisiausis Dievo rustybės įrankis. Plg. 1 Moz. 19, 24. Ez. 38, 22 ir k.—*Ugnies ir sėros...* Plg. 14, 10; 19, 20. — (10) *Dieną ir naktį...* Kančios bus nuolatinės ir amžinos.

20, 11—22, 5. Paskutinei kovai pasibaigus, įvyksta numirusiųjų teismas, ir kurių vardų nėra gyvenimo knygoje, nubaudžiami antraja mirtimi ugnies tvenkinyje (20, 11-15). Paskui atsiranda naujas dangus ir nauja žemė, į kurią iš dangaus nužengia naujas šventas miestas, Jeruzalė, ir Dievo šėtra yra su žmonėmis (21, 1-8). Ta naują Jeruzalę Apaštalui parodo vienas iš septynių aniolų, turėjusių taures (21, 9-22, 5).

3. Numirusiųjų teismas ir visų dalykų atnaujinimas.

[11] Et vidi thronum magnum candidum, et sedentem super eum, a cujus conspectu fugit terra, et cœlum, et locus non est inventus eis. [12] Et vidi mortuos magnos, et pusillos stantes in conspectu throni, et libri aperti sunt: et alius Liber apertus est, qui est vitæ: et judicati sunt mortui ex his, quæ scripta erant in libris secundum opera ipsorum. [13] Et dedit mare mortuos, qui in eo erant: et mors, et infernus dederunt mortuos suos, qui in ipsis erant: et judicatum est de singulis secundum opera ipsorum. [14] Et infernus, et mors missi sunt in stagnum ignis. Hæc est mors secunda. [15] Et qui non inventus est in Libro vitæ scriptus, missus est in stagnum ignis.

Caput XXI. [1] Et vidi cœlum novum, et terram novam. Pri-

[11] Ir aš mačiau didį baltą sostą ir ant jo sėdintį, nuo kurio veido pabėgo žemė ir dangus, ir daugiaus nebebuvo jiems rasta vietos. [12] Ir mačiau numirusius, didžius ir mažus, stovinčius ties sostu; ir buvo atidengtos knygos; ir atverta buvo kita knyga, kuri yra gyvenimo, ir numirusieji nuteisti buvo pagal tai, kas buvo parašyta knygoje sulig jų darbų. [13] Ir jura atidavė numirusius, kurie joje buvo, ir mirtis ir pragaras davė savo numirusius, kurie juose buvo, ir kiekvienas nuteistas buvo sulig savo darbų. [14] Ir pragaras ir mirtis įmesti buvo ugnies tvenkinin. Ta yra antroji mirtis. [15] Ir kas nebuvo rastas užrašytas gyvenimo knygoje, įmestas buvo ugnies tvenkinin.

21. Perskyrimas. [1] Ir aš mačiau naują dangų ir naują žemę;

---

(11) *Didį baltą sostą.* Tas sostas išrodė dar gražesnis už minėtąjį augšč. 4, 2. Jo baltumas yra ženklas šventumo ir šlovės to, kurs ant jo sėdi. — *Sėdintį.* Kadangi čionai kalbama apie paskutinį teismą, todėl tuo sėdinčiuoju ant sosto turėtu buti Kristus. Bet kaikurie aiškintojai mano, kad ant sosto sėdi Dievas Tėvas; ir tokiam aiškinimui visai nėra priešingos šv. Rašto vietos, kuriose Jėzus Kristus nurodomas, kaipo vyriausis Teisėjas. Plg. Apd. 17, 51. Rym. 2, 16 ir k. — *Pabėgo žemė..*: negalėjo pakęsti skaistumo, einančio nuo sosto. Apaštalas nekalba regimai apie visišką žemės ir dangaus pražuvimą, nes tuomet jau nebebutu vietos ir sekantiems regėjimams. — **(12)** *Numirusius... ties sostu*: visus numirusius, laukiančius teismo ištarmės. — *Atidengtos knygos*: kuriose surašyti buvo visų žmonių darbai. — *Kita knyga... gyvenimo.* Toje knygoje buvo išrinktųjų sąrašas, vardai tų, kurie dalyvaus amžinai laimingame naujos Jeruzalės gyvenime. Apie tą knygą veiz. augšč. 3, 5. Plg. 13, 8; 17, 8.— *Numirusieji nuteisti...* Teismas įvyksta pagal teisybę, žiurint į kiekvieno darbus. Plg. Mt. 16, 27. Rym. 2, 6 ir k. — **(13)** *Ir jura...* Paaiškinama, kad teisman stoja visi, kame nors jie butu numirę ir lig tam laikui pasilikę. — **(14)** *Ir pragaras ir mirtis..* Regėjime Apaštalas mato mirtį ir numirusių buveinę, įvaizdintas kaip pikčiausias ypatas, Kristaus neprieteles. Kadangi pasaulio galas buvo atėjęs ir daugiaus žmonių nebegimė ir nebedarė naujų nusidėjimų, taigi ir nebemirė; užtat tiedvi galybi tapo nebereikalingi, nes buvo atsiradusi tik kaipo nuodėmės pasekmė, ir galėjo buti įmesti tik ten, kame rado sau vietą visa, kas nuodėminga, t. y. ugnies tvenkinyje. — *Antroji mirtis*: amžina; pirmoji įvyko dušiai atsiskiriant nuo kuno. — **(15)** *Ir kas nebuvo..* Plg. 12. eil. Visi žmonės, kurių vardų teismo dienoje nerasta gyvenimo knygoje, atiduodami antrajai mirčiai. Plg. 21, 8 27.

(21, 1) *Naują dangų ir...* Iš 1 Kor. 15, 42... Rym. 8, 21. Mt. 19, 28, žino-

mum enim cœlum, et prima terra abiit, et mare jam non est. [2] Et ego Joannes vidi sanctam civitatem Jerusalem novam descendentem de cœlo a Deo, paratam, sicut sponsam ornatam viro suo. [3] Et audivi vocem magnam de throno dicentem: Ecce tabernaculum Dei cum hominibus, et habitabit cum eis. Et ipsi populus ejus erunt, et ipse Deus cum eis erit eorum Deus: [4] et absterget Deus omnem lacrymam ab oculis eorum: et mors ultra non erit, neque luctus, neque clamor, neque dolor erit ultra, quia prima abierunt. [5] Et dixit qui sedebat in throno: Ecce nova facio omnia. Et dixit mihi: Scribe, quia hæc verba fi-

nes pirmasis dangus ir pirmoji žemė nuėjo, ir juros jau nebebuvo. [2] Ir aš, Jonas, mačiau šventąjį miestą, naują Jeruzalę, nužengiančią iš dangaus nuo Dievo, prisirengusią kaip sužieduotinę, papuoštą savo vyrui. [3] Ir girdėjau didį balsą iš sosto, tariantį: Štai Dievo šėtra su žmonėmis, ir jis su jais gyvens; ir jie bus jo tauta, ir pats Dievas bus su jais jų Dievas; [4] ir Dievas nušluostys nuo jų akių kiekvieną ašarą, ir mirties daugiaus nebebus, nei dejavimo, nei šauksmo, nei skausmo nebebus daugiaus; nes kas pirma buvo, išnyko. [5] Ir sėdintis ant sosto tarė: Štai visa darau nauja. Ir jis man tarė: Rašyk, nes tie žodžiai

ma, kad naujasis pasaulis padarytas bus iš senojo, kurs turi buti peršviestas, atgimdytas; iš šitos gi vietos ir iš 2 Kor. 3, 10 paaiškėja, kad ta permaina bus labai didi, nes ji bus visišku atnaujinimu, kurį darys pats Sutvertojas.—*Juros*: buvusios draug su senaja žeme.— **(2)** *Šventąjį miestą...* Plg. 12, 1. Tuo šventuoju miestu yra Jėzaus Kristaus Bažnyčia, sudėta, iš išrinktųjų. Dievas Sename Įstatyme, išsirinkęs Izraėlio tautą, liepė Mozei padaryti Sandoros šėtrą, įvaizdinančią dangišką šėtrą, parodytą žydų vadui ant Sinajaus kalno. Toje žemiškoje sandoros šėtroje, paskiaus pakeistoje Jeruzalės bažnyčia, Dievas turėjo pasilikti per savo malonę arti išrinktosios tautos, ir čia ji turėjo rinkties aplink savo Viešpatį. Užtat Dievo buvimo vieta tarp išrinktosios tautos ir vadinosi šėtra, bažnyčia, Jeruzalė, kurioje bažnyčia buvo, ir galop nuo vardo vieno iš kalnelių, ant kurių stovėjo Jeruzalės miestas, ji dar vadinosi Sionas. Bet kada, mirus Išganytojui, visos tautos pavadintos tapo vienybėn su Dievu, ir įsikurė N. Įst. Kristaus Bažnyčia senoji šėtra, bažnyčia, Jeruzalė liovėsi pildžiusios savo paskyrimą ir buvo Viešpaties lyg-kad atimtos nuo žemės, nes jis jau iš dangaus siunčia savo žodį ir savo Dvasią, kad surinktu sau naują tautą; ir danguje visi gyvenantįs sulig Išganytojo žodžių renkasi aplink Viešpatį po mirties. Pasauliui tat pasibaigus, Dievas naujų budu randasi tarp atpirktosios žmonijos ypatiškai, ir todėl atsiranda lyg-kad nauja šėtra, nauja Jeruzalė, naujas Sionas, naujas šventasis miestas, kurių vaizdais buvo senosios įstaigos. — *Prisirengusią kaip...* Tas šventasis miestas įvaizdinamas kaip sužieduotinė. Veiz. 19, 8. 9. — **(3)** *Didį balsą iš sosto* Nors paaiškinantis šv. Jonui regėjimą balsas pavadintas didžiu, bet tikriausiai jis čionai nėra Dievo balsas, kurs atsiliepia tik 5. eil. — *Dievo šėtra...* Jau tikroji Dievo šėtra, o ne tik, kaip senobėje, jos panašumas, bus arti išrinktųjų. Plg. 2. eil. Žyd. 8, 2. -- *Jis gyvens su jais.* Anot gr. t.: jis gyvens po šėtra. Dievas pasilieka su savo išrinktaisiais neatskirtinai ir amžinai. — *Jie bus jo tauta...* Plg. Žyd. 8, 20. Jer. 31, 33. — **(4)** *Ir Dievas nušluostys...* Veiz. 7, 17. — *Ir mirties...* Danguje nebebus to, kas ant žemės žmones vargina. Galop mirtis įmetama ugnies tvenkinin. Plg. Iz. 25, 8; 35, 10; 65, 16-19. — *Kas pirma buvo*: pirma buvusi pasaulio tvarka, kurioje viešpatavo nusidėjimas, piktumas, mirtis. Naujoje tvarkoje yra amžina linksmybė, gyvenimas ir laimė. — **(5)** *Ir sėdintis...* Pats Dievas paaiškina, kad visa, kas buvo sena ir netobula, pasibaigė, ir nurodo sąlygas, kuriomis laimėjamas išganymas ir užpelnoma prapultis. — *Ir jis man tarė.* Kai-

delissima sunt, et vera. [6] et dixit mihi: Factum est. Ego sum α, et ω: initium, et finis. Ego sitienti dabo de fonte aquæ vitæ, gratis. [7] Qui vicerit, possidebit hæc, et ero illi Deus, et ille erit mihi filius. [8] Timidis autem, et incredulis, et exsecratis, et homicidis, et fornicatoribus, et veneficis, et idololatris, et omnibus mendacibus, pars illorum erit in stagno ardenti igne, et sulphure: quod est mors secunda.

[9] Et venit unus de septem Angelis habentibus phialas plenas septem plagis novissimis, et locutus est mecum, dicens: Veni, et ostendam tibi sponsam, uxorem Agni. [10] Et sustulit me in spiritu in montem magnum, et altum, et ostendit mihi civitatem sanctam Jerusalem descendentem de cœlo a Deo, [11] habentem claritatem Dei: et lumen ejus simile lapidi pretioso tamquam lapidi jaspidis, sicut crystallum. [12] Et habebat mu-

yra ištikimiausi ir tikri. [6] Ir jis man tarė: Įvyko. Aš esu Alfa ir Omėga, pradžia ir galas. Aš trokštančiam duosiu iš gyvojo vandens šaltinio dovanai. [7] Kas pergalės, tai paveldės, ir aš busiu jam Dievas, ir jis bus man sunus. [8] O bailiems, ir netikintiems, ir pasibjaurėtiniems, ir žmogžudžiams, ir paleistuviams, ir žavėtojams, ir stabų garbintojams, ir visiems melagiams, jiems dalis bus tvenkinyje, degančiame ugnimi ir sėra, ta yra antroji mirtis.

[9] Ir vienas iš septynių aniolų, turėjusių taures, pilnas paskučiausiųjų septynių slogų, atėjo ir kalbėjosi su manim, tardamas: Ateik, ir aš tau parodysiu sužieduotinę, Avinėlio moterį. [10] Ir jis mane perkėlė dvasioje ant didžio ir augšto kalno ir man parodė šventąjį miestą, Jeruzalę, nužengiančią nuo Dievo iš dangaus, [11] turinčią Dievo skaistybę; ir jos šviesa panaši buvo į brangų akmenėlį tarsi jaspio akmenėlį, kaip krištolas. [12] Ir ji

kurie aiškintojai mano, kad paliepimą rašyti duodąs kaip augščiaus 19, 9 ne pats Dievas, bet aniolas.— (6) *Ir jis*: Dievas. — *Įvyko.* Naujas Dievo užmanytas sutvėrimas jau atliktas.— *Aš esu...* Viešpats patvirtina savo pažadėjimus, primindamas savo amžinumą ir nemainingumą. Plg. 1, 8. — *Aš trokštančiam...* Plg. Iz. 55, 1. Veiz. 7, 16. 17; 22, 1. Jo. 4, 14; 7, 38. — (7) *Kas pergalės.* Ta yra užlaikytina sąlyga, kad kas galėtu paveldėti Dievo pažadėjimus: Reikia pergalėti. Veiz. 2, 7. — *Paveldės*: naują dangų, naują žemę ir visa, kas juose yra.— *Bus man sunus.* Ne tik visi išrinktieji bus Dievo tauta (3. eil.), bet atskiri bus Dievo vaikais. — (8) *O bailiems...* Kaikurie ne tik nepaveldės to, kas nauja, bet susilauks amžinos bausmės Pirmoje vietoje paminėti bailieji, t. y. pabugusieji vargų, kurie reikėjo priimti dėlei tikėjimo, ir to tikėjimo išsižadėjusieji.— *Jiems dalis...* Veiz. 20, 9. 14. 15.— *Antroji mirtis.* Veiz. 20, 6.

(9) *Ir vienas...* Taip-pat kaip 17, 1. Tas pats dangaus pasiuntinys apreiškia šv. Jonui didžios paleistuvės pražuvimą ir sužieduotinės garbę. — *Sužieduotinę...* Anot 2. eil. Apaštalas ją jau matė anksčiaus, bet tik trumpai. Dabar ji turi buti apreikšta visoje pilnybėje. Plg. 19, 7. — (10) *Dvasioje.* Veiz. 1, 10; 17, 3. — *Ant didžio...* Plg. Ez. 40, 2. Kalno augštumas leidžia šv. Jonui pažvelgti į patį miestą ir pamatyti visas jo smulkmenas. — *Parodė šventąjį miestą...* Kaip 2. eil.—(11) *Dievo skaistumą.* Miestas buvo paskendęs skaisčiuose spinduliuose šviesos, kuria apsiaustas yra Viešpats. — *Jos šviesa.* Gr. t. φωστήρ, žiburys. Naujos Jeruzalės šviesa ėjo ne iš kokio paprasto žiburio, bet iš Dievo šlovės. — *Į brangų akmenėlį...* Autorius regimai turėjo čionai mintyje deimantą. Plg. 4, 3. — *Kaip krištolas.* Gr. t. geriaus galima išreikšti taip: į krištolinį jaspio akmenėlį. — (12) *Didį ir augštą mūrą...* Naujos Jeruzalės apra-

rum magnum, et altum, habentem portas duodecim: et in portis Angelos duodecim, et nomina inscripta, quæ sunt nomina duodecim tribuum filiorum Israel. 13 Ab oriente portæ tres: et ab aquilone portæ tres: et ab austro portæ tres: et ab occasu portæ tres. 14 Et murus civitatis habens fundamenta duodecim, et in ipsis duodecim nomina duodecim Apostolorum Agni. 15 Et qui loquebatur mecum, habebat mensuram arundineam auream, ut metiretur civitatem, et portas ejus, et murum. 16 Et civitas in quadro posita est, et longitudo ejus tanta est quanta et latitudo: et mensus est civitatem de arundine aurea per stadia duodecim millia: et longitudo, et altitudo, et latitudo, ejus æqualia sunt. 17 Et mensus est murum ejus centum quadraginta quatuor cubitorum, men-

turėjo didį ir augštą murą, su dvylika vartų, ir ant vartų dvyliką aniolų, ir parašytus vardus; tie yra vardai dvylikos giminių Izraėlio vaikų. 13 Į rytus buvo treji vartai, ir į šiaurę treji vartai, ir į pietus treji vartai, ir į vakarus treji vartai. 14 Ir miesto muras turėjo dvyliką pamatų, ir ant jų dvyliką vardų dvylikos Avinėlio apaštalų. 15 Ir tas, kurs su manim kalbėjosi, turėjo auksinę nendrę, kad išmatuotu miestą ir jo vartus ir murą. 16 O miestas pastatytas buvo keturkampiai. ir tiek jo ilgumo, kiek ir platumo. Ir jis išmatavo miestą auksine nendre ir rado dvyliką tukstančių varsnų, ir jo ilgumas, ir augštumas ir platumas lygus yra 17 Ir išmatavo jo muro šimtą keturias dešimtis keturias uolaktis, žmogaus mastu, kurs buvo taipogi aniolo. 18 Ir jo muras buvo pastatytas iš

šymas primena Ez. 48, 31-34. Aprašyme dažniausiai atsitinka šventa Sen. Įst. Dievo išrinktosios tautos skaitlinė 12, padaryta iš 3 ir 4 ir įvaizdinanti visuotinumą (Aug.). — *Dvyliką vartų*... Vartai atviri; jie netrukdo santikių tarp naujosios žemės ir miesto gyventojų. Bet miestui negrumoja joks pavojus, nes sargyboje stovi ir sergi jo vartus aniolai. — *Parašytus vardus*... Naujoji Jeruzalė, įvaizdinanti Bažnyčią, turi artimiausius santikius su senaja Sandora, kadangi yra jo tąsa, ir daug jos sąnarių yra prie anos priklausę. — (**13**) *Į rytus*... Vartai į visas keturias šalis nurodo, kad naujasis miestas priklauso visai naujajai žemei.— (**14**) *Ir miesto muras*... Vartai dalino visą murą į dvyliką dalių, kurių keturios buvo kampai. Kiekviena gi dalis turėjo savo pamatą, padarytą iš vieno dideliausio brangaus akmens. Ant tų pamatų parašyti buvo Kristaus apaštalų vardai. Plg. Žyd. 11, 10. Ef. 2, 20-22. Todėl naujoje Jeruzalėje randasi peršviesta ir Senoji ir Naujoji Sandora. — (**15**) *Kurs... kalbėjosi*: aniolas. Veiz. 9. eil. — *Auksinę nendrę*. Kaip augščiaus. 11, 1. 2; tik čionai nendrė auksinė dėlei didžio šlovingumo matuojamų dalykų. — (**16**) *Ir miestas... keturkampiai*. Savo išvaizda naujasis miestas primena švenčiausiąją žydų šėtros ir šventyklos dalį, kuri taip-pat buvo keturkampis, turėjusis tiek pat ilgumo, kiek platumo ir augštumo, t. y. buvo tikras kubas. Todėl ji turi tobuliausią išvaizdą. Panašumas gi į švenčiausiąją senobinės šventyklos dalį turi nurodyti, kad joje visoje rodysis visiems betarpiškai Dievas.—*Dvyliką*... Aplink visą miestą buvo 12000 varsnų (stadijų), t. y. 300 mylių. Ir čionai paminėta symbolinė skaitlinė, išreiškianti visuotinumą ir tobulumą; ji padaryta iš 12. 10. 10. 10. — (**17**) *Ir išmatavo jo muro*... Pačios miesto sienos augštumas išreikštas taipogi symboline skaitline 144, sudėta iš 12. 12. Šimtas keturios dešimtįs keturios uolaktįs padaro maž-daug 35 sieksnius. — *Žmogaus masto, kurs buvo*... Tais žodžiais nurodyta, kad aniolas matavo tokiuo pat mastu, kokį turi žmonės. — (**18**) *Ir jo muras*... Muro dalįs, paremtos ant pamatų, pastatytos buvo iš brangaus jaspio. Plg. 4, 3. Miesto gi rumai iš permatomo kaip ty-

-sura hominis, quæ est Angeli. 18 Et erat structura muri ejus ex lapide jaspide: ipsa vero civitas aurum mundum simile vitro mundo. 19 Et fundamenta muri civitatis omni lapide pretioso ornata. Fundamentum primum, jaspis: secundum, sapphirus: tertium, calcedonius: quartum, smaragdus: 20 quintum, sardonyx: sextum, sardius: septimum, chrysolithus: octavum, beryllus: nonum, topazius: decimum, chrysoprasus: undecimum, hyacinthus: duodecimum, amethystus. 21 Et duodecim portæ, duodecim margaritæ sunt, per singulas: et singulæ portæ erant ex singulis margaritis: et platea civitatis aurum mundum, tamquam vitrum perlucidum. 22 Et templum non vidi in ea. Dominus enim Deus omnipotens templum illius est, et Agnus. 23 Et civitas non eget sole, neque luna ut luceant in ea: nam claritas Dei illuminavit eam, et lucerna ejus est Agnus. 24 Et am-

jaspio akmens; pats gi miestas iš gryno aukso, panašaus į gryną stiklą. 19 Ir miesto muro pamatai papuošti buvo visokiais brangiais akmenimis. Pirmas pamatas iš jaspio; antras iš sapyro; trečias iš kalkedono; ketvirtas iš smaragdo; 20 penktas iš sardonijaus; šeštas iš sardijaus; sekmas iš chryzolito; ašmas iš berylio; devintas iš topazijaus; dešimtas iš chryzoprazo; vienuoliktas iš yjacinto; dvyliktas iš ametysto. 21 Ir dvylika vartų buvo dvylika perlų po vieną; ir kiekvieni vartai buvo iš vienos perlos; ir miesto gatvės grynas auksas, kaip perregimas stiklas. 22 Ir aš nemačiau jame bažnyčios; nes Viešpats Dievas Visagalis yra jo bažnyčia, taipogi ir Avinėlis. 23 Ir miestui nebuvo reikalinga saulė, nei mėnuo, kad jame šviestu; nes Dievo skaistybė jį apšvietė; ir jo žiburys yra Avinėlis. 24 Ir tautos vaikščios jo šviesoje, ir žemės karaliai atneš į jį savo garbę ir šlo-

riausis stiklas aukso. — (19) *Miesto muro pamatai.* Miesto vartai dalino pamatus į dvyliką dalių, o kiekviena dalis buvo iš vieno brangaus akmens. Plg. 14. eil. — *Pirmas pamatas iš jaspio...* Akmenįs, iš kurių padaryti buvo pamatai, beveik tie patįs, kurie puošė vyriausiojo žydų kunigo pektoralą (2 Moz. 28, 17-20). Jaspis minėtas jau augščiaus 18. eil. Sapyras gal ne tas pats, ką dabar tuo vardu vadinamas akmuo šviesiai mėlynos varsos. Kalkedonas anot kaikurių pieno varsos, anot kitų žalias arba mėlynas. Smaragdas žalios varsos. (20) Sardonijus tokios varsos kaip žmogaus nagai. Apie sardijų veiz. 4, 3. Chryzolitas aukso varsos. Berylio varsa žalia, toki kaip juros. Topazijus permatomas gelsvas. Chryzoprazas žalsvos varsos. Yjacintas raudonas arba rausvas. Ametystas mėlynas arba tamsiai mėlynas. Nepigu atspėti kokiuos akmenis ištikrųjų matė šv. Jonas, kadangi daugelio brangių akmenėlių vardai pamažu persimainė, o dar mažiaus ką nors tikra galima butu pasakyti apie jų reikšmę. Apie vis tai pasilieka teisingi Hildeberto ymno žodžiai: Quis chalcedonus, quis hyacinthus, — Norunt illi qui sunt intus.— (21) *Ir dvylika vartų...* Kiekvieni vartai padaryti iš vienos didžiausios perlos, kokios visai nėra dabar žmonėms žinomame pasaulyje.— (22) *Ir aš mačiau...* Žemiškos šventyklos įvaizdina Dievo buvimą, ir jis jose pasilieka ir apsireiškia tik po priedanga; danguje, kame Dievas visiems aiškiai matomas, tokios šventyklos nebereikalingos. — *Ir Avinėlis.* Jis minimas čionai ir sek. eil. kaipo Dievas, lygus Dievui Tėvui. — (23) *Ir miestui...* Veiz. 11. eil. Plg. Iz. 60, 19. 20. — (24) *Ir tautos...* Miesto pavaldiniai ir piliečiai susideda iš visų tautų. — *Jo šviesoje*, t. y. miesto šviesoje, kadangi gr. t. yra: αὐτῆς. — *Ir žemės karaliai...* Miestas bus šlovingiausis, nes ne tik tautos eis jo pagerbtų, bet ir jų karaliai išreikšdami pa-

bulabunt gentes in lumine ejus: et reges terræ afferent gloriam suam, et honorem in illam. [25] Et portæ ejus non claudentur per diem: nox enim non erit illic. [26] Et afferent gloriam, et honorem gentium in illam. [27] Non intrabit in eam aliquod coinquinatum, aut abominationem faciens, et mendacium, nisi qui scripti sunt in libro vitæ Agni.

Caput XXII. [1] Et ostendit mihi fluvium aquæ vitæ, splendidum tamquam crystallum, procedentem de sede Dei et Agni. [2] In medio plateæ ejus, et ex utraque parte fluminis lignum vitæ, afferens fructus duodecim, per menses singulos reddens fructum suum, et folia ligni ad sanitatem gentium. [3] Et omne maledictum non erit amplius: sed sedes Dei, et Agni in illa erunt, et servi ejus servient illi. [4] Et videbunt faciem ejus et nomen ejus in frontibus eorum. [5] Et

vę. [25] Ir jo vartai neužsidarys per dieną, nes nakties tenai nebebus. [26] Ir tautų garbė ir šlovė bus į jį atnešta. [27] Jan neįeis nieko sutepta, arba kas daro bjaurumą ir melagystę, o tiktai kurie užrašyti Avinėlio gyvenimo knygoje.

22. Perskyrimas. [1] Ir jis man parodė gyvojo vandens upę, blizgančią kaip krištolas, išeinančią iš Dievo ir Avinėlio sosto. [2] Ant jo gatvės vidurio ir iš abiejų upės pusių buvo gyvybės medis, duodąs dvyliką sykių vaisius, kiekvieną mėnesį duodąs savo vaisius, ir medžio lapai tautų sveikatai. [3] Ir nebebus daugiaus jokio prakeikimo; bet Dievo ir Avinėlio sostas bus jame, ir jo tarnai jam tarnaus. [4] Ir jie matys jo veidą, ir jo vardas bus ant jų kaktų. [5] Ir nakties dau-

garbą duos jam, ką turi geriausio: *savo garbę ir šlovę*. — (**25**) *Ir jo vartai...* Aliuzija į senobinį paprotį uždarinėti naktį miestų vartus, kad netikėtai neįsiveržtų į juos nepriętelis. Tokio pavojaus nebebus naujoje Jeruzalėje Galop joje visuomet bus diena — (**26**) *Ir tautos..* Veiz 24. eil. — (**27**) *Jan neįeis...* Plg. 8. eil. — *Avinėlio... knygoje.* Tas išsireiškimas nurodo, kad įėjimas į naująją žemę ir naująjį miestą galimas tik per Jėzų Kristų. Plg. 20, 12.

(**22, 1**) *Ir jis parodė...* Plg. 21, 9. — *Gyvojo vandens upę.* Dievo ir Avinėlio pasilikimas su palaimintais savo ypatose duoda jiems gyvybę. Ta tiesa įvaizdinta gyvojo vandens upe, ir taip pradedama daryti aliuzijos į tai, kas buvo žemiškame linksmybių sodne (rojuje). Plg 1 Moz. 2, 10. Joėl. 4, 18. Ez. 47... Zak. 14, 8. Veiz. aug. 7, 17; 21, 6. — (**2**) *Ant jo gatvės..* Anot gr. t., tarp jo gatvės ir upės, iš abiejų pusių, t. y. išilgai gatvės ir upės buvo dvi gyvybės medžių eili. Plg. 2, 7. 1 Moz. 2, 9. Ko žmonija buvo nustojusi per nupuolimą Edene, tai sugrąžinama danguje. — *Duodąs vaisius...* Taip nurodoma, kad palaimintieji niekuomet nejaus bado. Plg. Ez. 47, 12. — *Medžio lapai...* Kaip 21, 12 miesto mūras turi ne nuo neprietelių apginti, bet tiktai parodyti, kad jų visai nebebus, taip ir čionai lapų vaizdas pamoko, kad įėjusieji į naująją Jeruzalę bus išgydyti iš visokių ligų ir sopulių. — (**3**) *Ir nebebus daugiaus jokio prakeikimo* Gr. t.: jokio atskyrimo arba iškeikimo. Neivienas dangaus gyventojų nebus niekuomet iš jo išmestas. Plg. Zak. 14, 11. — *Bet Dievo..* Išrinktieji turės didžią linksmybę ir šlovę, nes nuolat galės garbinti pasiliekantį su jais Dievą ir Avinėlį, kuriuodu čionai imamu kaipo viena ypata (*jam*). Didžiausi gi jiems bus laimė iš to, kad galės matyti Dievo veidą (visio beatifica). (**4**) *Ir jie matys... — Jo vardas...* Jie bus ypatinga Dievo nuosavybė ir kunigai. Plg. 3, 2; 14, 1.—(**5**) *Ir nakties...* Veiz. 21, 25. Tos aplinkybės atkartojimas turi pažymėti, kad ir nakties nebebuvimas bus

nox ultra non erit: et non egebunt lumine lucernæ, neque lumine solis, quoniam Dominus Deus illuminabit illos, et regnabunt in saecula saeculorum.

giaus nebebus, ir neprivalys žiburio šviesos, nei saulės šviesos, nes Viešpats Dievas apšvies juos, ir jie karaliaus amžių amžiais.

Apreiškimo užbaiga.

[6] Et dixit mihi: Haec verba fidelissima sunt, et vera. Et Dominus Deus spirituum prophetarum misit Angelum suum ostendere servis suis quae oportet fieri cito. [7] Et ecce venio velociter. Beatus, qui custodit verba prophetiae libri hujus. [8] Et ego Joannes, qui audivi, et vidi haec. Et postquam audissem, et vidissem, cecidi ut adorarem ante pedes Angeli, qui mihi haec ostendebat: [9] et dixit mihi: Vide ne feceris: conservus enim tuus sum, et fratrum tuorum prophetarum, et eorum, qui servant verba prophetiae libri hu-

[6] Ir jis man tarė: Tie žodžiai yra ištikimiausi ir tikri. Ir pranašų dvasių Viešpats Dievas siuntė savo aniolą parodyti savo tarnams, kas turi veikiai įvykti. [7] Ir štai aš greitai ateinu. Palaimintas, kurs sergi šitos knygos pranašystės žodžius. [8] Tai aš, Jonas, kurs tai girdėjau ir mačiau. O išgirdęs ir išvydęs perpuoliau pagarbinti ties aniolo kojomis, kurs man tai rodė. [9] Ir jis man tarė: Veizdėk, kad tai nedarytumei; nes aš esu tarnas draug su tavim, ir tavo broliais pranašais, ir tais, kurie užlaiko šitos knygos pranašystės

išrinktiesiems dar vienas naujas laimės šaltinis. — *Jie karaliaus...* Bus ne tik kunigais, bet dar ir amžinais karaliais. Visa, kas buvo žmogui suteikta iš pradžios, ko jis nustojo per pirmąjį nusidėjimą, vėl dabar atiduodama žmonijai, bet jau nebeatimtinai.

22, 6 - 21. Knygos užbaigoje sakoma dar sykį, kad visa, kas apreikšta, esą tikra ir veikiai busią įvykdyta, ir pridedamas trumputis malonės linkėjimas skaitytojams.

(**6**) *Ir jis*: aniolas, rasi tas pats, kurs minimas ir 8. eil. — *Tie žodžiai*: visas Apreiškimas ir ne tik naujosios Jeruzalės aprašymas. — *Ištikimiausi ir...* Plg. 19, 9; 21, 5. Kad visi Apreiškime užrašytieji dalykai yra tikrų tikriausi, turi buti aišku iš to, kad juos apreiškė pats Viešpats. — *Pranašų dvasių Viešpats*, t. y. Viešpats, kurs apšviečia ir pamoko pranašų dvasias. Plg. 1 Kor. 14, 32 — *Savo tarnams*: ištikimiems krikščionims. — (**7**) *Ir štai aš veikiai ateinu.* Tie Jėzaus žodžiai išreiškia visusvarbiausią Apreiškimo mintį; jie jau buvo minėti augščiaus ir dar bus minėti žemiaus. Ištaria juos čionai aniolas arba pats Apaštalas, Jėzaus vardan; todėl jų gale reiktu dar pridėti: sako Viešpats. — *Palaimintas...* Veiz. 1, 3. — (**8**) *Tai aš, Jonas...* Apaštalas aiškiai paliudija, kad visa, kas Apreiškime parašyta, jis matė savo akimis ir girdėjo savo ausimis. — *O išgirdęs*.. Supratęs, kad jau visa apreikšta, Apaštalas nori išreikšti pagarbą aniolui vadovui ir jam padėkoti, kaip augšč. 19, 10, ir gauna tokį pat kaip pirma perspėjimą. — (**9**) *Draug su tavim ir...* Tuose aniolo žodžiuose pats šv. Jonas aiškiai paskaitytas tarp pranašų. — *Kurie užlaiko*: visi tikri krikščionįs. — (**10**) *Nedėk antspaudo...* Apaštalui duodamas paliepimas nelaikyti slaptoje gauto apreiškimo: jis turi jį apgarsinti. Reikalingumas tai padaryti yra juo didesnis, juo labiaus artinasi laikas, kuriame duotos pranašystės įvyks, juo labiaus žmonėms varguose bus reikalinga paguoda. — (**11**) *Kas kenkia...* Kadangi laiko lieka nebedaug, todėl reikia skubinties juo naudoties. Kas gerai pradėjo, tesistengia daryti gerume pažangą, tesidaro šventesniu,

jus: Deum adora. [10] Et dicit mihi: Ne signaveris verba prophetiae libri hujus: tempus enim prope est. [11] Qui nocet, noceat adhuc: et qui in sordibus est, sordescat adhuc: et qui justus est, justificetur adhuc: et sanctus, sanctificetur adhuc [12] Ecce venio cito, et merces mea mecum est, reddere unicuique secundum opera sua. [13] Ego sum α, et ω, primus, et novissimus, principium, et finis. [14] Beati, qui lavant stolas suas in sanguine Agni: ut sit potestas eorum in ligno vitae, et per portas intrent in civitatem. [15] Foris canes, et venefici, et impudici, et homicidae, et idolis servientes, et omnis, qui amat, et facit mendacium. [16] Ego Jesus misi Angelum meum, testificari vobis haec in ecclesiis. Ego sum radix, et genus David, stella splendida, et matutina [17] Et spiritus, et spon-

žodžius. Dievą garbink. [10] Ir jis man sako: Nedėk antspaudo ant šitos knygos pranašystės žodžių; nes laikas yra arti. [11] Kas kenkia, tegul dar kenkia; ir kas yra suteptas, tesusitepa dar daugiaus, ir kas teisus yra, dar tedaro teisybę; ir kas šventas, dar tepašišventina. [12] Štai aš veikiai ateinu, ir su manim yra mano užmokesnis atlyginti kiekvienam sulig jo darbų. [13] Aš esu Alfa ir Omėga, pirmasis ir paskučiausis, pradžia ir galas. [14] Palaiminti, kurie apiplauna savo rubus Avinėlio kraujuje, kad gautu valdžią ant gyvybės medžio ir per vartus įeitu miestan. [15] Lauke yra šunįs, ir žavėtojai, ir begėdžiai, ir žmogžudžiai, ir stabų tarnai, ir kiekvienas mylintis ir darantis melagystę. [16] Aš, Jėzus, jums siunčiau savo aniolą, jums tai paliudyti bažnyčiose. Aš esu Dovido šaknis ir giminė, bliz-

---

teisingesniu, atsimindamas artų teismą. O kas nenori pamesti savo pikto kelio, tas teeina juo tolyn, — atsiliepia su žymia ironija Apaštalas, — kad ir jo piktumas butu lyg-kad pribrendęs baisioje teismo dienoje. — (**12**) *Štai aš...* Plg 7. eil.; 3, 11 ir k. Jėzus, patvirtindamas Apreiškimo tikrumą, visupirma primena, kad jo antrojo atėjimo neprisieis ilgai laukti, ir kad jis kaipo vyriausis Teisėjas atlygins kiekvienam pagal jo darbus (gr. t.: pagal darbą). Plg. 2, 23. — (**13**) *Aš esu...* Jis tikrai gali suteikti žadamą atlyginimą, kadangi jis kaip ir Tėvas (plg. 21, 6; 1, 8. 17; 2, 8) yra amžinas ir tikras Dievas. — (**14**) *Palaiminti...* Plg. 7, 14. Ant Kristaus žodžių, kuriais dar sykį pažadėtas teisingas atlyginimas, Apaštalas remia pagudos pilną pažadėjimą tiems, kurie pildo Viešpaties valią, ir toliaus (15. e.) grasymą amžinu atstumimu nepaklusniesiems. — *Kad gautu...* Tie, kurie apsiplaus Avinėlio krauju, ims amžiną laimę, nes gaus teisę valgyti gyvybės medžio vaisius ir galės įeiti naujojon Jeruzalėn, kurioje pasiliks amžinai. — (**15**) *Lauke yra...* Priešingai bus su bedieviais. Jiems įėjimas dangun bus uždarytas. Plg. 21, 8. 27. Pavadinimas šunimis primena Mt. 7, 6. Pil. 2, 2. 2 Petr. 2, 22 ir išreiškia visokį dorinį susitepimą. — (**16**) *Aš, Jėzus...* Tik šitoje vienoje Apreiškimo vietoje Išganytojas vadina save tuo žemišku vardu. Tas vardas yra lyg-kad antspaudas, padėtas ant viso Apreiškimo, nuosavus amžių Karaliaus padėtas parašas. — *Savo aniolą...* Išganytojas patvirtina, kad aniolas (1, 1), per kurį parodytas buvo Apreiškimas, tikrai jo buvo siųstas, todėl visa, kas knygoje parašyta, reikia priimti su tikėjimu, nes Viešpats gali reikalauti iš savų bažnyčių tikėjimo į savo apreiškimą (1, 4. 11). — *Aš esu Dovido šaknis...* Plg. 5, 5, Jėzus primena, kad jis yra Mesijas. Ką įvaizdina šaknis, arba atžala, tai aiškiaus išreiškia *giminė*, arba ainis: Jis yra tas, kuriame įvyko žadėtasis Abraomo giminei ir Dovido namams palaiminimas, ant kurio savo viltį rėmė tautos. — *Blizganti...* Kaip aušros žvaigždė jis skelbia amžiną saulės užtekėjimą, po kurio niekuomet

sa dicunt: Veni. Et qui audit, dicat: Veni. Et qui sitit, veniat: et qui vult, accipiat aquam vitae, gratis.

[18] Contestor enim omni audienti verba prophetiae libri hujus: Si quis apposuerit ad haec, apponet Deus super illum plagas scriptas in libro isto. [19] Et si quis diminuerit de verbis libri prophetiae hujus, auferet Deus partem ejus de libro vitae, et de civitate sancta, et de his, quae scripta sunt in libro isto. [20] Dicit qui testimonium perhibet istorum: Etiam venio cito: Amen. Veni Domine Jesu.

ganti rytų žvaigždė. [17] Dvasia ir sužieduotinė sako: Ateik. Ir kas girdi, tesako: Ateik. Ir kas trokšta, teateina; ir kas nori, teima gyvybės vandens dovanai.

[18] Aš liudiju kiekvienam girdinčiam šitos knygos pranašystės žodžius: Jei kas pridėtu ką nors prie to, Dievas ant jo uždės aprašytas šitoje knygoje slogas; [19] ir jei kas atimtu iš šitos knygos pranašystės žodžių, Dievas atims jo dalį iš gyvenimo knygos, ir iš šventojo miesto, ir iš to, kas parašyta šitoje knygoje. [20] Kurs apie tai liudija, sako: Taip, aš veikiai ateinu. Amen, ateik, Viešpatie Jėzau!

nebebus nakties. Plg. 2, 28. Lk. 2, 78. 79. — (**17**) *Dvasia*: šventoji Dvasia, kuri sužadina Bažnyčios tikėjimą ir vilties pilną troškimą, kad Viešpats kuoveikiausiai ateitu, taigi kuri yra Bažnyčios vadovu.— *Sužieduotinė*: Kristaus Bažnyčia. Ji nesiliauja šaukti savo dusavimais dangiškąjį Sužieduotinį, kad jis skubintusi ateiti. — *Ir kas girdi...* Kas girdi šv. Dvasios ir Bažnyčios šauksmą, t. y. visi tikri krikščionįs privalo prisidėti prie to šauksmo, nes taip jie išreikš podraug savo tikėjimą į Kristaus vertybę, koki ji aprašyta Apreiškime. — *Ir kas trokšta...* Apaštalas perspėjimą tikintiems patvirtina paties Išganytojo žodžiais, pilnais linksmiausių pažadėjimų. Kas sakys: ateik, Viešpatie; kas artinsis prie jo su pilnu troškimo išsiilgimu, tas jį ras; kas draug su sužieduotine šauks, gaus amžino gyvenime gėrybes ir gaus dovanai.

(**18**) *Aš liudiju...* Knygą visai užbaigdamas šv. Jonas duoda rimtą perspejimą tikintiems laikyti pagarboje visus šito veikalo žodžius, nurodydamas bausmes už jo sudarkymą.—*Girdinčiam...* Aliuzija į viešą Apreiškimo knygos skaitymą bažnytiniuose susirinkimuose. Abejonės nėra, kad Apaštalo perspėjimas paliečia taipogi kiekvieną ir sau atskirai tą knygą skaitantį. — *Jei kas pridėtu...* Jei kam ateitu į galvą prasimanyti naujas pranašystes ir jas įdėti į tarpą šv. Jono užrašytųjų Apreiškimo knygoje, tas susilauks kietų bausmių, aprašytų pp. 6, 8, 9, 16 ir k. — (**19**) *Ir jei kas atimtu...* Dar sunkesnes bausmes užtrauks ant savęs tas, kas drįs išmesti iš Apreiškimo kurią nors iš užrašytų jame pranašysčių. Tokiam skiriama amžina pražuvimo bausmė, nes jis ras sau kelią uždarytą į naująją Jeruzalę. Plg. 20, 15; 21, 27. Apaštalo perspėjimas primena panašų Mozės uždraudimą (5 Moz. 4, 2), o taipogi šv. Povilo žodžius, kuriais jis (Gal. 1, 8) smarkiai pasmerkia iškreipiančius tikėjimo mokslą. Rasi yra tai aliuzija į buvusį jau tuomet klaidžiatikių paprotį iškraipyti įkvėptus Apaštalų raštus ir prasimanyti nebutas pranašystes (plg. 2 Tes.). — (**20**) *Kurs apie tai...* Paties Jėzaus žodžiais dar sykį patvirtinta, kad galutinas visų dalykų užbaigimas neilgai trukus įvyks. Taip Išganytojas deda lyg-kad savo patvirtinantį antspaudą ir ant kovojančios Bažnyčios troškimo ir atsisveikina su gavusiu regėjimus Apaštalu. Ištikimas gi mokytinis su didžiausiu tikėjimu ir troškimu pirmas pildo augščiaus minėtą perspėjimą (17. eil.) ir šaukia: *Amen*, taip tebuna; *ateik, Viešpatie Jėzau.* Jo duotas pavyzdis privalo ir kiekvieno krikščionies širdyje nuolat atnaujinti troškimą susivienyti su savo Išganytoju ir atkartoti gražiausius šv. Bernardo giesmės žodžius:

O Jesu mi dulcissime,
Spes suspirantis animae
Te quaerunt piae lacrimae,
Te clamor mentis intimae.

. . . .
. . . .

[21] Gratia Domini nostri Jesu Christi cum omnibus vobis. Amen.

[21] Musų Viešpaties Jėzaus Kristaus malonė teesie su jumis visais. Amen.

Desidero te millies,
Mi Jesu, quando venies?
Me laetum quando facies?
Me de te quando saties?

(21) *Musų Viešpaties...* Kaip Apreiškimo knyga pradėta buvo gromatų budu (1, 4-6), taip ji ir užbaigiama malonės linkėjimu visiems skaitytojams. Paskirta ji buvo septynioms Azijos bažnytinėms draugijoms, įvaizdinančioms visų amžių kovojančią Kristaus Bažnyčią, užtat ir kiekvienas dabartinio laiko skaitytojas gali paskutiniuose Apaštalo žodžiuose matyti pasveikinimą atkreiptą taipogi ir į save.

VI TOMO TURINYS.

Gromata į Rymiečius.

Pirmoji Gromata į Korintiečius.

Antroji gromata į Korintiečius.

Gromata į Galatus.

Gromata į Efeziečius.

Gromata į Pilypiečius.

Gromata į Kolosiečius.

Pirmoji gromata į Tesalonikiečius.

Antroji gromata į Tesalonikiečius.

Pirmoji gromata į Timotieju.

Antroji gromata į Timotieju.

Gromata į Titą.

Gromata į Filemoną.

Gromata į Žydus.

Gromata švento Jokubo.

Pirmoji švento Petro gromata.

Antroji švento Petro gromata.

Pirmoji švento Jono gromata.

Antroji ir trečioji švento Jono gromata.

Gromata švento Judo.

Apreiškimas.